فرهنگ واژگان تبری

با همانندهای
مازندرانی، استارآبادی، گیلی، قصرانی

کار گروه مؤلفان

زیر نظر:
جهانگیر نصری اشرفی

جلد دوم

ت
ذ

جلد دوم

فرهنگ واژگان تبری

فرهنگها

۷

۳

۲۳

اح

به نام آنکه جان را فکرت آموخت

فرهنگ
واژگان تبری

نصری اشرفی، جهانگیر، ۱۳۳۶ -
فرهنگ واژگان تبری با همانندهای مازندرانی، استاربادی، گیلی، قصرانی/ زیرنظر جهانگیر نصری اشرفی.— تهران: احیاء کتاب، ۱۳۸۱.
۵ ج.
ISBN 964-5844-90-8 (دوره) .- ISBN 964-5844-85-1 (ج. ۱) .- ISBN 964-5844-86-x (ج. ۲) .- ISBN 964-5844-87-8 (ج. ۳) .- ISBN 964-5844-88-6 (ج. ٤) .- ISBN 964-5844-89-4 (ج. ۵)
فهرستنویسی براساس اطلاعات فیپا.
۱.مازندرانی -- واژه‌نامه‌ها. الف.عنوان.

PIR۳۲۶۹/م۲۳ن۶ ۳/خ۹فا ٤

کتابخانه‌ملی‌ایران ۸۱-۲۹۷۷۶م

فرهنگ واژگان تبری

با همانندهای
مازندرانی، استارابادی، گیلی، قصرانی

کار گروه مؤلفان

زیر نظر
جهانگیر نصری اشرفی

جلد دوم

ت
ذ

شرکت انتشارات احیاء کتاب

خیابان سید جمال‌الدین اسدآبادی، خیابان بیستون، خیابان بیستم، پلاک ۱۱، تلفن: ۸۰۲۲۱۰۵، نمابر: ۸۰۲۲۱۰۲

فرهنگ واژگان تبری

با همانندهای: مازندرانی، استارآبادی، گیلی، قصرانی

کار گروه مؤلفان

زیر نظر: جهانگیر نصری اشرفی

جلد دوم

ت - ذ

ویراستاران:

جهانگیر نصری اشرفی - علی اصغر یوسفی‌نیا - جمشید قائمی

حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی: زیر نظر امیر تهمتن آرشی

حروف نگاران: مصطفی باقری - روح الله اعلمی - علی اعلمی - نصیر احمد اعلمی

طراحی و اجرای لوح فشرده: امیر تهمتن آرشی - نسترن شعفی

امور هنری و گرافیک: فتان دهقانی

عکاسان: احمد طاهر پور - رامین طبری

چاپ نخست: زمستان ۱۳۸۱

شمارگان: ۲۸۰۰ دوره

تهیهٔ فیلم، زینگ، چاپ و صحافی: مجتمع چاپ و نشر رویداد

نظارت تولید: محسن صالحی

بهاء دورهٔ ۵ جلدی به همراه لوح فشرده: ۵۰۰/۰۰۰ ریال

شابک دوره: ۸-۹۰-۵۸۴۴-۹۶۴ ISBN: 964-5844-90-8

شابک جلد دوم: X-۸۶-۵۸۴۴-۹۶۴ ISBN: 964-5844-86-x

این اثر با مشارکت و حمایت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به چاپ رسید.

کلیهٔ حقوق نشر کتاب و لوح فشرده جهت ناشر محفوظ است.

تقدیم به فرهنگ ایران‌زمین

و بپاس

استاد علامه علی‌اکبر دهخدا و دکتر محمد معین

فرهنگ واژگان تبری

ت

تا/tā/ (ا/ص) : ۱. یک رأس گاو نـر بـرای شـخم زدن . ۲. لاغر و نحیف.

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ۱.←* ، ۲. تا ازال /tā - ezāl/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

تا/tā/ (ا) : ۱. نخ ←نخ سوزن . ۲. پسوند شمارش . ۳. حرف ربط و اضافه . ۴. خم ←دولا .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قـص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشـر)* ←* ؛ *باس)* یا تا /yātā/ ؛

تا – آر/tā - ār/ (ا.مر) : نخ آرایش .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* تا /tā/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ع) ←(س) ؛ *قص)* ←(س) ؛

تا آسمون/tā- āsəmun/ (ا.مر) : تار عنکبوتی کـه در فضـا پراکنده شود .

ب) ←* ؛ *با)* ۱.←* ، ۲. شـیتون /šitun/ ؛ ن) تـا ونّـالی /tā- vannāli/ ؛

تا ازال/tā-ezāl/ (ا.مر) : گاو آهنی که با یـک گاو کشـیده شود . نک : تا .

س) ←* ؛

تا – اسا/tā - əsā/ (ق .ز) : تاکنون .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تا اسه /tā asə/ ؛ *قص)* تا سا /tāsā/ ؛

تا اون/tāun/ (ا) : تاوان .

اغر) توان /təvān/ ؛ *ب)* تـوون /təvon/ ؛ *س)* ←* ؛ ق) تاون /tāvun/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←(ب) ؛ ن) ۱. تـاوون /tāvun/ ، ۲. تون /tun/ ؛ ع) تاوون /tāvon/ ؛ *قص)* توهون /tuhun/ ؛ ت) ←(ن) ؛ *اشر)* تا ها ن /tāhān/ ؛ اَک) تاون /tāvon/ ؛ پ) تاوان /tāvān/ ؛

تائب کلا/tāeb kalā/ (ا.مک) : روستایی در کلاردشت .

تائون سری/tā unsərəy/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در میان بندکجور .

تاب/tāb/ (ص) : گوسفندی که زودتر از نژاد بومـی فربـه شود – گوسفند اصلاح نژاد شده .

اغـــر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

تاب بیاردن/tāb biyārdən/ (مص.مر) : ۱. تـاب آوردن . ۲. مقاومت کردن . نک : تاب هاردن .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تاب بییـاردن /tāb-biyārdan/ ؛ ع) تـاب بـیردن /tāb- beyardan/ ؛ *قص)* تاب – بییـاردن /tāb-biyārdan/ ؛ ت) ←* ؛ پ) پتوتن /ptutan/ ؛

تاب تابی/tāb-tābi/ (ا.مر) : ذرّت بوداده .

س) تپ تپی /tap - tapi/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ۱.←* ، ۲. تاپ

تـاپـی /tāp- tāpi/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ | گ) پتـه ی /patay/؛

تاب تابی گندم/tābtābi gandəm/ (ص.مر) : گندم برشته . **نک** : هاییشت .

س) ۱.←* ، ۲. تپ تپـی گنـدم /tap -tapi-gandəm/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تاب تابی گنّم /tāb -tābi-gannəm/ ؛

تا بخاردن/tā-bəxārdən/ (مـص.مـر) : ۱. تـا خـوردن . ۲. خمیدگی و خم شدن . ۳. چین خوردن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) تـا بخـــردن /tā-baxərdən/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تا بخـاردن /tā baxārdan/ ؛ ع) ←(با) ؛ قص) تابخردن /tābaxerdan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تغ ها کئن /taq-hākoən/ ؛

تاب دئن/tāb - dəən/ (مص.مر) : ۱. تاب دادن . ۲. پرتـاب کردن . ۳. پیچاندن .

اغر) توهدائن /to-hədāən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) تو هدائن /tu-hədāən/ ؛ با) تو هدائن /tu hədāən/ ؛ آ) ۱.←(با) ، ۲. توهـادائن /tuhādāan/ ؛ ن) توهـــادائن /to hādāan/ ؛ ع) تاب – هادان /tāb - hādān/ ؛ قص) تـو – هادائن /tu-hādāan/ ؛ ت) ←* ؛

تاب دله نان/tāb dələnān/ (ا.مر) : نوعی نان کـه در تابـه سرخ کنند .

ب) لاقلی نـون /lāqəli-nun/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ۱.←(ب) ، ۲. تهن نون /tehen nun/ ؛ آ) تهن دلـه نون /təhendələnun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ | گ) کولی بیجی /kuli-biji/ ؛

تابر/tābar/ (ا.مک) : از روستاهای علی آباد کتول .

تابر/tāber/ (ص) : ۱. زمین شـیب دار سراشـیبی تنـد . ۲ . زمین آفتاب گیر .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تـاور /tāvər/ ؛ ب) تـاور /tāver/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. تاور /tāver/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تابرجا ـ آگردیـک بـازی/tāberjā-āgardik-bāzi/ (ا.مـر) : نوعی بازی کـه معلّـق زدن اصلـی تریـن حرکـات آن است.

ق) کلّه مغزی /kalle maqzi/ ؛ با) کلّه مغزی /kallə maqəzi/ ؛

تابرشتن/tābreštan/ (مص.مر) : نخ ریسی کردن .

ب) برشتن /bareštən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) برسین /baresien/؛

تابری/tāberi/ (ا) : توانایی – قدرت .

ق) تاوری /təāvəri/ ؛

تا بزوئن/tā bazoən/ (مص.مر) : ۱. تاکردن–لازدن . ۲. بند انداختن صورت . **نک** : تا بزئن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تاهکاردن /tā-həkārdən/ ؛ ب) تـا بزوئـن /tā-bazuən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ بـا) ۱.←* ، ۲. تاهکردن /tā-hakərdən/ ؛ آ) ۱. تاهـاکردن /tāhākərdan/ ، ۲.←(با) ؛ ن) تـا هـا کـردن /tāhākerdan/ ؛ ع) تـا بـزان /tābəzān/ ؛ قص) تاهـاکردن /tā-hākərdan/ ؛ ت) تـازئن /tāzaen/ ؛

تابزه/tā-bazə/ (ص.مف) : ۱. تا خورده . ۲. آرایش شده .

اغر) ←* ؛ ب) توبزه /to-bazə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱. توبزه /tu-bazə/ ، ۲. توج بزه /tuj- bazə/ ؛ آ) تو بزه /tu- bazə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تابسّان/tābəssān/ (ا) : تابستان .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تاوســتان /tāvəstān/ ؛ ب) تاوســتون /tāvəston/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. تابسـتن /tābeston/ ؛ ق) تابسّــون /tābəssun/ ؛ بـا) ۱. تاوسّــون /tāvessun/ ، ۲. تابستون /tābəstun/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) تاوسّــن /tāvəssən/ ؛ ع) تابسّن /tābəsson/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛ | گ) تاوسون /tāvson/ ؛ پ) تاپستان /tapastān/ ؛

تابسّان کل/tābessān-kel/ (ا.مر) : شخم تابستانه ی زمین.

اغر) ۱.←* ، ۲. تاوستان کل /tāvestān-kel/ ؛ ب) تاوسـن – کل /tāvəston-kel/ ؛ س) تابستن کل /tābəston -kel/ ؛ ق) تاوستون /tāvestun kəl/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) تابسّون کـل /tā bəssun kel/ ؛ ن) تاوسّـن کـل /tāvəssən kel/ ؛ ت) تابستان – کشت /tābestān-kešt/ ؛

تابسّن/tābessen/ (مص) : تابیدن نخ و ریسمان .

ب) ۱. ۲. بتابســـــتن /bətābəstən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) توبزوئن /tubazuən/ ؛ با) بتابسّن /bətābessən/ ؛ آ) ←(با) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

ن) ۱. تابستن /tābəssan/ ، ۲. بتابستن /batābəssan/ ؛ ع) بتوئستن /batoestan/ ؛ ت) ←* ؛

تابسّونی/tābessuni/ (ص.نس) : فصل تابستان– منسوب به تابستان .

اغر) ۱.←* ، ۲. تاوستانی /tāvestāni/ ؛ ب) تاوستنی /tāvəstoni/ ؛ س) تابستنی /tābəstoni/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تابسّونی /tābessuni/ ؛ با) تاوسّونی /tāvessuni/ ؛ آ) ۱.←(با) ، ۲. تابسّونی /tābəssuni/ ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ۱.←* ، ۲. تابسّانی /tābessāni/ ؛

تابسّونی/tābəssuni/ (ا) : از مراسم پیش از عروسی است، که در آن خانواده ی داماد مقداری برنج، پنیر، کره، شیر و ... را در فصل تابستان برای خانواده ی عروس می فرستد .

ن) تاوسّنی /tāvəssəni/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تابکشیین/tā-bakəšiyən/ (مص.مر) : ۱. خاصیّت کش آمدن عسل و شیره به هنگام برداشتن آن . ۲. بند انداختن صورت – آرایش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تابکشیین /tā bakəšiyan/ ؛ ع) تابکشین /tā bakešeyan/ ؛ قص) تابکشین /tā-bakšian/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تاکشیین /tā-kəšiyən/ ؛

تابکون/tāb kun/ (ا.مک) : از کوه‌های سدن رستاق واقع در استرآباد .

تابوردن/tābavərden/ (مص.مر) : با یک ورزا شخم زدن . **نک** : ورزا .

ق) ←* ؛

تابون/tābun/ (ص) : درخشان – تابان .

اغر) تابان /tābān/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ پ) تاپاک /tāpāk/ ؛

تاب هاردن/tāb- hārdən/ (مص. مر) : تاب آوردن– مقاومت کردن .

اغر) تاب بییاردن /tāb-biyārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تاب بییاردن /tāb biyārdən/ ؛ با) تاب بییاردن /tāb biyārdən/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تاب بییاردن /tāb biyārdan/ ؛ ع) تاب بیردن /tāb beyardan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛

تابه تا/tā-bə tā/ (ص.مر) : ۱. لایه به لایه – جدا از هم . ۲. سرو سامان . ۳. چیدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تَ به تَ /ta-bə - ta/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ اک) ←* ؛

تا به تابهیین/tā - bətā bahiyan/ (مص.مر) : ۱. برابر شدن . ۲. به پایان کار رسیدن .

اغر) تا بتا بویین /tā-bətā-baviyen/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تابتا بهیین /tā - bətā -bahiyən/ ؛ ق) تاق به تاق بیّن /tāqbətāqbayyen/ ؛ با) ←* ؛ آ) تابه تا بیّن /tā bə tā bayyan/ ؛ ن) تابتا بویین /tā betā bavəyan/ ؛ ع) تابه تا بوین /tā bə tā baveyan/ ؛

تابه تا نرسّیین/tā-betā-narəssiyən/ (مص.مر) : ۱. به هم نرسیدن . ۲. به آرزو نرسیدن . ۳. مغبون شدن از سهم.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تابتا نرسّین /tā bə tā narəssian/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛

تا به تا هاکردن/tā-betā-hākərden/ (مص.مر) : این دست و آن دست کردن .

ق) ←* ؛ با) تا به تا هکردن /tābətāhakərdan/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تا به تا هکردن /tābətāhakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ قص) تابه تا هاکردن /tābətāhākərdan/ ؛ ت) ←* ؛

تابه تا هدائن/tābətāhədāen/ (مص.مر) : ۱. جانی تازه گرفتن – رمق یافتن . ۲. در هم شدن کلاف نخ .

ق) ←* ؛ ن) تا به تا بوئن /tā bə tā bavəyan/ ؛ قص) تا به تا بیّن /tabetābayyan/ ؛

تاب هدن/tāb hadan/ (مص.مر) : ۱. تاب دادن . ۲. پرتاب کردن .

اغر) تو هدائن /to - hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تو هدائن /tu hədāən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱. توهادائن /tu hādāan/ ، ۲. تو هدائن /tu hədāan/ ؛ ن) تو هادائن /to hādāan/ ؛ ع) تو هادان /to hādān/ ؛ ت) ←* ؛

تابهیین/tābahiyən/ (مص.مر) : ۱. خم شدن . ۲. تاخوردن .

اغر) تابویین /tābaviyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تاببین /tābayyan/ ؛ ن) تـابویین /tābavəyan/ ؛ ع) تاببین /tā babeyan/ ؛ قص) تـا - بیین /tā - baiyan/ ؛ ت) تاب هیتن /tābhəyten/ ؛ اشر) تـغ - بییتن /toq - baitən/ ؛ ک) فوچومستن /fučumostan/ ؛

تاپ تاپی/tāp – tāpi/ (ا.مر) : ۱. ذرّت بو داده .۲. تاب بـه زبان کودکان **نک** : چس فیل .

پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تاب تابی /tāb.tābi/ ؛ ن) ←* ؛ ع) پتل /petel/ ؛

تاپل/tā-pəl/ (ا.مر) : پلی که تنها از یک تیر چوبی بر روی رودهای کم عرض ساخته شود . **نک** : پرده لاسه .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تاک پل /tāk pel/ ؛

تا په/tāpe/ (ا) : ۱. کوزه ی بزرگ -خمره . ۲. دیگ مسی.

ق) تاوه /tāvə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تاپـک /tāpak/ ؛ پ) تاپک /tāpak/ ؛

تات/tāt/ (ا) : قومی پارسی (مـازندران و استرآباد، را بینـو، ص ۶۳ بخش انگلیسی) پارسـی زبانـان، طایفـه ای از ایرانیـان. اهالی ولایت شمالی که به لهجه ی محلّی سخن رانند. مثل: حسن آبادیان ، قراچه داغ و مازندرانی هــا، ایرانیـان فارسـی زبان - ترک و تات کنایه از غیر بومی و بومی است.

تا تا ها کردن/tātā hākerdan/ (مص.مر) : به زور راه رفتـن مانند کودک تازه به راه افتاده .

س) تا تا ها کردن /tātā - hākerdən/ ؛ ق) تاتـا هـا کـردن /tātā - hākerdən/ ؛ با) تتو ها کردن /tətu-hākerdən/ ؛ ن) ←* ؛ع) تاتی ها کردن /tāti hākordan/ ؛

تاتش/tāteš/ (ا.مص) : درو کردن از تــه و بـن بوتـه- درو کردن غلات از بیخ و بن .

اغر) تاتش /tātəš/ ؛ پ) ۱.←* ، ۲. تـاتش /tātəš/ ؛ س) تاشش /tāseš/ ؛ ق) تـه تـاش /tehtāš/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ۱.←(ق) ، ۲. ته وریـن /tah vərin/ ؛ع) تـه تـراش /tah terāš/ ؛ ک) ته بر /tah – borr/ ؛

تاتّله/tāttalə/ (ا) : نوعی گیاه هرز .

تاتّله/tāttelə/ (ا.) : گیاهی که گل آن خاردار است .

تاتنی/tātani/ (ا) : کار در شرایط سخت و دشوار .

پ) ←* ؛ س) ←* ؛

تاتوره/tā ture/ (ا) : نوعی گیاه از تیره بادمجانیان بـا نـام علمی stramonium datura که علفی و یک ساله است و بلندایش به یک متر می رسد .

ب) تاتّله /tāttelə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛

تاتوله/tātulə/ (ا) : از انواع گیاهان است .

س) ←* ؛ ق) ترشک /təršək/ ؛ با) ۱. تشک /tašak/ ، ۲. تش دل /taš del/ ؛

تا توهدائن/tā-to-hədāən/ (مص.مر) : تاب دادن نخ .

اغـر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) تـــاتو هادائن /tā to -hādāan/ ؛ قص) تـا -تـو - بزوئـن /tā-tu-bazuan/ ؛ اشر) تو - هادائن /to - hādāən/ ؛

تاته/tāte/ (ا) : تلاش . **نک** : تته پته .

ق) تته بته /tate bate/ ؛ آ) ←* ؛ اشر) تالاش /talāš/ ؛

تاته/tātə/ (ا) : پیله ی کرم ابریشم قبل از کامل شدن .

ق) ←* ؛

تاتی/tāti/ (ا) : ۱.الّا کلنگ -تاب . ۲. پا به پا کـردن و گام گذاشتن اوّلیه‌ی اطفال بــه کمـک والدیـن . ۳. زبـانی محلّی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) توتی /tuti/ ؛ قص) تا تا تا تا /tātā tā tā/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تاتیپ هاکردن/tā tip-hākerdan/ (مـص.مـر) : ۱. آرایـش کردن . ۲. آراستن لباس و هیأت ظاهر اشخاص خاصّه کودکان .

اغر) تابزوئن /tā- bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←(اغر) ، ۲. تاتیک هـاکردن /tātik-hākerdən/ ؛ ق) تتـیب هـاکردن /tətiphākərdən/ ؛ بـا) ←(اغـر) ؛ آ) ۱. تـا هــاکردن /tā hākərdan/ ، ۲. تـا هکـردن /tā hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) تاتی هاکردن /tāti hākordan/ ؛

تاتی تی/tātiti/ : از انواع گل وحشـی کـه شـبیه شـقایق است .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

ب) ←* ؛

تاج/tāj/ (ا./ص) : ۱. زمان جفت گیری مرال ها . ۲. تند و تیز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تج /tej/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تج /taj/ ؛ ت) ←* ؛

تاجت/tājet/ (ا.مر) : **نک** : ازآل خال .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) تاک جت /tāk jət/ ؛

تاج دوله/tāj dolə/ (ا.مک) : از توابع جلال ازرک جنوبی بابل .

تاجری/tājri/ (ا) : ۱. خط ریش ۲. موی سر . ۳. با حرارت کم .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تاجمار/tājmār/ (ا) : نامی بومی برای زنان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تاجما /tājmā/ ؛ قص) تاجما /tājmāh/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ اک) ←* ؛

تاجنّی/tājenni/ (ا.مص) : تاختن .

س) تاجندی /tājendi/ ؛ با) ←* ؛ آ) تاجنسّن /tājənəssan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ پ) تچینتن /tačintan/ ؛

تاجنّی هدائن/tājenni- hədāen/ (مص.مر) : به تاخت بردن اسب .

اغر) بتاختن /bətāxtən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تاجندی ها کردن /tājendi-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) بتا جنّیین /bə tājənniyan/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ ع) تاجنی /tājeni/ ؛ قص) تاجنّی – هادائن /tājenni -hādāan/ ؛ پ) تاجیتن /tajitan/ ؛

تاجنی ین/tājəniyan/ (مص) : تاختن . **نک** : تازین .

اغر) ۱. تازین /tāzeyən/ ، ۲. بتجان /batejān/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. بتاجنی ین /bətājəniyən/ ؛ س) بتاجندیین /bətājəndiyən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) بتا جنّیین /bətājənniyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) تازنین /tāzeniyan/ ؛

تاج هدائن/tāj - hedāən/ (مص.مر) : تازاندن .

اغر) بتجانیین /batejāniyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) بتا جنیّن /bətājəniyan/ ؛ آ) بتا جنّیین /bətājənniyan/ ؛ ن) تاج ها دائن /tāj -hādāan/ ؛

تاجیک/tājik/ : **نک** : تازیک .

تاچه/tāčče/ (ا/ص) : ۱. همتا، هم سنگ.۲. کنایه از : رفیق . ۳. واحد شمارش گونی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تاچه /tāčə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. تاچه /tāčə/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) ۱. تاچه /tāčə/ ، ۲. تایچه /tāyčə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ۱.←* ، ۲. تا /tā/ ؛ اشر) ←* ؛

تاخال/tā-xāl/ (ا.مر) : یک رشته نخ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) تا /tā/ ؛ اشر) ←* ؛

تاخ تاخ/tāx tāx/ (ا.صو) : از اصوات .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تخ تخ /tax- tax/ ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تخ – تخ /tax- tax/ ؛

تاخ تاخی/tāx - tāxi/ (ا.مر) : نوعی اسباب بازی کودکان از جنس پوست درخت .

س) تخ – تخی /tax - taxi/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تخ تخک /tax - taxak/ ؛

تاخت کاردن/tāxt kārdən/ (مص.مر) : دویدن – تاختن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تاخت هکاردن /tāxt - həkārdən/ ؛ ب) تاخت هکردن /tāxt-hərkardən/ ؛ س) تاخت هاکردن /tāxt-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) تاخت هکردن /tāxt hakərdan/ ؛ آ) ۱.←(بـا) ، ۲. تاخت ها کردن /tāxt hākərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ۱. تاخت هادان /tāxt hādān/ ، ۲. تاخت ها کردن /tāxt hākordān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) تاخت – ها کئردن /tāxt - hākoərdən/ ؛

تاخت هادان/tāxt -hādān/ (مص.مر) : تازاندن– راندن پرشتاب اسب . **نک** : بتجندیین .

اغر) بتاختن /bə-tāxtən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) تاخت هدائن /tāxt hedāən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱. تاخت هادائن /tāxt

/hādāan ، ۲. تاخت هدائن /tāxt hədāan/ ؛ ن) تاخت هادائن /tāxt hādāan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) تاخت دئن /tāxt daen/ ؛ اشر) تاخت - هاکئردن - /tāxt hākoərdən/ ؛ پ) تاختن /tāxtan/ ؛

تاخت هاکرد/tāxt - hākərd/ (ق .حا) : شتابان - با عجله . **نک** : بتاخت .

اغر) بتاخت /bə tāxt/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) تاخت ها کرد /tāxt-hākerd/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تاخت هکرد /tāxt hakərd/ ؛ ن) ←* ؛ع) تاخت ها کرد /tāxt hākord/ ؛ قص) ←* ؛ ت) تاخت هکرد /tāxt hakerd/ ؛

تاخت هاکردن/tāxt - hākərdən/ (مص.مر) : دویدن - تاختن . **نک** : تاخت کاردن .

اغر) تاخت هکاردن /tāxt -həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تاخت هاکردن /tāxt-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تاخت هاکردن /tāxt hā kərdan/ ، ۲. تاخت هکردن /tāxt hakərdan/ ؛ ن) تاخت ها کردن /tāxt- hākərdan/ ؛ع) تاخت هادان /tāxt -hādān/ ؛ قص) ←(ن) ؛

تاخچه/tāxče/ (ا) : تاقچه .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛

تاخن/tāxen/ (ا) : مأمن .

ع) ←* ؛

تاخن ها کردن/tāxən-hākerdan/ (مص.مر) : ۱. شمارش کردن . ۲. وارسی کردن تعداد .

ع) ←* ؛

تا- دکشین/tā - dakešiyən/ (مص.مر) : عبور دادن نخ از سوراخ سوزن و دیگر ابزار دوزندگی .

اغر) ←* ؛ ب) تا - دکشیین /tā- dakešiyən/ ؛ س) تا دکشیین /tā - dakšiyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) تا دکشیین /tādakəšiyan/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ع) تا - دکشین /tā - dakešeyan/ ؛ قص) ←(با) ؛ ت) ←(ع) ؛

تار/tār/ (ا/ص) : ۱. تبر . ۲. دوتار . ۳. تاریک و غبار آلود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) تار /tār/ ؛ او) تاریگ /tārig/ ؛

تاربتنسّن/tār batənessən/ (مص.مر) : ۱. تارتنیدن عنکبوت . ۲. مرحله ای در پارچه بافی سنّتی .

اغر) تاربتنیین /tār-batəniyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تاربتندیین /tār - batendiyən/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ن) ؛ع) تاربتنسّن /tār- batənəssan/ ؛ قص) تا دوسّن /tā davassan/ ؛ ت) تار بتنین /tār bateniyan/ ؛

تارت و پارت/tārt -o-pārt/ (ص.مر) : ۱. پاره و از هم گسیخته . ۲. پراکنده .

اغر) ۱.←* ، ۲. ترت و پرت /tərt -o-pərt/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تره پره /təre - pəre/ ؛ با) ترت و پرت /tərt - o-pərt/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛

تار دُمه/tār domə/ (ا.مر) : دسته ی تبر . **نک** : تور دسته .

اغر) تور - دسته /tor-dastə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) توردسته /tur-dastə/ ؛ ق) تور دسّه /tur-dassə/ ؛ با) تور دسّه /tor dassə/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱. تور دمه /tur dəmə/ ، ۲. تور دم /turdəm/ ؛ ع) توهور دمه /tohor domə/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛

تارستان/tārəstān/ (ا.مک) : کوهی در جنوب بالا جادّه‌ی کردکوی .

تارسی کلا/tārsi - kəlā/ (ا.مک) : از توابع بالاتجن قائم شهر .

تار کلی/tār-kali/ (ا.مک) : نام قلّه ای در سواد کوه .

تارکینک/tārkinak/ (ا.مک) : مرتعی در کنار روستای کدیر چالوس .

تارم/tārəm/ (ا) : ۱. از انواع برنج مرغوب خزری . ۲. سکّوی کنار اجاق هیزمی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ۱.←* ، ۲. تارم /tārem/ ؛

تارما/tārə- mā/ (ص.مر) : ۱. شب تار . ۲. شبی که ابر، ماه را بپوشاند .

اغر) تاریک شو /tārik - šo/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) تارما شو /tārə māšu/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ع)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) تاریک – ما /tārik/ ؛

تارِ ماشو/tāre- mā - šo/ (ا.مر) : شبِ تاریک . **نک** : تارما .

ب) ←** ؛

تارم پشت/tārəm-pəšt/ (ا.مک) : از ارتفاعات بخش یانه سر واقع در هزار جریب بهشهر .

تارم تاز/tārəm- tāz/ (ا.مسر) : تر متای – نوعی قوش کوچک اندام حدّ میانه‌ی باشه و عقاب .

تارم تاز

تارم دله مانی/tārəm dələ māni/ (ا.مسر) : از انواع برنج ایرانی – واژه دیلمانی است .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ ع) ←** ؛

تارم – عسگری/tārəm-asgari/ (ا.مر) : نوعی برنج خزری .

اغر) ←** ؛ آ) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تارمی/tārəmi/ (ا) : ۱. نرده . ۲. ابر . ۳. طبقه‌ی دوّم – فضای بالایی خانه –اتاق مشرف به باغ یا میدان .

اغر) تارم /tārəm/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←** ؛

تارنوک/tārnuk/ (ا) : گیاهی ترش مزه که در ییلاق روید.

ق) ته دونه /tah dune/ ؛

تارو/tāro/ (ا.مک) : نام ارتفاعی در سواد کوه .

تارو/tāru/ (ا) : ۱. تار عنکبوت یا هر چیز نازک . ۲. نامی بومی برای سگ . ۳. پشگل گوسفند– پشگل گوسفند که به پشم آن بچسبد .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) توبند /to - band/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. توون /tuvan/ ؛ با) ←** ؛

تارون/tārun/ (ا) : تاراج .

اغر) تالان /tālān/ ؛ س) تاراج /tārāj/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ ع) تالن /talon/ ؛

تاره/tārə/ (ا) : چوبی که از وسط سنگ آسیاب می‌گذرد . **نک** : دوله کا .

ت) ←** ؛

تاریک انجیلی/tārik – anjili/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در راه مالروی سی سنگان به کجور .

تاریک بزن/tārik bezan/ (مص.مسر) : ۱. خاموش کردن ناگهانی چراغ . ۲. ضرب وشتم .

با) تاریک زنی /tārik zani/ ؛ ن) تاریک ها کردن /tārik hākərdan/ ؛ ع) ←** ؛ قص) تاریک خنه بزوئن /tārik-xənə-bazuan/ ؛

تاریک دره/tārik -darə/ (ا.مک) : ۱. چشمه ای در روستای یخکش بهشهر . ۲. مرتعی در سواد کوه .

تاریک – سره/tārik -sərə/ (ا.مک) : نام مرتعی در لفور سواد کوه .

تاریک شو/tārik - šo/ (ا.مر) : شب تاریک و پرمه . **نک** : بیم بزه شو .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تاریک شو /tārikə šo/ ؛ ق) تاریک شو /tārikə-šu/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←(ق) ؛ گ) ←** ؛

تاریک کش/tārik kaš/ (ص.مر) : نیم سایه – نیم تاریک– تاریک روشن .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ گ) ←** ؛

تاریک کلا/tārik kolā/ (ا.مک) : مرتع جنگلی در راه مالرو سی سنگان و کجور . **نک** : تاریک انجیلی .

تاریک گول/tārik gul/ (ا.مص) : در تاریکی دیگری را فریب دادن .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛

تاریک مله/tārik malə/ (ا.مک) : روستایی در منطقه ی گلیجان قشلاقی تنکابن .

تاریک هاکردن/tārik-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. زدودن روشنایی . ۲. کنایه از : حضور فرد ناشایست در مجلس–سایه افکندن .

اغر) تاریک هکاردن /tārik həkārdən/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) تاریک ها کردن /tārik-hākerdən/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تاریک هکردن /tārik hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تاریک ها کردن /tārik-hākordan/ ؛ ت) تریک هکردن /tarik hakerden/ ؛ *اشر)* تاریک ها کئردن /tārik-hākoərden/ ؛

تاری مله/tāri-malə/ (ا.مک) : از توابع لاله آباد بابل .

تا– زئن/tā - zean/ (مص.مر) : تازدن–لازدن .

اغر) تا بزئن /tā bazoən/ ؛ ب) تا بزوئن /tā- bazuən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تا بزوئن /tā bazuen/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) تابزوئن /tā bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* تغ – بزوئن /taq- bazoən/ ؛ |ک) ←* ؛

تا زن/tā- zan/ (ص.فا) : ۱. آرایش‌گر زن ۲. وسیله‌ی مشّاطه، نخی که با مهارت دست آرایش‌گر سبب ازاله‌ی موی اضافی صورت و ابرو شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تازندنئن/tāzendeneən/ (مص) : تاختن – تازیدن . نک : بتجندیین – بتا جنیین .

اغر) ۱. تاخت هدائن /tāxt - hədāən/ ، ۲. بتازیین /bətāziyən/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) تاجنّیین /tājənniyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تاخت ها دان /tāxt hādān/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* تاخت هدائن /tāxt -hədāən/ ؛ پ) تاچیتن /tācitan/ ؛

تازو/tāzu/ (ا) : تار عنکبوت . نک : ونّالی .

اغر) ←* ؛ ق) تارتنک /tārtanək/ ؛ | گ) لابدون /lābdon/ ؛

تازه آباد/tāzə ābād/ (ا.مک) : روستایی از بخش عبّاس آباد .

تازه آباد بوستان خیل/tāzəābāde bustan xəyl/ (ا.مک) : از توابع میان دو رود ساری .

تازه آروس/tāzə-ārus/ (ص.مر) : نو عروس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) نو اروس /nu-arus/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ |ک) تازه اروس /tāzə - arus/ ؛

تازه آیش/tāzə āyəš/ (ا.مر) : زمینی که پس از چند سال دوباره کشت شود . نک : تازه سیمش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تازه بار/tāzə bār/ (ا.مر) : تره بار– محصول تازه چیده شده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ |ک) ←* ؛

تازه بزا/tāzə bəzā/ (ص.مف) : تازه زاییده شده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تازه باشت /tāzə bāšt/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) تازه باشت /tāzə-bāšt/ ؛ ن) تازه بزا /tāzə bazā/ ؛ قص) ←(ن) ؛

تازه بوله/tāzə bolə/ (ص.مر) : ساقه ی جوان درخت که از پایه روییده باشد .

ت) ←* ؛ |ک) نوبولّه /no -bullə/ ؛

تازه زا/tāzə -zā/ (ص.مف) : تازه زاییده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تازه بزا /tāzə -bazā/ ؛ ت) ←* ؛

تازه زما/tāzə -zomā/ (ا.مر) : تازه داماد .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تازه زوما /tāzə - zumā/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) نوزما /nu-zəmā/ ؛ ع) ←* ؛ ت) تازه زاما /tāzə zāmā/ ؛

تازه سیمش/tāzə - siməš/ (ص.مر) : زمینی که پس از چندسال دوباره کشت شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

تازه ها وشت/tāzə hāvašt/ (ص.مر) : ۱. ماهی یا هر چیز متحرّکی که بر رویِ آب آید . ۲. ماهی تازه از آب

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

گرفته شده .

ق) تازه وشت /tāzə vašt/ ؛ با) تـازه بـالا بمـه /tāzə bālā bəmə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛

تازیک/tāzik/ (ا) : ۱. از طوایف ساکن در کتـول . ۲. غـیر ترک . **نک** : تاجیک .

تازین/tāzəyan/ (مص) : تاختن .

اغـر) ۱.←* ، ۲. بتـازین /bətāzeyən/ ؛ ب) بتـا چنییـن /bətājəniyən/ ؛ س) بتجییـن /batejitən/ ؛ ق) بتـاجنّین /bətājənniən/ ؛ با) تـاجنین /tājə niyan/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) بتازین /betāzəyan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تـاخدن /tāxdan/ ؛ | ک) ←* ؛ پ) تاچیتن /tāčitan/؛

تاس/tās/ (ا) : کاسه ی مسی .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تاس

تاسا/tāsā/ (ق.ز) : ۱. آن وقت– ساعتی پیش – چند لحظه پیش – ۲. تاکنون .

اغر) ۱.←* ، ۲. تسا /tosā/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تسا /tosā/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تاآسه /tā asə/ ؛ قص) ←* ؛

تاسایی/tāsāei/ (ق.ز) : چند لحظه پیش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛

تاس پله/tās pelə/ (ا.مر) : ۱. ظرف سفالی یا فلزّی کوچک با کار برد های گوناگون . ۲. نوعی پیاله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تـاس کتـه /tās - ketə/ ؛ ق) تاس /tās/ ؛ با) ۱. تاس کله /tāskelə/ ، ۲. تاسک /tāsək/ ؛ ن) تاس پیاله /tās pəyālə/ ؛

تاسچه/tāsce/ (ا.مر) : تاس کوچک– کاسه ی کوچک .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تاس حمّوم/tās hammum/ (ا.مر) : ظرف مسی یا برنجـی جهت برداشتن آب در حمّام – تاس حمّام .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تاسـمّام /tāsammām/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. حمبـم تـاس /hambom-tās/ ؛ س) تـاس حمبـوم - /tās hambom/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. حمّوم تاس /hammum -tās/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) تاس – حمّام /tās -hammām/ ؛ | ک) حمبوم تاس /hambom - tās/ ؛

تاسک/tāsək/ (ا) : ۱. ماست خـوری فلـزّی کـوچـک . ۲. تاس کوچک . **نک** : تاسو .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تاسـو /tāsu/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغـر) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تاســـک /tāsak/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛ اشر) تاس /tās/ ؛

تاس کله/tās kelə/ (ا.مر) : ظرف سفّالی یا فلزّی کوچـک که در موارد گوناگون مورد استفاده قرار گیـرد . **نـک** : تاس پله .

ق) تاس /tās/ ؛ با) ←* ؛ اشر) تاس – کلان /tās- kelān/؛

تاسمّام/tāsammām/ (ا.مر) : **نک** : تاس حموم .

اغـر) ←* ؛ آ) تاســمّوم /tāsammum/ ؛ اشـر) تاســمبام /tāsambām/ ؛

تاسو/tāsu/ (ا) : ماست خوری کوچک .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تاسوک /tāsuk/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تـاس /tas/ ؛ بـا) تاســک /tāsək/ ؛ آ) ←(بـا) ؛ ن) تاسک /tāsak/ ؛ع) ←(ن) ؛ اشر) تاس /tās/ ؛

تاسه/tāsə/ (ق.ز) : **نک** : تاسا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

تاش/tāš/ (ص/ا) : ۱. هم ردیف– هم سنگ – هماورد . ۲. گذرگاه . ۳. شیب تند . ۴. تراش ، تراشیدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ | ک) ←* ؛ پ) شیپ /šip/ ؛

تاشا/tāšā/ (ص.ل/ص.فا) : ۱. قابل درو . ۲. پسوندی است به معنای سازنده . ۳. تراشنده .
ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـــا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) بتاشت /betāšt/ ؛ | گ) تاشی /tāšī/ ؛ پ) تشه /tašа/ ؛

تا شا/tāšā/ (ا./ا.مص) : ۱. زمان درو . ۲. تراشیدن علف .
آ) ←** ؛

تاش بزوئن/tāš bazoən/ (مص.مر) : عملی در شالی‌کوبی که به واسطه‌ی آن برنج سفید و شفاف می‌شود .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) تاش ها دان /tāš hādān/ ؛

تاش بزه دار/tāš - bazə-dār/ (ا.مر) : نک : تاش دار .
ن) ←** ؛

تاش بکا/tāš bekā/ (ا.مر) : فوکای وجین‌کنی – فوکا .
ب) ۱.←** ، ۲. هوکّا /hukkā/ ؛ س) تاش هوکا /tāš - hukā/ ؛ ق) فکا /fekā/ ؛ با) تاش فکا /tāš fəkā/ ؛ آ) ←(با) ؛

تاش بموئن/tāšbemuen/ (مص.مر) : ۱. کرّه اسب آماده به کار . ۲. جو و گندم آماده ی درو .
س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ع) تاش بیموئن /tāš - bimuan/ ؛

تاش به تاش/tāš -be- tāš/ (ق./ص) : ۱. بی ملاحظه . ۲. مقابله به مثل – رو در روی هم قرار گرفتن . ۳. برابر .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تاش به تاش /tāš - bə-tāš/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

تاش بیموئن/tāš - biyamuən/ (مص.مر) : علفی که مناسب درو کردن باشد .
اغر) تاش بموئن /tāš - bəmoən/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) تاش بموئن /tāš bəmuan/ ؛ ن) تاش بیموئن /tāš bimuan/ ؛

تاش دار/tāše dār/ (ا.مر) : درختی که به وسیله تبر زخمی گردیده و رفته رفته خشک شود .
اغر) تُر بزه دار /tor.bazə. dār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) توربزه دار /tur bazə dār/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تاش بزه دار /tāš bazədar/ ؛ ع) ←** ؛

تاش دکردن/tāš dakordan/ (مص.مر) : شکافتن قسمتی از درخت جهت خشکاندن آن .
اغر) تُر بزئن /tor bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ع) ←** ؛ اشر) تتر – بزوئن /toər- bazoən/ ؛

تاشر/tāšar/ (ا.مک) : مرتعی در کنار راه مالروی روستای کدیر به نوشهر .

تاشش/tāšeš/ (ا.مص) : ۱. درو کردن . ۲. تراشیدن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) تاشا /tāšā/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ قص) بتاشیئن /batāšiyan/ ؛ اشر) بتاش /betāš/ ؛

تاشش هاکردن/tāšeš hākerdan/ (مص.مر) : هرس کردن– تراشیدن بوته و خارهای زاید در باغ یا مزرعه .
اغر) تاشش هکاردن /tāšəš-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تاشش هاکردن /tāšəš-hākerdən/ ؛ ق) تاشا /tāšā/ ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. تاشش هکردن /tāšəš hakərdan/ ؛ ن) ←** ؛ اشر) بتا شدن /betāšdən/ ؛

تاش فکا/tāš fəkā/ (ا.مر) : فوکا . نک : تاش بکا .
ب) ←** ؛ س) تاش هوکا /tāš-hukā/ ؛ ق) تاشه فکا /tāšə fəkā/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

تاش کرّه/tāšə kerrə/ (ا.مر) : کرّه اسب دوساله .
س) تاش کره /tāš - kerə/ ؛ ق) تاش /tāš/ ؛ با) ←** ؛ ن) تاش کره /tāš - kərə/ ؛

تاش کله/tāš kale/ (ا.مر) : قسمتی از جنگل که درختان آن بریده شده باشد .
س) ۱. کاله /kālə/ ، ۲. تاشش /tāšəš/ ؛ ق) بتاشی جا /betāšijā/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

تاشکو/tāšku/ (ا.مک) : از توابع کالج نوشهر .

تاش گرد/tāš gerd/ (ا.مک) : مرتعی در منطقه ی کوهستانی عبّاس آباد .

تاشو/tā šu/ (ص) : گاوی که تنها به خیش بسته شود .
س) ←** ؛ ن) تاورزا /tā varzā/ ؛

تاشوکا/tāšokā/ (ا.مر) : از انواع بیل که برای کندن زمین های سفت و عمیق به کار رود .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

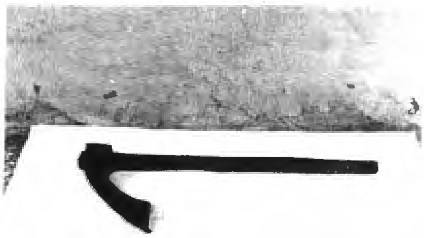
س) ←* ؛ ق) هوکا /hukā/ ؛ با) گرواز /gərvaz/ ؛ ن) ←(با) ؛

تاشون/tāšun/ (ا.مص) : قرار دادن نخ در شانه‌ی دستگاه ریسندگی سنّتی .

ق) ۱.←* ، ۲. تانشون /tānšun/ ؛ با) ←* ؛ اشر) تانه /tānə/ ؛

تاشه/tāšə/ (ا) : ۱. تیشه . ۲. تیشه ی درودگری یا بنّایی . ۳. انبر قندشکن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ | ک) تیشه /tiše/ ؛ پ) تیشک /tišak/ ؛ او) تشه /taša/ ؛

تاشه

تاشه سنگ/tāšəsang/ (ا.مر) : صخره – صخره ی کوهستان .

س) ←* ؛ ق) تاش /tāš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) خر – سنگ /xar - sang/ ؛

تاشه فکا/tāše- fəkā/ (ا.مر) : ۱. از ادوات کشاورزی – فوکای سرکج – تیشه ای که بزرگتر از تیشه‌ی معمولی است و دسته‌ی بزرگی به آن وصل می شود و تقریباً شبیه به هوکا امّا سنگین تر درشت تر، و زمخت تر است و از آن برای در آوردن ریشه درختان استفاده می‌شود .

س) تاشه هوکا /tāšə-hukā/ ؛ ق) تاش هوکا /tāš-hukā/ ؛ با) ← ؛ آ) ۱.← ، ۲. تاش فکا /tāš - fəkā/ ؛

تاشه کره/tāšə kəra/ (ا.مر) : کره اسبی که هنوز شیرخوار است .

آ) ←* ؛

تاش هوکا/tāš - hukā/ (ا.مر) : **نک** : فوکا – تاشه فکا .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛

تاش هوکا

تاشیین/tāšiyən/ (مص) : تراشیدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. بتاشیین /bətāšiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) بتاشیین /betāšiyen/ ؛ با) بتاشیین /bətāšiyən/ ؛ آ) ۱.←(با) ، ۲. بتاشتین /bətāšiyan/ ؛ پ) تاشیتن /tāšitan/ ؛

تا غدانه/tāqdānə/ (ا.مر) : داغداغان– از تیره ی نارون .

اغر) ←* ؛ ب) تاغ دان /tāq- don/ ؛ س) تغ دونه /toq - dunə/ ؛ با) تاغ دونه /tāq - dunə/ ؛ آ) ←(با) ؛ اشر) تاغ – دان /tāq - dān/ ؛

تاغ دون/tāqdun/ (ا.مر) : میوه‌ی درخت داغداغان .

اغر) تاغدانه /tāqdānə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تاغ دن /tāq don/ ؛ س) تغ – دونه /toq - dunə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تاغ دون اشکنک/tāqdun eškənak/ (ا.مر) : پرنده ای بزرگتر از گنجشک که نوک کلفتی داشته و از میوه ی درخت داغداغان تغذیه می کند .

ب) ←* ؛ با) تاغ دون میچکا /tāqdun-mičkā/ ؛

تاغله/tāqlə/ (ا) : ۱. چنبره –دسته ی گهواره که با آن گهواره را تاب دهند . ۲. حلقه ی چوبی که سبب اتّصال دو ریسمان گردد . **نک** : چمبله .

اغر) چمبله /čambələ/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تافته پریجن/tāftə - parijən/ (ا.مر) : الک نرم با سوراخ های ریز . **نک** : غلوالک .

اغر) پرجن رز- شان /parjəne-rez-šān/ ؛ ب) نرم- پرجن /narm-parjən/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. تافته پرجن /tāftə -par jən/ ؛ ق) پریجن /parijən/ ؛ با) غلوالک /qəlvālək/ ؛

تاق/tāq/ (ا/ص) : ۱. مخالف جفت - تک - یکی . ۲. هر چیز منحصر به فرد و ممتاز . ۳. تاقچه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تک /tak/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) تک /tak/ ؛

تاق-اشکن/tāq-eškən/ (ا.مر) : از انواع پرندگان بومی .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛

تاق تپّه/tāq -tappə/ (ا.مک) : تپّه ای باستانی در شمال «النک» کردکوی .

تاقچه لو/tāqčə-lo/ (ا.مر) : لبه ی تاقچه .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛

تاق سر/tāqe-sar/ (ا.مر) : پیش بخاری روی تاقچه - بالای تاقچه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تاقه لی/tāqə-li/ (ا.مر) : حلقه‌ی متّصل به افسار بّره و یا گوساله .

آ) ←* ؛

تاک/tāk/ (ا) : چشم اندازی در سراشیبی .

ت) ←* ؛

تاک/tāk/ (ا) : ۱. یکی - فرد - تک . ۲. نامی بومی برای سگ .

اغر) ۱. تک /tak/ ، ۲. تاق /tāq/ ؛ ب) تاق /tāq/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱.←(ب) ، ۲.←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(ب) ؛ |ک) ←* ؛ پ) تک /tak/ ؛

تاکاردن/tā kārdən/ (مص.مر) : ۱. لازدن . ۲. بند انداختن

اغر) ←* ؛ ب) تا-هکاردن /tā-həkārdən/ ؛ س) تاهاکردن /tā-hākerdən/ ؛ ق) تاهاکردن /tāhākardən/ ؛ با) تاهکردن /tāhakerdən/ ؛ آ) ۱.←(با) ، ۲. تاهاکردن /tāhākərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) تاهاکردن /tā hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) تازئن /tāzaen/ ؛ اشر) تغ-هاکئردن /taq-hākoərdən/ ؛ |ک) تاگودن /tā-gudan/ ؛

تاک پل/tāke pəl/ (ا.مر) : پلی که از تنه ی درخت ساخته شود .

اغر) ۱. تک پل /tak-pəl/ ، ۲. تا-پل /tā-pəl/ ؛ ب) تاپل /tā-pəl/ ؛ س) تاپل /tāpel/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ع) ←* ؛

تاک جت/tākə jet/ (ا.مر) : یوغی که برای شخم زدن برگردن گاو نر قرار گیرد .

س) تاجت /tājet/ ؛ ق) ←* ؛ با) تک جت /tāk jet/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

تاکر/tāker/ (ا.مک) : روستایی از بخش ییلاقی نور .

تاکر/tākar/ (ص.فا) : ۱. تیرانداز . ۲. زن آرایشگر .

با) ←* ؛

تاکّل/tākkəl/ (ا) : بالاترین نقطه ی درخت .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) دارتک /dārtək/ ؛ ت) تکال /tokāl/ ؛ اشر) کاکّل /kākkel/ ؛ |ک) توکالی /tokāli/ ؛

تاکل/tākəl/ (ا) : ظرف چوبی برای نگهداری ماست و شیر دوشی . **نک** : تاکّل .

ب) تاکّل /tākkəl/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. تاکّل /tākkel/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تاکلّی /tākkəli/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تاکّل/tākkel/ (ا) : کاکل -موی بلند و حالت داده‌ی میان سر .

اغر) کاکّل /kākkəl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) کاکّل /kākkel/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ع) کتم /kotom/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

تاکّلی/tākkəli/ (ا) : ظرفی چوبی با حجمی در حدود چهار لیتر که هنگام دوشیدن شیر مورد استفاده قرار می گرفت .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

س) ←* ؛ ق) ←* ؛

تـاکلی/tākəli/ (ق/ا) : ۱. نـگاه دزدانـه . ۲. نوعـی بـازی کودکانه .

ب) ۱. تآلی /tālli/ ، ۲. تالی /tāli/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. تالی /tāli/ ؛ ۲) ۱.←* ، ۲. تاکلیک /tākəlik/ ؛ ن) تآلی /tālli/ ؛

تاکم/tākom/ (ا.مک) : از توابع کلیجان رستاق ساری .

تاکو /tāku/ :۱. تاقچه ۲. لبه‌ی پرتگاه کم ارتفاع .

تاک ورزا/tāk-verzā/ (ا.مر) : گاوآهنی کـه بـه وسیله‌ی یک گاو جهت شخم کشیده شود . **نک** : پیرورزا .

ع) ←* ؛

تاگلی/tā-gəli/ (ا.مر) : تکّه ای از نخ .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ۲) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) گلیـه تـا /gelyə-tā/ ؛

تاگنده/tāgəndə/ (ا.مر) : کلاف نخ و کاموا .

اغر) تاگانده /tā-gāndə/ ؛ ب) تاگاندله /tā-gāndələ/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تاگنّکا /tāgənnəkā/ ؛ با) تاگنک /tā-gənək/ ؛ ۲) تاگلی /tā-gəli/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) تـاگنّکـا /tā gonnəkā/ ؛ قص) گلیه تا /gelyə-tā/ ؛

تاگنّکا/tā-genneka/ (ا.مر) : گلوله‌ی از نخ .

اغر) تا-گانـده /tā-gāndə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تـاگندکـا /tāgendekā/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ۲) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تاگنّکا /tā gonnəkā/ ؛ قص) گلیه تا /gelyə-tā/ ؛

تال/tāl/ (ا) : ۱. زنگ بـزرگ کـه بـرگردن گاو بندنـد . ۲. ظرف مسین که روکش قلع آن از بین رفتـه باشـد . ۳. تفاله ی گاو که به بدنـش بچسبد . ۴. ظـرف گلـی و بزرگ -خمره ی بزرگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ۲) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ |ک) ←* ؛

تالا/tālā/ (ص) : گوسفند مادّه ی شاخ دار .

س) کل دار /kal-dār/ ؛ اشر) ←* ؛

تالار پشت/tālār-pəšt/ (ا.مک) : نام محلّی در شیرگاه .

تالار سر/tālār -sar/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

تالارک/tālārək/ (ا.مک) : از توابع گیل خواران قائم شهر.

تالاش/tālāš/ (ا) : تلاش کوشش .

اغر) تلاش /təlāš/ ؛ ق) تـلاش /telāš/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ۲) ←(اغر) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←* ؛

تالان/tālān/ (ا/ص) : ۱. تاراج-یغما . ۲. جدا شده .

اغر) ←* ؛ ق) تلک /talek/ ؛ با) ←* ؛ ن) ۱. تالن /tālən/ ، ۲. تالون /tālun/ ؛ ع) تالن /tālon/ ؛ ت) ←* ؛ |ک) ←* ؛

تالان تالان/tālān-tālān/ (ا.مر) : ۱. غارت -هـرج و مـرج . ۲. کلان کلان - خروار خروار .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ۱. تـالن تـالن /tālən tālen/ ، ۲. تالم تـالم /tālem-tāləm/ ؛ ع) تـالن /tālon/ ؛ ت) ←* ؛ |ک) ←* ؛

تالان هاکردن/tālān hākərdən/ (مـص.مـر) : ۱. بـه یغمـا بردن . ۲. هدر دادن . **نک** : تالان هکردن .

اغر) ←* ؛ ب) تـالن هکـاردن /tālon-həkārdən/ ؛ ق) تلـک هـاکردن /talək hākərdən/ ؛ بـا) ←* ؛ ن) تـالم هـاکردن /tāləm hākərdan/ ؛ ع) تـالن هـاکردن /tālon hākordan/ ؛ ت) ←(با) ؛

تالب/طالب/tāleb/ (ا) : شـبه مقـام - از منظومـه هـایی موسیقیای و عاشقانه که بعدها به موسیقی سازی نیز انتقال یافت شماری بر این باورند که این منظومه اثر ستی النساء خانم خواهر شاعر مازندرانی طالب آملی است کـه پـس از مهاجرت طالب به هندوستان و در فراقش سرود .

|ک) ←* ؛

تالبا/tāləbā/ (ا) : **نک** : طالب .

تالب تالبا/tāleb - tālebā/ (ا.مر) : **نک** : طالب .

تال بزه دیم/tāl-beze dim/ (ص.مر) : چـهره‌ی آلـوده بـه چرک و کثافت .

ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

تالبو/tāləbu/ (ا.مک) : از دهکده هـای متروکـه‌ی زیـارت خاسه رود واقع در استرآباد رستاق .

تال بوردن/tāl-burdən/ (مص.مر) : ۱. توخالی و خشک شدن خوشه‌های غلّات بر اثر نوعی آفت . ۲. رشد بـی

رویه و بی اندازه ی گیاهان .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛

تالج/tāləj/ (ا) : تاراج .

تالدر/tāldar/ (ا.مک) : ۱. چشمه ای در منطقه ی گرگان . ۲. از کوه های جنوبی منطقه ی گرگان .

تالش – انبار/tāleš enbār/ (ا.مک) : آب انباری که در تالش محلّه ی بهشهر قرار داشت و متعلّق به تالشیان بود .

تالش – خیل/tāləš-xəyl/ (ا.مک) : از توابع لنگای عبّاس آباد .

تالش – سرا/tāleš-sarā/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

تالش محله/tāləš-mahlə/ (ا.مک) : از توابع گیل خواران قائم شهر .

تالش – محله/tāleš-mohalə/ (ا.مک) : از توابع زوآر تنکابن.

تالک/tālak/ (ا) : زنگوله‌ی کوچک .

اغر) ←* ؛ ب) تالک /tālək/ ؛ ق) تالکله /tālkələ/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تال کلی/tāl- kəli/ (ا.مر) : زنگی بزرگی که بر گردن گاو آویزند .

س) تال /tāl/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛

تال لگند/tāl lagənd/ (ا.مر) : تشت برنجی– لگن برنجی .

ب) ←* ؛ س) تال لگن /tāl-lagən/ ؛ آ) ←(س) ؛ *اشر)* لگن /legan/ ؛

تالله/tā-lalə/ (ا.مر) : نوعی نی شکر .

اغر) شکرلله /šakər lalə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) رازمی لله /rāzmi lalə/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ع) شکرلله /šakar lalə/ ؛ قص) لله /lalə/ ؛

تال لی/tāl-li/ (ا) : ۱. سوراخ . ۲. دزدانه نگاه کردن – سرک کشیدن .

س) ←* ؛ ق) تالی /tāli/ ؛ آ) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛

تالم/tāləm/ (ص) : به هرز رفته – هدر رفته – به یغما رفتن محصولات جالیزی .

ب) تالم برده /tālom-bordə/ ؛ س) تالم /tālom/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تالن هاکرد /tālon hākord/ ؛

تال مال/tāl - māl/ (ص.مر) : رمه ی گم شده . **نک** : بلیک شر .

ب) ←* ؛ ق) تارما /tārə-mār/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) تار /tār/ ؛ ت) ←* ؛

تالم بردن/tāləm-bordən/ (مص.مر) : پایان محصول دهی بوته ی خربزه و دیگر میوه های جالیزی .

ب) تالم بردن /tālom-bordən/ ؛ با) ←* ؛

تالم هاکردن/tāləm-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. نفله کردن . ۲. غارت کردن .

اغر) تالان هکاردن /tālān həkārdən/ ؛ ن) ←* ؛ع) تالن هاکردن /tālon hākordan/ ؛

تالم هدائن/tālom-hedāən/ (مص.مر) : به تاراج دادن .

اغر) تالان هدائن /tālān-hədāən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ن) تالم هادائن /tāləm hādāan/ ؛ ع) تالن هاکردن /tālen hākordan/ ؛ | ک) چپو /čapo/ ؛

تالو/tālu/ (ا.مک) : از مکان های واقع در زیارت خاسه رود ازدهات استرآباد رستاق .

تالو/tālo/ (ا.مک) : مرتعی از توابع شهرستان گرگان .

تالوم/tālum/ (ا) : ۱. غارت . ۲. زمان آخرین برداشت محصولات جالیزی که ورود همگان به باغ مجاز باشد.

اغر) تالان /tālān/ ؛ ب) تالون /tālun/ ؛ س) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛

تالون هاکردن/tālun-hākerdan/ (مص.مر) : به هدر دادن – نابود کردن .

اغر) تالان هکاردن /tālān - həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛

تاله/tāle/ (ا.مک) : از توابع راستوپی سواد کوه .

تاله/tālə/ (ا.مک) : از توابع پل سفید سواد کوه .

تاله/tālə/ (ا) : ۱. حلقه ای آهنی در گاو آهن که دو قسمت آهنی و چوبی را به هم متّصل کند . ۲. بخت و اقبال . **نک** : بنکا .

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشـر) ←** ؛

تاله روآر/tāle-ruār/ (ا.مک) : از توابـع پـل سفیـد سـواد کوه.

تاله مار/tālə - mār/ (ا.مر) : گاو مـادّه ای کـه زنگولـه بـر گردنش آویزان باشد .

س) تال دار /tāl-dār/ ؛ ق) تهنه مار /tahnəmār/ ؛ با) ←** ؛ اشر) مای – گو /māy-go/ ؛

تاله – مال/tālə-māl/ (ا.مر) : احشام سرگردان .

ب) ←** ؛ ق) تیـم تـار /timə tār/ ؛ بـا) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

تالّی/tālli/ (ا) : ۱. نگاه دزدانه– سرک کشیدن . ۲. نوعـی بازی کودکانه . **نک** : اشاک – تاکّلی .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. تالی /tāli/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲. تیی /tai/ ؛ قص) تالی /tāli/ ؛

تالی بزوئن/tāli-bazuen/ (مـص.مـر) : سـرک کشیـدن– دزدانه نگاه کردن .

س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱. تالی هـادائن /tāli hādāan/ ، ۲. تالی هدائن /tāli hədāan/ ؛ ن) تیی هاکردن /tai hākərdan/ ؛ قص) تالی – هاکردن /tāli-hākerdan/ ؛

تالی هکردن/tāli hakerdən/ (مص.مر) : سرک کشیدن – دزدانه نگاه کردن .

ب) تالی هکـردن /tāli-hakordən/ ؛ س) تـالی هـاکردن /tāli-hākerdən/ ؛ ق) تالی هـاکردن /tāli hākərdən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ۱. تالی هادائن /tāli hādāan/ ، ۲. تالی هدائن /tāli hədāan/ ؛ ن) ۱. تالی هـاکردن /tāli hākərdan/ ، ۲. تیـی هـاکردن /taihākerdan/ ؛ قص) تـالی – هـاکردن /tāli-hākərdan/ ؛

تام/tām/ (ا) : مزّه .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تـم /tam/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ۱.←(ن) ، ۲. مزه /məza/ ؛

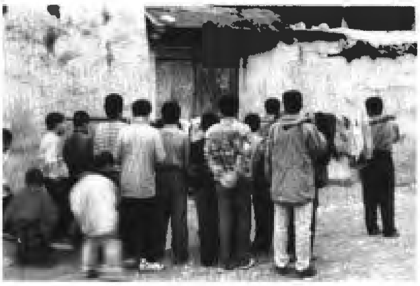
تام پلا/tāmpəlā/ (ا.مر) : کشمش پلو .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

تامسون/tāmson/ (ا) : از مرکبات معمول در منطقه .

تامشا/tāməšā/ (ا) : ۱. تماشا . ۲. نوعی بازی مضحکه آمیز.

اغر) تمشا /təmšā/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. تمشا /təmšā/ ؛ س) ۱.←** ، ۲.←(اغـر) ؛ ق) ←** ؛ بـا) ۱.←** ، ۲. تامشـا /tāməšā/ ؛ آ) ←** ؛ ن) تمشـا /taməšā/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←** ؛ اشر) تماشا /təmāšā/ ؛ | گ) ←** ؛

تامشا

تـامون/tāmun/ (ا) : ۱. شلوار . ۲. تنبـان . **نـک** : چلـوار پیرامون .

اغر) ۱. تمّان /təmmān/ ، ۲. تمّن /təmmon/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) تـامون /tāmon/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تمّـون /təmmun/ ؛ ع) تمّـــن /tommon/ ؛ ت) تنبـان /tonbān/ ؛ اشر) تمبان /təmbān/ ؛ | گ) تومون /tumon/؛

تانستن/tānestən/ (مص) : توانستن . **نک** : تانسّن .

اغر) ←** ؛ ب) بتنسـتن /bətonəstən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱. بتونسّـن /bətunəssən/ ، ۲. تونـسّن /tunəssən/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ آ) ۱. تونسّـن /tunəssan/ ، ۲. بتونسّـن /batunəssan/ ؛ ن) تنسّـن /tənəssan/ ؛ ع) تلنسّـن /tonesson/ ؛ قـص) بتونسّن /batunessan/ ؛ ت) تانسن /tānesen/ ؛ اشر) بتّـانیئن /bettāniən/ ؛ | گ) تونستن /tonestan/ ؛ پ) توانیستن /tuwānistan/ ؛

تانش/tāneš/ (ا.مص) : درو کـردن از تـه و بن بوتـه– درو کردن غلات از بیخ و بن .

اغر) تاتش /tātəš/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. تاتش /tātəš/ ؛ س)

تاشش /tāšeš/ ؛ ق) تـه تـاش /tehtāš/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ۱.←(ق) ، ۲. ته وریـن /tah vərin/ ؛ ع) تـه تـراش /tah terāš/ ؛ | گ) ته بر /tah - borr/ ؛

تانشون/tānšun/ (ا.مص) : عملی که پود پـارچـه را بـرای تنیدن با تار آماده کنند .

اغر) ۱.←* ، ۲. تانشان /tānəšān/ ؛ ق) تانشون /tā-nəšon/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ پ) تانیشن /tānišn/ ؛

تانکه/tānekə/ (ا) : شورت- شلوار زیر کوتاه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تنکه /tonekə/ ؛ ب) تونکـه /tonəkə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تونکـه /tunəkə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تنکـه /tanəkə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) تنکـه /tənəkə/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ←* ؛ | گ) تونکه /tunekə/ ؛

تانه/tānə/ (ا) : تار- الیاف پارچه . نک : کارکش .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تنه /tonə/ ؛ س) تونـه /tonə/ ؛ ق) تون /tun/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(ق) ؛ اشر) ←* ؛

تانه وافه/tānə vāfə/ (ا.مر) : ۱. تارو پود . ۲. سرشت-ذات .

اغر) ←* ؛ ب) تنه وافـه /tonə-vāfə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تون /tun/ ؛ بـا) تونـه وافـه /tonə-vāfə/ ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تاور/tāver/ (ا./ص) : ۱. مکان آفتاب گیر . ۲. زمیـن واقـع در شیب تند که قابل کشت نباشد .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تاور /tāvər/ ؛ س) تاور /tāvər/ ؛ ق) ←* ؛ با) تابر /tāber/ ؛ آ) ←* ؛

تاور/tāvər/ (ا.مک) : از ارتفاعات بخـش یانەسـر واقـع در هزار جریب بهشهر .

تاوستان/tāvestān/ (ا) : تابستان . نک : تاوسون .

اغر) ←* ؛ ب) تاوسـتن /tāvəston/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تاوسّون /tāvəssun/ ؛ با) ←* ؛ آ) تاوسّون /tāvəssun/ ؛ ن) تاوسّن /tāvəssen/ ؛ ع) تابّسون /tābəsson/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛ | گ) تاوسـون /tāvson/ ؛ پ) تـاپـسـتـان /tāpastān/ ؛

تاوستون جم/tāvestun - jam/ (ا.مر) : فصل تابستان .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تاوستون کل/tāvestun kəl/ (ا.مر) : شخم تابستانه . نک : تابستان کل .

اغر) تاوستان کـل /tāvəstān-kel/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تاوسّن کـل /tāvəssən kəl/

تاوسّن/tāvessən/ (ا) : تابستان . نک : تاوسون .

ب) تاوسـتن /tāvəston/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تاوسّـون /tāvəssun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) تابسـون /tābəsson/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(آ) ؛

تاوسّون/tāvəssun/ (ا) : تابستان .

اغر) ۱. تابستان /tābestān/ ، ۲. تاوستان /tāvestān/ ؛ ب) تاوستن /tāvəston/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) تاوسّن /tāvəssən/ ؛ ع) تابسـون /tābson/ ؛ قص) ←* ؛ پ) تاپستان /tāpastān/ ؛

تاوسّونی/tāvəssuni/ (ص.نس) : منسوب به تابستان . نک : تابستانی .

اغر) ۱. تاوسـتانی /tāvəstāni/ ، ۲. تابسـتانی /tābəstāni/ ؛ ب) تاوسـتنی /tāvəstoni/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تـاوسّنی /tāvəssəni/ ؛ ع) تابسّـنی /tābəssuni/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛

تاووسی/tāvusi/ (ص) : اسـب یـا قـاطری کـه بـه رنـگ خاکستری تند و برّاق باشد .

با) ←* ؛

تاوه/tāvə/ (ا) : تابه .

اغر) ۱.←* ، ۲. مایتابه /māytābə/ ؛ ب) مای تووه /māy-tovə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تهن /tehən/ ؛ قص) مای تاوه /māy-tāvə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ پ) تاوک /tāvək/ ؛

تاویر/tāvir/ (ا.مک) : روستایی در هجده کیلومتری جنوب باختری شهرستان علی آباد کتول .

تا-هاکردن/tā-hākərdan/ (مـص.مـر) : ۱. تـا کـردن . ۲. متورم شدن . ۳. ساختن- کنار آمدن . ۴. بند انداخـتـن صورت .

اغر) تـا - هـکـاردن /tā-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) تاهاکردن /tā-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) تاهکردن /tā-

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائمشهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

hakərdən/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(با) ؛ ن) ←* * ؛ ع) تاهاکردن /tā- ؛ قص) ←* * ؛ ت) تـا – هــاکردن /tā hākordan/ hākordan/ ؛ اشر) تغ هاکئردن /taq-hākoərdən/ ؛ |ک) تاگودن /tā-gudan/ ؛

تاهدائن/tā-hədāən (مص.مر) : ۱. کـش دادن . ۲. دنبالـه دار شدن .

اغر) تو هدائن /to-hədāən/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ن) تا هـادائن /tā-hādāən/ ؛ ع) ←(قص) ؛ قص) تـا – بکشـیین /tā-bakšiyən/ ؛

تایچه/tāyčə (ا) : ۱. کیسه‌ی بزرگ . ۲. یـک لنگـه بـار . نک : تاچه – لنگه .

اغر) تاچه /tāčə/ ؛ س) تـاچـه /taččə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←(س) ؛ |ک) ←(س) ؛

تایه/tāyə (ا) : مادر رضاعی . نک : چوچومار .

س) ۱.←* ، ۲. دایه /dāyə/ ؛ ق) دایه /dāyə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تایه /tāie/ ؛ قص) ←* ؛

تایه مار/tāyə mār (ا.مر) : دایه .

ت) ←* ؛

تاوری/təāvəri (ا) : توان– توانایی .

ق) ←* ؛ پ) توانیک /tuwā nik/ ؛

تئل/təəl (ا) : آستین .

ت) ←* ؛ |ک) تیلیف /tilif/ ؛

تئن/teən (ا) : تابه – دیگ کوچک . نک : تئن .

س) تائن /tāon/ ؛ ق) تهن /təhen/ ؛ با) ۱. تئـن /təen/ ، ۲. تیئن /təyən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) تیهین /tihəyn/ ؛ ع) تـهن /təhən/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛

تئن کش/təən-kaš (ص.فا) : تاوان ده – تـاوان دهنـده . نک : تون کش .

اغر) توان ده /təvan-de/ ؛ پ) توون ده /təvon-de/ ؛ س) تائون – ده /tāon-de/ ؛ ق) تاون ده /tāvun də/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تون کش /tun kaš/ ، ۲. تائون کـش /tāun kaš/ ؛ ن) ۱. تاوون کش /tāvun kaš/ ، ۲. تون کـش /tun kaš/ ؛ اشر) تاهان – ده /tāhān-də/ ؛ پ) تاوان داتن /tavān dātan/ ؛

تئو/tau (ا) : زوزه . نک : اتو .

پ) اتو /aw/ ؛ س) اتو /a ow/ ؛ ق) ۱. تئو /ta u/ ، ۲. بعو /ba-u/ ؛ با) اتو /au/ ؛ آ) ←(با) ؛ |ک) آیو /āu/ ؛

تئور/taur (ا) : تبر . نک : توئر .

اغر) تر /tor/ ؛ پ) ۱.←(اغر) ، ۲. تور /tur/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تـور /tur/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) توهور /tohor/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛ اشر) تئر /toar/؛

تئون – سـری/taun-sərəy (ا.مـک) : مرتعـی جنگلـی در حومه ی نوشهر .

تئی/teəi : تویی – تو هستی . نک : تیی .

اغر) تیی /təi/ ؛ پ) ته یی /tə-yi/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) تویـه /toyə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ |ک) توی /toei/ ؛

تئی/taei (ا) : نگاه مخفیانه . نک : دتّا .

پ) تالّی /tālli/ ؛ س) ←(پ) ؛ ق) ←(پ) ؛ با) ←(پ) ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

تئی کاک/taeikāk (ا.مر) : قایم باشک .

پ) چش دلیکا /čes -dalikā/ ؛ س) چـش بیتکـا - /čəs baytəkā/ ؛ ق) چـش دوسّـه کـا /čəs davəssə kā/ ؛ بـا) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ قص) چـش مـن چیکـاک /čes man-čikāk/ ؛

تئیندن/taeindan (مص) : تاباندن–تاب دادن .

اغر) تو هدائن /to - hədāən/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تو بزوئن /tu bazuen/ ؛ با) تو هدائــن /tuhədāan/ ؛ آ) تو هادائن /tu hādāan/ ؛ ن) ۱. توهـادائن /to hādāan/ ، ۲. تو بزوئن /to bazuan/ ؛ ع) توها دان /to hādān/ ؛ قص) تو – هادائن /tu-hādāan/ ؛ ت) بتّئن /bettoən/ ؛ اشر) ←* ؛

تب/tab (ا) : ۱. توپ – گلوله ی نخی یا پارچه ای کـه از آن به عنوان توپ استفاده کنند . ۲. پـهن گـاو و چـهار پایان . ۳. ورم بیضه . ۴. قاپیدن .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تپ /tap/ ؛ ت) ←* ؛ |ک) پوگوده /poguda/ ؛

تب/təb/ (ا) : قطره – چکّه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تپ /təp/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) تـپ /təp/ ؛ اشر) چکّه /čakkə/ ؛

تباق/tabāq/ (ا) : تُپق .

اغر) تپق /tapoq/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تپک /tapok/ ؛ ق) تباق /tebāq/ ؛ با) تپق /tupuq/ ؛ ن) تپق /təpoq/ ؛ قص) ←(ن) ؛

تب بازی/tab - bāzi/ (ا.مـر) : ۱. تـوپ بـازی . ۲. ربـودن ناگهانی جسمی از دست فردی دیگر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تب کایی /tab kāi/ ؛ ت) ←* ؛

تب بازی کا/tab bāzikā/ (ا.مر) : ۱. نوعی بازی بـا تـوپ . ۲. قاپیدن . **نک** : تب بزه کا .

ب) تب بزه کا /tab-bazə-kā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←* ؛ ن) تب کا /tab kā/ ؛

تب بزوئن/tab bazuən/ (مـص.مـر) : چـیزی را از دسـت دیگری قاپیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تب بـزن /tab -bazən/ ؛ س) تب بزوئن /tab bazuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) تب بزوئن /tab bazuan/ ؛ قص) ←(اغر) ؛

تپ بزئن/tap - bazoən/ (مص.مر) : قاپیدن – ربودن . **نک** : تب بزوئن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تب بزوئن /tap - bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تپ بزوئن /tap bazuan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) شب – بزوئن /šab-bazuən/ ؛

تب بزه کا/tab bazəkā/ (ا.مر) : ۱. نوعی بازی با تـوپ . ۲. قاپیدن .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تب بازی کـا /tab bāzikā/ ؛ ن) ←(آ) ؛

تب – بسّیک/tab - bassik/ (ا.مر) :

نوعی بازی محلّی که تعداد بازیکنـان آن حـدود بیسـت نفـر هستند. این بازی در زمینی به طول بیست تا سی متر انجـام می‌گیرد. زمین بازی «کابینه» نامیده می‌شود. پس از یارگیری هر دسته، گروه اول با آفتاب وضو یا شیر یا خـط و بـه قیـد قرعـه انتخـاب می‌شـود. دسـته‌ی اوّل بـه دو گروه مساوی تقسیم شده، مقابل یکدیگر در دو طرف زمیـن قـرار می‌گیرند. دسته‌ی دوّم در میانه‌ی میـدان پراکنـده می‌شـوند. دسته‌ی اول توپ را به سمت آن‌ها نشانه رفته، هـر کـدام از بازیکنان که مـورد اصـابت تـوپ قـرار گیرنـد از دور خـارج می‌شوند. توپ توسط یاران دسته‌ی اول از این طـرف زمیـن به آن طرف پرت شده و این گروه سعی می‌کنـد یـک یـک افراد دسته‌ی دوم را با توپ مورد هدف قرار دهد. اگر در ایـن بین بازیکنی موفق شود توپ را در هوا بگیرد، می‌تواند یکـی از یاران خود را که از دور خارج شده بود بـه اصطـلاح «تـو» کند و دوباره به بازی بیاورد. اما بازیکنی که تـوپ را انداختـه از بازی بیرون می‌رود. تا زمانی کـه یکـی از یـارانش بتوانـد بازیکنی را مورد اصابت توپ قرار دهد. به این ترتیـب او بـار دیگر به بازی می‌آید. یا به اصطلاح «تو» می‌شود . هنگامـی که تمام بازیکنان دسته‌ی دوّم مورد هدف قرار گرفتند بـازی پایان می‌گیرد و دسـته‌ی اوّل جـایگزین دسـته‌ی دوم شـده بازی به همان صورت دنبال می‌شود . اعضـای گروه بـازنده، گروه برنده را بر پشت سـوار کـرده ، در طـول زمیـن بـازی سواری می‌دهند.

تب بسیک/tab - basik/ (ا.مر) : از انواع بازی . **نک** : تبکا .

با) تب کا /tabkā/ ؛ ن) ←(با) ؛

تب – بنه – خـر/tab-bənə-xar/ (ا.مـر) : **نـک** : تـب نیتـه خری .

تب به تب/tab - bə - tab/ : **نک** : پتاتیپ .

س) ←* ؛

تب به موس/tab - bə - mus/ (ا.مر) : نوعی بـازی کـه در آن دو گروه با توپ نفر میانی را هدف قرار دهند . **نـک** : تب نوس .

با) ←* ؛

تب بیته کا/tab baytəkā/ (ا.مر) : نوعی بازی با توپ .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تب تب/təb təb/ (ا.صو/ا.مر) : ۱. از اصوات – قطره قطره . ۲. دانه های برنجی که بر اثـر داغ شـدن در روغـن از شلتوک بیرون آیند .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تاشه کره/tāšə kərə/ (ا.مر) : کره اسبی که هنوز شـیرخوار است .

آ) ←* ؛

تب تب هکاردن/təb-təb-həkārdən/ (مـص.مـر) : چکّـه چکّه کردن – چکّه کردن . **نک** : بچکستن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تب تب هکاردن /təp təp həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تب تب هـاکردن /təb təb hākərdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) تب تب هکـردن /teb teb hakərdən/ ؛ آ) ۱. تپ تپ هاکردن /təp-təp-hākərdan/ ، ۲. تپ تـپ هکـردن /təp-təp-hakərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) چکـه – چکه – هاکئردن /čəkkə-čəkkə-hākoərdən/ ؛

تب تبی/təb-təbi/ (ص.مر) : ۱. سـخت ادراری . ۲. ادراری که بی اختیار بیرون ریزد .

ب) تب تپی /teb-təpi/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تپ تپی /tep tepi/ ؛ قص) ←* ؛

تب تناس/tabə-tənās/ (ا.مر/ش.ج) : ۱. نوعـی نفریـن . ۲. تب شدید و طولانی . **نک** : تب و تناس .

با) ←* ؛

تبجن/tab-jən/ (ا) : گیاهی کـه از آن بـه عنـوان حصـار اطراف خانه های روستایی استفاده شود .

تب جوش/tab-juš/ (ا.مـر) : ظرفـی کـه در آن چـای دم کنند .

اغر) قب جـوش /qab-juš/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) قـهوه جـوش /qahvəjuš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←(اغـر) ؛ع) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛ | ک) قـابجوش /qābjuš/ ؛

تب چـک هـا کردن/tab čekhākordan/ (مـص.مـر) : ۱. برخورد مطلوب توپ نخی در بازی تپ کـاج بـا چـوب مخصوص این بازی . ۲. کنایه از: روی آوردن شانس و اقبال . **نک** : تب کاج .

ق) تب چوکا / tab-čukā / ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ←* ؛ قص) تب چک هاکردن /tab-ček-hākərdan/ ؛

تب چو/tab - ču/ (ا.مر) : ۱. از انواع بازی های بومـی . ۲. چوبی جهت ضربه زدن به توپ در بازی محلّی . **نک** : تب کاج – تب کا .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تب کاج /tabkāč/ ؛ قص) تـب قـوچ /tab - quč/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) توپ – چو /top - ču/ ؛ | ک) تابکش /tābkaš/ ؛

تبچه/tabčə/ (ا/ص) : ۱. کاه گلی کـه بـرای چینـه یا پـی دیوار به‌کار رود . ۲. کوتاه قد – کوتوله .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تـبزا /tabzā/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ پ) کوتاک /kōtāk/ ؛

تبچی/tabči/ (ص.فا) : طبّال– طبل زن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تپچی /tapči/ ؛ س) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. طبل چی /tabəl-či/ ؛

تب چی/tab - či/ (ص.فا) : کسی که در بازی تب چو بـا چوب به توپ ضربه زند . **نک** : تب چو .

اغـر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

تبخاله/tabxālə/ (ا.مر) : تبخال .

اغر) تخاله /təxālə/ ؛ ب) تو–خاله /to-xālə/ ؛ س) توتاله /to-tālə/ ؛ ق) توتالـه /tulālə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تبخـال /tabxāl/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ←(ب) ؛ |ک) ←(ن) ؛

تب خایه/tab-xāyə/ (ص.مر) : ۱. کسی که بیضـه اش ورم کرده باشد . ۲. باد فتق .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تب خائـه /tabxāə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ |ک) کله خایه /kalə-xāyə/ ؛

تب دچه له/tab-də-čələ/ (ا.مر) :

از انواع بازی های بومی است. وسایل بـازی: سـه چـوب دو شاخ به طول سی سانتی متر و یـک عـدد تـوپ مـی باشـد. زمین بازی همان زمین بازی (تب لـت) اسـت. طـول زمیـن بیست تا سی متر است و اصطلاحاً کاینه نامیده می‌شود.

چوب دو چله (دوشاخه) را وسط کاینه مـی کـارند، دو چـوب دیگر را از یک سو به زمین مـی چسبانند و از طـرف دیـگر داخل دو چلّه قرار می‌دهند. آنگاه بازیکنان که مثل بازی تب لت ده نفرند در دو دسته‌ی جـداگانه یـارگیـری کـرده و دو طرف کاینه قرار می‌گیرند. ابتدا یک نفر از دسته‌ی اول جلـو می آید. (خطی جلوی پایش کشیده می‌شود تـا ازآن جلوتـر نیاید.) سپس یک بازیکن هم از گروه دوم جلو می‌آید. شروع کننده‌ی بازی با توپ، دوچوبـی را کـه بـه عنـوان نشـانه‌ی انتخاب شده، مورد هدف قرار می‌دهـد. اگر هـر دو چـوب را بیندازد، بازیکن مقابل تـوپ را برداشـته، روی یـک پـا مـی ایستد و در همین حالت توپ را به سمت چوب های دو چلّـه می اندازد. در نهایت دسته‌ای که بازیکنـان مقـابل را کـاملاً سیک کرده برنده بـازی شـده، و توسّـط بازندهـا در طـول کاینه سواری می‌گیرند.

تبر/tabar/ (ا) : کوه .

با) ←* ؛ ت) ←* ؛

تبرزی دار/tabərzi dār/ (ا.مر) : درخت تبریزی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تـبریزی دار /tabrizi dār/ ؛ قص) تـورزی-دار /turzi - dār/ ؛ گ) تبریزی دار /tabrizi-dār/ ؛

تبرسو/tabarsu/ (ا.مک) : روستایی در منطقه ی کلاردشت چالوس .

تبره/tabrə/ (ا) : فلّزی که سنگ آسیا در وسـط آن قـرار گیرد .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تبری/tabəri/ (ا/ص.نـس) : ۱. نـام کوهـی اسـت . ۲. نـام مقامی آوازی در موسیقی مـازندران . ۳. زبـان تـبری. زبان مازندرانی – فرمی از اشـعار مـازندرانی . ۴. اهـل تبرستان . **نک** : امیری .

ب) ۱.←* ، ۲. تـوری /tavri/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) تبری /tabri/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛

تبری سنگی/tabari-sangi/ (ا.مر) : از آثار متعلّق به انسان های ماقبل تاریخ که در جنگل های اطراف بهشهر بـه دست آمده و اکنون در مـوزه ی طبیعـی دانشـکده‌ی علوم دانشگاه تهران نگهداری می شود .

تبز/tabbəz/ (ا) : چوب دست مخصوص چوپان .

ق) تبّاز /tabbāz/ ؛

تبزا/tabezā/ (ا) : از انواع ماهیان خزری و رودخانه ای .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛

تب زا/tab - zā/ (ش.ج) : نوعی ناسزا به افراد کوتاه قـد و چاق .

اغر) تپچه /tapčə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تب زار /tabzār/ ؛ ق) ←* ؛ ن) ۱.←(اغر) ، ۲. کـل تپچـه /kəl tabčə/ ؛ ع) تب چه /tabče/ ؛ قص) ←(اغر) ؛

تپ زن/tab zan/ (ا.مر) : نوعی مرغ ماهی خوار .

با) ←* ؛

تبّزه کا/tabbazəkā/ (ا.مر) : قایبدن

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تبّزی کا /tabbazi-kā/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

تبش/tabəš/ : ۱. سبب – انگیزه . ۲. عملکرد .

ق) ←* ؛

تبغه/tabqə/ (ا) : ۱. تب برفکی . ۲. نوعی بیماری که دهان و سم دام زخم شود .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تبغـه /tabəqə/ ؛ س) تبغـه /tabeqə/ ؛ ق) سـم درد زون درد /səmədardzəvundard/ ؛ با) ←* ؛ قص) تبغه /tabaqe/ ؛

تبک/tabek/ (ا) : ظرفی تخت و چوبین برای پاک کـردن غلّات . **نک** : دنه پاش .

ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تب کا/tab - kā/ (ا.مر) : توپ بازی – نوعی بازی بومی .

اغر) تب بازی /tab bāzi/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تـب کایی /tab - kāi/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) تب کی /tab kəy/ ؛

تب کا- تب چو/tab-kā-tab - čū/ (ا.مر) :

وسیله ی بازی: توپی کوچـک (بـه انـدازه ای کـه در مشـت جای گیرد .) و در گذشته پارچه ای که به شکل توپ پیچیده و بسته شده و چوب دستی به طول ۱ تا ۱/۵متر. بازیکنـان ۴ نفر برای هر دسته می باشند . پـس از یـارگیـری (سـالار) و تعیین نفرات دو دسته، دسته ی اوّل با ماقوّتی یا شیر یا خـط یا آفتاب وضو به سر (محلّ اجرای بازی) آمده و دسته ی

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دوّم در میدان بازی گل (موش) پخش می شود . آخرین نقطه‌ی میدان بازی به موازات سیر را گل می گویند. یکی از بازیکنان دسته به سر آمده، توپ را برداشته و در مقابل اولّین بازیکن دسته‌ی اوّل می‌ایستد و توپ را به هوا می‌اندازد (حدود یک متر) و بازیکن با چوب دستی به آن می زند. توپ به سمت میدان بازی پرتاب می شود ، تا زمانی که دسته ی دوّم به دنبال توپ می گردد، این بازیکن از سر به گل می دود و آن جا باز به سر بر می گردد و به اصطلاح (نو) می شود. چنانچه در این فاصله بازیکن مورد اصابت توپی که از سوی رقیبان نشانه گیری شد قرار بگیرد ، بازنده‌ی بازی محسوب شده و به بیرون میدان بازی می رود. ولی اگر مورد اصابت قرار نگرفت باز (نو) می شود و بازی می کند. ضمن آنکه می کوشد در موقع بازی دوستان دیگرش را نیز در اثر بازی پیروزمندانه‌ی خود مجدداً به داخل زمین بیاورد . برای آن که جای دسته ها عوض شود، گرفتن توپ درهوا و توسطّ رقیبان است . و دیگر اینکه هیچ یک از بازیکنان یک گروه نتوانند بازی پیروزمندانه ای انجام داده و نوبت خود را با موفقیت به آخر برساند .

تب کاچ/tab - kāč/ (ا.مر) : چوبی جهت ضربه زدن به توپ در نوعی بازی محلّی که شبیه بیس بال است .

اغر) تب چو /tab - ču/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) ←*(اغر)* ؛ ق) ←*(اغر)* ؛ *با)* ←*(اغر)* ؛ آ) ←*(با)* ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ ت) تب کاچ /tabkāč/ ؛ *اشر)* توپ – چو /tup-ču/ ؛

تب کلا/tab - kolā/ (ا.مر) : نوعی بازی .

ب) ← * ؛ س) ۱.← * ، ۲. تب کلا /tab-kelā/ ؛ ق) تب کلا /tab-kəlā/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ ت) تب کی /tabkəy/ ؛

تب کله/tab-kalə/ (ش.ج) : نوعی توهین به معنی فردی که دارای سری بزرگ و پهن است .

س) ۱. لب کلّه /lab-kallə/ ، ۲. پف کلّه /paf kallə/ ؛ *با)* پف کلّه /paf -kalləh/ ؛ آ) تب کلّه /tab-kallə/ ؛ ن) ← * ؛ ع) ←*(با)* ؛

تبلاس جز/tablās-joz/ (ا.مر) : گردویی‌که پوست سبز آن هنوز جدا نشده باشد . **نک** : آغوز پاس .

اغر) ۱.← * ، ۲. تپلاس جز /təplās-joz/ ؛ *اشر)* تلپاس – جز /taləpās-joz/ ؛

تب لت/tab-lat/ (ا.مر) : از انواع بازی‌های بومی است.

وسیله‌ی بازی عبارت است از: یک عدد لت (تخته‌های کوتاه مستطیل شکل که بام پوش خانه‌های ییلاقی در جنگل‌های میان بند «پرتاس» البرز است). یک عدد توپ و کاینه که همان زمین بازی به طول بیست تا سی متر است. بازیکنان این بازی شش یا هشت نفر می‌باشند. شیوه‌ی بازی به این صورت است که لت را در وسط کاینه (زمین بازی) می‌کارند. دو دسته در دو طرف آن قرار می‌گیرند. پس از قرعه کشی (آفتاب وضو) دسته‌ی شروع کننده‌ی بازی معلوم می‌شود. یک نفر از دسته‌ی اوّل (شروع کننده‌ی بازی) جدا شده، در حالی که سعی می‌کند از خطّی که پیش پای هر دسته کشیده شده تخطّی نکند ، با توپ لت را هدف گیری می‌کند. همین طور یک نفر از دسته‌ی مقابل از ردیف دسته‌اش جدا و آماده‌ی پرتاپ توپ می‌شود. هر کدام از این دو، که لت را مورد هدف قرار ندهد. بازنده اعلام شده و در اصطلاح (سیک یا بازنده) شده و باید از دور بازی کنار رود. سپس بازیکن دیگری پس از این دو از میان دسته‌اش جلو آمده، توپ را به لت می‌زند. سرانجام دسته‌ای که بازیکنان مقابلش را کاملاً سیک کند ، برنده بازی شده و بر دوش بازنده‌ها سوار می‌شود و در عرض کاینه (میدان بازی) سواری می‌گیرد. نگاه شود به: پرتاس.

تبلک/tabləks/ (ا) : جعبه ی کوچک .

ب) ۱.← * ، ۲. تپلک /tapləks/ ؛ س) تبلک /tabeləks/ ؛ ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ آ) ← * ؛

تبله چی/table-či/ (ص.فا) : طَبال – طبل زن .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ آ) ۱.← * ، ۲. تبل چی /tabəl-či/ ؛ ن) ← * ؛ ع) تبّال /tabbāl/ ؛ *قمص)* تپّال – چی /tappāl-či/ ؛ ت) ←(آ) ؛ *اشر)* تبل – چی /tabl - či/ ؛

تبله کوتی/table-kuti/ (ا.مک) : نام قلعه ای قدیمی در نشتای تنکابن .

تب نش/tab-neš/ (ا.مص) : سرخ شدن صورت بر اثر گرما و حرارت .

س) ۱.← * ، ۲. تبه نش /tabə-neš/ ؛ *اشر)* ← * ؛

تب نوس/tab-nos/ (ا.مر) : **نک** : تب به موس .

س) ← * ؛ ق) تب کا /tabkā/ ؛ *با)* تب به موس /tab - bə- mus/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

تبنه/tabənə/ (ا) : جوال دوز .

ب) تمنه /tamənə/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ قص) ←(ب) ؛

تب نیته خری/tab-nayte-xari/ (ا.مر) :

از انواع بازی های بومی. در این بازی چند نفر دورهم و در جاهای مختلف ایستاده، یک نفر به عنوان اوسّا توپی در دست دارد و آن را بر زمین می زند و در هوا می‌گیرد. این کار را تکرار می‌کند و می گوید: تب نیته‌خری یعنی : هرکس توپ را نگ‌یرد ، خراست. هر کس سعی می‌کند توپ را تصاحب کند. اگر نتوانست، اوسّا می گوید: تب نیته‌خری و سوارش می‌شود. او پی در پی توپ را بر زمین می زند و این جمله را تکرار می‌کند. آن کس که سواری می دهد و یا کسی که توپ را بر زمین می زند و می‌گیرد ، می گوید: تب نیته خری! و در همین حین سوار خر می‌شود ، و بازی ادامه می یابد. این بازی در منطقه‌ی چلاو شهرستان آمل با این نام انجام می‌شود.

تب و تناس/tabo-tənās/ (ا.مص) : ۱. بیماری بادفتق. ۲. تورم بیضه .

ق) تب بیّن /tab bayyən/ ؛

تبو تناس/tabu-tenās/ (ا.مر/ش.ج) : ۱. نوعی نفرین . ۲. تب شدید و طولانی .

با) تب تناس /tabə-tənās/ ؛

تب و تیپ/tabo-tip/ (ا.مص) : ۱. تشر -تشر زدن . ۲. کتک زدن . **نک** : دبّ و دوب .

اغر) تپّ و تیپ /tapp-o-tip/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. ترپ تریپ /terap-terip/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ع) تراب تریب /trāb-trib/ ؛ قص) توبه تاب /tube-tāb/ ؛

تپ/tap/ (ا) : **نک** : تب .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

تپ/təp/ (ا) : ۱. قطره -چکّه . ۲. ورم – آماس . ۳. مقدارشیری که با یک بار دوشیدن از پستان بیرون آید.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) تپّه /təppe/ ؛ اشر) تپ /tap/ ؛

تپا/tepā/ (ا) : تکّه های گوشت .

ق) تفا /təfā/ ؛ با) ←* ؛

تپاتیپ/tepātip/ (ا.مر) : سر و صدای ناشی از شتاب زدگی در انجام کار .

س) تب به تب /tab - bə-tab/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) توباتوپ /tubātup/ ؛ اشر) تپه-تپه /tapə-tapə/ ؛

تپّاس/tappās/ (ا) : صدای ناگهانی و مبهم .

اشر) ۱.←* ، ۲. تپّاس /toppās/ ؛

تپ بزئن/tap - bazoən/ (مص.مر) : قاپیدن – ربودن . نک : تب بزوئن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تب بزوئن /tap - bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تپ بزوئن /tap bazuan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) شب – بزوئن /šab-bazuən/ ؛

تپ تپ/tap-tap/ (ا.صو) : از اصوات است مانند : برخورد کف دست با آب راکد – کوبیدن متوالی بر بدن کسی یا چیزی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تاپه توپ /tāpə-tup/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تپه – تپه /tapə-tapə/ ؛

تپ – تپ خمیر/tap-tape xamir/ (ا.مر) : از بازی های بومی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تپ تپی/tap - tapi/ (ص.نس) : برنج برشته شده که از آن شیرینی برنجی درست کنند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تپ تپی /tep-tepi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تپ تیپ/tap-tip/ (ا.صو/ا.مر) : ۱. از اصوات . ۲. با عجله و سرو صدا کاری را به انجام رساندن . ۳. لکّه های رنگ و روغن بر سطح اشیا و لباس .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تاب توپ /tāb-tup/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ترپ – تروپ /tarap-rerup/ ؛

تپ جن/tap –jen/ (ا) : گیاهی که از آن برای پوشش

حصار دور مزارع استفاده کنند .
با) ←* ؛

تپخ/tapox/ (ا) : سکندری – تپق .
اغر) ۱.←* ، ۲. تپـق /tapoq/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغـر) ؛ س) تپک /tapok/ ؛ ق) تـوپـوخ /tupux/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) تپـق /təpoq/ ؛ قـص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ←(ن) ؛

تپّز/toppoz/ (ص/ا) : ۱. آماس –ورم . ۲. مـانع – مزاحـم . **نک** : تبّز .
اغـر) ←* ؛ ب) تپّـــس /tappos/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) تپّز /tappez/ ؛

تپّزی/toppozi/ (ص) : ۱. برآمدگی . ۲. مانع– مزاحم .
اغر) ←* ؛ ب) تپّسی /tapposi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) تپّزی /tappezi/ ؛

تپّس/toppes/ (ص) : چاق و کوتوله .
اغـر) تپّـس /toppos/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تپّـس /toppos/ ؛ ق) تبزا /tabzā/ ؛ با) ←* ؛ آ) تپـوس /tappus/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←* ؛

تپش/tapəš/ : گرما .
اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ پ) پهتک /tapak/ ؛

تپّق/tappoq/ (ا) : ۱. سکندری خوردن– به زمیـن افتـادن هنگام راه رفتن . ۲. لکنت زبان .
اغر) ۱. تپق /tapoq/ ، ۲. تبخ /tapox/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. تپق /təpoq/ ، ۲.←* ؛ قـص) تپـق /topoq/ ؛

تپک/tapak/ (ق/ص) : ۱. کـم – بسیار کـم . ۲. آدم قـد کوتاه و کوچک اندام .
ب) تپک /təpək/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) پتیـک /pətik/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

تپ کایی/tapkāei/ (ا) : بلندی تپّه– تپّه مانند .
اغـر) ۱.←* ، ۲. تپّـه کـایی /tappə-kāyi/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ع) تـب کـایی /tab kāi/ ؛

تپک تیپک/tapek-tipek/ (ا.مص/ص.مر) : ۱. دستپاچه شدن . ۲. کوچک و بزرگ .
ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) تپک تیپک /tapak - tipak/ ؛

تپلاس/təplās/ (ا) : پوست سبز گردو . **نک** : آغوز پاس .
اغـر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تـل پـوس /tal - pus/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ اشر) تلپاس /talepās/ ؛

تپلاغ/təpelāq/ (ا) : او یار سلام، نوعی علف هرز .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چپـلاغ /čeplāq/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تپ لپ/tap - lap/ (ا/.مـص) : نـابود کـردن– هـدر دادن اموال و اشیا .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

تپ لپ هکردن/tap-lap-həkordən/ (مص.مر) : کنایـه از: به هدر دادن–پایمال کردن .
اغر) تپ لپ هکاردن /tap-laphəkārdən/ ؛ ب) ←* ؛ س) تپ لپ هاکردن /tap-lap-hākerdən/ ؛ ق) تپ لپ هـاکردن /tap - lap-hākərdən`/ ؛ با) تـپ لـپ هکـــردن /tap-lap-hakərdən/ ؛ آ) ۱. تپ تپ هاکردن /təp təp hākərdan/ ، ۲. تـپ تـپ هکـردن /təp-təp-hakərdan/ ؛ قص) تـپ لـپ هاکردن /tap-lap-hākərdan/ ؛

تپلک/taplak/ (ا) : جعبه یا صندوقی کـه در آن چـای یـا میوه ریزند . **نک** : تبلک .
ب) تپلک /taplək/ ؛ با) ←(ب) ؛

تپلک/tepələk/ (ص) : کم و اندک . **نک** : تبلک .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) تپـک /təpək/ ؛ بـا) تیپلـک /tiplək/ ؛ آ) پتلیک /pətəlik/ ؛ اشر) تپّلو /təppəlu/ ؛

تپّلک/təpolok/ (ا) : ۱. اداو اطوار . ۲. کم و اندک
اغر) ←* ؛ ب) تک – پلو /tək-pelo/ ؛

تپّلو/təppəlu/ (ص) : مقدار کم–ذرّه .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چپلیـک /čəplik/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) پتّلیک /pəttəlik/ ؛

تپله/tapelə/ (ا) : سرگین گاو . **نک** : تپّه .
اغــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بــا) تپّـــه /tappə/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = أو) (ow = او)

تپلیچ/toppəlič/ (ا.مص) : ۱. تاب دادن . ۲. پیچش، پیچاندن .

اغر) تو - پلیج /to-pəlij/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تو هدائن /tu - hədāen/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) تو هادائن /to hādāan/ ؛ ع) توهادان /tohādān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) تودئن /towdaen/ ؛ اشر) ۱.←* ، ۲. تو - هادائن /to-hādāən/ ؛

تپ مره/tap - mərə/ (ا.مر) : نوعی بازی محلّی .

اغر) ۱.←* ، ۲. تپ چو /tap-ču/ ؛ ب) تپ چو /tapču/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛

تپ موس/tap - mus/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. باسن برآمده - باسن بزرگ . ۲. نوعی بازی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) تیپ /tip/ ؛ با) ←* ؛ ن) تیپ موس /tip mus/ ؛ ع) ←(ن) ؛

تپو - تپو/təppu-təppu/ (ق.مق) : کم کم - اندک اندک .

نک : برز برز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ قص) تپّه تپّه /təppe-təppe/ ؛ اشر) ←* ؛

تپورها/tapurhā/ : از اقوام باستانی تبرستان .

تپوس/tapus/ (ص/ا) : ۱. آدم چاق و کم تحرّک . ۲. نوعی بیماری در کودکان که ازخوردن برنج خام ایجاد می‌شود . **نک** : چپاخک .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) توس /tus/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. توس بیتم /tusə-bətim/ ؛ آ) تپّوس /tappus/ ؛ ن) تپوسن /tapusən/ ؛ قص) تپّس /toppos/ ؛ اشر) تپوس /topos/ ؛ ک) ←* ؛

تپّوک/tappuk/ (ا.مر) : پس گردن .

اغر) تپوک /tapuk/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲. تپک /tapok/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تپوکی/tapuki/ (ا.مص) : ۱. انجام کاری بدون اعمال ظرافت و سلیقه . ۲. کتک کاری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تپ و لپ هکاردن/tap-o-lap-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. سر چیزی را هم آوردن . ۲. هدر دادن مال .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ آ) ۱. تپ لب هاکردن /tap lab hākərdan/ ، ۲. تب لب هکردن /tap lab hakərdan/ ؛ قص) تپه لپ هاکردن /tape-lap-hākərdan/ ؛

تپّه/təppə/ (ا) : قطره - ذرّه - به مقدار کم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. تپ /tap/ ، ۲. چپ /čəb/ ؛ قص) تپّه تپّه /təppe-təppe/ ؛ ت) ←* ؛

تپّه/tappe/ (ا) : سرگین گاو . **نک** : تپله .

اغر) ۱.←* ، ۲. تپله /tapelə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تپله /tapelə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تپّه - چاله/tappə-čālə/ (ا.مر) : ناهمواری - چاله چوله - پستی وبلندی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تپه زا/tape-zā/ (ا.مر) : نوع ماهی کوچک و پهن در آب بندان ها .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تپه زیر کُلا/tappə zir kolā/ (ا.مک) : تپّه ای باستانی بین برفتان و محمد آباد علی آباد کتول .

تپه سر/tappə-sar/ (ا.مک) : ۱. بالای تپّه -بالای بلندی . ۲. مزرعه ای در شمال «بالا جاده» که زمانی سکونت گاه مردم بود . ۳. نام کوهی درنور . ۴. روستایی نزدیک کوهپر نوشهر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تپه سنگر/tappə-sengər/ (ا.مک) : تپّه ای در روستای دولت آباد از دهستان مذکوره ی ساری .

تپه سوت کوپا/tappə-sut-kupā/ (ا.مک) : تپّه ای در «استون آباد» بندرگز .

تپه سوگُله/tappe-sugolə/ (ا.مک) :

تپّه ای در جنوب قلعه‌ی در حومه‌ای استرآباد که بر سطح آن سفالینه و پاره های آجر مشاهده شده است.

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

تپه شاه موزی/tappə šāh muzi/ (ا.مک) : تپّه ای باستانی در یساقی کردکوی .

تپه شش آردین/tappə šeš ārdin/ (ا.مک) : تپّه ای باستانی در شمال غرب کردکوی .

تپه کایی/tappə-kāei/ (ا.مر) : بلندی –تپّه مانند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛

تپه مرد مؤمن/tappe-mard-momen/ (ا.مک) : از تپّه های تاریخی ناحیه ی سدن رستاق واقع در استر آباد .

تپه ی نرد له/tappə-yə-nor-dələ/ (ا.مک) : تپّه ای در غرب «بالا جاده ی» کردکوی .

تپی/tapi/ (ص.نس) : نک: گلمه: قلمبه و برآمده .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛

تپیر/tapeyr/ : بستن گوساله به پای گاو در موقع دوشیدن . **نک** : کشت .

ت) ←* ؛

تپیر(/tapir) : تپوری ها از اقوام اولیّه ی تبرستان . **نک** : تپور .

تپیل/tapil/ (ا) : گل ولای بسیار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تیل /til/ ؛ ت) تول /tul/ ؛ *اشر)* ←(ت) ؛ ک) ←(ع) ؛

تپین/tapin/ (ا) : کاکل مرغ .

ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. کوپینگ /koping/ ؛ ق) ۱. پپّن /pappin/ ، ۲. پاپون /pāpun/ ؛ *با)* ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) کاکل /kākəl/ ؛ع) ←(ن) ؛

تپینه تلا/tapinə-təlā/ (ا.مر) : خروس کاکل دار .

س) کوپینگ تلا /kuping-təlā/ ؛ ق) پاپّین /pāppin/ ؛ *با)* پپّینه تلا /pappinə-təla/ ؛ آ) تپّینه تلا /tappinə.təlā/ ؛

تپینه موس/tapinə-mus/ (ص.مر) : باسنِ برآمده –کون گنده .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) تپّینه موس /tappinə mus/ ؛ ن) ←* ؛

تت/tet/ (ش.ج) : لفظی برای دور کردن سگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) تیر /tir/ ؛ *با)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

ک) توت /tut/ ؛

تتراخ/tətərāx/ (ا.صو) : صدای برخورد دو شیء .

اغر) ترخ /tərax/ ؛ ب) تترخ /tatarx/ ؛ س) ترخ /terax/ ؛ ق) تترخ /tətərax/ ؛ *با)* ←(ب) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ترخ ترخ /tərax-tərax/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ترغّاس /təraqqās/ ؛ ک) ←* ؛

ترستاق/tate-ros-tāq/ (ا.مک) :

ترستاق نور نام منطقه ای که از سه دهکده ی رزن، کرسی و تیرسا تشکیل شده و در سمت چپ رودخانه نور و در کنار یکی از شاخه های این رود خانه واقع شده اند .

ترم/tət-rəm/ (ا) : زراعتی که بوته های آن با فاصله باشد– تنک .

اغر) ۱.←* ، ۲. تنک /tanək/ ؛ ب) تنک /tanək/ ؛ س) تنک /tanek/ ؛ ق) ۱. تته پته /tətəpətə/ ، ۲. هاتا /hātā/ ؛ *با)* ←(اغر) ؛ آ) ←(ب) ؛ *قص)* ←(س) ؛ *اشر)* تنوک /tonuk/ ؛

تتق/totoq/ (ا) : ۱. تیغ خورشید . ۲. نمایان شدن . ۳. به بیرون ریختن .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) تتغ /təteq/ ؛

تتق بزئن/totoq-bazoən/ (مص.مر) : کنایه از: تمیزی و پاکیزگی – نهایت پاکی و تمیزی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تغ تغ بزوئن /teq-teq-bazuən/ ؛ ق) تتغ بزوئن /təteq-bazuən/ ؛ آ) تتغ بزوئن /təteq bazuan/ ؛

تتق بکشیین/tətəq-bakešiyan/ (مص.مر) : تابش نور از نقطه ای به نقطه ای دیگر– انعکاس نور .

ب) تق بزوئن /teq-bazoən/ ؛ س) تق بزوئن /teq-bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←(ب) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *اشر)* تق-بکشیین /təq-bakəsiyən/ ؛

تتک/tatak/ (ا) : ۱. نوعی نان مخصوص کودکان . ۲. سخن– حرف .

ق) توتک /tutək/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) توتک نون /tutəknun/ ؛ ن) ←* ؛ع) توتک /tutak/ ؛ *قص)* ←(ع) ؛

تت-لشک/tət-lašk/ (ا.صو) : صدای شکستن– صدایی نظیر شکستن یک باره و متوالی ظروف شیشه ای .

آوانوشت : (a = أ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

ع) ←* ؛

تتلوهکردن/totolo hakerden/ (مص.مر) : آویزان کردن .

اغر) توتو هکاردن /toto-həkārdən/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. تتلوهکاردن /totolo-həkārdən/ ؛ س) ۱. تتوهاکردن /toto hākerdən/ ، ۲. تتلوهاکردن /totolo-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. توتوهاکردن /toto hākərdan/ ، ۲. توتوهکردن /toto hakərdan/ ؛ اشر) تتلو-هاکئردن /totəlo-hākoərdən/ ؛

تتلی/tətəli/ (ا) : لوله‌ی چوبی جهت خارج کردن پیشاب نوزاد از گهواره .

با) ←* ؛

تتم/totom/ (ا) : توتون .

اغر) ←* ؛ ب) توتم /tutəm/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. تتن /toton/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ آ) تتم /tətəm/ ؛ ن) تتم /tetəm/ ؛ ع) تتون /toton/ ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) تاتام /tātām/ ؛

تتمبلک/tətəmbəlok/ (ا/ص) : ۱. دنباله . ۲. باقی مانده-پس مانده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دمبلک /dəmbəlek/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تتمّالی /tətəmmāli/ ؛ قص) تتمّه /tatemmə/ ؛ اشر) تتمبه /tətəmbə/ ؛

تتم - کیسه/totem-kisə/ (ا.مر) : کیسه ای کوچک که به عنوان ظرف توتون چپق مورد استفاده قرار می گرفت .

اغر) تتم-کیسه /totom-kisə/ ؛ ب) توتم - کیسه /tutəm-kisə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تتم کیسه /tətəmkisə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تتن کیسه /toton kisə/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ اشر) تاتام - کیسه /tātām-kisə/ ؛

تتن/tatən/ (مص) : تلاش کردن دوندگی . **نک** : بتتن .

اغر) بتتن /batetən/ ؛ س) بتتن /batetən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) بتتن /batətan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) تن - تن /ton-ton/ ؛

تتو/toto/ (ص) : ۱. آویزان . ۲. تاب . **نک** : اُزان .

اغر) ۱.←* ، ۲. دم بل تتو /dəm-bəl-toto/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تتو /təto/ ؛ با) تتو /tetu/ ؛ آ) ۱.←(با) ، ۲. تتو /tətu/ ؛ ن) ۱. تت /teto/ ، ۲. تو /to/ ؛ ع) ←* ؛ اشر) تتلو /totolo/ ؛

تتم - کیسه

تتوک/totok/ (ا) : آویزی که ظرف خوراک در آن می نهادند . **نک** : بنده .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱. تتوک /tətuk/ ، ۲. گرگ /garek/ ؛ آ) تتوک /tətuk/ ؛ ن) تتوئک /tətoak/ ؛ ع) ←* ؛

تتوک/tətuk/ (ا) : زبانه‌ی شعله-حرکت و رقص شعله‌ی آتش .

ب) ←* ؛ ع) ←* ؛

تتونه/tətunə/ (ا) : میوه ی زالزالک وحشی . **نک** : ولیک .

ق) ته دونه /tahdunə/ ؛

تته/tatə/ (ا.مک) : از روستاهای فیروز جاه شهرستان بابل .

تته بته/tate-bate/ (ا.مص) : ۱. دوندگی و تلاش بسیار . ۲. این درو آن در زدن . **نک** : دد و بدو .

اغر) دته بته /date-bate/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ۱. بتج بتج /batej-batej/ ، ۲. دته بته /datə-batə/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ترپ -تورپ /tarap-turup/ ؛

تته-بورد/tatə-bord/ (ش.ج) : دشنامی برای مردگان به معنی فروتر رفته، زیرتر رفته .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تته بورد /tatə-burd/ ؛ س) تتر بورد /tater burd/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. ته برد /tah burd/ ؛ با) ته بهورد /ta-bahord/ ؛ آ) تته بورد /tatə-burd/ ؛ اشر) تته-بوئرد /tatə-buərd/ ؛

تته-پته/tatə-patə/ (ا.مر) : لکنت زبان به هنگام ترس و دست پاچگی .

اغر) تته پته /tetə pətə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲. تته پته /tatə-patə/ ؛ ق) تته پته /tatə-patə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ | ک) تته - پوته /tatə-putə/ ؛

تته پته دکتن/tatə-patə-dakətən/ (مص.مر) : ۱. به لکنت افتادن از ترس . ۲. حرف حساب نداشتن-جواب قانع کننده نداشتن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تته پته دکتن /tətə pətə -daketən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) تته پته دکتن /tatə-pətə-dakətan/ ؛ قص) تته پته دکتن /tatə-pətə-dakətan/ ؛ ت) ←(ع) ؛

تته-رج/tote-raj/ (ق) : به کلّی - همگی .

ب) ←* ؛ ن) تته رج /tatəraj/ ؛ ت) ←* ؛

تتی/təti/ (ا) : ۱. شکوفه . ۲. پارچه ی نو و رنگین . ۳. نامی برای زنان در مازندران و گیلان - نام عام زنان در قدیم و در مقام خانم . نک : تی تی .

اغر) تی تی /ti-ti/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تتیش /tətiš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. تیتیش /titiš/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ | ک) ←(اغر) ؛

تتیش-هاکردن/tətiš-hākərden/ (مص.مر) : بزک کردن- آرایش کردن .

ق) ←* ؛ آ) ۱. تتیش هکردن /tətiš hakərdan/ ، ۲. تتیش هاکردن /tətiš hākərdan/ ؛ ن) ←* ؛

تتیک/tatik/ (ا) : انتهای باسن - استخوان لگن .

ق) ←* ؛

تتیکا/tetikā/ (ا) : سبزی غذایی .

با) ←* ؛

تج/tej/ (ص/ا.مص) : ۱. نوک تیز -تیز . ۲. در بستر بیماری افتادن .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛

تج/təj/ (ص) : ۱. تیز-بُرّنده . ۲. تند-شتابنده .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تز /tez/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تج /tej/ ، ۲. تز /tez/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تج /tej/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تیز /tiz/ ؛ | ک) ۱. تیج /tij/ ، ۲. تز /tez/ ؛ | پ) تج /təj/ ؛

تجا/tajā/ (ص.فا) : ۱. پرتلاش . ۲. دونده .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تجن /tajən/ ؛ قص) تجنه /tajənə/ ؛

تجاسب-کلا/tajāsb kalā/ (ا.مک) : از توابع میان رود نور .

تجاک/tajāk/ (ا) : پرش متوالی و متناوب پرندگان بر روی زمین .

آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تجان-تجان/təjān-təjān/ (ق.حا) : ۱. شتابان . ۲. حرکت تند و سریع و باعجله .

اغر) ۱.←* ، ۲. تجان تجان /tajān-tajān/ ؛ ب) ←* ؛ ق) بتت بتت /batet batət/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تجن تجن /tajən tajən/ ؛

تجاندن/təjāndən/ (مص) : دواندن . نک : بتجنیین .

اغر) ۱.←* ، ۲. تجاندن /tejāndən/ ؛ ب) بتجانیین /batəjāniyən/ ؛ س) بتاجنّیین /batejəndiyən/ ؛ ق) بتاجنین /bətājənniyen/ ؛ با) ←* ؛ آ) بتجانّیین /bətəjānniyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) بتاجیئن /batājian/ ؛ | ک) تازاندن /tāzāndan/ ؛ پ) تاچنیتن /tāčənitan/ ؛

تجایی/tajāei/ : نک : پس غمچه .

قص) ←* ؛

آوانوشت : (a = آ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

تج دم/tejdəm/ (ا.مر) : نام پرنده ای است - فیل گوش .
با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) تیج دم /tijdom/ ؛ ت) ←* ؛

تجر-خل/tajər-xel/ (ا.مک) : از توابع چهار دانگه هزار جریبی ساری .

تجری/tajri/ (ا) : از طوایف ساکن در کتول و بالا جاده‌ی کردکوی.

تجک/tejak/ (ا.مک) : نام قلعه ای قدیمی که روی یالی در سمت جنوب شرقی منطقه زوات در تنکابن قرار دارد .

تج-کر/tej-kar/ (ص.فا) : تیز کننده، نظیر:چاقوتج کر به معنی مرد چاقو تیز کن .
س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) تج کن /tejken/ ؛

تج کل/tej-kal/ (ا.مر) : چوب نیم سوخته . **نک** : چچکل.
اغر) چوچون کلّه /čočun kallə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) تش کل /taškal/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ت) ←(ق) ؛ |گ) فلاسوت /falāsut/ ؛

تجکنار/tajkənār/ (ا.مک) : از توابع اهلم رستاق در محمود آباد .

تجن/tejən/ (ا) : نوعی نی میان پُر که از آن حصیر بافند . **نک** : چقن .
اغر) ۱.←* ، ۲. ترجین /tərjin/ ؛ ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ترجن /tərjən/ ؛

تجن/tajən/ (ص) : ۱. گذر گاهی که آب تند در آن جاری باشد . ۲. در پهلوی تچن tačan به معنی جاری آمده است .
ب) ۱.←* ، ۲. تجن /tajən/ ؛ س) تجه /tajə/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ن) تجن اُ /tajəno/ ؛ پ) تچک /tačak/ ؛

تجن/təjən/ (ا.مک) : ۱. نام رودخانه ای در شهرستان ساری که از کوه های البرز سرچشمه گرفته و به دریای خزر ریزد . ۲. از توابع رامسر .

تجن او/tajəno/ (ا.مر) : گذرگاه تیز و تند آب در رودخانه .
س) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

تجن جار/təjən-jār/ (ا.مک/ا.مر) : ۱. از توابع لیتکوه آمل . ۲. نی زار .

تجنده/tajəndə/ (ص.فا) : ۱. کوشا، پرتلاش ، کوشنده . ۲. دونده .
اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تجمبه /tajembə/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. تجا /tajā/ ؛ ق) تجا /tajā/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ت) ←* ؛

تجنک/tejənək/ (ا.مک) : ۱. از توابع شهر خواست ساری . ۲. از توابع لیتکوه آمل . ۳. از توابع جلال ازرک جنوبی بابل .

تجن کلا/tajan-kalā/ (ا.مک) : نام دهکده ای از کلارستاق عبّاس آباد .

تجنه جار/tajenə jār/ (ا.مک/ا.مر) : ۱. از محلّه های قدیمی آمل . ۲. نی زار .

تجه/tejə/ (ا) : ۱. دماغه - پیش رفتگی خشکی در دریا . ۲. محلّی از رودخانه که عبور از آن دشوار باشد . ۳. بخشی از چیزی که تیز و برّنده است . ۴. مصبّ از رودخانه که شیبی تند به سمت دریا دارد .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تجه /tajə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ |گ) تی جه /tijə/ ؛

تجه/tejə/ (ا) : تیشه .
اغر) تاشه /tāšə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) تاشه /tāše/ ؛ ت) ←(ت) ؛ اشر) تِشه /tešə/ ؛ |گ) تیشه /tišə/ ؛ پ) تیشک /tišak/ ؛

تجه/taje/ (ا) : جوانه -برگ نورسته و کوچک .
اغر) ۱. تنده /təndə/ ، ۲. تریجه /tərijə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

تج-هاکردن/təj-hākerdən/ (مص.مر) : تیز کردن .
اغر) تج-هکاردن /təj-həkārdən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تج-هکردن /təj-həkordən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تج هاکردن /tej hākərdan/ ، ۲. تج هکردن /tej hakərdan/ ؛ ن) تج هاکردن /tej-hākərdan/ ؛ع) تیج

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

هاکردن /tij-hākordan/ ؛ قص) تج هاکردن /tej-hākərdan/ ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) تزهاکئردن /tez-hākoərdən/ ؛ | ک) تیجاگودن /tijāgudan/ ؛ پ) تز کرتن /təz-kartan/ ؛

تجه خل/tajə-xəl/ (ا.مک) : نام منطقه ای در بهشهر .

تج هدائن/tej-hədāən/ (مص.مر) : دراز کشیدن .

اغر) تغ هدائن /teq-hədāən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تغ هدائن /teq-hədāən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ اشر) تغ بکشیین /teq-bakešiyən/ ؛

تجه رو/teje-ru/ (ا.مک) : نهری که از رود هراز آمل منشعب می‌شود .

تجه ما/tejə-mā/ (ا.مر) : اوّل هر ماه که در باور عوام انجام بعضی از کارها در این روز بدشگون است .

ن) ←* ؛ع) تیج ما /tijmā/ ؛

تجی/teji/ (ص.نس) : ۱. تیزی، لبه ی بُرنده . ۲. هر چیزی از آهن که مانند داس یا چاقو تیز باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تجی /teji/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تیجی /tiji/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) تجه /təjə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تِزی /tezi/ ؛

تجیره/tajirə/ (ا) : جوانه .

اغر) ۱. تریجه /tərijə/ ، ۲. تنده /təndə/ ؛ ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) تنده /təndə/ ؛

تجی کلا/taji-kalā/ (ا.مر) : **نک** : شوخس کت .

تچ کل/tač-kal/ (ا.مر) : چوب نیم سوخته . **نک** : چچکل - چوچین کل .

اغر) تش کله مار /taškələ mār/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تش-کل /taš-kal/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. چچکل /čač-kal/ ؛ ق) ۱. تش کل /taškal/ ، ۲. چچ کل /čačkal/ ؛ با) ←* ؛ آ) تش - کل /taš-kal/ ؛ ن) چچی /čači/ ؛ع) ←(آ) ؛ اشر) چوچین کونه /čučin-kunə/ ؛

تچین/tačin/ (ا) : خوراکی که موادّ اصلی آن گوشت اسفناج، سیب زمینی و برنج است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تخ/təx/ (ش.ج) : صوتی منع کننده و بازدارنده برای کودکان -صوتی برای بازداشتن کودکان ازخوردن و یا غذاهای مضر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. تخه /təxe/ ؛ع) تخ /tax/ ؛

تخ به تخ/tex-bə-tex/ (ص.مر) : ۱. لبریز . ۲. فشرده .

اغر) تخ به تخ /təx-bə-təx/ ؛ ب) ←* ؛

تخت/taxt/ (ص) : ۱. کامل و تمام . ۲. زمین صاف و هموار . ۳. تخت ،که از چوب یا فلز سازند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تخت-بنیشتن/taxt-baništan/ (مص.مر) : ۱. بر تخت پادشاهی نشستن . ۲. کنایه از: بی دغدغه نشستن .

اغر) تخت هنیشتن /taxt-həništən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تخت هنیشتن /taxt-həništən/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) تخت سرهنیشتن /taxt-sar-həništan/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ | ک) ←* ؛

تخ-تخ/tex-tex/ (ا.مر) : قلقلک .

اشر) ←* ؛

تخت خسرو/taxtə-xosro/ (ا.مک) : از مکان های واقع در روستای زیارت گرگان .

تخت خون/taxt-xun/ (ا.مر) :

تعزیه خوانانی که در پای تخت و بارگاه به صورت سرپایی به اجرای نقش می پردازند در برخی نواحی تعزیه خیز با عنوان پاتختی سرشناخته می‌شوند. پاتختی خوان ها درتعزیه از نظر جایگاه و مقام و منزلت در درجه‌ی دوّم قرار دارند. امّا از نظر بازی و آواز نسبت به تخت نشین از نقشی به مراتب فعّال تر برخوردار هستند.

تخ-تخ-هادائن/tex-tex-hādāən/ (مص.مر) : قلقلک دادن . **نک** : قجلیک - هادائن .

اشر) ←* ؛

تخ تخی/tax taxi/ (ا.مر) : نوعی اسباب بازی شبیه تفنگ که از ساقه ی توخالی برخی گیاهان ساخته شود . نک

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

: کاخ تاخی .
س) ←* ؛ ق) تاخ تاخی /tāx tāxi/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) توفنگ /tufəng/ ؛

تخت دیکا/taxt-dikā/ (ا.مک) : از مکان های واقع در روستای زیارت گرگان .

تخت سر/taxtesar/ (ش.ج) : ۱. نوعی نفرین . ۲. کنایه از: غسل دادن روی تخته ی مرده شوی خانه .
اغر) تخت سر /taxt-sar/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) لت سر /lat sar/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) سرتخته /sare-taxtə/ ؛

تخت عمر/taxt-omar/ (ا.مک) : از مکان های واقع در روستای زیارت گرگان .

تخت گاه/taxt-gāh/ (ا.مک) : نام کوهی در سواد کوه .

تخت میل/taxt -mil/ (ا.مک) : از مناطق کوهستانی و ییلاقی شاه کوه و ساور استرآباد .

تخت و تیار/taxt-o-tiyār/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. با فراغ خاطر در جایی لم دادن ونشستن . ۲. آماده .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) تیّار /tayyār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تخت - وزون/taxte-vəzon/ (ا.مک) : مرتعی در سواد کوه.

تخته/taxtə/ (ا) : ۱. در پوش . ۲. پارچه های بریده . ۳. کشت زار نسبتاً صاف . ۴. تخته .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تخت /taxt/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) تختک /taxtak/ ؛

تخته ای/taxtəyi/ (ص.نس) : از انواع گوشواره .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تختی /taxti/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تخته-برده/taxtə-bordə/ (ش.ج) : مرده شور برده-نوعی نفرین -آرزوی مرگ برای مخاطب کردن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تخته سربورد /taxtə-sar-bavərd/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(س) ؛ قص) تخته سربورن /taxtə-sar-bavərən/ ؛ اشر) ←* ؛

تخته-بن/taxtə-ban/ (ا.مر) : نرده ی چوبی .
ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تخته-پشت/taxtə-pəšt/ (ش.ج) : ۱. نوعی نفرین . ۲. روی تخته . ۳. در اصطلاح، تخته ای که مرده را روی آن شویند .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) بالا تخته /bālā-taxtə/ ؛

تخته تراش/taxtə tərāš/ (ص.فا) : درودگر .
اغر) ←* ؛ ق) تخته تاش /taxtətāš/ ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛ اک) ←* ؛

تخته-خشت - بویین/taxtə-xašt-baviyen/ (مص.مر) : چرکی شدن سینه در اثر سرما خوردگی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ اشر) تخته خشت هابیین /taxtə-pəšt-hābiyən/ ؛

تخته رستم/taxte-rəstəm/ (ا.مک) : ۱. نام خرابه ای بر سر راه ساری به بهشهر و در نزدیکی نکا که هنوز قسمتی از آن باقی است . ۲. نام مکانی در سواد کوه .

تخته - روگیر/taxtə-rugir/ (ا.مر) : نوعی روتختی که بر روی آن گل دوزی می شد .
اغر) رختخاب روپوش /raxtexāb rupuš/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تخت روگیر /taxt-rugir/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تخته-سری/taxtə-sari/ (ص.نس/ش.ج) : ۱. از انواع نفرین -کسی که روی تخته قرار گیرد . ۲. کنایه از: طلب مرگ کردن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تخته سر /taxtə-sar/ ؛ ت) تخت سربنه /taxtsar bana/ ؛ اشر) رو تخته /ru-taxtə/ ؛ اک) تخته سربنا /taxtə-sar-banā/ ؛

تخته ماله/taxtə-mālə/ (ا.مر) : ۱. وسیله ای برای هموار کردن زمین زراعتی . ۲. از ابزار درودگری .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

← * ؛

تختی/taxti/ (ا.مک) : ۱. نام مرتعی در آمل . ۲. نام مرتعی در سواد کوه .

تخرم/toxorəm/ (ا) : بخار . نک : تم .

اغر) تم /tam/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ اشر) ۱.← * ، ۲.←(اغر) ؛

تخرمه/toxormə/ (ص) : آدم قد کوتاه . نک : خرتله .

قص) ← * ؛

تخشا/taxšā/ (ا) : شتاب و عجله .

آ) ← * ؛

تخشی مله/taxši-malə/ (ا.مک) : از روستاهای روشن آباد گرگان .

تخک/təxək/ (ا) : هق هق بعد از گریه .

اغر) هخک /həxək/ ؛ ب) ۱. هخک /hexək/ ، ۲. هکک /hekək/ ؛

تخک/texək/ (ا) : ۱. سرفه‌های پیاپی و متوالی– سیاه سرفه . –آه بلند –نفس عمیق .

ب) ← * ؛ س) تغک /teqek/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ← * ؛ قص) تخته سینه /taxtə-sinə/ ؛

تخل/toxol/ (ا) : ۱. حیله – مکر . ۲. آمیزش و درهم شدن بدون نظم و ترتیب .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ۱.← * ، ۲. توخول بخول /tuxulbaxul/ ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ اشر) ← * ؛

تخل-پخل/toxol-poxol/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. به هم ریخته – بی نظم و ترتیب . ۲. حیله –مکر .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) تخل پخل /texəl pexəl/ ؛ اشر) ← * ؛

تخلمه/texelmə/ (ص) : آدم نخاله .

قص) ← * ؛

تخم-تین/təxmətin/ (ا.مر) : تخم و نژاد .

اغر) تخم تـوار /toxme-təvār/ ؛ آ) ← * ؛ع) تخمه تین /toxmə tin/ ؛ قص) تخمه تیم /toxmə-tim/ ؛

تخم حروم/toxm harom/ (ص.مر/ش.ج) : ۱. تخم حرام– حرامزاده . ۲. در مقام توهین گفته می شود .

اغر) ۱.← * ، ۲. تخم حرام /tomxe-hərām/ ؛ ب) ← * ؛ س) تخمه حروم /toxme-harum/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) تخم حرام /təxme harām/ ؛ع) تخم سک /toxmə sak/ ؛ اشر) تخم حرام /toxm-e-hərām/ ؛ | ک) توخمه سگ /tuxme-sag/ ؛

تخم زئن/toxm-zaan/ (مص.مر) : بذر افشاندن .

ت) ← * ؛

تخم سگ/tuxmə sag/ (ش.ج) : سگ زاده در مقام توهین– توله سگ .

ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ آ) ← * ؛ | ک) ← * ؛ پ) سگ تخمک /sag tōxmak/ ؛

تخم مول/toxme-mul/ (ش.ج) : نوعی ناسزا به معنی حرام زاده .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) مول کته /mulə-ketə/ ؛ ق) ← * ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.← * ، ۲. مول کته /mulə kətə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ← * ؛ قص) مول کته /mulə kətə/ ؛ اشر) ← * ؛

تخم وتلک/toxmo-taləkə/ (ا.مر) : ۱. تخم وترکه . ۲. کنایه از : بچّه و نوه .

اغر) ۱.← * ، ۲. تخم وتوار /toxm-o-təvār/ ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) تیم و تلک /tim-o-talək/ ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ع) تخم ترکه /toxmə tarkə/ ؛ اشر) تخم /toxm/ ؛ | ک) توخموترکه /tuxmo-tarkə/ ؛

تخم و تین/toxm-o-tin/ (ا.مر) : اصل و تبار .

اغر) تخم و تیم /toxm-o-tim/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تخم وتوار /tuxmu təvār/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ← * ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) تخم /toxm/ ؛

تخمی/toxmi/ (ص.نس) : ۱. مرغ تخم گذار . ۲. گاو یا گوسفندی که جهت اصلاح نژاد پرورش داده شود .

اغر) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) توخمی /tuxmi/ ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ قص) ← * ؛ اشر) ← * ؛

تخمی نهال/toxmi-nəhāl/ (ا.مر) : نهال غیر پیوندی .

اغر) ← * ؛ ب) تیمی نهال /timi-nəhāl/ ؛ س) ←(ب) ؛

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تخو/toxo/ (ا.صو/ص.نس) : ۱. از اصوات – صدای ریه به هنگام سخن گفتن یا تنفّس . ۲. کسی که به علت ویژگی دهان و گلو دارای صدایی بم و گرفته است .

ب) ←* ؛ ق) تخ /tax/ ؛ با) ←* ؛ ن) ۱. تخو /təxo/ ، ۲. تخوتخو /təxo.təxo/ ؛

تخوک-بکشیین/taxuk-bakašiyan/ (مص.مر) : سرفه کردن مرغ به هنگام بیماری .

ب) ←* ؛ س) تغک بکشیین /teqək - bakešiyən/ ؛ ق) پغول بکشیین /pequk bakəšiyən/ ؛ با) ←(س) ؛

تخه توخه/taxə toxə/ (ا.۷.صو) : ۱. سر و صدا . ۲. از اصوات – صدای حرکت . ۳. صدای سرفه شدید .

اغر) ۱.←* ، ۲. ترق تروق /teraq-toroq/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) تخ و توخ /taxo tux/ ؛ع) تخّ و تخ /toxxo tox/ ؛ قص) ۱.←(ن) ، ۲. تخ تخ /tax-tax/ ؛ اشر) ترق تروق /teraq-təroq/ ؛

تخی/təxi/ (ص) : پُر–لبریز–مالامال .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) تخت /taxt/ ؛ اشر) ←* ؛

تخی – پخی/təxi-pəxi/ (ص.مر) : پر– انباشته – مالامال– سرشار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ اشر) تخی /təxi/ ؛

تدانی/tədāni/ : به خاطر تو .

ت) ←* ؛

تدی/tadi/ (ا) : پرز حصیر .

ب) ←* ؛

تر/ter/ (ا) : ۱. مایع ولعاب چسبناک . ۲. برای تو .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ۱.←* ، ۲. تر /tər/ ؛ ن) تره /tərə/ ؛ قص) تر /tar/ ؛ ت) تر /tere/ ؛

تر/tar/ (ص) : آویزان–آویخته .

ق) ←* ؛آ) تر /tər/ ؛

تُر/tor/ (ا) : تبر–وسیله‌ی قطع درخت و سرشاخه های آن و هر نوع چوب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تور /tur/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) توهر /tohor/ ؛ قص) تور /tur/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تُتر /toar/ ؛ | گ) ←* ؛

ترا/tarā/ (ا.مک/ق.ش) : ۱. از توابع بالا لاریجان آمل . ۲. مانند –شبیه .

ن) ←* ؛

تراب تریب/terāb-terib/ (ا.مر ۷.صو) : سروصدا– صدای برخورد دو شی .

اغر) ۱.←* ، ۲. ترپ تروپ /terap tərup/ ؛ ب) ترپ تروپ /terap tərup/ ؛ س) تلپ تلیپ /talap-telip/ ؛ ق) تراب تریب /terāb tərib/ ؛ با) تراپ ترایپ /tərāp-tərip/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) تراپ تروپ /terāp-terup/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ترپ تروپ /terap-tərup/ ؛

تراب تله/terāb-talə/ (ا.مر) : داد و بیداد .

ق) دادوتله /dādu tale/ ؛آ) ←* ؛ ن) تلی تلی /taləy taləy/ ؛

تراب سره/tərāb-səre/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

تراپرا/tərā-pərā/ (ص.مر) : ۱. پراکنده و متفرّق . ۲. پاره . **نک** : تیم و تار .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیم و تار /tim-o-tār/ ؛ ق) تره‌پره /tərepəre/ ؛ با) ←* ؛آ) ۱.←(اغر) ، ۲. تره پره /təre pəre/ ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) تارومار /tāro-mār/ ؛ قص) تاروپار /tāro-pār/ ؛ اشر) ←* ؛

تراپرا بویین/tərā-pərā-baviyən/ (مص.مر) : ۱. پراکنده شدن– پخش شدن . ۲. پاره پاره شدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیم و تار بویین /tim-o-tār-baviyən/ ؛ ق) تره پره بین /təre pəre bayen/ ؛ با) تراپرابیّن /tərā pərā bayyən/ ؛آ) ←(اغر) ؛ ن) تاروپاربویین /tāro pār bavəyan/ ؛ع) تاروماربیین /tāro mār babeyan/ ؛ قص) تاروپار–بیّن /tāro-pār-bayyan/ ؛ اشر) تراپراهابیین /tərā pərā hābiyən/ ؛

تراج/tərāj/ (ا) : درّاج– پرنده ای از خانواده قرقاول .

اغر) ۱.←* ، ۲. تراج /terāj/ ؛ ق) تراج /terāj/ ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

ترّاجه/tarrājə/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

←*) بی‌ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

تراخ/tərāx/ (ا.صو) : صدای برخورد دو شیء .

اغر) ← * ؛ *س)* ترخ /tərax/ ؛ ق) ترخ /trax/ ؛ *با)* ۱.← * ، ۲. تراخ تروخ /terāx-terux/ ؛ آ) ۱. تراخ /terāx/ ، ۲. تراخ تروخ /terāx-terux/ ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ *قص)* ترخ تروخ /terax-torux/ ؛ ت) ← * ؛ *اشر)* ترق /təraq/ ؛ | ک) ← * ؛

تراز–ولت – تراز/terāz vəlat terāz/ (ا.مر) : نوعی قرار داد دامپروری میان جلگه نشینان با گالش های کوهستان که در آن گوساله های مادّه به طور مساوی به هر یک از طرفین تعلّق گیرد .

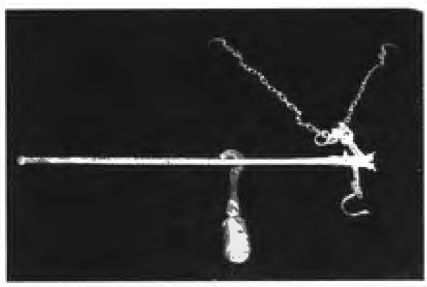
با) ← * ؛ آ) ← * ؛ع) تراز /terāz/ ؛ ت) ← * ؛

تراز هاکردن/terāz hākerdən/ (مص.مر) : میزان کردن – هم وزن یا هم اندازه کردن .

ق) ← * ؛ پ) ترا زنیتن /tarāzinitan/ ؛

ترازی/tərāzi/ (ا) : ۱. ترازو . ۲. صورت فلکی میزان .

اغر) ۱. ترازی /tərāzi/ ، ۲. شش ترازی /šestərāzi/ ؛ س) شیشک ترازی /šišək terāzi/ ؛ ق) ← * ؛ *با)* ترازو /tərāzu/ ؛ آ) ←*(اغر)* ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ *قص)* ترازی /tarāzi/ ؛ ت) ترازو /terāzu/ ؛ *اشر)* شش ترازو /šešterāzu/ ؛ پ) ترازوک /tarāzuk/ ؛

ترازی

ترازی بنه بزوئن/tərāzi-bənə-bazoən/ (مص.مر) : کنایه از: دبّه در آوردن در معامله .

اغر) ← * ؛ ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ع) ترازی بنه بزان /terāzi benə bezān/ ؛

ترازی دار/tərāzi-dār/ (ص.فا) : ۱. کنایه از: فروشنده . ۲. وزن کننده ی اجناس .

اغر) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ترازی دار /tarāzi dār/ ؛ع) ← * ؛ *قص)* ←(ن) ؛ ت) ترازو دار /terāzu dār/ ؛ *اشر)* ترازو–دار /tərāzu-dār/ ؛

تراش/tərāš/ (ا/مص) : ۱. صاف و هموار ساختن بدنه‌ی چوب . ۲. مداد تراش .

اغر) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ ت) ← * ؛ *اشر)* ← * ؛

تراشنه/tərāšnə/ (ا) : تراشه های کوچک چوب که هنگام تبر زدن، از درخت بریده و جدا شود –پوشال چوب در درودگری .

اغر) ← * ؛ س) تراشه /terāšə/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* تراشه /tərāše/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ← * ؛ع) ←(س) ؛ *اشر)* ← * ؛

تراشنه چو/tərāšnə-ču/ (ا.مر) : لاشه ای ا زچوب که در اثر ضربه ی تبر کنده شود .

اغر) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ *با)* تراشه /tərāšə/ ؛ آ) ←*(با)* ؛ ن) ←*(با)* ؛ع) ← * ؛ *اشر)* ← * ؛

تراش هدائن/tərāš hədāen/ (مص.مر) : پرداخت نمودن و شکیل ساختن تنه‌ی درخت با تراشیدن شاخه های آن– هرس کردن .

اغر) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ آ) ۱.← * ، ۲. تراش هادائن /tərāš.hādāan/ ؛ ن) تراش هادائن /tərāš hādāan/ ؛ع) تراش هادان /tərāš hādān/ ؛ *اشر)* ← * ؛ پ) تاشیتن /tāšitan/ ؛

تراق تریق/tərāq-təriq/ (ا.صو) : صدایی که از انفجار و رعد و تندر برخیزد .

اغر) ترق ترق /teroq-toroq/ ؛ س) ← * ؛ ق) ترق تروق /teraq teruq/ ؛ *با)* ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ۱.← * ، ۲. ترق تروق /təraq təruq/ ؛ع) تراخ تریخ /terāx terix/ ؛ *قص)* ترخ تروخ /terax-terux/ ؛ *اشر)* ترق تروق /teraq-teruq/ ؛ ک) ← * ؛

تراک/tərāk/ (ا) : درز– شکاف . نک : چکام .

اغر) ← * ؛ پ) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ۱.← * ، ۲. تتاک

/tetāk/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ | گ) ترک /tark/ ؛

تراک دار/terāk-dār/ (ص.مر) : شکاف دار –دارای درز . نک : چکامه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تراک دار /tərāk-dār/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تراکنش/terākənəš/ (ا.مص) : ۱. تیرکشیدن اعضای بدن– نوعی احساس درد . ۲. بالا و پایین کردن .

اغر) ترکانش /tərkānəš/ ؛ ب) تراکنش /tərākonəš/ ؛ س) ۱. ترکنش /terkonəš/ ، ۲. ترخنش /terxonəš/ ؛ ق) تراک تراک /tərāk terāk/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ت) تیرتیرزئن /tir-tir-zeən/ ؛

تران/terān/ (ا.مک/ا) : دامنه‌ی کوه –کوهپایه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ترون /tərun/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(با) ؛ اشر) ←* ؛

ترب/tərab/ (ا.صو) : صدای افتادن چیزی .

اغر) ۱.←* ، ۲. تلپ /təlap/ ؛ س) ۱. تلب /teləb/ ، ۲. تلب /talab/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تراپ /tərāq/ ؛ ن) ترب /tarab/ ؛ ع) تراپ /tərāp/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ترپاس /terappās/ ؛ | گ) ←* ؛

ترب بزوئن/tareb-bazuən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: انتقام سخت گرفتن– تلافی جانانه کردن . ۲. شرّ کسی را دور کردن .

اغر) تلافی هکاردن /təlāfi-həkārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) تلافی /təlāfi/ ؛

ترب بکردن/terab-bakərdən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: تثبیت شدن در جایی یا محلی . ۲. بی توجهّی کردن . ۳. صدای افتادن چیزی .

اغر) ترپ بکاردن /terab-bakārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ترپ بکردن /tərapbakərdan/ ؛ ن) ترب هاکردن /tarab.hākərdan/ ؛ قص) ترب بکردن /terab bakərdan/ ؛

ترب بنه/tarab-bənə/ (ا.مر) : غدّه ی زیرین ترب .

اغر) ترب پته /tərb-pətə/ ؛ س) ترب بنه /tarəb-bənə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ترب بنه /tərab bənə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ترب – کینگه /tərəb-kinge/ ؛ ت) ترب بنه /tarbbonə/ ؛ اشر) کونه ترب /kunə torb/ ؛ | گ) تورفه بونه /turfə-bonə/ ؛

ترب تیم/tərəb-tim/ (ا.مر) : ۱. تخم ترب و تربچه که از گیاه آن به دست آید . ۲. کنایه از: فرد کم اهمیّت که گاه حرکات و اعمال چشمگیر انجام دهد .

ب) ←* ؛

تربچخوس/tarabčaxus/ (ص.مر) : ۱. کنایه از: کم رشد . ۲. کوتاه قد .

ق) پخس/čəxəs/ ؛ با) ←* ؛ ن) تربچه خس /tarabčə xəs/ ؛

تُر–بزئن/tor-bazoən/ (مص.مر) : با تبر جایی را بریدن .

اغر) ←* ؛ س) توربزوئن /tur-bazuən/ ؛ ق) تر–بزوئن /tor-bazuən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) توربزوئن /tur bazuan/ ؛ ع) توهربزان /tohor bezān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) تترزئن /toerzaen/ ؛ اشر) تتر بزئن /toər-bazoən/ ؛ | گ) تور بزان /tor-bazān/ ؛

تُربزه دار/tor-bazə dār/ (ا.مر) : درخت برش داده و زخمی شده به وسیله‌ی تبر که خشک شده باشد . نک : تاش دار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تور بزه دار /tur-bazə-dār/ ؛ ق) تور بزه دار /tur baze dār/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) توهربزه دار /tohor bezə dār/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) تتر بزه دار /toer bazadār/ ؛

ترپ/tərp/ (ا) : ترب– گونه‌ی دیگر آن خودرو و خوراکی و اشتها آور است .

اغر) ←* ؛ ق) ترب /tarəb/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ترب /tərab/ ؛ ن) ترب /tarab/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ترب /tərəb/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ترب /torb/ ؛

ترپاس/tərappās/ (ا.صو) : صدای افتادن جسم سنگین به زمین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ترپ /terab/ ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

ترپ تروپ/tərap- tərup/ : ۱. توپ و تشر . ۲. صدای ناهنجار و بی قاعده ی پا .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائمشهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ت) ←* ؛

ترپ تریپ/terap-tərip/ (ا.صو) : ۱. از اصوات. ۲. کنایه از: تشر زدن . **نک** : دبّ و دوب .

اغر) ۱.←* ، ۲. ترپّه تـرپّـه /terappə-terappə/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* ترپ – تریپ /terap-terip/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) ←* ؛

ترت/tərt/ (ص) : ۱. ترد– شکننده . ۲. نرم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تـرد /tord/ ؛ ق) تـرد /tərd/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) تـــرت /tort/ ؛ *قـص)* ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ *اشر)* ←* ؛

تـرت/terət/ (ا.مـک) : نـام مرتعـی در دهکـده ی رزن از تترستاق نور .

ترتر/tərtər/ (ا.صو) : ۱. صدای ریــزش آب و بـاران . ۲. از اصوات است . ۳. صدای مقطّع و بریده .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ترّه تـرّه /-tərrə tərrə/ ؛ آک) ترتر /tar-tar/ ؛

ترتران/tər tərān/ (ا) : ناودان .

اغر) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

ترترو/tər-təru/ (ا) : پرنده ای ا زخانواده ی قمری .

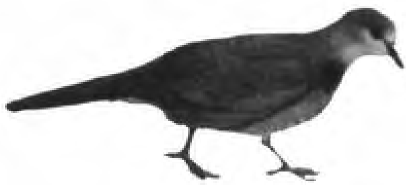
اغر) ←* ؛ ب) ترتری /ter-təti/ ؛ س) ترتـری /tər-təri/ ؛ ق) کوترته /kutərte/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *اشر)* ←* ؛

ترترهاکردن/terter-hākərdən/ (مص.مر) : صدای مقطّع و بریده که نشان خرابی وسیله ای یا چیزی است .

اغر) ترترهکاردن /tərtərhəkārdən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ۱. ترترهـــاکردن /terter hākərdan/ ، ۲. ترترهکردن /terter hakərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ترترهاکردن /ter ter-hākordan/ ؛ *قص)* ترتر–هـاکردن /tərtər-hākərdan/ ؛ ت) ←(آ) ؛ *اشـر)* ترتـه ترتـه هـــاکئردن /-tərtətərtə hākoərdən/ ؛

ترتـری/tər təri/ (ا/ص) : ۱. نوعـی پرنـــده‌ی جنگلـــی و صحرایـی ازخـانواده‌ی کبوتـر – قمـری . ۲. بـارندگی مداوم . ۳. کسی که زیاد ادرار کند .

اغر) ←* ؛ ب) ترتری /tartari/ ؛ س) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ *اشر)* ترترو /tərtəru/ ؛

ترتری

ترترو

ترتریگوش/tərtəriguš/ (ا.مر/ص.مر) : گـوش تیز و بلند .

س) تیرتیری گوش / tir-tiri-guš/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* ←* ؛

ترتلیس/tarətalis/ (ص.مر) : خیـس و آب گرفتـه . نـک : ترلجند .

اغر) ۱.←* ، ۲. ترلجند /tare-lajənd/ ؛ *اشر)* ←* ؛

ترتـم/tərtəm/ (ص) : ۱. کوسـه– بـی ریـش . ۲. تنـک و رقیق.

اغـر) تـترم /tətrəm/ ؛ ق) تتـم /tətəm/ ؛ *بـا)* ←* ؛ *اشـر)* تنک /tanək/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

ترتم پرتم/tertem-pertem/ (ص.مر) : ۱. کم مو . ۲. پراکنده .

اغر) تترم پترم /tətrəm pətrəm/ ؛ ب) ←** ؛ ق) تتم /tətəm/ ؛ با) ←** ؛ اشر) تنک /tanək/ ؛

ترتموش/tartamowš/ (ا) : تمشک زار .

اغر) تلی تمش /tali taməš/ ؛ با) تموشتنه /tamuštənə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) سردتمش /sard taməš/ ؛ ع) ←** ؛ اشر) تمش /tameš/ ؛

ترتو/tərtu/ (ص.نس) : آبکی . نک : هرتک .

اغر) هرتو /hərto/ ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ترتری /tərtəri/ ؛ قص) هرتکو /hərteku/ ؛

ترت و پرت/tərtopərt/ (ص.مر) : ۱. پاره پوره . ۲. پراکنده . نک : تارت و پارت .

اغر) ۱.←** ، ۲. تارت و پارت /tārt-o-pārt/ ؛ س) ترت و پرت /tart-o-part/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(س) ؛ قص) جرت پرت /jərtepərt/ ؛ اشر) ←** ؛

ترت هکاردن/tərt-həkārdən/ (مص.مر) : تحریک کردن– وسوسه کردن .

اغر) ۱. تُت کاردن /tot kārdən/ ، ۲. تارت هکاردن /tārt-həkārdən/ ؛ ب) توت هکاردن /tut-həkārdən/ ؛ ق) دیشت هاکردن /dišt-hākərdən/ ؛ با) ترت هاکردن /tərt hākərdən/ ؛

ترتیزک/tartizək/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. سبزی شاهی . ۲. کنایه از: افراد چابک و زیرک .

اغر) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) ترتیزک /tar tizak/ ؛ قص) تردی جک /tardijak/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ککج /kakaj/ ؛

ترتیه رستاق/tarotiə-rostāq/ : نک : تترستاق .

ترجن/tər-jən/ (ا.مر/ا.مک) : ۱. نی تو پر . ۲. روستایی در کلیجان رستاق ساری .

اغر) تجن /tejən/ ؛ اشر) ←** ؛

ترجن-سرا-دو-رویه/tərjən-sərā-doruyə/ (ا.مک) : نام مرتعی در گرگان .

ترجه/tərjə/ (ا) : جوانه .

اغر) ۱.←** ، ۲. تریجه /tərijə/ ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ترکو /tərku/ ؛ ع) ترکو /torku/ ؛ ت) تشک /tešk/ ؛ اشر) ترج /tərj/ ؛ آک) تیریجه /tirijə/ ؛

ترجی قلّه/tərji-qalle/ (ا.مک) : نک : ترجی قلعه .

ترجین/tərjin/ (ا) : نی میان پر که در حصیر بافی از آن استفاده می شود .

اغر) ۱.←** ، ۲. تجن /tejən/ ؛ ب) ←** ؛ ق) کلر /kələr/ ؛ با) ←(ق) ؛ اشر) ترجن /tərjən/ ؛

ترچق/tarčəq/ (ا.مص) : پروار شدن .

ق) ←** ؛

تُرچه/torčə/ (ا) : تبر کوچک .

اغر) ←** ؛ س) تورکله /tur-kələ/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(س) ؛ آ) تورک /turək/ ؛ ن) دس تور /dastur/ ؛ ع) تبرزین /tabarzin/ ؛ قص) تورچه /turčə/ ؛ اشر) تُرخورد /toare-xurd/ ؛ آک) ترچه /torčə/ ؛

ترچین/tarčin/ (ا) : ته چین – پلوی ته چین .

اغر) ۱.←** ، ۲. ته چین /tačin/ ؛ س) تچین /tačin/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←** ؛ اشر) ←(س) ؛

ترحلوا/tar-halvā/ (ا.مر) : نوعی حلوا که از آرد، شکر و روغن تهیّه شود .

با) حلوا /həlvā/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) آرد حلوا /ārd halvā/ ؛ ع) ←** ؛ قص) ترلوا /taralvā/ ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

ترخ/tərax/ (ا.صو) : صدایی که از به هم خوردن دو چیز حاصل شود .

اغر) ۱.←** ، ۲. ترق /təraq/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ترّخ /terrax/ ؛ قص) ترخ ترخ /tərax-tərax/ ؛ اشر) ترق /təraq/ ؛

ترخان لش/tarxān-laš/ (ا.مک) : از مراتع بلده‌ی کجور .

ترخون/tərxun/ (ا) : ترخون –از گیاهان دارویی است .

اغر) تلخون /talxun/ ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ترخن /tarxon/ ؛

ترخونش/tarxunəš/ (ا.مر) : درد متناوب استخوان – درد

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ) گیلی ، پ) پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

ناپیوسته .

اغر) ترکـانش /tərkānəš/ ؛ ب) ←* ؛ س) ترکنـش /terkonəš/ ؛ ق) ترخنش /terxonəš/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←(ق)؛

ترد/tərd/ (ص) : تُرد – شکننده .

اغر) ۱.←* ، ۲. ترت /tərt/ ؛ س) تـرد /tord/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تـرت /tort/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ترت /tərt/ ؛

تردار/tordār/ (ص.فا) : تبر زن – دارنده‌ی تبر .

اغر) ←* ؛ س) تـور دار /turdār/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) توهـردار /tohor-dār/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) تئربـه دسـت /toerbedast/ ؛ اشر) تـئردار /toar-dār/ ؛

تردسته/tor-dastə/ (ا.مر) : دسته‌ی تبر .

اغر) ۱.←* ، ۲. تُـرـدم /tor-dəm/ ؛ س) تـور دسـته /tur-dastə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) توردسّـه /tur dassə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) توهردسّـه /tohor dasse/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) تاردُمه /tār-domə/ ؛ اشر) تئر دسته /toar-dastə/ ؛

تردسته خال هکاردن/tor-dastə-xāl-həkārdən/ (مص.مر) : کنایه از: وعده‌ای که انجام آن ناممکن باشد .

اغر) ←* ؛ س) ۱. توردسته خـال بکـردن /turdastə xāl bakerdən/ ، ۲. توردسـته خـال هـاکردن /turdastə xāl hākerdən/ ؛ با) تردسـته خـال هکـرن /tor dastə xāl hakerdan/ ؛ ن) ←(س) ؛ اشر) تئردسـته خـال هـاکئردن /toar-dastə-xāl-hākoərdən/ ؛

تُرـدم/tor-dəm/ (ا.مر) : دسته‌ی تـبر – قسـمت انتـهایی دسته‌ی تبر .

اغر) ۱.←* ، ۲. تُردســته /tor-dastə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) توردسّـه /tur dassə/ ؛ ن) تـوردم /turdəm/ ؛ع) توهردمـه /tohor domə/ ؛ ت) تئردمه /toerdomə/ ؛ اشر) تئردم /toar dəm/ ؛

ترـدماغ/tar-dəmāq/ (ص.مر) : شاداب و سرحال .

اغر) ۱.←* ، ۲. سردماغ /sar dəmāq/ ؛ س) سر دماغ /sar-demāq/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ن) تردمـاغ /tar damāq/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) سردماغ /sar-dəmāq/ ؛ آک) سردماغ /sar-domāq/ ؛

تردوپرت/tardopart/ (ص.مر) : پراکنده و متفرّق . نـک : تیم وتار .

اغر) ۱.←* ، ۲. تراپرا /tərā-pərā/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) تراپرا /tərā-pərā/ ؛

ترز/terəz/ (ا.مک) : قلّه ای درشرق روستای نصـف چـال لفور سواد کوه .

ترز/tarəz/ (ا.مص) : ۱. پشت کردن به کسی و بی اعتنـایی کردن به او . ۲. به کنایه سخن گفتن .

اغر) ترُز /taroz/ ؛ س) ترّز /tarroz/ ؛ ق) تـهرز /tahrəz/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛

تِرز/tərəz/ (ا.مک) : منطقه‌ای در اطراف شیرگاه .

ترزن/tor-zan/ (ا.مر) : آخوندک .

اغر) گودم وریـن /godəmvərin/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. توونـد /tovand/ ؛ ق) تـوون /tuvan/ ؛ با) توبـن /toban/ ؛ آ) تورزن /tur zan/ ؛ قص) تارزن /tārzan/ ؛

ترزی/terazi/ (ا) : ترازو .

اغر) ۱.←* ، ۲. تـرازی /tərāzi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) تـرازی /tarāzi/ ؛ع) ترازی /terāzi/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ترازو /tərāzu/ ؛

ترزیه/tarziyə/ (ا) : تعزیه . **نک** : تزیه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تزیه /tazeyə/ ؛ ب) تزییـه /taziyə/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. تزیه /taziə/ ؛ ق) تزیه /taziə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) تعزیـه /taziyə/ ؛ع) ←(ب) ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) ←(ب) ؛

ترس/tars/ (ا) : ۱. ابـر رقیـق . ۲. رطوبـت . ۳. سـرزمین . **نک** : بیم .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

ترستاق/tarestāq/ (ا.مک) : نام روستایی در نور .

ترسکا/tərsəkā/ (ص) : گاو مـادّه ی دو سـال و نیمـه کـه آماده ی باروری باشد .

اغر) ۱.←* ، ۲. ترسیکا /tarsik/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تلم /talem/ ؛ ق) تلم /talem/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تلم

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

/taləm/ ؛ ن) ←* ؛ قص) تلیسه /talise/ ؛ اشر) ←* ؛

ترسن دله/tarsene-delə/ (ص.نس) : ترسو- بزدل .

اغر) ۱. ترسندوک /tarsənduk/ ، ۲. ترسوک /tarsuk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ترسنیک /tarsənik/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ترسناک / /tar senəāk ؛ ت) ترسن دله /tarsən-delə/ ؛ اشر) ۱.←* ، ۲. ترسندوک /tarsənduk/ ؛

ترسندنن/tarsəndənən/ (ص.مف) : ترسانده شده- زهر چشم دیده .

اغر) بترسیه چش /batərsiyə češ/ ؛ س) ۱.←(اغر) ، ۲. بترسییه /batersiyə/ ؛ ق) بترسی /batersi/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) بترسی / /batərsi ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛ اشر) چش بترسییه /češ batərsiyə/ ؛

ترسندوک/tarsənduk/ (ص.نس) : شخص بسیار ترسو .

اغر) ۱.←* ، ۲. ترسوک /tarsuk/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ترسنیک /tarsənik/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ترسناک / /tarsenāk ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ترسن دله /tarsendelə/ ؛ اشر) ←* ؛

ترسندیک/tarsəndik/ (ص) : ترسو-بزدل .

ب) ۱.←* ، ۲. ترسندوک /tarsənduk/ ؛

ترسنیک/tarsənik/ (ص.نس) : ترسو .

اغر) ۱. ترسندوک /tarsənduk/ ، ۲. ترسوک /tarsuk/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ترسناک /tarsenāk/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ترسن دله /tarsendelə/ ؛ اشر) ترسندوک /tarsənduk/ ؛ پ) ترساکاس /tarsākās/ ؛

ترسو/tərsu/ (ا.مک) : روستایی در هجده کیلومتری جنوب باختری شهرستان کتول .

ترسوک/tarsuk/ (ص.نس) : ترسو .

اغر) ←* ؛ س) ترسو /tarsu/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ترسنیک /tarsənik/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ترسناک /tarsənāk/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ترسن دله /tarsendelə/ ؛ اشر) ترسندوک /tarsənduk/ ؛

ترسه توهدائن/tarsəto hədāən/ (مص.مر) : ترساندن .

اغر) بترسانیین /batərsāniyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) بترسندیین /batərsendiyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ترسه تو هادائن /tarse-to-hādāan/ ؛ع) بترسانین /batərsāneyan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ترسندنن /tarsendenan/ ؛ اشر) بترساندن /batərsāndən/ ؛ آک) ترسه تماشا /tarsə-tamāšā/ ؛

ترسه کا-کوله/tarsəkā-kolə/ (ا.مر) : گوساله ی مادّه ی دو ساله .

اشر) ←* ؛

ترسید/tarsid/ (ص) : گاومیش مادّه ی سه ساله .

ب) ←* ؛

ترسیکا/tarsikā/ (ص) : مادّه گاو دو و نیم تا سه ساله که آماده‌ی جفت گیری باشد و هنوز نزاییده است .

اغر) ←* ؛ ب) ترسکا /tərsəkā/ ؛ س) ترسیکا /tərsikā/ ؛ قص) تلیسه /talisə/ ؛ اشر) ترسکا /tarsekā/ ؛

ترسیاب/tarsiyāb/ (ا.مک) : از توابع اهلم رستاق محمود آباد نور .

ترسیین/tarsiyan/ (مص) : ترسیدن .

اغر) بترسیین /batərsiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ع) بترسبین /batərsiyan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ترسندنن /tarsendenan/ ؛ اشر) ترسندن /tersandən/ ؛ آک) ←* ؛

ترش/tərš/ (ص) : تُرش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تش /təš/ ؛ ن) ←* ؛ع) ترش /torš/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) تورش /turš/ ؛ پ) تروش /truš/ ؛

ترش/tәreš/ (ا) : تکّه یا پاره ای از پارچه – سرقیچی .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) تیکّه پاره /tikkə-pārə/ ؛

ترش آبستن/tәršābəstan/ (ا.مص) : ترش شدن خمیر .

ب) ←* ؛ س) ترش بیّن /tərš-bayyən/ ؛ ق) ترش بین /tərš bayən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ترش بویئن /tərš bavəyan/ ؛ع) ترش خمیر /toršə xamir/ ؛ قص) ترش بیّن /-tərš

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

bayyan/ ؛ اشر) ترش هابیین /tərš hābiyən/ ؛ آک) تورشابون /turšābon/ ؛

ترش انار/tərš-ənār/ (ا.مر) : انار ترش یا انار وحشی که نام علمی آن granatum punica می باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ترش انار /tərš-ānār/ ؛ ع) ترش انار /torš anār/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) انار ترش /ənār-tərš/ ؛ آک) تورشه انار /turšə-anār/ ؛

ترش بو/toršə-bu/ (ا.مر) : بوی تند – بوی عرق و چربی بدن .

اغر) ترش بو /təršebu/ ؛ ت) ←* ؛

ترش بویه/tərš-baviyə/ (ص.مف) : ۱. هر چیز ترش شده . ۲. کنایه از دختری که از زمان ازدواجش گذشته باشد.

اغر) بترشیه /batəršiə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ترش بیّه /tərš-bayyə/ ؛ ق) ترش بیه /tərš-bayyə/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. ترش بیی /terš-bai/ ؛ آ) ترش بیی /tərš bayi/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ترش هابی /tərš-hābi/ ؛ آک) تورشابوی /turšāboy/ ؛

ترش تره/teršə-tarə/ (ا.مر) : نوعی خورشت ترش مزه که در آن حبوبات و ادویه به مقدار زیاد به کار رفته باشد .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) تورشه تره /turšə-tarə/ ؛

ترش تولی/tərš-tuli/ (ا.مر) : آلوچه‌ی ترش .

اغر) ترش هلی /tərš-hali/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ترش هلی /toršə hali/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ترش الو /tərš-alu/ ؛ آک) تورشه هالی /toršə-hāli/ ؛

ترش تیلن/teršə-tilən/ (ص.مر) : عصبانی .

اغر) ترش هکارد /tərs-həkārd/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) ترش هاکئرد /tərš-hākoərd/ ؛

ترش چنگلو/təršə-čangəlu/ (ا.مر) : نوعی آش ترش مزه که با بنشن ، کدو ، برگ چغندر و سیب زمینی پخته شود .

ب) ←* ؛ ن) ترش آش /tərš āš/ ؛ ع) ترش آش /torš āš/ ؛

ترش خمیر/təršə-xamir/ (ا.مر) : خمیر ترش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ترش خمیر /toršə xamir/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) خمیر ترش /xamirtərš/ ؛ آک) تورشه خمیر /turše-xamir/ ؛

ترش خیار/təršə-xeyār/ (ا.مر) : ۱. خیار درشت و ترشیده و غیر قابل مصرف . ۲. کنایه از : عصبانی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ترشه خیار /təršə-xiyār/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ترش خیار /toršə xəyār/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) تورشه خیار /turšə-xeyār/ ؛

ترش خیک/təršexik/ (ا.مر.ص.مر) : ۱. چکمه . ۲. خیکی که در آن ترشی می ریختند . ۳. کنایه از: افراد شکم گنده و کوتاه قد .

اغر) ←* ؛ ق) خیک /xik/ ؛ با) ←* ؛ ع) ترش خک /toršə xək/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) تورشه خیک /turše-xik/ ؛

ترش زپّور/təršə-zappur/ (ص.مر) : خیلی ترش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ترش زمبلیک /tərš-zəmbəlik/ ؛ ق) ترش زغون /teršə zequn/ ؛ با) ترش زغون /teršə-zaqun/ ؛ آ) ترش زغو /təršə zaqu/ ؛ ن) ترش زغّوم /təršə zaqqum/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) ترش زغور /tərše-zaqur/ ؛

ترش زمبلیک/tərš-zembəlik/ (ص.مر) **خیلی ترش: نک :** ترش زپّور .

س) ←* ؛ آ) ←* ؛

ترش زنغروت/təršə-zanqorut/ (ص.مر) : خیلی ترش .

اغر) ۱.←* ، ۲. ترش زَغّون /təršə-zaqqun/ ؛ ب) ترش زغّو /tərše-zəqqo/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ترش زغون /təršəzəqun/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ترش زغوم /tərše zaqqum/ ؛ قص) ترش – زغو /teršə-zaqu/ ؛ اشر) ترش زغور /təršə-zaqur/ ؛

ترش سماق/təršə-semāq/ (ص.مر) : حدّ اعلای ترش

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

بودن چیزی .
اغر) ۱. ترش زپّور /tərše-zappur/ ، ۲. تـرش زپّـون /tərše-zappun/ ؛ ق) ترش زغ /tərsəzəq/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) تـرش زغـور /tərše-zaqur/ ؛ | گ) تورشه سوماق /turše-sumāq/ ؛

ترشک/təršək/ (ا) : گیاهی است بـا نـام لاتیـن oxalis-coniculata .
ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) ترشک /toršak/ ؛ قص) ترشک /təršak/ ؛

ترشک/təršək/ (ا) : ۱. نوعی خربزه ی وحشـی کـه شـبیه لیموترش است . ۲. علفی ترش مزه با دانه های سـرخ رنگ .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ترشک /təršak/ ؛ ع) ترشک /toršak/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←** ؛

ترشک/təršək/ (ا) : ۱. خورشتی از کدو . ۲. علفی ریز برگ با شاخه های زیاد کـه بـه طـور معمـول در کنـار آب می‌روید و ترش مزه است .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ترشـک /təršak/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تـرش واش /torš vāš/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

ترش کباب/teršə kəbāb/ (ا.مر) : نوعی کـباب محلّـی بـا چاشنی ربّ انار، گردو، سبزی چوچاق .
بـا) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ | گ) تورشه کباب /turšə-kabāb/ ؛

ترش کتار/tərše-kətār/ (ص.مر) : آدمـی کـه بـه خـوردن انواع ترشی تمایل فراوان دارد .
اغر) ترش خار / təršixār/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ آ) ترشی بک /təršibek/ ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ترش کتار /torše ketār/ ؛

ترشک شورک/təršək-šurək/ (ا.مر) : کنایه از : هله هوله -چیزهای متنوّع . نک:کاندس
اغر) ←** ؛ ب) تـرش و شـور /təršo-šur/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ اشر) ترش و شور /teršo-šur/ ؛

ترشک علف/təršək-aləf/ (ا.مر) : علفی با برگهای ریـز - ·در اصطلاح به هر چیز ترش و شور گویند .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) تـرش واش /təršə vāš/ ؛ ع) تـرش واش /torš vāš/ ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ←** ؛

ترش کنس/tərše-kənəs/ (ا.مر) : ازگیل وحشی ترش مزه.
اغر) تـرش کـاندس /tərše-kāndəs/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ۱. ←** ، ۲. تـرش کنـــدس /təršekendəs/ ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ترش کنـس /torše-kones/ ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشـر) تـــرش کنـــدس /tərše-koəndəs/ ؛ | گ) تورشه کونوس / torša-kunus/ ؛

ترش لیمو/teršə-limu/ (ا.مر) : لیموترش که نام علمی آن čitrus limonun pusilla است .
اغر) تـرش لیمـو /tərš-limu/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱. ←** ، ۲. تشّ لیمـو /təssəlimu/ ؛ ن) ترش لومـی /tərš-lumi/ ؛ ع) تـرش لیمـو /torše-limow/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ | گ) تورشـه لیمبـو /turše-limbu/ ؛

ترشم/təršəm/ (ا) : داغی که روی پوست حیوان زنند .
اغر) درشم /dəršəm/ ؛ ب) ←** ؛ س) ۱. ←** ، ۲. ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛

ترش ماس/təršə-mās/ (ا.مر) : ماست ترش .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ترش ماست / tərše-māst/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱. ←** ، ۲. تشّ ماس /təssə mās/ ؛ ن) تـرش مـاس /təršəmās/ ؛ ع) تـرش مـــاس /torše-mās/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ | گ) تورشـه ماسـت /turše-māst/ ؛

ترش مزه/tərš-məzə/ (ا.مر) : مزه‌ی ترش .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ۱. ←** ، ۲. تش مزّه /təš məzzə/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ترش مزه /torše-məzə/ ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشـر) ←** ؛ | گ) تورشه مزه /turše-mazze/ ؛

ترش نون/tərše-nun/ (ا.مر) : نـانی کـه از گردو و ترشـی درست شود .

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

س) ترش نون /tərš-nun/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛

ترش واش/təršə-vāš/ (ا.مر) : نوعی سبزی تـرش مـزه و خورشتی .

س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تـرش واش /tərš-vāš/ ؛ ع) تـرش واش /torše-vāš/ ؛ ت) ←** ؛ اشـر) ←** ؛ آک) تورشه واش /turše-vāš/ ؛

ترش واشی/toršə-vāši/ (ا.مر) : نوعی علف .

ت) ←** ؛

ترشوک/təršuk/ (ا/ص.نس) : ساقه‌ی تازه‌ی تمشک کـه ترش مزه است .

اغر) تمش کولو /tamaš kulu/ ؛ ب) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) تمشن کرّه /tameš korrə/ ؛

ترشه/təršə/ (ا/ص.نـس) : ۱. هـر چیز ترشی کـه مـانند سوخته‌ی تریاک باشد و از شیره‌ی مـادّه‌ی ترشی بـر جای مانده باشد . ۲. چربی و آب خورشتی که پـس از خالی کردن ظرف بر جای می مـاند و بـه کاسـه مـی چسبد . ۳. تراشه .

ب) ←** ؛ ق) تراشک /tərsək/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ اشر) ←** ؛

ترش هاکردن/torš-hākordan/ (مص.مر) : ۱. اخم کـردن- عبوس شدن . ۲. بازگرداندن مقداری از غذا از معده به دهان .

اغر) ترش هکـاردن /tərš həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ترش هـاکردن /tərš-hākerdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱. تـرش هکـردن /tərš hakərdan/ ، ۲. تـرش هـاکردن /tərš hākərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) ترش هاکئردن /tərš-hākoərdən/ ؛ آک) تورشا کودن /torša-kudan/ ؛

ترشه بشته واش/təršə-beštə-vāš/ (ا.مـر) : نوعـی غـذای محلّی .

ب) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛

ترشه سه/təršə-se/ (ا.مر) : سیب ترش .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ترش سب /təršə-seb/ ؛ ع) تـرش سـف /torše-sef/ ؛ قص) تـرش سـیب /təršə-sib/ ؛ ت) تـرش سـیف /toršesif/ ؛ اشر) ترشه سب /təršə seb/ ؛

ترش هلی/tərš hali/ (ا.مر) : آلوترش-آلوچه - گوجه سبز.

اغر) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. تش هلی /təš hali/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ترش هلـی /toršə hali/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ترش الو /tərš-alu/ ؛

ترشه - مازو/terš-e-māzu/ (ا.مر) : **نک** : اوری .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛

ترشی/tərši/ (ا) : ۱. ترشـی- از مـزه هـا . ۲. عصـاره ی برخی میوه های ترش مزه که به عنوان چاشـنی غـذا مورد استفاده قرار می گیرد .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. تشی /təšši/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ترشـی /torši/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ پ) تروش /truš/ ؛

ترشی آش/tərši-āš/ (ا.مر) : نوعی آش- آش ترش .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ۱.←** ، ۲. ترش آش /tərš-āš/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ترش آش /təršāš/ ؛ ع) تـرش آش /toršeāš/ ؛ قص) ترشـه - آش /təršə-āš/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

ترشی او/tərši-u/ (ا.مر) : آب ترش - آب ترشی .

اغر) ترشی -او /tərši-o/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) تــرش او /təršə u/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ترشی او /torši-ou/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) ترش - او /tərš-o/ ؛

ترشی بخرد/tərši-baxərd/ (ص.مر) : کنایه از: کسـی کـه عبوس و خشمگین است .

اغر) ترش هکارد /tərš-həkārd/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ترشی بخـارد /tərši-baxārd/ ؛ ع) ترشـی بخـرد /torši boxord/ ؛ قص) ترش - هـاکرد /terš-hākerd/ ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ترش هاکئرد /tərš-hākoərd/ ؛

ترشی بشتن/tərši-bəštən/ (مص.مـر) : ترشـی انداختـن- ترشی ریختن .

اغر) ترشـی دشـنین /tərši-dəšeniən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ترشی دشندیین /tərši-dašendiyən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ)

آوانوشت : (a = ا) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = ئو) (ow = او)

←* ؛ ن) ترشی انگتن /tarši-angetan/ ؛ ع) ترشی بشتن /torši beštan/ ؛ قص) ترشی-بشتن /tərši-beštan/ ؛ ت) ترشی نئن /torši naen/ ؛ اشر) ترشی درختن /tərši deraxtən/ ؛

ترشی-چم/tərši-čam/ : ترش مزه .

اغر) ←* ؛ ب) ترشه چم /tərše- čam/ ؛ س) تـرش چم /tərša- čam/ ؛ ق) ←* ؛ ع) ترش چم / torša čam/ ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) ترش مزه /tərš-məzə/ ؛

ترشی- خیک/tərši-xik/ (ص.مر) : شکم گنده که نوعی کنایه ی تحقیر آمیز است . نک : چفتل خک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ترشه خیک /tərša-xik/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ع) ترش خک /torša xek/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) تورشه خیک /turša-xik/ ؛

ترشی سیا/tərši siā/ (ا.مر) : ربّ انار .

اغر) ۱. سیا-ترشی /siā tərši/ ، ۲. سیا-ترشی /seyā-tərši/ ؛ ب) انار ترشی /ənār-tərši/ ؛ س) ۱. ←(ب) ، ۲. سیو ترشی /siyo-tərši/ ؛ ق) انارترشی /enār terši/ ؛ با) ←* ؛ ن) سیوترشی /seyo tərši/ ؛ ع) انار ترشی /anār torši/ ؛ قص) انار-ترشی /anār-tərši/ ؛ ت) ترش انار /toršeanār/ ؛ اشر) ترشی انار /tərši-ənār/ ؛

ترشی کاندس/tərši-e-kāndəs/ (ا.مر): ترشی ازگیل وحشی

اغر) ۱. ←* ، ۲. کاندس ترشی /kāndəs-tərši/ ؛ ب) کاندس ترشی /kāndəs-tərši/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) کنس ترش /kənəsterši/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. ترشی کنس /təršikənəs/ ، ۲. کنس ترشی /kənəstərši/ ؛ ن) کنس ترشی /kənəs tərši/ ؛ ع) کنس ترشی /kones torši/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ترش کنس /toršekones/ ؛ اشر) کاندس او /kāndəs-o/ ؛ آک) کونوس آو / kunus-ow/ ؛

ترشی کبر/tərši-kabər/ (ا.مر) : نوعی سبزی صحرایی ترش مزه .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛

ترشی نمک هکاردن/tərsi-nəmək hə kārdən/ (مص.مر) :

۱. کنایه از : در هر کاری مداخله کردن . ۲. طعم غذا را چشیدن - مزمزه کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ترشی نمک هاکردن /tərši-nəmək-hākerdən/ ؛ با) ترشی نمک هکردن /terši-nəmək-hakerdən/ ؛ آ) ۱. ترشی نمک هکردن /tərsi nəmak hakerdən/ ، ۲. ترشی نمک هاکردن /tərsi-nəmak hakərdan/ ؛ قص) ترشی نمک هاکردن /tərši-nemək-hākərdan/ ؛ اشر) ترشی نمک هاکتردن /tərsi nəmək-hākerdan/ /hākoərdə/ ؛

تَرَف/tərəf/ (ا) : کشک .

اشر) ←* ؛

تُرف/torf/ (ا) : ترب .

اغر) تـرب /tərb/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تـرب /tarəb/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ترب /tarab/ ؛ آ) تـرب /tərab/ ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←(با) ؛ قص) تـرپ /tərəp/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تـرب /torb turb/ ؛ آک) تورب /turb/ ؛

ترفک/tarfak/ (ا) : قُمری .

ق) کوترته /kutər te/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) ←* ؛

ترفک

ترق/təreq/ (ا/ص) : ۱. گشودن راه . ۲. سفت و محکم .

نک : تریخ .

اشر) ←* ؛

ترقاس/təraqqās/ (ا.صو) : از اصوات است - برخورد دو

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائمشهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

چیز با یکدیگر .

اغر) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) ←** ؛

ترق ترق/təraq-toroq/ (ا.مر/.ا.صو) : سر وصدای زیاد - صدای ضربه‌ی چکش .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ترخه تریخه /teraxə terixə/ ؛ ن) ترق تـرق /taraq-taraq/ ؛ ع) ←** ؛ قص) ترخ تـروخ /taraxterux/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ترق تروق /təraq-təroq/ ؛ آک) ←** ؛

ترقّ ترق/təraqqə-toroq/ (ا.مر) : صدای رعد- تندر . نک : آسمان غردمبه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) تـرخ تـروخ /terax terux/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

ترقچی کلا/tarqči-kəlā/ (ا.مک) : از توابع لاله آباد بابل .

ترق هاکتردن/tereq-hākoərdən/ (مص.مر) : باز کردن راه در میان برف .

اشر) ←** ؛

ترک/tərk/ (ا) : ترک - نژاد ترک - ترک زبان .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ۲. تورک turk؛ س) تـرک /tork/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←(س) ؛ اشر) ←** ؛ آک) ترک /tark/ ؛

ترک/tark/ (ا) : ۱. قسمت پشت زین اسب و پالان خـر و غیره . ۲. پشت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

ترک/tərək/ (ا) : کبوتر صحرایی .

با) ←** ؛

ترک/tərək/ : تر، پسوند تفصیلی و«ک» پسوند تقلیل می باشد . مانند: کمترک یعنی: اندازه ای پایین تر از کمتر .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تـــرک /tarak/ ؛ اشر) ←** ؛

ترک/tarak/ (ا) : ترک - شکاف .

اغر) تراک /tərāk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ترک /tərak/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ اشر)

←(اغر) ؛

ترک اسّل/tork-assəl/ (ا.مک) : آبگیری در شبه جزیره ی میان کاله .

ترکانش/tərkānəš/ (ا.مص) : درد و التهاب همـراه بـا تـیر کشیدن موضعی از بدن - گزگز کردن - تـیر کشـیدن زخم .

اغـر) ←** ؛ ب) تراکنـــش /tərākonəš/ ؛ س) ترکنـــش /tərkonəš/ ؛ ق) تراک تـراک /tərāk tərāk/ ؛ با) تراکنـش /tərākənəš/ ؛ اشر) تیر زئن /tir zeən/ ؛

ترکـانش کـاردن/tərkānəš-kārdən/ (مـص.مـر) : گزگز کردن جای درد .

اغـر) ←** ؛ ب) ترکـانش هکـاردن /tərkānəš-həkārdən/ ؛ س) ترکـنش هـاکردن /tərkonəs-hākerden/ ؛ ق) تـراک تـراک هـاکردن /tərāktərāk hākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ اشر) تیر زئن /tir zeən/ ؛

ترک بوسّن/tərok-bussən/ (مص.مر) : ۱. از نفس افتادن- خسته شدن . ۲. پاره شدن طحال .

س) تروک بسـتن /təruk-bostən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) تروک بوسّن /təruk-bussan/ ؛ قص) تـرک بوسّن /terek-bussən/ ؛

ترک پت/tark-pat/ (ص.مـف) : گوشـت قورمـه ی نیم پخته .

اغر) تفت /taft/ ؛ ن) ←** ؛ اشر) ←(اغر) ؛

ترکتا/tarktā/ (ا.مک) : از کوه‌های سـدن رستاق واقـع در استرآباد .

ترک تریک/tarak-tərik/ (ا.صو) : از اصـوات، بـه معنـای صدای زیر و با فاصله .

اغر) ۱.←** ، ۲. تریـک تریـک /tərik-tərik/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. تـرخ تریـخ /terax terix/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ اشـر) تریک تریک /tərik-tərik/ ؛

ترک تیریک/tərak-tirik/ (ا.صو) : صدای شکستن تختـه و برخوردن چیزی به حلب یا مشابه آن .

اغر) ۱.←** ، ۲. ترک تریک /tərak-tərik/ ؛ ب) ←** ؛

س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←(اغـر) ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛
قص) ←* ؛ اشر) تریک تریک /tərik-tərik/ ؛

ترکس/torkəs/ (ا) : نوعی گل وحشی .

ترکسّن/tarkəssən/ (مص) : ترکیدن .

اغر) بترکیین /batərkiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) بترکستن /batərkəstən/ ؛ ق) بترکسن /baterkəssən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) بترکسّن /batərkəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) بترکسّن /batərkessan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ترکسن /tərkəsən/ ؛ اشر) ترکن /tərkən/ ؛ آک) ترکستن /tarkastan/ ؛

ترکش/torkaš/ (ا.مک) : نام مرتعی در سواد کوه .

ترک کلا/tərk-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دشت سر آمل .

ترکلو/tarə-kolu/ (ا.مر) : گوساله‌ی نوزاد .

ت) ←* ؛

ترکلوی/terə kolovi/ (ا) : گوساله‌ی تازه به دنیا آمده .

ترکم/tərkom/ (ا.مک) : از توابع چهار دانگه‌ی سورتچی ساری .

ترکمان/tərkəmān/ (ا) : ترکمان – ترکمن .

اغـر) ۱.←* ، ۲. ترکمان /tərkemān/ ؛ ب) ترکمن /tərkəmon/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ترکمن /torkamen/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ترکمون /tərkəmun/ ؛ ن) ←(ب) ؛ع) ترکمن /torkeman/ ؛ قص) ترکمون /tərkomun/ ؛ ت) ←(ب) ؛ اشر) ←* ؛

ترکمان ریش/tərkəmān-riš/ (ا.مر) : دم اسبی – نام گیاهی با برگ های سوزنی و مطبّق .

اغر) ۱.←* ، ۲. اسبِ دم /asbe-dəm/ ؛ ب) ترکمن ریش /terkəmon-riš/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ترکمن ریش /torkamən riš/ ؛ با) ←* ؛ ت) ←(ب) ؛ اشر) ←* ؛

ترکمان کیی/tərkemān-kaei/ (ا.مر) : کدو حلوایی که با آن بورانی نیز تهیّه کنند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ترکمون کیی /tərkəmun-kai/ ؛ اشر) کدو ترکمانی /kadu-tərkəmāni/ ؛

ترکمان ملیجه/tərkemān-məlijə/ (ا.مر) : مورچه ی درشت .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛

ترک مله/tərke malə/ (ا.مک) : ازتوابع جلال ازرک جنوبی بابل .

ترکمن خل/torkəmənxel/ (ا.مک) : از توابع بالا تجن قائم شهر .

ترکمون/tər kəmun/ : ترکمانان نژاد میانه‌ی ترک و مغول هستند که پس از خالی شدن آسیای مرکزی از ایرانی نژادان ، خاک این نقاط وسیله اقوام ترک و مغول و از بک و پیغور و در پایان کار ترکان مختلط نژادی ، ترک مغول مسکون گردید و نژاد ایرانی به صورت اقلیت‌های تبعه آن نژادها و زیردست آنان قرار گرفت . ترکمانان دایره‌ی نفوذ و پیش روی خود را در مقاطع فترت های طلوع و غروب حکومتها ، خاصه پس از هجوم و مهاجرت جمعی ترکان پس از جنگ دندانقان به ایران ، به سوی دشت تاریخی گرگان ادامه دادند و پس از سلسله‌ی زندیه مورد کشتار بی رحمانه‌ی آقا محمد خان که عناد و دشمنی ایل قاجار با آنان انگیزه این کینه جویی بود ، مورد قهر و غلبه قرار گرفتند و بدترین خسارات و اسیر گیری از این قوم به ظهور رسید ، پس از آقا محمد خان ترکمانان به قصد انتقام ، از ضعف دولت قاجار سود بردند و سراسر مازندران و قومس تاریخی و بخش بزرگی از خراسان ، مورد تاخت و تاز انتقام جویانه و کشتار و غارت و اسیر گیری از مردم بی دفاع این سامان و قوافل و کاروان های تجاری و زیارتی آنان گشت . رضا شاه با سرکوب دهشتناک ترکمنان به تهاجمات و ایلغارهای آنان خاتمه داد و با ایجاد شهری در مکان تاریخی گرگان قدیم بنام گنبد قابوس و تغییر پروسه‌ی زیست ، ترکمنان را به عنوان جزیی از اقوام ملّت ایران وارد گردانید . این فرایند نوین کاملاً متباین با گذشته است .

ترکمونی/tərkəmuni/ (ا) : از تکّه های سازی مربوط به سرنا است ، که درلغت به معنی «مربوط به ترکمن» می باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛

ترک میدان/tarak-məydān/ (ا.مک) : مرتعی از توابع شهرستان گرگان .

ترکندن/tarkandən/ (مص) : نک : ترکاتش .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) تیر /tir/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ترکنش/tərəkənəš/ (ا.مص) : **نک** : ترکانش .

ب) ترکنش /tərkonəš/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) تیرکشین /tir kašeyan/ ؛ اشر) تیر /tir/ ؛

ترکو/torku/ (ا) : جوانه‌ی نورسته ی درخت . **نک** : پاله .

ع) ←* ؛

ترکو/tarku/ (ا/ا.مک) : کوه بلند– نام کوهی .

ترک و تات/tork-o-tāt/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. آمیزه ای است ازترکان و تات های بیگانه با بومیان تنکابن و در مقام بیگانگی به هر تازه وارد ناآشنا گفته می شود . ۲. غیر بومی، بی اصل و نسب .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) تـرک و تـاس /tərko-tās/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ع) تـرک و تـات /tork-o-tāt/ ؛ ت) ←* ؛

ترکوهاکردن/tərku-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. جوانـه زدن درخت . ۲. بدقولی کردن . **نک** : چکّو کاردن .

اغر) تنـد بزوئـن /təndə-bazoən/ ؛ پ) ←(اغـر) ؛ س) ترکوهـاکردن /tərku-hākerdən/ ؛ ق) چکوهـاکردن /čakuhākerden/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ترکوبزان /torkubezān/ ؛ اشر) تنده هاکئردن /təndə-hākoərdən/ ؛

ترک هایتن/terak-hāytən/ (مص.مر) : شکاف برداشتن .

اغر) تـراک بییتـن /tərāk-bayitən/ ؛ پ) ←(اغـر) ؛ س) تـراک هـایتن /tərāk-hāytən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱. ترک هایتن /tərak hāytan/ ، ۲. ترک هیتـن /tərak haytan/ ؛ ن) ترک بیتن /tarak baytan/ ؛ع) تـرک هـایتن /tərak-hāytan/ ؛ قص) ترک هـایتن /terak-hāytan/ ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) تراک هاکئردن /tərāk-hākoərdən/ ؛

ترکّه تیریکّه/tərakkə-tirikkə/ (ا.صو) : صـدای شکسـتن تخته – صدای حلب . **نک** : ترک تیریک .

اغـر) ←* ؛ پ) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تریک تریک /terik terik/ ؛ اشر) جریکّه جریکّـه /jərikkə-jərikkə/ ؛

ترکه سر/terkə-sar/ (ا.مک) : نام کوهی در قسمت جنـوب غربی زوات از کلارستاق تنکابن که آثاری از قلعـه ای تاریخی وقدیمی بر آن نمایان است .

تِرکه لارو/terkə-lāru/ (ا.مک) : نهری که از رودخانه هـراز آمل منشعب می‌شود .

ترکی/torki/ (ا) : جوانه ی درخت .

اغر) تنـده /təndə/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ ق) چکـو /čaku/ ؛ ن) ترکو /terku/ ؛ع) ۱.←* ، ۲. ترکـو /torku/ ؛ قص) تـرک /terak/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

ترکی/tərki/ (ص.نس) : ترکی .

اغر) ←* ؛ س) ترکـی /torki/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←(س) ؛ قص) ←(س)؛

ترکیسه/tarkisə/ (ا.مر) : کیسه ی تر شده که مصارف ویژه دارد .

اغـر) ←* ؛ بـا) شیرکیسـه /širə-kisə/ ؛ آ) ←* ؛ اشـر) کیسه–تر /kisə-tar/ ؛

تُر-کینه/tor-kinə/ (ا.مر) : پشت تبر .

اغـر) ←* ؛ پ) تورکینـگه /tor-kingə/ ؛ س) تورکینـگه /tur-kingə/ ؛ بـا) ←(پ) ؛ ن) تورکینـگ /turking/ ؛ع) توهرکپـا /toher kopā/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ اشـر) توئر–کونه /toar-kunə/ ؛ آک) تور دومّه /tur-dumme/ ؛

ترلان قوش/tar lān- quš/ (ا.مر) : طرلان – از انواع قـوش صحرایی .

ع) ←* ؛

ترلان قوش

تُر-لت/tor-lat/ (ا.مر) : پهنای دهنه‌ی تبر .

اغـر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) توردم /turdəm/ ؛ع) توهرلت /tohor lat/ ؛ ت) ←* ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

ترلجند/tare-lajənd/ (ص.مر) : خیس و آب گرفته . نک : انداج .

اغر) ←* ؛ با) ترترو /ter-təro/ ؛ ن) ترتراو /tərtəro/ ؛ اشر) ترلجن /tar-lajan/ ؛

ترم/tərəm/ (ا.مک) : از توابع کلیجان رستاق ساری .

ترم/tərəm/ (ا) : ۱. کپک –کپک زدن . ۲. بوی خاک . ۳. گیاهی دارویی که آن را خشک کرده همراه با نبات ساییده و مصرف کنند و برای مداوای دردکلیه، دل درد و بی خوابی کودک مفید است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ترم /tərm/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

ترمار/tar-mār/ (ا.مر) : گاو تازه زاییده . نک : تره کوچ مار .

اغر) ←* ؛ س) ترنه مار /tarnə-mār/ ؛ ق) تهن مار /tahnəmār/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ترنه مار /tar-nəmār/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(ن) ؛

ترمارگو/tar-mār-go/ (ا.مر) : گاو تازه زاییده .

اغر) ←* ؛ س) ترنه مار گو /tarnə-mār-go/ ؛ ق) تهنه مارگو /tahnəmārəgu/ ؛ با) تنه مار /təne-mār/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ترنه مار /tarnə-mār/ ؛ آک) تازبچیه گو /tāzə-bačiyego/ ؛

ترمبی/tərəmbi/ (ا) : کبوتر چاهی .

اغر) ۱. ←* ، ۲. تیرمبی /tirəmbi/ ؛ ب) ←* ؛

ترم تاز/taremtaz/: از انواع عقاب ریز جثه.

ترم تلا/torom-talā/ (ا.مر) : قرقاول .

ت) ←* ؛

ترمک/termek/ : لطیف – نرم و نازک – ظرف

ب) ←* ؛

ترمه/tərmə/ (ا) : ۱. نام پرنده ای است . ۲. نوعی علف هرز نک ، اویار سلام .

اغر) تپلاق /təplāq/ ؛ ب) ۱. ←* ، ۲. تپلاغ /təplāq/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

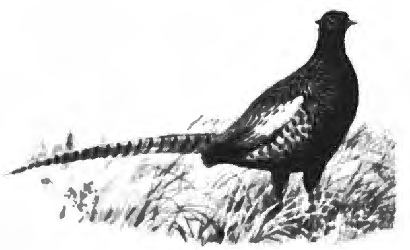
ترمه فیجل/tərmə-fijəl/ (ا.مر) : از پرندگان آبزی .

ترمی/tərmi/ (ا) : ۱. زخم شدن لای انگشتان دست و پا . ۲. مه –ابر غلیظ همراه با باران . نک : آکاسی .

ب) ۱. ←* ، ۲. ترمی /tərəmi/ ؛ س) ←* ؛ ق) ترمه /tarmeh/ ؛ با) تورنه /tur-neh/ ؛ آ) ←* ؛ ت) ۱. ←* ، ۲. تولومی /tulumi/ ؛

ترم تاز

ترم تلا

ترمی بیته هوا/tərmi-baytə-havā/ (ا.مر) : هوای مه گرفته.

ق) دم بیته هوا /dambaytə hevā/ ؛ با) تورنه بیته هوا /turne-bytə-həvā/ ؛ آ) ←* ؛ ن) چرم بیته هوا /čərəmbaytə havā/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ۱. ←* ، ۲. تولومی /tulumi/ ؛ آک) مهین /mahin/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

ترنج/tərənj/ (ا) : درختچه ای بوته ای و خاردار، دارای میوه ی گرد که نرسیده ی آن مثل هندوانه است و دارای رگه های سبز و اندازه اش به اندازه‌ی دانه‌ی نخود است .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) نارنج /mārənj/ ؛ پ) واترنگ /vātrang/ ؛

ترنجبین/təranjəbin/ (ا) : گیاه دارویی مشهور .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ترتجبین /taranjəbin/ ؛ قص) ترنجمین /taranjəmin/ ؛ ت) ←* ؛

ترنگ/tərəng/ (ا) : قرقاول .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیرنگ /tirəng/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تیرنگ /tireng/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ۱.←* ، ۲. ترنگ /torəng/ ؛ اشر) تورنگ /torang/ ؛ آک) تورینگ /toring/ ؛

ترنگ پشتی/tərəng-pəšti/ (ا.مر) : نوعی قارچ خوراکی که روی آن رنگارنگ است و شبیه قرقاول می باشد .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

ترنگ تلا/tereng-telā/ (ا.مر) : قرقاول نر .

اغر) نر تیرنگ /nare tirəng/ ؛ س) تلا /təlā/ ؛ ق) تیرنگ تلا /tirangtelā/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) نرترنگ /nartərəng/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ترم تلا /tormə-talā/ ؛ اشر) نره تورنگ /nare-turəng/ ؛

ترنگ فوکاک/tərəng-fukāk/ (ا.مر) : حواصیل شب- نوعی لک لک .

با) تیرنگ وکا /tirəngə-vəkā/ ؛ ن) ترنگ فکاک /tərəng-fəkāk/ ؛ ع) ترنگ فکاک /tərəng-fokāk/ ؛

ترنگ کرک/terəng-kerk/ (ا.مر) : قرقاول مادّه .

اغر) ماده تیرنگ /mādə-tirəng/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ماتیرنگ /mā-tirəng/ ؛ ق) ماتیرنگ /mātireng/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ماترنگ /mātərəng/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) مایه تورنگ /māyə-turang/ ؛

ترنگی هرسائن/tərəngi hərəssāan/ (مص.مر): نیم تیغ ماندن حالتی که سربه پایین وزانوها مماس برزمین باشد.

ن) ←* ؛ ع) تلنگی بستان /telengi bessān/ ؛

ترنگ فوکاک

ترنه/tərnə/ (ا) : ۱. بادی که از طرف شمال می‌آید و به طور معمول با برف و باران همراه است . ۲. نوعی پارچه‌ی مخصوص که همان ترمه است .

ق) ترنه /turne/ ؛ با) ←* ؛ قص) تورنه /turnə/ ؛

ترنه/tarnə/ (ص) : ۱. ترو تازه - نو . ۲. جوانه و نهال کوچک که تازه روییده است.۳. بچّه تازه به دنیا آمده.

اغر) ترنه /tərnə/ ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تر /tar/ ؛ با) تنه /tanə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ پ) تر /tār/ ؛

ترنه اغوز/tarnə-aquz/ (ا.مر) : نهال گردو که به صورت ترکه است و هنوز تناور نشده . نک : آغوز هال .

اغر) آغوز وشته /āquz vəštə/ ؛ پ) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

ترنه کره/tarnə -kərə/ (ا.مر) : کرّه اسب تازه زاییده شده .

اغر) ترنه کاره /tərnə kārə/ ؛ ق) تر کره /tarə kərə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

ترنه گوک/tarne- guk/ (ا.مر) : گوساله‌ی تازه زاییده شده . نک : خلامه .

اغر) ترنه گوک /tərnə - guk/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ترگوک /tare guk/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ترگوک /tar guk/ ؛ | گ) مندای /mandāy/ ؛

ترنه مار/tarnə mār/ (ا.مر) : ۱. گاو تازه زاییده ، حیوان تازه زاییده . ۲. اوّلین زایش .

آوانوشت : (آ = a) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = ئو) (ow = او)

اغر) ترنه مار /tərnə mār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تره مار /tarə mār/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ترمارگو /tarə mār gow/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

ترنه مار گو/tarnəmār-go/ (ا.مر) : گاو تازه زاییده . نک : ترنه مار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تهنه مارگو /tahnə māragu/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ترمارگو /tarə mār gow/ ؛ اشر) ترنه مار /mār – tarnə/ ؛

ترنه واش/tarnə vāš/ (ا.مر) : علف تازه .

س) ترنه واش /tarnə - vāš/ ؛ ق) تر واش /tarvāš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛

ترنه ورکا/tarnə-varəkā/ (ا.مر) : برّه‌ای که تازه به دنیا آمده باشد .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ترنه ورکا /tarnə varkā/ ؛ اشر) ورّه /varrə/ ؛

ترو/tərow/ (ص) : تر و تازه و ترد .

ق) ←* ؛ ت) ←* ؛

تروت/tərut/ (ا.مک) : دهکده ای در شرقِ بابل .

تروجن/tərujən/ (ا.مک) : از توابع قره طغان بهشهر .

تروری/tar-varey/ (ا.مر) : برّه ی نوزاد .

ت) ←* ؛

تروک/təruk/ (ا) : زخم در حال ترمیم همراه با درد .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ ع) ←* ؛

تروک/terok/ (ا) : بند .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛

تروک/təruk/ : ۱. توان . ۲. نفس . ۳. کوک زدن به پارچه . ۴. طحال . ۵ . شکاف ، ترک .

اغر) کش سو /kəš-so/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تریک /tərik/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) تروک /təruk/ ؛ آک) سپرز /saparz/ ؛

تروک بسته/təruk - bossə/ (ش.ج) : نوعی نفرین است به معنی :طحال پاره شده .

س) تروک بسته /təruk-bostə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) تروک بوسّه /teruk bussə/ ؛

تروک تا/təruk-tā/ (ا.مص) : کنایه از: جان به لب رسیدن.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تروک - تا - بسته/terukə-tā-bostə/ (ص.مف) : در اصطلاح از پا افتادن و خسته شدن .

ب) ۱.←* ، ۲. نزیک و تا بسّسته /tərik-o-tā-bossestə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) تروک تا بوسّه /təruke - tā-bussə/ ؛ آ) تروک تابوس /tərukə tā-bus/ ؛

ترویجان/tərvijān/ (ا.مک) : از توابع دابوی شمالی آمل .

تره/tərə/ (ص) : پاره – پارگی .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تره /təre/ ؛

تره/terə/ (ص/ا) : ۱. بیچاره . ۲. راندن احشام .

ب) تری /təri/ ؛

تره/tarə/ (ا./ص) : ۱. تلخ . ۲. یکی از غذاهای محلّی .

س) تل /tal/ ؛ع) تل /tal/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←* ؛ آک) ←(ق) ؛

تره/tə-rə/ : تو را – به تو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. تره /tərə/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ترا /tərā/ ؛ آک) تره /tarə/ ؛ پ) توا /thwā/ ؛

تره/tərə/ (ا) : آبشار – «اوتره tərə–o» نیز گفته می شود .

اغر) ۱. اوترتر /o-tərtər/ ، ۲. اوشرشر /o-šəršər/ ؛ با) ←* ؛ ن) آبشار /ābšār/ ؛ اشر) ←* ؛

تره/tarə/ (ا) : نوعی سبزی . تره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ترّه /tarrə/ ؛ ت) ←* ؛ آک) تره /tarə/ ؛

تره/tərə/ (ا./ا.مص) : نهیب – تشر .

ق) تری /təri/ ؛ با) ←(ق) ؛

ترهادائن/tər hādāan/ (مص.مر) : ترشح ادرار و اسهل .

اغر) ۱.←* ، ۲. تر /tər/ ؛ س) تر هدائن /tər-hədāən/ ؛ ق) تر هدائن /tərhədāen/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تر هدائن /tər hədāan/ ؛ ن) ←* ؛ع) تر بزان /ter bezān/ ؛

تره باغ/tarəbāq/ (ا.مر) : باغی که در آن سبزی‌جات بکارند .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دس باغ /das baq/ ؛ قص) تـرّه بـاغ /tarrə bāq/ ؛ ت) ←* ؛ آک) دس باغ /das - bāq/ ؛

تره بخردن/tarə -baxərdən/ (مـص.مـر) : آویـزان شـدن چیزی به سبب سنگینی وزن .

اغر) ۱. تو بخاردن /to-bəxārdən/ ، ۲. توتو بخـاردن /to-to-bəxārdən/ ؛ س) تـو بخـاردن /to-baxārdən/ ؛ ق) تـو بخـردن /tu baxərdən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱. ترهـایتن /tər hāytan/ ، ۲. ترهیتن /tər haytan/ ؛ ن) توره بخاردن /turə baxārdan/ ؛ ع) تره بخوردن /tarə - boxordan/ ؛ قص) تـو بخـردن /to-baxerdan/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشـر) تـو خـوردن /toxordən/ ؛

تره بردن/bordən–tarə/ (مص.مر) : آهسـته آهسـته پـاره شدن .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تره - بزنو/tərə - bəznu/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

تره بن/tarə - bən/ (ا.مر) : زیر شیروانی .

ب) ←* ؛

تره پره/tarə - parə/ (ص.مر) : ۱. پاره پوره . ۲. نامنظّم .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ترا پرا /tərā - pərā/ ؛ آ) ←* ؛ ن) تاره پاره /tārə pārə/ ؛

تره پشتی/torə - pešti/ (ا.مـر) : کولـه پشتی چـوپانـان و کشاورزان که از جنس پشم بوده و دست بافت اسـت . **نک** : چمتا .

ب) دوش تـوره /duš - turə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تـوره /turə/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱.←(ق) ، ۲.←(ب) ؛ ع) ←* ؛

تر هدائن/tar hədāan/ (مص.مـر) : ۱. ریختـن . ۲. خـراب کردن . ۳. سبک سری .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. تـر هدائـن /tər hədāan/ ، ۲. تـر هادائن /tər hādāan/ ؛ ع) ←(آ) ؛

تره گو/tare gu/ (ا.مر) : گاو تازه زاییده .

ق) تهنه مار /tahnəmār/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ترنه مارگو /tar nəmār go/ ؛ ع) ترمارگو /tar mār go/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ترنه مار /tarnə - mār/ ؛

تره گوچ مار/tarə - gočə - mār/ (ا.مر) : گاو تازه زاییده .

ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تهنه مار /tahnəmār/ ؛ با) ترنه مار /tarnə -mār/ ؛ ن) ترنه مار گو /tarnə mārgo/ ؛ ع) ترمارگو /tarmārgo/ ؛ ت) ۱.←* ، ۲. ترمار /tarəmār/ ؛

تره مارگو/mār-go–tare/ : گاو تازه زاییده . نـک : تـره گو – ترمار

ترّه می//tərrəmi/ (ا) : زیر آب شیروانی – زیر شیروانی .

ن) تارمی /tārəmi/ ؛

ترهن/torhan/ (ا.مک) : نام مرتعی در لفور سواد کوه .

تره وار/tārə - vār/ (ا.مر) : **نک** : او – بار .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

ترهٔ وشی/tarrə-vaši/ (ا.مر) : نوعی سبزی صحرایی .

با) ←* ؛ آ) تره وحشی /tarə-vahši/ ؛

تری/təri/ (ا.مص/ا) : ۱. پوست کندن گردو با چوب دستی . ۲. قطعات تیغ گونه ی حصیر . ۳. چوب تخته .

ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تریـک /tərik/ ؛ ق) تریـک /tərik/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تریک ها کردن /tərik hākərdan/ ؛ قص) تریک /tərik/ ؛

تری/təri/ (ا) : نهیب – تشر .

اغر) تشـر /tašər/ ؛ ب) نـئـب تـری /nəeb-təri/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) هرّه /hərre/ ؛

تریت/tərit/ (ص) : عبوس، ترشرو . **نک** : بغن .

ت) ←* ؛

تری تلی/təri-tali/ (ا.مر) : ۱. قطعات تیغ گونه ی حصیر . ۲. چوب و تخته .

تریجه/tərijə/ (ا) : جوانه . **نک** : تجیره .

اغـر) ۱.←* ، ۲. ترجـه /tərjə/ ؛ ب) ←* ؛ آ) تجـیره /tajirə/ ؛ ن) ←* ؛ اشـر) تـرج /tərj/ ؛ آک) ۱.←* ، ۲. کل /kal/ ؛

تریجه بزوئن/tərijə - bazoən/ (مص.مر) : جوانه زدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشـر) تـرج - بزئن /tərj - bazoən/ ؛

تریخ/tərix/ (ص) : سفت–محکم و استوار .

ن) تریک /tərik/ ؛ اشر) ←* ؛

تریر/tərir/ (ا.مک) : از توابع کوهستان غرب چالوس .

تریسه/tarisə/ (ص) : مادّه گاوی که زایمان اوّلش باشد– گوساله‌ی مادّه ی یک تا دوساله .

اغر) ۱.←* ، ۲. تلیسه /talisə/ ؛ ب) ←* ؛ س) تلیسه /talisə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ اشر) ترسکا /tar-səkā/ ؛

تریک/tərik/ (ا) : ۱. تنگ گلی– کاسه‌ی گلی . ۲. صاف . ۳. تکّه یا قطعه ای از چیزی .

اغر) ۱.←* ، ۲. تریکّه /tərikkə/ ؛ ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تریک/tətik/ (ص) : ۱. جوانه یا شکوفه‌ی تازه . ۲. گردوی پوست کنده . ۳. مقدار اندک . ۴. تگرگ ، رگبار تگرگ –کنایه از: اشک روان . نک : چغانه کاردن – آج .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ۱.←* ، ۲. سنگ ترق /sange-təreq/ ؛

تریکّاس/terikkās/ (ا.مص/ا.صو) : ۱. صدای ناگهانی . ۲. ضربه به در زدن .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تریکّاس بزئن/bazoən–tərikkās/ (مص.مر) : ۱. آهسته ضربه زدن – تلنگر زدن . ۲. صدای ضربه .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تریک تریک/tərik - tərik/ (ق.مق) : ۱. قطره قطره . ۲. کم کم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

تریک سر هدائه/tarik-sar-hedāə/ (ا.مص) : کنایه از: خندیدن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ریک بزوئن /rik bazuan/ ؛ ن) تریک سر ها دا /tərik sar hādā/ ؛

تریک هاکردن/tərik - hākərdan/ (مص.مر) : پوست کندن .

اغر) تریک هکاردن /tərik-həkārdən/ ؛ س) تریک ها کردن /tərik-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) تریک ها کردن /tərik -hākərdən/ ؛ آ) ۱. تریک هکردن /tərik hakər dan/ ، ۲. تریک ها کردن /tərik hākərdan/ ؛

تریکه –سری/tərike-sari/ (ا.مر) : ۱. تریکه + سری . در موسیقی مازندران قطعه ای است سازی مربوط به نی چوپانی لله وا . ۲. در منتهی الارب، آنندراج و ناظم الاطبا تریکه به معنی مرغزاری که ناچریده مانده باشد آمده است . ۳. در زبان تبری نیز تریکه به معنی مرغزار ناچریده است. تریکه سری نغمه ای در توصیف مرغزار است .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تریک هکاردن/tərik-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. صدای قطره‌ی در حال فرو افتادن. ۲. صدای چکیدن قطره .

اغر) ←* ؛ ن) تریک ها کردن /tərik hākərdan/ ؛

تریک وتا بستن/tərigo tā bastən/ (مص.مر) : از هم گسستن زمین و خشک شدن آن .

ب) ←* ؛

تری هاکردن/təri hākərdən/ (مص.مر) : راندن . نک : برانیین .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تز/tez/ (ص) : تیز– برّان .

اغر) ۱.←* ، ۲. تج /tej/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تج /tej/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تج /tej/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←* ؛ گ) تیج /tij/ ؛ پ) تز /təz/ ؛

تزم تزم/tezəm-tezəm/ (ا.مص) : ۱. رجز خوانی نابجا کردن– فخر فروشی کردن و داد و فریاد نمودن . ۲. اخم و تخم .

اغر) ←* ؛

تزم – تزم – کاردن/tezəm tezəm-kārdən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از خطّ و نشان کشیدن . ۲. رجز خوانی کردن . ۳. اخم و تخم کردن .

اغر) ←* ؛

تزهکاردن/tez həkārdən/ (مص.مر) : تیز کردن لبه و تیغه ی چاقو و هر چیز برنده‌ی دیگر . نک : دیم وره

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ) گیلی ، پ) پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

هکاردن .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* تج ها کـردن /tej hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ *بـا)* ←(س) ؛ *آ)* ۱. تـج هـا کـردن /-tej hākərdan/ ، ۲. تـج هکـردن /tej-hakərdan/ ؛ ن) تـج هـا کردن / tej hākərdan/ ؛ *قص)* ←(ن) ؛ *ت)* تج هکردن /tej hakerden/ ؛ *اشر)* تز ها کئردن /tez-hākoərdən/ ؛

تزیه - خن/taziyə-xon/ (ص.فـا) : تعزیـه خـوان - ایفـا کنندهی نقش در تأتر مذهبی .

اغر) تزیـه خـان /tazeyə-xān/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* تزیه خون /tāzeyə-xon/ ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *قص)* تزیه - خون /taziyə- xun/ ؛

تزییه/taziyə/ (ا.مر) :

تعزیت، تعزیه، سوگواری، عـزاداری ...تعزیـت و بـر پـا داری عزای حسین بن علـی (ع) و روضـه خوانـی و شـبیه (نـاظم الاطبا). شبیه و هر نمایش منظومـی کـه توسّـط عـدة ای از اهل فن و با موسیقی اجرا گردیده ، بعضی مصائب کربـلا را نشان دهد. تعزیه در ادبیات بـه هـر نـوع سـوگواری اطـلاق میشـود . در حـال حـاضر ایـن واژه بیشـتر بـه مفـهوم نمایشهای موزیکال مذهبـی اسـت کـه در اوصـاف وقـایع کربلا و شرح زندگی انبیاء و اولیاء، ائمـهی معصـوم و برخـی نامداران به اجرا در میآید.

تزیه نذری/taziyə-nazri/ (ا.مر) :

برخی افراد با خود عهد می نمایند تا در صورت برآورده شدن نذر، هزینه و مخارج یک یا چند مجلس تعزیه را بپردازنـد. در واقع نذر کننده پس از پاسخ گرفتن و بر آورده شـدن نیـاز و خواسته، جهت ادای دین تعزیـه داری مـی نمـاید. مجالس تعزیه ای که به این منظور بر پا مـیگردد، تعزیـه ی نـذری نامیده میشود. در گذشته نذر تعزیه یکی از عوامل گسـترش و عمومیّت تعزیه بود.

تس/tos/ (ا.صو/) : ۱. از اصوات اسـت . ۲. بـاد گنبدیـدهی شکم- چس .

اغر) ۱. تس /təs/ ، ۲. چـس /čəs/ ؛ *ب)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* تس /təs/ ؛ *آ)* ←(با) ؛ ن) ۱. تس /təs/ ، ۲. تس /tes/ ؛ *قص)* چس /čəs/ ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* ۱.←(ن) ، ۲. تـس /təs/ ؛

تس/təs/ (ا) : درختان تک پایه که گل و میوهی آن ها موجب لقاح نوع مادّهی آن گردد .

ق) ←* ؛

تُسا/tosā/ (ا) : درخت جنگلی توسکا .

اغر) توسـکا /tuskā/ ؛ *ب)* ←(اغـر) ؛ *س)* ←(اغـر) ؛ *بـا)* تسکا /təskā/ ؛ *آ)* ←(با) ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* توسکا /tuskā/ ؛ آک) توسه /tuse/ ؛

تسا/tosā/ (ق.ز) : چند لحظه پیش .

اغر) ۱.←* ، ۲. تاسا /tāsā/ ؛ *ب)* ۱.←* ، ۲. تاسا /tāsā/ ؛ *س)* ←(اغر) ؛ ق) دسا /desā/ ؛ *با)* ۱.←* ، ۲. دوسا /dosā/ ؛ *آ)* دسا /desā/ ؛ ن) تاسا /tāsā/ ؛ *قص)* تا اسـا /tā esā/ ؛ آک) دای سن /dāysan/ ؛

تساپه/tesā-pe/ (ص.مر) : پا برهنه .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تیسـاپـه /tisā -pe/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←(اغر) ؛ ق) تیساپـه /tisāpe/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←(با) ؛ ن) پـی تیسـا /pəytisā/ ؛ *قـص)* ←(ق) ؛ آک) پـا برانـده /pāberāndə/ ؛

تساپه لینگ/tesā-peling/ (ص.مر) : **نک** : تساپه .

ب) ۱.←* ، ۲. تیساپه لینگ /tisāpeling/ ؛ *س)* ←(ب) ؛

تسا کله/tosā-kalə/ (ا.مر) : جنگل توسکا .

اغر) توسکا جاری /tuskā-jāri/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* ←(ب) ؛ ق) تسکا جاری /jāri təskā/ ؛ *آ)* ←(ق) ؛ ن) تسـکا کلـه /təskā kalə/ ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* توسکا زاری /tuskā -zāri/ ؛ آک) توساکله /tusākalə/ ؛

تس انجیل/təs- anjil/ (ا.مر) : ۱. نوعی انجیر که میـوه اش خوردنی نیسـت . ۲. انجـیر قلمـه نـداده . نـک : پـس انجیل.

اغر) ←* ؛ *ب)* ۱.←* ، ۲. تسـنه انجیـل /təsnə anjil/ ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تسـن انجیـل /tesən anjil/ ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* دبّه انجیل /dabbə-anjil/ ؛

تس بدی/tasi-bədi/ (ا.مص) : چشم و هم چشمی .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *با)* ←* ؛

تس بن داشتن/təs ban dāštan/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: بی پایه بودن . ۲. سست بودن .

اغر) تس بن بیین /təs ban biyən/ ؛ *با)* ←* ؛ ن) تس

آوانوشت : (أ - a) (أ = فتحه کوتاه) ə (ا = e) (آ = ā) (او = u) (ای = i) (ب - b) (پ - p) (ت،ط = t) (ث،س،ص = s) (ج = j) (چ - č) (ح،ه - h) (خ - x) (د = d) (ر = r) (ذ،ز،ض،ظ = z) (ژ = ž) (ش = š) (ف = f) (ق،غ = q) (ک = k) (گ = g) (ل = l) (م = m) (ن = n) (و = v) (ی = y) (أو = aw) (او = ow)

بوین /təs bavəyan/ ؛ ع) ←* ؛

تس بند لو/tosə - band-lu/ (ا.مر) : گیاهی انگلی و پیچیده شبیه تاک .

ع) ←* ؛

تسبی/tasbi/ (ا) : تسبیح .

اغر) ۱.←* ، ۲. تسبه /tasbe/ ؛ س) ۱. تسبی /tasbi/ ، ۲. تسب /tasbə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تسبه /tasbe/ ؛ اشر) ←(قص) ؛ گ) ←* ؛

تسبی/tasbi/ (ا) : رقابت – چشم هم چشمی .

اغر) تسه بدی /tasə bədi/ ؛ ق) ←* ؛ با) تسبّی /tasəbi/ ؛ آ) تسّب /tassəb/ ؛ اشر) ←* ؛

تس تس/təs - təs/ (ا.صو/ص) : ۱. صدای توی دماغ ، خُرخر . ۲. آدم سست و بی حال .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تس تمبول/tas tambul/ (ا.مر) : نوعی طالبی کوچک .

اغر) ۱.←* ، ۲. دستمبور /dastambur/ ؛ ب) دستمبور /dastambur/ ؛ ن) دسّامی /dassāmi/ ؛ اشر) دستمبول /dastambul/ ؛ گ) دس لیمبوی /limboy – das/ ؛

تس چو/təse-ču/ (ا.مر) : ۱. مترسک . ۲. مزاحم . ۳. هیزم آب خورده و پوسیده .

اغر) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تسر/təser/ : برای تو . **نک** : ته وسته – تسّه .

ب) ←* ؛ ق) تسّر / tesser/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تسّه /tesse/ ؛ ن) ته سر /te ser/ ؛ ت) تر /tere/ ؛ گ) تره /tarə/ ؛

تسک/task/ (ص/ا) : ۱. آدم قد کوتاه – کوتوله . ۲. نوعی پرنده‌ی کوچک به اندازه‌ی چکاوک . ۳. کم عمق – کم ژرفا . **نک** : چل خس .

اغر) ۱.←* ، ۲. تپ قد /tap-qad/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تسکه /taskə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تپوسن /tapusən/ ؛ اشر) ←* ؛

تسک/təsk/ (ص) : گاو نر کوچک .

س) تشک /təšk/ ؛ ق) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ اشر) ترسکا /tarsəkā/ ؛

تسکا/təškā/ (ا) : توسکا – درختی با نام علمی alnus glutionosa .

اغر) توسکا /tuskā/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تسکا /teskā/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. تسکا /taskā/ ؛ ع) تسکا /toskā/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) توسکا /tuskā/ ؛

تسکابن/təskā-bən/ (ا.مک) : از توابع لیتکوه آمل .

تسکا پشتکا/təskā -pəštekā/ (ا.مک) : مرتعی در حومه‌ی نوشهر .

تسکاتک/təskā - tək/ (ا.مک) : روستایی در بلده‌ی کجور .

تسکاجار/toskā jār/ (ا.مر) : جنگل توسکا – محلّ رویش درخت توسکا .

اغر) ۱.←* ، ۲. توسکا جاری /tuskā jāri/ ؛ ب) توسکاجاری /toskājāri/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) توساچر /tosācer/ ؛ اشر) توسکا زار /tuskā-zār/ ؛

تسکاچال/təskāčāl/ (ا.مک) : ۱. مرتعی جنگلی در کجور . ۲. مرتعی جنگلی در سواد کوه .

تسکاچال رستم علی/teskā-čāl-rostəmali/ (ا.مک) : از توابع بابل‌کنار بابل .

تسکاکله/təskā-kale/ (ا.مر) : توسکا زار – محلّ رویش توسکا .

اغر) توسکا جاری /tuskā jāri/ ؛ ب) توسکا جاری /touskā-jāri/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تسکا کاله /təskā kāle/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) تسکاجار /toskā jār/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) توسکازار /tuskā-zār/ ؛ گ) توساکله /tusā -kalə/ ؛

تس کاگل/toskā gəl/ (ا.مر) : خاک تیره‌ی مایل به سیاه – خاک مرغوب .

تسکالپر/təskā-lapər/ (ا.مک) : از توابع بابل‌کنار بابل .

تسکانو/təskā no/ (ا.مک) : مرتع و چشمه ای در حوالی نهرودبار کدیر نوشهر .

تسکاهال/toskā- hāl/ (ا.مر) : نهال نور سته و جوان توسکا که «شل» نیز نامیده می‌شود.

اغر) توسکا وشته /tuskā-vəštə/ ؛ س) توسکا شل /tuskā-šel/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تسکا قلم

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

/təs kā qalam/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تسکل/taskal/ (ا) : بخشی از پوست خشک شده‌ی بدن .

اشر) ←* ؛

تسکن/taskan/ (ا) : ظرفی از تیغه های نـی و نـیز سـبدی که بر روی مرغ کُرچ گذارند .

اشر) ←* ؛

تسکه/teskə/ (ا/ا.مص) : پاشیدن قطرات آب از اطراف .

اغر) سسکه /səskə/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ع) ←* ؛

تسکه/taskə/ (ص) : کوتاه قد .

اغر) ۱.←* ، ۲. تسـک /task/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تسـکل /təskəl/ ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تسکه بلند/taskə-bəland/ (ا.مـر) : کوتـاه و بلنـد– فـراز و نشیب . **نک** : چال چغل .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تسکه جول/taskəjol/ (ا.مر) : وسیله‌ای در گاو آهن بـرای کم و زیاد کردن عمق شخم . **نک** : اشکنج .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تسکه قد/taskə-qad/ (ص.مـر) : کـوچـک انـدام . نـک : چخک .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تسمبیو/təsəm babu/ (ا.مر) : سوسک سرگین بر .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چسـن بئـو /cəsən-bau/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) گوزنگو /guzengu/ ؛ با) ←* ؛ آ) تسـن بئـو /təsən bau/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) توسینگال /to singāl/ ؛

تسم بکّا/təsəm bakkā/ (ا.مر) : سوسک سرگین بر . نـک : سمبیو

اغر) ←* ؛ ن) تسن پتال /təssən patāl/ ؛

تسمه/tasmə/ (ا) : نوار چرمی – چرم کمربند مانند .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قـص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تسمه بکشیین/tasmə-bakašiyan/ (مـص.مـر) : تـا آخریـن اندازه از وسیله یا حیوانی کار کشیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تسن/təsən/ (ص.نس) : ۱. کسی که پشت سر هم نق مـی زند . ۲. پیاز خراب و فاسد . ۳. کسی که پشت سر هـم می چسد .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) تسـن /tosen/ ؛

تسن انجیل/təsən-anjil/ (ا.مر) : انجیر غیر خوراکی .

اغر) ۱.←* ، ۲. تس انجیـل /təs anjil/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چسـن انجیـل /cəsən-anjil/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تس انجیـل /tes anjil/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ آ) تـس انجیل /təsanjil/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) دبّه انجیـل /dabbə- anjil/ ؛ آک) دیوانجیل /div- anjil/ ؛

تسن بابو/təsən babu/ (ا.مر) : نوعی سوسـک – سوسـک سرگین بر . **نک** : تسن بئو – تسمبیو .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تسن بئو/təšən- bau/ (ا.مـر) : حشـره ای اسـت – نوعـی سوسک . **نک** : خرچسونه .

اغر) تسن بکّا /təsən bakkā/ ؛ ب) ←* ؛ س) چسـن بئـو /cesən-bau/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تسن پتـال /təsən patāl/ ؛ ت) تسـنی /to senəy/ ؛ اشـر) تسـن بـابو /təsən-bābu/ ؛

تسن پتال/təsən-patāl/ (ا.مر) : **نک** : تسمبیو .

ن) ←* ؛

تسن کوچلی/tosene-karčeli/ (ا.مر) : زالزالک وحشی .

ت) ←* ؛

تسنه انجیل/təsnə-anjil/ (ا.مر) : گونه ای انجیر کـه میـوه اش خوردنی نیست . **نک** : تسن انجیل .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) دبّه انجیل /dabbə - anjil/ ؛

تسوک/tesuk/ (ا) : سوسک .

س) ←* ؛

تسه/tessə/ : برای تو .

اغر) توسته /teveste/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. توسّـه /tevessə/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. تنسه /tənesə/ ، ۲. ته سر /teser/ ؛ قص) تسه /tese/ ؛

ت) تر /tere/ ؛ آک) تره /tarə/ ؛

تسه بندلو/tosə bandelu/ (ا.مر) : هزار کشان–گیاهی شبیه به تاک، خاردار و پیچک دار، ثمر آن سرخ و به اندازه ی نخود است آن را سیاه دارو نیزخوانند . نک : الاملک .

ع) ←* ؛

تسه چو/təsə- cu/ (ا.مر) : ۱. کنایه از : کسی که بی خاصیّت باشد . ۲. مترسک .

اغر) ←* ؛ س) پس چو /pəs- cu/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ قص) تساچو /təsā - cu/ ؛ اشر) ←* ؛

تسی/tesi/ : پولی که دلّال قمار ا ز قماربازان می گیرد .

با) ←* ؛

تسی بدی/tase-bədi/ (ا.مص) : چشم هم چشمی – رقابت تنگاتنگ.

اغر) ←* ؛ س) تسب تسبی /tasob tasobi/ ؛

تسینار/tesinār/ (ا.مر) : انارِ سیاه .

تش/taš/ (ا) : ۱. آتش . ۲. کنایه از: آز –طمع و شهوت . نک : چچ .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) آتیش /ātiš/ ؛ پ) آتش /ātaš/ ؛ باس) اتر /atar/ ؛

تش/toš/ (ا) : ۱. گرم شدن کنار آتش . ۲. ضربه زدن . ۳. سرعت . ۴. جوش صورت .

اغر) ←* ؛ پ) ۱.←* ، ۲. تشکه /təškə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) تشکه /teškə/ ؛ اشر) تند /tənd/ ؛

تش/təš/ (ص) : ترش .

اغر) ۱.←* ، ۲. ترش /tərš/ ؛ پ) ترش /tərš/ ؛ ق) ترش /terš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←(ق) ؛ اشر) ←(پ) ؛ آک) تورش /turš/ ؛

تش اسب/taš - asb/ (ا.مر) : کنایه از : خورشید .

ع) ←* ؛

تشاندن/to šāndən/ (مص) : ضربه زدن با دست یا چوب به کسی یا چیزی .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تَش – او/taš- o/ (ا.مر) : کنایه از: حیف و میل .

اغر) ۱.←* ، ۲. تشو / tušo/ ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

تش – اوبزوئن/taš - ubazuən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از : فتنه را خاموش کردن . ۲. حیف و میل کردن .

اغر) تش – او – بزئن /taš-o-bazoən/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) تشه او بزوئن /taše-o-bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) تش او بزوئن /taš -u-bazuan/ ؛ ن) ←* ؛ قص) تشه–او–بزوئن /taše-u-bazuan/ ؛ ت) تش او زئن /tašow zaen/ ؛

تش بازی/taš-bāzi/ (ا.مر) : آتش بازی .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) تش کا /taš-kā/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(با) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) آتیش وازی /ātis vāzi/ ؛

تش بال سرت/taše-bāl-sarat/ (ا.مر) : توکای بال قرمز .

ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تش بخردن/tašbaxərdən/ (مص.مر) : کنایه از: عصبانی شدن .

اغر) تش بییتن /taš bayitən/ ؛ پ) تش بهیتن /taš-bahitən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) تش هیتن /taš - haytan/ ؛

تش برق/taš barq/ (ا.مر) : آذرخش .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ ق) برق /barq/ ؛ با) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تش بزوئن/taš-bazuan/ (مص.مر) : ۱. آتش زدن–آتش انداختن در چیزی . ۲. کنایه از : حیف و میل کردن .

اغر) تش بزئن /taš- bazoən/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) تش بزوئن /taš- bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) تش زئن /tašzaen/ ؛ اشر) آتیش بزئن /ātiš bazoən/ ؛

تش بسی/taš -basi/ (ا.مر) : کنده‌ی پشت آتش .

اغر) تش پسی /taš-pasi/ ؛ س) تش کل سر /taš-kal-sar/ ؛ ق) تش کل /taškal/ ؛ با) چچ کل /cac - kāl/ ؛ آ) ←(ق)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، پ) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

؛ ن) تش مار /taš mār/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) په تشــدی /pə tašdi/ ؛

تش بل/taš- bal/ (ا.مر) : شعله ی آتش .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) آتیــش بـل /ātiš bal/ ؛

تش بویین/taš-baviyən/ (مص.مر) : ۱. روشن شدن آتش . ۲. کنایه از: عصبانی شدن . **نک** : تش بیتن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) تـش بیتـــن /tašbaytən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) تش بیین /taš bayyan/ ؛ ن) ←* ؛ اشر) آیــش بییتن /ātiš baitən/ ؛

تش بیتن/taš-baytən/ (مـــص.مـر) : ۱. آتـش گرفتـن . ۲. کنایه از: عصبانی شدن .

اغـر) تـش بییتـــن /taš - bayitən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ۱.←(اغر) ، ۲. تش بیتـن /taš - baitən/ ؛ ق) ←(اغـر) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ت) تش هیتن /tašheyten/ ؛ اشر) آتیش بییتن /ātiš -baytən/ ؛

تش بیّن/taš-bayyan/ (مص.مـــر) : کنایـه از: بـلای جـان شدن .

اغر) تش بوییـــن /taš baviyən/ ؛ ب) ←(ب) ؛ س) تــش بیّن /taš-bayyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تــش بویئن /taš bavəyan/ ؛

تش پسک/taš-pask/ (ا.مر) : خاکستر آتـش کـه بـه هـوا خیزد–خاکستر سبک . **نک** : بلم .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تـش بـل /taše bal/ ؛ با) بلـم /balem/ ؛ آ) تش بل /taš bal/ ؛ ن) بلم /balam/ ؛

تش پشت کلیــن/taše-pəšte-kələyn/ (ا.مـر) : ۱. خاکسـتر روی آتش . ۲. کنایه از : فرزندان نالایق .

اغـر) تـش پشـت کلیـــن /taše-pəšte-kəlin/ ؛ ق) کـــهلن /kəhlen/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تش پشت کلن //tašə pəšte kəlen ؛ ن) ←* ؛

تش پشتی/taš-pošti/ (ا.مر) : کنده ای بزرگ که در پشــت آتش قرار دهند. .

ت) ←* ؛

تش پشه دکتن/taš-pašə-daketən/ (مص.مر) : ۱. بی تــاب شدن – آشوب دل . ۲. وسوسه .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تشـه وشـه دکتـــن /tašəvašedakətən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تــش وشـه دکتـن /taš vašə dakə tan/ ؛ ت) تش دلی هکردن /tašdelihakerden/ ؛

تش پولاسنگ/taš-pulā-sang/ (ا.مر) : سنگ آتش زنه .

ب) تش پولا /taš-pulā/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. تش پـولا /-taš pulā/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) سنگ وچخماخ / /sango čaxmāx ؛ ع) سـنگ چخماخ /sangə čaxmāx/ ؛

تش پیش/tašepiš/ (ا.مر) : کنار آتش .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تش پش /tašə pəš/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛

تش پیش هدائن/taš-piš-hədāən/ (مـص.مـر) : کنایـه از: سوسه آمدن – دامن زدن به فتنه . **نک** : چوچین پیش هدائن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تـشّ پیـش هدائـن /tašše-piš-hedāən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تـش پیـــش هادائن /taš piš hādāan/ ؛ ن) تش پش هــا دائـن /taš pəš hādāan/ ؛

تشت/tašt/ (ا) : ظرف پـــهن مســی یـا سـفالی – لـگن – تشت.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تشــتک /taštek/ ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـــص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) تشت /tašt/ ؛

تشت/tašt/ (ا/.مص) : ۱. مستقیم به طرف چیزی یا کســی رفتن . ۲. بی سرپناه ماندن – سرگردان جا . ۳. طنــاب رخت آویز از الیاف گیاهی . ۴. حدود . **نک** : اتر .

ق) دیشت /dišt/ ؛ با) ←* ؛ آ) تیشت /tišt/ ؛ ن) به تیش بوردن /bə təyš burdan/ ؛ ت) یه تیش /yətiš/ ؛

تش تبله/taštablə/ (ا.مر) : قوطی کبریت .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تشت تله/tašt talə/ (ا.مر) : تله ای با تشت و طناب جــهت شکار پرندگان .

اغـر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تشت زن/tašt-zan/ (ص.فا) : ۱. کسی که برتشت می کوبد . ۲. کسی که ریتم سما را با تشـت بـه اجـرا در آورد . **نک** : سما .

اغـر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تشتک/taštək/ (ا) : ظـرف برنجـی یـا مسـی مخصـوص شستشوی وسایل چای خوری .

اغـر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ پ) تیشت /tišt/ ؛

تشت - لاک/tašte-lāk/ (ا.مر) :

تشت + لاک: ظرفی چوبین که به هنگام جشن‌ها به عنـوان ساز کوبه ای توسط زنـان از آن اسـتفاده می‌شـد. بـه مـرور تشت های مسین جای‌گزین تشت هـای چوبـی گردیـد. در فرهنگ‌های فارسی نیز با همین مفهوم به کار رفتـه اسـت .

تو چه پندار یا که من ملخم
که بترسم ز بانگ سینی و تشت (خسروی)
بفرمود تا در دمیدند بوق
بیاورد بس تشتهای خلوق
(فردوسی . ماخوذ از برهان قاطع)

تشت - لاک

تشت لگن/tašte-lagən/ (ا.مر) : تشت مسی بزرگ .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) لـگن - تشـت /ləgan-tašt/ ؛

تش تو/taše-tu/ (ا.مر) : ۱. غم و غصّه – رنج و اندوه –بی تابی ناشی از رنج . ۲. حرارت وتفِ آتش .

اغر) تش تو /taše-to/ ؛ ب) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛

تش توش/tāše-tuš/ (ا.مر) : گرمای آتش – حرارت آتش . **نک** : تش تو .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

تشته کلان/tašte-kalān/ (ا.مک) : از مراتع واقع در السـتان کتول .

تش جیک/tašə-jik/ (ا.مر) : آتش – زغال گداخته .

اغر) تش سرسریک /taš - sərsərik/ ؛ ب) تش انگلـه /taš-angələ/ ؛ س) تش زرنیک /taš-zemik/ ؛ ق) تش کلو /taš kəlu/ ؛ با) تش سسریک /taš-sesrik/ ؛ آ) ←* ؛ ن) تـش کلو /taš kolu/ ؛

تشخار/təšxār/ (ا) : زخم کچلی .

ق) ←* ؛

تش خاک زن/taš -xāk-zan/ : **نک** : ارسین .

س) ←* ؛

تش خل/taš- xel/ (ا.مر) : ۱. محلّی بـرای خشـک کـردن برگ های توتون . ۲. خاکستر گرم–خاکستر زیر آتش .

با) ←* ؛

تش خمن/taš-xaman/ (ا.مک) : مرتعی در روستای کوهپر نوشهر .

تش خنـه/taš-xənə/ (ا.مـر) : ۱. آشـپزخانه . ۲. آتـش دان سماور . **نک** : گلخن حمام .

اغر) ←* ؛ س) تـش خنـه /taš-xənə/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) تش خنه /taš xenə/ ؛

تش خنه/taš - xənə/ (ا.مر) : ۱. محلّی برای خشک کـردن برگ‌های توتون . ۲. گلخن حمّام .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

تش دار/taš - dār/ (ا.مر) : چوب نیم سوخته .

اغـر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. وشـــته /vaštə/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) فلاسوت /falāsut/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

تش داشتن/tašdāštən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: حرص و ولع داشتن . ۲. شتاب در کاری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

تش دچن/taš-dečən/ (مص.مر) : آتش درست کردن- آتش کردن .

ت) ←* ؛

تش دکت/taš-dakat/ (ص.مف) : نوعی نفرین به معنی آتش گرفته .

اغر) تش دکت /taš dakət/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تش دکت /taš -daket/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تش دکتن/taš-daketən/ (مص.مر) : ۱. آتش گرفتن . ۲. سرایت آتش از جایی به جایی دیگر .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تش بییتن /taš bayitan/ ؛ ن) ←* ؛ع) تش دکتن /taš dakətan/ ؛ قص) تش هایتن /taš hāytan/ ؛ ت) ←* ؛

تش دکوشتن/taš- dakuštən/ (مص.مر) : خاموش کردن آتش .

اغر) تش بکشتن /taš -bakoštən/ ؛ ب) تش بکاشتن /taš-bakāštən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. تش دکوشانین /taš dakušānian/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) تش - بکوشتن /taš -bakuštan/ ؛ ت) تش دکوشانیئن /taše-dakušāneyan/ ؛

تش دل/tašdel/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. گیاهی فصلی است . ۲. آدم فعّال و پرجنب و جوش تلاش . **نک** : تاتوله .

ق) تش وشه /tašvaše/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

تش دمده/taš -dəm-de/ (ص.فا) : آتش انداز .

اغر) ←* ؛ ب) تش کش /taš-kaš/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تش دمده /taš damdəy/ ؛ قص) آتش - گیر /ātəš -gir/ ؛ آک) آتش کش /ātes kaš/ ؛

تش ده/taš de/ (ص.فا) : آتش دهنده -کسی که به عمد آتش در خانه یا مزرعه ی کسی افکند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تش دی /taš dəy/ ؛ قص) ←* ؛

تش دی/taš-di/ (ا.مر) : دود و آتش -دود آتش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) تش دی /taše - di/ ؛ ت) ←* ؛

تش دینگئن/taš-dingoən/ (مص.مر) : ۱. گرم کردن . ۲. آشوب به پا کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تش دنگتن /taš dangətan/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) تش - دینگوئن /taš-dinguan/ ؛

تش راس هکردن/taš-rās-hakərdən/ (مص.مر) : فتنه انگیزی کردن- آشوب کردن .

اغر) تش راس هکاردن /taš-rās-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تش راست هاکردن /taš-rāst-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تش راس ها کردن /taš rās hākərdan/ ؛ ن) تش روشن هاکردن /taš rušən hākərdan/ ؛ع) تش روشن ها کردن /taš rušenhākordan/ ؛ قص) تش -راس -هاکردن /taš-rās-hākərdan/ ؛

تشر بزان/tašar-bezān/ (مص.مر) : بر سر کسی فریاد زدن . داد زدن.

اغر) تشر بزئن /tašər-bazoən/ ؛ ب) تشر بزوئن /tašer-bazoən/ ؛ س) تشر بزوئن /tašər- bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تشر بزوئن /tašar bazuan/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) تشر- بزوئن /təšar -bazuən/ ؛ آک) تشر زان /tašar-zān/ ؛

تشر تشور هاکردن/tašar-təšur-hākerdan/ (مص.مر) : ۱. سرزنش کردن . ۲. برسر کسی فریاد زدن .

اغر) تشر توشرهکاردن /tašər-tušər-həkārdən/ ؛ ب) تشر توشرهکاردن /tašer-tušər-həkārdən/ ؛ س) تشر تشور ها کردن /tašər-tušər-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱. تشر توشرهاکردن /tašər tušər hākərdan/ ، ۲. تشرتوشر هکردن /tašərtušər hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) تشر-تشور-هاکتردن /tašar-təšur-hākoərdən/ ؛

تش زئن/taš-zaan/ (مص.مر) : آتش زدن . **نک** : تش

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

بزوئن .

ت) ←* ؛

تش زن/taš - zan/ (ص.فا) : آتش زننده – برافروزنـده ی آتش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ۱.←* ، ۲. تـش انگن /taš angən/ ؛ قص) ←* ؛

تش سر – او – د کردن/taše-sar-o-dakərdan/ (مص.مر) : ۱. آب بر آتش ریختن . ۲. کنایه از: حلّ و فصل کردن کار یا نزاع .

اغر) تش سر اوبزئـن /taš -saro-bazoən/ ؛ ب) تـش سـر اوبزوئن /taš-sar-o-bazuən/ ؛ س) تش سر اُو بزوئـن /-taše-sar-o-bazuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تش سر چو/taš- sar - ču/ (ا) : دو چوب افقی بالای اجاق خانه های روستایی که با تخته آن را می پوشاندند و بر روی آن وسایل مختلف می‌گذاشتند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تـش – سره– چـو /-taš-sare-ču/ ؛

تش سری/taš-sari/ (ا.مر) : روی آتش –قرار دادن اشیا بـر روی آتش .

تش سو /taš su/: روشنایی آتش

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تش غنجه/taš - qanjə/ (ا.مر) : زغال آتش گرفته – اخگر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) تش کلو /taškəlu/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ۱. سرخ تش /sərx taš/ ، ۲. سرخ جیک /sərx jik/ ؛ ع) تش کلو /taš kolu/ ؛

تش فل/taš - fel/ (ا.مـر) : خاکستـر گرم– خاکستـر زیـر آتش.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) فل /fəl/ ؛ قص) ←(ن) ؛

تش فِلکر/taš felker/ (ا.ا) : وسیله ای فلزّی جهت به هـم زدن آتش .

ق) فل کش /fəl kaš/ ؛ با) تش گیر /taš - gir/ ؛ آ) تـش پلیکر /taš palikar/ ؛ ن) کله شر /kalə šer/ ؛ ع) ←(اغر) ؛

تش قتی/taš-qəti/ (ا.مر) : کبریت .

ب) ←* ؛ ق) تش قاتی /tašqāti/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تش قدم/taš-qadam/ (ص.مر) : آدم نحس – بد قدم .

اغر) تـش قـدم /taš-qadəm/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) بدقـدم /qadəm-bad/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛

تشک/tešk/ (ا) : ۱. جوانه .۲. گره درختان .

اغر) تنده /təndə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تشک/tešk/ (ص) : گاو نر جوان که هنوز برای کار شـخم زدن آماده نشده باشد .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تشک /təšk/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تشک/tašak/ (ا) : **نک** : تاتوله – تش دله .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تشک/tašek/ (ص) : آدم فرز، پرکار و سحر خیز .

ق) ←* ؛ ع) تش دل /taš dəl/ ؛ قص) تشـن تـن هـاییت /taše-tən-hāit/ ؛

تش کایی/taš-kāi/ (ا.مر) : آتش بازی .

اغر) تش بـازی /taš bāzi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) تش کـا /taš-kā/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛

تش کاشی/taš-kāši/ (ا.مص) : خاموش کردن آتش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) تش کشی /taš-kəši/ ؛ ن) تش دکوشـتن /taš-dakuštan/ ؛ ع) تـش دکوشــانین /-taš-dakušāneyan/ ؛ قص) تش بکوشتن /taš-bakuštan/ ؛

تشکر/taškar/ (ص.فا) : آتش افروز .

اغر) ۱. تشـگر /tašgar/ ، ۲. تشـکان /taškān/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تشگر /tašgar/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تشکر /taškar/ ؛ ع) ←(س) ؛

تش کرخنه/taš-karxənə/ (ا.مر) : ۱. اتاقی که اجاق هیزمی در گوشه ای از آن تعبیه شده و پخت و پزهای جزیی

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، پاس) باستانی ، او) اوستایی.

مثل دم کردن چای، گرم کردن غذا و یا گرم کردن هوای اتاق به وسیله ی آن انجام می شد . ۲. جایی برای خشک کردن برگ های توتون .

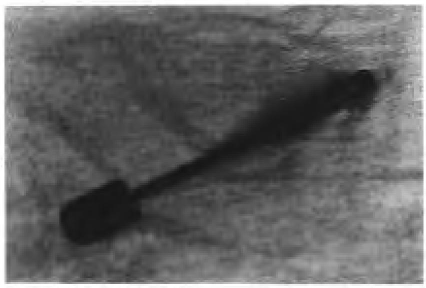
ق) ←* ؛ با) تش گرخنه /taš garxənə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛

تشک ریکا/teške-rikā/ (ا.مر) : پسر نوجوان .

ق) تشکله /təškələ/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

تش کش/taš-kaš/ (ا.ا) : وسیله ای فلزی برای جابه جا کردن آتش. خاک انداز فلزی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) آتش کش /ātəš kaš/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) کله شر /kalə šər/ ؛ع) ←(ن) ؛ آک) آتش کش /ātaš-kaš/ ؛

تش کش

تشک کله/təške-kolə/ (ا.مر) : ۱. گوساله ی نر . ۲. کنایه از: پسر جوان .

س) تشک کوله /təšk-kulə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تش کله /təškələ/ ؛ ن) تشک کله / təšk-kələ/ ؛

تش کل /taš kol/ : هیزمی که یک سرش آتش گرفته باشد.

تشکل/teškəl/ (ص.مر) : ۱. کودک پر جنب و جوش . ۲. گاو نر کوچک .

اغر) تشکل /taškəl/ ؛ ق) ←* ؛ با) تشکل /teškəl/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تش کلو /taš kəlu/ ؛ع) تشکل /taškal/ ؛

تشکل خنه/taškəl xənə/ (ا.مر) : اتاق نشیمن که در گوشه ای از آن اجاق هیزمی تعبیه شده باشد .

س) تش کرخنه /taš kar-xənə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) تشکل خنه /təškəlxənə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تشکله خنه /taškalə-xənə/ ؛

تش کلو/taš-kəlu/ (ا.مر) : گل آتش - اخگر . **نک** : انگشت کلو .

ب) ۱.←* ، ۲. تش کلو /taš-kolu/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. تش کلو /taš kolu/ ، ۲. تش کل /taškal/ ؛ع) ←* ؛ قص) تش - کلو /taš-kolu/ ؛ ت) ۱.←(ن) ، ۲. تش دار /tašdār/ ؛

تش کله/taš-kələ/ (ا.مر) : آتش گاه - اجاق . **نک** : پیش تش مال .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) تش کله /tašə-kalə/ ؛

تش کله/taš kələ/ (ا.مص/ا.مر) : ۱. بار گذاشتن غذا بر روی اجاق گلی . ۲. اجاق و متعلقات آن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تش کله /taš kalə/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) تش کله /taš-kale/ ؛ آک) آتش کله /ātaš-kalə/ ؛

تش کله دیم/taš-kələ-dim/ (ا.مر) : رو به آتش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) تش پیش /taše-piš/ ؛

تش کله مار/taš-kələ-mār/ (ا.مر) : چوب بزرگ روشن اجاق که جهت زنده نگه داشتن آتش است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تش کلین/taš-kelin/ (ا.مر) : ۱. خاکستر آتش . ۲. بخت و طالع . ۳. نوعی نفرین .

اغر) تش کلین /taš-kəlin/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تش کهن /taš kəhen/ ؛ با) تش کلن /taškəlen/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تش کلین /taš kələyn/ ؛

تشک و تلیس/tašk-o-talis/ (ا.مر/ص.مر) : کنایه از: ریز و درشت .

ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

تش کوله/təš-kulə/ (ا.مر) : گاونر بسیار جوان .

ب) ←* ؛ س) تشک کوله /təšk - kulə/ ؛ ق) تشک کلـه /təšk kələ/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تـــش کلـــه /təš kələ/ ؛ ن) ←(ق)؛

تشکون/taš-kun/ (ا.مـک) : نـام آتشـکده ای قدیمـی در کشکلستان امیر آباد تنکابن .

تشکون/toškun/ (ا.مک) : از آبادی های خرم آباد تنکابن .

تش کو هایتن/tašə-ku-hāytan/ (مص.مر) : آتـش در زیـر خاکستر پنهان ساختن .

ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

تشکه/təškə/ (ا) : جوش صورت – دمل کوچک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ آک) تشک /tašk/ ؛

تشکه بزوئن/teškə-bazuən/ (مص.مر) : جوش زدن دسـت و صورت در اثر حسّاسیت .

س) ←* ؛

تشکه زئن/teške zaen/ (مص.مر) : ۱. جوانـه زدن درخـت . ۲. بدقولی . ۳. غیبت کردن . نک : چکّوکاردن .

اغر) تنده بزئـن /təndə-bazoən/ ؛ با) ←(ن) ؛ ن) تشـکه بزوئـن /təškə-bazuan/ ؛ ع) تشـکه بـزان /teškə bezān/ ؛ قص) تشـک – بزوئـن /tešk-bazuan/ ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←(اغر) ؛ آک) کل کودن /kal - kudan/ ؛

تشکی/tešeki/ (ص.نس) : کنایه از: افـراد عصبـی . نـک : آتشی .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) تش مـزاج /taš mazāj/ ؛ قص) تشکی /tašeki/ ؛

تشـکیلی سـر/taškili-sar/ (ا.مـک) : تپـه ای در روسـتای سمسکنده از دهستان میان دورود ساری .

تش کین/taškin/ (ا.مر) : جلوی آتش –کنار آتشی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) تـش کینـگ /tešəking/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ن) تش کینگ /taš king/ ؛ ع) ←* ؛ قص) تشـه پیش /tašə-piš/ ؛ ت) ←* ؛

تش گربـی ئـن/taš - gar-biən/ (مـص.مـر) : کنایـه از: سخاوت و کرم داشتن .

ن) تش کرویئن /taš kar vəyan/ ؛

تشگره/tašgəre/ (ا) : گیاهی خودرو و خوراکی .

تش گزه/taš - gezə/ (ا.مر) : از گیاهان دارویی .

ق) ۱.←* ، ۲. تشی گزه /taši gazə/ ؛ ن) تشـی گزر /taši gazar/ ؛

تشلاق/tašlāq/ (ا) : درّه‌ی میان دو تپّه .

ب) ←* ؛

تش لاک/taš-lāk/ (ا.مر) : لاوک بزرگ – ظرف بزرگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تشت لاک /tašt lāk/ ؛ قص) تشـته لاک /taštə lāk/ ؛ ت) ←(ن) ؛

تش – لگن/taš - lagən/ (ا.مر) : ظرف بزرگ و مسین کـه جهت گرم داشتن آب پیوسته در کنار آتش قرار دهند . نک : آتشی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تشت لگن /tašt - lagən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تش لگن /lagon - taš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تش لگن /taš lagan/ ؛ قص) تشته لـگن /taštə - lagan/ ؛ ت) تشته لگن /tašte lagen/ ؛ اشر) لگن – تشت /ləgan - tašt/ ؛

تشّلی/taššali/ (ا.مر) : آلوچه ی ترش و وحشی . نک : آلو.

اغر) ترش هلـی /tərš-hali/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) الـو – تـرش /alu - terš/؛

تش مار/tašmār/ (ا.مر) : کنده ی هیزم آتش دار در اجـاق هیزمی برای انتقال به محلّ دیگر .

اغر) ۱.←* ، ۲. تش ماره /taš - mārə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تش مال/tašmāl/ (ا.مص) : ۱. آتش را به چیزی مـالیدن – آتش را به چیزی نزدیک کـردن . ۲. محـلّ بـر جـای مانده‌ی آتش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ←* ؛

تش مجیک/taš-məjik/ (ا.مر) : جرقّه‌ی آتش – جرقّه –

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائمشهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

شراره . **نک** : پزغ .

اغـر) تـش سرسـریک /taš-sərsərik/ ؛ *ب)* ←*(اغـر)* ؛ *س)* تش سیرلک /taš-sesrik/ ؛ ق) تش سســریک /taš səsərik/ ؛ *با)* ←*(ق)* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* تش سریک /taš sərik/ ؛ *قص)* ←*(ن)* ؛

تشنا/təšnā/ (ص) : تشـنه –درسانسـکریت ترشـنا taršnā گفته می شود .

اغر) ۱.←* ، ۲. تشـنه /təšnə/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ۱. تشـنا /tašnā/ ، ۲. تشـنی /tašni/ ؛ *ع)* ←* ؛ *قص)* تشـنا /tašnā/ ؛ *ت)* ←* ؛ *اشـر)* ←* ؛ *آک)* ←*(قض)* ؛ *پ)* تشن/tašn/ ؛ *او)* ترشنا /taršnā/ ؛

تشنایی/təšnāyi/ (ا.مص) : تشنگی .

اغر) ۱.←* ، ۲. تشنی /təšni/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* تشنی گری /tašni gari/ ؛ *ع)* ←* ؛ *قص)* تشنایی /tašnāyi/ ؛ *ت)* ←* ؛ *آک)* ←*(قض)* ؛ *پ)* تیشن /tišn/ ؛

تشنو/tašnu/ (ا) : مرغی که هنوز به تخم نیامده است .

اغر) ۱. تشنی /tašni/ ، ۲. تشنی کا / tašni-kā/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←*(اغر)* ؛ *با)* ۱.←* ، ۲.←*(اغر)* ؛ *آ)* ←*(اغر)* ؛ *ن)* ←*(ب)* ؛ *ع)* ←*(اغر)* ؛ *قص)* تشنی /tašni/ ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

تشنه کلام/təšne - kəlām/ (ا.مک) : مرتعی در روستای چه جای کتول .

تشنه گلی/təšnə-gali/ (ص.مر) : گلوی تشنه .

اغـر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* تشـناگلـــی /tešnā-gali/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←*(س)* ؛ *آ)* تشـنا گلـی /təšnāgali/ ؛ *ن)* تشـنی گلی /tašni gali/ ؛ *ع)* ←*(با)* ؛ *قص)* ←*(ن)* ؛ *ت)* ←* ؛ *آک)* تشنه گولی /tašnə-guli/ ؛

تشنی/tašni/ (ا) : ۱. مرغی جوانی که هنوز به تخم نیـامده است–نیمچه . ۲. یلوه .

اغـر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *قـص)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *اشـر)* ←* ؛

تشنی/tašni/ (ا.مـک) : ۱. آتـش بـرافـروخته و خالص . ۲. مرتعی در بخش کوهستانی لنگای عبّاس آباد .

ع) ←* ؛

تشـنی/tašni/ (ا.مـک) : ۱. تشـنگی – عـطش . ۲. میـل و اشتیاق وافر به کار یا چیزی داشتن .

تشنیکا/tašnikā/ (ا) : جوجه مرغ – جوجه‌ی دو یـا سـه ماهه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تشنی /tašni/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* ←*(اغر)* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* تشنو /tašnu/ ؛

تشنی مرغنه/tašni-merqənə/ (ا.مر) : اوّلین تخم های هـر مرغ را تشنی مرغنه گویند .

اغر) تشنی مرغانـــه /tašni mərqānə/ ؛ *ب)* ←*(اغـر)* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* تشـنی مرغنـــه /tašni-mərqənə/ ؛ *آ)* ←*(با)* ؛ *ع)* تشنیکامرغنه /tašnikā morqonə/ ؛ *قـص)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* تشنو – مرغانه /tašnu - merqānə/ ؛

تشنی وشنی/tašni-vašni/ (ا.مص/ا.مر) : تشنه و گرسـنه – گرسنگی و تشنگی توأم .

اغر) ۱. تشنا وشنا /təšnā-vəšnā/ ، ۲. تشـنی وشـنی /-təšni vəšni/ ؛ *ب)* تشـنی وشـنی /təšni-vəšni/ ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* وشنا وتشـنا /-tašnā o-tašnā/ ؛ *قص)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* تشـنه – گنسـنه / təšnə-goəsnə/ ؛ *آک)* تشنا وشنا /tašnā-vašnā/ ؛

تش واری/taš-vāri/ (ق.تش) : مانند آتش .

اغـر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *ن)* تش ترا /taš tarā/ ؛ *اشر)* واری – آتیش /vāri-ātiš/ ؛

تش و بل بییـــت/taš-o-bal-bait/ (ش.ج) : آتـش و شـعله گرفته – نوعی نفرین است .

اغر) ←* ؛ *س)* تش بییت /taš-bait/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←*(س)* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* تش بیته /tašbəitə/ ؛ *اشر)* آتیش – بل – بییت /ātiš-bal-bait/ ؛

تشودی/tašudi/ (ا.مر) : ۱. کنایه از: آبادی . ۲. آتش و دود.

اغـر) تـش ودی /tašodi/ ؛ ق) تـش ودی / tašudi/ ؛ *ن)* ←*(اغر)* ؛

تش وشه/taš-vašə/ (ا.مر) : ۱. اضطراب . ۲. وسوسه .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د)
(r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تشه وشه /tašə-vašə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←(س) ؛

تشه/tešə/ : مال تو است .

اغر) ۱.←* ، ۲. تنه شه /təne-šə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) تیه /təyə/ ؛ آک) تیشه /tišə/ ؛

تش هادان/taš-hādān/ (مص.مر) : به عمد جایی را به آتش کشیدن .

اغر) تش هدائن /taš-hədāən/ ؛ ب) تش هدائن /taš-hedāən/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تش هدائن /tašhədāən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱. تش هدائن /taš hədāan/ ، ۲. تش هادائن /taš hādāan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) تش هادائن /taš-hādāan/ ؛ ت) تش دئن /taš daen/ ؛ اشر) آتیش - هدائن /ātiš-hədāən/ ؛

تُش هاکردن/toš-hākerdən/ (مص.مر) : پس گردنی زدن - ضربت زدن .

اغر) تش هدائن /toshədāən/ ؛ ب) تش هکاردن /toš-həkārdən/ ؛ س) ←* ؛ ق) تش هدائن /tuš hədāən/ ؛ با) تش هکردن /taš - hakerdən/ ؛ اشر) تش - هادائن /toš-hādāən/ ؛

تش هاکردن/taš-hākordan/ (مص.مر) : افروختن آتش .

اغر) تش هکاردن /taš-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ش هاکاردن /taš-hākārdən/ ؛ ق) تش هاکردن /tašhākerden/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. تش هاکردن /taš hākərdan/ ، ۲. تش هکردن /taš hakərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) آتیش - هاکئردن /ātiš -hākoərdən/ ؛

تش هاکن/taš - hākən/ (ف.امر) : آتش بیفروز .

اغر) تش هکان /taš-həkān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تشن هکن /taš hakən/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تش هاکن /taš hākon/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) آتیش - هاکئن /ātiš-hākoən/ ؛ آک) آتشا کون /ātašā-kun/ ؛

تش هایتن/taš - hāytən/ (مص.مر) : آتش گرفتن .

اغر) تش بییتن /taš baytən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲. تش بیتن /taš-baitən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تش هایتن /taš hāytan/ ، ۲. تش هیتن /taš haytan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تش هایتن /taš hāytan/ ؛ قص) تش هایتن /taš - hāytan/ ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) آتیش - بییته /ātiš -baitə/ ؛ | گ) اتشاگیتن /ātaša-gitan/ ؛

تشه پشه/tašə-pašə/ (ا.مر) : شتاب زدگی - دلهره - تب و تاب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تشه وشه /tašəvašə/ ؛ با) ←* ؛ آ) تشه وشه /taše-vašə/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(ق) ؛

تشه پشه /tašə- pašə/: هراس ، دلهره ، اضطراب ناشی از ترس و ناامنی .

تش هدائن/toš-hədāən/ (مص.مر) : کتک- ضربه زدن با دست به طور ناگهانی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) تش هکردن /toš - hakerdən/ ؛ ن) تش هادائن /taš hādāan/ ؛ ع) تش هادان /taš hādān/ ؛

تشه دراز//tašə dərāz (ا.مر) : از انواع بیل که برای کندن زمین های سفت و عمیق به کار رود . **نک** :.تاشوکا .

س) ←* ؛ ق) گرواز /gərvāz/ ؛ با) ←(ق) ؛

تشه - دل/tašə-dəl/ (ص.مر) : شتاب زده .

ق) تشک /tašək/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تش دل /tašdəl/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تشّه-کنس//təššə-kənəs (ا.مر) : ازگیل ترش .

اغر) ترش کاندس /tərš-kāndəs/ ؛ ب) ترشه کندس /teršə-kondəs/ ؛ س) ترشه کندس /teršə-kəndəs/ ؛ ق) ترشه کنس /təršəkəneš/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ترشه کنس /təršə kənəs/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ترش کنس /torše konəs/ ؛ قص) ترشه کنس /teršə kenəs/ ؛ اشر) ترشه - کئندس /teršə-koəndəs/ ؛ آک) تورشه کونوس /turšə-kunus/ ؛

تشه - وشه/tašə-vašə/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. دل نگران - مضطرب . ۲. جنب و جوش .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تشی/taši/ (ا) : خارپشت . **نک** : پردار تشی .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛

تشی

تشیار/tašyār/ (ا) : اجاق .

ن) ←* ؛

تشی پر/tašipar/ (ا.مر) : خار خار پشت –خارجوجه تیغی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قـص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشـر)* پر–تشی /pare-taši/ ؛

تشی – پور/taši-pur/ (ا.مر) : لانه ی جوجه تیغی بزرگ .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـــا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تشی و یهیر /taši vihəyr/ ؛ع) تشی کلی /taši koli/ ؛ *اشـر)* غار–تشی /qāre-taši/ ؛

تشی تله/taši-talə/ : تله‌ای که جهت به دام انداختن تشـی از آن استفاده شود .

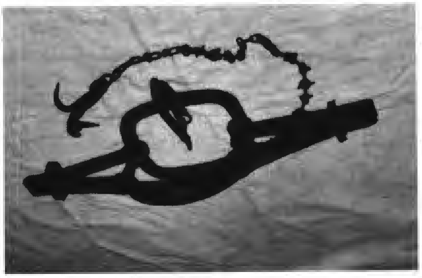
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛

تشی – دندون/taši-dandun/ (ص.مر) : کنایه از: کسی که دندان های بلند دارد .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* تشـی دنـون /taši danun/ ؛ ن) تشی دنّن /taši dannən/ ؛ *قص)* تشـی دنّون /taši dannun/ ؛ *اشر)* ←* ؛

تشی – کزه/taši - kazə/ (ا.مر) : زردک صحرایی – گیاهی است دارای ریشه‌ی غدّه ای .

ق) ←* ؛ ن) تشی گذر /taši gazar/ ؛

تشی تله

تشی کلی/taši-kəli/ (ا.مر) : لانه ی خار پشت .

اغر) تشی کالی /taši - kāli/ ؛ ب) تشی کلـــی /tašikoli/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲.←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←(ب) ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛

تشی – گز/taši-gaz/ (ا.مر) : گیاهی است با ساقه های بالا رونده و دارای برگ پـهن شـبیه گل شـیپوری و تخـم های به هم پیوسته و قرمز رنگ .

ق) ←* ؛ ن) تشی گزر /taši-gazar/ ؛

تشی نی/təšini/ : مال تو .

ت) ←* ؛ آک) تی شین /ti-šin/ ؛

تعزیه – خن/taəzeyə-xon/ (ص.فا) : کسی کــه در یـک گروه نمایشی مذهبی به نمایش رویدادهای مذهبی می پردازد .

اغر) تزیه خان /taziə xān/ ؛ س) تزییه خن /taziyə - xon/ ؛ ق) تعزیـه خـــون /taziyəxun/ ؛ *بـا)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تزیه خن / tazyeh xon/ ؛ *قص)* تزیـه خـن /tazye - xon/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* شبیه – خان /šabihə - xān/ ؛ آک) تعزیه خان /taziyə-xān/ ؛

تعزیه – ساز/taəzeyə-sāz/ (ص.فا) : کسی که در حقیقـــت کارگردان تعزیه است .

اغر) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ *قص)* تزیه گاردن / taziye - gārdən/ ؛ *اشر)* ←* ؛

تغ/teq/ (ا) : ۱. تیغ . ۲. تیغه‌ی آفتاب .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. ته /te/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تغ/taq/ (ا) : بوته ی کدو ، خیار و هر نوع جالیز .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) تغ /teq/ ؛ قص) تک /tek/ ؛ ت) تلک /talk/ ؛ اشر) ←**؛

تغاب/teqāb/ (ا) : ۱. عجله و شتاب . ۲. کوشش همراه با جدّیت . ۳. تعقیب کردن .
س) ←** ؛ ق) تاغوب /tāqub/ ؛ با) ←** ؛

تغارش/təqārəš/ (ا) : کوزه .
اغر) تغار /təqār/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛

تغاری/teqāri/ (ا) : تغار گلی که درون آن کشک را پهن کرده و می سایند .
اغر) تغار /təqār/ ؛ اشر) ←** ؛

تغّاز/taqqāz/ (ا) : به نوعی ماهی که پوزه ی آن شبیه منقار اردک است ، گفته می شود .
ب) ←** ؛

تغاله//təqālə/ (ا) : حلقه ای چوبی یا فلزّی که در طناب کشی استفاده کنند . **نک** : جچله .
ب) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. تاقلـه /tāqlə/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲. تاقله /tāqələ/ ؛

تغالی/təqāli/ (ص) : میشی که هنوز نزاییده است – گوسفند شش ماهه .
اغر) ←** ؛ ب) تغالی /təqāli/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تغلی /təqəli/ ؛ اشر) تغثلی /toqoləli/ ؛

تغان/təqān/ (ا.مک) : از توابع لاله آباد بابل .

تغ بزئن/taq - bazoən/ (مص.مر) : ۱. ساقه زدن محصول جالیزی . ۲. سر بر آوردن گیاه از خاک . **نک** : تغ بزوئن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تغ بزوئن /bazuən - taq/ ؛ ق) ۱. تغ بزوئن /teq bazuen/ ، ۲. نوج بزوئن /muj bazuən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تغ بزوئن /teq bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تغ بزان /təq bəzān/ ؛ قص) تشک بزوئن /tešk-bazuan/ ؛ اشر) ←** ؛

تغ بزوئن/teq-bazuan/ (مص.مر) : کنایه از: گول زدن کسی جهت اخّاذی و کلاهبرداری–تیغ زدن .
اغر) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) تغ بزان /teq bezān/ ؛ قص) ←** ؛

تغ بزوئن/teq-bazoən/ (مص.مر) : ۱. جوانه زدن . ۲. برآمدن آفتاب .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تغ بزوئن /teq-bazuən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تغ بزوئن /teq bazuan/ ؛ ع) تغ بزان /teq bəzān/ ؛ اشر) ترج–بزئن /tərj - bazoən/ ؛

تغ – بکشیین/teq-bakəšiyən/ (مص.مر) : ۱. دراز کشیدن . ۲. تیغ کشیدن روی پوست بدن جهت حجامت یا هر قصد دیگر .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) تغ بزوئن /- teq bazuan/ ؛ اشر) ←** ؛

تغ – بکشیین/taq-bakəšiyən/ (مص.مر) : رشد کردن – رشد گیاهانی که بوته ی رونده دارند .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) تغ بکشیین /teq bakšiyan/ ؛ ن) لوبکشین /lu bakəšian/ ؛ ع) تغ بکشین / teq bakešeyan/ ؛ اشر) ←** ؛

تغ – تغ/taq-taq/ (ا.صو) : صدای تیر و تفنگ و غیره .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

تغ – تغ هاکردن/teq-teq-hākordan/ (مص.مر) : ۱. از اصوات . ۲. صدایی از قرقاول که هنگام ترس از خود در آورد .
س) تغ تغ هاکردن /teq-teq-bākerdən/ ؛ ق) تفک بکشیین /teqek bakəšiyen/ ؛ با) ←** ؛ آ) ۱. تغ تغ هاکردن /teq-teq hākərdan/ ، ۲. تغ تغ هکردن /teq-teq-hakərdan/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←(آ) ؛

تغدانه/toqdānə/ (ا.مر) : میوه ی درخت داغداغان که به اندازه‌ی نخود است .
اغر) ۱.←** ، ۲. تاغدانه /tāq-dānə/ ؛ س) ←** ؛ ق)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

سرخه و لیک /sərxəvalik/ ؛ با) ← ** ؛ آ) ← ** ؛

تغر /taqər/ (ا) : درخت ممرز، از درختان جنگلی . **نک** : اسلف - ممرز .

اغر) ← ** ؛ ق) ممرز /mamrəz/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ممرز /memraz/ ؛ اشر) ۱.← ** ، ۲. تغر /təqar/ ؛

تغک /təqək/ (ا/ص) : ۱. آواز قرقاول نر . ۲. حرف بیهوده . ۳. صدایی که خروس پس از پایان بانگش از خود در آورد .

س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ با) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ ع) تغ تغ /teq teq/ ؛

تغک /təqək/ (ا) : هق هق .

ب) ← ** ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ با) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ قص) ← ** ؛

تغک /teqək/ (ا) : سکسکه .

اغر) هخک /həxək/ ؛ ب) تخک /texək/ ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ با) ۱.← ** ، ۲.←(ب) ؛ آ) ←(اغر) ؛ قص) تک تک /tək-tək/ ؛

تغله /taqlə/ (ا) : دو بست آهنی که بر دو سر محور چرخ آب دنگ نصب شود .

ق) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ اشر) تلقّه /təlaqqə/ ؛

تغلی /toqli/ (ص) : ۱. برّه‌ی شش ماهه . ۲. میش . ۳. مرغ خانگی .

اغر) تغالی /təqāli/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. تغالی /təqāli/ ؛ ن) ← ** ؛ قص) تغلی /toqəli/ ؛ اشر) توغلی /toqoli/ ؛

تغلی /təqəli/ (ا) : **نک** : په کلی .

ن) ← ** ؛

تغ - موش /teq-muš/ (ا.مر) : ۱. مستقیم . ۲. حالتی در نوعی بازی محلّی که بازیگر یک دستش را به صورت مشت شده و دستِ دیگر را به صورت باز بالا گیرد .

اغر) ← ** ؛

تغوه - لغوه /taqvə-laqvə/ (ا.مر) : ته و تو- ریشه - اصل ماجرا .

اغر) ۱.← ** ، ۲. ته تو /tahto/ ؛ ب) ← ** ؛ ق) تهوتو /tahutu/ ؛

تغه /teqə/ (ا) : ۱. تیغه . ۲. جوانه .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ س) تغ /teq/ ؛ ق) ←(س) ؛ آ) تغه /teqə/ ؛ ن) ←(آ) ؛

تغه /teqə/ (ا) : ۱. لبه-پرتگاه .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ س) تیغه /tiqə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ قص) ← ** ؛ اشر) تیغ /tiq/ ؛

تغه /teqə/ (ا) : تیغه ی دیوار در ساختمان .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ س) تیغه /tiqə/ ؛ ق) ← ** ؛ با) ← ** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ← ** ؛ ع) ←(س) ؛

تقّه - بزوئن /taqqə-bazuən/ (مص.مر) : ۱. از چیزی سر درآوردن - گم شده ای را یافتن- سرنخی را پیدا کردن . ۲. آهسته به چیزی کوبیدن .

اغر) ← ** ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ع) تقّه بزان /taqqə bəzān/ ؛ اشر) تقّه - بزئن /taqqə - bazoən/ ؛

تغ هدائن /teq - hədāən/ (مص.مر) : **نک** : کج هدائن .

ب) ← ** ؛

تغ - هدائن /teq-hədāən/ (مص.مر) : ۱. راست و استوار نشستن که گاه نشان خود بینی است . ۲. دراز کشیدن.

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ ق) تج هنیشتن /tej heništan/ ؛ ن) ← ** ؛ ع) تیج بنیشتن /tij baništan/ ؛

تف /taf/ (ا) : کپک-کفک .

اغر) ترم /tərəm/ ؛ ق) ← ** ؛ ع) ← ** ؛ اشر) خف /xaf/ ؛

تف /tof/ (ا/ش.ج) : ۱. آب دهان . ۲. لفظی که در هنگام افسوس و توهین به کار می رود . **نک** : فلیک .

اغر) ← ** ؛ ب) ۱.← ** ، ۲. تف /taf/ ؛ س) ← ** ؛ ق) تف /tof/ ؛ با) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) ۱.← ** ، ۲. تف /təf/ ؛ ع) ← ** ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ← ** ؛ اشر) ← ** ؛ آک) فیلیک /filik/ ؛

تِف /tef/ (ش.ج ا.صو) : از اصوات است برای ابراز دلهره و غمگینی از دست دادن نزدیکان .

اغر) ۱.← ** ، ۲. تف /tof/ ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ با) ← ** ؛ ن) اوف /uf/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ← ** ؛ اشر) ← ** ؛

تفا /tefā/ (ا) : گوشت ریسه شده - گوشتی را که به صورت ریسه در آورده و در آفتاب بخشکانند .

آوانوشت : (اَ = a) (اِ = فتحه کوتاه = ə) (ا = e) (آ = ā) (او = u) (ای = i) (ب = b) (پ = p) (ت،ط = t) (ث،س،ص = s) (ج = j) (چ = č) (ح،ه = h) (خ = x) (د = d) (ر = r) (ذ،ز،ض،ظ = z) (ژ = ž) (ش = š) (ف = f) (ق،غ = q) (ک = k) (گ = g) (ل = l) (م = m) (ن = n) (و = v) (ی = y) (اَو = aw) (او = ow)

س) ←** ؛ ق) ←** ؛

تف-بزوئن/taf-bazuan/ (مص.مر) : تیغ زدن– برش دادن

اغر) تغ بزئن /teq-bazoən/ ؛ ق) تیغ بزوئن /tiqbazuen/ ؛ آ) ←** ؛ قص) تغ بزوئن /teq-bazuan/ ؛

تفت/taft/ (ا) : ۱. حرارت– گرما . ۲. گاز حاصل از پوست کندن پرتقال و دیگر مرکّبات که بر اثر فشردن پوست به صورت قطرات ریز آب خارج شود .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛

تف تپ/taf - tab/ (ا.مص) : نیمه کاره – کار موقّتی– ناقص گذاشتن کار .

ع) ←** ؛

تف تفه/taf-tafə/ (ا.مص) : لَه لَه زدن از گرما یا درد .

اغر) ←** ؛ ق) ←** ؛ ن) هل هل بزوئن /hal hal bazuan/ ؛ ع) هل هل بزان /hal hal bezān/ ؛ قص) هل هله /hal - halə/ ؛

تف – تف – هاکردن/tof-tof - hākordan/ (مص.مر) : بیزاری از طعم غذا یا نوع خوراک .

اغر) تف تف هکاردن /tof - tof - həkārdən/ ؛ س) تف تف هاکردن /tof-tof-hākerdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱. تف تف هاکردن /tof tof hākərdan/ ، ۲. تف تف هکردن /tof-tof hakərdan/ ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(آ) ؛

تفت – کلّاک/taft - kellāk/ (ا.مر) : ۱. برخاستن بخار از زمین . ۲. جوش و خروش– شدّت خشم و غضب . ۳. تب و تاب .

س) تف کولاک /taf - kulāk/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ اشر) ←** ؛

تفت و تیل هدائن/taft-o-til-hədāən/ (مص.مر) : ۱. درنگ کردن . ۲. به درازا کشیدن– کش دادن .

اغر) تفت و تو هدائن /taft-o-to-hədāən/ ؛ ب) تفت و تیل هدائن /taft - o- til -hədāən/ ؛ س) تفت ذیل هدائن /taf-o-zil-hədāen/ ؛ ق) تفسیل هدائن /tafsil hedāən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) لفت هادائن /ləft hādāan/ ؛ ع) لفت هادان /ləft hādān/ ؛

تفته/təftə/ (ص.مف) : کوبیده و له شده .

ت) ←** ؛ اشر) توفته /tuftə/ ؛

تفت هدائن/taft-hədāən/ (مص.مر) : حرارت دادن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. تفت هادائن /taft - hādāan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تفت ها دان /taft hādān/ ؛ قص) تفت هادائن /taft - hādāan/ ؛ ت) تف دئن /taf daen/ ؛ اشر) ←** ؛ آک) تفت دان /taft-dān/ ؛

تفر–قنده/tafər-qandə/ (ص.مر) : پراکنده .

اغر) ←** ؛

تفسی/tafsi/ (ا) : آسیب دیدن آلت تناسلی زن به هنگام اوّلین نزدیکی به طوری که تا مدّتها عمل جماع ناممکن گردد .

ن) ←** ؛

تفسی بویین/tafsi-bavəyan/ (مص.مر) : رسوا شدن . نک : تفسی .

ن) ←** ؛

تفسی گری/tafsi - gari/ (ا.مص) : رسوایی . نک : تفسی .

ن) ←** ؛

تفکی/tofəki/ (ص.نس) : کسی که زیاد آب دهان اندازد .

اغر) ۱.←** ، ۲. تف تفی /tof -tofi/ ؛ ب) تفکی /tofəki/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تف تفی /tof tofi/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ اشر) تفکی /təfəki/ ؛

تفله/taflə/ (ا) : دو قطعه‌ی آهنی که بر دو سر محور چرخ آب دنگ نصب شود .

ق) ←** ؛ ن) تاقله /tāqələ/ ؛

تفن/təfon/ (ا) : تاوان .

اغر) ۱. توان /təvān/ ، ۲. تون /təvon/ ؛ ب) ←** ؛ س) تون /təvon/ ؛ ق) تون /tun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) تاوون /tāvun/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) توهون /tuhun/ ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) تاهان /tāhān/ ؛ پ) تاوان /tāvān/ ؛

تفند/tafənd/ (ا) : بوی بد– بوی گند .

اغر) ۱.←** ، ۲. تفن /tafon/ ؛ ب) تفند /tafond/ ؛ ق) عفن /afən/ ؛ با) تفن /tafən/ ؛ ن) تهفن /tahfən/ ؛

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ) گیلی ، پ) پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

تفنک/tafank/ (ا) : زیر انداز کوچک .
آ) ←* ؛

تفنگ/tefəng/ (ا) : تفنگ .
اغر) ۱.←* ، ۲. تیفنگ /tifəng/ ؛ پ) ۱. تیفنگ /tifəng/ ، ۲. تفنگ /tefəng/ ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(پ) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(پ) ؛ آ) تفنگ /təfəng/ ؛ ن) تفنگ /təfang/ ؛ ع) تفنگ /tofang/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) توفنگ /tufang/ ؛

تفنگ بزوک/tefəng-bazuk/ (ا.مک) : مرتعی پرتاسی در حوزه لفور سواد کوه .

تفنگ بس/təfəngəbas/ (ا.مر) : بست هایی که لوله‌ی تفنگ را با قنداق محکم کند .
ق) ←* ؛

تفنگ – تیررس/təfəng tirras/ (ق.مک/ا.مر) : تیر رس.
اغر) تیفنگ–تیر–رس /tifəng-tir-rəs/ ؛ پ) تیر رس /tir-rəs/ ؛ س) تفنگ تیررس / təfəng-tirrəs/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تفنگ منزل /tofang manzel/ ؛ اشر) تیرّس – توفنگ /tirrase - tufang/ ؛ آک) تیررس /tir-ras/ ؛

تفنگ چی/təfəng-ĉi/ (ص.مر) : تفنگ چی .
پ) ←* ؛ آ) ←* ؛

تفنگ دار/tofang - dār/ (ص.فا) : ۱. ژاندارم – تفنگ دار . ۲. کنایه از: قوی – درشت هیکل . ۳. کنایه از: عامل – مزدور .
اغر) تیفنگ – دار /tifəng-dār/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) تفنگ دار /təfəng - dār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تفنگ شیش/təfəngəšiš/ (ا.مر) : سمبه ی تفنگ .
ق) ←* ؛

تفنگ میل/tefengmil/ (ا.مر) : لوله ی تفنگ .
اغر) تیفنگ میل /tifəng mil/ ؛ ق) ←* ؛

تُفه/tofə/ (ا) : ۱. تحفه – ارمغان . ۲. در مقام انکار و عدم پذیرش چیز بی ارزش نیز گویند .
اغر) ۱.←* ، ۲. ترفه /torfə/ ؛ پ) ترفه /tarfə/ ؛ س) توحفه /tohfə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) تحفه /tehfə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) تحبه /tohbə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تق/taq/ (ا) : ۱. اندازه . ۲. حدس –گمان . ۳. بوته ی کدو، خیار و غیره . ۴. ریشه –اصل .
اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛

تق/təq/ (ا.صو) : از اصوات (صدای شکستن و ترک خوردن) .
اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) تغ /taq/ ؛

تق/toq/ (ا) : داغداغان. درختی است .
اغر) تاغدانه دار /tāqdānə - dār/ ؛ پ) ۱.←* ، ۲. توق دار /toq-dār/ ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) تاغدان /tāqdān/ ؛

تق/taq/ (ا.صو) : صدای افتادن و یا شکستن چیزی .
اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

تقاب بزوئن/teqāb-bazuən/ (مص.مر) : قاپیدن .
اغر) قاپ بزئن /qāp-bazoən/ ؛ س) قاب بزوئن /qāb-bazuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) قب بزوئن / qab bazuan/ ؛ قص) قاب بزوئن /bazuan – qāb/ ؛

تقالی/təqāli/ (ا) : میشی که هنوز نزاییده باشد– میش یک ساله
اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ قص) تقلی /toqoli/ ؛ اشر) تقلی /toqoli/ ؛

تق بزئن/taq-bazoən/ (مص.مر) : ۱. ساقه زدن . ۲. ساقه زدن جالیز– جوانه زدن ۳. ازچیزی سر در آوردن.
اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) تق بزوئن /taq-bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تق بزوئن /teqbazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) تشک بزوئن /tešk - bazuən/ ؛

تقر/taqar/ (ا) : ۱. بستن بار اسب . ۲. اگرحجم بار اسب زیاد باشد با طنابی آن را از هر طرف می بندند تا متلاشی یا کج نشود . به این عمل تقر گویند .
ق) ←* ؛ ن) بارون /bārvan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تقربند/taqar-band/ (ا.مر) : طناب مخصوص تقر را «تقربند» گویند . نک : تقر .

ق) ←** ؛ ت) ←** ؛

تقر-تپه/taqər-tappə/ (ا.مک) : روستایی از قُرُق گرگان .

تقر-هایتن/taqar-hāytan/ (مص.مر) : چیزی را به چیز دیگر محکم بستن .

ق) ←** ؛ ع) ←** ؛

تقری/taqari/ (ا.مک) : مرتعی در روستای «شیرنوا»ی کتول .

تقرین/taqr-in/ (ص/ا.مص) : گاو ماده ی چهار ساله را به روش های مرسوم آبستن کردن -جفت دادن گاو ماده با روشی خاص .

اغر) گودنگوئن /godengoən/ ؛ ب) گو هدائن /gohədāən/ ؛ ق) گوهدائن /guhədāən/ ؛ آ) ←(ق) ؛

تقس/toqs/ (ا) : ۱. قسمت-تقسیم . ۲. پراکنده .

اغر) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ اشر) تبق /tebaq/ ؛

تقک/təqək/ (ا) : سکسکه . نک : اسکجه .

ب) ۱.←** ، ۲. تخک / texək/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) هخک /həxək/ ؛ قص) هخ هخک /hex-hexak/ ؛

تق کلا/teq-kelā/ (ا.مر) : علفی است که نام لاتین آن willd nelumbiumspeciosum می باشد .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛

تقلی/toqoli/ (ص) : برّه ای که کم تر از یک ماه سن داشته باشد .

قص) ←** ؛

تقمه/taqmə/ (ا) : ۱. محلّ زخم . ۲. نشانه و اثر تازیانه .

ق) داغمه /dāqmə/ ؛ با) ←(ق) ؛ قص) داغی /dāqi/ ؛ اشر) ۱.←** ، ۲. دغمه /daqmə/ ؛

تُقّه/toqqə/ (ا) : باتلاق .

اشر) ←** ؛

تک/tek/ (ا) : ۱. قیّم . ۲. پایه‌ی چوبی تکیه گاه پرچین .

اغر) توک /tuk/ ؛ آ) /tuk/ توک ؛ ع) ←** ؛

تک/tək/ (ا) : ۱. لب ، دهان . ۲. منقار-نوک هر چیزی . ۳. صدایی که از شکستن چیزی بلند شود .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ۱.←** ، ۲. تک /tak/ ؛ ع) ←** ؛ قص) تک /tek/ ؛ ت) تک /tok/ ؛ اشر) تکه / təkə/ ؛ پ) تک /tak/ ؛

تُک/tok/ (ا) : ۱. نوک - نوک کوه، درخت یا هر چیز مرتفع . ۲. انتها .

ت) ←** ؛ اُک) تویک /toik/ ؛

تک/tak/ (ص/ا) : ۱. گوسفندی که از گلّه جدا مانده و گم شده باشد . ۲. تنها و انفرادی . ۳. صدای شکستن چیزی . ۴. خرده برنج . نک : اشتک .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. تار /tār/ ؛ ن) ۱. تاک /tāk/ ، ۲.←(آ) ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تکا/takā/ (ا/ص) : ۱. گالش جوان و تازه کار . ۲. نوعی پرنده . ۳. پایین تر .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ اشر) تیکّه /tikkə/ ؛

تکابری/tekābəri/ : توانایی مالی .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛

تکاتک/təkātək/ (ص.مر) : ۱. لبالب -پر . ۲. درست به اندازه .

اغر) ۱.←** ، ۲. تک تک /təke-tək/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ع) تک به تک /tokbətok/ ؛ قص) تک به تک /-tək-be ؛ ت) /tək ؛ ←(ع) ؛ اشر) تک - به - تک /bə-tək - tək/ ؛

تکال/təkāl/ (ا) : پرتگاه بالای کوه-چکاد . نک : چک .

اغر) ۱.←** ، ۲. تکله /təkələ/ ؛ ق) تینگال /tingāl/ ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) تکال /tekāl/ ؛ ت) تکال /tokāl/ ؛ اُک) توکالی /tukāli/ ؛

تکالم/takālam/ (ا) : نوک - منقار پرندگان .

اغر) ۱. تکلام /təkəlām/ ، ۲. تکلم /təkəlom/ ؛ س) ۱. چکوم /čəkum/ ، ۲. چکوم /čəkom/ ؛ ق) ۱. چکوم /čakum/ ، ۲. چکلوم /čəklum/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تکلوم /təklum/ ؛ قص) تک تک /tək - tək/ ؛ اشر) ناته - کتل /mātə-koəl/ ؛

تکان- هدائن/təkān-hədāən/ (مص.مر) : تکان دادن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تکم هدائـن /təkom-hədāən/ ؛ ب) تکـم هدائن /təkom-hədāən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تکـوم هدائـن /təkum hədāan/ ، ۲. تکـــوم هــادائن /təkum hādāan/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. دکت /dəkət/ ؛ع) تکن هــادان /tokon hādān/ ؛ قص) ←* ؛ ت) تکـان - دئـــن /takān - dean/ ؛ اشـر) ←* ؛ آک) توکـون دان /-tukon dān/؛

تک – بدوت/tək-badut/ (ص.مــف) : ۱. کیســه ی پـر از محصول که سرش دوخته شده باشد . ۲. لب دوختــه- خفقان گرفته .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) تک بثـوت /təkbaut/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) تیـوک دوج /tiok - duj/ ؛

تک بری/tək - bari/ (ا.مص) : زبان داری .

ب) ←* ؛

تک بزئن/tək-bazoən/ (مص.مـر) : لـب زدن- خـوردن - چشیدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) تک بزوئن /təkbazuən/ ؛ ن) تک بزوئن /tək bazuan/ ؛ع) تک بزان / /tek bezān ؛ قص) تـک بزوئـن /tek bazuan/ ؛ ت) تک زئن /tok zaen/ ؛ اشر) ←* ؛

تک بزه/tək - bazə/ (ص.مف) : خورده-چشــیده - دهـن زده .

اغـر) تـک بزوئـه /tək-bazuə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تـک بـــزه /təkbazə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) تک بـزه / /tek bezə ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) تیوک بزا /tiok-bezā/ ؛

تک – بلو/tək- bəlo–/ (ا.مر) : شکلک درآوردن بـا لـب و دهان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

تک بند/tek-band/ (ا.مر) : ۱. دهان بند . ۲. دهــان بنـدی که برای پیشگیری از ورود گردوغبار به مجاری تنفّسی بر دهان بندند .

اغر) ۱.←* ، ۲. تک وند /tək vand/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تک ون /təkvan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تک - بــه - تــک/tək - bə-tək/ (ا.مـص) : ۱. بـه هـدف رسیدن با تتّمه ی امکانات . ۲. دهان به دهان شــدن . ۳. کنایه از: به انجام رسیدن کار یا موضوعی براســاس بخت و اقبال . **نک** : هاتل بن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشــر) ←* ؛ آک) تیوک به تیوک /tiok-be-tiok/ ؛

تک به تک ببیــن/tak bə tak babeyan/ (مـص.مـر) : ۱. روبروی هم قرار گرفتــن . ۲. فرصـت جنـگ دو نفـره یافتن .

اغر) تک به تک بویئن /tək-bə-tək baviən/ ؛ س) تک بـه تک بیّن /tak-bə-tak-bayyən/ ؛ع) ←* ؛

تک به تک بیّن/tək-bə-tək-bayyən/ (مص.مـر) : ۱. لـبریز شدن . ۲. درست به اندازه .

اغـر) تـک بــه تــک بوییـــن /tək-bə-tək-baviyən/ ؛ ب) ←(اغــر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. تک بـه تـک بوییـن /təkbe-tək-bavəyan/ ؛ع) تک به تک ببین /tek bə tek babeyan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) تک به تک بئن /tok bətok baen/ ؛ اشر) ←* ؛

تک بــه تکــی/tək-bə-təki/ (ا.مـر) : ۱. اتّفـاقی- کنایـه از: هماهنگی و هم خوانی اتّفاقی بین دو موضوع یا نتیجه گیری براساس شانس و اقبال . ۲. درست به اندازه .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) تک به تــک /tek-be-tek/ ؛ ت) ←* ؛

تک – پشتی/tok- pošti/ (ا.مر) : ۱. پوزه بند . ۲. بـا پشـت دست به دهانِ کسی کوبیدن .

س) تک پشتی /tek-pešti/ ؛ ق) ←* ؛ ن) تک پشتی /tək pəšti/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) دسّه پشـت /dasse pəši/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تور - وشدی /tur- vəšdi/ ؛ آک) ←* ؛

تک پل/take pel/ (ا.مر) : **نک** : تاک پل .

ق) تاپل /tāpəl/ ؛ با) ←* ؛ ن) ۱. تا پل /tāpəl/ ، ۲.←* ؛ ع) تاک پل /tāk pəl/ ؛ قص) سنگ ِ پلک /sange-pelak/ ؛ آک) تک پالو /takə - pālo/ ؛

تک - پلو/tək-pəlo/ (ا.مص) : **نک** : تک بلو .

ب) ←* ؛ آک) تک پالو /takə - pālo/ ؛

تک - پلی/tək-pali/ (ا.مر) : ۱. نزدیک دهان . ۲. کنایه از:بغل دست، نزدیک – در کنار، در مجاورت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) تک بوری /tək-buri/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) کنار – تک /kenare - tək/ ؛ آک) ←* ؛

تک - په/təke- pe/ (ا.مر) : دهان – لب– اطراف دهان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

تک - تا/təkə - tā/ (ا.مر) : ۱. روزی –آذوقه . ۲. وجهه و موقعیّت .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تکّ توک دار /takke-tuk-dār/ ؛

تک - تا - بوسنیین/tək-tā-busəniyən/ (مص.مر) : ۱. روزی کسی را قطع کردن . ۲. از وجهه انداختن کسی.

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ ع) تک وتا بنگتن /tako tā bengətan/؛

تک -تره/tak-tarə/ (ا.مر) : جوانه زدن بذرسبزی جات .

ع) تک تیم /takə - tim/ ؛ قص) تیم /tim/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تیره /tirə/ ؛

تک تک/tak-tak/ (ا.صو/ا.مر) : ۱. از اصوات . ۲. نوعی نان که با آرد برنج و مغز گردو تهیّه شود . ۳. یکی یکی . **نک** : توک توک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تک - تکانی/tak takāni/ (ا.مر) : جغجغه – نوعی اسباب بازی کودک .

اغر) ۱.←* ، ۲. تک تکی /tak-taki/ ؛ س) تک تکی /tak-taki/ ؛ ق) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ قص) تغتغک /taq-taqat/ ؛

اشر) تک– تکنو /tak-takenu/ ؛

تک تک بزئن/tək-tək-bazoən/ (مص.مر) : احساس پشیمانی کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

تک تک پا/tak- tak- pā/ (ا.مر) : **نک** : تیر ما سیزه شو .

قص) ←* ؛

تک - تکو/tək-təko/ (ا.مر) : مشاجره – بگو مگو .

ق) کلمه کلوم /kalmə kəlum/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تک تک هاکردن/təktək-hākerdən/ (مص.مر) : از روی بی میلی غذا خوردن .

اغر) تک سو تک سو کاردن/təkso-təkso kārdən/ ؛ ب) تک تک هکاردن /tək-tək-həkārdən/ ؛ س) تک تک ها کردن /tək-tək-hākerdən/ ؛ ق) تک تک بزوئن /təktək bazuən/ ؛ با) تک تک هکردن /tektek hakərden/ ؛ آ) ۱. تک تک ها کردن /tak tak hākərdan/ ، ۲. تک تک هکردن /taktak hakərdan/ ؛ ن) تک تک بزوئن /təktək bazuan/ ؛ ع) تک بزان /təkbezān/ ؛ قص) تک تک بزوئن /tək- tək-bazuan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تس – تس – هاکئردن /təs-təs-hākoərdən/ ؛ آک) توک توک زان /tok tok - zān/ ؛

تک تکی/tak taki/ (ا.مر) : ۱. نوعی اسباب بازی برای کودکان . ۲. نام قسمتی از آسیاب . ۳. پرگو –پرسخن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جک جکی /jak-jaki/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) تک – تکنو /tak-takenu/ ؛

تک - تکی - چو/tak.taki.cu/ (ص.مر) : ۱. کنایه از: لاغر – مردنی . ۲. قسمتی از وسایل آسیاب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تک - تکی - زن/tak-taki - zan/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. دو نوار چرمی که به دو طرف کفل اسب متّصل است . ۲. کنایه از: آدم زار و علیل .

ق) ←* ؛ قص) ته چو /ta- cu/ ؛

تک تل/tak tel/ (ا) : ظروف آشپزخانه .

ب) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

تکِ - تنا/takə - tanā/ (ص.مر) : تک و تنها –تنها .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تک تنا /take-tanā/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تـک و تنیـا /tako tanyā/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) تکّه - تنا /takkə - tanā/ ؛

تک - تو/tako - to/ (ا.مص) : تحرّک – جنبش .

اغر) ←** ؛ س) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) تک و تو /tako - tow/ ؛

تک - تیم/takə - tim/ (ا.مر) : بذرسبزی .

اغر) سوزی تیم /suzi tim/ ؛ س) تیم تال /timo- tāl/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) تیم /tim/ ؛

تک جت/tak jet/ (ا.مر) : نک : تاک جت .

با) ←** ؛ ن) تاک جت /tāk jət/ ؛ ع) ←(ن) ؛

تک چال/tak- čāl/ (ا.مک) : روستایی در هزار جریب .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛

تـک –دار–آروس/tək -dār-ārus/ (ا.مــر) : ۱. عــروس یشماق دار . ۲. عروسـی کـه از شـرم بـزرگان فـامیل شوهر، تا یک سال آهسته حرف زند .

اغر) ۱.←** ، ۲. یشماق /yəšmāq/ ؛ ق) ←** ؛ اشر) تک – بند – آروس /tek-bande-ārus/ ؛

تک داشتن/tok - dāštən/ (مـص.مـر) : نـک : تـک دار آروس.

ت) ←** ؛

تک دکتن/tək-dakətən/ (مص.مر) : ۱. بـر سـر زبـان هـا افتادن . ۲. تنها ماندن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تـک دکتـن /tək- dakətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←** ؛

تک - دکته/tək-dakətə/ (ص.مف) : شایع شـده . نـک : چک دکته .

اغر) ۱.←** ، ۲. تـک – دکتـه /tək daketə/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛

تکر/takər/ (ا) : تگرگ .

ق) تریـک /tərik/ ؛ آ) تریـک /tərik/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. تگر /tagar/ ؛ ع) تریکه /tərikə/ ؛ قص) تـگرگ /tagrag/ ؛ آک) تگر /tagar/ ؛

تک – ره – بزئن/tək-rə-bazoən/ (مص.مر) : تـوی دهـن کسی زدن . نک : دهون دلو .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تک بزوئن /təkə bazuan/ ؛ ع) تک دله ره بـزان /teke delə rə bəzān/ ؛ اشر) تـک – تـه – بزئـن /təketə-bazoən/ ؛

تک – زیب/teke -zib/ (ا.مر) : قـرار دادن ضـامن تلـه در وضعیّتی که به سرعت عمل کند .

ق) سپک /sipək/ ؛ ن) تلـه سیب /talə sib/ ؛ ع) ←** ؛ ت) تک زیک /tok zik/ ؛

تک سری/tək sari/ (ا.مر) : نغمه ای از موسیقی چـوپـانی که با للـه وا نواخته می شود. این نغمه شباهت هایی با نغمه‌ی کمرسری دارد .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

تک – سو/tək - so/ (ا.مــص) : غـذا خـوردن از روی بـی اشتهایی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) تک تک بزوئـن /tək-tək-bazuən/ ؛ ن) ←** ؛ قص) تک تک بزوئــن /tək-tək-bazuan/ ؛

تکش بکش/takeš bakeš/ (ا.مص) : کشمکش .

اغر) ۱.←** ، ۲. دکش بکش /dakəš - bakəš/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. دکش بکش /dakəš - bakəš/ ؛ س) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ ق) تکش بکـش /tekaš bəkaš/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ۱.←** ، ۲. تکـش مکـش /takaš makaš/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) دکش بکـش /dakeš - bakeš/ ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) دکـش – وکـش /dekaš - vekaš/ ؛ آک) دکـش وکـش /dakaš - vakaš/ ؛

تک کتن/tək-ketən/ (ص.فا) : سخن چین .

ق) دسرکتن /dəsar kətən/ ؛ ن) ←** ؛

تک کتنی/tək kətəni/ (ا.مص) : سخن چینی .

ن) ←** ؛

آوانوشت : (a = آ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

تکل/takal/ (ا) : کار پاپای در شالی‌زار- تعاون سنّتی و متقابل در امور کشاورزی .

ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) تکل /takəl/ ؛

تکلام/təklām/ (ا) : نوک پرنده - منقار .

اغر) ۱.←** ، ۲. تکلام /təkelām/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. تکلم /toklom/ ؛ س) ۱. چکوم /cəkum/ ، ۲. چکم /cəkom/ ؛ ق) چلکوم /cekkəlum/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) تکلوم /təkəlum/؛

تکلام - بزئن/təkelām-bazoən/ (مص.مر) : نوک زدن پرنده .

اغر) ۱.←** ، ۲. تکلم بزئن /təkəlom bazoən/ ؛ ب) تکلم بزئن /təklom -bazoən/ ؛ س) چکم بزوئن /cəkom-bazuən/ ؛ ق) چکوم بزوئن /cəkum bazuən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) تکلوم بزوئن /təklum bazuan/ ؛ قص) تک تک بزوئن /-tək təak-bazuan/ ؛

تکلام-بس/təkəlām- bas/ (ا.مص) : یک و دو کردن- بگو مگو کردن .

اغر) ←** ؛ ق) کلمه کلام /kalmə kəlām/ ؛ع) تک بس /tekə bas/ ؛

تکلامی - هکاردن/həkārdən-təkelāmi/ (مص.مر) : سوراخ کردن کیسه‌ی بار به وسیله‌ی نوک زدن پرندگان و مرغان .

اغر) ←** ؛ ب) تکلم چی هکاردن /təklomči-həkārdən/ ؛ ق) کلمه کلام ها کردن /kalməkəlām hākərdən/ ؛

تکل - بیتن/baytan-takal/ (مص.مر) : یارگیری پاپای در شالی‌زار جهت انجام امور زراعی .

س) تکل بیتن /takel - baytən/ ؛ ق) هم بن بیتن /hamban baytən/ ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

تکلتو/takal tow/ (ص) : بی مصرف -کسانی که بودن و نبودن آنان در جمعی و کاری احساس نشود .

ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

تک - لو/təkə- lo/ (ا.مر) : ۱. سرزبانی - لب به لب . ۲. لبه ی دهان .

اغر) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تک لوچه/tək- lučə/ (ا.مر) : لب و لوچه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) تک و لوچه /təku luče/ ؛ آ) تک لوشه /təkə lušə/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(آ) ؛ قص) تک پوری /teke-pori/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) تک لوچه /təkəluče/ ؛

تکلوم/təkəlum/ (ا) : منقار-نوک پرنده .

اغر) تکلام /təkəlām/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. تکلوم /to-kolom/ ؛ س) ۱.←** ، ۲. چکوم /cəkum/ ؛ ق) چکوم /čəkum/ ؛ با) تکلوم /təkkəlum/ ؛ آ) تکلوم /tək - lum/ ؛

تکله/təkələ/ (ا/ص) : ۱. دیوانه و جنون زده . ۲. سگ هار .

تکّله/təkkələ/ (ا) : بالاترین نقطه ی درخت یا هر چیز دیگر .

اغر) ۱.←** ، ۲. تکّه /təkkə/ ؛ ب) ←** ؛ س) تک /tek/ ؛ ق) تاکل /täkkəl/ ؛ با) تک لو /təkə-lu/ ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) تگله /tegelə/ ؛ اشر) تکلّه /takallə/ ؛ آک) توکله /tokalə/ ؛

تکل - هادائن/təkel hādāan/ (مص.مر) : تکّیه دادن .

اغر) توک هدائن /tuk hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) توک هدائن /tuk hədāən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱. توک هدائن /tuk hədāan/ ، ۲. توک هادائن /tuk hādāan/ ؛ ن) ←** ؛ع) تک ها دان /tok hādān/ ؛ قص) تکّیه هادائن /-takkyə hādāan/ ؛

تکلی/takali/ (ا) : دندانه .

ب) تلکی /təkəli/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تنگلی /tengeli/ ؛ ن) تنگلی /təngəli/ ؛ع) تینگلی /tingəli/ ؛

تکم/tekom/ (ا) : تکان .

اغر) ۱.←** ، ۲. تکام /təkām/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) تکوم /təkum/ ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲. تکون /təkun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←** ؛ آک) توکوم /tukom/ ؛

تکم بیتن/tekom baytən/ (مص.مر) : ۱. تکان خوردن . ۲. کنایه از: به طور ناگهانی خبر بدی را شنیدن .

اغر) ۱.←** ، ۲. تکم بخاردن /təkom bəxārdən/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) تکوم هایتن /təkum hāytən/ ؛ با) تکم بیتن /təkom bayitən/ ؛ آ) تکوم بخردن

**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

اغر) ... /təkumbaxərdan/ ؛ ع) تکن بیتـن /tokon baytan/ ؛ قمص) تکوم بیتن /tekombayitan/ ؛ ت) ←(اغـر) ؛ اشر) تکـان – بختردن /təkān-boxərdən/ ؛

تک – مجش/tak-meješ/ (ا.مـص) : تنـها گام زدن–تـک روی .

اغر) تک رو /tak-ro/ ؛ ق) تـک رو /tākru/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قمص) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛

تکمشاره/təkem šāra/ (i) : مشاجره .

ق) کلمه کلام /kalmə kəlām/ ؛

تکم – هدائن/təkom-hədāən/ (مص.مـر) : تکـان دادن . **نک** : دکت ها دائن .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تکـان – هدائـن /təkān-hədāən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تکم – هدائن /təkom hədāən/ ؛ س) ←* ؛ ق) تکن – هدائن /təkun hədāən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تکوم هدائن /təkum hədāan/ ، ۲. تکـوم هـادائن / tekum hādāan/ ؛ ع) تکن ها دان /tokon hādān/ ؛ قـمص) تکـم هـادائن /-tekom hādāan/ ؛ ت) تکـام دئـن /tekām daen/ ؛ اشر) تکــان هدائن /təkān-hədāən/ ؛

تکن/tekon/ (ا) : تکان –جنبش .

اغر) ۱. تکم /təkom/ ، ۲. تکـام /təkām/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تکـون /təkun/ ، ۲. تکـوم /təkum/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قـمص) تکـــم /tekom/ ؛ ت) ←* ؛

تکن – بخردن/tokon -boxordan/ (مص.مر) : جنبیـــدن – تکان خوردن .

اغر) تکام بخاردن /təkām - bəxārdən/ ؛ ب) تکم بخاردن /təkom-bəxārdən/ ؛ س) تکن بخاردن /tekon -baxārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تکون بخردن /təkun baxərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قمص) تکم بخردن /təkom-baxordan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تکان – بختردن /təkān-boxoərdən/ ؛

تکن – تکن/tokon-tokon/ (ا.مر) : تکان تکان .

اغر) تکام تکام /təkām-təkām/ ؛ ب) تکم تکم /-təkom təkom/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. تکـن تکـن /təkon-təkon/ ؛ ق) تکن تکن /tekun - tekon/ ؛ با) ←* ؛ آ) تکون تکون /təkun təkun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قمص) تکـــم تکـم /təkom - tə kom/ ؛ ت) ←* ؛

تکن هادن/tekon - hādan/ (ف.امر) : تکان بده– حرکـت بده . **نک** : بکلان .

اغر) تکان هاده /təkān- hāde/ ؛ ب) تکـم هـاده /-təkom hāde/ ؛ س) تکـن هـاده /təkon-hādə/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ۱. تکون هـده /təkun hadə/ ، ۲. تکـون هـاده /təkun hādə/ ؛ ع) ←* ؛ قمص) تکـم هـادائن /- təkom hadāan/ ؛ ت) تکـان هـدن /tokān-haden/ ؛ اشر) تکـان هاده /təkān - hādə/ ؛

تکّو/takku/ (ص) : فرزندی که همیشه همراه پدر یا مـادر یا یکی ازخویشان باشد .

اغر) ←* ؛ ق) اتّـاک /attāk/ ؛ با) ←* ؛ آ) تکـی /taki/ ؛ قمص) تک /tak/ ؛

تکو/taku/ (ص) : ۱. گاوبان خردسال، پایین ترین رده های گاوبانی . ۲. نوجوان . **نک** : ته کا .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تکا /takā/ ؛

تکو/təko/ (ف.امر ⁄) : ۱. بیافت . ۲. تکان . **نک** : دکّو .

اغـر) دکــف /dakef/ ؛ آ) دکــف /dakəf/ ؛ ن) ←* ؛ ع) بکف /bakəf/ ؛ قمص) ←(ع) ؛

تک – وا/tək - vā/ (ص.مر) : ۱. دهن گشـاد–سـرباز– . ۲. کنایه از: آدم دست و پاچلفتی . **نک** : الادهون .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

تکو – بخاردن/teko –baxārdan/ (مص.مر) : گیر کردن پا به هنگام حرکت به طوری که فرد با سر به طرف جلـو خم شود. سکندری خوردن .

اغر) تپق بخـاردن /tapoq-bəxārdən/ ؛ س) تکـو بخـاردن /tako - baxārdən/ ؛ ن) ←* ؛

تکو – بکو/təko- bəko/(ا.مص ⁄.مر): جر و بحث–بگو مگو .

اغر) تک به تک /tək-bə-tək/ ؛ ق) تکا تک /təkātək/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تک به تک /tək bə tək/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تک به تک /tək bə tək/ ؛ قمص) دکو بکو /dako-bako/ ؛

تکو بکو – هاکردن/təko bəko-hākərdan/ (مص.مر) : بگو مگوکردن .

اغر) تک به تک بیشتن /tək-bə-tək-bəyəštən/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ آ) ۱. تک به تک ها کردن /tək bə tək hākərdan/ ، ۲. تک به تک هکردن /tək bə tək hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ قص) دکو بکو هاکردن /daku-baku-hākərdan/ ؛

تک و پز/təko-poz/ (ا.مر) : قیافه - لب و دهن- چک و چانه .

اغر) ←* ؛ س) دکُ پز /dak- o- poz/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) ←* ؛ قص) تک و پز /tak-o-poz/ ؛ ت) پکّه - پز /pakkə-poz/ ؛

تکو - پوری/teko-puri/ (ا.مر) : کنایه از: مال دنیا .

ق) تکه پری /teke pəri/ ؛ آ) ←* ؛ قص) تکه پوری /tekə-puri/ ؛

تک و په/tək-o-pə/ (ا.مر) : پیرامون دهان - دهان و لب و دندان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تک په /tek-pə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) تک و پوری /tek-o-puri/ ؛

تک وپه داشتن/tək-o-pe-dāštən/ (مص.مر) : کنایه از : سخن گو بودن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) تک دار /tek dār/ ؛

تک و تا/tako-tā/ (ا.مر) : ۱. اهمیّت . ۲. میان داری . ۳. پُر.

اغر) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ آک) تک و تو /tako - tow/ ؛

تک و تو/tak-o-to/ (ا.مر) : ۱. با حرارت، با جوش و خروش . ۲. تکاپو - دوندگی .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) تکّه تو /takkə-tu/ ؛ ت) ←* ؛

تک وتوک/tako-tuk/ (ق) : به ندرت -گا ه به گاه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

تک و تیم/tako tim/ (ا.مر) : ۱. بذر سبزی جات . ۲. تخم و تبار .

ق) تیم /tim/ ؛ آ) تیم تال /timə tāl/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) تیم و تار /tim-o-tār/ ؛ ت) ←* ؛

تک و تینار/tako-tinār/ (ق/ص.مر) : تک و تنها .

اغر) ۱. تک و تنا /tak-o-tanā/ ، ۲. تنا /tanā/ ؛ س) تکّ و تینار /takk-o-tinār/ ؛ ق) تینار /tinār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) تک و تنیا /tako-tan yā/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ۱. تک و تنهار /tak-o-tanhār/ ، ۲. تک /tak/ ؛ پ) تنیها /taninā/ ؛

تک - وراز/tak-vərāz/ (ا.مر) : گراز میان سال رو به کهولت که گوشه گیر و تک رو است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) تک ورزا /tak-varzā/ ؛ اشر) ←* ؛

تکوره/takurə/ (ا) : مه-بخار آب .

ب) ←* ؛

تک ولک/takvalg/ : هر عدد برگ درخت . **نک** : پته .

اغر) ←* ؛ع) ←* ؛

تکوم/tekum/ (ا) : تکان .

اغر) ۱.←* ، ۲. تکام /təkām/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تکون /təkun/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تکن /tokon/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛

تکون/təkun/ (ا) : حرکت - تکان-جنبش . **نک** : تکم .

اغر) تکام /təkām/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تکم /təkom/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تکن /tokon/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) توکون /tukon/ ؛

تک وند/tək vand/ (ا.ا) : پوزه بند، دهان بند . **نک** : پوزه بند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تک ون /tək van/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) تک - بند /tək- band/ ؛

تک - وین/tək-vin/ (ص.فا) : ۱. دهان بین . ۲. بی اراده .

اغر) دهان وین /dəhān vin/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دهون وین /dəhunvin/ ؛ با) ←* ؛ آ) تک وین /təkəvin/ ؛ ن) ←(آ) ؛ اشر) تک - بین /tək-bin/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

تکّه/takkə/ (ا) : ۱. عمل بلند کردن دو دست اسب و فرو افتادنش وقتی که بار زیادی دارد. ممانعت اسب از حرکت هنگامی‌که خطری را در روبرو حس کند . ۲. مرتع .

ق) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تکّه/təkkə/ (ا) : ۱. نوک –بالای چیزی . ۲. به مقدار کم .

اغر) ۱.←* ، ۲. تکلّه /təkkələ/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تکه /təkə/ ؛ س) تکه /tekə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تک /tək/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. تکه لو /təkəlo/ ؛ع) تک /tek/ ؛ قص) تک /tak/ ؛ ت) تکُه /tokə/ ؛ اشر) تیکه /tikə/ ؛ گ) تیوکالی /tiokali/ ؛ پ) تک /tak/ ؛

تکه/takə/ (ص) : بز یک یا دو و یا سه ساله‌ی نر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) تکّه /takkə/ ؛

تکّه/takkə/ (ا.مک) : از توابع گیل خواران قائم شهر .

تکه – بام/təkə - bām/ (ق.مک/ا.مر) : لب بام . **نک** : بام بلو .

اغر) بام تک /bām-e-tək/ ؛ ق) ۱. بوم تک /bume tek/ ، ۲. بوم لو /bumelu/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) بوم تک /bumə tək/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) بم تک /bomə tək/ ؛ قص) تکه بوم /-tekə bum/ ؛ ت) بام تک /bāme tok/ ؛ اشر) ←* ؛

تکّه بیاردن/takkə biyārden/ (مص.مر) : تپق زدن .

ق) ←* ؛

تکّه –بیارده/takkə beyārdə/ (ص.مف) : ۱. سکندری خورده . ۲. اسب سکندری خورده .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تکه – پا – بوردن/təke- pā- burdan/ (مص.مر) : پاور چین رفتن . **نک** : پتک پتک بردن .

ت) ←* ؛

تکه – پکه/pəkə – təkə/ (ا.مر) : تکّه پاره ی پارچه که مورد استفاده‌ی جانبی قرار گیرد.

اغر) تیکّه پیکّه /tikkə- pikkə/ ؛ ق) ←* ؛ با) تکّه میکّه /tikə -mikkə/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ آک) تیکه پیکه /tikə -pikə/ ؛

تکه – په/təkə pe/ (ا.مر) : لب و لوچه .

اغر) ←* ؛ ب) تکه په /təkə-pe/ ؛ س) تک په /tek-pə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تک و پی /təko pəy/ ؛ قص) تک و پوری /tek-o-puri/ ؛

تکّه پیش/takkə-piš/ (ا.مر) : ۱. جلوی تکیه – تکیه‌ی جلوی حسینیه ها . **نک** : تکه پیش .

اغر) تکیه پیش /takyə-piš/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تکیه پیش /trkyi piš/ ؛ ن) تکیه پش /takyə pəš/ ؛ع) ←* ؛

تکّه – ترش/təkkə-təreš/ (ا.مر) : پارچه های سرقیچی – سرقیچی . **نک** : پارکه پارکه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تکیه ترش /tikkə təreš/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تکّه ترش /tekkə -təreš/ ؛

تکّه تکّه/takkə-takkə/ : از اصوات . **نک** : توک توک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تک تک /tak tak/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تکّه – چو/tekkə-ču/ (ا.مر) : ۱. تکّه چوب .۲. پل .

اغر) تک چو /tak-e-ču/ ؛ با) چوی تک /čuəy - tek/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تک چو /təkə ču/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تکه دار/tekedār/ (ا.مر) : جوراب پرنقش و نگار .

س) ←* ؛ با) ←* ؛

تکّه–دز/takkə-dəz/ (ا.مر) : جفت‌گیری بز .

اشر) تکّه /takkə/ ؛

تکّه – لو/təkkə- lo/ (ا.مر) : نوک – لبه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تکه له /təkkə- lə/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) تک لو /təkə - lu/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تکه – ناخون/tekə-nāxun/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. ناخن انداخته –کنایه از: فرد آشنایی که طرد شده باشد . ۲. لفظی در مقام مقایسه و تحقیر . **نک** : بینگوئه نخون .

اغر) بینگوئه نخون /bingoə naxun/ ؛ اشر) ←* ؛

تکه نه/tekə-ne/ (ا.مر) : نی قلیان .

اغر) تکنه /təkane/ ؛ ب) تکنه /təkənə/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. تکنی /tekeni/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) تکه نی /təke nəy/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

تکی/taki/ (ا) : نوعی گردن بند طلا .

اغر) ←* ؛

تکی اغوز/taki - aquz/ (ا.مــر) : گردوی درشت . نـک : جزکال .

قص) ←* ؛

تکیا نـو/takəyānu/ (ا.مـک) : ۱. کوهـی در ۲۲ کیلومـتری جنوب خاوری شهرستان کتول با ارتفاع ۲۹۱۰ متر . ۲. مرتعی در روستای بالاچلی کتول .

تکی تکی/taki təki/ (ص.مر) : لب به لب – انباشته .

ق) ←* ؛

تکّیه/tekkiyə/ (ا) : تکیه – حسینیه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تکیـه /takyə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲. تکیه /takiyə/ ؛ ق) تکّیـه /takkiyə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) تکیــه /takyə/ ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛

تکیه – پیش/takiyə - piš/ (ا.مر) : محلّ تکیه – کنار تکیه . نک : تکیه سر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تکه پیش /takkə piš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تکیه پش /takyə pəš/ ؛ قص) ←* ؛

تکیه – سر/takiyə - sar/ (ا.مر) : ۱. محـلّ تکیـه . ۲. کنـار تکیه .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تکیه – هادان/takyə - hādāan/ (مص.مر) : پشت دادن بـه چیزی .

اغر) ۱. تکیه هدائن /takyə hədāən/ ، ۲. توک هدائـن /tuk hədāən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تکیـه هدائـن /təkyə hədāən/ ، ۲. تکیه هـادائن /təkyə hādāan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تکیه هدائن /takyə -hədāan/ ؛ اشر) تکیّـه – هدائن /takkiyə - hədāən/ ؛ آک) تکیه دان / takyə -dān/ ؛

تگر/tagar/ (ا) : تگرگ .

ق) تریـک /tərik/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ورف تریکـه /varf terikə/ ؛ قص) تگرگ /tagrag/ ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

تل/tol/ (ا) : درختی است که در پل سفید به کرکو معروف است . ایـن درخـت در جنـگل هـای الاداغ بجنـورد و ارسباران و جنگل های کرانه‌ی دریای خزر می‌روید .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تل/tal/ (ص/ا) : ۱. تلخ . ۲. گیاهی سمّی . ۳. چوب هــای بلند و صاف جهت پرچین کردن و ایجاد حصار در آغل.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ آک) تل /tal/ ؛ پ) تخل /taxl/ ؛

تِل/tel/ (ا) : ۱. پارچه ای هـم تـراز اطلـس . ۲. تلاطـم – موج – جذر و مد . ۳. آویخته – آویزان .

اغر) تـل /təl/ ؛ س) ←* ؛ ق) تِـل /tel/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛

تِل/tel/ (ا) : ۱. نوعی درخت «از تیره افرا» که در ارتفاعات روید . ۲. شکم بر آمده و آویخته . ۳. تکان مختصر .

ق) ←* ؛ آ) ←* ؛

تل /tel/ : شاخه ی جوان که با رشد سریع ازشاخه‌ی اصلی جـدا شود .

تلا/telā/ (ا) : ۱. خروس . ۲. زر–طلا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) تلا /təlā/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. تلا /talā/ ؛ ع) ←* ؛ قص) تلا /talā/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ←* ؛

تلا

تلا/talā/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در حومه‌ی نوشهر .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

تلا/təlā/ (ا) : وسیله‌ای برای بالا رفتن از درخت .

اغر) تـلاّغ /tellāq/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تیلّـا /tillā/ ؛ س) ۱. تیلا /tillā/ ، ۲.←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ع) تـلا /telā/ ؛ *اشر)* ←*(اغر)* ؛

تلا بخت/talā - baxt/ (ا.مـک) : از مکـان هـای واقـع در روستای زیارت گرگان .

تلابزوئن/talā - bazuan/ (مص.مر) : انداختـن «تیـلا» بـه شاخه و کشیدن آن . نک : تیلا .

اغر) تیـلاّغ دنگوئـن /tillāq dengoən/ ؛ س) تیـلا بزوئـن / tillā - bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ *اشـر)* تـلاّغ – بزئـن /təllāq - bazoən/ ؛

تلا پشـتی/təlā - pešti/ (ا.مـص) : جفـت گیـری مـرغ و خروس .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

تلا تاج/təlā tāj/ (ا.مر) : تاجِ خروس .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تلاریش /təlāriš/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تلاتاج /talā- tāj/ ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←*(ن)* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* تاج – خئروس /tāj- xoərus/ ؛

تلا تاجک/təlā- tājək/ (ا.مر) : نوعی قارچ خوراکی .

ق) ←* ؛ ع) ←* ؛

تلا تس/təlātos/ (ا.مر) : ۱. تخم مرغی کـه از حـدّ معمـول خیلی کوچکتر است . ۲. جوجه خـروس . ۳. کنایـه از : مردان زن باره .

اغر) تلا کوله /təlā kulə/ ؛ س) تلاتـس /telā - təs/ ؛ ق) تلاکله /te lākelə/ ؛ *با)* ←* ؛ ن) تلا – تس /talā - təs/ ؛ ع) ←* ؛ *قص)* تلا کله /talā - kelə/ ؛

تلاجن/talājan/ (ا) : گیاهی است بوته‌ای به ارتفاع یک مـتر و اندی و با گل هایی زرد رنگ. در حوالی یوش فـراوان یـافت می‌شود . در بـهار، تابسـتان و پـاییز سبز است و در فصـل زمستان خشک می‌شود. بوته‌اش خاصیت دارویی دارد. اهالی گل‌هایش را چیده و به عنوان سبزی همـراه بـا برنـج مـی پزند.

آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تلا – جنگی/təlā - jangi/ (ا.مر) :

از بازی‌های بومی است. تعداد بازیکنان بین دو تا ده نفر و روش بازی به این‌گونه است که هر کدام از بازی‌کنـان یـک پایشان را از پشت بالا آورده، انگشـت هـای پـا را بـا دسـت می‌گیرند و به صورت لی لی در زمین بـازی، بـه حرکـت در می آیند. هر کس در حالی که سعی می‌کند نیفتد خود را بـه دیگری می رساند و بـه او تنـه مـی زنـد تـا او را بـر زمیـن بیندازد. یا آن که وادارش کند برای آنکـه نیفتـد بـر روی دو پایش بایستد. بازنده باید به برنده سواری دهد.

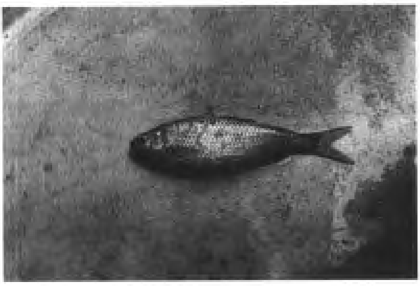
تلا جنگی/təlā - jangi/ (ا.مـر) : ۱. خـروس جنـگی . ۲. از انواع سرگرمی– واداشـتن خـروس هـا بـه درگیـری و جنگ .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تلا جنگی /talā jangi/ ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←*(ن)*؛

تلاجو/talā - ju/ (ا.مک) : از توابع کلارستاق چالوس .

تلاجی/təlāji/ : از ماهیان خزری – کولی ماهی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تلاجی /tatāji/ ؛

تلاجی

تلاجی /telāji/: عضله‌ی پشت ساق پا

تلاجـی – دنـدون/telāji-dandun/ (ص.مـر) : کنایـه از: دندان های ریز کودک .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) تلاجـی دنّن /talāji dannən/ ؛

تلاجی گیرک/telāji- girak/ (ا.مر) : مرغ ماهی خوار .

اغر) ←* ؛ ب) تلاجی گیرک /təlāji-girek/ ؛ س) ←*(ب)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

تلاچنگی/təlā- čangi/ : گیاهی از تیره‌ی اسفناجیان که در

جلگه ها وکوهپایه‌های شمال البرز روید. نک:سیس‌تلی.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛

تلاجی گیرک

تلاخون/təlā- xon/ (ق.ز) : به وقت سحر –سحر هنگام .

اغر) ۱.←* ، ۲. تلاخان /xān - təlā/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تلاخون /talā -xon/ ؛ ع) ←* ؛ قص) تلاونگ /talā-vang/ ؛ ت) ←* ؛ | گ) تلخیه سحر /talxiə - sahar/ ؛

تلادستی/telā-dasti/ (ا.مر) : نوعی چوب دستی .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تلار/təlār/ (ا) : ۱. اتراقگاه دامها در دو طبقه که در طبقه دوّم آن علوفه های خشک را نگهداری کنند . ۲. کومه‌ی بزرگ . ۳. طبقه‌ی دوم خانه های روستایی . ۴. واحدی برای شمارش گاوها برابر یک صد رأس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تلار /talār/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(ن) ؛

تلار/təlār/ (ا.مک) : ۱. نام مرتعی در آمل . ۲. نام رودی در سواد کوه .

تلار - چو/telār - ču/ (ا.مر) : تیرهایی که برای ساخت تلار به کار رود . نک : تلم شیش

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تلار چه/təlārčə/ (ا.مر) : تلار کوچک . کومه‌ی کوچک.

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) کچیک تلار /kəčik talār/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) پس تلار /pas- talār/ ؛

تلارس/təlārəs/ (ا) : گیاهی با ساقه ی بند بند و برگ سوزنی– دم اسبی .

ق) تلاریش /təlāriš/ ؛ با) ←(ق) ؛

تلارسری/təlār sari/ (ا.مر) : ۱. مجموعه کومه‌ی گالشی و آغل رمه ها . ۲. کمک کردن در درست کردن آغل گوسفندان .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) تلارسر /talāre- sar/ ؛

تلارسری

تلارک/təlārək/ (ا) : آلونک – کلبه ی کوچک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تلارک /talārak/ ؛ ع) ←* ؛ اشر) تلارو /təlāru/ ؛

تلارکا/telār- kā/ (ا.مک) : مرتعی کوهستانی واقع در لنگای عبّاس آباد .

تلار- کتی/təlār -kəti/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در حومه نوشهر .

تلارم/təlārəm/ (ا.مک) : از توابع بندرج ساری .

تلارم/talārəm/ (ا.مک) : از توابع دهستان اهلم رستاق محمود آباد .

تلارنو/talār-no/ (ا.مک) : مراتعی در روستاهای کجور .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

تلارو/təlāru/ (ا) : تاقچه .

اشر) ←* ؛

تلاری/təlāri/ (ا) : ۱. آلونکی که برروی چهارپایه استوار است و در مزارع برای دیده بانی و شب پایی استفاده می شودو دارای سرپناه یا بدون آن است . ۲. تالار چوپانی – اتاقک درختی .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ ق) کیمه /kimə/ ؛ *با)* ←* ؛ *اشر)* تلار /təlār/ ؛

تلاس/təlās/ (ا) : ۱. خار زار – تیغ و خار . ۲. خواب توام با بی حسّی و کرختی .

ب) ←* ؛ع) ←* ؛

تلاسم/telāsem/ (ا) : صید ماهی با سه شاخه‌ی آهنی . **نک** : کن .

ع) ←* ؛

تلاسم کش/telāsem-kaš/ (ص.فا) : صیّادی که با چنگه ای سه شاخه به صید ماهی می پردازد .

ع) ←* ؛

تلاس – هاشین/telās - hāšeyan/ (مص.مر) : خواب بسیار عمیق .

ن) تلاس بوردن /talās burdan/ ؛ع) ←* ؛

تلاشا/təlāšā/ (ا.مک) : مرتعی در روستای «شیر نوا»ی کتول .

تلاشه/təlāšə/ (ا) : تراشه‌ی هیزم .

اغر) تراشنه /tərāšnə/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) لاشه /lāšə/ ؛ ق) خلاشه /xəlāšə/ ؛ *با)* تراشه /tərā-šə/ ؛ *آ)* ←(س) ؛ ن) کچیله /kəčilə/ ؛ *اشر)* تراشنه /tərāšnə/ ؛ آک) تلاشه /talašə/ ؛

تلاشی/talāši/ (ا.مص) : جمع آوری تتمه محصولات رها شده کشاورزی از سوی افراد کم بضاعت .

اغر) پچن /pečin/ ؛ ت) ←* ؛

تلاّغ/tellāq/ (ا) : چنگک چوبی برای چیدن انار و یا به زیر آوردن شاخه ها .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیلاّغ /tillāq/ ؛ ب) تیلاّ /tillā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) هلنگ /helang/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *اشر)* ←* ؛

تلاغ – تلاج/telāq-təlāj/ (ا.مص) : بانگ زدن .

تل – اغوز/tal- aquz/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

تلاق–پلاق/telāq-pelāq/ (ا.مص) : اذیّت کردن – سربه سر گذاشتن .

ق) ←* ؛

تلا– کته/kotə-təlā/ (ا.مر) : جوجه خروس .

اغر) تلاکوله /təlā - kulə/ ؛ ب) تلاکوله /təlā-kolə/ ؛ س) تلاکوله /telākulə/ ؛ ق) تلا کوله /telā kole/ ؛ *با)* تلاکته /təlā kətə/ ؛ *آ)* ←*(با)* ؛ ن) تلاکته /tala kətə/ ؛ع) تلاکته /telākotə/ ؛ *قص)* تلا – کله / talā - kələ/ ؛ آک) تلا کوته /telā - kutə/ ؛

تلا–کوله/təlā- kulə/ (ا.مر) : جوجه خروس .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تل کوله /təl- kulə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. تل کوله /tal -kole/ ، ۲. تل کوله /təl-kole/ ؛ *با)* تلاکله /təlā -kələ/ ؛ *آ)* تلا کته /təlā kətə/ ؛ ن) تلا کله /talākələ/ ؛ع) ←* ؛ *قص)* ←(ن) ؛ *اشر)* خئروس – کوله /xoərus -kolə/ ؛

تلا –کین/talā -kin/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

تل –الاش/tal-əlāš/ (ا) : نوعی درخت جنگلی که پر تیغ است .

س) الآش /ellāš/ ؛ ق) ←(س) ؛

تلام/telām/ (ص) : توله خوک یک ساله تا مرز دو سالگی.

اغر) ۱.←* ، ۲. تلام برده /tolām bordə/ ؛ع) ←* ؛

تلاّن/tallān/ (ص) : ۱. خرامان . ۲. چاق – فربه .

اغر) ←* ؛ س) تلاّن تلاّن /tallān-tallān/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←(س) ؛ *اشر)* ←* ؛

تلانگ/telāng/ (ا) : ۱. چوب سرخمی که برای به زیر کشیدن شاخه های دور از دسترس به کار رود . ۲. تعویض و تغییر لحن موسیقی .

اغر) تیلّاغ /tillāq/ ؛ ب) تیلا /tilā/ ؛ س) ←* ؛ ق) هلنگ /hellang/ ؛ *با)* ←(ق) ؛

تلا نور/təlā nur/ : **نک** : تاتوره .

تل او/tal-ow/ (ا.مر) : اب تلخ .

اغر) تل او /tal - o/ ؛ ب) تل او /tal- o/ ؛ س) ←(ب) ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

ق) ۱.←٭٭ ، ۲. تل او /tal-u/ ؛ با) تـل او /tal-u/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تـل او /tal-o/ ؛ع) ←٭٭ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←٭٭ ؛ اشر) او - تلخ /u- talx/ ؛ آک) ←٭٭ ؛

تلا - وانگ/təlā - vāng/ (ا.مـر/ق.ز) : ۱. سـحر - خـروس خوان . ۲. صدای خروس .

اغر) ۱.←٭٭ ، ۲. تلاونگ /təlā-vang/ ؛ ب) تلاونگ /- təlā vang/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تـلا - ونـگ /telā -vang/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) تلاونگ /talā-vong/ ؛ع) تلاونگ /təlā-veng/ ؛ قص) تلاونگ /talā-vang/ ؛ ت) ←٭٭ ؛ اشر) خئروس - وانگ /xoərus -vāng/ ؛ آک) تـلا گوره /- talā gurə/ ؛

تلاوک/təlā-vok/ (ا.مک) : از توابع بندرج ساری .

تلب/taleb/ (ا) : میل جنسی مادیان به یابو .

س) ←٭٭ ؛

تلب/tolob/ (ا.صو) : از اصوات –صدای افتادن اجسـام در آب ساکن – تلپ .

اغر) تلپ /təlap/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←٭٭ ؛ ق) ←٭٭ ؛ با) تلـپ / telap/ ؛ آ) ۱. ←٭٭ ، ۲.←(اغـر) ؛ ن) ←(اغـر) ؛ع) ←(اغر) ؛ قص) تلـپ /tolop/ ؛ ت) ←٭٭ ؛ اشر) تـرپ /terap/ ؛ آک) تراق /terāq/ ؛

تلـب بکـردن/teləb - bakerdən/ (مـص.مـر) : میـهمان ناخوانده شدن .

س) ←٭٭ ؛

تل - بخاردن/təl-bəxārdən/ (مص.مر) : ۱. تکان خـوردن آب . ۲. هل شدن–ترس ناگهانی .

اغر) ←٭٭ ؛ ق) تکوم بخردن /tekum baxərdən/ ؛ اشر) لت - بخئردن /lat-boxoərdən/ ؛

تلب ها کاردن/telab -hākārdən/ (مص.مر) : اصطلاحـی است برای کسی که جایی بنشیند و کاری انجام ندهـد و تنبلی کند .

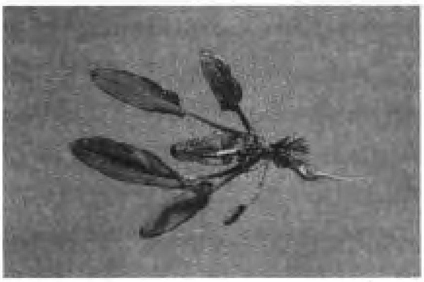
اغر) تلـپ هکـاردن /telap -həkārdən/ ؛ ب) ←٭٭ ؛ س) ۱.←٭٭ ، ۲. تلب ها کردن /təleb-hākerdən/ ؛ ق) ←٭٭ ؛ با) ←(س) ؛ قص) تلب ها کردن /teleb- hākerdan/ ؛

تل به تل/tal - bə - tal/ (ا.مص) : ۱. این دست و آن دست کردن . ۲. سماجت در کاری . ۳. کشمکش .

ق) ←٭٭ ؛

تلپا/təlpā/ (ا) : ۱. سیر کوهی . ۲. نوعی علف .

اغر) ۱.←٭٭ ، ۲. تلیپا /təlipā/ ؛ ب) ←٭٭ ؛ س) تلپا /təlpā/ ؛ ق) ←٭٭ ؛ با) ←٭٭ ؛

تلپا

تلپاس/telappās/ (ا.صو?) : ۱. صدای افتادن . ۲. سکندری – با سر به زمین افتادن .

اغر) ←٭٭ ؛ آ) ←٭٭ ؛

تل پلی دوا/təl-pəli-dəvā/ (ا.مر) : دارو درمان سنتی .

اغر) ←٭٭ ؛ س) تل پلی دوا /tal-pali-devā/ ؛ ق) ←٭٭ ؛ با) ←٭٭ ؛

تلپوس/talpus/ (ا) : ۱. اجاق . ۲. پوست سبز گردو .

اغر) تپـلاس /təplās/ ؛ ب) ۱.←٭٭ ، ۲. تـل پوسّـی /-tal pussi/ ؛ س) ۱.←٭٭ ، ۲. تلپـاس /talpās/ ؛ ق) ۱.←٭٭ ، ۲. تلوس /talus/ ؛ با) تلپاس /talpās/ ؛ آ) ←(با) ؛ قص) تلخه پاس /talxə - pās/ ؛

تلپوسی/talpusi/ (ا.مص) : پوست کندن گردو .

ب) ←٭٭ ؛

تل تاسم/tal- tāsəm/ (ا.مر) : نک : تله واش .

ع) ←٭٭ ؛

تل-تاوینه-هـاکردن/tal-tāvinə-hākerdan/ (مـص.مـر) : زندگی را بر کسی تلخ کردن .

ق) تلاتلخی ها کـردن /talātalxihākərdən/ ؛ با) ←٭٭ ؛ ن) ←٭٭ ؛

تـل - تـل/təl-təl/ (ا.مـر) : ۱. تکـان تکـان . ۲. حرکـات پاندولی و اضافی بدن در حال راه رفتن .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* تلوتلو /telo-telo/ ؛ ق) ←(س) ؛ *بـا)* ←(س) ؛ ن) تلوتلـــو /təlo-təlo/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛

تل تل بزوئن/təl - təl-bazoən/ (مص.مـر) : تکـان تکـان خوردن .

اغر) ←* ؛ ن) ←* ؛

تل تله/tal-talə/ (ا.مر) : گریـه ی همـراه بـا نالـه، زاری و فریاد .

ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تلی تلی /taləy taləy/ ؛ *قص)* هل هله /hal-halə/ ؛

تل تله/tel-telə/ (ق) : خیلی سریع - باشتاب .

اغر) تـــن تـــن /tən - tən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ *با)* ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ *قص)* ←(اغر) ؛

تل تلی/tal - tali/ (ا.مر) : تلخ مزه .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تلـــی /tali/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ آک) ←* ؛

تل - تلیک/tal - taleyak/ (ا.مک) : نام مرتعی در نور .

تل تلیگک/tal - taligak/ (ا.مک) : نام مرتعی در نور .

تل - تنه/tal - tanə/ (ا.مص) : **نک** : تل-تنینه .

آ) ←* ؛

تل - تنینه/tal - taninə/ (ا.مص) : تلخ شدن زندگی .

با) تـل تایینـه /tal-tāeinə/ ؛ آ) ←* ؛ ن) تـل تاوینـه /tal tāvinə/ ؛

تل توینه/tal-tavinə/ (ص.مر) : تلخکام .

آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تلج/talej/ (ا) : **نک** : ترجین - تجن .

با) ←* ؛

تل - جارو/tal - jāru/ (ا.مر) : جارویی از سر شـاخه هـای درخت با دسته ی بلند کـه بـا آن دور خرمـن را جـارو کنند . **نک** : چکر - اشکر ساجه .

اغر) ←* ؛ ب) تلی شورکا /tali-šurkā/ ؛ س) تلی - سازه /tali-sāzə/ ؛ ق) تلی شاجه /tali šājə/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←(س) ؛ *اشر)* تل - جارو /tale-jāru/ ؛ آک) کیـش خـال /kiš-xāl/ ؛

تل جیم/tal - jim/ (ا.مک) : از توابع پشتکوه ساری .

تلخ/tolox/ (ص) : ۱. شکم گنده . ۲. چاق و تنبل .

ب) تلـــخ /təlex/ ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ق) تلخـــن /telxən/ ؛ *با)* ۱.←(ب) ، ۲.←(ق) ؛

تلخ - آب/talx-āb/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

تلخاس/talxās/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

تلخاک/taləxāk/ (ا.مک) : نـام مرتعـی در حـوزه کـارمزد سواد کوه .

تلختن/təlxətan/ (مص) : کمین کردن .

ن) ←* ؛

تلختن/təlxetan/ (مص) : ۱. پشیمان شدن . ۲. ستم کردن . ۳. پنهان شدن - خود را مخفی کردن .

ن) ۱.←* ، ۲. تلخس /telxəs/ ؛ع) ←* ؛

تلخس/təlxəs/ (ا.مر) : نوعی ماهی آب شیرین .

ب) تیله خـوس /tiləxos/ ؛ ن) ←* ؛ع) تیـل خـس /til xos/ ؛

تلخن/təlexən/ (ص.نس) : ۱. کوتاه قد . ۲. شکم گنده .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛

تلخن/təlxan/ (ا.مص/ص.نس) : ۱. خـوف کـردن- پنـهان شدن از ترس . ۲. شکمو .

با) ←(ق) ؛ ن) تلختن /təlxətan/ ؛

تل خو/talə-xu/ (ص.مر) : بدخواب - بد خوابی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـــا)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *اشر)* بد-خو /xu - bad/ ؛

تل خوتن /tel- xotan/ : ۱. به حـالت خوابیـده کمیـن کردن.۲ . استتارنمودن

تلخون/talxun/ (ا) : ترخون-سبزی خوردنی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛

تلخه - نو/talxə - no/ (ا.مر) : پول نو .

تلرز/talerz/ (ا) : حشره ای گزنـده و خونخـوار بـه انـدازه مورچه ..**نک** : چیپا .

آوانوشت : (a = أ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = ئو) (ow = او)

اغر) تل گزی /talgezi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تل گز /talgaz/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛

تل رودبار/tel - rodbār/ (ا.مر) : رودخانه‌ی گل آلود .

س) تیلند /tilənd/ ؛ ق) تیهلن روآر / tihlən roār/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) تیلن رودبار /tilən - rudbār/ ؛ ع) تیل رو /tilro/ ؛ قص) تیل او /til - u/ ؛ ت) تولون رخنه /tulunroxanə/ ؛ اشر) روبار – تول /rubār – tul/ ؛

تل – زر/təle-zər/ (ص.مر) : به مانند زهر–خیلی تلخ .

اغر) ۱.←* ، ۲. تل زر /zar - tal/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تل زر /talə-zar/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تل زهر /tal - zahr/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) تلخ–زهر /talxe-zahar/ ؛

تل زن شیش/tale-zan-šiš/ (ا.مر) : چوب تله ی پرنده گیری .

اغر) تله شیش /talə šiš/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. کرک زنه شیش /kərkə zanəšiš/ ؛ ن) ←* ؛

تلزی–تله/taləzi-talə/ (ا.مر) : از انواع تله که در شکار برخی پرندگان مورد استفاده قرار گیرد و ابزار اصلی آن ترکه ی انار و موی دم اسب است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تل ساسم/tale sāsom/ (ا.مر) : علفی هرز که بسیار تلخ است .

ع) تل تاسم /tal tāsəm/ ؛

تل سب/tal-seb/ (ا.مر) : سیب جنگلی که تلخ مزه است .

اغر) تل سه /talə-se/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تل سه /tel - seh/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) تل سف /tale - sef/ ؛ قص) تله سه /talə- sə/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←* ؛ گ) تله سیب /talə - sib/ ؛

تلسک – بن/taləsk-ban/ (ا.مص) : بستن موقّت هر چیز .

ن) ←* ؛

تل – شیر/talə-šir/ (ا.مر) : اوّلین شیری که پس از زاییدن گاو دوشیده شود . **نک** : آغوز شیرماک .

ق) ۱.←* ، ۲. مک /mek/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تلغ/talq/ (ا) : مو–تارمو .

اغر) ۱.←* ، ۲. تغ /taq/ ؛

تل – غوزه/tal - quzə/ (ا.مر) : غوزه ی پنبه قبل از رسیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) کال – غوزه /kāle-quzə/ ؛

تلفن/talfen/ (ا) : تلبن – نام گیاهی است تلخ و سمّی .

ق) تل /tal/ ؛ ن) تل واش /talvāš/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛

تلفن/talfən/ (ا.مک) : نام مرتعی در سواد کوه .

تلک/talk/ (ا/ص) : ۱. بوته ی نورسته ی گیاهان برای نشای در خاک . ۲. نوجوان .

ع) ترک /tark/ ؛ ت) ←* ؛

تلک/talək/ (ا) : ۱. برفی که در اثر عبور افراد فشرده و سفت شود . ۲. قسمتی از مزرعه یا زمین –تکه ای از واحدی بزرگتر . ۳. گروه –گروهی . ۴. دلهره–هراس .

آ) ۱.←* ، ۲. تلک /telak/ ؛ قص) ←* ؛

تلکا/telkā/ (ا) : ۱. گلابی وحشی . ۲. میوه ی جنگلی به اندازه فندق . ۳. غوره‌ی نارس پنبه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تلکی /taləki/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تلّکا /təlləkā/ ؛ ن) همروتلک /hamru-tələk/ ؛ اشر) تلکا /taləkā/ ؛ گ) تلکه /talekə/ ؛

تلکا–بن/telkā-bən/ (ا.مک) : نام مرتعی در سواد کوه .

تلک – پلک/talək-palək/ (ص.مر) : پس مانده –باقی مانده .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

تل کف/tal - kaf/ (ا.مر) : کف تلخ نیشکر .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) ←* ؛

تلک گردش/talek-gərdəš/ (ا.مر) : ۱. کشت نوبتی بر روی زمین . ۲. نوبت دوره ای .

س) ←* ؛ با) ←* ؛

تلّکو/talləku/ (ا) : غوزه‌ی نارس پنبه .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) تلکی /taləki/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تلکو /taləku/ ؛ س) تلکو /taləku/ ؛ آ) ←* ؛

تل کو/taləko/ (ا) : نوعی گیاه خودرو و هرز .

ب) ←* ؛

تلکه/talkə/ (ا) : بیماری هاری .

تلک هکاردن/talək-həkārdən/ (مص.مر) : پدید آوردن راه در میان برف .

ب) ←* ؛ س) تلک هاکردن /talek - hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تل کهو/tel – kaho/ (ا.مر) : نوعی سبزی وحشی شبیه کاهو . **نک** : تل کهوک .

اغر) تل کائو /tal kāu/ ؛ ب) ←* ؛ س) تل کائو /tal-kāo/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛

تل کهوک/tal - kahuk/ (ا.مر) : کاهوی تلخ– نوعی سبزی خودرو و خوردنی که شبیه کاهو و تلخ مزه است.

اغر) تل کائو /tal - kāu/ ؛ ب) ←* ؛ س) تل کائو /tal-kāo/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تل کهو /talə kahu/ ؛ ت) تل کهو /taləkəhu/ ؛

تلکی/taləki/ (ا) : ۱. غوزه‌ی نارس و وانشده‌ی پنبه که برای خوراک دام هم استفاده می شود . ۲. جمعی و گروهی . ۳. میوه کوچک و به اصطلاح گل بسته و تلخ . ۴. کال – نارس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تلّکو /talləku/ ؛

تل کینه/talekinə/ (ا.مر) : قسمت انتهایی برخی میوه ها مثل خیار که تلخ مزه است .

اغر) تل کینه /tal-kinə/ ؛ س) تل رگه /tal - ragə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ |ک) ←* ؛

تل گز/tale - gaz/ (ا.مر) : نوعی حشره از رده ی مورچگان با اندام باریک و دراز و نیش درد آور و گزنده.

اغر) تل گیزی /talgizi/ ؛ با) تلرز /talarz/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تل گزنه/tal-gaznə/ (ا.مر) : ۱. نوعی گزنه –این گیاه در اوایل بهار در دل صخره می روید و غذای گوزن و آهو است . ۲. گزنه ای درشت تر از گزنه معمولی که نمی گزد .

اغر) کل گزینه /kal gazinə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تل گزنا /talgazenā/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛

تل – گو/tal go/ (ا.مر) : گاوی که برای شخم زدن آماده نباشد .

آ) ←* ؛

تلم/talm/ (ا) : ۱. ران . ۲. تیر چوبی بلند و محکم .

ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تلم/telem/ (ا) : وسیله ای چوبی که ماست را داخل آن ریخته و با کوبیدن در آن از آن روغن و دوغ گیرید– ظرف کره گیری .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تلم /tələm/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تلم/taləm/ (ا.مک) : از توابع چهار دانگه هزار جریب ساری .

تلم/taləm/ (ا/ص) : ۱. نی بامبو . ۲. گاو جوانی که هنوز نزاییده .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تلم /tələm/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تلم/tolom/ (ص) : گاو مادّه ی جوان – گوساله ماده .

ب) ۱. تلم /taləm/ ، ۲. تلم /tələm/ ؛ س) تلم /talem/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ با) ←* ؛ع) تلم /tələm/ ؛ قص) تلیسه /talisə/ ؛ ت) ←* ؛ |ک) تولوم /tulum/ ؛

تلما–درّه/telmā-darrə/ (ا.مک) : از توابع چهار دانگه ی سورتچی ساری .

تلمّار/telemmār/ (ا) : محلّ پر آبی در شالیزار که بذر را در آن می پاشند و چون جوانه زد، آن را در شالیزار نشا می کنند .

اغر) تیم جار /timjār/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←*

تلم

؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ←(اغر) ؛ ت) تومجار /tumjār/ ؛ آک) تیم بیجار /tim-bijār/ ؛

تل ماک/talə māk/ (ا.مر) : شیری کـه در دوسـه روز اول پس از زاییدن دوشیده شود .

ب) تله مک /talə - mek/ ؛ س) تل مک /tal - mek/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) شی /šəy/ ؛ع) رشه /rašə/ ؛ قص) ماک /māk/ ؛

تلمبار/tələmbār/ (ص.مر) : ۱. زیاد – فراوان . ۲. انباشته – انبوه . **نک** : المباره .

اغر) ۱.←* ، ۲. تلمبار /taləmbār/ ؛ ب) ←* ؛ س) تلمبار /tələmbār/ ؛ ق) تلمار / telamār/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) تلمّار /taləmmār/ ؛ ن) تلمبار /taləmbār/ ؛ع) ←* ؛ قص) تلمّار /telemmār/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(ن) ؛ آک) تیلیمبار /tilimbār/ ؛

تلمبار/taləmbār/ (ا.مک) : کوهی در جنوب روستای زیارت گرگان به ارتفاع ۳۰۸۶ متر .

تلمبار هکاردن/tələmbār-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. انباشتن . ۲. رشد و نمو کردن بیش از اندازه گیاه– رشد نامرغوب . نک : ملمبه بیشتن.

اغر) تلمباری هکاردن /taləmbāri həkārdən/ ؛ ب) تلمباری هکاردن /tələmbāri - həkārdən/ ؛ ق) تلمبارها کردن /telembār hākərden/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تلمّار هکردن /taləmmār hakərdan/ ، ۲. تلّمار هاکردن /taləmmār hākərdan/ ؛ ن) تلمبار هاکردن /taləmbār hākərdan/ ؛ع) تلینبارهاکردن /talinbār hākordan/ ؛ قص) تلّمار هاکردن /teləmmār-hākərdan/ ؛

تلمباری/tələmbāri/ (ص.نس) : پرمحصولی–رویش بیش از اندازه ی گیاه در مزرعه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تلم بزوئن/tələm-bazuan/ (مص.مر) : ۱. تلمبه زدن . ۲. تبدیل ماست به دوغ و کره . **نک** : پرهدائن .

ب) تلم بزوئن /tələm-bazoən/ ؛ س) تلم بزوئن /tələm-bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) تلم بزوئن /telem-bazoan/ ؛

تلم بند/tələm - band/ (ا.ا) : ریسمان یا ساقه رزی که دور کندو پیچند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تلم شل /tələmšel/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تلم پاس/tələm-pās/ (ا.مر) : **نک** : پارس تلم .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تلم پارس /tələm-pārs/ ؛

تلم پر/tələm-par/ (ا.مر) : پره ی دسته ی چوبی کندو که با آن ماست را به دوغ تبدیل کنند .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تلم–پر–دسته/tələm-par-dastə/ (ا.مر) : **نک** : تلم پر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تل مج/tal- mej/ (ا.مر) : تلخ مزه .

قص) ←* ؛

تلم چال/tələm-čāl/ (ا.مر) : چاله ای کـه در حوالـی تلـم تعبیه کنند تا آب دوغ و زایـدات در آن سـرازیر شـود . **نک** : تلم .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تل مزدی/tal - məzdi/ (ا.مر) : کار در برابر یک وعده غذا.

ق) پوس مز /pus məz/ ؛ آک) شکم پلا /šakam-palā/ ؛

تلم زن/tələm - zan/ (ص.فا) : کسـی کـه بـه وسـیله ی «کندو» از ماست کره گیرد .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

تلم سات/tələm-sāt/ (ا.مر) : ۱. چهار پایه ای میز مانند کـه دوغ غلیظ شده را بر روی آن پهن کنند تا سفت شود . ۲. چوبی به صورت چهار پایه .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ قـص) ←* ؛ اشـر) تـلار /təlār/ ؛

تلم سر/tələm-sar/ (ا.مر) : جایگاه کندو .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قـص) ←* ؛

تلم – سر – زن/tələm-sar-zan/ (ا.مر) : در پوش کنـدو – تختهی گردی که سوراخی در وسط دارد و روی کنـدو گذارند .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

تلم سنگ/tələmə-sang/ (ا.مک) : نـام ارتفـاعی در سـواد کوه .

تلم – شیش/tələm-šiš/ (ا.مر) : ترکه هـای نـازک و بلنـد درخت انجیلی که جهت ساختن بند «کنـدو» استفاده می شود .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تلمک/talmək/ (ا) : گردو .

تلم کا/taləm-kā/ (ا.مر) : گوسالهی مادّه .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تلم کا /tələmkā/ ؛ ن) تلم /tələm/ ؛ ع) ←(ن) ؛

تلم کته/tələm-kətə/ (ا.مر) : گوسالهی کوچک مادّه .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛

تلم – کـرک/taləm-karək/ (ا.مـر) : حلقـه ای چوبـی از شاخه های قابل انعطاف که به دور کندو پیچند .

ن) تلم گرک /tələm garak/ ؛

تل – ممیج/talə-mamij/ (ا.مر) : کشمش تلخ .

اغر) تل ممیـج /tal - mamij/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تل میبج /tal maij/ ؛ ع) تـل مهیج /talə mahij/ ؛ اشر) تلخ – ممیز /talxe-mamiz/ ؛

تلم نفار/tələm-nəfār/ (ا.مر) : تختی کـه «کنـدو» را روی آن گذارند .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

تلم هادائن/talem hādāen/ (مـص.مـر) : کنایـه از: جفـت گیری کردن حیوانات .

ن) تلم هادائن /talm-hādāan/ ؛ اشر) تکّه – هدائن /takkə-hədāən/ ؛

تلمی یار/talami - yār/ (ا.مک) : از مکـان هـای واقـع در روستای زیارت گرگان .

تلن/talen/ (ص) : ۱. تند و تیز . ۲. رنگ قهوه ای . ۳. تلخ – تلخک .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛

تلنار/telnār/ (ا.مک) : از توابع گیل‌خواران قائم شهر .

تل نبات/tal-nebāt/ (ا.مر) : نبات داغ شـده کـه تلـخ مـی باشد و به فردی که مسموم شده می دهند .

اغر) ۱.←* ، ۲. تل نبات داغ / tal nəbāt dāq/ ؛

تلنبار/talənbār/ (ا.مر) : انبار بزرگ – انبار توتون .

اغر) ۱.←* ، ۲. تلمبار /taləmbār/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تلمّـــار /tələmmār/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تلینبـــار /talinbār/ ؛

تلنگ/tələng/ (ا) : توان –توانایی –قدرت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ قص) ←* ؛

تلنگ/tələng/ (ا) : تغییر کوک – تغییر لحن –در فرهنگ

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

آنندراج به سرانگشت نواختن دف و دایره و امثال آن و مترادف کوک نیز آمده است.در غیاث الغات نیز به معنی کوک آمده است .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛

تلنگ/tələng/ (ا) : ۱. فرم – مدل – طریقه – آهنگ – شیوه . ۲. طاقت – توانایی . ۳. کشیدن صدا و آواز .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* تلنگ /teleng/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←* ؛ *ع)* ←(س) ؛

تلنگ دربردن/tələng-dar-bordən/ (مص.مر) : پاره شدن ما تحت و کنایه از : از پادر آمدن . **نک** : پاتیل در بردن.

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* تلنگ دربوردن /tələng-dar-burdən/ ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* تلنگ در بوردن /tələng darburdan/ ؛ *ن)* ←(آ) ؛ *ع)* پلنگ درشین /telang - dar -šeyan/ ؛ *قص)* تلنگ در بردن /tələng - dar - burdan/ ؛ *ت)* ←(ع) ؛

تلنگر کا/taləngər-kā/ (ا.مر) : **نک** : دنقول کا .

تلنگم/telengom/ (ا.مص) : لغزش .

س) ←* ؛ *ق)* دلنگون /dəlangun/ ؛ *آ)* تلنگوم /təlangum/؛

تلنگون/telangon/ : ۱. کم آوردن . ۲. کوتاه آوردن .

ق) ←* ؛

تل نمک/təl namək/ (ا.مر) : کلوخه‌ی نمک –نمک سنگی .

اغر) تخته نمک /taxtə nəmək/ ؛ *ق)* ←* ؛

تلو/tolu/ (ا) : خارگیاهان–تیغ .

اغر) تلی /tali/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* ←(اغر) ؛ *ق)* ←(اغر) ؛ *با)* ←(اغر) ؛ *آ)* ←(اغر) ؛ *ن)* ۱.←* ، ۲. تلی /tali/ ؛ *قص)* تلو /talu/ ؛ *ت)* ←(قص) ؛ *اشر)* ۱.←* ، ۲. تالو /tālu/ ؛ *گ)* تیف /tif/ ؛

تل وار/telvār/ (ا) : ۱. سرپناه وسیع برای دام ها . ۲. چادرهای بزرگ صحرایی که برای پذیرایی مهمان ها بر پا شود . ۳. محلّ نگهداری کرم ابریشم .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *اشر)* تلار /talār/ ؛ تلوار /talevār/ ؛

تلوار سر/təlvār-sar/ (ا.مر) : محدوده ی طویله – طویله . **نک** : تل وار .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* تلارسر /talār - sar/ ؛ *اشر)* سر- تلوار /sare-taləvār/ ؛

تل واش/talvāš/ (ا.مر) : گیاهی است، بوته ای که بسیار سمّی است .

س) ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* شلواش /šelevāš/ ؛ *گ)* تله واش /talə-vāš/ ؛

تلوپه–تلوپه/toluppə-toluppə/ (ا.صو) : ۱. صدای پا به هنگام دویدن . ۲. صدای کوبیدن بر چیزی .

اغر) ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* تراپ تروپ /trāp-trup/ ؛ *قص)* تلّوپ تلّوپ /tollup-tollup/؛

تلوت/telut/ (ا.مک) : از توابع گنج افروز بابل .

تلوچال/talo -čāl/ (ا.مک) : از توابع کلاردشت .

ن) ←* ؛

تلور/təlor/ (ا.مک) : روستایی در جنوب غربی بندرگز .

تلور/tolur/ (ا.مک) : از کوه‌های سدن رستاق واقع در استرآباد .

تلوره/talurə/ (ا./ق) : سحرگاه – اوّل صبح .

اغر) ۱.←* ، ۲. تلاونگ /tələ vāng/ ؛ *س)* تلاونگ /telā vang/ ؛ *ق)* ←(س) ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←(اغر) ؛ *ن)* تلاوونگ /talā vung/ ؛ *ع)* ←(ن) ؛ *قص)* تلاونگ /talā -vang/ ؛

تلوس/talus/ (ا) : ۱. آت و آشغال . ۲. علف های پاییزی .

س) ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *ع)* تلس /talos/ ؛

تلو – ساجه/talu-sājə/ (ا.مر) : جارویی چوبی و تیغ دار جهت جدا کردن کاه از خرمن .

اغر) تل جارو /tal jāru/ ؛ *ب)* تلی سازه /tali sāzə/ ؛ *س)* ←(ب) ؛ *ق)* تلی شاجه /tali šajə/ ؛ *با)* ←(ب) ؛ *آ)* ←(ب) ؛ *ن)* تلی ساجه /tali sājə/ ؛ *ع)* ←(ن) ؛ *ت)* ←* ؛

تلوس پلوس/talus palus/ (ا.مر) : خوراکی های بی ارزش

و علوفه هایی که حیوان از سرناچاری خورد .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ع) تلس پلس /talos palos/ ؛ اشر) تلیت /talit/ ؛

تلوسرک/talu - sarak/ (ا.مک) : از توابع خرّم آباد تنکابن .

تلوسرمحله/mohallə - talus - sar/ (ا.مک) : روستایی از منطقه‌ی گلیجان تنکابن .

تلوشت/talušt/ (ا) : بی تابی در مقابل گرسنگی .

ت) ←* ؛

تلوشت-بیین/talu-št-babeyan/ (مص.مر) : بی طاقت شدن در مقابل گرسنگی .

ت) ←* ؛

تلوک/taluk/ (ا.مک/ا) : ۱. نام مرتعی در ارتفاعات چرات سواد کوه . ۲. نام محلّی در جنوب شرقی قائم شهر . ۳. خارزار-جایی که خار روید .

ق) ←* ؛

تلوک/toluk/ (ص/ق) : کم- مقدار کم .

اغر) تپلوک /təpəluk/ ؛ ب) ←* ؛ ق) تپوک /tepuk/ ؛ آ) ۱.←(اغر) ، ۲.←(ق) ؛ قص) ←(اغر) ؛

تلوکلا/talu - kəlā/ (ا.مک) : از روستاهای شرق گرگان .

تله/talə/ (ا.مک) : از توابع کوهستان غرب چالوس .

تله/talə/ (ا.اصو) : ۱. تله - دام . ۲. صدای تضرع آمیز برخی حیوانات اهلی به هنگام حمله ی حیوانات درنده یا از دست دادن بچّه هایشان . ۳. صدای گاو و سایراحشام از روی سرمستی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. تلی /taləy/ ، ۲.←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ← ؛ اشر) ۱.← ، ۲. گره /gərə/ ؛ اک) ←* ؛

تله/telə/ (ا) : ۱. تیله . ۲. پاره های شکسته‌ی ظروف سفالین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) تیله /tilə/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(با) ؛

تل هایته/tal-hāita/ (ص.مف) : ۱. آویزان شده . ۲. دام گذار .

اغر) تو تو بوییه /toto baviyə/ ؛ ق) ترهایته /tərhāyte/ ؛

ن) تل ایل /taləəyl/ ؛

تله ایل/taləəyl/ (ص.فا) : دام گذار .

اغر) تله یل /talə-yəl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تله اهل /talə-ehel/ ؛ با) تله ال /talə-el/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ع) تله چین /talə čin/ ؛

تله - بکشیین/talə-bakəšiyən/ (مص.مر) : بانگ زدن - فریاد کشیدن .

ب) تله بکشیین /tale-bakšiyen/ ؛ ق) ←* ؛ با) تله بکشیین /talə bakəšiyən/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تلی بکشین /taləy bakəšian/ ؛ع) زتله بکشین /zətelə bakəšeyan/ ؛

تله - بن/talə-bən/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

تله بنیان/talə-bənyān/ (مص.مر) : تله گذاری .

اغر) ۱.←* ، ۲. تله بیشتن /talə - beyəštən/ ؛ ب) تله بیشتن /talə-beyəštən/ ؛ س) تله بییشتن /talə-biyeštən/ ؛ ق) تله بشتن /taləbəštən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تله بشتن /talə beštan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛

تله بیشتن/talə - bəyəštən/ (مص.مر) : دام گذاشتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تله بییشتن /talə-biyeštən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تله بشتن /talə beštan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) تله بشتان /talə - beštān/ ؛ اشر) تله - وایشدن /talə-vāišdən/ ؛ اک) تله نان /talə-nān/ ؛

تلّه پا/tællə pā/ (ا) : ۱. گیاهی شبیه اسفناج که در آش ریزند . ۲. گیاه سلف .

اغر) ۱. تله پا /taləpā/ ، ۲. تلپا /təlpā/ ؛ ب) ←* ؛ س) توبا /tubā/ ؛

تله پاسین/talə-pāsin/ (ا.مر) : نوعی گردو با پوسته‌ی سبز.

اغر) تپلاس جز /təplās-joz/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) جز - تله - پاس /joze-talə-pās/ ؛

تله - پرچیم/talə - parčim/ (ا.مر) : ۱. چوب هایی که دور تله ی پرندگان بر زمین فرو کنند تا پرنده به سوی تله هدایت شود . ۲. کنایه از: کاری را از روی بی میلی انجام دادن . نک : ابکل پچار .

اغر) تله پچار /talə pečār/ ؛ س) ←* ؛ ق) پرپچّیم /parpaččim/ ؛ با) تله-پچّیم /talə- paččim/ ؛ آ) ←(با) ؛ ع)

تله کنار /talə kenār/ ؛ اشر) تلو – پرچیم /parčim - talu/ ؛

تله پشته/tali-pəštə/ (ا.مـر) : پشـته ی خـار –پشـته ای از سرشاخه های خار دار .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تله – تا/talə-tā/ (ا.مر) : نخ مخصوص تله ی پرندگان کـه از دم اسب بافته شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تله زی /talə -zi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

تله – چالی/talə - čāli/ (ا.مر) : چاله ی تله که فرار پرنـده ی به دام افتاده از آن ناممکن است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

تله – خرو/talə-xaru/ (ا.مر) : نخود خودرو که تلـخ مـزه و غیره خوراکی است .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ اشر) خرو /xaru/ ؛

تله خسی/telə-xəsi/ (ص.مر) : آلوده به گل .

اغر) تیل خاس /til xās/ ؛ ق) تیـل خسـی /tilxəsi/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛

تله خنه/talə - xənə/ (ا.مر) : بخشی از تلـه ی مخصـوص پرندگان که نخ تله در میان آن جهت گرفتـار سـاختن صید قرار گیرد .

س) تله خنه /talə - xenə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تل – هدائن/təl hədāən/ (مـص.مـر) : ۱. تکـان مختصـر دادن . ۲. فشار آوردن کم . ۳. لم دادن –دراز کشیدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تغ هدائـن / teq-hədāən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) تل هدائـن /telhədāen/ ؛ با) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. ور تـال هدائن /vartāl-hədāan/ ؛

تله رگ هدائن/talə-rag-hədāən/ (مص.مر) : برپا کـردن تله .

ب) ←* ؛ س) تلـه رگ هدائـن /tale-rəg-hedāən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تله رگ هدائن /talərəg hədāan/ ، ۲. تله رگ هادائن /talərəghādāan/ ؛

تل هرهایته/tal-herhāytə/ (ص.مر) : کنایه از: پایین آمدن شکم هنگام آبستنی یا بزرگ شدن شکم .

ق) ترهـاییت /terhāit/ ؛ با) هرهـاییت /herhāit/ ؛ آ) ۱. هریـیت /hərait/ ، ۲. هراییـت /hərāit/ ؛ع) هرآییـت /horāit/ ؛

تله – زی/talə-zi/ (ا.مر) : تلـه ای کـه از دم اسـب بافتـه شود.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) تله تا /talətā/ ؛ اشر) جله /jalə/ ؛

تله سپ/talə-seb/ (ا.مر) : سیب تلخ – میـوه تلـخ مـزه‌ی سیب جنگلی .

اغر) تله سه /talə-se/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تل سه /tal -se/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ بـا) ←(اغـر) ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←* ؛ع) تل سف /tal sef/ ؛ قص) تله سه /taləsə/ ؛ اشـر) ←* ؛ آک) تله سیب /talə - sib/ ؛

تله سر رشت/talə-sar-rošt/ (ا.مر) : تله ای کـه از گیـر در رفته باشد .

ق) تلـه سرهوشـت / talesar hušt/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) تلـه سروشت /talə sarušt/ ؛ع) بزشت تله /bozešte talə/ ؛ آک) وشته تله /voaštə-talə/ ؛

تله سنو/talə səno/ (ا.مک) : قلّه ای به ارتفـاع ۲۵۰۰ مـتر در کلاردشت .

تله سو/telə-so/ (ا.مص) : سینه خیز .

س) ←* ؛

تله – سو/tələ-su/ (ا.مص) : خزیدن – بـا شـکم خزیـدن . **نک** : بقشتن .

ق) سینه سو /sine su/ ؛ با) تنه–سو /tanə su/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) سینه سو /sinə so/ ؛ قص) ←(ق) ؛

تله سیب هاکردن/talə-sib-hākərdan/ (مص.مـر) : مـهیا کردن تله برای عمل .

ن) ←* ؛ع) تله ره زیب هاکردن / talərəzib hākordan/ ؛

تله کارچ/talə-kārč/ (ا.مر) : آغاز کرچ شدن مرغ .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تـل کـرچ /tal - kerč/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) تـله کرچی /talə – kərči/ ؛ ن)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

←(س) ؛ قص) تله کچ /talə - keč/ ؛

تله کنار/talə kenār/ (ا.مر) : پرچین کوتاهی که جهت هدایت پرنده به سوی دام در اطراف تله تعبیه شود . **نک** : پچار .

ع) ←* ؛

تلّه کو/talləku/ (ا) : غوزه نشکفته‌ی پنبه–غوزه‌ی نارس .

اغر) تلکی /taləki/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. تلکو /taləku/ ؛

تله گز/talə-gaz/ (ا.مر) : **نک** : تله واش .

با) ←* ؛

تله مار/talə mār/ (ا) : گاو تازه زاییده .

ب) ترنه مار /tarnə-mār/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تهنه مار /tahnəmār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ب) ؛

تله – مار/talə-mār/ (ا.مر) : ۱. ترکه ای برای شکار پرندگان که در زمین تعبیه شود . ۲. چوب اصلی تله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

تله نار/talə nār/ (ا.مر) : گیاهی خودرو و تلخ مزه که برای دام غیر قابل استفاده است .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تلخه /talxə/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. تل – گز /talə-gaz/ ؛ آ) ←* ؛

تله – واش/talə-vāš/ (ا.مر) : علفی هرز و بسیار تلخ که تغذیه ی آن موجب خون ریزی در احشام شود .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. تله – گز /talə - gaz/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تل تاسم /talətāsəm/ ؛ ت) تلی واش /tali vāš/ ؛ آک) ←* ؛

تله یل/talə - yəl/ (ص.فا) : دام گستر–تله گذار .

اغر) ←* ؛ با) تل ال /talə - el/ ؛ آ) ←(با) ؛ ع) تله چین /talə čin/ ؛

تلی/tali/ (ا) : ۱. تیغ – خار– خارگیاه . ۲. تیغ ماهی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) تلو /təlu/ ؛ اشر) تلو /talu/ ؛

تلی/tali/ (ص.نس) : تلخی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تل مزه /tal - məzə/ ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

تلی باغ/talibāq/ (ا.مک) : از توابع اسفیورد شوراب ساری .

تلی – پا/təli - pā/ (ا.مر) : ۱. سلف . گیاهی شبیه اسفناج است . ۲. گیاهی دارویی که آن را با دست له کنند و به پوست صدمه دیده یا دمل بندند . **نک** : استا – پرچنار .

اغر) ۱.←* ، ۲. تلپا /təlpā/ ؛ ب) تله پا /tələ-pā/ ؛ س) تلپا /təlpā/ ؛ با) ←* ؛

تلی پلی/təli-pəli/ (ا.مر) : درمان سنّتی .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تلیت/talit/ (ا/.مص) : ۱. مخلوط کردن غذا برای حیوانات . ۲. نان تکّه تکّه شده که در آب گوشت و یا چای ریزند .

ب) تلیت /təlit/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. تریت /tərit/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. تریت /tarit/ ؛ ع) تریت /tarit/ ؛ اشر) ←(ن) ؛

تلی – تک/tək – tali/ (ا.مر) : ۱. نوک تیغ . ۲. کنایه از طول کم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تلی – تلاس/tali-təlās/ (ا.مر) : خار – تیغ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تلی تمش/tali - taməš/ (ا.مر) : تمشک زار –خار – تیغ – تیغ تمشک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) تلی تمشک /tali-tamešk/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) بور تیف /burə - tif/ ؛

تلّیج/tallij/ (ا) : رو انداز نمدی اسب . **نک** : اسب سرکش .

س) ۱.←* ، ۲. تلّیک /tallik/ ؛ ق) تلّیک /tallik/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تلیک /talik/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(س) ؛

تلی جار/tali-jār/ (ا.مر) : محّل رویش بوته های خار دار– خارزار .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن)

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

←**؛ ع) ←**؛ قص) ←**؛

تلی دار/tali-dār/ (ا.مر) : خاردار– درختان تیغ دار .

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛ قص) ←**؛ ت) ←**؛ اک) تیف دار /tif-dār/ ؛

تلی ران/tali rān/ (ا.مک) : ۱. نهری که از ارش‌رود اهلم رستاق انشعاب می یابد . ۲. از توابع لیتکوه آمل .

آ) تلیرون /talirun/ ؛ ن) ←**؛

تلیره/talirə/ (ا.مک) : مرتعی در روستای «الستان» کتول .

تلی سازه/tali-sāzə/ (ا.مر) : جارویی که از شاخه های نازک نوعی خار یا سر شاخه‌ی درختان بافته شود .

اغر) تل جارو /tal jāru/ ؛ ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) ۱.←** ، ۲. تلی سازه /tali-sāzə/ ؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ع) تلی ساجه /tali sājə/ ؛ قص) ←(ع) ؛

تلیسه/talisə/ (ص) : گوساله‌ی جوان .

اغر) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ ن) ←**؛ ع) تلم /tələm/ ؛ قص) ←**؛

تلی شورکا/tali-šurkā/ (ا.مر) : جارویی که از نوعی گیاهِ ساحلی درست شود . **نک** : شورکا .

ب) ←**؛ با) ←**؛

تلی شیش/tali - šiš/ (ا.مر) : نوعی جارو از شاخه های خاردار– جارویی که از سرشاخه های انار درست شود و بیشتر جهت جاروب کردن اطراف خرمن مورد استفاده قرار گیرد .

اغر) تل جارو/tal jāru/؛س) ←**؛ ق)←**؛ با)←**؛ آ) ←**؛ ن)۱. تلی ساجه /tali sājə/ ، ۲. چکر /čakar/ ؛ع) ←(ن) ؛

تلیک/talik/ (ا) : ۱. نمد های کوچک مدور یا مستطیل شکل که به آسانی قابل جا به جا شدن است و موارد استفاده گوناگون دارد . ۲. تلخ شده .

ب) ←**؛ س) تلیّک /tallik/ ؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ع) ←(س) ؛ ت) ←**؛

تلی کتیه/tali- kateyə/ (ا.مر) : پشته ای از سرشاخه های خاردار که روی پرچین گذارند .

ق) تلی خال /tali xāl/ ؛ با) ۱. تلی کت /tali-kat/ ، ۲. تلی پچّیم /tali-paččim/ ؛ ن) تلی اجار /tali- ajār/ ؛ع) ←(ن) ؛ اشر) تلو – کتیه /talu-kateyə/ ؛

تلیک سر/talik-sar/ (ا.مک) : یکی از روستاهای نور .

تلی ککه/tali-kakə/ (ا.مر) : نام درختچه ای پرتیغ .

ق) تلی گله /tali gələ/ ؛

تلی کلا/tali - kəlā/ (ا.مک) : از توابع چهار دانگه ی سورتچی ساری .

تلیکه – رون/talikə - run/ (ا.مک) : از توابع جلال ازرک جنوبی بابل .

تلی گالچه/tali-gālčə/ (ا.مر) : بوته ی پرخار–چند بوته ی پرخار که در کنار هم روید .

اغر)←**؛ ب)←**؛ س) تلی گاله /tali-gelə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ قص) دازگله /dāz- gelə/ ؛

تلی گلم/tali gələm/ (ا.مر) : خارپشته ی بزرگ که بیشتر جهت مسدود کردن گذرگاه‌های باریک مورد استفاده قرار گیرد .

اغر) تلی کتیه /tali katyə/ ؛ س) تلی گلام /tali-gelām/ ؛ ق) تلی گله /tali-gələ/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←** ، ۲.←(س) ؛ع) ←**؛

تلی گلند/tali-galənd/ (ا.مک) : مزرعه ای در شمال شرقی «بالاجادّه»ی کردکوی .

تلیمبار/talim-bār/ (ا.مر) : انبار سر پوشیده بزرگ که بیشتر جهت انباشت محصولات کشاورزی و یا کار نوغان داری مورد استفاده قرار گیرد .

اغر) تلمبار /taləm bār/ ؛ ب) تلمبار /tələm- bār/ ؛ س) تلم بار /telem - bār/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ع) ←**؛ اک) ←**؛

تلیمبار–سر/talim-bār-sar/ (ا.مر) : نوعی شیروانی با شیب دو طرفه به سبک سرپوش تلمباره .

اغر) تلمبار سر /taləmbār -sar/ ؛ س) تلمبارسر /telembār -sar/ ؛ ق) ←**؛ با) ←(س) ؛ع) ←**؛ اک) ←**؛

تلی مسک/tali-masək/ (ا.مر) : ۱. نوعی علف که به پشم احشام می‌چسبد .چسپک ۲. کنایه از: آدم سمج .

اغر) ←**؛ ب) تلی مستک /talimastək/ ؛ س) ۱.←** ،

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

۲. تلـی مسـّـک /tali-massək/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) تلـی مسـّـک /tali massak/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) مسک /masak/ ؛

تلینگا/telingā/ : خانه‌ی جاودانه .

با) ←* ؛

تلینگ در بـردن/təling-dar-bordən/ (مـص.مـر) : نـک : تلنگ دربردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تلنـگ در بـوردن /teleng-dar-burdən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) تلنـــگ درشین /teleng daršiyan/ ؛ ت) ←(ع) ؛ آک) ←* ؛

تلی نو/tali-no/ (ا.مک) : مرتعی در روستای کدیر نوشهر .

تلینه/talinə/ (ا) : هر نوع مادّه ی تلخ مزه .

ب) ←* ؛ ق) تل زهرمار /talə zhrə mār/ ؛

تلی وج/tali-vəj/ (ص.فا) : خارکن .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) تلی وج /tali-vəj/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تلی کن /tali kan/ ؛ اشر) تلو – کش /talu-kaš/ ؛

تلیون/talyon/ (ا.مک) : از مراتع لنگای عباس آباد .

تلیون دره/talyon-darə/ (ا.مک) : درّه ای در کلاردشت .

تلی ونگه/tali-vangə/ (ا.مر) : کنده و ریشه و شاخه هـای زیرین درخت که از خاک به در آید .

اغر) ←* ؛ اشر) تلو – ونگه /talu - vangə/ ؛

تلیه بکشیین/taleyə-bakəšiyən/ (مص.مر) : بانگ برآوردن – جیغ کشیدن – فریاد از نهاد .

اغر) ←* ؛ ب) تله بکشیین /talə-bakšiyən/ ؛ ق) تله هـا کردن /talə hākərdən/ ؛ با) تله بکشیین /talə-bakəšiyən/ ؛ آ) تله بکشیین /tale bakšiyan/ ؛ ن) تلـی بکشـین /taləy-bakəšian/ ؛

تم/tam/ (ا) : ۱. بخار– بخار آب و غـذای گرم . ۲. دم –دم کردن چای و غیره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تمه /tamə/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تم/tamə/ (ا) : کرتی بزرگ در شـالیزار مرکـبّ از چندیـن کرت کوچکتر .

ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تما/tamā/ (ا) : یخچال طبیعی– برف و یخ انباشته شده در عمق درّه ها ، چین خوردگی ها و زوایای کوه‌ها کـه از زمستان باقی مانده است .

ت) ←* ؛

تمّار/temmār/ (ا) : برف و یخ انباشته شـده در عمـق درّه ها، چین خوردگی ها و زوایای کوه‌هـا کـه از زمسـتان باقی مانده است – یخچال طبیعی .

ق) تلمار /telemmār/ ؛ آ) ←* ؛ ع) تمـاّر /tammār/ ؛ ت) ←* ؛

تمازن/tamā- zən/ (ف.امر) : ساکت شو .

ن) ←* ؛ آک) تام بزن /tām-bazan/ ؛

تماز نسّن/tamāze-nessan/ (مص.مـر) : سـاکت کـردن – آرام کردن .

ن) ۱.←* ، ۲. نمازوئن /təmāzuən/ ؛

تماشان/tamāšān/ (ا) : بخشی از یک زمین که بی درنـگ پس از شخم بذر افشانی شود .

ت) ←* ؛

تمّاکو/tammāku/ (ا) : تنباکو .

اغـر) تمبـاکو /tambāku/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تمبکـــو /tambəku/ ؛ س) تمبکـــو /tambeku/ ؛ ق) تمّـــاکو /tammāku/ ؛ بـا) تمبـاکو /tambāku/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛

تمّال/tammāl/ (ا) : کیسه ی حمّام . نک : چوغا کیسه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تمّال /tammāl/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تن مـال کیسـه /tanmāl-kisə/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) کیسه – تمّالی /kisə - tammāli/ ؛

تمام هکاردن/təməm-həkārdən/ (مـص.مـر) : کنایـه از : مردن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تمـوم هــاکرده /təmum-hākerdə/ ؛ ق) تمام هــاکردن /təmām hākerdən/ ؛ بـا) تموم هکـردن /temum-hakərdən/ ؛ آ) ۱. تمـوم هـا کـردن /təmum hākərdan/ ، ۲. تموم هکردن /təmum hakərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تمن ها کردن /tomon hākordan/ ؛ قص)

تموم ها کــردن / tamum - häkerdan/ ؛ ت) ←(با) ؛ اشر) تمـام – هـا کـئردن /təmām-häkoərdən/ ؛ آک) تومومهـــا گودن /tomomā gudan/ ؛

تمّان/təmmān/ (ا) : ۱. شلوار . ۲. دامن گشاد . ۳. شورت .
اغر) ←** ؛ ب) تامون /tāmon/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تامون /tamun/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) تــامون /tāmun/ ؛ ن) تمّــون /təmmun/ ؛ ع) تمّن /tommon/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) ←** ؛ آک) تومون /tumon/ ؛

تمان/təmān/ (ا) : مدّت– زمان – وقت .
اغر) ←** ؛ ب) تمن /təmon/ ؛ س) ←** ؛ ق) تـوم /tum/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) تمن /təmən/ ؛ ع) تمن /tomon/ ؛ قـص) تمن /təmon/ ؛

تمباکوچوله/tambāku-čulə/ (ا.مـر) : ظرفـی چوبـی کـه جهت خیساندن تنباکو مورد استفاده قرار گیرد .
اغر) ←** ؛ ب) تمبکوچوله /tambəku-čulə/ ؛ س) تنبکـو چوله /tanbəku -čulə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←** ؛ آک) ←** ؛

تمبان بندن/tombān-banden/ (ا.مر) : بند شلوار .
اغر) تمّان بند /təmmān band/ ؛ ب) تـامون بنـد /tāmon-band/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) شـلوار بـن /šəlvār ban/ ؛ بـا) تمبون بن /tumbun -ban/ ؛ ن) شلوار بنّن /šalvār bannən/ ؛ قص) بنده تمّن /bande -tāmmon/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) بند – تمبان /bande-təmbān/ ؛

تمبان قمبلی/təmbān-qombəli/ (ا.مر) : نوعـی خـاص از دامن که در کتول مورد استفاده قرار گیرد .
اشر) ←** ؛

تمبره/tamborə/ (ا) : ۱. نام نوعی ساز– تنبـور . ۲. تنـه – بدنه ی انسان غیر از سر .
اغر) تمبوره /tamburə/ ؛ ب) ←** ؛ ق) تمّـور /tammur/ ؛ با) تمورک /tamburək/ ؛ ن) ←** ؛

تم بزوئن/tam-bazuan/ (مص.مر) : ۱. بوی بد غـذا– بـوی غذای مانده . ۲. فاسد شده .
اغر) تم بزئن /tam-bazoən/ ؛ ب) تم بزوئن /tam-bazuən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) تم هادائن /tam-hādāan/ ؛ آک) تام بزن /tām-bazan/ ؛

تمبک/təmbək/ (ا) : دمبک– دنبک – نام سازی است .
اغـر) ۱.←** ، ۲. دمبـــک /dəmbək/ ؛ ب) ←** ؛ س) دمبـک /dambək/ ؛ ق) دمّـــک /dmmək/ ؛ آ) دمّـــک /dammək/ ؛ ن) تمبـک /tambak/ ؛ ع) تنبـک /tanbak/ ؛ قص) دمبک /dombak/ ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) ←(ن) ؛ آک) دمبک /dambak/ ؛

تمبل/tambəl/ (ص) : تنبل ،کودن – کاهل .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) تمّل /tammal/ ؛ بـا) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تمبـــل /tambal/ ؛ قص) تمّل /tammal/ ؛ ت) ←** ؛ آک) تمبول /tambol/ ؛

تمبلک/təmbəlok/ (ص) : ۱. کم – مقدار کم . ۲. فربـه – چاق .
اغر) ←** ؛ ق) تمبلک /tambəluk/ ؛

تمبله/tambələ/ (ا) : کوزه ی گهواره که ادرار و مدفـوع در آن جمع شود –تنبله .
اغر) ۱.←** ، ۲. تنبله /tanbələ/ ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ن) ادبچه /adab čə/ ؛ آک) خاله /xālə/ ؛

تمبلی/tambəli/ (ا.مص) : تنبلی– کاهلی .
اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تمبـلی /tambeli/ ؛ ق) تمّلـی /tamməli/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) تمّلی /tammali/ ؛ ع) تمبلـی /tambali/ ؛ قص) تمّلـی /tammali/ ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

تمبلی بویین/tāmbəli-baviyən/ (مص.مر) : مرحلـه ای از رشد برنج در شالی زار .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) تمبلی بهیین /tambəli-bahiyən/؛

تمبوره/tamburə/ (ا) : تنه–بدنـه ی انسـان غـیر از سـر– بدنه ی هرچیز .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تنه په /tane-pə/ ؛ ق) تنه پـه /tanəpe/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) تنه /tanə/ ؛

تمبیر/tambir/ (ا) : داروی نظافت حمام– نوره .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تمـیر /tamir/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تنویر /tanvir/ ؛ ع) تن بیر

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

/tanbir/ ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

تمبیر کش خانه/tambir-kaš-xānə/ (ا.مر) : اتاقکی در حمّام عمومی که داروی نظافت در آن جا مورد استفاده قرار گیرد .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تمیر کش خنه /tamir-kaš-xenə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) تمیرکش خنه /tamir kaš xənə/ ؛ ن) تنویر خنه /tanvir xənə/ ؛ع) تن بیرکش خنه /tanbir kaš xonə/ ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

تمبیره/tambirə/ (ا) : ۱. اسکلت . ۲. پیکره- جسم - هیکل.

اغر) تمبوره /tamburə/ ؛ س) تنبیره /tanbirə/ ؛ ق) خمیره /xamirə/ ؛

تم تاش خل/tam-taš-xel/ (ا.مک) : محلّه و مزرعه ای در بالا جادّه‌ی کردکوی .

تم تمه/təm təmə/ (ا.مر) : سهل انگاری - معطّلی - درنگ .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

تم تو/tamə-to/ (ا.مر) : حرارتِ ناشی از بخار .

اغر) ۱.←** ، ۲. تمِ تو /tame -to/ ؛ ب) ←** ؛ س) تم - تو /tamo- to/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تهمه تو /tahmə - to/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تمثال/tamsāl/ (ا) : مثال- مانند .

اغر) ۱.←** ، ۲. تمسال /təmsāl/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تم جار/tem-jār/ (ا.مر) : خزانه‌ی برنج .

اغر) تیم جار /tim-jār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ آک) تیم بیجار /tim-bijār/ ؛

تمر/tamər/ (ا.مک) : نام رود و مرتعی در لفور سواد کوه .

تمس/tams/ (ا) : گربه ماهی .

با) ←** ؛

تمسک/tamest/ (ا.مک) : از توابع هرازپی آمل .

تمش/taməš/ (ا) : تمشک- درختچه ای خاردار که نام علمی آن idaeus.r.caesius rubus می باشد .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) تموشتنه /tamuštənə/ ؛ آ) تمشتنه /tamoštənə/ ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) تمش /tameš/ ؛ آک) تموش /tamuš/ ؛

تمشا /təmšā/ (ا) : ۱. تماشا- تماشا کردن . ۲. به نمایش نیز گفته شود.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱. تمشا /təməšā/ ، ۲. تامشا /tāməšā/ ؛ ن) ←** ؛ع) تمشا /tamešā/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←** ؛ اشر) تماشا /temāšā/ ؛

تمشاگر/təmšā-gar/ (ص.فا) : تماشاچی .

اغر) ۱.←** ، ۲. تمشاچی /təmšāči/ ؛ ب) تمشاگر /təmšā- gar/ ؛ س) ←** ؛ ق) تماشاگر /təmāšā gar/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) تمشاگر /taməšā gar/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) تما شاگر /temāšā - gar/ ؛ آک) ←** ؛

تمش تی تی/taməš-ti ti/ : شکوفه‌ی تمشک .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛

تمش تی تی

تمش چال/taməš-čāl/ (ا.مر) : تمشک زار .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) تمشتنه چال /tamaš tənə čāl/ ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) تمشک جار /tameš -jār/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) تمش - زار /tameš -zār/ ؛

تمشدونه/tamošdonə/ (ا.مر) : ۱. تمشک وحشی -تمشک . ۲. ساقه جوان تمشک که پس از پوست شدن قابل

خوردن است .

اغر) تمشکلو /taməškolu/ ؛ ب) تمش دن /taməšdon/ ؛ س) تمش دونه /taməs dunə/ ؛ ق) ←* ؛ با) تمشکلو /tameškulu/ ؛ آ) تمشتونه /tamoštunə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) تمش دُنه /donə - tamos/ ؛

تمشک جار/tamešk-jār/ (ا.مر) : تمشک زار .

اغر) تمش جار /taməš-jār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) تموشتنه /tamuštənə-jār/ ؛ آ) تمشتنه جار /tamoštənə jār/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ۱. تمشکی /taməški/ ، ۲. تمشکزار / /taməskzār/ ؛

تمشکل/tameškel/ (ا) : منطقه ای که محلّ رویش «تمشک» باشد .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تمشکل /taməškəl/ ؛ ن) تمش کل /taməš kal/ ؛ ت) ۱.←* ، ۲. تمش کیل /tameš - kil/ ؛

تمش کلو/taməš-kolu/ (ا.مر) : **نک** : تمشدونه .

اغر) ←* ؛

تمشک و تیرکلا/tirkəlā/-tameško/ (ا.مک) : از توابع لاله آباد بابل .

تمشگل/taməšgel/ (ا.مک) : از توابع نشتای عبّاس آباد .

تمش لم/tameš -lam/ (ا.مر) : بوته ی انبوهِ تمشک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تمشتنه لم /tamoštənə lam/ ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) تمش - پته /tameš-pətə/ ؛ آک) بورلوم /burə-lom/ ؛

تمشن/taməsen/ (ا.مک) : از توابع ناتل کنار نور .

تَمشون لم/tamašun-lam/ (ا.مر) : ساقه های تمشک .

اغر) تمش لم /taməš lam/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تمشتون لم /taməš tun lam/ ؛ با) ←* ؛ آ) تموشت لم / tamušt lam/ ؛ ن) ←(س) ؛ ع) تمش /tamoš/ ؛ قص) تمش جار /tameš - jār/ ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) تمش - کـرّه /tameš-koərrə/ ؛ آک) تموش لُوم /lom – tamuš/ ؛

تمشی/tamešī/ (ا.مک) : مزرعه ای در بالا جادّه‌ی کردکوی .

تمکاره/tamkārə/ (ا) : کشاورز غیر بومی .

تُمُل/tomol/ (ا.مک) : دهکده ای ازمنطقه اشکور تنکابن .

تِمَلَک/temmalak/ (ا) : متکّای کوچک داخل گهواره .

اغر) پرچه /parčə/ ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

تمّل موس/tammale-mus/ (ص.مر) : کنایه از: آدم تنبلی که از شدّت تنبلی قدرت جابجایی پایین تنه خود را ندارد .

اغر) ۱. شلِ موس /šəle-muš/ ، ۲.←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تمّل موس /tammələ mus/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) تمبل موس /tambele mus/ ؛

تمم/təmom/ (ا) : ۱. تمام . پایان . ۲. همگی.همه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تمام /təmām/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. توم /tom/ ؛ س) ←* ؛ ق) توم /tum/ ؛ با) ←* ؛ آ) تموم /təmum/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تمن /tomon/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) تی /tay/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) توموم /tumom/ ؛

تمن/təmən/ (ا) : ۱. زمان – گاه . ۲. تومان –واحد پول .

اغر) ۱.←* ، ۲. تمان /təmān/ ؛ ب) تمن /təmon/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تمن /tomon/ ؛ قص) تمن /təman/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تومن /tuman/ ؛ آک) تومون /tumon/ ؛

تمنه/tamənə/ (ا) : سوزن درشت تر از سوزن خیاطی – سوزن لحاف و تشک دوزی ۲. جوال دوز. **نک** : تبنه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تمنه /tamenə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تموس/tamus/ (ص) : ۱. کون کلفت – کسی که باسن بزرگ و پهن دارد . ۲. چاق . **نک** : چارموس .

اغر) گت موس /gate-mus/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ۱. گت موس /gatə-mus/ ، ۲. گوموس /gumus/ ؛ ن) ۱.←(اغر) ، ۲.←(با) ؛ ع) خش موس /xaš mus/ ؛

تموش/tamuš/ (ا) : گرما –حرارت .

اغر) تو /to/ ؛ ب) ←* ؛ ق) تو /tu/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ت) تو /tow/ ؛

تموش/tamuš-bazoən/ (مص.مر) : ۱. از رشد بازماندن محصولات کشاورزی در اثر گرما یا سایه . ۲. کم رشد کردن به حالت گسسته شدن .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ب) ←* ؛

تموشتنه - جار/tamuštənə - jār/ (ا.مر) : تمشک پاییزه با بوته های کوتاه زمینی – تمشک زار . **نک** : ترتموش .

اغر) تمش جار /taməš- jār/ ؛ ق) تمشتون جار /taməštunjār/ ؛ با) ←* ؛ آ) تمشتنه جار /tamoštənə jār/ ؛ ن) تمش جارن /jārən taməš/ ؛ع) تمشدنه جار /tamošdonə jār/ ؛ ت) تمش زار /tamešzār/ ؛

تموش چال/tamuš- čāl/(ا.مک):ازمراتع لنگای عباس آباد.

تموم/temum/ (ا) : ۱. تمام – پایان . ۲. همگی – همه .

اغر) ۱. تموم /təmom/ ، ۲. تمام /təmam/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱. تموم /təmun/ ، ۲. توم /tum/ ؛ ق) توم /tum/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) تمون /tomon/ ؛ قص) تموم /tamum/ ؛ ت) تی /tay/ ؛ اشر) تمام /təmām/ ؛

تموم هکاردن/təmom-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. تمام کردن . ۲. کنایه از: مردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تمام هکاردن / təmām həkārdən/ ؛ ب) ←* ؛ س) تموم ها کردن /temum hākārdən/ ؛ ق) توم ها کردن /tumhākərdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱. تموم ها کردن /tum hākərdan/ ، ۲. توم هکردن /tum hakərdan/ ؛ ن) تموم ها کردن /təmom hākərdan/ ؛ع) تمن ها کردن /tomon hākordan/ ؛ قص) توم ها کردن /tum-hākerdan/ ؛ ت) تی هکردن /tay hakerden/ ؛ اشر) تمام – ها کئردن /təmām-hākoərdə/ ؛ آک) توموما گودن /-tumomā-gudan/؛

تمّون/təmmun/ (ا) : تنبان .

اغر) تمّان /təmmān/ ؛ ب) ←* ؛ ق) تامون /tāmun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) تمّان /tommān/ ؛ ت) تمبان /təmbān/ ؛

تمون ببین/tomon- babeyan/ (مص.مر) : پایان یافتن – تمام شدن .

اغر) ۱. تمام بویین /təmām-baviyən/ ، ۲. تموم بویین /təmom-baviyən/ ؛ ب) تمم بویین /təmom-baviyən/ ؛ ق) توم بین /tumbayən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) توم ببین /tum bayian/ ؛ ن) توم بویین /tom bavəyan/ ؛ع) ←* ؛ ت) تی بئن /taybaen/ ؛ اشر) تمام – ها ببین /təmām-hābiyən/ ؛ آک) تومانابون /tumonā-bon/ ؛

تمون بکنی/temun-bakəni/ (ص.مف) : دریده– بی شرم – گردن افتاده .

ب) بکندییه تامن /bakəndiyə-tāmon/ ؛ س) تامون بکندی /tāmon-bakendi/ ؛ ق) بی شلوار /bišəlvār/ ؛ با) ←* ؛ آ) تامون بکّنی /tāmun-bakkəni/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) تمبان بکنشه /tommbān bakenše/ ؛ اشر) تمبان - بکّنده /təmbān-bakkəndə/ ؛ آک) تومون بکنده /tumon -bakandə/ ؛

تمون ها کردن/tomon -hākordan/ (مص.مر) : به انجام رساندن– تمام کردن .

اغر) تمام هکاردن /təmām həkārdən/ ؛ ب) تمم هکاردن /təmom - həkārdən/ ؛ ق) توم ها کردن /tum hākerden/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. تموم ها کردن /təmum hākərdan/ ، ۲. تموم هکردن /təmum hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) تمام – ها کئردن /təmām-hākoərdən/ ؛

تمه/tamə/ (ا) : ۱. کرت بزرگ برنج کاری که به کرت های کوچکتر تقسیم شود . ۲. بخار . **نک** : چولک .

اغر) تیره /tirə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛

تم هازن/tam-hāzen/ (ف.امر /ص.مر) : ۱. ساکت شو . ۲. ساکت شدن .

ن) ۱.←* ، ۲. تم ها زوئن /tam-hāzuan/ ؛ آک) تام زان /tām-zān/ ؛

تمیجانک/tami-jānak/ (ا.مک) : روستایی از منطقه گلیجان قشلاقی تنکابن .

تمیره/tamirə/ (ا) : ۱. غذای رژیمی . ۲. بدون خورشت .

ب) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تمیز کش خانه/tamiz-kaš-xānə/ (ا.مر) : اتاقکی در حمّام عمومی که داروی نظافت را در آن جا به بدن مالند .

اغر) تمبیر کش خانه /tambir kaš-xānə/ ؛ ق) تمیرخنه /tamir xənə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تمیر کش خنه /tamir kaš-xənə/ ؛ ن) تنویر کش خنه /tanvir kaš-xənə/ ؛ع) ←(اغر)

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

؛ ت) تنویر کش خنه / tanvirkaš xonə/ ؛

تمیس/tamis/ (ا.مک) : نام شهری در مازندران که بقایای آن اکنون در استان گلستان باقی است–تمیشه . نک : تمیشه .

تمیش/tamiš/ (ا) : بوته تمشک .

اغر) تمش لم /taməš lam/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) تمش /taməš/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* تموشت /tamušt/ ؛ آ) تمشتنه / tamoštənə/ ؛ ن) ←* ؛ع) تمش /tamoš/ ؛ *قص)* تمش /taməš/ ؛ ت) ←*(اغر)* ؛

تمیشان/tamišān/ (ا.مک) : روستایی از ناتل کنار نور .

تمیش کئرّه/tamiš-koərrə/ (ا.مر) : بوته تمشک تازه .

ق) تمش گله /taməšgələ/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ت) تمش کل /tameškel/ ؛ *اشر)* ←* ؛

تمیشه/tamiše/ :

تمیشه نام شهری قدیمی بوده است. بعضی تاریخ نویسان تمیشه را اقامتگاه فریدون دانسته اند. میرظهیرالدّین در تاریخ خود از تمیشه تحت عنوان کوتی بانصران یاد می‌کند و معتقد است که از عصر فریدون تا زمان ابن اسفندیار کاتب مکانی به نام «بانصران» وجود داشته است. به علاوه گنبدها و آثار حمام با خرابه‌های خندقی که به دستور او از کوهستان تا دریا کنده شده بود، هنوز باقی است . این خندق در مقابل حملات تورانیان ساخته شده بود.دهکده های شرقی و شمال شرقی آن بیرون تمیشه نام داشت که همان ناحیه‌ی استرآباد است . باروی تمیشه به فرمان مازیار ابن قارن خراب شد ولی بعدها دوباره ساخته شد. به نظر می‌رسد این دیوار هم هنگام حمله‌ی مغول از میان رفته است. اسپهبد بهرام (۵۱۲ هـ) برادر زاده‌ی خود رستم بن دارا را یک ماه تمام در تمیشه محاصره کرد. بالاخره مجبور شد جنگل را آتش بزند و رستم به سی رستاق و پنجاه هزار فرار کرد. در البلدان در این باره آمده است: «نخستین شهر تبرستان از طرف گرگان طمیس » است که بر سامان گرگان است و دروازه ای بزرگ دارد. هیچکس از اهل تبرستان به گرگان نمی تواند رفت مگر از راه این دروازه، زیرا دیواری از گچ و آجر از کوه تا داخل دریا کشیده اند و خسرو انوشیروان این دیوار را ساخته است تا جلوی ترک و غارتگران سرزمین تبرستان را بگیرد. در تمیشه مردم زیادی سکنی دارند و مسجد جامع و منبر و قائد راتبه‌خوار دارد. خرابه‌های این شهر قدیمی اکنون در مجاورت روستای سرکلاته (خرابه شهر) در شرق بندر گز واقع است.»

تن/tən/ (ص) : مزه‌ی تند غذا .

اغر) ۱.←* ، ۲. تند /tənd/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←*(اغر)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تنّ /tonn/ ؛ *قص)* ←* ؛ *اشر)* تند /tənd/ ؛ آک) تژ /tez/ ؛ پ) تتر /tez/ ؛

تن/tən/ (ص) : تند–زود .

اغر) ←* ؛ س) تند /tənd/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تنّ /tonn/ ؛ *قص)* ←* ؛ پ) تخک /təxak/ ؛

تنا/tanā/ (ص/ق) : تنها –تنهایی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تنا /tanā/ ؛ *با)* ۱.←* ، ۲. تینار /tinār/ ؛ آ) تنار /tənār/ ؛ ن) تینا /taynā/ ؛ع) تنیا /tanyā/ ؛ *قص)* تنها /tanhā/ ؛ ت) ←(ن) ؛ *اشر)* ←* ؛ پ) تنینا /taninā/ ؛

تنایی/tanāei/ (ا/ق) : تنهایی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تیناری /tināri/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) تناری /tənāri/ ؛ ن) ←* ؛ع) تنیایی /tanyāi/ ؛ *اشر)* ←* ؛

تناخس/xəs-tənā/ (ص.فا) : ۱. کسی که دوست دارد تنها بخوابد . ۲. کنایه از: بی رفیق – بی آشنا .

اغر) تنا خاس /tanā-xās/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تنیا خس /tanyā xəs/ ؛ع) تنیا خس /tanyā xos/ ؛ ت) ←(ن) ؛ *اشر)* تنا – خئس /tanā-xoəs/ ؛

تنگ ولس /tango-las/: تند و کند – شل و سفت شدن .کنایه از : تغییر متناوب در سرعت به هنگام پیاده روی و راه پیمایی .

تنار/tənār/ (ص/ق) : تنها .

اغر) تنا /tanā/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تینار /tinār/ ؛ س) تینار /tinār/ ؛ ق) تنار /tenār/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تنیا /tanyā/ ؛ع) ←(ن) ؛ پ) تنیها /tanihā/ ؛

تناس/tənās/ (ا/ا.مص) : ۱. ورم بیضه – فتق . ۲. به پشت به زمین خوردن . ۳. دراز کشیدن .

اغر) ←* ؛ ب) تناس /tanās/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←(ب) ؛ *با)* تناس /tenās/ ؛ آ) ←(با) ؛ آک) کله خایه /kale-xāyə/ ؛

تناس دوس/tenās -davas/ (ا.مر) : برآمدگی خارجی که

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** لوستایی.

برخی مظاهر فرهنگی و آداب و رسوم

خرجِ بار

تامشا- نقل

بارسری

نوروز خونی

لوچو

ورفه چال

سازنه

برخی ادوات موسیقی بومی منطقه

زرنا

للهوا

کمونچه

ساز

لله وا

شپور

برخی ادوات موسیقی بومی منطقه

گاگور - کرنه

سرنا

لاک

غرنه

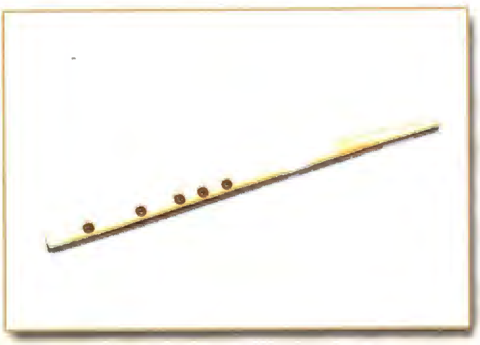
سرنا ماشه

دِسرکوتن

دیل - دهِل

غرنه

برخی مظاهر فرهنگی و آداب و رسوم

نقل

بیدخون

چاووشی

کرب زنی

ریسمون بازی

روی پوست قرار گیرد .

ب) تناس دوس /tanās-davas/ ؛ با) ←** ؛

تناس هکشیین/tenās -həkəšiyən/ (مص.مر) : دراز کشیدن.

ب) تناس دکشیین /tənās -dakəšiyən/ ؛ س) تناس هکشیین /tenās-həkšiyən/ ؛ ق) ←** ؛

طناف/tənāf/ (ا) : طناب .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) تناب /tənāb/ ؛ ن) تناف /tanāf/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) تناف /tenāf/ ؛ آک) ←** ؛

تناک/tenāk/ (ا) : توتک .

تنایه/tənāyə/ (ق) : سرتاپا .

ب) ←** ؛

تن باش/tən-bāš/ (ف.امر) : تند باش – شتاب کن .

اغر) ۱.←** ، ۲. تند باش /tənd - bāš/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تن واش /tən-vāš/ ؛ ع) تن باش /ton-bāš/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) تند - باش /tənd - bāš/ ؛

تنباکو چوله/tan bāku- čulə/ : ظرفی مخصوص نرم کردن و آماده ساختن تنباکو .

تنبان بکنس/tonbān-bakənes/ (ص.مف) : کنایه از : زن بی حیا- زن بی آزرم . نک : بوسّه قنات .

با) تامون بکّنس /tāmun-bakkənəs/ ؛ آ) تامون بکّنس /tāmun bakkənəs/ ؛ ن) تمّون بکنس /təmmun bakənəs/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←** ؛ اشر) تنبان بکّنده /tənbān-dakkəndə/ ؛

تن پیت/bapət -tan/ (ص.مر/ش.ج) : ۱. تنبل- کم تحرّک . ۲. نوعی نفرین است .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) تمّل /tamməl/ ؛ با) ←** ؛ ن) تمّل /tammal/ ؛ ع) ←(ن) ؛

تن بردن/tan -bordən/ (مص.مر) : ۱. نزدیک شدن . ۲. به یاری کسی رفتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تن بوردن /burdən -tan/ ؛ ق) ←** ؛ با) تن بوردن /tan burdən/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تن ها دائن /tan hādāan/ ؛ قص) تن بوردن /tan- burdan/ ؛

تن بسوستن/tan-basussan/ (مص.مر) : کیسه کشیدن در حمّام – تن شستن .

اغر) کیسه بکشیین /kisə bakešiyən/ ؛ س) تن بسوستن /tan-basostən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) لم ها کردن /lem hā kərdan/ ؛ ع) تن کیسه بکشین /tanə kisə bakəšeyan/ ؛ قص) تن بما لیین /tan- bamāliyan/ ؛ ت) تن مالسن /tan mālesen/ ؛

تن بشوستن/tan-bašussən/ (مص.مر) : ۱. تن شستن . ۲. پاک .

اغر) تن بشوشتن /tan- bašuštən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تن بشستن /tan-bašestən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ آ) تن بشسن /tan bašəsan/ ؛ ن) تن بشوردن /tan bašurdan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) تن - بشوردن /tan-bašurdən/ ؛

تنبکو/tan baku/ (ا) : تنباکو .

اغر) تمباکو /tambāku/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. تمبکو /tambəku/ ؛ ق) تمّکو /tamməku/ ؛ با) ۱.←** ، ۲. تنباکو /tanbāku/ ؛ آ) ۱. تمّه کو /tamməku/ ، ۲. تمّاکو /tammāku/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) تمبکو /tambaku/ ؛ اشر) ←** ؛

تنبلا/tanbəlā/ (ا.مک) : از توابع گیل‌خواران قائم شهر .

تن بموئن/tan-bəmuən/ (مص.مر) : ۱. جلو آمدن-نزدیک شدن . ۲. کنار آمدن .

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. تن بیمئن /tan-beyamoən/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تن بیموئن /tan bimuan/ ؛ قص) تن بموئن /tan-bemuan/ ؛

تن بنه بکشیین/tan-bənə-bakəšiyən/ (مص.مر) : ۱. تب داشتن . ۲. کنایه از: ناخوشی . ۳. زمین گیر شدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تن بنه بیشتن /tan-bənə-bəyštan/ ؛ ع) تن بنه بکشین /tanə benə bakešeyan/ ؛

تن بو/tane-bom/: آشنایی یا شناسایی کسی یا حیوانی از روی بوی بدن.

تنبوران/tanburān/ (ا.مک) : مرتعی در روستای نرسوی

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = غ،ق) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

کتول .

تن – بو هایتن /hāytən –tan- bu/ : احساس رقیقه و عواطف مثب درباره‌ی کسی یا چیزی داشتن . احساس نزدیکی و علاقه کردن.

تن به تن/tan-bə-tan/ (ا.مر) : ۱. بستگان هم خون . ۲. نفر به نفر .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) ←* ؛

تن به سر/tan-be-sar/ (ا.مر) : قرار داد در کار کشاورزی بین دو نفر مشروط بر این که پولی از هم دریافت نکنند .

ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تن بیتن/tan-baytən/ (مص.مر) : به عهده گرفتن– پذیرفتن .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* تن بییتن /tan baitan/ ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. تن ها یتن /tan hāytan/ ؛ ن) تن هایتن /tanhāytan/ ؛ *قص)* ←*(با)* ؛ ت) ←* ؛

تن بیّن/tən-bayyan/ (مص.مر) : ۱. تند شدن –بدمزّه شدن . ۲. عصبانی شدن .

اغر) تند بویین /tənd baviyən/ ؛ *ب)* تن بویین /- tən baviyən/ ؛ *س)* تند بیّن /tənd-bayyən/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. تن بیّن /tən bayyən/ ؛ ن) تن بویئن /tən-bavəyan/ ؛ع) تن ببین /ton babeyan/ ؛

تن بیموئن/tan-biyamuən/ (مص.مر) : ۱. نزدیک شدن . ۲. کنار آمدن . ۳. میانجیگری کردن .

اغر) تن بمئن /tan-bəmoən/ ؛ *ب)* تن بیمئن /-tan beyamoən/ ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* تن بموئن /tan-bəmuan/ ؛ ن) تن بیموئن /tan bimuan/ ؛

تن پاک کر/tan-pāk-kar/ (ا.مر) : حوله حمّام .

ب) ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تن خشک کر /tan xešk kar/ ؛ ت) تن پاکن /tan pākon/ ؛

تن پوش/tan-puš/ (ا.مر) : جامه– پیراهن .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛

تن په/tan-e-pe/ (ا.مر) : تن و بدن – پیکر .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تن و پی /tano-pəy/ ؛ *قص)* ←* ؛

تن پیت/tan-pit/ (ص.مر) : تنبل .

اغر) تن بپت /tan bapet/ ؛ *ب)* ←* ؛ ق) تمّل /tamməl/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تمّل /tammal/ ؛ع) ←(ن) ؛

تن تر/tan-tər/ (ق) : ۱. جلو تر . ۲. نزدیکتر .

اغر) ←* ؛ *ب)* ۱.←* ، ۲. تن ته /tan-tə/ ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* تن تر /tan-tər/ ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تن تر /-tan tar/ ؛ *اشر)* تن – تر /tən-tar/ ؛

تن تن/tən-tən/ (ق) : ۱. تند تند . ۲. پی در پی . **نک** : پـه بس .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تن تن / tonton/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* تند – تند /tənd -tənd/ ؛ آک) توند توند /tond –tond/ ؛

تن تن سو/tan-tanə-su/ (ا.مص) : ۱. مالیدن تن همدیگر . ۲. کنایه از: میل به نزدیکی داشتن .

ب) ←* ؛ *س)* تن تن سو /tan-tan-so/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛

تن تو/tane-to/ (ا.مر) : ۱. تب بدن . ۲. در مقام تنبلی به کسی گفته می شود .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* تن تو /tane- tu/ ؛ *آ)* تنّ تو /tənnə - tu/ ؛ ن) ←* ؛

تن ته/tən-tə/ (ق) : تند تر .

اغر) ۱.←* ، ۲. تن تر /təntər/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* ←* ؛ ق) تن تر /tən tər/ ؛ *با)* تنتر /tentər/ ؛ *آ)* تن تر /tən tar/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) تن تر /ton tar/ ؛ *قص)* تنتر /tən tar/ ؛ ت) ←* ؛

تنجاق/tənjāq/ (ا) : اهرم .

ن) تلم /talm/ ؛

تنجن/tanjan/ (ا) : پوشش تن – لباس .

قص) ←* ؛

تنجه انفوت/tanjə - anfut/ (ا.مر) : نوعی اردک کمیاب .

ب) ←* ؛

تن جه هنیشتن/tan-jə-həništən/ (مص.مر) : سازگار بودن.

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) تـن هنیشـتن /tan həništan/ ؛ قص) تـن دکـتـن /- tan dakətan/ ؛

تنچه/tənčə/ : تابه ی کوچک .

ت) ←** ؛

تن چینستن/tan-činessan/ (مص.مر) : جذب شدن .

ق) تـن هچییـن /tan həčiyən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ۱.←** ، ۲. تن چیین /tan čiyan/ ؛

تنخا/tan- xā/ (ا) : ۱. دریافت مقدار پول پیش بینـی شـده برای انجام کاری . ۲. تاوان . ۳. بها .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛

تنخا بورده/tanxā-bavərdə/ (ش.ج) : نوعی نفریـن است به معنی بستانکارترا به زندان ببرد .

اغر) ←** ؛ س) تنخوا بـورد /tanxā - baverd/ ؛ ق) ←** ؛ با) تنخاه بورده /tanxā-baverdə/ ؛ ن) ←** ؛

تن خارش هدائن/tan-xārəš-hədāən/ (مص.مر) : کنایه از : نیاز به تنبیه داشتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) تن خارش هـاکردن /tan xārəš hākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. تن خارش هـایتن /tanxārəš/ /hāytan/ ، ۲. تن خارش هیتن /tan xārəš haytan/ ؛ ن) تـن خارس داشتن /tan xārəš dāštan/ ؛ع) تـن بکلاشـین /tan/ /bakəlāšeyan/ ؛ اشر) تـن - خـارش-کنندنـن /-tan-xārəš/ /koəndənən/ ؛

تند/tənd/ (ص/ق) : ۱. تند-باشتاب . ۲. غلیظ .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) تـن /tən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) تنّ /tonn/ ؛ اشر) ←** ؛

تن داشـتن/tan- dāštən/ (مـص.مـر) : قبـول داشـتن - اعتراف کردن - پذیرفتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) تـن هدائـن /tan hədāən/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲. تـن هــادائن /tan/ /hādāan/ ؛ اشر) ←** ؛

تن درس/tan-dərəs/ (ص.مر) : تندرست - سالم .

اغر) ۱.←** ، ۲. تندرست /tandərəst/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) تـن درس /tandoros/ ؛ قص) تـن درسـت /tandorost/ ؛ اشـر) تندرسـت /tandərəst/ ؛ آک) تـن دوروسـت /tan-durust/ ؛ پ) تن درست /tandrust/ ؛

تندرستی/tan-dərəsti/ (ا.مر) : ۱. سـلامتی-تندرسـتی . ۲. مبارک .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) تندرسی /tandərəsi/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) تن دُرسـی /tandoresi/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) تندوروسـتی /tandurusti/ ؛

تن دزد/tan-dəzd/ (ص.مر) : کسـی کـه از زیرکـار شـانه خالی کند- تنبل .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) کار دز /kār dəz/ ؛

تندسّن/tan-dəssən/ (مص) : تارتنیدن عنکبوت .

اغر) بتنییـن /batəniyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) بتندسـتن /batendəstən/ ؛ ق) بتنّسـن /batənnəsen/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←(اغر) ؛ع) بتنسّن /batənessan/ ؛ پ) تنوتن /tanūtan/ ؛

تن دکـت/tan-dakət/ (ص.مـر) : ۱. کنایـه از: خویشـاوند نزدیک - خودمانی . ۲. مأنوس- رام .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) تن دکـت /tan-daket/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تـن دکـت /tan dakat/ ؛ ت) ←** ؛

تن دکت تر/tandaket-tər/ (ص.مـر) : ۱. نزدیـک تـر . ۲. دوکسی که نسبت فامیلی خیلی نزدیک با هم دارند .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تن دکت تر /tandakat tar/ ؛

تن دکتن/tan dakətən/ (مص.مر) : ۱. نزدیـک شـدن . ۲. سرشاخ شدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تن دکتن /tan dakə tan/ ؛ ت) ←** ؛

تندور/tandur/ (ا) : تنور .

اغر) ۱.←** ، ۲. تندیر /tandir/ ؛ ب) تندیر /tandir/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱.←(ب) ، ۲. تنیر /tanir/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ)

تنّـیر /tannir/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تنـیر /tanir/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(ب) ؛ پ) تنور /tanur/ ؛

تندور واران/tandur -vārān/ (ا.مر) : چوبی که برای جمع آوری آتش درون تنور به کار رود .

اغر) تندیر پشو /tandir-pəšo/ ؛ ع) تنیر تو /tanir to/ ؛ اشر) ←* ؛

تندوره/tandurə/ (ا) : مخزنی چاه مانند جهت ذخیره و ازدیاد فشار آب رودخانه به میزانی که سنگ آسیاب را بگرداند .

ب) ۱.←* ، ۲. تندیره /tandirə/ ؛ ق) ←* ؛ ن) تندیره /tan dirə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تندوره/tandurə/ (ا) : ۱. آتشدان سماور . ۲. محلّی برای خشک کردن برگ های توتون . ۳. گلخن حمّام . نک : آتش خانه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تنوره /tanurə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛

تندوک/tənduk/ (ص) : بسیار تند مزه و پر مایه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تنده/təndə/ (ص) : ۱. سراشیبی بسیارتند . ۲. جوانه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛ ک) توونده /tundə/ ؛

تنده/təndə/ (ا) : جوانه ی درخت . نک : پاله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تنده/təndə/ (ا) : زخم دانه ریز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تنده/tendə/ (ا) : نک : تاول .

تنده/təndə/ (ا) : کورک– زخم کوچک .

اشر) ←* ؛

تندی/təndi/ (ا.مص) : ۱. تندی–سرعت . ۲. خشونت . ۳. تیزی . نک : توندیه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تنّی /tənni/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تندی /tondi/ ؛ قص) تن /tən/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) توندی /tundi/ ؛

تندیر/tandir/ (ا) : تنور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تنّیر /tannir/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(قص) ؛ قص) تنیر /tanir/ ؛ ت) تنور /tonur/ ؛ اشر) تندور /tandur/ ؛ آک) ←* ؛

تندیر

تندیر-پشو/tandir-pəšo/ (ا.مر) : چوب بلند جهت هم زدن آتش داخل تنور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) تندور–وارون /tan dur-vārun/ ؛

تندیر- تُو/tandir-to/ (ا.مر) : ۱. سرشاخه های خشک و نازک درخت جهت سوخت تنور . ۲. گرمای تنور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تندیر چو /tandir-ču/ ؛ ق) تنیر همیه /tanir himə/ ؛ با) ←* ؛ آ) تنّیر چو /tannir-ču/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تنیر تو /tanir to/ ؛

تندیرخانه/tandir-xānə/ (ا.مر) : گرداگرد تنور که تنور و اجاقی که در آن است را در بر می گیرد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تندیر سر /tandir-sar/ ؛ ق) تنیر سر /tanir sar/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تنّیر سر /tannir sar/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) تنورخنه /tonr xonə/ ؛ آک) تندیر سون /tandir-son/ ؛

تندیر سری/tandir-sari/ (ا.مر) : اولین نان پخت شده ای که به همسایه دهند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) تندیر جره /tandir jarə/ ؛ با) ←* ؛ آ) تنّیر سری /tannir sari/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) تنور سری /tonur sari/ ؛ آک) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

تندیرخانه

تندیر مال/tandir-māl/ (ا.مر) : پارچه ای که پس از گرم شدن تنور و پیش از چسباندن نان به دیواره ی آن، به دیواره‌ی تنور کشند تا سیاهی دیواره پاک شود .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) تنیر مال /tanir māl/ ؛ ت) تنور مال /tonurmāl/ ؛ آک) ←** ؛

تندیری نون/tandiri-nun/ (ا.مر) : نان تنوری .

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. تندیر نون /tandir-nun/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) تنّیره نون /tannirə nun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تنیر نون /tanirə nun/ ؛ قص) تنیر مال /tanir mun/ ؛ ت) تنوری نان /tonuri nān/ ؛ اشر) نون-تندوری /mone-tanduri/ ؛ آک) تندیری نون /tandiri-non/ ؛

تندیک/tandik/ (ا) : نوک و منقار پرندگان .

اغر) تکلام /təkəlām/ ؛ ق) چکلوم /čaklūm/ ؛ با) تلکوم /təklum/ ؛ آ) تکّلوم /təkkəlum/ ؛ ع) دنّک / dennek/ ؛

تنِر/təner/ : برای تو .

اغر) ته وه /teve/ ؛ ق) تسّه /tesse/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تسّه ر /təssər/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ته سر /təserə/ ؛ قص) تسه /təsə/ ؛ ت) تر /tere/ ؛ اشر) تیه /təyə/ ؛

تنرزه/tanrezə/ (ا.مر) : واحد شمارش نان .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛

تن زور/tanzur/ (ص.مر) : تنبل .

اغر) ۱. تمبل /tambəl/ ، ۲. تن بیت /tan-bapet/ ؛ ب) ←** ؛ س) تمبل /tambəl/ ؛ ق) تمّل /tammal/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) تمّل /tammal/ ؛ ع) تمبل /tambal/ ؛ قص) ←(آ) ؛

تن زور بیّن/tan-zur-bayyən/ (مص.مر) : تنبل شدن .

ب) ←** ؛ ق) تمّل بیین /tammal bayən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) تملّ بویین /tammal bavəyan/ ؛ ع) تمبل بوین /tambal baveyan/ ؛ قص) تمّل بیّن /tammal - bayyan/ ؛

تن ساز/tan-sāz/ (ص.مر) : سازگار .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

تنسّق/tanassoq/ (ص) : کسی که تن به کار ندهد-تنبل .

ت) ←** ؛

تن سلاب/tan-səlāb/ (ص.مر) : تن برهنه - عریان .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) سلاب تن /səlāb-tan/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛

تن شوران/tan-šurān/ (ا.مر) : ۱. گرمابه-حمّام -قسمتی از حمّام . ۲. شستشوی کنار چشمه و رودخانه . ۳. حصاری از پرچین یا تخته در کنار آب معدنی جهت شستشوی افراد بیمار .

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. تن شورن /tan-šuron/ ؛ س) تن شورون /tanšurun/ ؛ ق) تنشو رون /tanšurun/ ؛ با) تن شورون /tan-šurun/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) تن شورن /tan šurən/ ؛ ع) ←(س) ؛ ت) ←** ؛

تن شورما/tan-šur-mā/ (ا.مر) : از ماه های گالشی معادل شهریور .

ق) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

تن شورون/tan-šurun/ (ا.مر) : تن شوران . **نک** : تن شوران .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

تنشه/tənešə/ : مال توست - برای توست . **نک** : ته شه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. تشنه /tešənə/ ؛ آ) تشه /təšə/ ؛ ن) ←** ؛

تنک/tanək/ (ص) : ۱. تُنک -کم پشت- زراعت کم پشت . ۲. روان-شل-آبکی . ۳. پهن - گسترده . **نک** : الار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تنک /tanak/ ؛ قص) ←* ؛ ت) تنک /tanek/ ؛ پ) تنک /tanuk/ ؛

تنکا/tonkā/ (ا.مک) : نام قلعه ای قدیمی در تنکابن که در برخی از منابع از آن یاد شده است. میرظهیرالدین مرعشی نیزاز آن تحت عنوان دز تنکا یاد کرده است .

تنکابن/tonkābon/ :

تنکابن یا شهسوار از شهرهای قدیمی غرب مازندران است. دژتنکا و برخی استحکامات و آثار تاریخی حاکی از اهمیّت گذشته‌ی این شهر است. این شهر از شمال به دریای خزر و از جنوب به رشته کوه‌های اصلی البرز و از شرق به ناحیه‌ی قشلاق کلارستاق و از غرب به ناحیه‌ی اوشیان رانکو منتهی است. فاصله کوه و دریا در این منطقه از یک تا نه کیلومتر است.

تن کالفت/tan-kāləft/ (ص.مر) : تنبل و تن پرور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) تمّل /tammət/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) پوس کلفت /pus kəlәft/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ اشر) تن - کلفت /tan-koləft/ ؛

تنک امبست هکاردن/tanək ambəst həkārdən/ (مص.مر) : کندن بوته های اضافی محصولاتی مانند: پنبه، جالیز، گوجه، سویا و ... جهت رشد و بارگیری بیشتر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تک امبست هاکردن /tanək-ambəst-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱. تنک امّس هکردن /tanəkam məshakərdan/ ، ۲. تنک امس ها کردن /tanək ammәs hākərdan/ ؛ ن) تنک همّس ها کردن /tanək hammas hākərda/ ؛ ع) تنک هاکردن /tanak hākordan/ ؛ قص) تنک ها کردن /tanək-hākerdān/ ؛ اشر) تنک - ها کئردن /tanək-hākoər dən/ ؛

تنک - او/tanək-u/ (ص.مر) : آبکی . **نک** : اوتنک .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ۱.←* ، ۲. تنک او /tanak-u/ ؛ قص) تنک /tanək/ ؛ اشر) تنک - ترّو /tanək-tərru/ ؛

تنک بویین/tanək-baviyən/ (مص.مر) : ۱. پهن شدن- گسترده شدن . ۲. تنک شدن- کم پشت شدن زراعت . نک : تنک.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تنک بیّن /tanek-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) تنک بیین /tanək baiyan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(آ) ؛

تنک پشت/tanək-pəšt/ (ص.مر) : هر چیز تُنک- با فاصله . محصول غیر متراکم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تنک پشت /tanak pešt/ ؛ ع) تنک پشت /tanək pošt/ ؛ قص) ←* ؛

تنک دو/tanəkə-du/ (ا.مر) : دوغی که بر اثر ریختن آب در آن رقیق شده باشد .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) اودو /o du/ ؛ ع) تنک دو /tanak- du/ ؛ اشر) دوغ - تنک /duqə -tanək/ ؛

تنک ستاره/tanek-setārə/ (ص.مر) : مرحله ای از رشد شالی. رشد شالی در بعضی قسمت ها .

س) تنک سر /tanek-sar/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛

تن کش/tan-kaš/ (ا.ا) : هرچیزی که به هنگام خواب بدن را بپوشاند- ملحفه- لحاف -پتو .

اغر) سرکش /sarkaš/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. سرکش /sar- kaš/ ؛ س) سرکش لا /sar - kaš-lā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(اغر) ؛

تنک کاردن/tanək-kārdən/ (مص.مر) : پهن کردن - افشان کردن . **نک** : الاهکردن .

اغر) ←* ؛ ب) تنک هکاردن /tanək-həkārdən/ ؛ س) تنک ها کردن /tanək-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) تنک هکردن /tanək-hakərdan/ ؛ آ) ۱.←(با) ، ۲. تک ها کردن /tanək-hākərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) تنک ها کردن /tanək-hākerdan/ ؛ اشر) تنک هاکئردن /tanək-hākoərdan/؛

تنک کچّل/tanək-kaččəl/ (ص.مر) : ۱. تنک- تک و توک - چند تا در میان، خال خالی . ۲. مرحله ای در رشد تدریجی شالی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) تنک کچّل /tanek kaččel/ ؛

تنکلی/tənkəli/ (ا) : ۱. نوک -نوک داس . ۲. نوک درخت

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

نک: تنگلی .

ب) تنگلی /təngəli/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ع) تنگلی /tingəli/ ؛ ت) تنگولی /tangoli/ ؛

تنکه/tonekə/ (ا) : شلوار کوتاه که به جای شورت به کار می رفت و مخصوص زنان بود -شورت .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛

تنکه/tanekə/ (ا) : نوعی مسکوک نقره ای قدیم .

تنک هکاردن/tanək-həkārdən/ (مص.مر) : پهن کردن - گستردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تنک هاکردن /tanək-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱. تنک هاکردن /tanək hākərdan/ ، ۲. تنک هکردن /tanək hakerdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛

تنگ/tang/ (ا) : ۱. تسمه‌ی پهن از جنس چرم یا نخ که پالان را در پشت اسب محکم نگه می دارد . ۲. محکم . ۳. جمع . ۴. باریک . نک : اسب کشی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تنگ /tang/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) تنگ لافند /tange-lāfend/ ؛ اشر) سرتنگ /sar-tang/ ؛ آک) ←* ؛

تنگ/təng/ (ا) : ۱. تُنگ . ۲. سبوی گلی - تنگ مسی .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تنگی /tongi/ ؛ س) تنگ /tong/ ؛ ق) تونگ /tung/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(ق) ؛

تنگار/tangār/ (ا.مک) : روستایی خالی از سکنه در منطقه ی گلیجان قشلاقی تنکابن .

تنگال/təngāl/ (ا) : تپّه -بلندی .

ق) ←* ؛

تنگال/tangāl/ (ا) : یدک - یدکی .

ب) ۱.←* ، ۲. تینگل /tingəl/ ؛ ق) تنگل /tengəl/ ؛ آ) تنگل /təngəl/ ؛ آک) تونگال /tuingāl/ ؛

تنگالی/ta ngāli/ (ا) : بخشی کمی از زمین -قطعه ای کوچک از زمین .

اغر) تنگلی /tangəli/ ؛ ق) ←* ؛ آ) تنگلی /təngəli/ ؛

تنگ بیجی/tange-biji/ (ا.مر) : جای تنگ .

ق) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) تنگ و ترش /tango torš/ ؛ اشر) تنگ-وپیچی /tang-vapiči/ ؛

تنگ بیموئن/tang-bimuan/ (مص.مر) : ۱. سررفتن حوصله . ۲. در تنگنا افتادن .

اغر) تنگه دکتن /tangə daketən/ ؛ ب) تنگ بیمئن /tang-beyamoən/ ؛ س) تنگ بموئن /tang-bemuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) تنگ بمال /tang bomān/ ؛ قص) تنگ در بموئن /tang-darbemuan/ ؛ اشر) تنگ - بییمئن /tang-biyəmoən/ ؛ آک) تنگ آمان /tang-aman/ ؛

تنگ تاش/tange-tāš/ (ا.مر) : ۱. راه باریک . ۲. جای تنگ و تاریک .

اغر) تنگِ ترش /tange-tərš/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) تنگ و ترش /tangotorš/ ؛

تنگِ-تامون/tange-tāmun/ (ا.مر) : شلوار تنگ- شلوار مشکی رنگ که زنان زیر شلیته پوشند .

اغر) تنگِ تمّان /tange-tommān/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تنگ تمون /tang təmun/ ؛ع) تنگ تمن /tangə tomon/ ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) تمبان - تنگ /təmbān-tang/ ؛ آک) ←(ع) ؛

تنگِ ترش/tang-ə-tərš/ (ص.مر) : تنگ و کوتاه- بسیار تنگ-جای تنگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تنگ و ترش /tango torš/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) تنگ و ترشکه /tango -tereškə/ ؛

تنگ تمون/tang-təmun/ (ا.مر) : ۱. شلوار نازک . ۲. شلوار سیاه که زنان زیر شلیته‌ی می پوشند . نک : تنگ تامون .

ن) ←* ؛ع) تنگ تمن /tangə tomon/ ؛ ت) ←* ؛ آک) تنگه تومون /tange-tomon/ ؛

تنگ تنگلی/tang tangəli/ : در مضیقه- در تنگنا .

ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) تنگ - تنگلام /tange-

/tangoəlām ؛

تنگ تیر/tangə-tir/ (ص.مر) : ۱. سفت و کشیده - در فشار . ۲. کنایه از: هوای ابری و درهم .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* تیرتار /tirətār/ ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *قص)* تیروتار /tiro-tār/ ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ *آک)* تنگه تیر /tange-tir/ ؛

تنگ تیر بیتن/tange-tir-baitən/ (مص.مر) : ۱. درتنگنا قرار گرفتن . ۲. سفت و کشیده شدن .

اغر) ←* ؛ *ب)* تنگه تیربویین /tangə-tir-baviyən/ ؛ *ق)* ←* ؛ *ن)* ←*(اغر)* ؛ *ع)* تنگ تیرببین /tangə tir babeyan/ ؛ *اشر)* تنگ-تیر-بند-هابیین /tange-tir-band-hābiyān/ ؛

تنگ چنک/tangə-čenek/ (ص.مر) : کم حوصله- ناشکیبا.

ب) تنگ چنیک /tang-čənik/ ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛

تنگ داغله/tange-dāqelə/ (مص.مر) : سیاه شدن روزگار بر کسی - تیره بختی .

ق) ۱.←* ، ۲. تنگ داغله با هم جفت بین /tang-u-dāqə bāhom jeft bayyən/ ؛ *با)* ←*(ق)* ؛

تنگ درّه/tang-darrə/ (ا.مک) : درّه‌ای در منطقه‌ی هزار جریب بهشهر .

تنگ دوستن/tang-davəstən/ (مص.مر) : محکم بستن .

اغر) ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* تنگ دوسّن /tang-davessan/ ؛ *قص)* ←*(ع)* ؛ *ت)* تنگ دبسّن /tangdabessan/ ؛ *اشر)* ←* ؛

تنگ راه/tange rā/ (ا.مک/ا.مر) : ۱. راه کوهستانی مال رو که دانیال سلمان شهر را به کلاردشت متصّل می سازد . ۲. راه تنگ . ۳. محلی در غرب پارک ملّی گلستان

اغر) ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

تنگز/tangəz/ : از انواع گیاهان .

ق) جز /jəz/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛

تنگس/tangəs/ (ا) : از انواع گیاهان .

با) ←* ؛ *آ)* ←* ؛

تنگ سر/tangə sar/ (ا.مک) : نام محلّی در نابیج نور .

تنگ سرپتی/tənge-sar-pəti/ (ص.مر) : کنایه از: آدم قد کوتاه و شکم گنده .

اغر) ←* ؛ *س)* تنگ سر پتی /sar-peti-tongə/ ؛ *ن)* ←*(س)* ؛

تنگ سرقیش/tange-sar-qəiš/ (ا.مر) : چرم نازکی در پالان اسب .

س) تنگ سر قیش /tangə-sar-qiš/ ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←*(س)* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *آک)* ←* ؛

تنگ شیر بویین/tange-šir-baviyən/ (مص.مر) : نزدیک شدن زمان زاییدن دام و چارپایان .

اغر) ←* ؛ *س)* تنگ شیربیّن /tangə-šir-bayyən/ ؛ *ق)* ←*(س)* ؛ *با)* ←*(س)* ؛ *آ)* ←*(س)* ؛ *ن)* ←*(اغر)* ؛ *ع)* تنگ شیرببین /tangə šir babeyan/ ؛ *قص)* تنگ شیر بیّن /tangə-šir-bayyan/ ؛ *اشر)* تنگ-شیر-هابیین /tange-šir-hābiyən/ ؛

تنگ صب/tange sob/ (ق.ز) : ۱. گیراگیر صبح . ۲. نزدیک صبح .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←*(اغر)* ؛ *قص)* دمه سب /damə-sob/ ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ *آک)* ←* ؛

تنگ غرت رو واکاردن/tange-gerət-rə-vā-kārdən/ (مص.مر) : کنایه از: تن به کار دادن .

اغر) ←* ؛ *ق)* تنگ غرت رواهاکردن /tange qeretrəvāhā kərdən/ ؛

تنگ کاردن/tang-kārdən/ (مص.مر) : ۱. جمع کردن . ۲. بستن .

اغر) ←* ؛ *ب)* تنگ هکاردن /tang-həkārdən/ ؛ *ق)* تنگ هاکردن /tang-hākərdən/ ؛ *با)* ←*(ق)* ؛ *ن)* تنگ هاکردن /tang hakordan/ ؛ *ع)* تنگ هاکردن /tang hākərdan/ ؛

تنگ گلو/tang-galu/ (ا.مک) : گردنه ای در ارتفاع ۴۳۳۵ متری در منطقه ی علم کوه کلاردشت .

تنگ گلی/tang-gali/ (ص.مر) : مرحله ی رشد برنج .

آ) ←* ؛

تنگل/tengel/ (ص) : ۱. بچّه ی کوچک . ۲. چوب نازک خیلی کوچک .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) تنگلی /təngəli/ ؛ ب) تینگل /tingəl/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تنگلی /tengəli/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تنگلی /təngəli/ ؛ع) تنگله /tangolə/ ؛ ت) ←* ؛ آک) تونگوله /tungulə/ ؛

تنگل/tengəl/ (ا) : ۱. نوک داس یا هر ابزاری شبیه داس . ۲. زایده . ۳. ستیغ –نوک کوه .
اغر) چکلی /čəkəli/ ؛ ب) تنگلی /təngəli/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تنگلی /tengeli/ ؛ع) تنیگلی /tingeli/ ؛ ت) ←(ب) ؛

تنگل/təngəl/ (ا) : ۱. کشتی گیر جوان . ۲. نوچه .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تنگله /tangolə/ ؛ ت) ←* ؛ آک) تنگوله /tangulə/ ؛

تن گل/tangal/ (ا.مر) : گل تازه .
ق) ←* ؛

تنگ لاس/tang-lās/ (ا.مر) : چوبی چنگک دار جهت آویزان کردن علوفه از سقف .
ت) ←* ؛

تنگ لافند/tang-lāfend/ (ا.مر) : تنگ اسب .
اغر) تنگ /tang/ ؛ ق) ←*(اغر)* ؛ *با)* ←* ؛ ن) تنگ رسن /tang rasən/ ؛ع) ←*(اغر)* ؛ *قص)* تنگ و یاسّه /tang-o-yāssə/ ؛ ت) ←* ؛

تنگ لته/tang-e-latə/ (ا.مک) : از توابع کلیجان رستاق ساری .

تنگل خو/tengel-xu/ (ا.مر/ا.مص) : خواب قیلوله –چرت زدن .

تنگ لس/tang-e-las/ (ص.مر/ا.مص) : ۱. شل شلی . ۲. شل و سفت کردن کار و یا حرفی . نک : خل خلی شل و سفت کردن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

تنگلو/təngəlu/ (ا) : تنگ کوچک .
اغر) ←* ؛ ن) ←* ؛ *اشر)* تنگ لو /tongə-lu/ ؛

تنگ لیلیک/tangə-lilik/ (ص.مر) : تنگ و به هم چسبیده.
اغر) تنگ و ترش /tang-o-tərš/ ؛ س) ←* ؛ ق) تنگ لولوک /tangə luluk/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ع) تنگ و ترش /tangotorš/ ؛ *قص)* تنگ گلییه /tang-geliyə/ ؛ *اشر)* تنگ–لولو /tangə-lulu/ ؛

تنگ میم/tangə-mim/ (ا.مر) : جای تنگ و باریک .
س) ←* ؛ ق) تنگ بیم /tangə bim/ ؛ *قص)* تنگه جا /tangə-jā/ ؛

تنگو/tongu/ (ا) : سبوی آب .
اغر) تنگ /təng/ ؛ ب) ←* ؛ ق) تونگ /tung/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ ن) تنگ /təng/ ؛ع) تنگ /teng/ ؛ *قص)* تنگ /tong/ ؛ آک) ←(ق) ؛

تنگ و تاش/tang-o-tāš/ (ا.مص) : در محاصره و در تنگنا قرار گرفتن .
س) ←* ؛ ق) تنگ و تاش /tangutāš/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ آک) ←* ؛

تنگ و ترش/tango-tərš/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. تنگ و کوچک تر از اندازه . ۲. جای کم . ۳. در مضیقه .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تنگ و ترش /tang-o- torš/ ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) تنگ و ترشکه /tango-taraškə/ ؛

تنگ و تیر/tang-o-tir/ (ص.مر) : ۱. کنایه از: تیره و تار شدن هوا . ۲. درتنگنا–در مضیقه .
اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) تنگ تیر /tange-tir/ ؛

تنگ ور/tangə-var/ (ا.مر) : ابزاری در دستگاه بافندگی سنّتی .
با) ←* ؛

تنگو سر/tangu-sar/ (ا.مک) : نام محلّی در حوزه ی لین ولوپی سواد کوه .

تنگوشتنه/tangu-štənə/ (ا) : انگشتانه .
اغر) انگوشتانه /anguštānə/ ؛ س) ←* ؛ ق) انگوسینه /angusinə/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) انگوشتونه /anguštunə/ ؛ع)

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ذ،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

انگوشدنه /angušdunə/ ؛

تنگوشتنه/tangoštənə/ (ا) : تمشک .

اغر) تمش /taməš/ ؛ س) ←* ؛ ق) تمشــتون /taməštun/ ؛ با) تمشتنه /tamoštənə/ ؛ آ) تموشــتونه /tamuštunə/ ؛ ع) تمش /tamoš/ ؛ ت) ←(اغر) ؛

تنگ ولس هــاکردن/tang-o-las-hākərdan/ (مــص.مــر) : سفت و شل کردن .

اغر) تنــگ و لــس هکــاردن /tang-o-las-həkārdən/ ؛ ب) تنگ و لس هکاردن /tang-o-las-həkārdən/ ؛ س) تنــگ و لس هــاکردن /tang-o-las-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تنگ و لس هکردن /tang-o-las hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) تنگ ولــس هــاکردن /tangolas hākordan/ ؛ قص) تنــگ ولــس هــاکردن /tange-las-hākerdan/ ؛ ت) تنگ ولس هکردن /tange las hakerden/ ؛ اشــر) تنــگ – و – لس–هاکئردن /tang-o-las-hākoərdən/ ؛

تنگ و لس هکــاردن/tang-o-las-həkārdən/ (مــص.مــر) : شل و سفت کردن . **نک** : خل خلی هاکردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تنگ و لس هــاکردن /tang-o-las-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←* ؛ آ) ۱. تنــگ و لــس هکردن /tang-o-las hakərdan/ ، ۲. تنــگ و لــس هــاکردن /tang-o-las-hākərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) تنگ و لس هاکردن /tango las hākordan/ ؛

تنگوم/tangom/ (ا) : گیره ای چوبی که بــه دیــوار نصــب کنند . **نک** : چنگوم .

آ) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تنگ و یاسه/tang-o-yāsə/ (ا.مر) : تسمه ی کمر بندی که پالان را به بدن حیوان بارکش محکم می کند .

اغــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) تنگه یا سه /tang-yāsə/ ؛ اشر) نوار یا سه /məvār-yāsə/ ؛

تنگه/tangə/ (ا) : ۱. دهلیز . ۲. در تنگنا– فشار . ۳. کوچه .

اغــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اَک) ←* ؛

تنگه/tangə/ (ا.مک) : از مراتع شبه جزیره میانکاله .

تنگ هاکردن/tang-hākerdan/ (مص.مر) : ۱. سفت کردن . ۲. کشیدن .

اغر) تنگ بکشیین /tang-bakešiyən/ ؛ ب) تنگ هکــاردن /tang-həkārdən/ ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←(اغــر) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تنــگ هکــردن /tang-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) تنــــگ هاکردن /tang hākordan/ ؛

تنگ هایتن/tang-hāytan/ (مص.مر) : ۱. بــی حوصلــگی . ۲. فشار ناشی از ادرار و مدفوع .

اغر) تنگ بییتن /tang-bayitən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تنگ هیتن /tang haytan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) تنگ هیتن /tang haytan/ ؛ اشر) تنگ – هایتن /tang-hāytən/ ؛

تنگه تا/tangə-tā/ (ا.مر) : قسمتی از تله‌ی پرندگان .

س) تله زی /talə-zi/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) تلــه تــا /talə-tā/ ؛ آ) ←* ؛ع) ←(با) ؛

تنگه تامن/tangə-tāmon/ (ا.مر) : شلوار تنگ زنانه .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تنگه تــامون /tangə tāmun/ ؛ ن) تنگ تمّون /tang.təmmun/ ؛ع) تنگ تمن /tangə tomon/ ؛ قص) ←* ؛

تنگه دکتن/tangə-dakətən/ (مص.مــر) : ۱. در تنگنــا قــرار گرفتن . ۲. به سختی افتادن . ۳. گیرکردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تنگه دکتــن /tangə-daketən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بــــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تنگ دکتن /tang daketan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) تنگ دکتن /tangdaketen/ ؛ اشر) تنگه – دکئتن /tange-dakoətən/ ؛ گ) تنگه دکتن /tangə-dakatan/ ؛

تنگه دنگئن/tangə-dengoan/ (مــص.مــر) : ۱. کنایــه از: در تنگنا و فشار قرار دادن . ۲. کسی را در تنگنا و درد سر قرار دادن .

اغر) ←* ؛ س) تنگه دینگوئن /tangə-dinguən/ ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ قــص) تنــگه – دینگوئن /tange-dinguan/ ؛ اشر) تنــگه – دکــئردن /tangə-dakoərdən/ ؛

تنگه رُئه/tangə-roə/ (ص.مر) : زمین کم عرض و دراز .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

اغر) ۱.←** ، ۲. تنگلو /tangolu/ ؛ *ب)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *اشر)* تنگه – روئه /tangə-ruə/ ؛

تنگه سر/tangə-sar/ (ا.مک) : از توابع لاویج نور .

تنکه ی لولیان/tangəye-luleyān/ (ا.مک) : غاری در جنوب ارتفاعات کردکوی .

تنگی/tangi/ (ا) : تنگ –ظرف گلی آب با دهنه ی تنگ و شکم بزرگ .

اغر) تنگ /təng/ ؛ *ب)* تنگی /tongi/ ؛ *س)* ←(ب) ؛ *ق)* ←(ب) ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←(اغر) ؛ *ع)* تنگ /tong/ ؛ *قص)* تنگ /teng/ ؛ *ت)* ←(ب) ؛ *اشر)* تنچه /tənčə/ ؛

تنگی – تنگو/tongi-tongu/ (ا.مر) : سبوی پلاستیکی که در آن آب می ریزند .

اغر) ۱. تنگ /təng/ ، ۲. تنگلو /təngolu/ ؛ *ب)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *آ)* ←(اغر) ؛ *ع)* تنگ /tong/ ؛ *قص)* تنگ /təng/ ؛

تن گیج بزوئن/tan-gij-bazoən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: مو بر بدن سیخ شدن . ۲. احساس تنفّر کردن .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *ق)* تن گز بزوئن /tangəz bazuen/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *ع)* تن گز بزان /tan gez bezān/ ؛ *قص)* مور بزوئن /mur-bazuan/ ؛

تنگی سر/tangi sar/ (ا.مک) : از توابع لفور سواد کوه .

تن لرز/tan larz/ (ا.مر) : نوعی حشره .

با) ←** ؛

تن مال/tan-māl/ (ا.مر) : ۱. کیسه حمام . ۲. دامن گشاد . ۳. شورت و شلوار . **نک** : تمّال .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* تن مال کیسه /tan māl-kisə/ ؛ *آ)* تمّال /tammāl/ ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* تن مال کیسه /tan-māl-kisə/ ؛ *ت)* ←** ؛

تن نشست/tan-nešast/ (ا.مر) : رضایت کامل داشتن در کار یا عمل .

اغر) ←** ؛ *س)* ←** ؛ *قص)* نشسته پاک /našəsse-pāk/ ؛

تن نهیتن /tan- nahitən/ : ۱. به عهده نگرفتن – زیربار نرفتن – به گردن نگرفتن . ۲. در اصطلاح دامداران نپذیرفتن و شیر ندادن گوساله از سوی مادرش را گویند .

تَنو/tano/ (ا) : آب تنی . **نک** : حوزی .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* سنو /sano/ ؛ *ق)* حسنو /hasnu/ ؛ *با)* حوضّی /huzzi/ ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* او تنیر /u-tanir/ ؛ *اشر)* سینو /sinu/ ؛

تن و توش/tan-o-tuš/ (ص.مر) : هیکل و جسم حجیم و گوشت آلود .

ب) ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* تمه تودار /tamə-tu-dār/ ؛

تن و توشه/tan-o-tušə/ (ا.مر) : پروبال .

ق) ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* تن و توش /tano tuš/ ؛

تن و جان/tan-o-jān/ (ا.مر) : بدن– تن و جان .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* تن و جن /tan-o-jon/ ؛ *قص)* تنه جا /tanə-jā/ ؛ *اشر)* ←** ؛ *آک)* ←** ؛

تن ور/tan-var/ (ا.مر) : ۱. اطراف شخص . ۲. دور و بر فرد.

اغر) ←** ؛ *س)* تنه ور /tanə-var/ ؛ *ق)* ←(س) ؛ *با)* ۱.←** ، ۲. گردور /gerdə-var/ ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* دورور /doro.var/ ؛ *اشر)* ←** ؛

تنورسان/tenur-sān/ (ا.مر) : تنور– تنور خانگی .

اغر) تندیر سری /tandir sari/ ؛ *ب)* تندیر /tandir/ ؛ *س)* ←(ب) ؛ *ق)* ۱. تنّیرسر /tannir sar/ ، ۲. تندیرسر /tandir sar/ ؛ *با)* ←(اغر) ؛ *آ)* تنّیرسر / tannir sar/ ؛ *ن)* ←(آ) ؛ *ع)* ←(آ) ؛ *قص)* تنیر /tanir/ ؛ *ت)* ←** ؛ *آک)* تندیرسون /tandir son/ ؛

تنورک/tanurak/ (ا.مک) : نام کوهی در نور .

تنور وارون/tanur-vārun/ (ا.مر) : چوب بلندی که آتش تنور و اجاق را با آن به هم زده و یا جا به جا کنند . **نک** : بریزدو .

اغر) تندیر پشو /tandir pəšo/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *با)* ←(اغر) ؛ *آ)* تنّیر پشو /tannir pəšu/ ؛ *ن)* تنیر شر /tanir šer/ ؛ *ع)* ←(ن) ؛ *اشر)* ←** ؛

تنوره/tanurə/ (ا) : آتشدان سماور .

اغر) ←** ؛ *ب)* ۱.←** ، ۲. تنیره /tanirə/ ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* تنیره /tanirə/ ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛

آوانوشت : (a = أ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = أو) (ow = او)

قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) تندوره /tandurə/ ؛

تنوره/tanurə/ (ا) : نفس عمیق .

ب) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. فلــوره /felurə/ ؛ بــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تنوره آسیاب/tanurə-āsyāb/ (ا.مک) : درّه‌ای در منطقه‌ی هزارجریب بهشهر .

تنــوره بکشــیین/tanurə-bakəšiyən/ (مـص.مـر) : زبانــه کشیدن آتش و دود– به کنایه درباره‌ی دیو هــم گفتـه می شود .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تنــوره بکشـــیین /-tanurə bakšiyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ آ) تنــوره بکشـــیین /tanurə-bakəšiyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تنوره بکشــین /tanurə bakəšeyan/ ؛ ت) ←* ؛

تن ورهدائن/tanə-var-hədāən/ (مص.مـــر) : کنایــه از: از زیر کار در رفتن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تــن ورهــادائن /tanə var hādāan/ ؛ ن) تــن ورهادائن /tan.var.hādāan/ ؛ قص) ←* ؛

تنوکاردن/tano-kārdən/ (مص.مر) : آب تنی کردن . نــک : حوزی هاکردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تنودکتــن /tano-daketən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) اوزی هـــاکردن /ozi hākərdən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ن) تنـــو هـاکردن /tano hākərdan/ ؛ ع) تنوبــزان /tan-ou-bəzān/ ؛ قـص) اوتنیرهـاکردن /u-tanir-hākərdan/ ؛ اشـر) ســینو-هاکئردن / /sinu-hākoərdən ؛

تنویر/tanvir/ (ا) : نوره– دارویی برای زدودن موهای زایـد بدن .

اغر) تمبیر /tambir/ ؛ با) تمیر /tamir/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تن بیر /tan bir/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تمیر /tamir/ ؛

تنه/tanə/ (ا) : ۱. بدنــه . ۲. شـرکت در دامـداری بـه طـور مساوی . ۳. دسته – گروه، تیم .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـــر) ←* ؛ آک) ←* ؛

تنه/tonə/ (ا) : تار– الیاف .

اغر) تانه /tānə/ ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تنه/təne/ : مال تو– برای تو .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ۱.←* ، ۲. تشه /təšə/ ؛ آ) تشه /təšə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ته شنی /-tə šeni/ ؛ قص) ته شه /te-še/ ؛ ت) تی شنینی /tišini/ ؛

تن هاییتن/tan-hāitan/ (مص.مر) : ۱. هم خوابه شـدن . ۲. برخورد در ورزش کشتی . ۳. پذیرفتن .

اغـر) تــن بییتــن / /tan-bayitən ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) تــن هــاتین /tan-hāytən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←* ؛ ع) تن هایتن /tan hāytan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) تــن هیتن /tan həyten/ ؛

تنها کـــلا/tanhā-kəlā/ (ا.مـک) : از توابـع دابـوی جنوبـی شهرستان آمل .

تنه بزئن/tanə-bazoən/ (مص.مر) : تنه زدن به کسی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تنه بزوئن /tanə bazuan/ ؛ ع) تنــه بـزان /tanə bezān/ ؛ قص) تنه بزوئـن /tanə-bazuən/ ؛ ت) تنــه زئـن /tanə zaen/ ؛ اشر) ←* ؛

تنه بیتن/tanə-baytən/ (مص.مر) : ۱. یــارگیـری کـردن در بازی . ۲. دعوا و جنگ .

اغر) ۱.←* ، ۲. تنه بییتن /tanə-bayitən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) یـــاربیتن /yār baytan/ ؛

تنه په/tanə-pe/ (ا.مر) : اندام . **نک** : بر .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تنــه پیــک /tanə-pik/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تن وپی /tano pəy/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛

تنه–تو/tane-tu/ (ا.مر/ش.ج) : ۱. تب بدن . ۲. نوعی نفرین با این مفهوم که تب بدن بیمار، به تن تو سرایت کند .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشـر) ←* ؛

تنه جه/təne-je/ : از تو . **نک** : ته جا .

اغر) تج /teje/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. ته جه /tə-jə/

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

؛ ق) تجا /tejā/ ؛ با) ←** ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) تـه جـه /tejə/ ؛

تن هدائن/tan-hədāən/ (مص.مر) : ۱.آرام شـدن – مطیـع شدن . ۲. رام شدن –پذیرفتن . ۳. به جلو هـول دادن، نزدیک کردن .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ۲) ۱. تن هادائن /tan hādāən/ ، ۲. تن هدائـن /tan hədāan/ ؛ ن) ←(۲) ؛ ع) تن هادان /tan hādān/ ؛ قص) ←** ؛ ت) تـن هدئـن /tan hadaan/ ؛

تنه رز/tanə-raz/ (ا.مک) : روستایی در میان رود پـایین شهرستان نور .

تنه – زل/tanə-zəl/ (ص.مـر) : ۱. گوسفند بـی دمبـه . ۲. ناگوار کردن .

ق) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تنه سو/tanə su/ (ا.مص) : خزیدن– باشکم خزیدن .

اغر) تن سو /tanso/ ؛ پ) ←** ؛ س) تله سـو /telə-so/ ؛ ق) سینه سـو /sinə su/ ؛ با) ←** ؛ ۲) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آک) تناسین /tenāsin/ ؛

تنه فر/tanə-fer/ (ص) : ۱. تنبل . ۲. لاغر .

اغر) تمبل /tambəl/ ؛ ق) تمّل /tamməl/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ۲) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ ن) تمّـل /tammal/ ؛ ع) تمبـل /tambal/ ؛ قص) تنفر /tanaffer/ ؛

تنه من/tanə-man/ (ص.مر) : تنومند .

اغر) ←** ؛ س) تنـه منـد /tane-mand/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ ن) تنومـن /tanuman/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قـص) ←** ؛ اشر) ←** ؛ پ) تنومند /tanomand/ ؛

تنه – منه – هکاردن/təne-məne-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. لج کردن . ۲. کاری را به هم دیگر حواله دادن .

اغـر) ←** ؛ پ) ←** ؛ ق) تـه مِـه هـاکردن /te me hākərdən/ ؛ با) ←** ؛ ن) تنـه منـه هـاکردن /təne məne hākərdan/ ؛ قص) تواومن /to-o-man/ ؛ اشر) تنی–منـی–هاکئردن /teni-meni-hākoərdən/ ؛

تنه وافه/tonə-vāfə/ (ا.مر) : تار و پود پارچه .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ ق) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) تانه–وافه /tāne-vāfə/ ؛

تنه ور/tane var/ (ا.مر) : ۱. نزدیک شدن به اشـخاص . ۲. اطرافِ بدن .

قص) ←** ؛

تنه هکاردن/tanə-həkārdən/ (مص.مر) : توافـق صاحبـان گلّه مشترک بر سر تقسیم دامها بر مبنای غث و ثمیـن احشام .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) تنـه هکـردن /tanə-hākərdən/ ؛ ۲) ۱. تنـه هکـردن /tanə hakərdan/ ، ۲. تنـه هاکردن /tanə hākərdan/ ؛ ن) هـاور هاورهـاکردن /hāvar-hāvar hākərdan/ ؛

تنی/tani/ (ا) : نوعی دوک– چوب دو سر ماسوره .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ۲) ←** ؛ قص) تیره /tirə/ ؛

تنی

تنیا/tanyā/ (ق/ص) : تنها .

اغر) تنـا /tanā/ ؛ با) تینـار /tinār/ ؛ ۲) تنـار /tənār/ ؛ ن) ←** ؛ ع) تنیـا /tanyā/ ؛ قص) تنـهـا /tanhā/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←(اغر) ؛ پ) تنیها /tanihā/ ؛

تنّیج/tannij/ (ا) : دامن . نک : دمن .

ق) ۱.←** ، ۲. تنیج /tənij/ ؛

تنیر سر/tanir-sar/ (ا.مـر) : اتـاقکی کـه تنـور در آن کارگذاشته می شود و محلّ پختن نـان اسـت– محـل پختن نان .

اغر) تندیر سر /tandir-sar/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ۲) ←** ؛

ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) تنور خنه /tanurxonə/ ؛ اشر) سر-تندور /sare-tandur/ ؛

تنیر سر

تنیره/tanirə/ (ا) : گرما و حرارت برخاسته از آتش-لهیب آتش .

اغر) تنوره /tanurə/ ؛ *ب)* تندیره / /tandirə/ ؛ *ق)* ←(اغر) ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←(اغر) ؛ *ع)* ←(اغر) ؛ *قص)* ←(ع) ؛ *ت)* ←(اغر) ؛ *اشر)* تندوره /tandurə/ ؛ *آک)* تنوره /tanorə/ ؛

تنیرهی زن/tanir-hi-zan/ (ا.ا) : چوبی که با آن آتش تنور را به هم زده و یا جا به جا کنند .

س) تندیرهیی زن /tandir-hei-zan/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛

تنی منی کاردن/təni-məni-kārdən/ (مص.مر) : شانه خالی کردن در کار .

اغر) ←** ؛ *ب)* تنه هکاردن /təne-məne-həkārdən/ ؛ *س)* تنه منه هاکردن /tenə-menə-hākerdən/ ؛ *ق)* ته مه هاکردن /te me hākərdən/ ؛ *با)* ←** ؛ *ن)* تنه منه هاکردن /tənə mənə hākərdan/ ؛ *ع)* تشه مشه هاکردن /teše mešə hākordan/ ؛ *قص)* تو و من /to-o-man/ ؛

تو/to/ (ص) : لوچ . دوبین

قص) ←** ؛

تو/tu/ (ص) : نک : پت-کور .

قص) ←** ؛

تو/tow/ (ا) : ۱. ورم -آماس . ۲. سوزش . نک : ورم .

آ) ←** ؛ *ت)* ←** ؛

تو/to/ (ا) : تاب- تابِ بازی .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ۱.←** ، ۲. تو /tu/ ؛ *با)* تو /tu/ ؛ *آ)* ←(با) ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* ←(با) ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛ *آک)* تو /tow/ ؛

تو/tu/ : ۱. تب . ۲. تاب . ۳. لایه‌ی روی شیر یا ماست . ۴. سرشت -خوی .

اغر) ←** ؛ *س)* ۱.←** ، ۲. تو /to/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* توُ /to/ ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* ۱. تبِ تو /tabe-tu/ ، ۲.←** ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* ←(ن) ؛ *آک)* تو /tow/ ؛ *پ)* تپ /tap/ ؛

تو/tu/ (ا) : درخت انجیلی .

ع) تی /ti/ ؛ *ت)* ←** ؛

تو/to/ (ا/.مص) : چرخیدن-پیچش .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* تو /tu/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←(ق) ؛ *ن)* ←(ق) ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛ *پ)* تنیشن /tanišn/ ؛

تو/tu/ (ا) : . ۱. میل-رغبت .

اغر) تو /to/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←(اغر) ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←(اغر) ؛ *ع)* ←** ؛ *ت)* تر /tow/ ؛ *او)* تو / /tu ؛

توا/tavā/ (ا.مک) : از دهکده های متروک و قدیمی در مشرق گرگان .

توابع/tavābe/ (ا.مک) : از تقسیمات قدیم تنکابن-شامل دو هزار و سه هزار تا سادات محلّه‌ی رامسر .

توار-په/təvār-pe/ (ا.مر) : ارثی-از تبار-موروثی .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* توار پی /tavār pəy/ ؛ *ع)* توارپه /təvārpə/ ؛

توار-په-بیین/təvār-pe-biyən/ (مص.مر) : ۱. ارث بردن ژنتیکی . ۲. در رفتار وکنش مانند نیاکان و پدران بودن - خوب بودن یا بد بودن میوه و گیاه که بستگی به واریته و درخت مادر و پایه دارد .

اغر) ←** ؛ *س)* توارپه بوردن /tevār-pə-burden/ ؛ *ق)* ←(س) ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←(س) ؛ *ن)* توارپی بوردن /tavār pəy burdan/ ؛ *ع)* توارپه بشین /tevār pə bašeyan/ ؛

توار-کو/tavār-ku/ (ا.مک) : کوهی در نزدیکی روستایی

) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر) استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

برار مرزن آباد چالوس .

تواری/təvāri/ (ص.نس) : طایفه ای – فامیلی – تباری .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تواری /tavāri/ ؛ ع) تواری /tevāri/ ؛ قص) ←** ؛

توان/təvān/ (ا) : ۱. تاوان . ۲. نیرو .

اغر) ۱.←** ، ۲. تواس /təvās/ ؛ ب) تون /təvon/ ؛ س) ←** ؛ ق) تاون /tāaun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تون /tun/ ؛ ن) تاوون /tāvun/ ؛ ع) تاوون /tā von/ ؛ قص) توان /tavān/ ؛ ت) توان /tevān/ ؛ آک) ←** ؛

توان هدائن/təvān-hədāən/ (مص.مر) : خسارت پرداختن–جریمه دادن .

اغر) ←** ؛ ب) تون هدائن /təvon-hədāən/ ؛ س) تاون هدائن /tāvon-hedāən/ ؛ ق) تاون هدائن /tāun hədāen/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ۱. تون هدائن /tun hədāan/ ، ۲. تون هادائن /tun hādāan/ ؛ ن) تاوون هادائن /tāvun hādāan/ ؛ ع) تاوون هادان /tāvon hādān/ ؛ اشر) تاهان –هدائن /tāhān-hədāən/ ؛

توئر/toar/ (ا) : تبر .

اغر) تر /tor/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. تور /tor/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تور /tur/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) توهور /tohor/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

توئر–دم/toar-dam/ (ا.مر) : ۱. لبه ی تیز تبر . ۲. به کنایه هنگام تهدید به قتل از این واژه استفاده می شود .

اغر) تردیم /tordim/ ؛ ب) ۱. توردم /tor-dam/ ، ۲. تور–دیم /tordim/ ؛ آ) توردم /turdam/ ؛ اشر) ←** ؛

توئن/tuən/ (ا) : تاوان–جریمه . نک : تاوان .

اغر) توان /təvān/ ؛ ب) تون /təvon/ ؛ س) تاون /tāon/ ؛ ق) تاون /tāun/ ؛ با) ←** ؛ آ) تون /tun/ ؛ ن) تاوون /tāvun/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) تاون /tāvon/ ؛ اشر) تاهان /tāhān/ ؛ پ) تاوان /tāvān/ ؛

توییر/toir/ (ا.مر) : مکان آفتابگیر .

اغر) تاور /tāver/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) تابر /tāber/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ اشر) ←** ؛

توبیت/tu-bait/ (ص.مر/ا.مک) : ۱. رشته های نخ تابانده شده . ۲. نام مرتعی در اندارکل شیرگاه سواد کوه .

س) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛

تو بخاردن/to-baxārdan/ (مص.مر) : ۱. چرخیدن . ۲. تاب خوردن .

اغر) تو بخاردن /to-bəxārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) توهیتن /tu-haytən/ ؛ آ) توبخردن /tu/ baxərdan/ ؛ ن) ←** ؛ ع) توبخردن /to boxordan/ ؛ قص) توبخردن /tu-baxərdan/ ؛ ت) ←(با) ؛ اشر) تو–بخردن /to-boxoərdən/ ؛ پ) تنیتن /tanitan/ ؛

تو بزئن/to-bazoən/ (مص.مر) : تابش طاقت فرسای خورشید .

اغر) ←** ؛ ب) توبزوئن /to-bazuən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱.←** ، ۲. توبزوئن /tu-bazuən/ ؛ با) توبزوئن /tu-bazuən/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ع) توهادان /to hādān/ ؛ قص) توهدائن /tu-hedāan/ ؛

توبزوئن/to-bazuən/ (مص.مر) : ۱. پیچانیدن . ۲. تابانیدن نخ . نک : تو

اغر) توهدائن /to-hədāən/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. توبزن /to-bazən/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ۱.←** ، ۲. توج بزوئن /toj bazuən/ ؛ آ) ←** ؛ ن) توبزوئن /to bazuan/ ؛ ع) توبزان /to bəzān/ ؛ قص) توهدائن /to-hedāan/ ؛ اشر) تو–بزئن /to-bazoən/ ؛

توبزوئن

تو بزه/to-bazə/ (ص.مف) : تاب خورده .

اغر) تو بخارده /to-bəxārdə/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق)

←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. تو بخارد /to baxārd/ ؛ ع) توبزه /to bezə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) توبخارده /towboxārdə/ ؛ اشر) تو-بخترد /to-boxoərd/ ؛

توبش/tubaš/ (ا.مص) : گرما- تابش .

اغر) تو /to/ ؛ ب) ←* ؛ س) تابش /tābeš/ ؛ ق) تبش /tabəš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←(اغر) ، ۲. تو /tu/ ؛ قص) ←(س) ؛

تو بگا من بگا/to-begā-men-begā/ (ا.مر) : کنایه از: هرج و مرج- آنارشیسم .

اغر) هرکه هرکه /harkə harkə/ ؛ ق) هر کی به هرکی /harki be harki/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) توبگامن بگا /tu bagā mənbagā/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) توبگامن بگا /to-begā-man-begā/ ؛

توب گوله/tubə- gullə/ (ا.مر):قسمتی‌ازآسیاب‌آبی.ت)←*؛

تو-بن/tu-ban/ (ا.مر) : ۱. تار عنکبوت . ۲. آخوندک- حشره ای از راسته ی راست بالان .

ب) توبن /to-ban/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) توون /tuvan/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) تودونک /todavənnak/ ؛

توبن/tu-bon/ (ا.مک) : از توابع نشتای عبّاس آباد .

تُوبند/to-band/ (ا.مر) : جانوری از راسته‌ی ملخ‌ها با نام انگلیسیmantis .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) توون /tu-van/ ؛ آ) تورزن /turzan/ ؛ع) تودونّک /to davennak/ ؛

تو-بند/to-band/ (ا.ا) : طناب های دو طرف ننو .

اغر) ۱.←* ، ۲. تو-رسن /to-rasən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) توون /to van/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←(آ) ؛

توبه توها کردن/to-bə-to-hākərdan/ (مص.مر) : درگیری -درگیری داشتن .

ب) توبه تو هکاردن /to-bə-to-həkārdən/ ؛ س) توبتوهاکردن /to-bə-to-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. توبه توهکردن /to-bə-to-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

توبیاردن/to-biyārdən/ (مص.مر) : ۱. تب کردن . ۲. شدّت گرما که بر اثر آن زراعت تباه شود . ۳. به درد آمدن - سوزش .

اغر) ۱. توبیاردن /to-bəyārdən/ ، ۲. توبییتن /to-bayitən/ ؛ ب) توبییتن /to-bayitən/ ؛ س) توبیتن /to-baytən/ ؛ ق) توبیتن /tu-baytən/ ؛ با) توبیاردن /to biyārdən/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) توبیتن /to baytan/ ؛ قص) تو-بیاردن /to-biārdan/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) تب-هاکئردن /tab-hākoərden/ ؛

توبیتن/to-baytən/ (مص.مر) : ۱. تب داشتن- تب کردن . ۲. کنایه از: اندوهناک شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) توبیتن /tu-baytən/ ؛ آ) توبیتن /tu-baytən/ ؛ ن) توبیتن /tu-baytan/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) توهکردن /tow hakerden/ ؛ اشر) توبییتن /to-baeitən/ ؛

توبی یاردن/tu-biyārdən/ (مص.مر) : ۱. کژ شدن -تاب برداشتن . ۲. دل کسی را به درد آوردن .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) توبی یاردن /tobiyārdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) توبیاردن /tu-biyārdan/ ؛ ت) توهیتن /towhəyten/ ؛ آک) توبیاردن /tu-biyārdan/ ؛

توبییت/to-baeit/ (ص.مف) : ۱. کژ شده . ۲. تب گرفته .

اغر) ۱.←* ، ۲. تو-بییته /to-bayitə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) توبییت /to-baeit/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) توهیته /towheytə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

توپ/tup/ (ا) : وسیله ای در کارگاه سنّتی پارچه بافی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

توپ/tup/ (ا) : ۱. توپ که سلاحی است . ۲. واحد بسته های پارچه . ۳. وسیله ی بازی - توپ . ۴. کنایه از: شایع شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

توپا/topā/ (ا) : نوعی سبزی صحرایی که خوراکی است .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛

توپ تشر/tup-o-tašar/ (ا.مص) : سرزنش و همراه با داد و فریاد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تـوپ أُتشـر /tup-o-tašer/ ؛ ق) ←* ؛ با) تـوپ تشـر /tupe-tāšar/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تـوپ و تشـر /tup-o-tašar/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) توپ – تشر /tup-təšar/ ؛

توپ توپه/tup-tupə/ (ا.مر) : ۱. نوعی بازی محلّی با توپ . ۲. داد و فریاد کردن سرکسی . نک : پس انداز .

اغر) ←* ؛

توپ جنگل/tup-jəngəl/ (ا.مک) : از ارتفاعات بخش یا نه سر واقع در هزار جریب بهشهر .

توپس/tups/ (ا.صو) : از اصوات، جهت راندن گوسفند .

ت) ←* ؛

توپ گاندله/tup-gəndelə/ (ص.مر) : کنایه از: تپـل و قـد کوتاه .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تو- پلیچ /to-pəlič/ فنی درکشتی که با تاباندن حریف همراه باشد.

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ن) ←* ؛ توپیـچ/topic/ ع) توهـان/tohadn/اشر) ←* ؛

توپه/tupə/ (ص) : جمع شده.فشرده .

ب) ۱. توپّه /tuppə/ ، ۲. توپّی /tuppi/ ؛ س) توپه /tupe/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) کوپا /kupā/ ؛

توت/tut/ (ا) : ۱. تحریک . ۲. وسوسه . ۳. درخت و میوه ی توت.

اغر) ۱.←* ، ۲. تُت / tot/ ؛ ب) ←* ؛

توت آفله/tut-āflə/ (ا.مر) : ۱. تبخال . ۲. توت .

اغر) تخاله /təxālə/ ؛ ب) ←* ؛ س) افلـه تـو /oflə-to/ ؛ ق) توتالـه /tutālə/ ؛ با) تبخالـه /tabxālə/ ؛ آ) تبخـال /tabxāl/ ؛ ن) ←* ؛ع) تـب خـال /tabxāl/ ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) توتّانه /tuttānə/ ؛

توتاله/totālə/ (ا.مر) : تب خال .

اغر) تخالـه /təxālə/ ؛ ب) توخالـه /to-xālə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تبخـال /tabxāl/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تبخـال /tabxāl/ ؛ قص) تبـل /to-bal/ ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) ←(ب) ؛

توتّانه/tuttānə/ (ا) : توت .

س) تیردونه /tir-dunə/ ؛ ق) تیر دونه /tirdunə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) تیت دونه /tit.dunə/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) تُت وتُه /totdāmə/ ؛ اشر) ۱.←* ، ۲. توت–دانه /tut-dānə/ ؛

توت باغ/tut-bāq/ (ا.مک) : ۱. از توابع خرّم آباد تنکابن . ۲. باغ توت .

ب) ←* ؛

توتب خال/to-tab-xāl/ (ا.مر) : ۱. خال . ۲. چرکی که پس از تب عارض شود .

اغر) تخاله /təxālə/ ؛ ب) تو.خالـه /to-xālə/ ؛ س) توتلـه /to-talə/ ؛ ق) تاتاله /tutālə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) تپاله /ta-pālə/ ؛ ت) ←* ؛

توت دانه/tut-dānə/ (ا.مر) : توت اعم از خشک و تازه .

اغر) تیدانـه /tidānə/ ؛ ب) تـوت دونـه /tut-donə/ ؛ س) تـیر دونـه /tir-dunə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تـوت دونـه /tutdunə/ ؛ ع) تیـت دنـه /titdonə/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) توت دونه /tutdunə/ ؛

توت دشو/tut-dəšo/ (ا.مر) : ۱. شیره‌ی تـوت . ۲. دوشاب توت .

ب) ←* ؛ س) تیدانـه دشـو /tidānə-dəšo/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تیت دشو /tit došo/ ؛

توتک/tutək/ (ا) : کلوچه‌ی تنوری و خانگی که فاقد شکر و شیرینی است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تتـک /tətək/ ؛ ع) توتـک /tutak/ ؛ ت) تـوت کله /tot-koleh/ ؛

توتک/tutək/ (ا) : نان تنوری کوچک کـه حـالت تزیینـی دارد .

آ) ←* ؛ قص) ←* ؛

توت کله/tot-kalə/ (ا.مر) : ۱. توت زار . ۲. توتستان .

اغر) تیداری /tidāri/ ؛ ب) توت کُله /tutkolə/ ؛ ق) تـوت کاله /kutkālə/ ؛ ن) توت کله /tut.kalə/ ؛ ع) تیت کله /tit kalə/ ؛ ت) ←* ؛ آک) توت کله /toit kalə/ ؛

توتلو/totolo/ (ص) : آویزان .

اغر) توتلو /totəlo/ ؛ ب) توتو /toto/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. تتو /tətu/ ، ۲. توتو /tutu/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) توتوک /totok/ ؛ اشر) ←* ؛

توتله/tutelə/ (ا) : ساقه‌ی گیاه خشک شده .

س) ←* ؛ آ) ←* ؛

توتم/tutəm/ (ا) : توتون . **نک** : تتم .

اغر) ۱. تُتن /toton/ ، ۲. تتم /totom/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تتم /tətəm/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) توتون /toton/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) تاتام /tātām/ ؛

توتم جار/tutəm-jār/ (ا.مر) : کشتزار توتون .

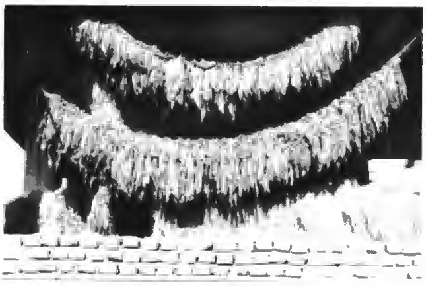
اغر) توتم جار /totom jār/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) تتم جار /tətəmjār/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) تاتام - زار /tātām-zār/ ؛

توتم جار

توتم رسه/tutəm- resə/ (ا.مر) : نخی که برگ توتون را بر آن می‌آویزند تا خشک شود .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛

توتم رسه

تو-تندی/to-təndi/ (ا.مر) : تب شدید .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تب تنّی /tab tənni/ ؛

توتو/toto/ (ص.مر) : آویزان -آویخته . **نک** : توتلو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ آ) ←* ؛

توتو/tu-tu/ (ا.مص) : ۱. تاب خوردن - آویزان شدن . ۲. تلوتلو-آویزه .

اغر) توتو /toto/ ؛ ب) ۱. ته تو /təto/ ، ۲. توتوپلی /tutu-pali/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) توتوئک /totoak/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) توتو /towtow/ ؛ آک) ←(ت) ؛

توتوای/tow-tow-ei/ (ا) : جالباسی .

ن) تتوئک /totoak/ ؛ ت) ←* ؛

توتوئک/totoak/ (ص.نس) : آویزه . **نک** : توتو .

آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

توتوبخردن/toto-boxordan/ (مص.مر) : تاب تاب خوردن.

اغر) تو-بخاردن /to-bəxārdən/ ؛ ب) توباخاردن /to-bāxārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) توبخردن /to/baxərdan/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. تتوبخاردن /toto baxārdan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ اشر) تو-بخئردن /to-boxoərdən/ ؛

توتوپلی/to-to-pəli/ (ا.مص) : آویزان شدن .

ب) ←* ؛

توتولو/to-to-lo/ (ص.مر) : آویزان . **نک** : توتلو .

ب) ←* ؛ ن) تتو /təto/ ؛ اشر) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

توتوله/tutulə/ (ا.مر) : آلت تناسلی کودکان مذکّر .

ن) ←** ؛

توتوملی/tu-tu-mali/ (ا.مر) : ۱. تـاب . ۲. ایـن کلمه بـه هنگام تاب خوردن بچّه هـا گفتـه مـی شـود و گاه بـا اشعاری نیز همراه است .

ب) توتوملـی /to-to-mali/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ ن) ←**؛

توتون/toton/ (ا) : نک : توتم .

اغر) ←** ؛ ن) تتن /tətən/ ؛

توتون-جار/toton-jār/ (ا.مر) : زمین توتون کاری . نک : توتم جار .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ آ) ←** ؛

توتـون-جـاری/toton-jāri/ (ا.مـر) : محـلّ توتـون زار - مربوط به توتـون زار-در اصطلاح موسیقی، نغمه‌ای آوازی مربوط به مناطق شرقی مـازندران کـه از آلام و رنج های زنان توتون کار سخن می گوید .

اغر) ۱.←** ، ۲. تتم جاری /totom jāri/ ؛ آ) ←** ؛

توتونی/tu-tu-ni/ (ا) : آتش خانه حمام .

ق) تـون تـاب /tun tāb/ ؛ آ) تنـک /tenək/ ؛ع) تونـک /tunak/ ؛ ت) تون /tun/ ؛ اشر) تونی /tuni/ ؛

توتوهدائـن/tu-tu-hədāən/ (مـص.مـر) : ۱. کسـی را بـه منظور عبرت و تنبیه بـا خشـم تکـان دادن . ۲. تکـان دادن-تاب دادن .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. تتوهدائـــن /tetu hədāən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تتوهادائن /tətohādāan/ ؛ ع) تتوهادان /toto hādān/ ؛ قص) توهادائن /to-hādāan/ ؛ ت) تودئن /tow-daan/ ؛

توتوی/tow-towey/ (ا.مر) : چوبی به شکل قلّـاب مـاهی گیری که آن را با طنـاب در وسط اتاق مخصوص چوپان ها در دامـداری سـنّتی مـی آویزنـد و از آن بـه عنوان رخت آویز استفاده می کنند .

ت) ←** ؛

توتّه/tuttə/ (ا) : ۱. نام آلت تناسلی کودکان ذکور . ۲. کنایه از : چیز کوچک . ۳. پروانه .

ق) دودول /dudul/ ؛ ن) توتوله /tutulə/ ؛ اشر) ←** ؛

توت هکاردن/tut-həkārdən/ (مص.مـر) : ۱. برانگیختـن-شاخ کردن . ۲. فریباندن .

اغر) ۱.←** ، ۲. تُرت هکـاردن /tort-həkārdən/ ؛ ب) ←** ؛ ق) دود هاکردن /dud hākərdən/ ؛ با) توت هکاردن /tut-hakerdan/ ؛

توتی/toti/ (ا) : تاب . نک : توتو .

ق) تـاتی /tāti/ ؛ آ) تـو /tu/ ؛ ن) تتـو /təto/ ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) تو /to/ ؛

توتیـاییّن/tu-tiyā-bayyən/ (مـص.مـر) : کوفتـه شـدن-درمانده و خسته شدن .

ب) توتیابویین /tutiyā-baviyən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) توتیابیین /tuteyā babeyan/ ؛

توتـی بخـردن/to-ti-baxordan/ (مص.مـر) : تـاب بـازی کردن-تاب -وسیله‌ی بازی کودکان .

اغـر) توبخـــاردن /to-bəxārdən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) توبخردن /to-baxerdən/ ؛ ق) توبخردن /tubaxərdən/ ؛ با) ۱. تاب /tāb/ ، ۲. تاب بخـردن /tāb-baxərdan/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تتوبخاردن /təto-baxārdan/ ؛ع) توتی بخوردن /tu-ti-baxordan/ ؛ قـص) توبخـــردن /to-baxerdan/ ؛ ت) توتوبخـاردن /towtowboxārden/ ؛ اشر) تـو-بخـئردن /to-boxoərdən/ ؛

تـوج-بزوئـن/tuj-bazuan/ (ص.مـر) : ۱. ریسـیدن . ۲. تاباندن طناب و الیاف گیاهی . نک : بتوستن .

ق) توبزوئن /tubazuən/ ؛ با) ←** ؛ آ) توبزوئن /tobazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛

توج بزه/tuj bazə/ (مص.مف) : تاخورده .

ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) توبـزه /tobazə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) تابخرد /tā boxord/ ؛ اشر) تغ-بزه /taq-bazə/ ؛

توجی/tuji/ (ا.مک) : دژی تاریخی که در شهرساری قـرار داشته است .

توجی قلّه/tuji-qallə/ (ا.مک) :

قلعه‌ی توجی در دست کیا وشتاسب جلال از حاکمان سلسله جلالیان مازندران بود. در جنگی که سیّد کمال الدّین

مرعشی با او کرد ، سیّد کمال الدین فاتح شد. پس از فتح امر کرد تا قلعه را بشکافند و با زمین هموار کنند.

توچ/tuč/ (ا.مص) : پیچاندن .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) پیت هادان /pit hādān/ ؛

توچی بزئن/tuči-bazoən/ (مص.مر) : شاخ به شاخ شدن گوسفندان .

ب) ←* ؛ ق) توکّی بزوئن /tukki bazuən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. توکّی بزوئن /tukki bazuan/ ؛

توداِئن/to-dāən/ (مص.مر) : تاب دادن .

اغر) ۱.←* ، ۲. توهدائن /to-hədāən/ ؛ ق) توهدائن /tu-hədāən/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) توهادائن /to hādāan/ ؛ ع) توهادان /tohādān/ ؛ ت) تودئن /towdaen/ ؛ آک) تودان /tow-dān/ ؛

تودار/ to -dār / (ص.فا) : ۱. تابیده– بافته . ۲. آدم راز دار . ۳. تب دار . نک : بتوس .

اغر) ۱.←* ، ۲. تو-هدائه /to-hədāə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) تودار /taudār/ ؛ آ) توهدا /tuhədā/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) تودار /tow-dār/ ؛ اشر) ←* ؛

تودار/tudār/ (ص.فا) : از انواع درختان جنگلی . نک : بن دار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

تودار/tu- dār/ (ا.مک) : از مراتع نشتای عباس آباد .

تودار/tu dār/ (ا.مر) : از انواع درختان جنگلی . نک : انجلیی .

ت) ←* ؛

توداشتن/to-dāštən/ (مص.مر) : ۱. ورم داشتن . ۲. تب داشتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تو-داشتن /to-dāštan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ اشر) ←* ؛

تودوسّن/tu-davəssən/ (مص.مر) : ۱. تاب بستن . ۲. باوری خرافی که بر اساس آن به شاخه‌ی درخت کهن سالی پارچه بسته و به پای آن سنگ می انداختند با این اعتقاد که تب بیمار دفع شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تودوستن /to-davestən/ ؛ ق) ←* ؛ با) تودوسّن /tu-davessən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ع) ؛ ع) تودوسّن /to-davəssan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تودار

تو-دونک/to-davenak/ (ا.مر) : نوعی ملخ . نک : آخوندک .

ب) تو-وند /to-vand/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) تورزن /turzan/ ؛ ع) ←* ؛

تور/tur/ (ا/ص) : ۱. تبرکه با ان درخت برنند . ۲. دیوانه . ۳. سرکش، نافرمان. حیوان رام نشده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) تبرک /tabarak/ ؛ او) تور /tur/ ؛

توراسب/tur-asb/ (ا.مر/ا.مک) : ۱. اسب وحشی –اسبی که رام نشده است . ۲. روستایی از میان رود پایین نور .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تور

توران-تورا/turān-turā/ (ص.مر) : خام –نیاز موده .

ق) ←* ؛

توران کلا/turān-kalā/ (ا.مک) : از توابع میـان رود پـایین نور .

توربـاد/tur-bād/ (ا.مر) : تندباد–باد توفنده .

بـا) توفـان /tufān/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) تورنـه /turnə/ ؛ ت) ←* ؛

تور-بئن/tur-bean/ (مص.مـر) : ۱. دیوانـه شـدن . ۲. بـد جنس شدن .

ب) توربیّین /tur bayyən/ ؛ ق) توربیـن /tur bayən/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ آ) تور بیین /tur baiyan/ ؛ ن) تـور–بویئـن /-tur bavəyan/ ؛ع) توربیـن /tur babeyan/ ؛ ت) ←* ؛ اِک) تورابون /turā-bon/ ؛

تور-ببین/tur-babeyan/ (مص.مر) : ۱. دیوانه شدن، جنـون زدگی . ۲. چمـوش شـدن . ۳. خـام شـدن –فریـب خوردن.

ق) ←* ؛ بـا) توربییـن /tur-bayian/ ؛ آ) توربییـن /tur bayian/ ؛ ن) توریوییـن /tur bavəyan/ ؛ع) ←* ؛ قـص) توربیّن /tur-bayyan/ ؛ ت) توربئن /turbaen/ ؛

توربیّن/tur-bayyən/ (مص.مر) : خام شدن –فریب خوردن . نک : توربین .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تور-پشتی/tur-pəšti/ (ا.مر) : ۱. ضربه زدن با پشـت تـبر . ۲. کنایه از: به کار بردن زور .

اغر) تُر پشـتی /tor pəšti/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) توهرپشـتی /tohor pešti/ ؛ قص) ←* ؛

تورتکی/tur-təki/ (ا.مر) : تیزی تبر – لبه‌ی برنده‌ی تبر .

اغـر) تُـر–دیـم /tor-dim/ ؛ ب) تورتکـی /tur-taki/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. توردم /tur-dam/ ؛ ق) تـوردم /tur dam/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) تورتک / tur tək/ ؛ ن) ←* ؛ع) توهردمی /tohor dami/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) توهر دَمه /tohrdamə/ ؛

تور-توری/tur-turi/ (ا.مص) : دیوانگی .

ق) ۱.←* ، ۲. تورن تورا /turan turā/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اِک) تورا توری /turā-turi/ ؛

تورتوری هاکردن/tur-turi-hākərdən/ (مص.مر) : خود را به دیوانگی زدن – خل بازی در آوردن .

ب) ←* ؛ ق) تورن توراهـاکردن /turan turāhākər dən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تـور تـوری هـاکردن /-tur-turi hākərdan/ ؛ع) ←* ؛ ت) تورتـوری هکـردن /tur turihakerden/ ؛

تورتونه/tut-tunə/ (ا.مر) : تور صیادی .

ب) ←* ؛ ق) تور /tur/ ؛ ن) توردیوونه /tur divunə/ ؛

تورچین/tur-čin/ (ا.مر) : ضرباتی که بـا تـبر بـر بدنـه ی درخت گردو وارد سازند تا در اثر آب دهـی و تغیـیراتی که در سوخت و ساز گیاه انجام می گیـرد بـاردهی آن بیشتر شود . **نک** : تاش دار .

س) ←* ؛

تو-ر-داشتن /to-rə-dāštən/ (مص.مر) : کنایه از: مواظب بودن. هوای کسی را داشتن .
ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛

تور-دم /tur dəm/ (ا.مر) : مقیاس طول به اندازه ی دسته ی تبر .
اغر) ۱. تُر دم /tor-dəm/ ، ۲. تُر - دسته /tor-dastə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) توردسّه /tur dassə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) توهر دمه /tohor domə/ ؛

تورزن /turzan/ (ص.فا/ا.مر) : ۱. تبرزن . ۲. نوعی ملخ . ۳. درخت تبریزی .
اغر) تُر-زن /tor-zan/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) توون /tuvan/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) توئر-زن /tuar-zan/ ؛ گ) تورزن /tor-zan/ ؛

تورزی /turzi/ (ا) : درخت تبریزی .
ب) ۱.←* ، ۲. تبرز /tabrez/ ؛ ق) تبرزی /tabarzi/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تورزی /tavərzi/ ؛ ن) توریزی /tavrizi/ ؛ ع) تبریزی دار /tabrizi dār/ ؛ قص) ←* ؛

تورسک /ture-sak/ (ش.ج) : نوعی ناسزا- به سگ هار و دیوانه تشبیه کردن .
س) هارسگ /hār-sag/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ | گ) تور سگ /ture-sag/ ؛

تورسنگ /tur-sang/ (ا.مر) : سنگ مخصوص تیز کردن تبر .
اغر) سو-سنگ /so-sang/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. سوسنگ /susang/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ع) توهرسنگ /tohor sang/ ؛ | گ) سوه سنگ /sove-sang/ ؛

تور-سو /tur-su/ (ا.مک) : ۱. روستایی از توابع بندپی بابل . ۲. روستایی از توابع کلاردشت .

تور-قد /tur-qad/ (ا.مر) : به اندازه ی دسته ی چوبی تبر -مقیاس اندازه گیری . **نک** : توردم .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) توردسّه /tur dassə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) توهرقد /tohorqad/ ؛

تورک /turak/ (ا) : تبر کوچک .
اغر) تُرچه /tor-čə/ ؛ ب) ترکله /torkolə/ ؛ ق) تورکله /turkələ/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تورک /turək/ ؛ ن) ۱. تورچه /turče/ ، ۲. دس تور /das tur/ ؛ ع) تبرزین /tabar zin/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) توئرک /tuarak/ ؛

تورک /turək/ (ا.مک) : قلّه ای به ارتفاع ۳۰۴۲ متر در کلاردشت .

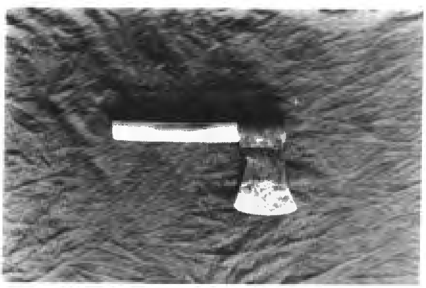
تورکا /turkā/ (ا) : ۱. کیسه ای کوچک از جنس پشم بز برای نگهداری برنج . ۲. توبره ی اسب . ۳. پیمانه ی کوچک و دسته دار .
اغر) توره /turə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛

تورکرده کار /tur-kerdə-kār/ (ا.مر) : رفتار جنون آمیز .
ن) ←* ؛ | گ) تورکردکار /tur-kardakār/ ؛

تورکش /turkaš/ (ا.مک) : نام مرتعی در نزدیکی امام زاده حسن سواد کوه .

تور کلم /tur- kolom/ (ا.مک) : از مراتع نشتای شهرعباس آباد .

تورکله /tur-kələ/ (ا.مر) : تبر خوش دست و کوچک .
ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تورکله

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

تورکنار کنّه/tur-kənār-kənnə/ (ا.مر) : ۱. تا حدّ توان . ۲. تا آن جایی که توان برش تبر باشد .
س) تورکنارکنده / tur-kenār-kendə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛
ن) تورکارکرد /tur kār kard/ ؛

تورگردن/tur-gərdən/ (ا.مر) : از تیغه ی تبر تا محلّ دسته ی آن .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) توردم /turdam/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ)
←* ؛ ن) تورگردن /tur gərdan/ ؛

تور گلیا/tur-galyā/ (ا.مر) : پشت تبر که دسته ی چوبی در آن قرار گیرد .
اغر) تر گلیه /tor-galyə/ ؛ ب) ترگلیه /tor-galeyə/ ؛ س)
←* ؛ ق) تورقلیا /tur qaliyā/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

تورنگ/turang/ (ا) : ۱. قرقاول . ۲. نوعی گیاه .
اغر) تیرنگ /tirəng/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱. ←* ،
۲. ←(اغر) ؛ ق) تیرنگ /tireng/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛
ن) ترنگ /tərəng/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ |
گ) تورینگ /turing/ ؛

تورنگ تپّه/turəngtappə/ (ا.مک) : ۱. از دهکده های استرآباد رستاق . ۲. تپه ای باستانی در شرق گرگان .

تورنه/turnə/ (ا) : تارهای رها شده ی عنکبوت که در فضا پراکنده شود . **نک** : تا آسمون .
ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تونه /tunə/ ؛

تورنه/turne/ (ا) : بادی که در منطقه ی گلوک از شمال به سمت جنوب وزد .

تورنه/turnə/ (ا) : ۱. توده ابر سیاه . ۲. شعله ی آتش- حرارت طاقت فرسا . ۳. تندر .
ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ باس) تونار /tunāra/ ؛

تور-وشتی/tur-vəšti/ (ا.مر) : کوله پشتی .
ب) توره پشتی /turə-pəšti/ ؛ ق) کول پشتی /kul pəšti/ ؛
ع) تره پشتی /torə pešti/ ؛ قص) تور-پشتک /tur-peštak/
؛ اشر) ←* ؛

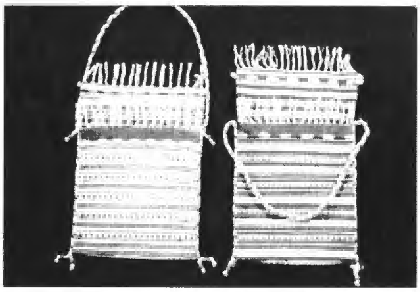
توروک/toruk/ (ا) : کوک زدن درشت و نامنظّم .
س) ۱. ←* ، ۲. دروک /deruk/ ؛ ق) گوک /guk/ ؛ آ)
تروک /təruk/ ؛

توروکّه توروکّه/turuk kə-turukkə/ (ا.مر) : باران اشک – اشک فراوان .
اغر) تریک تریک /tərik-tərik/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛
اشر) چکّه چکّه /čəkkə-čəkkə/ ؛

تورون/turun/ (ا.مک) : نام قسمتی از زمین های کشاورزی دشت سر آمل .

توره/turə/ (ا) : ۱. برآمدگی یا تورّم زیر گلو . ۲. نام یکی از گیاهان طبّی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ)
←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تره /torə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛
اشر) ←* ؛

توره/turə/ (ا) : توبره – کیسه ی گردن آویز اسب و استر .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ)
←* ؛ ن) ۱. ←* ، ۲. توره -جو /turə-ju/ ؛ ع) اسب تره
/asbə torə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) تورّه /turrə/ ؛ اشر) ←* ؛ |
گ) توربه /turbə/ ؛

توره

توره/turə/ (ا) : وسیله ای برای تغییر سرعت و ارتفاع سنگ آسیاب . **نک** : اسیّم .
س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛

تور-هاکردن/tur-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. به دیوانگی کشاندن . ۲. فریب دادن – با نیرنگ جذب کردن . **نک** : توره هاکردن .
آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

آوانوشت : (آ = a) (ə = فتحه کوتاه) (ا = e) (آ = ā) (او = u) (ای = i) (ب = b) (پ = p) (ت،ط = t) (ث،س،ص = s) (ج = j) (چ = č) (ح،ه = h) (خ = x) (د = d)
(ر = r) (ز،ذ،ض،ظ = z) (ژ = ž) (ش = š) (ف = f) (ق،غ = q) (ک = k) (گ = g) (ل = l) (م = m) (ن = n) (و = v) (ی = y) (آو = aw) (او = ow)

توره پشتی/turə-pəšti/ (ا.مر) : ۱. کوله- کوله پشتی . ۲. ضربه‌ی تبر . **نک** : توره وشتی .

اغر) دوش توره /duš-turə/ ؛ ب) دوش توره /duš-turə/ ؛ س) ←(ب) ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

توره - جو/turə-ju/ (ا.مر) : مقدار جویی که برای خوراک اسبان کنار گذاشته شود .

اغر) جو-توره /jo-turə/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) توره /turə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جوتره /jotorə/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←* ؛

توره سرا/turə-sarā/ (ا.مک) : روستایی از منطقه‌ی گلیجان قشلاقی تنکابن .

توره سّن/turəssən/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در حومه‌ی نوشهر .

تورهن/turhan/ (ا.مک) : نام روستا و باقی مانده ی برجی قدیمی در لفور سواد کوه .

توره هکاردن/turə-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. بادکردن- وجلو آمدن . ۲. به دیوانگی کشاندن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ آ) تورهاکردن /tur hākərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تورهاکردن /tur-hākordan/ ؛ اشر) توره - هاکئردن /ture-hākoərdən/ ؛

توری/tavri/ (ا) : از الحان و مقام های قدیمی منطقه مازندران . **نک** : تبری - امیری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) توری /tavari/ ؛ با) ←* ؛ آ) توری /tavəri/ ؛

توری/tavri/ (ص.نس) : ۱. توری همان تبری است که حرف «ب» به «و» تبدیل شده است - اهل تبرستان . ۲. زبان تبری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

توریه/turiə/ (ا) : نیرنگ - دسیسه .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

توز/təvaz/ (ا) : میل -رغبت .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

توزئن/tow-zean/ (مص.مر) : ۱. تاب دادن . ۲. پیچاندن .

اغر) تو-هدائن /to-hədāən/ ؛ ب) تو بزوئن /to-bazuən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) توبزوئن /tu bazuən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) توبزوئن /to bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) توهادان /to hādān/ ؛ قص) تو-هادائن /tu-hādāan/ ؛ ت) ←* ؛

توزکل/tuz-kəl/ (ص/ا.مر) : ۱. گاونر . ۲. نام پرنده ای است .

ب) ←* ؛ اشر) توزه /tuzə/ ؛

توزه/tozə/ (ا) : کار مزد .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

توزی/tuzi/ (ا) : درخت تبریزی .

ب) ←* ؛ ق) تبرزی /tabərzi/ ؛ با) تبرزی /tabarzi/ ؛ آ) توزی /tuzi/ ؛ ن) توریزی /tavrizi/ ؛ ع) تبریزی دار /tabrizi dār/ ؛ قص) تورزی /turzi/ ؛

توس/tus/ (ص) : ۱. شکم گنده . ۲. رشد مرحله ای برنج . ۳. درد دل و روده . ۴. به کلّی - به طور کلّی . **نک** : گت اشکم .

اغر) ۱. تپّز /toppoz/ ، ۲.←* ؛ ب) تپّس /tappos/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تپوسن /tapusən/ ؛ ت) تُس /tos/ ؛

توسا/tusā/ (ا/ق) : ۱. درخت توسکا . ۲. فتق، فتق شکم. ۳. به مانند . ۴. لت و پارکردن .

اغر) توسکا /tuskā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) تسکا /təskā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تسکا /toskā/ ؛ ت) ←* ؛ آک) توسه /tosə/ ؛

توسا کش/tosā-kaš/ (ا.مک) : مرتعی در تنکابن .

توسا-کلام/tosā-kolām/ (ا.مک) : نام آبادی در حوالی دو هزار تنکابن .

توساکله/tusā-kalə/ (ا.مک) : از توابع خرّم آباد تنکابن .

توسا کوتی/tosā-koti/ (ا.مک) : مرتعی در حوالی تنکابن .

توس - بتیم/tus-bətim/ (ص.مر) : ۱. شکم گنده . ۲. کنایه از: سیری ناپذیر . **نک** : بوسّه بتیم .

ب) بوسته بتیم /bostə-bətim/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) اشکم فیس /eškəmfis/؛

توسته/tevestə/ : برای تو- مال تو .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائمشهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

اغـر) توسته /teveste/ ؛ ب) توســـته /tevaste/ ؛ س) ته وسته /tə-vestə/ ؛ ق) توسّـــه /tevəsse/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱. تسّه /təssə/ ، ۲. تـه وسّـه /tə vəssə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تـه هسّه /tə hessə/ ؛ قص) تسه /tese/ ؛ ت) تسّه /tessə/ ؛

توس - چرا/tus-čərā/ (ا.مر) : کار در مقـابل سیر شـدن شکم –نوعی از روابط کاری در شیوه ی معیشت کـهن مازندران . نک : اشکم قرار .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

توس دربکـردن/tus-dar-bakərdən/ (مـص.مـر) : شـکم دریدن– کنایه از: کشتن و به قتل رساندن .

ب) سس در هکاردن /sos-dar-həkārdən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تـش درهـاکردن /təs dar-hākərdan/ ؛

توسری نون/to-sari-nun/ (ا.مر) : نانی که بر روی مجمـع مسی پخته شود. نان لواش محلّی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) تو سری نون /tu-sari-nun/ ؛ آ) ←* ؛

توسک/tosək/ (ش.ج) : صدایی برای فراخواندن گوساله .

ب) پسک /posek/ ؛ س) پوسک پوسک /pusək-pusək/ ؛ ق) ←* ؛

توسکا/tuskā/ (ص.مر/ا.مک) : ۱. کنایه از : آدم دراز قد بـی خاصیّت . ۲. نام منطقه ای در قـائم شـهر . ۳. درخـت توسکا بـا نـام علمـــی : alnus gelolinosa–alnus و –alnus sacordata .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تسکا /teskā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) تسکا /teskā/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ۱.←(بـا) ، ۲. تیسکا /tiskā/ ؛ ع) ←* ؛ ت) توسا /tusā/ ؛ اشر) تسکا–دار /teskā-dār/ ؛ اَک) توسادار /tusā dār/ ؛

توسکا بنّ سر/tuskā bannə sar/ (ا.مک) : مرتعی در حـوزه لفور .

توسکا–پشتکا/tuskā-pəštəkā/ (ا.مک) : مرتعـی جنگلـی در مسیر مالرو سی سنگان کجور .

توسکا–جاری/tuskā-jāri/ (ا.مر) : منطقه ی رویش توسکا.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تسکاجار/teskā jār/ ؛ ن)←(آ) ؛ ع) تسکاکله /toskā kalə/ ؛ ت) توساکله /tosā kalə/ ؛ اشر) توسکا–زاری /tusekā-zāri/ ؛

توسکا–چلّه/tuskā-čellə/ (ص.مر) : ۱. شاخه ی توسکا . ۲. کنایه از: شخص غیر قابل اعتماد–نامطمئن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) تسکاچلّه /teskā čəllə/ ؛ اشر) ←* ؛

توسکارسی/tuskā-rəsi/ (ا.مر) : ۱. دانه‌ی درخت توسکا . ۲. رشته ی گل توسکا .

اغر) توسکا–رسه /tuskā-resə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. توسـکا – ریسی /tuskā risi/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. توسـکا ریـس /tuskā ris/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(با) ؛ ع) تسکارُسـی /toskā rosi/ ؛ اشر) توسکا–ریسو /tusekā-risu/ ؛

توسکاسو/toskā- so/ (ا.مک) : از مراتع نشتای عباس آباد .

توسکان/tuskān/ (ا.مک) : از نام های قدیمی کردکوی .

توسکا–نرمه/tuskā-narmə/ (ا.مک) : مرتعـی در راستوپـه سواد کوه .

توسکایش/tuskāyeš/ (ا.مک) : از نام‌های قدیمی کردکوی . نک : توسکان .

توسکستان/tuskəstān/ (ا.مـک) : روسـتایی در اسـترآباد جنوبی گرگان .

توس - کش/tus-kaš/ (ا.مک) : نام مرتعی در لفور .

توس - کلا/tus-kəlā/ (ا.مک) : از توابع قره طغان بهشهر.

توسکه چال/tuskə-čāl/ (ا.مـک) : از روستاهای کوهسـار فندرسک استارآباد .

توسن کاشن/tusan-kāšen/ (ا.مر) : نوعی خزه که بـر تنـه ی درختان رشد کند .

ب) ←* ؛ س) توسکاکاشم /tuskā-kāšem/ ؛ ق) کاشـم /kāšəm/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) تسکاکاشـم /toskā kāšəm/ ؛

توستون/tovəssun/ (ا/ق) : تابستان .

ب) تاوســتن /tāvəston/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تابسّـــون /tābəssun/ ؛ با) تابسّون /tābesson/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تاوسن /tāvəssən/ ؛ ع) تابسّـون /tābəsson/ ؛ قص) تاوسّـــون /tāvessun/ ؛ پ) تاپستان /tāpastān/ ؛

توسه بتیم/tussə bətim/ (ص.مر) : شکمو–شکم باره . نک : بتیمن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) اشکم فیس /eškem fis/ ؛

توسه پشته/tosa-pošte/ (ا.مک) : از توابع تنکابن .

توسه گل ورزا/tusə-gəl-verzā/ (ا.مر) : گوساله‌ی رنجور و بیمار .

با) توسه گل ورزا /gəl-verzā-tosə/ ؛

توش/tuš/ (ا) : حرارت –گرما .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

توش/toš/ (ا) : ۱. شتاب –سرعت –عجله . ۲. به کسی ضربه ناگهانی وارد آوردن – سیلی محکم – ضربه محکم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) تیش /tiš/ ؛ اشر) ←* ؛ پ) اشتاب /oštāb/ ؛

توش/toš/ (ص) : ۱. شکمو . ۲. انسان یا حیوان شکم گنده.

س) ←* ؛ با) توشن /tušən/ ؛ آ) ←(با) ؛

توش/tuš/ (ا) : ۱. جوش کوچک روی صورت یا بدن . ۲. بشتاب . ۳. زخم چشم . ۴. خارش .

اغر) ۱.←* ، ۲. تشکه /təškə/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تشخار /tešxār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ت) ←* ؛

توشا/tušā/ (ا.مص) : لت و پار کردن. کتک زدن مفصّل .

ق) ←* ؛

توشاک/tušāk/ (ص) : پسر یا دختر ده تا دوازده ساله .

س) تشکه /teškə/ ؛ ق) توش /tuš/ ؛ با) ←(ق) ؛

توشک/tušak/ (ا) : گاو نر جوان .

ب) تشک /təšk/ ؛ س) تشک /tešk/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←* ؛

توش کون/tuš kun/ (ا.مک) : دهکده ای در منطقه‌ی تنکابن .

توشمار/tošmār/ (ص) : چاق و قوی هیکل–ضخیم– هیولا .

ب) ←* ؛ س) تش مال /toš-māl/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. توشمار /tušmār/ ؛ با) توش مار /tuš-mār/ ؛

توشمال/tušmāl/ (ص) : قشنگ و زیبا – خوش اندام .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛

توشن/towšən/ (ا.مک) : روستایی از دهستان انجیراب گرگان .

توش–هاده/toš-hāde/ (ف.امر) : بزن– ضربه بزن . نک : توش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

توش هدائن/toš-hədāən/ (مص.مر) : ۱. ضربه زدن . ۲. سرعت دادن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) توش هدائن /toš hādāan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ اشر) ←* ؛

توف/tuf/ (ا) : نوعی نخ که در دوختن لباس محلّی زنانه به کار رود .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

توفنگ/tufeng/ (ا) : تفنگ .

اغر) ۱. تیفنگ /tifəng/ ، ۲. تفنگ /tefəng/ ؛ ب) تفنگ /təfəng/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) تفنگ /təfang/ ؛ ع) تفنگ /tofang/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←* ؛ گ) تفنگ /tafang/ ؛

توق/toq/ (ا) : درخت داغداغان . نک : توغدار .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛

توق /طوق/toq/ (ا) : گردن بند .

س) ←* ؛ اشر) ←*

توق تیم/toq-tim/ : میوه و هسته‌ی درخت تاق .

ب) ←* ؛

توق جاری/toq jāri/ : منطقه‌ای که محل رویش درخت داغداغان باشد .

توق چال/toq čāl/ : نام منطقه‌ای در هزار جریب شرقی.

توق چو/toq ču/ (ا.مر) : قطعه چوبی کوچک از درخت داغداغان که یک سمت آن را سوراخ کرده به عنوان دفع چشم زخم به گردن می آویختند .

س) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) ته–چو /tah-ču/ ؛

توقدار/tog-dār/ (ا.مر) : درخت داغداغان .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛

توقدار/toqdār/ (ا.مک) : از توابع دهستان رودپی ساری .

توقه کا/towqəh-kā/ (ا.مر) :

کودکان به تقلید از رانندگان اتومبیل رینگ خالی از لاستیک دوچرخه را بر روی زمین به حرکت در آورده و در حالی که سعی می کردند با ضربه های مداوم انگشت های دست، به سرعت این رینگ خالی (توقه) بیفزایند، در کوچه ها براه می‌افتاده و با دهان ادای صدای موتور ماشین و بوق زدن آن را در آورده و اوقات بیکاری را با این و سیله به بازی مشغول می شده‌اند. بعضی از کودکان به جای توقه، از لاستیک مستعمل دوچرخه یا اتومبیل نیز استفاده می‌نموده‌اند.

توک/tuk/ (ا) : ۱. تکیّه -تکّیه دادن . ۲. چوبِ قیّم که به جهت پیشگری از شاخه های پر محصول در زیر آن‌ها قرار دهند . ۳. پیشانی برآمده .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

توک توک/tok-tok/ (ا.مر) : آخرین آب خرمالو .

ق) ←** ؛ با) توتو /tu-tu/ ؛

توک توک/tuk-tuk/ (ا.صو) : ۱. از «اصوات» برای صدا زدن سگ . ۲. صدای تبر یا اشیای دیگر . ۳. کنایه از بی شرمی و وقاحت برخی افراد و نادیده انگاشتن بعضی از اصول متعارف اجتماعی .

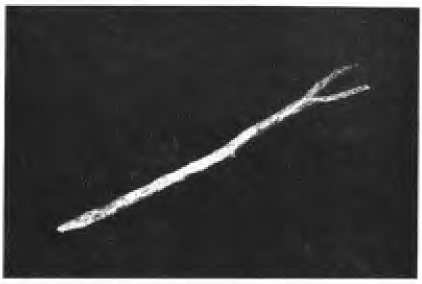
اغر) ۱.←** ، ۲. تک تک /tak-tak/ ؛ ب) تـک تـک /tak tak/ ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲.←(ب) ؛ بــا) ←** ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ←(ب) ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

توک توکن /tuk-tukən/ (ا.صو) : ۱. وسیله ای که با آن قیّم های قوی را در زمین فرو کنند . ۲. کنایه از فردی که پیوسته خواب‌آلود باشد-چرتی .

توک توکی/tuk-tuki/ (ا.صو) : ۱. کنایه از آدم شل و ول . ۲. فرد بی ثبات و کم مایه . ۳. کنایه از گیاهان رونده و انواع پیچک که با اتکاب قیّم و سایر درختان رشد و نمو کند .

توک چو/tuke-ču/ (ا.مر) : چوب قیّم . کنایه از آدم بی‌کاره . **نک** : توک .

ب) ← ؛ س) ۱. توک چو /tuk-ču/ ، ۲.← ؛

توک

تو-کش/to-kaš/ (ا.مص) : ۱. بالا رفتن و زیاد شدن سرعت به هنگام تاب بازی . ۲. شلنگ تخته .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) توشلنگ /to šəlang/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

توکش/tukəš/ (ا.مص) : کشمکش .

ب) ۱.←** ، ۲. توکش /to-kaš/ ؛ ق) تکش /təkaš/ ؛ با) ←** ؛ آ) توکش بوکش /tukaš bukaš/ ؛

توکش بوکش/tukaš-bukaš/ (ا.مص) : کشمکش-درگیری .

اغر) تکش بکش /takəš-bakəš/ ؛ ب) توکش بکش /tokaš-bokaš/ ؛ س) دکش - بکش /dakəš-bakəš/ ؛ ق) تکش بکش /takəš bakəš/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) دکش بکش /dekaš-bekaš/ ؛ قص) تکش بکش /tekaš-bekaš/ ؛ اشر) ←(ع) ؛

توکَش توکَش/tokaš tokaš/ (ا.مص) : ۱. تلوتلو خوردن . ۲. حرکت دادن و بردن یا آوردن افراد به نیروی قهر و اجبار .

اغر) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تو-کش-کاردن/to-kaš-kārdən/ (مص.مر) : دامنه ی تاب خوردن را وسیع کردن .

اغر) ←** ؛ با) توکش هکردن /tukaš-hakərdən/ ؛ آ) توکش هکردن /tukaš hakərdan/ ؛ اشر) توکش-هاکئردن /tukaš-hākoərdən/ ؛

تو-کل/tu-kal/ (امر) : چوبی که در تاب بازی، طناب را به دو طرف آن بسته و بر رویش نشینند .

اغر) ۱.←* ، ۲. توچو /toču/ ؛ ب) توکـل / to-kal/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تـوچـو /tuču/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ۱. توکل /tukəl/ ، ۲. توکّل /tukkəl/ ؛ ن) تـوچـو /toču/ ؛ ع) توتی /toti/ ؛ ت) چوتو /ču-to/ ؛

توکلا/tukəlā/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

توکلوم/tukolum/ (ا) : نوک-منقار .

اغر) تکـلام / təkəlām/ ؛ ب) ۱. تـک لـوم /tək-lum/ ، ۲. تکّه لوم /təkkə-lom/ ؛ س) ←* ؛ ق) تکلوم /teklum/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) تکّلوم /təkkəlum/ ؛ ت) توکله /tukalə/ ؛

توکله/to-kalə/ (ا.مـک) : روستایی از گلیجـان قشـلاقی تنکابن .

توکنا/tukənā/ (ا.ا) : ۱. پتکی چوبی که جهت خروج چرک از تار و پود نمد و لحاف و گلیم و به هنگام شستشو بر آن کوبند . ۲. هر نوع چوب یا فلزی که جهت کوفتـن مورد استفاده قرار گیرد . ۳. گوشت کوب .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. توکّنا /tukkənā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) کتنـا /kətənā/ ؛ بـا) توکتـن /tukətən/ ؛ ن) کتنـا / kətənā/ ؛ ع) ←(ن) ؛

توکنو/tukənu/ (ا.ا) : چوبی سر پهن که ویژه ی کوبیـدن است .

ب) ←* ؛ ق) کتن /kətən/ ؛ با) توکتن /tu-kətən/ ؛

تو-کنو-کلّه/to konu-kallə/ (ص.مر) : کنایـه از: افـرادی که کلّه‌ای دراز و ناهنجار دارند .

اغر) توکانا کلّه /tukānā-kallə/ ؛ ب) ←* ؛

توکنه/to-konə/ (ا.مص) : چکّه کردن آب .

ب) توکونه /tukonə/ ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

توکنی/tukəni/ (ا.مص) : ۱. کوبش . ۲. کوبیـدن و خرمـن کردن برخی محصولات درشت دانه تراز گندم با چوب.

اغر) توکانی /tukāni/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. توکنـی /tokəni/ ؛ س) کوتنـی /kutəni/ ؛ ق) کتنّـی /kətənni/ ؛ با) توکتنـی /tu-kətəni/ ؛ آ) ←(با) ؛ قص) کچل چو /kečel-ču/ ؛

توکومونگ/tokomong/ (ا) : ۱. ترکمن . ۲. براساس اسناد قدیمی چینی نام اولیه ی ترکمنان بوده است .

توکونه/tukonə/ (ا) : قطره یا چکّه‌ای که از سـقف خانـه می ریزد .

ب) ←* ؛ آک) ←* ؛

توکه/tukə/ (ا) : ستون- تکیه گاه . **نک** : توک .

اغر) تـوک /tuk/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←(اغـر) ؛ بـا) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ قـص) ←(اغـر) ؛ اشـر) توکّیـه /tukkiyə/ ؛

توکه توکه/tukə-tukə/ (ا.صو) : اسم صوت - سر و صدا .

اغـر) ۱.←* ، ۲. توکّـه توکّـــه /tukkə-tukkə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تک تک /tak tak/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(ق) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

توک هدائن/tuk-hədāən/ (مص.مر) : گذاشتن چوب قیّم در زیر شاخه های پرمحصول درخت .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تـوک هـــادائن /tuk hādāan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) توک هادان /tok hādān/ ؛ قص) توک هادائن /tuk-hādāan/ ؛ اشر) توک-هدائن /tuk-hədāən/ ؛

توکّی/tukki/ (ا) : ۱. مبارزه دو گوسفند . ۲. حالت مبـارزه بین دو گوسفندی که سرشان را به هم کوبند .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قـص) تیک تیک /tik-tik/ ؛

تول/tul/ (ا) : گل ولای .

اغر) تیل /til/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←(اغـر) ؛ بـا) ←(اغـر) ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←(اغـر) ؛ ع) ←(اغـر) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(اغر) ؛ پ) گیل /gil/ ؛

تـولارام/tulārām/ (ا.مـک) : از روسـتاهای کوهسـار و فندرسک استار آباد .

تولان/tulān/ (ا) : باغ و زمینی که از زراعت خالی باشـد . **نک** : تالون .

ب) تالون /tālon/ ؛ ن) ←(ب) ؛

تول چشمه/tul- češmə/ (ا.مک) : نام رودخانـه ای کـه از ارتفاعات کوه یخکش و النگدره سرچشه می‌گیـرد و از آبادی توشن وتوابع گرگان گذشته و در غرب شهر

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

گرگان به رودخانه‌ی انجیرآباد ملحق می‌شود. آب این دو رودخانه بیشتر به رودخانه‌های قره سو و گرگان می‌ریزد.

اغر) ←** ؛

تول دماس/tul-domās/ (ص.مر) : زمین گل آلودی که هنگام گذر کردن، پا در آن بچسبد و گیر کند-گل چسبنده . **نک** : پ ماس .

اغر) تیل دماس /til-dəmās/ ؛ س) تیل دماست /til-demāst/ ؛ ق) تیل /til/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) تیل ماس /til mās/ ؛ قص) تیل دماس /til-damās/ ؛ ت) ←**؛

تولک/tulak/ (ا) : ریختن مو و پر حیوانات و پرندگان جهت آوردن موها و پرهای تازه ی سازگار با فصل .

اغر) ←** ؛ ن) ←** ؛

تولک -بردن/tu-lak-bordən/ (مص.مر) : زمان ریختن پر پرندگان و مرغ .

اغر) ←** ؛ع) تولک بشین /tu lak bašeyan/ ؛

تولمی/tuləmi/ (ا) : ۱. ابر . ۲. مه .

ت) ←** ؛

تولمی شو/tulmi-šob/ (ا.مر) : شب پرمه و تاریک . **نک** : چم بیته شو .

با) تورنه-شو /turnə-šu/ ؛ع) تیل مه شو /til mə šo/ ؛ ت) تولمی شب /tulmi-šab/ ؛ اشر) تاریک - شو /tāike-šu/ ؛

تولن او/tulən-ow/ (ا.مر) : آب گل آلود .

آ) تیلن او /tilən u/ ؛ ت) ←** ؛

تولومی/tulumi/ (ا) : ابر غلیظ همراه با باران .

ق) تورنه /turnə/ ؛ با) ←(ق) ؛ع) تیل مه /til mə/ ؛ ت) ←** ؛

توله/tavelə/ (ا) : تخم ابریشمی که برای پرورش سال بعد، کنار گذارند .

س) ←** ؛

طوله/tavelə/ (ا) : طویله -اصطبل .

اغر) ۱.←** ، ۲. تبله /tabelə/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. تبله /tabələ/ ؛ ق) تویله /tavilə/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) تبیله /tabilə/ ؛ ت) ←(ق) ؛

توله/tullə/ (ا) : به سگ ویژه‌ی شکار پرندگان گویند.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛ پ) تورُک /türük/ ؛

توله سر/tulə-sar/ (ا.مک) : از توابع جنّت رودبار تنکابن .

توم/tum/ (ا) : بذر .

ت) ←** ؛

توم/tum/ (ا) : وقت - زمان .

اغر) تمان /təmān/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ۱.←** ، ۲. تمن /təmən/ ؛ع) تمن /tomon/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ پ) توم /tum/ ؛ او) تمنگه /tamange/ ؛

توم/tum/ : پسوند ای است که در صفت برتر به کار رود و به معنای «از» است .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛

توم/tum/ (ا) : بذر .

اغر) تیم /tim/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

تومار/tumār/ (ا) : ۱. تیمار- پرستاری . ۲. تیمار کردن اسب و الاغ .

اغر) ۱.←** ، ۲. تیمار /timār/ ؛ ب) تیمار /timār/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ←(ب) ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←(ب) ؛

تومّان/tummān/ (ا) : تنبان .

ب) ←** ؛ س) تامن /tāmon/ ؛ ق) تامون /tāmun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) تمّون /təmmun/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) تمّن /tommon/ ؛ ت) ←** ؛ آک) تومون /tumon/؛

توم بارچی/tum-bārči/ (ص.فا) : کسی که نشای برداشت شده از خزانه را به داخل زمین می برد .

اغر) تیم کش /tim-kaš/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) تیم - بار-چی /tim-bārči/ ؛ ت) ←** ؛

توم بویین/tum-bavəyan/ (مص.مر) : تمام شدن -کنایه

از: مردن .

اغر) تمام کاردن /təmām-kārdən/ ؛ ب) توم بوی ین /tum-bavəyən/ ؛ س) توم بیّن /tum-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) توم بیّن /tum-bayyan/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ ع) تمن ببین /tomon babeyan/ ؛ اشر) تمام - هابیین /təmām-hābiyən/ ؛ آک) تومونابو /tumonā bu/ ؛

تومجار/to mjār/ (ا.مر) : محلّ پرورش بذر نشای برنج .

اغر) تیم جار /tim jār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) تیم جار /time-jār/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) توم جار /tum-jār/ ؛ اشر) تخم - زار /toxme-zār/ ؛ آک) تیم بیجا /tim bijār/ ؛

توم شوری/tum-šuri/ (ا.مص) : عمل زدودن آب و گل اضافه از ریشه های نشای برنج .

اغر) تیم شوری /tim-šuri/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛

توم کن دره/tum-kan-darə/ (ا.مر) : ابزاری مخصوص در آوردن نشای برنج از زمین .

ت) ←* ؛ آک) تیم کنی داره /tim-kani-dārə/ ؛

توم-کندی/tum-kandi/ (ا.مص) : عمل برداشت نشای برنج از محل خزانه جهت نشا .

اغر) تیم کندی /tim-kandi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) تیم کنی /tim-kani/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←(با) ؛ ت) ←* ؛

توم-لاک/tum-lāk/ (ا.مر) : تشت یا لگنی چوبی جهت حمل و نقل نشای برنج .

اغر) تیم لاک /tim-lāk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛ آک) ←(اغر) ؛

تومن/tumən/ (ا) : تومان- واحد پول .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تمن /temən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تمن /təmən/ ؛ ع) تومن /toman/ ؛ قص) ←(ع) ؛ آک) تومون /tumon/ ؛

توم هاکردن/tum-hākərdan/ (مص.مر) : تمام کردن - کنایه از : مردن .

اغر) تمام هکاردن /təmām-həkārdən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تمم هکاردن /təmom-həkārdən/ ؛ س) تموم هاکردن /temum-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱.←* ، ۲. تموم هکردن /təmum-hakərdən/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲. توم هکردن /tum hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تمن هاکردن /tomon hākordan/ ؛ قص) توم هاکردن /tum-hākerdan/ ؛ آک) تومونا-گودن /tumonā-gudan/ ؛

تومه - جار/tomə-jār/ (ا.مر) : خزانه ی برنج .

اغر) تیم جار /tim-jār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) تیمه - جار /time-jār/ ؛ آک) تیم بیجار /tim-bijār/؛

تومی تک/tumi-tək/ (ق.ز) : اواخر-نزدیک به اتمام .

س) توم بیی تک /tum-bai-tək/ ؛ ق) دم تک /dem tək/ ؛ با) تومی دم /tumi-dem/ ؛

تون/ton/ (ا) : ۱. رشته ی نخ . ۲. نخ پشمی یا ابریشمی .

اغر) تانه /tānə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) تا /tā/ ؛ ت) ←* ؛

تون/tun/ (ا) : ۱. تارپارچه-تار . ۲. گل ولای . ۳. آتش خانه حمّام - گلخن .

اغر) تانه /tānə/ ؛ ب) تنه /tonə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تا /tā/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ←(قص) ؛

تون/tun/ (ا) : ۱. محلّ افروختن آتش .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تینک /tinək/ ؛ ن) تینک /tinak/ ؛ ع) ←* ؛ اشر) تونی /tuni/ ؛

تون/tun/ (ا) : وقت- گاه - زمان .

اغر) تان /tān/ ؛ ب) تمون /temon/ ؛ با) ←* ؛ آ) تون /tun/ ؛ ت) تمان /tomān/ ؛ اشر) تان /tān/ ؛

تون/tun/ (ا) : تاوان - جریمه .

اغر) ۱. تاون /tāvon/ ، ۲. توان /təvān/ ؛ ب) تون /təvon/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) توئن /tuən/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تاوون /tāvun/ ؛ ن) ←* ؛ ت) تاوُن /tāvon/ ؛ اشر) تاهان /tāhān/ ؛ پ) تاوان /tāvān/ ؛ او) تون /tun/ ؛

تون بتون بویین/tun-bətun-bavəyan/ (مص.مر/ش.ج) :

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

گم و گور شدن (نوعی نفرین) .

اغر) ← * ؛ س) تون به تون بـهین /ton-bə-ton-bahiyen/ ؛ با) تون به تونـی /tun-be-tuni/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ← * ؛ ع) تون به تون ببین /tun-bə-tun-babeyan/ ؛

تون – به – تونی/tun-bə-tuni/ (ش.ج) : نوعی نفرین بـه معنی : گور به گور .

اغر) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ اِک) ← * ؛

تون تان/ton-tān/ (ا.مر) : نخ اوّلیه در بافندگی سنّتی .

ق) تون /tun/ ؛ با) تونه – تا /tunə-tā/ ؛ ت) ← * ؛

تون-تونی/tun-tuni/ (ا.مر) : آتش خانه ی حمّام .

ق) تون تـاب /tun tāb/ ؛ با) ← * ؛ آ) تینـک /tinək/ ؛ ع) تونک /tunak/ ؛ قص) تینک /tinak/ ؛ اشر) تونی /tuni/ ؛

تون – تینک/tun - tinək/ (ا.مـر) : محـلّ انباشـت هـیزم حمّام .

ق) تون تاب /tun tāb/ ؛ با) تون لینه /tun-linə/ ؛ آ) تینک /tinək/ ؛ ن) تینک /tinak/ ؛

توندیه/tondyə/ (ا) : تندی – سرعت – خشونت – تیزی .

اغـر) تنـدی /təndi/ ؛ س) تنـــدی /tendi/ ؛ ق) ۱. تنّـی /tenni/ ، ۲.←(س) ؛ بـا) ۱.←(اغـر) ، ۲.←(ق) ؛ آ) تنّـی /tənni/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تندی /tondi/ ؛ قص) ←(ع) ؛

تونستن/tunessən/ (مص) : توانستن . **نک** : تانسّن .

اغـر) ۱. تانسـتن / tānestən/ ، ۲. بتونســتن /betonəstən/ ؛ ب) بتونستن /betonəstən/ ؛ س) تونستن /tunestən/ ؛ ق) ۱.←(ب) ، ۲.←(س) ؛ با) ۱.← * ، ۲. تونسّن /tunəssən/ ؛ آ) ۱.← * ، ۲. تونسّن /tunəssan/ ؛ ن) تنسّـن /tənəssan/ ؛ ع) تونسّـن /tunessan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشـر) بتّـــانن /bəttānən/ ؛ اِک) تونســـــتن /tunestan/ ؛ پ) توانیستن /tuwānistan/ ؛

تونک/tunək/ (ا) : ۱. گیاهی با میـوه هـای خوراکـی کـه وحشی و خودرو است.

با) ← * ؛ آ) تینک /tinək/ ؛ ع) تونک /tunak/ ؛

تونک/tunak/ (ا) : آتشخانه‌ی حمّام های قدیمی .

ق) تون تاب /tun tāb/ ؛ بـا) ← * ؛ آ) تینـک /tinək/ ؛ ن) تینک /tinak/ ؛ ع) ← * ؛ قص) ←(ن) ؛

تونکا/tunkā/ (ا) : نام درختی است .

ب) ← * ؛

تونکچی/tunakči/ (ص.فا) : مسؤل تمیزنگه داشتن گلخن گرمابه های قدیمی .

ق) ← * ؛ با) تونچی /tunči/ ؛ آ) تینک چی /tinək či/ ؛ ع) ← * ؛

تون کش/tun-kaš/ (ص.فا) : تاوان ده– تاوان دهنده .

ب) تون کش /təvon-kaš/ ؛ س) تاوون ده /tāvun - də/ ؛ ق) ← * ؛ با) تئن کـش /tuən-kaš/ ؛ آ) ← * ؛ ن) تـاوون کـش /tāvun kaš/ ؛ قص) تـهن ده /tuhon - də/ ؛ اشـر) تاهان–ده /tāhān-də/ ؛

تونکه/tunekə/ (ا) : شورت– .

اغر) تنکه /tonekə/ ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) تنکه /tanəkə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ← * ؛ قص) ← * ؛ ت) ← * ؛ اشر) ← * ؛

تونگلـی–دار–داز/tungəli-dār-dāz/ (ا.مـر) : داسـی کـه دماغه ی بلند و نوک تیز دارد .

ت) ← * ؛

تونگی/tungi/ (ا) : پارچ آب گلی –تنگ .

ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) تنگ /tong/ ؛ ت) ← * ؛

تونل – سی/tunel-si/ (ا.مک) : نـام محلّـی در خانقـا پـی سواد کوه .

تو–ننو/to-nanu/ (ا.مر) : گهواره ی بچّه که از دو طناب و پارچه درست کنند و قابل تاب دادن است .

اغـر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ۱.← * ، ۲. ننـــو /nanu/ ؛ ق) ننـو /nanu/ ؛ بـا) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ قـص) تـهنو /tahnu/ ؛ ت) ← * ؛ اشر) ← * ؛

تون وپه/tun-o-pe/ (ا.مر) : تاروپود .

اغر) تانه و وافـــه /tānə-o-vāfə/ ؛ ب) ← * ؛ س) ۱.← * ، ۲. تونه وافه /tunə-vāfə/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) تــون و وافه /tun-o-vāfə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

تونه – مار/tonə mār/ (ا.مر) : گاو تاز زاییده .

ق) تهن مار /tahnə mār/ ؛ با) ترنه مار /tarnə-mār/ ؛ آ)

تله مار /talə mār/ ؛ اشر) ←(با) ؛

تونی/tuni/ (ص.نس) : گرداننده‌ی آتش خانه ی حمّام .

ب) ←* ؛ س) تونچی /tunči/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) تینک چی /tinək či/ ؛ع) تونکچی /tunak či/ ؛ اشر) ←* ؛

تونی/tuni/ (ا) : آتش خانه‌ی حمّام .

س) ←* ؛ ق) تون /tun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تینک /tinək/ ؛ ن) تینک /tinak/ ؛ع) تونک /tunak/ ؛ اشر) ←* ؛

تونی حمّام/tune-hammām/ (ا.مر) : راهرویی که در زیر حوض آب گرم حمّام های قدیم وجود دارد .

اغر) ←* ؛ س) تونی حمبوم /tuni - hambom/ ؛ ق) تون تاب /tun tāb/ ؛ با) ←* ؛ آ) حمّوم تنیک /hammum tinək/؛

تو - ور - داشتن/to-var - dāštan/ (مص.مر) : تاب برداشتن .

اغر) ۱.←* ، ۲. تو - پیدا هکاردن / to-pidā-həkārdən/ ؛ س) توهایتن /to-hāytən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) توورداشتن /tu-var dāštən/ ؛ آ) توبیتن /tu-baytan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) توهایتن /to - hāytan/ ؛ قص) توبیتن /tu-baytan/ ؛ ت) توهیتن /tow həyten/ ؛

توون/tuvan/ (ا.مر) : حشره ای شبیه عنکبوت که روی بندهای بافته شده حرکت می کند. **نک** : تودوتک .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. توبند /tuband/ ؛ آ) ←* ؛ع) تودّونک /to davənnak/ ؛

تووه/tuvə/ (ا) : اظهار ندامت - پشیمانی .

اغر) ۱.←* ، ۲. تووه /tovə/ ؛ ب) تووه /tovə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. توبه /tobə/ ؛ ن) ←* ؛ع) توبه /tobə/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) ←(با) ؛

توهادان/tu-hādān/ (مص.مر) : ۱. تاب را به حرکت درآوردن . ۲. از جاکندن کسی و به جانبین خود چرخاندن و تاب دادن .

اغر) تو هدائن /to-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱. توهادائن /to hādāən/ ، ۲. توهدائن / to hədāən/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) توهدائن /to hədāən/ ؛ آ) ۱.←(با) ، ۲. توهادائن /tu hādāan/ ؛ ن) تو-هادائن /to-hādāan/ ؛ع) تو-هادان /to-hādān/ ؛ قص) توهدائن /to-hadāan/ ؛ ت) تودئن /tow daen/ ؛ اشر) تو - هدائن /to-hədāən/ ؛ آک) ←* ؛

تو هاکردن/to-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. ورم کردن . ۲. درد کردن . ۳. دچار تب شدن .

اغر) تو - هکاردن /to-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) تو-هکردن /tu-hakərdən/ ؛ آ) ۱. توهاکردن /hākərdan tu/ ، ۲. توهکردن /tu hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) توهاکردن /to hākordan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) تو-هاکئردن /to-hākoərdən/ ؛

تو هدائن/to-hədāən/ (مص.مر) : ۱. تابیدن-حرارت بخشیدن نور خورشید . ۲. تاب دادن .

اغر) تو هدائن /to-hədāən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) توهدائن /tu-hədāen/ ؛ آ) ۱. توهدائن /tu hədāan/ ، ۲. توهادائن / tu hādāan/ ؛ع) بتسّن /btossan/ ؛ قص) توهدائن /to-hadāan/ ؛ ت) توهدن /tow hadan/ ؛

توهر/tohor/ (ا) : تبر .

اغر) تُر /tor/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تور /tur/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) توهر /tohor/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ اشر) توئر /tuar/ ؛

توهردمه/to hor - dome/ (ا.مر) : دسته‌ی تبر .

اغر) تُر دسته /tor dastə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) توردسته /tur - dastə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) توردم /tur-dəm/ ؛ آ) توردسّه /tur dassə/ ؛ ن) توردسّه /tor dassə/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تو-هکردن/to-hakerdən/ (مص.مر) : ۱. ورم نمودن . ۲. درد داشتن . ۳. تب کردن . **نک** : پوش بکاردن .

اغر) توهکاردن /to-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) توهاکردن /to-hākerdən/ ؛ ق) توهاکردن /tu hākərdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. توهاکردن /tu-hākərdan/ ، ۲. توهکردن /tu-hakərdan/ ؛ ن) توهاکردن / to-hākərdan/ ؛ع) توها کردن /to-hākordan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تو-هاکئردن /to-hākoərdən/ ؛

توه لوه/tovə-lovə/ (ا.مر) : اصل و نسب - ایل وتبار .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) تغوه لغوه /taqvə-laqvə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) توار /tevār/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) توار /təvār/ ؛ ن) توار /tavār/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛

توهمک/tuhamek/ (ا) : توهّم –گمان .

توهوریشتی/tohor - pəšti/ (ا.مر) : **نک** : تورپشتی .

ع) ←** ؛

تویدرّه/tovidarrə/ (ا.مک) : از توابع کلاردشت چالوس .

تویر/toyer/ (ا.مک) : نام دهکده ای در ناحیه کوهستان غربی از کلارستاق تنکابن .

تویر/tovir/ (ا.مک) : روستایی کوهستانی در کلارستاق چالوس .

ته/ta/ (ا) : ۱. دانه، تا: مانند دو تا چهار تا شش تا . ۲. ته – ته زدن–لازدن .

ت) ←** ؛

ته/ta/ (ض) : ۱. تو–ضمیر دوم شخص . ۲. واحد شمارش . ۳. پایین – ته . ۴. تازدن پارچه.

اغر) ته / tə/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) تو /to/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←(اغر) ؛

ته/tah/ (ا) : نوعی درخت با چوبی سفت که جهت دسته ی ابزار کشاورزی استفاده می شود .

آ) ←** ؛

تِه/te/ (ا) : ۱. تیغ آفتاب . ۲. مال تو . **نک** : تیغ .

اغر) ۱.←** ، ۲. تغ /teq/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) تغ /teq/ ؛

ته/tə/ (ض) : دوّم شخص مفرد – تو .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ آک) تو /tow/ ؛

ته آل/te āl/ (ص.مر) : اسب پیشانی سفید .

با) ←** ؛

ته اندی/tə-andi/ : به اندازه ی تو .

ت) ←** ؛

ته - او–زدن/ta-o-zadan/ (مص.مر) : غوطه خوردن .

اشر) ←** ؛

تِه ئه/te-ə/ : مال توست– برای توست .

اغر) ۱.←** ، ۲. ته شه /te-šə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←(اغر) ، ۲. تشنه /təšenə/ ؛ ق) ته /te/ ؛ با) ۱.←** ، ۲. ته شه /te šə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ته سر /tə/ /serə/ ؛ قص) ته سه /tese/ ؛ آک) تره /tarə/ ؛

ته بالا/ta-bālā/ (ا.مص) : ۱. بالا و پایین کردن . ۲. گزگز کردن – نوعی احساس درد . **نک** : بلنگ بنه .

اغر) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) ←** ؛

ته بالاهکاردن/ta-bālā-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. دادوستد –خرید و فروش کردن –رد و بدل کردن در معامله . ۲. بالا و پایین کردن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) پایین بالاهاکردن /pāin bālā/ /hākərdən/ ؛ ن) ته بالا هاکردن /ta-bālā-hākərdan/ ؛ اشر) ته – بالا – هاکئردن /ta - bālā-hākoərdən/ ؛

ته بزان/te-bezān/ (مص.مر) : هنگام نورافشانی آفتاب– طلوع خورشید . **نک** : ته بزوئن .

ق) ته بزوئن /te bazuən/ ؛ با) ۱.←** ، ۲. ته سر /te-sar/ ؛ آ) ته بزوئن /te bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛ قص) تغ – بزوئن /teq-bazuan/ ؛ اشر) ترج – بزئن /tərj-bazoən/ ؛

ته بزئن/ta-bazoən/ (مص.مر) : ۱. پایین دادن فتیله ی چراغ . ۲. پایین تر زدن نشانه . ۳. ردیف کردن – قطار کردن.

اغر) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) تابزوئن /tābazuen/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تابزوئن /tā bazuan/ ؛ قص) ته – بزوئن /ta-/ /bazuan/ ؛ اشر) تغ – بزئن /taq-bazoən/ ؛

ته - بزوئن/te-bazuən/ (مص.مر) : کنایه از: صبح – سرزدن آفتاب .

اغر) تیره بزئن /tirə-bazoən/ ؛ ب) ←** ؛ س) ۱.←** ، ۲. ته بزوئن /tə-bazuən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ته بزان /tə bezān/ ؛ قص) تغ–بزوئن /teq-/ /bazuan/ ؛ اشر) ترج بزئن /tərj bazoən/ ؛

ته - بزوئن/ta-bazuan/ (مص.مر) : تازدن–لازدن .

اغر) ۱. تابزئن / tā-bazoən/ ، ۲. تاهکاردن /tā-həkārdən/ ؛ ق) ته بزوئن /tah bazuən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تابزوئن /tā/ /bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) تاکردن /tā kordan/ ؛ قص) ته –

بزوئن /ta-bazuan/ ؛

ته - بکشین/ta-bakešiyən/ (مص.مر) : ۱. تمام شدن- به پایان رسیدن- تمام شدن آذوقه -پول و غیره . ۲. پایین کشیدن شلوار .

اغر) ←* ؛ ب) تـه بکشـیین /ta-bakšiyən/ ؛ س) تـه بکشیین /ta-bakšiyən/ ؛ ق) ته بکشـین /tah bakəšiyən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ته بکشین /tah bakešeyan/ ؛ قص) تـه بکشـین /ta - bakšiyan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تمـوم - هابیین /təmom-hābiyən/ ؛ اَک) ←* ؛

ته بلارم/te-bəlārəm/ (ش.ج) : قربانت بروم -فدایت شوم.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ته قروون /te-qərvun/ ؛ ع) ته قربن /tə qorbon/ ؛ قص) ←(ع) ؛

ته به ته/ta-bə-ta/ (ص.مر) : ۱. روی هم فشرده شده -لایه لایه . ۲. پیاپی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) تغ-به-تغ /taq-bə-taq/ ؛ اَک) ←*؛

ته - بهره/ta-bahre/ (ا.مر) : محلّ خروج آب از کرت شالیزار و ورود آن به کرت دیگر .

اغر) ته بره /ta-barə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. بن بره /bən - barə/ ؛ ق) بـره /barə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛

ته بهورد/ta-bahord/ (ش.ج) : از انواع نفرین-به معنای : به زیر خاک فرو رفته . **نک** : تته بورد .

اغر) ته بورد /ta-bavərd/ ؛ س) ته بورد / ta-burd/ ؛ ق) ته بورد /tah-burd/ ؛ با) ←* ؛ اشر) ته - بوئرد /ta-buərd/ ؛

ته بیتن/ta-baytən/ (مص.مر) : ته گرفتن غذا-سوختن غذا . **نک** : بن بییتن .

اغـر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ته - بیتن /ta-baytan/ ؛ ع) ته بیتـن /tah baytan/ ؛ قص) ته - بکشین /ta - bakšiyan/ ؛ اشر) ته بیتن /ta-baitən/ ؛

ته پاره/ta-pārə/ (ص.مر) : کنایه از: جنده-روسپی .

اغر) ۱.←* ، ۲. پتیـاره /patyārə/ ؛ ب) ←* ؛ س) پتیـاره /patiārə/ ؛ ق) پتیاره /patiyārə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ پ) پتیارک / patyārak/ ؛

ته پیشکش/te-piškaš/ (ش.ج) : در مقام تهدید گویند به معنی : طلب تو، یکی طلب تو، این بار از تو در می‌گذرم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ته-پیشکش /tə-piškəš/ ؛

ته - تاش/ta-tāš/ (ا.مص) : درو کردن از قسمت پایین تر ساقه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ته تـاش /tah tāš/ ؛ قص) تـراش /terāš/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ اَک) ته بُرّ /tah-burr/ ؛

ته - ترا/te-tarā/ (ش.ج) : مانند تو- از تو بالاتر- در مقام تهدید و تحقیر گفته می شود .

اغر) ←* ؛ ق) ته واری /te vāri/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ته جـور /te jur/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(ق) ؛ اشر) مثل - تـه /mesle-tə/ ؛

تـه-تـک-پـه-تـک-هکـاردن/te-tək-pe-tək-həkārdən/ (مص.مر) : شایع کردن -بر سر زبان انداختن .

اغر) ۱. ته تک مه تک هکـاردن /te-tək-me-tək-həkārdən/ ، ۲. تک به تک کـاردن /tək bə tək kārdən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ته تک مه تک هاکردن /tətek me tək hākerdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. ته تک مه تـک /te-tək me tək hakərdan/ ، ۲. ته تک مه تک هاکردن /te tək me tək hākərdan/ ؛ ن) تک به تک هـاکردن /tək-bə-tək-hākərdan/ ؛ ع) تتـه پتـه هـاکردن /tatə patə hākordan/ ؛ قص) تـه تـک پـه تـک هاکردن /te tək pe tək hākərdan/ ؛

ته تک مه تک بهیین/te tək me tək bahiyən/ (مص.مـر) : بر سر زبان‌ها افتادن - فاش شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ته تک مه تک بهیین /tə tək-mə tək bahiyan/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ قص) تک به تک بیّن /tek bə tek bayyan/ ؛

ته تی/təti/ : شکوفه . **نک** : تی‌تی .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ته-تیش/ta-tiš/ (ا.مر) : نور تابان - درخشان .
س) ←** ؛ ق) ←** ؛

ته تیش بزوئن/te tiš bazuen/ (مص.مر) : ۱. تابش نور . ۲. تلو تلو خوردن .
ق) ←** ؛

ته - تیک/ta-tik/ (ا.مر) : سکویی که در دو سوی دروازه های چوبی و بزرگ تعبیه می‌شد .
ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛

ته جا/te jā/ : از تو .
اغر) ته جه /te-je/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←** ؛ اَک) تی جا /ti-jā/ ؛

ته - جه/te-je/ : از تو .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) تجا /te jā/ ؛ آ) ←** ؛ ن) ته جا /te-jā/ ؛ قص) ←** ؛

ته چنه/ta - čanə/ (ا.مر) : آرواره ی پایین . نک : بنه چکن.
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) پایین چونه /pāin čunə/ ؛ با) ←** ؛ ع) ته کتار /tə kətār/ ؛ قص) ←(ق) ؛ اشر) ←** ؛

ته - خرمنی/ta-xarməni/ (ا.مر) : ۱. مقدار گندم، جو و یا شالی که پس از خرمن کوبی بر جای مانده و فقرا آن را جمع آوری و مورد استفاده قرار دهند . ۲. باقیمانده از هر چیزی - پس مانده ی قابل استفاده .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

ته - دا/te dā/ (ش.ج) : فدای تو- به قربانت .
س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ته فدا /tə-fədā/ ؛ اشر) ←(قص) ؛

ته - دکتن/ta-daketən/ (مص.مر) : به پایین افتادن . نک : جیربکتن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ته دکتن /tah dakətan/ ؛ اشر) ←** ؛

ته - دنگئن/ta-dengoən/ (مص.مر) : پایین انداختن . نک : جیرانگتن .
اغر) ←** ؛ ب) ته دینگئن /ta-dingoən/ ؛ س) ته دینگوئن /ta dinguən/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. جردینگوئن /jer dinguən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ته دنگتن /tah dangətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛

ته-دونه/tah-donə/ (ا.مر) : بوته‌ای است که میوه‌اش قرمز رنگ، شیرین و بسیار خوش مزه است و در ارتفاع زیاد می روید و قد آن به ۳۰ سانتیمتر بیشتر نرسد .
س) ←** ؛ ق) ←** ؛ ن) ←** ؛

ته رمزون/tə ramzon/ (ا.مر) : توتونی که برگ های بزرگ دارد .
ب) ←** ؛ س) ←** ؛

تهرون-شاهکلا/tahrun-šākəlā/ (ا.مک) : از توابع بند پی بابل .

ته سر/te-sar/ (ش.ج/ا.مر) : ۱. از انواع سوگند- به معنی : قسم به سر تو . ۲. برآمدن آفتاب -هنگام طلوع .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

ته سر کاردن/ta-sar-kārdən/ (مص.مر) : زیر و رو کردن- وارونه کردن .
اغر) ←** ؛ قص) سرته هاکردن /sar-ta-hākərdan/ ؛

ته - سر-و-سر-مه جی/te-saro-sar-mə ji/ : هم سّن و سال تو .
اغر) ته سر هم سر /te-sar-ham-sar/ ؛ س) ←** ؛ ق) ته سرمال /te sar māl/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(اغر) ؛ ع) ته سرمهال /tə sar məhāl/ ؛

ته - سنگ/ta-sang/ (ا.مر) : سنگ زیرین آسیاب .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) بن سنگ /bensang/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ اشر) ←** ؛

ته - سو/ta-su/ (ص.مر) : ۱. کم حرارت . ۲. شعله ی کم سماور یا چراغ . نک : سرسو .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) کم سو /kam su/ ؛ اشر) ←** ؛

ته - سـو -هـاکردن/ta-su-hākərdən/ (مـص.مـر) : کـم کردن روشنایی چراغ، شعله و غیره .

ب) ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ۱. تـه سـو هـاکردن /ta su hākərdan/ ، ۲. تـه سـو هـکـردن /ta su hakərdan/ ؛ *قص)* ته سو هاکردن /ta - su - hākərdan/ ؛ *اشر)* ته - سو - هاکئردن /ta-su-hākoərdən/ ؛

ته - سه/tese/ : برای تو .

اغر) ته وسته /te-veste/ ؛ *س)* تسته /testə/ ؛ *ق)* ۱. تسّه /tessə/ ، ۲. توسّه /tevesse/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ۱. تسّه /təssə/ ، ۲. توسّه /təvəssə/ ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ته سر /tə serə/ ؛ *قص)* ←* ؛ *اک)* تره /tarə/ ؛

ته شنه/te-šənə/ : مال توست .

اغر) ۱.←* ، ۲. تنشـه /tənešə/ ؛ *پ)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. تشه /təšə/ ؛ *ن)* ←(اغر) ؛ *ع)* ته شنی /tə šeni/ ؛ *قص)* ته شـه /teše/ ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ *اک)* تی شیی /ti-šiə/ ؛

ته - شو/ta-šu/ (ا.مر) : ۱. زیر گیری در کشتی- نوعی فنّی در کشتی . ۲. حرف کشیدن از دیگران .

پ) ←* ؛ *س)* ←* ؛

ته - شه/tə-še/ : تو خودت- خودت .

اغر) تـه /tə/ ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ *ن)* توشه /tuše/ ؛ *ع)* توشر /tošer/ ؛ *قص)* ←* ؛

ته شه/te-šə/ : مال توست- برای شماست . نک : ته ا .

اغر) ۱.←* ، ۲. تنشـه /təne šə/ ؛ *پ)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* تـــه شـــنی /təšeni/ ؛ *قص)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛

ته - غلبلی/ta-qalbeli/ (ا.مر) : پس مانده‌ی غربال . نک : سر - غلبلی .

اغر) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

ته - کا/tə-kā/ : نوجوان .

اغر) ←* ؛ *س)* ته کا /ta-kā/ ؛ *ق)* ←(س) ؛ *با)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛

ته - کاب/ta kāb/ (ا.مر) : ۱. پایین و ته چیزی . ۲. پاشنه .

اغر) ←* ؛ *پ)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *قص)* پس کاب /pas-kāb/ ؛

ته - کارک/ta-kārək/ (ا.مر) : پاشنه ی پایینی در .

اغر) ←* ؛ *پ)* ←* ؛ *ق)* کریـک /kerik/ ؛ *بـا)* ←(ق) ؛ *قص)* کرک /kerak/ ؛

ته - کـانده/ta-kāndə/ (ا.مـر) : چوبـی افقـی در دسـتگاه پارچه بافی سنّتی . نک : چل .

اغر) ←* ؛ *پ)* ←* ؛ *با)* ←* ؛

ته - کننده/ta-koəndə/ (ا.مـر) : کنـده‌ی بـزرگ و قطـور درخت .

اشر) ←* ؛

ته - کنّا - مه - کنّا/te-kennā-me-kənnā/ (ص.مر) : نـک : تـه کندا - مه کندا .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *ن)* ته کنّامه کنّا /te kannā me kannā/ ؛ *ع)* ←* ؛

تـه - کنـدا - مـه - کنـدا/te-kəndā-me-kəndā/ (ص.مـر) : آواره-کنایه از: فرد ولگرد .

س) ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛

ته کنّه -مه کنّه/te-kənnə-me-kənnə/ (ص.مر) : نـک : تـه کندا مه کندا .

ق) این کنّا اونه کنّا / ine kennā-one kennā/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *ع)* ته کنّامه کنّا /te kennā mə kennā/ ؛

ته - کیسه/ta-kisə/ (ا.مـر) : پولـی کـه در عیـد غدیـر از سادات گیرندو آن را سبب برکت و فراوانی دانند .

اغر) ←* ؛ *پ)* ←* ؛ *س)* تـه کیسـه ای /ta-kisei/ ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *قص)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

ته - گته - و - گته/tə-gətə və gətə/ (ا.مر) : شایعات .

ق) ته گته مه گته /te gətə me gətə/ ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ته گته و گته /te gotəvə gotə/ ؛ *قص)* ←* ؛

ته گره/te gərə/ (ش.ج) : فدای تو- به قربان تو .

س) ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* تـه گری /te-gərəy/ ؛ *ع)* ته قربن /te qorbon/ ؛ *قص)* ←(ع) ؛

ته- گل/ta-gal/ (ا.مر) : آخریـن نفـری کـه در هـر بـازی نقش خود را ایفا کند .

اغر) ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **پ)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

تهلم/taholem/ (ا) : چوب بلند و کلفت .

ق) تلم /talm/ ؛ ن) ←(ق) ؛ع) تل /tal/ ؛

تهلن//təhlen/ (ص) : مخالف صاف و روشن–کدر، کبود، گل آلود .

س) تیلن /tilən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) ←(س) ؛ قص) تیلند /tilənd/ ؛ اشر) تر–تول /tare-tul/ ؛

تهلن–هاکردن/tahlan-hākardan/ (مص.مر) : کدر کردن–گل آلود کردن – تیره کردن .

ق) ←* ؛ با) تیلن ها کردن /tilən-hākərdən/ ؛ آ) ۱. تیلن هاکردن /tilən hākərdan/ ، ۲. تیلن هکردن /tilən hakərdan/ ؛ع) تیلن هاکردن /tilən hākordan/ ؛ قص) تیلند–هاکردن /tilənd - hākərdan/ ؛

تهم/tahm/ (ا) : بخار –بخار گرما .

اغر) ۱. تم /tam/ ، ۲. تم تمه /tam tamə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تهمه /tahmə/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

تهم–بزوئن/tahm-bazuən/ (مص.مر) : ۱. تنوره انداختن . ۲. بلند شدن موج حرارت گرما از منبع آن . ۳. بوی بد دادن .

ب) تم بزئن /tam - bazoən/ ؛ س) تم بزوئن /tam - bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) تهمه بزوئن /tahmə bazuan/ ؛ قص) تمک هادائن /tamak - hādāan/ ؛

تهمتن –کلا/tahamtan-kəlā/ (ا.مک) : روستایی در بند پی بابل .

تهمه/tahmə/ (ا) : بخار . **نک** : تهم .

اغر) تم /tam/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تمه /tamə/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

تهن/təhen/ (ا) : تابه، قابلمه .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تیهین /tihəyn/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

ته – نال/ta - nāl/ (ا.مر) : قطعه چوبی که جهت اتّصال ستون به طور افقی در تحتانی ساختمان مورد استفاده قرار گیرد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) بن نال /ben-nāl/ ؛ ق) ۱. ته نال /tah nāl/ ، ۲.←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛

ته – نپاری/ta-nəpāri/ (ا.مر) : قسمت تحتانی تالار و بنایی چوبی که بر روی چهار پایه ای که بیش از دو متر از سطح زمین فاصله دارد قرار گرفته سقف آن را با پوشال، سفال و غیره پوشانند .

ب) ←* ؛ س) جرنفار /jer-nefār/ ؛ ق) نپار /nepār/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←(س) ؛

تهن نون/təhen nun/ (ا.مر) : نوعی نان که در تابه سرخ کنند . **نک** : تاب دله نان .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) تهن دله نون /tehən delə mun/ ؛ قص) تهن /təhən/ ؛

تهنه/tahnə/ (ا.مک) : روستایی از دلارستاق لاریجان شهرستان آمل .

ته نه/təne/ : برای تو، مال تو . **نک** : ته .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تشه /təšə/ ؛ ن) ←* ؛ع) ته شنی /te šeni/ ؛ قص) ←(آ)؛

تهنه – زل/tahnə-zel/ (ص/ا.مر) : ناگوار–غذای بد طعم و مزه .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تهنه – مار/tahnə-mār/ (ا.مر) : گاو تازه زاییده . **نک** : ترنه مار .

اغر) ترنه مار /tərnə-mār/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. ترنه مار /tarnə-mār/ ؛ع) ترمارگور /tar mār go/ ؛ اشر) ترنه–مار /tarnə-mār/ ؛

ته–واری/te-vāri/ (ق.تش) : همانند تو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. ته جور /te jur/ ؛ ن) ۱. ته ترا /tetarā/ ، ۲.←(آ) ؛ع) ته مقن /tə moqon/ ؛

ته–ور/te-var/ : در کنار تو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر)

آوانوشت : (a = أ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = أو) (ow = او)

کنار-ته /kənāre-tə/ ؛ آک) تی ور /ti-var/ ؛

ته وسته/te-veste/ : برای تو – مال تو .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تـه وسّـه /te-vesse/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. تـه وسّـه /te-vessə/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ته وسـه /tevasə/ ؛ قص) تسـه /tesə/ ؛ ت) تر /tere/ ؛ آک) تی واسته /ti-vāstə/ ؛

ته وه/te-ve/ : برای تو . **نک** : ته وسته .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. تسّـه /tessə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تـه وسّه /te-vəssə/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. ته – واسّه /te-vāsseh/ ؛ ع) ته وسـه /tevasə/ ؛ قص) تسه /tesə/ ؛ آک) تره /tarə/ ؛

ته – هدائن/ta-hədāən/ (مص.مر) : ۱. بالا کشیدن –حـرام خواری . ۲. فرو بردن–خوردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) تـه بـزان /tah bəzān/ ؛ اشر) ←* ؛

تی/ti/ (ا.مک/ا) : ۱. مرتعی در ولوپی سواد کوه . ۲. پسـوند سمت و سو مانند: این تی به معنی : ایـن طـرف، ایـن سمت . ۳. الگو .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تی/ti/ (ا) : درخت انجیلی .

اغر) انجیلی /anjili/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←* ؛ ت) تو /tu/ ؛ آک) ←* ؛

تیار/tiyār/ (ا.مک) : از توابع چلاو آمل .

تیاس/teyās/ (ا/ا.مک) : ۱. محلّ رویش درختان انجیلـی و ممرز به مقدار زیاد . نک: ممرز – انجیلی.

با) ←* ؛ ع) ۱.←* ، ۲. تی آس /ti -ās/ ؛ ت) ←* ؛

تیاس/tiyās/ (ا.مک) : از مراتع لنگای عباس آباد .

تیئن/təyən/ (ا) : ۱. تابه . ۲. دیگ کوچک . **نک** : تئن .

ق) تهن /təhən/ ؛ با) ←* ؛ آ) تهن /təhen/ ؛ ن) تیـهین /tihəyn/ ؛ ع) تهن /tehen/ ؛ ت) تئن /teən/ ؛

تیب–بدائن/tib-bədāən/ (مص.مر) : ۱. سینه سپر کـردن . ۲. نیم تیغ شدن بدن .

با) ۱.←* ، ۲. تیـپ هدائـن /tip - hədāən/ ؛ ع) تیـپ هاکردن /tib hākordan/ ؛ اشر) تیپ–هدائن /tip-hədāən/ ؛

تیب تاپلی/tib-tāpeli/ (ص.مر) : رنگارنگ .

اغر) تیـپ تیپـی /tip-tipi/ ؛ ب) ←* ؛ س) تـی تـاپّلـی /titāppeli/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) تیب تالی /tib - tāli/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

تیب نر/tib - nar/ (ص.مر) : ۱. سالار – قـوی . ۲. حیـوان نری که برای جفت گیری نگهداری شود .

ق) تیم نر /tim nar/ ؛ با) تینگ نر /ting - nar/ ؛ ع) تینگ /ting/ ؛

تیب هدائن/tib - hedāən/ (مص.مر) : دولاشـدن و باسـن را به هوا بردن .

س) ←* ؛ ق) تیپ هاکردن /tip hākerdən/ ؛ با) تیب هـدا /tib - hedā/ ؛ آ) تیب هکـردن /tib -hakərdan/ ؛ ن) تیـب هاکردن /tib-hākərdan/ ؛ ع) تیب هاکردن /tib hākordan/ ؛

تیپ/tip/ (ا) : خال– لک .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تیپ–تاپلی/tip-tāpeli/ (ص.مر) : خال خالی – مرغ خـال خالی . **نک** : تیتاپلی .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیپ تیپی /tip-tipi/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) تیـپ تیپی /tiptipi/ ؛

تیپ تیپ/tip-tip/ (ص.مر) : خال خال .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تپ تیپ /tapə tip/ ؛ اشر) ←* ؛

تیپ–تیپی/tip-tipi/ (ص.نـس/ا.مـر) : ۱. خـال خـالی . ۲. شکوفه درختان . **نک** : اشکو .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تیتاپلـی /titāpəli/ ؛ س) تیپ – تیپی /tip - tipi/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ۱.←* ، ۲. تیپ تاپلی /tiptāpeli/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تیپک تیپک/tipək-tipək/ (ص.مر) : ۱. خال خـالی – لکّـه ای – لکّه دار . ۲. لکه‌ی ناشی از آفات قارچی بـر روی نان، لباس و غیره .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) تیپک /tipak/ ؛

تیپلک/tiplək/ (ص/ق) : کم و اندک . **نک** : تپلک .

اغر) تپلک /təplok/ ؛ ب) ← * ؛ س) تپلک /teplək/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ اشر) یه–تپو /ya-təpu/ ؛

تیت/tit/ (ا.مص) : ۱. پاره شدن . ۲. پوسیدگی .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ ق) چیت /čit/ ؛ با) ← * ؛ اشر) ← * ؛

تیت/tit/ (ا) : **نک** : توت .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ ق) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ قص) توت /tut/ ؛ ت) ←(قص) ؛ آک) ← * ؛

تیتاپلی/titāpeli/ (ا.مر) : ۱. پروانه ی خال خالی . ۲. مرغی که به رنگ های گوناگون باشد . ۳. خال خالی . **نک** : تیپ تاپلی .

تی تاپلی منگو/titāppəli-mango/ : گاو مادهٔی سیاه و سفید .

ب) ← * ؛ س) تیتاپّلی /titāppeli/ ؛ ق) تیپ پاپّلی /tip pāppeli/ ؛ با) ← * ؛ آ) تیپ تاپّلی /tiptāppəli/ ؛ ن) ←(آ) ؛ اشر) باپلو /bāpəlu/ ؛

تی تاپلی منگو

تیتار/titār/ (ص) : ۱. برّاق – منّور . ۲. زلال .

تی تال/titāl/ (ا) : مسخره کردن–سرگرم کردن و فریب دادن .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛

تیتال–هاکردن/titāl-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. مسخره کردن . ۲. بازبان چرب و نرم کسی را فریفتن .

اغر) بیتال هکاردن /titāl həkārdən/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) تیتال هاکردن /titāl-hākordan/ ؛ ت) تیتال هیتن /titāl həyten/ ؛

تیت باغ/tite-bāq/ (ا.مر) : باغ توت – برگ توت که خوراک دام ها یا کرم ابریشم است .

اغر) تیداری /tidāri/ ؛ ب) توت باغ /tut-bāq/ ؛ س) تیردار جار /tir - dār-jār/ ؛ ق) تیرجار /tirjār/ ؛ با) تیرباغ /tir-bāq/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تیت کله /tit - kalə/ ؛ ع) ← * ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) توت باغ /tute bāq/ ؛ اشر) ←(ب) ؛ آک) ← * ؛

تیت پر/tite-par/ (ا.مص) : کتک زدن– زخمی کردن .

اغر) ۱.← * ، ۲. تیت پر /tit - par/ ؛

تیت دار/tit-dār/ (ا.مر) : درخت توت .

اغر) تیدار /tidār/ ؛ ب) توت دار /tut-dār/ ؛ س) تیردار /tir - dār/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ ت) ←(ب) ؛ آک) ← * ؛

تیت–کله/tit-kalə/ (ا.مر) : توتستان .

اغر) تیداری /tidāri/ ؛ ق) تیرکاله /tirkāle/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ← * ؛ ع) تیت باغ /tit bāq/ ؛ ت) توت کله /tut kalə/ ؛ اشر) توت – لته /tut-latə/ ؛ آک) ← * ؛

تیتّلا هکاردن/tittəlā-həkārdən/ (مص.مر) : پنهانی نگاه کردن.نگاه دزدکی– نگاه دزدانه .

اغر) اتّا هکاردن /attā həkārdən/ ؛ ب) ← * ؛

تیت ولگی/tit-valgi/ (ا.مر) : نوعی خربزهٔی محلّی شیرین.

ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ ت) ← * ؛ آک) ← * ؛

تیته/titə/ (ا) : ۱. این واژه در قرون گذشته در گیلان و قبل از آن که واژه ترکی (خانم) عنوان احترام آمیز خانم ها شود به زنان محترم اطلاق می گردید و حتّی بسیاری از زنان به این اسم نامیده می شدند . ۲. لفظی برای خواندن ماکیان . **نک** : تی تی .

ق) ← * ؛ ع) تی تی /ti-ti/ ؛ آک) ←(ع) ؛

تیت هاکردن/tit hākordan/ (مص.مر) : بازکردن پشم یا

پنبه . **نک** : دچکلسن .

اشر) ←* ؛

تی تی/titi/ (ا) : شکوفه‌ی درختان سیاه ریشه . **نک** : تـه تی .

اغـر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ۱.←* ، ۲. ته تـی /teti/ ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. تتـی /təti/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) ←* ؛

تی تی - پی تی/titi-piti/ (ص.مر) : رنگارنگ-پـارچـه‌ی رنگارنگ .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛

تی تی - تی تی/titi-titi/ (ش.ج) : لفظـی بـرای ترغیـب مرغ به دانه چیدن .

اغـر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

تی تیکا/titikā/ (ا) : بوته ای علفی با گل های زرد- گلـی زرد رنگ که در بهار روید .

ب) ←* ؛ س) تتکا /tet-kā/ ؛ *با)* ←* ؛ع) ←* ؛

تی تی کاک/ti-ti-kāk/ (ا) : گل رنگارنگ .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* تتـی کـاک /təti-kāk/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛

تی تی هـاکردن/titi-hākərdən/ (مـص.مـر) : از اصـوات جهت فراخواندن ماکیان .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) تـی تـی هـاکردن /titi-hākərdan/ ؛ع) تی تی هاکردن /titi-hākordan/ ؛

تیج/tij/ (ص) : ۱. تیز . ۲. به آدم قاطع و با اراده نیز گفتـه می شود .

اغر) ۱.←* ، ۲. تج /tej/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* ←*(اغر)* ؛ ق) تج /tej/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←*(اغر)* ؛ع) ←* ؛ *قص)* ←(ق) ؛ آک) ←* ؛ *پ)* تژ /tez/ ؛

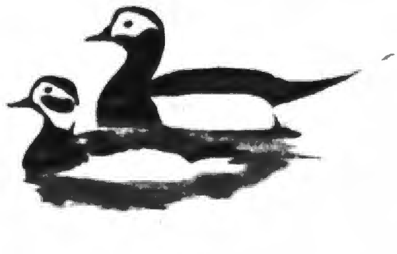
ق) تج /tej/ ؛ *با)* تیج-دم /tij - dəm/ ؛ *آ)* تج دم /tej-dəm/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←*(با)* ؛

تیج ـ دم/tijdom/ (ا.مر) : اردک دم دراز .

ب) تیج دم /tej-dəm/ ؛ع) ←* ؛

تیجر/tijer/ (ا) : نی .

آ) ←* ؛ع) جگن /jagan/ ؛

تیج ـ دم

تیج هاکردن/tij-hākərdan/ (مص.مر) : تیز کردن .

اغر) ۱. تج هکـاردن /tej - həkārdən/ ، ۲. تزهکـاردن /tez-həkārdən/ ؛ *ب)* ←*(اغـر)* ؛ *س)* تـج هـاکردن /tej - hākerdən/ ؛ ق) ←*(س)* ؛ *با)* تیج هاکردن /tij - hākordan/ ؛ *آ)* ←*(س)* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* تـج هـاکردن /tej-hākerdan/ ؛ ت) تج هکردن /tej hakerden/ ؛ آک) تیجـا گودن /tijā-gudan/ ؛

تیجی/tiji/ (ا/ص.نس) : ۱. تیزی . ۲. هر نـوع ابـزار کـه از برندگی و تیزی برخوردار باشد .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تـزی /tezi/ ؛ *ب)* ←*(اغـر)* ؛ *س)* تجـی /teji/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* تجـی /təji/ ؛ *آ)* ←*(س)* ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←*(بـا)* ؛ع) ←* ؛ *قـص)* ←*(س)* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

تی خال/ti-xāl/ (ا.مر) : جوانه و برگ درخت توت .

اغر) تیدار خال /tidār-xāl/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* تیردار خال /tir-dār-xāl/ ؛ ق) تیرخال /tirxāl/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آک) تیت خال /tit-xāl/ ؛

تید/tid/ (ش.ج) : واژه ای برای راندن سگ .

اغر) تت /tet/ ؛ *ب)* ←* ؛ ق) تیر /tir/ ؛

تی دار/tidār/ (ا.مر) : ۱. درخت توت . ۲. درخت ممـرز در عبّاس آباد .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* تیردار /tir-dār/ ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←*(س)* ؛ *آ)* ←*(س)* ؛ ن) ۱.←*(س)* ، ۲. تیت دار /tit-dār/ ؛ ع) ←* ؛ *قص)* توت دار /tut – dār/ ؛ ت) ←*(س)* ؛ *اشر)*

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

←(س) ؛ اَک) تیت دار /tit - dār/ ؛

تیدانه/tidānə/ (ا.مر) : میوه ی توت – توت سیاه .

اغـر) ←* ؛ س) تیردونـــه /tir-dunə/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) تیردونه /tir-donə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تیت دونه /tit - dunə/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) توت دانه /tut dāne/ ؛ اشـر) تـوت – دانـه /tut - dānə/ ؛ اَک) تیت دونه /tit - donə/ ؛

تیر/tir/ (ا) : **نک** : په کفا .

قص) ←* ؛

تیر/tir/ (ا) : ۱. درخـت تـوت نـر . ۲. گلولـه‌ی تفنـگ . ۳. گرمای خورشید . ۴. احساس سوزش یا درد ناگهانی در بدن –وسیله ای در چرخ نخ ریسی سنّتی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تیر/tir/ (ا) : ۱. چوبی که محور اصلـی خیـش گاو آهـن را تشکیل دهد . ۲. گل سیر.گلی که در آخرین مرحلـه ی رشد سیر نمــودار شـود . ۳. آرشـه ی سـازهای زهـی راگویند . **نک** : په کفا .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تیراک کلّه/tirāk-kallə/ (ص.مر) : سربی مو–تاس .

اغر) تاس کلّه /tās-kallə/ ؛ س) تریک کلّه /terik-kallə/ ؛ ق) ســاتریک /sātrik/ ؛ ن) ←* ؛ قـص) ←(س) ؛ اشـر) ←(اغر) ؛

تیران/tirān/ (ا.مک) : از توابع لاریجان سفلا در آمل .

تیرباغ/tir-bāq/ (ا.مر) : بـاغ درخـت تـوت نـر کـه جـهت خوراک کرم ابریشم ایجاد شود . **نک** : تیرجار .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تیربتاشین/tir-betāšiyən/ (مـص.مـر) : کنایـه از: تـهدید کردن–شاخ و شانه کشیدن .

اغـــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ قــــص) تیربتاشیین /tir-betāšiyan/ ؛

تیر-بخارده خو/tir-bəxārdə-xu/(ا.مر):**نک** : تیر-بزو-خو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ ع) تیر بخرد /tir boxord/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تیر-بخئورده /tir-boxoərdə/ ؛

تیر بزّار/itr - bazzār/ (ا.مک) : نام مرتعـــی در لفـور سـواد کوه .

تیر بزوئن/tir-bazoan/ (مص.مر) : ۱. درد ناگهانی در تــن و جان – تیر کشیدن . ۲. به هدف زدن (در تیله بازی) .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیربکشین /tirbakəšiən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تیربکشـــیین /tir-bakešiyən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) تیربکشـین /tir bakešeyan/ ؛ ت) تـیر کشیین /tir kašiyan/ ؛ اشر) تیر-بکشیین /bakešiyən–tir/ ؛

تیر-بزه-خو/tir - bazə-xu/ (ا.مر) : ۱. کنایه از : عصبـانیّت بیش از حد . ۲. خوک تیر خورده .

اغر) ←* ؛ ب) تیربخارده خو /tir - bəxārdə-xu/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) تیربخردخی /tir boxord xi/ ؛ اشر) خو-تیر-دار /xu-tir-dār/ ؛

تیر - بشتن/tir - bəštən/ (مص.مر) : تیراندازی کردن .

ب) تیر دینگئن /tir - dingoən/ ؛ س) ۱. تیر دینگوئـن /-tir dinguən/ ، ۲. تیر بیشـــتن /tir - biyeštən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ع) تیربنگتن /tir bengətan/ ؛ قص) تـیر بییشــتن /tir - biyeštan/ ؛ اشـر) تـیر – بنداختـــن /- tir bəndāxtən/ ؛ پ) ویشتن /vəstan/ ؛

تیربکشیین/tir-bakəšiyan/ (مص.مر) : احساس درد شـــدید درپا یا درد بر اثر سرما .

ب) تیربکشّیین /tir -bakeššiyen/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشـر) تیر – بکشیین /tir -bakešiyən/ ؛

تـیر بنگتــن/tir bengetan/ (مـص.مـر) : تـیر انداختـــن–تیراندازی .

ب) تیر دینگئن /tir-dignoən/ ؛ ق) تیربشتن /tir bəstən/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ع) ←* ؛

تیربنگستن/tir bəngestan/ (مص.مر) : تیر انداختن .

قص) ←* ؛

تـیر-بوشـائن/tir-bošāən/ (مـص.مـر) : تـیر انداختـــن – تیراندازی .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) تیر بنگتن /tir bengətan/ ؛ پ) ویشتن /vištan/ ؛

تیربه تاشیین/tir betāšiyən/ (مص.مر) : کنایه از : تهدید کردن- شاخ و شانه کشیدن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

تیر به تیر/tirbe tir/ (ص.مر) : نخ ، سیم و یا ریسمانی که بسیار کشیده شده باشد .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) تیرهاییت /tir hāit/ ؛ قص) ←** ؛

تیر به تیر هکاردن/tir-bə-tir-hakārdən/ (مص.مر) : پارچه، نخ و یا سیم را تا آخرین حدّ ممکن کشیدن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تیر به تیر دوستن /bə-tir--tir-davestən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تیرهایتن /tir hāytan/ ؛ قص) تیر به تیر هاکردن /-tir-bə-tir hākerdan/ ؛

تیر پرده سر/tir-pardə-sar/ (ا.مک) : نام رودخانه ای در تنکابن .

تیر تاپلی/tir täppeli/ (ص.مر) : پارچه‌ی خال خالی یا رنگارنگ - هر چیز خال خالی . **نک** : پسیه .
ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) تیپ تاپلی /tip-täppəli/ ؛ آ) ←(با) ؛

تیرتاش/tirtāš/ (ا.مک) : نام دهکده ای در شرق بهشهر .

تیر تفنگ هاکردن/tir-tefang-hākordan/ (مص.مر) : ۱. شلیک متوالی تفنگ-سروصدای برخاسته از شلیک تفنگ ها . ۲. کنایه از: سرو صدا و جار و جنجال .
ب) ←** ؛ س) تیرتفنگ هاکردن /tir-tefeng-hākerdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) تیرتفنگ هکردن /tir-təfəng-hakərdən/ ؛ آ) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) تیرتفنگ هاکردن /tir-tefang-hākerdan/ ؛ ت) ←(با) ؛ اشر) تیر-تفونگ-هاکتردن /tir-tufang-hākoərdən/ ؛

تیر تیر/tir tir/ (ش.ج) : صوتی برای دور کردن سگ .
ق) ←** ؛ با) ←** ؛

تیرتیرکار/tir-tire-kār/ (ا.مر) : گرماگرم کار .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

تیر تیره/tir-tire/ (ا.مر) : نوعی بازی است که در مراسم عروسی و درون خانه انجام شود .

س) ←** ؛ با) ←** ؛

تیر-جاری/tir-gāri/ (ا.مک) : ۱. محلّ رویش انبوه درخت تیر . ۲. از توابع چهار دانگه‌ی سورتچی ساری .
ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

تیرجنگ/tir-jəng/ (ا.مر) : شاخه های در هم پیچیده .
ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) اجنگ /ajeng/ ؛ با) ←** ؛

تیر چو/tire-ču/ (ا.مر) : ۱. چوب وسط پره های آسیاب . ۲. تیرکمان .
ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تیر-خال-گردن/tir-xāl-gərdən/ (ا.مک) : از توابع بند پی بابل .

تیرد/tird/ (ص) : بلند قامت .
ق) دور دنگ /durdang/ ؛

تیردار/dār-tir/ (ا.مر) : توت نر که از برگ هایش برای تغذیه‌کرم ابریشم استفاده می شود .
اغر) تیدار /tidār/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) تیت دار /titdār/ ؛ قص) توت دار /tut-dār/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

تیردار خال/tir-dār-xāl/ (ا.مر) : برگ درخت توت که غذای کرم ابریشم است .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) تیت ولگ /tit valg/ ؛ ت) ←** ؛

تیر-دار-ولگ/tir-dār-valg/ (ا.مر) : **نک** : تیردار خال .
اغر) تی دارولگ /ti dār valg/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. خال /xāl/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) تیت دار ولگ /tit - dārə-valg/ ؛ قص) توت دار ولگ /tut - dār-valg/ ؛

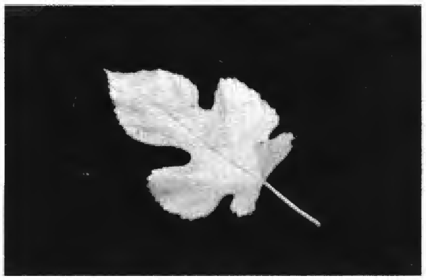
تیردانه/tir-dāne/ (ا.مر) : میوه‌ی درخت توت - توت . **نک** : تی دانه .
س) تیردونه /tir-dunə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) تیت دنه /tit donə/ ؛

تیر-دشمخال/tire-dəsamxāl/ (ا.مر) : کنایه از: افراد قد

←)** ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

بلند . **نک** : اشتلک .

ق) ←** ؛

تیر-دار-ولگ

تیردم/tir-dəm/ (ص/ا) : دم راست - کنایه از: گراز .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

تیردونه/tir-dune/ (ا.مر) : دانه ی توت نر که بی حاصل است . **نک** : تاغدانه .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ع) تیت دنه /tit dona/ ؛

تیررس/tir-ras/ (ق.مک) : مقیاس فاصله - تیررس

ب) ←** ؛ س) تیررس /tir-rəs/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تیرستا/tiressā/ (ا.مک) : نام دهکده ای از بخش تترستاق نور .

تیرستان/ritəstān/ (ا.مک) : نام مزرعه ای در بالا جادّه ی کرد کوی .

تیرشاخ/tir-šāx/ (ص.مر) : **نک** : پل شاخ .

قص) ←** ؛

تیر -شل/tir- šel/ (ا.مر) : درختچه‌ی توت .

با) ←** ؛

تیرک/tirək/ (ا) : چوب های عمودی به ارتفاع بلندی اتاق در دیواره های اتاق های چوبی .

اغر) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) تیرک /tirak/ ؛

تیرک/tirək/ (ا) : اشعّه و پرتو آفتاب .

اغر) ۱.←** ، ۲. تیره /tirə/ ؛ ب) ←** ؛ س) تیره /tire/ ؛ ق) تیر /tir/ ؛

تیرک/tirak/ (ا) : چوب بلند خیش که به گردن حیوان وصل شود . **نک** : ازال تیر .

س) تیر /tir/ ؛ ق) تیرک /tirək/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ع) ←** ؛

تیرک/tirak/ (ص) : شخص آبله رو .

ن) ←** ؛

تیرک/tirak/ (ا) : تگرگ .

س) تگرگ /tegarg/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. تریک /tərik/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تریک /tərik/ ؛ع) ۱. تگر /tagar/ ، ۲. تریکه /terikə/ ؛ قص) تگه رگ /tagərag/ ؛

تیرک/tirək/ (ا) : جوانه‌ی هر چیز مانند : غلّات .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ قص) تشک /tešk/ ؛ اشر) تیرک /tirak/ ؛

تیرکان/tirkān/ (ا.مک) : از توابع دشت سر آمل .

تیرکده/tira kdeh/ (ا.مک) : از توابع کجِ رستاقْ چالوس .

تیرک-سری/tirək-sari/ (ا.مر) : ۱. مرحله ای از ساخت خانه های چوبی سنّتی که در این مرحله به نجّار انعام داده می شود. در همین رابطه قطعه ای موسیقیایی نیز وجود دارد . ۲. سور دادن . **نک** : تریکه سری .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. سرینگن سری /saringən sari/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

تیرک کا/tirek-kā/ (ا.مر) : نوعی بازی با گردو .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) تیره کا /tirəkā/ ؛

تیر-کلا/tir-kəlā/ (ا.مک) : از توابع اسفیورد شوراب ساری.

تیرکلا/tir kolā/ (ا.مک) : از توابع دشت سر آمل .

تیر-کلام/tir - kolām/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

تیر - کله/tir - kalə/ (ا.مک) : از توابع کالج نوشهر .

تیر-کمان-بازی/tir - kəmān-bāzi/ (ا.مر) : بازی با تیر و کمان .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تیرکمون بازی /tir-kamon-/

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

/bāzi ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) تیرکمن کایی /tir kamon kāi/ ؛ قص) تفنگک بازی /təfangak-bāzi/ ؛ اشر) تیر - کمان -وازی /tir-kəmān-vāzi/ ؛

تیرکمون/tir - kamon/ (ا.مر) : رنگین کمان - قوس و قزح .

اغر) ۱.←* ، ۲. کمان علی /kəmānali/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تیرکمون-رسّم/tirkamun-rəssam/ (ا.مر) : رنگین کمان .

اغر) تیرکمان رستم /tir kəmān-e-rostəm/ ؛ ب) روستمه-تیرکمن /rustəme-tir-kəmon/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. رسّم تیرکمون /rəssəme-tirkamun/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) کمان روستم /kəmān-e-rustam/ ؛

تیرکو/tir-ku/ (ا.مک) : نام قلعه ای قدیمی که خرابه های آن در شمال غربی دهکده ی پلور در لاریجان آمل قرار دارد .

تیرکی مر/tirəki-mar/ (ا.مر) : ماری سیاه و سفید که به سرعت حرکت می‌کند و پرش زیادی هم دارد .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) برجی مهر /barji mahr/ ؛ قص) تیرکی ماهر /tiraki -māhr/ ؛

تیرگر/tir-gar/ (ا) : از خاندان های ساکن در کفا و کو شکک لورای محال ثلاث نور .

تیر-گوش/tir-guš/ (ص.مر) : ۱. گوشی که برای شنیدن حرف مهم تیز شده باشد . ۲. گوش نوک دراز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) تیز-گوش /tiz-guš/ ؛ اِک) ←* ؛

تیرما/tire-mā/ (ا.مر) : از ماه های تبری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) تیرما /tir-mā/ ؛ اشر) ←(ت) ؛ اِک) ←(ت) ؛

تیرما/tirmā/ (ا) : ترمه، نوعی پارچه ی ابریشمی گران بها.

اغر) ۱. تیرمه /tirmə/ ، ۲. ترمه /tərmə/ ؛ ق) ترمه /termə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ترمه /tərmə/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛

تیر-مات-تیر/tir-māt-tir/ (ا.مر) : نوعی بازی با تیله .

اغر) ←* ؛ اشر) تول-وازی /tul - vāzi/ ؛

تیرما-سیزده-خانی/tirmā-sizdə-xāni/ (ا.مر) : آوازی مخصوص که در تیرماه مازندرانی و در جشن تیرماه سیزده می خواندند .

ب) ←* ؛ س) تیرماه سیزده خنی /tir-mā-sizdə-xoni/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تیرماه سیزده خنی /tirmā sizdeh xoni/ ؛ ت) ←* ؛

تیرماه سیزّه شو/tir-mā-sizzə-šu/ (ا.مر) : سیزدهم تیرماه مازندرانی برابر با سیزده آبان که یکی از آیین های دیرپای ایرانیان است و جشن تیراندازی آرش کمانگیر نیز در همان شب به پا می شود .

س) تیرماه سیزده شو /tir-mā-sizdə-šu/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تیرمبی/tirəmbi/ (ا) : کبوتر کوهی .

اغر) ←* ؛ ب) ترمبی /tərembi/ ؛ با) ←* ؛ع) ترفک /tarfak/ ؛

تیرمرغ/tir-morq/ (ا.مر) : پرنده ای آبزی .

تیرمس/tirmas/ (ص.مر) : شکاری که با یک یا دو تیر نیفتد .

ق) ←* ؛

تیر منزل/tir - manzel/ (ا.مر/ق.مک) : فاصله ای به اندازه پرتاب یک تیر .

با) ←* ؛ع) ←* ؛

تیرمه/tirmə/ (ا) : ترمه- ابریشم و کتان زری دوزی شده - نوعی پارچه ی گران بها .

اغر) ترمه /tərmə/ ؛ س) ترمه /termə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ←(اغر) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛ اِک) ←* ؛

تیرنگ/tirang/ (ص) : گاو سرخ رنگ .

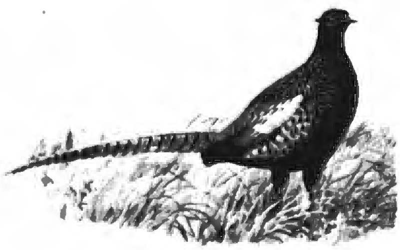
اغر) ←* ؛ س) تیرنگ /tireng/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) تیررنگ /tirrang/ ؛

تیرنگ/tirəng/ (ا) : قرقاول .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیرنگ /tirang/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. ترنگ /torang/ ، ۲.←* ؛ با) ←(ن) ؛ آ) ←(ن) ؛ ن)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

ترنگ /tərəng/ ؛ع) ←* ؛ت) ←* ؛ اشر) تورنگ /turang/ ؛ آک) تورینگ /turing/ ؛ پ) تیتار /titār/ ؛

تیرنگ

تیرنگ باره/tirəng-bārə/ (ا.مر/ا.مص) : ۱. به انتظار نشستن در غروب برای صید قرقاول . ۲. جام خانه .

ب) ←* ؛ س) تیرنگ خسه /tirəng - xesə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ع) ترنگ هال /tereng hāl/ ؛

تیرنگ باکله/tirəng - bākkele/ (ا.مر) : باقلاهای وحشی که دارای برگ های دراز و نازک است و خوراک قرقاول می باشد. **نک** : باقلا و اشک .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) باکَلک /bākkəlek/ ؛ با) ←* ؛

تیرنگ بزوئن/tirang - bazuan/ (ش.ج) : ۱. به کنایه به اشخاصی گویند که اصطلاحاً چپ چشم هستند. ۲. به صورت طبیعی آماده شدن برای تیراندازی و هوازنی قرقاول .

ق) ←* ؛ع) ترنگ کوش /tereng kuš/ ؛

تیرنگ-بکّا/tirəng-bakkā/ (ا.مر) : ۱. بوتیمار . ۲. حواصیل ارغوانی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) تیرنگ-وکا /tirəng -vəkā/ ؛ع) ترنگ فکاک /tereng fokāk/ ؛

تیرنگ-بهاره/tirəngə-bəhārə/ (ا.مر) : آواز قرقاول نر به هنگام بهار . **نک** : بهاره .

اغر) تیرنگ بهار /tirəng-bəhār/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ترنگ بهاره /terəng bəhāre/ ؛ اشر) تورنگ-باهار /turange-bāhār/ ؛

تیرنگ-پشتی/tirəng-pəšti/ (ا.مر) : نوعی قارچ درختی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ع) ترنگ گوش /terəng guš/ ؛

تیرنگ پشو/tirang pəšu/ (ا.مص) : گشت شبانه برای پیدا کردن جای خواب قرقاول .

ق) ←* ؛

تیرنگ په/tirəng-pe/ (ا.مر) : پرنده ای مانند قرقاول .

ب) ←* ؛

تیرنگ-پیاله/tirəng-piyālə/ (ا.مر) : نوعی قارچ خوراکی قرمز رنگ که زیر درخت می‌روید .

ب) ←* ؛ ق) تیرنگ پشتی /tirang pəšti/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ترنگ پشتی /tərəng pəšti/ ؛ع) ترنگ گوش /tereng guš/ ؛

تیرنگ تپّه/tappə/ – tirəng/ (ا.مک) : تورنگ تپّه. تپه ای در شرق گرگان که از آثار باستانی است .

تیرنگ تکی/tirəng - teki/ (ا.مر) : ته چین قرقاول که آن را با برنج و شیر پزند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ اشر) تورنگ - تی تّی /turang - titti/ ؛

تیرنگ تلا/tirəng-təlā/ (ا.مر) : قرقاول نر . **نک** : ترتلا .

س) ←* ؛ع) ←* ؛

تیرنگ-تی تی/tirəng-titi/ (ا.مر) : ته چین قرقاول با شیر که روی آن روغن داغ کرده می‌ریزند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تیرنگ تکی /tirəng-teki/ ؛ ق) ←(س) ؛

تیرنگ خال/tirəng - xāl/ (ا.مص) : به انتظار نشستن در غروب برای صید قرقاول .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ترنگ خال /tərəng xāl/ ؛ع) ترنگ هال /tereng hāl/ ؛ اشر) تورنگ-دار /turang-dār/ ؛

تیرنگ-خو/tirənge-xo/ (ا.مر) : کنایه از: خواب سبک . **نک** : بزخو .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ترنگ خو /tereng - xo/ ؛

تیرنگ زون/tirəng – zevon/ (ا.مر) : گیاهی است تک

برگ شبیه زبان پرندگان که به عنـوان سـبزی پلویـی استفاده می شود .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تیرنگ-سی/tirəng - si/ (ا.مک) : روستایی از توابع بندپـی بابل .

تیرنگ سینه/tirəng-sinə/ (ا.مر) : نوعی سبزی خوراکی .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تیرنگ کرک/tirəng - kərk/ (ا.مر) : قرقاول مادّه .

اغر) ماده تیرنگ /mādə tirəng/ ؛ ب) ←* ؛س) مـارکرک /mār-kerk/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ن) مـاترنگ /mātərəng/ ؛ع) ترنگ کـرک /tereng kerk/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) مایه – تورنگ /māyə-turang/ ؛

تیرنگ کلی//tirəng – keli/ (ا.مر) : لانه‌ی قرقاول .

اغر) تیرنگ کالی /tirəng - kāli/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ترنگ کلـی /tərəng kəli/ ؛ع) ترنـگ کلی /tereng koli/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) تورنگ – کلو /turang - kolu/ ؛

تـیرنگ وکـا/tirəng-vekā/ (ا.مـر) : بوتیمـار– حواصیـل ارغوانی، پرنده ای است به رنگ قرقاول ماده. در شالی زار ها زندگی می کند و پـای بلنـدی دارد. گوشـت آن خوراکی است .

اغر) تیرنگ بکّا /tirəng - bakkā/ ؛ س) وکـا /vekā/ ؛ ق) تیرنگ وکا /tirəng - vəkā/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ترنـگ فکاک /tereng fokāk/ ؛

تیروتار/tir-o-tār/ (ا.مص) : کنایـه از:اخـم کـردن–تـرش کردن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تیرولک/tir-valk/ (ا.مر) : برگ درخت تـوت . **نـک** : تـی ولگ .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) تیت ولگ /tit valg/ ؛ ت) توت ولگ /tut valg/ ؛ اشر) ولگ – توت /valg-e-tut/ ؛

تیره//tirə/ (ا) : ۱. برجستگی های موازی در شـالی زار کـه طول آن ها برابر است . ۲. پرتو خورشید . **نک** : امرز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تیره/tirə/ (ا) : گردوی بزرگ و سنگین که از آن به عنوان تیله استفاده کنند . **نک** : آغوز نکه .

س) ←* ؛ ق) تیله /tilə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

تیره/tirə/ (ا) : ۱. ستون فقرات . ۲. نوعی پارچه .

اغـر) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) مین تمّور /meyen tammur/ ؛ قص) تـیرک /tirak/ ؛ اشر) ←* ؛

تیره/tirə/ (ا) : تبار– نژاد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ آک) ←* ؛

تیر-هاکردن/tir-hākordan/ (مص.مر) : تحریک کـردن – وا داشتن کسی به کاری .

اغر) ←* ؛ س) تیرهـاکردن /tir-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) تیرهـاکردن /hākerdan - tir/ ؛ اشر) تیر–هاکئردن /tir-hākoərdən/ ؛

تیره چو/tirə-ču/ (ا.مـر) : چـوب مخصـوص سـاختن گاو آهن که تراش داده نشده باشد.

ت) ←* ؛

تیره کش/tirə kaš/ (ص.فا) : طرّاح مرز بندی در شالی زار.

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تیره مرز/tirə-marz/ (ا.مر) : برجسـتگی مـوازی در زمیـن شالی زار .

اغر) ←* ؛ س) لته مرز /latə-marz/ ؛ با) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تیریگ/tirig/ (ا) : تگرگ–دانه های یخ که از آسمان فـرو ریزد .

س) سنگ تریک /sang - terik/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) تریـک /terik/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ع) ۱. تگر /tagar/ ، ۲. تریکـه /terikə/ ؛ قص) تگه رگ /tagərag/ ؛

تیزک/tizək/ (ص) : زبرو زرنگ–چابک – تند و تیز .

اغر) ۱.←* ، ۲. تندلک تـزک /təndələk-tezək/ ؛ ب) ←* ؛ س) تیز /tiz/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) تز /tez/

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ع) تیج /tij/ ؛ قص) ←(س) ؛

تیزک تلی/tizək - tali/ (ص.مر) : ۱. چست و چابک . ۲. خار نوک تیز .

اغر) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ اشر) تلو–تیز /talu-tiz/ ؛

تیزه/tizə/ (ا) : لباس نو .

اشر) ←** ؛

تیسا/tisā/ (ص) : ۱. پلوی بدون خورش . ۲. خالی– برهنه . ۳. تنها .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

تیسابنه/tisā-bənə/ (ا.مر) : زمین یا جایی که از قالی و فرش و دیگر گستردنی ها خالی باشد .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

تیساپلا/tisā-pəlā/ (ا.مر) : پلوی خالی و بدون خورشت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

تیساپلینگ/tisā-peling/ (ص.مر) : پای برهنه .

اغر) تیساپه /tisā-pe/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ۱.←** ، ۲. تیساپه–چک /tisā-pe-čak/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تیساپی /tisāpəy/ ؛ قص) ←** ؛

تیساپه/tisā-pe/ (ص.مر) : پابرهنه . **نک** : تسابه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تیساپی /tisā-pəy/ ؛ قص) تیسابه /tisā-bə/ ؛

تیساتمیری/tisā-tomiri/ (ا.مر) : ۱. کم و زیادی طعام .کمبود و وضعیت بدغذایی .

ب) ←** ؛

تیس دکاشتن/tis-dəkāštən/ (مص.مر) : ۱. فشار آوردن . ۲. امان کسی را بریدن .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛

تیسکام/tis- kām/ (ا) : ظرفی بزرگ ومسی که به اندازه‌ی چند سطل آب ظرفیت داشته باشد .

قص) ←** ؛

تیسی/tisi/ (ا) : نوعی بازی با گردو .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛

تیش/təyš/ (ا) : ۱. علاقه ی شدید . ۲. گارد گرفتن در کشتی گیله مردی . ۳. تند و تیز .

ق) تاش /tāš/ ؛ با) تیش /tiš/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←(با) ؛

تیش اسّن/tiš-essən/ (مص) : آماده ی حمله شدن .

ت) ←** ؛

تیشت/tišt/ (ا/ص) : ۱. بی محابا گذشتن . ۲. طناب رخت آویز از الیاف گیاهی . ۳. حدود .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛

تیش سربیتن/tiše-sar-baytan/ (مص.مر) : ۱. حرکت سریع زیر گیری . ۲. گارد در کشتی گیله مردی .

ق) تاش بیتن /tāš baytən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

تیشک/tišək/ (ا) : تیشه– از ابزار درودگری .

اغر) تاشه /tāšə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) تاشه /tāše/ ؛ با) تیشه /tiše/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ←(با) ؛ ت) ←(با) ؛

تیش هاکردن/tiš-hākardan/ (مص.مر) : ۱. شاخ کردن . ۲. تیز کردن کارد . ۳. سرعت گرفتن .

ق) دوشت هاکردن /dušt hākərdən/ ؛ با) تیش هکردن /tiš-hakərdən/ ؛ ع) تیش هایتن /tiš hāytan/ ؛

تیغ–افتو/tiqə-afto/ (ا.مر) : تیغه ی آفتاب . **نک** : افتاب .

ق) ته افتاب /te eftāb/ ؛ با) تغ افتو /təq-aftu/ ؛ آ) افتاب تغ /əftābə teq/ ؛ ن) آفتاب ته /āftāb te/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) آفتاب تغ /āftāb-teq/ ؛ ت) افتاب تو /aftābtow/ ؛ اشر) ۱.←** ، ۲. تیغ – آفتو /tiqə-āfto/ ؛

تیفاک/tifāk/ (ا) : ۱. تحریک . ۲. خارش بدن . ۳. وسوسه . ۴. درد مفاصل .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛

تیفنگ/tifəng/ (ا) : تُفنگ .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) تفنگ /tefəng/ ؛ ق) تفنگ /təfəng/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) تفنگ / təfang/ ؛ ع) تفنگ /tofang/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) تفنگ /tefang/ ؛ اشر)

توفنگ /tufang/ ؛

تیفنگ-چی/tifəng-či/ (ص.فا) : تفنگ چی – تیر انداز .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ۱. ←* ، ۲. تفنگ چی /tefeng-či/ ؛ *ق)* تفنگ چی /tefengči/ ؛ *با)* تفنگ چی /təfəng-či/ ؛ *آ)* ←(با) ؛ *ن)* تفنگ چی /təfang či/ ؛ *ع)* تفنگ چی /tofang-či/ ؛ *قص)* ←(ع) ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* توفنگ – چی /tufang -či/ ؛

تیفون/tifun/ (ا) : توفان .

اغر) توفان /tufān/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* تیفن /tifon/ ؛ *با)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* توفن /tufen/ ؛ قص) (س) ؛ گ) ←* ؛

تیکا/tikā/ (ا) : پرنده ای صحرایی و به رنگ سیاه یا خاکستری که انواع مختلف دارد. سیاه تیکا به طور کامل سیاه رنگ است رَش تیکا که شکمش سیاه و سفید است .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *اشر)* توکا /tukā/ ؛

تیکا

تیکا/tikā/ (ا) : از نام های گاو .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *اشر)* توکّا /tukkā/ ؛

تیکا-پر-جیکا-پر/tikā-par-jikā-par/ (ا.مر) : از بازی های بومی مازندران . **نک** : ایا پرتیکا پر .

اغر) ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *اشر)* کلاغ-پر /kəlāq-par/ ؛

تیکاسو/tikā-su/ (ا.مر) : نوع ویژه ای از شکار پرنده در شب .

ب) ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛

تی کاک/ti-kāk/ (ا.مص) : سرک کشیدن .

آ) تکاک /təkāk/ ؛ *ن)* ←* ؛

تیک-بزو/tik-bazu/ (ف) : ۱. سر بر آوردن از خاک . ۲. جوانه زد .

س) تیرک بزو /tirek-bazu/ ؛ *ق)* ←(س) ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *قص)* تک بزو /tek-bazu/ ؛ *اشر)* تریکّه /tərikkə/ ؛

تیکش/tikaš/ (ا.مک) : نام روستایی از آبادی‌های گلیجان قشلاقی درتنکابن .

تی کلات/tikelāt/ : **نک** : تی کلاد .

ب) ←* ؛ *س)* ←* ؛

تی کلاد/tikelād/ (ا) : توتونی که دارای برگ های ریز است .

ب) ←* ؛ *س)* ←* ؛

تی کله/tikalə/ (ا.مر) : محلّ رویش درختان انجیلی . **نک** : انجیلی .

ع) ←* ؛

تیکّه/tikke/ (ا) : ۱. رشوه . ۲. تکّه–قسمتی از چیزی .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *قص)* تیکه /tikə/ ؛ *اشر)* ←* ؛ *آک)* ←* ؛

تیکّه تریش/tikke-təriš/ (ا.مر) : سرقیچی – تکّه – قطعه – قطعات بلا استفاده از پارچه های مختلف .

اغر) تیکّه ترش /tikkə təreš/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* ←(اغر) ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←(اغر) ؛ *اشر)* ←(اغر) ؛ *آک)* ←* ؛

تیکه تریش خار/tikə-tariš-xār/ (ص.فا) : کسی که با خوراک و یا پول دیگران زندگی کند– طفیلی .

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ۱.←* ، ۲. تیکه ترش خار /tikkətəresxār/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ آک) ←* ؛

تیکّه تیکّه/tikkə-tikkə/ (ص.مر) : تکّه تکّه– پاره پاره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

تیل/til/ (ا) : ۱. گل و لای . ۲. طول – دراز . ۳. بذر–دانه . ۴. آستین .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیـل تپیـل /til-e-tapil/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تیم /tim/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

تیل آشی/til - āši/ (ص.مف) : هـر چیز آلـوده بـه گل و لای .

س) ←* ؛ ق) تیل هکشی /til həkəši/ ؛ با) تیـل هاشـی /til - hāši/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←(با) ؛ قص) گل آشی /gəl-āši/ ؛

تیل آهن/til - āhan/ (ا.مر) : گاو آهـن–نوعـی وسـیله ی آهنی که برای شخم زدن زمین آبی به کار برده شود .

س) تیل آهن /til - āhen/ ؛ با) ←* ؛

تیلا/tilā/ (ا) : چنگک – چوبی بلند که نوک آن مانند عدد هشت است و برای چیدن انار و گردو به کار رود .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیلّاغ /tillāq/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. تیّلا /tillā/ ؛ ق) ←* ؛ با) تلا /təlā/ ؛

تیلّاغ/tillāq/ (ا) : چنگک . نک : تیلا .

اغر) ۱.←* ، ۲. تلّاغ /tellāq/ ؛ ب) ←* ؛ ق) تـلا /təlā/ ؛ اشر) ←* ؛

تیلا- کنار/tilā-kenār/ (ا.مک) : روستایی از توابع کلار آبـاد تنکابن .

تیلا کنار/tilā-kənār/ (ا.مک) : از آبادی های تنکابن .

تیل - اُو/til-o/ (ا.مر) : آب گل آلود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. تیلنـد /tilənd/ ؛ ق) تهلن /tehlən/ ؛ با) ←* ؛ آ) تیلـن–اُ /tilən-o/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تیلن او /tilən - u/ ؛ اشر) تول – اُ /toul -o/ ؛

تیل بار/til-bār/ (ا.مر) : ۱. خانه ی گلی . ۲. تلار .

ق) ←* ؛

تیل - بزوئن/til-bazuan/ (مص.مـر) : گل زدن بـه تـن و خاک به سرریختن –نوعی نفرین .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) تیل بـه سـر /tilbə sar/ ؛ قص) ←* ؛

تیل بورده سر/tilburdə-sar/ (ا.مک) : نام یکـی از آبـادی های تنکابن .

تیل به سـر/til - bə-sar/ (ش.ج) : نوعـی دشـنام معـادل: خاک بر سر .

ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) تول بِسر /tulbesar/ ؛

تیل پت/til-pat/ (ا.مر) : ۱. زخمی که بر اثـر تمـاس زیـاد دست و پا با گل پدید آید . ۲. زراعتی کـه بـذر آن بـه هنگام کاشت به علت گل بودن زمین خوب سبز نشـود و خوب رشد نکند .

اغر) تیل پشــت /pəšt - til/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

تیل-پتلاغ/tile-petelāq/ (ا.مر) : باتلاق– تشبیه زمین گل آلود به باتلاق .

با) ←* ؛ ع) ←* ؛

تیل پردسر/til pordesar/ (ا.مک) : روستایی از توابع عبّاس آباد تنکابن .

تیل - پرده – سر/til - pordə-sar/ (ا.مک) : از توابـع خـرّم آباد تنکابن .

تیل پشت/til-pešt/ (ص.مر/ا.مـر) : ۱. زمیـن گل آلـود . ۲. زراعتی که هنگام کاشت به علّت گل بودن زمین خوب سبز نشود و خوب رشد نکند .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) تیله پشت /tilə-pešt/ ؛

تیل تپیل/til - tapil/ (ص.مر) : گل آلود– بسیار آلـوده بـه گل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تیل تـک کـا/til - takkā/ (ا.مـر) : نوعـی بـازی بـا گل مخصوص بچّه های کوچک .

س) تیل کا /til - kā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛

تیل تو/tilto/ (ص.مر) : ۱. کسی که پوست تیره داشته باشد . ۲. بدرنگ .

س) ←* ؛

تیل چال/til- čal/ (ا.مر) : ۱. چاله‌ی مخصوص برداشت گل . ۲.چاله ای که در اثر برداشت خاک ایجاد شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) گل چال /gl- čal/ ؛ اشر) گیل - چال /gile - čal/ ؛ آک) ←* ؛

تیل خاس/til – xās/ (ا.مر) : نوعی از ماهی با خال های قهوه ای از راسته ی کپور ماهیان که طول آن سی سانتیمتر می باشد–نوعی ماهی مرداب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تیل خس /til-xes/ ؛ ق) ←* ؛ با) تیل خس /til - xəs/ ؛ آ) ←(با) ؛ ع) تیل خس /tilxos/ ؛ ت) تول خس /tul xos/ ؛ آک) ←(ع) ؛

تیل–خانی/til - xāni/ (ا.مک) : نام روستایی در حوزه بالاتجن قائم شهر .

تیل خسی/til - xəsi/ (ا.مر) : گل شل ورزداده شده و آماده ی خشت زنی یا کوزه گری .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

تیل - دیتن/til-daytan/ (مص.مر) : گل مالی کردن .

اغر) تیل - بمالیین /til-bəmāliyən/ ؛ ب) تیل دییتن /til-dayitən/ ؛ س) تیل بیتن /til - baytən/ ؛ ق) گل گویی /gəlgui/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) تیل واسیئن /til-vāsiyan/ ؛

تیل رو/til-ru/ (ا.مک) : رودخانه‌ای در کلار آباد تنکابن .

تیل روسر/til-ru-sar/ (ا.مک) : روستایی در کلارآباد تنکابن .

تیل سرج/til-sərj/ (ص.مر) : آب بسیار کثیف و آلوده به گل .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیل سرج /tile-sərč/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ت) تولون /tulun/ ؛ اشر) تول /tul/ ؛

تیل –سره/til - səre/ (ا.مک) : مرتعی در حوزه کارمزد ولوپی سواد کوه .

تیل غرس/tile-qors/ (ص.مر) : سراپا آلوده به گل و لجن.

س) تیل تو /til - to/ ؛ ق) تیل وتپی /tilu tapi/ ؛ با) تیل پتی /tilə-pəti/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←* ؛

تیلک/tilək/ (ا.مک) : از توابع نرم آب دو سر ساری .

تیل کار/til-kār/ (ا.مر) : کارهای مربوط به کشتزار برنج از شخم و مرزبندی .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) تول کار /tulekār/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

تیلم/tilam/ (ا.مک) : روستایی از توابع ولوپی سواد کوه .

تیل میسه/til-missə/ (ا.مر) : گلی که به اندازه‌ی یک مشت و سفت باشد .

اغر) تیل میسته /til mistə/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) تیل میس /tile-mis/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(با) ؛ اشر) تول–مسده /tul-mesdə/ ؛

تیلن/tilən/ (ص.نس) : ۱. گل آلود . ۲. ناصاف . نک : تهلن .

ب) تیلند /tilənd/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) تولون /tulun/ ؛

تیلن او/tilən-u/ (ا.مر) : آب گل آلود .

اغر) تیل او /til - o/ ؛ ب) تیلنداو /tilənd-o/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تیلند /tilənd/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تیلن /tilan/ ؛ ن) تیلن اُو /tilən-o/ ؛ ع) ←* ؛ ت) تولون اوْ /tulunow/ ؛ اشر) تول - ا /tul-o/ ؛ آک) تیل آو /til - ow/ ؛

تیلند/tilənd/ (ص.نس) : آب گل آلود .

ق) ←* ؛ با) تیلند /tilənd/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

تیل - نو/tilə-nu/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

تیلن هکردن/hakərdən - tilən/ (مص.مر) : گل آلود کردن آب .

اغر) او - تیل - هکاردن /o-til - həkārdən/ ؛ س) تیلندهاکردن /tilend – hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. تیلن هاکردن /tilən hākərdan/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

تیلن هاکردن /tilen hākərdan/ ؛ ع) تیلن هاکردن /tilen hākordan/ ؛ ت) تولـون هکـردن /tulunhakerden/ ؛ اشـر) تول – هاکئردن /tul - hākoərdən/ ؛ آک) تیلا گودن /-tilā gudan/ ؛

تیلو/til-o/ (ا.مر) : آب گل آلود .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) تیـل او /til-u/ ؛ آ) ۱. ←** ، ۲.←(با) ؛ ن) ←** ؛ قص) ←(با) ؛

تیل وار/til - vār/ (ا) : طویله– اصطبل .

اغر) ۱.←** ، ۲. تلـوار /təlvār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) تلـوار /təlvār/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) تل وار /telvār/ ؛ آ) ←(س) ؛

تیله/tilə/ (ا) : خرده شکسته ی کوزه .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشـر) ←** ؛

تیل هاشـی/til-hāši/ (ص.مـر) : آغشـته بـه گل و لای و لجن .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛

تیلـه – بـن/tilə-bən/ (ا.مـک) : از توابـع نـرم آب دو سـر ساری.

تیله کا/tilə-kā/ (ا.مر) : نوعی بازی با تیله .

اغر) ۱.←** ، ۲. تیله بازی /tilə-bāzi/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) تول–وازی /tul-vāzi/ ؛

تیله کا/tilə-kā/ (ا.مر) :

از انواع بازی‌های بومی. (تیل بـه معنـای گل و لای اسـت). این بازی مخصوص پسران کوچک (کودکان) بـوده، متعلـق به زمانی است که هنـوز اسـباب بـازی متـداول نشـده بـود. کودکان (پسرها) بـا گل و سـنگ خانـه‌هایی کـوچـک مـی ساختند و دختر بچه‌ها آن‌ها را در تعمیر خانه، سفید کـردن و کاه گل مالی ایوان ها و اتاق‌هایی که ساخته بودند یاری می دادند. گویی خود را برای ازدواجی زودرس و ساختن خانـه و پرداختن به معیشت و زندگی آماده می کردند.

تیله – نو/tilə-no/ (ا.مک) : از توابع کلباد بهشهر .

تیم/tim/ (ا) : ۱. دانه – بذر – تخم . ۲. تبار– نژاد – دسته . ۳. یک عدد نشای آماده برای کاشت . ۴. جوانه‌ی نورسته ی برنج در خزانه یا تخم زار برنج .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ پ) تهما /tauhmā/ ؛

تیم–او–کری/tim-o-kary/ (ا.مص) : عمل آوردن بـذر تـا مرحله ی جوانه زدن .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

تیم بس/tim - bas/ (ص.مر) : انباشته از تخم .

با) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

تیم بشکنئن/tim-bəškəniiən/ (مص.مر) : تخمه شکستن .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ع) تخمـه بشـکنین /toxmə beškəneyan/ ؛ قص) تخمه بشـکندین /toxmə-beškendian/ ؛ اشر) تخمـه–اشـکندیین /toxmə-əškendiyən/ ؛

تیم – بشنیئن/tim-bəšəniyən/ (مص.مر) : تخم پاشیدن – بذر پاشیدن .

اغر) ۱.←** ، ۲. تیم دشـنیین /tim-dəšəniyən/ ؛ ب) تیـم دشـنیین /tim-dəšəniyən/ ؛ س) تیـم بشـندیین /tim-bašendiyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) تیـم بشنیئن /tim-bəšəniyan/ ؛ ع) تیم برختن /tim barəxtan/ ؛ قص) تیم دپاشیین /tim-dapāšiyan/ ؛ اشر) تخـم –پاشـتن /toxm-pāštan/ ؛

تیم بنی/tim-bəni/ (ا.مـص) : نگهـداری نـوع مرغـوب و برگزیده از گیاهان و طیور خانگی جهت تکثیر .

اغـر) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

تیم بینج/tim-binj/ (ا.مر) : ۱. بذر برنج . ۲. شـلتوک بـرای خزانه .

ب) بینج تیم /binj-tim/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) تیم بنج /tim benj/ ؛ آک) تخمـه جو /tuxmə-jo/ ؛

تیم پاس/tim-pās/ (ا.ا) : چوب نوک تیز و کوتاهی کـه در زمین فـرو کننـد تـا نشـای کـاهو و گوجـه فرنـگی و بادمجان و... را در آن بکارند .

اغر) چوسخ /ču-sex/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تیم پاشی/tim-pāši/ (ا.مص) : تخم پاشی– بذر باشی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تیم ریزی /tim rizi/ ؛ اشر) تخم – پاشی /toxm-pāši/ ؛

تیم پلیس/tim-palis/ (ا.مر) : سبدی که جهت حمل و نقل جوانه های برنج از خزانه به شالی‌زار و برای نشا استفاده شود .

ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

تیم پوچه/tim-pučə/ (ا.مر) : پوسته‌ی تخمه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تخمه پوست /toxmə-pust/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) تیم پوس /timə pus/ ؛ آ) ←(با) ؛ اشر) پوچّه /puččə/ ؛

تیم تابله/tim-tābələ/ (ص.مر) : عزیز دُردانه .

ق) تیم تلا /tim təlā/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

تیم تار/timətār/ (ص) : ۱. پراکنده . ۲. سرگردان .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تیم تال/tim-tāl/ (ا.مر) : ۱. تخم آدمی . ۲. اولاد–اعقاب .

اغر) تیم توار /tim-təvār/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تخم تینگ /toxmə ting/ ؛

تیم تلا/tim-telā/ (ا.مر) : خروسی که در نرینگی و جنگندگی و نیرو و هیکل و زیبایی دربین ماکیان برجسته و ممتاز است. در اصطلاح : کلّه شق است و برای تخم کشی استفاده می شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛

تیم تیم/tim-tim/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. دانه دانه . ۲. قطره قطره–نم نم باران .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

تیم - جار/tim-jār/ (ا.مر) : خزانه ی بذر شالی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) تیم بیجار /tim-bijār/ ؛

تیم جارراسته/tim-jār-rāstə/ (ا.مر) : مترسک .

اغر) تیم جارهارسته /timjār hārəstə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) تیم جارراسّه /tim-jār-rāssə/ ؛ آ) راسّه /rāssə/ ؛ ن) تیم جار راسّنه /timjār rāsənnə/ ؛ع) تیم جارِ راسّنه /timjār rāssonə/ ؛ آک) دوله /dolə/ ؛

تیم چلک/tim-čalək/ (ا.مر) : **نک** : تیم پاس .

با) ←* ؛

تیم – چنگ/tim-čang/ (ا.مر) : مقداری از نشاء که در درون مشت جای شده و جهت کاشت نگه داشته شود .

س) اتاچنگ تیم /atā-čang-tim/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تیم دسّه /timdassə/ ؛ اشر) یه –چنگ /ya-čang/ ؛

تیم چوبزوئن/tim-ču-bazuən/ (مص.مر) : فرو کردن نی منعطف بر روی خزانه‌ی برنج به صورت کمانی و گذاشتن نایلون بر روی آن جهت به دست آوردن گرمای مناسب .

با) ←* ؛

تیم خر/tim xar/ (ا.مر) : صندلی چوبی خزانه‌ی شالیزار .

با) ←* ؛

تیم دار/tim-dār/ (ص.مر) : بادانه – تخم دار – دانه دار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

تیم دپاشیین/tim-dəpāšiyən/ (مص.مر) : تخم پاشی– پاشیدن بذر در خزانه .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیم دشنیین /tim-dəšəniyən/ ؛ ب) تیم دشنیین /tim-dəšəniyən/ ؛ س) تیم بشندیئن /tim-bašendiən/ ؛ ق) ۱.←(ب) ، ۲.←(س) ؛ با) تیم بشندیئن /tim-bašəndiən/ ؛ آ) تیم بشنّیین /timbašənniyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) تیم برختن /tim barey tan/ ؛ قص) تیم دپاشیین /tim-dapāšiyan/ ؛ اشر) تخم – پاشتن /toxm-pāštan/ ؛ آک) جوشوندن /ju-šondan/ ؛

تیم – دسته/tim-dastə/ (ا.مر) : دسته های جوانه زده ی بذر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی .

←* ؛ ن) تیم دسّه /timdassə/ ؛ع) ←(ن) ؛ آک) ←* ؛

تیم شن/tim-šən/ (ص.فا) : بذر افشان .

اغر) ۱.←* ، ۲. تیم ده /tim-de/ ؛ ب) ←* ؛ س) تیم شن /tim-šan/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تیم پاش /tim pāš/ ؛ ت) تخم – پاش /toxm-pāš/ ؛

تیم شنی/tim-šəni/ (ا.مص) : بذرافشانی .

اغر)←* ؛ ب) ←*؛ س) تیم شندی/tim-šandi/ ؛ ق)←* ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س)؛ آ) ←* ؛ ن) تیم شنی/tim šani/ ؛ ع) تیم پاشی/tim pāši/ ؛ ت) تخم–پاشتن /toxm-pāštan/ ؛

تیم – شو/tim-šu/ (ا.مر) : ۱. مقدار بذر مصرفی زمین که خود وسیله ای برای مقیاس مساحت زمین است . ۲. بذر افشان . **نک** : کیله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

تیم شور/tim-šur/ (ص.فا) : کسی که تخم کدوی گرفته شده را در آب شتشو دهد .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛آ) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) تخم – شور /toxm-šur/ ؛

تیم شوری/tim-šuri/ (ا.مـص) : ۱. عمـل زدودن آب و گل اضافه از ریشه های نشای برنج . ۲. شست‌شوی تخم کدوی استحصال شده . **نک** : توم شوری .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) تخم – شوری /toxm-šuri/ ؛

تیم کاری/tim-kāri/ (ا.مر) : زمان تخم پاشـیدن گندم و جو .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) تخم – کاری /toxm-kāri/ ؛

تیم کتل/tim-katəl/ (ا.مـر) : نوعـی چهار پایـه بـرای در آوردن نشا از خزانه .

س)←*؛ ق)←* ؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←* ؛ع) ←*؛

تیم – کش/tim-kaš/ (ص.فا) : کسـی کـه نـهال هـا را از خزانه‌ی برنج به زمین اصلی برده و پخش کند .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) تیم بر /tim bar/ ؛

تیم کن/tim-kan/ (ص.فا) : کسی که نشا را از خزانه مـی کند و دسته دسته می‌کند .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) تخم – کن /toxm-kan/ ؛

تیم کنی/tim-kani/ (ا.مص) : کندن نشا از خزانه .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تیـم کنـدی /tim kandi/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) توم کنـی /tum-kani/ ؛ اشـر) تخـم – کنـی /toxm-kani/ ؛ آک) ←* ؛

تیم لاک/tim-lāk/ (ا.مر) : ظرف چوبین مخصوص حمـل خزانه‌ی برنج برای نشا . **نک** : ترم لاک .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) تـوم لاک /tumlāk/ ؛ اشـر) لاک /lāk/ ؛ آک) ←* ؛

تیم و تار/timutār/ (ص.مر) : پراکنده و متفرّق .

اغر) ۱.←* ، ۲. تراپرا /tərā-pərā/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱. تردوپرد /tardu pard/ ، ۲. تراپرا /tərā-pərā/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تیم و تاربویین/timo-tār-baviyan/ (مص.مر) : ۱. تـاریک و تیره شدن هوا . ۲. پراکنده شده .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) تیـم و تـار بیّـن /timotār-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) تـیره و تـار بـهیین /tirevotār-bahiyən/ ؛ آ) تیم و تاربین /tim o tār bayyan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تیروتـاربیین /tirotār babeyan/ ؛ قص) تـیره و تـاربیّن /tirə-o-tār-bayyan/ ؛ ت) تیرتاربئن /tiretārbaen/ ؛

تیم وتال/tim-o-tāl/ (ا.مر) : تخم و تبار .

اغر) تخم و تلک /toxmo taləl/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) تخـم و تلـک /toxmotalk/ ؛

تیم وج/tim-vəj/ (ص.فا) : کشاورزانی که برای کندن نشا از خزانه چیره دست باشند .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تیم – وجی/tim-veji/ (ا.مص) : کندن نهال شالی از

آوانوشت : (a = أ) (ə = فتحه کرتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = أو) (ow = او)

خزانه.

اغر) تیم کندی /timkandi/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

تیمور/təymur/ (ا) : قایق .

ب) ←* ؛

تیم هادائن/tim-hādāan/ (مص.مر) : بذرافشانی کردن .

اغر) تیم هدائن /tim hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) تیم هپاشیین /tim-hepāšiyən/ ؛ آ) ۱. تیم هپاشیین /tim həpāšiyan/ ، ۲. تیم هدائن /tim hədāan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تیم برختن / tim barəytan/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) تخم - هدائن /toxm-hədāən/ ؛

تیم هاکردن/tim-hākerdan/ (مص.مر) : دانه دانه کردن انار و غیره .

اغر) تیم هکاردن /tim-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱. تیم هاکردن /tim-hākərdan/ ، ۲. تیم هکردن /tim hakərdan/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) تیم هاکردن /tim hākərdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

تیمه - بیاردن/timə-biyārdən/ (مص.مر) : نازا شدن جانور .

ب) ←* ؛

تیمه-داشتن/timə-dāštən/ (مص.مر) : نازا بودن گاو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

تیمه - گوشت/time-gušt/ (ا.مر) : گوشت خرد شده و قیمه شده .

با) ←* ؛

تین/tin/ (ا) : درختی جنگلی که در ارتفاعات روید .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

تینا/tinā/ : **نک** : کاچی لم .

آ) ←* ؛

تینار/tinār/ (ص) : تنها- به تنهایی .

اغر) تنا /tanā/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تنهار /tanhār/ ؛ با) ←* ؛ آ) تنّیار /tənniyār/ ؛ ن) تنیا /tanyā/ ؛ ع) ←(ن) ؛

تیناری/tinārī/ (ق) : به تنهایی -تنهایی .

اغر) تنایی /tanāyi/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تناری /tənāri/ ؛ ن) تنیایی /tanyāi/ ؛ ع) تنیاری /tanyāri/ ؛

تیناری خس/tināri-xəs/ (ص.مر) : ۱. کسی که به تنهایی بخوابد . ۲. کنایه از: آدم مجرّد .

اغر) تناخاس /tanā-xās/ ؛ ب) ←* ؛ س) تیناری خس /tinārixes/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تناری خس /tənārixəs/ ؛ ع) تنهاخس /tanhāxos/ ؛ قص) تنها خاس /tanhā-xās/ ؛

تیناک/təynāk/ (ا) : تلفّظ دیگر آن «تونک» است و گیاهی است که در ییلاقات روید و دانه های ریز شبیه آلبالو دارد و خوردنی است .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

تینش/tineš/ (ا) : حرارت-گرما-دما .

اشر) ←* ؛

تینک/tinak/ (ا) : گلخن حمام - تون حمام .

ق) تون تاپ /tuntāp/ ؛ آ) تینک /tinək/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تونک /tunak/ ؛ قص) ←* ؛ ت) تون /tun/ ؛

تینک چی/tinak-či/ (ص.مر) : مسئول گرمابه .

آ) تینک چی /tinəkči/ ؛ ن) ←* ؛ ع) تونک چی /tunakči/؛

تینک سر/tinak-sar/ (ا.مر) : محلّ آتشدان حمام های قدیمی .

آ) تینک سر /tinək sar/ ؛ قص) ←* ؛

تینگ/ting/ : زایده‌ی داخل آلت تناسلی زن .

اغر) ←* ؛

تینگال/tingāl/ (ا) : ۱. خطّ الراس جغرافیایی . ۲. برآمدگی و گردنه . ۳. قله ی بلند . ۴. برآمده - زایده .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) تکال /təkāl/ ؛

تینگ دراز/ting-dərāz/ (ص.مر) : در اصطلاح: گستاخ، شرور .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) تینگک دراز /tingak derāz/ ؛

تینگر/tinger/ (ص.مر) : کسی که در اثر ضربه ای کاری بر زمین افتد .

ت) ←* ؛

تینگل/tingəl/ (ص) : ۱. نایب قهرمان در کشتی . ۲. یدکی . ۳. دنباله . ۴. خبرچین .

ب) ←* ؛ س) تنـگل /tengəl/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. تنگلــه /tengələ/ ؛ آ) تنــگل /təngəl/ ؛ع) تنگلــه /tangolə/ ؛ ت) تنگوله /tangulə/ ؛

تینگلی/tingəli/ (ا) : ۱. نوک – نوک تیز داس و سایر ابـزار برنده در کشاورزی–تیغه ی چاقو . ۲. صخره . ۳. خیلی کوچک .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. تنـگل /təngəl/ ، ۲. تنگلی /təngəli/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ۱.← * ، ۲. تینگل /tingəl/ ؛ ت) تونگلی /towngoli/ ؛

تینگنا/tingənā/ (ص) : لقبی ناخوشایند در تحقیر افراد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ع) تینگلی /tingəli/ ؛

تینگ نر/ting-nar/ (ص.مر) : ۱. سـالار . ۲. قـوی . نـک : تیب نر .

ق) تیم نر /tim nar/ ؛ با) ←* ؛

تینوک/taynuk/ : گوساله‌ی تازه به دنیا آمده .

آ) ←* ؛

تینه/tinə/ (ا.مک) : از روستاهایِ بخش دلارستاق آمل .

تینه کره/tinə kərə/ : کره اسبی که تازه متولد شده باشد .

آ) ←* ؛

تی ولک/ti-valg/ (ا.مر) : برگ درخت توت .

اغر) ۱.← * ، ۲. تیدار ولک /tidār valg/ ؛ س) تیردار ولک /tir-dār-valg/ ؛ ق) تـیرولگ /tirvalg/ ؛ با) تـیرولک /tir-valk/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) تیـت ولـگ /tit valg/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) تـوت دار ولـگ /tut dār valg/ ؛ ت) تـوت ولــگ /tutvalg/ ؛

تیهن/tihən/ (ا) : تابه . نک : تهن .

س) تــهن /təhən/ ؛ ق) تــهن /tehən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) تیهین /tihəyn/ ؛ع) ←(س) ؛ قـص) ←(س) ؛ ت) تئن /tən/ ؛

تیهین کلوا/tihəyn kalvā/ (ا.مر) : نوعی نان .

س) کلیـن کلـوا /kelin-kelvā/ ؛ ق) کلــوا /kəlvā/ ؛ ن) ←* ؛

تییارد/tiyārd/ (ا/ص) : ۱. ادا و اطوار . ۲. تحــریف شــده ی‌واژه‌ی تاتر .

اغـر) ۱.←* ، ۲. تــی یــارت /tiyārt/ ؛ ب) ←* ؛ س) تییارد /tiyārt/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) تیارت /təyārt/ ؛ قص) ←* ؛

تییارها کردن/tiyār-hākərdən/ (مص.مر) : ۱. بـزک کـردن دختران و زنان . ۲. درست کردن .

اغـر) تیـار هکـاردن /tiyār həkārdən/ ؛ ق) تییارهــاکردن /tiyār hākərdən/ ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ۱. تییارهـــــاکردن /tiyārhākərdan/ ، ۲. تییــارهکردن /tiyār hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛

تییک/tiyak/ : کنایه از: کفن .

ع) ←* ؛

تییک - ببین/tiyak-babiyan/ : ۱. نوعی نفرین که براساس آن نفرین کننده آرزو می کند کـه پوشـاک مخـاطبش تبدیل بـه کفـن شـود . ۲. بـرای کسـی آرزوی مـرگ کردن.

تیین تو/tayin-to/ (ا.مر) : سرشاخه های درخت که بــرای گرم کردن تنور به کار رود .

اغر) تندیر–تــو /tandir-to/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ع) تنیرتو /tanir-to/ ؛

کتابخانه تخصصی
تاریخ اسلام و ایران
تاسیس ۱۳۷۴

فرهنگ واژگان تبری

ج

جا/jā/ (ا) : ۱. مکان - محل-لانه . ۲. ظرف. ۳. بستر .

اغر) ← * ؛ *ب)* ← * ؛ *س)* ← * ؛ ق) ← * ؛ *بـا)* ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ *قـص)* ← * ؛ ت) ← * ؛ *اشـر)* ← * ؛ | ک) ← * ؛ *او)* گتو /gatu/ ؛

جا/jā/ : از پسوندهاست .

اغر) چِه /je/ ؛ *ب)* ←*(اغـر)* ؛ *س)* ←*(اغـر)* ؛ *با)* ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ *قص)* ← * ؛ پ) هچ /hač/ ؛ *باس)* هچا /hačā/ ؛

جاانگت/jāangət/ (ص.مف) : جا انداخته شده .

اغر) جادکته /jādaketə/ ؛ *س)* جادینگونه /jā dinguə/ ؛ *با)* جادکت /jā-dakət/ ؛ آ) جـادینگه /jādingə/ ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ ت) جـا انگتـه /jāengetə/ ؛ | ک) جـادکت /jā-dakat/ ؛

جا-انگتن/jā-engətan/ (مص.مر) : جا انداختن .

اغـر) جـادینگئن /jā-dingoən/ ؛ *ب)* ←*(اغـر)* ؛ *س)* جادینگوئن /jā-dinguən/ ؛ ق) جـادینگوئن /jā-dinguən/ ؛ *بـا)* ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ *قـص)* جـا-دینگوئن /jā-dinguan/ ؛ *اشر)* جا-بنداختـن /jā-bendāxtən/ ؛ | ک) جا دگیندن /jā-dagiyandan/ ؛

جا-او/jā-o/ (ا.مر) : جای آب- ظرف آب .

اغـر) او-جـا /o-jā/ ؛ *ب)* ←*(اغـر)* ؛ *س)* ←*(اغـر)* ؛ ق) ←*(اغـر)* ؛ *با)* ←*(اغـر)* ؛ آ) او-جـا /u-jā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←(آ) ؛ ت) آو-جا /āv-jā/ ؛ | ک) جالو /ja-ow/ ؛

جایی/jāi/ (ا) : مستراح .

ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ | ک) ← * ؛

جاب/jāb/ (ا) : جواب . **نک** : پئا .

اغر) ۱.← * ، ۲. جباب /jəbāb/ ؛ *ب)* ←*(اغـر)* ؛ ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ ن) جـا /jā/ ؛ع) ← * ؛ ت) جـا /jā/ ؛ *اشـر)* ←(ن) ؛

جابیت/jābait/ (ص.مف) : ۱. جا گرفتـه شـده . ۲. قـالب شده .

ب) جابییتـه /jā-bayitə/ ؛ *س)* ← * ؛ *بـا)* ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ *قص)* ← * ؛ ت) جا بیته /jā beytə/ ؛ *اشر)* ← * ؛ | ک) جابگیت /jā-bagit/ ؛

جاب - ببین/jāb-babeyan/ (مص.مر) : پنهان شدن .

اغـر) ۱. جـا-بدائـن /jā-bədāən/ ، ۲. جـا-بخـاردن /jā-bəxārdən/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* جابخردن /jā-baxerdən/ ؛ ق) جـابخردن /jābaxərdən/ ؛ *بـا)* ← * ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جابخاردن /jā baxārdan/ ؛ع) ← * ؛ *قص)* جـا-بدائـن /jā-badāan/ ؛ *اشر)* جابییتن /jā-bayitən/ ؛ | ک) جـادان /jā-dān/ ؛

جاب-جاب-قـایم/jāb-jāb-qāyem/ (ا.مـر) : بـازی قـایم باشک . **نک** : چش بیته کا .

با) ← * ؛ ن) جاجاکا /jājakā/ ؛ع) ← * ؛ *اشر)* جـا-جـا-جیرک /jā-jā-jirak/ ؛ | ک) جاجابازیی /jā-jā-bāziay/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

جا-بخاردن/jā-bəxārdən/ (مص.مر) : پنهان شدن . **نک** : جاب ببین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جا-بخردن /jā-baxerdən/ ؛ با) جا-بخردن /jā-baxərdən/ ؛ آ) جا-بخردن /jā-baxərdan/ ؛ ن) جا-بخاردن /jā-baxārdan/ ؛ ع) جابخردن /jā-boxordan/ ؛ قص) جابخردن /jā-baxərdən/ ؛

جا-بخرده - کا/jā-baxərdə-kā/ (ا.مر) : بازی قایم باشک . **نک** : جاب جاب قایم .

ب) جابدا-کا /jā-bədā-kā/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جا-بخرده - کا /jā-baxərdəkā/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. جا-بخارد-کا /jā-baxārd-kā/ ؛ ع) جاب جاب قایم /jāb-jāb-qāyem/ ؛

جا-بدا/jā-bədā/ (ص.مف) : ۱. پنهان شده . ۲. پشت سر کسی چیزی گفتن . **نک** : پئا - بسله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جا-بدا /jā-badā/ ؛ ع) جا-هادا /jā-hādā/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) جا-هدا /jā-hədā/ ؛ | گ) ←* ؛

جا-بدائن/jā-bədāən/ (مص.مر) : ۱. پنهان کردن- از دید خارج کردن . ۲. پس انداز کردن . **نک** : چلاس بدائن - پنم هکاردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جا-بدائن /jā-bedāən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جا-بدائن /jā-babāan/ ؛ ع) جا-بدان /jā-bedān/ ؛ قص) جا-بدائن /jā-badāan/ ؛ ت) جا-دئن /jā-daen/ ؛ اشر) جا-هدائن /jā-hədāən/ ؛ | گ) ←* ؛

جابدا- کا/jā-badā-kā/ (ا.مر) : بازی محلّی همانند: قایم باشک .

ب) ←* ؛ س) جابداکا /jā-bədā-kā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جا-بدکا /jā-bədā-kā/ ؛ ع) جاب جاب قایم /jāb-jāb-qāyem/ ؛

جا-بده/jā-bade/ (ف.امر) : پنهان کن-مخفی کردن . **نک** : چلاس بده .

اغر) ۱.←* ، ۲. جا-هاده /jā-hāde/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جاهادِ /jāhāde/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جاهده /jāhade/ ؛ ن) جابده /jā badə/ ؛ ع) جا-بدان /jā-bədān/ ؛ قص) ←* ؛ ت) جا-بد /jā-bad/ ؛ اشر) ←(ق) ؛ | گ) جابدی /jā-badi/ ؛

جابزوئن/jā-bazuən/ (مص.مر) : ۱. ذخیره کردن . ۲. نهان کردن . ۳. فشردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) جابزوئن /jā bazuan/ ؛ ع) جابزان /jā-bezān/ ؛ ت) جازئن /jāzaen/ ؛ اشر) جا-هدائن /jā-hədāən/ ؛ | گ) جادان /jā-dān/ ؛

جابشتن/jā-bəštən/ (مص.مر) : جا گذاشتن .

اغر) جابیشتن /jā-beyštən/ ؛ با) ←* ؛ ن) جابیشتن /jā bəyštan/ ؛ ع) جابشتن /jā beštan/ ؛ قص) جا-بییشتن /jā-biyəštan/ ؛ ت) جانئن /jānaen/ ؛ اشر) جاوایشدن /jā-vāišdən/ ؛ | گ) واهاشتن /vāhāštan/ ؛

جا-بنگتن/jā-bəngətan/ (مص.مر) : ۱. جا انداختن استخوان ضرب دیده و شکسته . ۲. پهن کردن رخت خواب .

اغر) جا-دینگئن /jā-dingoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جادینگوئن /jā-dinguən/ ؛ ق) جا-دینگوئن /jā-dinguən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جا-انگتن /jā-angətan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) جا-دینگوئن /jā-dinguan/ ؛ ت) جا-انگتن /jā-engeten/ ؛

جانبه/jā-bənə/ (ا.مر) : مکان-جا .

اغر) ۱.←* ، ۲. جا /jā/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جا /jā/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) ←* ؛ | گ) جابنی /jā-bani/ ؛

جابورد/jāburd/ (ص.مف) : ۱. فرو رفته . ۲. جا رفته .

س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جابشی /jābaši/ ؛ قص) ←* ؛

جابوردن/jā burdan/ (مص.مر) : ۱. جا رفتن . ۲. فرو رفتن.

ب) جابردن /jā-bordən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جابشین /jā-baseyan/ ؛ قص) ←* ؛ | گ) جاشون /jā-šon/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

جابه-جا-داشتن/jā-bə-jā-dāštan/ (مص.مر) : در جاها و زمان های مختلف شرایط متفاوت داشتن .
اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) جابجاداشتن /jābəjā dāštan/ ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←(ن) ؛ *اشر)* ←* ؛ |ک) ←* ؛

جا-به-جا-هاکردن/jā-bə-jā-hākorden/ (مص.مر) : ۱. انتقال اثاثیه از نقطه ای به نقطه دیگر . ۲. نقل اثاثیه به جای اصلی خود .
اغر) جابه جا-هکاردن /jā-bə-jā-həkārdən/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* جابجاهاکردن /jā-bə-jā-hākerdən/ ؛ ق) جابجاهاکردن /jābəjā hākərdən/ ؛ *با)* جا-به-جا-هکردن /jābəjā hākərdan/ ؛ *آ)* جابه هاکردن /jā bə.jā hakərdən/ ؛ ن) جابه جا-هاکردن /jā-be-jā-hākərdan/ ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←(ن) ؛ ت) جابه جا-هکردن /jā-be-jā-hakerdən/ ؛ *اشر)* جا-به-هاکثردن /jā-bə-jā-hākoərdən/ ؛ |ک) جابه جاگودن /jā-bə-jā-gudan/ ؛

جا-بیتن/jā-baytən/ (مص.مر) : برای کسی جا در نظر گرفتن -جا شدن .
اغر) ۱.←* ، ۲. جا-بییتن /jā-bayitən/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) جا-بیتن /jā-baytan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ *قص)* ←(ن) ؛ ت) جا-بیتن /jā-bayten/ ؛ *اشر)* ←* ؛ |ک) جاگیتن /jā-gitan/ ؛

جابیته کا/jā-baytə-kā/ (ا.مر) : نوعی بازی .
ب) ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛

جا-بیشتن/jā-beyəštən/ (مص.مر) : ۱. پهن کردن رختخواب . جا انداختن استخوان در رفته . **نک** : جابنگتن - جاانگتن .
اغر) ۱.←* ، ۲. جا-دنگتن /jā-dengoən/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* جا-بییشتن /jā-biyeštən/ ؛ ق) جا-بشتن /jā-bəštən/ ؛ *با)* ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ *آ)* ۱.←(ق) ، ۲. جابشتن /jā-beštan/ ؛ ن) جابیشتن /jā-bəyštan/ ؛ ع) ۱.←(آ) ، ۲. جا-بشتن /jā-bəštan/ ؛ *قص)* جا-بییشتن /jā-biyeštan/ ؛ *اشر)* ←* ؛ |ک) واحشتن /vāhaštan/ ؛

جا-بییتن/jā-bayitən/ (مص.مر) : اندازه شدن و جای گرفتن در چیزی . جا گرفتن . جاشدن .
اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* جا-بیین /jā-bayian/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ *قص)* ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛ *اشر)* جا-گیتن /jā-gitən/ ؛ |ک) جا-گیتن /jā-gitan/ ؛

جا-پاس/jā-pās/ (ا.مر) : محل زدن میخ چوبی بزرگ . **نک** : پارسگاه .
اغر) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جاپارس /jāpārs/ ؛

جاپاسو/jāpāsu/ (ا.مر) : هدیه ی متقابل .
ب) ←* ؛

جاپریشکا/jā-pariškā/ (ا.مر) : ۱ . مکانی مسکونی با ضمایم آن، خانه و منزلگاه ۲. جا و مکان .
اغر) جاجیگا /jājigā/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ ق) کلینگا /kəlingā/ ؛ ن) ←* ؛ پ) کتک /katak/ ؛

جا پریشکا/jā pariškā/ (ا.مر) : جای ماندن - محلّ اقامت.
ن) ←* ؛

جاپه جاپه/jāpe-jā pe/ (ا.مر/ق.مک) : ۱. برخی - در برخی جاها . ۲. جابه جا .
اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* جابه چا /jā-bə-čā/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) جاپی، جاپی /jāpəy jāpəy/ ؛ ع) جابه جا /jā bə jā/ ؛

جاج/jāj/ (ا/ص) : ۱. سیخ شدن مو بر اثر ترس و یا خشم . ۲. نام طایفه ای در شهرستان آمل .
اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* جاز /jāz/ ؛

جا-جا/jā-jā/ (ا.مر) : ۱. این جا و آن جا- این ور و آن ور . ۲. پنهان . ۳. صوتی برای لانه کردن مرغ و خروس یا فراری دادن از جایی .
اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. جاک-جاک /jāk-jāk/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ |ک) ←* ؛

جاجاجیرک/jājā jirak/ (ا.مر) : قایم باشک بازی . **نک** :

چش تریکا .

اشر) ←* ؛

جا-جا-جیرک-بازی/jā-jā-jirak-bāzi/ (ا.مر) : **نک** : تیی کاک .

جاجاک/jā-jāk/ (ا.مص) : ۱. کنار گذاشتن چیزی- بایگانی کردن . ۲. جاگذاشتن . ۳. چیزی را به رخ کشیدن . ۴. قایم کردن .

ب) ←(اغر) ؛ س) جاجاک هدائن /jā-jāk-hedāən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جاجاک هدائن /jājākhədāen/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جاجاک-هدائن /jājāk-hədāan/ ؛ ن) ←* ؛

جاجاک هدائن/jā-jāk-hedāən/ (مص.مر) : قایم کردن - پنهان کردن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) جاجاک هادائن /jā jāk hādāan/ ؛ ع) جاهادان /jā hādān/ ؛

جاجاکین/jājākin/ (ا.مر) : گوشه و کنار-نهان گاه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جاجاکی /jājāki/ ؛ با) جاجاپیله /jā-jā-pilə/ ؛ ن) جاجاکنار /jājākənār/ ؛

جاجا-هاکردن/jājā-hākerdan/ (مص.مر) : لفظی برای لانه کردن طیور خانگی .

اغر) جاجا-هکاردن /jājā-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جاجاهاکردن /jājā-hākerdən/ ؛ ق) جاجا-هاکردن /jā-jā-hākerdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) جاجاهکردن /jā-jā-hakerdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) جاجاهاکردن /jā-jā hākordan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) جا-جا /jā-jā/ ؛

جاج-بزه/jāj-baze/ (ص.مف) : کسی که موهای سرش سیخ باشد . **نک** : جاجن - کلّه .

با) ←* ؛ آ) جاج هکرد /jāj hakərd/ ؛ قص) جاج-بزه /jāj-bazə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) جاز-بزو /jāz-bazo/ ؛

جاج بزه می/jāj- bazə-mi/ (ص.مر) : موی مجعد . موی سیخ شده .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛

جاج-بکاردن/jāj-bakārdən/ (مص.مر) : ۱. موی بر اندام راست شدن در اثر خشم یا ترس . ۲. نسبت خشم حیوانی به کسی دادن . ۳. برآشفتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جاج هاکردن /jāj-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) جاج-بکردن /jāj-bakərdən/ ؛ آ) جاج-هکردن /jāj-hakərdan/ ؛ ن) جاج-هاکردن /jāj-hākərdan/ ؛ ع) جاج-هاکردن /jāj-hākordan/ ؛ قص) جاج-بکردن /jāj-bakərdan/ ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) جاز-هاکئردن /jāz-hākoərdən/ ؛

جاج-بویین/jāj-baviyən/ (مص.مر) : سیخ شدن مو از ترس یا سرما . **نک** : پرمیک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جاج بیّن /jājbayyən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جاج بویین /jāj bavəyun/ ؛ ع) جاج هاکردن /jāj-hākordan/ ؛ قص) جاج-بیّن /jāj bayyan/ ؛ اشر) جاز-هابیین /jāz-hābiyən/ ؛

جاج داز/jāj-dāz/ (ا.مر) : دارو . **نک** : داری .

ق) ←* ؛

جاج-زئن/jāj-zaan/ (مص.مر) : ۱. بر آشفتن . ۲. موی بر اندام راست شدن در اثر خشم و یا ترس . ۳. نسبت خشم حیوانی به کسی دادن . **نک** : جاج بکاردن .

قص) جاج-زئن /jāj-zoan/ ؛ ت) جاج زئن /jāj zaan/ ؛ اشر) جاز-زئن /jāz-zoən/ ؛

جاجگا/jājəgā/ (ا) : ۱. نشانی- مکان معیّن . ۲. کنایه از: ظروف .

اغر) ۱.←* ، ۲. جاجگا /jājegā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) جامکان /jāmekān/ ؛ آ) ←* ؛ ن) جامکان /jāmakān/ ؛ ع) جاجینگا /jājingā/ ؛ قص) ←(ن) ؛ آک) جاجیگا /jā-jigā/ ؛

جاجن-کلّه/jājən-kallə/ (ص.مر) : سری با موهای سیخ شده .

اغر) جاج-کلّه /jāj-kallə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) جاج-بزه-کلّه /jāj-baze-kallə/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) کلّه - جاز /kallə-jāz/ ؛

جاجنگ/jājəng/ (ا.مر) : ظروف .

س) جاجینگ /jājing/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ع) جاجینگال /jājingāl/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) جاجینگا /jājingā/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

جا جوآ/jāw-joā/ (ا.مر) : مکان- جا .

ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) جا /jā/ ؛ پ) جـوآ /joā/ ؛

جاج-هاکردن/jāj-hākerdən/ (مص.مـر) : پـف کـردن- سیخ شدن مو از ترس یا سرما . **نک** : پرمیک .

اغر) ۱.←* ، ۲. جـاج هکـاردن /jāj-həkārdən/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) جـاج -هـاکردن /jāj-hākerdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جاج -هاکردن /jāj-hākerdan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) جاج هکردن /jājhakerden/ ؛

جاج-هکردن/jāj-hakərdan/ (مص.مر) : سیخ شدن مـو از ترس یا سرما . **نک** : پرمیک .

اغر) جـاج-هکـاردن /jāj-həkārdən/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ ق) جاج بکـردن /jājbakərdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جـاج هاکردن /jāj hākərdan/ ؛ ع) جاج هاکردن / /jāj-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛

جاجی/jāji/ (ا) : نوعی پیمانه .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

جاجیکا/jājikā/ (ا) : آشپز خانه.

جاجیکا/jājikā/ (ا.مر) : ۱. گوشـه کنـار - پسـتو- سـوراخ سنبه . ۲. ظرف و ظروف - انـواع ظـروف آشـپزخانه . **نک** : جاجینگ - حاجنگ .

اغر) ۱.←* ، ۲. جـاجیگا / /jajigā/ ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. جـاجینگ /jājing/ ، ۲.←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جاجینگا /jājingā/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ آک) جاجیگا /jā-jigā/ ؛

جاجیکا

جاجی - کرک/jāji-kerk/ (ا.مر) : مرغی که پرهای پـف کرده دارد .

اغر) ۱.←* ، ۲. جـاجی -کـرک /jāji-kərk/ ؛ پ) ←* ؛ ق) جاج بـزه /jāj-bazə/ ؛ با) ←* ؛ ن) جـاجن-کـرک /jājən-kərk/ ؛

جاجیم/jājim/ (ا) : زیلویی که از پشم گوسفند بـافند و از صنایع دستی معروف استان های شمالی ایران اسـت . **نک** : جاجیم .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ آک) ←* ؛

جاجیم

جاجینگ/jājing/ (ا.مر) : انواع ظروف و لوازم آشپزخانه .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) جـــاجینگا /jājingā/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛

جاخمو/jāxmo/ (ا) : لحاف-رو انداز .

اغر) جام -خو /jām-xo/ ؛ اشر) ←* ؛

جاد/jād/ : پسوند جمع و انواع .

با) ←* ؛

جا-دکاردن/jā-dakārdən/ (مص.مر) : ۱. بـه لانـه کـردن ماکیان . ۲. جاکردن - انباشتن چیزی در کیسه، خانه و یا جایی .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) جـادکردن /jā-dakerdən/ ؛ ق) ۱. جـادکردن /jādakerden/ ، ۲. جاهـاکردن /jāhākerdən/ ؛ با) جادکردن /dakərdən-jā/ ؛ آ) جادکردن /jādakərdan/ ؛

ن) ۱. جا- کردن /jā-kerdan/ ، ۲. جا-دکردن /-jā-dakərdan/ ؛ ع) جا-دکُردن /jā-dakordan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) جا-هداین /jā-hadāyən/ ؛

جاجینگ

جادکت/jā-dakət/ (ص.مف) : جا افتاده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جا- دکت /jā-dakat/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

جا-دکتن/jā-dakətən/ (مص.مر) : ۱. جاافتادن-کامل شدن . ۲. خوب پخته شدن غذا .

اغر) ۱.←* ، ۲. جا- دکتن /jā-daketən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جا-دکتن /-jā-dakətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) جا-دکتن /-jā-daketan/ ؛ آک) جادکتن /ja-dakatan/ ؛

جا-دکته/jā-dakətə/ (ص.مف) : ۱. خوب پخته شده . ۲. جاافتاده -سرشناس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جادکت /jādakat/ ؛ ع) جا- دکته /jā-daketə/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) جادکته /jā-dakatə/ ؛

جادله/jā-dələ/ (ا.مر) : ۱. در جای خود . ۲. ذخیره گاه-نهان گاه . ۳. در پس انداز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) جامین /jā-min/ ؛

جا-دنگئن/jā-dengoən/ (مص.مر) : ۱. پهن کردن بستر . ۲. استخوان در رفته را به حالت اوّل در آوردن . ۳. حرف یا عقیده ای را به دیگران قبولاندن .

اغر) ←* ؛ ب) جا-دینگوئن /jā-dingoən/ ؛ س) جا دینگوئن /jā-dinguən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.←(س) ، ۲. جابشتن /jābeštan/ ؛ ن) ۱. جادنگتن /jādangətan/ ، ۲. جادنیگوئن /jādinguan/ ؛ ع) جا انگتن /jā-engetən/ ؛ قص) جادنگئن /jā-dangoan/ ؛ ت) ←(ع) ؛ آک) جادرگییندن /jā-dargiyndan/ ؛

جادنگت/jādangət/ (ص.مف) : جا انداخته شده .

ب) جادینگته /jādingoə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) جادکت /jā-dakat/ ؛

جادنگتن/jādangətan/ (مص.مر) : جا انداختن .

اغر) جادنیگئن /jā-dengoən/ ؛ ب) جادینگئن /jā-dingoən/ ؛ با) جا-دینگوئن /jā-dinguən/ ؛ آ) جا دینگوئن /jādinguan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) جادینگئن /jā-dingoan/ ؛ ت) جا انگتن /jāengeten/ ؛ آک) جادگیندن /jā-dagiyandan/ ؛

جادنیگت/jādingət/ (ص.مف) : جا انداخته شده .

ب) جادینگته /jā-dingoə/ ؛ با) جادینگه /jā-dingə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ ع) جادنگت /ja-dangət/ ؛ قص) ←(آ) ؛

جادو/jādo/ (ا) : سحر- جادو .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) جادو /jādu/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) جاتوکیه /jā-tukih/ ؛ باس) یاتوک /yātuk/ ؛ او) یاتو /yātu/؛

جادو-جمبل/jādu-jambəl/ (ا.مر) : ساحری - جادوگری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ) گیلی ، پ) پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

←** ؛ ن) جادو-جمّل /jādu-jammal/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←** ؛ اَک) ←** ؛

جادوگر/jādugar/ (ص.فا) : ۱. جادوگر ۲. کنایه از: فریب کار و سالوس .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) جادوگر /jādu-ger/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) جادوگر /jādugər/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اَک) ←** ؛ پ) یاتوک /yatūk/ ؛

جادو-هاکردن/jādu-hākordan/ (مص.مر) : سحر و افسون نمودن .

اغر) جادو-هکاردن /jādu-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جادوهاکردن /jādu-hākerdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) جادو-هاکردن /jādu-hākərdan/ ؛ ع) ←** ؛ قص) جادو-هاکردن /jādu-hākerdan/ ؛ ت) جادو-هکردن /jādu-hakərden/ ؛ اشر) جادو-هاکئردن /jādu-hākoərdən/ ؛ | ک) جادوگودن /jādu-gudan/ ؛ پ) یاتوک-کرتن /yātūk kartan/ ؛

جا-دینگوئن/jā-dinguən/ (مص.مر) : ۱. جا انداختن استخوان در رفته . ۲. جا انداختن حرف یاعملی .

اغر) ۱.←** ، ۲. جا- دنگئن /jā-dengoən/ ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ۱. جا- انگتن /jā-angətan/ ، ۲. جا-دنگتن /jā-dangətan/ ؛ ع) جا-انگتن /jā-angetan/ ؛ قص) جادینگئن /jā-dingoan/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اَک) جادگییندن /jā-dagiyandan/ ؛

جار/jār/ : پسوند مکانی برابر زار فارسی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اَک) ←** ؛

جار/jār/ (ا) : بالا . **نک** : جور .

ت) ←** ؛ اَک) جور /jowr/ ؛ پ) آذر /azər/ ؛

جار/jār/ (ا) : کار جمعی .

قص) ←** ؛ اَک) ←** ؛

جاراشتاج/jār-oštāj/ (ا.مک) : یکی از روستاهای تنکابن .

جار-امئن/jār-omaən/ (مص.مر) : **نک** : جور بیموئن - جریمان .

با) جوربیموئن /jur-bimuən/ ؛ آ) جوربیموین /jur bimuan/ ؛ ع) جربمان /jor bomān/ ؛ قص) جوربییموئن /jur-biyamoan/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) جور-هابیین /jur-hābiyən/ ؛

جار-بزئن/jār-bazoən/ (مص.مر) : همه را خبر کردن- اعلام کردن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) جاربزوئن /jār-bazuən/ ؛ ق) جاربزوئن /jārbazuən/ ؛ با) ←** ؛ آ) جار-بزوئن /jār-bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) جار-بکشین /jār-bakešeyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) جارزئن /jārzaen/ ؛ اشر) ←** ؛ اَک) جارزان /jār-zān/ ؛

جارتر/jār-tar/ (ا.مر) : ۱. بالاتر-قسمت بالایی . ۲. از ناحیه ی بالا .

اغر) جور-تر /jurtər/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ۱. جورتر /jurtar/ ، ۲. جورترک /jurtarak/ ؛ ع) ۱. جرتر /jor tar/ ، ۲. جرترک /jor-tarak/ ؛ قص) جرتر /jər-tar/ ؛ ت) ←** ؛ اَک) ←(ن) ؛ پ) اپارتر /apartar/ ؛

جار- جار - جار/jār-jār-jār/ (ا.مر) : آوای فراخواندن گاو.

ق) مارمار /mār mār/ ؛ ن) ←** ؛

جار-جاری/jār-jāri/ (ا.مر) : ۱. جای بلند- مکان بلند - صدر . ۲. درجه ی بالا . **نک** : جورجوری .

ن) جورجوری /jur juri/ ؛ ع) جرجری /jor jori/ ؛ ت) ←** ؛ اَک) ←(ع) ؛

جار-خانه/jār-xānə/ (ا.مر) : طبقه‌ی دوّم خانه . **نک** : بالا خانه .

ق) بالا-خنه /bālā-xenə/ ؛ ن) بالا خنه /bālā xənə/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اَک) جورخونه /jor-xone/ ؛

جا-رختی/jā-raxti/ (ا.مر) : جالباسی .

اغر) ←** ؛ ب) رخته جا /raxte-jā/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اَک) ←** ؛

جار-دئن/jār-dəan/ (مص.مر) : بالا بردن .

ق) جورهدائن /jurhədāen/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جور-هادائن /jur-hādāan/ ؛ ع) جرهادان /jor-hādān/ ؛ ت)

آوانوشت : (a = أَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = ئو) (ow = او)

←* ؛ آک) جوربوردن /jor-bordan/ ؛

جار-دستانکوه/jār-dastānku/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

جار-کرات - کله/jār-karāt-kalə/ (ا.مک) : از توابع خرّم آبادِ تنکابن .

جار-کش/jār-kaš/ (ص.فا) : ۱. هیاهو کننده - جنجالی . ۲. دلّال محبّت - پا انداز - آن که وسایل بر طرف کردن شهوت دیگران را فراهم آورد .

اغر) ۱.←* ، ۲.جاکش/jā-kaš/؛ ب)←* ؛ س)۱.←* ، ۲. جیره کش/jirə-kaš/ ؛ ق)←* ؛ با) ←* ؛ آ)←*؛ ن)←* ؛ ع)جا- کش /jā-kaš/؛ قص) ←*؛ اشر) ←(ع) ؛ آک) ←* ؛

جار- کشن/jār-kašan/ (ا.مر/مص.مر) : ۱. دامنه . ۲. بالا کشیدن .

ب) جور - بکشیین /jur-bakəšiyən/ ؛ ق) جور بکش /jur bakaš/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جور-بکشیئن /jur-bakəšian/ ؛ ع) جر-بکشین /jor-bakešeyan/ ؛ ت) ←* ؛

جار-کلّه-چال/jār-kallə-čāl/ (ا.مر) : صدر اتاق . نک : بالا کلسی .

ق) کلسّی /keləssi/ ؛ ن) ←* ؛ ع) جرکله سی /jor kaləsi/ ؛ ت) ←* ؛

جارکو/jārku/ (ا.مر) : بالای کوه .

ت) ←* ؛

جار-گیتن/jār-gitən/ (مص.مر) : بلند کردن . نک : بم بییتن .

ن) جورگیتن /jur gitan/ ؛ ع) جرهاتین /jor hāytan/ ؛ ت) ←* ؛ آک) جوراگیتن /jorāgitan/ ؛

جارمحلّه/jār-mahallə/ (ا.مر) : محلّه ی بالا .

ت) ←* ؛

جارن/jārən/ (ا) : ۱. منطقه ای که نوعی میوه یا درخت در آن بیشتر است . ۲. محلّی که گاوها بر حسب عادت برای چرا به آن جا روند .

ن) ←* ؛

جارنگتن/jārengetən/ (مص.مر) : بالا انداختن . نک : جرانگتن .

ن) جورانگتن /jur angətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛

جارو/jāro/ (ا) : ۱. جارو . ۲. نهر .

اغر) ۱.←* ، ۲. سازه /sāzə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ پ) جوی /jōy/ ؛

جاروجیر/jāro-jir/ (ا.مر) : ۱. خرت و پرت . ۲. بالا و پایین.

ب) ←* ؛ س) جرو جور /jero-jur/ ؛ ق) جل و جال /jelujāl/ ؛ با) جروجور /jaru-jur/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱. جروجور /jerojur/ ، ۲. جوروجر /juro jər/ ؛ ع) جروجیر /joro jir/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) جرّ-جور /jarrə-jur/ ؛ آک) جوروجیر /joro-jir/ ؛

جاروکینه/jāru-kinə/ (ا.مر) : دسته ی جارو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) شاجه کینگه /šājə kingə/ ؛ با) جاروکینگه /jāru-kingə/ ؛ قص) ←(با) ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

جاری/jāri/ (ا) : ۱. نسبت همسران دو برادر به هم-جاری . ۲. در جریان رود . ۳. بالا .

اغر) ۱.←* ، ۲. یاری /yāri/ ؛ ب) ۱. یاری /yāri/ ، ۲. جوری /juri/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

جاز/jāz/ : نک : جاج .

اشر) ←* ؛

جازن/jāzən/ (ا) : سنگ دستی برای کوبیدن چیزی .

قص) ←* ؛

جازن دنگ/jā-zan-dang/ (ا.مر) : چکّش چوبی که دنده های آهنی به آن وصل است و با آن برنج را کوبند .

ن) ←* ؛

جازه/jāzə/ (ا) : ۱. جارو . ۲. رو دیواری .

ق) آرو /āru/ ؛ آ) سازه /sāzə/ ؛ اشر) ←* ؛

جازی/jāzi/ (ا) : جهیزیه‌ی عروس .

اغر) جهاز /jehāz/ ؛ ب) جنازی /jənāzi/ ؛ س) جهازی /jəhāzi/ ؛ ق) جهازی /jehāzi/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ۱.←(ق) ، ۲. جهاز /jehāz/ ؛ ت) جیز /jiyəz/ ؛ اشر) جهاز /jehāz/ ؛ پ) دهیج /dahīč/ ؛

جاسر/jā-sar/ (ا.مر) : ۱. سرجا- درجای خود . ۲. در ذخیره

گاه – نهان گاه . **نک** : جادله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) جای – سر /jāye-sar/ ؛ع) ←* ؛ *قص)* جا–سر /jā-sar/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* سر– جا /sar- jā/ ؛ آک) ←* ؛

جاسنگین/jā sangin/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. جامه یا هدیه‌ی گران بها . ۲. کنایه از : طبقه‌ی اشراف – محترم . ۳. پرافاده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) سنگین جا /sanginjā/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

جاشست/jā-šast/ : **نک** : په‌–شست .

قص) ←* ؛

جافر/jāfər/ (ا) : ۱. از طوایف ساکن درکتول . ۲. تلّفظ ویژه‌ای از نام جعفر در کوهستان های تنکابن .

جافروا/jāfər-vā/ (ا.مر) : از بادهای محلّی درمنطقه هزار جریب بهشهر .

جاکت/jākat/ (ص.مف) : جا افتاده .

ب) جادکته /jā-dakətə/ ؛ *با)* جادکت /jā-dakət/ ؛ آ) ←*(با)* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* جا–دکته /jādaketə/ ؛ ت) ←*(قص)* ؛

جاکتن/jākatan/ (مص.مر) : جا افتادن .

ب) جادکتن /jā-dakətən/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) جادکتن /jādakətan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* جا– دکتن /jā-daketən/ ؛ ت) ←*(قص)* ؛ آک) ←* ؛

جاگوزبازی/jāguz-bāzi/ (ا.مر) : **نک** : چال بازی .

قص) ←* ؛

جال/jāl/ (ا) : زمان– فرصت .

اغر) مجال /məjāl/ ؛ پ) ←*(اغر)* ؛ س) ←*(اغر)* ؛ ق) مجال /mejāl/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) ←*(اغر)* ؛ ن) ←*(اغر)* ؛ *اشر)* ←*(اغر)* ؛

جالم/jāləm/ (ا.مک) : کوه و مرتعی در منطقه‌ی بندپی بابل .

جاله/jālə/ (ص) : ریز– خرد – ریز ریز شده .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛

جاله هاکردن/jālə-hākərdən/ (مص.مر) : ۱. ریز کردن – خرد کردن ۲. نارسا ادا کردن کلام .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛

جاله هاکردن/jāle hākerden/ (مص.مر) : خرد کردن – ریز کردن .

ق) ←* ؛

جام/jām/ (ا) : ۱. قاب شیشه ای و چوبی در و پنجره ها . ۲. کاسه ۳. ظرف آب و غذا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) جام /jām/ ؛

جاماسب/jāmāsb/ (ا) : فرزند فیروز، برادر بلاش و کواذ ساسانی، که سر سلسله و بنیاد گذار گاو بارگان بوده است .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

جام – آو/jām-ow/ (ا.مر) : کاسه‌ی آب .

اغر) اوجا /o-jā/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ ق) جام /jām/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←*(اغر)* ؛ ن) ←*(اغر)* ؛ع) او– جام /ow-jām/ ؛ *قص)* جام – اُ /jām-o/ ؛ ت) ←(ق) ؛ آک) ←* ؛ پ) جام /jām/ ؛

جامئوک–آیش/jāmeuk-āyes/ (ا.مک) : از توابع گیل خواران قائم شهر .

جامبلوک/jāmbeluk/ (ا) : کاسه‌ی کوچک– کاسه‌ی ماست خوری .

ب) جاموک /jāmuk/ ؛ ق) ←(ب) ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جام لیک /jām lik/ ؛

جام خانه/jām-xāne/ (ا.مک) : ۱. از توابع میان دو رود ساری که تپّه ای به همین نام در آن واقع است . ۲. محلّ تجمع گروه مذهبی یارسان الحق .

ن) جم خنه /jam xənə/ ؛

جامک/jāmok/ (ا) : جام کوچک . **نک** : چلاک – جامبلوک .

ب) ۱. جاموک /jāmuk/ ، ۲. جامک /jāmek/ ؛ س) جامک /jāmek/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جامک

/jāmak/ ؛ قص) ←(ن) ؛

جامک/jāmək/ (ا) : کاسه‌ی کوچک .

با) ۱.←* ، ۲. جاملیک /jāməlik/ ؛ آ) ←* ؛

جامکه/jāmekə/ (ا) : چربی شکم .

اشر) ←* ؛

جاملیک/jāməlik/ (ا) : جام کوچک فلزی یا گلی – کاسه ی کوچک فلزی . **نک** : جامک .

ب) جاموک /jāmuk/ ؛ ق) ۱.←(ب) ، ۲. جامک /jāmek/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جاملیک /jāmlik/ ؛

جامه/jāmə/ (ا) : پیراهن . جامه

اغر) ۱.←* ، ۲. جمه /jomə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جمه /jəmə/ ؛ ق) جمه /jamə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) جمه /jomə/ ؛ قص) جومه /jume/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←* ؛ پ) یامک /yāmak/ ؛

جامه – تو/jāmə-tu/ (ا.مر) : چوبی که با آن رخت را هنگام شستن کوبند .

ب) جمه – تو /tu-jomə/ ؛ ق) رختاویج /raxtāvij/ ؛ با) ←* ؛

جامه – کش/jāmə-kaš/ (ا.مر) : بلوز بافتنی .

اغر) کش – جامه /kaš-jāmə/ ؛ ب) پیرن کش /piran-kaš/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) جمه–کش /jəmə-kaš/ ؛ ن) کیش – جمه /kiš-jəmə/ ؛ ع) کیش پیرن /kiš piran/ ؛ قص) پیرن – کش / piran-kəš/ ؛ اشر) ←* ؛

جامه – کن/jāmə-kan/ (ا.مر / ص.فا) : ۱. رختکن حمّام . ۲. کنایه از: گران فروش .

اغر) ←* ؛ ب) رخت کن /raxtkan/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) جمه – کن /jəmə-kan/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) ←* ؛

جامی – در/jāmi dar/ (ا.مر) : دری چوبی با جام های شیشه ای .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) جون– در /jun-dar/ ؛

جان/jān/ (ا) : ۱. تن – بدن . ۲. جان کلمه‌ای که به هنگام شادی و ابراز علاقه بیان شود .

اغر) ۱.←* ، ۲. جن /jon/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جن /jon/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←* ؛ پ) جان /jān/ ؛ او) گیه /gāya/ ؛

جانئن/jā-naen/ (مص.مر) : ۱. جا نهادن چیزی به علّت فراموشی . ۲. پهن کردن رختخواب . **نک** : جابشتن .

اغر) ۱. جابیشتن /jā-beyəštən/ ، ۲. جا دنگوئن /jāden goən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جا بییشتن /jā-biyeštən/ ؛ ق) جابشتن /jā-bəštən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جابیشتن /jā bəyštan/ ؛ ع) جابشتن /jābeštan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ گ) ←* ؛

جان–برار/jāne-bərār/ (ا.مر) : ۱. برادرجان . ۲. نامی برای مردان .

اغر) ۱.←* ، ۲. جان برر /jāne-bərar/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) برار–جن /berār-jon/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ گ) ←* ؛

جان–بکندیین/jān-bakəndiyən/ (مص.مر) : ۱. جان کندن . ۲. کنایه از: تلاش بی اندازه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جان بکنیین /janbakanniyen/ ؛ با) ←* ؛ آ) جان–بکّنسن /jān-bakkənəssan/ ؛ ن) جان بکنّیئن /jān bakənnian/ ؛ ع) جن بکنّسن /jon bakkenesan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) جان کندیین /jān-kəndiyən/ ؛ گ) ←* ؛

جان به تنه/jān-bə-tanə/ (ص.مر) : در تنگنا قرار گرفته .

اغر) ۱.←* ، ۲. جان – تنه /jān-tanə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جان تنه /jāntanə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ قص) جان به سر /jān besar/ ؛ اشر) ←* ؛

جان به سر/jān -bə-sar/ (ص.مر) : جان به لب . به تنگ آمده .

اغر) ۱.←* ، ۲. جان به لب / jān-bə-lab/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جن به سر /jon bə sar/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←* ؛

جان به سر بویین/jān-bə-sar-baviyən/ (مص.مر) : ۱. به

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

سررفتن حوصله – به تنگ آمدن . ۲. بسیار عصبانی شدن . ۳. از جان گذشتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جان در بموئن /jāndarbəmuen/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جان به سربّین /jān-bə-sar-bayyən/ ؛ آ) جان به سربیّن /jān-bə-sar-bayyan/ ؛ ن) جان به سر بوین /jān-bə-sar-baveyan/ ؛ ع) جن به سرببین /jon-bə-sar-babeyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) جان به سربئن /jān-bə-sar-baen/ ؛ اشر) جان – به-سر-هابیین /jān-bə-sar-hābiyən/ ؛ آک) جون به سر /jon -bə-sar/ ؛

جان-به-سر-هاکردن/jān-bə-sar-hākərdan/ (مص.مر) : حوصله ی کسی را به سرآوردن .

اغر) جان به سرهکاردن /jān-bə-sar-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جان بسرهاکردن /jān-bə-sar-hākərdən/ ؛ ق) جانّ بکشیین /jānnə bakəšiyən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جان-به سر-هکردن /jān-bə-sar-hakərdən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جن به سرهاکردن /jon-bə-sar-hākordan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) جان به سرهکردن /jān-bə-sar-hakərdən/ ؛ اشر) جان – به – سرهاکئردن /jān-bə-sar-hākoərdən/ ؛ آک) جون به سرگودن /jon bə-sar-gudan/ ؛

جان به لب بیّن/jān-bə-lab-bayyən/ (مص.مر) : حوصله ی کسی را به سر آوردن . **نک** : جان به سرهاکردن .

اغر) جان تنه بویین /jān-tanə-baviyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جان به لب بویین /jān bə lab bavəyan/ ؛ع) جن به لب ببیین /jen bə lab babeyan/ ؛ قص) جان به لب بیّن /jānbelab bayyan/ ؛ ت) جان به لب بئن /jānbelab baen/ ؛ اشر) جان-به-لب-هابیین /jān-bə-lab-hābiyən/ ؛ آک) جون به لب /jon- bə-lab/ ؛

جان-بیتن/jān-baytan/ (مص.مر) : ۱. جان ستاندن . ۲. توان و قدرت به دست آوردن .

اغر) جان-بییتن /jān-baitən/ ؛ ب) جان-د-بییتن /jān-də-baiyan/ ؛ س) جانه بیتن /jānə-baytən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جن بیتن /jonə baytan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) جان گیتن /jān-gitan/ ؛ اشر) جان-بیتن /jān-baytən/ ؛ آک) جون گیتن /jon-gitan/ ؛

جان-تنه/jān-tanə/ (ص.مر) : ۱. بیزار و خسته . – بی حوصله . ۲. جان به لب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جان به تنه /jān-bə-tanə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←(س) ؛

جان-تنه-بویین/jān-tanə-baviyən/ (مص.مر) : ۱. بیزار شدن – بی حوصله گشتن . ۲. جان به لب گشتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جان-تنه-بیّن /jān-tanə-bayyən/ ؛ آ) جان-تنه-بیّن /jān-tanə-bayyan/ ؛ اشر) جان-به-تنه-هابیین /jān-bə-tanə-hābiyən/ ؛

جانتی/jāntəy/ (ا) : ۱. کوله پشتی پشمی و دست بافت چوپانان و کشاورزان . ۲. دوش توبره‌ی کشاورزی و چوپانی . **نک** : چمنا .

ن) ←* ؛

جان-جانی/jān-jāni/ (ص.مر) : بسیار صمیمی و عزیز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جن – جنی /jon-joni/ ؛ قص) جان – در – جانی /jān-dar-jāni/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(قص) ؛ | ک) ←* ؛

جان خدایه-گو/jānə-xədāye-gu/ (ا.مر) : نوعی حشره که محلّ زندگی آن روی درختان جنگلی است . نوعی حشره با دو شاخ که در باور عامیانه بر روی بالش آیات قرآنی نوشته شده است . حشره ای با شاخک های بلند و با بدن سیاه – نوعی سوسک . **نک** : تسن بیو .

س) جان خدا منگو /jān-xedā-mango/ ؛ ق) جان-خدا-گو /jāne-xedāe-gu/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جان-خدایه-گوی /jānə-xədāye-guy/ ؛ اشر) گو-خدا /go-xodā/ ؛

جاندار/jāndār/ (ص.مر) : ۱. ژاندارم – تفنگ دار . ۲. قوی –درشت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱. امنیه /amniyə/ ، ۲. جاندار /jāndār/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جن دار /jon dār/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ژوندار /zondār/ ؛

جاندار-ته/jāndār-tə/ (ص.مر) : قوی و درشت اندام –

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (c = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

قوی تر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) جان–دار–تر /jān-dār-tar/ ؛ ن) ←(با) ؛ ع) جن – دارتر /jon - dār tar/ ؛ قص) جان دار /jān - dār/ ؛ ت) ←(با) ؛ آک) جوندار /jondār/ ؛

جان - دئن/jān-dean/ (مص.مر) : جان دادن – مردن .

اغر) جان –هدائن /jān-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) جان هدائن /jānhedāen/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جان هادائن /jān hādāan/ ؛ ع) جن هادان /jon hādān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) جون دان /jon-dān/ ؛ پ) جان پسپار /jānapaspār/ ؛

جان–در–بردن/jān-dar-bordən/ (مص.مر) : ۱. مردن . ۲. به سررفتن حوصله – به تنگ آمدن . نک : جان به سربوین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جان در بوردن /jān - dar - burdən/ ؛ ق) جان در بوردن /jān-dar-bavərden/ ؛ با) ←* ؛ آ) جان در بوردن /jān dar burdan/ ؛ ن) جان بسر بویین /jān bəsar bavəyan/ ؛ ع) جن در بوردن /jon dar baverdan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) جان –در بئردن /jān-dar-boərdən/ ؛ آک) ←* ؛

جان–در–بوردن/jān-dar-bavərdan/ (مص.مر) : از خطر گذشتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جن در–وردن /jon-dar-vardan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) جان–در–بوردن /jān-dar-bavərdən/ ؛ آک) ←* ؛

جان–در–ور/jān-dar-var/ (ص.فا) : رهاننده –منجی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جن –در–ور /jon-dar-var/ ؛ قص) ←* ؛ ت) جان در بر /jān-dar-bor/ ؛ اشر) جان–در–بئر /jān-dar-boər/ ؛ آک) جون در بور /jon dar - bor/ ؛

جان–زار/jān-zār/ (ا.مک) : مرتعی در روستای کجور نوشهر .

جان–سر–وشت/jān-sar-vašt/ (ص.مف) : از جان گذشته.

اغر) جان – سر– بیشت /jān-sar-beyəšt/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) جانّ سر بشت /jānnə sar bešt/ ؛ ن) ←* ؛ ع) جن سر بشت /jon sar bešt/ ؛

جانکا/jānekā/ (ا) : گاو نر جوان اخته نشده‌ی قوی که از آن برای تخم کشی یا جنگ استفاده شود .

اغر) ←* ؛ ب) ۱. جندکا /jondəkā/ ، ۲. جنکا /jenekā/ ؛ س) جوندکا /jundəkā/ ؛ ق) جونّکا /junnekā/ ؛ با) جونکا /junəkā/ ؛ آ) جونّکا /junnəkā/ ؛ ن) جونکّا /junəkkā/ ؛ ع) جن کا /jonəkā/ ؛ قص) جنه – گو /jəne-gu/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) کل /kal/ ؛

جانکاپا/jānkāpā/ (ص.فا) : گالشی که در اواخر پاییز یا زمستان فقط از گاونر جوان پذیرایی کند .

اغر) جانکا–پا /jānekā-pā/ ؛ ب) جندکا–پا /jondəkā-pā/ ؛ با) جونکا–په /junəkā-pə/ ؛ آ) جونّکاپه /junnəkā-pə/ ؛ ن) جونکاوون /junəkāvun/ ؛ ت) ←* ؛

جان - کندش/jān-kandəš/ (ا.مص) : جان‌کندن– جان دادن .

اغر) جان – کندان /jān-kandān/ ؛ ب) ←* ؛ س) جان کندن /jān - kandon/ ؛ ق) جان– کنّون /jān - kannun/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جانه – کنون /jānə-kanun/ ؛ آ) جانه کنون /jānə kannun/ ؛ ن) جان–کنّش /jān-kannəš/ ؛ ع) جن کنّش /jon-kannəš/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ۱.←* ، ۲. جان کنش /jān kaneš/ ؛ آک) کنوش /konoš/ ؛

جان - کندنی/jān - kandəni/ (ا.مص) : آخرین نفس – کنایه از: آخرین ساعات عمر .

اغر) ←* ؛ ب) جانه – کندی /jāne-kandi/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) جانه–کنّی /jāne-kanni/ ؛ با) ←* ؛ آ) جانه کنّونی /jānə kannuni/ ؛ ن) جان کنّی /jān kanni/ ؛ ع) جن کنّی /jon kanni/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛

جان کندی/jāne- kandi/ (ق) : ۱. با بی میلی کاری را به انجام رساندن . ۲. با فشار و زحمت کاری را پایان بردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جانه کنّی /jānə kanni/ ؛ با) ←* ؛ قص) جانه–کنّی /jāne-kanni/ ؛ ت) ←(قص) ؛

جان – کنسّن/jān-kanəssən/ (مص.مر) : **نک** : جان کنَش.

اغر) جان – بکندیین /jān-bakəndiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) جان کنّــی هــا کــردن /jānəkannihākərdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) جــان بکنّســّــن /jān bakkənəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) جــن کنّســـن /jon kannesan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ اشــر) جــان – بکندییــن /jān-bakəndiyən/ ؛ آک) جــون کنـــدن /jon-kandan/ ؛

جان – کنش/jān-kanəš/ (ا.مص) : **نک** : پلکه پتی .

ن) ←* ؛ ت) ←* ؛

جان – کنّش/jān-kannəš/ (ا.مص) : جان کندن –در حـال مردن– جان دادن .

اغـر) جـان – بکندییـــن /jān-bakəndiyən/ ؛ ب) جـــان–کندش /jān-kandəš/ ؛ س) جان کنــدن / /jān - kandən/ ؛ ق) جـان–کنّـون /jān-kannun/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جانـــه – کنون /jānə-kanun/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) جـن کنّـش /jon kanneš/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) جـــان – کنسّـن /- jān -kanessen/ ؛ آک) جون کنش /jon - kanaš/ ؛

جان–کنّون/jān-kannun/ (ا.مص) : جان کندن – در حال احتضار – به سختی مردن .

ب) جان–کندن /jān-kandon/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) جانــه – کنـــون /jānə-kanun/ ؛ آ) ←* ؛ ن) جـــان – کنّـــن /-jān -kannən/ ؛ قص) ←* ؛

جان–کنی/jān - kani/ (ا.مــص) : ۱. زحمـت کشـیدن . ۲. جان کندن .

اغر) ۱.←* ، ۲. جان کندنی /jān-kandəni/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جان–کنّـی /jān-kanni/ ؛ع) جـن کنّـی /jon kanni/ ؛ قص) جـان–بکنسّـن /-jān -bakənnessan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

جان – گیتن/jān - gitan/ (مص.مر) : **نک** : جان – بیتن .

آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جن گیتـن /jon gitan/ ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

جان – گیر/jān - gir/ (ص.فا) : ۱. آزار دهنـده –زورگو . ۲. کنایه از: عزراییل . **نک** : جاور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جانه گیر /jānəgir/ ؛ ن) ←* ؛ع) جن – گیر /jon - gir/ ؛ قص) ←* ؛ ت) جان – گیر /jāne-gir/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

جانمار/jānəmār/ (ا.مر) : مادر جان– مادر عزیز .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. جانمار /jānmār/ ، ۲. مار–جان /mār-jān/ ؛ع) مارجن /mārjon/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) جونه مـار /jonə-mār/ ؛

جانمرگ/jānəmarg/ (ص.مر/ش.ج) : جوان مرگ .

اغـر) ۱.←* ، ۲. جـــانمرگ /jane-marg/ ؛ ب) ←* ؛ س) جونـه مـــرگ /junə-marg/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) جونمـــرگ /jun marg/ ؛ ن) ←(س) ؛ع) جونمــــــرگ /jonmarg/ ؛ قص) جوونمـــرگ /javunmarg/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←* ؛

جان مرگ بمرد/jān-margbamərd/ (ش.ج) : جوان مرگ شده که نوعی نفرین است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جونه مرگ بمـــرد /-june-marg -bamerd/ ؛ ق) جونه مرگ بمـرد /junə-marg-bamərd/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) جـون مـــرگ بمـــرد /jun-marg-bamerd/ ؛ ن) ←(ق) ؛ع) جون مـرگ بمـرد /jon-marg-bamerd/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

جان مرگ بوی/jān - marg - bavi/ (ش.ج) : جوان مرگ بشوی که نوعی نفرین است .

اغر) ←* ؛ ب) جان مــرگ بـوی /jāne-marg-bavi/ ؛ س) جونه مرگ بیی /june-marg - bai/ ؛ ق) جونـه مـرگ بمـرد /junə-marg-bamərd/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) جــون مــرگ بیـــی /junə-marg-bavəy/ ؛ ن) جون مرگ بــوی /junmarg bayi/ ؛ع) جـون مـرگ ببـوی /jon-marg-babuy/ ؛ قص) جانـه مرگ بـــایی /jāne-marg-bāi/ ؛ ت) جـان مـرگ ببـی /jān marg babi/ ؛ اشر) جان–مرگ–هابی /jone-marg-hābi/ ؛

جان مرگ بویین/jān-marg-baviyən/ (مص.مر) : جــوان مرگ شدن– در جوانی مردن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جونـه مـرگ بیّـن /-junə-marg -bayyən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) جون مرگ بیّــن /-jun -marg-bayyan/ ؛ ن) جون مرگ بویین /-june-marg

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ذ،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

/bavəyan/ ؛ ع) جون مرگ ببین /jun-marg-babeyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) جان مرگ بئن /jān-marg-baen/ ؛ اشر) جان-مرگ-هابیین /jān-marg-hābiyən/ ؛ آک) جون مرگ بون /junə-marg-bon/ ؛

جان نما/jān-nəmā/ (ا.مک) : منطقه ی ییلاقی و مرتفع در ارتفاعات جنوب غربی گرگان که از غرب به ارتفاعات جنوبی بالا جادّه ختم می شود.

جانور/jānəvər/ (ص) : ۱. جانور - جانوران گوشت خوار و گربه سانان چون شیر و پلنگ . ۲. درنده . **نک** : درنه .

اغر) ۱.←* ، ۲. جانور /jānevər/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جانور /jānəvar/ ؛ ع) جونور /jonevar/ ؛ ت) ۱. جونور /jonevər/ ، ۲. جانور /jānevar/ ؛ آک) ←* ؛ پ) جانور /jānavar/ ؛

جانّه/jānnə/ (ا/ص) : ۱. یار - رفیق . ۲. هم بازی . ۳. هم ردیف -هم طراز-نیرو، نیروی برابر، هم پایه، هم زور، . **نک** : الّار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

جانّه/jānnə/ (ص) : یار - هم بازی - هم پایه .

اغر) ←* ؛

جانه خدا/jānə-xədā/ (ا.مر) : خدای عزیز .

اغر) ۱.←* ، ۲. جان خدا /xodā-jān/ ؛ ب) جان خادا /jāne-xādā/ ؛ س) ←* ؛ ق) جان خدا /jānə xədā/ ؛ با) ←* ؛ آ) جان - خدا /xānə-xədā/ ؛ ن) ←* ؛ ع) خدا-جن /xodā-jon/ ؛ قص) جانه-خدا /jāne-xādā/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) جان-خئدا /jāne-xoədā/ ؛ آک) جونه خودا /jone-xodā/ ؛

جان-هدائن/jān-hədāən/ (مص.مر) : جان دادن - مردن.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) جان هدائن /jān-hedāən/ ؛ ن) جان-هادائن /jān-hādāən/ ؛ ع) جن هادان /jon hādān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←* ؛

جانه-کا-کوله/jānə-kā-kolə/ (ا.مر) : گوساله ی نر دو ساله .

اشر) ←* ؛

جانّه-گیری/jānnə-giri/ (ا.مص) : یارگیری در بازی .

اغر) ←* ؛

جاوازه/jāvāzə/ (ا/ا.مص) : ۱. فاصله . ۲. گنجایش . ۳. این پا و آن پا کردن - آرام و قرار نداشتن .

اغر) ۱.←* ، ۲. جروزه /jorvezə/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جاوزه /jāvəzə/ ؛ ن) جروزه /jarvəzə/ ؛

جاوازه داشتن/jāvāzə - dāštan/ (مص.مر) : ۱. گنجایش داشتن . ۲. فاصله داشتن .

اغر) ۱.←* ، ۲. جروزه داشتن /jorvezə-dāštən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جروزه داشتن /jarvəzə dāštan/ ؛ ت) جربزه داشتن /jərbezedāšten/ ؛

جاور/jāvər/ (ص) : ۱. زورگو . ۲. از دو واژه‌ی «جا» به معنی جان و «ور» به معنی گیرنده است. گیرنده‌ی جان، کنایه از: عزراییل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جان ور /jān var/ ؛ پ) زور /zavər/ ؛

جاورس/jāvərs/ (ا) : گاورس: گرس- ارزن زرد .

اغر) گرس /gors/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) گئرس /goars/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) گورس /gorəs/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) گاورس /gāvres/ ؛ پ) گاورس /gāvars/ ؛

جاوزه/jāvəzə/ (ا) : ۱. جرات- زهره . ۲. نگرانی و اضطراب روحی به خاطر جابجایی و نقل مکان در خواب . ۳. بی قراری کردن .

اغر) جروزه /jorvezə/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جروزه /jər-vəzə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛

جاوزه/jāvəzə/ (ا.مر) : بی قراری مرغ کرچ و تخم گذار پیش از گذاشتن تخم .

ب) ←* ؛ آ) ←* ؛

جاوزه-داشتن/jāvəzə-dāštən/ (مص.مر) : ۱. گنجایش داشتن . ۲. زهره داشتن .

اغر) جروزه - داشتن /jorvezə-dāštən/ ؛ ب) ←* ؛ بـا) ←(اغر) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جروزه داشتن /jərvəzədāštan/ ؛ ن) ←(آ) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

جاوزه دیّن /jāvəza-dayyən/ (مص.مر) : یک جابند نبودن و زیاد حرکت کردن و وول خوردن .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جاوزه داشتن /jāvəza-dāštan/ ؛ ن) جروزه داشتن /jarvəzədāštan/ ؛

جاوزه هاکردن /jā-vəza-hākərden/ (مص.مر) : از جا بلند نشدن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

جاوسّن /jāvəssən/ (مص) : کنایه از: بگو مگو کردن- مشاجره . **نک** : بجوسن - بجستن .

اغر) بجفتن /bajoftən/ ؛ ق) بجوسّن /bajussən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ت) ۱.←* ، ۲. جاوسّن /jāvessən/ ؛ آک) جاوستن /jāvastan/ ؛ پ) جوییتن /joyitan/ ؛

جاوسّه /jāvəssə/ : **نک** : بجوس .

ت) ←* ؛

جاولی-کوشک /jāvəli-kušk/ (ا.مک) : نام قصری است. صاحب تاریخ تبرستان می نویسد: حسام الدوله ی شهریار در آمل، آن جا که معروف است به «جاولی کوشک» قصری عالی ساخته بود و «کوشک جاولی» من دیدم شاه اردشیر بنا کرد .

جاویز /jāviz/ (ش.ج) : نوعی فحش و دشنام که خفیف تر از جاکش است .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛

جاهاز /jāhāz/ (ا) : جهیزیّه .

اغر) ۱. جهاز /jəhāz/ ، ۲. جهز /jəhez/ ؛ ب) جئاز /jəāz/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) جهازی /jəhāzi/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) جییز /jiyəz/ ؛

جا-هاکردن /jā-hākerdən/ (مص.مر) : ۱. ریختن و جا دادن- جا کردن . ۲. کنایه از: خود شیرینی کردن .

اغر) جا-هکاردن /jā-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) جا-هکردن /jā-kakədən/ ؛ آ) جا-هکردن /jā-həkərdan/ ؛ ن) جا-هاکردن /jā-hākərdan/ ؛ ع) جا-هاکردن /jā-hākordan/ ؛ قص) جا-هادائن /jā-hādāən/ ؛ ت) جا-کردن /jā-kordən/ ؛ اشر) جا-هاکئردن /jā-hākoərdən/ ؛ آک) جادگودن /jā-dagudan/ ؛

جاهاکردن /jāhākardan/ (مص.مر) : ۱. سوا کردن- جدا کردن . ۲. خود را در جمعی جا کردن-خود را قاطی کردن .

س) جاهاکردن /jā-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جاهاکردن /jā hākərdan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ آک) سیوا /sivā/ ؛

جاهدائن /jā-hədāən/ (مص.مر) : ۱. مخفی کردن - پناه دادن . ۲. منزل دادن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جاهدائن /jā-hədāan/ ؛ ن) جاهادائن /jā hādāan/ ؛ ع) جاهادان /jā-hādān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) جادئن /jā-daən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) جاهدان /jā hadān/ ؛

جاهکاردن /jā-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. برای کسی جادر نظر گرفتن . ۲. در دل کسی جا گرفتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جاهکردن /jā-hakərdən/ ؛ آ) جاهکردن /jāhakərdan/ ؛ ن) جاهاکردن /jā hākərdan/ ؛ ع) جاهاکردن /jā hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) جا-هاکئردن /jā-hākoərdən/ ؛

جاهل /jāhel/ (ص) : جوان بی تجربه - نادان .

اغر) ۱.←* ، ۲. جائل /jāel/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

جای سرپیسئن /jāy-sar-pisaen/ (مص.مر) : در جای خود پوسیده شدن . **نک** : جاپیسن بویین .

اغر) جاسرببیستن /jā-sar-bapistən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) جا-سر-ببیسّن /jā-sar-bapissən/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) جای سر ببیسّن /jāyə sar bapissan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) سر-جا-بپوسیین /sar-jā-bapusiyən/ ؛

جایکندی /jāykandi/ (ق.مق) : ۱. همین قدر - همین اندازه . ۲. کمی -اندکی . **نک** : این انده .

س) جا نکندی /jānəkandi/ ؛ ق) جانه کنّی /jānəkanni/ ؛ با) ←(س) ؛ ع) جن کندی /jon kandi/ ؛

جایی /jāei/ (ا) : مستراح .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) ←* ؛

جئسّن/čeossan/ (مص) : مکیدن .

اغر) ۱. بچفیین / bačəfiyən/ ، ۲. بچفتــن /bačəftən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱. بچفتن /bačeftən/ ، ۲. بسـفتن /baseftən/ ؛ ق) ۱. بچوسّــن /baČussen/ ، ۲. بچفسّــن /bačefessen/ ؛ با) جفسّــن / čafəssən/ ؛ آ) بچفسّــــن /bačəfəssan/ ؛ ن) بچوسّــن /bačossan/ ؛ ع) بچوتــن /bačotan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) بچفسّــن /bačefessen/ ؛ آک) چشــیین /česiyan/ ؛ پ) مچتن /mačetan/ ؛

جئوکلاس/jəo-kəlās/ (ا.مر) : نان جوی محلّی .

اغر) جونــون /jo-nun/ ؛ ن) جوکــلاس / jokelās/ ؛ ع) ۱.←* ، ۲.←(ن) ؛ ت) ←(ع) ؛

جباب/jəbāb/ (ا) : جواب.پاسخ .

اغر) ۱.←* ، ۲. جواب /jəvāb/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱. جــواب /jevāb/ ، ۲. جــوب /jub/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) جـواب /jəvāb/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) جواب /jovāb/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

جباب - هکاردن/jebād-həkārdən/ (مص.مـر) : پاسـخ ردّ دادن–پاسخ نه گفتن به کسی .

اغر) ۱.←* ، ۲. جـواب هکــاردن /jəvāb-həkārdən/ ؛ ب) ←* ؛ س) جـــواب - هــــاکردن /jevāb-hākerdən/ ؛ ق) جـواب–هـاکردن /jevāb-hākerdən/ ؛ با) جـواب–هکــردن /jəvāb-hakərdan/ ؛ آ) جواب–هکــردن /jəvāb-hakərdan/ ؛ ن) جـواب - هـــاکردن /jəvāb-hākərdan/ ؛ ع) جبــاب – هاکردن /jebāb-hākordan/ ؛ ت) جواب - هکـردن /-jovāb hakerden/ ؛ اشر) جواب - هــاکئردن /jevāb-hākoərdən/ ؛ آک) جواب–دان /javāb-dān/ ؛

جباخنه/jebā-xonə/ (ا.مر) : اسلحه خانه .

س) قطار خنه /qetār xenə/ ؛ ق) زرّادخنــه /zarrādxənə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) جبّه خنه /jebbə-xənə/ ؛ قص) ←(ن) ؛

جبّار سری/jabbār-sərəy/ (ا.مـک) : از کـوه هـای اطـرف دهکده کندلوس نوشهر .

جبلیـک/jəbəlik/ (ص) : ۱. فــرز و چــابک . ۲. حیــوان چموش .

اغر) جلـد /jald/ ؛ ب) ←* ؛ س) جمبلیـک /jəmbelik/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ آک) ←(اغر) ؛

جبه/jabə/ (ا) : ۱. جعبه . ۲. الونک کوچک .

اغر) ۱.←* ، ۲. جوه /javə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←(اغـر) ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(اغـر) ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) جئــوه /jaəvə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ن) ؛ پ) کیــوُت /kiwot/ ؛

جُبّین/jobbin/ (ا) : پاداش .

قص) ←* ؛

جت/jət/ (ا) : ۱. جفت، همتــای جنســی مــاده یــا نــر . ۲. مرتعی در کجور .

اغر) جفت /jəft/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغـر) ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←(اغـر) ؛ ع) ←(اغـر) ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ۱.←* ، ۲. جفت / jeft/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ پ) یوخت /yuxt/ ؛

جت/jət/ (ا) : چوبی که به گردن حیوان اندازنـد و هنـگام شخم زدن دسته ی چوبی خیش را به آن وصل کنند .

اغـر) ۱.←* ، ۲. جفــت /jəft/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

جتاج/jetāj/ (ا) : چوبی که بـرگردن حیـوان اندازنـد و بـه خیش متّصل باشد .

اغر) ←* ؛ ق) جت تا /jətə tā/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جت ازال/jəte-əzāl/ (ا.مر) : یـوغ و گاوآهــن– بخشــی از ابزار متعلّق به خیش و گاو آهن که بر گردن گاو بندند.

اغـر) ۱.←* ، ۲. جفــت–ازال /jəfte-əzāl/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) جــت ازال /jet-ezāl/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جـت ازال /jəte-azāl/ ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←(ن) ؛ اشـر) ←(س) ؛ آک) جیت /jit/ ؛

جثّه/jəssə/ (ا) : هیکل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. جسـته /jəstə/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جسّـــه /josse/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

جج/joj/ : **نک** : ژاژ .

س) ←* ؛

ججاغ-بویین/jajāq-baviyan/ (مص.مر) : کنایه از: پژمرده شدن .

ب) ججاغ-بویین /jajāq-baviyən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←*؛

ججریک/jəjərik/ صv) : ۱. خیلی برشته شده - بسیار سوختن - زغال شده . ۲. گیاه چسبک از تیره ی گندمیان .

ب) ←* ؛ ق) جزریک /jezrik/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ججلیس /jejelis/ ؛ قص) جزّوک /jezzuk/ ؛ ت) جزغال /jezqāl/ ؛

ججل/jajel/ (ا) : جای انبوه از درخت و درختچه .

ت) ←* ؛

ججلان/jejelān/ (ا.مک) : نام منطقه ای در آغوز کله ی تنکابن .

ججلیس/jejəlis/ (ا) : ۱. سوختگی شدید- سوختگی همراه با مچاله شدن . ۲. جمع شده .

اغر) جیرسوت /jirsut/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جزریک /jəzrik/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱. جلیز /jəliz/ ، ۲.←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ججریک /jəjərik/ ؛ع) ←* ؛ قص) جزّوک /jezzuk/ ؛ ت) جزغال /jezqāl/ ؛

ججم/jejem/ (ا) : ۱. گیاه چُچُم . ۲. کوچکترین جنبش، تکان مختصر . **نک** : جم جم .

اغر) ۱. چچم /cəcəm/ ، ۲. چچم /cecəm/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چه چم /cecem/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) چیچم /cicəm/ ؛ع) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ اشر) ←(ق) ؛

ججو/jəju/ (ا) : ۱. پستان زن . ۲. نوک پستان زن . **نک** : پستان .

اغر) جوجو /juju/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جوجو /jow-jow/ ؛ ت) ←* ؛ آک) چوچه /coco/ ؛

ججوک/jejuk/ (ا) : ۱. زخمی که در اثر عفونت مثل نوک پستان بیرون زده باشد . ۲. زخم بسیار عمیق و عفونی . **نک** : جدو .

اغر) جدو /jədo/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جوجوک /jujuk/ ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

ججه ماس/gejə mās/ : ماستی که خوب مایع نگرفته باشد.

ق) ←* ؛

ججی/jəji/ (ا) : پستان زن . **نک** : جه جو .

اغر) جوجو /ju-ju/ ؛ ب) ججو /jeju/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) جی جی /ji ji/ ؛ ن) ۱.←(ب) ، ۲.←(آ) ؛ع) جوجو /jow-jow/ ؛ ت) ←* ؛

ججی نون/jəji- nun/ (ا.مر) : خمیری که از آرد برنج تهیّه و پخته شود .

اغر) بنجی نون / /bənji-nun ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) نون برنجی /nun-berenji/ ؛ اشر) برنجی نون /berenji-nun/ ؛

جخت/jaxt/ (ا/ص) : ۱. تند، سریع، شدید ۲. به این زودی- در مقابل صبر ۳. عطسه دو تایی و پشت سر هم . ۴. کم - اندک - خیلی کم .

اغر) ۱. جهد /jahd/ ، ۲. جد / /jad ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) جست /jest/ ؛ ت) ←* ؛ آک) جلد /jald/ ؛ پ) جُخت /foxt/ ؛

جخته/jaxtə/ (ق.مق) : مقداری - کمی . **نک** : ات کم .

ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جختی/jaxtəy/ (ق.مق) : ۱. خیلی خیلی کم . ۲. کوچک . ۳. خیلی سریع . **نک** : ات کم .

س) جختی /jaxti/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) جختی /jexty/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جخو/jexo/ (ا) : رو انداز- لحاف . **نک** : دوآج .

اغر) جام خو /jām-xo/ ؛ ن) جاخو /jāxo/ ؛ اشر) جاخ مو /jāx-mu/ ؛

جد/jəd/ (ا) : چوبی که بر شانه های گاوکاری به هنگام شخم زدن قرار گیرد .

اغر) ۱. جت /jət/ ، ۲. جفت /jəft/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س)

۱.←* ، ۲. جت /jet/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(اغـر) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) جت /jet/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) جفت /jəft/ ؛

جد/jed/ (ا) : **نک** : تاک جت .

قص) ←* ؛

جدا/jədā/ (ا) : جدا–سوا .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. جـــدا /jodā/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) جودا /jodā/ ؛ پ) جوتک /jutak/ ؛ او) جوت /jut/ ؛

جدلوک/jadəluk/ (ص.نس) : جِرزَن در بـازی– جرزننـده – جدل کننده .

اغر) ←* ؛

جدو/jədo/ (ا) : ۱. زخمی که سـرش بـاز شـده . ۲. زخـم بسیار عمیق و عفونی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

جدی/jadi/ (ا) : نان برنجی .

ب) ←* ؛

جر/jer/ (ص) : ۱. پایین – زیر . ۲. چابک – زیرک .

ب) ۱.←* ، ۲. سر جر /sar-jer/ ؛ س) ←* ؛ع) جـیر /jir/ ؛ قص) سرجر /sar-jer/ ؛ ت) ←(ع) ؛ آک) ←(ع) ؛

جر/jar/ (ا) : ۱. جوی، کانال دور زمین، خندق کم عرض . ۲. جایی که دارای درختان انبوه و خاردار باشد و نتـوان از آن گذشت . ۳. لج کردن و سرو صدا کردن در بازی، بامبول درآوردن،۵. شکایت دار ، نـالان . ۶. نـالان ۷. صدای بلند .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

جر/jər/ (ا.صـــو/ص) : ۱. صـدای پـاره شـدن پـارچـه . ۲. ناراضی– خشمناک . ۳. پایین– زیر .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جرد /jərd/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) جـیر /jir/ ؛ اشر) ←* ؛

جر/jar/ (ا) : دو عطسه ی پیاپی که در هنگام حرکت در باور عدّه ای، نیکو است .

اغر) ۱. جــد /jad/ ، ۲. جـهد /jahd/ ؛ ب) جخـت /jaxt/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ بــــا) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ع) ←* ؛ قص) ←(ب) ؛

جرأخاره/jeroxārə/ (ا.مک) : مرتعی در کلرودپی نوشهر .

جراسک/jerāsak/ (ا) : حشره ای سبز رنگ شـبیه ملـخ و کوچکتر از آن . **نک** : آخوندک – آخونک .

جرامه/jərāmə/ (ا) : تراشه ی نازک چوب یا آهن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جرق /jareq/ ؛ اشر) ←* ؛

جر-انگتن/jor-engetan/ (مص.مر) : بالا انداختن .

ب) جور–دینگئن /jur-dingoən/ ؛ ق) جـر–دینگوئـن /jer-dinguən/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) جور–انگتن /jur-angətan/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جر-انگه/jer-angə/ (ص.مف) : پایین انداخته .

ب) جر–دینگئه /jer-dingoə/ ؛ س) جردکت /jer-daket/ ؛ ق) ۱. جراینـگه /jeringə/ ، ۲. جردینـــگه /jerdingə/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) جرانــگت /jorengət/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) جیر–انگتن /jir-engetən/ ؛

جرأت هـادان/jorat-hādān/ (مـص.مـر) : در درگیـــری شهامت و شجاعت دادن به کسی .

اغر) جـرت هدائـن /jorat - hədāən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) جرئت –هدائن /jorat - hədāən/ ؛ آ) جــرت هدائـــن /jərat-hədāan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) جرأت دئن /jorat - daən/ ؛ اشر) جـرأت هدان /jorat - hedān/ ؛ آک) جورأت دان /jurat dān/ ؛

جرب/jərəb/ (ا) : جوراب .

اغـر) ۱. جـروب /jərub/ ، ۲. جـــورب /jurəb/ ؛ ب) ←* ؛ س) جرب /jereb/ ؛ ق) جرب /jerab/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ع) ←* ؛ قص) جـــورب /jurab/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) جروف /jeruf/ ؛ آک) جوروف /juruf/ ؛

جرب-تاسر/jərəb-tāsar/ (ا.مـــر) : نوعـی مراسـم–بـافتن جوراب به جهت جهیزیه ی عروس .

ب) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جرب تا –سری /jərəb-tā-sari/ ؛

جر-بخاردن/jər-bəxārdən/ (مص.مر) : ۱. پاره شدن پارچه

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

. ۲. از کوره در رفتن ناگهانی .

اغر) ۱.←* ، ۲. جرت-بخاردن /jərt-bəxārdən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) جر-بخردن /jer-baxerdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. جر-بخردن /jər-baxərdan/ ، ۲. جرد بخردن /jərd-baxərdan/ ؛ ن) جربخاردن /jər-baxārdan/ ؛ع) جربخردن /jer boxordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ۱.←* ، ۲. جر بخردن /jar-baxardan/ ؛ اشر) جربخئردن /jər-boxoərdan/ ؛

جرب

جر-بخارده/jər-baxārdə/ (ص.مف) : پاره شده . **نک** : جر بدائه .

اغر) ←* ؛ ب) جربخارده /jər-bəxārdə/ ؛ با) جربخرد /jer-baxərd/ ؛ آ) جر بخرد /jər baxərd/ ؛ ن) ←* ؛ع) جربخرد /jer boxord/ ؛ قص) جربخارده /jər - baxārda/ ؛ ت) ۱.←* ، ۲. جر-بخارده /jer-boxārdə/ ؛ اشر) جربخئرده /jər-boxoərdə/ ؛

جر-بخردن/jer-baxerdən/ (مص.مر) : ۱. جرّ و بحث کردن . ۲. پاپوشدن .**نک** : جرد بخاردن .

اغر) جر-هکاردن /jar - həkārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جل بخردن /jal-baxərdan/ ؛ ن) جرکشی /jar kaši/ ؛ع) جربخردن /jer boxordan/ ؛ قص) جربخاردن /jer-baxārdan/ ؛

جر-بدائن/jər-bədāən/ (مص.مر) : پاره کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جر-بدائن /jer-bədāan/ ؛ ن) ۱. جرهادائن /jər-hādāan/ ، ۲. جردهادائن /jərd hādāan/ ؛ع) جرهادان /jer hādān/ ؛ قص) جربدائن /jer-bedāan/ ؛ ت) جردئن /jer daen/ ؛ اشر) جرهدائن /jer-hedāən/ ؛

جر-بدائه/jər-bədāə/ (ص.مف) : پاره شده -لباس یا پارچه ی پاره شده .

اغر) ۱.←* ، ۲. جرت - بدائه /jərt-bədāə/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جر-بدا /jər-bədā/ ؛ ن) جرد-بدا /jərd-badā/ ؛ع) جرهادا /jer hādā/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) جربُد /jerbada/ ؛ اشر) جرهدا /jər-hedā/ ؛ پ) پارک /pārak/ ؛

جر-بردن/jər-bordən/ (مص.مر) : پاره شدن پارچه و غیره .

اغر) ←* ؛ ب) جر-بوردن /jər-burdən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ۱.←* ، ۲. جربخردن /jer-baxərdən/ ؛ آ) جربخردن /jər baxərdan/ ؛ ن) جردبخاردن /jərd baxārdan/ ؛ع) جربخردن /jer boxordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) جربخئرده /jər-boxoərdə/ ؛

جر-بریختن/jer-barixtan/ (مص.مر) : ۱. پایین آوردن۲. از بالا به پایین ریختن مانند : ریختن برگ و سرشاخه از بالای درخت .

ق) جربییاردن /jer-biyārdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) جیربکالین /jir bekāleyan/ ؛

جر-بزئن/jər-bazoən/ (مص.مر) : دبّه درآوردن- حقّه و نیرنگ در آوردن به هنگام بازی - حقیقت را نپذیرفتن.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) جر-بزوئن /jar-bazuan/ ؛ع) جربزان /jer bezān/ ؛ قص) جره بزوئن /bazuan - jerə/ ؛ ت) جرزئن /jer zaen/ ؛

جر-بزوئن/jar - bazuan/ (مص.مر) : فریاد زدن - فریاد زدن از روی درد .

اغر) جره بزئن /jəro bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جیره بزوئن /jire - bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جربزان /jer bezān/ ؛ قص) جربزوئن /jer-bazuan/ ؛ اشر) جاربزوئن /jār-bazuən/ ؛

جرب-سر/jereb-sar/ (ا.مص) : ۱. راه رفتن با جوراب بر روی زمین . ۲. سریعتر. ۳. سرپایی .

اغر) ۱. جروب سر /jərub-sar/ ، ۲. جورب سر /jurəb - sar/

؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱. ←(ب) ، ۲. جرب سر /jəreb sar/ ؛ با) ←* ؛ آ) جرب – سر / /jərəbə-sar/ ؛ ن) جرب – سر /jərab-sar/ ؛ ع) ←* ؛ قص) جورب سر /jurabe-sar/ ؛ ت) ←* ؛ اک) جوراب سری /jurāb - sari/ ؛

جرب قالب/jərəb-qāleb/ : وسیله و قالبی که توسّط آن جوراب درست کنند .

ب) جورب قالب /jurəb-qāleb/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

جرب قالب

جر-بکشین/jər-bakešian/ (مص.مر) : پایین کشیدن .

ب) جر – بکشیین /jer-bakəšiyən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جیر-بکشین /jir - bakešeyan/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) جیر-کشئن /jir - kašean/ ؛ اک) جیرکشیین /jir - kašiyan/ ؛

جر-بکشیین/jar-bakšiyan/ (مص.مر) : ۱. انکار کردن . ۲. منکر شدن به صورت تعمّدی . ۳. جرّ و بحث کردن .

اغر) جر-بزئن /jər-bazoən/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ ق) جربزوئن /jer bazuən/ ؛ با) ←* ؛ آ) جر-بکشیین /jər-bakšiyan/ ؛ ن) جر-بکشیین /jar-bakəšiyan/ ؛ ع) ←* ؛ اشر) جاربکشیین /jār-bakešiyən/ ؛

جر-بکندیین/jar-bakəndiyən/ (مص.مر) : حفر خندق . **نک** : جربکنسّن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱. ←* ، ۲. جربکنّسن /jar-bakənnəssen/ ؛ آ) جربکنّیین /jar/bakənniyan/ ؛ ن) جر-بکّنیئن /jar-bakkənian/ ؛

جر-بکّنسن/jar-bakkenesan/ (مص.مر) : حفر خندق.

اغر) جر بکندیین /jar-bakəndiyən/ ؛ ب) جر-بکندست/jar-bakəndəstən/ ؛ ق) جر-بکنّسّن /jar-/bakennessen/ ؛ با) ←* ؛ آ) جر-بکّنسّن /jar-/bakkənəssan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) جربکندیئن /jar-/bakəndiən/ ؛

جر-بکوشت/jer-bakušt/ (ا.مک) : نام مرتعی در ولوپی سواد کوه .

جر-بمان/jor-bomān/ (مص.مر) : بالا آمدن .

ق) جربردن /jorburden/ ؛ با) ←* ؛ آ) جوربموئن /jurbəmuan/ ؛ ن) ۱. جوری بیموئن /juri bimuan/ ، ۲. جوربیموئن /jurbimuan/ ؛ ع) ←* ؛ ت) جارامن /jāroman/؛

جر-بموئن/jer-bemoən/ (مص.مر) : پایین آمدن .

ب) جربیموئن /jer-beyemoən/ ؛ س) جربموئن /jer-/bemuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جر-بموئن /jər-bəmuan/ ؛ ن) جر-بیموئن /jer-bimuan/ ؛ ع) جیر-بمان /jir-/bomān/ ؛ ت) جیرأمن /jir o man/ ؛ اک) جیربومان /jir-/bumān/ ؛

جربن/jerban/ (ا.مر) : ۱. پایین تپّه . ۲. زیر کوه .

ب) ←* ؛ س) جربند /jer-band/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جیر- بن /jir -ban/ ؛ ت) جیر-بند /jir - band/ ؛

جربن/jor-ban/ (ا.مک) : بخش بالای منطقه‌ی لنگای عبّاس آباد .

جر-بنگت/jor-benget/ (ص.مف) : پایین انداخته . **نک** :

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

جرانگه .

ب) جردکته /jer-dakəta/ ؛ س) جـر-دکـت /jər-dakət/ ؛ ق) جرانیـــگه /jeringə/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) جرانگت /jerangət/ ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

جربنه/jer-bəne/ (ا.مر) : ۱. زمین . ۲. بین کوه و دشت .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

جر-بیموئن/jer-bimuan/ (مص.مر) : پایین آمـدن-فـرود آمدن .

ب) جر-بیمئـن /jer-beyamoən/ ؛ س) جـر-بموئـن /jer-bemuən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) جر-بموئن /jer-bəmuan/ ؛ ن) ←** ؛ ع) جیـر-بمـان /jir - bomān/ ؛ ت) جیرامن /jiroman/ ؛

جر-پلمسّن/jer-pəlməssən/ (ا.مک) : مرتعی در حومـه ی نوشهر .

جرت/jort/ (ا.صو) : ۱. صدای پاره شدن پارچه . ۲. صدای باد معده .

اغـر) ۱.←** ، ۲. جـرت /jərt/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ۱. جـرد /jərd/ ، ۲. جـرت /jart/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشـر) ←** ؛ آک) زرّ /zarr/ ؛

جرت/jorat/ (ا) : ۱. زهره .۲. جرأت - شهامت - دلیری .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) جـرات /jerat/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) جرت /jərat/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشـر) ←** ؛ آک) ←** ؛

جرتاس/jərtās/ (ا.صو) : صدای پاره شدن پارچه . نـک : جرت .

اغـر) ۱. جـرت /jort/ ، ۲. جـرت / jart/ ؛ س) ←(اغـر) ؛ آ) ←** ؛ ع) ←(اغر) ؛ اشر) ←** ؛

جرت-بخاردن/jert-bəxārdən/ (مص.مر) : جر خـوردن-از هم گسستن .

اغـر) ۱.←** ، ۲. جـرت - بخـاردن /jərt-bəxārdən/ ؛ ب) ←** ؛ ق) جـر-بخـردن /jer-baxerdən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) جـر-بخـردن /jer-baxərdan/ ؛ ن) جـرد- بخـاردن /jərd-baxārdan/ ؛ ع) جر بخردن /jer-boxordan/ ؛ قص) جرت بخـاردن /jert-baxārdan/ ؛ ت) ۱.←** ، ۲. جـرتُ بخُـردن /jerto-baxordan/ ؛ اشر) جرت بخئردن /jərt-boxoədən/ ؛

جرت-بردن/jort-bordan/ (مص.مر) : گیـر افتـادن - لـو رفتن .

ب) جـرت - بـوردن /jərt-burdən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ قـص) جربوردن /jer-burdan/ ؛

جرت-بکشیین/jərt-bakəšiyən/ (مص.مر) : ۱. پاره،لاشـه . ۲. صوتی در بیان خوشحالی . ۳. وصله کردن . نـک : الیش .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛

جرت بورد/jərt-burd/ (ا.مص/ص.مـر) : پـاره شـده-پـاره پوره .

اغر) ۱. جـرت بـردن /jərt-bordən/ ، ۲. جـر بـردن /jər-bordən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←** ؛ ق) جـرت بیـی /jərt bai/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) جـرد بـرد /jərdə-bərd/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←** ؛ اشر) جرت بئرد /jərt-boərd/ ؛

جرت جرته هاکردن/jərt-jərtə-hākərdən/ (مص.مـر) : ۱. کنایه از: حرف های بی مایه زدن . ۲. رجـز خوانـی در نزاع .

اغـر) جرتـه جرتـه هکـاردن /jərtə jərtə həkārdən/ ؛ ب) جرته جرته هکاردن /jərta-jərtə-həkārdən/ ؛ س) ←** ؛ بـا) جرت جـرت هکـردن /jərt - jərt-hakərdən/ ؛ آ) ←** ؛ ع) جرته جرت ها کردن /jertə jert hākordan/ ؛ ت) ←** ؛

جرتربورد/jertər-bord/ (ش.ج) : در مقـام نفریـن کنایـه از این است که : مردهات پایین تر رفته تا خـاک سـنگین تری را تحمّل نماید .

اغر) ته ته برد /ta tə bord/ ؛ ب) ←** ؛ س) جرتـر بـورد /jərter-burd/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) جرتر بورد /jertar burd/ ؛

جرترک/jortarak/ (ق.مک) : ۱. بالاتر- بخش بـالایی . ۲. اندکی بالاتر .

ب) جورتـــرک /jur tərək/ ؛ ق) ←(ب) ؛ بـا) ←** ؛ آ) جورتر /jurtər/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

جرتکّه/jər takke/ (ا) : فریاد یا جیغ ناگهانی توأم با گریه .

ب) ←* ؛ ق) ۱. جریکّه /jərikkə/ ، ۲. زلتیکه / zel tikə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛

جرتنگ/jər tənək/ (ا) : فوران .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. جرتک /jortək/ ؛ ن) جرتنگ /jertang/ ؛ اشر) ←* ؛

جرت و پرت/jorto-port/ (ا.مص/ص.مر) : پاره شدن – پاره پوره – خرد و خمیر .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. جرت و پرت /jerto-pərt/ ؛ س) ←* ؛ ق) جرد و برد /jerd-o-bərd/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جرد و برد /jərdo bərd/ ؛ع) جرت پرت /jert pert/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) جرت پرت /jert-e-pert/ ؛

جرت و جورت/jərto-jurt/ (ا/ا.صو) : صدای پاره شدن پارچه و مانند آن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

جرت هادان/jert-hādān/ (مص.مر) : پاره کردن چیزهایی مثل کاغذ و پارچه .

اغر) جرت هدائن /jərt-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) جرت هدائن /jert hedān/ ؛ با) ←* ؛ آ) جرت هدائن /jərt hədāan/ ؛ ن) جرد هادائن /jərt hādāan/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) جرهدائن /jer-hedāən/ ؛

جرت هایتن/jert hāytan/ (مص.مر) : پاره شدن . نک : جرت بخاردن .

ب) جرت هایتن /jert-hāytən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ۱.←(ب) ، ۲. جرت هیتن /jərt - haytən/ ؛ آ) ۱. جرت هیتن /jərt- haytan/ ، ۲. جرت هیتن /jert - haytan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) جرت بیتن /jərt - baiten/ ؛

جرت هایته/jert hāytə/ (ص.مف) : پاره شده . نک : جربدائه .

ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جرت هییت /jərt hait/ ؛ ن) ←* ؛ع) جرت هاییت /jert hāit/ ؛ قص) جربییت /jər-bait/ ؛ اشر) جرت هابییه /jərt-hābiyə/ ؛

جرتّه بیاردن/jərəttə biyārdən/ (مص.مر) : خوشبخت بودن .

ب) ۱.←* ، ۲. شرتّه بیاردن /šərttə-biyārdən/ ؛

جرته جرته ها کردن/jərtə jərtə hkākerdan/ (مص.مر) : ۱. سرو صدا راه انداختن . ۲. در موقع صحبت مغلطه کردن .

اغر) جرته جرته هکاردن /jərtə-jərtə-həkārdən/ ؛ ب) جرتّه جرتّه هکاردن /jert-jert-hākerdən/ ؛ س) جرت جرت هاکردن /jert-jert-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جرجربکشیین /jar jar bakəšian/ ؛ع) جرته جرت هاکردن /jertə jert-hākordan/ ؛

جرت هکاردن/həkārdən – jort/ (مص.مر) : ۱. صدای پاره شدن پارچه . ۲. صوتی آوایی که از بریدن و ترک برداشتن هندوانه یا خربزه ایجاد شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جرت هاکردن /jərt hākerden/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جرت هاکردن /jərt hākərdan/ ؛ قص) جرت هاکاردن /jert-hākārdan/ ؛

جرت هیتن/jərt haytan/ (مص.مر) : **نک** : جرت هکاردن.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جرت هایتن /jert hāytan/ ؛

جرتینگ/jərting/ (ا) : الیکایی– پرنده ای است .

اغر) چرتینگ /čerting/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

جرجر/jərjər/ (ا) : ۱. سنجاقک . ۲. صدای جیرجیرک . ۳. صدای چوب . **نک** : باز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جیجلاجینگ /jijəlājing/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جیرجیر /jirjir/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) جیرجیر /jir - jir/ ؛

جرجرانی/jər jərāni/ (ا) : جیر جیرک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جرجرانی /jer jerāni/ ؛ ق) جیجّلاجینگ /jijjəlājing/ ؛ با) ←* ؛ آ) جل جلانیم /jəljəlānim/ ؛ ن) جنجرانی /jən jərāni/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) جیرجیرک /jir-jirak/ ؛ اشر) جرجرانو /jər-jərānu/ ؛

جرجروک/jərjəruk/ (ص.نس) : ۱. آدم پر سر و صدا . ۲. بچّه ای که زیاد گریه کند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جرجری /jarjari/ ؛ ق)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائمشهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

۱.←(س) ، ۲. جــغ جغــی /jaqjaqi/ ؛ بــا) ۱.←(س) ، ۲.
جرجری /jər - jəri/ ؛ آ) جرجـری /jər jəri/ ؛ ن) ۱.←* ،
۲.←(آ) ؛ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛

جرجرهاکردن/jer-jer-hākordan/ (مص.مر) : ۱. نق زدن . ۲. گریه کردن بچّه .

اغر) جرجرهکاردن /jər - jər-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) جرجر هــاکردن /jərjər hākərden/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) جرجرهکـردن /jər jər hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جرجرهکردن/jər jər hakərdan/ (مص.مر) : **نــک** : جـرت جرته کاردن .

ق) جرجرهاکردن /jərjərhākərdən/ ؛ بــا) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) جرجرهاکردن /jər jər hākərdan/ ؛

جرجری/jarjari/ (ا) : ۱. پرنده ای است به اندازه ی قمری با رنگ متمایل بــه قــهوه ای کــه در جنـگل زنـدگی می‌کند . ۲. ریختن آب از ارتفاع . ۳. گیــاه کـلاه مـیر حسن– بوته های پرپشت شبیه گون کـه در ارتفاعـات روید . ۴. جرزن– سلیته . **نک** : جرجروک .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جرجــری /jərjəri/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قــص) ←* ؛ اشــر) جرجرنــــو /jər-jərenu/ ؛

جرجری/jorjori/ (ا) : ۱. نوک درخت . ۲. جیرجــیرک . ۳. جای بسیار بلند . **نک** : تکّه – بال بالی جا .

ن) جورجوری /jur juri/ ؛ع) ←* ؛ ت) جــار جـاری /jār jāri/ ؛ اشر) جر– جرنو /jər-jəreno/ ؛

جرجی/jərji/ (ا) : ۱. پســتان . ۲. حیـوان بدقیافـه و پشـم آلود.

اغر) جوجو /juju/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) جه جـی /jəji/ ؛ با) ۱.←(اغر) ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ت) جی جی /jiji/ ؛

جرخانه/jerxānə/ (ا.مر) : ۱. اتاق پایین . ۲. زمیــن پـایین، پایینی . **نک** : جیرکا .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) جرخنه /jər xənə/ ؛ع) جیرخنه /jirə xonə/ ؛ ت) جیرکا /jirkā/ ؛

جرد/jerd/ : **نک** : جورت .

جردئن/jerdaen/ (مص.مر) : پاره کردن . **نک** : جربدائـــن – جرت هادان .

اغر) جر هدائن /jər hədāən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) جردهادائن /jərd hādāan/ ؛ع) جرهادان /jer hādān/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛

جردبخاردن/jərd baxārdan/ (مــص.مـر) : ۱. پـاره شـدن پارچه و لباس . ۲. شکاف برداشتن دیوار و غیره .

اغــر) جربخـــــاردن /jərbəxārdən/ ؛ ب) ←(اغــر) ؛ س) جربخاردن /jər-baxārdən/ ؛ ق) جربخردن /jer - baxerdan/ ؛ بــا) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) جربخـــــردن /jer boxordan/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) جر–بخئردن /jər-boxoərdən/ ؛

جردبدائن/jord-bədāən/ (مص.مر) : ۱. گوزیـدن . ۲. پـاره کردن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

جردبده/jərd bade/ (ف.امر) : پاره کن .

اغر) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جرهده /jer-hadə/ ؛ آ) جرد هده /jərd hade/ ؛ ن) ←* ؛ع) جرهــادن /jer hāden/ ؛ ت) جرهدن /jerhaden/ ؛ اشر) جر–هاده /jer-hādə/ ؛

جردبیتن/jərd baytan/ (مص.مر) : پاره شدن .

ب) جرت بیتن /jərt - bayitən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جرهایتن /jer hāytan/ ؛

جردشت/jərdašt/ (ا) : ۱. دشت پایین . ۲. مزرعه ی پایین روستا .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جیردشت /jir dašt/ ؛

جردشنیین/jerdəšəniyən/ (مص.مر) : **نک** : جرهاکردن .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

جردکت/jer-daket/ (ص.مف) : افتاده–سقوط کرده – بـه زمین افتاده .

اغــر) ۱.←* ، ۲. جردکتــــه /jardaketə/ ؛ ب) ←* ؛ س) جردکت /jer-daket/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جردکـت /jər-dakət/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. جردکت /jər dakat/ ؛ع)

جـیردکت /jir dakət/ ؛ قـص) جرکتــه /jer-kate/ ؛ ت) جیربکت /jir baket/ ؛

جر-دکتن/jer-daketan/ (مص.مر) : پایین آمدن .

س) جردکتن /jer-dakətən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جربموئن /jer-bəmuən/ ؛ آ) جـر بموئـن /jər bəmuan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) جـیردکتن /jir daketan/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) جـیرامن /jiroman/ ؛

جردم/jerdam/ (ا) : بازدم .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

جردوبرت/jerd u bert/ (ص.مر) : پاره پوره .

اغـر) جـرت و پـرت /jərt- o-pərt/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛

جرده/jardə/ (ا) : ۱. شاخه های خشک و نازک تـوت کـه پس از پرورش کرم ابریشم درانبار باقی مـی مـاند . ۲. شیار و گودال کنار پرچین . ۳. سرشاخه های درخـت . **نک** : جر - اشکر .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. جـره /jarə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱. جره /jarə/ ، ۲. جیـج /jij/ ؛ با) جیـج /jij/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چـرده /čardə/ ؛ ع) ←* ؛ قـص) اجـار /ajār/ ؛ ت) ۱.←* ، ۲. چرده /čardə/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

جردهاده/jerd hāde/ (ف.امر) : پاره کن .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جرهـادن /jer-hāden/ ؛ قص) جرهادائن /jer-hādāan/ ؛

جردهایتن/jerd-hāytan/ (مص.مر) : پاره شـدن پـارچـه و غیره .

اغر) جرت بییـن /jərt bayitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جرت هـایتن /jert-hāytan/ ؛ اشر) جر-هابیین /jər - hābiyən/ ؛

جرده برد/jərde - bərd/ (ص.مر) : پاره پوره .

اغر) جرت پرت /jorte-port/ ؛ س) جرد پـرد /jerd pərd/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) جرده پرد /jerdə-pərd/ ؛

جرده جورده/jardə jurdə/ (ا.مر) : ۱. شاخه هـای نـازک درخت . ۲.خاشاک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جرجوره /jare jore/ ؛ با) جره-جوره /jarə-jurə/ ؛ آ) جره جـور /jarə jur/ ؛ ن) ←(با) ؛ ت) ←* ؛

جردهدائن/jərd hədāən/ (مص.مر) : پاره کردن- دریـدن . **نک** : جربدائن - بدرستن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جرد هدائـن /jərd hədāan/ ؛ ن) ۱. جردبدائـن / jərd badāan/ ، ۲. جـرد هادائن /jerd-hādāan/ ؛ ع) جرت هادان /jert hādān/ ؛

جرد-هیتن/jerd haytan/ (مص.مر) : ۱. پاره شدن پارچـه . ۲. از کوره در رفتن ناگهانی .

اغر) جرت بییتن /jərt - bayitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جرد بیتن /jərd baytan/ ؛

جر-دینگوئن/jər-dinguən/ (مص.مر) : پایین آوردن .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. جرانگتـــن /jərangətan/ ، ۲.←* ؛ ع) جیربـــیردن /jir beyardan/ ؛ قص) جردینگوئن /jer-dinguan/ ؛

جرز/jarez/ (ص) : ریز-خرد-مانند : خرده شیشه .

ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. جـرق /jareq/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جرق /jarəq/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ قص) جریـک بریـک /jerik berik/ ؛

جرزسه گوشه/jərze se-gušə/ (ا.مر) : ۱. دیوار ســاختمان . ۲. کنایه از: انسان قوی و نیرومند .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) جرزه گوشه /jerzə - gušə/ ؛

جرزن/jerzan/ (ص.فا) : جرزن در بازی-جرزننده -جـدل کننده-دعوایی .

اغر) ۱.←* ، ۲. جر-زن /jər-zan/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جـــرزن /jərzan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

جرزی/jerzi/ (ا) : ماهی شکم پر که بر روی آتـش طبخ شود .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛

جرس/jerəs/ (ف.امر) : پایین بمان .

ت) ←* ؛

جرسر/jarsar/ (ا.مر) : آشغال دانی-زباله دان .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جره سر /jare sar/ ؛ با) جره سر /jarə-sar/ ؛ ن) ←(با) ؛

جرسوت/jer sut/ (ص.مر) : ۱. سوختگی شدید-سوختگی همراه با مچاله شُدن . ۲. تشنه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) جل سوت /jalsut/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) جزغاله /jezqālə/ ؛ آک) ←(ت)؛

جرسی/jersi/ (ا) : پایین تپّه .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جیرسی /jirsi/ ؛

جرش/jarš/ (ا/ص) : ۱. کثافت - آشغال - خاک روبه . ۲. شلوغ . **نک** : جره-جش .

ق) جره /jarə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جش /jaš/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جرش/jarš/ (ص) : سفت و به هم چسبیده و خمیر شدن نان یا پلو . **نک** : چل خیس .

ق) جرز /jerz/ ؛ ن) ←* ؛

جرشا/jar-šā/ (ا.مر) : ۱. یکی از القاب ملوک و شاهان قدیم تبرستان . ۲. فرمانروای کوهستان .

جرشن/jaršən/ (ا.مر) : ۱. کنایه از: آدم پست و فرومایه . ۲. جایی که آشغال بریزند . ۳. کثیف . **نک** : پچل .

س) جره شن /jarə-šan/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جر-صدا/jar-sedā/ (ا.مر) : ۱. جر+صدا . ۲. صدای میانی لله وا . ۳. در زبان تبری جر به معنی پایین مقابل جور، در فرهنگ دهخدا حکایت آواز- دریدن جامه یا کاغذ و بانگ دریدن جامه آمده است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

جرغ/jəreq/ (ص) : چابک-تند و تیز . **نک** : جیرت .

اشر) ←* ؛

جرغ جیرغ هکاردن/jeraq-jireq-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. از گرسنگی ضعف کردن . ۲. صدایی که به هنگام گرسنگی، از شکم برآید .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

جرف/jorof/ (ا) : جوراب . **نک** : جرب .

ب) ←(اغر) ؛ س) جرب /jərəb/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. جورب /jurəb/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جرب /jərab/ ؛ ع) ←(س) ؛ قص) جورب /jorab/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) جروف /jeruf/ ؛ آک) جوروف /juruf/ ؛

جرف سری/jorof sari/ (ا.مص) : **نک** : جرب سر .

ق) جرب سر /jərəbəsar/ ؛ با) جرب - سری /jərəb-sari/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جرب سر /jərab sar/ ؛ ت) ←* ؛

جرق/jarəq/ (ا) : **نک** : جرده - جرامه .

ق) ←* ؛

جرقاز/jerqāz/ (ا) : شاخ و برگ خشکیده‌ی درختان .

جرق سو/jarq-e-su/ (ا.مر) : وسیله روشنایی شب - در قدیم درخت خشک را تکّه تکّه کرده، سپس تکّه چوب‌ها را دسته کرده ، آتش می زدندو از روشنایی آن برای یافتن حیوانات استفاده می کردند .

س) جره سو /jarə-su/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←* ؛

جرکشیین/jor kašiyan/ (مص.مر) : بالا کشیدن .

ب) جور بکشیین /jur bakəšiyən/ ؛ ق) جوربکشیین /jur bakšiyen/ ؛ با) ←* ؛ آ) جور بکشیین /jur bakšiyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) جارکشیین /jārkašiyan/ ؛ آک) جورکشیین /jor kašiyan/ ؛

جرّ کلباد/jarrə-kulbād/ (ا.مر) :

جر در لغت فارسی جای بریده، دریده و کنده را گویند. در زمان صفویه طایفه ترکمان از سمت گرگان و استرآباد، بهشهر قدیم (اشرف) را مورد چپاول قرار می دادند. برای رفع این مشکل شاه عباس صفوی فرمان داد که از حد کوه تا آب دریا خندقی به طول چهار فرسخ و عمق ده زرع ساختند و راهی باریک از معبر خیابان گذاشتند که دو طرف آن جنگل است. در آن جا مستحفظی گماشت و در واقع سدّ راهی برای ترکمانان ایجاد کرد. به این ترتیب سوار و پیاده نمی توانستند به ازدحام و انبوهی از آن جانب، به ، کلباد، اشرف و سایر مناطق ترک تازی کنند. اکنون به مرور روزگار آن جر آکنده شده و اشجار رسته و عبور سوار از آن به

سختی ممکن است. بنا به نظر پژوهش‌گران این جـر اولیـن بار در زمان انوشیروان احداث شده و آخریـن بـار در زمان صفویه مرمت گردیده است. هنوز آثار و بقایـای ایـن خنـدق قابل ملاحظه است. این خندق مرز ایالت گرگان و مـازندران بوده است .

جرکن/jar kan/ (ص.فا) : کسی که خندق حفر کند .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

جرکول/jar-kul/ (ا.مر) : بالای تپّه- روی بلندی . نـک : جر .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) جورکول /jor-kul/ ؛

جرکوهپـر/jer kuhpar/ (ا.مـک) : روستایی ییلاقـی در کجور.

جرکیله/jer kilə/ (ا.مک) : مرتع و کشـتزاری در روسـتای ونوش نوشهر .

جرگر/jare gar/ (ا.مر) : ۱. تنگه . ۲. جمعیّت .
ب) ←* ؛

جرگه/jargə/ (ا) : ۱. دسته. دسته تماشاچیان کشتی محلّی . ۲. خارج از محدوده-کناره . ۳. شهامت - دلیری .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) جرقی /jarqi/ ؛

جرگه/jargeh/ (ا) : جای انبوه از درخت و درختچه . نک : ججل .
اغـر) ←* ؛ ق) ←* ؛

جرلتارسی/jerlatārsi/ (ا.مک) : مرتعـی جنگلـی در مسیر مالروسی سنگان به کجور .

جرم/jərm/ (ا) : نک : دوکا .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) ←* ؛

جرم-بیتن/jərm-baytən/ (مص.مر) : کثیف شـدن- جـرم گرفتن .
اغــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جرم بیتن /jerm baytan/ ؛ قص) ←(ع) ؛

جرم کش/jərm kaš/ (ا.ا) : ۱. وسیله ای برای لای روبی کف حمّام های قدیمی و خزانه‌ای . ۲. در اصطلاح بـه نحوه‌ی استفاده ی غیر معقول کشـاورزان از آب گفتـه می شد .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

جرن/jaren/ (ا) : گرفتگی ماهیچه‌های بدن .
ت) ←* ؛

جرن/jərən/ (ص.نس) : کسی که دچار اسهال شده است .
ب) ۱.←* ، ۲. چرتوک /čərtuk/ ؛ س) چرتـوک /čərtuk/ ؛ ق) چـرن /čeren/ ؛ بـا) چـــرن /čərən/ ؛ آ) ←(بـا) ؛ ن) ←* ؛

جرن/jaran/ (ا) : گیاه کلاه میر حسن-بوته های پرپشـت شبیه گون که محلّ رویش آن در ارتفاعات کم درخت است .
اغر) جرجری /jarjari/ ؛ ن) جرن /jarən/ ؛ ع) ←* ؛

جرن/jarən/ (ص.ا) : ۱. عصبانی-جنجالی . ۲. مصمّم . ۳. خس و خاشاک .
اغر) جرجروک /jər jəruk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جرجـروک /jar jaruk/ ؛ ق) ۱. جـرن /jarən/ ، ۲. جرجـری /jarjari/ ؛ ن) ←* ؛ قص) جرجری /jar-jari/ ؛

جرند/jarənd/ : گرفتگی و کوفتگی ماهیچه ی پا .
ت) ←* ؛

جرنفار/jer-nefār/ (ا.مر) : نک : ته نپاری .
ن) ←* ؛ ع) جیرنفار /jir nefār/ ؛

جرنگانی/jərengāni/ (ا.مر) : نقد- پرداخت یک مرتبـه ی وجه .
اغر) ۱.←* ، ۲. جرینگانی /jəringāni/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جیرینگی /jiringi/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) جرینگی /jəringi/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←(با) ؛ قص) ←(با) ؛ ت) ←(با) ؛

جرنـگ جرنـگ/jerange-jerang/ (ا.صو) : آوای مـداوم زنگ چهار پایان .
اغر) ۱.←* ، ۲. جرنگ جرنـگ /jərəng-jərəng/ ؛ ب) ←* ؛ س) جرنـگه جـیرینگه /jerangə-jiringə/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(قص) ؛ قص)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائمشهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

جرنگ جیرینگ /jerang- jiring/ ؛

جرنگ جیرینگ/jarang jiring/ (ا.صو) : صدای پول خرد-صدای سکّه .

اغر) ۱.←** ، ۲. جرنگ جرینگ /jərang jəring/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) جرنگ جیرنگ /jərəng jiring/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) جیرینگ جیرینگ /jiring-jiring/ ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

جرن موس/jərən mus/ (ص.مر) : کسی که به اسهال شدید مبتلاست .

ن) ←** ؛

جرو/jəru/ (ص) : مجروح .

س) ←** ؛

جرواز/jərvāz/ (ا) : از انواع بیل که برای کندن زمین های سفت به کار می‌رود . **نک** : تاشوکا . گرواز.

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) ۱. گرواز /garvāz/ ، ۲. گرباز /garbāz/ ؛ قص) گره واز /gerə-vāz/ ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

جروب/jərub/ (ا) : جوراب .

اغر) ←** ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جرب /jərəb/ ؛ ق) جرب /jerəb/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲.←(س) ؛ ن) جرب /jərab/ ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) جورب /jurab/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) جوروب /jurub/ ؛

جروجور/jaro-jur/ (ا.مر) : ۱. خرت و پرت . ۲. بالا و پایین کردن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. جرجور /jarə jur/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲. جروجور /jārojur/ ؛ ع) جیروجر /jiro-jor/ ؛ قص) جرو-جور /jaro-jur/ ؛ ت) ۱.←** ، ۲. جاروجیر /jaro-jir/ ؛ اشر) جرّ-جور /jarre-jur/ ؛

جروزه دار/jor vəzə-dār/ (ص.فا) : نترس-شجاع . **نک** : بازهله .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

جروف-تخت/jeruf-taxt/ (ا.مر) : از انواع کفش .

اشر) ←** ؛

جروه/jaruh/ (ا) : ۱. رود . ۲. مسیر رود .

ق) جارو /jāru/ ؛ با) جررو /jar-ru/ ؛ ن) جرو /jaro/ ؛

جرّه/jərrə/ (ا.صو) : ۱. فریاد کشیدن . ۲. زوزه - صدای گرگ و خوک . ۳. صدای فریاد انسان ۴. شیون ۵. صدا . **نک** : بورات .

اغر) جره /jerə/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←(اغر) ، ۲. جره /jere/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(آ) ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ۱.←** ، ۲. جره /jerə/ ؛ اشر) ←** ؛

جره/jarə/ (ا) : ۱. هیزم نازک-سرشاخه‌ی بریده شده . ۲. آشغال . ۳. نهر کنار پرچین . ۴. هله هوله . **نک** : بنگاله .

اغر) ۱. جروجور /jaro-jur/ ، ۲. جرده /jardə/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. جره /jarə/ ؛ س) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. جره مره /jarə-marə/ ؛ ن) ←** ؛ قص) جرجور /jar-jur/ ؛

جرهاکردن/jer hākerdan/ (مص.مر) : ۱. پایین آوردن. ۲. از بالا به پایین ریختن برگ از شاخه ها و سرشاخه ها .

س) جرهاکردن /jer-hākerdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) جیرهاکردن /hākordan jir/ ؛ ت) جیرهکردن /jir hakerden/ ؛

جره بیتن/jarə bəytan/ (مص.مر) : ۱. جمع شدن سرشاخه ها درنهر و جوی آب . ۲. دعوای سگ ها .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) جره بیتن /jarə-baytan/ ؛

جره جا/jare-jā/ (ا.مر) : آشغال دانی - زباله دان . **نک** : جرسر .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

جره جور/jarə jur/ (ا.مر) : ۱. خرت و پرت . ۲. سیل بند-سر . **نک** : پرزین .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) جره جوره /jarə-jurə/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(با) ؛ ن) جره /jarə/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) جرّه-جور /jarrə-jur/ ؛

جرهدائن/jer-hədāən/ (مص.مر) : ۱. پاره کردن - چاک

دادن . ۲. پایین دادن–قورت دادن . **نک** : بلارد نیین .

اغر) جر هدائن /jər-hədāən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جرد هدائن /jerd-hedāən/ ؛ با) ←* ؛ آ) جرد هدائن /jerd-hədāən/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. جرهدائن /jər-hədāan/ ؛ ع) جرهادن /jər hāden/ ؛

جره زین/jarəh-zine/ (ا.مر) : ابزار آهنین وسوراخ دار که در جوی آب گذارند تا خس و خاشاک در پشت آن جمع شود .

با) ←* ؛

جرهکاردن/jar-həkārdən/ (مص.مر) : جرّ و بحث کودن–مشاجره نمودن .

ب) جرهکاردن /jər-həkārdən/ ؛ ق) جهل هاکردن /jahl hākərdən/ ؛ با) جرّو–جار–هکردن /jarru-jār-hakərdən/ ؛ ن) جربکشیئن /jar bakəšian/ ؛ ع) ←(ن) ؛

جرهکاردن/jar-hekārdən/ (مص.مر) : ۱. بالا آوردن صدا . ۲. جرّ و بحث کردن . ۳. پایین آوردن .

اغر) ←* ؛ ق) جرهاکردن /jer-hākerdən/ ؛ با) جره هکردن /jəre-hakərdən/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جرکشی هاکردن /jar kaši hākərdan/ ؛

جرهکتن/jer həkətən/ (مص.مر) : سرازیر شدن – پایین رفتن – فرود آمدن .

س) جردکتن /jer-dakəten/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جرهکتن /jer-həkətən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) جردکتن /jar-dakətan/ ؛ ن) جردکتن /jer-daketan/ ؛ ع) جرهاکتن /jor hākətan/ ؛ ت) جیرکتن /jirkaten/ ؛

جره مره/jarə-marə/ (ا.مر) : ۱. خرت و پرت – آت و آشغال . ۲. بریدن درختان جنگلی . ۳. خس و خاشاک . **نک** : اشکییه – اپرس .

اغر) جره جور /jarə-jur/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جره /jarə/ ؛ ن) ←* ؛

جری/jari/ (ص.نس) : ۱. عصبانی . ۲. جنجالی . ۳. مصمّم . ۴. خس و خاشاک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جرن /jarən/ ؛ ع) جرن /jaran/ ؛ قص) ←* ؛

جری/jori/ (ا/ق.مک) : ۱. بالا . ۲. سر بالایی .

ب) جوری /juri/ ؛ ق) ۱.←(ب) ، ۲. جر /jur/ ؛ با) ←* ؛ آ) جور /jur/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جری/jəri/ (ا) : ۱. آفتابه ی سفالی . ۲. ظرف مسین کوچکتر از آفتابه –آفتابه‌ی کوچک . ۳. قهوه جوش قدیمی . **نک** : اتشی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جری کته /jəri-kətə/ ؛ آ) ←* ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛

جری/jəri/ (ا) : آفتابه .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ آک) لیلون گوله /lilon- gulə/ ؛

جریب/jerib/ (ا) : مقدار زمینی که با مقیاس رسمی منطقه ده هزار متر مربع است ولی در نقاط مختلف به مقتضای عرف محل وسعت متفاوتی دارد .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

جری پری بکشیین/jəri-pəri-bakešiyən/ (مص.مر) : ۱. گفتگو کردن یا داغ شدن گفتار– با سر و صدا حرف زدن . ۲. زجر کشیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جرّ و برهاکردن /jarru bar hākərdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ قص) جره بکشیین /jərə-bakšiyan/ ؛ ت) جره زئن /jerə zaen/ ؛

جری جار/jeri-jār/ (ا.مص/ا.مر) : ۱. بالا و پایین پریدن–جست و خیز کردن . ۲. نوعی بازی . **نک** : بم بپرستن.

ق) جراجور /jerā jur/ ؛ ن) جروجور /jəriojur/ ؛ ت) ←* ؛

جرید/jarid/ (ص) : ۱. شیشه ی خرد شده . ۲. ریز–خرد .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جریده /jəridə/ ؛ ت) جرده /jardə/ ؛

جرید برید/jarid-barid/ (ص.مر) : خرد و خمیر .

س) جرید–پرید /jarid-parid/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛

جریز/jariz/ (ا) : از انواع نان .

جریز حلوا/jəriz- həlvā/ (ا.مر) : از انواع حلوا .

جریزهکاردن/jariz-həkārdən/ (مص.مر) : خمیر کردن . **نک** : دغاچیین .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

ب) ←* ؛

جریز حلوا

جریک/jərik/ (ا.صو/ا) : ۱. صـدای گُر گرفتـن آتـش . ۲. صدای ترکیدن و سوختن چوب و خاشاک . ۳. شیون .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چـرک چریـک /čerak-črik/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جریکّـه /jərikkə/ ؛ ن) ۱. ←(آ) ، ۲.←* ؛ع) ←* ؛ قص) جریـک-جریـک /jerik-jerik/ ؛ ت) ←* ؛

جریکّاس/jərikkās/ (ا.صو) : صدای افتـادن فلـز بـر روی سنگ و غیره .

اغـر) ۱.←* ، ۲. جرینـگاس /jəringās/ ؛ بـا) جرینـگ /jəring/ ؛ آ) جریکّه /jərikkə/ ؛ ن) ←(با) ؛ اشر) ←* ؛

جریک بریک هـادائن/jerik-bərik-hādāən/ (مـص.مـر) : آزار رساندن-شکنجه دادن .

اغـر) جریـک بریـک هدائـن /jərik-bərik-hədāən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) جـیّرتو بـیرهدائن /jir tobir hedāən/ ؛ بـا) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛

جریک بزوئن/jerik-bazoən/ (مص.مر) : ۱. فـوران کـردن ۲. بالا رفتن جرقه های آتش .

اغـر) ۱.←* ، ۲. جریکّـه بزئـن /jərikkə-bazoən/ ؛ ب) جریکه بزئن /jərikə-bozaən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) سریک بزوئن /serik-bazuan/ ؛

جریک پریک هاکردن/jerik-perik-hākordan/ (مص.مـر) : ۱. آواز دسته جمعی پرندگان . ۲. به کنایـه: بـه زاری کردن انسان گویند .

اغـر) جـری پـری هکـاردن / jeri-pəri-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جریک پریـک هکـردن /jərik-pərik-hakərdən/ ؛ ن) جریک پریک هـاکردن /jərik pərik hākərdan/ ؛ع) ←* ؛ قص) جیرجیرهـاکردن /-jir-jir hākerdan/ ؛ ت) جریـک بریـک هکـردن /jərikbərikhakərdən/ ؛

جریک پریـک/jerik perik/ (ا.صـو) : صـدای پرنـدگان کوچک مانند: گنجشک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ۱. زریک زریـک /zərik zərik/ ، ۲. زلی پلـی /zeli pəli/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) جیک جیک /jik-jik/ ؛ اَک) ←(قص) ؛

جریک جریک/jərik-jərik/ (ا.صـو) : ۱. صـدای سـوختن نرمه ی هـیزم و سرشـاخه هـای خشـک درخـت . ۲. صدای گردو به هنگام شکسـتن . ۳. سـروصدا . ۴. زار زدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. جریک جریـک /jerik jerik/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) جـیریک جـیریک /jirik-jirik/ ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛

جریکه/jərikə/ (ا.ا/.صو) : ۱. فریاد : جیغ ناگهانی همراه بـا گریه . ۲. صدای خوک به هنگام خشم . **نک** : جرتکّه.

ب) ←* ؛ س) جیکـه /jikə/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جریکـه /jerikke/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جریکّه /jərikkə/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جریکّـه /jərikke/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) جکـه /jekə/ ؛ قـص) زریکه /zərikə/ ؛ ت) ۱. جر /jərə/ ، ۲. جکه /jəkə/ ؛

جریکه هکاردن/jərikə - həkārdən/ (مـص.مـر) : گریـه کردن شدید .

ب) ←* ؛ ق) جریکّـه هـاکردن /jerikkəhākərdən/ ؛ بـا) جریکّه – هکردن /jərikkə-hakərdən/ ؛ آ) جریکّـه هکـردن /jərikkə-hakərdan/ ؛ ن) جریکّـه هـاکردن /jərikkə hākərdan/ ؛ ت) ۱. جرهکـردن /jərəhakərdən/ ، ۲. جکـه هکردن /jəkə hakərdən/ ؛

جرینگ/jəring/ (ا.صو) : صدای برخورد دو فلز به هم یـا برخورد آن به سنگ . **نک** : تت لشک .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. جیرینگ /jiring/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) جرینـگ-گاس /jering-gās/ ؛ آک) ←* ؛

جرینگه/jəringə/ (ص.مف) : پایین افتاده .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جراینـگه /jəringə/ ؛ ن) جراینگت / /jeringət/ ؛ع) جـیرانگت /jirenget/ ؛ ت) جیر انگته /jirəngətə/ ؛

جز/joz/ (ا) : گردو . **نک** : آغوز .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛ ب) گوز /gōz/ ؛

جز/jəz/ (ا.صو) : ۱. صدای سوختن وسرخ شدن هیزم، مو، پریا هر چیز دیـگر-سـوختن . ۲. خشـم - غضـب . ۳. نوعی درختچه‌ی خاردار کوهسـتانی . ۴. لفظـی بـرای دور کردن بچّه ها از آتش .

اغر) ۱.←* ، ۲. جـیز /jiz/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) جزماق /jəz-māq/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) جرت /jert/ ؛

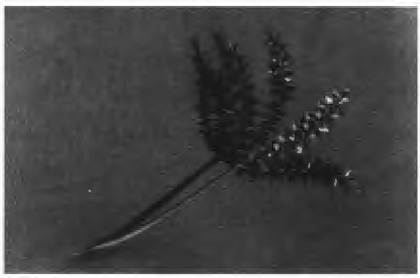
جز/jaz/ : **نک** : گز .

جز/jəz/ (ا) : نوعی تیغ و خار جنگلی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جز/jaz/ (ا) : ۱. نوعی گیاه همیشه سـبز و خـاردار کـه در سنگلاخ‌ها روید . ۲. فندق . **نک** : گز .

س) جز /jez/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛

جز

جز/jəz/ (ا.صو/ا) : ۱. صدای سرخ شدن چربی . ۲. تـف - گرمایی که در اثر سوختگی ایجاد شود . ۳. نام گیـاهی است . **نک** : کوله خاس .

ت) ←* ؛

جـزا/jozā/ (ص) : نـاتنی-بسـتگان غـیرخونی کـه از راه خوردن شیر مادر منسوب می شوند. -رضاعی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) جـوزی /jozi/ ؛

جزاندن/jəzāndən/ (مص) : دل کسی را سوزاندن-ایجـاد حسرت کردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. جزوه کاردن /jəzvə-kārdən/ ؛ ق) جزمـال هـــاکردن /jəzmāl hākərdən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جزاندن /jezāndam/ ؛ قص) جزهادائن /jəz-hādāan/ ؛

جزب/jəzbe/ (ا) : بوی سوختن نمد . **نک** : پشم سوت .

اغر) جزمالی گنـد /jəz māli - gand/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جزمقاد /jəz meqād/ ؛ ق) جزمال /jəzmāl/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) جزبه /jəzabe/ ؛ ت) جزبو /jəzəbu/ ؛

جزبازی/joz bāzi/ (ا.مر) : گردو بازی . **نک** : آغوزکا .

اغر) ۱.←* ، ۲. جوز بازی /juz-bāzi/ ؛ ب) ←* ؛ اشر) ۱. جز بازی /joz-bāzi/ ، ۲. جزوازی /joz vāzi/ ؛

جزبازی سکّه ای/joz-bāzi-səkkəi/ (ا.مـر) : نوعـی گردو بازی با سکّه .

اغر) ←* ؛

جزبازی کفی/joz-bāzi-kafi/ (ا.مر) : نوعی گردو بازی .

اغر) ←* ؛

جزبازی ماتی/joz-bāzi-māti/ (ا.مر) : نوعی گردو بازی .

اغر) ←* ؛

جزبزئن/jəz bazoən/ (مـص.مر) : ۱. نـاراحت شـدن . ۲. سوختن پارچه پر، مو و یا هر چیز دیگری کـه صـدای سوختنش بلند شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) جزبزوئـن /jəz bazuan/ ؛ ت) جززئن /jəz zaan/ ؛

جزبل/jəz bal/ (ا.مص) : ۱. نیم سوزکردن چیزی . ۲. روی شعله قرار دادن مرغ و مـاکیان پرکنده برای سوزاندن

پرهای ریز .

اغر) ۱. تش بل /taš bal/ ، ۲.←* ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) بل هدائن /bal hədāən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جزقال /jəz-qāl/ ؛ قمص) ←(ع) ؛ ت) جزدئن /jəzdaan/ ؛ آک) سر سوج /sar-suj/ ؛

جز بو/jez-bu/ (ا.مر) : بوی سوختن نمد . **نک** : پشم سوت .

اغر) جزمالی گند /jəz māli gand/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جزبه /jəz be/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ قمص) جزقاله بو /jəz qālə-bu/ ؛ ت) جزبو /jəzə-bu/ ؛ اشر) جز-مات - بو /jəz-māte-bu/ ؛

جزبی/jozbi/ (ص.نس) : جزیی- به مقدار کم .

اغر) ۱.←* ، ۲. جزمی /jozmi/ ؛ ب) ←* ؛ س) جزی /jozi/ ؛ ق) جزمی /jozmi/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جزبی /jəzbi/ ؛ قمص) جزیی /jozei/ ؛ آک) جوز بی /juzbi/ ؛

جزبیتن/jezbaiten/ (مص.مر) : سوختگی شدید- سوختگی همراه با مچاله شدن . **نک** : جرسوت .

اغر) جزبییتن /jəz-bayitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جزبییتن /jəz baitan/ ؛ع) جزبیتن /jez baytan/ ؛ ت) جزیتن /jəzəytən/ ؛

جزپوست/joz pust/ (ا.مر) : پوست سبزگردو .

اغر) ←* ؛ اشر) پوست - جز /puste-joz/ ؛ آک) سیل /sil/ ؛

جزپی/jəzpi/ (ا.مر) : دنبه ی آب کرده . **نک** : اویوی پی .

اغر) جزداغ /jəz dāq/ ؛ ق) جزّریک /jəzrik/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جزقلیق /jəz-qəliq/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جزپی /jəz pi/ ؛ ن) ←* ؛ ت) جزّک /jəzzək/ ؛ اشر) جز- غاله /jəz-qālə/ ؛

جزجز/jəzjəz/ (ا.صو) : صوتی برای بیان صدای چیزی که در روغن داغ اندازند . **نک** : پکّه پکّه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جزّوز /jezzuvez/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قمص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

جزجز بزئن/jəz-jəz-bazoən/ (مص.مر) : ۱. التماس و زاری کردن . ۲. کنایه از: در حسرت چیزی بودن و ناراحت شدن از چیزی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جزجزبوئن /jəzjəz bazuan/ ؛ع) جزجزبزان /jez-jez-bezān/ ؛ قمص) جزه بزه بزوئن /jəzə-bəzə-bazoon/ ؛

جزچال/joz čāl/ (ا.مک) : ۱. کوهی در دوازده کیلومتری جنوب شهرستان کتول به ارتفاع ۲۰۷۸ متر . ۲. جایی که درخت گردو روید .

جزچالی/joz-čāli/ (ا.مر) : ۱. نوعی گردو بازی . ۲. جایی که پر از گیاه گردو باشد . **نک** : اغوز چالی .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ اشر) جزوازی /jez vāzi/ ؛

جزچامه/joz-čāmə/ (ا.مر) : نهال گردو . **نک** : آغوزهال - آغوز شل .

اغر) ۱.←* ، ۲. جزوشته /joz-vəštə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

جزچکله/jozčəkələ/ (ا.مر) : مغز گردو . **نک** : آغوز چکه.

اغر) ←* ؛ آک) آغوز ماغز /āquz-māqz/ ؛

جزچینی ما/joz čini mā/ (ا.مر) : ماه رسیدن و چیدن گردو که همان «کرچ ماه تبری » یا مهر ماه است . **نک** : اغوز چین ما .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

جز-حلوا/joz-həlvā/ (ا.مر) :

حلوای گردویی. یکی از انواع حلواهای سنّتی منطقه‌ی استارآباد غربی است. مردم این منطقه در شب نشینی‌ها، جشن ها و مراسم عزاداری برای رفتگان از این حلوا می‌پزند. طرز تهیه‌ی آن به شرح زیر است: ابتدا برنج گرده یا نیم دانه را خیس کرده، سپس آن را با مقدار مساوی مغز گردو مخلوط کرده و در هاون بزرگ چوبی به نام سیرکوب sirkub (سیرکو sirku) ریخته و خوب می سایند تا نرم شود. ماده‌ی حاصل ، دنگتو (dangetu) نام دارد. پس از آن ظرفی را بر شعله‌ی آتش گذاشته، دنگتو را در آن تفت می‌دهند. سپس مقداری روغن داغ شده را به آن اضافه کرده، وقتی روغن با دنگتو به خوبی مخلوط شد، شکر و آب را به آن اضافه می‌کنند. آب باید به مقداری باشد که حلوا خوب بپزد. به هنگام طبخ و پختن، حلوا را با قاشق چوبی بلندی به نام کترا = kātrā و یا راکرند rākerand (صفحه ای چوبی و تقریبا مربع شکل و مسطّح که قسمت

جلوی آن تیز وپشت آن به دسته‌ای چوبی متصل است) زیـر و رو می‌کنند. تا زمانی که حلوا به روغن بیفتـد وقتـی حلوا پخت، گلاب و زعفران آب کرده را بـه آن اضافـه می‌کننـد برای آن‌که متوجه شوند حلوا خوب به روغن افتـاده بـا کـف دست به آن ضربه می زنند. اگر حلوا کاملاً پخته و به روغن افتاده باشد به دست نمی‌چسبد.

جز حلوا/joz- həlvā/ (ا.مر) : حلوا گردویی - حلوایـی کـه از مغز گردوی کوبیده ، برنج گرده کوبیده یا نیـم دانـه ی کوبیـده، روغـن،شـکر، گلاب و زعفـران آب کـرده درست شود . **نک** : آغوزحلوا .

اغر) ←* ؛ *اشر)* ۱. جزحلـوا /joz-halvā/ ، ۲. حلـوا جـز /halvā-joz/ ؛

جزخارش/jozxārəš/ (ا.مر) : خورشت فسنجان–نام دیـگر آن «متن جم» است . **نک** : آغوزخرش .

اغر) ←* ؛ *اشر)* جز- خئرش /joz-xoərəš/ ؛

جزدار/joz dār/ (ا.مر) : درخت گردو . **نک** : آغوز دار .

اغر) ←* ؛ *اشر)* دار جز /dāre-joz/ ؛

جزداربن/jozdārbən/ (ا.مک) : ۱. روستایی در قائم شـهر . ۲. دهکده ای از بیرون بشم نوشهر . ۳. روستایی در دو هزار تنکابن .

جزدئن/jezdaen/ (مص.مر) : **نک** : جزبل .

ت) جزدئن /jəzdaan/ ؛

جزدله/joz-dələ/ (ا.مر) : مغزگردو . **نک** : آغوزدله - آغوز چکّه .

اغر) ۱.←* ، ۲. جزمغـز /joz-maqz/ ؛ *اشر)* جز دلـه /joz-dələ/ ؛

جزر/jazr/ (ا) : شکنجه- محرف زجر- رنج و عذاب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جـزر /jazer/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* زجـر /zajr/ ؛ | گ) ←*(قض)* ؛

جز-رش/joz-roš/ (ص.فا) : ۱. کسی که با چوب بلند گردو را پایین بریزد . ۲. چوبی بلندبرای چیدن گردو . نـک : آغوزرم - آغوز رشا .

اغر) ۱.←* ، ۲. جز-شن /joz-šən/ ؛ ب) ←* ؛ *اشر)* جزشان /joz-šān/ ؛

جز-ریک/jez-rik/ (ص.نس) : سوختگی شدید-سـوختگی همـراه بـا مچالـه شـدن-سـوخته و جزغالـه . نــک : جرسوت .

اغر) جرسوت /jersut/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ آک) جزغاله /jaz-qālə/ ؛

جزغال/jəzqāl/ (ص) : ۱. خیلی برشته شده- بسیار سوخته . ۲. گیاه چسبک از تیره ی گندمیان . **نک** : ججریک .

اغر) جزغاله /jəzqālə/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* ←*(اغـر)* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) ←* ؛

جزغال بویین/jezqāl-bavian/ (مص.مر) : بسیار سوختن .

اغر) جزغاله بوییـن /jəzqālə-baviyən/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ ق) جزغـال بیّـن /jəzqāl bayyən/ ؛ *بـا)* ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ *آ)* جزغال ببین /jezqāl-babeyan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←(آ) ؛ *قص)* جزغال بیّــن /jəzqāl-bayyan/ ؛ ت) جزغـال بئـن /jezqāl-baan/ ؛ *اشر)* جزغال –هابیین /jezqāl-hābiyən/ ؛

جزغاله/jəzqālə/ (ص.نس) : ۱. ســوختن چـیزی بـه طـور کامل . ۲. دنبه ای که آب شود و قسمت های گوشـت آن باقی بماند ته مانده‌ی پی داغ شده . **نک** : ارقدال .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جزغالـه /jezqālə/ ؛ *با)* ۱.←* ، ۲. زینگالـه /zingālə/ ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. زنگالـه /zəngālə/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) جزغالــه /jəzqālə/ ؛ *اشر)* جزغاله /jezqālə/ ؛ آک) ←* ؛

جزغالـه- بوییـن/jəzqālə-baviyən/ (مـص.مــر) : زیــاد سوختن چیزی- زیاد سوختن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جزغاله بیّــن /jəzqālə-bayyən/ ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) جزغاله بئن /jezqālebaan/ ؛

جزغالـه-هـاکردن/jezqālə-hākerdən/ (مـــص.مــر) : ۱. سوختن . ۲. سوزاندن پرهای ریز مرغ پرکنده بــر روی شعله . ۳. حالت سوزاندن سریع . **نک** : جزبل هدائن - جزبل .

اغر) جزغاله-هکاردن /jezqālə-həkārdən/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جزبل هـادائن /jəz bal hādāan/ ؛ ع) جزغاله هاکردن /jez qālə hākordan/ ؛ قص) کزهادائن /kez-hādāan/ ؛ ت) جزغاله هکردن /jəz qālə hakərdən/ ؛ اشر) جزغالـــه-هـــاکئردن /-jezqālə hākoərdən/ ؛

جزغالی/jezqāli/ (ا) : قلقلک- محرّف گزلاقی .

ب) ←* ؛ س) ۱. جزلاقی /jezlāqi/ ، ۲. جزقلـــی /jezqəli/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. گزلاقـــی /gəzlāqi/ ؛ بـا) ۱. جزلاقـــی /jəzlāqi/ ، ۲. گزلاقی /gəzəlāqi/ ؛ آ) گزلاق / gəzlāq/ ؛ | ک) گیج گالی /gijgāli/ ؛

جزغالی هدائن/jezqāli-hedāən/ (مص.مر) : قلقلک دادن.

ب) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. گزلاقی هدائـن /gəzlāqihədāən/ ؛ با) گزلاق – هدائـن /gəzlāq-hədāən/ ؛ آ) گزلاق هدائـن /gəzlāqhədāan/ ؛

جزغه/jəzqə/ (ا) : جای مملو از درخت و درختچه . نـک : جنجل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) جز /jəz/ ؛

جزک/jezak/ (ا) : دنبه‌ی آب کرده . نک : او-بوی -پی .

ن) جـزّک /jəzzak/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) جــزّک /jəzzək/ ؛

جزکال/joz-kāl/ (ا.مر) : ۱. گردوی درشت . ۲. یـک عـدد گردو . نک : اغوزکل – آغوزکال .

اغر) ←* ؛ اشر) جز-دانه /joz-dānə/ ؛

جزکتی/jəz-kəti/ (ا.مک) : نام مرتعی در حومه‌ی شیرگاه .

جزکرات/joz-kərāt/ (ا.مر) : ازدرختان جنگلی .

س) کرات /kerāt/ ؛ ن) کرات /karāt/ ؛

جزکشتی/joz-kəšti/ (ا.مر) : نوعی بـازی بـا گردو کـه دو گردو را روی هم سوار کنند . نک : آغوزکاری .

اغر) ←* ؛

جز-کـوت کـوت/joz-kout-kout/ (ا.مـر) : ازانـواع گردو بازی .

اشر) ←* ؛

جزلاغ/jəzlāq/ (ص.مر) : خیلی برشته شده .

اغر) ۱. جزغال /jəzqāl/ ، ۲. جزغاله /jəzqālə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) جزغـال /jezqāl/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغـر) ؛ع) جزغالـه /jezqālə/ ؛ قـص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ آک) ←* ؛

جزلاغی/jəzlāqi/ (ص.نس) : ته مانده ی دنبه ی داغ شده . نک : جزغاله .

اغر) جزغاله /jəzqālə/ ؛ ب) ←* ؛ ق) جزریـک /jəzrik/ ؛ بـا) ←(اغـر) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ع) ←(اغـر) ؛ قـص) جزّک /jezzak/ ؛ ت) جزّک /jezzək/ ؛

جزلیک/jezzlik/ (ا) : ته مانده‌ی پی آب شده .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) جزّک /jezzak/ ؛

جزما/jasmā/ (ا.مک) :

محلّی در دو هزار خرّم آباد که به روایتی مدفن ابوالقاسم بـن کیا ابوالحسن المؤید بالله از نوادگان علی بن ابی طـالب (ع) از امامان زیدی است.

جزمـاغ/jezmāq/ (ا) : ۱. جزغالـه . ۲. بـوی سـوختگی چیزهای پشمی .

ب) جل گله گند /jəl-galə-gand/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) جز-مات-گند /jəz-māte-gand/ ؛

جزماق بو/jezmāqəbu/ (ا.مر) : بـوی سـوختگی ناشـی از پشم .

س) جزمقـادبو / jəzməqād-bu/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) جزبـه /jəzə be/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) جزبو /jəzə bu/ ؛ اشر) جز-مات-بو /jəz-māte-bu/ ؛

جزمال گند/jəz-māl-gand/ (ا.مر) : ۱. بوی سوختن نمـد . ۲. بوی سوختگی پارچه ی نخی . نک : پشم سوت .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) ←* ؛

جزمغاد/jəzməqād/ (ص.مر) : جزغاله .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛

جز-مغز/joz-maqz/ (ا.مر) : مغز گردو .

اغـر) ←* ؛ اشـر) جـز-دلـه /joz-dələ/ ؛ آک) آغوزمـــاغز /āquz-maqz/ ؛

جزمقاد/jəz meqād/ (ص.مر) : نک : پشم سوت .

جزملیار/joz-məlyār/ (ا.مک) : مزرعه ای در شمال شرقی «بالا جادّه» کردکوی .

جزمی/juzmi/ : جزیی .

اغـر) ۱.←* ، ۲. جزبـی /jozbi/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ۱. جزمـی /jozmi/ ، ۲. جـوزی /jozi/ ؛ ق) ←* ؛ با) جزبـی /jozbi/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) جزوی /jəzvi/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) ←(با) ؛ آک) جوزبی /juzbi/ ؛

جزنون/joz-nun/ (ا.مر) : نوعی نان خانگی با مغـز گردو . **نک** : اغوزنون – اغوزکتّا .

اغر) ←* ؛

جزنیکا/jəz-nikā/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

جزوبز/jezo-bəz/ (ا.مص/ا.صو) : ۱. به کنایه: سرو سرّی بـا هم داشتن . ۲. بریان کردن . ۳. صـدای سـرخ کـردن چیزی در روغن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جزّوبز /jezzobez/ ؛ ن) جزو–وز /jəzo vəz/ ؛ ع) جلـز–ولـز /jelez velez/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) جـزّو–وز /jezzo-vəz/ ؛

جزوبزهـا کردن/jəz-o-bəz-hākərdən/ (مـص.مـر) : بـی قراری کردن و ناآرام نبودن .

اغر) جزو–وزهکاردن /jəzo-vəz-həkārdən/ ؛ ب) جز و بـز هکـــــــــــوردن /jəzobəz-həkordən/ ؛ س) ←* ؛ ق) جزوبزهــاکردن /jezzo bəz hākərdən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) جزوبزهکـردن /jəzo-bəz-hakərdan/ ؛ ن) جـزو وزهـاکردن /jəzo-vəz-hākərdan/ ؛ اشر) جزّو–وز–هاکئردن /jezzo-vəz-hākoərdən/ ؛

جـزّوپزهکـاردن/jezzo-pəz-həkārdən/ (مـص.مـــر) : ۱. التماس کـــردن – خواهـش کـردن . ۲. نـالیدن ،زاری کردن .

اغــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جــزّوپزهـــاکردن /jezzo-pəzhākerdən/ ؛ ق) جزووز هاکردن /jəzzo vəz hākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛

جز–وشته/joz-vəštə/ (ا.مر) : نهال گردو . **نک** : جزچامـه – آغوزشل .

اغر) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) جز–وشده /joz-vešdə/ ؛

جزوک/jəzuk/ (ص.نس) : عصبانی ، کسی که زود عصبی شود– زود خشم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

جزوه کاردن/jəzvə-kārdən/ (مص.مـــر) : در تنگنـا قـرار دادن– به تنگ آوردن کسی .

اغر) ←* ؛

جزوی/jozvi/ : جزیی . **نک** : جزمی .

اغر) ۱.←* ، ۲. جزبی /jozbi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) جزمـی /jozmi/ ؛ با) ←* ؛ آ) جزوی /jəzvi/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) جزبی /jozbi/ ؛ آک) ←* ؛

جزهادان/jez hādān/ (مص.مر) : ۱. حالت سوزاندن سریع . ۲. دل کسی را به درد آوردن . **نک** : جزبل .

اغـر) جــز–هدائـــن /jəz-hədāən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) جیزهدائن /jiz-hedāən/ ؛ ق) جزهدائـــن /jəz-hedāən/ ؛ بـا) ←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جزهادائن /jəz hādāan/ ؛ ع) ←* ؛ ت) جز–دئن /jəz-daan/ ؛ .

جز–ها کردن/jəz-hākordan/ (مص.مر) : عصبـی شـدن و لج کردن .

اغر) جزهکاردن /jəz-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ۱. جزهکــردن /jəz-hakərdən/ ، ۲. کزهکـــردن /kəz-hakərdən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) جـز–هــاکردن /jəz-hākərdan/ ؛ ع) جز–هاکردن /jez-hākordan/ ؛

جز–هایتن/jez-hāytan/ (مـص.مـر) : سـرمازدگی و یـا از گرما سوختن .

اغر) جوز–بزوئـن /juz-bazuən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

جز–هتن/jez-həten/ (مص.مر) : **نک** : جزبزوئن .

ت) ←* ؛

جزّه–جزّه/jəzzə-jəzzə/ (ا.صو) : صدای حاصل از ریختن آب یا چربی گوشت کبابی بر روی آتش .

اغـر) ۱.←* ، ۲. جـز–جــز /jəz-jəz/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جز–جز /jez-jez/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ←* ؛

جز–هدائن/jəz-hədāan/ (مــص.مـر) : **نـک** : جزبزئـن – جزاندن .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائمشهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**) گیلی ، **پ**) پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جز-هـادائن /jəz-hādāan/ ؛ ع) جـز-هـایتن /jez-hāytan/ ؛ ت) جز-دئن /jez-daen/ ؛

جزه-وزه-هاکردن/jezə-vazə-hākerden/ (مص.مر) : **نک** : جزّه بزهکاردن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جزو-وز-هـاکردن /-jəzo vəz-hākərdan/ ؛

جزی/jozi/ (ص) : گوسـفندی کـه به رنـگ چـوب گردو باشد . **نک** : اغوزی .

اغر) ←* ؛

جزی-بزی-هـاکردن/jezi-bezi-hākerdən/ (مـص.مـر) : گفتگو کردن -داغ شدن گفتار- با سروصدا حـرف زدن . **نک** : جری پری بکشیین .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

جس/jas/ :

ق) ←* ؛ پ) جواک /jevāk/ ؛ باس) گاتـو /gāthu/ ؛ او) گاتو /gātu/ ؛

جسّن/jəssan/ (مص) : پرش بلند-جستن . **نک** : بپرسّن .

اغـر) ←* ؛ ب) بجسـتن /bajəstən/ ؛ س) بجسـتن /bajestən/ ؛ ق) پـرّش /perreš/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ← ؛ ت) ۱.← ، ۲. جسّن /jassen/ ؛

جسّه/jəssə/ (ا) : هیکل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. جسته /jəstə/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جسّـه /josse/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛

جش/jaš/ (ا) : آشغال- کثافت .

ن) جرش /jarš/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛

جشکی/jəški/ (ا.مـک) : منطقـه زراعـی در شـمال «بـالا جادّه‌ی کردکوی» .

جشم/jašm/ (ا) : سور-جشن .

اغـر) ۱.←* ، ۲. جشـن /jašn/ ؛ ب) ←* ؛ س) جشـن /jašn/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ اشر) جشـت /jašt/ ؛ آک) ←* ؛ پ) یشن /yašn/ ؛

جشن/jašn/ (ا) : شادی- جشن .

ب) جشـم /jašm/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ پ) یزن /yazn/ ؛ او) یسنه /yasna/ ؛

جشن/jašən/ (ص) : کثیف .

ن) ۱.←* ، ۲. جرشن /jaršən/ ؛ ع) ←(ن) ؛

جعده/jadeh/ (ا) : جادّه .

اغر) جده /jadə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) جـادّه /jāddə/ ؛ ق) جادّه /jāddəh/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) جعده /jaedə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ آک) ←* ؛

جعده-لو/jade-lo/ (ا.مر) : کنار جادّه .

اغـر) جـده لـو /jadə-lo/ ؛ ب) ختّـه لـو /lo-xattə/ ؛ ق) جادّه-لو /jādde- lu/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) جعده لب /jade-lab/ ؛

جعقه/jaeqə/ (ا) : درگیری دو حیوان -درگیری دو سگ یا دو شغال .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جقه /jaqə/ ؛

جغ و وغ هاکردن/jeq-o-veq-hākordan/ (مص.مـر) : داد و فریاد کردن-بلند حرف زدن . **نـک** : جـغ جـغ هـا کردن .

اغـر) جـغ - و- وغ هکـاردن /jəqo-vəq-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) ←* ؛ بـا) جـغ و وغ هکـردن /-jaqu- vaq hakərdən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) جـغ و وق هکـردن /jeq-o-veq-hakerdan/ ؛ ت) جـغ وغ هکـردن /hakərdən jeqveq/ ؛

جعوه/jaevə/ (ا) : جعبه- صندوق .

اغـر) ۱. جـوه /javə/ ، ۲. جبـه /jabə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) جـوه /jave/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲.←(اغـر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) جبـه /jabə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛

جعوه-کنّل/javə-kannel/ (ا.مر) : کندوی عسل .

اغـر) جـوه - کنـدل /javə-kandel/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) کندل جبه /kandel-jabə/ ؛ ق) جـوه-کنّـل /jave-kannel/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ قص) جبـه کنـدو /-jabə kandu/ ؛ ت) کندل /kandəl/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

جغ/jaq/ (ا) : ۱. جیـغ ـفریـاد– شـیون – داد و فریـاد ۲. فشارفشار آوردن. ۳. هول دادن .۴. پارس ناگهانی سگ . **نک** : جرّه .

اغر) ۱. جـغ /jeq/ ، ۲. جـغ /jəq/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ۱. جـغ /jəq/ ، ۲. جیغ /jiq/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←*(اغر)* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* جیغ /jiq/ ؛ *ت)* ←*(س)* ؛ *اشر)* جغ /jeq/ ؛ آک) ←*(قص)* ؛

جغ/joq/ (ا) : مرضی است که شخص مبتلا به آن هرچه غذا خورد سیر نمی شود– سیری ناپذیر– بسیار پراشتها.

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. جقـد /joqd/ ؛ ن) جـق /jəq/ ؛ع) ←* ؛

جقّاد/jaqqād/ (ص) : ۱. پـر سـروصدا . ۲. شـارلاتان . ۳. سالم و تندرست .

اغـر) جـغ جغـی /jəq-jəqi/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) جغجغو /jaqjaqu/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←*(ق)* ؛

جغ ایته/jaqitə/ (ص.مف) : فشرده شده .

اغر) جغ – بیته /jəq-baytə/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* جق آیتـه /jəqāytə/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ۱. جق آیئت /jeq-ait/ ، ۲. جـق– هییـت /jəq-hait/ ؛ *آ)* جـغ–اییـت /jəq-ayit/ ؛ ن) جغیـت / jəqit/ ؛ع) جغ هاییت /jeq-hāit/ ؛ *ت)* جغیت /jəqaytə/ ؛ آک) جیغاگیته /jiqāgitə/ ؛

جغ– بزئن/jəq-bazoən/ (مص.مر) : فریاد کشیدن . **نـک** : جرهکاردن .

اغـر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ ق) جـق بزوئـن /jaqbazuən/ ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←*(ق)* ؛ ن) جغ–بزوئن /jeq bazuən/ ؛ *ت)* جـغ زئن /jeqzaan/ ؛ *اشر)* ←* ؛

جغ–بکشین/jaq-bakəšian/ (مص.مر) : فریاد کشیدن .

اغر) جغ – بکشـیین /jeq-bakešiyən/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* ←*(اغر)* ؛ ق) جیـغ بکشـیین /jiqbakəsiyən/ ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ *قص)* جیغ بکشیین /jiq-bakəšiyan/ ؛

جغ– بلن – هـا کردن/jaq-bəlan-hākərdan/ (مـص.مـر) : **نک** : جرهکاردن .

اغـر) جـغ–بلـن–هکـاردن /jeq-bələn-həkārdən/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ *اشر)* جرق–ورق– هاکئردن /jəreq-vəreq-hākoərdən/ ؛

جغ–بیاردن/jəq-beyārdən/ (مص.مر) : فشار آوردن . **نک** : پلخ .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* جق هـایتن /jəq-hāytən/ ؛ ق) ←*(س)* ؛ *بـا)* ۱.←* ، ۲.←*(س)* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جغ بیردن /jeq-beyardan/ ؛

جغ–بیته/jeq-baytə/ (ص.مف) : فشرده شده . **نک** : جـغ ایته .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* جغ بـهیت /jeq-bahit/ ؛ *آ)* جغ هییـت /jəq hayit/ ؛ ن) جـغ هـاییت / jəq hāit/ ؛ع) ←*(ن)* ؛ *ت)* جغیته /jəqaytə/ ؛

جغ تی/jaqti/ (ق.مق) : خیلی کم–مدّت زمان اندک . **نک** : جخت .

ق) جختـی /jaxti/ ؛ *بـا)* ←*(ق)* ؛ ن) جخـت /jaxt/ ؛ع) ←*(ن)* ؛ *ت)* جغتی /jaqtəy/ ؛

جغ جغانی/jəqjəqāni/ (ا.مـر) : نوعـی اسباب بـازی کـه صدای جالب توجه‌ای دارد .

اغـر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ *قص)* جغ جغه /jaq-jaqe/ ؛ *اشر)* ←* ؛

جغجغانی – دلـه/jəqjəqāni-dələ/ (ا.مـر) : وسیله ای در کارگاه بافندگی که به اندازه ی کف دست است. وسط آن سوراخ بوده و میان آن چوبی اسـت کـه نـخ را بـه «ورد» وصل می کند .

اغر) ←* ؛ ق) سلوم علیک /salum alayk/ ؛

جغجغو/jeqjequ/ (ص.نس) : ۱. پر سرو صدا–پرحـرف . ۲. حرف گوش کن . **نک** : پرچکن .

اغر) ۱.←* ، ۲. جغجغـو /jeqjequ/ ؛ *ب)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* جـغ –جغـی /jaq jaqi/ ؛ ن) ←*(آ)* ؛ع) ←* ؛ *قص)* ۱.←*(آ)* ، ۲. جـغ جغـی /jəq-jəqi/ ؛ *اشـر)* جغجغنـو /jeqjeqenu/ ؛

جغجغه/jəq jəqə/ (ا) : جغجغه . **نک** : جغجغانی .

اغـر) ۱.←* ، ۲. جغجغـانی /jəqjəqāni/ ؛ *ب)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قـص)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

جغ-جغه/jəq-jəqə/ (ا.مر) : جیغ و داد-فریاد و شیون .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جغ جـغ /jəq-jəq/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(س) ؛

جغ-جغ-هاکردن/jaq-jaq-hākərdan/ (مص.مـر) : ۱. داد و فریاد کردن . ۲. بلند حرف زدن .

اغر) جغ-جغ-هکاردن /jəq-jəq-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) جغ - جغ - هکـردن /jaq-jaq-hakərdən/ ؛ آ) جغ-جغ-هکردن /jaq-jaq-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ قص) جغ جغ هاکردن /jəq-jəq-hākerdan/ ؛

جغ - جغی/jaq-jaqi/ (ص.نس) : از پرندگان بومی شمال سلسله جبال البرز، پرنده ای کـه پرهـای سـینه ی آن سفید رنگ است . **نک** : اسبه چنک .

اغـر) جـغ جفـی /jəq-jəqi/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جغ - جغـو /jeq-jeqow/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛

جغ جغی/jəqjəqi/ (ص.نس) : آدم پر سر و صدا، فـرد بـد اخلاق و عصبانی مزاج، فرد حرّاف و شلوغ کن . **نـک** : پرچکن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جق جقی /jaq-jaqi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(س) ؛

جغ - چیئن/jeq-čian/ (مـص.مـر) : فشـار دادن- چنـگ گرفتن. **نک** : پلخ .

ن) ۱.←* ، ۲. جغ-چیئن /jəq-čian/ ؛

جغ-دار/jəq-dār/ (ص.فا) : کسـی کـه سیـر نمـی شـود. مرض پرخوری .

ب) جغ دار /joq-dār/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱. جـوغ - دار /juq-dār/ ، ۲. جوق دکـت /juq-dakət/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ب) ؛ ت) جغد دار /joqd dār/ ؛

جغ-داشتن/jəq-dāštan/ (مص.مر) : سیرنشدن- اشـتهای زیاد - گرسنگی همیشگی .

ب) جـغ داشـتن /joq-dāštən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جـغ - داشتن /joq-dāštən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جغ-داشتن /joq-dāštan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) جـغ داشـتن /joqdāštən/ ؛

جغ دچی/jəq dači/ (ص.مف) : فشرده شده .

اغر) جـغ بییتـه /jəq bayitə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ بـا) ←* ؛ آ) جغ هچی /jəq həči/ ؛ ن) ←* ؛

جغ – دویین/joq-daviyən/ (مـص.مـر) : گرسـنگی بـی اندازه – سیری ناپذیری. . **نک** : جغ داشتن .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ۱.←* ، ۲. جـوغ دیّـــن /juq-dayyen/ ؛ آ) جغ-دییـــن /joq-dayiyan/ ؛ ن) جـغ دویئـن /jəq davəyan/ ؛

جغر/jeqer/ (ا) : ۱. شاخه های درهم رفته ی درختـان . ۲. رشته های سفید متصّل به تخم خربزه . **نک** : اغلات .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) جغز /jaqəz/ ؛

جغر-هاکردن/jaqer-hākardən/ (مص.مر) : لختـه شـدن خون .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

جغری/jaqri/ (ا.مـک) : چشـمه ای در روسـتای یخکـش بهشهر .

جغز/jaqəz/ (ا) : ۱. سرشاخه ی اضافی درخت. سرشاخه‌ی نازک . ۲. بوته‌ی گیاهان خاردار.

ق) جیله /jilə/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

جغ - زئن/jəq-zaan/ (مص.مر) : داد زدن .

اغـر) جـغ - بزئـن /jeqbazoən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) جـغ بزوئـن /jeq-bazuən/ ؛ ق) جـغ-بزوئـــن /jeq-bazuen/ ؛ آ) جـغ-زدن /jeq-zadan/ ؛ ن) جـــغ-بزوئـــن /jeq-bazuan/ ؛ قص) جیغ بزوئن /jiq-bazuan/ ؛ ت) جغ زئن /jəq-zaan/ ؛ اشر) ←* ؛

جغل/jəqəl/ (ا) : کنایه از: بچّه .

اغـر) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) جاقلـــه /jāqalə/ ؛

جغل - بغل/jaqol-baqol/ (ا.مر) : خورشتی که بـا جـگر و گوشت و مرغ و سـیب زمینـی درسـت کننـد . **نـک** : چغرمه .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جغوربغـــور /jaqur/baqur/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) جغول - وغـول /jaqul-/vaqul/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

جغلتو/jaqəltu/ (ا) : کاسه ی منقوش مخطّط ویژه ی استحمام زائو . **نک** : تاس .

آ) ←* ؛ ن) چلتاس /čeltās/ ؛

جغن/jəqən/ (ص.نس) : جیغو–فریاد زن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جیغن /jiqen/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جغن /jaqən/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جغ - نزئه/jəq-nazoə/ (ص.مف) : پخته نشده –به گوشت و یا غذای نپخته گویند . **نک** : بپت نپت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) ←* ؛

جغ و بغ/jəq-o-bəq/ (ا.مر) : ۱. سر و صدا . ۲. فشار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

جغوک/jaquk/ (ا.مص) : ۱. درگیری . ۲. گلاویز شدن .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

جغون/jaqun/ (ا/ا.مص) : گلاویز–دعوا– به هم پریدن .

آ) ←* ؛

جغ - و- وغ/jeq-o-veq/ (ا.مر) : جیغ و داد– سر و صدا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جغ - و - وغ /jaq -o-vaq/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) جغ وق /jəq - vəq/ ؛

جغه/jaqə/ (ا) : ۱. حالت مبارزه دو گربه یا دو سگ، گاهی برای دو انسان نیز به کار می رود . ۲. دعوا . ۳. سگ جنگی .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

جقّه//jaqqə (ا) : ۱. صدای جنگ دو سگ - درگیری سگها . ۲. کنایه از: درگیر شدن مداوم دو نفر .

ب) ۱.←* ، ۲. جقّه /jaqqə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

جغ - هائیت/jeq-hāeit/ (ص.مف) : فشرده شده . **نک** : جغ ایته .

اغر) جغ - بییته /jəq-baitə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) جغیت /jeqaitə/؛

جغ هائیته/jəq hāeitə/ (ص.مف): فشرده شده . **نک** : جق دچی .

اغر) جغ بییته /jəq bayitə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جغ هییت /jəq-hayit/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

جغ - هادائن/joq-hādāan/ (مص.مر) : فشار دادن–در تنگنا قرار دادن .

اغر) جغ هدائن /jəq - hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جغ هادائن /-jeq hādāan/ ؛ع) جغ– هادان /jeq- hādān/ ؛

جغ هایتن/jəq-hāytan/ (مص.مر) : تحت فشار قرار گرفتن–فشار آوردن – در تنگنا قرار دادن .

اغر) جغ - بییتن /jəq - bayitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جغ–هایتن /jəq-hāytən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

جغه - بیتن/jaqə-baytan/ (مص.مر) : ۱. جنگ حیوانات گربه سان با هم . ۲. سرشاخ شدن، درگیری حیوانات . **نک** : جغه .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

جغ - هچیین/jəq-həčiyən/ (مص.مر) : فشرده–فشرده شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جغ - هچیین /jəq-həčiyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛

جغ - هدائن/jəq-hədāən/ (مص.مر) : ۱. با فشار قرار دادن جسمی بین دو چیز . ۲. منگنه کردن . **نک** : پلاش - پلوش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جغ - هدائن /jəq-hədāan/ ؛ ن) جغ - هادائن /jəq-hādāan/ ؛ع) جغ هادان /jeq-hādān/ ؛

جغه دکتن/jaqə-daketan/ (مص.مر) : ۱. درگیری سگها . ۲. درگیری دو درنده .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

جغه - و - جغون/jaqə-o-jaqun/ (ا.مر) : درگیری سگ ها– درگیری دو درنده . **نک** : جغه دکتن .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

جغ هیته گوز/jəq-haytə -guz/ (ا.مر) : بادی که در معده حبس شده باشد .
با) ←** ؛

جغیتن/jəqeytən/ (مص.مر) : تحت فشار قرار دادن .
ت) ←** ؛

جفا کنده/jəfā- kandə/ (ا.مک) : یکی از روستاهای بندرگز که نام دیگر آن «چیپاکنده» است .

جفت/jəft/ (ا) : ۱. جفت رحم پس از زایمان . ۲. جفت – مقابل طاق . **نک** : آلش .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ۱.←** ، ۲. جفت /joft/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) جفته /jəftə/ ؛ آ
ک) جوفت /juft/ ؛ پ) جُخت /jaxt/ ؛ او) یوختا /yuxtā/ ؛

جفت/jəft/ (ا) : ۱. چوبی که به گردن گاو اندازند و به خیش متصّل باشد . ۲. دو گاو نری که زمین را با هم شخم زنند . ۳. یوغ گردن اسب و ورزا–خیش . ۴. دو چیز با هم . **نک** : جت ازال – جتاج .
اغر) ۱.←** ، ۲. جفت /jefət/ ؛ ب) ←** ؛ س) جت /jet/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. جفت /jeft/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) جد /jed/ ؛ ت) جفت /jeft/ ؛ اشر) ←** ؛

جفت – بپرسن/jeft-bapperesan/ (مص.مر) : پرش–جفت پا – جفت پا پریدن .
اغر) جفت – بپرییـن /jəft-bappəriyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جفت بپّرستن /jeft-bapperestən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) جفت بپرّسن /jeft- bapperessan/ ؛ اشر) جفتی – بپریین /jefti-bapəriyən/ ؛

جفت – بیتن/bitan–jəft/ (مص.مر) : ۱. فنیّ در کشتی محلّی همانند فنّ درخت کن در کشتی آزاد . ۲. زن گرفتن – شوهر کردن .
اغر) جفت بییتن /jəft-bayitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) جفته – بیتن /jeftə- baytan/ ؛ قص) جفت – گیتن /jəftə-giten/ ؛

جفت – بیّن/jeft-bayyen/ (مص.مر) : جفت شدن .
با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) جفت بیّن /jəft-bayyan/ ؛ ع) جفت ببین /jeft -babeyan/ ؛ قص) جفت بیّن /jeft -bayyan/ ؛

ت) جفت بئن /jəft baan/ ؛
اغر) جفت پا /jəft pā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) جف پا /jəf pā/ ؛ اشر) جفت – پا /jəfte- pā/ ؛

جفت – پر/joft- par/ (ا.مر) : مرحله ای از رشد شالی که در آن غلاف نشا دو برگه شود . **نک** : آبس بیّن .
ب) ۱.←** ، ۲. جفت پر /jəft- par/ ؛ س) ۱.←** ، ۲. جفت پر /par - jəftə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←(س) ؛ آ) جفت – پر /jəftə - par/ ؛ ن) ←** ؛

جفت تاق/jəft- tāq/ (ا.مر) : نوعی بازی محلّی در کتول . **نک** : اغوز – چالی .
با) ←** ؛ اشر) ←** ؛

جفت توغ/jəfte-toq/ (ا.مک) : از مراتع شبه جزیره ی میان کاله .

جفت – جمبال/jəft - jambāl/ (ص.مر) : سرسخت .
ب) ←** ؛

جفتک/jəftək/ (ا) : لگد –جفتک – با دو پا لگد زدن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) جفتک /jəftek/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) جفتـکْ /jəftak/ ؛ ع) جفتک /jeftak/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) جفتک /jəftək/ ؛ اشر) جفدک /jəfdak/ ؛ آک) جوفتک /juftak/ ؛

جفتک بزوئن/jəftək-bazoən/ (مص.مر) : لگد زدن – جفتک زدن– با دوپا لگد زدن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) جفتک – بزوئن /jəftak - bazuan/ ؛ ع) جفتک بزان /jeftak-bezān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) جفتک زئن /jəftək zaan/ ؛ اشر) جفدک – بزئن /jəfdak - bazoən/ ؛

جفت کو/jəfte- ku/ (ا.مک) : دو تپّه ی عظیم، یکی کنار رودخانه قادی خیل و دین تپّه و دیگری کنار رودخانه ی داراب کلا است، که این دو تپّه را جفت کوه گویند .
س) ←** ؛

جفتلک /jef telek/: جفتک – جفتک زدن

جفت – و– تاق/jəft-o-tāq/ (ا.مر) : نوعی بازی محلّی در

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

کتول .

جفت ورزا/jəftə- vərzā/ (ا.مر) : ۱. یک جفت گاو نـر کـه آن دو را با هم برای شخم زمیـن بـه کـار گیرنـد . ۲. جفت و زوج . **نک** : جفت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) جفـت – ورزا /jəftə- vərzā/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲. جفـت – ورزا /jəft - varzā/ ؛ع) ←** ؛ ت) جفتـه ورزا /jeftə- varzā/ ؛ اشر) ورزا – جفت /vərzā- jəft/ ؛

جفت – ولگ/jeftə-valg/ (ا.مر) : دو برگه شدن شالی .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) جفـــت – ولگ /jəftə-valg/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛

جفته/jəftə/ (ا) : جفتک .

بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) جفتـــک /jeftak/ ؛ ت) جفتک /fəftək/ ؛

جفت – ها کردن/jəft-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. دو چیز را به یکدیگر نزدیک کردن . ۲. میزان نمـودن مگسـک تفنگ با هدف . ۳. چندین شکار را با یـک تـیر هـدف گرفتن . ۴. آماده کردن اسب‌ها برای مسابقه یا جشن .

اغر) جفت – هکـاردن /jəft-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ۱.←** ، ۲. جفـت هکـــردن /jət-hakərdən/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ع) جفت – هـاکردن /jəft-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) جفت – هکردن /jəft-hakərdən/ ؛ اشر) جفت – ها کتردن /jəft - hākoərdən/ ؛

جفته – بزوئن/jəftə- bazuan/ (ص.مر) : جفتک زدن .

آ) ←** ؛

جفته – پر/jəftə-par/ (ا.مر) : ۱. رشد مرحله ای از شـالی . ۲. غلاف دار شدن خوشه ی شالی .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) جفت – پـر /jəftə-par/ ؛ ن) ←** ؛ع) جفت – پر /jeft- par/ ؛

جفتی/jəfti/ (ا.مص) : ۱. نزدیکی کردن جنس نر و ماده به هم . ۲. زوج – دوتایی .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) جفـت – گیـــری /jəft-giri/ ؛ اشـر) ←(ع)؛

جفتی- جفتی/jəfti- jəfti/ : جفت جفت – جفتی جفتـی- زوج زوج .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) جفت جفت / jəft-jəft/ ؛ ن) ←** ؛ع) ←(آ) ؛ قص) ←** ؛ ت) ←(آ) ؛

جفتی – خونـی/jəfti-xuni/ (ا.مـص) : دو خوانـی و هـم سرایی دو نفره، در برخی مجالس تعزیه جفتـی خوانـی نامیده می شود. جفتی خوانی با سؤال و جواب های دو نفره در تعزیه تفاوت دارد. از نمونه های جفتـی خوانـی می توان به آوازهای التماس آمیز طفلان مسلم اشـاره کرد .

س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ع) ←** ؛

جف جف/jəf - jəf/ : کنار هم – جفت هم .

اغر) ۱.←** ، ۲. جفت جفـت /jəft - jəft/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) جف – جفـت /-jəf jəft/ ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) جفـت جفـت /jəft jəft/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) جفت جفت /jaft-jaft/ ؛

جفجفانی/jəfjəfāni/ (ا) : جنجنه .

اغر) جنجنه /jəq-jəqə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) جنجنه /jeq jeqə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ←** ؛ قص) جغ جنه /jaq- jaqə/ ؛ ت) ←(ق) ؛

جفری/jafəri/ (ا) : نـام سـبزی خوردنـی کـه در فارسـی دینارویه گویند–سبزی جعفری .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) جفـری /jaferi/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←(س) ؛ قص) جفـــری /jafri/ ؛ ت) ←** ؛ آک) جافری /jāfri/ ؛

جفری – خارش/jafəri-xārəš/ (ا.مـــر) : خورشـت قورمـه سبزی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) جفری خـرش /jafri- xəreš/ ؛ ق) ←** ؛ با) جفری – خـرش /jafri-xərəš/ ؛ آ) جفـری – خـرش /jafəri-xərəš/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ۱.←** ، ۲. جفـــری خرش /jafri- xoreš/ ؛

جفـری – قارمـه/jafəri-qārmə/ (ا.مـر) : **نـک** : جفـــری خارش.

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) جفری – قرمه /jafri-qərmə/ ؛ آ) جفری – قرمه /jafəri-qərmə/ ؛ ن) جفری خرش /jafri xərəš/ ؛ قص) سبزی قرمه /sabzi - qormə/ ؛

جف – سیرک/jəf -sirak/ (ا.مر) : سیر کوهی که در پلو و بورانی به کار رود .

آ) سیرک /sirək/ ؛ ت) ←(آ) ؛

جق/joq/ (ا) : مرضی است که شخص مبتلا به آن هرچه غذا خورد سیر نشود– سیری ناپذیر– گرسنه و بسیار پراشتها . نک: جغ.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جقد /joqd/ ؛ ن) جق /jəq/ ؛ ع) ←* ؛

جق /jaq/: لفظی که جهت تحقیر افراد به کار رفته و صدایشان را به سگ تشبیه کنند.

جق بته/joq bətə/ (ص.مر) : سیری ناپذیر . نک : جق .

ب) جغ بییته /joq-bayitə/ ؛ ق) جوق /juq/ ؛ با) ←* ؛ ن) جغ دار /jəq dār/ ؛

جق جغانی/jəqjəqāni/ (ا.مر) : نوعی اسباب بازی مورد استفاده‌ی بچه‌ها که با صدای خاصی همراه است.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) جغ جغه /jaq-jaqe/ ؛ اشر) ←* ؛

جق جقی/jəqjəqi/ (ص.نس) : آدم پر سر و صدا، آدمی که زیاد حرف می زند . نک : پرچکن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جق جقی /jaq-jaqi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(س) ؛

جق دچی/jəq dači/ (ص.مف) : فشرده شده .

اغر) جغ بییته /jəq bayitə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) جغ هچی /jəq həči/ ؛ ن) ←* ؛

جقه/jaqə/ (ا) : ۱. صدای جنگ دو سگ – درگیری سگها . ۲. کنایه از: درگیر شدن مداوم دو نفر . نک: جغّه.

ب) ۱.←* ، ۲. جقّه /jaqqə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

جق هاییت/jəq hāeit/ (ص.مف) : فشرده شده . نک : جق دچی . جغ هائیت.

اغر) جغ بییته /jəq bayitə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جغ هییت /jəq-hayit/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

جق هایتن/jəq-hāytan/ (مص.مر) : تحت فشار قرار گرفتن–فشار آوردن – در تنگنا قرار دادن .

اغر) جغ – بییتن /jəq - bayitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جغ–هایتن /jəq-hāytən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

جق هیته روز/jəq-haytə –ruz/ (ا.مر) : کنایه از روز سختی و تنگ دستی .

با) ←* ؛

جک/jək/ (ا) : ۱. نیرو – توان .

اغر) ←* ؛ ن) چک /čək/ ؛

جک/jak/ (ص) : ۱. سرسخت . ۲. چست و چابک . ۳. دلیر .

ق) جرز /jerz/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

جک – جا/jəke-jā/ (ا.مر) : ظروف و لوازم آشپزخانه . نک : جاجینگ .

اغر) جاجیگا /jajigā/ ؛ ب) ←* ؛ ق) جاجینگ /jājing/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) جکه جا /jakə jā/ ؛ اَک) ←* ؛

جک – جاهل/jakə-jāhel/ (ص.مر) : ۱. کنایه از : جوان . ۲. اوباش . نک : جاهل ماهل .

اغر) جایل /jāyel/ ؛ ق) جاهل /jāhel/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←*؛

جک – جرش/jakə-jarš/ (ا.مر) : آت و آشغال– خرت و پرت – خس و خاشاک . نک : رته اپرس – اله مار .

س) جره – جوره /jare-jure/ ؛ ق) جره جوره / jarə jurə/ ؛ با) جرو جره /jaru-jarə/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) جره جور /jare- jur/ ؛ ت) ۱.←* ، ۲. جک – جرش /jakə -jarš/ ؛

جکل/jokol/ (ا) : نیم دانه ی برنج نو رسته ی پخته شده که با مغز گردوی ساییده شده مصرف می گردد .

ق) جکل /jəkəl/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) ←* ؛ اَک) جوکول /jukul/ ؛

جکل/jəkəl/ (ص) : برنجی که دوباره برداشت شود .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

با) ←* ؛

جکن/jeken/ (ص.فا) : کسی که زیاد فریاد می زند .

ت) ←* ؛

جک و جش/jako-jaš/ (ا.مر) : ۱. خرت و پرت . ۲. بریدن درختان جنگلی . **نک** : اشکیه .

ن) ←* ؛ع) جک و جرش /jarš – jako/ ؛

جک و جوک/jako-juk/ (ا.مر): ۱. جیغ.۲.راز. **نک** : جغ .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خخ /xəx/ ؛

جکه/jəkə/ (ا) : ۱. فریاد – شیون . ۲. بلند حرف زدن . **نک** : جغ – جره .

ب) ←* ؛ ق) ۱. جریکّه /jərikkə/ ، ۲. جیکّه /jikkə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) جریکه /jərikə/ ؛ ن) ۱. جغه /jaqə/ ، ۲.←(آ) ؛ ع) ۱.←* ، ۲. جکه /jəkə/ ؛ ت) ۱.←* ، ۲. جکه /jake/ ؛

جکه بکشین/jekə - bakəšeyan/ (مص.مر) : داد زدن . **نک** : جغ زدن .

ب) جغ بکشیین /jeq-bakešiyən/ ؛ ق) جریکه هاکردن /jerikkəhākərdən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) جغه بکشیین / jaqə-bakəšian/ ؛ع) ←* ؛ ت) جکه – کشئن /jəkə- kešeən/ ؛

جکه – در – آردن/jəkə-dar-ārdən/ (مص.مر) : ۱. راز کسی را فهمیدن . ۲. فریاد کسی را بلند کردن .

اغر) جینگ و ماجینگ ره در بیاردن /jingo mājing-rə-dar-beyārdən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) جیکّ در بییاردن /jikkə-dar-biyārdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ع) ←* ؛

جگن/jegən/ (ا) : آت و آشغالی که بر اثر آمدن سیل در گوشه ای انباشته شود .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جگن /jagan/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) لجن /lajən/ ؛

جل/jəl/ (ا) : ۱. پالان . ۲. پارچه ی کهنه – پارچه ی ارزان قیمت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. جل /jol/ ؛ ق) ۱. جل /jel/ ، ۲. جل /jol/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) جیل /jil/ ؛

جل/jal/ (ا) : ۱. دور– دوره– نوبت . ۲. نام درختی است .

نک : چل .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ت) ←* ؛

جل/jol/ (ا./ص) : برکه ی عمیق – گود – عمق . **نک** : بن ندارم – بن دنی بی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جوله /julə/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جله /jolə/ ؛ آ) جول /jul/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جل /jal/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

جل بخردن/jal- baxərdan/ (مص.مر) : ۱. عصبانی . ۲. جر و بحث کردن . ۳. انکار . **نک** : جرهکردن – برجلا .

اغر) جزهکاردن /jəz həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جل هاکردن /jal-hākerdən/ ؛ ق) جر بخردن /jar baxərdən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛

جل بزئن/jol -bazoən/ (مص.مر) : کنایه از : گران فروختن–گران فروشی .

اغر) ←* ؛ ب) جل زنده /jol - zande/ ؛ ق) جول زنّه /jul-zanne/ ؛ با) ←* ؛ آ) جول زنّه /jul -zannə/ ؛ ن) گرون باز /gərun-bāz/ ؛

جل – بن/jel -bən/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

جل بند/jəl-band/ (ا.مر) : پوششی برای رقّاصان .

س) ۱.←* ، ۲. چل بند /cel-band/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جل بن /jəl - ban/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

جل – بندی/jəl-bandi/ (ا.مر) : بقچه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جل دوست /jəl-davest/ ؛ با) جل دوس /jəl - davəs/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جل دوس /jəl -davaš/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←(با) ؛

جل پتی/jəlpeti/ (ا.مر) : کهنه هایی که برای جدا کردن باروت با ساچمه یا گلوله، به وسیله ی سمبه به داخل تفنگ فرو کنند .

ق) ←* ؛

جل – ترش/tareš – jəl/ (ا.مر) : تکّه ی پارچه – پارچه های بریده شده . **نک** : پرگ پرگ .

اغر) ۱.←* ، ۲. جل جغند /jəl-jaqənd/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

جل - تیکّه/jəl-tikke/ (ا.مر) : تکّه‌ی پارچه- پرت پارچه . **نک** : آروس جل - پرگ پرگ .

اغر) ۱.←* ، ۲. جل جغند /jəl-jaqənd/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ۱.←* ، ۲. جل ترش /jəl-təreš/ ؛ ن) جل تیکه /jəl- tikə/ ؛ع) جل تکی /jəle - təki/ ؛ قص) ←* ؛ ت) جل /jəl/ ؛

جل - جاجیم/jəl- jājim/ (ا.مر) : جاجیمی که از سر قیچی پارچه ها درست شود- جاجیم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

جل جغال/jəl-jəqāl/ (ا.مر) : زواید پارچه‌ی خیّاطی .

ب) ←* ؛ ق) جل و جال /jəlu jāl/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←*؛

جل جغند/jəl-jaqənd/ (ا.مر) : سرقیچی -پارچه های کم ارزش زاید .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛

جلجلاقین/jəljəlāqin/ (ا) : جیرجیرک . **نک** : جرجرانی .

ق) زینجلاقین /zinjəlāqin/ ؛ با) ←* ؛

جل جلانیم/jəl-jəlā-nim/ (ا) : ۱. نوک درخت . ۲. جیرجیرک . **نک** : جرجرانی - تکّه .

ق) جیجه جینگ /jije jing/ ؛ با) جلجلاجین /jəljəlājin/ ؛ آ) ←* ؛ ن) جنجرانی /jənjərāni/ ؛ع) ←(ن) ؛ اشر) جر - جرنو /jər-jərənu/ ؛

جل جندی/jəl-jəndey/ (ا) : حلوای مخصوص که بی درنگ پس از زایمان به زائو می‌خورانند .

ت) ←* ؛

جل - جو/jəl-jo/ (ص.مر) : حیوانی که عادت به جویدن پارچه پیدا کرده است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) جل خر /jəl-xer/ ؛ ت) جل جاب /jəl-jāb/ ؛

جل چال/jale- čāl/ (ا.مک) : از مراتع لنگای عبّاس آباد .

جل حال/jale- hāl/ (ا.مک) : ا ز مراتع لنگای عباس آباد .

جلد/jald/ (ص) : ۱. چابک - تند-زرنگ . ۲. پرس وجو . ۳. بازیابی . **نک** : جیلیک - چک پرسی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

جل دره/jal darə/ (ا.مک) : مرتعی در اطراف تنکابن .

جل دمرده/jal- damerd/ (ا.مک) : از مراتع لنگای عباس آباد .

جلدی/jaldi/ (ق) : فوری-زود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) جلبی /jalbi/ ؛ آک) ←* ؛

جل - دی/jəl-di/ (ا.مر) : دودی که از سوختن پارچه بلند شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) جل دود /jələ dud/ ؛

جلزقه/jəlezqə/ (ا) : جلیقه .

اغر) ۱.←* ، ۲. جلزقه /jelazqə/ ؛ ب) جلیزقه /jəlizqə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جلقّه /jeleqqə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) جرزقه /jərəzqə/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) جلزقه /jalazqə/ ؛

جلزولزهکردن/jelez-velez-hakerdan/ (مص.مر) : **نک** : جزجزبزوئن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جلز و لزهاکردن /jelez-velez-hākordan/ ؛

جل سرک/jal sərek/ (ا.مک) : از توابع لفور سواد کوه .

جلِ شفت/jol -e-šəft/ (ص.مر) : خیلی دیوانه . **نک** : خلِ سگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

جل - شور/jəl-šur/ (ص.فا) : ۱. شوینده ی لباس . ۲. مرخصی گالش مزد بگیر . ۳. کنایه از: همسر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) رخت شور /raxt - šur/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛

جل شه هوا/jalə-še-havā/ (ا.مر) : هوای مه گرفته و سیاه شده .

اغر) میبایی /miyāi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جول بیته هوا

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

/jul-baytə-hevā/ ؛ ق) میـیـایی /miyāi/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ قص) چـن - مـه - هـوا /cen-me-havā/ ؛

جلق پلق/jələq-pələq/ (ا.مر) : ۱. فشار و تنگنا . ۲. جزع و فزع .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) جز- پز /jeza - peza/ ؛

جلّقه/jəlleqqə/ (ا) : جلیقه . نک : جلزقه .

ق) جلزقـه /jəlezqə/ ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) جرزقـه /jərəzqə/ ؛ اک) جردقـه /jardaqə/ ؛

جل - کانـه/jəl-kānə/ (ا.مـر) : کهنـه ی بچّـه . نـک : پوسی.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جل کنـه /jəl-konə/ ؛ ق) ←* ؛ با) جل - کهنه /jəl-kohnə/ ؛ آ) ←* ؛ ن) جل کهنه /jəl kəhnə/ ؛ ع) پیت جل /pitə-jel/ ؛ قص) جل - کاهنـه /jel-kāhnə/ ؛ ت) کنه جل /jəl – konə/ ؛

جل کانه/jəl- kānə/ (ا.مر) : پارچه‌ی کهنـه و دم قیچـی . نک : آروس جل .

جل - کیله/jale-kilə/ (ا.مر) : برکه‌ی عمیق . نـک : بـن دنی بی .

اغر) جُل کِله /jol -kelə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جـل کیلـه /jol-kilə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) جولـه - کلـه /jule-kelə/ ؛ ت) جـل گنـا /jalə ganā/ ؛

جل گلیج/jəl-gəlij/ (ا.مر) : زیلو و یا رو انـداز چنـد تکّـه که از پارچه های مستعمل درست شود .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛

جل لامیزه/jal-lāmizə/ (ا.مر) : پـارچـه ای جـهت بسـتن چانه .

س) زون بنه بند /zevon benə band/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) لامیزه /lāmizə/ ؛

جلم/jalom/ (ا) : همیشک –از تیره‌ی آلاله . نک : چلم .

ب) چلم /caləm/ ؛ س) ←(ب) ؛ ع) جـرن /jaran/ ؛ اشـر) چلم /cəlam/ ؛

جلمّور/jəlemmur/ (ص.مر) : نا آراسته و ساده پوش– آدم ساده . نک : بجل جو .

ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) جلمبر /jələmbər/ ؛ اشر) جلمبوره /jələm burə/ ؛

جلمه/jalmə/ (ص) : گوسفندی به رنگ سفید و حنایی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ اشر) ←* ؛

جلن/jəlan/ (ص) : شلخته – آدم کثیف .

با) ←* ؛

جلن بلن/jolan bolan/ (ص.مـر) : پـاره–لبـاس پـاره . ۲. رخت ناجور .

اغر) جـرت و پـرت /jort -o-port/ ؛ ب) ←* ؛ س) جلـن بلن /jələn-bələn/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) جلمـــور /jalamur/ ؛ اشـر) جلمبـــوره /jelemburə/ ؛

جلو/jalu/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

جـل و پوســت جـم کـاردن/jəlo-pust-jam-kārdən/ (مص.مر) : ۱. آماده‌ی رفتن شدن . ۲. دار و ندار خود را جمع کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جل و پوس جم–هاکردن /jəlo pus jamhākerdən/ ؛ ق) جل پوس جم هـاکردن /jələ pus jamhākərdən/ ؛ با) جـل پـوس جـم هکـردن /jələ pus jamhakərdən/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ن) جـل و پـلاس جم هـاکردن /jəlo palāsjamhākərdan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) جلـو وپـوس جـم هـاکردن /jelo-pus-jam-hākerdan/ ؛ ت) جل پلاس جم هکردن /jələ pəlāsə jam hakərdən/ ؛ اشـر) جل پوست جم هاکتردن /jələ pust jamhākoərdən/ ؛

جلـو تـج/jəlotaj/ (ص.فـا) : ۱. جـانب دار . ۲. جلـو دار– طلایه.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جلـودار /jelodār/ ؛ قـص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) جلو - کش /jəlo kaš/ ؛

جلو ترک/jəlo-tərək/ (ق.مک) : نزدیک تر .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ) گیلی ، پ) پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ بـا) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ قص) جلو – تر /jelo tar/ ؛ اشر) جلو – ترک /jəlo -/ /tərak/ ؛

جل و جهاز/jəlo - jəhāz/ (ا.مر) : وسایل زندگی .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ بـا) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ ع) ← ** ؛ قص) ← ** ؛ ت) جل جهز /jələ/ /jahaz/ ؛

جلو داری/jelu-dāri/ (ا.مر) : ۱. جلـو + دار+ی . نغمه‌ای سازی مربوط به سرنا که هنگام بردن عـروس نوازنـد. هم چنین به معنی جلو دار به پیش قرا ول نیز گوینـد . ۲. درفرهنگ نظام آمده است: نوکری که افسار اسب را گرفته و مقدّم بر آن رود .

ب) ← ** ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ بــا) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ اشر) ← ** ؛

جلّوک/jalluk/ (ا.مک) : نام مرتعی در پرتاس سوادکوه .

جلو کش/jəlo-kaš/ (ص.مر) : ۱. بز پیـش رو در گلّـه . ۲. پیشرو . نک : پیش کش .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ بـا) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ اشر) ۱.← ** ، ۲. دم دم کـش /dam dam/ /kaš/ ؛

جلّه/jellə/ (ق.ز) : به این زودی .

ب) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ با) جلّه /jallə/ ؛ آ) ← ** ؛ ن) جلـده /jaldə/ ؛

جله/jolə/ (ا) : ظرف شیر دوش– شیردان .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ بـا) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) جولـه /julə/ ؛ ع) ←(ن) ؛ اشر) جلـه – کـون /jolə-kun/ ؛

جله واکشیین/jalə-vākešiyən/ (مص.مر) : تله گذاشـتن– دام انداختن .

اشر) ← ** ؛

جلی/jeli/ (ا) : گیاهی که در زمین کشـاورزی می‌رویـد و همواره سبز پر رنگ است .

ع) جلی /jali/ ؛ ت) ←(ع) ؛

جلی/jali/ (ص) : ۱. گود– عمیق .۲. عمق .

اغر) ۱. جل /jol/ ، ۲. جلـی /joli/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جلی /joli/ ؛ ق) جـول /jul/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ← ** ؛ ع) جل /jal/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(ع) ؛

جلی/jəli/ (ص) : خرد و شکسته .

آ) ← ** ؛

جلی بلی خو/jəli-bəli-xo/ (ا.مر) : خواب آشفته .

اغر) ۱.← ** ، ۲. قلی پلـی خـو /qəli-pəli-xo/ ؛ ب) ← ** ؛ س) اجنگ و جنگ خـو /ajeng vajeng xo/ ؛ ق) ← ** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ← ** ؛

جلیت/jəlit/ (ا) : مقامی سازی در موسیقی مازندران .

با) ← ** ؛ ن) ← ** ؛

جلیر/jəlir/ (ا.مک) : مرتعی در حومه‌ی نوشهر .

جلی رود/jali-rud/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

جلیز/jəliz/ (ص) : سوختگی شدید .

با) ← ** ؛

جلی گند/jəli-gand/ (ا.مر) : بوی سوختگی پارچه .

اغر) ← ** ؛ ب) جـل گنـد /jəl-gand/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) جل گن /jel gan/ ؛ با) جله گند /jələ gand/ ؛ ن) جـل بـه /jəl be/ ؛ قص) جله – بـو /jele-bu/ ؛ ت) جلـه بـو /jələ-/ /bu/؛

جلینگ/jeling/ (ا.صـو) : صـدای شکسـتن اشیا مـانند: شیشه، چوب و غیره . نک : اشکته .

اغر) ۱.← ** ، ۲. جرینگ /jəring/ ؛ ب) جرینگ /jəring/ ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ بـا) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) ←(اغـر) ؛ ع) جرینگ /jering/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ← ** ؛

جم/jəm/ (ا) : جنب و جوش – تکان .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ س) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ بـا) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ ع) ← ** ؛ قص) ← ** ؛ ت) جـم /jom/ ؛ پ) جمبک /jumbak/ ؛

جم/jam/ (ا) : ۱. گردآوری .۲.جمع .

اغـر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ بـا) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ ع) ← ** ؛ قص) ← ** ؛ ت) ← ** ؛ اشر) ← ** ؛ آک) ← ** ؛

جمال تاشه/jəmāl-tāšə/ (ا.مک) : نام ارتفاعی در راستوپی شرقی سواد کوه .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

جمالدین کلا/jəmāldin-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان نرم آب دو سر ساری .

جمال کلا/jəmāl kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان گیل خواران قائم شهر .

جمال لنگه/jamāl lengə/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

جمام/jəmām/ (ا) : کوفتگی و خستگی ناشی از عادت نکردن به کار . **نک** : جوام .

اغر) ۱. جمامی /jəmāmi/ ، ۲. جوامی /jəvāmi/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جوام /jəvām/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جمامی /jəmāmi/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

جمامی بیتن/jəmāmi-baytan/ (مص.مر) : ۱. آماده شدن برای کار- اخت شدن با کار . ۲. دچار کوفتگی شدن .

س) جمامی بیّن /jəmāmi-bayyən/ ؛ ق) جوامی بیتن /jəvāmi-baytən/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) جملمی - بیتن /jemāmi baytan/ ؛

جم بخاردن/jəm baxārdən/ (مص.مر) : حرکت کردن- تکان خوردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) جم بخردن /jəm-baxərdən/ ؛ آ) جم بخردن /jəm-baxərdan/ ؛ ن) جم بخاردن /jəm bəxārdən/ ؛ ع) جم بخردن /jəm boxordan/ ؛ قص) جم - بزوئن /jem-bazuan/ ؛ ت) جم خوردن /jom xordən/ ؛ پ) جمُبیتن /jumbitan/ ؛

جم بخر/jəm baxər/ (ف.امر) : تکان بخور- حرکت کن . **نک** : بجم .

اغر) جم بخر /jəm bəxor/ ؛ ب) جم بخار /jəm-bəxār/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جم بخار /jəm baxār/ ؛ ع) بجم /bəjəm/ ؛ ت) بجمب /bajəmb/ ؛

جمبش هکاردن/jəmbəš həkārdən/ (مص.مر) : جنبیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ۱. جم بخردن /jəm-baxərdan/ ، ۲. بجمسّن /bajəmessan/ ؛ با) جمش هکردن /jəməš-hakərdan/ ؛ آ) جمش هکردن /jəməš hakerdan/ ؛ ن) بجمسّن /bajəməssan/ ؛ ع) جمبش ها کردن /jombeš-hākordan/ ؛ قص) جمبش هاکردن /jembeš-hākerdan/ ؛ ت) جمبسن / jombəsən/ ؛ اشر) جمبش ها کئردن /jəmbəš-hākoərdən/ ؛

جمبل جزک/jambal jazk/ (ص.مر) : زیر و زرنگ-دست و پادار .

اغر) جلد /jald/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) جرز /jerz/ ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛

جمبلی/jamboli/ (ا/ص) : ۱. انبوه . ۲. زمینی که اندکی عمیق تر از معمول باشد .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛

جمبلی/jəmbəli/ (ص) : در اصطلاح به آدم عصبانی و یا به حیوان رام نشده گویند .

اغر) جنّی /jənni/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جمریک /jəmrik/ ؛ با) جمبریک /jəmbərik/ ؛ ن) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) جمل بیته /jomal bayte/ ؛ اشر) ←* ؛

جمبنده/jəmbəndə/ (ص.فا) : جنبنده .

اغر) ۱.←* ، ۲. جمنده /jəməndə/ ؛ ب) جمنده /jamәndә/ ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) جمبنده /jəmbandə/ ؛

جمبول جا/jambul jā/ (ا.مر) : قسمت عمیق تر رود خانه .

ب) جول جا /jolə jā/ ؛ با) ←* ؛ آک) جلفه جیگا /jalfə-jigā/ ؛

جم بویین/jam baviyan/ (مص.مر) : گرد آمدن - جمع شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. جم بویین /jam - baviyən/ ؛ س) جم بیّن /jam- bayyən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جمع بیّن /jam bayyan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) جم - بیّن /jam - bayyan/ ؛ ت) جم بئن /jam baan/ ؛ اشر) جم - ها بیین /jam-hābiyən/ ؛ آک) جما بون /jamā bon/ ؛

جمتو کن/jemtukən/ (ا.ا) : کوبه ای چوبین که برای کوبیدن و شستن به کار رود .

ق) ←* ؛

جم جم/jəm jəm/ (ا.مص/ا.مر) : ۱. جنب و جوش . ۲. حرکت نامحسوس . ۳. پر آب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

← * ؛ع) ججم /jəjəm/ ؛ قص) ←(ع) ؛

جمجمه/jəmjəmə/ (ا) : ۱. چشمه ی پر از آب . ۲. غلغل کننده . ۳. سینه ریز . ۴.چشمه ای درحوالی بهشهر.

ب) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛

جم خو/jəm xo/ (ا.مر) : رختخواب-بستر .

اغر) ← * ؛

جمرد/jemerd/ (ا.مک) : ۱. نام قلّه ای در عبّاس آباد . ۲. نام محلّی در داکوه تنکابن .

جمریک/jamrik/ (ص) : اسب چموش و رم کننده . **نک** : جمبلی .

ق) ← * ؛ با) جمبریک /jambərik/ ؛

جمش هکن/jəməš-haken/ (ف.امر) : **نک** : بجم .

با) ← * ؛ آ) ← * ؛ع) بجم /bejəm/ ؛ پ) جمیتن /jumbitan/ ؛

جمشید آباد/jamšid-ābāb/ (ا.مک) : ۱. روستایی در شیرگاه سوادکوه . ۲. روستایی در سلمان شهر عبّاس آباد . ۳. یکی از نام‌های قدیمی کردکوی .

جمشید کیا سلطان/jemšid-kiā soltān/ (ا.مک) : مقبره جمشید کیا در رویان نور و کجور . بنای اصلی بقعه هشت ترک و بام آن کلاه درویشی است. در ازای هرضلع آن از داخل یکصدو هشتاد سانتیمتر و در جدار هرضلع طاق نماهایی به بلندی یکصد و نود سانتیمتر و پهنای یک متر تمام است . کتیبه ای از آجر با نوشته های برجسته بر بدنه ی ترک شمال شرقی این بنا کارگذاشته اند . این کلمات بر آن خوانده می شود «امر بعماره هذا المزار السطان ملک کیومرث بن ملک بیستون فی محرم سنته‹حدی خمسین و ثمانمئه ۰۲۲۸۵۱ ‹از آستارا تا استار آباد /ج سوم /ص ۲۴۰›

جمشیدی/jemšidi/ (ا) : طایفه ای در سواد کوه .

جمشیر/jemšir/ (ا) : جمشید- نامی برای مردان .

اغر) جمشید /jəmšid/ ؛ ب) جمشد /jəmšed/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ ت) جمشید /jemšid/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

جمغ/jəmeq/ (ا) : تفاله ی تخم پنبه بعد از روغن کشی که برای مصرف دام به کار رود . **نک** : جنیغ .

اغر) ← * ؛ ب) جنق /jəneq/ ؛ با) ← * ؛ آ) جمق /jameq/؛

جمشید کیا سلطان

جمل/joml/ : **نک** : جمبلی .

ت) ← * ؛

جمن/jaman/ (ا.مک) : نام کوهی از البرز مرکزی در شهرستان چالوس .

جمندر/jaməndər/ (ق.ز) : ۱. زود . ۲. کشت به موقع - کشت به وقت . **نک** : جمنّر .

اغر) جمنر /jamner/ ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) جمندر /jamander/ ؛ آ) جمنّر /jamənnər/ ؛ ن) ۱.← * ، ۲.←(آ) ؛

جمنر/jamner/ (ق.ز) : ۱. به زودی . ۲. کشت به موقع - کشت به وقت .

اغر) ← * ؛ ب) جمندر /jamənder/ ؛ س) ۱.← * ، ۲.←(ب) ؛ ق) جمنّر /jamənner/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ق) ؛

ن) ←(ق) ؛ اشر) جمنر /jamener/ ؛

جمنّر/jamənner/ (ق.ز) : ۱. زود – بلافاصله . ۲. محصولی که زود برداشت شود . **نک** : جمندر .

آ) ←** ؛

جمنو/jamnu/ : **نک** : چمنو .

جمنو/jamnu/ (ا.مک) : نام روستایی در قائم شهر .

جم واری/jam vāri/ (ا.مص) : ۱. جمع و جور کردن–مرتّب کردن . ۲. سر جمع– با همدیگر– دسته جمعی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ اشر) ←** ؛

جم و بی/jam-o-bi/ : **نک** : چامه .

اشر) ←** ؛

جم و جاغ/jəmo jāq/ (ا.مر) : حرکت و صدا .

با) جم و جا /jəmo-jā/ ؛ آ) جمه جغ /jəmə-jəq/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛ قص) جغّ و وغ /jaqqo vaq/ ؛

جم و جور هکاردن/jamo-jur -həkārdən/ (مص.مر) : مرتّب کردن–ردیف کردن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) جم و جورها کردن /jamo-jur-hākərdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) جم و جورهکردن /jamo-jur-hakərdən/ ؛ آ) جم و جور هکردن /jamo-jur-hakərdan/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) جم و جورها کردن /jamo-jur-hākordan/ ؛ قص) جم و جورهاکردن /jam o jur-hākərdan/ ؛ ت) جم جور کردن /jamə jurakərdən/ ؛ اشر) جم–و–جور–هاکئردن /jam o jur hākoərdən/ ؛

جموش دکتن/jəmuš dakəten/ (مص.مر) : لرزیدن بدن . **نک** : بلرزیین .

ب) جمبش دکتن /jəmbəšdakətən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) جمّش دکتن /jəmməš dakətan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) جمّش دکتن /jommeš dakətan/ ؛ اشر) جمبش – دکتن /jombəš-daketən/ ؛ پ) جمبیشن /jumbišn/ ؛

جمه/joma/ (ا) : جمعه–آدینه .

اغر) جمه /jema/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جمه /jomə/ ؛ ق) جومه /jume/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) جمه /jamə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) جمه /jəmə/ ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) جمه /jemə/ ؛

جمه/jəmə/ (ا) : پیراهن–جامه . پیراهن اعم ازمردانه یا زنانه .

اغر) ۱. جمه /jomə/ ، ۲. جمه /jema/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←** ؛ ت) جمه /jomə/ ؛ اشر) ←** ؛ پ) جامک /jāmak/ ؛ او) یاونگه /yāwngha/ ؛

جمه

جم هاکردن/jam hākerdan/ (مص.مر) : ۱. جمع آوری کردن . ۲. مرتّب کردن . **نک** : جم هکاردن .

اغر) جم هکاردن /jam həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جم ها کردن /jam- hākerdən/ ؛ با) جم هکردن /jam -hakərdən/ ؛ آ) جم هکردن /jam hakərdan/ ؛ ن) ←** ؛ ع) جم ها کردن /jam - hākordan/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) جم هاکئردن /jam hākoərdən/ ؛ آک) جما گودن /jamā- gudan/ ؛

جمه بسنیین/jomə- bosəniyən/ (مص.مر) : کنایه از: تجربه‌ی زیاد داشتن . **نک** : جامه ی آهنی پاره کاردن.

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ۱.←* ، ۲. جامه بسانیین /jāmə- bosāniyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) جمه بوسندیین /jəmə-bosendiyən/ ؛ ق) جمه بوسّیین /jeme bossiyen/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جمه بسّنیین /jəmə-bossəniyən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جمه بوساّنیین / jəmə bossānniyan/ ؛ ع) جمه پاره ها کردن /jəmə pārə hākordan/ ؛ قص) جمه پاره ها کردن /jomə pārə hākordan/ ؛ ت) جامه پاره هکردن /jāmə pāre hakerden/ ؛

جم هدائن/jəm hədāən/ (مص.مر) : تکان دادن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جوم هدائن /jum hədāən/ ؛ با) ←* ؛ آ) جم هدائن /jəm- hədāan/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جم هادائن /jəm jəm hādāan/ ؛ ع) جم ها دان /jem hādān/؛

جمه دار/jəmə - dār/ (ص.فا) : جامه دار– کسی که در رخت کن گرمابه ی عمومی نگه‌دارنده ی لباس است.

اغر) ۱. جمه دار /jomə dār/ ، ۲. جامه دار /jāmə dār/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) جامه دار /jāmə dār/ ؛

جمه روز/jamə- ruz/ (ا.مر/ق.ز) : روز آدینه–روز جمعه . **نک** : جمعه روز .

اغر) جمه روز /jema- ruz/ ؛ ب) جمه /jema/ ؛ س) جمه روز /jomə - ruz/ ؛ ق) جومه /jume/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جمه روز /jome ruz/ ؛ قص) جمه روز /jemə-ruz/ ؛ ت) جمه رز /jəmə roz/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

جمه شو/joma- šu/ (ا.مر/ق.ز) : شب آدینه –شب جمعه .

اغر) جمه شو /jema -šo/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جمه شو /jomə - šo/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جمه شو /jamə - šu/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) جمه شو /jemə-šu/ ؛ ت) جمّه شو /jomme šow/ ؛ اشر) جمه شب /jəmə -šab/ ؛

جم هکاردن/jam həkārdən/ (مص .مر) : جمع کردن– گرد آوردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جم ها کردن /jam hākerdən/ ؛ ق) جم ها کردن / jam hākərdən/ ؛ با) جم هکردن /jam hakerdan/ ؛ آ) جم هکردن /jam hakərdan/ ؛ ن) جم ها کردن /jam hākordan/ ؛ ع) جم ها کردن /jam hākərdan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) جم هکردن /jam hakerden/ ؛ اشر) جم هاکئردن /jam - hākoərdən/ ؛ پ) همداتن /hamdātan/ ؛

جمه کتن/jəmə -kətən/ (ا.ا) : چوبی که گازران با آن رخت را کوبند –چوب رختشویی . **نک** : کوتنا .

ب) جمه توکنا /jomə- tukənā/ ؛ ق) پل کتن /pəl kətən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

جمه لمّر/jəmə ləmmər/ (ا.مر) : دامن پیراهن– قسمت پایین پیراهن .

اغر) ۱. جامه لمبر /jāmə - ləmbər/ ، ۲. جمه لمبر /jomə ləmbər/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جمه لمبر /jomə lambar/ ؛ قص) ←* ؛

جمه گوشه/jomə - guš/ (ا.مر) : یقه ی پیراهن .

اغر) جامه یخه /jāmə -yaxə/ ؛ ب) ←* ؛ س) جمه یخه /jəmə - yaxə/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛

جمیّت/jamiyyət/ (ا) : گروه – جمعیّت . **نک** : جمعیت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) جمعیّت /jamiyyat/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛

جمیّتی/jamiyyəti/ : گروهی–دسته جمعی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دسّه جمی /dassejami/ ؛ با) ←* ؛ آ) دسّه جمی /dassejami/ ؛ ن) جمیّتی /jamiyyati/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛

جن/jon/ (ا) : جان . **نک** : جان .

اغر) ۱.←* ، ۲. جان /jān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جان /jān/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(اغـر) ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(س) ؛

جنازه چو/jənāzə-ču/ (ا.مر) : چوب تابوت .

اغر) ۱. تاووت /tāvut/ ، ۲. تـابوت /tābut/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جنازه تخته /jənāzə-taxtə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) چو جنازه /ču-janāzə/ ؛

جناسم/jənāsəm/ (ا.مک) : از توابع چهار دانگه هزار جریب ساری .

جناغ/jənāq/ (ا) : ۱. استخوان سینه ی پرنده . ۲. استعاره از: توانایی و قدرت . **نک** : پرچک .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* جنع /jənəq/ ؛ *ن)* ←** ؛ *قص)* ←** ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛

جن بزه/jən-bazə/ (ص.مف) : جن زده . **نک** : جند زاری.

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* جن بزه /jən bezə/ ؛ *قص)* ←** ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* جن بزئه /jən-bazoə/ ؛ *آک)* ←** ؛

جن بکنسّن/jon-bakenessan/ (مص.مر) : ۱. زحمت کشیدن . ۲. جان دادن –جان کندن . **نک** : جان کَنون.

اغر) جان بکندیین /jān bajəndiyən/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* ←(اغر) ؛ *ق)* ۱. ←** ، ۲. جان بکنّیین /jānbakənniyə/ ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* جان بکنّیین /jān bakənniyan/ ؛ *ن)* ←(آ) ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* ←(آ) ؛ *ت)* جون کنسن /jon kanesen/ ؛ *ک)* جون کندن /jon-kandan/ ؛

جنبل/janbəl/ (ا) : نامی برای سگ گلّه .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛

جنبلی/janbəli/ (ا) : کبوتر کوهی– کبوتر وحشی .

اغر) چمبلی /cambəli/ ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←(اغر) ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* چمپلی /campəli/ ؛ *آ)* ←(اغر) ؛ *ن)* ←(اغر) ؛

جنّ بو هدائه/jənne- buhədāə/ (ص.مر) : کنایه از: زرنگ و چابک –همه جا حاضر .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* جنّ سره /jənnə - sarə/ ؛ *با)* ←** ؛ *ن)* جنّ به هادا /jənne - be hādā/ ؛

جن بوین/jən-bavəyan/ (مص.مر) : ۱. بد جنس شدن . ۲. خل و دیوانه شدن . ۳. عصبانی شدن و ایراد بی مورد گرفتن .

اغر) جنّی بویین /jənni baviyən/ ؛ *ب)* جند بویئن /jənd baviən/ ؛ *س)* جنّی بیّن /jənni bayyən/ ؛ *ق)* جن بیّن /jən bayyən/ ؛ *با)* ۱. ←** ، ۲. ←(ق) ؛ *آ)* ←(ق) ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* جنّی /jənni/ ؛ *قص)* ←(ق) ؛ *اشر)* ←(اغر) ؛

جنّ پری/jənnə pari/ (ا.مر) : جنّ و پری – اجنّه .

اغر) ۱. ←** ، ۲. جنده پری /jəndə pari/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←(اغر) ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* ←** ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛

جن پری کلّه/jən pari kallə/ (ص.مر) : کسی که موهای سرش سیخ سیخ باشد . **نک** : جاجن کلّه .

ب) ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* اجنگ کلّه /ajeng - kallə/ ؛

جن تپّه/jən tappe/ (ا.مک) : تپّه ای تاریخی در شمال شرقی بالا جادّه ی کردکوی .

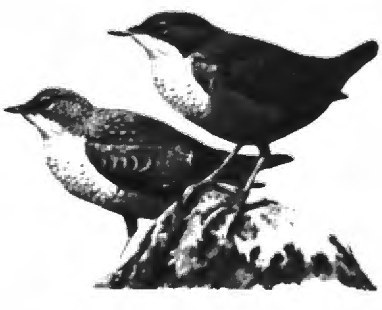
جنّت رودبار/jannət-rud-bār/ (ا.مک) : از دهستان های کوهستانی رامسر .

جنجت/jənjət/ (ص) : تند – سریع .

ق) ←** ؛ *با)* ←** ؛

جنجر/jənjər/ (ا) : الیکایی –پرنده ای خیلی کوچک بارنگ خاکستری سیر . **نک** : چرتینک – پرجیم چخ .

اغر) چرتینگ /cərting/ ؛ *ب)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ۱. ←** ، ۲. جنجرانی /jənjərāni/ ؛ *ع)* ۱. ←** ، ۲. جنجر /jenjer/ ؛ *ت)* ۱. ←** ، ۲. جنجری /jenjərəy/ ؛ *آک)* جینجیر /jinjir/ ؛

جنجر

جنجر/jen- jer/ (ا) : الیکایی – نام پرنده ای است .

ع) ←** ؛

جنجرانی/jənjərāni/ (ا) : جیرجیرک .

اغر) جرجرانی /jərjərāni/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* ←** ؛ *ق)*

جیج جلا /jij-jəlā/ ؛ با) جنجنالی /jənjənāli/ ؛ آ) جل جلانیم /jəl jəlānim/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) جرجرک /jer-jerak/ ؛

جنجری/jənjərey/ (ا) : الیکایی .۲. نوعی پرنده است . **نک** : جنجر .

ت) ←* ؛

جند/jənd/ (ا) : اجنّه . **نک** : جن. آنانی - جن .

اغر) ۱.←* ، ۲. جند پری /jənde-pari/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جن /jən/ ؛ ق) جنّاپری /jennāpari/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) جن پری /jənə pari/ ؛ ن) جنّ پری /jənnə pari/ ؛ع) جنّ پری /jenne-pari/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) جند پری /jend-pari/ ؛ اشر) اجنّه پری /ajennə-pari/ ؛

جندپری/jənde-pari/ (ا.مر) : جن-جنّ و پری . **نک** : بسمل لاهی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جنّ پری /jənnə pari/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جنّ و پری /jənno pari/ ؛ع) ←* ؛ ت) جندپری /jendə-pari/ ؛ اشر) ←(ق) ؛

جندرپندر/jəndər-pəndər/ (ص.مر) : ۱. آدم ناآراسته . ۲. ژنده پوش . **نک** : بجل جو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

جندغ/jandaq/ (ص) : ۱. کم بها . ۲. پول سیاه- پول کم ارزش .

ب) ←* ؛

جندک/jandək/ (ا) : گاو نر جوان کوهان دار که جهت جفت گیری استفاده شود .

اغر) جانکا /jānekā/ ؛ ب) ←* ؛ س) جوندکا /jundekā/ ؛ ق) جونّکا /junnəkā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جونکّا /junəkkā/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) ←(اغر) ؛

جندکا/jəndəkā/ (ا) : **نک** : جونکا .

ب) ←* ؛ با) جینکا /jinəkā/ ؛ آ) جونّکا /junnəkā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) جونکا /jonəkā/ ؛ قص) میشکا /miškā/ ؛ ت) جانکا /jānəkā/ ؛ اشر) جانکا /jānkā/ ؛

جندکاسره/jonde kā sarə/ (ا.مر) : گاو سرایی که در آن گاو نر جوان و تخمی پرورش داده شود .

ب) ←* ؛ س) جوندکاسره /jundekā sarə/ ؛ ق) جونّکاسره /jonnekā sare/ ؛ با) جونکا سره /junəkā-sərə/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جونکّاسری /junəkkā sərəy/ ؛

جندکولی/jəndə kuli/ (ا.مک) : از توابع چهار دانگه هزار جریب ساری .

جندم/jandəm/ (ا) : جهنّم- دوزخ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جنّم /jannəm/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) جهندم /jahandem/ ؛ قص) جندم /jandem/ ؛ اشر) جهندم /jahandəm/ ؛ آک) جهندم /jahandam/ ؛

جندوزاری/jəndozāri/ (ص.مف) : ۱. جن زده - دیوانه . ۲. دارای بیماری صرع .

اغر) ۱. جندی /jəndi/ ، ۲. ازاری /ozāri/ ؛ ب) ←* ؛ ق) جن بزه /jən bazə/ ؛ با) جن-آزاری /jən-āzāri/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛

جندونی/jenduni/ (ص.مف) : جن زده - جن . **نک** : جنّی - بسمل لاهی .

اغر) جنّی /jənni/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) جن بزه /jen bezə/ ؛ قص) ←* ؛

جنده رودبار/jandə-rudbār/ (ا.مک) : نام اصلی و تاریخی جنّت رودبار تنکابن است .

جندیک/jendik/ (ص.نس) : شرطلب- شربه پاکن .

ب) ←* ؛ ق) جنّی /jenni/ ؛ با) جنگی /jangi/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جن ورآییت /jenvarāyit/ ؛

جنس/jənəs/ (ص) : خسیس - بخیل .

اغر) ۱. چنس /čənəs/ ، ۲. گنس /ganəs/ ؛ ب) ←* ؛ س) کنس /kenəs/ ؛ ق) جنس /janəs/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) جنس /jenes/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) جنس /janas/ ؛

جن سر بشت/jen sar bəšt/ (ص.مر) : ۱. جنّی - دیوانه . ۲. کنایه از : آدم خشمگین .

اغر) جندی /jəndi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) جنّه -

سری /jənnə-sari/ ؛ ن) جن بزه /jən bazə/ ؛ع) ←* ؛ قص) جنّی /jenni/ ؛

جنغ/jənəq/ (ا) : **نک** : جناغ .
آ) ←* ؛

جنّک بپاتن/jənnak-bapātan/ (مص.مر) : عصبانی شدن – مثل جن شدن .
ن) ←* ؛

جنّ کلی/jenne kəli/ (ا.مک) : نام قسمتی از زمین های کشاورزی دشت سر آمل .

جن کنّش بیّن/jon-kanneš-bayyən/ (مص.مر) : جان کندن – در حالت مرگ به سختی جان دادن . **نک** : جان کنّون .
اغر) جان کندان /jān kandān/ ؛ ب) جان بکندیین /jān bakəndiyən/ ؛ س) جان–بسربیّن /jān besar-bayyən/ ؛ ق) جان بکنّیین /jān bakenniyen/ ؛ با) جان کنش–بیّن /janə-kənəš-bayxən/ ؛ آ) جان بکنّیین /jān bakənniyan/ ؛ ن) جان کنش /jān kaneš/ ؛ع) جن کنّش هاکردن /jon kanneš hākordan/ ؛ ت) ←(ن) ؛

جن کوب/jən kub/ (ا.مر) : چوبی که برای جلوگیری از نشت باران بر پشت بام های گلی کوبند .
ب) ←* ؛ با) ۱. جاج کوب /jāj-kub/ ، ۲. چاچ کوب /cac-kub/ ؛

جنّکی/jənnəki/ (ا) : پول قدیمی – به باور عوام پول اجنّه . **نک** : آجیش .
با) ۱.←* ، ۲. جنّکی پیل /jənnəki pil/ ؛

جنگ/jang/ (ا) : ۱. پیکار–مبارزه – دعوا . ۲. زنگ فلّزات .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

جنگ/jeng/ (ا) : **نک** : چنگ .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

جنگ/jəng/ (ص) : آدم بی دست و پا–گیج .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چنگ /cəng/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛

جنگ بزوئن/jang-bazuan/ (مص.مر) : زنگ زدن فلزآت .
س) زنگ بزوئن /zang - bazuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جنگ بزان /jang bezān/ ؛ قص) زنگ بزوئن /zang - bazoān/ ؛

جنگ بزه/jang bazə/ (ص.مف) : زنگ زده .
س) زنگ بزه /zang-bazə/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جنگ بزه /jang beze/ ؛ قص) ←(س) ؛

جنگ بزه پول/jang bezeh pul/ (ا.مر) : سکّه ی زنگ زده .
ع) ←* ؛

جنگر/jəngər/ (ا) : ۱. قسمت پایه ی درخت که دارای سر شاخه های بریده شده باشد . ۲. شاخه های نازک درهم بافته شده . ۳. موی فرفری .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جغر /jeqər/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چنگر /cəngər/ ؛

جنگر بردن/jəngər-bordən/ (مص.مر) : ۱. پاره شدن لباس به وسیله ی میخ و شاخه ی درخت و غیره . ۲. لو رفتن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چنگر بوردن /cenger -burdən/ ؛ ق) جنگر هدائن /jenger-hədāen/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) چنگرهادائن /cəngər hādāan/ ؛

جنگره/jəngərə/ (ا) : چوب دستی با زایده ها و برآمدگی های زیاد .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جن–قلوس دار /jen-qəlus-dār/ ؛

جنگره بزوئن/jangerə bazuen/ (مص.مر) : دعوا و مشاجره ی بی دلیل و بی مورد .
س) ←* ؛ آ) جق بزوئن /jaq bazuan/ ؛

جنگرهدائن/jəngər-hədāən/ (مص.مر) : شکاف دادن – چاک دادن به وسیله ی زایده های درخت، شاخه و یا چیزهای دیگر .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چنگر هدائن /cənger hedāən/ ؛ ق) لاش هدائن /lāš hədāan/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ۱. لاش هادائن /lāš-hādāan/ ، ۲. لاچ

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

هادائن /lac-hādāan/ ؛ع) بشکاتن / /bəškātan/ ؛

جنگسّن/jangessen/ (مص) : نک : بجنگسّن .

با) ←* ؛آ) ←* ؛ن) ۱.←* ، ۲. بجنگسّن /bajəngəssan/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛

جنگ سو/jang so/ (ا.مک) : کشتزاری در شمال نارنج بن نوشهر که اکنون به منطقه مسکونی تبدیل شده است .

جنگ کتک/jang katak/ (ص.مر) : پوشیده از زنگ– اکسید شده .

با) ۱.←* ، ۲. زنگ پتی /zange-pəti/ ؛آ) ←* ؛ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

جنگل/jangal/ (ا) : بیشه – جنگل .

اغر) جنگل /jəngəl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛آ) جنگل /jangəl/ ؛ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) جنگل /jangel/ ؛ اشر) ←* ؛

جنگل/jəngəl/ (ص) : بز نر یا مادّه ی یک ساله .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ع) جینگال /jingāl/ ؛ ت) ←(ع) ؛

جنگل/jəngəl/ (ا) : خوشه ی دوباره سبز شده ی برنج .

ب) ←* ؛ با) جکل /jekəl/ ؛

جنگلده/jangəl-de/ (ا.مک) : از روستاهای علی‌آباد کتول .

جنگلی//jangali (ص) : ۱. وحشی – خودرو . ۲. کنایه از: آدم بی تربیت .

اغر) جنگلی /jəngəli/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جنگلی /jangəli/ ؛آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) جنگلی /jangeli/ ؛

جنگ ملّه ای/jang-e-malləei/ (ا.مر) : نوعی بازی .

اغر) ←* ؛

جنگ میون/jange meyun/ (ا.مک) : از توابع لاله آباد بابل .

جنگوم/jəngum/ (ا) : میخ چوبی کاشته شده در زمین .

آ) چنگوم /čəngum/ ؛

جنگ هاکردن/jang-hākərdan/ (مص.مر) : جنگیدن .

اغر) جنگ – هکاردن /jang-həkārdən/ ؛ ب) جنگ هکاردن /jang-həkārden/ ؛ س) جنگ هاکردن /-jang-hākerdən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) جنگ – هکردن /-jang hakərdən/ ؛آ) جنگ – هکردن /jang-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) جنگسّن /jangessen/ ؛ اشر) جنگ هاکئردن /jang-hākoərdən/ ؛

جنگ هچیین/jang-hačiyən/ (مص.مر) : فشار دادن با مشت و انگشتان– فشردن چیزی در انگشتان دست .

اغر) چنگ هچیئن /čang-həčiən/ ؛ ب) ←* ؛ س) چنگ هچیّن /čang - hačiyyən/ ؛ با) ۱.←(س) ، ۲. میسّه چنگ /missə-čang/ ؛ ن) چنگ هچیئن /čang həčian/ ؛ قص) ←(ن) ؛

جنّ گهره/jənne-gahrə/ (ا.مر) : نوعی قارچ جنگلی .

س) جن گره /jən-garə/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

جُنگیر/jongir/ (ص.فا) : عزراییل–جان گیرنده .

اغر) جان–گیر /jān-gir/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) جانه–گیر /jānə-gir/ ؛ با) جونه گیر /junə-gir/ ؛آ) ←(با) ؛ ن) ۱.←(با) ، ۲.←(اغر) ؛ع) ←* ؛ ت) ←(با) ؛ آک) ←*؛

جنگی–کاردن/jangi-kārdən/ (مص.مر) : نوعی بازی با تخم مرغ –زدن تخم مرغی به تخم مرغ دیگر و تخم مرغ شکسته را بازنده حساب کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جنگلی هاکردن /-jangi-hākerdən/ ؛ ق) جنگی ها کردن /jangi hākərdən/ ؛ با) جنگی–هکردن /jangi-hakərdən/ ؛آ) ←(ق) ؛ ن) جنگی هاکردن /jangi hākərdan/ ؛ع) جنگی هاکردن /jangi hākordan/ ؛ اشر) جنگلی هاکئردن /jangi - hākoərdən/ ؛

جنّم/jannəm/ (ا) : دوزخ – جهنّم .

اغر) جندم /jandəm/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲.←(اغر) ؛ س) جهندم /jahandəm/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جهنّم /jəhannem/ ؛ع) جهندم /jəhandem/ ؛ قص) ←* ؛ ت) جهندم /jəhandom/ ؛ اشر) ←(س) ؛

جنّم کا/jannəm-kā/ (ا.مر) :

از انواع بازی های بومی که به طور معمول بازی‌گران آن دو تن می باشند. این بازی توسّط دختران اجرا می‌شود . وسیله‌ی بازی یک عدد سنگ صاف، کمی بزرگ تر و قطورتر از یک سکّه است. بازی‌کنان ابتدا بر روی زمین

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

جدولی در دو ستون و نه خانه رسم می نمایند. یک خانه جهنم نام دارد که در صورتی که پای بازیکنان داخل آن شود بازی را می بازند. بازی‌کنان به نوبت و به صورت لی لی سنگ را از خانه‌های مجاز عبور می‌دهند و درعین حال، همیشه باید از روی خانه‌ی جهنم به همان صورت لی لی بپرند. این بازی در برخی نواحی استرآباد لپک بازی lappəkbāzi نام دارد.

جن مونا/jən-munā/ : ۱. مانند جن . ۲. کنایه از: زشت بودن .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جنّ منسّن /jennə monessan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) جن مانا /jən mānā/ ؛

جن تک/jon-nəg/ (ا.مر) : دستگیره ی ساده ی چوبی که به پشت در نصب کنند .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چنّک /cənnək/ ؛

جن ورآییت/jen-varāyit/ (ص.مف) : جنّی شده .

اغر) ۱. جنی /jənni/ ، ۲. جندی /jəndi/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) جن بزه /jen bazə/ ؛ با) ←* ؛ آ) جنّونی /jənnuni/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) جنی بیه /jeni baba/ ؛ اشر) جن بییته /jən-bayitə/ ؛

جنّونی/jənnoni/ (ص.نس) : جن زده . نک : جندزاری .

اغر) ۱. جندی /jendi/ ، ۲. جنّی /jənni/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جنّونی /jənnuni/ ؛ ن) ۱. جنک /jənnak/ ، ۲. جن بزه /jənbazə/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) جنّی /jənni/ ؛

جنّه-سرکو/jənnə-sarku/ (ا.مک) : نام مرتعی در سواد کوه .

جنّی/jənni/ (ص.نس) : آدم رام نشده- وحشی- عصبانی.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

جنیغ/jəniq/ (ا) : تخم پنبه روغن کشی که برای خوراک دام به کار رود .

اغر) جمغ /jəmeq/ ؛ ب) جنغ /jəneq/ ؛ ق) ←* ؛

جنیک/jenik/ (ا) : سنگ دان پرنده .

اغر) چینک دان /cinək dān/ ؛ ب) ←* ؛ س) چنیک /cənik/ ؛ با) چنک /cənək/ ؛ ن) چنّک /cənnek/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←(با) ؛ ت) چینی /cinəy/ ؛

جو/jo/ (ا) : جو . نک : جر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) یو /yav/ ؛

جوآرم/jo-ārəm/ (ا.مک) : از توابع زیرآب سواد کوه .

جوازگر-خانه/jəvāzgar-xānə/ (ا.مر) : محلّ روغن کشی دانه های روغنی .

اغر) ←* ؛

جوال/jəvāl/ (ا) : کیسه ی پشمین که از موی بز بافته شود و از کیسه معمولی حجیم تر است . نک : برن - بزمی گوال .

اغر) ۱.←* ، ۲. بزمی جوال /bəz-mi-jəvāl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) گوال /gevāl/ ؛ ق) جو-آل /juāl/ ؛ با) ←* ؛ آ) جو-آل /jo-āl/ ؛ ن) جوال /javāl/ ؛ع) گوال /guāl/ ؛ قص) گوال /goāl/ ؛ ت) ۱.←* ، ۲.←(ن) ؛ اشر) ←(آ) ؛ پ) گوال /gawl/ ؛

جوال-بار/jəvāl-bār/ (ا.مر) : حجم دو جوال بار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) گوال بار /guāl - bār/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) جوال بار /joāl - bār/ ؛

جوال - دوج/jəvāl-duj/ (ا.ا) : جوال دوز .

اغر) ←* ؛ ب) گوال دوج /gəvāl - duj/ ؛ س) گوال دوج /guāl-duj/ ؛ ق) گالوج /gāluj/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. گوال دوز /govāl-duz/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. گالنج /gālənj/ ؛ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ اشر) جوال دوز /joāl-duz/ ؛ آک) جالدوز /jālduz/ ؛

جوامی/javāmi/ : نک : جمامی .

اغر) ←* ؛ ب) جمامی /jəmāmi/ ؛ ق) جوام /jevām/ ؛ ع) جمامی /jemāmi/ ؛

جو-انجه-آش/jo-anjə-āš/ (ا.مر) : نوعی آش با جوی کوبیده شده .

اغر) جوآش /jo-āš/ ؛ س) ←* ؛ ق) جوآش /juāš/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

جوان-دکتن/jevān-daketen/ (مص.مر) : ۱. به کار تازه عادت نداشتن . ۲. بسیار خسته شدن .

ب) جمام دکتن /jəmām-dakətən/ ؛ با) ←** ؛ع) جمام ببین /jemām-babeyan/ ؛ قص) جمام دکتن /-jemām daketan/ ؛ آک) جوان دکتن /jevān-dakatan/ ؛

جواهر/jevāher/ (ا) : ۱. گاو زردرنگ . ۲. جواهر – گوهرها .

با) ←** ؛

جواهرده/javāher-deh/ (ا.مک) : دهکده‌ی ییلاقی در رامسر .

جوئر/juar/ (ا) : ۱. جوهر – ذات . ۲. مرکّب .

اغر) ۱. جئر /joər/ ، ۲. جهر /johər/ ؛ ب) جوئر /juər/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) جُهر /johər/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) جهر /johar/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←** ؛ اشر) جئر /joar/ ؛ پ) گوهر /gōhr/ ؛

جوب/jub/ (ا) : جوی – نهر آب .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ۱.←** ، ۲. لاجو /lāju/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) جو /ju/ ؛ آک) ←(اشر) ؛ پ) یوی /yōy/ ؛ باس) یائو-ویا /yāu-viyā/ ؛

جو-پاک-کنی/ju-pāk-koni/ (ا.مص) : لای‌روبی نهرها . **نک** : کیله پاک کری .

با) جو-پاک-کنی /ju-pāk-kəni/ ؛ع) ۱.←** ، ۲. لاجوپاک کنی /lāju pāk - koni/ ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

جوت/jut/ (ص) : لال-گنگ .

ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

جو-تاشی/jo-tāši/ (ا.مص) : دروی جو .

اغر) ۱.←** ، ۲. جودرو /jodəro/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

جو-توره/jo-turə/ (ا.مر) : توبره ی جو .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) جو-توره /jow-turə/ ؛ اشر) جو-تره /jo-torə/ ؛

جو-تیم/jo-tim/ (ا.مر) : بذر جو- دانه ی جو .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) جوتخم /jowtoxm/ ؛ اشر) جوتخم /jo-toxm/ ؛

جوجاده/ju-jādə/ (ا.مک) : از توابع بنافت ساری .

جو-جادّه/ju-jāddə/ (ا.مک) : از توابع دهستان علی آباد قائم شهر .

جو-جار/jo-jār/ (ا.مر) : مزرعه ی جو .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) جو-زار /-jow zār/ ؛ اشر) جو-زار /jo-zār/ ؛

جوجاق/jujāq/ (ا) : نوعی پرنده با پرهای آبی رنگ .

س) ←** ؛ با) جیجاق /jijāq/ ؛

جوج-بکارده-می/juj-bakārdə-mi/ (ص.مر) : موی درهم و باد کرده . **نک** : پیسین .

اغر) ۱.←** ، ۲. جاج-بکارده-می /jāj-bakārdə-mi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جوج هاکرده می /juj-hākerdə-mi/ ؛ ق) جاج بکرد /jājbakərd/ ؛ با) ۱.←** ، ۲. جاج-هکرده-می /jāj-hakərdə-mi/ ؛ آ) جوج هکرد /juj hakərd/ ؛ ن) جاج هاکرده می /jāj hākərdəmi/ ؛ع) جاج هاکرده می /jaj hākordeh-mi/ ؛ قص) جاج بزه می /jāj - bazə-mi/ ؛ اشر) جاز بکارده می /jāz-bakārdə-mi/ ؛

جوجو/juju/ (ا) : ۱. پستان زن . ۲. نوک پستان . **نک** : چوچوپره – چوله .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. جو جو /jojo/ ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲.ججو /jəju/ ؛ ن) ←** ؛ع) ۱.←** ، ۲. جوجو /jow jow/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) چوچّه /cuččə/ ؛

جوجونک/jujuak/ (ا) : سبزه ای که برای سفره هفت سین سبز کنند .

ن) ←** ؛

جوجوک/jujuk/ (ا) : ۱. جوجه . ۲. پستان دختری که تازه به بلوغ رسیده باشد . ۳. زایده . **نک** : تشنو .

اغر) ججیک /jejik/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

جوجی-کپّرو/juji-kappəru/ (ا.مر) : جوجه تیغی . نــک : ارمنجی .

اغر) ۱.←** ، ۲. جی جی کپّرو / jiji-kappəro/ ؛ اشر) ←** ؛ ب) زوزک /zuzak/ ؛

جو-درو/jo-dəro/ (ا.مر) : دروی جو .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

جودون/judun/ (ا) : گودی دندان های اسب جوان که در ده سالگی از بین رود .

با) جو-دندون /ju-dandun/ ؛ ن) ←** ؛

جور/jur/ : سربالایی . نک : اندال .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) جور /jor/ ؛ با) ←** ؛ آ) سر-جور /sar-jur/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(آ) ؛ ع) جــری /jori/ ؛ ت) ۱.←(ع) ، ۲. سر جاری /sarejāri/ ؛ اک) ←** ؛

جور/jor/ (ا) : بالا .

آ) جــور /jur/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛ ت) جــار /jār/ ؛ پ) آذر /azər/ ؛

جور/jur/ (ق.تش/ص) : مثل - مانند-بسان . نک : پیان .

اغر) ←** ؛ ب) جور /jor/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قــص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ اک) ←** ؛

جورا/jurā/ (ا) : جای بند شلوار . نک : پیزن .

اغــر) ۱.←** ، ۲. پســن /pəsson/ ؛ ب) ←(اغــر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) جوره /jure/ ؛ ن) پسّن /pəssən/ ؛

جورازارک/jur-azārak/ (ا.مک) : روستایی از کلارستاق نوشهر .

جوراُشتوج/jur-oštuj/ (ا.مک) : روستایی قدیمی بر سر راه دو هزار تنکابن .

جورا کلا/jurā-kəlā/ (ا.مک) : از توابع هزار پی غربی محمود آباد آمل .

جوربن/jur-ban/ (ا.مک /ا) : ۱. روستایی از نــاییج نــور . ۲. بالای کوه- بالای تپّه .

ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

جوربند/jur-band/ (ا.مک) : روستایی از دهستان عشرستاق هزار جریب بهشهر .

جوربند/jur-band/ (ا.مر) : بالای تپّه و کتل .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بــا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) جر-بند /jor-band/ ؛

جور-بوردن/jur-bavərdan/ (مص.مر) : ۱. بالا کــردن . ۲. بالا بردن .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) جرکــردن /jor-kordan/ ؛ قص) جــاردئن /jārdaen/ ؛ ت) جــاردئن /jār-dean/ ؛

جور-بوئن/jur-baviən/ (مـص.مـر) : ۱. درست شدن-درست انجام گرفتن . ۲. به توافق رسیدن . ۳. متناسب بودن .

اغــر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) جوربیّــن /jur-bayyən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(س) ؛ آ) جوربیّن /jur - bayyan/ ؛ ن) ←** ؛ ع) درســت-ببیــن /dorost-babeyan/ ؛ قــص) ←(آ) ؛ اشر) جورهابیین /jur-hābiyən/ ؛

جوربه جور/jur bə jur/ (ص.مر) : گوناگون . نک : چم بــه چم .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بــا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ۱.←** ، ۲. جــور واجــور /jur-vājur/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←(ع) ؛ اک) ←** ؛

جوربیموئن/jur-bimuan/ (مص.مر) : بــالا آمــدن . نــک : جربمان .

ب) جور بیمئــن /jur - beyamoən/ ؛ ق) جوربموئــن /jur-bemuən/ ؛ بــا) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) جربمان /jor - bomān/ ؛ ت) جــار-اُمئــن /jār-omaən/ ؛ اک) جورامان /jur-āmān/ ؛

جورپ/jorəp/ (ا) : جوراب .

اغــر) جــورب /jurəb/ ؛ ب) ←(اغــر) ؛ س) ←(اغــر) ؛ ق) ۱.←** ، ۲. جــــرب /jəreb/ ؛ بــا) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جــرب /jərab/ ؛ ع) ←(ق) ؛ قــص) جــورب /jorab/ ؛ ت) جــرف /jorof/ ؛ اشر) جــروف /jəruf/ ؛ اک) جــوروب /jurub/؛

جورت/jort/ (ا.صو) : صدای پاره شدن و جرگرفتن پارچه.

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جرت /jert/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) جرت /jərt/ ؛ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←(س) ؛

جور–جور/jur-jur/ : بالا بالا .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جـور–جـوری /jur-juri/ ؛ع) جـور–جـوری /jor-jori/ ؛ ت) جار–جاری /jār-jāri/ ؛ آک) ←* ؛

جور–جور–فنی/jur-jur-fəni/ (ص.مر) : کسی که از بینی اش مدام ترشّح بیرون زند .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) جر–جر–ونی /jer-jer-vəni/ ؛

جورده/jur-de/ (ا.مک) : جواهرده–نام روستایی در ییـلاق رامسر .

جورف/jurəf/ (ا) : جوراب . **نک** : جرب .

اغر) ←* ؛

جورکلاک/jur-kelāk/ (ا.مـک) : نـام دهکـده ای در کوهستان نور .

جور–کوپر/jur-kupar/ (ا.مک) : روستایی در ییلاق کجور.

جور–لتارسـی/jur-latārsi/ (ا.مـک) : مرتعـی جنگلـی در مسیر مال رو سی سنگان کجور .

جور–هاکردن/jur-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. فراهم کـردن . ۲. درست کردن .

اغـر) جـور–هکـاردن /jur-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) جورهاکردن /jur-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جـور–هکـــردن /jur - hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) جورهاکـــاردن /jur-hākārdan/ ؛ ت) جورهکـــــردن /jur-hakərdən/ ؛ اشر) جورهاکاردن / jur-hākārdən/ ؛

جوری/juri/ (ا) : ۱. بالا . ۲. سـربالا–راه بـالایی . نـک : بالیا .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) جـاری /jāri/ ؛ آک) ←* ؛

جوزا/juzā/ (ص) : ناتنی . **نک** : اندر .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) جوزی /juzi/ ؛

جوزا–برار/juzā-berār/ (ا.مر) : برادر ناتنی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) جـوزی برار /juzi - berār/ ؛ پ) براتروت /brātrot/ ؛

جوزا–خاخر/jozā-xāxər/ (ا.مر) : خواهر ناتنی .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) جـوزی خـاخر /juzi-xāxər/ ؛ پ) خواهروت /xvāharot/ ؛

جوزخ/juzəx/ (ص) : تاریک .

ق) ←* ؛

جوزغ/juzeq/ (ا/ص) : ۱. شب پرمه و تاریک . ۲. ظلمـات . **نک** : چم بییته شر .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

جوزکا/jouz-kā/ (ا.مر) :

جوز در معنای میزان و ردیـف بـه کـار مـی‌رود. ایـن بـازی مخصوص مردم روستایی وکوه نشین است.بـازی دو نفـره و ابزار آن چند ریگ یا پاره سـنگ مـی باشـد. بـر روی زمیـن مربعی ترسیم می‌شود و داخل آن مربعی کوچکتر و در مربع کوچکتر نیز یک مربع دیگر رسم می‌شود . هر چهار زاویـه‌ی سه مربع به هم متصل و نقطه گذاری می‌شـوند. هـم‌چنیـن خطی از وسط تمام اضلاع می‌گذرد. بازیکن اول با قرار دادن ریگی در محل تقـاطع زاویـه‌ی یـک مربـع بـازی را شـروع می‌کند. نفر بعد ریـگی را در مـوازات آن قـرار مـی دهـد. در طول بازی سعی بازی‌کنان بر این است که بتوانند سه ریـگ را به موازات هم قرار دهند این وضعیت را به اصطـلاح جـوز گویند. در پایان جوزها شمرده شده، هر کـس جـوز بیشـتری داشته باشد برنده است.

جوزنگ/jozəng/ (ا) : هاون .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛

جوزنگ–چال/juzəng - čal/ (ا.مـر) : جـای هـاونگ در خانه .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

جوزی/jowzi/ (ص) : از رنگ هاست .

ت) ←* ؛

جوسّری/jusseri/ (ا) : طایفه ای در سواد کوه .

جوسّن/javessen/ (ص) : جویدن .

اغـر) بجفتـن /bajoftən/ ؛ ب) بجســتن /bajostən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع)

بجسّن /bajossan/ ؛ قص) بجوسّن /bajussən/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) بچفتن /bačəftən/ ؛ آک) جووستن /jovastan/ ؛ پ) جوییتن /joyitan/ ؛

جوش/juš/ (ا) : ۱. دانه هایی که روی پوست ظاهر شود – جوش صورت و بدن . ۲. جوشیدن مایعات بر اثر حرارت . ۳. نوعی مرثیه خوانی همراه با سینه زدن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛

جوش/juš/ (ا) : **نک** : توش .
ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

جوش-بخارد-او/juš-baxārd-o/ (ا.مر) : آب جوش آمده -آب جوشیده .
اغر) جوش-بخارد-او /juš-bəxārd-o/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) جوش بخرد /juš baxərd/ ؛ با) ←** ؛ آ) جوش-بخرد او /juš-baxerdo/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(آ) ؛ع) جوش بخرد /juš boxord/ ؛ قص) جوش بخرده او /juš-baxerdə-o/ ؛ ت) جوش امه /jušoma/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

جوش-بخاردن/juš-baxārdan/ (مص.مر) : جوشیدن .
اغر) جوش بخاردن /juš-bəxārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جوش بخاردن /juš-baxārdən/ ؛ ق) جوش بخردن /juš baxerdən/ ؛ با) ←** ؛ آ) جوش بخردن /baxərdan-juš/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(آ) ؛ع) جوش بخردن /juš boxordan/ ؛ قص) جوش بخردن /juš-baxərdan/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←(اغر) ؛

جوش-بزان/juš-bezān/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: عصبانی شدن . ۲. نوعی مرثیه خوانی همراه با سینه زنی .
اغر) جوش-بزئن /juš-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جوشی بزوئن /juši-bazuən/ ؛ ق) جوش بزوئن /juš bazuen/ ؛ با) جوش بزوئن /juš-bazuən/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) جوش بزوئن /juš-bazuan/ ؛ع) ←** ؛ قص) ←(ن) ؛

جوش بیارد/juš-biyārd/ (ص.مف) : کنایه از: عصبانی .
اغر) جوش بیارده /juš-beyārdə/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) جوش بیرد /juš beyard/ ؛ قص) جوش بیارده /juš-biyārdə/ ؛ ت) جوشا /jošā/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

جوش هادائن/juš-hādāan/ (مص.مر) : ۱ . کنایه از : درست کردن کار . ۲ . پیوند دادن .
اغر) جوش-هدائن /juš-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ع) جوش هادان /juš-hādān/ ؛ قص) ←** ؛ ت) جوش دئن /jušdaen/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) جوش دان /juš-dān/ ؛

جوش-هاکردن/juš-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: عصبانی شدن . ۲. جوانه زدن ناگهانی و فراوان گیاهان . ۳. پیوند دادن دو چیز .
اغر) جوش هکاردن /juš-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جوش هاکردن /juš-hākerdən/ ؛ ق) جوش هاکردن /juš hākərdən/ ؛ با) ←** ؛ آ) جوش هکردن /juš hakərdan/ ؛ ن) ←** ؛ع) هجوشین /həjušian/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

جوش-هوا/juše-həvā/ (ا.مر) : هوای گرم-گرمای طاقت فرسا .
اشر) ←** ؛

جوشی/juši/ (ص.نس) : ۱. سینه زنی تند به هنگام عزاداری . ۲. عصبی .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) مرثییه چکّوشی /marsiyə-čakkuši/ ؛ قص) جوش /juš/ ؛ ت) جوش زئن /juš zaen/ ؛ آک) ←(قض) ؛

جوقاسمی/javve-qāsemi/ (ا.مر) : بادی که از جنوب شرقی وزد .
س) ازروا /ozer -vā/ ؛

جوک بزوئن/juk-bazoan/ (مص.مر) : ۱. ایستاده در یک جاماندن . ۲. توقّف پرنده در جایی . ۳. جوانه زدن.
ب) ←** ؛ س) جوک بزوئن /juk-bazuən/ ؛ ق) چوک چوک بزوئن /čuk-čuk-bazuen/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←** ؛ع) چوک-بزان /čuk-bezān/ ؛ قص) ←** ؛

جوک توره/joke tore/ (ا.مص/ا.مر) : ناز کردن-غمزه دادن – کرشمه .
ق) ←** ؛

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

جو-کر/jo-kar/ (ا.مر) : ساقه های درو شده ی جو که دسته دسته شده باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

جوکل/jo-kal/ (ا.مر) : شلتوک نارس .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

جوکلاس/jow-kolās/ (ا.مر) : نان جو .

ت) ←* ؛

جوکّی/jukki/ (ا) : کولی - قومی که با پیشه آهنگری از هند به ایران آمدند و به عنوان صنعتگر دوره گرد در نواحی مختلف ایران در رفت و آمد هستند .

اغر) ۱. جوکی /joki/ ، ۲. غربتی /qorbəti/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱. جوگی /jugi/ ، ۲. جوکی /juki/ ؛ ق) ۱.←(اغر) ، ۲.←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) جوگی /jugi/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←(آ) ؛

جوکّی بازی در بیاردن/jukki-bāzi-darbeyārdan/ (مص.مر) : جاروجنجال راه انداختن مانند کولی ها .

اغر) جیگی بازی در بیاردن /jigi-bāzi-darbeyārdan/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جوگی بازی در بییاردن /jugi-bāzi-darbiyārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) الیات بازی در بیردن /elyāt-bāzi-dar-beyardən/ ؛ قص) ←* ؛ ت) الیات بازی /elyāl-bāzi/ ؛ اشر) ←(س) ؛

جوکی خیل/juki-xil/ (ا.مر) : جایی که کولی ها اتراق کرده باشند .

اغر) جیگی خل /jigi-xel/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جوگی خل /jugi-xel/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) الیات کلی /elyāt-koli/ ؛ ت) ایلیات کمه /ilyāt-komə/ ؛

جوگنّماک/ju-gannemāk/ (ا.مر) : زگیل . **نک** : چاله چوغر .

اغر) گندمه /gandemə/ ؛ قص) ←* ؛

جول/jol/ (ص) : عمیق - گود .

اغر) جل /jol/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جل /jal/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) جول /jul/ ؛ ت) ←(ن) ؛

جول/jul/ (ا) : پرنده ای به نام کور کور - عقاب طلایی با نام علمی chrgsaetos aquila . **نک** : الوغ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) جل /jal/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ←* ؛

جول

جول/jul/ (ص) : گود - عمیق .

ب) جول /jol/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ آک) جلف /jalf/ ؛

جولا/julā/ (ص) : ۱. بافنده . ۲. نام طایفه ای بزرگ در رامسر .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ پ) یولاهک /yulāhak/ ؛

جولا مرس/jowlā-mərs/ (ا.مر) : از ظروف مسی در دامداری سنّتی .

ت) ←* ؛

جولان/joulān/ (ا) : ۱. نمایش . ۲. جلوه گری کردن .

اغر) جلان /jolān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جولن /jolon/ ؛ ت) ←(ع) ؛ آک) ←* ؛

جول بهیت/jul-bahit/ (ص.مر) : آسمان ابری و مه آلود .

ب) ←* ؛ س) جول بییت /jul-bait/ ؛ آ) ←(س) ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

جول جوله/jol-julə/ (ا.مر) : ظرف شیرچوبی و بزرگ .

ب) جله /jolə/ ؛ س) جل جله /jol-jolə/ ؛ ق) جوله /julə/ ؛ با) ←* ؛ آ) جوله-جوله /julə-jule/ ؛ ن) جل جوله /jel-julə/ ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) جامک /jāmak/ ؛ اشر) جوله کون /juləkun/ ؛

جول-دله/jul-dələ/ (ص.مر) : هر ظرف عمیق - هر چیز عمیق، فرو رفته و مقعر .

اغر) جل دله /jol-dələ/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جول /jul/ ؛ ن) جل دله /jaldələ/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

جوله/julə/ (ا) : ۱. پیاله‌ی چوبی برای برداشتن ماست از تغار . ۲. فرد نیرومند با دستانی درشت . ۳. ظرف شیر دوش چوبی یا مسی . **نک** : اش چنگ .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جوله /jolə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. جوله /juleh/ ؛ ن) جوله /julə/ ؛ ع) جوله /julə/ ؛ قص) جامک /jāmak/ ؛

جوله

جوله/julə/ (ا) : زمین باتلاقی - زمین کشاورزی باتلاقی.

س) جله /jolə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جل زمی /jal zami/ ؛

جوله/jolə/ (ا) : برکه ی عمیق .

با) ←* ؛

جوله-کون/julə-kun/ (ا.مر) : ظرف شیر دوشی .

اشر) ←* ؛

جولی/juli/ (ص.نس) : گودی - ژرفا .

اغر) ۱.←* ، ۲. جلی /joli/ ؛ ب) ←* ؛ س) جلی /joli/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جلی /jali/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛

جومال/jumāl/ (ا.مر) : لایروبی نهرها .

ن) ←* ؛

جوم-کار/jum-kār/ (ا.مر) : راه پشت بام تالار .

آ) ←* ؛

جو-ملیجه/ju-məlijə/ (ا.مر) : پرنده ای از تیره‌ی بلبل .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جو-ملیجی /jowmalijay/ ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

جومه/jume/ (ا) : جامه- پیراهن .

اغر) ۱.←* ، ۲. جمه /jəmə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. جمه /jomə/ ؛ با) جمه /jəmə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) جمه /jomə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) جامه /jāmə/ ؛

جوندکا/jundəkā/ (ا.مر) : گاو نراخته نشده که کاری نیست و بیش از دو سال سن دارد . **نک** : جونکا .

اغر) ۱.←* ، ۲. جانکا /jānekā/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. جونکا /jonekā/ ، ۲. جونّکا /junnekā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جونّکا /junnəkā/ ؛ ع) جنکا /jonekā/ ؛ ت) جانکا /jānekā/ ؛ اشر) جانکا /jānəkā/ ؛

جون-سربشت/jon-sar-bəšt/ (ص.مف) : از جان گذشته- از جان مایه گذاشته . **نک** : جان به سر به .

ب) ←* ؛ س) جان به تنه /jān-bə-tanə/ ؛ ق) جان به سر /jān bəsar/ ؛ با) ←* ؛ آ) جون به سر /junbə-sar/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛

جونکّا/junekkā/ (ا.مر) : گاو نر جوان تخمی .

اغر) جانکا /jānekā/ ؛ ب) ۱. جوندکا /jundəkā/ ، ۲. جونکا /junəkā/ ؛ س) جوندکا /jundekā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ۱.←* ، ۲. جنکا /jonekā/ ؛ قص) جونگو /june-go/ ؛ ت) جانکا /jānəkā/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

جونکّابون/junnekā-bon/ (ص.فا) : **نک** : جانکا پا .

ب) جند-کاون /jondəkā-von/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جونکاوون /junəkāvun/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد . **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

جونکّاجنگ/junekkā-jang/ (ا.مر) : سرشاخ کردن گاوهای نرجوان . **نک** : جندکاسره .
ب) ←**؛ ق) جونکّاسره /junnəkāsarə/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق)؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ قص) جونگوجنگ /junego-jang/ ؛

جونکا–سره/junekā-sare/ (ا.مر) : جنگ بین دو جونکا متعلّق به دو گالش و گاو بنه ی مختلف که طی مراسم خاصّی انجام می شده و هر گالش با حضور در صحنه جونکای خود را برای بهتر جنگیدن تحریک می‌نمود. جونکا سره بیشتر در فصل بهار و هنگام اجرای مراسم قرق شکنی صورت می گرفته است . **نک** : جونکا .
س) جوندکاسره /jundekā-sarə/ ؛ با) ←**؛ آ) ←** ؛

جونکّا–ونگ/junnekā-vang/ (ا.مر) : صدای گاو نرجوان .
اغر) جانکا وانگ /jānekā-vāng/ ؛ ب) جندکاونگ /jondəkā-vang/ ؛ س) جوندکالر /jundekā-ler/ ؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) جونکّاوونگ /junekkā vung/ ؛ ع) جونکاونگ /jonekā veng/ ؛ قص) جونگوونگ /junego-vang/ ؛ ت) جانکاگره /jānekā gorə/ ؛

جونگر/jungər/ (ا) : ۱. شاخه ی تیزی که سبب پاره شدن لباس شود . ۲. پاره شدن لباس یا پارچه به وسیله ی هر چیز تیز .
اغر) جنگر /jəngər/ ؛ ب) ←(اغر)؛ س) چنگر /čəngər/ ؛ ق) چنگر /čangər/ ؛ با) ←(ق)؛ آ) ←(ق)؛ ن) ←(س)؛ اشر) جنگئر /jongoər/ ؛

جونمرد/javunmard/ (ص.مر) : جوانمرد–رادمرد .
اغر) ۱. جون مرد /jəvonmard/ ، ۲. جوان مرد /jəvānmard/ ؛ ب) ←(اغر)؛ س) جونمرد /jevonmard/ ؛ ق) ←(اغر)؛ با) ←**؛ آ) جونمرد /junəmard/ ؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛ قص) ←**؛ ت) جوانمرد /jovānmard/ ؛ اشر) جوانمرد /jəvānmard/ ؛

جونمرگ/jonemarg/ (ا.مص) : جوان مرگ شدن– جوان مرگ .
اغر) جوان مرگ /jəvān-marg/ ؛ ب) جون مرگ /jone-marg/ ؛ س) جون مرگ /jevon-marg/ ؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛ قص) ←**؛ ت) ←** ؛ اشر) جان مرگ /jāne-marg/ ؛ آک) ←(ب) ؛

جونون/jonun/ (ا.مر) : نان جو . **نک** : جوکلاس .
اغر) ←**؛ ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) جونون /jun-nun/ ؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛ قص) ←**؛ ت) جوکلاس /jowkelās/ ؛ اشر) ←** ؛

جونه کا کوله/jonə kā kolə/ (ا.مر) : گاو نر اخته شده که کاری نیست و سنّش کمتر از دو سال است .
اغر) جانکاکوله /jānekā-kulə/ ؛ ب) جندکا–کوله /jondəkā-kulə/ ؛ س) جوندکا–کوله /jundekā-kulə/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. جونده کا /jondəkā/ ؛ با) جونه کا /jonəkā/ ؛ آ) جونّه کا /junnə kā/ ؛ ن) جوناکّا کله /junəkkā kələ/ ؛ ع) ←(با)؛ ت) ←(با)؛ اشر) ←** ؛

جونه مرد/jəvunə-mard/ (ص.مر) : مرد جوان .
اغر) جون مرد /jəvon-mard/ ؛ ب) ←(اغر)؛ س) ←(اغر)؛ ق) ←(اغر)؛ آ) ۱. جونمرد /junəmard/ ، ۲. جوونمرد /jəvunmard/ ؛ ن) ←**؛ ع) جون مرد /javon mard/ ؛ قص) ←(آ)؛ ت) جوان مرد /jovān mard/ ؛ اشر) ←(اغر)؛ آک) جوون مرد /jovon-mard/ ؛

جونی کلا/junikəlā/ (ا.مک) : از توابع اهلم رستاق محمود آباد نور .

جوون/jovun/ (ا.مک) : از توابع بند پی بابل .

جوون/javun/ (ص) : جوان .
اغر) ۱.←** ، ۲. جوان /jəvān/ ؛ ب) جون /jəvon/ ؛ س) ←(ب)؛ ق) ←(ب)؛ با) جوون /jəvun/ ؛ آ) ←(با)؛ ن) جوون /javun/ ؛ ع) ←**؛ قص) ←**؛ ت) ۱. جوان /jəvān/ ، ۲.←(ن)؛ اشر) ←(اغر)؛ آک) جوون /jovon/ ؛ پ) جوان /juvān/ ؛ او) پرنایو /perenāyu/ ؛

جوونا/jəvunā/ (ا) : جوانان .
اغر) ۱.←** ، ۲. جوانا /jəvānā/ ؛ ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) جونا /jevonā/ ؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) جوونن /javunən/ ؛ ع) جوونن /javonon/ ؛ قص) ←**؛ ت) جوانان /jəvānān/ ؛ اشر) ←(اغر)؛

جوون تلک/javun-tələk/ (ص.مر) : نوجوان .

آوانوشت : (اَ = a) (اِ = فتحه کوتاه = ə) (اِ = e) (آ = ā) (ای = i) (او = u) (ب = b) (پ = p) (ت،ط = t) (ث،س،ص = s) (ج = j) (چ = č) (ح،هـ = h) (خ = x) (د = d) (ر = r) (ز،ذ،ض،ظ = z) (ژ = ž) (ش = š) (ف = f) (ق،غ = q) (ک = k) (گ = g) (ل = l) (م = m) (ن = n) (و = v) (ی = y) (اَو = aw) (او = ow)

اغر) جوان تلک /jəvān-taləl/ ؛ ب) جوون تلک /jevon-talək/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

جوونن/javunən/ (ا) : جوانان . **نک** : جوانا .

اغر) جوانا /jəvānā/ ؛ ب) جونا /jəvonā/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) جوانان /jəvānun/ ؛ ن) ←* ؛ع) ۱. جوونن /javunon/ ، ۲. جونن /javonon/ ؛ قص) جوونا /jevonā/ ؛ ت) جوانان /jovānān/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

جوونی هاکردن/javuni-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. کاری را از روی کم تجربگی انجام دادن . ۲. دلاوری کردن -کاری را با شهامت انجام دادن .

اغر) جوانی کاردن /jəvāni-kārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جونی هاکردن /jəvoni-hākerdən/ ؛ ق) جوونی هاکردن /jevoni-hākərden/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جوونی هکردن /jevuni-hakərdən/ ؛ آ) جوونی هکردن /jevuni-hakərden/ ؛ ن) ←* ؛ع) جوونی هاکردن /javoni-hākordan/ ؛ قص) جونی هاکردن /javoni hākerdan/ ؛ ت) جوانی هکردن /jovāni hakerden/ ؛ اشر) جونی هاکاردن /jəvoni-hākārdən/ ؛

جوه/javə/ (ا) : جعبه .

اغر) ۱.←* ، ۲. جبه /jabə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) جعوه /jaavə/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛ اشر) جئوه /jaevə/ ؛ آک) جبه /jabə/ ؛

جوهر/johar/ (ا) : ۱. گوهر- جوهر- وجود . ۲. نفت . ۳. مرکبّ - جوهر .

اغر) ۱.←* ، ۲. جهر /johər/ ؛ ب) جوئر /juər/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) گوهر /gohar/ ؛

جوهر دار/juherdār/ (ا.مر) : لوله تفنگی که آلیاژی از موادّ رنگی دارد .

ق) ←* ؛

جوهر کلا/juhar-kalā/ (ا.مک) : نام دهکده ای در ناحیه بیرون بشم از دهستان کلارستاق چالوس .

جویا/juyā/ (ا) : حسّاسیت و برآمدن موی بدن .

اغر) جاج /jāj/ ؛ س) جوج /juj/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) جاز /jāz/ ؛

جه/je/ : پسوندی است معادل از - به - جا و غیره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جا /jā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) جا /jā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ پ) هاچ /hāc/ ؛

جه/je/ (ا) : حالت سیری ناپذیری در فرد- مرض پرخوری.

ب) جغ /joq/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جوغ /juq/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جغ /jəq/ ؛ع) ←(ب) ؛

جهاز/jəhāz/ (ا) : جهیزیه .

اغر) ۱.←* ، ۲. جهز /jəhez/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ۱.←* ، ۲. جییز /jiyəz/ ؛ آک) ←* ؛ پ) دهییچ /dahic/؛

جهاز پخش کاردن/jəhāz-paxš-kārdən/ (مص.مر) : اصطلاحی است که در مواقع خاص به کاربرند .حالتی که انار و ربّ انار در حال جوشیدن است و بر اثر جوش آمدن بخشی از رب به اطراف ترشح کند .

اغر) ←* ؛ ب) جئازپخش هکاردن /jəāz-paxš-həkārdən/ ؛

جهاز-تمشا/jəhāz-təmšā/ (ا.مر) : رسمی است از مراسم عروسی. وقتی که جهیزیه عروس را به خانه ی داماد بردند، برخی از زنان و بچه ها برای تماشای جهیزیه به خانه ی داماد می روند .

اغر) ←* ؛ ب) جئاز تمشا /jəāz-təmšā/ ؛ س) جهاز تمشا /jəhāz-təmšā/ ؛ ق) جهاز تماشا /jehāz-temāšā/ ؛ با) جهاز-تماشا /jəhāz - təmāšā/ ؛ آ) جهاز تاماشا /jəhāz-tāmāšā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ۱.←* ، ۲. جهاز تمشا /jəhāz-tamošā/ ؛ قص) جهاز تمشا /jehāz-tamšā/ ؛ اشر) جییزتماشا /jiyəz-təmāšā/ ؛

جهاز هاکردن/jəhāz - hākərdan/ (مص.مر) : تهیّه جهیزیه برای عروس .

اغر) جهاز هکاردن /jəhāz həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جهازبیتن /jəhāz - baytən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) جهاز هاکردن /jehāz hākordan/ ؛ قص) ←*

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

؛ ت) جهیز هکردن /jahiz hakerden/ ؛

جهازی/jəhāzi/ (ا) : جهیزیه .

اغر) ۱.←* ، ۲. جهزی /jəhezi/ ؛ ب) جئازی /jəāzi/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) جهاز /jəhāz/ ؛ ت) جهیزیه /jahiziye/ ؛ اشر) جییزییه /jiyəziyə/ ؛ آک) ←* ؛

جهان نما/jəhān nəmā/ (ا.مک) : منطقه ای حفاظت شده و دهکده ای ییلاقی در جنوب شرقی کردکوی که به آن جان نما نیز گویند .

جهت/jaht/ : نک : جر .

ب) ←* ؛

جه جو/jəju/ (ا) : پستان –سینه ی زن .

اغر) جوجو /juju/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جی جی /jiji/ ؛ آ) ۱. جی جی /jiji/ ، ۲. جه جی /jəji/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) ۱.←(آ) ، ۲.←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) چوچای /čučāy/ ؛

جهد/jahd/ (ص) : ۱. کم – اندک . ۲. دو عطسه ی پیاپی . نک : جخد .

اغر) ۱.←* ، ۲. جد /jad/ ؛ ب) جخت /jaxt/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) ←(ب) ؛

جهر/jahr/ (ا) : دو عطسه ی پیاپی در هنگام حرکت که در باور عوام خوش یمن است . نک : جر .

اغر) ۱. جهت /jaht/ ، ۲. جد /jad/ ؛ ب) جخت /jaxt/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) نهر / nahr/ ؛

جهر – چال/jahar-čāl/ (ا.مر) : شکافی در سطح زمین .

اغر) جر–چال /jar-čāl/ ؛ ن) ←(اغر) ؛

جه گن/jə gən/ (ا) : خس و خاشاک که بر اثر سیل یا آبرفت رودخانه در گوشه ای انباشته شود . نک : بورات .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جگن /jəgən/ ؛ ق) جگن /jagən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جگن /jagan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛

جهندم/jahandəm/ (ا) : دوزخ –جهنّم . نک : جنم .

اغر) ۱.←* ، ۲. جنّم /jannəm/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جندم /jandəm/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) جهندم /jahandem/ ؛ قص) جهنّم / jahannem/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

جهندم – نیم – سوت/jahandəm-nim-sut/ (ص.مر) : در اصطلاح به آدم سیاه سوخته گویند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛

جهود/jəhud/ (ا) : یهودی – جهود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جهود / johud/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ۱.←* ، ۲. جهود /jahud/ ؛ آک) ←* ؛ پ) یهوت /yahut/ ؛

جهون/jəhun/ (ا) : ۱. دنیا –جهان . ۲. نامی زنانه . نک : جهان .

اغر) ۱.←* ، ۲. جهان /jəhān/ ؛ ب) جئن /jəon/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جهون /jahun/ ؛ ع) جهن /johon/ ؛ ت) جهان /johān/ ؛ اشر) جهان /jahān/ ؛ پ) گهان /gəhān/ ؛ او) گائتا /gāethā/ ؛

جی/ji/ (ا) : جان – روان . نک : جُن .

س) جان /jān/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛

جیپّا/jippā/ (ا) : نوعی کنه ی کوچک جنگلی .

اغر) چوپّا / čuppā/ ؛ ب) چیپا /čipā/ ؛ س) پیچال /pičāl/ ؛ اشر) ←* ؛

جیپاکنده/jipākandə/ (ا.مک) : از بلوکات انزان استرآباد است که به آن جفا کنده هم گویند .

جیت/jit/ (ا) : یوغ–چوبی که برگردن گاو برای شخم زدن گذارند . نک : جت .

اغر) جفت /jəft/ ؛ ب) ←* ؛ س) جت / jət/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(س) ؛ ت) جت /jet/ ؛ آک) ←* ؛

جیج/jij/ (ا) : ۱. شاخه های خشک و نازک توت که پس از پرورش کرم ابریشم در انبار باقی می ماند . ۲. خرده

چوب -شاخه های بسیارباریک درخت . ۳. چوب یا چوب دستی که دارای زایده و برآمدگی زیاد باشد . ۴. اعلان رسیدن به مقصد . **نک** : بنار - بنگاله .

اغر) جرده /jardə/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

جی جاد/jijād/ (ا.مک) : از توابع بنافت ساری .

جیجار/jijār/ (ا) : سوسمار .

ق) ←** ؛ ت) ←** ؛ گ) چوچار /cucār/ ؛

جی جاغ/ji jāq/ (ا) : نوعی پرنده که در میانکاله یافت می شود . **نک** : اسیوگردن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

جیج-بیج/jij-bij/ (ا.مر) : نوعی غذا با گوشت چرخ کرده‌ی سرخ شده و تخم مرغ . **نک** : بیج بیج .

ب) ←** ؛ س) بیج بیج /bij-bij/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←(س) ؛

جیجِ-لاجینگ/jijjə-lājing/ (ا) : جیرجیرک . **نک** : جرجرانی .

اغر) جرجرانی /jərjərāni/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ع) جنجرانی /jenjerāni/ ؛

جیجمک/jijmək/ (ا) : ۱. نوک قلّه . ۲. نوک ساختمان . ۳. نوک هر چیز بلند . **نک** : تک .

ب) ←** ؛ س) جی جمک /ji-jemək/ ؛

جی جی/jiji/ (ا.صو/ش.ج) : ۱. صوتی برای رام کردن مرغوماکیان . ۲. طلب شیر مادر از سوی زبان کودک.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) جاجا /jā-jā/ ؛

جی جیک/jijik/ (ا) : جوجه . **نک** : تشنو .

اغر) ←** ؛ ق) جی جی /ji ji/ ؛ با) جو-جوک /ju-juk/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ اشر) جوجه /jujə/ ؛

جی جی - کپرو/jiji-kaperu/ (ا.مر) : جوجه تیغی . **نک** : ارمنجی .

اغر) ←** ؛ اشر) جوجه- کپّرو /jujə-kppəru/ ؛

جی جی - کپرو

جیج/jic/ (ا.مص) : ۱. به مقصد رسیدن . ۲. به جایی رسیدن .

جیچال/jicāl/ : حشره ای است .

ب) ←** ؛

جیر/jir/ (ا) : ۱. کش . ۲. چابک - زیرک - تندوتیز . ۳. پایین . **نک** : جر .

ب) ←** ؛ س) جر /jer/ ؛ ق) ←** ؛ با) جیمبریک /jəmbərik/ ؛ آ) ←** ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

جیرازارک/jirāzārak/ (ا.مک) : روستایی از کلارستاق چالوس .

جیر-امئن/jir-omaen/ (مص.مر) : پایین آمدن- فرود آمدن . **نک** : جربیموئن .

س) جربموئن /jer-bemuən/ ؛ ق) جربموئن /jerbemuən/ ؛ با) جر- اموئن /jer-emuən/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جربیموئن /jer-bimuan/ ؛ ع) جیربمان /jir bomān/ ؛ ت) ۱.←** ، ۲. جیر - اُمن /jir-oman/ ؛

جیر - انگتن/jir-angətan/ (مص.مر) : پایین انداختن .

ب) جر- دینگتن /jer- dingoən/ ؛ س) جردینگوئن /jer-dinguən/ ؛ ق) جیر- اینگوئن /jir-inguən/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) جر-اینگوئن /jər-inguan/ ؛ ع) ←** ؛ ت) جیر انگتن /jirengeten/ ؛

جیر-بالان/jir-bālān/ (ا.مک) : از ییلاقات سه هزار تنکابن.

جیر-بردن/jir-bardən/ (مص.مر) : به پایین رفتن .

ب) جر-بردن /jer-bordən/ ؛ س) جربوردن /jer-burdən/

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) جر–بوردن /jer-bavərdan/ ؛ ع) جیربوردن /jir baverdan/ ؛ ت) جیر–بوردن /jir-baverdan/ ؛ آک) جیربوردن /jir bordan/ ؛

جیر–بشین/jir-bašeyan/ (مص.مر) : به طرف پایین رفتن .

ب) جر–بردن /jer-bordən/ ؛ س) جربیّن /jer-bayyən/ ؛ ق) جر–بموئن /jer-bemoən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) جر–بوردن /jər-burdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) جیرشیین /jiršiyan/ ؛

جیر–بکت/jir-baket/ (ص.مف) : نک : جردکت .

ق) جردکت /jer dakət/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) جیربکت /jir-bakat/ ؛

جیر–بکتن/jir-bakətan/ (مص.مر) : به پایین افتادن .

ب) جر–دکتن /jer-dakətən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) جر–دکتن /jer-daketən/ ؛ با) جر–دکتن /jər-dakətən/ ؛ آ) جر– دکتن /jər-dakətan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

جیر–بمان/jir-bomān/ (مص.مر) : پایین آمدن . نک : جربموئن .

با) جربموئن /jər-bəmuən/ ؛ آ) جربموئن /jərbəmuan/ ؛ ن) جربیموئن /jer bimuan/ ؛ ع) ←* ؛ ت) جیرامن /jiroman/ ؛ آک) ←* ؛

جیربند/jir band/ (ا.مک) : ۱. روستایی از دهستان عشرستاق هزار جریب بهشهر . ۲. بخش ساحلی لنگای عبّاس آباد . ۳. از توابع چهار دانگه هزار جریب ساری .

جیر–بیر/jir-bir/ (ا.مر) : نوعی خورشت با دل ، قلوه ، تخم مرغ و سیب زمینی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

جیر– پالو/jir-pālo/ (ا.مک) : نام روستایی در کجور .

جیرت/jirt/ (ص) : زیرک– چابک – تند و تیز .

اغر) جلد /jald/ ؛ ب) ←* ؛ ق) جیر /jir/ ؛ ن) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛

جیرترک/jir-tarak/ (ق.مک) : پایین تر . نک : پایین تلک.

ع) ←* ؛

جیر–جار–بئن/jir-jār-baen/ (مص.مر) : نک : پل پلی بوئن .

ت) ←* ؛

جیر–جار–هکردن/jir-jār-hakorden/ (مص.مر) : نک : پل پلی هکاردن .

ن) جروجورهاکردن /jerojurhākərdan/ ؛ ع) جیروجرهاکردن /jor hākordan-jiro/ ؛ ت) ←* ؛

جیر–جیر/jir-jir/ (ا.صو) : صدای جیرجیرک–صدای پرندگان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ آک) ←* ؛

جیر– جیرانی/jir-jirāni/ (ا) : جیرجیرک .

اغر) جرجرانی /jər-jərāni/ ؛ ب) ←* ؛ س) جنجناری /jenjənāri/ ؛ ق) ←* ؛ با) جینجلانی /jinjəlāni/ ؛ آ) جل – جلانیم /jəl - jəlānim/ ؛ ن) جنجرانی /jən jərāni/ ؛ ع) ←(ن) ؛ اشر) جرجروک /jər-jəruk/ ؛

جیرجیرهدائن/jir-jir-hedāən/ (مص.مر) : آزار دادن – شکنجه کردن .

س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جیرو بیرهدائن /jiru bir hedāen/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) جیرجیرهدائن /jir-jir-hedāan/ ؛

جیر–دئن/jir-daen/ (مص.مر) : نک : جرهاکردن .

ت) ۱.←* ، ۲. جر–دئن /jer-daen/ ؛

جیر– دری/jir-dari/ (ق.مک) : از سمت پایین .

ب) جر– وری /jer-vari/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ آ) جر–دری /jər-dari/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. جر–دره /jer-dare/ ؛ ع) ←* ؛

جیر–دستانکو/jir-dastānku/ (ا.مک) : روستایی از توابع رامسر .

جیر– رود/jir-rud/ (ا.مک) : روستایی از جنّت رود بار تنکابن .

جیرز/jiraz/ (ا) : نام گلی جنگلی شبیه آلبالو .

جیرز/jirz/ (ا) :

سبزینه‌ای است که در سایه‌ی درختان جنگلی می روید .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

جیرز بوته ای دیرپاست و به سبب تیغ هـای خشـنی کـه در انتهای برگهایش وجود دارد هیچ حیوانی قادر به خـوردن آن نیست .نمد مـالان محلّـی بـرای آب زدن نمـد بـه هنـگام مالش، از آن استفاده می‌کنند.

جیرسّا/jirəssā/ : ۱. پایین دست ۲. از طبقه ی پـایین . از اقشار ضعیف .

ن) ←** ؛

جیر-سرا/jir-serā/ (ا.مک) : از توابع خرّم آباد تنکابن .

جیرسنّار/jir-sannār/ (ا.مـک) : نـام دهکـده ای در ناحیـه بیرون بشم از دهستان کلارستاق چالوس .

جیرسی کا/jir sikā/ (ق.مک) : بخش پایینی اجاق . نـک : پایین کله .

ع) ←** ؛

جیر-شیین/jir-šiyan/ (مص.مر) : پایین رفتن .

ب) جر-بردن /jer-bordən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) جـر-شـیین /jer-šiyən/ ؛ آ) جـر- بـوردن /jər-burdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛ | ک) ←** ؛

جیرکا/jirkā/ (ا) : زیر زمین . نک : بنکه - پایین کله سی.

ق) ←** ؛ با) جر-کا /jər-kā/ ؛ ت) ←** ؛

جیر- کتن/jir-katən/ (مص.مر) : به زمین افتادن . نـک : بن دکتن .

ب) جردکتـن /jer-dakətən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ۱. جردکتـن /jerdakətan/ ، ۲. جرکتـــن /jer katan/ ؛ ع) جیرکتن /jir katan/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ | ک) ←** ؛

جیر-کرات - کله/jir-karāt-kalə/ (ا.مک) : از توابع خـرّم آبادِ تنکابن .

جیر- کریم/jir-karim/ (ا.مک) : روستایی از جنّت رود بـار تنکابن .

جیر- کشین/jir-kašeyan/ (مص.مر) : به پایین کشیدن .

ب) جر-بکشیین /jer-bakəšiyən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) جـر هکشـــیین /jere-hekešiyen/ ؛ با) جـــر-بکشـــیین /jer-bakəšiyən/ ؛ آ) جر-بکشـیین /jər-bakšiyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛ ت) جیرکشیین /jirkašiyan/ ؛ | ک) ←** ؛

جیر کلوم لنـگه/jir- kolom- ləngə/ (ا.مـک) : از مراتـع لنگای عباس آباد .

جیرکله سی/jir kalesi/ (ق.مک) : بخش پایینی اجاق خانه . نک : پایین کلّه سی .

ع) ←** ؛

جیرکو/jir-ku/ : نک : به کو .

ق) ←** ؛ با) جرکوه /jər-ku/ ؛ ت) ←** ؛

جیر- کوتـی - بـالا/jir-kuti-bālā/ (ا.مـک) : روسـتایی از کلارستاق چالوس .

جیر- کول/jir-kul/ (ا.مر) : پایین تپّه . نک : جرسی .

س) جرکوه / jer-kuh/ ؛ با) جرکـو /jər-ku/ ؛ ن) ←** ؛ | ک) ←** ؛

جیر- کوه/jir-ku/ (ا.مک) : ۱. روستایی از توابع رامسر . ۲. پایین کوه .

ت) ←** ؛

جیر-گرسن/jir-geresan/ (مص.مر) : با سرعت بـه پـایین رفتن .

ب) جر- دکتـن /jer-dakətən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) جـر- هکتـن /jer-heketen/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) جـر- دکتـــن /jər-dakəten/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

جیر- لتارسی/jir-latārsi/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در مسیر مالرو سی سنگان - کجور .

جیرنال/jirnāl/ (ا.مر) : چوبی که در خانه هـای روسـتایی روی کرسی گذارند .

آ) جرنـــال /jərnāl/ ؛ ن) ←** ؛ ع) جـیرنل /jirnal/ ؛ ت) ←** ؛ | ک) ←** ؛

جیرو/jiru/ (ا.مک) : از مکان های واقع در روستای زیارت از توابع گرگان .

جیرو بیر-دربییاردن/jiro-bir-dar-biyārdən/ (مص.مر) : ۱. سروصدای کسی را در آوردن . ۲. کسی را تنبیه کردن.

اخر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) جیرووير-دربییـاردن /jiro-vir-dar-biyārdan/ ؛ ع) جیرو بیردر بییـــاردن /jir-o-bir-dar-biyārdan/ ؛ اشر) جیره پیردربییاردن /jirə-pir-dar-biyārdən/ ؛ | ک) ←** ؛

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اخر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

جیروجار- گتن/jiro-jār-goten/ (مص.مر/ش.ج) : نوعی دشنام-پرده دری کردن . **نک** : بسروستن .

ق) جروجارهاکردن /jerujār hākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جرو جور بوتن /jero jur botan/ ؛ ع) جیروجربتن /jiro-jorə-botan/ ؛ ت) جیرجارکتن /jirəjār katən/ ؛

جیرو-جُر/jiro-jor/ (ا.مر) : پایین و بالا . **نک** : ته بالا .

س) جروجور /jero-jur/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) جرو-جور /jeru-jur/ ؛ آ) جرو-جور /jəro-jur/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اَک) ←* ؛

جیروجر-بدیئن/jiro-jore-badian/ (مص.مر) : پستی و بلندی زندگی، خوشی و ناخوشی زندگی را دیدن .

ب) جیروجور-بدیین /jiro-jur-badiyən/ ؛ ق) جروجوّر-بدیین / jero-jurre-badiyen/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. جرو-جوربدیین /jəro-jur-badiyən/ ؛ آ) جروجور-بدیئن /jəro-jur-badiyan/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جیرو جور - بیّن /jiro-jur-bayyan/ ؛ ع) ←* ؛ اَک) جیروجوردیین /jiro-jorə-diyan/ ؛

جیروجر-بوتن/jiro-jorə-butan/ (ش.ج/مص.مر) : نوعی دشنام- پرده دری کردن .

با) ←* ؛ ن) جروجور-بوتن /jero-jur-botan/ ؛ ع) ←* ؛ اَک) ←* ؛

جیروجر-هاکردن/jiro-jor-hākordan/ (مص.مر) : ۱. بالا و پایین رفتن . ۲. کنایه از : دوندگی زیاد .

ب) جروجور-هکاردن /jəro-jur-həkārdən/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. جرو جور هاکردن /hākerdən-jəro-jur/ ؛ ق) جروجور - هاکردن /jero-jur-hākerdən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جروجور-هاکردن /jero-jur-hākardan/ ؛ ع) ←* ؛ ت) جیرجار-هکردن /jire-jār-hakerdən/ ؛

جیرود/jirud/ (ا.مک) : از توابع جنّت رودبار تنکابن .

جیرو ویر/jiro vir/ (ا.صو) : از اصوات -صدای پرندگان کوچک مانند: گنجشک . **نک** : جریک پریک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جیروبیر /jir-o-bir/ ؛ اَک) ←* ؛

جیره/jirə/ (ا.صو) : ۱. صدای خوک در وقت جفت گیری یا هنگام تیر خوردن . ۲. فریاد-جیغ . **نک** : جریکّه .

اغر) جره /jərə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جیریکّه /jirikkə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ اشر) جیغ /jiq/ ؛

جیرهال/jir-hāl/ (ا.مر) : پایین ترین کرت زمین . **نک** : بن اولی .

با) جرکال /jərkāl/ ؛ ن) بن اولی /bən uli/ ؛ ت) ←* ؛

جیّره-جیّره-هکاردن/jirrə-jirrə-həkārdən/ (مص.مر) : آواز جمعی پرندگان . **نک** : جریک پریک هاکردن .

اغر) جیر-جیر-هکاردن /jir-jir-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) جیر-جیر-هاکردن /jir-jir-hākerdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) جیر-جیر-هکردن /jir-jir-hakərdan/ ؛ ن) جیر-جیر-هاکردن /jir-jir-hākərdan/ ؛ ع) جریک پریک هاکردن /jerik-perik-hākorden/ ؛ ت) جریک پریک هکردن /jərik pərik hakərdən/ ؛

جیره-سر/jirə-sar/ (ا.مک) : از توابع رودپی ساری .

جیری/jiri/ (ا) : ۱. آفتابه ی سفالی . ۲. پایینی-قسمت پایینی . **نک** : جری .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جری /jəri/ ؛ آ) جری /jəri/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اَک) چیری /čiri/ ؛

جیریب/jirib/ (ا) : زمینی به مساحت ۱۰۰۰۰متر مربّع . **نک** : جریب .

اغر) جریب /jərib/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ آ) جریب /jarib/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اَک) ←* ؛

جیری-وری/jiri-vəri/ (ص.مر) : گوشت سرخ شده - گوشت مخلوط با پی که سرخ شده باشد . **نک** : بجی .

با) جری - وری /jeri-vəri/ ؛ آ) ←* ؛

جیز/jiz/ (ا) : درختچه های خاردار . **نک** : جز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) جز /jəz/ ؛

جی زا/ji zā/ (ا) : از سبزی های خوردنی جنگلی .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = ئو) (ow = او)

جیزاو/jiz ow/ (ا.مک) : نام دهکده ای در دهستان کلارستاق چالوس .

جیزبل/jiz bal/ (ا.مر) : نک : جزبل .

ب) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. جز-بل /jəz-bal/ ؛ ع) جزبل /jez-bal/ ؛

جیزچال/jiz čāl/ (ا.مر) : نک : تمشکل .

ع) ←* ؛

جیزد-هادائن/jizd-hādāan/ (مص.مر) : تحریک گاو نر برای مبارزه .

ب) جیزدهدائن /jizd-hədāən/ ؛ ق) دیشت هاکردن /disthākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) جیزد-هادائن /jizd-hādāan/ ؛

جیزغاله/jizqālə/ (ا.مر) : جزغاله- سوختگی شدید .

اغر) جزغاله /jəzqālə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) جزغاله /jezqālə/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

جیزکوتی - بالا/jiz-kuti-bālā/ (ا.مک) : از توابع کلارستاق چالوس .

جیز ماغ/jiz māq/ (ا.مر) : سوختگی شدید .

اغر) ۱. جر-سوت /jer-sut/ ، ۲. جیرسوت /jir-sut/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) جزماغ /jezmāq/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ قص) جزغال /jez-qāl/ ؛ ت) ←(قص) ؛

جیزه چال/jize- čāl/ (ا.مک) : از مراتع لنگای عباس آباد .

جیسا/jisā/ (ا.مک) : ۱. روستاهایی در عبّاس آباد و کلارآباد تنکابن (جیسای عثمان سرا ، جیسای کلار آباد و گت جیسا) .

جیس کوتی/jis-kuti/ (ا.مک) : نام دهکده ای در دهستان کلارستاق چالوس .

جیش/jiš/ (ا) : ادرار به زبان کودکان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) گومچ /gumeč/ ؛

جیش- دکردن/jiš-dakərdən/ (مص.مر) : شاشیدن . نک : دمش تیز .

اغر) جیش هکاردن /jiš-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) جیش هاکردن /jiš-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جیش دکردن /jiš dakərdan/ ؛ ع) جیش دکردن /jiš dakordan/ ؛ ت) کش دکردن /kəšdakərdən/ ؛ اشر) جیش هاکتردن /jiš-hākoərdən/ ؛

جیشن/jišən/ (ص.نس) : شاشو- کسی که توانایی نگهداری ادرار را نداشته و خود را خیس کند .

ب) ۱. جیشو /jišu/ ، ۲. جیشوک /jišuk/ ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) جیشوک /jišuk/ ؛

جیف/jif/ (ا) : جیب .

اغر) ۱.←* ، ۲. جیب /jib/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

جیفال/jifāl/ (ا) : چاکی که در انتهای میله‌ی دوک نخ ریسی ایجاد می کنند تانخ را به آن گیر دهند .

اغر) ورد /vard/ ؛ با) ورد-دله /vard-dələ/ ؛ ن) ←* ؛

جیک/jik/ (ا) : ۱. صدا . ۲. خطّ فکری- سلیقه . نک : دخشه .

اغر) ۱.←* ، ۲. جمر /jəmər/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

جیکّا/jikkā/ (ا) : گنجشک . نک : چیی - چاچ نیک .

اغر) ←* ؛ ب) جیکا /jikā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) میچکا /mičkā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) میشکا /miškā/ ؛

جیکاپر-تیکاپر/jikā par-tikā par/ (ا.مر) : نوعی بازی- کلاغ پر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) پرپر /par par/ ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲. میچکاپر-تیکّاپر /mičkā-par-tikkā-par/ ؛ ن) میچکا پرتیکاپر /mičkā-par-tikāpar/ ؛

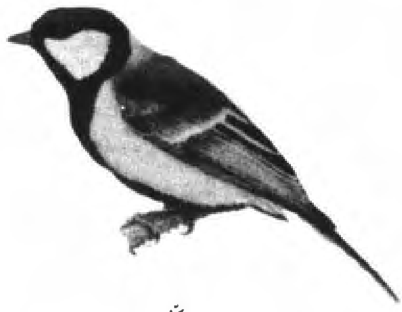
جیکا - ترشی/jikā-tərši/ (ا.مر) : گلی زرد رنگ و ترش مزه با میوه ای ریز شبیه به خیار که خوراکی است .

ب) ←* ؛

جیکّا-تیکّا/jikkā-tikkā/ (ا.مص) : ۱. کنایه از: منحرف

کردن سخن . ۲. کنایه از : پرنده .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) میچکا تیکا /mičkā /tikā ؛ ن) ←(ق) ؛

جیکّا

جیکّا - چشمه/jikkā-češmə/ (ا.مک) : چشمه ای در شرق «درازنو» در ارتفاعات جنوبی بالا جادّه‌ی کردکوی .

جیکا - روزی/jikā-ruzi/ (ص.مر) : کسی که همیشه تنگ دست است– کم روزی .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ بـا) میشـــکا–روزی /miskā-ruzi/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) میچکـا روزی /mičkā-ruzi/ ؛ ع) ←(ن) ؛

جیکّازده/jikkā-zede/ (ص.مر) : نوعی بیماری گوسفند که گوشتش زرد می‌شود .

اغر) جیکـا–بزئـه /jikā-bazoə/ ؛ ب) ←** ؛ س) جیکـابزو /jikā-bazu/ ؛

جیکا–سو/jikā-su/ (ا.مر) : شکار گنجشک در شب کـه بـا چراغ صورت گیرد .

ن) میچکا سو /mičkā su/ ؛

جیکا علف/jikā- aləf/ (ا.مر) : نوعی علف هر ز .

ب) ←** ؛

جیکّا - کلّه/jikkā-kallə/ (ا.مر) : ۱. مقیاس حجم به انـدازه ی سرگنجشک . ۲. مرحله ای در رشد پنبه .

اغـر) ←** ؛ ب) جیکاکلّـه /jikā-kallə/ ؛ س) ۱.←(اغـر) ، ۲.←(ب) ؛ ع) میچکاکلّه / mičkā kalle/ ؛

جیک- بزئن/jik-bazoən/ (مص.مـر) : ۱. دم زدن – حـرف زدن . ۲. صدای جیک جیک جوجـه از درون تخـم در یکی دو روز آخرتولّد . **نک** : دموردربیاردن .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) جیـک بزوئـن /jik-bazuən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) جیک–جیـک–بزوئـن /jik-jik-bazuan/ ؛ ع) جیک بزان /jik - bazān/ ؛ اشـر) ←** ؛ آک) جیک بزن /jik-bazan/ ؛

جیک - بیمئن/jik-beyamoan/ (مـص.مـر) : **نک** : جیـک بزئن .

اغر) جیک بزئن /jik bazoən/ ؛ ب) جیک – بیموئـن /jik-beyamoən/ ؛ س) جیـک بزوئـن /jik-bazuən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(س) ؛ آ) جیک – بموئـن /jik-bəmuan/ ؛ ن) جیک بزوئن /jik bazuan/ ؛ ع) جیک بـزان /jik bəzān/ ؛ اشر) ←** ؛

جیکّته/jikkətə/ (ا) : جریکّه . **نک** : جریکّه .

ق) جریکّه /jreikkə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛

جیکّته–هـاکردن/jikketə-hākərdan/ (مـص.مـر) : گریـه کردن کودک . **نک** : جریکه هکاردن .

س) جیکه هاکردن /jikə-hākerdən/ ؛ ق) جریکه هـاکردن /jerikkehākerden/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛

جیک - جان/jikə-jān/ (ص.مر) : کم توان . **نک** : پتس .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) جیـک – جان /jik-jān/ ؛

جیک - جیک/jik - jik/ (ا.صو/ص.مـر) : ۱. از اصوات – صـدای جوجـه ی پرنـدگان . ۲. سـاکت – آرام . ۳. صدای مبهم . **نک** : بیک بیک .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشـر) ←** ؛ آک) ←** ؛

جیک - جیک - بزوئن/jik - jik - bazuan/ (مص.مر) : **نک** : جیک بزئن .

اغـر) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) جیک جیک بزان /jik jik bezān/ ؛ قص) ←** ؛ ت)

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

جیک–جیک –زئن /jik - jik - zaan/ ؛ اشر) جیک جیک بزئن /jik-jik- bazoən/ ؛

جیک - جیک - کاردن/jik-jik-kārdən/ (مص.مر) : کنایه از : صمیمی بودن –زمزمه ی صمیمانه کردن .

اغر) ←* ؛ ب) جیک – جیک– هکاردن /jik -jik-həkārdən/ ؛ ق) جیک– جیک – هاکردن /jik-jik-hākerden/ ؛ با) جیک – جیک – هکردن /jik - jik -hakərdən/ ؛ آ) جیک – جیک – هکردن /jik-jik-hakərdan/ ؛ ن) جیک –جیک – هاکردن /jik - jik - hākərdan/ ؛ ع) جیک جیک هاکردن /jik-jik-hākordan/ ؛ ت) جیک– جیک –کردن /jik-jik-kərdən/ ؛

جیکّ–دربیاردن/jikkə-darbiyārdən/ (مص.مر) : راز کسی را فاش کردن –از سرّ کسی سر در آوردن . **نک** : جکه در آردن .

اغر) جیک – دربیاردن /jik-dar biyārdən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) جیکّ–دربیاردن /jikkə-dar biyārdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛

جیک–مرد/jik-mərd/ (ص.مف) : جوجه ای که قبل از بیرون آمدن از تخم بمیرد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

جیک–نزوئن/jik-nazoən/ (مص.مر) : دم بر نیاوردن – ساکت بودن . **نک** : دمور نکشین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جیک نزوئن /jik nazuan/ ؛ ع) جیک نزان /jik məzān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←* ؛

جیک و بک/jik-o-bək/ (ص.مر) : ریزو درشت .

ب) ←* ؛ ن) جک و بک /jəko bək/ ؛

جیک و پیک/o-pik-jik/ (ا.مر) : سروصدا . **نک** : جریک پریک .

اغر) ۱.←* ، ۲. جک وجیک /jəko-jik/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. جیکه پیک /jikə-pik/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. جیک و جیک /jiko-jik/ ، ۲. جک–وک /jake-vak/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. جک و جیک /jako-jik/ ؛ ع) جیک و پیک /jike-pike/ ؛ قص) ←* ؛ ت) جیک و جیک /jiko-jik/ ؛ آک) ←* ؛

جیک و ماجیک/jiko-mājik/ (ا.مر) : ماجرا– اسرار .

اغر) ۱.←* ، ۲. جینگ و ماجینگ /jing-o-mājing/ ؛ ب) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) جیک و مجیک /jik-o-məjik/ ؛

جیک و ویک/jik-o-vik/ (ا.مر) : ۱. صحبت راز گونه و آهسته . ۲. جنبش آرام – حرکت آهسته .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

جیکّه/jikkə/ (ا) : فریاد– شیون . **نک** : جره .

اغر) جغ /jeq/ ؛ ب) ←* ؛ س) جیکه /jikə/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جریکّه /jerikkə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) جکه /jəkə/ ؛ ت) ←(ع) ؛ آک) زگره /zagarə/ ؛

جیکه/jikə/ (ا) : جرقّه ی آتش . **نک** : پزقه .

ق) زنّیکه /zennikə/ ؛ با) جیک /jik/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←*؛

جیکه – جکه/jikə-jəkə/ (ا.مر) : جیغ و فریاد . **نک** : جغ .

ب) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جکّ و جیک /jakku-jik/ ؛ با) جیکّه–جکّه /jikkə-jəkkə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) جکه مکه /jekə-mekə/ ؛

جیکّه–دل/jikkə-dəl/ (ص.مر) : ترسو و بزدل . **نک** : ترسن دله .

ب) ←* ؛ ق) زیک زهله /zikzahlə/ ؛ اشر) ←* ؛

جیکی/jiki/ (ا) : کولی .

اغر) ۱. جیگی /jigi/ ، ۲. جوکی /joki/ ؛ ب) جیگی /jigi/ ؛ س) جوگی /jugi/ ؛ با) جوکّی /jukki/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ قص) ←(با) ؛ اشر) ←(س) ؛

جیگ/jig/ (ا) : جرقّه ی آتش . **نک** : پزقه .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. جیک /jik/ ، ۲. چیک /čik/ ؛ آک) جیم /jim/ ؛

جیگر/jigər/ : ۱. کنایه از: دل و جرأت داشتن . ۲. جگر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جیگر /jigar/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ←(ن) ؛ آک) ←* ؛ پ) جیگر /jigar/ ؛ او) یاکر /yāker/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

جیگر-بکلس/jigar-bakəles/ (ش.ج) : نوعی نفرین به معنی جگر ریخته .

اغر) جیگر - دکلییه /jigər-dakəliyə/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) جیگر بُسته /jiger-bostə/ ؛ ق) جگر-هکلس /jegər-hekeles/ ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قص)* جیگربپات /jigar-bapāt/ ؛ ت) جگر-بکلس /jigar-bakələs/ ؛ آک) جگربکالس /jigar-bakāles/ ؛

جیگر-دار/jigər-dār/ (ص.فا) : دلیروشجاع .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) دله جیگر دار /dələ jigardār/ ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) ←* ؛

جیگر-داشتن/jigər-dāštən/ (مص.مر) : کنایه از: دلیر وشجاع بودن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) جیگر-داشتن /jigər-dāštan/ ؛ ن) ←*(آ)* ؛ ع) ←*(آ)* ؛ *قص)* ←*(آ)* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

جیگر-دبیج/jigar-dabij/ (ا.مر) : خورشتی از: جگر، دل، قلوه و پیاز سرخ کرده .

ق) دل و جغر /dəlujəqər/ ؛ *با)* جگر-دله /jəgər-dələ/ ؛ ن) جیگر-بیج / jigar-bij/ ؛ ع) ←* ؛ ت) جیگر-دبیج /jigar-dəbij/ ؛ آک) ←* ؛

جیگر - روش/jigər-ruš/ (ص.فا) : ۱. جگر فروش- جگرکی . ۲. رنگِ قهوه ای - زرشکی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) جیگر-روش /jigar-ruš/ ؛ ع) ←*(ن)* ؛ *اشر)* جیگرفروش /jigar-fəruš/ ؛

جیگر-هکلییه/jigər-həkəliyə/ (ش.ج) : جگر ریخته - نوعی نفرین . **نک** : جیگر بکلس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ *با)* جگربکلس /jəgar-bakələs/ ؛

جیگ و ماجیک/jigo mājik/ (ا.مص) : از کاری سر در آوردن .

جیگی/jigi/ (ا) : جوکی- غربتی - کولی . **نک** : جوکی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) جوکی /juki/ ؛ *با)* جوکّی /jukki/ ؛ آ) جوگی /jugi/ ؛ *قص)* ←*(با)* ؛ *اشر)* ←* ؛

جیلّا/jillā/ (ا) : خمیری که برای ورآمدن آماده شود .

اغر) ←* ؛

جیلا/jilā/ (ا) : شفّافیت - جلا .

ب) ←* ؛ ق) جلا /jəlā/ ؛ ع) جلا /jalā/ ؛ *اشر)* ←* ؛

جیله/jilə/ (ا) : سرشاخه‌ی اضافی درخت- خرده چوب . **نک** : بنگاله - چغز .

اغر) جرده /jardə/ ؛ ب) چیله /čilə/ ؛ س) ←*(ب)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* جیج /jij/ ؛ *قص)* جره /jarə/ ؛ ت) ←*(اغر)* ؛ *اشر)* ←*(ب)* ؛

جیم/jim/ (ا) : ابزاری در خرمن گاه . **نک** : اشتلم .

قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

جیمبریک/jimbərik/ (ص) : خیلی زرنگ و باهوش .

با) ←* ؛

جیم جیم - کا/jim-jim-kā/ (ا.مر) :

از انواع بازی‌های بومی است. این بازی ویژه‌ی شب های عروسی، حنابندان و شب نشینی‌ها است. طریقه بازی به این صورت است که یک نفر به عنوان ماره انتخاب شده می گوید: جیم جیم جیم جیم هوپ! همه باید ساکت شده، کاری نکنند که غیر عادّی به نظر آید. کسانی سعی می‌کنند دیگران را با حرکات مضحک و شکلک در آوردن به خنده وا دار کنند. هر کس کاری غیر عادی انجام دهد، به وسیله‌ی ماره جریمه می‌شود. ماره در آغاز و برای آن که جریمه شونده را در انتظار عقوبت قرار دهد داستانی تعریف می‌کند و برای مثال می گوید: قهرمان داستان شروع کرد به عرعر کردن یا چهار دست و پا راه رفتن و .... و جریمه شونده باید این کار را انجام دهد. نک : ماره

جیمکا/jim-kā/ (ا) : خانه‌ی کوچک چوبی - نوعی کلبه ی روستایی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ت) جارکا /jārkā/ ؛

جیم - کادهان/jim-kādhān/ (ا.مر) : آلونک کوچک . **نک** : پکاسری .

ب) ←* ؛

جیم - کاسری/jim-kāsari/ (ا.مر) : آلونک موقّت .

س) ←* ؛ ق) جینگا-سری /jingā-sari/ ؛ *با)* ←*(ق)* ؛ ن) ←*(ق)* ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

جیمکه/jimkə/ (ا) : جوجه .

ب) ←* ؛

جیمی/jimi/ (ص) : حیوانی که شاخ هایش از هم باز باشد . **نک** : پارت شاخ .

قص) ←* ؛

جین/jin/ (ا) : واحد شمارش خرمن کوبی .

با) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) جیم /jim/ ؛

جینجر/jinjer/ (ا) : الیکایی– نوعی پرنده است .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جنجر /jenjer/ ؛ ت) جنجر /jənjər/ ؛ آک) جینجیر /jinjir/ ؛

جین – جلاتی/jin-jəlāti/ (ا) : جیرجیرک .

با) ۱. جینجناری /jinjənāri/ ، ۲. جیجلاقین /jijəlāqin/ ؛ آ) جل جلانیم /jəljəlānim/ ؛ ع) جنجرانی /jenjerāni/ ؛

جین – جینک/jin-jinək/ (ا.مر) : ۱. نوک درخت . ۲. جیرجیرک . **نک** : تکّه .

ب) ←* ؛ ق) جیرجیرک /jirjirək/ ؛ با) جین – جلانی /jin-jəlāni/ ؛ ن) ←(ق) ؛

جینکا/jinəkā/ (ا) : گاونرجوان . **نک** : جانکا .

اغر) جانکا /jānekā/ ؛ ب) جندکا /jondəkā/ ؛ س) جوندکا /jundəkā/ ؛ ق) جونَکا /junnəkā/ ؛ با) ←* ؛ ن) جونکّا /junəkkā/ ؛ ع) جنگو /jonəgo/ ؛ ت) ←(اغر) ؛

جینکا/jinkā/ (ا) : ۱. گوساله . ۲. صدای گوساله ی گمشده که با صوت خاصّی گالش را فرا می خواند . ۳. در اصطلاح موسیقی نوعی آواز در نواحی کوهستانی تنکابن است که از موسیقی گیلان بیه پیش تاثیر پذیرفته است .

ب) جندکا /jondəkā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) جونکا /jonəkā/ ؛

جینکو/jinko/ (ا.مک) : از مراتع واقع در الستان علی آبادِ کتول .

جینگ/jing/ (ا) : یک نوبت خرمن کوبی . **نک** : جین .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) جینگا /jingā/ ؛

جینگا/jingā/ (ا) : ۱. محلّ کوبیدن خرمن در زمینی هموار و دایره شکل به قطر تقریبی ده متر . ۲. محلّ ویژه ای که دام ها برحسب عادت به آن جا روند .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

جینگاخیرها کردن/jingā-xeyr-hākerdan/ (مص.مر) : رسمی است که کشاورزان برای پر برکت شدن محصول برنج آن را به اجرا در می آورند. آن‌ها معتقدند حیوانات نیز از محصول سهمی دارند. بنابراین وقتی کار خرمن‌کوبی ، انجام شد، با «لیفا» (پارو) به دور زمین خرمن‌کوبی دایره‌ی بزرگی رسم می‌کنند که به آن مجمع (سینی بزرگ) گویند. بعد دایره‌ی کوچکتری داخل مجمع می کشند و آن را دیس (سینی کوچک) می نامند. سپس دایره کوچکتر در دیس کشیده و آن را دوری (بشقاب)می‌نامند. در وسط دوری با «لیفا » یا پارو ، گودی کوچکی ایجاد کرده و برنج مرغوب را در آن می ریزند که به آن برنج خیر می‌گویند.

جینگا–دیر/jingā-dir/ (ا.مر) : محلّ خرمن کوبی . **نک** : جینگاسر .

با) جینگا–سر /jingā-sar/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←(با)؛

جینگا سر/jingā sar/ (ا.مر) : محل خرمن کوبی .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) جینگاسره /jingā-serə/ ؛

جینگا–سری/jingā-sari/ (ا.مر) : آلونک موقّت . **نک** : جیم کاسری .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

جینگال/jingāl/ (ا) : ۱. بزکوهی کوچک . ۲. یک مشت، شالی درو شده . **نک** : اشکاری بز .

اغر) چینگال /čingāl/ ؛ ب) چینگاله /čingālə/ ؛ س) مینگال /mingāl/ ؛ با) ←(ب) ؛ ع) جینگا /jingā/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←* ؛

جینگ – جینگی/jing-jingi/ (ا.مر) : اسباب بازی – جغجغه ی کودکان .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛

جینگو/jingu/ (ا.مک) : مرتعی در کتول .

جینگ و ماجینگ/jing-o-mājing/ (ا.مر) : کنجکاوی بیش از اندازه برای کشف موضوعی – اسرار . **نک** :

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

جیک و ماجیک .

اغر) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) جیک و مجیک /jik-o-məjik/ ؛

جینّه کا/jinne-kā/ (ا) : گاو نر .

ب) جندکـا /jondəkā/ ؛ س) جوندکـــا /jundəkā/ ؛ بـا) جونکـا /junəkā/ ؛ ۲) جونکّـــا /junnəkā/ ؛ ن) ←(۲) ؛ ع) جنکا /jonəkā/ ؛ قص) جنــگو /jenego/ ؛ اشـر) جونکـا /jonəkā/ ؛

جینه کا-چر/jinə kā-čər/ (ا.مر) : صـدای گاو نـر جـوان .

نک : جونکاونگ .

ب) ←* ؛ ق) جونکاچمر /junnəkā čəmər/ ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲. جونکـاونگ /junəkā vang/ ؛ ۲) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛

جینه کا-واش-ده/jinəkā-vāš de/ (ص.فا) : گالشـی کـه در اواخر پاییز یا زمستان فقط از گاو نر جوان پذیرایـی کند . **نک** : جانکاپا .

ب) ←* ؛ س) جوندکـــاواش ده /jundəkā-vāš-deh/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ۲) جونکـا-واش ده /junnəkā-vāšde/ ؛ ن) ←(۲) ؛ ع) ←(۲) ؛

جیوه/jivə/ (ا) : جان- حیات - زندگی .

ب) ←* ؛ س) جـــان /jān/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

جیوه‌ی - دنیا/jivaye-denyā/ (ا.مر) : کنایه از: مال دنیا .

ق) ←* ؛ با) جیوه‌ی - دنیا /jivəye-denyā/ ؛ ن) ←* ؛ ع) جیوه-دنیا /jivə-donyā/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

جی یز/jiyəz/ (ا) : جهیزیه ی عروس .

ب) جئاز /jəāz/ ؛ س) جـهاز /jəhāz/ ؛ ق) جـهیزه /jahizə/ ؛ بـا) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(س) ؛ قـص) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

فرهنگ واژگان تبری

چ

چا/c̄ā/ (ا) : ۱. چاه آب . ۲. چاله-گودال عمیق . **نک** : چلو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* چال /c̄āl/ ؛ ت) ←*(قص)* ؛ |ک) ←* ؛ پ) چاه /c̄āh/ ؛

چا/c̄ā/ (ص) : سرد-سرما .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. بچا /bəc̄ā/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* بچا /bac̄ā/ ؛ |ک) ←* ؛

چاازی/c̄aozi/ (ا.مر) : ۱. زمینی که از آن آب سرد فوران کند . ۲. نشای برنج که در اثر سردی بیش از معمول آب زرد و پژمرده شود .

س) چاو پشت /c̄ā- o-pest/ ؛ *با)* چا او /c̄ā- u/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

چا انگور/c̄ā-angur/ (ا.مر) : انگور دیررس -گونه ای انگور دانه درشت که در مهرماه قابل خوردن است .

آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) چا رز /c̄āraz/ ؛

چا اوشی/c̄āus̄i/ :

آوازی است که در مشایعت یا استقبال از زائران خوانده می‌شود. بیشتر فرهنگهای فارسی چاووش را کلمه‌ایی ترکی دانسته و از آن به عنوان نقیب لشگر و کسی که پیشاپیش قافله و یا دسته‌ای از زوّار حرکت کرده و آواز بخواند، معنی نموده‌اند. این‌که این واژه چگونه و در چه تاریخی وارد زبان فارسی گردیده و مورد استعمال قرار گرفت روشن نیست. امّا آیین مربوط به این آواز به خاطر پیوند آن با سنن شیعی تاریخ تقریبی آن را با پیدایش و رواج آیین های مربوط به شیعیان مرتبط می سازد. تحقیقات نشان می دهد که تقریباً در کلیّه ی مناطق شیعه نشین کشور این آیین به شکل گسترده یی مورد استفاده قرار می گیرد. موسیقی چاووشی نیز مانند اشعار آن تقریباً در همه‌ی نواحی مازندران دارای فرم و مایگی واحد است. در برخی از نواحی غرب این استان گونه هایی از چاووشی تحت تاثیر چاووش خوانی و شهادت خوانی رودبار بنه‌ی لاهیجان نیز شنیده شده است. این آواز از موسیقی ردیفی اخذ شده است، از همین رو به طور کامل در انطباق با موسیقی سنّتی و به اصطلاح دستگاهی است. شاید موسیقی چاووشی از انواع نادر موسیقی مذهبی در مازندران باشد که به هیچ وجه تحت تاثیر موسیقی بومی این منطقه قرار نگرفته است. نمونه‌ی اشعار چاوشی:

هر که دارد هوس کربیلا بسم الله

هر که باشد زپی شیر خدا بسم الله

چاوقلاف دکردن/c̄ā-u-qelāf dakərdən/ (مص.مر) : از باورها .

ق) ←* ؛

چائر/c̄aer/ (ا) : مرغ – گونه ای گیاه هرز . گیاه مرغ.

اغر) ←* ؛ ب) چر /c̄or/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چور /c̄ur/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ب) ؛ *اشر)* ←* ؛

چائوش/c̄aus̄/ (ص) : پیش خوان زوار-آنندراج و فرهنگ

نظام آن را واژه ای ترکی و به معنی : نقیب لشگر آورده‌اند .

اغر) چئوشی خان /caušī-xān/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چئوشی گر /caušī-gar/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چائوشی /cāušī/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) چائوشی خون /cāušī-xun/ ؛ اشر) جوئشکی /coeškī/ ؛ | گ) ←* ؛

چائوش-خانی/cāuš-xānī/ (مص.مر) : در لغت به معنی : نقیب لشگر و در مازندران از مقامات موسیقی آیینی و مذهبی محسوب می شود که از موسیقی سنّتی گرفته شده است . **نک** : چائوش .

اغر) ۱. چئوشی /caušī/ ، ۲. چئوش /caušī/ ؛ ب) ←* ؛ س) چائوشی خنی /cāošī-xonī/ ؛ ق) ۱. چائوش - خونی /cāuš-xunī/ ، ۲. چاهوشی /cāhušī/ ؛ با) ←* ؛ آ) چاوشی-خونّی /cāušī-xunnī/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) چئوشی /cāowšī/ ؛ ت) چاووشی خونی /cavušixonī/ ؛ | گ) ←*؛

چائوشی/caušī/ (ا) : ۱. آوازی آیینی برگرفته از موسیقی مذهبی است. پیش خوانی به هنگام حرکت کاروان زوّار اجرا می‌شود . این واژه ترکی است . ۲. در فرهنگ دهخدا آواز اشعاری که چاوش غافله‌ی زوّار در منقبت امامان و مناسب با زیارت قبور آن‌ها می‌خواند، آمده است . **نک** : چااوشی .

اغر) چئوشی /caušī/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ | گ) ←* ؛

چائوک/cāuk/ (ص.نس) : ۱. آن که زود سرما خورد . ۲. فرد حساس در برابر سرما .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چاسرمایی /cā sarmāī/ ؛ع) ←* ؛

چایی پج/cāei - paj/ (ص.فا) : ۱. دم کننده ی چای. ۲. کنایه از : کدبانوی خانه .

اغر) چایی دم کان /cāei -dam-kān/ ؛ ب) ←* ؛ س) چایی دم کر /cāei-dam-kar/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) چی پچ /cey pac/ ؛ اشر) چایی ده /cāei-de/ ؛ | گ) چایی پز /cāei - paz/ ؛

چایی ساس/caei-sās/ (ا.مر) : تفاله‌ی چای . **نک** : پسخوت - چایی ساس .

اغر) چایی پخول /cāei-paxul/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چایی پپو /cāei-papu/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چایی سوس /cāei sus/ ؛ع) چایی پاپور /cāei-pāpur/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) پوخه چایی /poxe-cāei/ ؛

چاب/cāb/ (ا) : دروغ .

اغر) ۱.←* ، ۲. چاپ /cāp/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چاپ /cop/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چاپ /cāp/ ؛ اشر) ←* ؛

چابچی/cābcī/ (ص.فا) : دروغ گو- دروغ باف .

اغر) ۱.←* ، ۲. چاپ زن /cāpzan/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چاب زن/cāp-zan/ (ص.فا) : دروغگو-گزافه گو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) چاب زن /cāb-zan/ ؛ اشر) ←(قص) ؛

چابسن/cābəsen/ (مص) : سرکیسه کردن- چاپیدن . **نک** : بچاپسّن .

اغر) بچاپیین /bəcāpiyən/ ؛ ب) بچابستن /bəcābəstən/ ؛ س) بچاپستن /bəcāpəstən/ ؛ ق) بچابسّن /becābəssən/ ؛ با) ←* ؛ آ) بچابسّن /becābəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) بچاپسن /bəcāpessan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ اشر) چاپّن /cāppan/ ؛ | گ) چابستن /cābastan/ ؛

چاب غراب/cāb-qorāb/ (ا.مص) : گزافه گویی- حرف مفت زدن .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛

چابک/cābok/ (ا.مک) : از توابع رامسر که همان روستای تاریخی چیک است .

چابلیک/cāblik/ (ا) : گیاهی که در بهار به صورت انبوه

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

می‌روید و دارای شکوفه‌های زیبایی است - به عنوان سبزی در آش مورد استفاده قرار می گیرد .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. چبلیک /čəblik/ ؛ اشر) چوپّلیک /čoppəlik/ ؛

چابن/čābən/ (ا) : مایه ای که شیر را به ماست تبدیل کند .

ق) ←* ؛

چابن دکردن/čā-bən-dakərdən/ (مص.مر) : مایه زدن ماست .

ق) ←* ؛

چاپ/čāp/ (ا) : دروغ . **نک** : چاب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چاب /čāb/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ)؛

چاپ بزئن/čāp-bazoən/ (مص.مر) : دروغ گفتن- چاخان کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چاپ بزوئن /čāp-bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چاپ بزوئن /čāp-bazuan/ ؛ ع) چاب بزان /čāb bəzān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چاپ زئن /čāpzaen/ ؛

چاپچی/čāpči/ (ص.فا) : دروغگو-گزافه گو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) چابچی /čabči/ ؛

چاپروک/čaparuk/ (ص.نس) : کسی که زیاد سردش شود و به مکان گرم علاقمند باشد .

ب) چائوک /čāuk/ ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) چاسرمایی /čāsarmāei/ ؛ ع) چاروک /čāruk/ ؛

چاپس/čāpəs/ (ص) : فرد کنفت شده و دماغ سوخته .

ب) ۱.←* ، ۲. پس چو /pəse - ču/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. چوپس /čupəs/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چاپس بخاردن/čāpəs -bəxārdən/ (مص.مر) : کنفت شدن .

ب) ←* ؛ س) چابس بیّن /čāpəs -bayyən/ ؛ ق) چاپس بخردن /čāpes-baxerdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چاپس بخردن /čāpəs-baxərdan/ ؛

چاپشت/čā-pəšt/ (ا.مص) : ۱. انکار کردن و زیر بار مسؤلیّت نرفتن . ۲. فرد تنبل و از زیر کار در رو . **نک** : چه تاس .

اغر) چاله پشت /čālə-pəšt/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

چاپشت نون/čā-peštə - nun/ (ا.مر) : خمیری که بعد از دمسرد شدن تنور به آن چسبانند .

س) ←* ؛ ن) ←* ؛

چا پشتی/čā-pəšti/ (ا.مر) : تنبلی .

اغر) چاله پشتی /čālə-pəšti/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

چاپغ/čāpəq/ (ا) : چپق .

اغر) چپق /čəpoq/ ؛ ب) چپق /čopoq/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چوبق /čubeq/ ؛ با) چو- پق /ču-peq/ ؛ آ) چو بق /ču bəq/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. چوپق /čupəq/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛ اک) چو پخ /čupox/ ؛

چاپ غراب/čāp-qərāb/ (ا.مص) : دروغ گویی-چاخان .

اغر) چاپچی /čāp-či/ ؛ ب) ←* ؛ س) چاپو - غراب /čāp-o-qerāb/ ؛ ق) چاپ /čāp/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

چاپلا/čāpəlā/ (ا.مر) : کته‌ی سرد . **نک** : بیجاس پلا .

ب) بچاپلا /bəčā-pəlā/ ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ق) بچاپلا /bečā-pelā/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ ع) چاپلا /čāpelā/ ؛ قص) بچاپلا /bačā-pelā/ ؛ ت) ۱.←* ، ۲. چلا /čəlā/ ؛ اک) بیچاسته پلا /bičāstə -pelā/ ؛

چاپلاغ/čāplāq/ (ا) : ابزار محرّکه‌ی پل در دنگ آبی که از ادوات آبدنگ است .

اغر) چپلاغ /čəplāq/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چپلاغ /čeplāq/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛ اک) چبلاغ /čapelāq/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

چاپلیک/čāpəlik/ (ا) : آبی که بر اثر حالت تهوع در دهان پدید آید .

ق) ←* ؛ با) چافلیک /ča- fəlik/ ؛ آ) چاپلیک /čaplik/ ؛

چاپلیک/čāpalik/ (ا.مر) : گیاهی صحرایی که در غذا ریزند .

ن) ←* ؛

چاپ و چیپ/čap-o-čip/ (ص.مر/ا.مص) : دروغگویی– چاخان .

اغر) چاپچی /čāpči/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛

چاپیس–بویین/jā-pis-baviyən/ (مص.مر) : در جای خود پوسیده شدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. بپیتسن /bapistən/ ؛ ب) ←* ؛ س) جاپیست بیّن /jā-pist-bayyən/ ؛ ق) بپیسّن /bapissən/ ؛ با) ←* ؛ آ) جاپیس /jā-pis/ ؛ ن) جاپیس–بوین /jā- bapis-bavəyan/ ؛ ع) جاپیس ببین /jāpis babeyan/ ؛ قص) بپیس بیّن /bapis-bayyan/ ؛ ت) جاسرپیسیین /jāsar pisiyan/ ؛ پ) پوستین /pusitan/ ؛

چاتمه/čātmə/ (ا) : گونه‌ای دویدن اسب که دو دست و دو پا با هم و به نوبت برداشته و به زمین نهاده شود . **نک** : چار پاشنه .

اغر) چارپاشنه /čār-pāšnə/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. چار – نال /čār- nāl/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) چهار نل /čehār nal/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) چار پا /čār - pā/ ؛

چاتمه بزئن/čātmə - bazoən/ (مص.مر) : ۱. اتراق کردن– چادر زدن و در جایی ماندن . ۲. تفنگ را وارونه تکیه دادن .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چاتمه بزان /čātmə bezān/ ؛

چاتیرآ/čātirā/ : بز پیشانی سفید .

آ) ←* ؛

چاج/čaj/ (ا) : ۱. لبه‌ی شیروانی . ۲. قسمت انتهایی دیوار که به سقف متصل می شود .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. چاچ /čač/ ؛ آ) چاچ /čač/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) چاچ کین /čačkin/ ؛

چاجه بن/čājə bən/ (ا.مر) : زیر شیروانی .

س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چاچ/čač/ (ا) : آبچک خانه .

س) چاچ /čāj/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ | گ) چک انداز /čakandāz/ ؛

چاچ/čač/ (ا) : تیر چوبی سقف .

ت) ←* ؛

چاچ/čač/ (ا) : ۱. زیر ناودان– نادوان شیروانی . ۲. دامنه . ۳. تاج خروس . **نک** : په گوشک .

ب) چاج /čaj/ ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چاچائی – پلا/čačāei pəlā/ (ا.مر) : کته .

ن) ←* ؛

چاچایی/čačāei- pəlā/ (ا.مر) : کته– پلوی غیر آب کشی.

ن) ←* ؛

چاچ بن/čač - bən/ (ا.مر) : قسمت انتهایی دیوار که متصل به سقف است . **نک** : بام گوش .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) چاج بن /čajəbən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←(با) ؛

چاچ دمال/čač- domāl/ (ا.مر) : ۱. بخش میان ناودان شیروانی تا دیوار خانه . ۲. قسمت انتهایی دیوار خانه که به سقف متصل است .

ب) چاج په /čaj - pe/ ؛ س) چاج په /čaje-pə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) چاچه په /čača-pə/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱. چاچ پی /čač pəy/ ، ۲. چاچ کینگ /čačking/ ؛ ع) ←* ؛ ت) چاچ کین /čač kin/ ؛

چاچک/čačak/ (ا) : گونه ای سبزی ، مانند : اسفناج .

با) ←* ؛

چاچکام/čačkām/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهار دانگه‌ی ساری .

چاچ کله/čāj- kelə/ (ا.مر) : جوی آب شیروانی . **نک** : آبچک رز .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

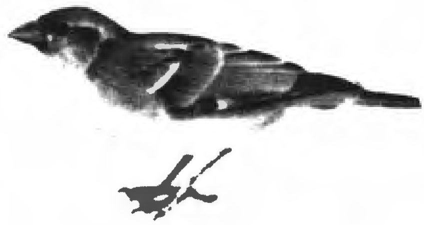
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چاچ کیله /čāj- kilə/ ؛ با) چـاچ - کیله /čāč-kilə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) چاچ دماله /čāč- dəmālə/ ؛ ع) چاچ دمال /čāč- domāl/ ؛

چاچ کین/čāč - e- kin/ (ا.مر) : بخش آبریز شیروانی کـه به دیوار پیوسته است .

ب) چاچ کله /čāj-kelə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چاچ کیله /čāj - kilə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چـاچ کـلـه /čāj-kələ/ ؛ ن) چـاچ کینگ /čāč-king/ ؛ ع) ←* ؛

چاچ نیک/čāč - nik/ (ا) : گنجشک خانگی که در فصول سرد زیر چاچ خانه های روستایی جا خوش کند . **نک** : چاچ .

ع) چاچ نیک /čāčenik/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) چیی /čai/ ؛

چاچ نیک

چاچو/čāču/ (ا) : پهلوان مازندرانی که در شاهنامه شـرح مبارزه‌ی او و رستم آمده است .

چاچول باز/čāčul-bāz/ (ص.فا) : فریب کـار - کنایـه از: آدم حقّه باز . **نک** : بزمول .

اغر) ۱.←* ، ۲. چچول باز /čočul -bāz/ ؛ ب) چوچل بـاز /čučəl-bāz/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) ←(اغر) ؛ |ک) ←* ؛

چاچی/čāči/ (ص) : بسیار سفید .

ب) ککی /kaki/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛

چاخارپیاله/čāxār-piyālə/ (ا.مر) : پیاله ی چای خوری .

اغر) ←* ؛ ب) چـای خـار پیالـه /čaei-xār-piyālə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) چای کالوک /čaei- kāluk/ ؛ ع) چایی پیاله /čaei - peyālə/ ؛ ت) چی خور پیاله /čeyxorpiyāle/ ؛

چاخانی/čaxāni/ (ا.مک) : ۱. نام مرتعی است در تنکـابن و چنـد چشـمه بـه همیـن نـام . ۲. نـام چشـمه ای در ارتفاعات بهشهر . ۳. روستایی در چالوس

چاخانی/čā xāni/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان کلارسـتاق چالوس . ۲. تفرّجگاه و چشمه ای در بهشهر .

چاخ چاخی/čāx- čāxi/ (ص.مـر) : ۱. انباشـته از آب . ۲. کنایه از: کودکان زرد نبو و شکم برآمده . **نک** : چفتل .

ب) ←* ؛

چاخل/čāxel/ (ا.مک) : چشـمه ای در روسـتای یخکـش بهشهر .

چاخنی/čāxəni/ (ا.مک) : مرتعی در پرتاس سوادکوه .

چاخنی/čāxeni/ (ا.مک) : ارتفاعی در ولوپی سواد کوه .

چاخو/čaxu/ (ص.مر) : مقنّی - چاه کن - حفّار چاه .

اغر) ۱. چـاخو /čāxu/ ، ۲. چـا کـن /čākan/ ؛ ب) ←* ؛ س) چاکن /čākan/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(س) ؛ قـص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←(س) ؛

چادر/čadər/ (ص) : ۱. گاوی که در زمینه ی سفید رنـگ پوست آن لکّه هـای سیاه باشـد یـا برعکـس . ۲. در سانسکریت چاتر čatar آمده است . ۳. چادر

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ع) ←* ؛ پ) چاتور /čātur/ ؛

چادر باف/čādər-bāf/ : نوعی از بستن چادر .

چادر چـاقچور/čādər-čāqčur/ (ا.مـر) : چـادر و پوشـش کامل زنان- نوعی چادر کیسه‌ای که در گذشته مرسوم بوده است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چادر چـارقد /čādər čārqad/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ |ک) ←* ؛

چادر سردینگئن/čādər sar dingoən/ (مص.مر) : چادر بـر سر کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چادر سر هایتن /čadər sar

/hāytən ؛ ق) →* ؛ با) →* ؛ آ) ۱. چادر سربشتن /čādər sar beštan/ ، ۲. چادرسرگیتن /čādersargitan/ ؛ ن) →(آ) ؛ ع) چادر سربشتن /čāder sar beštan/ ؛ ت) چادر سر هیتن /čāder sar həyten/ ؛

چادر شو/čadər –šo/ (ا.مر) : ۱. چادر شب . ۲. سفره‌ی پارچه ای– لحاف بند . **نک** : اوزار .

اغر) →* ؛ ب) چارشو /čar-šo/ ؛ س) →* ؛ ق) چاشب /ča šab/ ؛ با) →* ؛ آ) →(ق) ؛ ن) چادر شب /čāderšab/ ؛ ع) →* ؛ قص) →* ؛ ت) →* ؛ | گ) چاده شو /čādešo/؛

چادرشوی پن زاری / čādər-šoye-panzāri/ (ا.مر) : چادر شب «چهار تخته ای» مربع شکل و به ضلع ۲۵ /۲متر که دارای پنج رنگ می باشد و تار آن سه رنگ دارد: سرخ– سبز–بنفش .

اغر) →* ؛

چادر شوی هردیم سرخ/čadər-šoye-hardim-sərx/ (ا.مر): چادر شب چهار تخته‌ای است که چهار ردیف پارچه در عرض هم دوخته می شود مربع شکل بوده و هر ضلع آن ۵ / ۲ متر و رنگ هر تخته قرمز است .

اغر) →* ؛

چادر شوی هر دیم قرمز/čadər-šoye-har-dim-qərməz/ (ا.مر): چادر شبی که پنج تخته است. یعنی پنج ردیف پارچه‌ی کم عرض کنار هم دوخته می‌شوند. این چادر شب مربع شکل بوده، هر ضلع آن سه متر است. تارهای آن در سه رنگ بنفش، سیاه و قرمز تنیده شده و موقع بافتن از پودهایی به رنگ‌های سبز و بنفش استفاده می‌شود .

چاده گیری/čādə -giri/ (ا.مص) : سرماخوردگی .

س) →* ؛ ق) چاییدگی /čaidgi/ ؛ آ) →(ق) ؛ ن) بچایی /bačāi/ ؛ قص) →(ق) ؛ | گ) چادگی /čādegi/ ؛

چار/čār/ (ا) : وسیله ای برای تغییر سرعت و تغییر ارتفاع سنگ آسیاب . **نک** : اسیم – پچار .

اغر) →* ؛ ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) →* ؛ با) →* ؛ آ) →* ؛ پ) چهار /čahār/ ؛ او) چاشور /čathwāro/ ؛

چار اشکو/čār-ešku/ (ا.مر) : چهار تکه .

ق) →* ؛ با) →* ؛ ن) →* ؛

چارانایس/čār - ānāyes/ (ا.مر) : چهار گوشه ی هر چیز به ویژه زمین .

اغر) چارکانج /čār kānj/ ؛ ب) →* ؛ س) چارکنج /čār-keng/ ؛ ق) چارناسه /čār-nāsə/ ؛ با) →(ق) ؛ آ) چار کنج /čār-kənj/ ؛ ن) →(آ) ؛ ع) →(ق) ؛ ت) →(آ) ؛ اشر) چار کنج /čār koənj/ ؛

چارباغ/čār bāq/ (ا.مک) : روستایی از دهستان کوه پایه‌ی گرگان .

چار بانکه/čār - bānkə/ (ا.مر) : بطری سرکه .

اغر) بنکه /bonkə/ ؛ ب) چار– بنکه /čār - bonkə/ ؛ س) →(اغـر) ؛ ق) →(ب) ؛ با) →* ؛ قص) →(اغـر) ؛ اشـر) →(اغر) ؛

چار بدار/čar-bədār/ (ا.مر) : چار پادار . چاروا دار

اغر) ۱.→* ، ۲. چار بدار /čār-bedār/ ؛ ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) →* ؛ با) →* ؛ آ) چارو یدار /čār vidār/ ؛ ن) →(آ) ؛ ع) →(اغر) ؛ قص) چاربیدار /čār bidār/ ؛ ت) →* ؛ اشر) چار بایدار /čar-bādār/ ؛ پ) چارپادار /čarpāydār/ ؛

چار – بداری/čar –bədāri/ (ا.مص) : صورت اصلی واژه ، چار پاداری است .شکل رایج آن در زبان فارسی چاروادرای است ۲. مقامی در موسیقی مازندران .

اغر) →* ؛ ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) →* ؛ با) →* ؛ آ) چار و یداری /čārvidāri/ ؛ ن) →(آ) ؛ ع) →* ؛ قص) چاربیداری /čārbidāri/ ؛ ت) →* ؛

چار بغل بویین/čār-baqəl-baviyən/ (مص.مر) : گلاویز شدن .

اغر) →* ؛ ب) →* ؛ اشر) چار بغل بیتن /čār- baqal- baiten/ ؛

چاربند/čār- band/ (ا.مص) : ۱. به بغل و پهلو خوابیدن با جمع کردن زانوها . ۲. دوبیتی خوانی .

اغر) چارکانده /čār- kāndə/ ؛ ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) چدار بیّن /čedār - bayyən/ ؛ با) →* ؛ اشر) چار کنج /čār- koənj/ ؛

چاربه/čārbə/ (ا) : چهار پا– به الاغ و قاطر اطلاق شود .

اغر) چار پا /čār- pā/ ؛ ب) چار په /čar-pe/ ؛ س) →* ؛

→*) ارجاع به مدخل ، →) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) چاروی /čār vəy/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) چار با /čār - bā/ ؛

چار بهاره/čar bahāreh/ (ص.مر) : سه ساله – اصطلاحی که بیشتر برای تعیین سن گاوها به کار می رود .

آ) ←* ؛

چار به دار/čarbe dār/ (ا.مر) : چار پادار . چاروادار

با) ←* ؛ ن) چار و یدار /čārvidār/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اک) ←* ؛ پ) چهار پای دار /čahār pāy dār/ ؛

چار پاره/čār pāre/ (ا.مر) : از انواع گلوله ی تفنگ .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛

چارپاس/čār-pās/ (ص.مر) : شکم پر و ورم کرده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛

چارپاشنه/čār-pāšnə/ (ا.مر) : ۱. چهار نعل . ۲. حرکت اسب با سرعت زیاد . ۳. سالم و درست .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چارنل /čār nal/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چار نال /čārnāl/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) ←* ؛

چار- پشتی/čār-pəšti/ (ا.مر) : چهار ترک– چهار نفره .

اغر) ۱.←* ، ۲. چار کپّلی /čār-kappəli/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) چهار کبلی /čār kabli/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) چارتک /čār- tak/ ؛

چارپوک/čār- puk/ (ا.مر) : نوعی دراز کشیدن که شبیه به سجده رفتن است .

اغر) ←* ؛

چارپوک/čār- puk/ : نوعی حالت خوابیدن .

چار پوک دکتن/čār-puk-daketən/ (مص.مر) : دمر روی زانو و آرنج قرار گرفتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) چا -توک-دکتن /čār-tuk-daketen/ ؛ ن) چاربوک دکتن /čārbukdakətan/ ؛ اشر) چار چنگلو دکت /čār-čangolo-daket/ ؛

چار پوکی/čār-puki/ (ا.مر) : چهار دست و پا . نک : رس مجی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) چارتوکّی /čār-tukki/ ؛ ن) ←*؛

چارپول/čār-pul/ (ا.مر) : ۱. دوشاهی . ۲. کنایه از: صد دینار کم ارزش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

چارپی/čār-pəy/ (ا.مر) : چهار پا–الاغ . نک : چاربه .

اغر) چارپا /čārpā/ ؛ ب) چارپه /čārpe/ ؛ ق) چاربه /čār bə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) چاروی /čārvəy/ ؛ ع) چارپه /čārpə/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر)؛

چارتا/čār-tā/ (ا.مر) : به پشت خوابیدن .

س) ←* ؛ اک) دیما جور /dimā- jowr/ ؛

چارتایی/čār- tāi/ (ا.مر) : خوت کا – پرنده ای است که نام علمی آن anatidaoamescrecca است .

اغر) ۱.←* ، ۲. کشتر /kəštər/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چار تاخت/čār- tāxt/ (ا.مر) : چهار نعل– تاختن اسب با شتاب و تعجیل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چار نل /čārnal/ ؛ اشر) چارتخت /čar- taxt/ ؛

چارتاق/čārtāq/ (ا.مر) : دری که هر دولنگه‌ی آن گشوده باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

چار -تاق بن/čār-tāqə-bən/ (ا.مک) : از توابع دهستان گیل‌خواران قائم شهر .

چار تراش/čār-tərāš/ (ا.مر) : چوب تراشیده که از چهار سو تخت باشد– چهار تراش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چارتراش /čār - terāš/ ؛ قص) چار نبش /čār-nabš/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) چارپل /čār- pal/ ؛

چار- توک - دکتن/čār-tuk-dakətən/ (مص.مر) : چهار دست و پا راه رفتن ناشی از نقص عضو یا درد .

ب) چار پوک دکتن /čār-puk-dakətən/ ؛ با) ←* ؛

چارتوکّی/čār- tukki/ (ا.مر) : وضعیت بدن انسان که به صورت چهار دست و پا است .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کرتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ذ،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

با) ←* ؛

چارچار/čār-čār/ (ا.مر) : چهار روز پایانی چله ی بزرگ و چهار روز اولیه ی چله ی کوچک . **نک** : پیرزناچلّه .

ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

چارچاران/čār-čārān/ (ا.مر) : مرحله ای در بازی - سنگ چاران .

اغر) ←* ؛

چارچش/čar-češ/ (ص.مر) : زیرک - باریک اندیش - دقیق .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

چارچش سگ/čār-češ-sag/ (ا.مر) : سگی که دو خال قرینه در پیشانی دارد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) چارچشم سک /čār-češme-sak/ ؛

چارچشم و گوش/čār-češm-o-guš/ (ص.مر) : باریک نگر - کنجکاو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) چار گوشی /čār-goši/ ؛

چارچشی/čār-čəši/ (ا.مر) : ۱. چهار چشمی . ۲. کنایه از: مراقبت کامل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چارچشمی /čār češmi/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←(ع) ؛ گ) چار چوشمی /čarčošmi/ ؛

چارچنگ/čār- čang/ (ا.مص) : حرکت روی زانو و دست ها به هنگام درد یا اضطرار .

اغر) ←* ؛ ب) چارچنگولی /čār-čanguli/ ؛

چار چنگلی/čār-čangəli/ (ا.مر) : ۱. با چهار دست و پا . ۲. کنایه از: حرص و آز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. چارچنگولی /čār - čanguli/ ؛ ق) چاردسّو پا /čār-dassupā/ ؛ با) ←* ؛ آ) چاردسّ و پا /čārdassopā/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چارچنگالی /čārčengāli/ ؛

چار چنگم/čār-čəngom/ (ا.مر) : ۱. چهار میخ . ۲. محکم کاری . ۳. کنایه از: استحکام .

اغر) چارچنگه /čār-čangə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چارچنگم /čār - čəngəm/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چارچنگم /čār-čangem/ ؛ ع) ←* ؛ ت) چار مخ /čār mex/ ؛ اشر) چار دست و پا /čār-dast-o-pā/ ؛

چارچنگم/čār- čəngom/ (ا.مر) : کشیدن پوست دام به چهار میخ جهت صاف شدن و دبّاغی .

ق) ←* ؛

چار چو/čār-ču/ (ا.مر) : چهارچوب در و پنجره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←* ؛

چار - خت/čār-xat/ (ا.مر) : از انواع بازی های بومی .

آ) ←* ؛

چار - خر/čār-xar/ (ا.مر) : از انواع بازی های محلّی .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛

چارخر بازی/čār-xar-bāzi/ (ا.مر) : بازی خرجستنک ، گونه ای بازی که چند تن به صورت خمیده درپی هم باشند و دیگران از پشت آن‌ها پرش نمایند .

اغر) خرجستنک بازی /xar-jəstənək-bāzi/ ؛ ب) ←* ؛ ق) خرجوزبزبازی /xar-juz-buz-bāzi/ ؛ با) ←* ؛ ن) خربیس /xarbis/ ؛ اشر) خرجستنک /xar-jestenak/ ؛

چارخشت/čār- xəšt/ (ا.مر) : محل زایمان زائو در خانه که به روش قدیمی انجام پذیرد .

س) ←* ؛

چارخمن/čār-xaman/ (ا.مک) : مرتعی در نزدیک روستای کوهپر نوشهر .

چارخنه/čār-xənə/ (ا.مر) : تار و پود پارچه-چهار خانه . **نک** : تنه و افه .

ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

چارخیک/čār-xik/ (ص.مر) : شکمی که از پرخوری بر آمده باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خیک /xik/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد . **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

←* ؛ ن) ←* ؛ قص) خیکّی /xikki/ ؛

چار درّه/čār-darrə/ (ا.مک) : ۱. از ارتفاعات بخش یانه سر واقع در منطقه‌ی هزار جریب بهشهر . ۲. درّه ای با همین نام و در همین منطقه .

چار دری/čār - dari/ (ا.مر) : ۱. اتاق چهار در . ۲. ساختمان شخصی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چاردست/čār-dast/ (ا.مر) : حرکت شتابان اسب .

اغر) ۱.←* ، ۲. چارنال /čār-nāl/ ب) چارنال /čāmāl/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ۱.←(اغر) ، ۲.←* ؛ ع) چارنل /čār-nal/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←(ع) ؛

چار دسته کوزه/čār-dastə-kuzə/ (ا.مر) : کوزه ای بزرگ برای کره گیری که دارای دو یا چهار دسته است . نک : دویشن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چار دسته کلا /čār-dastə-kelā/ ؛ ق) دشون /dešun/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ۱. چاردسته کلا /čār dassə kalā/ ، ۲. چاردسّه دوشن /čār dassə-dušən/ ؛ ع) چار دسّه دوشن /čār dassə došon/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) چار دسته /čār-dastə/ ؛

چاردسک/čār-dasak/ (ا.مر) : نک : تن شوران .

قص) ←* ؛

چارده/čārde/ (ا.مک) : یکی از روستاهای شرق کردکوی که در شمال بالاجادّه واقع است .

او) چترو دسن /čatrudasna/ ؛

چارده/čārdə/ (ص.ش) : عدد چهارده .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ پ) چهارده /čahārdah/ ؛

چارده رودبار/čārde-rud- bār/ (ا.مک) : از توابع دهستان نرم آب دو سر ساری .

چارز/čāraz/ (ا.مک) : نام دهکده‌ای در بخش کلارآباد عبّاس آباد .

چارزنّی بفتن/čār-zənni-bafətan/ (مص.مر) : به بغل و پهلو خوابیدن و جمع کردن زانو . نک : چار بند .

اغر) چار کانده بختن /čār-kāndə-baxotən/ ؛ ب) چارزندی بخاتن /čār-zondi-baxātən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چار زانو /čār zānu/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چارزانو بختن /čār zānu baxotan/ ؛

چار - زوندی/čār-zundi/ (ا.مر) : نوعی نشستن که درمناطق مختلف مازندران ، تعبیرات متفاوتی از آن دارند. در شرق مازندران و میانه چارزانو همان دو زانو نشستن در فرهنگ واژگان فلات ایران می‌باشد که در گذشته مراد از نشستن در مجالس بوده است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چارزندی /čār-zendi/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) چارزانو /čār-zānu/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) چارزنّی /čār -zənni/ ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) چارزنّو /čār zennu/ ؛ اشر) ←(آ) ؛ پ) چهار دانوک /čahār dānuk/ ؛

چارسر/čāre-sar/ (ا.مک) : از روستاهای تنکابن .

چارسرک/čār- sarak/ (ا.مک) : نام مرتعی در نور .

چارسوق/čār-suq/ (ا.مک) : روستایی از دهستان میان بند نور .

چارسون/čārsun/ (ا.مک) : از روستاهای بلوک زیر آب واقع در سواد کوه .

چارسی/čār- si/ (ا.مر) : چوب یا چیز دیگری که دارای چهار گوشه یا چهار سو باشد .

اغر) ۱.←* ، ۲. چارسو /čār- su/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) چارکنج /čār- kənj/ ؛ ت) چارسو /čārsu/ ؛ اشر) چارگوش /čār-goš/ ؛

چار - سی/čār -si/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی بابل .

چار شاخ/čār-šāx/ (ا.مر) : پنج شاخه یا چهار شاخه ی چوبی که در خرمن کوبی به کار رود . نک : اشدلم .

با) چار چله /čār- čələ/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←*؛

چار شاخ/čār šāx/ (ا.مر) : گونه ای گیاه هرز شبیه مرغ .

اغر) ←* ؛

چارشمبه پیش/čār-šambə-piš/ (ا.مک) : از محلات قدیمی بابل .

با) ←** ؛

چار-شمّین/čār- šammin/ (ا.مک) : از توابع دهستان بابل کنار بابل .

چارشمین/čār- šāmin/ (ا.مک) : از دهستان دراز کلای بابل .

چارشو/čar- šo/ (ا.مر) : نوعی چادر شب که بافتی سنّتی داشته و رختخواب را در آن بندند . چادر شب :

اغر) ۱.←** ، ۲. چادرشو /čādər- šo/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) چاشب /čāšab/ ؛ با) چارشب /čār-šab/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) چادر شب /čādər šab/ ؛ ع) چادر شو /čādər šo/ ؛ قص) ←** ؛ ت) چادر شو /čādəršow/ ؛ | گ) چادشو /čādešo/ ؛

چار - شه/čār-šə/ (ا.مر) : پارچه ی چهار گوشه و گره خورده که در آن میوه ، بذر و ... ریزند .

ب) چارگوش /čārguš/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) چار- شب /čār- šab/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(ب) ؛

چارغ/čārəq/ (ا) : پای افزاری از پوست گاو یا لاستیک- کفش . **نک** : پایمار .

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. چارق /čāroq/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ب) ؛ ع) ←(ب) ؛ ت) ←(ب) ؛ اشر) ←** ؛ | گ) چاروق /čaruq/ ؛

چارفی/čārfi/ (ا) : جوهر نوشتاری .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛

چارقت/čārqat/ (ا) : روسری چهار گوشه . **نک** : چارقد .

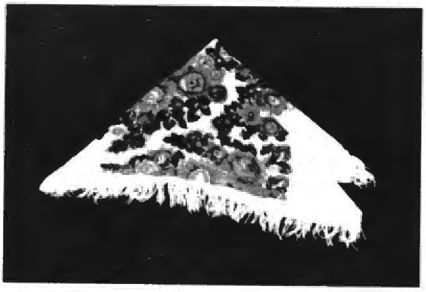
با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

چارقد/čarqad/ (ا) : روسری که به طور معمول چهار گوشه است و سه گوش آن را لچک lačək گویند . **نک** : چارقت .

اغر) ۱.←** ، ۲. چارقت /čārqat/ ؛ ب) چرقد /čor qad/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چارقت /čārqat/ ؛ ت) ←(ع) ؛

چارقد شل انگوری/čārqad -e-šəl-anguri/ (ا.مر) : روسری ابریشمی که عروس بر سر کرده و تصویر انگور بر آن باشد .

اغر) ←** ؛ ق) ←** ؛

چارقد

چارک/čārak/ (ا) : به اندازه ی یک پابیل .

قص) ←** ؛

چارک/čārək/ (ا) : مقیاس وزن برابر سه چهارم کیلوگرم و در مقیاس متریک یک چهارم آن است .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چارک /čārak/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←** ؛ ت) ۱.←(ن) ، ۲. چارک /čārək/ ؛ اشر) چاریک /čāryak/ ؛ | گ) چاریک /čārik/ ؛

چارک/čārak/ (ا) : گورکن .

قص) ←** ؛

چارکانج/čār- kānj/ (ا.مر) : چهار کنج-چهار گوشه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چار کنج /čār kenj/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. چارکنج /čārkenj/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چارکنج /čār- kənj/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چارکنج /čār konj/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) چارکئنج /čār koənj/ ؛

چار - کپّلی/čār-kappəli/ (ا.مر) : سواری چهار نفره- چهار ترک . **نک** : پشتی .

اغر) ۱.←** ، ۲. چارترکه /čār-tarkə/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چار کفلی /čārkafeli/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛

چارکل/čār - kal/ (ا.مک) : نام مرتعی در حومه‌ی شیرگاه.

چار - کل - علیجان/čār- kal- alijān/ (ا.مک) : از توابع دهستان بابل‌کنار بابل .

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باص**) باستانی ، **او**) اوستایی.

چار - کلم/čār-kəlem/ (ا.مک) : مرتعی در منطقه‌ی میخساز نوشهر .

چار کلم/čār-kələm/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در منطقه‌ی کجور .

چار کو/čār - ku/ (ا.مص) : ۱. جدا کردن پنبه‌ی مرغوب از نامرغوب که پس از چیدن صورت پذیرد . ۲. محلّی در جنوب غربی کردکوی . نک : پلور

ب) ←* ؛ *س)* ۱.←* ، ۲. چرخو /čar-xo/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛

چار - کوچه/čār-kučə/ (ا.مر) : چهار راه .

اغر) ۱.←* ، ۲. چارسو /čār- su/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←*(اغر)* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←*(اغر)* ؛ *قص)* چار- را /čār- rā/ ؛ *اشر)* ←* ؛

چار - کوم/čār-kum/ (ا.مر) : ساختمان چوبی که پلورها از چهار سمت دیواره های اتاق جلوتر روند -ساختمانی که دارای شیروانی چهار سویه است .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *اشر)* چار پرکومه /čār-par-kumə/ ؛

چارکه/čārekə/ (ا) : ۱. بسته بندی حنا . ۲. چوب های کلفتی که برای کف اتاق به کار رود . ۳. هیزم چارگوشه .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛

چارکه/čarekə/ (ا) : ۱. هفتصد و پنجاه گرم برابر با یک چهارم من . ۲. یک چهارم آجر خشت و برخی اشیا . ۳. گلوله ی چهار تکّه شده .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ۱.←* ، ۲. چارک /čārek/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ۱. چارک /čārak/ ، ۲. چارپاره /čār pārə/ ؛ *ع)* ←*(ن)* ؛ *قص)* ←* ؛ *اشر)* چاریکّه /čār-yakkə/ ؛ |ک) چارک /čārak/ ؛

چارگل/čār- gol/ (ا.مر) : جوشانده ی گیاهی که مصرف دارویی دارد .

ب) ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *قص)* ←* ؛

چار - گوش/čār-guš/ (ا.مر) : از انواع بازی های بومی .

با) ←* ؛

چار - لرز/čar-larz/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی شهرستان بابل .

چارم/čārəm/ (ص) : چهارم .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* چارّم /čārrom/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* چارّم /čārrəm/ ؛ *قص)* ←*(آ)* ؛ *اشر)* چارم /čārom/ ؛

چارم -بازی/čārəm-bāzi/ (ا.مر) : بازی یک قل دوقل یا سنگ چاران بازی .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ ق) ←* ؛

چارمخ/čār-mex/ (ا.مر) : گونه ای شکنجه که فرد را روی تخته یا زمین قرار داده و با کوبیدن میخ بر زمین و بستن دست و پای مجرم او را به کیفر می رساندند. به بند کشیدن .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *قص)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ |ک) ←* ؛

چارمخه/čār-mexə/ (ا.مص) : ۱. نوعی قرار داد بین گالش ها . ۲. کنایه از : محکم کاری در معامله . نک : افسارزن .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* چارمخ /čār mex/ ؛ *قص)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

چارمن/čār- mən/ (ا.مک) : نام مرتعی در انوار کلی شیرگاه .

چارموس/čār- mus/ (ص.مر) : باسن کلفت و چاق .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ده - موس /də mus/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛

چارمی/čāromi/ (ص.نس) : چهارم-نفر چهارم - چهارمی . چهارمین .

اغر) ۱.←* ، ۲. چارم /čārəm/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *ن)* چارمی /čārəmi/ ؛ *قص)* ←*(ن)* ؛ *پ)* چارم /čārom/ ؛

چار - نال/čār - nāl/ (ا.مر) : ۱. چهار فصل . ۲. گونه‌ای از دویدن اسب - چهار نعل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چار نال /čār- nāl/ ؛ ع) چارنل /čār-nal/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←* ؛ گ) ←* ؛

چار نال/čār- nāl/ (ا.مر) : چوبی که بـر روی دیـوار خانـه گذارند و شاه تیرها برآن جای گیرند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) نال /nāl/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛

چار - نالی/čār- nāli/ (ا.مر) : گونه ای پـارچـه ی دست بافت جهت لباس دامداران و گالش ها .

ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) چارخونه /čar xunə/ ؛

چارنی/čārnay/ (ا) : جوهر - مایعی برای نوشـتن کـه از کلمه روسی چرنیل گرفته شده است .

ق) ←* ؛

چـار - وردی/čar - vərdi/ (ا.مـر) : کربـاس راه راه- نوعی کرباس .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ قص) چار را /čar rā/ ؛

چاروک/čāruk/ (ا) : ۱. چاره-علاج . ۲. کسی که در برابر سرما ناتوان باشد . ۳. در سانسکریت چـاره čāra آمـده است .

اغر) چاره /čārə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) چائوک /čā-uk/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ پ) چـاروک /čāruk/ ؛ او) چارک /čarak/ ؛

چاروک - بیی/čāruk-baei/ (ش.ج) : نوعی نفرین- برای کسی آرزوی بیچارگی کردن .

ق) ←* ؛

چارون/čārun/ : **نک** : چار چارون .

اغر) چاران /čārān/ ؛ با) ←* ؛

چـار - ویـدار/čar-vidār/ (ص.مـر) : چـار پـادار . چاروادار.استردار .

اغر) ۱.←* ، ۲. چارودار /čārvedār/ ؛ ب) ←* ؛ س) چار بدار /čār-bədār/ ؛ ق) چـاربدار /čār-bedār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(س) ؛ قص) چار بیدار /čār-bidār/ ؛ ت) چربدار /čarbedār/ ؛ گ) چاربدار /čarbedār/ ؛

چار - ویدار - خنه/čar-vidār-xənə/ (ا.مر) : قهوه خانه ها و توقف گاه‌های میان راهی در راه های مالرو .

اغر) چار -ودار - خانـه /čār-vedār-xānə/ ؛ ب) چـار - ویـدار-خانـه /čār-vidār-xānə/ ؛ س) چـاربدار خنـه /čār-bedār-xenə/ ؛ ق) چاربه دار /čārbedār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) چـار بـادار خانـه /čār-bādār-xānə/ ؛

چارویداری - حال/čārvidāri-hāl/ (ا.مر) :

چارویدار+ی+ حال . از مقامات آوازی رایج در منطقه . چـاروا تغییر شکل یافته ی چارپا است. در فرهنگ آننـدراج، برهـان قاطع، و دهخدا، چاروا به معنی چهار پا و چـارودار بـه معنـی ستوربان، خرکچی ، قاطرچی و چهارپـا کرایـه دادن و بـار از جایی به جایی حمل نمودن آمده است.در مناطق تبری زبـان به آواز ویژه ای گفته می‌شود که چاروادارن خوانند.

چاره/čārə/ (ا.مک) : ۱. از دهستان گنج افروز بـابل . ۲. از دهستا ن دابو ی جنوبی آمل .

چاره - دخستّیین/čārə-daxesənniyən/ (مص.مر) : کلـک کسی را کندن - از شر کسی آسوده شدن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) چار بکنسّن /čārə bakkənessan/ ؛ قص) چاره بکنسّن /čārə bakenessan/ ؛

چاره - سر/čārə- sar/ (ا.مک) : از توابع دهستان دو هـزار تنکابن .

چاره نویین/čārə-naviyən/ (مص.مر) : ۱. علاج نداشـتن . ۲. کنایه از : فراوانی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چاره نیّن /čārə-nayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) چـاره نداشتن /čārə-nedāsten/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(ع) ؛

چاره - ها کردن/čārə-hākərdən/ (مص.مر) : چاره جویی کردن-ارائه ی راه کار .

اغر) چاره هکـاردن /čārə-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. چـاره هکـردن /čārə-hakərdən/ ؛ آ) چاره هکردن /čārə hakərdan/ ؛ ن) چاره هـا کـردن /čārə hākərdan/ ؛ ع) چاره ها کـردن /čārə- hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(آ) ؛ گ) چاره گودن /čārə - gudan/ ؛ پ) چارک کرتن /čārak kartan/ ؛

چاری/čari/ (ا.مک) : از توابع دهستان گنج افروز

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائمشهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

شهرستان بابل .

چاری/čāri/ (ا.مک) : از توابع بخش کلارآباد شهرستان تنکابن .

چار - یک/čār-yək/ (ا.مر) : ۱. یک چهارم–نوعی شراکت و سهمیه بندی در اجاره ی زمین کشاورزی . ۲. واحدی در تقسیم تولیدات کشاوزی در نظام تولیدی ارباب رعیّتی برابر با یک چهارم فارسی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چاریک /čār yak/ ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

چا – سر/čā-sar/ (ا.مر) : ۱. مکان چاه – پیرامون چاه – چاهسار . ۲. مکان تعبیه‌ی‌تلم که وسیله ی کره گیری است .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛

چاسر– کا/čā-sar-kā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی بابل .

چا - سری/čā-sari/ (ا.مر) : ۱. زمین یا محصولی که آب آن وابسته به چاه مشخصی باشد . ۲. محلّ چاه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چاسر /čā-sar/ ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ قص) چاه سر /čāhə - sar/ ؛

چاسن/čāsən/ (مص) : ۱. سرد شدن . ۲. سرما خوردن– چاییدن . **نک** : بچائن .

ب) بچائن /bəčāən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) بچائن /bečāen/ ؛ بـا) چائسّن /čā-əssən/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱. بچاسّن /bəčāssan/ ، ۲. بچائن /bačāan/ ؛ع) بچّاسن /bačāssan/ ؛ ت) ←** ؛ ‌ک) چایسن /čaysan/ ؛

چاش/čāš/ (ا.صو/ص) : ۱. صوتی برای متوقّف کردن چهارپایان بارکش– واژه ای برای ایستاندن الاغ. ۲. غلّه‌ی پاک کرده .

اغر) ۱.←** ، ۲. چش /čaš/ ؛ ب) ۱. دش /doš/ ، ۲.←(اغر) ؛ س) چش /češ/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. چیش /čiš/ ؛ با) چش /čaš/ ؛ آ) هاش /hāš/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(آ) ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛

چاشت/čāšt/ (ا) : غذای بین صبح و ظهر– در تنکابن و عباس آباد به معنی : ناهار . **نک** : بچاشت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ پ) چاشت /čašt/ ؛

چاشت جلا/čāšte- jəlā/ (ا.مر) : روشنایی پدید آمده پس از بند آمدن موقّت باران به هنگام نیم روز .

ع) ←** ؛

چاشت – خارون/čāštə-xārun/ (ا.مک) : روستایی در لفور واقع در شهرستان سوادکوه .

ت) چاشت خورون /čaštxorn/ ؛

چاشت دوش/čāšt - duš/ (ا.مص) : دوشیدن گوسفند به هنگام نیمروز .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛

چاشتر/čāšter/ (ا) : برای ناهار– غذای مربوط به ناهار .

ب) چاشته سر /čāšte-sar/ ؛ با) چاشته ور /čāštə- var/ ؛ ن) ←** ؛ ت) ←** ؛

چاشت سر/čāšt- e-sar/ (ا.مر) : هنگام صرف چاشت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) ←** ؛

چاشت سرخو/čāšt-sarxo/ (ا.مر) : خواب کوتاه پس از چاشت . **نک** : چاشت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) چاشت خو /čāšte xu/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

چاشت – گدر/čāšt-gedər/ (ق.ز) : هنگام ناهار .

ب) چاشته گادر /čāšte-gādər/ ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

چاشت وادار/čāšte-vādār/ (ا.مر) : روشنایی پدید آمده پس از بند آمدن موقت باران .

ع) ←** ؛

چاشته/čāštə/ (ا/ق.ز) : هنگام ناهار .

ع) چاشت /čašt/ ؛ ت) ←** ؛

چاشته – بار/čāšte-bār/ (ا.مر) : استراحت موقّت نیمروزی

توام با خوردن غذا–کوچ کنندگان که بار از اسبان و استران گیرند تا ناهار خورند– غذای نیمروزی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

چاشته خارون/čāstəxārun/ (ا.مک) : از توابع دهستان لفور سواد کوه .

چاشته دوش/čāstə-duš/ (ا.مص/ق.ز) : دوشیدن گوسفند به هنگام ظهر .
آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چاشت - یار/čāst-yār/ (ص.فا) : آن‌که خوراک چاشت را برای کارگران کشاورزی می برد . **نک** : چاشت .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. چاشت – ور /čāst - var/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←* ؛ اشر) چاشت برن /čāste- bern/ ؛

چاشم/čāšm/ (ا.مک) : از توابع دهستان پشتکوه شهرستان ساری .

چاشنی قوطی/čāšni quti/ (ا.مر) : قوطی حاوی ادویه‌جات و چاشنی تفنگ سرپر .
ق) ←* ؛

چاشو/čāšo/ (ا) : چادر شب .
اغر) ۱.←* ، ۲. چادر – شو /čādər-šo/ ؛ ب) چار– شو /čār- šo/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چا– شب /čā- šab/ ؛ با) چار – شب /čār-šab/ ؛ آ) ←(با) ؛ ع) چادر شو /čāder - šo/ ؛ قص) چار شو /čār- šu/ ؛ ت) ←(اغر) ؛ | گ) چادشو /čādešo/ ؛

چاشی/čāši/ (ا) : چاوشی . **نک** : چا اشی
اغر) چائوشی /čāuši/ ؛ ب) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) چائوشی /čāoši/ ؛ ن) چاووشی /čāvuši/ ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(اغر) ؛

چاشیر سر/čā- šir-sar/ (ا.مر) : سر شیر سرد .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛

چا - غله/čā-qələ/ (ا.مص) : حفر سوراخ به وسیله‌ی چوبی کوتاه و مخصوص، جهت نشای شالی ، باد مجان و گوجه ... در خاک .

ق) چغلی هاکردن /čaqli hākerdən/ ؛ با) ←* ؛

چا غوک/čā- quk/ (ا) : نام گنجشک در شهرستان گرگان .
اغر) ←* ؛ اشر) چی /čai/ ؛

چاغه - مراغه/čāqə- mərāqə/ (ا.مص) : خوش و بش– احوالپرسی .
اغر) چاق سلامتی /čāq-səlāməti/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چاق سلامتی /čāq- selāmeti/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ قص) چاق سلامتی /čāq salāmati/؛

چاق دین تپّه/čāq-din-tappə/ (ا.مک) : تپّه ای قدیمی و دست ساز در حوالی قره تپّه‌ی بهشهر .

چاق - فیروز جایی/čāq-firuz -jāi/ (ا.مک) : از توابع دهستان بند پی بابل .

چاق - کاردن/čāq- kārdən/ (مص.مر) : ۱. تیز کردن ارّه ، داس و غیره . ۲. مداوا کردن بیمار . ۳. پروار کردن احشام .
اغر) ←* ؛ ب) چاق هکاردن /čāq - həkārdən/ ؛ س) چاق ها کردن /čāq-hākerdən/ ؛ ق) چاق – ها کردن /čāq- hākerdən/ ؛ با) چاق – هکردن /čāq- hakerdən/ ؛ آ) چاق – هکردن /čāq-hakərdan/ ؛ ن) چاق ها کردن /čāq hākərdan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛

چاقنی/čāqəni/ (ا.مک) : نام کوهی در شهرستان نور .

چاک/čāk/ (ا.مک) : از توابع دهستان جنّت رودبارشهرستان تنکابن.

چاک/čāk/ (ا) : علف زار بکر ، با زمین نمناک.
ت) ←* ؛

چاک/čak/ (ا) : شکاف –درز – درز لباس که دوخته شده باشد .
اغر) ۱.←* ، ۲. چکامه /čəkāma/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چاک - بردن/čāk-bordən/ (مص.مر) : شکافتن – شکافته شدن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چاک بوردن /čak- burdən/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. چاک بیتن /cāk-baytən/ ؛ آ) چاک - بیتن /cāk-baytan/ ؛ ن) چاک - بخاردن /cāk-baxārdan/ ؛ ع) چاک ها یتن /cāk hāytan/ ؛ قص) چاک بیتن /cāk -baytan/ ؛ ت) ←(ن) ؛

چاک بزوئن/cāk- bazoən/ (مص.مر) : ۱. دررفتن . ۲. چاک زدن- دریدن- پاره کردن . **نک** : دچکلیین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چاک بزوئن /cāk- bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) چاک بزوئن /cāk - bazuan/ ؛ ع) به چاک بزان /bə- cāk-bəzān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چاک زئن /cākzaen/ ؛ اک) بچاک زان /becāk-zan/ ؛

چاک بزه/cāk bazə/ (ا.مک) : روستایی در درّه‌ی دلیر چالوس .

ن) ←* ؛

چاک بزه/cāk- bazə/ (ا.مک) : مرتعی از توابع دهستان کوهستان غرب کلاردشت .

چاک-پینه/cāk-pinə/ (ا.مص) : دوخت و دوز- بازسازی جامه و پارچه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) پینک - بزوئن /pinak-bazuan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چاک-پینه-هکاردن/cāk-pinə-həkārdən/ (مص.مر) : پینه زدن- پارگی‌ی لباس را دوختن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چاک پینه هاکردن /cāk-pine-hākerdən/ ؛ ق) چاکه پینه هاکردن /cāk-pine hākerden/ ؛ با) چاکه-پینه-هکردن /cākə-pinə-hakərdən/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چاک پینه هاکردن /cāk pine hākərdan/ ؛ قص) ←(ن)؛

چاکتو/cākatu/ (ا) : بیماری درد گلو- اوریون .

ن) ←* ؛

چاک-چلیک/cāk-cəlik/ (ا.مر) : شکاف - درز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چاک و چیک /cāk-u-cik/ ؛ با) چاک و شیاف /cāk-u-šiyāf/ ؛ آ) چاک /cāk/ ؛ ن) درزچاک /darz-cāk/ ؛ ع) چاک و واک /cāko-vāk/ ؛ قص) چاک و چیک /cāk-o-cik/ ؛

چاک-دهن/cāk-dəhon/ (ص.مر) : ۱. دهان گشاد . ۲. آن‌که بسیار می گرید . ۳. فرد دهن لق .

اغر) ۱.←* ، ۲. دهان لوچّاک /dəhān-luccāk/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چاکین /cākkin/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دهن-چاک /dəhən-cāk/ ؛ قص) چاک بزه دهن /cāk-bazə-dehon/ ؛

چاک-سر/cak-sar/ (ا.مر/ا.مک) : محلّه ای در شهرستان آمل .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چاک سر/cāk-sar/ (ا.مر) : ۱. کناردریا . ۲. مدخل ورود رودخانه به دریا . ۳. مکان یا محلّی که در حاشیه‌ی درّه قرار داشته باشد .

ن) ←* ؛

چاک-سره/cāk-səre/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان لفور . ۲. نام مرتعی در لفور سواد کوه .

چاک-کلا/cāk-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بند پی واقع در شهرستان بابل .

چاک-لایزه/cāke-lāize/ (ص.مر) : ۱. دهن گشاد- دهن لق . ۲. پر حرف .

س) چاک لامیزه /cāk-lāmizə/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛

چاکمه/cākmə/ (ا) : شکاف- درز .

اغر) چکامه /cəkāmə/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛

چا-کند/cā-kand/ (ص.فا) : مقنی- چاه کن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چاکن /cākan/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(س) ؛ اک) ←(س) ؛

چاکنو/cakəno/ (ا.مک) : درّه ای در کلاردشت واقع در شهرستان چالوس.

چاکو/cāku/ (ا.مک) : نام چشمه و رودی در شهرستان سواد کوه .

چاکه/cākə/ (ص.نس) : ۱. مکانی که آب آن را گود کرده است . ۲. شکاف زمین در مسیر رود خانه . **نک** :

درازلات – جرچال .

اغر) ۱.←** ، ۲. چاک چلیک /cāk-cəlik/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. چـاک /cāk/ ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) چال /cāl/ ؛ ت) چاله /cālə/ ؛ | گ) ←(ت) ؛

چاک-هـادان/cāk-hādān/ (مـص.مـر) : پـاره کـردن – شکافتن .

اغر) چـاک هدائـن /cāk-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چاک – هدائن /cāk-hedāen/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) چاک هدائـن /cāk-hədāan/ ؛ ن) چـاک هـادائن /cāk-hādān/ ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ۱. چـاک هــدن /cāk-hadan/ ، ۲. چـاک دئـن /cāk-daen/ ؛ اشر) چـاک هدائن /cāk-hedāən/ ؛

چاک-هایتن/cāk-hāytən/ (مص.مر) : شکافتن – شکافته شدن .

اغر) چاک بیتن /cāk-bayitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←(اغر) ، ۲.←** ؛ با) ←** ؛ آ) چـاک هیتــن /cāk-haytan/ ؛ ن) چـاک–هـایتن /cāk-hāytan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(آ) ؛

چا-گوشه-بازی/cā-gušə-bāzi/ (ا.مر) : نوعی بازی میان پنج تن که یکی از آن ها میاندار است .

با) ←** ؛

چال/cāl/ (ا) : گودی – گودال .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ | گ) ←** ؛

چالایش/calāyeš/ (ا.مک) : از توابع دهستان پنج‌هـزاره ی شهرستان بهشهر .

چـالاییت/cālāeit/ (ا) : زمینـی کـه در آن چالـه و گودی باشد .

اغر) چاله – کـایی /cālə-kāyi/ ؛ ب) ←** ؛ س) ۱.←** ، ۲. جوله /jolə/ ؛ ق) چالـه /cālə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ع) چال /cāl/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) چالـه زمـی /cālәzami/ ؛ اشر) چال /cale/ ؛

چال-بازی/cāl-bāzi/ (ا.مر) : گونه ای بازی که با گردو یا تیله انجام گیرد .

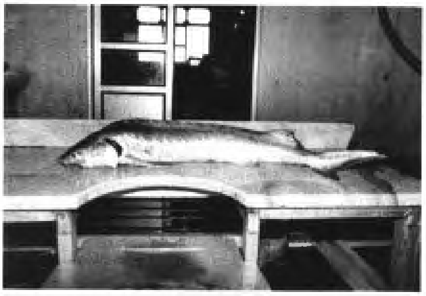
اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چال چاله /cāl-cālə/ ؛ ت) چال چالی /cālcāley/ ؛ اشر) چاله بازی /cālə-bāzi/ ؛

چاله-بازی/calə-bāzi/ (ا.مر) : نوعی گردو بـازی . نـک : مات بازی .چاله کا .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چالـه کـا /cālə-kā/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. چال – کا /cāl-kā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←** ؛ ع) چاله کایی /calə kāi/ ؛ اشر) ←** ؛

چالباش/cālbāš/ : از انواع ماهیـان خـزری از گروهِ اوزون برون .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛

چالباش

چال-بنو/cāl-baou/ (ص.مر) : کنایـه از کـارگر کـوره ی زغال که سیاه چرده است .

با) ←** ؛ ن) ←** ؛

چال – بنی/cāl-bəni/ (ا.مـص) : زیـروروکردن غلّـات در چاله ی آسیاب آبی یا پایی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ اشر) چاله آسیو /cālə-āsiyu/ ؛

چالبی/cāləbi/ (ا.مک) : مرتعـی در روسـتای سـیامرگوی شهرستان علی آباد کتول .

چال-بیت-کا/cāl-bayt-kā/ (ا.مر) : گونه ای بازی که بـا گردو انجام گیرد .

اغر) چال بازی /cāl-bāzi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←(اغر) ،

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

۲. چال کا /čalkā/ ؛ با) چال بیت کا /čāl-bayt-kā/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ← * ؛ ع) چال چاله /čal-čālə/ ؛ ت) چال چالی /čalčāley/ ؛ اشر) چاله بازی /čāle-bāzi/ ؛

چال-بیین/čāl-biyən/ (مص.مر) : دفن بودن - پنهان بودن .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) چال /čal/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) چال-بیّن /čāl-bayyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چال بین /čal beyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛

چال-پتی-هکاردن/čāl-pəti-həkārdən/ (مص.مر) : پنهان کردن . **نک** : دله پت هاکردن .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) چال پتی هاکردن /čal-peti-hākerdən/ ؛ ق) ۱.← * ، ۲. فلپتی هاکردن /fəl pəti hākerdən/ ؛ با) ← * ؛ آ) چال هکردن /čāl-hakərdan/ ؛ ن) چال پتی هاکردن /čāl-pəti-hākərdan/ ؛ ت) ←(آ) ؛

چال-پشت/čālə-pəšt/ (ص.مر) : فرد تنبل و از زیر کار دررو .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) چاپشت /čā-pəšt/ ؛ ق) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) چاپشت /čāpešt/ ؛ قص) پهنه پشت /pahnə - pəšt/ ؛

چال - چاش/čāl-čāš/ (ا.مر) : نوعی بازی محلّی .

ن) ← * ؛

چال-چالک/čāl-čālək/ (ا.مر) : گونه ای بازی با گردو که چند گردو را از دو یا سه متری در چاله ای پرت کنند .

اغر) چاله بازی /čālə-bāzi/ ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) چاله کا /čālə-kā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چال چاله کا /čal-čalə kā/ ؛ ع) چال-چاله /čal-čalə/ ؛ ت) چال - چالی /čal-čaləy/ ؛ اشر) چاله بازی /čālə-bāzi/ ؛ | گ) چال چالی /čāl-čālay/ ؛

چال-چال-کایی/čāl-čāl-kāi/ (ا.مر) : نوعی بازی که توپ پارچه ای را از دور در چاله ای اندازند و در صورت موفقّیت بر پشت هم بازی های دیگر سوار شوند .

ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛

چال-چاله/čāl-čālə/ (ا.مر) : نوعی بازی با گردو . **نک** : آغوز چالی .

با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ع) ← * ؛ ت) چال-چالی /čal-čāli/ ؛ اشر) چاله بازی /čālə- bāzi/ ؛

چال چالی/čāl-čālay/ (ا.مر) : از بازی هایی که با تیله و یا گردو انجام شود .

ب) ← * ؛ ت) ← * ؛

چال چش/čāl- čaš/ (ا.مر) : ۱. نوعی بازی محلی . ۲. کنایه از : فردی که چشمی فرو رفته دارد .

ن) ← * ؛

چال-خس/čal-xəs/ (ا.مر) : ۱. گونه ای پرنده ، ترقه ، چکاوک که دارای انواع چکاوک آسمانی - چکاوک کاکلی و چکاوک گندم زار است . ۲. آدم قد کوتاه .

ب) ← * ؛ س) ۱.← * ، ۲. چال خس /čāl-xos/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛

چال ده بلندهایتن/čāl-də-bələnd-hāytən/ (مص.مر) : به راز کاری پی بردن - کنایه از: از پیش به رفتار و اعمال کسی واقف شدن .

ب) ← * ؛ با) چال دله چاقله بزوئن /čāl-dələ-čāqələ-bazuən/ ؛

چالرز/čālrəz/ (ا.مک) : از دهستان سجاد رود شهرستان بابل .

چال-زمین/čāl-zamin/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان کوهستان غرب شهرستان چالوس . ۲. زمینی که گود باشد .

اغر) ← * ؛

چالس/čaləs/ (ا.مک) : نام بومی شهرستان چالوس .

اغر) چالوس /čālus/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ قص) ←(اغر) ؛

چالسرن/čālsaren/ (ا.مک) : از توابع دهستان بند پی شهرستان بابل .

چال سرون/čāl- sarun/ (ا.مک) : از دهستان فیروز جاه شهرستان بابل .

چال سیو/čāl seyo/ (ا.مک) : مرتعی در نزدیک روستای لش‌کنار شهرستان نور .

چال فت هکاردن/cāl-fət-həkārdən/ (مص.مر) : پنـهان کردن- مخفی کردن .
اغر) چال پتی هکـاردن /cāl-pəti-həkārdən/ ؛ *ب)* چـال پتی هکاردن /cāl-peti-həkārdən/ ؛ *س)* چال پتی هـاکردن /cāl-peti-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ۱.←* ، ۲. چالـه پـت هکـردن /cālə-pat-hakərdən/ ؛ *آ)* چـال هکـردن -cāl/ hakərdan/ ؛ ن) چال پتی هاکردن /cāl pəti hākərdan/ ؛ ع) چال هـاکردن /cāl-hākordan/ ؛ *قص)* چـال هـاکردن /cāl-hākerdan/ ؛ *ت)* ←*(آ)* ؛

چالک/cālək/ (ا) : چاله ی کوچک .
اغر) ۱.←* ، ۲. چالکا /cāləka/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چالوک /cāluk/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←*(اغر)* ؛ *قص)* چـالوک /cāluk/ ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* چاله خوردو /cālə-xordo/ ؛

چال-کا/cāl-kā/ (امر/ا.مک) : ۱. گونه ای بازی بـا گردو . ۲. حوزه شرقی زیرآب سواد کوه .
اغر) چالـه بـازی /cālə-bāzi/ ؛ *ب)* چـال - چـالک -cāl/ cālək/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ *اشر)* چاله بازی /cālə-bāzi/ ؛

چال-کاردن/cāl-kārdən/ (مـص.مـر) : ۱. مـرده را دفـن کردن . ۲. چیزی را در زمین پنهان کردن .
اغر) ←* ؛ *ب)* چـال - هکـاردن /cāl-həkārdən/ ؛ *س)* چـال هـاکردن /cāl-hākerdən/ ؛ ق) چـال هــاکردن -cāl/ hākerdən/ ؛ *با)* چال بکـردن /cāl-bakərdən/ ؛ *آ)* چـال- هکـردن /cāl-hakərdan/ ؛ ن) چـال - هـــاکردن -cāl/ hākərdan/ ؛ ع) چـال-هـاکردن /cāl-hākordan/ ؛ *قـص)* ←(ن) ؛ *ت)* ←*(آ)* ؛ *اشر)* چال دکاردن /cāl-dakārden/ ؛

چال - کارسی/cāl-kārsi/ (ا.مر) : چاله ی کرسی کـه در آن آتش ریزند .
اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* کرسی چـال /kərsi-cāl/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* چاله - کرسـی /cālə-kərsi/ ؛ *آ)* ←(س) ؛ *قص)* کرسـی چـالک /kərsi-cālak/ ؛ *اشر)* چالـه کترسـی -cālə/ koərsi/ ؛

چال کت/cāl kat/ (ا.مـک /ص.مـر) : ۱. نـام جنگلـی در نزدیکی روستای ویسر شهرستان نوشهر . ۲. زمینی کم ارتفاع .

چالک ده/cālək-de/ (ا.مک) : از توابع دهسـتان یخکـش بهشهر .

چالک رود/cālak-rud/ (ا.مـک) : نـام رودخانـــه ای در شهرستان تنکابن .

چالکش/cālkoš/ (ا.مک) : از روستاهای توابع تنکابن .

چالک صحـرا/cālek-sahrā/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان گیل‌خواران قائم شهر .

چال کلاچ بن/cāl-kalāc-ban/ (ا.مک) : درّه ای در منطقه ی علم کوه کلاردشت .

چالکـه/cāleke/ (ا.مـــک) : مرتعـی وسـیع در اطـراف شهرستان تنکابن .

چالکه/cāləkə/ (ا.مک) : از توابع شهرستان رامسر .

چالکی/cāleki/ (ا) : طایفه ای در شهرستان سواد کوه .

چالکی/cāləki/ (ا.مک) : ۱. نام روستایی در غـرب گرگان . ۲. از تپّه های تاریخی ناحیه ی سدن رسـتاق واقـع در استرآباد .

چالمش/cālməš/ (ا.مک) : نام ارتفاعی منطقه‌ی در سـواد کوه .

چـالنی/cāləni/ (ا.مـک) : نـام دهکـده ای در مسـیر راه قدیمی زوات به کلاردشت .

چـالو/cālu/ : از توابـع دهسـتان چـهاردانگه‌ی سـورتچی ساری و نشتارود .

چالو/cālu/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان چهار دانگه هـزار جریـب شهرسـتان سـاری . ۲. روسـتایی از دهسـتان عشرستاق شهرستان بهشهر . ۳. روستایی در نشـتارود شهرعباس آباد .
ع) چالو /calo/ ؛

چالو/cālo/ : از توابع دهستان نشـتای حوزه‌ی شـهرعبّاس آباد .

چال-واش/cāl-vāš/ (ا.مر) : از انواع تاس ماهی .
با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چالو-پل/cālu-pəl/ (ا.مک) : از توابع دهستان قره طغـان بهشهر .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چالوس/čālus/ (ا.مک) : چالوس کنونی-این شهر از بلاد قدیمی مازندران بوده و در دوره ای نیز مرز غربی این ناحیه با گیلان بوده است . **نک** : چالس .

چالوک/čāluk/ (ا) : چاله ی کوچک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ت) چالی /čāley/ ؛ *اشر)* چاله خوردو /čālə-xurdu/ ؛

چالوک-کا/čāluk-kā/ (ا.مر) : گونه ای گردو بازی .

اغر) چاله بازی /čālə-bāzi/ ؛ ب) چال-چالک /čāl-čālək/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* چاله کا /čālə-kā/ ؛ آ) اغوزچاله کا /aquz-čāləkā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) چاله کایی /čālə-kāi/ ؛ *اشر)* چاله بازی /čālə-bāzi/ ؛

چالون/čālon/ (ا.مک) : قلّه ای به ارتفاع ۴۵۱۶ متر در منطقه علم کوه کلاردشت .

چالون کچیک/čālon kəčik/ (ا.مک) : قلّه ای به ارتفاع ۴۴۴۰ متر در منطقه علم کوه کلاردشت واقع درمنطقه ی عبّاس آباد .

چاله/čālə/ (ا) : ۱. چاله ی کارگاه بافندگی . ۲. گودی-چاله .

اغر) کار-چاله /kār-čālə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. کرچّال /kərččāl/ ؛ ق) کچّال /keččāl/ ؛ *با)* چاله کرچال /čālə-kərčāl/ ؛ آ) ←(ق) ؛ *اشر)* چاله پشار /čālə-pošār/ ؛

چاله-بنی/čālə-bəni/ (ا.مر) : ۱. چاله ای که پل آبدنگ در آن فرود آید . ۲. زیرو رو کردن شلتوک در چاله‌ی آبدانگ **نک** : دنگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دنگ چال /dangəčāl/ ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ *اشر)* چاله دنگ /čāledang/ ؛

چاله-بنی-گر/čālə-bəni-gar/ (ص.فا) : کسی که کار جابه جایی غلّات را در آبدنگ آبی یا پایی به عهده داشته است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چال بنی گر /čāl-bəni-ger/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

چاله پل/čālə-pəl/ (ا.مک) : نام پلی قدیمی که در میان دورود قره طغان بهشهر واقع بود .

چاله - چغل/čālə-čaqol/ (ا.مر) : چاله و چوله .

اغر) ۱.←* ، ۲. چاله چغر /čālə-čaqor/ ؛ ب) چال-چغل /čāl-čaqol/ ؛ ق) چال-چوله /čāl-čulə/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) چاله چغر /čālə-čoqor/ ؛ ت) ←(ع) ؛

چاله - چلو/čālə-čəlu/ (ا.مر) : زمین ناهموار و پر از پستی و بلندی . **نک** : دبّه دوله .

اغر) چاله چوله /čālə-čulə/ ؛ ب) ←* ؛ س) چالوک-چالوک /čāluk-čāluk/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) چاله-چول /čālə-čul/ ؛ ن) ←*(اغر)* ؛ع) ←*(اغر)* ؛ *قص)* ←(آ) ؛

چاله-چوغر/čālə-čoqor/ (ا.مر) : زگیل . **نک** : برج برج .

س) گندمک /gandemək/ ؛ ق) ۱. چال چوله /čālčulə/ ، ۲. گندال /gendāl/ ؛ *با)* چاله-چغر /čālə-čəqer/ ؛ع) ←* ؛ ت) چاله چوغر /čālə-čuqor/ ؛ *اشر)* ۱. گنه مکّه /gane-makke/ ، ۲. گندمک /gandomak/ ؛ | ک) چاله چوغور /čālə-čuqor/ ؛

چاله-چول/čālə-čul/ (ا.مر) : دست انداز- چاله چوله .

اغر) ۱.←* ، ۲. چاله چوله /čālə-čulə/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) ←*(اغر)* ؛ ق) چاله-چوله /čālə-čulə/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) ←(ق) ؛

چاله زمی/čāləzami/ (ا.مک) : ۱. مزرعه ای کنار کوهپر کلاردشت . ۲. زمینی بدون ارتفاع و مسطّح .

ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

چاله-زین/čālə-zin/ (ا.مک) : از توابع دهستان علی آباد قائم شهر .

چاله سره/čāle- səre/ (ا.مک) : از مراتع نشتای واقع در عباس آباد .

چاله-سیو/čālə-sio/ (ا.مک) : از توابع دهستان میان بند شهرستان نور .

چال-هنیشتن/čāl-həništən/ (مص.مر) : نوعی درمان که براساس آن بیمار جهت خلاص شدن از بیماری و دردهای عضلانی برای مدّتی مدید در چاله‌ی آب معدنی نشیند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ *اشر)*

چاله نیشتن /cālə-ništan/ ؛
چالی/cāli/ (ا/ا.مک) : ۱. گیاهی مانند : پیاز . ۲. روستایی در شیرگاه سواد کوه . ۳. روستایی در لاشک شهرستان نوشهر .
ق) ←* ؛ با) ←* ؛
مرتعی در روستای لاشک نوشهر نام روستایی در شیرگاه .
چالی/cāli/ (ا) : نوعی گردو بازی . **نک** : اغوز چالی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. چالی کا /cāli-kā/ ؛ ع) چاله کایی /calə kāi/ ؛
چالی کیاده/cāli- kiyā deh/ (ا.مک) : از دهستان بالا خیابان لیتکوه آمل .
چام/cām/ (ا) : رفع خستگی- استراحت موقّت در نیمه ی راه یا هنگام کار .
ع) چن /con/ ؛ ت) ←* ؛ گ) چوم /com/ ؛
چام زئن/cām-zaen/ (مص.مر) : استراحت کردن به طور موقّت .
ع) چن بزان /con bezān/ ؛ ت) ←* ؛
چام زن/cām-zən/ (ص.فا) : آن که از خستگی در جایی توقف و استراحت کند . **نک** : دم زن .
س) دم زن /dam-zan/ ؛ ن) ←(س) ؛ ع) چن زن /conzan/ ؛ قص) ←(س) ؛ گ) چوم زان /com-zān/ ؛
چام زن سنگی/cām-zən-səngey/ (ا.مر) : سنگی که برای استراحت موقّت در مسیر راه بر روی آن نشینند .
ع) چن زن سنگ /con-zan-sang/ ؛ ت) ←* ؛
چامله/cāmela/ (ا) : گودال .
قص) ←* ؛
چامه/cāmə/ (ا) : ۱. چروک شدن . ۲. چروک .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛
چامه-بیتن/cāmə-baeitən/ (مص.مر) : ۱. تا خوردن – چروک شدن . ۲. گرفتگی دست و پا که در اثر فشار و یا به صورت طولانی در یک حالت باقی ماندن ایجاد شود .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چم هایتن /cam-hāytən/ ؛
چامه-دکتن/cāmə-dakətən/ (مص.مر) : تا خوردن – چروک شدن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛
چانو-سر-محلّه/cānu-sar-məhallə/ (ا.مک) : از توابع دهستان پایین خیابان لیتکوه بخش مرکزی آمل . **نک** : چشمه سر .
چاو/cāv/ (ص) : سرد .
ب) چا /cā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ←(ب) ؛
چاوسار/cāvəsār/ (ا.مص) : ۱. سبک و سنگین کردن . ۲. گرم و سرد کردن آب و آماده کردن آن برای استحمام و شستشو .
س) چاوسار /cā-vesār/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛
چای-پیاله/cāy-peyālə/ (ا.مر) : جام کوچک . پیاله‌ی چای خوری **نک** : جاملیک .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛
چای-چفته/cāy-cəftə/ (ا.مر) : بسته ی چای .
اغر) چایی بسته /cāei-bastə/ ؛ ب) چایی-چد-بار /cāei-cad-bār/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چای-چتفر /cāi-cat-fer/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ع) چایی بسه /cāey bassə/ ؛ قص) ←(ع) ؛
چای-دن/cāy-don/ (ا.مر) : ظرفی که در آن چای خشک ریزند .
اغر) چایی-دان /cāəi-dān/ ؛ ب) چایی-دن /cāəi-don/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چایی-دون /cāei-dun/ ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲. چایی تبله /cāei-tablə/ ؛ آ) چایی-جا /cāəi-jā/ ؛ ن) چای-دون /cāy-dun/ ؛ ع) چای دن /cāy-den/ ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) چی دان /cey dān/ ؛
چایر/cāyer/ (ا) : علفی که ساقه ی خزنده دارد و هر بندش توسّط ریشه به زمین وصل می شود و سرعت رشدش نیز زیاد است . مرغ. **نک** : بندواش – ابندوش.
اغر) ۱.←* ، ۲. اوچایر /o-cāyər/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چر /cor/ ؛ س) ←* ؛ ق) چور /cur/ ؛ با) چور-واش - /cur - vāš/ ؛ آ) ←(ق) ؛ اشر) ۱. چایر /cāir/ ، ۲. چاییر /cāyir/ ؛

چای - ساس/čāy-sās/ (ا.مر) : تفاله- تفاله ی چای .

اغر) چایی پخول /čāei-paxul/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چایی پپو /čāei-papu/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چای سوس /čāy-sus/ ؛ ع) چایی پاپور /čāi-pāpur/ ؛ قص) چایی ساس /čāyi-sās/ ؛

چای-شن/čaei-šen/ (ص.فا) : چای ریزنده- آن که چای می ریزد -قهوه چی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱. چایی ده /čāeidə/ ، ۲. چایی کر /čāei - kar/ ؛ ق) چایی ده /čāeide/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) چایی-کر /čāyi-kar/ ؛ ن) چایی رز /čāyi-rez/ ؛ ع) چایی ریز /čāi-riz/ ؛ ت) چی رز /čəyrez/ ؛ اشر) چای ده /čāi-de/ ؛

چای - کا/čāy-kā/ (ا.مر) : گونه ای بازی .

ب) ←* ؛

چایمون/čāyemun/ (ا) : سرما خوردگی .

قص) ←* ؛

چایی-پاس/čāei-ypās/ (ا.مر) : تفاله ی چای .

اغر) چایی پخول /čāəi-paxul/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چای پاسّ /čāəi pāss/ ؛ با) چایی-ساس /čāyəi-sās/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ۱. چایی سوس /čāi sus/ ، ۲.←(ق) ؛ ع) چایی پاپور /čāei pāpur/ ؛ قص) ←(آ) ؛

چایی پخول/čāei-paxul/ (ا.مر) : تفاله چای . نک : چایی پاس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چای ساس /čaysās/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چایی سوس /čāi-sus/ ؛ ع) چایی پاپور /čāi-pāpur/ ؛

چایی تی تی/čaei-titi/ : گل بوته‌ی چای .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چایی-چدبار/čāei-čad bār/ (ا.مر) : بسته ی چای .

اغر) چایی-بسته /čāei-bastə/ ؛ ب) ←* ؛ س) چایی چتوار /čāei-čatvār/ ؛ ق) چای بسته /čāybastə/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) چایی بسّه /čāi bassə/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) چی بسه /čəybasə/ ؛

چایی تی تی

چایی-سوس/čāei-sus/ (ا.مر) : تفاله ی چای . نک : چایی پاس .

اغر) چایی - پخول /čāei-paxul/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چایی پفو /čāei-pafu/ ؛ ق) چای ساس /čay-sās/ ؛ با) چایی ساس /čāei-sās/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ ع) چایی پاپور /čāei-pāpur/ ؛ قص) ←(با) ؛

چایی قوطی/čāei-qowti/ (ا.مر) : قوطی یا بسته‌ی چای . نک : چایی چدبار .

اغر) چایی جا /čāei - jā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چایی قوتی /čāei- quti/ ؛ ق) ←* ؛ با) چایی تبله /čāei - tablə/ ؛ آ) چایی تبله /čāei tablə/ ؛ ن) چایی جا /čāei jā/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چی قوتّی /čey qutti/ ؛ | گ) ←* ؛

چایی - نون/čāei-nun/ (ا.مر) : ۱. نان و چای . ۲. نوعی نان کلوچه ای سفت که بیشتر در چای خیسانده و میل کنند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) نون - چایی /nun-čāei/ ؛

چئن/čeən/ (مص) : چیدن .

ت) ←* ؛

چئوشی/čaušī/ (ا.مص) : چاووشی . نک : چائوش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چائوشی /čaoši/ ؛ ق) چائوشی /čauši/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چاووشی /čavuši/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(ن) ؛ | گ) ←* ؛

آوانوشت : (اَ = a) (فتحه کوتاه = ə) (ا = e) (آ = ā) (او = u) (ای = i) (ب = b) (پ = p) (ت،ط = t) (ث،س،ص = s) (ج = j) (چ = č) (ح،ه = h) (خ = x) (د = d) (ر = r) (ز،ض،ظ،ذ = z) (ژ = ž) (ش = š) (ف = f) (ق،غ = q) (ک = k) (گ = g) (ل = l) (م = m) (ن = n) (و = v) (ی = y) (اَو = aw) (او = ow)

چنوشی گر/čauši-gar/ (ص.فا) : چاوش خوان . نک : چائوش .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چاوشی خُن /čaosi-xon/ ؛ ق) چائوش /ča-uš/ ؛ با) ←** ؛ آ) چاوشی خون /čaūsi xun/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. چاووشی کر /čavušikar/ ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) چاوشی خون /čavuši xon/ ؛ اشر) چونشکی کان /coeški-kān/ ؛ ک) چنوشی خون /čaoši-xon/ ؛

چنی/caei/ (ا) : گنجشک .

اشر) ←** ؛

چنیشی/čaeiši/ (ا) : سردی-سرما .

س) بچایی /bečaei/ ؛ ق) چا /ča/ ؛ با) ۱. هجیش /hajiš/ ، ۲. هاجیش /hājiš/ ؛ ن) بچایی /bačai/ ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(ن) ؛

چب/čəb/ (ا) : قطره . نک : چپ .

اغر) چف /čef/ ؛ ب) تب /təb/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲.←(ب) ؛ ن) ←** ؛ قص) چپّه /čəppə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

چب/čəb/ (ا) : ۱. اندازه ای از شیر، که با یک بار دوشیدن از پستان بیرون آید . ۲. خندیدن . ۳. ورم .

اغر) چفت /čəft/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) چب /čəb/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) چپّه /čəppe/ ؛ اشر) چکّه /čakkə/ ؛

چب/čab/ (ا.مص) : شگفتی به همراه یکّه خوردن .

ب) ۱.←** ، ۲. چل /čəl/ ؛ س) چل /čel/ ؛ آ) چب /čəb/؛

چب/čaba/ (ص) : نیکو .

ت) ←** ؛

چبّال-کله/čabbāl-kelə/ (ا.مر/ا.مک) : ۱. جوی آبی که از سمت چپ محل سکونت یا مزرعه جاری باشد . ۲. چشمه‌ای در جنوب کرد کوی .

چبجی-پلا/čabji-pəlā/ (ا.مر) : نوعی غذا که از موادّی چون خرده برنج ، گوشت چرخ شده ، پیاز داغ ، آلو بخارا و ادویه جات درست شود . نک : چپابیج بیج .

س) چبّجی پلا /čəbbeji-pelā/ ؛

چب دکتن/čeb-dakətan/ (مص.مر) : متورم شدن بدن **نک : چفت .**

ب) چفت دکتن /čaft-dakətən/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

چبش/čabəš/ (ص) : ۱. بز نر یک ساله . ۲. بزغاله‌ی نر دو ساله ی اخته شده . ۳. بزغاله ای که هنوز نزاییده باشد.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ ع) ←(اشر) ؛ قص) ←** ؛ اشر) چپش /čapeš/ ؛

چبک/čabək/ (ص.نس) : چپ دست . نک : چپوک

اغر) چپوک /čapuk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چپک /čapek/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چبک /čabak/ ؛ ع) چپک /čapak/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چپ دس /čapdas/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ ک) چپکی /čapeki/ ؛

چبکی/čabaki/ : با دست چپ .

اغر) چپکی /čapəki/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. چپوکی /čapuki/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چپکی /čapaki/ ؛ قص) ←** ؛ ت) چپ دسی /čapdasi/ ؛ ک) چپکی /čapeki/ ؛

چبلار/čəblār/ (ا) : کوه سنگی- کوه صخره ای .

ب) ←** ؛ س) چکل /čekəl/ ؛ ن) چکات /čəkāt/ ؛ ع) ←(ن) ؛ اشر) چکل /čekel/ ؛

چبلیک/čəbəlik/ (ص) : ۱. چالاک . ۲. مقداری کم و اندک .

اغر) ۱. پچاک /pečāk/ ، ۲. پیچاک /pičāk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ آ) ←**؛ اشر) چمبلیک /čembelik/ ؛

چپ/čap/ (ا) : قطره . نک : چب

اغر) چف /čaf/ ؛ ب) تب /təb/ ؛ ق) ←** ؛ با) چب /čəb/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(با) ؛ قص) چپّه /čəppe/ ؛ اشر) چکّه /čakkə/ ؛

چپ/čep/ (ا) : ۱. چپ . ۲. آماس . ۳. مالامال و سرریز

اغر) ←** ؛ ب) چفت /čaft/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چپ /čab/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←(ق) ؛ ک)

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چف /čaf/ ؛

چپ/čap/ (ا) : مقداری کمی از مایع .

ن) ←* ؛

چپا/čəpā/ (ا) : حشره ای که به بدن دام چسبیده و خـون آن را می مکد .

اغر) چـوپّا /čuppā/ ؛ ب) چیپـا /čipā/ ؛ س) پیچـــال /pičāl/؛

چپا/čapā/ : ۱. خرده برنج . ۲. نیم دانه . نک : چفا

ب) ۱.←* ، ۲. چفا /čefā/ ؛ س)چپا /čepā/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چفـا /čəfā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ع) چپـا /čepā/ ؛ ت) ←* ؛

چپا-بیـج بیـج/čəpā-bijbij/ (ا.مـر) : خوراکـی از برنـج و روغن و زرد چوبه .

ب) بیـج – بیـج /bij-bij/ ؛ س) چبّیجـی /čebbiji/ ؛ ق) ۱.←(ب) ، ۲. چفا /čəfā/ ؛ آ) ←(ب) ؛

چپا – خک/čepā- xek/ (ص.مر۷.مر) : شکم گنده – نوعی بیماری که از خوردن برنج خام در کودکان پدید آید .

ق) چفا پیس /čəfāpis/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) ←* ؛

چپاد/čəpād/ (ا) : اهرمی که به محور چرخ آسیاب پیوسته و با چرخش چرخ بر دنگ فرود آید .

اغـر) ۱.←* ، ۲. چپّـاد /čappād/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) چپلاغ /čəplāq/ ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) چپـلاغ /čaplāq/ ؛

چپاق/čəpāq/ (ا) : چپق .

اغر) ۱. چپخ /čəpox/ ، ۲. چپغ /čəpoq/ ؛ ب) چو–پغ /ču-pəq/ ؛ س) چپق /čopoq/ ؛ ق) چوبغ /čubeq/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چوبـغ /čubq/ ؛ ن) ←* ؛ع) چپـغ /čopoq/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ |ک) ←(س) ؛

چپاق دماله/čəpāq - dəmālə/ (ا.مر) : دسته ی چپق .

اغر) چپغ–دسته /čəpoq-dastə/ ؛ ب) چپغ–دسـته /čupəq-dastə/ ؛ س) چوپغ دسته /čopoq-dastə/ ؛ ق) چوبغ–دسّـه /čubeq-dasse/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) چوب – دسّـه /čup-dassə/ ؛ ن) ←* ؛ع) چیـغ دسّـه /čpoaq-dassə/ ؛ قص) چپـاغ دسته /čepāq-daste/ ؛ ت) چوپق دسه /čopoq dasə/ ؛

چپ - بویین/čap-baviyən/ (مص.مر) : کینه جو شـدن – دشمنی کردن . **نک** : چک ببین .

اغر) ←* ؛ ب) چپ بویین /čab - baviyən/ ؛ س) چـپ بیّـن /čap - bayyən/ ؛ ق) چـپ بیّـن /čab bayən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. چـــپ بوییـــــن /čap-bavəyan/ ، ۲. چپ دکتن /čap-dakətan/ ؛ع) چـپ ببیـن /čap-babeyan/ ؛ قص) چپ – بویین /čap-baviyan/ ؛ ت) چپ دکتن /čap daketen/ ؛

چپ – پلی/čappali/ (ا.مر) : پهلوی چپ–سمت چپ بدن .کنایه از : به دنده‌ی لج افتادن.

اغر) ۱.←* ، ۲. چپه /čapə/ ؛ ب) ←* ؛ س) چـپ بیـی /čap-bai/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) چپـه /čapə/ ؛ اشر) یـه وری /yavari/ ؛ |ک) چپلی /čapali/ ؛

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) چپ پلو /čap-palu/ ؛

چپ–چپا/čap-čəpā/ (ا.مر) : گونــه ای گل شـیپوری زرد رنگ – گل پامچال .

ب) چپ –چپا /čəp-čəpā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) بچـا–بچـا /beča-beča/ ؛ با) ۱.←(س) ، ۲.←(ق) ؛ آ) بـچ بـچ /beč-beč/ ؛ ن) پیچ پیچا /pič piča/ ؛ع) پیچا پیچا گلـی /piča-piča-qolay/ ؛

چپ چپ او/čep-čep-o/ (ا.مـر) : آب کـم و انـدکی کـه درکنار جوبارها جاری باشد و یا از تخته سنگ فرو ریزد – آب قطره قطره .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

چپ–چپ–هشائن/čap-čap-hešāən/ (مـص.مـر) : چـپ چپ نگاه کردن . **نک** : چشم سوچی دئن .

اغر) ←* ؛ ب) چپ چپ – هرشـائن /čapčap-həršāən/ ؛ س) چپ چـپ هارشـیین /čap-čap-hāršiyən/ ؛ ق) چـپ هارشـین /čapharsiyən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چـپ چـپ هـارشـین /čapčap hāršian/ ؛ ع) چـپ چـپ بـشین

/čapčap-bešeyan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چپ چپ دین /čap čap diyan/ ؛ اشر) چب چب نگاکوئن -čab-čab-negā/ koən/ ؛ |گ) چپ چپ نیگاگودن /čap-čap-nigāgudan/ ؛

چپ چدار/čap-čədār/ (ا.مص) : بستن یک دست و یک پای ستور به هم، به گونه ای که نتواند بگریزد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چپ–چش/čap-čoš/ (ص.مر) : دوبین – لوچ .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چپ چش /čap-čəš/ ؛ س) ۱. پت /pət/ ، ۲. چپ چش /čap-čəš/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چپ چش /čapčəš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) پت چش /pet čəš/ ؛ ع) پت چشم /pətə češm/ ؛ قص) چبه–چش /čabe-češ/ ؛ اشر) پت چش /pət-češ/ ؛

چپ چول/čap-čul/ (مص.مر) : کج و کوله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چپه–چوب /čape-čub/ ؛ اشر) چپ چول /čape-čul/ ؛

چپ چوله/čap-čulə/(ص.مر): ژولیده–کژمژ. **نک** : دبشل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چپه چوله /čape-čulə/ ؛

چپ–دس/čap-das/ (ص.مر) : چپ دست . **نک** : چپوک چپوکی.

اغر) ۱.←* ، ۲. چپوک /čapuk/ ؛ ب) ←* ؛ س) چپ دست /čap dast/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) چبه دس /čabe-das/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) چپوک /čapok/ ؛

چپ دکتن/čap-daketən/ (مص.مر) : ۱. آماسیدن – ورم کردن . ۲. از نظر افتادن .

اغر) ←* ؛ ب) چفت – دکتن /čaft-dakətən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چفت – دکتن /čaft-daketen/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) چفت –دکتن /čaft-dakətan/ ؛ ن) چب دکتن /čəb dakətan/ ؛ ع) چپ دکتن /čap-daketan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) چپ دکت /čap-daket/ ؛

چپ – دکتن/čap-dakətən/ (مص.مر) : با کسی چپ افتادن و بد شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چپ دکتن /čap dakətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) چپ ببین /čapo-biyən/ ؛ |گ) چپ دکتن /čap-dakatan/ ؛

چپر/čapar/ (ا) : ۱. نردبانی که از شاخه‌ی بلند و پرشاخه‌ی درخت ، ساخته شود و برای بالا رفتن از درختان کلفت و صاف و یا جای بلند مورد استفاده قرارگیرد . ۲. پل چوبی . ۳. پرچین .

اغر) ۱.←* ، ۲. چوپل /ču-pəl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چپر /čaper/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) چپّر /čəppər/ ؛ ع) چپّر /čopper/ ؛ قص) چوپل /čupəl/ ؛ اشر) ←* ؛ |گ) ←* ؛

چپر/čapər/ (ا) : چوبی که در کنار بوته‌ی لوبیا یا انگور فرو کنند تا گیاه برای رشد به آن پیچیده و بالا رود . **نک** : چفته – توک .

اغر)←*؛ب)←*؛ س) چفته /čaftə/ ؛ ق) لوبیاچو /lubiyā ču/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چفته /čaftə/ ؛ ت) ←* ؛

چپر/čapər/ (ا) : یکی از چهار پایه ی آلونک مزرعه که پله هایی برآن کنده شود تا نگهبان بتواند از آن صعود کرده و به طبقه‌ی فوقانی نفار راه یابد – نردبان گالشی . **نک** : چپرکاتی – بوم ، نفار ، نپار

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. پچّین /paččin/ ؛ ن) چپّر /čəppər/ ؛ ع) چپر /čopper/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چپر بندی/čapər- bandi/ (ا.مص) : حالتی از بستن چادر زنانه .

ب) ←* ؛

چپر تیلا/čapər-tilā/ (ا.مر) : نوعی نردبان ابتدایی که به وسیله‌ی آن از درخت بالاروند و یا از پرچین عبور کنند.

اغر) ۱.←* ، ۲. چپرتیلّاغ /čapər-tillāq/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ اشر) چپرتلّاغ /čapar-tellāq/ ؛

چپّردار/čoppər-dār/ (ا.مر) : چوبی چنگک دار که برای آویختن چوخا یا شاخ و برگ علوفه از سقف کومه های گالشی یا چوپانی ، به کار رود .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

اغر) چنگام /čəngām/ ؛ ب) چپردار /čapər-dār/ ؛ ق) ← * ؛ ن) چپّردار /čoppər-dār/ ؛ ع) چپّر /čopper/ ؛ اشر) چلّه دار /čelle-dār/ ؛

چپر بندی

چپرسر/čapər-sar/ (ا.مر) : کنار چپر- نزدیک چپر .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ ن) کنارسر /kənār sar/ ؛

چپرسر/čapar sar/ (ا.مک) : ۱. از روستاهای تنکابن . ۲. نام محلّی در رامسر .

چپرک/čapərək/ (ا.مک) : نام دامنه ای در حومه ی الاشت سواد کوه .

چپرکاتی/čapər-kāti/ (ا.مر) : نردبان یک پایه ی گالشی و چوپانی .

اغر) چپر /čapər/ ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) دار-کاتی /dār-kāti/ ؛ ن) کاته /kātə/ ؛ ع) چپّرکاتی /čopper-kāti/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

چپرکی/čaprəki/ (ص/ق) : زود- تند- سریع .

ب) چپـری /čapəri/ ؛ ق) ← * ؛ بـا) ← * ؛ آ) چپـری /čapari/ ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) چپری /čaperi/ ؛

چپرو/čapəru/ (ص) : وارونه قرار گرفتن اشیاء و اجسام- وارونه.

اغر) ← * ؛ ب) ۱. ← * ، ۲. دمـرو /dameru/ ؛ س) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) ← * ؛ اشر) چپرو /čapperu/ ؛

چپروافی/čapər- vāfi/ (ا.مص) : توربافی- بـافتن چـپ و راست تار و پود .

ب) ۱. ← * ، ۲. چپر-وفی /čapər-vofi/ ؛ ق) ← * ؛

چپر-هکاردن/čapər-həkārdən/ (مص.مر) : پرچین کردن .حصار کردن با شاخ وبرگ گیاهی

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) چپـر-هـاکردن /čapər- hākərdən/ ؛ ق) چپرهـاکردن /čapərhākerdən/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) پچّیـم هکـردن /paččim-hakərdan/ ؛ ن) کنارهـا کـردن /kənār-hākərdan/ ؛ قص) چپـر-هـاکردن /čapər-hākərdan/ ؛ ت) چپرهـاکردن /čaperhakerden/ ؛ اشر) پرچین هاکردن /parčin-kākoərdən/ ؛

چپری/čapəri/ (ا.مر) : سریع – تند .

چپری/čapri/ (ا) : ۱. دری که از شـاخه ی درخـت بافتـه شود و در آغل و مزرعه به کار رود . ۲. نوعـی پـارچـه پشمی دست بافت . نک : چار نالی .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) چپری /čaperi/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) چپر /čapar/ ؛

چپّری/čappəri/ (ا) : ۱. درب چوبی آغل . ۲. سریع، تند .

ت) ← * ؛

چپری

آوانوشت : (ا = a) (ـِ = فتحه کوتاه ə) (ا = e) (آ = ā) (او = u) (ای = i) (ب = b) (پ = p) (ت،ط = t) (ث،س،ص = s) (ج = j) (چ = č) (ح،ه = h) (خ = x) (د = d) (ر = r) (ز،ض،ظ،ذ = z) (ژ = ž) (ش = š) (ف = f) (ق،غ = q) (ک = k) (گ = g) (ل = l) (م = m) (ن = n) (و = v) (ی = y) (ـَو = aw) (او = ow)

چپریک/čaprik/ (ا./ق.مق) : به حجم سه انگشت شست، سبّابه و میانی .

ق) ←* ؛

چپّری

چپریک/čaprik/ (ق.مق) : اندک – کم – تکّه ی کوچک . **نک** : چیلیک – چکّه .

اغر) چپلیک /čəplik/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چیریک /čeprik/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←*(اغر)* ؛ *قص)* ←* ؛ *اشر)* چکّه /čekkə/ ؛

چپش/čapeš/ (ص) : بزغاله ی نر و بالغ نشده .

اغر) چبش /čabəš/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) ←*(اغر)* ؛ ق) ←*(اغر)* ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←*(اغر)* ؛ *اشر)* چبش /čabeš/ ؛

چپغاچ/čəpe-qāč/ (ا) : سخن در گوشی .

اغر) پچ – پچ /pəč-pəč/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←*(اغر)* ؛ *آ)* ←*(اغر)* ؛ ع) ←*(اغر)* ؛ *قص)* بج–بج /bej-bej/ ؛ *اشر)* ←*(اغر)* ؛

چپغاچ–کاردن/čəpəqāč-kārdən/ (مص.مر) : در گوشی سخن گفتن .

اغر) پچ پچ هکاردن /pəč-pəč-həkārdən/ ؛ ب) چپغاچ–هکاردن /čəpəqāč-həkārdən/ ؛ ع) پچ پچ هاکردن /peč-peč-hākordən/ ؛

چپک/čopok/ (ص) : فرد چالاک و تیزتک .

س) ←* ؛ ن) چابک /čabək/ ؛ *قص)* ←(ن) ؛ ت) ←(ن)؛

چپک/čepak/ (ا.مک) : نام مرتعی در حوزه ی شهرستان آمل .

چپک/čapok/ (ا.صو) : صدای برخورد دست با آب به هنگام وجین شالی .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛

چپک/čapək/ (ا) : بخش بالایی ران از قسمت پهلو و شکم .

چپک/čapək/ (ا) : خلیج–جایی که آب در خشکی پیش آمده باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ *با)* ←* ؛

چپک/čapak/ (ص.نس) : چپ دست . نک : چپوک

اغر) چپوک /čapuk/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) ←*(اغر)* ؛ ق) چپک /čapek/ ؛ *با)* چبک /čabək/ ؛ *آ)* ←*(با)* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) چپ کلی /čapkeli/ ؛ *اشر)* چپوک /čapuk/ ؛

چپک/čapok/ (ا.مص) : سر ریز کردن مایعات به هنگام تکان خوردن .

ق) چپک /čapok/ ؛ *آ)* ←* ؛

چپکلی/čapkəli/ (ص.نس) : چپ دست .

ت) ←* ؛

چپکی/čapəki/ (ص.نس) : به طرف چپ – از سوی چپ – وارونه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چپکی /čapeki/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) چب چبی /čab-čabi/ ؛ ع) چپ – ور /čap-vār/ ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ *اشر)* چپرو /čaperu/ ؛

چپل/čapol/ (ص) : بزیک ساله .

ع) چبش /čabeš/ ؛ *قص)* ←(ع) ؛ *اشر)* ←(ع) ؛

چپلا/čapolā/ (ا.مر) : پلوی سرد – کته . **نک** : پلادمپخت.

ب) بچائه پلا /bəčāə-pəlā/ ؛ س) چاپلا /čāpəlā/ ؛ ق) بچاپلا /bəčāpəlā/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←(آ) ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چاپلا /čāpelā/ ؛ *قص)* بچا–پلا /bačā-pəlā/ ؛ ت) ←* ؛

چپلاس/čəpəlās/ (ا.مص) : انکار کردن و زیربار کاری نرفتن .

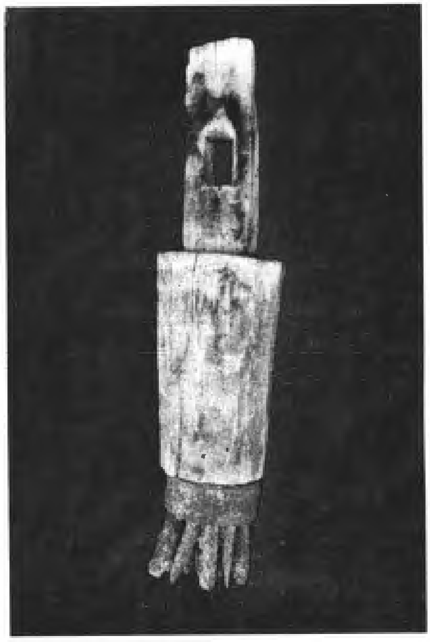
ب) ←* ؛ ت) چپیلاس /čapilās/ ؛

چپلاق/čeplāq/ (ا) : از ابزار آبدنگ متّصل به تیر آبدنگ

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد . **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

که با هر چرخش ضربه ای به پل آبدنگ می زند . نک اودنگ چپاد .

اغر) چپّاد /čappād/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ |ک) چبلاغ /čableāq/ ؛

چپلاق

چپلاق-دنگ/čapelāq-dang/ (ا.مر) : نک : چپلاق-تپلاق .

اشر) ←** ؛

چپلک/čəpəlak/ (ا.مک) : مرتعی در کنار راه مالروی کدیر به نوشهر .

چپلوک/čəpəluk/ (ا.صو) : صدای برخورد کف دست با آب .

آ) ←** ؛

چپلیک/čəpəlik/ (ا/ص) : ۱. نیشگون . ۲. بسیار کوچک- یک تکّه از چیزی . ۳. واحد اندازه گیری . نک : پچلیک - پنیک .

اغر) ۱.←** ، ۲. چمبلیک /čembəlik/ ؛ ب) ←** ؛ س) ۱.←** ، ۲. پچلیک /pəčəlik/ ؛ ق) ۱. پنّیک /pennik/ ، ۲. پچلیک /pəčelik/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) چیمیلیک /čimlik/ ؛ قص) پنّیک /pennik/ ؛ ت) چپلیک /čiplik/ ؛

اشر) چمبلیک /čembelik/ ؛

چپلیک بیتن/čeplik-baeitən/ (مص.مر) : نیشگون گرفتن- با حالت نیشگون بخشی از گیاه یا خوراکی را برداشتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ۱.←** ، ۲. پچلیک بیتن /pečelik-bayten/ ؛ قص) پنّیک بیتن /pənnik-baytan/ ؛

اشر) چمبلیک /čembelik/ ؛

چپلیک-چی/čəplik-či/ (ص.فا) : کسی که چیزی را با چنگ و ناخن زخمی کند .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛

چپّن/čappon/ (ا) : چوپان .

اغر) ۱.←** ، ۲. چوپّان /čuppān/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) چپّون /čappun/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) چپون /čopun/ ؛ ت) ←(قص) ؛ |ک) چوپون /čupon/ ؛

چپناسر/čapənāsar/ (ا.مر) : در اصطلاح چوپانی به شبی گویند که برّه به دلیل وضعیت مزاجی خاص شیر مادرش را نخورد .

ت) ←** ؛

چپّن چلخ/čappon-čalox/ (ص.مر) : ناقص-مورد ضرب و شتم قرار گرفته .

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. چپ و چلخ /čapo-čəlox/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چپّ و چلخ /čapp-u-čəlex/ ؛

چپندر/čapəndər/ (ا.مص) : با پشت دست سیلی زدن .

اغر) ۱.←** ، ۲. چپنده /čapəndə/ ؛ ب) ←** ؛ س) سرتب بزوئن /sar tab-bazuən/ ؛ ق) چپّ وراس هاکردن /čapp-o-rās-hākerden/ ؛ آ) چپ وراس هکردن /čap-o-rās-hakərdan/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

چپنده/čapəndə/ (ا) : سیلی .

اشر) ←** ؛

چپ و چاغ هکاردن/čap-o-čaq-həkārdən/ (مص.مر) : با چشم غرّه کسی را ترساندن .

اغر) چپ چپ هشائن /čap-čap-hešāən/ ؛ ب) ←* ؛ س) چش قله بیتن /čəš-qelə-baytən/ ؛ ق) چلخ هاکردن /čelex-hākerdən/ ؛ ع) چپ چپ بشین /čapčap-bešeyan/ ؛ قص) چپ چپ هارشین /čap-čap-hāršiyan/ ؛ اشر) چشم و غلم هدائن /česmo-qolom-hedāən/ ؛

چپ و چوله/čap-o-čulə/ (ص.مر) : راه کج و ناراست– کج – خمیده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) کج کوله /kaj-kulə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چپّ و چیپ ره بکشیین/čəpp-o-čip-rə-bakəšiyən/ (مص.مر) : ۱. از هستی ساقط کردن . ۲. کنایه از: موجودی را کشتن .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

چپوک/čapuk/ (ص.نس/ا.مص) : چپ دست .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چپکی /čapeki/ ؛ با) ←* ؛ آ) چبک /čabək/ ؛ ن) چبک /čabak/ ؛ ع) چپک /čapak/ ؛ قص) ←(ن) ؛

چپوگر/čapogar/ (ص.فا) : غارتگر .

قص) ←* ؛

چپّون/čappun/ (ا) : چوپان . نک : چپّن .

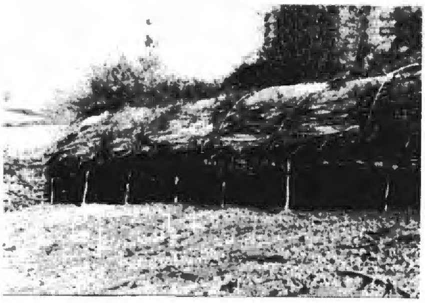
اغر) ۱.←* ، ۲. چوپّان /čuppān/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چپّون /čəppun/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) چوپان /čupān/ ؛ اشر) ←* ؛ پ) شپان /šapān/ ؛

چپّون انگیر/čappun-angir/ (ا.مر) : ۱. گیاهی دارویی که نام علمی آن cusigra–saw است. . ۲. تاج ریزی از تیره‌ی سیب زمینی . نک : نگورکولی .

اغر) سگ انگور /sag angur/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) گالش انگور /gāləš angur/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛

چپّون بنه/čappun-bənə/ (ا.مر) : جایگاه موقّت گاو بانان و گالش‌ها .

اغر) چوپّان بنه /čuppān-bene/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چپون بنه /čappon-bənə/ ؛ ق) چپّون خل /čappune-xel/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ قص) چپون بنه /čopun-bənə/ ؛ اشر) چوپان بنه /čopān-benə/ ؛

چپّون بنه

چپّون خل/čappun-xel/ (ا.مر) : جایگاه دایمی چوپانان و گاو بان ها – محلّه‌ی چوپآن‌ها .

اغر) ۱.←* ، ۲. چوپان خل /čupān-xel/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چپّون خل /čappon-xel/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چپون سری/čapun-sərəy/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در حومه‌ی نوشهر .

چپّون سگ/čappune-sag/ (ا.مر) : سگ گلّه .

اغر) ۱.←* ، ۲. چوپّان سگ /čuppān-sag/ ؛ ب) ←* ؛ س) چپّن سگ /čappon-sag/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چپونه سگ /čopunə-sag/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

چپّون کلا/čappun-kəlā/ (ا.مر) : کلاه چوپانان که از پوست پرپشم برّه و گوسفند درست شود .

اغر) ۱.←* ، ۲. چوپّان کلا /čuppān-kolā/ ؛ ب) ←* ؛ س) پوست کلا /pust-kelā/ ؛ ق) پوسّه کلا /pussə-kəlā/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ع) پوس کلا /pus kelā/ ؛ ت) ←(اغر) ؛

چپونه–حال/čappune-hāl/ (ا.مر) : چپّونه + حال– تکّه‌ای سازی مربوط به لـله وا (نی چوپانی) که همان کرد حال می باشد و به معنی : حالت چوپان است. ترکیب و

اصل واژه تبری است .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) چپونه حـال /čappunhāl/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

چپّونی/čappuni/ :

چپّونی یا چوپّانی از مقامات آوازی جنوب البرز است. پـس از گسترش تعزیه و انواع شبیه خوانی‌ها، نوحه ها و مراثی ، این آواز با تغییراتی در موسیقی و مضمـون شعر ، بـه موسیقی مجلس تعزیـه‌ی دو طفـلان مسلم مـازندران پیوسـت و از همین راه در سراسر البرز شمالی رایج شد. چوپّانی رفته رفته با پذیرش برخی از حالات و تحریرهـای موسیقی مـازندران عمومیّت یافته و بومی شد و در حال حاضر یکـی از مقامـات موسیقی آیینی و مذهبـی ایـن منطقـه بـه شمار مـی آیـد. مضـامین اشعار چـوپّـانی بـازگو کننـده ی آلام و رنجـهای حوادث کربلاست. با این حال تصویر حوادث فوق بیشـتر در هاله ای از کنایه و استعاره است. نمونـه‌ای از اشـعار چپونـی:

نمی دانم چه شد ای حیّ سبحان
علف کم می چرند این گوسفندان
مگر گرگی فتاده از پس و پیش
که می لرزند با هم برّه و میش .

چپوهاکردن/čapo-hākərdan/ (مص.مر) : چپاول کـردن- غارت کردن .

اغر) چپوهکـاردن /čapu-həkārdən/ ؛ ب) چپوهکـــاردن /čapo-həkārdən/ ؛ س) چپوهـاکردن /čapo-hākərdən/ ؛ ق) چپوهـــاکردن /čapu-hākərdən/ ؛ بـا) ←** ؛ ن) چپوهـــاکردن /čapu-hākərdān/ ؛ قـص) ←(ن) ؛ ت) چیوهکردن /čapowhakerden/ ؛

چپّه/čeppə/ (ص/ق) : اندک - کم- ذرّه - چکّه .

اغر) چلکه /čəlkə/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. تپه /təppə/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ ن) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) چســـکه /českə/ ؛ اشر) چکّه /čəkkə/ ؛

چپه/čapə/ (ص) : ۱. بیراهه . ۲. واژگونه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛

چپ هاکتن/čap-hāketan/ (مص.مـر) : بـه دنـده ی لـج افتادن-لج بازی کردن .

اغر) چپ دکتن /čap-daketən/ ؛ ب) چپ دکتن /čab-dakətən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چپ بیّن /čap-bayyen/ ؛ با) ←(اغـر) ؛ آ) ←(بـا) ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(اغـر) ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) چپ هابیه /čap-hābiyə/ ؛

چپّه چپّه/čəppə-čəppə/ : نک : ترتر .

ب) ←** ؛ قص) ←** ؛

چپه کور/čapə-kur/ (ش.ج) : دشنامی اسـت بـه معنـای دوبین و لوچ .

اغر) ۱.←** ، ۲. چپ چُـس /čap-čos/ ؛ ب) ←** ؛ ق) چپ چش /čap-češ/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←(ق) ؛

چپّه لاغ/čappə-lāq/ (ا) : ۱. پروانـه‌ی آسیاب . ۲. چـوب سنگین در آبدنگ که سبب به حرکت در آوردن دنـگ چو گردد . نک : دنگ چو .

اغر) چپلاغ /čəplāq/ ؛ ب) چـل پـر /čal-par/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چپلاغ /čəplāq/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) چپلاغ /čaplāq/ ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) چپه لاغ /čapə-lāq/ ؛ اَک) ←(اشر) ؛

چپه لو/čapə-lu/ (ا.مر) : تاخت و تاز همه جانبه .

ب) ←** ؛

چپی/čapi/ (ا.مک) : از توابع دهستان بیشه سر شهرستان قائم شهر .

چپی

چپی/čapi/ (ا) : ۱. سـبدی از نـی و ترکـه ی درخـت . ۲. سبدی‌مخروطی‌شکل بافته‌شده ازترکه‌ی منعطف‌درخت

جهت صید ماهی . ۳. سبد حمل جوجه و مرغ و تخم مرغ از ترکه و نی . **نک** : اولنگ .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ۱.←* ، ۲. چمپا /čampā/ ؛

چپی/čəpi/ (ا) : جعبه ای چوبی که اطرافش را بـا تـوری سیمی محصور کرده و از آن جهت حمل مـرغ و تخـم مرغ استفاده کنند .

ت) ←* ؛

چپی/čepi/ : **نک** : مکلی .

ت) ←* ؛

چپی بز/čapi baza/ (ص.مف) : سرمازده .

ت) ←* ؛

چپی چلندر/čapi-čaləndər/ (ص.مر) : خرد و ریز شـده- شکسته .

ب) ←* ؛ ق) چپی چندر /čapi-čender/ ؛ با) ←(ق) ؛ ت) چلندر /čelandar/ ؛

چپی را/čapi-rā/ (ا.مر) : راهی که کمتر از آن رفت و آمد شود بیراهه .

اغر) ۱.←* ، ۲. چپـه را /čapə-rā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چپه را /čapə-rā/ ؛ با) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛

چپین/čappin/ (ا) : سبد یا طبقی که از چوب یا نی بافند .

ب) ←* ؛ ق) چپی /čapi/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ اشر) چپین /čapin/ ؛ | گ) ←(ق) ؛

چت/čet/ (ا./ا.مک) : ۱. پارچه‌ی چیت . ۲. نام چشـمه ای پـر آب در نزدیکـی روسـتای انـارورواقع در منطقـه‌ی نوشهر .

اغر) چیت /čit/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(اغـر) ؛ قـص) ←(اغر) ؛ اشر) چیتی /čiti/ ؛

چت/čet/ (ا) : دیوار سنگ چین و کوچک- تپّه‌ی کوچک سنگی .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چینه /činə/ ؛

چط/čəta/ (ق) : چه طور .

ت) ←* ؛

چت/čət/ (ا.مک) : مرتعی جنگلـی در مسیر مـالرو سـی سنگان به کجور .

چتر/čatər/ (ا) : زلف. موی چتری پیشانی دختران .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) چتر /čatr/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چتر/čatər/ (ا) : ۱. نامی برای گاو – نام گاوپیشانی سفید . چتر .

اغر) ۱.←* ، ۲. چتری /čatri/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چتری /čatri/ ؛ قص) چتر /čatr/ ؛

چتر زلف/čatər-zəlf/ (ص.مر) : ۱. موی جلوی سـر خـانم ها که کوتاه و به طرفین مایل باشد . ۲. طرّه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چترزلف /čater-zəlf/ ؛ قص) چتری زلـف /čatri-zelf/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ←(ع) ؛ | گ) چتره زولف /čatre-zolf/ ؛

چتری/čatri/ (ا) : نوعی آرایش برای نوعروسـان و زنـان جوان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. چتروزلف /čatrozəlf/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چتری/čatri/ (ص) : ۱. گاوی کـه از پیشانی آن موهـای بلند آویزان باشد . ۲. کنایـه از دختـرکـان زیبـا رو کـه موهایی زلف گونه بر پیشانی داشته باشند .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چت فار/čet fār/ (ا) : واحـد وزن برابـر یکصـد گرم کـه چتوار نیز تلفظ شود این واژه روسی است .

اغر) چـت وار /čət-vār/ ؛ ب) ۱. چـدوار /čad-vār/ ، ۲. چدوار /čəd-vār/ ؛ س) چتوار /čat-vār/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ←(س) ؛ اشر) ←(س) ؛

چت کش/čet-kaš/ (ا.مک) : نام مرتعی در حوزه‌ی کـارمزد شهرستان سوادکوه .

اغر) چپّاد /čappād/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ | گ) چبلاغ /čableāq/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ) گیلی ، پ) پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

چتکه/čətkə/ (ا) : چرتکه .

اغر) چتکه /čotkə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چتکه /čotkə/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چتکه /čətkə/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ؟) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) چرتکه /čortəkə/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) چرتکه /čərteke/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ |ک) چورتکه /čortekə/ ؛

چتن/čətən/ (ا.مک) : از توابـع دهستان پنجک رستاق کجور .

چتو/četo/ (ق) : چه طور .

اغر) چه طی /če-ti/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. چیطی /čiti/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ؟) چطی /čəti/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) چه جور /če-jur/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) چطه /četa/ ؛ اشر) ←* ؛ |ک) ←* ؛

چته/četə/ : دیوار سنگی .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) چت /čət/ ؛ قص) چینه /činə/ ؛ ت) ←(قص) ؛

چتی/čəti/ (ق.پر) : چگونه .

ق) ←* ؛ آ؟) ←* ؛ |ک) چطو /četo/ ؛ پ) چیيه /čeih/؟

چتی چی/četi-či/ : چگونه کسی – چگونه چیزی .

اغر) ۱.←* ، ۲. چترچی /četər-či/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) چه جوری /če-juri/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(ع) ؛ |ک) چه توچی /čə-to-či/ ؛

چتین/čatin/ (ا.مص/ص.مر) : ۱. عادت نداشتن . ۲. چندش آور . ۳. راه سخت و دشوار .

ق) ←* ؛ ت) ۱.←* ، ۲. چتین /četin/ ؛

چتییه/četiyə/ (ق) : چطور است؟ چگونه است؟ .

اغر) ۱.←* ، ۲. چی طی یه /či-ti-yə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ؟) چطی یی /čəti-yi/ ؛ ن) ←* ؛ع) چه جوره /čə-jura/ ؛ قص) ←* ؛ ت) چطره /četare/ ؛ اشر) ←* ؛

چج/čaj/ (ا.مک) : مرتعی در بین کدیر و پی مد واقع در منطقه‌ی نوشهر .

چجا/čejā/ (ا.مک) : ۱. از روستاهای علی آباد کتول . ۲. از مراتع واقع در الستان علی آباد کتول .

چچ/čač/ (ا) : ۱. کرک . ۲. موهای زاید و نرم بدن . ۳. خزه .

س) کرک /kərk/ ؛ ق) پرک /pərk/ ؛ با) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) کلک /kolk/ ؛ ت) ←* ؛ |ک) ←* ؛

چچ/čač/ : زغال افروخته– آتش .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چچی /čači/ ؛ ت) ←(قص) ؛ |ک) بیر /bir/ ؛

چچر/čačar/ (ا) : گوی و توپی که در گذشته در نوعی بازی محلّی به کار گرفته می‌شد .

ب) ←* ؛

چچکل/čačkal/ (ا) : هیزم نیم سوخته و مشتعل .

اغر) ۱. چوچین کلّه /čučin-kallə/ ، ۲. چوچین /čučin/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چچون کلّه /čečun-kallə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. تشکل /taškal/ ؛ ن) چچی /čači/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ |ک) فلاسوت /felāsut/ ؛

چچکل بن هادائن/čačkal-bən-hādāan/ (مص.مر) : ۱. هیزم نیم سوخته را در اجاق انداختن . ۲. کنایه از: آتش افروزی کردن .

اغر) چوچین کلّه پیش هدائن /čučin-kallə-piš-hədāən/ ؛ ب) چچون کلّه هدائن /čočun-kallə-hədāən/ ؛ س) چچکل پیش هدائن /čačkal-hədāən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. تشکل پیش هدائن /taškal-piš-hədāan/ ؛ ن) چچی پش هادائن /čači-pəš-hādāan/ ؛ع) چچی کل بن هادان /čači-kal-ben-hādān/ ؛ قص) چچی ره جلو هدائن /čači-rə-jelo-hadāan/ ؛ ت) چچی پیش دئن /čači-piš-daen/ ؛

چچل/čečel/ (ا) : ۱. آب باران که از ناودان ریزد . ۲.نیرنگ .فریب

ق) چاجو /čaju/ ؛ با) چاچ–او /čač-u/ ؛ ت) ←* ؛

چچلا/čəčəlā/ (ا) : چلچله– پرستو .

اغر) ۱.←* ، ۲. چلچلا /čəlčəlā/ ؛ ب) ←* ؛ س) چلچلا /čel-čelā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ؟) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ع) چلچله /čelčelə/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←* ؛ |

گ) حاج حاجیه /hāj-hājiay/ ؛

چچلان/čečelān/ (ا.مک) : از توابـع دهسـتان خـرّم آبـاد شهرستان تنکابن .

چچم/čəčəm/ (ا) : ۱. گاورس . ۲. کـوچکـترین جنبـش- تکان مختصر . ۳. گیاهی علفی و یک ساله کـه شـبیه گندم بوده ولی خوشه اش بلندتر و تخم آن ریزتر است . نک : ججم .

اغر) ۱.←* ، ۲. چچـم /čečəm/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چه چم /če-čem/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چی چـم /či-čəm/ ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چچمه/čačmə/ (ا) : هیزم نیم سوخته و شـعله‌ور . نـک : چچکل - چوچین کل .

اغر) ۱. چوچین کلّه /čučin-kallə/ ، ۲. چـوچیـن /čučin/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ن) ۱. چچی /čači/ ، ۲. وشته /vaštə/ ؛ ت) ←(ن) ؛

چچن/čačən/ (ص) : ۱. کنایه از : افراد پرمـو کـه مـوی بدنشان نرم باشد . ۲. درختی کـه تنـه‌اش پـر از خـزه باشد .

ق) جاجن /jājən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چچن دار/čačen-dār/ (ا.مر) : درختی که خزه‌ی بسیار بـر پوست آن روییده باشد .

س) کاشم دار /kāsem-dār/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چچول باز/čočul-bāz/ (ص.فـا) : حیلـه گر، نـیرنگ بـاز، کنایه از: آدم حقّه باز . نک : چمبلی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چوچـل بـاز /čučəl-bāz/ ؛ ق) چوچل باز /čučəl-bāz/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چاچول بـاز /čāčul-bāz/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←* ؛ ت) ۱.←* ، ۲. چچول باز /čəčul-bāz/ ؛ گ) چاچول باز /čāčul-bāz/ ؛

چچه واش/čačevāš/ (ا.مر) : نک : توسن کاشن .

ت) ←* ؛

چچی/čači/ (ا) : هیزم نیم سوخته و شعله ور .

اغر) چوچین کلّه /čučin-kallə/ ؛ ب) چوچون کلّه /čučun-kallə/ ؛ س) ←* ؛ ق) چچکل /čačkal/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ گ) فـــلا ســـوت /felasut/

چچی/čači/ (ا) : گیاهی که در گندم زارها رویـد و دارای دانه های تلخ است . در صورت آمیخته شدن با آرد بـا گندم و نان باعث مسمومیت و سرگیجه گردد .

س) چچم /čečem/ ؛ ق) ۱. چچی /čači/ ، ۲.←(ب) ؛ با) ←(ق) ؛ ع) ←(س) ؛ اشر) ←( ) ؛

چچن دار

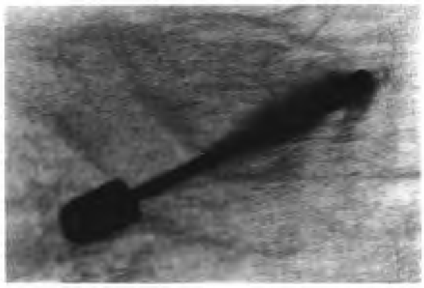
چچّی/čačči/ (ص.مر) : سوداگر- بـازرگان خـرده پـای و دوره گرد .

ب) ۱.←* ، ۲. چرچی /čar-či/ ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) چرچی /čarči/ ؛

چچی گاردنـه/čeči-gārdənə/ (ا.مـر) : ۱. وسـیله‌ای کـه توسّط آن چوب نیم سوخته را در اجاق جا به جا کنند . ۲. کنایه از: بلوا به پا کردن .

ت) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چچی گاردنه

چچی گر/čači-gar/ (ص.مر) : ۱. خرده فروش دوره گرد . ۲. دارنده ی چرخ دستی .

اغر) چرخی /čarxi/ ؛ ب) چچی /čači/ ؛ *س)* چرچی /čarči/ ؛ ق) چک چی /čakči/ ؛ع) ←(س) ؛ *قص)* چلندر /čalandar/ ؛ ت) ←(س) ؛ |ک) ←(س) ؛

چچیه/čəčiyə/ (ق) : چیست؟– چه هست ؟ .

اغر) ۱.←* ، ۲. چیه /čeyə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* چیه /čiyə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) چی یه /či-yah/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* چی هسته /či-hastə/ ؛ |ک) چی چیی /čičiay/ ؛

چخ/čex/ (ا.صو) : صوت پرخاش گرانه برای راندن سگ. گاه در مقام توهین و تحقیر افراد نیز گفته شود .

اغر) ۱.←* ، ۲. چخ /čex/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) چخه /čəxe/ ؛ع) ←(ن) ؛ *قص)* ←(ن) ؛ ت) ←*(اغر)* ؛

چخ/čox/ (ص) : زمین باتلاقی .

ب) ←* ؛

چخ/čəxe/ (ا.صو) : ۱. صوتی برای ساکت کردن سگی که پارس کند . ۲. صوتی که در باور عامّه جهت مهار آتش و خاموش کردن صدای آن مؤثّر است .

اغر) ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ت) ←* ؛ |ک) چخ /čax/ ؛

چخا/čəxā/ (ا) : ۱. پارچه ی پشمی دستباف که در پاچال بافند و از آن کت و شلوار تهیّه کنند . ۲. چوخا .

اغر) چغا /čoqā/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) ←*(اغر)* ؛ ق) چوخا /čuxā/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* چخا /čoxā/ ؛ ن) چغا /čəqā/ ؛ع) ←*(اغر)* ؛ *قص)* ←*(اغر)* ؛ ت) ←*(اغر)* ؛ *اشر)* ۱.←(ق) ، ۲. چوغا /čuqā/ ؛ |ک) چوخا /čuxā/ ؛

چخان پسان/čoxān-posān/ (ا.مص) : چرب زبانی برای قانع ساختن دیگران .

اغر) چخسان پخسان /čoxsān-poxsān/ ؛ ب) چاخ سن پاخسن /čāx-san-pāxsan/ ؛ *س)* چخان پخان /čoxān-poxān/ ؛ ق) چوخان بوخان /čuxān buxān/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* چخان پخان /čəxān-pəxān/ ؛ ن) چوخان پخان /čuxān-poxān/ ؛ *قص)* چخان پاخان /čoxān-pāxān/ ؛ ت) چسان فسال /čəsān-fəsān/ ؛ *اشر)* چاخان پاخان /čāxān-pāxān/ ؛

چخس/čəxəs/ (ص) : قد کوتاه–کوتوله .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛

چخس/čexəs/ (ص) : لاغر– تکیده .

اغر) چولنگ /čuləng/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* چغز /čaqəz/ ؛ ن) ←(آ) ؛

چخس پخس/čexəs-pəxəs/ (ا.مر) : حالت به هم چسبندگی نان و پلو .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛

چخسن پخسن هکاردن/čoxsan-poxsan-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. چرب زبانی کردن . ۲. سرو ته چیزی را به هم آوردن . **نک** : چکسن پکسن هکردن .

اغر) ←* ؛ ب) چاخسن پاخسن هکاردن /čāxsan-pāxsan-həkārdən/ ؛ *س)* چوخس پوخس هاکردن /čuxes-puxes-hākerdən/ ؛ ق) چوخان موخان هاکردن /čuxān-muxān-hākordən/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* چخان پخان هکردن /čəxān-pəxān-hakərdan/ ؛ ن) چوخان پوخان /čuxān-puxān/ ؛ *قص)* چخان پاخان هاکردن /čoxān-pāxān-hākerdan/ ؛ *اشر)* چاخان پاخان هاکئردن /čāxān-pāxān-hākoərdən/ ؛

چخک/čexək/ (ص) : کوچک اندام .

ب) چخوک /čəxuk/ ؛ س) ←* ؛ ق) چخس /čəxəs/ ؛ *با)* ←(ب) ؛ *آ)* ←(ق) ؛

چخلی/čexəli/ (ا) : ۱. انگولک . ۲. سخن چینی . نک :

نخلی

اغر) نخلی /nəxəli/ ؛ ب) ۱. چکلی /čəkəli/ ، ۲. چکل /čəkəl/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چقلی /čəqəli/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) چقلی /čeqoli/ ؛ قص) سخلی /sexeli/ ؛

چخماخ سنگ/čaxmāx-sang/ (ا.مک) : ۱. سنگ آتش زنه .۲. مرتعی در نزدیکی روستای اتاق سرای شهرستان نوشهر .

چخماق/čaxmāq/ (ا) : وسیله ی انفجاری در تفنگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ۱. چخماخ /caxmāx/ ، ۲. سنگ چخماخ /sangə-čaxmāx/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←* ؛

چخماق/čaxmāq/ (ا) : نوعی سنگ که چوپانان و کوه نشینان با ساییدن دو قطعه ی آن به هم آتش افروزند . نک : چخماخ سنگ

ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ گ) ←* ؛

چخن هکاردن/čoxon-həkārdən/ (مص.مر) : دروغ گفتن–چاخان کردن .

اغر) چاخان هکاردن /čāxān-həkārdən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چوخون هکردن /čoxon-həkordən/ ؛ س) چوخان هاکردن /čoxān-hākerdən/ ؛ ق) چوخان هاکردن /čuxān hakerden/ ؛ با) چوخان هکردن /čoxān-hakərdən/ ؛ آ) چخان هکردن /čəxān-hakərdan/ ؛ ن) چوخان هاکردن /čuxān-hākərdan/ ؛ قص) چخان هاکردن /čoxān-hākerdan/ ؛ اشر) چاخان هاکئردن /čāxān-hākoərdən/ ؛

چخه/čəxə/ (ا.صو) : لفظی برای دور کردن سگ . نک : چک .

اغر) ۱.←* ، ۲. چخه /čaxe/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛ گ) ←* ؛

چد/čəd/ (ا) : دیوار سنگ چین .

ق) چت /čət/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ت) چینه /činə/ ؛

چدار/čedār/ (ا.ا.مص) : ۱. گرفتگی ماهیچه ای . ۲. هر نوع خشک شدن مانند خشک‌شدن درخت یا علوفه. ۳. یک دست و یک پای حیوان را بستن– دربند کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

چداربوبیه/čədār-baviyə/ (ص.مف) : انسان دست و پا بسته که قادر به حرکت نباشد . نک : چمنه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چدار بیّه /čədār-bayyə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

چدام/čedām/ (ا) : روپوش اسب هنگامی که پالان را از رویش برداشته باشند – روکش نمدی روی اسب که از گردن تا دم حیوان را پوشش دهد و جهت پیشگیری از سرما خوردگی روی آن اندازند. . نک : اسب سرکش .

اغر) ←* ؛ ب) چدوم /čedum/ ؛ اشر) چدام /čedām/ ؛

چدبار/čad-bār/ (ا.مر) : قوطی یا بسته ی چای یا تنباکو .

اغر) چتواری /čətvāri/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چف تر /čafter/ ؛ ع) چایی قوطّی /čāi qutti/ ؛

چدمبه/čədombə/ (ق) : چه می دانم؟ .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چه دومبه /čə-dumbə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چومّه /čummə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چه دمه /čə-domə/ ؛ قص) چه دمّه /ce-dommə/ ؛ ت) چی دانم /čidānem/ ؛ گ) چی دونم /či-dunam/ ؛

چدنده/čedondə/ (ق) : چه می داند ؟.

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چه دونده /čədondə/ ؛ س) ←* ؛ ق) چدونه /čədunnə/ ؛ با) ←* ؛ آ) چونّه /čunnə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چه دنه /čə-donə/ ؛ قص) چه دانه /ce-dānə/ ؛ ت) چی دانه /či-dānə/ ؛

چدیر/čadyer/ (ا) : پارچه ای که با آن دو فضا را از هم جدا کنند .

قص) ←* ؛

چر/čor/ (ا) : ۱. غارت، هجوم . ۲. سوخته – ویران شده .

س) ←* ؛

چر/čər/ (ا) : حالت دفع آبکی مدفوع –حالت اسهال داشتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) چرت

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

/čərt/ ؛ آ) ←* ؛ ن) جر /jər/ ؛

چر/čər/ (ص/ا) : ۱. شلخته . ۲. خوشه ها و آشغال های ته خرمن . **نک** : الن .

س) ←* ؛ با) ←* ؛

چر/čar/ (ص/ا) : ۱ . درخت . ۲ . علامت پرسش چرا . ؟ به چه معنی؟

اغر) ۱.←* ، ۲. چغر /čaqər/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛

چُر/čor/ (ص.ا/.مص) : ۱. فراوانی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛

چر/čor/ (ا/ص) : ۱. زمین پروجین . ۲. علفی هرز که در کشتزارهای برنج و مرداب ها روید . ۳. سیاه چهره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چور /čur/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) چور /čour/ ؛ ت) چرده /čordə/؛

چر/čer/ (ا) : ۱. توده ی ذخیره ی هیزم . ۲. درخت نمدار– یکی از انواع درختان جنگلی ویژه‌ی مناطق مرطوب .

ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چر/čər/ (ا) : ادرار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) چر /čor/ ؛

چر/čar/ (ا) : مرتع–علوفه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چر/čer/ (ص) : گاو نر پنج ساله .

ق) ←* ؛

چر/čar/ (ا) : مخفّف چرخ .

اغر) ←* ؛ ب) چل /čal/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(ب) ؛

چرا/čərā/ (ا.مص) : چریدن ، چرای دام .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چرا /čarā/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اک) ←(ن) ؛

چراپه/čerā-pe/ (ص.فا) : کسی که از مرتع گالشها در فصل تابستان مراقبت کند .

س) ۱.←* ، ۲. چرامج /čerā-mej/ ؛

چرات/čerāt/ (ا.مک) : ۱. روستایی از بلوک چرات واقع در ولوپی سواد کوه . ۲. مرتعی در جنوب الاشت واقع در شهرستان سواد کوه .

چرا حال/čərā hāl/ (ا.مر) : نام دیگر چراغ حال است که نغمه ای مربوط به موسیقی چوپانی است . **نک** : چراغ حال .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛

چرا–خار/čərā-xār/ (ا.مر) : مرتع–علف چر .

اغر) ۱.←* ، ۲. چر /čar/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چراگا /čərāgā/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) چراخر /čerā-xor/ ؛ قص) چراگا /čarā-gā/ ؛ ت) چر /čar/ ؛ اشر) ←* ؛ پ) چرک /čarak/ ؛

چرا–خر/čerā-xər/ (ا.مر) : مرتعِ جنگلی .

اغر) ۱. چرا–خار /čərā-xār/ ، ۲. چر /čar/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) چراگا /čərāgā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) چراخر /čerā-xor/ ؛ ت) چراگاه /čerāgāh/ ؛

چراشک/čərāšək/ (ا) : شکاف چوب که با تبر پدید آید .

ق) لاش /lāš/ ؛

چراغ–دادو/čerāq dādu/ (ا.مک) : از توابع دهستان زیر آب واقع در حوزه‌ی سواد کوه .

چراغ–سوتکه/čerāq-sutkə/ (ا.مر) : چراغ زنبوری –واژه ریشه‌ی روسی دارد .

اغر) چراغ–تور /čərāq-tur/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چراغ–زنبوری /čərāq-zanburi/ ؛ ن) چراغ–سیتکا /čərāq-sitkā/ ؛ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) چراغ–سیتکا /čerāq-sitkā/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ اک) ←(ت) ؛

چراغ–لوله/čerāq-lulə/ (ا.مر) : شیشه‌ی چراغ .

اغر) ۱.←* ، ۲. چراغ شیشه /čərāq-šišə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چراغ لیله /čərāq-lilə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) چراغ شیشه /čerāq-šiše/ ؛ ت) ←* ؛ اک) ←* ؛

چراغ مجر/čerāq-majar/ (ا.مر) : از ابزارهای چراغ

آوانوشت : (a = أ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = أو) (ow = او)

روشنایی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ع) ←* ؛

چراغ-موشی/čərāq-muši/ (ا.مر) : چراغ نفتی دست ساز و فتیله دار که بدون حباب است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چراغه-حال/čerāqə-hāl/ (ا.مر) : چراغه + حال – نغمه ای سازی است مربوط به لله وا که به معنی روشنایی چراغ یا شعله می باشد . **نک** : لله وا .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چراگا/čarāgā/ (ا.مر) : مرتع .

اغر) ۱.←* ، ۲. چر /čar/ ؛ ب) ۱. چر /čar/ ، ۲. علف چر /aləf-čar/ ؛ س) چراگا /čerāgā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چراخر /čerā-xor/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) چرک /čarak/ ؛

چرامج/čarā-mej/ (ص.فا) : دشتبان مرتع .

س) چرامج /čerā mej/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) ←* ؛

چرا هادائن/čərā hādāan/ (مص.مر) : چراندن . **نک** : بچاردنیین .

اغر) چراندن /črāndən/ ؛ ب) بچردانیین /bačərdāniyən/ ؛ س) چراهدائن /čərā-hedāən/ ؛ ق) چراهدائن /čərā hədāən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱.←* ، ۲. بچرانیین /bačərānniyan/ ؛ ع) چراهادان /čerā hādān/ ؛ قص) بچرانیین /bačerānian/ ؛ ت) بچرندنن /bačerandenan/ ؛

چرا-هکاردن/čerā-həkārdən/ (مص.مر) : چریدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. بچریین /bačəriyən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. بچردن /bačərdən/ ؛ س) چراهاکردن /čərā-hākerdən/ ؛ ق) بچرسّن /bačəressən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چرا-هکردن /čərā-hakərdan/ ؛ ن) چراهاکردن /čarā hākərdan/ ؛ ع) چرا-هاکردن /čarā-hākordan/ ؛ قص) بچرانیین /bačerānian/ ؛ ت) چرسن /čare sen/ ؛ اشر) چراهاکردن /čerā-hākoərdən/ ؛

چرایی/čarāəi/ (ا) : نشایی که به صورت استثنایی سفید رنگ باشد .

ن) ←* ؛

چر-بردن/čor-bordən/ (مص.مر) : پروجین شدن زراعت و غیر سودمند شدن آن ،که در این صورت احشام را در آن بچرانند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چرا بوردن /čərā baverdən/ ؛ آ) چرا-بوردن /čərā-bavərdan/ ؛ ع) بچرانیین /bačerāneyan/ ؛ ت) چرا-بردن /čerā-borden/ ؛ اشر) چرا بوردن /čerā- baverden/ ؛

چر-بزان/čer-bezān/ (مص.مر) : انباشتن هیزم به قصد ذخیره سازی .

س) خره بزوئن /xarə-bazuən/ ؛ ق) خره بزوئن /xara bazuen/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) هره بزوئن /harə bazuan/ ؛ ع) ←* ؛ ت) چر-بزن /čer-bazen/ ؛

چرب و چیله/čarbo-čilə/ (ص.مر) : ۱. چیز بسیار چرب . ۲. خوراک پر روغن . ۳. لباس روغنی و کثیف . **نک** : چلب چلی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چربه چوری /čarbə-čuri/ ؛ ت) چرب-چیله /čarb-čilə/ ؛ اشر) چلب /čalb/ ؛ گ) چرب و چیلی /čarbo-čili/ ؛

چر-بویین/čer-baviyən/ (مص.مر) : ۱. چیره شدن . ۲. بیماری و زخمی که بر انسان چیره شود و با درمان معمولی مداوا نگردد .

اغر) چیره بویین /čirə-baviyən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چربیّن /čer bayən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) چر-بیّن /čer- bayyan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چر-ببین /čer-babeyan/ ؛ ت) چیره-بئن /čire-baen/ ؛ پ) چیر /čir/ ؛

چرب-هاکان/čarb-hākān/ (ف.امر) : کنایه از: درخواست افزودن غیر معمول بر جنس خریداری شده یا افزودن اضافاتی در باز گویی یک ماجرا .

اغر) ۱.←* ، ۲. چلب-هکان /čalb-həkān/ ؛ ب) چلب هکان /čalb həkān/ ؛ ق) چرب هاکن /čerb-hākən/ ؛ با) چلب هکن /čalb-hākən/ ؛ آ) چلب هکن /čalb - hakən/ ؛ ن) چلب هاکن /čalb-hākon/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد . **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ت) چربکن /čarbakən/ ؛

چرب-هــاکردن/čarb-hākərdan/ (مـص.مـر) : ۱. چـرب کردن . ۲. کنایه از: اضافه کردن - کلاه بر سر کســی گذاشتن .

اغر) ۱.←** ، ۲. چلـب-هکـاردن /čalb-həkārdən/ ؛ ب) چلب هکاردن /čalb həkārdən/ ؛ س) چرب هاکردن /čarb-hākerdən/ ؛ ق) چلـب هـاکردن /čalb hākərdən/ ؛ با) ۱.←** ، ۲. چلـب هکـردن /čalb-hakərdən/ ؛ آ) چـرب-هکـردن /čarb-hakərdan/ ؛ ن) چلـب هــاکردن /čalb hākərdan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چرب-هکردن /čarb-hakərdən/ ؛ اشر) چلب-هاکردن /čalb-hākoərdən/ ؛

چرب-هکان/čarb-həkān/ (ف.امر) : اضافه کــن . نــک : چرب هاکان .

اغر) ۱.←** ، ۲. چلـب-هکـان /čalb-həkān/ ؛ ب) ←** ؛ ق) چلب هـاکن /calb hākən/ ؛ با) چلپ هکــن /čalb-hakən/ ؛ آ) چــرب-هکــن /čarb-hakan/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) چلب-هاکن /čalb-hakon/ ؛ ت) ←(با) ؛

چـرت/čərt/ (ا/ا.صــو) : ۱. مدفــوع حیوانــات . ۲. فــوّاره‌ی کوچک . ۳. صدای ریــزش مدفــوع آبکــی . ۴. خــواب کوتاه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) چرت /čart/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) زرت /zərt/ ؛ ع) ۱. زرت /zert/ ، ۲. شــرت /šert/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اک) چرم /čarm/ ؛

چرتا/čertā/ (ا.مر) : نوارهای باریک از پوست ترکــه هــای درخت توت و غیره .

با) ←** ؛ ع) ←** ؛

چرت-بزئن/čert-bazoən/ (مص.مر) : ۱. با فشار و با صــدا جهیدن هر چیز آبکی و نرم . ۲. پاشیده شدن مـایع در اثر ضربه . نک : چلپاچ .

اغر) ←** ؛ ب) چـرت /čərt/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) زرت-بزوئــن /zərt-bazuan/ ؛ ت) چلپاچ /čəlpāč/ ؛ اشر) جرت نق /jerte - naq/ ؛

چــرت-چرتــی/čərt-čərti/ (ص.نــس) : کنایــه از: هــوای همیشه بارانی .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) چرچری /čər čeri/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) چر-چری /čər-čəri/ ؛ اشر) چرت چرت /čerte-čert/ ؛

چرت-زئن/čort-zaen/ (مص.مر) : چرت زدن . نک : پــی نی کی .

اغر) چرت-بزئن /čort-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چرت بزوئن /čort-bazuən/ ؛ ق) چروت بزوئــن /čurt bazuən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چرت بزوئن /čərt bazuan/ ؛ ع) چرت بزان /čort bəzan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←** ؛ اک) چورت زان /čort - zan/ ؛

چرتک/čərtok/ (ا.مص) : پاشیدن - پاشیده شدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چرتوک /čertuk/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. پرتوک /pertuk/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(س) ؛ اشر) جــرت نق /jerte-naq/ ؛

چرت و پرت بئوتن/čarto-pərt-bautən/ (مص.مر) : حرف های بیهوده گفتن .

اغر) ←** ؛ ب) چرت و پــرت بئتــن /čərto-pərt-baotən/ ؛ س) چرت و پرت بــائوتن /čerto-pərt-bāotən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چــرت و پــرت بوتــن /čarto part botan/ ؛ ع) چرت و پرت بوتن /čerto-pert-botan/ ؛ قص) چرت و پرت بائوتن /čerto-pert-bāutan/ ؛ ت) چرت پــرت گوتن /čartə part-gutən/ ؛

چرته/čortə/ (ا.مک) : منطقه ای ییلاقی در جنّــت رودبــار تنکابن .

چرتی/čərti/ (ص.نس) : اسهالی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) چــرن /čerən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) جرن /jərən/ ؛

چرتی - بویین/čorti-baviyən/ (مص.مر) : مقهور خــواب شدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چرتــی بیّــن /čorti bayyən/ ؛ ق) چورتی بین /čurti bayən/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(س) ؛ آ) چرتــی - بیّــن /čorti-bayyan/ ؛ ن) چرتــی بوییــن /čərti-bavəyan/ ؛ ع) چرت-بیتــن /čort-baytan/ ؛ قص) چرت بوردن /čərt-baverdan/ ؛ ت) چرتی - بئن /čorti-baan/ ؛

چرتی-دوا/čərti-dəvā/ (ا.مر) : نوعی پماد .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

چرتیک/čərtik/ (ا.مص) : پاشیدن ناگهانی آب .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چــرت /čert/ ؛ بـا) ←* ؛ ن) زرتنگ /zərtang/ ؛ قص) پرتوک /pərtuk/ ؛

چرتی-کنگ/čerti-keng/ (ص.مر) : اسهالی - کسی کـه اغلب اسهال دارد .
اغر) چرتی موس /čərti-mus/ ؛ ب) چرتی-کینـگ /čərti-king/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛

چرتینگ/čərting/ (ا) : پرنده ای کوچکتر از گنجشک بـه نام الیکایی . **نک** : جینجر .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) جرتینـگ /jerting/ ؛

چرتینگ/čərtig/ (ص.نس) : فرد کوچک و پر مدّعا .
ب) زرتینــگ /zərting/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ب) ؛

چر چال/čər čāl/ (ا.مر) : مستراح .
اغر) گی چال /gi - čal/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) گی میزون /gi mizun/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ اشر) چـا /ča/ ؛ |ک) مووال /muvāl/ ؛

چر چر/čar- čar/ (ا.مر) : سور و عیش .
قص) ←* ؛
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چـرن چـرن /čaron-čaron/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. بچربچر /bəčər bačer/ ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ |ک) ←* ؛

چرچر/čər-čər/ (ا.صو/ا.مر) : ۱. صــدای آب بـاران کـه از ناودان ریـزد . ۲. آب باریکـه - قطـره، قطـره . **نـک** : چچل .
اغـر) شرشـر /šər-šər/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←(اغـر) ؛ قـص) ←(اغر) ؛ ت) شرشر /šor-šor/ ؛ اشر) جرجر /jer-jer/ ؛ |ک) چیرچیر /čir-čir/ ؛

چرچر- او/čer- čer-u/ (ا/ا.مک) : گرداب - نقطه ای از بلندی که آب از شکاف آن بیرون زند - آبگیر .
ب) چر چر- او /čər-čər o/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چرچربه چر/čar-čar-be-čar/ (ا.مر) : **نک** : چلیــک مــاره کـا .

چرچرو/čər-čəro/ (ا.مر) : آب باریکه- نهرِ کم آب .
اغـر) ←* ؛ ب) شـر-شـر-اُ /šər šər-o/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چچّری /čeččəri/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

چر-چروک/čer čeruk/ (ا.مـر) : قسـمت نـرم بینـی - غضروف بینی . **نک** : چغزاد .
ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چر-چروک /čər-čəruk/ ؛

چـرچـی/čərči/ (ا) : ۱. چرخـه . ۲. قیچــی مخصــوص تراشیدن پشم . ۳. دو کارد فولادی تـیز، مـانند قیچـی که پشم های گوسفندان را با آن چینند .
اغر) چرخه /čarxə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ قـص) چره /čarə/ ؛ ت) ←* ؛ |ک) چرچی /čarči/ ؛

چرچی/čarči/ (ص.مر) : فروشنده‌ی دورگرد- پیله ور .
اغر) چرخی /čarxi/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چرخچـی /čarx či/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ع) ←* ؛ ت) چرچی /čər či/ ؛ |ک) ←* ؛

چرچی-محلّه/čarči-mahallə/ (ا.مک) : نـام روسـتایی در تنکابن .

چرخ/čarx/ (ا) : باز- عقاب ماهیگیر .
با) ←* ؛ع) ←* ؛ پ) چرخرواک /čarxrvāk/ ؛

چرخ/čarx/ (ا) : از خـاندان هـای سـاکن در روسـتایی از شهرستان نور .

چرخ-بخاردن/čarx-bəxārdən/ (مــص.مـر) : بـه دنبـال چیزی گشتن- جستجو کردن- چرخیدن .
اغر) ۱.←* ، ۲. بچرخیین /bačərxiyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) چـرخ هـایتن /čarx-hāytən/ ؛ ق) چــرخ بخــردن /čarx baxərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. چرخ -هیتن /čarx hayten/ ، ۲. چرخ-بخـردن /čarx baxərden/ ؛ ن) ۱. چـرخ بخـاردن /čarx baxārdan/ ، ۲. چـرخ هایتن /čarx-hāytan/ ؛ ع)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چرخ-هایتن /čarx-hāytan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چرخـوردن /čar xordən/ ؛ اشر) چرخ بخوردن /čarx-boxoerdən/ ؛

چرخ

چرخ-بزئن/čarx-bazoən/ (مص.مر) : بـه جـایی رفتـن و گشت زدن . **نک** : چنل بزوئن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چرخ بزوئـن /čarx-bazuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چرخ بزوئـن /čarx bazuan/ ؛ ع) چـرخ بـزان /čarx bezān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چـرخ زئـن /čarx-zaan/ ؛ اشر) چـرخ بزوئـن /čarx-bazoən/ ؛

چرخ-بیتن/čarx-baytən/ (مص.مر) : چرخیدن- گشتن .

اغر) ۱.←* ، ۲. بچرخیین /bačərxiyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چـرخ هـایتن /čarx hāytən/ ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) چرخ - هیتن /čarx-haytan/ ؛ ن) بچرخسّـن /bačərxəssan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) چرخیتن /čarxaytən/ ؛

چرخ-چلو/čarx-čalo/ (ا.مص) : گردش و چرخش .

ب) ←* ؛

چرخ-چو/čarxə-ču/ (ا.مر) : دسته ی چرخ نخ ریسی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چـل دسـته /čal-dastə/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

چرچی-محلّه/čarči-mahallə/ (ا.مک) : نـام روسـتایی در تنکابن .

چرخ دکتن/čarx-daketən/ (مص.مـر) : ۱. چرخیـدن بـه دور خود گردیدن .۲. جستجو کردن .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) چـــرخ دکتـــن /čarx dakətan/ ؛ ت) چرخوردن /čar xordən/ ؛ اک) ←(ن) ؛

پ) وریّتن /varitan/ ؛

چرخ دوسّن/čarx-davessan/ (مص.مر) : در منگنـه قـرار دادن- در تنگنا گذاشتن- روزگار کسی را سیاه کردن .

ب) چرخ دوسـتن /čarx-davəstən/ ؛ س) چـرخ دوسـتن /čarx-davestən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چرخسن/čarxəsən/ (مـــص) : ۱. چرخیـــدن . ۲. گردش کردن . ۳. جستجو کردن

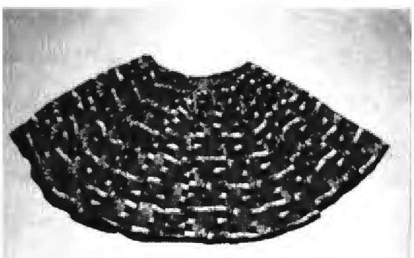
اغر) بچرخیین /bačərxiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(اغـــر) ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. بچرخسّـــــن /bačərxəssan/ ؛ ن) چرخسّـن /čarxəssan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اک) چرخستن /čarxastan/ ؛

چرخسّن/čarxəssan/ (مـص) : ۱. چرخیـدن . ۲. جسـتجو کردن .

اغـر) بچرخییـــن /bačərxiyən/ ؛ ب) بچرخســـتن /bačərxəstən/ ؛ س) چـرخ هـــایتن /čarx-hāytən/ ؛ ق) بچرخسّـن /bačərxəssən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) چرخ بزوئن /čarx-bazoən/ ؛

چرخ-شلوار/čarx-šəlvār/ (ا.مر) : دامن پرچیـن کـه روی تنبان را می پوشاند- دامن زنانه‌ی سنّتی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. شلّه شلوار /səllə-salvār/ ؛ ع) کتـا- شلوار /ketā-šelvār/ ؛

چرخ-شلوار

چرخ-غلام-گردشی/čarx-qalām-gərdəši/ (ا) : چکـش گردان-حاشیه‌ی اطراف بـام و انحنـای ایـوان خانـه و پیش تخت آن .

س) غلام گردشی /qolām-gerdəši/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چرخک/čarxak/ (ا) : چهار چرخه‌ای کوچک جهت به راه افتادن کودکان .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چرخی /čarxəy/ ؛

چرخک/čarxək/ (ا) : فرفره– وسیله‌ای برای کلاف کردن نخ – وسیله ای که دانه های پنبه را از آن جدا کنند .

اغر) ۱. چرخیجه /čarxijə/ ، ۲. چلیجه /čalijə/ ؛ س) چلیجه /čalijə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چرخک /čarxak/ ؛ قص) ←(ن) ؛ پ) چخرگ /čaxrag/ ؛ او) چخرک /čaxarak/ ؛

چرخک–کا/čarxak-kā/ :

از انواع بازی‌های بومی است. کودکان ، چوبی را به شکل دوک و به اندازه‌ای که در دست جای گیرد، می تراشند و نخ نازک و محکمی را دور آن می پیچند. سپس آن را به زمین پرت کرده، هم زمان نخ را محکم و با سرعت به سمت خود می کشند. در نتیجه دوک بر روی زمین، به دور خود می چرخد. بازیکنان، با مشاهده‌ی کند شدن سرعت چرخش دوک به دور خود، با طناب تسمه مانندی به بدنه‌ی چرخان دوک ضربه می زنند تا دوک از چرخش نیفتد.

چرخ گیتن/čarx-gitan/ (مص.مر) : ۱. جستجو کردن . ۲. گشت و گذار .

اغر) چرخ – بییتن /čarx-baeitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) چرخ هایتن /čarx hāytən/ ؛ با) چرخ–هکردن /čarx-hakərdan/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ۱.←* ، ۲. بچرخسّن /bačerxessan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) چرسن /čaresen/ ؛ اشر) چرخ بییتن /čarx-bayitən/ ؛

چرخندنن/čarxəndenan/ (مص) : چرخاندن .

اغر) بچرخانیین /ba-čərxāniyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چرخ هدائن /čərx hədāən/ ؛ ق) چرخ هدائن /čarx-hedāən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) بچرخانین /bečərxānian/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) چرخ هادائن /čarx-hādāan/ ؛ ت) چرخدن /čarxadan/ ؛

چرخندیین/čarxəndiyən/ (مص) : ۱. چرخاندن . ۲. به گردش و تفرّج بردن .

اغر) بچرخانیین /bečərxāniyən/ ؛ ب) بچرخنیین /bačərxəniyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ گ) چرخانین /čarxāniyan/ ؛

چرخو/čarxu/ (ا) : نوعی بازی با گردو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چرخو /čarxo/ ؛ ق) چرخ /čarx/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چرخو/čar- xo/ (ا.مر) : وسیله ای مکانیکی که تخم پنبه را از وش جدا می کند .

س) ←* ؛

چرخه/čarxə/ (ا) : دوکارد فولادی قیچی مانند که پشم های گوسفندان را با آن می تراشند . نک : دوآرد – مقراض .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چرخه

چرخ هادان/čarx-hādān/ (مص.مر) : ۱. حول یک محور گرداندن– چرخاندن ۲. گردش دادن .

اغر) چرخ هدائن /čarx-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) چرخ هادائن /čarx hādāan/ ؛ ع) ←* ؛ ت) چرخ دئن /čarx-daan/ ؛ اشر) چرخ هدان /čarx-hedān/ ؛

چرخ هاکردن/čarx-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. کارد و چاقو را با چرخ تیز کردن . ۲. تفرّج کردن .

اغر) چرخ کاردن /čarx -kārdən/ ؛ ب) چرخ هکاردن

*←) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

/čarx-hākerdən/ ؛ س) چرخ هـاکردن /čarx-həkārdən/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) چرخ هکردن /čarx-hakərdan/ ؛ ن) ← * ؛ع) چـرخ هـاکردن /čarx-hākordan/ ؛ قص) ← * ؛ ت) چرخ هکردن /čarx-hakərdən/ ؛ اشر) چرخ هـاکئردن /čarx-hākoərdən/ ؛

چرخ هـاکن/čarx-hākən/ (ف.امـر) : ۱. گردش کـن . ۲. جستجو کن . **نک** : بچرخ .

اغر) چرخ بـزن /čarx-bazən/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. چـرخ هکن /čarx həkon/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ← * ؛ بـا) ← * ؛ آ) ۱.← * ، ۲. چرخ هایر /čarx-hāyr/ ؛ ن) ← * ؛ قص) چـرخ بزن /čarx-bazən/ ؛ ت) چرخ هکـن /čarx-hakən/ ؛ اشر) چرخ بزن /čarx-bazen/ ؛

چـرخ-هـایتن/čarx-hāytən/ (مـص.مـر) : ۱. گردیـدن – گردش کردن . ۲. جسـتجو کـردن – دنبـال گم شـده گردیدن .

اغر)چرخ بییتن /čarx-bayitən/؛ب)۱.← * ، ۲.←(اغر) ؛ س) ← * ؛ ق)← * با) ← *؛ آ)← *؛ن)چرخ هایتن/čarx-hāytan/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) چرخ هیتن /čarx-haytən/ ؛ اشر) چرخ – بییتن /čarx-bayitən/ ؛ پ) ورتیتن /vartitan/ ؛

چرخ هایته کینگ/čarx-hāytə king/ (ص.مر) : کنایه از : آدم هرزه گرد .

با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛

چرخه – تو/čarxe-tu/ (ا.مص) : جستجو و کنکاش– برای یافتن چیزی به این طرف و آن طرف رفتن و دنبـالش گشتن .

ب) ← * ؛ س) ← * ؛ بـــا) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ قص) چرخه تو /čarxe-to/ ؛

چرخ هدائن/čarx-hədāən/ (مص.مـــر) : چرخـاندن– بـه گردش در آوردن .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ بـا) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) چرخ هـادائن /čarx-hādāan/ ؛ع) چـرخ هـادان /čarx-hādān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چـــرخ هـــدن /čarx-hadan/ ؛ اشر) چرخ هدان /čarx-hedān/ ؛

چرخه مکم/čarxe- makəm/ (ا.مص) : دوخت و دوز درز و پارگی لباس .

ق) ← * ؛

چرخی–باد/čarxi-bād/ (ا.مر) : از انواع بادهـای محلّـی– گردباد .

ب) ← * ؛ س) چرخـــی – وا /čarxi-vā/ ؛ بـا) ۱.← * ، ۲.←(س) ؛ آ) ← * ؛

چرخ گیتن/čarx-gitan/ (مص.مر) : ۱. جستجو کـردن . ۲. گشت و گذار .

اغر) چـرخ – بییتـن /čarx-baeitən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) چـرخ هـایتن /čarx hāytən/ ؛ با) چـرخ–هکـــردن /čarx-hakərdan/ ؛ آ) ←(بـا) ؛ ن) ۱.← * ، ۲. بچرخستـــن /bačerxessan/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) چرسن /čaresen/ ؛ اشر) چرخ بییتن /čarx-bayitən/ ؛

چرخیته کینگ/čarxitə-king/ (ص.مر) : هرزه گرد . **نک** : بگردسته کینگ .

ق) چرخچی /čarxči/ ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛

چرخیجه/čarxijə/ (ا) : چرخ دستی در بـافندگی محلّـی– چرخ کوچکتر از چُل . نک : چل

اغر)۱.← *، ۲.چلیجه /čalijə/ ؛ ب) چلیجه /čalijə/ ؛ س) ← * ؛ ق) ←(ب) ؛ با) چلیجه /čəlijə/ ؛ آ) چل /čal/ ؛ ن) ۱.←(ب) ، ۲.←(آ) ؛ع) ←(آ) ؛ اشر) چرخجه /čarxeje/ ؛

چرخی نم کلا/čarxi-nam-kəlā/ (ا.مر) : کلاه نمدین .

اغر) لم کلا /lam-kolā/ ؛ ب) لم کلا /lamə-kəlā/ ؛ س) چرخی لم کلا /čarxi-lam-kəlā/ ؛ ق) لم کلا /lam kəlā/ ؛ با) ← * ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) شـب کـلا /šab-kəlā/ ؛ع) گرد کلا /gerd-kelā/ ؛ قص) لمـدی کـلا /lamadi-kelā/ ؛ ت) نمد کلا /hemad-kolā/ ؛

چرخی وا/čarxi-vā/ (ا.مر) : از بادهای محلّـی منطقـه‌ی هزار جریب بهشهر .

چرده/čardə/ (ا) : ۱. برگ های قابل خـوردن بـرای دام . ۲. برگ خرد کرده‌ی توت کـه خـوراک کـرم ابریشـم است . ۳. جوانه ی شاخه . ۴. خـرد کـردن شـاخه‌های تازه جهت تعلیف دام .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ)

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ذ،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر)
←* ؛

چرده

چرده سر خو/čardə sare xow/ (ا.مر) :

خوابیدن روی شاخه های نازک بریده از درخت که در یک جا جمع شده است.تلمیحی است از داستانی معروف که شاهی دختری روستایی را به زنی گرفت و به قصر برد. دخترک روز به روز لاغرتر و رنجورتر می شد و زیر لب زمزمه می کرد: (آی چرده سرخو-پورات بنه او) فهمیدند که این دختر در قصر شاه رضایت ندارد و دلش هوای همان روستای زادگاه خود را کرده و روحش در آنجا آرامش خواهد داشت.

چرده کاچ/čardə-kāč/ (ا.مر) : شاخه های نازک بدون برگ- شاخه هایی که برگ های آن مورد تغذیه قرار گیرد و بدون برگ بماند .

اغر) جرده /jardə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) چرده /čardeh/ ؛ اشر) ←(ع) ؛

چرزئن/čer-zean/ (مص.مر) : انباشته کردن هیزم .

ق) خره هاکردن /xarə hākerdən/ ؛ با) خره هکردن /xarə-hakərdən/ ؛ع) چربزان /čer bezān/ ؛ ت) چرزئن /čer zaan/ ؛

چرسّن/čerəssan/ (مص) : چرا کردن - چریدن . نک : بچریین .

اغر) بچریین /bačəriyən/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. بچرستن /bačərəstən/ ؛ س) بچرستن /bačerestən/ ؛ ق) بچرسّن /bačəressən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ن) بچرسّن /bačərəssan/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چرسن /čarəsən/ ؛ |ک) چرستن /čarastan/ ؛

چرک/čərk/ (ا) : چرک - فساد زخم .

اغر) ۱.←* ، ۲. چلک /čəlk/ ؛ ب) چلک /čəlk/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) چرک /čerk/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چلک /čelk/ ؛ اشر) ←(ع) ؛ پ) چیرک /čirk/ ؛

چرک/čerak/ (ا.صو) : صدای شکستن چوب یا استخوان انسان و حیوان .

اغر) ۱.←* ، ۲. چرک چیریک /čərak-čirik/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) جریک /jerik/ ؛

چرک بیّن/čorok-bayyan/ (مص.مر) : چروک شدن .

اغر) ۱. چین بییتن /čin-bayitən/ ، ۲. چروک بویین /čəruk-baviyən/ ؛ ب) پلیته بهیین /pəlitə-bahiyən/ ؛ ق) چروک بیّن /čerukbayyən/ ؛ با) ←* ؛ ن) چروک بوین /čəruk bavəyan/ ؛ع) چروک ببین /čorok - babeyan/ ؛ قص) چروک هایتن /čəruk-hāytan/ ؛ ت) چروک بئن /čeruk-baan/ ؛ اشر) چروک هابین /čeruk-hābiyən/ ؛

چرک بییتن/čərk-baeitən/ (مص.مر) : چرکین شدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چلکی /čəlki/ ؛ ب) چلک بییتن /čəlk-baeitən/ ؛ س) لش بیتن /leš-baytən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چرک بیتن /čərk - baytan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) چلک گیتن /čelk-gitən/ ؛ پ) چیرکن /čirkən/ ؛

چرک چرک/čərak-čərak/ (ا.صو) : صدای متوالی شکستن درخت یا استخوان و غیره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چرک چریک /čərek čərik/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چرک چریک /čərak-čərik/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ع) چرک چریک /čerak-čerik/ ؛ قص) ←* ؛ ت) چرک چرک /čerak-čerak/ ؛

چرک چریک/čerak-čerik/ (ا.صو) : صدای شکستن استخوان،چوب و غیره . نک : جرک-جریک .چرک چرک

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد .
قص) قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ اشـر) ←** ؛

چرک چریکه/čərak-čerikə/ (ا.صـو) : صدای سوختن هیزم .

اغر) ←** ؛ ب) چرک چیریک /čərak-čirik/ ؛ س) چرکه چریکه /čərakə-čerikə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) جریکّه /jerikkə/ ؛ ع) چـرک چریـک /čerak-čerik/ ؛ ت) چریک چریک /čerik-čerik/ ؛ اشر) جریک جریکّه /jerik-jerikkə/ ؛

چرک شورهاکردن/čerk-šur-hākərdan/ (مص.مـر) : خوب و کامل نشستن- نیم شسته کردن . شستشوی نامطلوب .

اغر) چلک شـور هکـاردن /čəlk-šur-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) چرک شورهاکردن /čərk-šur-hākərdən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چرک شـورهاکردن /čərk-šur-hākorden/ ؛ ت) چلکـه شـورهکردن /čəlkə šur hakərden/ ؛

چرک کتک/čərkə-katak/ (ص.مر) : بسیار چرک آلود .

اغر) چرکین /čərkin/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چـرک کتـک /čərk-katək/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) چرکـن /čərkən/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(آ) ؛ ع) ←** ؛ قص) چرکـی /čərki/ ؛ ت) چلکه کو /čelkə-ku/ ؛ اشر) چرکو /čərku/ ؛

چرکن/čərkən/ (ص.نس) : چرک آلود .

اغر) چلکین /čəlkin/ ؛ ب) ←** ؛ س) لشن /ləsən/ ؛ ق) لشن /lešən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چلکن /čəlkən/ ؛ ع) چرکی /čerki/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چلکـی /čelki/ ؛ اشر) چرکو /čerko/ ؛

چرکو/čark-o/ (ا.مر) : ۱. آب چرک و کثیف . ۲. خونابه ی زخم .

اغر) ۱. چـرک-او /čərk-o/ ، ۲. چلکـو /čəlko/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ بـا) ←(اغـر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) چلکـو /čəlkow/ ؛

چرکه میسته/čərke-mistə/ (ص.مر) : خیلی کثیف .

اغر) ←** ؛ ب) چلکه میسته /čelke-mistə/ ؛ ق) چرک پیس /čərkəpis/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛

چرکی/čərki/ (ص.نس) : چرکی- آلوده . نک : پرکا .

اغر) ۱.←** ، ۲. چلکی /čəlki/ ؛ ب) چلکی /čəlki/ ؛ س) ←** ؛ ق) چرکی /čerki/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←(ب) ؛ ت) ←(ب) ؛

چرم/čarm/ (ا) : پـای پـوش چرمـی مـورد اسـتفاده ی کارگران، چوپانان و کشاورزان . نـک : کـالچم - چـم پاتو .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ | گ) چموش /čamuš/ ؛ پ) چرم /čārm/ ؛

چرم/čerem/ (ا) : مه غلیظ .

با) چم /čem/ ؛ آ) چـم /čəm/ ؛ ن) چـرم /čərəm/ ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) چرم /čorom/ ؛ | گ) چلخـوم /čalxum/ ؛

چرم/čorom/ (ا) : ارزن- گاورس .

چرم بنّن/čərm bannən/ (ا.مـر) : تسمه ای از چـرم کـه پاپوش چرمی ساخته شده از پوست گاو (چاموش) را بـا آن به پا می بندند .

ب) چرمه بند /čarme -band/ ؛ ع) ←** ؛

چرم پاتو/čarm -pāto/ (ا.مر) : چارق و پاتاوه .پـارچـه ای پشمی و مستطیل شکل که به ساق پا می پیچند .

اغـر) ← ؛ ب) ۱.← ، ۲. پـاتووه /pātovə/ ؛ ق) چـرم /čarm/ ؛ با) ←** ؛ ن) پاتـه /pātə/ ؛ ت) چـرم پتـاوه /čarmə patāve/ ؛ اشر) پاتوئه /pātoə/ ؛

چرم جرب/čarm-jərab/ (ا.مر) : جوراب پشمی ساق بلنـد مخصوص پای افزار چرمی.۲. افزار چرمی . نک: پاتو.

اغر) ۱. چرم جورب /čarm-jurəb/ ، ۲. چـرم جـروب /čarm-jərub/ ؛ ب) پـش جـورب /paš-jurəb/ ؛ ق) ←** ؛ بـا) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چـرم جـرب /čarm-jərəb/ ؛ ت) چرم جرف /čarmə jərəf/ ؛

چرم جرب قالب /čarm-jərab-qāleb/ : ۱. قـالب جـوراب پشمی ساق بلند .

اغر) ۱. چـرم جـورب قـالـب /čarm - jurəb - qāleb/ ،

؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) چرم جـرب قـالب /čarm-jərəb-qāleb/ ؛ ت) جرم جرف قالب /čarmə jərəf qāleb/ ؛

چرم پاتو

چرمدان/čarmədān/ : چمدان .

اغر) ←* ؛ ب) چمنـدن /čaməndon/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چمدون /čamədun/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) چرمدون /čarmədun/ ؛ ن) ←(ق) ؛ع) چمـدن /čamədon/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اَک) چمدون /čamedon/ ؛

چرمـه/čarmə/ (ا) : ۱. نوعـی شـلتوک نـامرغوب . ۲. گوسفندی که بر پا و پوزه و پشتش لکّـه هـای سـفید دارد .۳. گوسفند کبود رنگ

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

چرمه جار/čarmə-jār/ (ا.مـک) : نـام مرتعـی در حـوزه‌ی کارمزد شهرستان سواد کوه .

چرمه سری/carme sari/ :گوسفندی با بدن سفید و سـری قهوه ای.

چرمه کر/čərmə kər/ : گوسفند کبود رنگ و گوش کوتاه.

آ) ←* ؛

چرمی/čarmi/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهار دانگه هزار جریبی بهشهر .

چرن/čaran/ (ا) : ۱. چرند . ۲. حرف بیهوده .

ب) چرن /čarən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چرند /čarand/ ؛ اشر) ←* ؛ اَک) چرت /čart/ ؛

چرن/čarən/ (ص.نس) : دام یا انسان اسهالی .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چـرن /čərən/ ؛ ن) جرن /jərən/ ؛

چرنات/čornāt/ (ا) : ۱. ناودان چوبی . ۲. آبشار کـوچـک . ۳. محلّ ریزش آب از بلندی . **نک** : ا←چرچر .

اغر) چونو /čo-no/ ؛ ب) چو–نو /ču-no/ ؛ ق) چـرچـری /čərčəri/ ؛ با) چو–نو /ču-nu/ ؛ ن) چنّـات /čənnāt/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چرن دان/čerən- dān/ (ا.مر) : مثانه .

اغر) شاشدان /šāš-dān/ ؛ ب) کشـن–دن /kəšən-don/ ؛ س) ۱. شاشـندون /šāšən-don/ ، ۲.←(ب) ؛ با) چـر دون /čər-dun/ ؛ آ) ←(با) ؛ قص) شـاش دن /šāš-don/ ؛ اشر) ←* ؛

چرنل/čərnel/ (ا) : مرکّب یا جوهری که برای نوشتن بـه کار رود .

ن) ←* ؛ع) چرنل /čornel/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اَک) چورینل /čurnil/ ؛

چرنه/čarənə/ (ق) : چرا می کند .

ب) چرنه /čarnə/ ؛ ت) ←* ؛

چرنی/čarni/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی شهرسـتان بابل . از دهستان فیروز جاه بابل

چرنیکـه/čərnikə/ (ا.مـک) : از مراتـع لنـگای واقـع در شهرعباس آباد .

چرّوک/čərruk/ (ص.نس) : شاشو .

اشر) ←* ؛

چروک بییتن/čoruk-bayitən/ (مص.مر) : چروکیدن و

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد . **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ترکیدن پوست دست و صورت در اثر سـرما و خشـکی هوا . **نک** : بچکیستن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چروک بییتن /čəruk bayitən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چروک هیتـن /čəruk -haytan/ ؛ ن) ←* ؛ع) چـروک بییتـن /čeruk bayitan/ ؛ ت) وچکسن /vačəkəsən/ ؛

چره/čəre/ (ا) : آب جاری . **نک** : چرچراو .

س) چر او /čər-o/ ؛ ق) چر چرو /čərčəru/ ؛ با) چـرچـرو /čərə-čəru/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ت) چر /čor/ ؛ |ک) چورّه /čurrə/ ؛

چره/čarə/ (ا) : مرض خوره –جذام .

اغر) خـره /xorə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خـاره /xārə/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. خره /xərə/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چره/čerə/ (ق) : چرا ، برای چه .

اغر) چـوه /čeve/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. چـه /če/ ، ۲. چیسّه /čisse/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چیـیر /čiyer/ ؛ع) چر /čer/ ؛ قص) چـه /čə/ ؛ ت) ←* ؛ |ک) ←* ؛ پ) چیهرک /čihrak/ ؛ باس) چیتره /čithra/ ؛ او) چیترا /čithrā/ ؛

چره/čorə/ (ص) : زمینی پر آب یا مرطوب که علف هـرز سطح آن را پوشش داده باشد .

ت) ←* ؛

چـره/ča rə/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان بابل کنـارواقع درمنطقه ی بابل .

چرهادائن/čar-hādāan/ (مص.مر) : چراندن گوسـفندان – به چرا بردن .

اغـر) ۱. چـرا هدائـن /čərā-hədāən/ ، ۲. بچرانییـن /bačərāniyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چـرا هدائـن /čərā- hedāən/ ؛ ق) چرا هدائن /čərā hədāən/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) چرا هدائن /čərā-hədāan/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ع) چـرا هادان /čerā-hādān/ ؛ قص) بچرانیین /bačerāniyan/ ؛ ت) چرا دئن /čərā-daan/ ؛ |ک) چرا دان /čerā-dān/ ؛

چرهاکردن/čer-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. چیره کردن– غالب کردن . ۲. زاویه دادن «دسته های شالی به گونه ای که باران در آن نفوذ نکند برنجدن .»

ب) چرهکـاردن /čer-həkārdən/ ؛ س) چرهدائـن /čer-hedāən/ ؛ ق) چرهاکردن /čər hākərdən/ ؛ با) چر هکردن /čər-hakərdən/ ؛ آ) چرهکردن /čer-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) چوهاکردن /čer-hākordan/ ؛

چرهدائن/čer-hədāən/ (مص.مـر) : گلّـه را در زمیـن پـر وجین و کم محصول چراندن .

اغـر) چرهدائـن /čorhədāən/ ؛ ب) چـــرا هدائـن /čərā- hədāən/ ؛ ق) چرا هدائن /čərā hədāən/ ؛ بـا) چراهدائـن /čərā-hədāan/ ؛ آ) چراهدائـن /čərā-hədāan/ ؛ ن) چـــرا هادائن /čarā hādāan/ ؛

چره دکتن/čarə- daketan/ (مـص.مـر/ش.ج) : ۱. شـیوع بیماری جذام . ۲. نوعی نفرین .

ب) چره دکتن /čarə dakətən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چر یسک/čarisak/ (ا) : چرخ ریسک (نوعی پرنده) .

قص) ←* ؛

چریش گا/čariš-gā/ (ا.مر) : محدوده ی چرای دسـته ای خاص از گوسفندان .

اغر) ۱.←* ، ۲. چره /čarə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چرش گا /čareš - gā/ ؛ با) ←* ؛ ن) چره جـارن /čarə jārən/ ؛ع) الاش گا /alāš-gā/ ؛ قـص) چـراگا /čarā-gā/ ؛ ت) الاش کل /alāš-keł/ ؛

چریک/čərik/ (ا.صو) : صـدای شکسـتن اشـیایی مـانند چوب و غیره . **نک** : اشکسـه .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) چرکـه چریکه /čərakə - čərikə/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چرک /čərak/ ؛

چریم/čerim/ (ص) : خیلی چروک شده .

ع) ←* ؛

چزّه/čezzə/ (ا) : نوعی بوته کـه بـا آن جـارویی زمخـت سازند .

قص) ←* ؛

چزیکه/čəzikə/ (ا.صو) : صدای سوختن چوب .
اغر) چریکّه چریکّه /čərikkə-čərikkə/ ؛ ب) ←** ؛ س) چریکه چریکه /čərikə-čərikə/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) چرک چریکّه /čərak-čərikkə/ ؛ آ) ۱.←(با) ، ۲. چرک چریک /čərak-čərik/ ؛ ن) چرک چرک /čərak-čərak/ ؛ ع) چرک چریک /čerak-čerik/ ؛ قص) چریک چریک /čerik-čerik/ ؛ ت) چریک پریک /čərik-pərik/ ؛ اشر) جریک جریک /jərik-jərik/ ؛

چس/čəs/ (ا) : ۱. چس . ۲. کنایه از: آدم خسیس و فرومایه .
اغر) ۱.←** ، ۲. چس /čos/ ؛ ب) چنس /čənəs/ ؛ س) ۱.←** ، ۲. چس /čos/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. پس /pəs/ ؛ ن) ←** ؛ ع) چس /čos/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) چس /čes/ ؛ | گ) چوس /čus/ ؛

چس آروس/čos -ārus/ (ص.مر) : عروس بزک کرده و پر افاده .
با) ←** ؛

چس افاده/čəs-efādə/ (ص.مر) : متکبّر .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چس ها کرد /čos - hākord/ ؛

چس انجیل/čəs anjil/ (ا.مر) : انجیر جنگلی که میوه اش خوردنی نیست – انجیر وحشی و غیر خوراکی . **نک** : انجیل دبّه .
اغر) ۱.←** ، ۲. تس انجیل /təs - anjil/ ؛ ب) ۱. چسن انجیل /čəsən-anjil/ ، ۲. تسنه انجیل /təsnə-anjil/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱.←** ، ۲. تس انجیل /tes anjil/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱. ←(اغر) ، ۲.←(ب) ؛ ن) ←** ؛ ع) شال تس /šāl tos/ ؛ ت) پتس انجیل /patos - anjil/ ؛ | گ) دیوانجیل /div- anjil/ ؛

چسان فسان/čosān-fosān/ (ا.مص) : کنایه از: بزک کردن و آرایش کردن دختران و زنان . **نک** : اشتلوم .
ق) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) چسان فسان /čosān-fesān/ ؛ | گ) ←** ؛

چسب/časb/ (ص) : چابک . **نک** : چک .

س) چست /čast/ ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چسک /česk/ ؛ ت) ←** ؛ | گ) ←** ؛

چسبسن/časbesən/ (مص) : چسبیدن . **نک** : بچسبیین .
اغر) بچسبیین /bačəsbiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) بچسبیین /bačesbiyən/ ؛ ق) بچسبسّن /bečasbəssen/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چسب هایتن /časb hāytan/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) ←** ؛ | گ) ←** ؛

چس بکاردن/čes- bakārdan/ (مص.مر) : ۱. چسیدن . ۲. ۳. عمل ناقص تفنگ به هنگام شلیک کنایه از: از نفس افتادن .
اغر) چس بدائن /čəs-bədāən/ ؛ ب) چس هدائن /čəs-hədāən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چس هدائن /čəs - hədāən/ ؛ با) ۱.←(اغر) ، ۲.←(ب) ؛ آ) چس بدائن /čəs-bədāan/ ؛ ن) چس هادائن /čəs-hādāan/ ؛ ع) چس هادان /čos-hādān/ ؛ ت) چس دئن /čos-daan/ ؛ اشر) چسیدن /česidan/ ؛

چس بکردن/čes-bakerden/ (مص.مر) : حالتی از صدای خالی شدن ناقص تفنگ . نک : چس بکاردن
ق) ←** ؛

چسبندوک/časbənduk/ (ص.نس) : چسبناک– بسیار چسبناک .
اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. چسبندیک /časbəndik/ ؛ س) ←** ؛ ق) چسبی /časbi/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چسبنیک /časbənik/ ؛ ع) ←(ق) ؛

چس بندی کار/čəs-bandi-kār/ (ا.مر) : کاری که سرسری انجام گرفته باشد .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) چس ونّی کار /čəs-vanni-kār/ ؛ ع) ←(ت) ؛ ت) چس بندی /čos - bandi/ ؛

چس بوبکشیین/čəs-bu-bakešiyən/ (مص.مر) : کنایه از: به دنبال کسی گشتن و حرکات او را زیر نظر داشتن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) پس بو بکشیین /pes-bu-bakešiyən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) چس به بکشیئن /čəsə-be-bakəšian/ ؛ ع) ←** ؛ ت) چس بوکشن /čosə-bu kəšən/ ؛

←)** ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چسبه/čosbə/ (ا) : نیم خوشه ی شالی .
س) خوشه /xušə/ ؛ |ک) توسک /tusk/ ؛

چس به/čəs-be/ (ا.مر) : بوی چس .
اغر) چس بو /čəs-bu/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) چس بو /čosə-bu/ ؛

چس چس/čəs-čəs/ (ق/ص.مر) : ۱. حرکت آرام . ۲. در کارو عملی درنگ نمودن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) فس فس /fəs-fəs/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←** ؛ |ک) ←** ؛

چس چس هکاردن/čəs-čəs-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. معطّلی دادن–تعلّل کردن . ۲. درنگ در کار .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) فس فس هاکردن /fəs-fəs-hākerdən/ ؛ ق) چس چس هاکردن /čəs-čəs hākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چس چس هاکردن /čəs-čəs-hākerdan/ ؛ ع) فس فس هاکردن /fesə fes hākordan/ ؛ قص) فس فس هاکردن /fəs-fəs-hākerdan/ ؛ ت) فس فس کردن /fəs-fəs-kərdən/ ؛ اشر) چس چس هاکثردن /čes-čes-hākoərdən/ ؛

چس چو/čəsə-ču/ (ص.مر) : ۱. مزاحم . ۲. مترسک . ۳. چوب لرگ .
اغر) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) ←** ؛

چس خار/čəs-xār/ (ص.فا) : ۱. خسیس . ۲. آن که خوراک باز مانده ی دیگری را می خورد .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) چس خر /čos xor/ ؛ قص) چس /čes/ ؛ ت) چس /čos/ ؛ اشر) ←** ؛ |ک) چوس خور /čuš-xor/ ؛

چس خاری/čəs-xāri/ (ا.مص) : ۱. خسیسی . ۲. تملّق و چاپلوسی .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) چس خری /čos xori/ ؛ ت) چس خوری /čes- xori/ ؛ اشر) ←** ؛

چسخان/česxān/ (ا) : ظرفی است که روی دوشان گذارند و نزد دام داران مورد احترام است .
ت) ←** ؛

چس دماغ/čəs-dəmāq/ (ص.مر) : ۱. مغرور – متکبّر . ۲. حسّاس .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) چس دماغ /čos-demāq/ ؛ ت) چس به دمغ /čos-bə-domaq/ ؛ اشر) ←** ؛

چس ده/čes-de/ (ص.فا) : ۱. کسی که چس دهد– چسو ۲. زبانزد .
اغر) ۱.←** ، ۲. چسوک /čəsuk/ ؛ ب) چسوک /čəsuk/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) فیسن /fisen/ ؛ ت) چسن /čosən/ ؛ اشر) چسّوک /čessuk/ ؛

چسر/čəsar/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی شهرستان بابل .

چسک/česk/ (ص) : ۱. چابک، چالاک . ۲. تیزهوش . **نک** : جک – چک .
با) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

چسکا/čəskā/ (ا) : ظرف چوبی کوچک .
س) لاکچه /lākčə/ ؛

چسک پسک/čəsək-pəsək/ (ص.مر) : چیز بی ارزش– چیز کم بها .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) چس پس /čese-pes/ ؛

چسکه/čəskə/ (ا) : ۱. خیلی کم . ۲. قطرات آب ، ترشّح قطرات آب، قطراتی که از سقف بچکد . ۳. مرز بین دو رودخانه . **نک** : آب چک .
اغر) ۱.←** ، ۲. چکه /čəkə/ ؛ ب) چکه /čəkə/ ؛ س) سسکه /seskə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(س) ؛ آ) ←** ؛ ن) چکّه /čəkkə/ ؛ع) تسکه /teskə/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) چسّک /čessak/ ؛

چسله - بندی/česelə-bandi/ (ا.مص) : بستن موقّت . **نک** : تلسک – بن .

اشر) ←* ؛

چسم/časm/ (ا) : چسب .

اغر) چسب /čəsb/ ؛ ب) چس /čas/ ؛ س) چسب /časb/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←(س) ؛

چسمبابو/čəsəm- bābu/ (ا) : نوعی سوسک-سرگین غلتان . **نک** : تسن ببو .

اغر) ←* ؛ ب) گوزن گو /go-zan-go/ ؛ اشر) ←* ؛

چسمببو/čəsəmbabu/ (ا) : **نک** : تسن ببو - چسمبابو .

اغر) ←* ؛ ب) چسن بائو /čəsən-bāu/ ؛ س) چسن بئو /česen-bau/ ؛ با) چسن بئو /čəsən-bau/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) خرچسنه /xar-čosənə/ ؛ قص) خرچسنه /xar- čəsənə/ ؛ اشر) چسمبابو /čəsəm-bābu/ ؛

چسم بکّا/čəsəm-bakkā/ (ا.مر) : نوعی سوسک -سوسک سرگین غلتان . **نک** : تسن ببو .

اغر) ←* ؛

چسمه/česmə/ (ا.مص) : آهسته صحبت کردن .

ب) ←* ؛

چسن/čəsən/ (ص.نس) : کسی که زیاد می چسد .

اغر) چسوک /čəsuk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چسن /čosən/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) چسّوک /čessuk/ ؛

چسن بئو/čəsən bau/ (ا.مر) : حشره ای که بوی تند و بد پخش کند- نوعی سوسک . **نک** : تسن ببو .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) چسن /česun/ ؛ قص) بئو /bau/ ؛

چسن پتال/česenə pətāl/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. سوسک خانگی درشت و چاق . ۲. کنایه از: آدم بسیار فربه‌ی کند حرکت و تنبل .

ع) ←* ؛

چسن پسن/čəsən-pəsən/ (ا.مص) : ۱. خود آرایی - بزک کردن . ۲. پز دادن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چسن پسن /čosan -posan/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چس و فس /česo-fəs/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چسان پسان /čəsān-pəsān/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چسان فسان /čosān-fosān/ ؛

چسن درّو/čəsən-darro/ (ا.مص) : ۱. مانند باد در رفتن و از کار شانه خالی کردن . ۲. کنایه از: مردن .

اغر) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) چسن درّو /česen-darro/ ؛

چس نفس/čəs-nafəs/ (ص.مر) : ۱. دم سرد . ۲. پرگو- حرّاف .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چس نفس /čes-nafas/ ؛ ع) چس نفس /čos - nafas/ ؛ ت) چس نفس /čos - nafəs/ ؛ اشر) ←(ن) ؛ | گ) چوس نفس /čus - nafas/ ؛

چسنه/čəsənə/ (ص) : کنایه از: چیز کوچک و بی ارزش . **نک** : چسنیک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) چسکه /českə/ ؛ اشر) چس پس /čese-pes/ ؛

چس و پس/čes-o-pəs/ (ص.مر) : ۱. در مقام سخره و توهین به کار رود . ۲. خرده ریز .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چس و پس هکاردن/čes-o-pəs-həkārdən/ (مص.مر) : کاری را خوب انجام ندادن- بی حوصلگی در انجام کار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) فس فس هاکردن /fəs-fəs-hākerd ən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چس و پس ها کردن /čəs opes hākərdan/ ؛ ع) فس فس ها کردن /fes-fes-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چس - بندی /čos-bandi/ ؛ اشر) چس و پس هاکئردن /čəs- čəs o-pes-hākoərdən/ ؛

چس و چلاس/čes-o-čəlās/ (ص.مر) : کنس-غیر بخشنده-خسیس .

اغر) ۱. چنس /čənəs/ ، ۲. کنس /kənəs/ ؛ ب) ←* ؛ س) چلاس /čəlās/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ۱. کنس /kenəs/ ، ۲. خنس /xənəs/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ۱. کنس /kenes/ ، ۲. جنس /jənəs/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چس و فیس/čəs-o-fis/ (ص.مر) : تکبّر و خود پسندی- افاده . **نک** : باد و بروت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) فیس /fis/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ۱.←** ، ۲. فیس داشتن /fis-dāštan/ ؛ قص) چسان فسان /čəsān - fəsān/ ؛ اشر) ←** ؛

چسوک/čəsuk/ (ص.نس) : چس دهنده- کسی که اغلب می چسد . **نک** : پسن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) چسن /čəsən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چسن /čosen/ ؛ ت) چسن /čosən/ ؛

چسّه/česse/ (ق) : برای چه؟-چرا . **نک** : چره - چوه .

اغر) چه و سته /če-veste/ ؛ ب) چه وه /čeve/ ؛ س) چچیسته /če-čistə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چی یر /či-yer/ ؛ ع) ۱. چر /čer/ ، ۲. چسه ره /čəse-rə/ ؛ قص) چیسه /čisə/ ؛ ت) چر /čərə/ ؛ اشر) چرا /čerā/ ؛ | ک) ←(قص) ؛

چس ها کردن/čes- hākerdan/ (مص.مر) : کنایه از: اخم کردن .

اغر) چس هکاردن /čəs-həkārdən/ ؛ ب) چس هکاردن /čos-həkārdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چس ها کردن /čos hākordan/ ؛

چسی/česi/ (ا.مص) : پز دادن-پزآمدن .

اغر) ۱.←** ، ۲. چُسّی /čossi/ ؛ ب) چسی بردن /česi-bordən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چسی /čosi/ ؛ قص) ←(ع) ؛ | ک) چوسی /čusi/ ؛

چسی/čosi/ (ا.مص۷) : ۱. دور برداشتن . ۲. خشم . ۳. دروغین .

اغر) ۱.←** ، ۲. چسی /čəsi/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←** ؛

چسی بردن/čəsi-bordən/ (مص.مر) : پزدادن و گزافه گفتن .

ب) ←** ؛ س) چسی بوردن /čosi-burdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) چسی بوردن /česi-burdan/ ؛

چسی بموئن/česi bemuan/ : حرکتی در کشتی بومی . نک : پوزما .

چسی بموئن/čəsi-bəmuən/ (مص.مر) : ۱. دور برداشتن . ۲. افاده آمدن .

اغر) ←** ؛ ب) چسی بیمئن /čosi-beyamoən/ ؛ س) چسی بوردن /čosi-burdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چسی بیموئن /čəsi-bimuan/ ؛ ع) چسی بمان /čosi-bomān/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ۱. چسی امئن /čosi-omaen/ ، ۲. چسی امن /čosi oman/ ؛

چش/češ/ (ا) : ۱. چشم . ۲. رغبت . ۳. مانوس شده- عادت . ۴. درسانسکریت ایکشن . **نک** : چم .

اغر) چشم /češm/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←** ؛ ت) چشم /čošm/ ؛ | ک) چوشم /čušm/ ؛ پ) چشم /čašm/ ؛ او) چشمان /čašmān/ ؛

چش اسری/češ-asri/ (ا.مر) : اشک . **نک** : او - اسری .

ب) اسلی /asli/ ؛ س) اسری /asri/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) اسوره /āsurə/ ؛ پ) ارس /ars/ ؛

چش - او- بخاردن/češ-o-bəxārdən/ (مص.مر) : امیدوار بودن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چش او بخاردن /češ -o- baxārdən/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. چش او بخردن /čəš u baxərdən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چش او بخاردن /čəš-o-baxārdan/ ؛ ع) چشم او بخردن /češm-ow-bāxordan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چشم او خوردن /češm-ow-xorden/ ؛ اشر) چشم آب خوئردن /češm-āb-xoərdan/ ؛

چش ایلا/čəš- ilā/ (ص.مر) : ۱. چشم دریده . ۲. به رغم چشم باز چیزی را ندیدن –دقّت نداشتن در دید .

اغر) چش ورین /češ-vərin/ ؛ س) الاچش /elā-češ/ ؛ ق) چش وج /čəš vəj/ ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) چش هیز /čəš- hiz/ ؛ ت) ولاچشم /vəlā- čošm/ ؛

چش بترسی/čəš- batersi/ (ص.مر) : ۱. زهر چشم گرفته شده . ۲. ترسیده .

ب) بترسیه چش /batərsiyə-češ/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) بتیرسا چشم

/batirsācosm/ ؛ اشر) چشم بترسی /česm batersi/ ؛

چش بخرده/češ-baxərdə/ (ص.مف) : ۱. عادت کرده . ۲. طمع کرده . ۳. در باور عامّه کسی که مورد آزار چشم زخم و شور چشمی دیگران واقع گردد. **نک** : چشته – چشته بدیین .

ب) چشته باخارده /češtə-bāxārdə/ ؛ قص) ←* ؛

چش براه/češ- berā/ (ص.مر) : چشم انتظار . **نک** : پکه خار .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چش بزوئن/češ-bazoən/ (مص.مر) : ۱. منتظر ماندن . ۲. چشمک زدن – اشاره باچشم . ۳. حساب بردن . ۴. تحریک کردن .

ب) ←* ؛ س) چش بزوئن /češ- bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. چش پریک هدائن /češ-perik hədāen/ ؛ آ) ←* ؛ ن) چشمک بزوئن /čəs mak bazuan/ ؛ ع) چشمک بزان /čəs mak bəzān/ ؛

چش بسته/češ- bastə/ (ص.مف) : از شگردها و چشمه های بازی «ریسمون بازی» که بازی گر با چشمان بسته بر روی طناب قدم می زند . نک : ریسمون بازی .رسن بازی.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) چشم دوس /česm daves/ ؛ گ) چوشم دوسته /čušm davastə/ ؛

چش بشورد/češ-bašurd/ (ص.مف) : بی حیا-بی چشم و رو .

اغر) بشوشته چشم /bašustə- česm/ ؛ ب) بشوشته چش /bašustə-čes/ ؛ س) بشسته چش /basestə- češ/ ؛ ق) بی چش سو /bi- česə-su/ ؛ با) چش بشس /čəs- bašəs/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چشم بشورد /česm- bašurd/ ؛ قص) ←* ؛

چش بکت/čəš-bakat/ (ص.مف) : از چشم افتاده– طرد شده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چش بکت /češ- baket/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چشم بکت /česm bakət/ ؛ قص) ←* ؛

چش بکتن/češ-baketən/ (مص.مر) : از چشم افتادن– طرد شدن .

ب) ۱.←* ، ۲. چش دکتن /češ-daketən/ ؛ س) چش بکتن /češ- baketən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چش بکتن /češ-bakətan/ ؛ ع) چشم بکتن /česm bakətan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) چشم بکّت /česm- bakket/ ؛

چش بلبلی/češ-bəlbəli/ (ا.مر) : چشم بلبلی ، نوعی لوبیا .

ب) ←* ؛ س) چش بلبلی /češ-bolboli/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چشم بلبلی /česm-bolboli/ ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) چشم بلبلی /česm- belbeli/ ؛

چش بلشت/češ-baləšt/ (ص.مر) : بی چشم و رو– بی حیا .

ب) بلشته چش /baleštə - češ/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چشم بلشت /cešm -baləšt/ ؛ قص) ←(ب) ؛

چش - بن/češ-ban/ (ا.مر) : چرمی ریش ریش که جهت محدود کردن دید بر روی چشم اسب قرار دهند .

ب) ←* ؛ س) چش بند /češ -band/ ؛ با) ←* ؛ ن) چش ون /čəs van/ ؛ ع) چشم بن /česm ban/ ؛ قص) ←* ؛

چش بن چکاک/čəš- ban-čəkāk/ (ا.مر) : **نک** : چش تریکا .

قص) ←* ؛

چش به چش/češ-be-češ/ (ا.مص) : ۱. پر رویی کردن . ۲. نادیده گرفتن بسیاری از نکات .

ب) ۱.←* ، ۲. چش بیشتن /češ-beyəštən/ ؛ س) چش دپوشیین /češ-dapušiən/ ؛ ق) چشاچشن بیّن /česā-čes-bayyən/ ؛ با) ←* ؛ ن) چش هی سر بیشتن /čəs hisar bəyštan/ ؛ ع) چشم به چشم /česm bə česm/ ؛

چش به چش/češ- bə-češ/ (ق.حا) : ۱. رو در رو . ۲. مقابل قرار گرفتن – چشم در چشم افتادن .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چشاچش /česā-čes/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چشم به چشم

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دکتن /češm-ba-češm-dakətan/ ؛ قص) ←** ؛

چش - بن

چش به چش/čəš-bə-čəš/ (ا.مر) :
از انواع بازی های بومی. در این بازی دو نفر مقابل هم نشسته و به چشم های یکدیگر خیره می شوند. کسی که زودتر از دیگری پلک بزند بازنده می‌شود و باید نوعی تنبیه بدنی را که از پیش تعیین شده تحمل نماید.

چش به چش دکتن/češ-bə-češ-dakətən/ (مص.مر) : روبرو شدن–چشم در چشم افتادن .

اغر،←** ، *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* چش به چش بیّن /češ -bə-češ-bayyən/ ؛ *با)* ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* چش به چش دکتن /čəš- bəčeš dakətan/ ؛ *ع)* چشم به چشم دکتن /češm bəčešm-dakətan/ ؛ *قص)* ←(ن) ؛ *اشر)* چشم به چشم ها بین /češm-be-češm-hābin/ ؛

چش به کفن/čəš-bə-kafan/ (ش.ج) : نوعی نفرین–این نفرین بیشتر به دختران گفته می شود .

ب) ←** ؛ *س)* چش به کفن /češ-bə-kafən/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *قص)* کفن بیی چش /kafən-baei-čəš/ ؛ *ت)* چش بکنس /čəš-bakenes/ ؛ *اشر)* ←** ؛

چش بیته – کا/čəš-baytə- kā/ (ا.مر) :
از انواع بازی‌های بومی است و تعداد بازیکنان معمولاً ده نفر می باشند. یک نفر با قرعه کشی (آفتاب وضو) به عنوان گرگ انتخاب شده با چشمان بسته پشت درخت یا در پناه دیواری قرار می‌گیرد. هر یک از بازیکنان جایی را انتخاب می‌کنند تا از دید پنهان شوند. پس از این‌که همه در جای مناسب قرار گرفتند، گرگ باید از پشت درخت یا دیوار بیرون بیاید و افراد مخفی شده را پیدا کند و به آن‌ها با دست ضربه بزند. کسی که ضربه‌ی دست گرگ به او اصابت کند، گرگ بعدی خواهد بود و بازی دوباره آغاز می‌شود . اگر بازیکنان هنگام فرار از حمله‌ی گرگ خود را به محلّ جیج (نقطه‌ای که گرگ چشم خود را بست) برسانند ، در امان خواهند بود. همچنین اگر گرگ کسی را که از مخفیگاهش به در آمده و قصد دارد به سمت جیج بیاید ببیند ، می تواند بگوید: «ساک ساک» به این ترتیب آن بازیکن گرگ می‌شود.

چش بیته کا/čəš-baytə-kā/ (ا.مر) : بازی قایم باشک . **نک** : تیی کاک .

اغر) چش دلی کا /češ-dali-kā/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* ←** ؛ ق) ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* چش داره کا /čəš dārə kā/ ؛ *ن)* ←** ؛ *قص)* چش بن چکاک /čəš ban čəkāk/ ؛ *اشر)* چشم بندی /česın - bandi/ ؛

چش بیشتن/češ bəyəštən/ (مص.مر) : ۱. انکار کردن – منکر شدن تعدّی . ۲. خواستن . **نک** : جر بکشین .

ب) ←** ؛ ق) چشّ کوریک ها یتن /čəššə kurik hāytən/ ؛ *با)* ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ *آ)* ←(ق) ؛ *ن)* چش بیشتن /čəš beyštan/ ؛ *قص)* چش بییشتن /čəš-biyeštan/ ؛

چش پاره/češ -pārə/ (ص.مر) : چشم دریده–کنایه از: بی حیا .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *قص)* ←** ؛

چش پاک/češ- pāk/ (ص.مر) : کسی که نگاه شهوانی به جنس مخالف نداشته باشد .

اغر)←** ؛ *ب)*۱.←** ،۲. پاکه چش /pākə-češ/ ؛ *س)* ←** ؛

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چشـم پـاک /češm-pāk/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←(ع) ؛ |گ) چوشم پاک /čušm - pāk/ ؛

چش پریک/češ-pərik/ (ق.ز) : زمانی به انـدازه ی یـک چشم بهم زدن .

ب) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) چـش پـیریک /čəš-pirik/ ؛

چش پشت کین بییتن/češ-pəšte-kin-bayitən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: بی‌حیایی کردن . ۲. نادیده گرفتن .

ب) ←** ؛ ق) چش پشت بشتن /čəše pəšt bəštən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چش دوستن /čəš davəssan/ ؛

چش پوشی ها کـردن/čəš-puši-hākərdan/ (مـص.مـر) : گذشت کردن–صرف نظر کردن .

اغر) چش پوشـی کـاردن /češ-puši-kārdən/ ؛ ب) چـش پوشی هکاردن /češ-puši-həkārdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) چـش پوشـی هکـردن /čəš-puši-hakərdən/ ؛ آ) چـش پوشـی هکردن /čəš-puši-hakərdan/ ؛ ن) ←** ؛ ع) چشـم پوشی هاکردن /češm-puši-hākordan/ ؛ قص) چش بیتـن /čəš - baytan/ ؛ اشر) چشـم پوشـی هـاکئردن /češm- poši-hākoərdən/ ؛

چش – پیش/češ-piš/ (ا.مر) : در برابر چشم در مقابل و و پیش چشم .

ب) چـش–پیـش /češe-piš/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←** ؛ آ) چش – پشت /čəšə - pəšt/ ؛ ن) چش چـش ور /čəš čəše var/ ؛ ع) چشم – پیش /češmə-piš/ ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) چشم به چشم /češm-be-češm/ ؛

چش پیله ها کردن/čəš-pilə-hākərdan/ (مص.مـر) : ورم کردن اطراف چشم .

اغر) چشم پیله هکاردن /češ-pilə-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چش بولنگ ها کردن /češ - buleng-hākerdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چشم پله بیردن /češm-pələ-beyrdan/ ؛ قص) ←** ؛ |گ) قو پیله /qupilə/ ؛

چش تریکا/češ-tarikā/ (ا.مر) : قایم باشک بازی .

اغر) چش دلی کا /češ-dali-kā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چش دوسـته کـا /češ-davestə-kā/ ؛ ق) چـش دوسـته کـا /češ-davəsse-kā/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چش دارکـا /čəš-dārə-kā/ ؛ ن) چش داری کا /češ-dāri-kā/ ؛ |گ) جا جا بازی /jājā-bāzi/ ؛

چش تنگ/češ-tang/ (ص.مر) : خسیس–تنگ نظر . نـک : بلیک .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چشم تنگ /češm-tang/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛

چشته/češtə/ (ا) : ۱. طعمه.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

چشته/čoštə/ (ا) : ۱. عادت . توقع بی جا و غیر متعارف – ۲. طمع .

اغر) چشـته /češtə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ آ) ←** ؛ ت) ←** ؛ |گ) چیشته /čištə/ ؛

چشته بخـاردن/češtə-bəxārdən/ (مـص.مـر) : ۱. عـادت کردن . ۲. طمع پیدا کردن و عادت بـه طمـع . نـک : چشته .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) چشته بخردن /češtə-baxerdən/ ؛ با) چشته – بخردن /češtə-baxərdən/ ؛ آ) چشته بخـردن /čəštə-baxərdan/ ؛ ن) چشته بخـاردن /češtə-baxārdan/ ؛ ع) چشته بخـردن /češtə boxordan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) چشته بخئردن /češtə- boxoərd/ ؛

چشته بدیین/češtə-badiyən/ (مص.مر) : گستاخ شدن– پر رو شدن . نک : چشته .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) چشـته بخـردن /čəštə -baxərdan/ ؛ ن) چشته بخـاردن /čəštə baxārdan/ ؛ ع) چشته خور /česte- xor/ ؛

چشته خار/češtə-xār/ (ص.فا) : ۱. عادت کننده . ۲. طمـع ورز .

اغر) ۱.←** ، ۲. چشته خاره /češtə-xārə/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چشـته خر /češtə- xor/ ؛ قص) چشته خر /češtə- xər/ ؛ اشر)

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

←*؛

چشته هادائن/čəštə-hādāan/ (مص.مر) : در کسی توقعّ بیجا ایجاد کردن . **نک** : چشته .

اغر) چشته هدائن /češtə-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) چشته هدائن /čəštə-hədāan/ ؛ ن) ←* ؛ع) چشته هادان /češtə-hādān/ ؛ اشر) چشته خارهابی /češtə-xār-hābi/ ؛

چش چش ره ندیئن/češ-čəš-rə-nadiən/ (مص.مر) : ۱. تاریکی مطلق- تاریکی مطلقی که نتوان کسی یا چیزی را رویت نمود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چش چش ره نیّن /čəš češrə nayyan/ ؛ع) چشم چشم ندین /češm-češmə nadyan/ ؛ قص) چش چش ره ندیین /čəš-čəš-rə-nadiyan/ ؛ اشر) چشم چشم نبینند /češm-češme-nabinand/ ؛

چش چش ها کردن/čəš-čəš-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. با دقّت و تعجّب به چیزی خیره شدن - خیره شدن . ۲. در انتظار بودن۳. توقّع داشتن .

اغر) چش چش هکاردن /češ-češ-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چش چش هاکردن /češ- češ-hākerdan/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. چش چش هکردن /čəš-čəš-hakərdan/ ؛ آ) چش چش هکردن /čəš-čəš-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) چشم لاچ هادان /češm-lāč-hādān/ ؛ ت) ←* ؛

چش خاری هدائن/češ-xāri-hədāən/ (مص.مر) : ۱. بانگاهی تند کسی را ترساندن . ۲. طمع ورزی .

اغر) چش ورین /češ- vərin/ ؛ ب) ←* ؛ با) چش - غرّه هدائن /češ-qərrə hədāən/ ؛ ن) چش خاری هادائن /čəš xāri hādāan/ ؛ع) چشم دکردن /češm-dakerdan/ ؛ قص) چشم قله هادائن /češm-qolə-hādāan/ ؛ ت) چش غره /čəš-gorə/ ؛ اشر) چشم قلم هدان /čəšme-qolām-hedān/؛

چش - خنه/čəš-xənə/ (ا.مر) : کاسه‌ی چشم .

اغر) چش - خانه /češ- xānə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) چش - خنه /češ-xənə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ۱. چشم - خنه /češme-xone/ ، ۲. چشم - چال /češme-čāl/

؛ ت) چش - کین /čəše-kinə/ ؛

چش-خوریک-بیتن/češ-xurik-baytən/ (مص.مر) : چشم ها را بستن- پلک زدن . ۳. کنایه از : در نزاع و درگیری با آشنایان و اقوام، چشم را برخوبی ها ، مهربانی ها و مراودات خانوادگی بستن .

ب) چش-کوریک-بیتن /češ-kurik-bayitən/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) چشه - کوریک - بیتن /čəšə-kurik-baytən/ ؛ آ) چش خاریک هیتن /čəš xārik haytan/ ؛ ن) چش پریک /čəš pərik/ ؛ع) چشم - بکتنیین /češm-bakoteneyan/ ؛

چش خوگیتن/čəš xo gitan/ (مص.مر) : ۱. بستن چشم . ۲. کنایه از: صرف نظر کردن .

ب) چش دوستن /češ-davəstən/ ؛ با) چشه خو ره بیتن /čəšə-xu-rə baytən/ ؛ آ) چش خو هیتن /čəšxu haytan/ ؛ ن) ←* ؛

چش - خیره/češ-xirə/ (ص.مر) : خیره چشم- بی‌حیا .

اغر) ←* ؛ ب) خیره چش /xirə-češ/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چش-سودنی بی /češ-su-dani bi/ ؛ با) چش - بشس /čəs bašəs/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ | گ) خیره چشم /xire-češm/ ؛

چش دار/češ-dār/ (ص.فا) : ۱. از انواع بازی های بومی که سرگرم کننده است .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چش دار/čəš- dār/ (ص.فا) : مطلع و آگاه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛

چش - دارسنی/češ-dāršəni/ (ص.مر) : پررو-دریده .

اغر) اسبه چش /esbe-češ/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛

چش دار - کا/češ-dār-kā/ (ا.مر) : بازی قایم باشک .

اغر) چش- دلی - کا /češ-dali-kā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) چش - داشته - کا /češ-dāštə-kā/ ؛ با) چش دوسّ کا /čəš-davessə-kā/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چش - دار - کور/češ-dār-kur/ (ص.مر) : ۱. آدم کور باطن . ۲. دو گانگی در گفتار و رفتار . ۳. کنایه از: وجود اختلاف در ظاهر و باطن اشخاص .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چشم دار کور /česm dārə kour/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) کور چشم /kure - česm/ ؛

چش - داشت/čəš-dāšt/ (ا.مر/ا.مص) : انتظار–توقّع .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چشم - داشت /česm- dāšt/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چش - دام/čəš-dām/ (ا.صو) : صدای شلّیک تفنگی که باروتش نمور بوده و خوب عمل نکند. .

با) ←* ؛

چش - دریده/češ-daridə/ (ص.مر) : بی حیا .

ب) اسبه چش /esbe-češ/ ؛ س) دریده چش /daridə češ/ ؛ با) چش دریده /čəš daridə/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) چشم دریده /česm daridə/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←(ع) ؛

چش - دکت/češ-dakət/ (ص.مف) : از چشم افتاده – کسی که به سبب اعمال ناشایست طرد شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چش دکت /češ dakat/ ؛ ع) چشم بکت /česm bakət/ ؛ |ک) چوشم فکت /čošm- fakat/ ؛

چش دکتن/češ-dakətən/ (مص.مر) : کسی یا چیزی را به صورت اتّفاقی دیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) چش دکت بویئن /čəš dakat bavian/ ؛

چش – دکشیین/češ-dakešiyən/ (مص.مر) : ۱. روبرو ساختن– مقابله‌ی دوتن جهت کشف حقیقت . ۲. خیره شدن . ۳. در انتظار بودن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) چش دکشین /čəš- dakəšiyən/ ؛ آ) چش دکشیّن /čəš dakšiyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چشم به چشم بنگتن /česm-bə česm-bengətan/ ؛

چش - دگاردنیین/češ dagārdənian/ (مص.مر) : ۱. چشم گرداندن–چشم غرّه رفتن . ۲. چشم به هم زدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چش - ورین /češ-vərin/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چش دگاردانیین /češ-dəgārdāniyən/ ؛ س) چش دگاردندیین /češ-dəgārdendiyən/ ؛ ق) ۱. چش - هاکردن /češ hākerden/ ، ۲. چش چرخ هاکردن /češ-čarx hākerden/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ع) چشم دگردانیین /česm-dagerdāneyan/ ؛ قص) ←* ؛

چش دلی - کا/češ dali- kā/ (ا.مر) : ۱. بازی قایم باشک . ۲. پنهان کاری . **نک** : جاب جاب قائم – جابداکا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) چش داشته کا /čəs dāštə kā/ ؛ آ) چش داره کا /čəs dārəkā/ ؛ ن) ←(آ) ؛

چش - دوس/češ- davəs/ (ص.مف) : ۱. چشم بستن – چشم بسته . ۲. چشم پوشی و اغماض .

اغر) ←* ؛ ب) چش - دوستن /češ-davəstən/ ؛ س) چش دوستن /češ-davestən/ ؛ با) ←* ؛ آ) چش دوسّن /češ davəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چشم دوس /česm davəs/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) چشم دوسته /česm davəstə/ ؛

چشده/češdə/ (ا) : عادت–طمع . **نک** : چشته .

اغر) ۱.←* ، ۲. چشته /češtə/ ؛ ب) ←* ؛ س) چشته /češtə/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) چشته /čəštə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) چشته /čoštə/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

چش - را - دویین/češ-rā-daviyən/ (مص.مر) : منتظر بودن– چشم به راه بودن .

اغر) ←* ؛ ب) چش–را– دویئن /češ-rā-daviən/ ؛ س) چش را دیّن /češ-rā-dayyən/ ؛ ق) چش راه دین /čəs rāh dayən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چش راه دویئن /čəs- rāh-davəyan/ ؛ ع) چشم – براه /česm-bərāh/ ؛ قص) چش را دیّن /češ-rā-dayyan/ ؛ ت) چش–براه–بیّن /čəs- berā-biyan/ ؛ اشر) ←(ع) ؛

چش - روشنی/čəš-rušəni/ (ا.مر) : هدیه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چشم - روشنی /česm-rušeni/ ؛ قص) ←* ؛

چش - زله/češ-zalə/ (ا.مر) : ترساندن کسی با چشم غرّه–زهر چشم . **نک** : تپّه شاخ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چش زهله /čəš zahlə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چشم زهر /čəšmə-zahr/ ؛ قص) چشم – زهر /češə - zahr/؛

چش – زل – هکردن/češ- zol-hakerdən/ (مص.مر) : ۱. ایجاد وحشت کردن . ۲. ترساندن با چشم .

ب) چش زله بیتن /češ-zalə-baytən/ ؛ آ) چش – زهله – بیتن /čəš-zahlə-baytan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ت) چش – زل – هکردن /čəš-zol-hakərdən/ ؛

چش زمر /čəš-zemər/چشم غرّه

چش – زهله – بییتن/češ-zahlə-bayitən/ (مص.مر) : ۱. زهر چشم گرفتن . ۲. با گرداندن چشم کسی را ترساندن . نک : چپ و چاغ هکاردن .

اغر) ۱.← * ، ۲. زله چش بییتن /za lečeš-bayitən/ ؛ ب) ← * ؛ س) چش زله بیتن /češ-zalə-baytən/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ع) چشم – زهر – بیتن /češmə-zahr-baytan/ ؛

چش-سفید/češ-sefid/ (ص.مر) : ۱. آدم نترس-بی باک . ۲. کنایه از: آدم بی حیا و دریده .

اغر) اسبه چش /əsbe-češ/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ← * ؛ع) چشم – سفید /češm-sefid/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) سفید چشم /sefid češm/ ؛

چش – سو/češe-su/ (ا.مر) : نور چشم- کنایه از: آدم خیلی عزیز .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ع) چشم – سو /češmə-su/ ؛ قص) ← * ؛ | ک) چوشم سو /čošme- su/ ؛

چش-سو-بردن/češe-su-bordən/ (مص.مر) : ۱. از دست دادن روشنای چشم . ۲. کنایه از: آدم عزیزی را از دست دادن .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) چش سو بوردن /češə-su burdən/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چش سو بوردن /čəšə su burdan/ ؛ع) چشم سو بشیین /češme su bašeyan/ ؛ قص) چشه سو بوردن /češə-su-burdan/ ؛ ت) چش سو بردن /čəsə-su-borden/ ؛ | ک) چوشم سوبشّو /čošm su baššu/ ؛

چش سو در بوردن/češe-su darburdən/ (مص.مر) : از حال رفتن- از رمق افتادن .

ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) چش سو در بوردن /čəše su dar burdan/ ؛ع) چشم سوبشی /češmə su baši/ ؛

چش – سو – دکتن/češ su daketən/ (مص.مر) : ۱. خوشحال شدن . ۲. روشن شدن .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) چشن سودکتن /čəš su dakətan/ ؛ع) چشم سو دکتن /češme su dakətan/ ؛ قص) چش سو دکتن /češ -su dakatan/ ؛

چش سیّو گر/čəš seyyu gar/ (ص.فا) : ۱. شعبده باز . ۲. حقّه باز .

آ) ← * ؛

چش – غلام/češ- qolām/ (ا.مر) : چشم غرّه .

اغر) ۱.← * ، ۲. چش – ورین /češ vərin/ ؛ ب) چش – خاری /češ -xāri/ ؛ س) چش غله /češ -qelə/ ؛ ق) پت پتی /petpeti/ ؛ ن) ←(ق) ؛ع) چشم – غرّه /češm -qorrə/ ؛ ت) چش – غره /čəš-qorə/ ؛ اشر) ← * ؛

چش- فرق – نکاردن/češ-farq-nakārdən/ (مص.مر) : ۱. تمیز ندادن – تشخیص ندادن . ۲. خطای دید .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) چش فرق نکردن /čəš-farq-nakərdən/ ؛ آ) چش فرق نکردن /čəš farq nakərdən/ ؛ ن) چش فرق هادائن /čəs farq hādāan/ ؛ قص) چش فرخ ها کردن /češ farx hākerdan/ ؛

چش کچه بزونن/češ kačə bazuən/ (مص.مر) : کم سو شدن چشم در اثر تغذیه‌ی ناسالم که در این صورت مردمک به سفیدی گراید .

ق) ← * ؛

چش کنار-هاکردن/češ kənār hākərdən/ (مص.مر) : در چشم رس بودن-مسافتی که بتوان با چشم افراد و اشیاء را باز شناخت .

اغر) چش کارد /češ-kārd/ ؛ ب) چش کار هکردن /češ - kār -hakordən/ ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) چش انداز /čəš andāz/ ؛ع) چشم انداز /češm andāz/ ؛ قص) چش کار هاکردن /češ kār hākərdan/ ؛

چش - کوله/češ- kulə/ (ا.مر) : پلک چشم .
ب) چش پله /češ-pelə/ ؛ س) ←** ؛ ق) کولـه /kulə/ ؛ با) چش - پـوس /čəše- pus/ ؛ آ) چـش - مجیـک /čəš məjik/ ؛ ت) چش - پلـک /čəš pelk/ ؛ اشر) موجیـک چشم /mujik češm/ ؛

چش - گرد/češ - gərd/ (ص.مر) : تنگ نظر .
اغر) ۱.←** ، ۲. چش - تنگ /češ-tang/ ؛ ب) چش تنگ /češ-tang/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) چش تنگ /čəš - tang/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←** ؛ ع) چشم - تنگ /češm-tang/ ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) ←(با) ؛ اشر) تنگ چشم /tange - češm/ ؛

چش گرد بویین/češ-gərd baviyən/ (مص.مر) : متعجّب شدن–تعجّب کردن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) چـش در بموئـن /češ dar bemuən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ ن) چـش گرد بوئن /češ gərd bavəyan/ ؛ ع) چشم گرد بیین /češm- gerd babyan/ ؛

چش گرم دکتن/češ garm dakətən/ (مص.مر) : کنایه از: تازه به خواب رفتن – گذشتن زمان کوتـاهی از خـواب فرد .
اغر) ۱.←** ، ۲. چشم گرم بویین /češm - garm baviyən/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چش گرم دکتن /čəš garm dakətan/ ؛ ع) چـشـم گرم بیـن /češm garm babeyan/ ؛ قص) چش گرم دکتن /češ garm daketan/ ؛

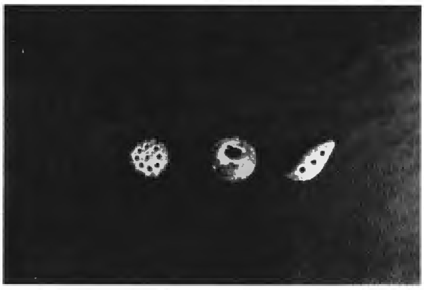
چشما/češmā/ (ا) : چشم ها .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چشـا /češā/ ؛ ق) چشـون /češun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چـش - چـش /čəš - čəš/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چشم - شـون /češme - šon/ ؛ قص) چشـها /česhā/ ؛ اشر) ←** ؛

چشم – بیشتن/češm-beyəštən/ (مص.مر) : کنایه از: دروغ گفتن– چشم را در برابر حقیقت بستن . انکار کردن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ن) چش بیشتن /čəs bəyštan/ ؛

چشم پله/češm-pelə/ (ا.مر) : پلک چشم . نک : پله .
ب) چش پله /češ -pelə/ ؛ ع) ←** ؛

چشم - تنگ/češm-tang/ (ص.مر) : بخیل– خسیس .
اغر) ←** ؛ ب) چش – تنگ /češ – tang/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) چـش تنـگ /čəs tang/ ؛ ع) ←** ؛ اشر) تنگ چشم /tange-češm/ ؛ گ) چوشم تنگ /čošm - tank/ ؛

چشم چین/češme-čin/ : خر مهره‌ای که جهت دفع چشم نظر برگردن آویزند .
ب) ←** ؛ س) ←** ؛

چشم چین

چش - مرغنه - بزوئن/češ mərqənə-bazuən/ (مص.مر) : کنایه از: بینایی کامل داشتن .
ق) ←** ؛

چشم رم بیموئـن/češm-ram-beyamoən/ (مص.مر) : نادرست دیدن و نادرست دریافت نمودن .
ب) ←** ؛

چشم – سوبشی/češme-su-baši/ (ص.مف) : ۱. نابینا شـده – بینایی از دست داده . ۲. نوعی نفریـن . و به معنی : الهی کورشوی .
ب) کوربـــهی چش /kur-bahičeš/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ←** ؛

چشمک/češmək/ (ا) : حرکت پلک چشم با هدف اشـاره یا پیام عاشقانه . چشمک زدن
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چشمک /čəsmak/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←** ؛ اشر) چشمک /češmak/ ؛ گ) چوشمک /čošmak/ ؛

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

چشم - کار/češme-kār/ (ا.مر) : میدان دید- برد بینایی .
ق) چش-رس /češ-ras/ ؛ با) چش-رس /čəš-ras/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) چش کار /češ - kār/ ؛ قص) چش - سو /čəš - su/ ؛

چشمک - بزان/češmak bezān/ (مص.مر) : چشمک زدن . نک :چشمک .
اغر) چشمک - بزئن /češmək - bazoən/ ؛ ب) چش بزوئن /čəš bazuən/ ؛ س) چشمک بزوئن /češmek bazuən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چش - بزوئن /čəš - bazuan/ ؛ ن) چشمک - بزوئن /čəšmak -bazuan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛

چشم گوزال هکردن/češmə-guzāl-hakərdən/ (مص.مر) : با تعجّب و چشم باز نگاه کردن .
ع) چشم گرد هاکردن /češmə-gerd-hākordan/ ؛ ت) ←*؛

چشم لوچی دئن/češme-luči dean/ (مص.مر) : چپ چپ نگاه کردن . نک : ارب ارپ .
اغر) چش ورین هدائن /češ vərin hədāən/ ؛ ب) چش خاری هدائن /češ xāri hədāən/ ؛ ن) چش لوچ ها کردن /čəš luč hākerdan/ ؛ ع) چشم قچ ها کردن /čəšmə qeč hākordan/ ؛ ت) ←* ؛ ک) لوچا /loča/ ؛

چشم مجیک/češme məjik/ (ا.مر) : ۱. مژه‌ی چشم . ۲. کنایه از: پلک زدن .
اغر) ۱.←* ، ۲. مجیک /məjik/ ؛ ب) مجیک /məjik/ ؛ س) چش مجیک /češ - mejik/ ؛ ق) مجیک /mejik/ ؛ با) مجیک /məjik/ ؛ ن) چش - مجیک /čəš məjik/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) مجیک چشم /mejik češm/ ؛ ک) چوشم مجیک /čošm mijik/ ؛

چشم - نظر/češm- nazar/ (ا.مر) : آذینی که عوام برای رفع چشم زخم بر پیراهن کودکان آویزند . نک : بام شی خاسک .
س) چشمه نظر /češmə - nazer/ ؛ با) چش - نظر - /čəš - nazar/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) چشم - نظر - /čəšm- nazar/ ؛ ک) چشم نظر /čošm – nazar/ ؛

چشم-نظر-دئا/češme-nazər-dəā/ (ا.مر) : دعایی که برای دفع عوارض چشم نظر خوانند .
اغر) ←* ؛ ب) چش - نظر - دآآ /češ-nazər-dāā/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ ع) چشم نظر دوآ /češmə nazarə doā/ ؛ قص) چش نظر دئا /češ nazar deā/ ؛ اشر) چشم زخم دعا /češm zaxm doā/ ؛

چشمو/češmu/ (ا.مر) : آب چشمه .
اغر) چشمه - او /češmə - o/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چشمه او /čəšmə - u/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چشمو /čəšmo/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) او چشمه /o- češmə/ ؛ ک) او چوشم /ow - čošm/ ؛

چشم - نظر

چشم و ابرو - بمان/čəšm-o-abru-bomān/ (مص.مر) : ۱. با حرکات چشم و ابرو موضوعی را تفهیم کردن . ۲. ناز کردن–عشوه آمدن .
ب) چش و ابرو بیمئن /eš-o-abru-beyamoən/ ؛ س) چشم ابرو بموئن /češm-o-abru-bemuən/ ؛ ق) چشن بزوئن /čəš bazuən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چش - ابرو - بموئن /čəš-abru-

آوانوشت : (آ = a) (ا = ə فتحه کوتاه) (ا = e) (آ = ā) (او = u) (ای = i) (ب = b) (پ = p) (ت،ط = t) (ث،س،ص = s) (ج = j) (چ = č) (ح،ه = h) (خ = x) (د = d) (ر = r) (ز،ذ،ض،ظ = z) (ژ = ž) (ش = š) (ف = f) (ق،غ = q) (ک = k) (گ = g) (ل = l) (م = m) (ن = n) (و = v) (ی = y) (اَو = aw) (او = ow)

bəmuan/ ؛ ن) چش وبلفه بزوئن /čəšo-bəlfə bazuan/ ؛ ع) ۱. چشم و ابرو – بمان /čəšmo abru bemān/ ، ۲.←** ؛

چشمو - چشمو-کاردن/češmo-češmo-kārdən/ (مص.مر) : کنایه از: انتظار توام با نگرانی .

اغر) ←** ؛ ب) چش چش هکردن /češ-češ-həkordən/ ؛ س) چش رادیّن /češ-rā-dayyən/ ؛ ق) چش چش هاکردن /češ-čəš-hākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چش چش هاکردن /češ-čəš-hākərdən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چشم - براه-بین /čəšm-berā-beyan/ ؛ ت) چش -چشمی - هکردن /čəš-čəšmi-hakerden/ ؛ اشر) چش چش کردن /češ-češ-kardan/ ؛

چشمو - چین/češmu- čin/ (ا.مر) : مهره ای آبی رنگ که برای دفع چشم زخم به لباس بچه ها آویزند .

اغر) چش چین /češ čin/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ن) ←(اغر) ؛

چشم -ول دیم - هاکردن/čəšm-val-dimhākordan/ (مص.مر) : ۱. دست از حمایت برداشتن-رها کردن . ۲. وارونه کردن پلک بالایی چشم .

اغر) چش-پشدیم-هکاردن /češ-pəšdim-həkārdən/ ؛ ب) چش-پش دیم-هکاردن /češe-pəšdim-həkārdən/ ؛ س) چش پشدیم هاکردن /češ -pəšdim-hākerdən/ ؛ ق) چش پشدیم هکردن /češ -pešdim-hākerdən/ ؛ با) چشم - پشدیم - هکردن /čəš-pəšdim-hakerdən/ ؛ آ) چش - اون دیم - هکردن /čəš-undim-hakərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛ قص) چش پشتیم ها کردن /češ-peštim-hākerdan/ ؛ ت) چش-لوچ- هکردن /čəš-luč-hakerden/ ؛

چشم چین/češme-čin/ : خر مهره‌ای که جهت دفع چشم نظر برگردن آویزند .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛

چشمه الدیگا/češmə-aldigā/ (ا.مک) : چشمه ای در ارتفاعات جنوبی کردکوی .

چشمه زیارت/češmə-zeyārət/ (ا.مک) : چشمه‌ای در جنوب ارتفاعات گرگان در روستای ییلاقی «زیارت» .

چشمه - سر/čəšmə-sar/ (ا.مر) : سرچشمه-کنار چشمه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) سرچشمه /sare-češme/ ؛ اُک) چوشمه سر /čošme-sar/ ؛

چشمه – سر/čəšmə-sar/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان پایین خیابان لتیکوه آمل که نام دیگر آن چانه سر محله است . ۲. از توابع دهستان بندپی شهرستان بابل . ۳. نام محلّه ای در روستای تروجن بهشهر .

چشمه-سلوم/češmə-selum/ (ا.مر) : گل مژه-دمل کوچکی که روی پلک چشم ظاهر شود .

اغر) سنده - سلام /səndə-səlām/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) سنّه سلوم /sənnəsalum/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) سنده سلام /sondə selām/ ؛ قص) سنده سلام /səndə- salām/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

چشمه غلغله/češmə qalqalə/ (ا.مک) : چشمه ای در ارتفاعات گرگان .

چشمه مارسنگ/češmə mārsang/ (ا.مک) : چشمه ای در ارتفاعات جنوبی گرگان .

چشمه موزی کش/češmə-muzi-kaš/ (ا.مک) : چشمه ای در ارتفاعات جنوبی گرگان .

چشمیر/češmir/ (ص) : گاو سیاه رنگ و خال خالی .

با) ←** ؛

چشمیک/češmik/ (ا) : لوبیای سبز .

ق) چش - بلبلی /čəš-bolboli/ ؛ با) ←** ؛ ن) ←(ق) ؛ اشر) چشم بلبلی /češm-belbeli/ ؛

چشمین/češmin/ (ص) : گاوی سرخ رنگ که چشمانی زیبا داشته باشد .

با) ←** ؛

چش – نظر/čəš-nazər/ (ا.مر) : چشم زخم . نک : چشم نظر

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) نظر /nazer/ ؛ آ) نظر /nazər/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) چشم نظر /čəšmənazər/ ؛

چش-وج/češ -vəj/ (ص.فا) : کنایه از: بی حیا و پر رو .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) چش وج /čəš vəj/ ؛ ع)

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چشم بشورد /česm bašurd/ ؛ قص) ←* ؛

چش وج/češ- vəj/ (ص.فا) : چشم چران .

با) ←* ؛

چش-وری/čəš-vari/ (ا.مص) : ۱. فقط با نگاه . ۲. مقیاس نمودن با چشم . **نک** : اشش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چش وره /čəs varə/ ؛ع) ۱.←* ، ۲. چشـم - انـدا /česm-andā/ ؛ ت) چشم وری /česmə vari/ ؛

چش - ورین/češ-vərin/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. چشم غـرّه . ۲. بی حیا .

اغر) ←* ؛ ب) چش - خاری /čes - xāri/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) چش خیره /čəs xirə/ ؛ع) چشم - غره /česm - qorə/ ؛ قص) چش پـاره /čes-pārə/ ؛ ت) چـش - غـره /čəs- qorə/ ؛ اشر) چشم قلم /čəsme -qolom/ ؛

چش-وندی/češ-vandi/ (ا.مص) : چشــم بنـدی-شـعبده بازی .

اغر) ۱.←* ، ۲. چش بندی /čes bandi/ ؛ ب) چش بندی /česbandi/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چش بنـدی /čəs bandi/ ؛ با) ←* ؛ ن) چش ونّی /čəs vanni/ ؛ع) چشـم - بنـدی /česm-bandi/ ؛ قص) چـش بنــدی /čes bandi/ ؛ ت) ←(ب) ؛ اشر) ←(ع) ؛ |ک) چوشم بندی /čosm- bandi/ ؛

چش هاکردن/čəš- hākərdan/ (مص.مـر) : چشـم زدن-سقّ سیاه - چشم زخم .

اغر) چشـم - هکـاردن /česm-həkārdən/ ؛ ب) چـش - بزوئن /čəs-bazuən/ ؛ س) چش هاکردن /čes -hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) چش هکردن /čəs-hakərdən/ ؛ آ) چش - هکردن /čəs-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) چشم هـا کـردن /česm - hākordan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) چـش - زئـن /čes-zaan/ ؛ اشر) چشــم هــاکئردن /česm-hākoərdən/ ؛ او) پئتی اش /paitiis/ ؛

چط/čəta/ (ق) : چه طور .

ت) ←* ؛

چطو/četo/ (ق) : چه طور .

اغر) چه طی /če-ti/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. چیطی /čiti/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) چطـی /čəti/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) چـه جـور /če-jur/ ؛ قص) ←(اغـر) ؛ ت) چطه /četa/ ؛ اشر) ←* ؛ |ک) ←* ؛

چطی/čəti/ (ق.پر) : چگونه .

ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ |ک) چطو /četo/ ؛ پ) چییه /čeih/ ؛

چطی چی/četi-či/ : چگونه کسی - چگونه چیزی .

اغـر) ۱.←* ، ۲. چـترچـــی /četər-či/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) چه جوری /če-juri/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(ع) ؛ |ک) چه توچی /čə-to-či/ ؛

چطییه/četiyə/ (ق) : چطور است؟ چگونه است؟ .

اغر) ۱.←* ، ۲. چی طـی یـه /či-ti-yə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چطی یی /čəti-yi/ ؛ ن) ←* ؛ع) چـه جــوره /čə-jurə/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) چطــه رِ /četare/ ؛ اشر) ←* ؛

چغ/čeq/ (ا) : ۱. نی و ساقه ی آن . ۲. پرده ای که از نـی بافند .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛

چغ/čəq/ (ا) : ۱. صافی برنج از جنس نی . ۲. نی .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چغا/čoqā/ (ا) : چوخا- کت و یا شلواری کـه از مـوی بـز بافته شود- لباس مخصوص چوپان ها و گالش ها .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چخا /čəxā/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) چوغا /čuqā/ ؛ |ک) ←* ؛

چغاله-هکاردن/čəqālə-həkārdən/ (مص.مـر) : ۱. پوسـت سبز گردو را جدا کـردن . ۲. ایجـاد کـردن سـوراخ در خاک توسّط چوبی مخصوص تا ریشه ی نهال یا گیـاه در آن قرار گیرد .

اغر) زغاله -هکــاردن /zəqālə-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ با) چغاله هکردن /čəqālə-hakerdən/ ؛

چغالی/čəqāli/ (ا.مص) : بدگویی-پشت سر حرف زدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چغلی /čoqoli/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س)

کتابخانه تخصصی تاریخ اسلام و ایران
تأسیس ۱۳۷۴

←(اغر) ؛ ق) چغلی /ceqeli/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چغلی /čəqəli/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) چغالی /čoqāli/ ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) چغلی /čeqoli/ ؛ گ) چوغولی /čuqoli/ ؛

چغندر-سوز/čoqoəndar-soz/ (ا.مر) : چغندر سبز . **نک** : سبزچنگل .

اشر) ←* ؛

چغا

چغتیئن/čoqtian/ (مص) : نشستن به روی زانو در حالی‌که شکم به ران ها بچسبد و سر به جلو خم شود .

اغر) چندلوک /čəndəluk/ ؛ ب) چک چکی /čak-čaki/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) چک چکی /čək-čəki/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ۱.←* ، ۲. چغتین /čoqtin/ ؛ قص) چوک چوکی /čuk-čuki/ ؛

چغتین - بزان/čoqtin-bezān/ (مص.مر) : نشستن بر روی دو زانو . **نک** : چغتیئن .

اغر) چندلوک بزئن /čəndəluk-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چک چکی هنیشتن /čak-čaki-heništən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چک چکی هنیشتن /čək-čəki-həništan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) چوک چوک هنیشتن /čuk-čuki-heništan/ ؛

چغر/čaqər/ (ص) : ۱. کثیف وناشور . ۲. تره کوهی . ۳. لاغر و چابک . ۴. خشک و زبر . **نک** : بخوشت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چغر /čaqer/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. چغری /čaqər/ ؛ ن) چغر /čaqar/ ؛ ع) چغر /čoqor/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←(ن) ؛

چغر/čaqər/ (ص) : ۱. زمین گلی و چسبناک . ۲. روستایی درشرق کردکوی . **نک** : پاماس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چغر /čaqer/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) چغر /čoqor/ ؛

چغر/čoqor/ (ص) : ۱. ناهموار- دارای پستی و بلندی و چین و چروک . ۲. سفت وسخت. **نک** : پاماس .

اغر) ۱. چغر /čaqor/ ، ۲. چغل /čaqol/ ؛ ب) چغر /čaqər/ ؛ س) چغر /čaqer/ ؛ ق) چاله /čale/ ؛ با) ←* ؛ آ) چغر /čəqər/ ؛ ع) چغر /čoqor/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) چروّک /čorruk/ ؛

چغراد/čəqrād/ (ا) : قسمت نرم بینی- غضروف بینی .

چغرتمه/čoqortemə/ (ا) : نوعی خورشت محلّی با گوشت و پیاز و تخم مرغ و روغن .

با) ۱.←* ، ۲. چغرمه /čaqərmə/ ؛ ع) ←* ؛ گ) چغردمه /čeqardamə/ ؛

چغرمنه/čaqərmənə/ (ص) : ناپاک- آلوده .

ب) ←* ؛

چغرمه/čoqormə/ (ا) : **نک** : چغرتمه .

با) ←* ؛ ت) ←* ؛

چغرمه/čaqərmə/ (ص) : ۱. بسیار کثیف . ۲. سفت و سخت . **نک** : چغر . چغرتمه

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چغر /čaqer/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. چغر /čaqər/ ؛ ن) چغر /čaqar/ ؛ اشر) ←* ؛

چغره/čaqərə/ (ص) : کثیف . **نک** : چغر .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چغور /čaqur/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

چغره-گوشت/čaqərə-gušt/ (ا.مر) : گوشت نامرغوب و دیرپز .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) چغرگوشت /čaqar gušt/ ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛

چغری/čaqəri/ (ا/ص.نس) : ۱. تره‌ی کوهی . ۲. لاغر .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛ قص) ←** ؛

چغز/čəqəz/ (ا) : گره های روی چوب وشاخه‌ی درخت .

س) چغر /čeqer/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) ۱.←** ، ۲. چغز /čaqəz/ ؛

چغل/čəqəl/ (ص) : دوجاگو- سخن چین .

ب) چغل /čoqol/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چغل /čeqel/ ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲. چغلی گر /čeqəli-gar/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) چغلی گر /čoqoligar/ ؛ اشر) چغل /čoqol/ ؛

چغل -بزوئن/čaqəl-bazoən/ (مص.مر) : گشت و گذار .

ب) ←** ؛ اشر) چغل بزوئن /čoqol-bazoən/ ؛

چغلی-هکردن/čoqoli-həkordən/ (مص.مر) : دو به هم زنی کردن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چغلی هاکردن /čoqoli-hākərdən/ ؛ ق) چغلی هاکردن /čəqəli-hākərdən/ ؛ با) چاغلی - هکردن /čāqəli-hakərdan/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چغلی هاکردن /čəqəli hākərdan/ ؛ قص) چغلی هاکردن /čoqoli-hākerdan/ ؛ اشر) چغلی هاکئردن /čoqoli-hākoərdən/ ؛ آک) چو غولی /čuqoli/ ؛

چغن/čeqən/ (ا) : گیاهی باتلاقی که با آن حصیر بافند . نی مرداب. **نک** : ترجین .

اغر) تجن /tejən/ ؛ ب) ←** ؛ با) چغن /čəqən/ ؛ آ) ←**؛

چغنه/čaqənə/ (ص) : آدم کوتاه قد . **نک** : تسک .

اغر) ←** ؛ ق) چغله /čaqle/ ؛ با) ←** ؛ ن) ←(ق) ؛

چغو/čaqu/ (ا) : چاقو .

ب) ←** ؛ س) چاقو /čāqo/ ؛ ق) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) چاقو /čāqu/ ؛

چغور/čaqur/ (ص) : لاغر اندام و بلند قد .

با) ۱.←** ، ۲. چغر /čəqər/ ؛ آ) چغر /čaqər/ ؛ ع) چغر /čaqar/ ؛ ت) چغر /čaqer/ ؛

چغوز/čaquz/ (ص) : کنایه از: آدم کج و معوج و ناموزون .آدم بد هیبت.

با) ←** ؛ آ) چغز /čaqəz/ ؛ قص) ←** ؛ آک) چون غوز /čon-quz/ ؛

چغولی-هکاردن/čoqoli-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. شکایت کردن-شکوه کردن . ۲. بدگویی و تحریک کردن فردی علیه دیگری .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) چغلی-هکردن /čəqəli-hakərdən/ ؛ آ) چغلی هکردن /čəqəli hakərdan/ ؛ ن) چغلی هاکردن /čəqəli hākərdan/ ؛ ع) چغولی-هاکردن /čoqoli-hākordan/ ؛ قص) چغلی هاکردن /čoqoli-hākərdan/ ؛ اشر) چغلی هاکئردن /čoqoli-hākoərdən/ ؛ آک) چوغولی گودن /čuqoli-qudan/ ؛

چغوندر/čaqundər/ (ا) : چغندر .

اغر) ←** ؛ ب) چنگال /čangāl/ ؛ س) چنگل /čangəl/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) چغندر /čəqəndər/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) چوغندر /čoqandar/ ؛ قص) ←** ؛ ت) چغندر /čeqondar/ ؛ اشر) ←(ت) ؛ آک) ←** ؛

چقّه/čeqqə/ (ا) : زغال افروخته - گل آتش - اخگر . **نک** : اخگر .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) بیرفولوق /bir-fuloq/ ؛

چف/čaf/ (ص.فا) : پسوندی به معنی: میک - مکنده . مانند: شیرچف به معنی مکنده‌ی شیر .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) سف /saf/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ اشر) چف /čef/ ؛

چف/čaf/ (ا) : ورم- آماس . **نک** : باد .

ب) ←** ؛ ق) چفت /čaft/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چب /čəb/ ؛ ع) چب /čab/ ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

چفا/čefā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی در حوزه ی شهرستان بابل .

چفا/čəfā/ (ا) : خرده برنج- نیم دانه . نک :چپا

ب) چپا /čəpā/ ؛ س) چپا /čepā/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) چپا /čapā/ ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) ←(ب) ؛

آک) شوکور /šukor/ ؛

چف - بزئن/čaf-bazoən/ (مص.مر) : مکیدن . نک : بچفستن - بچفسّن .

اغر) ←** ؛ با) ←** ؛ ع) بچتن /bəččotan/ ؛ اشر) ←** ؛

چفت/čəft/ (ا) : قلّاب در .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ۱.←** ، ۲. چفته /čeftə/ ؛ آک) ←** ؛

چفت/čaft/ (ا) : ورم یا خیز بدن بیمار . نک : چف .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) جفت /čaft/ ؛ با) چفت /čaft/ ؛ آ) چفته /čaftə/ ؛ ن) چب /čeb/ ؛

چفت/čaft/ (ص./ا.) : آغل گوسفند – آغل محصور شده با سرشاخه های درخت . نک : بزچفت – آرام .

اغر) ←** ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ اشر) ←** ؛

چفت اشکل/čəft-eškəl/ (ص.مر) : کسی که ساق پاهای او از هم فاصله داشته باشد – پاهای ناموزون .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

چفت - پامال/čaft-pāmāl/ (ا.مک) : از توابع دهستان علی آبادِ قائم شهر .

چفت - دکت/čaft-dakət/ (ص.مف) : فردی که در اثر بیماری ،بدنش متورم شود .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چب - دکت /čeb-dakat/ ؛ ع) چب- دکت /čab-daket/ ؛ ت) ←(ع) ؛

چفت - دکتن/čaft-daketan/ (مص.مر) : متورم شدن– ابتلا به بیماری ورم .

ب) چفت - دکتن /čaft-dakətən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←** ؛ با) چف–دکتن /čaf-daketan/ ؛ آ) ←** ؛ ن) چب - دکتن /čeb-daketan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ آک) چف گودن /čaf-gudan/ ؛

چفت- سر/čaft-sar/ (ا.مر) : ۱. محل آغل گوسفند و گاو . ۲. روستایی از دهستان میان‌دو رود ساری . نک : پرسر.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

چفت سر-سرخ ولیک/čaft-e-sar serxe-valik/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهار دانگه ی سورتیچی شهرستان ساری .

چفت سر- کرسام/čaft-e-sar-kersām/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهار دانگه ی سورتچی شهرستان ساری .

چفت - کرس/čafte-kəres/ (ا.مر) : دری در آغل مخصوص خروج گوسفندان . نک : براسر .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

چفت - کلا/čeft-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بالا تجن قائم شهر .

چفت - کله/čəftə-kələ/ (ا.مک) : نام روستایی در حوزه‌ی بالاتجن قائم شهر .

چفتل/čaftel/ (ص) : ۱. انباشته از آب – آبدار و خیس . ۲. کنایه از: کودکان زرد نبو و شکم برآمده .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) چفتل /čaftəl/ ؛ آک) چفتل / čaftal/ ؛

چفتل - خک/čaftel - xek/ (ص.مر) : کنایه از: شکم گنده .

ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

چفتل – خیار/čaftel-xeyār/ (ا.مر) : خیار زرد و بدقواره . کنایه از : آدم نزارو بد قیافه .

ب) چفته – خیار /čoftə-xeyār/ ؛ س) ←** ؛ ق) چفت /čaft/ ؛ با) ←(ب) ؛ ن) چفته ای – خیار /čaftai-xiyār/ ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

چفتن/čəftan/ (مص) : مکیدن .

اغر) ۱. بچفتن /bačəftən/ ، ۲. چف–بزئن /čaf- bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) بچفتن /bačeftən/ ؛ ق) بچفسّن /bačefessən/ ؛ با) چفسّن /čafəssən/ ؛ آ) بچفسّن /bačəfəssan/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. بچوسّن /bačossan/ ؛ ع) بچتن /baəčotan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) چووسن /čowvəsən/ ؛ اشر) چفیدن /čefidan/ ؛

چفت و بست/čeft-o-bast/ (ا.مر) : نوعی کلون در با

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

زنجیر کوتاه و ادوات مربوط به آن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چفت بس /čəftə bas/ ؛ با) ←(ق) ؛ ۲) ←(ق) ؛ ن) چفـت- ورزه /čəft-o-razə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) چفته /čefte/ ؛ آک) زولفین /zulfin/ ؛

چفت و چب/čaft-o-čab/ (ا.مر) : نوعی بیماری که بدن دچار تورم شود .

ب) ←* ؛ ق) چفت - دکت /čaft-dakət/ ؛ با) ←(ق) ؛ ۲) ←(ق) ؛ ن) چب دکت /čəbdakat/ ؛

چفت و چمک/čəft-o-čamək/ (ا.مر) : نوعی بیماری . **نک** : چفت و چب .

ب) چفت /čaft/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛

چفت -ورزه/čəft o razə/ (ا.مر) : نوعی کلون در . **نک** : چفت و بست .

ق) رزه /razə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

چفته/čaftə/ (ا) : حالت چسبندگی و خمیر شدن نان و پلو . **نک** : چخس پخس .

ع) ←* ؛

چفته/čaftə/ (ص) : ۱. چیز بسیار خیس که آب از آن می چکد . ۲. به تحقیر به آدم شل و ول گویند . ۳. نوعی چوب که مصرف صنعتی دارد . **نک** : آبنوس .

اغر) ۱. او-چف /o-čəf/ ، ۲. او-چفت /o-čeft/ ؛ ب) او-چخ / o-čəx/ ؛ س) ←(ب) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چفته/čəftə/ (ا) : نر و مادگی لباس .

اغر) ←* ؛ با) چک-چکی /čak-čaki/ ؛ ۲) ←(با) ؛ اشر) ←* ؛

چفته/čaftə/ (ا) : قیّمی که در کنار بوته ی خیار یا لوبیا فرو کنند تا گیاه برای رشد به آن پیچیده و بالا رود . **نک** : باقلاخال - برم دار .

س) ←* ؛ با) ←* ؛ ۲) ←* ؛ ن) ←* ؛

چفته ای - خیار/čəftəi-xiyār/ (ا.مر) : نوعی خیار که ساقه اش بالا رونده است .

س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چفته ای - لوبیا/čaftai-lubiyā/ (ا.مر) : لوبیای درختی . **نک** : دار لوبیا .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دارلوبیا /dār lubəyā/ ؛

چفته-بیتن/čəftə-bayitən/ (مص.مر) : قلق کسی را به دست آوردن-طبع کسی را فهمیدن .

اغر) چم- ره - بیتن /čam-rə-bayitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) چم ره بیتن /čamrə baytən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ۲) ←(ق) ؛ قص) چم ره بیتن /čamə-ra-baitan/ ؛

چفته - چقل/čafte-čeqol/ (ص.مر) : کنایه از: آدم های کج و معوج و معیوب .

س) چفت چقول /čaft-čeqol/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

چفته-چمن/čaftə-čamon/ (ص.مر) : .کنایه از: آدم کج و معوج . **نک** : چغوز .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛

چفته-دشنیین/čəftə-dəšəniyən/ (مص.مر) : پی ریزی کردن ساختمان یا دیوار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) شفته دکردن /šeftə-dakerdan/ ؛ اشر) چفته درختن /čeftə-deraxton/ ؛

چفته - رزک/čəftə-razak/ (ا.مر) : چفت و بست در- قفل کوچک در شامل زنجیر و حلقه .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ۲) چفته رزه /čəftə-razə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چفت -رزه /čeftə-razə/ ؛ ت) چفت رزه /čaftə rəzə/ ؛

چفت-هکاردن/čeft-həkārdən/ (مص.مر) :۱. جور کردن . ۲. تراز کردن تخته‌ها در نجّاری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) جفت هاکردن /jeft-häkerdən/ ؛ ق) چفت-هاکردن /čeft-häkerden/ ؛ با) چفت - هکردن /čeft-hakərdən/ ؛ ۲) چفت -هکردن /čəft-hakərdan/ ؛ ن) چفت - هاکردن /čəft-häkerdan/ ؛ ع) چفت-هاکردن /čeft-häkordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چفت-هکردن /čəft-hakərden/ ؛ اشر) چفت هاکتردن /čeft-häkoərdən/ ؛

چفچفک/čefčəfək/ (ا) : پستانک . **نک** : چفچفی

اغر) ←* ؛ ب) چفچفی /čafčafi/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ اشر) ←* ؛

چفچفی/čafčafi/ (ا) : پستانک . **نک** : پوستکی -

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

چفچفک .

اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ آ) ←* ؛ ن) ←*؛ اشر) چفچفه /čef-čefə/ ؛

چف-دکتن/čaf-dakətən/ (مص.مر) : **نک** : باددکتن .

ب) ←*؛ ق) چفت دکتن /čaft dakətən/ ؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) چب دکتن /čəb-dakətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ آک) ←* ؛

چفس/čafəs/ (ص) : متورّم- کسی که بدنش در اثر بیماری متورم شود .

ب) چفت - دکته /čaft-dakətə/ ؛ س) چفت دکت /-čaft dakət/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چب دار /čeb-dār/ ؛ ع) ←* ؛

چفسّن/čafessən/ (مص) : میک زدن-مکیدن . نک : بچوتن - بچفیین .بچفسن .

اغر) بچفتن /bačəftən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. بچفسّن /bačefessen/ ؛ با) ←* ؛ آ) بچفسّن /bačəfəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) بچتن /bačotan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) چووسن /čowvsən/ ؛ اشر) چفیدن /čafidan/ ؛

چفن/čafən/ (ص.نس) : ۱. هر چیز خیس و باد کرده .

ب) چفتل /čaftel/ ؛ ن) چبن /čəbən/ ؛ ع) ←(ب) ؛ ت) ←(ب) ؛

چفن/čafən/ (ص.نس) : آدم چاق و زرد رو .

ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چق/čəq/ (ا) : ۱. نی - نی ای که داخل آب روید . ۲. کنایه از : افراد لاغر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. لله - چق /lalə-čəq/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چقر /čaqar/ ؛

چقا/čoqā/ (ا) : ۱. پارچه ای که از پشم گوسفند بافند . ۲. کت پشمی چوپانی . **نک** : چخا .چغا ، چوخا

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) چوقا /čuqā/ ؛

چقن /ceqen/: زخم ناسوز

چک/čak/ (ا) : ۱. بلندی قد .۲. پا **نک** : پاچک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چک بلن /čak bəlan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چک/ček/ (ا) : زغال افروخته- زغال شعله‌ور، زغال افروخته ای که تکّه های سیاهرنگ در آن نمایان شود . **نک** : چغه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چک /ček/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چیک /čik/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ آک) بیر /bir/ ؛

چک/čək/ : ۱. نوک . ۲. بغل .

ت) ←* ؛

چک/čək/ (ا.مص) : ۱. ختنه کردن . ۲. ختنه کننده . **نک** : چیک - چیک ورین .

چک/ček/ (ا) : ۱. تپه‌ی کوچک . ۲. پلکان زمینی .

س) چک /čək/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ن) ←* ؛

چک/čək/ (ا) : مخفّف چکمه-چکمه‌ی نازک و شل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛

چک/čək/ (ا) : ۱. لبه‌ی کوه- قلّه‌ی کوه - چکاد . ۲. مخالف . ۳. پلکان .

اغر) چکله /čəkələ/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چک /ček/ ؛ با) ←* ؛ ن) چکات /čekāt/ ؛ ع) ←(ن) ؛

چک/čak/ (ا) : ۱. زائده . ۲. برآمده .

اغر) چیک /čik/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چوک /čuk/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ت) چکه /čəkə/ ؛

چک/čək/ (ا.ا.صو) : صدا- صدای شکستن یا به هم خوردن دو چیز با هم .

اغر) ۱.←* ، ۲. چمر /čəmər/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چک/čək/ (ص) : ۱. چابک- چالاک . ۲. تیز هوش .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چسک /česk/ ؛ پ) چاپوک /čāpuk/ ؛

چکا/čekā/ (ا) : اردک ماهی . نک : چکاب

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

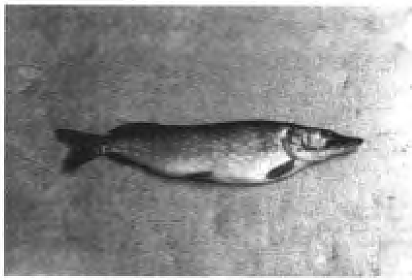
ب) چکاب /čəkāb/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چکـاب /čekāb/ ؛
با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ع) ←(ق) ؛

چکا/čekā/ (ا) : علفی درشالیزار که از «اُیارسلام» بلندتر و شبیه آن است . نک : اویار سلام – ایار سلام .

اغر) ←★ ؛ ب) ←★ ؛ س) ←★ ؛ ع) ←★ ؛

چکاب/čekāb/ (ا) : اردک ماهی .

ب) ←★ ؛ س) ←★ ؛ ق) ←★ ؛ آ) ←★ ؛ ن) ←★ ؛

چکاب

چکّاد/čakkād/ (ا) : سیلی .

اغر) چک /čak/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←★ ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

چکّاد - بزوئن/čakkād-bazuan/ (مص.مر) : ۱. سیلی زدن–کشیده زدن . ۲. کف زدن .

اغر) چک – بزئن /čak - bazoən/ ؛ ب) ←★ ؛ س) چـک بزوئن /čak - bazuən/ ؛ ق) چک – بزوئن /čak - bazuen/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چک – بزوئـن / čak - bazuan/ ؛ ن) ←★ ؛ ع) چک – بزان /čak - bəzān/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) چک – زئن /čak-zaan/ ؛ اشر) ←(س) ؛

چکاده/čakādə/ (ا.مک) : نام روستایی در بخش نشتای تنکابن .

چکازه/čekāzə/ (ا) : تعمیر شیروانی .

ن) ←★ ؛ ت) ←★ ؛

چکاس/čəkās/ (ا) : قلّه ی کوه– چکاد .

اغر) چکلـه /čəkələ/ ؛ ق) چکـوت /čekut/ ؛ ن) ←★ ؛ ع) چکا /čekā/ ؛ ت) چکات /čekāt/ ؛ پ) چکات /čakāt/ ؛

چک – اشکل/čak-eškəl/ : نک : حالتی از ایستادن .

با) ←★ ؛

چکّال/čak-kāl/ (ص.مر) : ۱. دیرشکن– گردوی دیر شکن گردویی که به راحتی از پوسته خارج نشود . ۲. سخت . نک : چکئول .

اغر) ←★ ؛ ب) ←★ ؛ س) چکـل /čekəl/ ؛ ق) چکّـه /čakke/ ؛

چکّال- بیین/čakkāl - biyən/ (مص.مر) : کنایه از: خسیس بودن .

اغر) ←★ ؛ ب) ←★ ؛ ق) چکّه – بیئن /čakke-bien/ ؛

چکام/čəkām/ (ا) : درز– شکاف .

اغر) ۱.←★ ، ۲. چکامه / čəkāmə/ ؛ ب) چاکمه /čākmə/ ؛

چکامه/čəkāmə/ (ا) : سوراخ– درز – شکاف .

اغر) ←★ ؛ ب) چاکه /čākə/ ؛

چکانده/čəkāndə/ (ا) : قطره .

اغر) ←★ ؛ ب) تپـه /təppə/ ؛ س) ۱. تپّـه /teppə/ ، ۲. چکـه /čekkə/ ؛ ق) چکّـه /čəkkə/ ؛ با) ۱. چـک /čək/ ، ۲.←(ق) ؛ آ) ۱.←(س) ، ۲. چیکّـه /čikkə/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) چکّه /čekkeh/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چکه /čekə/ ؛ اشر) ←(ع) ؛

چکانستن/čekānestən/ (مص) : ۱. ندانستن . ۲. بی نیاز بودن .

اغر) ←★ ؛ ب) ←★ ؛ س) چکنستن /čekenestən/ ؛ ق) چکنسّن /čəkenessen/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) بچکنسّن /bačkənnəssan/ ؛ قص) چکنسّن /čekenessan/ ؛ اشر) چخاستن /čexāstan/ ؛

چک – او/čak - ow/ (ا.مر) : آب چکیده از ماست یا پنیر .

ت) ←★ ؛

چک – اوّل/čake-avvəl/ (ا.مر) : دفعه ی اوّل– بار اوّل .

اغر) ←★ ؛ ق) اوّل چک /avvələ čak/ ؛

چکایتن/čakāytan/ (مص.مر) : ۱. برخـورد کـردن . ۲. بـه هدف اصابت کردن . ۳. مماس بودن .

اغر) چک – بییتن /čak-bayitən/ ؛ ب) چک–هایتن /-čak

/hāytən؛ س) ۱.←* ، ۲. چکایتن /čekāytən/ ؛ ق) چک هایتن /čak hāyten/ ؛ با) چک – هیتن /čak-hay-tən/ ؛ آ) چک-هیتن /čak - hay tan/ ؛ ن) ۱. چک هایتن /čak hāytan/ ، ۲. چک هیتن /čak hitan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛

چکاییت /čakāeit/ (ص.مف) : برخورد کرده– برخورد سطحی، آرام و آهسته .

اغر) چک بییته /čak-bayitə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. چکاییت /čekāit/ ؛ ق) چک هاییت /čak hāit/ ؛ با) چک – هییت /čak-ha-it/ ؛ آ) چکییت /čakayit/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ پ) چکیه /čakih/ ؛

چکّل /čakkoəl/ (ا) : گردوی سخت پوست .

ب) چکّول /čakkol/ ؛ اشر) ←* ؛

چک – بییتن /čak-bayitən/ (مص.مر) : برخورد کردن . نک : چکایتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

چک – بوین /ček-banveyan/ (مص.مر) : دشمنی پیدا کردن -کینه جوگشتن .

ن) چک-بویین /čək-bavəyan/ ؛ ت) چک بئن /čəkabaan/ ؛

چک-بخاردن /čak-bəxārdən/ (مص.مر) : ۱. ناگهان – برخورد ناگهانی و غیر مترقّبه – به صورت ناخواسته روبرو شدن با شخص یا گروهی . ۲. تماس اندک دو چیز با هم . ۳. سیلی خوردن .

اغر) ←* ؛ ب) ۱. چک – هایتن /čak-hāy tən/ ، ۲. چک به چک /čak-bə-čak/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) چک – بخردن /čak-baxərdən/ ؛ آ) چک-هایتن /čak-hāytan/ ؛ ن) چک – هایتن /ček-hāyten/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(آ) ؛

چک- بزان /ček-bezān/ (مص.مر) : نک : جیک-بزئن .

ق) جیک بزوئن /jik bazuən/ ؛ ع) ←* ؛

چک- بزئن /čak-bazoən/ (مص.مر) : سیلی زدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چک بزوئن /čak-bazuen/ ؛ ق) چک بزوئن /čakbazuən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چکّاد-بزوئن /čakkād-bazuan/ ؛ ع) چک- بزان /čak-bəzān/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چک – زئن /čak-zaan/ ؛ اشر) ←(ق) ؛

چک بزوئن /čak bazuen/: ۱. پاگذاشتن ۲. قدم زدن .

چک-بکشین /čak-bakešiyən/ (مص.مر) : ۱. قد کشیدن . ۲. تفرّج کردن. نک : بگردستن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چک – بکشیین /čak-bakšiyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چک بکشین /čak-bakəšeyan/ ؛

چک- بلن /čak-bələn/ (ص.مر) : پادراز– کشیده قامت .

اغر) ←* ؛ ب) بلندِ چک /bələnde-čak/ ؛ س) ۱. چک بلند /čak-bələnd/ ، ۲. بلند چک /bələnd-čak/ ؛ ق) چوچک /ču čak/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چک – بلن /čak-bəlan/ ؛ ع) بلن چک /bəlan-čak/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چک بلند /čakbland/ ؛

چک-بلند /čak-bələnd/ (ا.مر) : ۱. چوب پا . ۲. نوعی پرنده ی مهاجر با پاهای بسیار بلند . نک : دراز چک .

اغر) ۱.←* ، ۲. قلم پا /qaləm-pā/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چوچک /čučak/ ؛ با) ←* ؛ آ) چک – بلن /čak-belan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) بلن چک /belan-čak/ ؛ قص) ←(آ) ؛

چک – بمئن /čāk-b əmoən/ (مص.مر) : ۱. پادادن . ۲. گیر آمدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چک بمئن /čak-bemoən/ ؛ ب) ←* ؛ ن) چک – بخاردن /čak-baxārdan/ ؛

چک – بموئن /čak-bəmoən/ (مص.مر) : ۱. پیش آمدن موقعیت مناسب . ۲. به دست آمدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چنگ – بموئن /čang-bemuen/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چنگ – بیموئن /čang-bimuan/ ؛ ع) چنگ – بمان /čang-bemān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چنگ – امن /čeng-oman/ ؛

چک – بند /čak-band/ (ص.فا) : شکسته بند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چک–ون /čak-van/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) چک – بن /čak-ban/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چک-بندی /čak-bandi/ (ا.مص) : شکسته بندی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چک و نی /čak

/vanni ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چک - ونّی /čak-vanni/ ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛

چک - بوین/ček-banveyan/ (مص.مر) : دشمنی پیدا کردن -کینه جوگشتن .

ن) چک-بوین /čək-bavəyan/ ؛ ت) چک بئن /čəkabaan/ ؛

چک به چک/čak bəčak/ (ا.مر) :

از انواع بازی های بومی که روش اجرای آن به شرح زیر است: دو نفر در کنار هم به پشت روی زمین دراز می کشند به گونه ای که پای راست آن‌ها در کنار هم قرار می‌گیرد. پاها را به صورت عمود بالا آورده در هم قلّاب می‌کنند . بازیکنان دست ها را بر زمین می نهند تا نقطه‌ی اتکای آن‌ها باشد. هر یک از دو بازیکن با فشار بدن سعی می‌کند به کمک نیروی پایی که قلّاب پای رقیب شده ، حریفش را به سمت خود کشیده و برگرداند. دست ها در بر گرداندن طرف مقابل دخالتی ندارند. کسی که با قدرت پا و اندامش حریفش را سروته کند به عنوان برنده اعلام می‌شود.

چک - بیاردن/čak-biyārdən/ (مص.مر) : به چنگ آوردن– به دست آوردن . نک : چنگ بیاردن

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. چنگ بیاردن /čank-biyārdən/ ؛ ق) چنگ-بیاردن /čang-biyārden/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چنگ - بیاردن /čang-biyārdan/ ؛ ع) چنگ-بیردن /čang-beyardan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چنگ آردن /čəngārdən/ ؛

چک - پا/čake-pā/ (ا.مر) : تورم ماهیچه ای – گرفتگی ماهیچه ای با . نک : بلنگ .

اغر) سگ باد /sag bād/ ؛ ب) ۱. چک - باد /čak-bād/ ، ۲. باد /bād/ ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) چک - باد /čak-bād/ ؛ ت) چک- باد /čakə-bād/ ؛ آک) چیکه باد /čikə-bād/ ؛

چک - پرسی/ček-pərsi/ (ا.مص) : ۱. کنجکاوی . ۲. پرس و جوی بیش از حد . ۳. از زیر زبان حرف کشیدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) چکه - پرسی /čeke-persi/ ؛ با) چکل - پرسی /čəkəl-pərsi/ ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) چک پرس /čəkə-pərs/ ؛ اشر) چک پرسی /čeke-persi/ ؛ آک) چیک پرسی /čik-porsi/ ؛

چک-پرسی- هاکردن/čək-pərsi-hākerdan/ (مص.مر) : کنجکاوی بی اندازه – سوال پیچ کردن . نک : چک پرسی هکاردن .

چک- پرسی-هکاردن/čək-pərsi-həkārdən/ (مص.مر) : پرس و جو کردن بیش از اندازه – فضولی کردن . نک : بپرسیین .

اغر) ۱.←** ، ۲. چک پرسی کاردن /čək-pərsi-kārdən/ ؛ ب) چک پرسی هکاردن /čək-pərsi-həkārdən/ ؛ س) چک پرسی هاکردن /čək-persi-hākerdən/ ؛ ق) چک پرسی هاکردن /čəkə persi hākerden/ ؛ با) چکل پرسی هکردن /čəkəl-persi-hakərdən/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) چک پرسی هاکردن /čək-pərsi-hākerdan/ ؛ ت) چک پرسیتن /čəkə pərsaytən/ ؛ اشر) چک پرسی هاکئردن /ček-persi-hākoərdən/ ؛ پ) پرسیتن /pursitan/ ؛

چک – په-بزوئن/čakə-pe-bazuan/ (مص.مر) : دست و پا زدن – تلاش مذبوحانه . نک : پاچک پا چک بزوئن .چک و به

س) چک په بزوئن /čakə-pe-bazuən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

چک - پی/čak-pəy/ (ا.مر) : عقب پا – پشت پا انداختن . نک : پچک .

اغر) په چک /pe-čak/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چکه په /čakə-pə/ ؛ ق) پکاب /pəkāb/ ؛ با) ۱.←(س) ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) پس پا /pase-pā/ ؛ آک) ←** ؛

چکت/čekət/ (ا) : صخره – صخره های دندانه دار و مضرس .

اغر) چکل /čəkəl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چکل /čekel/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) چکات /čəkāt/ ؛ ع) ←** ؛ ت) چکو /čəku/ ؛ اشر) ←(ق) ؛ پ) چکات /čakāt/ ؛

چکت/čokot/ (ص) : ۱. آبله گون . ۲. زندگی . ۳. رنگ خرمایی گوسفند درمنطقه‌ی آمل . نک : برجی .

اغر)چکّو /čakku/ ؛ب)چکوت /čakut/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ←** ؛ ت)چکوت /čəkut/ ؛ اشر) ←** ؛

چک - چک/čək-čək/ (ا.مر/ق.ز) : ۱. به هنگام . ۲. درست به اندازه . ۳. قطره قطره . نک : جریک جریک - چرچر .

اغر) ۱.←* ، ۲. چکاچک /čəkāčək/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. چکـه - چکـه /čəkkə-čəkkə/ ؛ ع) چکّه چکّه /čəkkə-čəkkə/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←(ع) ؛

چک-چک-پشت-بیشتن/čake-čake-pešt-biestən/ (مص.مر) : ۱. پا روی پا گذاشتن . ۲. کنایه از: احساس مسئولیّت نکردن بی توجّه بودن .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چک-چک-پی/čak-čakə-pəy/ (ا.مص) : پا روی پا انداختن .

س) چک چکـه پشت /čak-čakə-pəšt/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) چک - چک - پـه /čak-čakə-pe/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چـک-پشـت-چـک-بنیـان /čake-pešt-čak-baniyā/ ؛ ت) چک-چک-سرنئن /čak-čak-sarnaan/ ؛

چک چک وارش/čək - čəkə- vārəš/ (ا.مر) : باران اندک و آرام .

آ) ←* ؛

چک-چک-هاکردن/čak-čak-hākərdan/ (مص.مر) : به گوش رسیدن صدای شکستن شاخه یا چوب .

اغر) چک-چک /čək-čək/ ؛ ب) ←* ؛ س) چـک چـک هـاکردن /čək-čək-hākerdən/ ؛ ق) چک چک هـاکردن /čək-čək-hākərdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) چـک-چـک-هکـردن /čək-čək-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) چـک چک هکردن /čak-čak-hakərdən/ ؛

چک چکه روزی/čək- čəkə - ruzi/ (ا.مر) : روزی و در آمد اندک .

آ) ←* ؛

چک - چکی/čək-čəki/ (ص.نس) : ۱. هر چیزی که صدای غیر متعارف دهد . ۲. اسباب بازی بچّه ها- نوعی اسباب بازی . ۳. نیم بند .

اغر) ۱.←* ، ۲. چک چکی /čak čaki/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

چک - چکی/čak-čaki/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. لاغر . ۲. آدم بی ثبات . ۳. نر و ماده‌ی دکمه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چک-چکی/čak-čaki/ (ا.مر) : چمباتمه- دو زانو . نک : چندک - چغتیین .

اغر) چندلوک /čəndəluk/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. جک - جکی /jak-jaki/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. چـک-چـک /čək-čəki/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ ع) چـک چکی /čək-čəki/ ؛ قص) چـوک چوکـی /čuk-čuki/ ؛ ت) چوک سر /čuk-sar/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

چک-چکی - هنیشتن/čak-čaki-həništen/ (مص.مر) : ۱. نشستن بر دو زانو . ۲. چمباتمه نشستن . نک : پرچونگ - چغیتن بزان .

اغر) چندلوک بزئـن /čəndəluk-bazoən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چک-چکی-هکاردن /čak-čaki-həkārdən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چـک-چکـی - هنیشـتن /čak-čaki-hənistan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چـک-چکی - بنیشـتن /ček-čeki-banistan/ ؛ قص) چوک چوکـی هنیشـتن /čuk-čuki-hənistan/ ؛ ت) چوک - سر- نیشـتن /čuke-sar-ništen/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

چک چیشت/čakə čišt/ (ا.مر) : نمـایش آغـازین کشـتی لوچو .

ن) ←* ؛

چک-چینه/ček-činə/ (ا.مر) : دانه‌چینی‌ماکیان. دانـه‌های ریز که به عنوان دانه‌ی ماکیان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چینه بخـردن /činə baxərdən/ ؛ ن) چینه بخاردن /čina baxārdan/ ؛

چکد/čəkəd/ (ا) : ۱. پرتگاه بالای کوه . ۲. تپّه ی کوچک . نک : چکاد .

اغر) چکلـه /čəkələ/ ؛ ق) چکوت /čekut/ ؛ ن) چکـات /čekāt/ ؛ ع) ←* ؛ ت) چکاد /čekād/ ؛

چک داله کا/čak- dālə- kā/ (ا.مر) : نوعی بازی محلی .

ب) چک دله کا /čakdələkā/ ؛ ن) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

چـک درازی/dərāzi – čak/ (ق.حــا/ا.مــر) : حــالتی از نشستن. که بر اساس آن پا ها بر روی زمین دراز شود.

ق) ←** ؛ آک) میرزا سگ وار /vār – sag – mirzā/ ؛

چک دکتن/čək dakətən/ (مص.مــر/ا.مـر) : ۱. برخاستن صدای خفیف و کنایه از: اتّفاق افتادن . ۲. کنایه از: بـه دست آوردن فرصت .

ق) ←** ؛ آ) ←** ؛

چک – دکتن/čək-dakətən/ (مص.مر) : ۱. اتفاق افتــادن– اتفّاقی . ۲. صدای شکستن چیزی که خطــری از ایـن صدا القا گردد .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) چک دکتن /čak dakətan/ ؛ ت) چک – هتن /čak-həten/ ؛

چک – دکته/čək-dakətə/ (ص.مف) : ۱. احساس خطــر– صدای خطر . ۲. شایع شده . ۳. اتّفاق .

اغر) چو–دکتــه /čo-dakətə/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) چو–دکته /ču-dakətə/ ؛ آ) چو–دکته /ču-dakətə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ت) چودکته /čowdakətə/ ؛ آک) چـو دکتـه /čo-dakatə/ ؛

چکر/čəkər/ (ص) : چاق .

با) چغر /čeqer/ ؛

چکر/čeker/ (ا) : شاخه ی تیزی که باعث پـاره‌گی لبـاس گردد . **نک** : جونگر .جنگر.

اغر) ۱. چنـگر /čangər/ ، ۲. جنـگر /jəngər/ ؛ ب) چنـگر /čəngər/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←** ، ۲. چنـگر /čangər/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ب) ؛ ت) چـر /čer/ ؛

چکر/čakər/ (ص) : لاغر اندام و بلند قد . **نک** : چغور .

اغــر) ←** ؛ ب) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چغــــر /čaqar/ ؛ ع) چکر /čakar/ ؛ قص) ←(ن) ؛

چکر/čeker/ (ا) : ۱. زائده هــای بافـه ی نـی . ۲. بوتــه ی شالی که انبوه نباشد .

ع) چکر /čakar/ ؛

چکر/čakar/ (ا) : جارویی که از به هم بستن شـاخه هــای نازک درست شود . **نک** : اشکر ساجه .

با) ←** ؛ ن) ←** ؛

ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

چکره/čakərə/ (ا) : ۱. فاصله‌ی بین زانو تا انتهای ران . ۲. فاصله ی زانو و مچ پا . **نک** : پاچه گل .بروپی

ع) ۱.←** ، ۲. چکــره /čakrə/ ؛ ت) ۱.←** ، ۲. چکــره /čakrə/ ؛

چک زئن/čak-zaan/ (مص.مر) : دست زدن .

ع) چکّه بزان /čakkə bəzān/ ؛ ت) ←** ؛

چک – سر/čak-sar/ (ا.مر) : ۱. چمباتمــه . ۲. مــدّت کـم . **نک** : چک چکی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) چک چکــی /čak-čaki/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) چـک چکــی /čəkčəki/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) چوک چوک /čuk-čuki/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) چندلوک /čendeluk/ ؛

چک سر/čak sar/ (ا.مر) : ۱. پاچّه‌ی شلوار . ۲. مچ پا . **نک** : پاچه .

ع) ←** ؛

چک – سر- کشتی/čak-sar-kəšti/ (ا.مر) : نوعــی کشـتی محلّی که در آن تنها از فنون پا استفاده شود .

با) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

چک-سر-هرسّائن/čak-sar-hərəssāan/ (مص.مر) : سرپـــا ایستادن– قیام کردن .

اغر) چک سرهرســتائن /čak-sar-hərəstāən/ ؛ ب) چـک–ســر–هرســـتائن /čake-sar-hərəstāən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) چک–سر–اسّان /čak-sar-essān/ ؛ ت) چک–سراسّن /čak-sar-essan/ ؛

چک-سر–هنیشتن/čak-sar-həništən/ (مص.مر) : بـر روی پا نشستن– چمباتمه زدن .

اغر) ←** ؛ ب) چک–سر–هنیشــتن /čake-sar-həništən/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـــا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) چک – سـر– نیشـتن /čak-sar-ništan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چک –سر–نیشتن /čak-sar-ništen/ ؛ آک) چیک سرنیشتن /čik-sar-ništan/ ؛

چک-سری/čak-sari/ (ص.نس) : ۱. سرپایی . ۲. کنایه از:

توقّف کوتاه مدّت .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ بـا) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ اَک) چیک سری /cik-sari/ ؛

چک-سری-شلوار /čak-sari-šelvār/ (ا.مر) : نوعی شلوار تنگ مخصوص کشتی گیران محلّی .

س) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ ت) ← * ؛

چک سری کشتی /čak - sari - kəšti/ (ا.مر) : نوعی کشتی محلی که درآن کشتی گیر بعد از سرشاخ شدن از فنون پا استفاده کند .

ن) ← * ؛ اَک) ← * ؛

چکسّن /čakəssan/ (مص) : چکیدن . **نک** : بچکسّن .

اغر) بچکییـن /bačəkiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) چکّـه هاکردن /čəkkə hākərdən/ ؛ با) ← * ؛ آ) بچکسّن /bačə-kəssan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ← * ؛ اشر) بچکییـن /bačekiyən/ ؛

چکسن-پکسن /čak-san-paksan/ (ا.مص) : ۱. سروته چیزی را هم آوردن– چرب زبانی کردن . ۲. با سرهم بندی و سرعت کاری را صورت دادن .

اغر) چخسن پخسن /čoxsan-poxsan/ ؛ ب) چکسن پکسن /čaksan-paksan/ ؛ ق) ← * ؛ بـا) ← * ؛ آ) ← * ؛ قص) ← * ؛ اشر) چکسن پکسن هاکردن /čok san-pok-san-hākoərdən/ ؛

چک – کاردن /čak-kārdən/ (مص.مر) : ۱. به هدف خوردن – اصابت کردن تصادم ۲. مماس بودن . **نک** : بن بییتن .

اغر) ← * ؛ ب) چک-بییتن /čak-baitən/ ؛ آ) چک-هایتن /čak-hāytan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛

چک کال – آغوز /čak-kāl-āquz/ (ا.مر) : گردوی سخت پوست .

اغر) چکّال-جز /čakkāl-joz/ ؛ ب) ← * ؛ س) چکل آغوز /čekəl-āqoz/ ؛ ق) کوچک /kučk/ ؛ ت) کچ /koč/ ؛

چک-کر /čak-kar/ (ص.فا) : میانجی دعوا .

ن) ← * ؛

چک کشه /čak - kašə/ (ا.مر) : حالتی از نشستن .

ق) ← * ؛

چک – کشی /čak-kaši/ (ا.مص) : ۱. جا انداختن پای در رفته توسط شکسته بند . ۲. کنایه از: زنبارگی و بی ناموسی . **نک** : چک ون .

س) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛

چکک-هدائن /čakək-hədāən/ (مص.مر) : ۱. پشت پازدن– زیر پا را خالی کردن . ۲. واژگون کردن .

ب) ← * ؛ س) پاچک هدائن /pā-čak-hedāən/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛

چک- کی /čak-ki/ : به طرف چپ .

اغر) چپکی /čapəki/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ بـا) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛

چک – گیتن /čak-gitan/ (مص.مر) : ۱. پا گذاشتن . ۲. گرفتار شدن . ۳. مماس شدن .

ق) چک – هایتن /čak-hāyten/ ؛ با) چک – هیتن /čak-haytən/ ؛ آ) چک – هیتن /čak-haytan/ ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ قص) چک هایتن /čak-hāytan/ ؛

چکّل /čakkol/ (ا) : ۱. گردوی سخت پوست . ۲. کنایه از: افراد سفت وسخت . **نک** : چکئول .

اغر) چکال /čakkāl/ ؛ ب) ← * ؛ س) چکل /čekel/ ؛ ق) چکّه /čakkə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ت) کچ /koč/ ؛ اشر) چکئل /čakkoəl/ ؛

چکل /čekel/ (ا) : ۱. شاخه های درخت . ۲. زائده .

ق) ۱. ← * ، ۲. چلّـه /čallə/ ؛ بـا) ← * ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ← * ؛ ت) چکل /čəkəl/ ؛ اَک) چکل /čakal/ ؛

چکل /čokol/ (ا.مص) : چلاندن رخت برای شستشو .

ع) ← * ؛

چکل /čekel/ (ا) : ۱. گوشه‌ی بیرونی خانه های روستایی . ۲. محلّ اتّصال دو چوب بلند در ساختن دیوار خانه های روستایی .

ت) ← * ؛

چکـل /čekəl/ (ا) : ۱. تخته سنگ بزرگ– خرسنگ – صخره . ۲. بخش های سنگی کوه . ۳. بخشی از کوه که به صورت زائده در آید .

← *) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن)
۱. چکلد /čəkād/ ، ۲. چکات /čəkāt/ ؛ ت) ←* ؛

چکلاب/čekəlāb/ (ا) : **نک** : پوچلی .

س) ←* ؛ با) ۱. ←* ، ۲. کچلاب /kəčlāb/ ؛ آ) کچلاب /kəčlāb/ ؛ ع) کچلاب /kočəlāb/ ؛

چکل –بزوئن/čekəl-bazuən/ (مص.مر) : پاشاندن خاک به وسیله‌ی مرغ . ۲. جستجو کردن

اغر) چکل – پشو–هدائن /čəkəl-pəšo-hədāən/ ؛ ب) ←اغر) ؛ س) بچکلستن /bečkelestən/ ؛ ق) چکل پکل هاکردن /čəkəl pəkəl hākərdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. ←ق) ، ۲. ←س) ؛ ن) چکل – بزوئن /čəkəl-bazuan/ ؛ قص) پابشکال /pā-bəškāl/ ؛ اشر) چنگول بزوئن /čangul-bazoən/ ؛

چکل – بند/čekəl-band/ (ا.مک) : ۱. منطقه ای بین راه «بالا جادّه» و «درازنو» در استراباد غربی . ۲. ابتدای شیب صخره .

اغر) ←* ؛

چکل – پر/čəkəl-par/ (ا.مر) : محوطه ای که اطراف آن صخره باشد و گوسفندان در آن جای گیرند .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چکل – پرسی – کاردن/čəkəl-pərsi-kārdən/ (مص.مر) : پرس و جوی بی مورد و بی اندازه . **نک** : چک پرسی هاکردن .

اغر) ←* ؛ اشر) چکه پرسی کئردن /čeka-persi-koərdən/ ؛

چکل – پره/čəkəl-parə/ (ا.مر) : آغل صخره‌ای و محصور شده‌ی گوسفندان .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛

چکل – پشو/čəkəl-pəšo/ (ا.مص) : زیرو روکردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دچکل بچکل /dəčkəl bəčkəl/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←ق) ؛ ن) بچکلسّن /bač kəlassan/ ؛ قص) پش پشو /peš-pesu/ ؛

چکل – پشو هدائن/čəkəl-pəšo-hədāən/ (مص.مر) : ۱. زیرو رو کردن . ۲. ریشه یابی کردن . ۳. بازکردن گره های پشم و پنبه . **نک** : بچکلیین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←ق) ؛ ن) ←ق) ؛ قص) پش پشوهاکردن /pəš-pəšu-hākerdan/ ؛

چکل – پشو – هکاردن/čəkəl-pəšo-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. به هم ریختن و زیر و روکردن جایی . ۲. ورجه و ورجه کردن . **نک** : پرپشو .

اغر) ←* ؛ ب) پش پشو بزوئن /pəš-pəso-bazuən/ ؛ س) ←ب) ؛ ق) دچکل بچکل هاکردن /dəčkəl bəčkəl hākərden/ ؛ با) ←ق) ؛ آ) ←ق) ؛ ن) ←ق) ؛ ع) پش پشو هاکردن /poš pošo hākordan/ ؛ قص) پش پشو هاکردن /pəš-pəšu-kākardan/ ؛

چکل–چپلار/čəkəl-čəplār/ (ا.مک) : کوهی سنگی و صخره ای در هزار جریب بهشهر .

چکل – چندن/čəkəl - čandan/ (ا.مر) : تخته سنگ .

ب) ←* ؛

چکل–زرد–کمر/čekəle-zardə-kəmər/ (ا.مک) : کوهی که در سی و نه کیلومتری جنوب خاوری گرگان قرار دارد و ۲۱۱۲ متر ارتفاع آن است .

چکل–سر/čəkəl-sar/ (ا.مک) : منطقه ای بین راه بالا جادّه و درازنو در استر آباد غربی .

اغر) ←* ؛

چک لش/čaklaš/ (ا.مص) : لج کردن .

اشر) چک لشته /čake laštə/ ؛

چکلم/čəkəlom/ (ا) : ۱. نوک – منقار . ۲. قلّاب .

اغر) ۱. تکلم /təkəlom/ ، ۲. تکلام /təkəlām/ ؛ ب) ۱. ←* ، ۲. تکلم /tokolom/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. چکلوم /čeklum/ ، ۲. چکوم /čekum/ ؛ با) ۱. ←ق) ، ۲. تکلوم /təklum/ ؛ آ) تکلوم /təklum/ ؛

چکله/čəkələ/ (ص) : ۱. بی سرو پا . ۲. حبّه – یک حبّه سیر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چکّه /čekkə/ ؛ با) ←* ؛ ن) چکّه /čəkkə/ ؛ ع) چکله /čokolə/ ؛ قص) ←ن) ؛ آک) چتم /čatam/ ؛

چکله/čekəkə/ (ا) : مغز گردویی که کامل و بدون آنکه خرد شود، بیرون آید .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چــکه /čəkə/ ؛ ق) چکّــه /čəkkə/ ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) چکله /čokolə/ ؛

چکل - هاکردن/čekel-hākerdan/ (مص.مر) : کنده شدن زمین و خاک توسّط منقار و پنجه ی مرغ .

اغر) چکل پشــو /čəkəl-pəšo/ ؛ ب) چکـل پشـوهکاردن /čəkəl-pəšo-həkārdən/ ؛ ق) پچکـــل هـــاکردن /pəčkəl hākərdən/ ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) پـــی چکل هـاکردن /pəyčəkəl hākərdan/ ؛ ع) چکـل هـاکردن /čokol hākordan/ ؛ آک) چیک زنی /čik-zani/ ؛

چکل ها کردن/čekel - hākerdan/ (مص.مر) : جدا کـردن بذر جوانه زده از هم .
آ) ←* ؛

چکل – هدائن/čekəl-hədāən/ (مص.مر) : ۱. ور رفتن . ۲. چیزی را تکان دادن . ۳. کنده شدن و جدا شدن تکّه‌ای از تنه‌ی جسمی .

اغر) بچکلییـن /bačkəliyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) بچکلستن /bečkəlestən/ ؛ ق) ←* ؛ بـــــــا) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) چکل چکل هادائن /čəkəl-čəkəl hādāən/ ؛

چکلـه - هکـاردن/čəkələ-həkārdən/ (مـص.مـر) : ۱. در آوردن مغز گردو از پوسته . ۲. حبّه کردن سیر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چکـه بزوئـن /čəkə-bazuən/ ؛ ق) چکـه بزوئـن /čəkkə bazuən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. چکّــه هکـردن /čəkkə-hakərden/ ؛ آ) چکّــه–هکــردن /čəkkə-hakərdan/ ؛ ن) چکّـه –هـاکردن /čəkkə-hākərdan/ ؛ ت) چکه– هکردن /čeke-hakerden/ ؛

چکلی/čekəli/ (ا/ا.مص) : ۱. نوک هر چـیزی . ۲. صخره ای سنگی. ۳. زیر و رو کردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چکلـه /čəkələ/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چیکّلـه /čikkəle/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چکلیدن/čəkəlidən/ (مص) : کندن – سوراخ کردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. بچکلیین /bačkəliyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(اغـر) ؛ ن) بچکــالنین /bačkālənian/ ؛ ع) بچکالین /bačəkāleyan/ ؛

چکلی - هادائن/čəkəli-hādāən// (مص.مر) : ۱. در رفتـن . ۲. سیخونک دادن . ۳. تحریک کردن .

ب) نخلـی هدائـن /nəxəli-hədāən/ ؛ ق) چکلـی هدائـن /čəkəli hədāən/ ؛ با) ←(ب) ؛ قص) چکلی هدائن /čəkeli-hedāan/ ؛

چک ماس/čak - mās/ (ص.مر) : پرچانه .
ن) ←* ؛

چک مال/čeka-māl/ (ا.مر) : گوسفندی که چوپان اصلـی همراه آن نبوده و نزد چوپان دیگری نگهداری شود .
ت) ←* ؛

چک-مایی/čak-māei/ (ا.مص) : چهار دست و پاره رفتن. کودکـان. آغـاز حرکـت و راه رفتـن کودکـان . نـک : چارچنگ‌لی–چار چنگ‌ی.

اغر) ۱. چار چنگلی /čār-čangəli/ ، ۲. چارپــورک /čār-puk/ ؛ ب) ←* ؛ س) چنگ ماله /čang-mālə/ ؛ ق) چنگه ماله /čangə mālə/ ؛ با) چک و پکی /čaku-pəki/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛

چک-مس/čak-mas/ : ۱. پرچانه . ۲. الکی خوش .

اغر) پرچنــه /pər-čanə/ ؛ ب) پـرچونـه /pər-čunə/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) پچاک لامـیزه /pečākə lāmizə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چک-مسّی-هاکردن/čak-massi-hākərdan/ (مـص.مـر) : ۱. پرچانگی کردن . ۲.الکی خوش بودن

اغر) چنه بکشـیین /čanə-bakəšiyən/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. چونه بکشیین /čunə-bakšiən/ ؛ ق) چونــه درازی هـاکردن /čune derāzi hākerden/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. چـک-مسّــی-هکردن /čak-massi-hakərdən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چک-مین/čak-miyən/ (ا.مـر) : میـان دوپـا - کنایـه از: آلت تناسلی مرد یا زن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چـک-میـان /čak-meyān/ ؛ ب) چـک-میــون /čak-miyon/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چــک مـــن /čakəmen/ ؛ با) چک-میون /čakə-miyun/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ ع) چک مین /čakə-meyan/ ؛

چک-میون/čak-myon/ (ا.مـر) : کشـاله ی ران . نـک : چک مین.

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ب) ←**؛ س) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) چک میـن /čakmeyən/ ؛ ت) چک مئن /čakə meən/ ؛

چکن/čəkən/ (ص) : ریزان–ریزش .

ب) ←**؛ با) ←**؛ آک) چیکّه /čikkə/ ؛

چکن/čakan/ (ا) : آرواره .

ب) چنه /čanə/ ؛ س) ←(ب)؛ ق) چونه /čunə/ ؛ با) ←(ق)؛ آ) ←(ق)؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛ قص) چنه /čonə/ ؛ ت) ←**؛ اشر) ←(ب)؛ آک) چکن /čakan/ ؛

چکن–بزان/čakan-bezān/ (مص.مر) : پرچانگی کردن . نک : چک مستی هاکردن .

اغر) ۱. پرچنگی /pər-čanəgi/ ، ۲. چنه بکشیین /čanə bakəšiyən/ ؛ ب) چنه بکشیین /čanə-bakšiyən/ ؛ س) ←(ب)؛ ق) چونه بزوئن /čunə bazuən/ ؛ با) ←(ق)؛ آ) ←(ق)؛ ن) چونه بکتندین /čunə baktenidn/ ؛ ع) ←**؛ قص) چونه بزوئن /čunə-bazuan/ ؛ ت) چکن–زئن /čaken-zaan/ ؛ آک) چکن زنی /čakan-zani/ ؛

چکن–بن/čakan-ban/ (ا.مر) : ۱. پوزه بند . ۲. روشی برای قانع ساختن آدم های پرچانه .

اغر) چنه وند /čanə vand/ ؛ ب) ←(اغر)؛ س) ←(اغر)؛ ق) چونه ون /čunə van/ ؛ با) ←(ق)؛ آ) ←(ق)؛ ن) ←(ق)؛ ع) ←**؛ قص) ←(ق)؛

چکن ولندی/čakən vəlandi/ (ا.مص) : شکلک درآوردن بادهان .

ع) چکن ولو /čakan volo/ ؛ ت) ←**؛

چکن–ولو/čakan-volo/ (ا.مص) : شکلک درآوردن .

ع) ←**؛ ت) چکن ولندی /čakən vəlandi/ ؛

چکنه/čekənə/ (ا) : ۱. به طور معمول گوسفندان کمتر از پنج رأس را گویند . ۲. کم . ۳. گوسفندی امانتی که صاحبش آن را نزد چوبان به امانت گذارد . نک : چکه مال .

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ ق) ۱. چکی–مال /čakimāl/ ، ۲. چکی /čaki/ ؛ با) ←(ق)؛ اشر) ←**؛

چکنی/čakəney/ : برای چه می خواهی ؟–می خواهی چه کنی؟ .

ع) چی هاکنه /či-hākonə/ ؛ ت) ←**؛

چکنی/čakeni/ (ص) : ۱. پرچانه . ۲. الکی خوش . نک : چک مس .

اغر) پرچنه /pər-čanə/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. پرچونه /pər-čunə/ ؛ ق) ←(ب)؛ با) ←(ب)؛ آ) ←(ب)؛ ن) ←(ب)؛ قص) ←(ب)؛ ت) ←**؛

چکو/čaku/ (ا) : ۱. خس و خاشاک . ۲. خرمن . ۳. غلاف پوک و بی دانه . نک : اشاک .

ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛ قص) چرده /čardə/ ؛ ت) چکو /čəku/ ؛ اشر) چکّو /čakku/ ؛

چکّو/čakku/ (ا) : ۱. شکوفه ی درختان جنگلی . ۲. به وعده وفا نکردن . ۳. به موقع سرکار حاضر نشدن . ۴. جوانه .

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ اشر) ←**؛

چک و بال – زن/čak-o-bāl-zan/ (ص.فا) : ۱. کسی که دست و بال زند . ۲. کسی که تلاش مذبوحانه کند . ۳. در حال مرگ .

ب) چک و بال – زن /čak-o-bāl-zan/ ؛ س) ←(ب)؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←(ب)؛ ن) چک ولینگ بزوئن /čak oling bazuan/ ؛ ع) چنگ و لنیگ بزان /čango-ling-bezān/ ؛ آک) ←**؛

چک و پک/čək-o-pək/ : به اندازه – نه کم نه زیاد .

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ ق) چکوچک /čəkuček/ ؛ ن) ←**؛

چک و په/čak-o-pe/ (ا.مر /ا.مص) : ۱. دست و پا . ۲. تلاش مذبوحانه .

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) چک په /čakəpə/ ؛ ن) چک و پی /čakopəy/ ؛ ع) ←**؛ قص) چک و پا /čak-o-pā/ ؛ ت) ←(قص)؛

چک و په هاکردن/čak-o-pe-hākərden/ (مص.مر) : پا به پا شدن در اثر هیجان .

ب) چک و په هکاردن /čako-pe-həkārdən/ ؛ ق) این چک اون چک هاکردن /inčak on čak hākərdən/ ؛ آ) چک

و په هکردن /čako-pe-hakərdan/ ؛

چک و پی-بزئن/čak-o-pəy-bazoən/ (مص.مر) : ۱. دست و پا زدن – پا فشاری در کارهـا . ۲. تـلاش مذبوحانـه نمودن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چک-بـال-بزئـن /čak-bāl-bazoən/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. چـک و پـه بزوئـن /čako-pe-bazuən/ ؛ س) چک و په بزوئن /čak-o-pə-bazuən/ ؛ ق) چک و په بزوئـن /čaku-pəbazuen/ ؛ با) ←* ؛ آ) چک پـه بزوئـن /čakə pə/ bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) چـک و پـا بزوئـن /-čak-o-pā/ bazoan/ ؛

چکوت/čekut/ (ا) : ۱. تپّه‌ی کوچک . ۲. آثار به جا مـانده ی آبله بر صورت . نک : چکود

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) چکـات /čəkāt/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) چکـوت /čəkut/ ؛ پ) چکـات /čakāt/ ؛

چک و - چمر/čək-o-čəmər/ (ا.مر) : سروصدا– صدا .

اغر) ←* ؛ ب) چک-چمـر /čək-čəmər/ ؛ س) ←* ؛ ق) چکّ بلـر /čakkə bəlar/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چک و چمر /čako-čemər/ ؛

چک-و-چونه-بزان/čak-o-čunə-bəzān/ (مص.مر) : چانه زدن .

اغر) چنه-بزئن /čanə-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چـک و چونـه بزوئـن /čak-o-čunə-bazuən/ ؛ ق) چونـه بزوئـن /čunəbazuən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چک و چونـه بزوئن /čako čunə-bazuan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) چونـه بزوئـن /čunə-bazuan/ ؛ ت) چانه – زن /čānə-zaan/ ؛ اشر) چک وچونه /ček-o-čunə/ ؛

چـک و چیـک/čak-o-čik/ (ا.مـر) : سـروصدای هنـگام سوختن هیزم تر .

ب) چـرک-چـیریک /čərak-čirik/ ؛ س) چـرک چریـک /čərak-čərik/ ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) چریک چریک /čərik-čərik/ ؛ قص) ←(ع) ؛

چکـود/čakud/ (ص.ا/.مک) : ۱. آبلـه رو . ۲. نـام کوهـی سرسبز در شیرگاه .

اغر) ۱. چکو /čaku/ ، ۲. چکّوک /čakkuk/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. افله چکوت /oflə-čakut/ ؛ ق) چکوت /čakut/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) چکـت /čokot/ ؛ ت) چکـوت /čekut/ ؛ آک) چوکوت –چوکوت /čokot-čokot/ ؛

چکّوش/čakkuš/ (ا) : چکّش .

اغـر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چکـــوش /čakuš/ ؛ س) چکـــوش /čakuš/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←(س) ؛ ت) چکّوش /čəkkuš/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) چوکوش /čukuš/ ؛ پ) چاکوش /čākoš/ ؛ او) چکوش /čakuš/ ؛

چکّوشی/čakkuši/ (ص.نـس) : ۱. ضربـات تنـد و پیـاپی چکّش – . ۲. سخنان پی در پی و تند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چکوشـی /čakuši/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) چکوشی /čakuši/ ؛

چکوک/čakuk/ (ص) : آبله رو . نک : آبله چکوت .

اغر) ←* ؛ ب) چکوت /čakut/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ۱.←(ب) ، ۲. چکـود /čakud/ ؛ ع) چکـت /čokot/ ؛ ت) چکوت /čkut/ ؛ آک) چوکوت /čukut/ ؛

چکول/čakul/ (ص) : دهاتی . روستایی

چکوم/čakum/ : منقار پرنده .

اغـر) ۱. تکـلام /təkəlām/ ، ۲. تکلـــم /təkəlom/ ؛ ب) چکلوم /čəklom/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. چکوم /čekum/ ؛ ق) چکلـــوم /čəklum/ ؛ بـا) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) تکّلـــوم /təkkəlum/ ؛

چک ون/čakvan/ (ص.فا) : شکسته بند .

اغر) ۱.←* ، ۲. چـک-ونـد /čak-vand/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چک-بن /čak-ban/ ؛ س) چک بنـد /čak-band/ ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ قص) ←(س) ؛

چکّو-هاکردن/čakku-hākərdən/ (مـص.مـر) : ۱. جوانـه زدن درخت . ۲. غلاف توخالی بـه بـار آوردن . ۳. بـه هدر رفتن برنج در هنگام خرمن کوبی .

اغـر) ۱.←* ، ۲. چکوکـاردن /čaku-kārdən/ ؛ ب) چکّـو-هکاردن /čakku-həkārdən/ ؛ س) چکو-بزوئن /-čaku/

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائمشهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

/bazuən ؛ ق) چکّـو-هـاکردن /čakku-hākerden/ ؛ بـا) چکّو-هکـردن /čakku-hakərden/ ؛ آ) ←** ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲.←** ؛

چکّه/čekkə/ (ا) : دانه ای از یک بوته . مانند : سیر .

اغر) چکله /čəkələ/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ س) چکـه /čekə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) چکـه /čəkə/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) چکّه /čekkə/ ؛

چکّه/čakkə/ (ص) : ۱. سر سخت . ۲. چسـت و چـابک – دلیر . ۳. هوچی . **نک** : جک .

اغر) چکّال /čakkāl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

چکه/čakə/ : کنار و گوشه .

ب) چاکـه /čākə/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) چـک /čək/ ؛

چکّه/čəkkə/ : مغز گردو یا سیر یا هر چیز مانند آن .

اغـر) چکلـه /čəkələ/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) چکـه /čəkkə/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) چکـه /čekə/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) چکّه /čekkə/ ؛

چکّه/čakkə/ (ا.V.مص) : کف زدن– دست زدن .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ اشـر) ←** ؛ آک) چیکال /čikāl/ ؛

چکّه/čekkə/ (ا) : ۱. آب جاری ۲ . قطره آب . **نـک** : اتـپ – چره .

اغـر) ۱.←** ، ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) چکّـه /čəkkə/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

چکه/čekə/ (ا) : شاخه .

ت) ←** ؛

چـک-هـادائن/čak-hādāan/ (مـص.مـر) : ۱. گیـردادن– چسباندن . ۲. ضربه زدن . ۳. پادادن .

اغر) چک هدائن / čak-hədāən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) چـک هدائـن /ček-hədāen/ ؛ با) ←(اغـر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ع) چک هادان /čak hādān/ ؛ قص) ←** ؛

چک هاده/čak-hāde/ (ف.امر) : گیربده – بچسبان – ضربه بزن–مماس کن .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چـک هـاده /ček-hādə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) چک هـده / čak hade/ ؛ ن) ←** ؛ع) چک هادان /čak-hādān/ ؛ قص) ←** ؛

چک هارسّیین/čək hāressiyən/ (مص.مر) : دخالت بی جا – فضولی کردن .

ق) ←** ؛

چک هاکردن/čak hākərdan/ (مص.مـر) : پیشگیری از نزاع .

اغر) چک بخاردن /čak bəxārdən/ ؛ آ) چـک هیتـن /čak haytan/ ؛ ن) ←** ؛

چک هاکن/čak hāken/ (ف.امر) : جدا کن– سوا کن .

اغر) چک هکان /čak həkān/ ؛ ب) چکّـه هکـن /čəkkə-həkon/ ؛ آ) چک هایر /čak hāyr/ ؛ع) ←** ؛

چک-هایتن/čak-hāytən/ (مـص.مـر) : ممـاس شـدن– برخورد کردن .

اغر) چک بییتن /čak bayitən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) چک هیتن /čak haytan/ ؛ ن) ←** ؛ قص) ←(آ) ؛

چکّه برش/čakkə-bəroš/ (ا.مص) : کف زدن یـک سـره و دسته جمعی .

اغر) ←** ؛ ب) چکّه-رش /čakkə-roš/ ؛ س) چکّه بـرش /čakkə-baroš/ ؛ ق) چکّـه-سـروش /čakke-seruš/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) چکّه – زنـن /čakkə-zanon/ ؛ قص) چکّه بزن /čakke-bazən/ ؛ ت) چک-زئن /čak-zoen/ ؛ اشر) چکّه برش /čakkə-bəreš/ ؛

چکّه-بزئن/čakkə-bazoən/ (مص.مر) : دست زدن – کـف زدن .

اغر) ←** ؛ ب) چکّه-بزئن /čakkə-bazoən/ ؛ س) چکّـه-بزوئن /čakkə-bazuən/ ؛ ق) چکّه بزوئـن /čakkəbazuən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چکّه بزوئـن /čakkə-bazuan/ ؛ع) چکّه-بزان /čakkə-bezān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چک-زئـن /čak-zaen/ ؛ اشر) چکّه بزوئن /čakkə-bazoən/ ؛

چکّه-بلر/čakkə-bəler/ (ا.مص) : کف زدن دسته جمعی – شادی به همراه کف زدن و چرخیدن .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ذ،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) چکّه سما /čakkə-səmā/ ؛ ع) چکّه-بزان /čakke-bezān/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چک-زئن /čak-zaan/ ؛ اشر) چکّه برش /čakkə-bereš/ ؛

چکّه چکّه/čəkkə-čekkə/ (ا.مر) : باران اشک .

ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چکه-چیشت/čakə-čišt/ (ا.مر) : نمایش آغازین کشتی لوچو -حرکات رزمی پیش از سرشاخ شدن .

ن) ←* ؛

چکك-هدائه/ček-hədāə/ (ص.مر) : ۱. انبوه،انباشته، پر ،سر شار . مملو.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چکّه-دوسّن/čəkkə-davəssan/ (مص.مر) : دانه بستن برخی از محصولات مانند سیر .

س) چکه دوستن /čekə-davestən/ ؛ ق) چکّه دوسّن /čəkkədavəssən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) دونه دوسّن /dunə-davessan/ ؛ ت) چکه دبسن /čəkədabəsan/ ؛

چکّه-زن/čakkə-zan/ (ص.فا) : ۱. هلهله کننده- کف زننده .۲. شادی کنان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چک زن /čak-zən/ ؛

چکّه-سما/čakkə-səmā/ (ا.مر) : ۱. رقص مازندرانی و سمایِ محلّی تبری . ۲. لاک سری سما . **نک** : لاک سری سما .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چکّه سما /čakkə-samā/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چکك هکاردن/čak-hekārdən/ (مص.مر) : اصابت کردن- برخورد کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چک هیتن /čak hitən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چک هیتن /čak-haytan/ ؛ ن) چک بیتن /čak baytan/ ؛ قص) ←(آ) ؛

چکه-مال/čeka-māl/ (ا.مر) : گوسفندی امانی که صاحبش نزد چوپانی به امانت گذارد- تعداد چند رأس گاو و یا گوسفند که به طور موقّت نزد چوپان یا گالش به امانت باشد .

اغر) چکنه مال /čəkənə-māl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چلکه مال /čelkə-māl/ ؛ ق) چکی-مال /čaki-māl/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ت) ←* ؛

چکّه هاکئردن/čakkə-hākoərdan/ (مص.مر) : به هم زدن - زیرورو‌کردن-بازکردن چیز به هم بافته . **نک** : چکّه هاکردن .

اشر) ←* ؛

چکّه-هاکردن/čəkkə-hākərdan/ (مص.مر) : دانه دانه کردن- چکّه کردن .

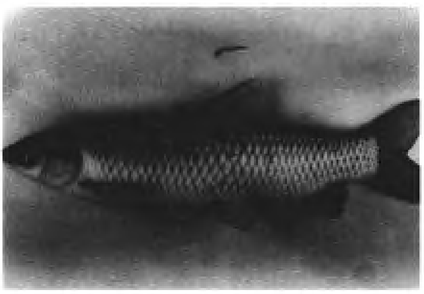
اغر) چکله - هکاردن /čəkələ-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) چکّه هاکردن /čəkkə-hākərdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چکه-هاکردن /čeke-hākordan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) چکه هکردن /čəke-hakərdən/ ؛

چکّه-هاکردن/čəkkə-hākerdan/ (مص.مر) : چکیدن . **نک** : بچکستن - چکسن .

ب) بچکستن /bačəkəstən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) چیکّه هکردن /čikkə hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛

چکّی/čakki/ (ا) : ماهی کپور متوسّط .

ب) ←* ؛ با) چکی /čeki/ ؛

چکّی

چکی/čaki/ (ا) : خرید کلّی یک سر ی اجناس و کا لاها ..

اغر) ←* ؛ ب) ۱. چکّی /čakki/ ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←(ب)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

؛ با) ←** ؛

چکّیده/čakkidə/ (ا) : نخ پنبه .

اشر) ←** ؛

چکیده ماس/čakidə-mās/ (ا.مر) : ماست کیسه ای و آب گرفته . **نک** : کیسه ماس .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چکیده ماست /čekidə-māst/ ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) سـفته مـاس /seftə-mās/ ؛ ت) بچکنـدن مـاس /bačikandena-mās/ ؛ اشر) ماست چکیـده /māst-čekidə/ ؛ آک) ←** ؛

چکیز/čakiz/ (ص) : بز یک تا دو ساله . **نک** : بزکاهار .

ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) چبش /čabəš/ ؛ اشر) چبـش /čabeš/ ؛

چگ/čag/ (ا) : پا . **نک** : چک .

آک) چیک /čik/ ؛

چگ-کش/čag-kaš/ (ص.فا) : ۱. شکسته بند استخوان . ۲. کنایه از: زن باره . **نک** : چک کش .

با) ←** ؛ آ) چک ون /čakvan/ ؛ ن) ←** ؛

چگ مایی/čag māiy/ (ا.مص) : چهار دست و پا راه رفتن . نک : چک مایی

اغر) چارپوک /čār-puk/ ؛ ب) ←** ؛ ق) چنـگ مالـه /čangəmālə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چک مـایی /čak māyi/ ؛ ن) ←** ؛ ع) چار چنگلی /čār čangeli/ ؛ قص) ←(ع) ؛

چگیز/čagiz/ (ص) : بز دوساله‌ای که هنوز نزاییده باشد . **نک** : چکیز .

چل/čal/ (ا) : قسمتی از آسیاب که پره به آن وصـل مـی شود .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

چـل/čel/ (ا.مک) : از توابع دهستان میان‌رود بـالای شهرستان نور .

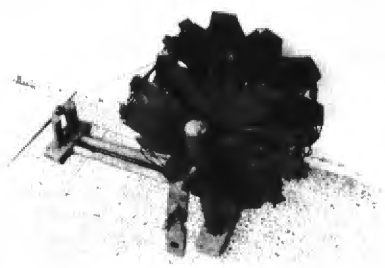
چل/čəl/ (ا) : ۱. تکان - تکان ناگهانی . ۲. هول و هراس- دلهره . .۳. روغن حیوانات حرام گوشت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ع)

چلب /čalb/ ؛

چـل/čal/ (ا) : ۱. چـرخ نـخ ریسی . ۲. چـرخ دوّار بـرای کشیدن آب از چاه . ۳. میانه‌ی قلیان .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ پ) چل /čal/ ؛

چل

چل/čəl/ (ا) : چمنزار همراه با پستی و بلندی و چاله های کوچک که در آن ها آب انباشته شده باشد .

ب) چال /čāl/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

چل/čəl/ (ا) : مخفّف چلّه به معنی : شاخه .

اغر) ۱.←** ، ۲. چلّه /čəllə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←** ، ۲.←(اغـر) ؛ ق) چلّـه /čelle/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ ع) چله /čeleh/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

چـل/čal/ (ا) : ۱. دنبـه ی آب کـرده . ۲. چربـی . **نـک** : اوبوی پی .

ت) ←** ؛

چل/čal/ : گیاهی است

ب) ←** ؛ ت) ←** ؛

چل/čal/ (ا) : میانه‌ی قلیان با نی و میلاب .

ق) ←** ؛

چل/čel/ (ص.ش) : چهل .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ پ) چـهل /čehal/ ؛

چلا/čelā/ (ا) : ۱. نور . ۲. نور آغازین صبح- سپیده‌ی صبح ۳. چراغ .

با) ←* ؛

چلا/čelā/ (ا) : ۱. نامی برای سگ. ۲. چراغ . ۳. شکسته- خرد شده .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چلاب/čəlāb/ (ا.مک) : چلـو، نـام روستایی در آمـل کـه خاندان چلاویان منسوب به آن هستند .

چلاجور/čalā-jur/ (ا.مک) : نام دهکده ای در ناحیه بیرون بشم از دهستان کلارستاق چالوس .

چلاس-بدائن/čelās-badāan/ (مص.مر) : مخفی کـردن- از دید خارج کردن .

ن) ←* ؛

چلاس بدائن/čəlās - badāan/ (مص.مر) : بند کردن .

ن) ←* ؛

چلاس-بده/čəlās-bade/ (ف.امر) : مخفی کن- در سوراخ پنهان کن .

ن) ←* ؛

چلاسر/čelāsar/ (ا.مک) : روستایی از توابع شهرستان تنکابن .

چلاک/čelāk/ (ص) : فرز و چابک . چالاک .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ قص) چابک /čabək/ ؛ ت)←(قص)؛

چلاک/čelāk/ (ا) : جام کوچک- ظروف کوچک حلبی . نک :چلک

ب) چلک /čalək/ ؛ س) ←(ب) ؛

چـل اویی/čal-oi/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در جوار روستای لاشک کجور .

چلاویان/čelāviyān/ :

از طوایفی که فرمانروایی مختصر و کوچکی را در بخشـهایی از کوهستان های آمل تشکیل داده و منسوب به چلاوکنونی در شهرستان آملند. شاخص ترین فرمانروایان چلاوی، افراسیاب چلاوی و پسرش اسکندرشیخی است.

چلب/čalb/ (ص) : ۱. روان- ۲. لغزنده .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ گ) ←* ؛ پ) چرپ /čarp/ ؛ او) روغنه /roqana/ ؛

چلب/čəlb/ (ا) : ۱. بچه ی شیرخوار . ۲. میوه های کوچک و نارس .

اغر) چلیک /čəlik/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چلیک /čelik/ ؛ با) چلّیک /čellik/ ؛ آ) چلّیک /čəllik/ ؛ ع) چلقات /čelqāt/ ؛ ت) ←(ع) ؛

چلب/čalb/ (ص) : چرب .

اغر) ۱.←* ، ۲. چرب /čarb/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ق) چلب /čalb/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) چرب /čarb/ ؛ اشر) ←* ؛ پ) چرپ /čarb/ ؛

چل باک/čalebāk/ (ا.مر) : جسمی گوی مانند که میانه ی چرخ نخ ریسی قرار دارد و از ادوات دستگاه بافندگی سنّتی است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چل دیک /čal-dik/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛

چل بال/čale-bāl/ (ا.مر) : دسته ی چرخ نخ ریسی -دسته چل .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

چلب-چلی/čalbe-čəli/ (مص.مر) : چیز خیلی چرب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چلب او-چیلی /čalb-o-čili/ ؛ ق) چلبون /čalbun/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) چلبوک /čalbuk/ ؛ ن) چلب و چلیب /čalbo-čəlib/ ؛ ع) چلپ-چلی /čalp-čali/ ؛ قص) چرب و چوری /čarb-o-čuri/ ؛ ت) چل چربی / čalə-čarbi/ ؛

چل بخاردن/čəl-bəxārdən/ (مص.مر) : شوکه شدن- تکان ناگهانی .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چل بخاردن /čəl-bəxārdən/ ؛ س) چل بخاردن /čəl-baxārdən/ ؛ ق) چل بخردن /čəl baxərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛

چل - بخارده/čəl-bəxārdə/ (ص.مف) : ۱. تکان خورده . ۲. هول کرده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چل بخرده /čəl-baxerdə/ ؛ ق) چلّک بخرده /čəllək baxərdeh/ ؛ با) ←(ق) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چل-بزئن/c̄əl-bazoən/ (مص.مر) : تکاندن .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چل بزوئن /c̄əl-bazoən/ ؛ س) چل بزوئن /c̄əl-bazuən/ ؛ ق) چلّک بزوئن /c̄əllək bazuən/ ؛ با) ←(ق) ؛

چلبک/c̄albək/ (ص.نس) : دارای چربی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چلبک /c̄albek/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. چربون /c̄ar-bun/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲. چلبوک /c̄albuk/ ؛ ن) چلبک /c̄albak/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) چربک /c̄arbak/ ؛

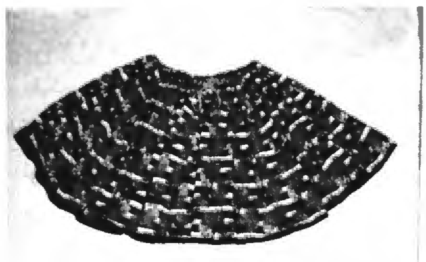
چل بل/bal – c̄al/ (ا.مک) : از مراتع نشتای شهر عباس آباد .

چل بند/c̄al - band/ (ا.مر) : پارچه ای سرخ رنگ همانند : لنگ که روی آن در فاصله ی معین، منگوله دار است .

س) ←* ؛

چل بند/c̄el-band/ (ا.مر) : دامنی پرچین و پلّه ای که رقّاصان حرفه ای به هنگام رقصیدن می پوشیدند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چل بند

چلبوک/c̄albuk/ (ص.نس) : ۱. خوراک پر روغن . ۲. لباس روغنی و کثیف .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. چربون /c̄ar-bun/ ؛ آ) ←* ؛ ن) چلبک /c̄albak/ ؛ع) چلب و چر /c̄alboc̄or/ ؛ قص) چرب /c̄arb/ ؛

چلبه/c̄ələbə/ (ا.مک) : کوهی به ارتفاع ۲۸۴۰ متر در علی آباد کتول .

چلب - هاکردن/c̄alb-hākərdan/ (مص.مر) : چرب کردن– روغن مالی کردن – کنایه از: رشوه دادن .

اغر) ۱. چلپ هکاردن /c̄alp həkārdən/ ، ۲. چرب کاردن /c̄arb kārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چلب - هاکردن /c̄alb-hākerdən/ ؛ با) چلپ هکردن /c̄alp-hakərdən/ ؛ آ) چلپ هکردن /c̄alp-hakərdan/ ؛ ن) چلب هاکردن /c̄alb-hākərdan/ ؛ع) چلب هاکردن /c̄alb-hākordan/ ؛ قص) چرب هاکردن /c̄arb-hākerdan/ ؛ ت) چرب هکردن /c̄arb-hakordən/ ؛ اشر) چلب هاکئردن /c̄alb-hākoərdən/ ؛ پ) چرپ کرتن /c̄arpkartan/ ؛

چل به چل/c̄el-bə-c̄el/ (ا.مص) : ۱. کشمکش ۲. کشیدن چیزی از دو طرف آن .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چلبه سینه/c̄albə-sinə/ (ا.مر) : چربی های طرفین جناغ سینه‌ی انسان و حیوان . **نک** : چلب سینه .

ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چلبی/c̄albi/ (ا) : چربی .

اغر) ۱.←* ، ۲. چربی /c̄arbi/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چلبی /c̄albi/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) چلپیه /c̄alpih/ ؛

چلبی-دار/c̄albi-dār/ (ص.مر) : چرب– دارای چربی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) چربی دار /dār-c̄arbi/ ؛ پ) چلبی- هومند /c̄albi-hōmand/ ؛

چلبی-دله/c̄əlbi-dələ/ (ا.مر) : از انواع گردو . **نک** : بادامی آغوز .

ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چل – پاچ/c̄al-pāc̄/ (ا.مص) : پاشیدن و ترشّح مایعات در اثر ضربه ای که به ظرف محتوی مایعات وارد آید . نک ، پتلّوش.

اغر) شلپّاس / šelappās ؛ ب) شلپ /šəlap/ ؛ ق) چپوک /c̄apuk/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ت) ۱.←* ، ۲. چلپاچ /c̄elpāc̄/ ؛ | ک) ←* ؛

چلپاس/c̄alpās/ (ا) : مارمولک .

آک) چوچار /čočar/ ؛

چلپاس

چلّپاس/čəlappās/ (ا.صو) : صدای ریختن آب .
اغر) ۱.←* ، ۲. شلپّاس /šelappās/ ؛ ب) شلپ شلپ /šəlap-šəlap/ ؛ س) شلپ شلپ /šelap-šelap/ ؛ ق) چلپ چلپ /čəlapčəlep/ ؛ با) چلّپه /čəlppə/ ؛ آ) چلپّه چلپّه /čəlappə čəlappə/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) چلپ چلیپ /čəlap-čelip/ ؛ قص) ←* ؛ ت) چلپاچ /čelpāč/ ؛

چلپاسه/čalpāsə/ (ا.مر) :
بافته‌ی تارهای بلند پوست درخت نم دار که از آن جهت آویزان کردن برخی اشیا و ادوات استفاده کنند. و نیز به خاطر خاصیت پاک کنندگی ، جهت شستشو نیز مورد استفاده قرار گیرد. در زبان تبری به آن چلما čalmā نیز می‌گویند.**نک** : نمدار .

چل پیی/čel-pəi/ (ا.مص) : کنار زائو نشستن در شش شب اوّل زایمان .
ب) چلّه شو /čəllə-šo/ ؛ ق) چلّ‌پی /čelle-pei/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. چلّه پیی /čəllə-pəi/ ؛ آ) چلّه‌شو /čəllə-šu/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) چلّه پی /čəllə pay/ ؛

چل-پیی-شو/čəl-pəi-šo/ : شب‌هایی که اقوام و بستگان زائو در کنارش باشند .
با) چله-پیی-شو /čələ-pai-šu/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) چلّه پی شو /čellə pay sow/ ؛

چلب پرته/čalb-pertə/ (ا.مر) : از انواع مرهم مخلوط با ، روغن و زرد چوبه که روی پنبه مالیده و بر گلو گذارند .
ب) چلب پلیته /čalb-pəlitə/ ؛

چل-پر/čal-par/ (ا.مر) : پره ی چرخ نخ ریسی -از اجزای دستگاه سنّتی نخ ریسی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چله پر /čaləpar/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

چلپر-بزوئن/čelpar-bazuan/ (مص.مر) : تلمبه زدن تلم جهت تبدیل ماست به دوغ . **نک** : پرهدائن - تلم .
ب) پرهدائن /par-hədāən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چل - پرها کردن/čal-par hākərdan/ (مص.مر) : کنایه از : به آسانی بر حریف غلبه یافتن .
اغر) چل-پرهکاردن /čal-par həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چل و پر هاکردن /čal-o-par-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چل پرهاکردن /čal-par-hākordan/ ؛

چلپک/čāalpek/ : مرهمی که برای گلو درد به کار می برند (این مرهم شامل خمیر آب پز شده با آمیخته ی روغن است که بر گلو ببندند ، یا روی «کورک» یا دمل می نهند تا زود سرباز کند . نک :کورک
ب) ←* ؛ س) چلپک /čelpek/ ؛ ق) چلپی /čalpi/ ؛ ن) چلپک / čal pak/ ؛ ع) ←(ن) ؛

چلپک/čəlpək/ (ا) : نانی نازک و گرد که کمی از نان لواش ضخیم تر است .
ب) ←* ؛

چل - په/čalə-pə/ (ص.مر) : باب طبع- سازگار - دلخواه و مورد علاقه .
اغر) چم-په /čam-pe/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) چم پی /čampəy/ ؛

چلپّه-چلپّه/čelappə-čelappə/ (ا.صو) : صدای بوسه زدن . صدای بوسه
ب) ←* ؛ س) چپّه چپّه /čappə-čappə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چلپ چلپ /čəlap čəlap/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛

چل - تا/čal-tā/ (ا.مر) : نخ دوک نخ ریسی در پارچه بافی

سنّتی .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

چل تاس/čel-tās/ (ا.مر) : جـامی از مـس کـه بر روی آن آیات قرآنی حک شده و در اوّلین استحمام نوزاد بـا آن روی او آب ریزند . **نک** : تاس .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشـر) ←** ؛ آک) ←** ؛

چل تاس

چل-تخم/čel-toxm/ (ص.مر/ش.ج) : نوعی ناسزا کـه بـه معنی حرام زاده است .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛آ) چـل تخـم /čel-təxm/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←** ؛

چل-تیر/čale-tir/ (ا.مر) : محور چرخ نخ ریسی .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. هارینگنه /häringəna/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

چل -تیره/čel-tirə/ (ا.مر) : تیغ آفتاب . **نک** : آفتاب .
اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ قص) چل تیغه /čəl-tiqə/ ؛

چل-تیکّه/čel-tikkə/ (ا.مـر) : پـارچـه ای کـه از بـه هـم دوختن چند تکّه‌ی رنگارنگ درست کنند .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشـر) ←** ؛ آک) ←** ؛

چل تیکه/čeltikə/ (ا.مک) : مرتع و کشتزاری نزدیک کوهپر کجور .
ن) ←** ؛

چل تیلا/čal-tilā/ (ا.مر) : چوبی بلند با سری قلّـاب گونـه که به وسیله ی آن ظرف آب را از چاه بیرون آورند .
اغر) چل تیلّاغ /čal-tillāq/ ؛ ب) ←** ؛ ق) تلا /təlā/ ؛ با) چل گیرک /čal - girək/ ؛

چل -چاپ/čel-čāp/ (ا.مر) : دروغ بزرگ و شاخ دار .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) کل چـاپ /čāp-kal/ ؛ ن) چاپ و غراب /čāpo qərāb/ ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛

چل چـاپ بـزان/čələ-čāp-bəzān/ (مـص.مـر) : ۱. دروغ بزرگ گفتن . ۲. سخن ناراست انتشار دادن .
اغر) چل چـاپ بزئـن /čel-čāp-bazoən/ ؛ ب) چـل چـاب بزوئن /čel-čāb-bazuən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چاپ -بزوئـن /čap-bazuen/ ؛ با) کل-چاپ-بزوئن /čal-čāp-bazuən/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چل چاپ بزوئـن /čələ-čāb-bazuan/ ؛ع) ←** ؛ قص) چل چاب بزوئن /čel-čāb-bazuan/ ؛ ت) چاب زئن /čāb-zaan/ ؛

چل - چاق/čele-čāq/ : **نک** : پل پلی بویین .
ت) ←** ؛

چل - چرخ/čele-čarx/ (ا.مر) : چرخ پشم ریسی . **نـک** : چلیجه .
اغر) چل /čal/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

چل-چشمه/čel-češmə/ (ا.مـک) : نـام ارتفـاعی در سـواد کوه.

چلچلا/čəlčəlā/ (ا) : پرستو -چلچله .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) چلچلـه /čelčələ/ ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←** ؛

چلچلایی/čəlčəlāei/ (ا) : گیاهی صحرایـی کـه خوراکـی است .
ب) ←** ؛ اشر) چلچلا /čelčəlā/ ؛

چلـچلا- دستـی/čelčelā-dasti/ (ا.مر) : از انـواع قـارچ

خوراکی .

با) ←* ؛

چلچلاک/čel - čelāk/ (ا.مر) : پرستو .

ب) چل چلا /čel-čelā/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ع) ←* ؛

چل چلی/čel-čeli/ (ص.مر) : ۱. تازه راه افتاده . ۲. کسی که در راه رفتن تعادل ندارد . ۳. کسی که هنگام راه رفتن از نفس بیفتد . ۴. کسی که در مرز چهل سالگی قرار بگیرد.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چل-چله /čal-čaləh/ ؛ قص) ←* ؛ ت) چل چل /čal-čal/؛

چلچلی/čəlčəli/ : مرتعی در روستای خلین در علی آباد کتول .

چل چلی/čəl-čəli/ (ا.مک) : ۱. کوهی در جنوب باختری شهرستان کتول که به ارتفاع ۲۱۲۳ متر است . ۲. از مراتع واقع در مایان علی آباد کتول .

چل چو/čəle-ču/ (ا.مر) : سرشاخه ی درخت که از آن هیزم گیرند. خار و خاشاک سرشاخه‌های خشک و خرد شده‌ی درخت . **نک** : اشکی - اشکر .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چوچل /ču-čəl/ ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ق) ۱. چله چو /čeleču/ ، ۲.←(ب) ؛ با) ۱.←(اغر) ، ۲.←(ب) ؛ آ) ۱. چل چو /čələču/ ، ۲.←(با) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ ع) چک چو /čakoču/ ؛ ت) چو /ču/ ؛

چل چو/čələčo/ (ا) : شایعه .

اغر) چو /čo/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) هوچو /hučo/ ؛ ن) ←* ؛ ت) چو /čow/ ؛

چلّخ/čelləx/ (ص) : ۱. کنایه از : بی دست و پا ۲. افلیج ۳. آدم درب و داغان .

اغر) چلاغ /čəlāq/ ؛ ب) ۱. چلخ /čalox/ ، ۲. چلخ /čəlox/ ؛ ق) چلخ /čaləx/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ قص) چلغ /čeleq/ ؛ اشر) چلق /čeloq/ ؛

چلّخ-بویین/čəlləx-baviyan/ (مص.مر) : ۱. کز کردن- جمع شدن . ۲. افلیج شدن . ۳. شکسته شدن اعضای بدن و آسیب دیدگی جدّی که مانع از تحرّک فرد آسیب دیده شود .

اغر) چلاغ بویین /čəlāq-baviyən/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. چلخ بویین /čəlox-baviyən/ ؛ س) جلق بیّن /jeleq-bayyən/ ؛ ق) چلخ بیّن /čələx bayyən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛

چل خس/čel-xəs/ (ص.مر) : ۱. آدم قد کوتاه . ۲. نوعی پرنده کوچک و بی رنگ به اندازه چکاوک . نک :چال خوس.

ب) چال خوس /čal xos/ ؛ س) چال خس /čal-xəs/ ؛ ق) چخس /čəxəs/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(س) ؛

چل خمن/čel-xaman/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در مسیر مالرو سی سنگان به کجور در نوشهر .

چل خیسی//čəl-xisi (ا.مص) : ۱. چسبندگی . ۲. خمیر شدن نان یا برنج .

ب) ۱.←* ، ۲. چلمه خیسی /čalmə-xisi/ ؛

چل دختر/čel-doxtər/ (ا.مک) : از ارتفاعات بخش یا نه سر واقع در هزار جریب بهشهر .

چل-دختر-شهر/čel-doxtar-šahr/ (ا.مک) : شهری نابود شده در لنگای تنکابن .

چل در/čel-dar/ (ا.مک) : ۱. چهل در . ۲. دارالعماره‌ی میر عبدالله خان که در میدان بار فروش ده یا بابل کنونی بوده است .

ق) چل دری /čal dari/ ؛ با) ←* ؛

چل-دوک/čal-duk/ (ا.مر) : دوک چهارپر پشم ریسی .

اغر) چل-دیک /čal-dik/ ؛ ب) چله - دیک /čale-dik/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چل دیک /čaldik/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چلگ /čelag/ ؛

چل - دین/čel-din/ (ا.مک) : کشتزاری در شهرستان کردکوی .

چل دین تپّه/čel-din-tappə/ (ا.مک) : تپّه ای دست ساز و قدیمی در حوالی قره تپّه‌ی بهشهر .

چلر/čəler/ (ا) : ۱. درخت راش از تیره ی بلوط . ۲. از انواع گیاهان خود رو . ۳. درخت پرشاخه که شاخه های آن به اطراف پراکنده شده باشد . **نک** : چاتر .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

س) چلر /čaler/ ؛ ق) ۱. چلر /čelər/ ، ۲.←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چل - زوون/čel-zəvun/ (ص.مر) : زبـان دراز– آدم زبـان باز .

اغر) ۱.←* ، ۲. چـل - زوان /čel-zəvān/ ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) چل زبان /čel-zebān/ ؛

چلزّی/čaləzzi/ (ا) : از ابزارهای دستگاه نخ ریسی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چل - دیک /čaldik/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←(ق) ؛

چلستان/čəlestān/ (ا.مک) : کوهـی در ارتفاعـات جنوبـی منطقه ی کرد کوی به ارتفاع ۲۷۵۹ متر .

چل-سـر-بشـوردن/čel-sar-bašurdan/ (مـص.مـر) : بـه گرمابه رفتن زائو و نوزادش ، چهل روز پس از زایمان .

اغر) چـل-چلـه-بزئـن /čel-čələ-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چل بزوئـن /čel-bazuən/ ؛ ق) چلّـه - بزوئـن /čelle-bazuen/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) چلّه-بشـوردن /čəllə-bašurdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چلّـه-شـور /čellə-šur/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(ع) ؛

چلسک - بدائن/čələsk-badāan/ (مص.مر) : تحـت فشـار قرار دادن– منگنه کردن .

ق) چـم-هدائـن /čem-hedāen/ ؛ با) چـم-هدائـن /čəm-hədaan/ ؛ آ) چم-هدائن /čəm-hədāan/ ؛ ن) ←* ؛

چل-سنگ/čale-sang/ (ا.مر) : ۱. سنگی که در نخ ریسـی به کار رود . ۲. تخته سنگی کـه روی آن دانـه هـایی مثل گردو و سیر و......را می سایند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. چـل سـنگ /čal-sang/ ؛ ق) چله-سـنگ /čale-sang/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ۱. چل سنگ /čalasang/ ، ۲. بنه سنگ /benəsang/ ؛

چل-سوزن/čəl-suzən/ (ا.مر) : آبکـش برنـج – صـافی . نک : اوکش – آبکش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ابکش /ābkaš/ ؛ آک)چلوسوزن /čelo-suzan/ ؛

چلشک/čaləšk/ : سوراخ سوراخ .

ق) ←* ؛

چلشک هایتن/čeləšk hāytan/ (مص.مـر) : فشـرده شـدن دست یا پا در لا به لای چیزی .

ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

چلغات/čelqāt/ (ا) : نوزاد . کودک تازه به دنیا آمـده . نـک ، **چلیک.**

ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چل-فس/čal-fəs/ (ص.مر) : پرخواب .

ب) خسمبه /xosəmbə/ ؛ ق) ۱. خسـا /xəsā/ ، ۲. خسـمّه /xesemma/ ؛ با) چل خس /čəl-xəs/ ؛

چلق/čalq/ (ص) : کوچکتر .

ب) چلیک /čəlik/ ؛ ق) چلخ /čelex/ ؛ با) چلـخ /čələx/ ؛ آ) ←(با) ؛

چلـک/čalek/ (ص) : ۱. مقـدار کـم – انـدک . ۲. خـرده حساب . ۳. ته مانده‌ی چیزی . ۴. ناقص .

اغر) ۱. چلـک /čələk/ ، ۲. چلکـه /čəlkə/ ؛ ب) چلکـه /čəlkə/ ؛ س) ←* ؛ با) ←(اغـر) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) چلکه /čelkə/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چلکه /čelkə/ ؛

چلک/čəlak/ (ا.مک) : روستایی از دهسـتان چلنـدر واقـع درنوشهر .

چلک/čalək/ (ا) : سطلی چوبی یا فلّزی که بـرای پیمانـه کردن به کار گرفته می شـد . از گذشـته تـا کنـون در جشنها از این ظرف به جای سـازی کوبـه ای اسـتفاده می شده است . در حاشیه ی برهان قـاطع بـه عنـوان کاسه ای چوبین آمده است .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ قص) چارک /čārak/ ؛

چلک/čelak/ : نک : درازه را – دازه را

قص) ←* ؛

ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

چلّک/čəllək/ (ا) : حرکت و تکان ناگهانی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

چلک/čalək/ (ا) : ۱. سر چوبی قلیان . ۲. سبدهای بافتـه شده از الیافِ گیاهی که سری گشاد دارند .

اغر) ←* ؛ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چل /čal/ ؛ با) ←* ؛

ت) چلیک /cəlik/ ؛ ع) ←* ؛

چلک/čəlk/ (ا) : چرک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) چرک /čərk/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چلک/čelak/ : نک : پاشا .

قص) ←* ؛

چلّک/čallək/ (ا) : نوعی شالی .

چلکا/čelkā/ (ا) : چوبی خشک که در زمستان به عنوان هیزم برای گرم کردن خانه مورد استفاده قرار گیرد .

با) ←* ؛

چل-کائو/čelkāu/ (ا.مک) : ۱. مرتعی جنگلی در کجور . ۲. محلّ توقف نهار خوران چاروادارها .

ن) ←* ؛

چلّک-بزئن/čallək-bazoən/ (مص.مر) : به طور ناگهانی تکان دادن .

اغر) ←* ؛ ب) چلّک-بزوئن /čallək-bazuən/ ؛ س) ←(س) ؛ با) ←(ب) ؛

چل کته بازی/čəl-kəte-bāzi/ (ا.مر) : بازی الک دولک .

با) ←* ؛

چلک تیره/čelak-tirə/ (ا.مر) : دوک . نک : تنی .

قص) ←* ؛

چلک-چغر/čəlke-čaqər/ (ص.مر) : خیلی کثیف .

اغر) ←* ؛ ب) ۱. لچر /lačər/ ، ۲. چغر /čaqər/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چغر /čaqər/ ؛ با) ←* ؛ آ) چلک-کتک /čəlkə-katək/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ ع) چلک-کتک /čelkə-katak/ ؛ ت) ←* ؛

چلک-دمرد/čəlk-damərd/ (ص.مف) : چرک مرده - چرک چسبیده و کهنه‌ی روی لباس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) لش دمرد /leš-damərd/ ؛ ق) چرک مرد /čerkmərd/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چلک-مرد /čəlk-mərd/ ؛ ع) ←(ن) ؛

چل-کر/čel-kar/ (ا.مر) : کوزه ی روغن از جنس سفال .

با) ←* ؛

چل-کر

چلک-شور-هاکردن/čəlk-šur-hākerdan/ (ص.مر) : شستشوی ناکامل و ناقص لباس یا ظرف .

اغر) چلک-شور-کاردن /čəlk-šur-kārdən/ ؛ ب) چلک-شور-هاکردن /čəlk-šur-həkārdən/ ؛ ق) چرک شور /čərkšur/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) چلکه شور /čəlkə-šur/ ؛ آک) چلک شور /čelk-šur/ ؛

چلک-قاشمه/čəlke-qāšmə/ (ص.مر) : بسیار کثیف . نک : چلک چغر .

اغر) ←* ؛

چل-کل/čel-kal/ (ا.مر) : طوماری از نام چهل کچل که در باور عوام با به آب انداختن آن باران بند آید .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چلک-میسته/čəlke-mistə/ (ص.مر) : چرک آلود-بسیار چرکین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چرکن /čərkən/ ؛ با) چلک-پیس /čəlkə-pis/ ؛ آ) چلک-کتک /čəlkə-katək/ ؛ ن) ←(آ) ؛

چلکن/čəlkən/ (ص.نس) : چرکین- چرکی .

اغر) ۱. چل - کین /čəl-kin/ ، ۲. چرکین /čərkin/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چرکی /čerki/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چلکین /čelkin/ ؛ ت) چلکی /čəlki/ ؛ اشر) چلکی /čelki/ ؛

چلکه/čəlkə/ (ا/ص) : ۱. باقی مانده‌ی بدهی که اندک باشد. خرد و ریز در حساب . ۲. مقدار کم .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، بلس) باستانی ، لو) لوستایی.

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چلکه /čəlkə/ ؛ اشر) ←* ؛

چلکه-پیست-بویین/čəlkə-pist-baviyən/ (مص.مر) : خیس خوردن لباس و تن .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ ق) خیس بین /xis bayən/ ؛

چلکه-چلکه/čelkə-čelkə/ (ق.مق) : کم کم- اندک اندک .خرد خرد

اغر) ۱.←* ، ۲. چلک-چلک /čələk-čələk/ ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چلکه-روشی/čəlkə-ruši/ (ا.مص) : خرده فروشی .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛

چلکه-هاکردن/čəlkə-hākərdan/ (مص.مر) : خرد کردن پول یا جنس .

اغر) چلکه-هکاردن /čəlkə-həkārdən/ ؛ پ) ←* ؛ س) چلکه هاکردن /čelkə-hākərdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چلکه-هکردن /čəlkə-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چلکه هاکردن /čelkə-hākordan/ ؛ قص) ←* ؛

چلکی/čaləki/ (ا. مک) : ۱. نام روستایی در غرب شهرستان گرگان . ۲. روستایی در ساری .

چلکی/čalki/ (ا) : چاله ی روی پره های چوبی آسیاب آبی .

پ) ←* ؛ با) ←* ؛

چلکی//čalki (ا) : قرقره .

ق) ←* ؛

چلکی - سگ/čalki - sag/ (ا . مر) : سگ ولگرد .

پ) ←* ؛

چل - کینی/čəl- kini/ (ا. مص) : پیاپی زاییدن - بی انقطاع فرزند آوردن .

پ) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛

چل - کینی - بزائن/čel-kini-bazāan/ (مص.مر) : پشت سر هم زاییدن . نک : چل کینی .

اغر) چل به کونی /čel be koni/ چل - کینی - بزائن /čel-kini-bəzāən/ ؛ ن) ←* ؛

چل - گوشی/čal-guši/ (ا.مر) : پایه ای در دو سوی تخته ی زیرین چرخ، که دوک نخ ریسی در آن به حرکت در آید .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

چل - گوک/čale- guk/ (ا.مر) : چوبی میان تهی در چرخ نخ ریسی .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

چل گیسو/čel - gisu/ (ا. مک) : از دهکدهای فخر عماد الدّین واقع در استرآباد رستاق .

چلم/čeləm/ : روز چهلم .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. چلم /celləm/ ؛ ق) چلّوم /čellum/ ؛ با) ←* ؛ آ) چلّم /čalləm/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چلّـم /čellom/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ اشـر) چـهلم /čehellom/ ؛ آک) ←(ع) ؛ پ) چهلم /čahalom/ ؛

چلم/čaləm/ (ا) : همیشک- از انواع گیاه ‹ همیشه سبز›

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) همیشک /hamišak/ ؛

چلم

چلمردی/čalmardi/ (ا. مک) : از توابع دهستان چهار دانگه‌ی هزار جریبی بهشهر .

چلم رز/čaləm-rez/ (ا.مک) : درّه ای در منطقه هزار

جریب بهشهر .

چل مقوم/čel mequm/ (ا.مر) : چل+ مقوم – به معنی نی کامل که چهل مقام را بنوازد. چل در فرهنگ جهانگیری، رشیدی، انجمن آرا، آنندراج ، غیاث اللغات و ناظم الاطبا مخفّف عدد چهل است. در این جا مقوم مترادف مقام در زبان فارسی است . ۲. افاده ای ، متکبّر.

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. چل مقوم /čel - məqom/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

چل-منبر/čel - manbər/ (ا. مر) : منبری که بر روی آن شمع روشن کنند تا مراد بگیرند . چهل منبر را در شب عاشورا روشن کنند .

اغر) ←** ؛ قص) منبر /manbar/ ؛

چلمه/čəlmə/ (ا. مص) : چرخش .

ب) ←** ؛ ن) چلمه /čalmə/ ؛

چلمه – خیست/čəlmə- xist/ (ص.مر) : زمین نمناکی که در اثر لگد کوب شدن گل آلود شده باشد .

ب) ←** ؛

چل-میون/čal-miyun/ (ا.مک) : از توابع دهستان گیل خواران قائم شهر .

چل – میین – تا/čale- miyon- tā/ (ا. مر) : رشته نخی که به عنوان تسمه در چل استفاده می شود .

اغر) ۱.←** ، ۲. چل – میان – تا /čale- meyān- tā/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) چل – تا /čal - tā/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛

چلن/čalən/ (ا.مک) : آهن .

ب) ۱.←** ، ۲. چلین /čalin/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

چلن – چلن/čalən- čalən/ (ا.مص) : بخور بخور .

ب) ←** ؛ س) چلن چلن /čalon-čalon/ ؛ ق) چلون چلون /čalunčalun/ ؛

چلندر/čeləndar/ (ا. مک) : ناحیه ای در حوزه‌ی دشت کجور .

چلندر/čaləndər/ (ا. مک) : نام کوهی در جنوب گلوگاه بهشهر .

چلندر – باد/čaləndər-bād/ (ا. مر) : از انواع بادهای محلّی .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛

چلنگر/čələngar/ (ص.مر) : آهنگر .

اغر) چلینگر /čəlingar/ ؛ ب) چلینگر /čalingər/ ؛ س) چلینگر /čelinger/ ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چلینگر /čelangar/ ؛ قص) ←(ع) ؛ آک) چلنگر /čalangar/ ؛

چلینگر/čəlingər/ (ص.مر) : چلنگر . نک : دواتگر .چلنگر

ب) ←** ؛ ق) چلنگر /čalengər/ ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) چلنگر /čelengar/ ؛ پ) چیلنکر /cilankar/ ؛

چلو/čalo/ (ا) : چاله‌ی پر آب – چاه آب . با ادوات و چرخ آب کشی .

اغر) ←** ؛ ب) چلو /čelo/ ؛ ق) چاه /čāh/ ؛ با) چلو /čəlu/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) چاله /čālə/ ؛ ت) ←(قص) ؛ پ) چاهیگ /čahig/ ؛

چلو

چلوار/čəlvār/ (ا) : نوعی پارچه .

اغر) ←** ؛ ب) چل – وار /čelvār/ ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

چلوب – چلوب/čəlub- čəlub/ (ا. صو) : صدای افتادن اجسام در آب .

ب) ۱.←** ، ۲. چلب چلب /čələb-čələb/ ؛ ق) چلب چلب /čeleb-čeleb/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چلب –

چلپ /čelap-čelap/ ؛ قص) ←* ؛

چلوب - چلیب/čəlub-čelib/ (ا. صو) : صدای حرکت انسان یا حیوان در آب .

اغر) شلپ شلوپ / šelap- šəlup/ ؛ ب) شلب شلب /šələb-šələb/ ؛ ق) چلب چلب /čələb čələb/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) چلپ- چلیپ /čelap - čelip/ ؛ قص) چلپ - چلوپ /čəlap-čəlup/ ؛

چل و پل/čal-o- pal/ (ا.مص) : ۱. رها شدن از سرازیری همراه با ترس . ۲. از هم جدا شدن اجزای یک کل .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چله پر بین /čaləparbayən/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) چلپر - ببیر /čalpar- babey: ؛ ت) چله چله بئن /čələčələ-baan/ ؛

چلو - پلو/čalo - palo/ (ص.مر) : ۱. تند تند . ۲. از چپ و راست -از هر طرف . ۳. صوت و حرفی برای هدایت اسب .

ق) چلو پلو /čalupalu/ ؛ ن) ←* ؛

چلو توک/čalotuk/ (ا) : از انواع مرغابی .

ق) چلوک /čaluk/ ؛ع) چوهور دنّک /čohor- dennek/ ؛

چل و چلوار/čal-o-čalvār/ (ا. مر) : انواع پارچه- نوعی پارچه‌ی نرم که برای دوختن شلوار پر چین زنانه مورد استفاده قرار گیرد .

س) شله شلوار /šelə- šelvār/ ؛ ق) چلوار /čelvār/ ؛ آ) چلوار /čəlvār/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←(ق) ؛ ت) ←(ق) ؛

چلو چلو - ها کردن/čalu čalu hākərdan/ (مص.مر) : خرد و خمیر کردن - درهم شکستن .

اغر) چل . پرهکاردن /čel -par həkārdən/ ؛س) چل و پر ها کردن /čal- o- par- hākerdən/ ؛ ق) چل. پر. ها کردن /čalepar hākerden/ ؛ با) ←* ؛ آ) چل-پل- هکردن /čal/ pal hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) چله -چله -هاکردن /-čeleh čeleh-hākerdan/ ؛ ت) چله چله هکردن /čələ čələ/ hakərdən/ ؛

چل و چو/čəl- o- ču/ (ا.مر) : کنایه از: اسباب و اثاثیه ی چوبی و به درد نخور . ۳. خس و خاشاک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ)

←* ؛ ن) ←* ؛ع) چک و چو /čak-o-ču/ ؛ ت) چکه چو /čakə-ču/ ؛

چلو - دکت/čelo- daket/ (ص.مر) : ۱. در مقام کنایه: به . دختر و پسری گفته می شود که دیر از دواج کنند . ۲. در باور عوام زنی که در روز عقد خود ، غذای تازه متوفایی را بخورد پس از عروسی بچه دار نشود . تازه زائویی که خبر مرگ کسی را به او دهند و پس از آن بچه دار نشود ۲. به چاه افتاده .

اغر) چله -دکت / čələ- daketə/ ؛ س) ←* ؛ ق) چلّه دکت /čəllədakət/ ؛ ن) چلّه دکت /čelllədakat/ ؛ع) چله - هکت /čelə-hokat/ ؛

چلو - زن/čalo-zan/ (ص.فا) : چاه کن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چاکن /čā-kan/ ؛ ق) چاه - زن /čāh-zan/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. چلوکن /čəlukan/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ع) چاه - کن /čāh-kan/ ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) ←(س) ؛

چلوش -دره/čəluš- darə/ (ا. مک) : نام مرتعی در اندار کلی شیرگاه .

چلو شور/čəlu- šur/ (ا.مر) : سطلی که با آن از چاه آب می کشیدند .

آ) ←* ؛

چلو گیز/čelo-giz/ (ا.ا) : طناب بلندی که به وسیله آن از چاه آب بکشند.

اغر) چلو - گیز /čalo- giz/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛

چلو واش/čəluvāš/ (ا. مر) : پر سیاووش -گیاهی که خاصیّت دارویی دارد .

ب) چلوواش /čəlo-vāš/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. سیلینگ واش /silingəvāš/ ؛ با) ←* ؛

چلو-هاکردن/čalu-hākərdan/ (مص.مر) : درهم شکستن. مضمحل کردن.

ب) چلی هکردن /čəli-həkordən/ ؛ ق) چندل هاکردن /čandəl hākerdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) چله - هکردن /-čalə hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

چلو - هاکن/čalu- hākən/ (ف.امر) : درهم بشکن .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

ب) چلی هکن /čəli-həkon/ ؛ ق) چندل هاکن /čəndəl hākən/ ؛ با) ←* ؛ آ) چله - هکن /čələ hakən/ ؛ ن) ←* ؛

چلّه/čəllə/ (ا) : چهل روز اوّل زمستان - چلّه ی بزرگ - چهل روز بعد از آن را چلّه‌ی کوچک گویند.
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چلّه/čellə/ (ا) : در موسیقی مازندران به هر یک از شاخه های نغمات سازی مربوط به سرنا را گویند. در لغت به معنی شاخه ی در خت است.
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چلّه/čellə/ (ص/ا) : ۱. مزاحم . ۲. شاخه‌ی در خت - شاخه‌ی بریده نردبان درختی که برای بالا رفتن از درخت ، به جای پلّه مورد استفاده قرار می گیرد . **نک** : چکل - به دار کل .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چله /čelə/ ؛ اشر) ←* ؛

چله/čələ/ (ا) : واحد شمارش در کارگاه بافندگی سنّتی برابر با چهل دانه قیوه . **نک** : قیوه .
اغر) ←* ؛ با) ←* ؛

چلّه/čəllə/ (ا) : گردش و چرخش یا تعویض لحن در موسیقی را گویند .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛

چلّه-او/čəllə-o/ (ا.مر) : آبی که زن زائو در روز چهلم زایمان بر سر خود ریزد .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چلّه او /čellə-ow/ ؛ اشر) آب چلّه /āb-čellə/ ؛

چله-بالک/čale-bālek/ (ا.مر) : مرغی را که مادر عروس هنگام ترک عروس از خانه‌ی پدری به عنوان هدیه همراه عروس روانه می کند تا دانه چین خانه ی عروس و داماد باشد .

با) ←* ؛

چلّه بزوئن/čəllə.bazuən/ (مص مر) : ۱. عوض کردن مکان .
اغر) ۱.←* ، ۲. چله بزئن /čələ bazoən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛

چله - بزوئن/čelə-bazoən/ (مص مر) : ۱. جوانه زدن سر شاخه های در خت . ۲. توقفّ کوتاه مدت و سپس به جای دیگری نقل و مکان کردن. جا عوض کردن . .
اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چله - بزوئن /čelə. bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چله - خس /čeleh- xos/ ؛ اشر) ←* ؛

چلّه بست/čəllə- bast/ (ا. مر) : منطقه ای که مرال جهت جفت گیری آماده شود .
ب) ←* ؛

چله به کون/čələ- bə- kun/ (ا.مص) : پشت سرهم زاییدن . **نک** : چل کینی بزائن .
اشر) ←* ؛

چله - پله/čələ-pelə/ (ا . مص) : تکّه تکّه شدن اشیای چینی و شیشه ای . **نک** : پیل پیل .
ق) پیلاپیل /pilāpil/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چله - تج/čələ-taj/ (ا.مر) : نوعی علف بالا رونده از درختان جنگلی .
ن) ←* ؛

چله - چله/čalə- čalə/ (ا. مر) : حرکت اضافی بدن به هنگام راه رفتن .
اغر) چل چل /čəl - čəl/ ؛ ق) تل تلو /təl təlu/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چله چله/čelə- čelə/ (ا.مص/ص.مر) : پلّه پلّه و به تدریج کاری را انجام دادن- اندک اندک امور را سر و سامان دادن .
اغر) ←* ؛ ب) چلّه - چلّه /čəllə- čəllə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) چلو چلو /čalu-čalu/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

چله چله -بزان/čalə-čalə-bezān/ (مص.مر) : راه رفتن نا متعادل . **نک** : چله چله .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چله - چو/čələčo/ (ا.مر) : شایعه .

اغر) چو /čo/ ؛ ق) هوچو /huču/ ؛ با) هو چی /huči/ ؛ آ) چو /ču/ ؛ ن) ←* ؛ ت) چو /čow/ ؛ اشر) چو چو ئه /ču-ču-ə/ ؛

چلّه- خنه/čellə-xənə/ (ا.مک) : ۱. محفظه‌ی غار مانند در زیر سنگ ، واقع در شرق روستای لاشک کجور . ۲. خانه‌ای که درویشان بر اساس سنّت های خود چهل روز در آن اتراق کنند - چلّه خانه .

چلّه داشتن/čəllə- dāštən/ (مص.مر) : پرشاخه شدن درختان و گیاهان .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چلّه هکردن /čəllə-həkordən/ ؛ س) ←* ؛ ق) چله دشنین /čelle dašenniyen/ ؛ با) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ع) چله داشتن /čelədāštan/ ؛

چلّه دکتن/čellə daketən/ (مص.مر) : ۱. ناکامی ممتد و طولانی شکارچی در شکار را منوط به شومی چله و اثرات آن دانستن . ۲. گره خوردن کاری و ناکامی پی در پی در انجام آن .

اغر) ←* ؛ ب) چلّه دکتن /čəllə- dakətən/ ؛ ق) دارکتن /dārdākətən/ ؛ با) ←* ؛ آ) چله دکتن /čələ dakətan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←(ق) ؛

چلّه شو/čəlləšo/ (ا. مر) : شب اوّل زمستان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چلّه شو /čəllə šu/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چلّه شو /celle šow/ ؛ اشر) شب چلّه /šabe-čellə/ ؛ آک) ←(اشر) ؛

چله شور/čələ šur/ (ا. مر) : غسل روز چهلّم پس از زایمان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چل شور /čel- šur/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چله مار/čələ-mār/ (ا. مر) : زن زائو در چهل روز اوّل پس از زایمان . **نک** : چلیک مار .

اغر) ←* ؛ ب) چلیک - مار /čelik- mār/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چله - مار /čelemār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(ب) ؛

چله مار کا//čelə-mār- kā (ا. مر) : از انواع بازی های محلّی . نک : چلیک مار

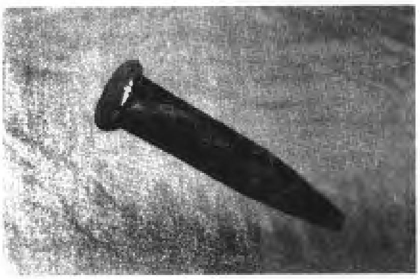
ب) چلی مارکا /čəli-mārkā/ ؛ ق) چلی و چه کا /čeli-vače- kā/ ؛ با) ←* ؛ آ) چلیک مار- کا /čəllik- mārəkā/ ؛

چله ها کردن/čələ-hākerdan/ (مص.مر) : تنومند شدن - بوته بستن - تکثیر بوته ای مانند : سیر .

اغر) چلّه بزئن /čəllə- bazoən/ ؛ س) چلّه بزوئن /čellə-bazuən/ ؛ آ) چله بزوئن /čələ bazuan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چله بزان /čelə- bezān/ ؛ ت) چکه هکردن /čəkə hakərdən/ ؛

چلی/čeli/ (ا) : گوه‌ای که برای قطعه قطعه کردن تنه‌ی درختان مورد استفاده قرار گیرد.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چلی

چلی/čəli/ (ا. مک) : روستایی در هیجده کیلومتری جنوب باختری شهرستان علی آباد کتول .

چلی/čali/ (ا) : رگ به رگ شدن - ضربه خوردگی -در رفتگی .

اغر) ←* ؛ ب) چلی /čəli/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛

چلی/čali/ (ا) : ۱. باز مانده‌ی گیاهانی چون سیر که همه ساله به صورت خودرو روید . ۲. گیاهی که تغذیه ی آن مو جب فرو افتادن شاخ مرال شود .

چلی/čali/ (ص) : چوب کوتاه در بازی الک دو لک . **نک** : پاس چلیک مار - چلیک ماره .

اغر) ←* ؛ ب) چلی /cəli/ ؛ س) گلی /geli/ ؛ ق) ←* ؛
با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛

چلیا/čeliyā/ (ا.مک) : نام مرتع و یخچال طبیعی و چشمه ای در حومه‌ی الاشت .
با) چلیو سر /čəliyu- sar/ ؛

چلیا درّه/čelyā-darrə/ (ا.مک) : ارتفاعی در امتداد ارتفاعات ولوپه‌ی شهرستان سواد کوه .

چلّیا- سر/čəlliyā-sar/ (ا.مک) : از محلّه های اطراف بقعه‌ی شیخ موسی واقع در بند پی بابل .

چلی پوک/čəli-puk/ : پتک و گوه‌ی فلزّی که توسّط آن کار آهنگری بر روی فلزّات انجام شود .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛

چلیجه/čalijə/ (ا.مر) : چرخ کوچک نخ ریسی – چرخ نخ ریسی .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چلیجه /čalije/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ت) چر /čar/ ؛ اشر) چر خیجه /čarxijə/ ؛

چلی-چلا/čali- čəlā/ (ا/ ص.مر) : ۱. پرستو-چلچله . ۲. خسته-کوفته .
اغر) چلچلا /čəlčəlā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چچلا /čečelā/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) چلچله /čelčeleh/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) چلچلی /čelčelay/ ؛ اشر) ۱.←(ق) ، ۲. چیی /čai/ ؛ آک) حاج حاجیه /hāj-/ hājiy/ ؛

چلیس/čəlis/ (ا) : چین و چروک شدن لباس .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) پیس /pis/ ؛ با) ←* ؛ قص) چروک /čeruk/ ؛ ت) ←(قص) ؛

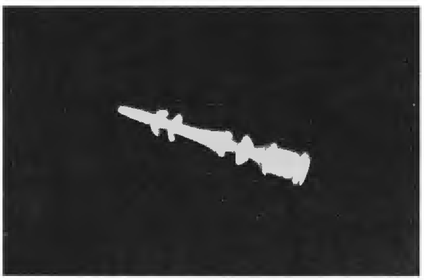
چلیس بیتن/čəlis- bayitən/ (مص.مر) : ۱. تا خوردن – چروک شدن . ۲. کرخت شدن، بی حس شدن و گرفتگی عضلات در اثر نشستن دراز مدّت و فشار حاصل از وزن بدن .
اغر) ۱.←* ، ۲. چیس دکتن /čis dakətən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) پرک پیس بین /pərkəpis bayən/ ؛ قص) چروک بیئن /čeruk- bayian/ ؛ ت) چروک بئن /čeruk-baan/ ؛

چلیس بیته/čəlis bayitə/ (ص.مف) : خیلی چروک شده .
نک : چریم .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) اجنگ و جنگ /ajəng vajəng/ ؛
قص) چروک بییته /čeruk-bayitə/ ؛

چلی شو/čelišu/ (ا. مر) : شب چلّه .نک : چلّه شو
اغر) چلّه- شو /čəllə-šo/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چلّه شو /čellešu/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) چلّه شو /čəlləšu/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چلّه شو /čellehšo/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چلّه شب /čeləšab/ ؛ اشر) ←(ت) ؛ آک) چلّه شو /čalə-šo/ ؛

چلیک/čelik/ (ص/ا) : ۱. کوچک – ریز . ۲. میوه های کوچک جالیز مانند: خیار، کدو . ۳. بچّه‌ی تازه به دنیا آمده .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چلّیک /čəllik/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چلیک /čelik/ ؛ قص) کچیکک /kečikak/ ؛ ت) ←(ع) ؛

چلیک /čelik/: بخشی از بدنه ی چوبی قلیان نک : قلیون چلیک .نک : قلیون چلیک .
ب) ←* ؛

چلیک

چلیکاک/čalikāk/ (ا.مک) : مرتعی در حومه‌ی شهرستان نوشهر .

چلیکاور/čəlikā- var/ (ص .فا) : ۱. کسی که خرده هیزم جمع کند . ۲. کسی که بر خلاف عرف و به صورت پنهانی از پرچین دیگران هیزم تهیّه کند .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چیلکایار /čilkāyār/ ؛ با) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باص) باستانی ، او) اوستایی.

ن) ←* ؛ع) چلیکا اور /čelikāor/ ؛

چلی کته کا/čəli-kətə-kā/ (ا.مر) : الک دولک – دو قطعه چوب کوتاه و بلند مربوط به بازی الک دولک . نــک : الک گالی .

ب) چلی–مار–کا /čəli- mār- kā/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. چلی و چکا /čelivačekā/ ؛ ق) چلی کته کا / čeliketekā/ ؛ با) ←* ؛ آ) چلّیک مارکا /čəllik- mārəkā/ ؛ ن) چلـــی مارکـا /čəlimārkā/ ؛ع) چو چو لو کاک /ču- ču-lu-kāk/ ؛

چلیک چو/čəlik- ču/ (ا. مـر) : شـاخه و ترکـه – چـوب کوچک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چوچــل /ču- čel/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چل چو / čələ-ču/ ؛ ن) چل چــو /čələ- ču/ ؛ ع) چلیکا /čelikā/ ؛ قص) چیلاک /čilāk/ ؛

چلیک چومار/čelik-čumār/ : بازی با چوب .نک :چلیـک ماربازی ،گولی مار بازی

ب) چلی مار بازی /čəli-mār-bāzi/ ؛ با) ←* ؛

چلیک – دکشیه/čelik- dakəšiyə/ (ا.مـر) : درد کشالـه‌ی ران و زیر شکم. در طب و حکمت سنّتی اعتقــاد بـر ایـن است که با آغاز این درد، قد نوجوان افزایش یابد.

با) ←* ؛

چلیک کا/čəlik-kā/ (ا.مر) : الک دولک .

ب) چلی–مار– کـا /čəli- mār-kā/ ؛ ق) چلـی– کتـه–کـا /čeliketekā/ ؛ با) ←* ؛ آ) چلّیـک مارکـا /čəllikmārəkā/ ؛ ن) چلی مارکا / čəlimārkā/ ؛ قص) چو–چو–لو–کاک /ču-ču-lu- kāk/ ؛

چلی کما/čeli- kəmā/ (ا.مر) : پتک چوبی همراه با گــوه که در تعبیه‌ی سقف مورد استفاده قرار گیرد .

اغر) چلی –کوما /čəli-kumā/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. چلی – کومـا /čeli-komā/ ؛ س) چلـی –کـوما /čeli- kumā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چلیک مار/čəlikmār/ (ا. مر) : دو قطعه چوب کوتاه و بلند مربوط به بازی الک دولک . نک : الک گـالی – چلـی کته کا .

ب) چلی –مار /čəli-mār/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چلی مــار /čelimār/ ؛ با) ←* ؛ آ) چلّیـک –مـاره /čəllik-mārə/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. چلی مـار /čəlimār/ ؛ قص) چـو چولوکاک /ču-ču-lu-kāk/ ؛

چلی کما

چلیک مار/čəlik- mār/ (ا.مر) : زائو – زنی که تازه زایمان کرده باشد . نک : نرازن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چلی مـار /čəlimār/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چلّـه مـار /čəllәmār/ ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲. چلـی مــار /čelimār/ ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲. چلـــه مـــار /čelәmār/ ؛ ن) ۱.←(ق) ، ۲.←(آ) ؛ع) ←(اغر) ؛ ت) چلّه مار /čellә mār/ ؛ اشر) ←* ؛

چلیک ماره کا ۱/۱ /čelik -mārə-kā/ (ا.مر) :

از انواع بازی‌های بومی. این بازی شبیه «عروس بیارده کا» است با این تفاوت که بازیکن مقابل ،چلیک را از محلی که چلیک مار روی یکی از دو سنگ تکیه داده هدف قرار نمی دهد ، بلکه فقط به سـمت دو سـنگ پرتـاب می‌کنـد. اگـر نقطه‌ای که چلیک فرود آید فاصله‌اش با دو سنگ کمـتر از چلیک مار شد، در این صورت بازیکن به اصطلاح می‌سوزد و کنار می‌رود. سپس بازیکن بعدی بـازی را آغـاز می‌کنـد. تمام بازیکنان هر دسته که در محلّ آغاز بازی هستند بـاید به طور جداگانه و پس از سوختن هـم گروهـی خـود بـازی کنند. اگر چلیکی که به سمت دو سنگ رها شـد ، و طـول مسافت آن تا دو سنگ، با طول چلیک مار اندازه گیری شده و معلوم گردید که برای مثال سه برابر طول چلیک مار بین چلیک و دوسنگ فاصله افتاده ، بازیکن حق دارد سه بار به لبه‌ی چلیک و توسط چلیک مار ضربه وارد سازد و آن را در هر بار به هوا انداخته و به سمت نقطه‌ی پایانی میدان بازی

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

براند. به این ترتیب که یک بار به لبه‌ی چلیک زده و آن را به هوا پرتاب کرده، و در هوا با چلیک مار ضربه ای بـر آن وارد ساخته و سعی می‌کند آن را به نقطه‌ای هر چـه دورتـر پرتاب کند. سپس از آن جا نیز به لبه‌ی چلیک ضربه می زند و به دنبالش می دود . این کار تا چند بـار تکـرار می‌شـود . آنگاه بازیکنان مقابل می باید از آن مسافت تا محـل آغـاز بازی یا «سَر»، «زو» بکشند و این کار را هر کدام به طـور جداگانه انجام می دهندسپس یک نفر از آن نقطـه‌ای کـه چلیک افتاد زو می‌کشد و از هر کجا که که صدایـش قطـع شود ، بازیگر هم گروهش کار او را ادامه می‌دهد و بازی بر این منوال تا پایان ادامه می‌یابد. بازیگران دسته‌ی مقابل می باید مسافت باقی مانده‌ی بین دو سنگ را به گروه مقـابل سواری دهند. اجرای زو یا عمل زو کشیدن به این نحو است که زو کشنده ، نفس را در سـینه حبـس می‌کنـد و سـپس شروع به دویدن کرده و می گویـد: الکـم-دولکـم-چـرخ و فلکم - نون و نمکم- زو - وا - زو - وا - زو - زا الِه واهم زوووو..... نگاه شود به : عروس بیارده کا ،چلیک ماره کا.

چلیک ماره کا-۲/čelik- mārə- kā-2 :

از انواع بازی‌های بومی است. ابزار این بازی چوبـی کوتـاه حدود بیست سانتی متر (چلیک čelik) و چوبی بـزرگـتر بـه طول یک مـتر (چلیـک مـاره čelik-mārə) و همچنیـن دو سنگ به اندازه‌ی آجر است. تعداد بازیکنان هر دسته چهار تا ده نفرند. در این بازی پس از یارگیری و بعد از انتخاب اولین دسته‌ی شروع کننده‌ی بازی (آفتاب وضو) دسته‌ی اول بـه محل بازی یا (سر sar) آمده و دو سنگ را در کنار هم و بـه فاصله کمتر از چلیک قرار دهند. اولین بازیکن با چلیک مار به چلیک ضربه زده و آن را به وسط میدان یعنی جایی کـه یاران دسته دوم در آن پراکنده اند، پرتاب می‌کند. اگر چلیک در هوا به وسیله‌ی بازیکنان مقابل با دست گرفته شود، جای دسته‌ها عوض می‌شود. در غیر این صورت یکی از بازیکنان دسته‌ی دوم آن را برداشته یک قدم جلوتر از محل افتـادن چلیک آمده و ان را به سمت چلیک مار که یک سرش بـه یکی از دو سنگ تکیه داده شده پرت می‌کند. اگر به چلیک مـار برخـورد نمـود، بـازیکن از دور بـازی کنـار مـی‌رود و چلیک‌های خود را به دیگری می دهد. در غیر این صـورت بازی از سوی همان بازیکن ادامـه پیـدا می‌کنـد. بـازیکن، چلیک را بر بالای دو سنگ قرار داده چلیک مـار را محکـم گرفته و در حال بازی می گوید: درانه دوبندون. (اوّلیـن دور بازی را یک بندون به حساب می آورند). درانه سه بنــدون، درانه چهار بندون، درانه قنبر، درانه جهاز، درانه خرجی بـار، درانه عاروس .... و به این ترتیـب بـازی ادامـه مـی یـابد. هنگامی که بازی تا این قسمت با موفقیت انجام گرفت، بار دیگر یکی از افراد دسته دوم چلیک را به قصد زدن چلیـک مار پرتاب می‌کند. اگر چلیک به هدف اصـابت نکنـد او بـه عنوان عاروس (عروس) به محل بازی می آید و به یکـی از یاران دسته‌ی اول سواری داده و در آنجا می ایستد و منتظر ادامه‌ی بازی می‌ماند. بازیکنی که هنوز نسوخته به چلیـک ضربه می زند و می گوید: درانه علی عاروس - درانه تقی ی آروس و درانه ... به این ترتیب تا زمـانی کـه چلیکـش بـه وسیله‌ی بازیکنان وسط میدان، به چلیـک مـاری کـه روی یکی از دو سنگ تکیه داده شده برخورد نکند، یاران دسته‌ی دوم به یاران دسته‌ی اول سواری داده و تا زمانی که چلیک در هوا، با دست گرفته نشده و یـا بـازیکن نسـوخته باشـد، سواره ها از کول سواری دهندگان پایین نمی آیند.

چلیک ماره کا-۳/čelik- marə- kā-3 :

از انواع بازی های بومی که از خانواده‌ی (عروس بیارده کا) است. پس از تعیین نفرات دو گـروه و همچنیـن مشـخّص شدن گروه آغاز کننده‌ی بازی، بازیکن با چلیک ماره (چوب بزرگ) ضربه‌ای محکم به چلیک (چوب کوچک) وارد مـی سـازد. در ایـن حـال دسـته‌ی مقـابل کـه در زمیـن بـازی پراکنده‌اند تلاش می نمایند تا چلیک را از روی هوا بگیرند. در این صـورت در جایگـاه گـروه اول قـرار گرفتـه و آغـاز کننده‌ی بازی خواهند شد. یا اینکه تلاش می کنند چلیک را در هوا مورد اصابت چوبهایشان (شیش šiš) قـرار دهنـد کـه لااقل یکی از بازیکنان حریف را از صحنه‌ی رقـابت خـارج سازند. در صورت عدم موفقیت در هر یک از حالات فـوق ، موظفند تا چلیک را از زمین برداشته و به سمت چلیک ماره نشانه روی کنند. در صورتی که بتوانند بـه درسـتی چلیـک ماره را مورد هدف قرار دهند، جایشان با گـروه اول عـوض شده و در مقام آغاز کننده‌ی بازی قرار می‌گیرند. در غیر این صورت ناچارند افراد گروه اول را از محل چلیک تـا چلیـک ماره سواری دهند و دوباره آغاز بازی را نیز به حریف واگذار نمایند. اما در صورتی که فاصله چلیک و چلیک مـار آنقـدر زیاد باشد که بازیکنان حریف قادر به هدف‌گیری چلیک ماره نباشند، سرگروه آنان می گوید: چـر-چـر čar-čar و طـرف مقابل می گوید: به چرّ beččar. در این حالت برعکس

وضعیت اول چلیک ماره را به طرف چلیک پرتاب می‌کنند. از محلّ فرو افتادن چلیک مار تا مکان چلیک را با چلیک ماره اندازه گیری می‌نمایند و این فاصله را با مقیاس طول ، چلیک ماره (بندون bandun) گویند.» بنابراین ممکن است از یک تا ده بندون (و یا حتی بیشتر) میان چلیک و چلیک ماره فاصله باشد. تعداد بندون ها ملاک تعداد ضربه‌ی مجددی است که حریف می تواند به چلیک زده و آن را تا مکان دور دست پرتاب نماید. پس از آخرین ضربه بازیکنان گروه مقابل می باید چلیک را به دست گرفته و به نوبت به طرف چلیک ماره بدوند و (زو zu) بکشند. پس از اینکه آخرین نفر از گروه رقیب این عمل را به انجام رساند. بازیکنان همین گروه موظفند از آخرین نقطه تا محل آغاز بازی، افراد گروه مقابل را سواری دهند. جهت آگاهی از چگونگی عمل زو کشیدن نگاه شود به: چلیک ماره کا (۲). نام این بازی را در برخی نواحی شرق مازندران و استان گلستان چلیک مار بازی، گولی مار بازی gulimār bāzi و گالی مار بازی gāli- mār- bāzi نیز گویند.

چلیک ماره کا ٤ /čelik- mārə-kā 4/ :

از انواع بازی های بومی که شبیه به (عروس بیارده کا) است. ابزار این بازی شامل چوبی کوتاه به طول تقریبی بیست سانتیمتر و چوبی بزرگتر به طول تقریبی یک متر می باشد. تعداد بازیکنان در هر دسته بین چهار تا ده نفرند. بازی پس از یار گیری که از طریق قرعه کشی انجام می‌شود آغاز می‌گردد. دسته‌ی اوّل بازیگران به سمت بالایی زمین بازی رفته و دسته‌ی دوّم در قسمت مقابل و انتهای زمین بازی که گل (gal) نام دارد پراکنده می‌شوند. یک بازیکن از دسته‌ی اوّل با چوب بلندتر (چلیک ماره) پی در پی و به طور آهسته به چوب کوچک (چلیک) ضربه وارد ساخته و تلاش می‌کند تا با تناسب و تعادل ضربات ، چوب را در هوا نگه دارد. تعدد ضربات و طولانی شدن زمانی که چوب کوچک (چلیک) در هوا باقی می ماند، امتیازی جهت هر گروه محسوب می‌شود . چرا که اجازه دارند تا به تعداد همین ضربات به چلیّک ضربه زده و آن را به نقاط دور دست پرتاب نمایند. بنابراین بازیکن گروه اول ضربه‌ای محکم به زیر چوب کوچک زده و آن را به طرف زمین بازی پرتاب می‌کند. چنان چه بازیکنان حریف که در درون زمین بازی پراکنده اند موفق شوند آن را با چوب های نازکی که در دست دارند مورد اصابت قرار دهند، بازیکن طرف مقابل از دور خارج شده و به اصطلاح می‌سوزد. در صورتی که یکی از بازیکنان مقابل بتواند چلیک را در هوا بگیرد، گروه رقیب به طور کل بازنده شده و جای خود را به گروه مقابل خواهد داد. اما اگر هیچ یک از دو حالت گفته شده اتفاق نیفتاده و چلیک در گوشه‌ای از زمین فرود آید، اعضای گروه اول به محل فرود چلیک آمده و دوباره به آن ضربه می‌زنند و چلیک را به سمت میار miyār که همان نقطه‌ی پایانی بازی است پرتاب می‌کنند. پس از پایان یافتن تعداد ضربات مجاز به چلیک ، بازیکنان گروه دوم به نوبت از محل قرار گرفتن چلیک به سمت مکان آغاز بازی زو (zu) می‌کشند. از نقطه‌ای که آخرین نفر نفسش بند آید تا محل آغاز بازی فاصله‌ای است که گروه دوم می باید به گروه اول سواری دهد. در این جا یک دوره کامل بازی پایان یافته و سپس بازی از سوی گروه رقیب آغاز می‌شود. جهت آگاهی از عمل (زو) نگاه شود به: قسمت پایانی چلیک مارکا (۲).

چلیک و چه/čəlik-vačə/ (ا.مر) : ۱. نوزاد . ۲. نام قطعه چوبی کوتاه در بازی الک دولک .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چلی و چه /čelivače/ ؛ با) ←* ؛ آ) چلّیک /čəllik/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. چلی /čeli/ ؛ اشر) ←(آ) ؛

چلی مار/čəli- mār/ (ا. مر) : ۱. گره‌ی چوبی بزرگ . ۲. زن زائو . ۳. یکی از چوب های الک دولک . **نک** : چلیک مار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) چله مار /čələmār/ ؛ ن) ←* ؛ع) چله مار /čeleh-mār/ ؛ ت) چلّه مار /čellə-mār/ ؛ اشر) چلیک مار /čelik-mār/ ؛

چلینگر/čəlingər/ (ص.مر) : چلنگر . **نک** : دواتگر .چلنگر

ب) ←* ؛ ق) چلنگر /čalengər/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چلنگر /čelengar/ ؛ پ) چیلنکر / /cilankar ؛

چلی و چکا/čelivačəkā/ (ا.مر) : دو قطعه چوب کوتاه و بلند مربوط به بازی الک دولک . **نک** : الک گالی .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) چلّیک و چه /čellikvačə/ ؛ آ) ←(با) ؛

چم/čem/ (ا) : ظرفی به شکل نیمه مخروطی، بافته شده از ترکه های درخت توت و نیز نام دامی که بومیان

برای صید ماهیان در رودخانه می‌نهند .

س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چم/čam/ (ا) : ۱. قلق–عادت . ۲. فنون کشتی . ۳. حالت خشکی درپوست بدن یا برخی اجسام . ۴. در سانسکریت yanial آمده است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) چم ره /came-ra/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ او) یمه /yima/ ؛

چم/čam/ (ا) : ۱. میزان کردن – سرو سامان دادن به امور – منظم کردن . ۲. فن –پیچ و خم . ۳. حالت دادن و آرایش دادن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چم/čəm/ (ا) : مه صبح گاهی . **نک** : آکاسی – چـرم – لزم .

ق) تورنه /turnə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چـرم /čərəm/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) چن /čen/ ؛ ت) چرم /čorom/ ؛

چم/čam/ (ا) : ۱. ترس . ۲ . سرزمین –ملک .۳. رطوبت . **نک** : بیم .

با) تورنه / turnə/ ؛ آ) ←* ؛ قص) چن /čen/ ؛ اشر) ←* ؛

چم/čom/ (ا) : ۱. رعیّت . ۲. چشم . ۳. عادت کردن و مانوس شدن با حیوان یا اشیاء– انس و الفت .

اغر) ۱.←* ، ۲. چـم /čam/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ت) چشم /čošm/ ؛

چم/čam/ (ا) : کجی . ناصافی.

ق) ←* ؛ آک) چوم /čom/ ؛

چما چم/čamāčam/ (ا.مر) : ۱. پیچا پیچ . ۲. تـامّل بـرای انجام کاری .

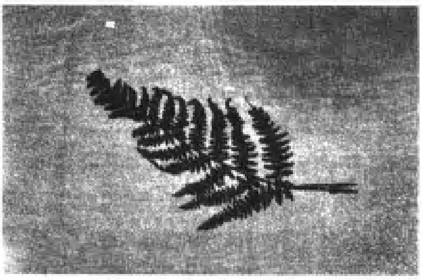
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چـم چـم /čam-čam/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چما خم /čamāxam/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چم خم /čamxam/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) چم خم /-čamə xam/ ؛ اشر) چم خم /čame-xam/ ؛

چما خم/čamāxam/ (ا.مر) : ۱. راه اریب برای بالا رفتن از کوه . ۲. قلق–لم . **نک** :چماچم – پیچا .

اغر) ۱.←* ، ۲. چم و خم /čam-o-xam/ ؛ ب) چم و خـم /čamo xām/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چم خـم /čamxam/ ؛ ن) چم و خـم /čamoxam/ ؛ ع) ۱. چـم و خـم /čamoxam/ ، ۲. ورامال /verāmāl/ ؛ ت) چم خـم /-čamə xam/ ؛ اشر) چم خم /čame-xam/ ؛

چماز/čəmāz/ (ا) : سرخس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چمّـاز /čammāz/ ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) کرف /karaf/ ؛

چماز

چماز – تپه/čemāz- tappə/ (ا.مک) : از توابع دهستان میان دورود شهرستان ساری .

چماز چال/čəmāz-čāl/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان ولوپی سواد کوه . ۲. نام مرتعـی در پرتـاس سوادکوه . ۳. از توابع دهستان بند پی شهرستان بابل .

چمازده/čəmāzde/ (ا. مک) : از توابـع دهـستان چـهار دانگه‌ی هزار جریب ساری .

چمازک/čəmāzək/ (ا.مک) : از توابـع دهـستان شـهر خواست ساری .

چماز کتی/čəmāzkati/ (ا.مک) : ۱. تپّه ی پوشـیده از سرخس . ۲. محلّه ای از گل‌گوه قدیم در عبّاس آباد تنکابن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چمـازی /čəmāzi/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چمازکتی /čemāzketi/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←* ؛

چماز کتی/čəmāzkəti/ (ا.مک) : از توابـع دهسـتان علـی آباد قائم شهر .

چمّاز کلا/čammāz-kəlā/ (ا.مـک) : ۱. از توابـع دهسـتان ناتل رستاق نـور . ۲. از تـوابـع دهـستان بیشـه سـر است .

چماز کلا/čəmāz- kəlā/ (ا. مک) : از توابع دهستا ن بیشـه شهرستان بابل .

چماز کـو/čəmāz- ku/ (ا.مـک) : نـام کوهـی در جنـوب شرقی بالا جادّه‌ی کودکوی که از نام هـای دیـگر آن گنج امان – گل کوه – گل پشته و شاه نشین است .

چماز گیسه/čəmāz -gisə/ (ا.مر) : ۱. الیـافی بافتـه شـده از سرخس که گیاهی است . ۲. اشاره به گیسـوی زیبـا و بافته شده‌ی یار .

با) ← * ؛

چمازی/čemāzi/ (ص.نس) : مکانی که در آن به صـورت انبوه سرخس روید .

اغـر) ← * ؛ *ب)* ← * ؛ *س)* ← * ؛ ق) چمـــاز چـــال /čəmāzčāl/ ؛ *بـا)* ←(ق) ؛ *آ)* ۱.← * ، ۲.←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛ *اشر)* ۱.← * ، ۲. چماززار /čemāz-zar/ ؛

چماز ین/čəmāzin/ (ا. مک) : ۱. از توابـع دهسـتان لالـه آباد شهرستان بابل .۲. از دهستان کاری پی شهرستان بابل

چماق/čəmāq/ (ا) : **نک** : کل ماق .

اغر) ← * ؛ *با)* ← * ؛ *قص)* چماق /čomāq/ ؛ *اشر)* ← * ؛ | *گ)* ←(قص) ؛

چم بخردن/čem- baxərdan/ (مص.مر) : ۱. به دام افتادن– در بند افتادن . ۲. فریب خـوردن . ۳. بـدل خـوردن در کشتی بومی –گرفتارشدن درفن کشـتی گیـر رقیـب و مبارزه را واگذار نمودن .

ق) ← * ؛ *بـا)* ← * ؛ *آ)* ← * ؛ *قـص)* چـم دکتـــن /čam-daketan/ ؛

چمبر خیار/čambar- xiyār/ (ا. مر) : خیار بـزرگ . **نـک** : برم خیار .

اغر) ۱.← * ، ۲. چمبر خیر /čambər- xeyar/ ؛ *ب)* ← * ؛ ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ *آ)* چمـبر حـیز /čambər xeyar/ ؛ ن) ← * ؛ع) چمبله خیـار /čambələ- xiār/ ؛ *قص)* ← * ؛ ت) ←(ع) ؛ *اشر)* ۱.← * ، ۲. چم بـل خیـار /čambal-xiyār/ ؛ | *گ)* ← * ؛

چمـبره/čambarə/ (ا) : ۱. چنـبره – کمـان . ۲. سـردر گم شدن . ۳. کلاف شدن .

اغـر) ← * ؛ *ب)* ۱.← * ، ۲. چمبلــــه /čam-bələ/ ؛ *س)* چمبره /čamberə/ ؛ ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ *آ)* ← * ؛ع) چملـه /čamalə/ ؛ *قـص)* چمبلـــه /čambelə/ ؛ ت) چمبلـــه /čambələ/ ؛ | *ک)* ← * ؛

چمبره/čambərə/ (ا.مص) : ۱. پیچیدن – در محاصره قرار گرفتن . پیچیدن مار به دور طعمه .

اغـر) ← * ؛ *ب)* ← * ؛ *س)* ← * ؛ ق) ← * ؛ *بـا)* ← * ؛ *آ)* ← * ؛ *قص)* چمبله /čambelə/ ؛ | *ک)* ← * ؛

چمبـل/čambəl/ (ا) : چمباتمـه زدن . **نـک** : پـرچونـگ بزوئن .

اغر) چنـدوک /čənduk/ ؛ ق) ← * ؛ *با)* ←(اغـر) ؛ *قـص)* ← * ؛

چمبل بزوئن/čambelbazuən/ (مص.مـر) : چنـبره زدن– حلقه زدن .

ق) ← * ؛ *با)* ← * ؛ *قص)* چمبل بزوئـن /čambel- bazuən/ ؛ *پ)* چمبر /čambar/ ؛

چمبلو/čambəlu/ (ا) : پشت شانه –عضلات طرفین ستون فقرات .

اشر) ← * ؛

چمبله/čambələ/ (ا) : ۱. دسته‌ی گهواره که با آن گهـواره را تاب دهند . دام–کمند .

ب) ← * ؛ *س)* ← * ؛ ق) چمبـل /čambəl/ ؛ *بـا)* تاقلـه /tāqlə/ ؛ *آ)* ←(با) ؛ ع) چمله /čamelə/ ؛ *قص)* ← * ؛ ت) ← * ؛ *اشر)* ←(ق) ؛

چمبله/čambələ/ (ا) : چوب خمیده ای که به شکل عـدد پنج درست شده و در آن طناب را قلاب کنند .

با) تاقلـه /tāqlə/ ؛ ع) چملـه /čamələ/ ؛ *قص)* ← * ؛ ت) ← * ؛

آوانوشت : (a = آ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = أو) (ow = او)

چمبله/čambela/ (ا) : چماله. پارچه یا کهنه ی تــاب داده که به دور دیگ پلو و زیر در پـوش آن گذارنـد و روی در پوش را آتش ریزند تا پلو دم بکشد.

قص) ←* ؛

چمبله شــاق/čambelə- šāq/ (ص.مـر) : گاوی کـه شـاخ کمانی دارد و نوک دو شاخش نزدیک به هم است.

ت) ←* ؛ت) ←* ؛ اشر) ول - شاخ /vale- šāx/ ؛

چمبلی/čambəli/ (ص.نس) : حیله گر - نیرنگ باز. نک : جنبلی.

اغر) ۱.←* ، ۲. چچول باز /čočul- bāz/ ؛ ب) چچول بـاز /čočul-bāz/ ؛ ق) چوچل باز /čučel-bāz/ ؛ آ) چا چـول - بـاز /čačul- bāz/ ؛ ن) چملـی /čaməli/ ؛ع) ←(آ) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←* ؛

چمبلی/čembəli/ (ا) : خوشه‌ی برخی محصولات درختـی مانند: گردو و انار به صورت دو قلویا چند میوه کـه بـه هم چسبیده باشند.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دچمبلـی /də- čəmbəli/ ؛ ق) جمبلی / jəm bəli/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دموج /dəmuj/ ؛ ن) قج /qəj/ ؛ع) قرچم /qorčem/ ؛

چمبلی بزوئن/čəmbəli- bazoən/ (مص.مر) : بیرون آمدن چند میوه از یک نقطه‌ی شاخه.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چمبلـی بزوئــن /čəmbəli- bazuən/ ؛ ق) جمبلـی /jembeli/ ؛ بـا) جمبلـی بزوئــن /jəmbəli- bazuən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) قـج بزوئـن /qej-bazuan/ ؛ع) قـرچـم /qor - čəm/ ؛ ت) چمبـل- زئـن /čampel-zaən/؛

چمبلی خیار/čambeli- xeyār/ (ا.مر) : خیار بزرگ - خیـار چنبر. نک : برم خیار.

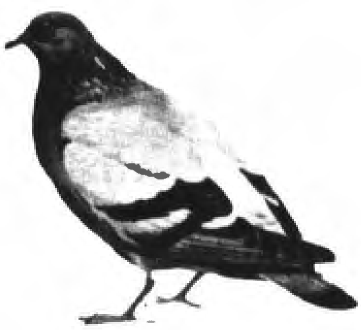
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) چمّلـی /čamməli/ ؛ قص) خیـار - چمّل /xiyār- čammal/ ؛ ت) چمبله خیار /čambələ-xiār/ ؛ اشر) خیـار - چمبـل /xiyār- čambal/ ؛

چمبلیـک/čembəlik/ (ا) : نیشگون. نـک : پچلیـک - چپلیک

اغـر) ۱.←* ، ۲. چپلیـک /čəpəlik/ ؛ ب) ۱.←(اغـر) ، ۲. پچلیک /pəčəlik/ ؛ ق) پچلیـک /pəčelik/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) پنّیک /pənnik/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) چیملیک /čimlik/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ۱. میشیلیک /mišilik/ ، ۲. میچیلیک /mičilik/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) پولیسکین /poliskin/ ؛

چمبلی کوتر/čambəli-kutər/ (ا.مر) : نوعی کبوتر جنگلی به رنگ خاکستری با خال‌هایی بر روی بـال و گردن. وجه تسمیه ی این نام به خاطر پـرواز جفت جفت و دوتایی این کبوتر است.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) کوتــر چمبلـــی /kutərčambəli/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛

چمبلی کوتر

چمبون/čaməbun/ (ا.مک) : نام مرتعی در شهرستان آمل.

آ) چمه -بن /čaməbən/ ؛

چمبه/čembə/ (ا) : ۱. پارچه ی کهنـه ای کـه بعـد از پـر کردن تفنگ سـر پـر در لولـه و روی مـادّه‌ی منفجـره گذارند- سنبه‌ی تفنگ. ۲. زور-فشار.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ســمه /səmə/ ؛ ۴) سمه /seme/ اشر) ←* ؛

چمبه/čombə/ (ص) : چاق - فربه -خیلی چاق.

اغر) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) چمبول /čombul/ ؛

چمبه پلیته/čambə- pəlitə/ (ا. مر) : پنبه ای که آن را بـه صورت لوله شده و فتیله در آورند.

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد .
قص) قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ب) ←** ؛ س) پنبه پلته /panba-peltə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ اشر) پلیته /pəlitə/ ؛

چم به چم/čam- bə- čam/ (ا.مص/ا.مر) : ۱. آزمودن . ۲. عبور از گذر اصلی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چم چم /čam- čam/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ع) جور به جور /jur bə jur/ ؛ اشر) ←** ؛

چم به چم ها کردن/čam- bə-čam- hākərdan/ (مص.مر) : زمینه را برای انجام کاری یا گفتن موضوعی آماده ساختن .

اغر) چم به چم هکاردن /həkārdən-čam- bə- čam/ ؛ س) چم چم ها کردن /čam-čam- hākerdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چم چم هکردن /čamčam hakərdan/ ؛ ن) ←** ؛ اشر) چم-به-چم-هاکئردن /čam-bə-čam-hākoərdəkn/ ؛

چم بیته شو/čəm baytəsu/ (ا. مر) : شب پرمه و تاریک . نک : بیم - بزه شو .

اغر) نزبی شو / nəzbi- šo/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دپیت /dapit/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چرم بیته شو /-čərəm /baytəšo/ ؛ ع) ←** ؛ قص) مه - بیته - شو /me-bayte-šu/ ؛ ت) چرم بیت شو /čorom baytəšow/ ؛

چم بیاردن/čām- biyārdən/ (مص.مر) : فرصت مناسب به دست آوردن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) چم بیاردن /čam biyārdan/ ؛ ع) چرم سر بیردن /čarmə-sarbeyardan/ ؛ ت) چامیتن /čāmaytən/ ؛

چم بیتن/čam- bayitən/ (مص.مر) : قلق کسی را به دست آوردن - طبع کسی را فهمیدن .

اغر) ←** ؛ ب) چمه بیین /čamə- bayitən/ ؛ ق) چمّ بیتن /čamme- bayten/ ؛ با) ←** ؛ آ) چمّ بیتن /čammə- baytan/ ؛ ن) چم بیتن /čambaitan/ ؛ ع) چم سرکتن /-čamə-sar /katan/ ؛ قص) چم - ره - بیتن /čam- rah- baytan/ ؛ ت) چم گتین /čamə- giten/ ؛ اشر) ←** ؛

چمپا/čampā/ (ا) : نو عی برنج خزری و نامرغوب .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←(آ) ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

چم پاتو/čam- pāto/ (ا.مر) : پای پوش لاستیکی یا چرمی مورداستفاده‌ی کارگران ، چوپانان و کشاورزان . نک : کال چرم

اغر) ۱.←** ، ۲. کالچم پاتو / /kālčam- pāto ؛ ب) چرم - پاتو /čarm- pāto/ ؛ ق) چرم /čarm/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ب) ؛ ت) چموش /čamuš/ ؛ اشر) پاتوئه /pātoə/ ؛ آک) چموش پاتابه /čamuš- pātābə/ ؛

چم پـه بیین/čame-pe-biyən/ (مص.مر) : ۱. باب طبع بودن - دل خواه بودن . ۲. به مراد رسیدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) چم په بیّن /čam-pə-bayyən/ ؛ ق) چم بیئن /čambiən/ ؛ با) ←** ؛ آ) چم پـه /čamə- pə/ ؛ ن) چم وین /čam- vəyan/ ؛ ع) چم بین /čam- beyan/ ؛ ت) چم بئن /čam baan/ ؛

چم پی/čam- pəy/ (ص.مر) : باب دل- مورد دلخواه .

اغر) چم په /čam-pe/ ؛ ب) چمه پـه /čaməpe/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱. دل پـه /dəlepə/ ، ۲. چم پـه /čaməpə/ ؛ ن) ←** ؛ع) چمه په /čamə pəh/ ؛ ت) چـم پـی /-čamə /pay ؛ آک) ←(ت) ؛

چمتا/čamtā/ (ا) : کوله پشتی چوپانان و کشاورزان که از جنس پشم و دست باف است .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) تـوره /turə/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ن) جانتی /jāntəy/ ؛

چم چله/čam čələ/ (ا.مر) : فوت و فن .

ن) ←** ؛ آک) چم چاره /čam - čārə/ ؛

چم چـم بیتـن/čam- čam- baytan/ (مـص.مـر) : ۱. به خصوصیات کسی پی بردن . ۲. آماده کردن .

اغر) چم هکاردن /čam- həkārdən/ ؛ ب) چم چـم بییتـن /čam- čam- bayitən/ ؛ س) چـم - ره- بییتـن /-čam-rə /bayitən/ ؛ ق) چمّ بیتـن /čamme-bayten/ ؛ آ) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ ن) ←** ؛ع) چم بیتـن /čamə- baytan/ ؛ ت) چم گیتن /čamə-giten/ ؛

چم چم ها کردن/čam-čam-hākərdan/ (مص.مر) :

آوانوشت : (a - اَ) (ə - فتحه کوتاه) (e - اِ) (ā - آ) (u - او) (i - ای) (b - ب) (p - پ) (t - ت،ط) (s - ث،س،ص) (j - ج) (č - چ) (h - ح،ه) (x - خ) (d - د) (r - ر) (z - ز،ض،ظ،ذ) (ž - ژ) (š - ش) (f - ف) (q - ق،غ) (k - ک) (g - گ) (l - ل) (m - م) (n - ن) (v - و) (y - ی) (aw - اَو) (ow - اُو)

منتظر فرصت مناسب بودن –در کمین بودن . فرصت طلبی

اغر) چم به چم /čam- bə- čam/ ؛ ب) ←** ؛ س) چم چم ها کردن /čam- čam- hākerdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) چم چم هکردن /čamčamhakərdan/ ؛ ن) ←** ؛

چمچه/čamčə/ (ا) : از ابزار بنّایی .

با) چمچه /čemče/ ؛ آ) کمچه /kamčə/ ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

چمچه/čamčə/ (ا) : قاشق بزرگ تو گود و چوبی، که به عنوان پیمانه ی شیر استفاده شود .

س) ←** ؛ اَک) ←** ؛

چمچه

چم دار/čamdār/ (ص.فا) : ۱. حلیه‌گر – نیرنگ باز . ۲. روش مند .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

چم دکتن/čam- daketən/ (مص.مر) : بروفق مراد بودن .

اغر) چم دکتن /čam- dakətən/ ؛ ب) چم دکتن /čamdaketən/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) چم دکتن /čam dakətan/ ؛ قص) ←(ن) ؛

چمدون/čamədun/ (ا) : چمدان .

اغر) ۱.←** ، ۲. چرمدان / čarmədān/ ؛ ب) چمندن /čamandon/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) چمدن /čamdon/ ؛ ت) چمدان /čamədān/ ؛ اشر) چمدان /čamedān/ ؛ اَک) ←** ؛

چمر/čəmər/ (ا) : صدای کوتاه–صدای نامفهوم . نک : دخشه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛

چمر دار/čamer- dār/ (ص . فا) : خوش آواز .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛

چمر داشت/čəmər- dāšt/ (ا.مر) : سر وصدا . نک : چک و چمر .

با) ←** ؛ ن) چک و چمر /čakočəmər/ ؛ ع) ←** ؛

چمر درّه/čəmər- darrə/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در سرراه سی سنگان به کجور .

چمر کوه/čəmərku/ (ا. مک) : از توابع دهستان بلده‌ی کجور .

چم رگی/čam- ragi/ (ا.مر) : قلق –روش .

قص) ←** ؛

چمر ها کردن/čəmər hākərdan/ (مص.مر) : ۱. صدا کردن . ۲. بلند شدن صدایی خفیف از حیوانات .

اغر) چمر بکاردن /čəmər- bakārdən/ ؛ س) چمر ها کردن /čəmər-hākerdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) چمر هکردن /čemər-hākordan/ ؛ ن) چمرها کردن /čamər- hākərdan/ ؛ قص) چمرها کردن /čəmər- hākerdan/ ؛

چمستان/čaməstān/ (ا. مک) : از توابع دهستان ناتل رستاق نور که در محل چماستَن تلفّظ می شود .

چم سر بیاردن/čame-sar-beyārdan/ (مص مر) : ۱. فرصت اجرای فن پیداکردن در کشتی . ۲. موافق ساختن فرد مخالف .

ب) چمه .سر بییاردن /čame- sar- biyārdan/ ؛ ق) چم برون /čamburdən/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) چم ره ره بیتن /čamə- rə-baytan/ ؛ ت) چم سر آردن /amə- sar-ārdən/ ؛

چمش/čaməš/ (ا) : کفش چرمی روبسته که مخصوص چارواداران است .

ق) ←** ؛ اَک) چموش /čamuš/ ؛

چمشک/čaməšk/ (ا) : نوعی کفش چرمی محلّی .

اغر) کالچم /kālčam/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن)

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

کـال چـرم /kāl-čarm/ ؛ع) ۱.←* ، ۲. چمــش /čames/ ؛ ت) ۱.←(اغر) ، ۲. چموش /čamuš/ ؛ آک) ←(ت) ؛

چمـک/čəmək/ (ا) : کنـه – حشـره ای کـه بـه پوسـت حیوانات می چسبد و از خو نشان تغذیه می کند . **نک** : پرتال .

س) چمی /čami/ ؛ ق) چمیــک /čamik/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) چمــک /čamak/ ؛ قـص) ←(ق) ؛ ت) چمک /čomək/ ؛ آک) هیشتک /hištak/ ؛

چمّل/čamməl/ (ا) : نامی برای سگ ها .

ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) چمبل /čambal/ ؛

چمله/čamələ/ (ا) : حلقــه ای چوبـّی یـا فلـزی کـه در طناب کشی استفاده کنند . نک :چمبله .

اغر) حلقامه /halqāmā/ ؛ ب) تقا لـه /təqālə/ ؛ با) تاقلـه /tāqələ/ ؛ آ) ←(بـا) ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ ت) چمبلـــه /ambelə/ ؛

چمّله/čammələ/ : **نک** : دز ملی .

قص) ←* ؛

چمّله/čamməle/ (ا) : دم کن برنج . **نک** : پلا در پیچ .

قص) ←* ؛

چملّی/čamməli/ (ا) : ۱. خیار بزرگ . ۲. نوعی کبوتر .

ب) ←* ؛ آ) ←* ؛

چمن چمن/čəman- čəman/ (ا. مر) :.

از انواع بازی های بومی است . تعداد بازیکنان سه تا ده نفـر و روش اجرای آن به شرح زیر اسـت: یـک نفـر بـه عنـوان «ماره» یا کسی که از همه واردتـر و آشـناتر بـه ایـن بـازی است، کمربندی را از قسمتی که قلّاب به آن نصب اسـت در دست می‌گیرد وسـر دیـگر آن را بـه دست اولّیـن بـازیکن می‌دهد. مـاره در ذهـن خـود حیوانـی مثـل آهـو را انتخـاب می‌کند و از بازیکن می پرسد: چمن چمن و او پاسخ می‌دهد: اسب چمن، پرنده یا جمنده (یعنی پرنده اسـت یـا جنبنـده‌ای غیر از پرنده؟) یا خزنده؟ و ماره می‌گوید جمنده (جنبنده) .اگر بازیکن پاسخی درست ندهد، ماره می گوید: بـده بـه دسـت اسب. بنابراین سر کمربند بـه بـازیکن دیـگر می‌رسـد. ایـن پرسش و پاسخ همچنان ادامه دارد تا این که بازیکنی پاسـخ درست را بگوید در این هنگام ماره کمربند رابه دست او داده، می گوید «بتراش» یعنی دیـگران را تنبیـه کـن. او بـا کمربند به بازی کنان دیگر حمله کرده، و سعی می‌کند آن‌ها را با شلّاق، تنبیه و جریمه کنـد. ایـن بـازی نوعـی چیسـتان محسوب می‌شود.

چمن -خـواب/čamən- xāb/ (ا . مـک) : نـام مرتعـی در شهرستان آمل .

چمن دارا/čaman-dārā/ (ا.مک) : از مناطق کوهسـتانی و ییلا قی شاه کوه و ساور استرآباد .

چمنـد – سابر/čamənd-sābər/ (ا.مـک) : چمـن سـاور – منطقه ای باز وسر سـبز در بیـن کوه‌هـا و در جنـوب ارتفاعات بالا جادّه‌ی کردکوی که با استان سمنان هم مرز است .

اغر) ۱.←* ، ۲. سر چمن /sore-čamən/ ؛

چمندی/čamandi/ (ا) : با غ خرّم – چمن زار .

اغـر) ۱.←* ، ۲. ســرم /sorəm/ ؛ ب) ←* ؛ ق) چمنّــی /čamenni/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چمـن /čaman/ ؛ع) ←* ؛ قص) چمنـی /čamani/ ؛ ت) چـاک /čāk/ ؛ اشـر) چمن زار /čaman- zār/ ؛

چمـن – سـاور//čamən- sāvər (ا.مــک) : روســتایی از دهستان چهار کوه کردکوی . نک : چمن سابر .

چمنو/čamnu/ (ا.مک) : از روستا های قدیمی‌ی منطقـه‌ی قائم شهر که در حال حاضر بـا نـام جمنـو و جمنـون شناخته می‌شود .

چمنه/čamənə/ (ا) : ریسمانی که با آن شاخ گاو و گوساله را بندند – کمند . **نک** : اشکلک .

اغر) رسمان /resmān/ ؛ ب) شریک /šarik/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. کشت /kəšt/ ؛ با) رسن /rasən/ ؛ آ) رسـن /resən/ ؛ ن) شریت /šarit/ ؛ع) کشت /kešt/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) لافنـد /lāfand/ ؛

چمنه/čamənə/ (ص./ا.مص) : ۱. انسان دست و پا بسته که قابل حرکت نباشد . ۲. بند کردن .

اغر) چدار – بوییه / čədār- baviyə/ ؛ ب) بخو– بزه /bəxo-bazə/ ؛ س) چمندهاکرده /čamənd-hākerdə/ ؛ ق) ←* ؛

چمنّه – بیّن/čamennə- bayyən/ (مص.مر) : ۱. به بغل و

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

پهلو خوابیدن یا جمع کردن زانو . ۲. فنّی در کشتی . **نک** : چار بند .

اغر) چمبه بویین /čəmbə- baviyən/ ؛ *ب)* چمبله بویین /čəmbələ-baviyən/ ؛ *س)* چمبله بیّن /čambelə- bayyən/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←(س) ؛

چم و چار/čam- o- čār/ (ا. مر) : چم و خم – راه و روش . شیوه .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ت)* چم خم /čamexam/ ؛ *اشر)* ←(ت) ؛ *آک)* ←** ؛

چم و چار- ده –داشتن/čam- o-čar-də-dāštən/ (مص.مر) : ۱. چم و خم کاری را بلد بودن . ۲. برکسی تسلّط و احاطه داشتن

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* چم و خمه داشتن /čam- o-xamə-dāštən/ ؛ *ق)* چمّه داشتن /čammə- dāštən/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ۱. ←** ، ۲. ←(ق) ؛ *ن)* چم و چار داشتن /čamo- čār-dāštan/ ؛ *ت)* چم- خم-داشتن /čame-xam-dāštən/ ؛

چم و چلّه/čamo- čəllə/ (ا.مر) : فوت و فن .

اغر) چم و چار /čam-o-čār/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *ق)* چم وخم /čamoxam/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←(ق) ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←(ق) ؛ *ت)* ←(ق) ؛

چم و چیله/čamo-čilə/ (ا.مر) : ۱. خوی –روش . ۲. سلیقه. شیوه.

اغر) ۱.←** ، ۲. چم /čam/ ؛ *ب)* چم /čam/ ؛ *س)* ←(ب) ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←(ب) ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←(ب) ؛ *ت)* ←(اغر) ؛ *اشر)* ←(ب) ؛

چم وخم بزوئن/čamo- xam-dazoən/ (مص.مر) : ۱. زیگزاگ رفتن . ۲. با استفاده از روشهای گونا گون به هدف رسیدن ، تلاش وافر در رسیدن به هدف.

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* چم و خم بزوئن /čam-o- xam-bazuən/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←(س) ؛ *ن)* چم وخم بزوئن /čamoxam bazuan/ ؛ *ع)* شال چم بزائن /sālčam bezān/ ؛ *قص)* ←(ن) ؛ *ت)* چم خم بزئن /čaməxambazoən/ ؛

چم و رج/čam-o-raj/ (ا.مر) : ۱.زیر و بم – فو ت و فن ۲. ریزه کاریها.۳. را ست و ریست کردن . ۴. نظم و ترتیب دادن به امور .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *ت)* چم وخم /čaməxam/ ؛

چموش/čamuš/ (ص) : ۱. و حشی–بدقلق . ۲. موزی ۳. چهار پای بد قلق .

اغر) ←** ؛ *با)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *اشر)* چموش /čemuš/ ؛

چموش/čamuš/ (ا) : ۱. پای پوش لاستیکی یا چرمی کشاورزان، کارگران و چوپانان ۲. . **نک** : چم پاتو .

ب) ←** ؛ *س)* چمشک /čamešk/ ؛ *ق)* ۱. چمش /čaməšk/ ، ۲. چمشک /čaməšk/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛ *آک)* ←** ؛

چموک/čamuk/ (ص.نس) : لگد پران – جفتک زن – سرکش . چموش.

اغر) ۱.←** ، ۲. چموش /čamuš/ ؛ *ب)* ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ *س)* چموش /čamuš/ ؛ *ق)* ←(اغر) ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←(اغر) ؛ *ن)* ←(اغر) ؛ *قص)* ←(س) ؛ *ت)* ←(اغر) ؛ *آک)* چموشی /čamuši/ ؛

چمون/čamon/ (ا.مک) : از توابع دهستان میان دورود شهرستان ساری .

چمه/čamə/ (ا. مص) : چرخش .

چم–ها کردن/čam- hākərdan/ (مص.مر) : ۱. مو قعیّت و فرصت مناسب پیدا کردن . ۲. عادت کردن . ۳. راضی کردن .

اغر) چم هکاردن /čam- həkārdən/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *ق)* چمه ها کردن /čam- hākərdən/ ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* چم هکردن /čam- hakərdan/ ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* ←** ؛ *ت)* چم سر آردن /čamə-sar- ārdən/ ؛

چمه بن/čamə- bən/ (ا. مک) : نام مرتعی در منطقه ی شهرستان آمل .

چم هدائن/čam hədāən/ (مص.مر) : ۱. گیر انداختن–به دام انداختن . ۲. عادت دادن . رام کردن حیوان.

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛

چم - هکاردن/čam-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. عادت کردن . ۲. قلق کسی را به دست آوردن . ۳. آماده کردن . ۴. راضی کردن . نک : چم چم بیتن .

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ س) چم بیتن /čam-baytən/ ؛ ق) چم ها کردن / čam hākərdən/ ؛ با) ←**؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چم ها کردن /čam hākərdan/ ؛ ت) چمه کردن /čama kərdən/ ؛ اشر) چم – ها کئردن /čam-hākoərdən/ ؛

چم هکارده/həkārdə–čam/ (ص.مف) : عادت کرده . حیوان یا انسان مانوس و مالوف .

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ س) چم هایته /čam-hāytə/ ؛ ق) چم ها کرده /čam hākerdə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چم ها کرد /čam hākərd/ ؛ اشر) چم- ها کئرد /čam-hākoərd/ ؛

چمی/čami/ (ا) : شپشک–شپشک های مرغ خانگی . **نک** : اسپیجک .

ب) چمیک /čamik/ ؛ س) ←**؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←**؛ آ) ۱.←(ب) ، ۲. چمک /čəmək/ ؛ ن) چمک /čəmək/ ؛ قص) ←(ب) ؛

چمی/čami/ (ا) : نوعی برنج نامرغوب خزری نک : چمپا.

ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛

چمی/čami/ (ا) : نک : چمیک

ب) ←**؛ با) ←**؛

چمیک/čemik/ (ا) : ۱. حشره ای ریز و خون آشام– نوعی کنه . ۲. آدم سمج و لجوج .

اغر) چوپّا / čuppā/ ؛ ب) چیپا /čipā/ ؛ س) چمی /čami/ ؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) چمک /čəmək/ ؛ ع) چمک /čamak/ ؛ قص) چمیک /čamik/ ؛ ت) چمک /čomək/ ؛

چن/čan/ (ق) : چه اندازه – چه قدر .

اغر) چنده /čande/ ؛ ب) ←**؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←**؛ ن) ۱. چن /čan/ ، ۲. چنّه /čannə/ ؛ ع) چنّه /čannə/ ؛ ت) چندی /čəndi/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←(اغر) ؛ پ) چند /čand/ ؛

چن/čan/ (ق) : چند .

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ س) چند /čand/ ؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛ قص) ←(س) ؛ ت) چندی /čəndi/ ؛ اشر) ←(س) ؛ آک) ←(س) ؛ پ) چند /čand/ ؛

چن/čən/ : **نک** : پتکی .

قص) ←**؛

چن/čen/ (ا) : مه .

با) ←**؛ قص) ←**؛

چنّات/čennāt/ (ا) : چوبی که جلوی آب گذارند تا سبب جمع شدن آب و به جریان افتادن آن به صورت دلخواه گردد . نک : اوتره

ن) ←**؛ ن) ←**؛ ع) ۱. چرنات /čornāt/ ، ۲. چونو /čuno/ ؛ ت) چونو /čunow/ ؛ اشر) چونو /čuno/ ؛

چناتر/čanāter/ (ا.مک) : نام قلعه‌ای قدیمی برفراز کوه چناتر ، در شمال کلاردشت . چالوس.

چنّاتک/čənnātak/ (ا) : ناودان چوبی کوچک . **نک** : چنّات .

اغر) نوچه /nocə/ ؛ ب) نکّه /nokkə/ ؛ ق) نو /no/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←**؛ ت) چرنات /čornāt/ ؛

چناربن/čənār-bən/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان مذکوره‌ی بهشهر . ۲. از توابع دهستان شهر خواست ساری . ۳. روستایی در کجور . ۴. روستایی درشهرستان تنکابن .

چناربن/čənār-bən/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان لاله آباد شهرستان بابل . ۲. از توابع دهستان چهار دانگه‌ی هزار جریب ساری . ۳. از توابع دهستان کوه پرات شهرستان نوشهر .

چناربن مله/čənārbən malə/ (ا.مک) : از محلّه های قدیمی آمل .

چنار قشلاق/čənār-qešlāq/ (ا.مک) : روستایی از دهستان قرق گرگان .

چناشک/čənāšak/ (ا.مک) : از روستاهای کوهسار فندرسک استارآباد .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

چن - بالونه/čan-bālunə/ : چند برابر .

اغر) چن - بالینه /čan-bālinə/ ؛ ب) چن - برابر /čan-bərābər/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چن - تایی /čan-tāei/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) چن برابر /čan-barābar/ ؛ ت) چند بالینه /čand-bālinə/ ؛ اشر) ←(ب) ؛

چنبر-چینگال/čingāl–čanbar/ (ا.مر) : نام سگ گلّه .

چنبل/čanbəl/ (ا) : نام سگ گلّه .

ب) ←* ؛

چنبلی/čenbəli/ (ا/ص.نس) : ۱. دو یا چند میوه‌ی چسبیده به هم . ۲. کبوتر طوق دار و کبوتر جنگلی ۳. کبوترانی که پیوسته به صورت دوتایی پرواز کنند . نک : چمبلی .

اغر) ←* ؛ ب) چمبلی /čambəli/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱.←(ب) ، ۲. جنبلی /jənbəli/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛

چنّ بن/čənnə bən/ (ا.مک) : مرتعی در سواد کوه .

چنتا/čantā/ (ق) : چند تا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) چند تا /čandtā/ ؛ پ) او چند /əv-čand/ ؛

چن - تمن/čan-təmon/ (ق.ز) : تا چه زمانی-چه زمان . چندگاه . تا چه هنگامی.

اغر) ۱.←* ، ۲. چن - تمان /čan-təmān/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چن - توم /čan-tom/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) چنّه تمن /čanə-tomon/ ؛ قص) چن تمون /čan-təmun/ ؛

چنتّه/čanta/ (ق) : چندتا .

با) ←* ؛ ع) چن تا /čantā/ ؛ ت) ←* ؛

چنتـه/čanta/ (ا) : کیسه ی چرمین که گاه روی آن پوششی از نوع قالیچه دوزند .

قص) ←* ؛

چن - چربازی/čar-bāzi-čan/ (ا.مر) : از انواع بازی های بومی .

ب) ←* ؛

چنچول/čančul/ (ا) : ۱. زنبیل دوتایی که توسّط چوب به هم متّصل شوند . ۲. چمباتمه

آک) چانچو /čānču/ ؛

چند/čənd/ (ا) : به صورت جمع شده روی پا نشستن . نک : پرچونگ .

اغر) ۱. چندوک /čənduk/ ، ۲. چند لوک /čəndəluk/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چنگ /čəng/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱. چند لوک /čəndəluk/ ، ۲. پغلوک /pəqluk/ ؛ با) چن بلوک /čənbluk/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) چنگ /čeng/ ؛ ع) چک چکی /ček-čeki/ ؛

چنـدر سیت خـل/čandar-sit-xel/ (ا.مک) : از مناطق کوهستانی و ییلاقی شاه کوه و ساور استرآباد .

چندش/čəndəš/ (ا/ص) : ۱. شخص بی نظم و کثیف . ۲. لرزش خفیف و کوتاه در بدن در اثر تنفّر از چیزی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) جموش /jemuš/ ؛ با) ←* ؛ آ) چنّش /čennəš/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چنّش /čenneš/ ؛ ت) چندش /čendeš/ ؛ اشر) ←* ؛ پ) چندیشن /čandišn/ ؛ پ)چمبلک /jumbak/ ؛

چندک/čendək/ (ا) : چمباتمه .

اغر) ۱.←* ، ۲. چند لوک /čəndəluk/ ؛ ب) ←* ؛ س) چندوک /čənduk/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چک چکی /čakčaki/ ؛ با) چنبلوک /čənbluk/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چک چکی /čək-čəki/ ؛ ع) ←(ن) ؛ اشر) چند لو /čende lu/ ؛

چندکا/čendekā/ (ا) : جوجه . نک : تشنو .

اغر) ۱.←* ، ۲. چیندکا /čindekā/ ؛ ب) چنیدکا /čindəkā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱. چینّکا /činnəkā/ ، ۲.←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چینکا /činəkā/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) چوملاک ؛

چند کله/čənde-kələ/ (ا.مر) : ۱. اجاق کوچک هیزم سوز . ۲. آتش دان . ۳. اجاقی که در کنار تنور باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چندی - کله /čandi-kələ/ ؛ س) چن کله /čən-kələ/ ؛ ق) کله /kelə/ ؛ با) کله /kalə/ ؛ ت) ←(با) ؛

چند گتی/čande-gati/ (ق) : به چه بزرگی؟ . در مقام

پرسش و سوال از میزان حجم و بزرگی اشیا و اجسام به کار رود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چنّ گتی /canne-gati/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) چنّن /cannen/ ؛ قص) ←(ق) ؛ اشر) چندی بزرگ /candi - bozorg/ ؛

چندلا/cəndelā/ (ا.مک) : از روستاهای بلوک زیر آب واقع در شهرستان سواد کوه .

چند لک/cəndələk/ (ا.مص) : چمباتمه زدن .

ب) ۱.←* ، ۲. چندلوک /cendəluk/ ؛ س) چندلوک /cendəluk/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) چک چکی /cak caki/ ؛ ن) چک چکی /cəki/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) ←(ب) ؛

چند لوک/cəndeluk/ (ا) : چمباتمه-به صورت جمع شده روی پا نشستن در حالی که شکم به ران ها بچسبد و سر به جلو خم شود . **نک** : جفتین - پرچونگ .

اغر) ۱.←* ، ۲. چندلیک /cəndəlik/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چند /cənd/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) پرچونگ /pərcung/ ؛ ت) چوک سر /cukesar/ ؛

چند لوک بزئن/cəndəluk-bazoən/ (مص.مر) : چمباتمه زدن - نوعی نشستن از روی بی نزاکتی . **نک** : چک چکی هنیشتن - چفتین بزان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چندوک بزوئن /cənduk-bazuən/ ؛ ق) چک چکی /cak caki/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چک چکی هنیشتن /cək-cəki-hənistan/ ؛ ع) چک چکی بنیشتن /cek-cəki-banistan/ ؛ ت) چوک سرنیشتن /cukə sarnistən/ ؛ اشر) چند لوک بزوئن /candeluk-bazoən/ ؛

چندل - ها کردن/cendəl-hākərdən/ (مص.مر) : مچاله کردن- در هم شکستن .

ق) ←* ؛

چندلیک/cəndəlik/ (ا/ا.مص) : چمباتمه- به صورت جمع شده روی پا نشستن . **نک** : پرچونگ - چندلوک .

اغر) ←* ؛ ن) پرچونگ بزوئن /pərcung bazuan/ ؛

چند و چون/cand-o-cun/ (ا.مص/ا.مر) : ۱. بگو مگو . ۲. اوضاع .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چند چون /cand cun/ ؛ س) ←* ؛ ق) چک و چونه /cako cunə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چنّ و چون /canno cun/ ؛ ع) چنّ و چونه /canno cunə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چنده/cande/ (ق) : چقدر- چه اندازه . **نک** : چنّ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) چند /cand/ ؛

چنده/cəndə/ (ا) : چمباتمه-به صورت جمع شده روی پا نشستن . **نک** : پرچونگ .

ب) ←* ؛

چنده - بزوئن/cəndə-bazuən/ (مص.مر) : ۱. چمباتمه زدن . ۲. کز کردن .

اغر) چندوک -بزئن /cənduk-bazoən/ ؛ ب) ←* ؛ س) چندوک بزوئن /cənduk-bazuən/ ؛ ق) چمبل - بزوئن /cambəl - bazuen/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) پرچونگ بزوئن /pərcung -bazuan/ ؛ ع) چقتین بزان /coqtin-bəzān/ ؛ ت) چوک سرنیشتن /cukəsar nistən/ ؛ اشر) چمبلوک بزئن /cembeluk-bazoən/ ؛

چنده کله/cendə kələ/ (ا.مر) : نوعی اجاق گلین .

س) ←* ؛

چندی/cəndi/ (ق) : چه قدر . **نک** : چنده .

اغر) چنده /cande/ ؛ ت) ←* ؛

چندی هکاردن/candi-həkārdən/ (مص.مر) : افشان کردن پشم دام .

ب) ←* ؛ ق) چنّک هاکردن /cannək-hākərdan/ ؛

چن روزا/can-ruzā/ (ق.ز) : روزهای اخیر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛

چنس/cenəs/ (ص) : خسیس-تنگ چشم - نابخشنده . **نک** : پیناس - پس چلاس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. چلاس /celās/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جنس /janəs/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) جنس /janəs/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ع) ۱.←* ، ۲. گنس

/ganəs/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) چنس /canaš/ ؛

چنس/cenəs/ (ا) : ژاله . شبنم .
قص) ←* ؛

چن – سال/can-sāl/ (ق.ز) : ۱. سال های قبل . ۲. طی چندین سال .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چن سال پش /can sāle pəš/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) چند سال /cand - sāl/ ؛

چن سالا/can sālā/ (ق.ز) : سال های پیش . **نک** : چن سال .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چن سال پش /can -sāl-pəs/ ؛ قص) ←* ؛

چنس بین/cenes-beyan/ (مص.مر) : خسیس بودن . **نک** : چکال ببین .
اغر) چنس ببین /cenəs-biyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چلاس بیّن /celās-bayyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) چنس بوین /cənəš bavəyan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) چنس بیّن /cenəs bayyan/ ؛ اشر) چنس هابیّن /cenes –hābiyyən/ ؛

چنسک/cənəsk/ (ا) : تخت چهار پایه‌ای که برای آبگیری برخی میوه ها (خرمالو، انگور) به کار می رود .
ب) ۱.←* ، ۲. چنشک /cənəšk/ ؛

چنسک – هادائن/cenəsk hādāan/ (مص.مر) : انبوه بودن فرآورده ی درخت. پر محصولی ، بار دهی زیاد درخت .
اغر) چک هدائن /cək-hədāən/ ؛ ب) چنسک – هدائن /cənəsk -hedāən/ ؛

چنّش/cənnəš/ (ا) : چندش . **نک** : چندش .
اغر) شانش /šānəš/ ؛ ب) شنش /sonəš/ ؛ س) ۱. شونش /šonəš/ ، ۲. چندش /cəndəš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

چن – شو/can- šo/ (ق.ز) : ۱. شب های قبل . ۲. چند شب .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

چن شوآ/can-šoā/ (ق.ز) : شب های پیش .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چن – شوئه /can-šuə/ ؛ ع) چن شو پیش /can-šu-piš/ ؛ قص) چن شوها /can-šohā/ ؛ ت) چن شب پیش /can-šab -piš/ ؛

چنّ شیر/cannə-šeyr/ (ق/ش.ج) : ۱. چقدر فاصله . ۲. کلمه ای است که در مقام پرسش و آگاهی از دوری و نزدیکی یا میزان و وسعت مکانی مشخّص به کار رود . نک : چنده شر.
ب) چنده – شر /candə - šar/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چنّه شر /canne šar/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) چنده را /candərā/ ؛ قص) چنده را /cande-rā/ ؛ ت) چندی را /candi - rā/ ؛

چن صوی/can-səvi/ (ق.ز) : ۱. بامدادان روز های پیش . ۲. چندین صبح .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چن صوایی پیش /can sevāi -piš/ ؛ آ) چن صواهی /can-səvāhi/ ؛ ن) چن صواهی پشتر /can səvāhi pəštar/ ؛ ع) چن روز پیش صب /can ruzə pišə sob/ ؛ قص) چن روز صوایی /can ruz səvāyi/ ؛ ت) ←(ع) ؛

چن – قجی/can-qəji/ (ص.مر) : میوه ی چند قلو . **نک** : چمبلی .
با) چن جمبلی /can-jəmbəli/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چن گولی /can- guli/ ؛ قص) چن گلی /can gəli/ ؛ ت) چن قورچه /can-qorcə/ ؛

چنّک/cannek/ (ا) : یک دسته پشم یا پنبه که برای ریسیدن جدا شود .
اغر) چینگال /cingāl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دستونه /dastonə/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) چنگ /cang/ ؛

چنّک/cennək/ (ا) : چینه دان .
اغر) چینک دان /cinək-dān/ ؛ ب) چنیک /cənik/ ؛ س) چنیک /cenik/ ؛ ق) چنک /cənək/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) چینه /cinə/ ؛ اشر) چینک دان /cinak-dān/ ؛ آک) چیک پیله /cik pilə/ ؛ پ) چینگ /cinag/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چنک/čank/ (ا) : مژده .

چنّک/čannek/ (ا) : نک : چنده

چنّکا/čennekā/ (ا) : جوجه ی تازه از تخم بیرون آمده– جوجه . **نک** : چندکا .چیند کا.

آ) چینّه کا /činnəkā/ ؛

چنکل/čankəl/ (ا) : گردویی که به آسانی مغزش جدا شود.

ب) کوچ آغوز /kuč-āquz/ ؛ ق) چکّه /čekkə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛

چنگ/čang/ (ا) : به اندازه ی یک مشت . **نک** : چپلیک .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) چنگ /čeng/ ؛

چنگ/čəng/ (ا) : ۱. فلج شدن و جمع شدن اعضای بدن در اثر گرفتگی عضلات . ۲. مجموعه ی چنگال پرنده . ۳. پنجه ی انسان و حیوان .

اغر) ۱.←** ، ۲. چنگه /čangə/ ؛ ب) چنگی /čangi/ ؛ س) ۱.←** ، ۲. چنگ /čeng/ ؛ ق) چنگ /čeng/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چنگ /čəng/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲. چلّخ /čallәx/ ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) چنگر /čəngər/ ؛

چنگ/čang/ (ا) : شالی درو شده ای که در یک مشت جای گیرد . **نک** : چینگال .

اغر) چینگاله /čingālə/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) چنگه /čangə/ ؛ ت) چنگی /čəngay/ ؛

چن گادرا/čan gāderā/ (ق.ز) : زمان های پیش–چند مدّت پیش .

ب) ←** ؛ س) ان گدرا /on-gəderā/ ؛ ق) چنگدرپیش /čan gedər piš/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چن گدر /čan gədər/ ؛ ع) چنّه پیش /čannə-piš/ ؛ ت) چندی – پیش /čandi - piš/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

چنگال/čangāl/ (ا) : چغندر . **نک** : چنگل – اسّا – از تا .

ب) ←** ؛ س) ۱.←** ، ۲. چنگل / čangel/ ؛ ق) چنگل /čangel/ ؛ با) چنگل /čangəl/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) چغندر /čoqondar/ ؛

چنگال/čəngāl/ (ا) : ۱. از مچ دست تا سر انگشتان – پنجه‌ی دست . ۲. چنگال پرندگان .

ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ آک) ←** ؛

چنگال بنه/čangāl-bənə/ (ا.مر) : ۱. غده‌ی چغندر . ۲. کنایه از: آدم کوتاه قد .

اغر) چغوندرپته /čaqundər-pətə/ ؛ ب) چنگال بن /čangāl-bən/ ؛ س) چنگل بن /čangel - bən/ ؛ ق) چنگل بنه /čangəl - benə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چنگل بنه /čangəl bənə/ ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) چغندر بنه /čoqondar bənə/ ؛ آک) چو غندر بونه /čoqandar - bonə/ ؛

چنگال قلیه/čangāl -qaliyə/ (ا.مر) : نوعی غذا که مادّه‌ی اصلی آن چغندر است .

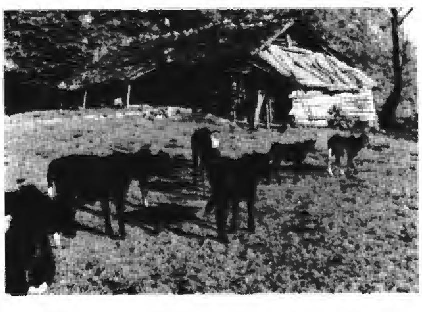
اغر) چغوندر قلیه /čaqundər-qaleyə/ ؛ ب) چنگال قلیه /čangāl -qalyə/ ؛ س) چنگل قلیه /čangel -qalyə/ ؛ ق) چنگل قلیه / čangəl-qaliyə/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) چغندر قلّه /čoqondar-qalle/ ؛

چنگام/čangām/ (ا) : میخ چوبی که بر زمین فرو کنند .

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. چنگم /čəngom/ ؛ س) چنگم /čəngom/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) چنگوم /čəngum/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چنگم /čangəm/ ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) چنگوم /čangum/ ؛ ت) چنگام /čengām/ ؛

چنگام سر/čangām-sar/ (ا.مر) : ۱. محلّ مورد نظر . ۲. اتراق گاه .

اغر) ۱.←** ، ۲. چنگم سر /čangom -sar/ ؛ ب) چنگم سر /čengom-sar/ ؛ با) ←(ب) ؛ ن) چنگم سر /čangəmsar/ ؛

چنگام سر

چنگ ببیین/čəng - babiyan/ (مص.مر) : **نک** : چنگ بویئن .

ع) ←* ؛

چنگ بزئن/čang -bazoən/ (مص.مر) : ۱. چلاندن رخت . ۲. چنگ زدن–چنگ انداختن . **نک** : چکل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چنگ بزوئن /čang -bazuən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چنگ بزوئن /čang - bazuan/ ؛ ع) چنگ بزان / čeng-bezān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چنگ زئن /čang-zaan/ ؛ اشر) چنگ بزن /čang -bazen/ ؛ آک) چیک زان /čik-zān/ ؛

چنگ بزوئن/čang -bazoən/ (مص.مر) : چیزی را به تندی برداشتن– قاپیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چنگ بزوئن /čang bazuən/ ؛ با) ←* ؛ ن) چنگ بزوئن / čang bazuan/ ؛ ع) چنگ بزان /čang -bezān/ ؛ ت) چنگ زئن /čang-zaen/ ؛ آک) چیک زان /čik-zān/ ؛

چنگ بکشیین/čang -bakəšiyən/ (مص.مر) : ناخن کشیدن . **نک** : پنجه بکشیین .

اغر) ←* ؛ ب) چنگولی بکشیین /čanguli-bakšiyən/ ؛ س) چنگلی بکشیین / čangəli-bakšiyən/ ؛ با) ←* ؛ ن) چنگلی بکشیئن /čangəli bakəšian/ ؛ ع) چنگ بکشین /čang-bakešeyan/ ؛ قص) چنگلی بیتن /čangeli baytan/ ؛ ت) چنگ گیتن /čəng-gitən/ ؛ اشر) ←* ؛

چنگ بمان/čang-bomān/ (مص.مر) : ۱. پا دادن– موقعیت مناسب دست دادن . ۲. به دست آمدن – به چنگ آمدن . **نک** : چک بیمئن .

ب) چنگ بیمئن /čang -beyamoən/ ؛ س) چنگ – بموئن /čang-bemuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چنگ بیموئن /čang-bimuan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) چنگ بموئن /čang-bəmuan/ ؛ ت) چنگ امن /čeng -oman/ ؛

چنگ بویئن/čəng-baviyan/ (مص.مر) : ۱. کز کردن . ۲. جمع شدن و بی حرکت شدن–فلج شدن .

ب) چنگ بویین /čəng-baviyən/ ؛ س) چنگ بیّن /-čəng bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) چنگ ببیئن /čəng -babian/ ؛

چنگ به چنگ بویین/čang-bə-čang-baviyən/ (مص.مر) : پنجه در پنجه ی حریف انداختن . **نک** : پنجه بنگتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) چنگ به چنگ بوین /čang-bə-čang bavəyan/ ؛ ت) چنگ به چنگ گیتن /čəng-be-čəng gitən/ ؛

چنگ پلوش هاکردن/pəluš-hākərdan–čang/ (مص.مر) : ۱. فشردن . ۲. مشت و مال دادن . ۳. ور رفتن ۴. شستشوی لباس .

اغر) چنگ پروش هکاردن /čang peruš həkārdən/ ؛ ب) ←* ؛ س) چنگ پروش هاکردن /čang-peroš-hākerdən/ ؛ ق) چنگ پلوش /čangə-peluš/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چنگ پلو هکردن /čangə-pəlu-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ ت) چنگ زئن /čang-zaan/ ؛

چنگچلاقینگ/čənge- čəlā - qing/ (ا.مر) : جیرجیرک .

با) ←* ؛

چنگ چلی/čangə-čəli/ (ص.مر) : افلیج –کنایه از: آدم بی دست و پا .

اغر) ←* ؛ ب) چنگه دلایی /čangə-dəlāyi/ ؛ س) چنگ چلی /čeng-čəli/ ؛ ق) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ قص) چنگه چی /čəngə-či/ ؛

چنگ دکاردن/čang-dəkārdən/ (مص.مر) : ۱. گلاویز شدن . ۲. دست تجاوز به سوی اموال و نوامیس دیگران دراز کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چنگ دکاردن /-čang dakārdən/ ؛ با) چنگ بوردن /čang-bāvərdən/ ؛ ن) چنگ دکردن /čang-dakərdan/ ؛ قص) چنگ بزوئن /-čang bazuan/ ؛ ت) چنگ دکردن /čəng-dakərdən/ ؛

چنگ دلایی//čəng - dəlāei (ا.مر) : خمیدگی ناشی از پیری یا بیماری .

س) ←* ؛

با) پرلا /pərəlā/ ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛

چنگر/čangər/ (ا) : ۱. پرنده ای دریایی از رده‌ی یلوه . ۲.

کنایه از: آدم بی عرضه و ناتوان . ۳. کرخ .

س) چنـــگر /čənger/ ؛ بـا) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛ ع) ←*؛ ت) چنگر /čengər/ ؛ آک) چنگر /čangar/ ؛

چنگر/čenger/ (ا) : ۱. بخشی از ساقه یا ریشـه ی درخت که کنگره مانند و به صورت زایده است . ۲. شاخه یـا زائده‌ای که موجب پارگی لبـاس یـا جراحـت در بـدن گردد .

اغر) جنگر /jəngər/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←*؛ با) ۱.←* ، ۲. چکر /čəkər/ ؛ آ) ←*؛ ن) ۱.←* ، ۲. جغـز /jaqəz/ ؛ ع) جزن /jəzən/ ؛ قص) ←*؛

چنگر/čengər/ (ا) :۱. پاره کردن ۲. کنایـه از: انجام دادن کاری ناصواب که موجب شرمساری فـرد گردد. انجام دادن عملی که سزاوار سرزنش و نکوهش باشد . نک : جونگر .

ب) ←*؛ س) ←*؛ با) چکر /čəkər/ ؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛ قص) ←*؛

چنگر دکتن/čengər-daketan/ (مص.مر) : ۱. کنایه از : گیر افتادن-در تنگنا قرار گرفتن . ۲. پاره شـدن لبـاس یـا مجروح شدن بدن در اثر برخورد با اجسام تیز .

اغر) چنگر بـردن /čəngər-bordən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چنگر دکتن /čengər-daketən/ ؛ با) ←*؛ آ) چنـگر دکتـن /čəngərdakətan/ ؛ ن) ←*؛ قص) ←*؛

چنگر وافت/čenger - vāft/ (ا.مـر) : رشـته هـای انتـهای فرش .

قص) ←*؛ آک) ریشمه /rišmə/ ؛

چنگروم/čangrum/ (ق) : فراوان .

ب) ←*؛

چنگر هدائن/čengərhədāən/ (مـص.مـر) : گیرانداختـن-خود یا کسی را گرفتار کردن . نک : چنگربدائن

ق) ←*؛ آ) چنگر هادائن /čəngər hādāan/ ؛

چنگری/čangəri/ (ق.حا/ا) : حالتی از نشستن .

ب) چنگولی /čanguli/ ؛ ق) چنگلـی /čangəli/ ؛ آ) ←*؛ آک) ←*؛

چنگ زئن/čeng-zaan/ (مص.مر) : پنجه کشیدن چنگ زدن . نک : پنگال - چنگ بزوئن .

ب) چنـگ بکشـیین /čang-bakəšiyən/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) چنگ بزوئن /čang bazuan/ ؛ ت) ←*؛ اشر) ←*؛ آک) چنگ زان /čang-zan/ ؛

چنگ‌ک/čangak/ (ا) : قلاّبی که آن را به دیوار یا سـقف متّصل کنند تا گوشت یا دیگر مواد را بر آن آویزند .

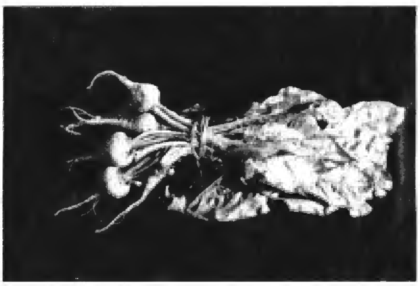
ب) چنگک /čangək/ ؛ س) چنگه /čangə/ ؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛ ع) ←*؛ آک) ←*؛

چنگک/čangak/ (ا) : ۱. قلاّب ماهی گیری . ۲. چوبی چند شاخه از درخت بید که به عنوان رخـت آویـز اسـتفاده شود . ۳. قلاّ بی که با آن از چاه آب کشند .نک : چـل تیلا.

اغر) ←*؛ ب) چنـگه /čangə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛ قـص) ←*؛ اشـر) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ آک) میکال /mikāl/ ؛

چنگل/čangəl/ (ا) : چغندر . نک : چغوندر .

س) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛

چنگل

چنگل آش/čangəl-āš/ (ا.مر) : آشی کـه مـوادّ اصلـی آن چغندر باشد .

ب) چنـــگال آش /čangāl-āš/ ؛ س) ←*؛ بـا) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛ ع) چغونـدر آش /čoqondar -āš/ ؛ قـص) ←*؛

چنگل اشکی/čangəl-əški/ (ا.مر) : خورشتی از چغندر .

با) ←*؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ذ،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

چنگل برونی/čangəl-beruni/ (ا.مر) : نوعی بورانی مخلوط از ماست چغندر و سبزی پخته .
ب) ۱. چنگال بورنی /čangāl-burni/ ، ۲. چنگال برونی /čangāl-bernui/ ؛ س) چنگل – ماس /čangəl - mās/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) چغوندر برونی /čoqondar -boroni/ ؛

چنگل – پته/čangəl-patə/ (ا.مر) : چغندر پخته .
با) ←* ؛

چنگل تپّه/čangol-tappə/ (ا.مک) : تپه‌ای دست ساز و قدیمی در شمال گلوگاه بهشهر .
ب) چنگالک /čangālək/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چنگلک/čangələk/ (ا) : گیاهی خوراکی و ییلاقی شبیه چغندر و بدون ریشه که روی زمین برگ هایش گسترده شود .
آ) ←* ؛

چنگل کشک/čangəl-kašk/ (ا.مر) : نوعی خوراک که از چغندر و کشک درست کنند .
با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

چنگلم/čangələm/ (ا) : ۱. بخشی از پای انسان، پایین تر از مچ . ۲. نوک عقاب .
ب) چنگلم /čəngəlom/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چنگل ماست/čangəl-māst/ (ا.مر) : نک : چنگل برونی .
س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

چنگل مزوّر/čangəl-mezavvar/ (ا.مر) : نوعی خورشت که با چغندر درست شود .
با) چنگل – قلیه /čangəl-qalyə/ ؛

چنگلی/čangəli/ (ا) : ۱. پنجه . ۲. پنجه انداختن گربه سانان و سگ سانان . نک : چنگولی
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چنگال /čangāl/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) چنگول /čangul/ ؛

چنگلی/čangəli/ (ا) : پنجه‌ی حیواناتی مانند : گربه و پلنگ که ناخن های تیز و بلندی دارند. ۲. پنجه انداختن گربه سانان یا سگ سانان نک : چنگولی
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) چنگول /čangul/ ؛

چنگلی/čengeli/ : نوعی حالت نشستن شبیه به چمباتمه که ناشی از درد یا سرما باشد .

چنگلی بزوئن/čangəli-bazoən/ (مص.مر) : چنگ زدن– ناخن زدن . نک : چنگلی – چنگ بزوئن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چنگلی بکشیین/čangəli-bakəšiyən/ (مص.مر) : ناخن کشیدن– پنجه انداختن . نک : چنگ بکشیین .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چنگ بکشیین /čang bakəšeyan/ ؛

چنگم/čəngom/ (ا) : میخ چوبی بزرگ . نک : اسگلی .
اغر) ۱.←* ، ۲. چنگوم /čangum/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چنگوم /čangom/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. چنگوم /čəngum/ ؛ ن) چنگم /čangəm/ ؛ ع) ←* ؛ ت) چنگام /čəngām/ ؛

چنگ مال/čange-māl/ : ۱. نوعی حرکت به وسیله ی چهار دست و پا که زانو و پنجه های دست با زمین تماس حاصل نماید . ۲. نشانه ی پنجه ی انسان یا حیوان که برخاک یا گل مانده باشد .
ق) ←* ؛

چنگ مالی/čang - māli/ (ا.مص) : دست مالی کردن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چنگ چول /čangə-čul/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. چنگ مالی /čangə māli/ ، ۲.←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) چنگ لنگ زئن /čang-lang-zaan/ ؛ آک) چیک مالی /čik-māli/ ؛

چنگ مریم/čang-maryam/ (ا.مر) : گیاهی است که ریشه های پنجه مانند دارد. در گذشته براساس سنّت و باوری عامیانه ، زنان به هنگام زایمان آن را میان دست هایشان می فشردند و استغاثه ی تخفیف درد می نمودند .
ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

چنگ مما/čang-mamā/ (ص.مر) : پیر زن عجوزه و از کار افتاده –عجوزه .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

ب) چنگه ممایی /čangə-məmāyi/ ؛ با) چنگه ما /čəngə-mā/ ؛

چنگ وپر/čang-o-par/ (ا.مر) : ۱. مجموعه ی چنگال و بالهای طیور . ۲. کنایه از: توان و عرضه ۳. امکانات ۴. افراد بی سرپرست را در کنف حمایت قرار دادن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) چنگ پر /čangə par/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) چیک وپر /čiko-par/ ؛

چنگ و پرداشتن/čang -o-par-daštən/ (مص.مر) : کنایه از لیاقت داشتن و با عرضه بودن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چنگ پره داشتن /čang-parə-dāštən/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چنگ و چنگال هکاردن/čang-o-čangāl həkārdən/ (مص.مر) : ۱. چنگ زدن . ۲. دعوا کردن . ۳. مشت و مال دادن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ *با)* چنگ و چنگال هکردن /čang-o-čəngāl-hakərdən/ ؛ آ) چنگ بزوئن /čang-bazuan/ ؛ ن) ←(۲) ؛ *اشر)* چنگ چنگال ها کردن /čang-o-čengāl-hākoərdən/ ؛

چنگ و چینگال/čang-o-čingāl/ (ا.مص) : دست مالی کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) چنگ چنگلات /čəngə čəngəlāt/ ؛ *اشر)* ←* ؛

چنگور/čangur/ (ا.مک) : از مراتع شبه جزیره‌ی میانکاله . واقع در شرق بهشهر.

چنگولک//čangulak (ص) : کسی که دستش شل و انگشتانش خشک باشد .

قص) ←* ؛

چنگوم/čengum/ (ا) : ۱. ستون- تکیه گاه چوبی کاشته شده در زمین . ۲. میخ بزرگ چوبی . ۳. از ابزارهای مربوط به بازی ریسمون بازی ۴. چوب چنگک دار جهت آویزان کردن لباس-چوب لباسی گالشی . **نک** : اژت. **نک** : ریسمون بازی .*اغر)* ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چنگم /čangəm/ ؛ ع) چنگم /čangom/ ؛ *قص)* چنگوم /čangum/ ؛ ت) چنگام /čengām/ ؛

چنگه/čange/ (ا) : ۱. یک شانزدهم هر چیز . ۲. یک مشت . ۳. کنایه از : تنگنا قرار گرفتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) چنگه /čəngə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چینگه /čingə/ ؛ ت) ۱.←* ، ۲. چنگک /čəngak/ ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) ←* ؛

چنگه/čangə/ (ص) : آدم دست و پا چلفتی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ *با)* چنگلی /čəngli/ ؛ آ) چنگه /čəngə/ ؛ *قص)* چنگ بزه /čang -bazə/ ؛ ت) چنگر /čangar/ ؛ آک) چنگر /čəngər/ ؛

چنگه/čangə/ (ا) : وسیله‌ی که هنگام حمل کیسه پنبه بر پشت به عنوان اهرم مورد استفاده قرار میگیرد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ *با)* ←* ؛

چنگه/čangə/ (ا) : ۱. وسیله‌ای فلزی با دندانه های آهنی که جهت نرم کردن زمین و جدا سازی کلوخ و سنگ از زمین مورد استفاده قرار گیرد . ۲. وسیله ای چنگک دارو آهنی که به هنگام حمل به عنوان اهرم بار برپشت قرار گیرد . ۳. وسیله ای با دندانه های آهنی برای نرم کردن خاک که بوسیله‌ی گاو کشیده شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چنگک /čangak/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) چنگک /čəngək/ ؛ آک) ←* ؛

چنگه/čangə/ (ق.مق) : یک شانزدهم هر چیز .

ن) ←* ؛

چنگ هایتن/čang-hāytən/ (مص.مر) : ۱. در آغوش کشیدن-بغل کردن . ۲. فشردن .

اغر) چنگ بییتن /čang - bayitən/ ؛ ب) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) چنگ هیتن /čang-hayitan/ ؛ ن) چنگ بیاردن /čang biyārdan/ ؛ ت) چنگاردن /čəngārdən/ ؛ آک) جون زان /jon-zān/ ؛

چنگه بختن/čangə-baxotən/ (مص.مر) : به پهلو خوابیدن به گونه‌ای که زانوها جمع شده باشد . **نک** : چار بند .

چنگه

اغـر) ←* ؛ ب) جنـــگ بخـــاتن /jəng-baxātən/ ؛ س) چنگلـی بخـاتن /čengəli-baxātən/ ؛ با) چنگلـــی بختـــن /čengəli-baxətən/ ؛ ن) چـار چنـــگی بفتـــن /čār čangi bafətan/ ؛

چنگه چنگه/čangə -čangə/ (ق/ا.مر) : ۱. مشت مشـت . ۲. تقسیم هر چیز به شانزده قسمت .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چنـگ چنـگ /čang-čang/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←(آ) ؛ گ) چیک چیک /čik-čik/ ؛

چنگه رنده/čangə-randə/ (ا.مـص) : ۱. گردآوری سـرمایه همراه با کوشش بسیار . ۲. تلاش مضاعف .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چنگه رنگه /čangə-rangə/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) چنـگه لنـگه /čangə-ləngə/ ؛

چنگه رنده هکاردن/čangə-randə-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. جهت پیش برد کار به هر وسیله ای متوسـل شـدن ۲. گرد آوری سرمایه با کوشش و تلاش بسیار . **نـک** : چنگه رنده .

ب) ←* ؛ آ) چنگه رنگه هاکردن /čangə rangə hākərdan/ ؛

چنگه – رنگه/čangə- rangə/ (ا.مص) : ۱. نـهایت تـلاش . ۲. دست و پا کردن با هـر قیمتـی و زحمتـی . **نـک** : چنگه رنده .

اغرب) چنگه رنده هکـاردن /čangə-randə-həkārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←*؛ اشـر) چنـده – رنـده /čandə-randə/ ؛

چنگه لاش/čangə-lāš/ (ص.مر) : کنایه از: فـردی کـه در دعوا مجروح و زخمی شده باشد .

اغر) ←*؛) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چنگی/čangi/ (ص) : گاوی که شاخ بلند و پیچا پیـچ دارد . نک : الا شاخ

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

چنگی/čangi/ (ا.مک) : کوهی در حوالی پابند هزار جریـب واقع در حوزه ی شهرستان بهشهر .

چنگیز چال/čangiz - čāl/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

چنگی شاخ/čangi - šāx/ : گاوی کـه دو شـاخش قوسـی باشد . نک : لاشاخ

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛

چن – نماشـن/čan-nəmāšon/ (ق.ز) : عصرهـای قبلـی . غروب های گذشته **نک** : چن نماشون .

اغر) ۱.←* ، ۲. چن نماشـان /čan-nəmāšān/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

چن نماشـون/čan-nəmāšun/ (ق.ز) : شـامگاهان پیـش-عصر روزهای گذشته .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چـن نمـا شتون /čan-nəmāštun/ ؛

چن وخت/čan-vaxt/ (ق) : ۱. چه مدّتی؟ . ۲. چنـد مـدّت پیشتر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ گ) چند زمت /čand-zamat/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چنه/čonə/ (ا) : آرواره– لثه – چانه . **نک** : بنه چکن – اری .

اغر) ←** ؛ *ب)* چنه /čanə/ ؛ *س)* ←(ب) ؛ *ق)* چونه /čunə/ ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←(ق) ؛ *ن)* ۱.←(ق) ، ۲. چونک /čunak/ ؛ *ع)* چکن /čakan/ ؛ *قص)* ←(ق) ؛ *ت)* چکن /čakən/ ؛ *اشر)* ←** ؛ *آک)* ←(ب) ؛

چنّه/čanne/ (ق) : ۱. چقدر؟ . ۲. چه اندازه؟ . **نک** : چنده – جن .

با) ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *قص)* ←** ؛ *پ)* چند /čand/ ؛ *باس)* چوانت /čuant/ ؛ *او)* چونت /čunat/ ؛

چنه بزئن/čanə-bazoən/ (مص.مر) : چانه زدن . اصرار درگرفتن تخفیف در معامله .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* چنه بزوئن /čanə bazuən/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* چونه بزوئن /čunə bazuan/ ؛ *ن)* ←(آ) ؛ *ع)* چنه بزان /čonə - bezān/ ؛ *قص)* ←(آ) ؛ *اشر)* چنه بزون /čanə -bazun/ ؛ *آک)* چونه زان /čonə-zān/ ؛

چنه بزوئن/čanə-bazuən/ (مص.مر) : . پر حرفی کردن – پر چانگی کردن . **نک** : چنه بزئن .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *ت)* چکن زئن /čakən-zaən/ ؛

چنه بکشیین/čanə-bakešiyən/ (مص.مر) : پرچانگی کردن . **نک** : چک مستی هاکردن .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* چنه بکشیین /čanə-bakšiyən/ ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* چونه بکشیین /čunə bakšiyan/ ؛ *ن)* ←(آ) ؛ *قص)* ←(آ) ؛ *اشر)* ←** ؛

چنه چینکا/čane -činnekā/ (ا.مر) : دانه چینی ماکیان . **نک** : چک چینه .

ق) ←** ؛ *با)* ←** ؛ *اشر)* چینک دان /činak-dān/ ؛

چنه – کلان/čanə-kəlān/ (ص.مر) : چانه‌ی بزرگ .

اشر) ←** ؛

چنه منه/čenə-mənə/ (ص.مر) : آرم دست پاچه و وارفته .

ن) ←** ؛

چنه منه بوین/čene-məne-bavəyan/ (مص.مر) : ۱. دست پاچه شدن . ۲. شرمنده شدن .

ن) ←** ؛

چنه ول بکشیین/čanə-vəl-bakəšiyən/ (مص.مر) : کنایه از: حرف بیهوده زدن و پرچانگی کردن .

اغر) ←** ؛ *ب)* چنه بکشیین /čanə-bakəšiyən/ ؛ *س)* ←(ب) ؛ *با)* ←(ب) ؛

چنه وند/čanə-vand/ (ا.مر) : ۱. پوزه بند . ۲. کنایه از: نوعی سخن گفتن که باعث قانع شدن طرف مقابل شود . **نک** : چکن بن .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛

چنی چش/čini-čəš/ : اسبی که یک چشمش زاغ و رنگ چشم دیگرش متمایز باشد .

ق) ←** ؛

چنیک/čənik/ (ا) : بالای سینه ی پرنده و پایین تر از گردن . **نک** : دل چینک .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *آ)* چنک /čənək/ ؛ *ن)* چنّک /čənnək/ ؛

چو/čo/ (ا.صو) : از اصوات، جهت راندن اسب . **نک** : اشا.

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *ن)* چو چو /čo čo/ ؛ *ع)* ←(ن) ؛ ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* ←** ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛ *آک)* ←** ؛ *پ)* چوب /čub/ ؛ *او)* درو /dru/ ؛

چو/ču/ : ۱. شق . ۲. حالت نعوظ آلت مرد . ۳. چوب.

با) ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *ت)* ←** ؛

چو/čo/ (ا) : شایعه .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *ت)* چو /čow/ ؛ *اشر)* چو چونه /ču-ču-ə/ ؛ *آک)* ←** ؛

چو آمخت/ču-āməxt/ (ص.مف) : کسی که به کتک خوردن عادت داشته باشد .

اغر) ←** ؛ *ب)* چوبکی /čubəki/ ؛ *س)* چو خاره /ču xārə/ ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* چوخر /ču-xər/ ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* چو خور /ču-xor/ ؛ *قص)* ←(آ) ؛ *ت)* چو خو /ču-xu/ ؛

چو اسبی/ču-asbey/ (ا.مر) : کنایه از: تابوت .

آوانوشت : (a - اَ) (ə - فتحه کوتاه) (e - اِ) (ā - آ) (u - او) (i - ای) (b - ب) (p - پ) (t - ت،ط) (s - ث،س،ص) (j - ج) (č - چ) (h - ح،ه) (x - خ) (d - د) (r - ر) (z - ذ،ز،ض،ظ) (ž - ژ) (š - ش) (f - ف) (q - ق،غ) (k - ک) (g - گ) (l - ل) (m - م) (n - ن) (v - و) (y - ی) (aw - آو) (ow - او)

ت) ←* ؛

چو الَک/čuallak/ (ا.مر) : **نک** : پسین درمی گالی .

قص) ←* ؛

چو انگتن/čo-angətan/ (مص.مر) : شایعه کردن .

اغر) چو- اینگئن /čo-ingən/ ؛ ب) چو- دینگئن /čo-dingoən/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ع) چو بنگتن /čo-bəngətan/ ؛ قص) هود دکتن /how-daketan/ ؛ ت) چو انگتن /čow -əngətən/ ؛ اشر) چو چوئه بنداختن /ču-čuə bendaxtən/ ؛

چو – بازی/ču-bāzi/ (ا.مر) : ۱. نوعی رقص .۲.از انواع بازی های بومی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) چو کایی /ču-kāi/ ؛ اشر) ←* ؛

چو باغ/ču-bāq/ (ا.مک) : از توابع دهستان گیل خواران قائم شهر .

چوباق/ču-bāq/ (ا) : ۱. چپق .

اغر) چپق /čopoq/ ؛ ب) چوبق /čo-pəq/ ؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) چوبق /ču-beq/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) چبق /čoboq/ ؛ قص) چپاق /čepaq/ ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) چپق /čepoq/ ؛

چوب بست/čub-bast/ (ا.مک) : از توابع دهستان گنج افروز شهرستان بابل .

چوب پا/čub-pā/ : **نک** : بلندچک .

چوب پا

چو بزئن/ču-bazoən/ (مص.مر) : کتک زدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چو - بزوئن /ču-bazuən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چو بزوئن /ču-bazuan/ ؛ع) چو بزان /ču-bezān/ ؛ قص) چو بزوئن /ču-bazuan/ ؛ ت) چو زئن /ču-zaan/ ؛ اشر) ←* ؛

چو بزه خاک/ču- bazə - xāk/ (ا.مک) : منطقه ای در اطراف خطیر کوه سواد کوه .

چوبست/ču-bast/ (ا.مر) : نرده ی چوبی . **نک** : ازاره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چوب بست /čub-bast/ ؛ ق) چوب بس /čub-bas/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←* ؛

چوبلوک/ču-beluk/ (ا.مر) : چوبی به صورت حرف تی که نوک تیز است و برای نشا در زمینهای سفت به کار رود .

س) ←* ؛

چو بندخاک/ču bande xāk/ (ا.مک) : نام کشت زاری در جنوب شرقی ایلدار استر آبادی غربی .

چوبنگستن/čav - bengəstan/ (مص.مر) : شایعه پراکندن .

قص) ←* ؛

چوبه چو/ču-bə-ču/ (ا.مر) : درگیری -منازعه . کنایه از: ازدهام

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) چوب به چوب /čub bə čub/ ؛

چو به چو ها کردن/hākərdan ču-bə-ču/ (مص.مر) : نزاع دسته جمعی که با چوب صورت گیرد .

اغر) چو به چو هکاردن /ču-bə-ču-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چو به چو ها کردن /ču-bə-ču-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) چو به چو هکردن /ču-bə-ču hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) چوبه چو ببین /ču bə ču babəyan/ ؛ قص) چو به چو ها کردن /ču bə ču hākerdan/ ؛

چوبی/čubi/ (ا) : رقصی زیبا و محلّی که اصل آن از کردستان است – نام اصلی این رقص چوبّی است .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چوبی بکشیئن/čubi-bakəšian/ (مص.مر) : نوعی رقص محلّی که هم به صورت فردی و هم گروهی انجام شود .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چوپّا/čuppā/ (ا) : کنه - حشره ای که به پوست حیوانات می چسبد و از خونشان تغذیه می کند . **نک** : چمیک .چمک - چمبیک ،

اغر) ←* ؛ ب) چیپا /čipā/ ؛

چوب پا/čub-pā/ : **نک** : بلندچک .

چوپاره/ču-pārə/ (ا.مر) : طبق چوبی .

با) ←* ؛ ت) چوبی تبک /čubi-tabek/ ؛ آک) ←* ؛

چو - پاس/ču-pās/ (ا.مر) : گوه‌ی چوبی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چوپارس /ču-pārs/ ؛ ت) ←(ع) ؛

چوپالونه/ču-pālunə/ (ا.مر) : گنگ های چوبی . **نک** : پالونه .

ب) ←* ؛

چوپایین نموئن/ču-pāein-nəmoən/ (مص.مر) : کنایه از: جای شلوغ و پر جمعیّت .

اغر) ←* ؛ ب) چو پایین نیمئن /ču-pāein-neyamoən/ ؛ س) چو پایین نموئن /ču-pāein-nəmuən/ ؛ ق) چوبنه نموئن /čubene-nemuen/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چو پایین نیموئن / ču pāein nimuan/ ؛ قص) چو پایین نموئن /ču-pāein-nemuan/ ؛ اشر) چو پایین نندئن /-ču-paāyin mendeən/ ؛

چوپشته/ču-peštə/ (ا.مک) : مرتعی در نزدیکی لرگان نوشهر .

چوپق/čupəq/ (ا) : چپق . **نک** : چوباق .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چوبق /čubəq/ ؛ ن) ←* ؛

چوپک/čupak/ (ص) : کنایه از: افراد لاغر .

اغر) چوچک /čučək/ ؛ ب) چو چک /ču-čak/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) چاپوک /čāpuk/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ←(ب) ؛

چوپل/ču pəl/ (ا.مر) : پل چوبی . **نک** : پرده لاشه - پوردلاشه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) تاپل /tāpəl/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چوپل /ču-pol/ ؛ آک) ←(ت) ؛

چو پلانی/ču-pəlāni/ (ا.مک) : روستایی از دهستان استرآباد شمالی گرگان .

چوپوک/čopuk/ (ا) : چپق . **نک** : چوباق .

آ) چوبق /čubəq/ ؛

چو پیش/ču-piš/ (ا.مص) : کسی را مورد حمله قرار دادن و متواری ساختن .

ق) چرخ ها یتن /čarx-hāyten/ ؛ اشر) ←* ؛

چو پیش هادائن/ču-piš-hādāan/ (مص.مر) : ۱. افزودن چوب به اجاق با هدف افزایش بیشتر آتش . ۲. کنایه از: سخن چینی کردن و ایجادِ درگیری . بر آتش مخاصمه افزودن .

اغر) چو پیش هدائن /ču-piš-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) چوپیشی هدائن /ču-piši-hədāən/ ؛ اشر) ←* ؛

چوپیه/ču-payə/ (ا.مر) : **نک** : پهه .

ت) ←* ؛

چو - تاش/ču - tāš/ (ص.فا) : ۱. تراشنده ی چوب . ۲. نجّار . ۳. خرّاط .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

چو تاشی/ču-tāši/ (ا.مص) : ۱. نجّاری . ۲. تراشیدن و آماده کردن مصنوعات چوبی از قبیل : قاشق و طبق .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. چوبّری /čubburi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چو برّی /čubbəri/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چو تاشی / ču-tāši/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

چوتک/čutok/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

چوتک چوتک/čutək-čutək/ (ا.مر) : سیخونک . کنایه از: کسی را به زور به کاری وا داشتن .

ت) ←* ؛

چوته/čutə/ (ا) : غوزه ی خشک شده ی پنبه . **نک** : چوله ، چیله .

اغر) ۱.←* ، ۲. پوچوله /počulə/ ؛ با) چی له کاپنبه /či-lə-kā-pānbə/ ؛ آ) پوچوله /počulə/ ؛

چو –چاغ/ču-čāq/ (ا.مر) : گونه ای سبزی مانند اسفناج که به صورت آب پز خورده شود . **نک** : چاچک .

ن) ←* ؛ ع) ۱.←* ، ۲. شیشاک /šišāk/ ؛ آک) ←* ؛

چوچس/čučəs/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. درخت لرگ . ۲. کنایه از: مزاحم . ۳. چوب نامرغوب . **نک** : درگ .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چس چو /čəs ču/ ؛

چو – چک/ču-čak/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. لاغر–تکیده . ۲. هشت پا . ۳. کنایه از: آدم سمج ۴. موجودی افسانه ای . **نک** : برجی ست – چخس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

چو - چک/ču-čak/ (ا.مر) : چوب پا– نوعی پرنده‌ی مهاجر با پاهای بلند . **نک** : دراز چک .

ب) ←* ؛ س) چولینگ /ču-ling/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛

چوچک – چک/čučək-ček/ (ص.مر) : لاغر و استخوانی .کنایه از : فرد بسیارلاغر.

اغر) ۱.←* ، ۲. چوچک /ču-čək/ ؛ ب) چوچک /ču-čak/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ آ) چوچک چک /ču čak čak/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛

چو-چل/ču-čəl/ (ا.مر) : ۱. سرشاخه های خشک درخت . ۲. خس و خاشاک . **نک** : اپرس اله ما .

اغر) ۱.←* ، ۲. چل و چو /čəl -o-ču/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چل–چو /čalə-ču/ ؛ ع) چیلکا /čilkā/ ؛ اشر) ←(ن) ؛

چو-چل–باز/ču-čel-bāz/ (ص.فا) : حقّه باز . **نک** : الک بند ، چوچول باز .

اغر) ۱.←* ، ۲. چوچول باز /ču čul bāz/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چا–چول–باز /čā-čul-bāz/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر)

چوچله–باز /ču-čələ-bāz/ ؛ آک) ←(ن) ؛

چو-چلک/ču-čelak/ (ا.مر) : دو قطعه چوب کوتاه و بلند مربوط به بازی الک و دولک . **نک** : الک گالی .چل

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چو-چلمه/ču-čəlmə/ (ا.مر) : چوب و ریزه های آن .

اغر) چوچل /čučəl/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) چل و چو /čalo ču/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(اغر) ؛

چو-چنه/ču-čanə/ (ص.مر) : ۱. چانه دراز . ۲. چانه‌ی لاغر و کشیده .

اغر) ←* ؛ ن) چوچونه /ču čunə/ ؛

چو-چو-مار/ču-ču-mār/ (ا.مر) : مادر شیری– مادر رضاعی .

با) ←* ؛ ت) چوچه ماری /ču-čə-mārey/ ؛

چو-چون- کلّه/ču-čun-kallə/ (ا.مر) : چوب نیم سوخته‌ی اجاق . نک ، چوچین کل .

غر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چوچین کل /ču - čin - kal/ ؛ س) چچکل /čačkal/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. تش کل /taš kal/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تش کل /taš kal/ ؛ ن) چچی–کل /čači-kal/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) چچی /čači/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) چوچین کله /čočin-kalə/ ؛ آک) فلاسوت /flā sut/؛

چوچه/ču čə/ (ا) : پستان . **نک** : دوچه . جوجو.

با) دوشه /dušə/ ؛ ت) ←* ؛

چوچه پر/čučəparə/ (ا.مر) : پستان – هر یک از پستآن‌ها . **نک** : دوچه .

ت) ←* ؛

چوچه-پره/ču-čə-parə/ (ا.مر) : پستان زن و نوک آن . **نک** : دوچه .

ت) ←* ؛ آک) چوچه پر /čučə-par/ ؛

چو-چین/ču-čin/ (ا.مر) : هیزم نیم سوخته .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چچی / čači/ ؛ با) چچ کل /čač-kal/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛ ت) چچی-دار /čači-dār/ ؛ اشر) چوچ–چین /čuč-čin/ ؛

چو چین پس هدائن/čučin-pas-hədāən/ (مص.مر) :

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

کنایه از: فتنه را خاموش کردن .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛

چو چین پیش هادائن/ču-čin-piš-hādāən/ (مص.مر) : سوسه آمدن – فتنه افروزی ، آتش افروزی .

اغر) چو-چین-پیش – هدائن /ču-čin-piš-hədāən/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) چچکل پیش هدائن /čač-kal-piš-hedāən/ ؛ ق) چوپیش هدائن /ču piš hədāən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ قص) لاچوهدائن /lā-ču-hadāan/ ؛ ت) چو-چنگ-دئن / ču-čeng-daen/ ؛ اشر) ←* ؛

چو-چینکل/ču-činkal/ (ا.مر) : چوبهای درشت اجاق . نک : چو چون کلّه .

پ) چوچین کلّه /čučin kallə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. چوکل /ču kal/ ؛ ن) چچی مار /čačimār/ ؛

چو-چین – کلّه/ču-čin-kallə/ (ا.مر) : هیزم نیم سوخته‌ی اجاق .

پ) ←* ؛ ق) سوت کل /sut kal/ ؛ با) چچکل /čačkal/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ع) چچی /čači/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) چوچّین /čuččin/ ؛

چو-چین-کلّه – مار/ču-čin-kəllə-mār/ (ا.مر) : درشت‌ترین هیزم اجاق که برای دوام آتش موثّر است .

پ) چو-چین-کلّه /ču-čin-kallə/ ؛ ق) تش مار /taš mār/ ؛ با) ←* ؛ آ) چو-کله-مار /ču-kələ-mār/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) کلپه چو /kəlpə-ču/ ؛ ت) چچ-دار /čač-dār/ ؛

چوچین-کونه/čučin-kunə/ (ا.مر) : چوب نیم سوخته .

اغر) چوچین کلّه /čočin kallə/ ؛ با) چچه-کل /čačə-kal/ ؛ ع) ←(با) ؛

چو-خار/ču-xār/ (ص.فا) : کسی که عادت به کتک خوردن داشته باشد .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چوخر /ču-xər/ ؛ ن) ←* ؛ ع) چو-خر /ču-xor/ ؛ ت) ←(ع) ؛

چو-خاردن/ču-xārdən/ (مص.مر) : کتک خوردن- چوب خوردن .

اغر) ←* ؛ پ) چو-بخاردن /ču-bəxārdən/ ؛ س) چو-بخاردن /ču-baxārdən/ ؛ ق) چو-خار /ču-xār/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. چوبخردن /ču-baxərdən/ ؛ آ) چو-بخردن /ču-baxərdan/ ؛ ن) چو-بخاردن /ču-baxārdan/ ؛ ع) چو.بخردن /ču-baxordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) چوخوردن /ču xorden/ ؛ آک) ←(ت) ؛

چو-خر/ču-xar/ (ص.فا/ا.مر) : ۱. سوداگر چوب . ۲. چوب بلندی که پا را روی شاخک آن قرار داده و برای نمایش و تفریح با آن راه روند . نک : پا چوب.

اغر) چولنگ /ču-leng/ ؛ پ) ۱.←* ، ۲. چولینگ /ču ling/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. چو-خر /ču-xar/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) چوخرین /ču-xarin/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

چوخر سواری/ču-xar-savāri/ (ا.مر) :

از انواع بازی های بومی است. در این بازی بچّه‌ها، دو چوب بلند را که در قسمت پایین شاخک دار بوده ، تهیّه کرده، پاهایشان را در داخل آن قرار می دادند به این ترتیب، قسمت فوقانی چوب زیر شانه هایشان قرار می‌گرفت. سپس در کوچه ها و معابر به راه می‌افتادند بچه‌ها به وسیله‌ی این چوب ، از نهرها، رودخانه ها و محلّات پر گل و لای آبادی های خود عبور می‌کردند. این تفریح سرگرمی نشاط آوری برای آن‌ها به شمار می‌رفت . نک : چولنگ

چوخرک/ču-xarəx/ : **نک** : چولنگ .

پ) چولینگ /ču-ling/ ؛ س) ←(پ) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

چو-خط/ču-xat/ (ا.مر) : چوبی که چوپانان با گذاشتن علامت روی آن ، حساب خرج و دخل خود رانگاه می دارند- چوب خط .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) چوب خط /čub-xat/ ؛ ق) کنّی /kanni/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. چوکنی /ču-kani/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

چو-خط-هکاردن/ču-xat-həkārdən/ (مص.مر) : **نک** : پاره بزوئن .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چو-خط-هکردن /ču-xat-hakərdan/ ؛ ن) چوخط بزوئن /ču-xat bazuan/ ؛ ع) چوخط هاکردن /ču-xat-hākordan/ ؛ ت) چوخط زئن /ču xat zaen/ ؛

چوخه-هاکردن/ču̅xə -hākərdən/ (مص.مر) : سربه سر کسی گذاشتن .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چو-دار/ču̅-dār/ (ص.فا) : ۱. افراد چوب به دست و آماده ی دعوا . ۲. افرادی که شغل آن‌ها خرید و فروش گاو و گوسفند است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. چوبدار /ču̅b-dār/ ، ۲.←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) چوبه دس /ču̅ bedas/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) چوبدار /ču̅b-dār/ ؛

چو-دان/ču̅-dān/ (ا) : چدن .

اغر) ←* ؛ ب) چودن /ču̅-don/ ؛ س) چدن /čodən/ ؛ ق) چدن /čodan/ ؛ با) چدن /ču̅dən/ ؛ آ) ←(ق) ؛ع) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛

چو-دست/ču̅-dast/ (ا.مر) : ۱. عصا . ۲. چماق - چوبی که برای دفاع و یا مبارزه به کار رود .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دس چو /das ču̅/ ؛ س) دچ چو /dač-ču̅/ ؛ با) دسّه - چو /dassə-ču̅/ ؛ آ) دسّ چو /dassə-ču̅/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دس کاچ /das-kāč/ ؛ ت) دس چو /das ču̅/ ؛ اشر) چو-دستین /ču̅-dastin/ ؛ آک) ←(ت) ؛ پ) چوپ /čōp/ ؛

چو-دستی/ču̅-dasti/ (ا.مر) : چوب دستی از درخت «ال» که دود خورده و روغن اندود شده باشد . **نک** : ال برشته .

اغر) دس چر / das-ču̅/ ؛ ب) دس - چو /das-ču̅/ ؛ س) دچ چو /dač-ču̅/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ب) ؛ع) دس کاچ /das-kāč/ ؛ قص) دس چو /dase-ču̅/ ؛ ت) ←(ب) ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(ب) ؛ پ) چوپیچک /čōpičak/ ؛

چو-دکتن/čo-daketən/ (مص.مر) : شایع شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) هودکتن /ho-daketən/ ؛ ق) چودکتن /ču̅ daketən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چودکتن /čo-dakətan/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ آک) چودکتن /čo-dakatan/ ؛

چو-دکته/čo-daketə/ (ص.مف) : شایع شده . **نک** : دکته گپ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چودکت /čo dakat/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←(ن) ؛

چو-دکشی/ču̅-dakəši/ (ا.مک) : مکانی بین راه لفور به آلاشت .

چودم - کلاغ/ču̅dəm-kəlāq/ (ا.مر) : ۱. کلاغ سفید و سیاه . ۲. زاغی .

اغر) ۱.←* ، ۲. کارچ کلاغ /kārə0kəlāq/ ؛ ب) قچ قچی /qač - qači/ ؛ ق) تشنیک کلاج /qašnik kelaj/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛

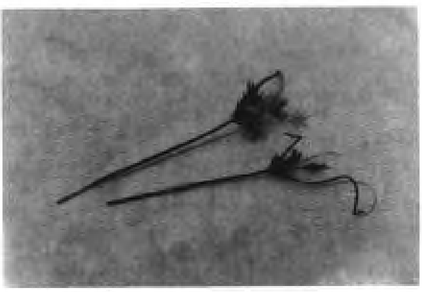
چو-دنگئن/čo-dengoən/ (مص.مر) : شایع کردن .

اغر) ←* ؛ ب) چو-دینگئن /ču̅-dingoən/ ؛ س) چو دینگوئن /čo-dinguən/ ؛ ق) چودینگوئن /ču̅ dinguen/ ؛ با) ←* ؛ آ) چو-دینگوئن /ču̅-dinguan/ ؛ ن) چو-دنگتن /čo-dangətan/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) چوانگتن /čow engeten/ ؛ ت) چئو-دارنگتن /čəo-dārangeten/ ؛

چو-دور/čav-dur/ (ص) : **نک** : چارو یدار .

چور/ču̅r/ (ا) : ۱. نوعی علف هرز که در مرداب و مزارع روید . ۲. شالی زار یا هر مزرعه‌ای که مقدار علف روییده در آن از بذر کاشته شده بیشتر باشد . **نک** : النا.

اغر) چر /čor/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ←* ؛

چور

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چـورت/čoret/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان چـهاردانگه سورتچی ساری .

چورتـه/čorta/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان جنّـت رودبارشهرستان تنکابن .

چورن/ču-ran/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان کـوه پـرات شهرستان نوشهر .

چورو/čuru/ (ا.مص) : ۱. حـرف هـا را بـزرگ کـردن . ۲. دوجاگویی . ۳. چند پهلو حرف زدن .

س) چورو /čoro/ ؛ ق) ←** ؛

چو-روش/ču-ruš/ (ص.فا) : فروشـنده ی چـوب- چـوب فروش .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشـر) چوفروش /ču-foruš/ ؛ آک) ←(اشر) ؛

چوره/čurə/ (ا) : جوجه ای که به آن حد از رشد برسد که بتواند از مرغ مادر جدا شود .

ع) چیمـــلاک /čimlāk/ ؛ ت) ۱. چومـــلاک /čumlāk/ ، ۲.←** ؛

چو-زئن/ču-zean/ (مص.مر) : ۱. چوب زدن . ۲. به حـراج گذاشتن . **نک** : بروشتن - برشتن .

اغر) چو-بزئن /ču-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چوبزوئـن /ču-bazuən/ ؛ ق) چو-بزوئن /ču-bazuen/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) چو-بزوئـن /ču-bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) چو-بـزان /ču-bezān/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←** ؛ اشر) چو-زئن /ču-zoən/ ؛ آک) ←(اشر) ؛

چـو-زن/ču-zan/ (ص.فـا) : ۱. کسـی کـه در اسـتفاده و کاربرد چوب در دعوا ماهر باشد . ۲. مزدوری که برای دعوا اجیر شود .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

چو-زنی/ču-zani/ (ا.مـر) : چـو+زنـی- تکّـه ای سـازی مربوط به سرنا است کـه توسـط گودارهـا از موسیقی خراسان گرفته شده است . نک : گودار ، گدار.

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) ←** ؛

چو-سخ/ču-sex/ (ا.مر) : سیخ چوبی .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) چو-سق /ču-seq/ ؛ قص) سخ چوبـی /sex-čubi/ ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

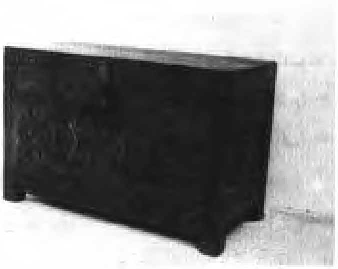
چو-سر/ču-sar/ (ا.مر) : ۱. محلّی از جنگل که عمل جمـع آوری چوب در آن جا انجام شود . ۲. کار دسته جمعـی جمع آوری چوب جهت ساختمان خانه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

چوسر-دنگ/ču-sar-dang/ (ا.مر) : مترسک . نک : آرسته

ب) ←** ؛ با) چو-سر-راسـه /ču-sar-rāssə/ ؛ آک) دولـه /dolə/ ؛

چو سنّخ/ču-sənnəx/ (ا.مر) : صندوق بزرگ چوبی . نک : چو سندق

چو سنّخ

چو-سندق/ču-səndoq/ (ا.مر) : صنـدوق بـزرگ چوبـی . **نک** : امار سنّخ - چو سنّخ .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) چوسنّخ /ču sənnəx/ ؛ ن) گو-سنّخ /gu-sənnəx/ ؛ قص) چوسـنّق /ču-senneq/ ؛ ت) چو- سندوق /ču-səndoq/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

چو-سو/ču-so/ (ا.مر) : سمباده‌ی فلزّی برای صاف کردن چوب- سوهان .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) چوساب /ču-sāb/ ؛ ت)

چو-سو /ču-sow/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

چوسّه/čevəsse/ (ق) : برای چه- چرا . نک : چِسه

اغر) ۱.←* ، ۲. چه-وسته /če veste/ ؛ ب) ۱. چیسّه /čissə/ ، ۲. چه- چی -وسه /ča-či-vessə/ ؛ س) چه چیستی /če-čistə/ ؛ ق) ۱. چیسّه /čissə/ ، ۲.←* ؛ با) ←* ؛ آ) چسّه /česse/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. چی واسّر /čivāsser/ ؛ ع) چه-سره /če-serə/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) چره /čerə/ ؛

چو-سیگار/ču-sigār/ (ا.مر) : چوب سیگار .

اغر) ←* ؛ ب) سیکار-چو /sikār-ču/ ؛ س) سیگار چو /sigār-ču/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ قص) سیگارچو /sigār-ču/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) موشتک /muštak/ ؛

چو-شاخ/ču-šāx/ (ا.مر) : شکلی از شاخِ گاو که صاف و بدون خمیدگی است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چو-شونه/ču-šunə/ (ا.مر) : شانه ی چوبی .

اغر) چو-شانه /ču-šānə/ ؛ ب) ←* ؛ س) چو شونه /ču-šonə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) چویی شونه /čuyi-šunə/ ؛ ت) ←(اغر) ؛ آک) ←* ؛

چوشی/čavši/ : چاوشی . نک : چائوشی .

قص) ←* ؛

چوغا/čuqā/ (ا) : ۱. چوخا . ۲. پارچه‌ی پشمی دست بافت برای کت و یا شلوار .

اغر) ۱. چغا /čoqā/ ، ۲. چخا /čoqā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ۱. چغا /čəqā/ ، ۲. چخا /čəxā/ ؛ ع) چغا /čoqā/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

چوغا-کیسه/čoqā-kisə/ (ا.مر) : کیسه ی پشمی جهت زدودن چرک درگرمابه .

اغر) چغاکیسه /čoqā kisə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) تمّال کیسه /tammāl-kisə/ ؛ اشر) کیسه چوغا /kisə-čuqā/ ؛ آک) ←* ؛

چوغالی-کاردن/čoqāli-kārdən/ (مص.مر) : بدگویی وشکایت کردن .

ب) چغلی-هکاردن /čoqoli-həkārdən/ ؛ س) چاغلی هکاردن /čāqoli-hākerdən/ ؛ ق) چغلی-هاکردن /čeqeli-hākerden/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. چغلی کردن /čoqoli-kardən/ ؛ آ) چغلی-هکردن /čəqəli-hakərdan/ ؛ ن) چغلی-هاکردن /čəqəli-hākərdan/ ؛ ع) چغلی - هاکردن /čoqoli-hākordan/ ؛ قص) چغلی-هاکردن /čoqoli-hākerdan/ ؛ ت) ←(آ) ؛ آک) چغلی گودن /čoqoli-qudan/ ؛

چو-قاشق/ču-qāšəq/ (ا.مر) : قاشق چوبی . نک : کچه.

اغر) ۱.←* ، ۲. چو-کچه /ču-kačə/ ؛ ب) چوکچه /ču-kačə/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. کچه /kačə/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) چو-قاشق /ču-qāšoq/ ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

چو قتی/ču qəti/ (ص.مر) : کنایه از: لاغری و ضعف .

ق) چونه-چینی /čuə-čini/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

چو-قد/čo-qad/ (ا.مر) : ۱. چاله ی کوچک آب . ۲. قطعه چوبی که به عنوان واحد اندازه گیری به کار رود .

اغر) ←* ؛ ب) چوخت /ču-xat/ ؛ س) چوقد /ču-qad/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ب) ؛

چو-قرد/čo-qərd/ (ا.مر) : چانه ی اسب .

چوک/čuk/ (ا) : جوجه- جوجه‌ی ماکیان .

اغر) چیندکا /čindəkā/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. چیندکا /čindekā/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) چینّه-کا / činne-kā/ ؛ با) چینه-کا /činnə-kā/ ؛ آ) چینکا /činəkā/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(با) ؛ قص) چینکا /činkā/ ؛ ت) چو-ملاک /čumlāk/ ؛ پ) چوک /čuk/ ؛

چوک/čuk/ (ا) : آلت تناسلی پسر بچّه . نک :چیک بلی.

اغر) چیک /čik/ ؛ ب) چیک /čik/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

چوک/čuk/ (ا) : مرغ حق .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. چوک-چوک /čuk-čuk/ ، ۲.←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چو-کاس/ču-kās/ (ص.مر) : کنایه از: آلت تناسلی زنی که بیش از حدّ معمول لاغر است . ۲. در مقام توهین

ناسزا به زنان لاغر اندام به کار می رود.
اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) چوکس /ču kəs/ ؛ با) ←(ق)؛ آ) ←(ق)؛ ن) ←(ق)؛ ع) چوکس /ču-kos/ ؛

چو-کّاس/ču-kkās/ (ا.مر) : ظرف چوبی تنباکو .
اغر) تنباکو چوله /tanbāku-čulə/ ؛ ب) تمبه کو چوله /tambəku-čulə/ ؛ س) ←(اغر)؛ ق) چو-کاسه /ču-kāse/ ؛ با) چو-کاسه /ču-kāsə/ ؛ ن) ←(با)؛ ع) تنباکوکاسه /tanbāku-kāsə/ ؛ اشر) ←*؛ آک) ←(با)؛

چوکا-سرا-پشته/čukā-sarā-poštə/ (ا.مک) : از توابع تنکابن .

چو-کئی/ču-kaei/ (ا.مر) : ۱. کدوت ـل . ۲. کدوی سبز خورشتی که بعد از رسیدن تخم آن را خارج ساخته و به عنوان تخمه مورد استفاده قرار دهند..
اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛ ع) چو-کدو /ču-kadu/ ؛ آک) خاشه کدو /xāšə-kadu/ ؛

چو-کترا/ču-kətrā/ (ا.مر) : قاشق بزرگ چوبی-کفگیر چوبی .
اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) کترا /kətrā/ ؛ ق) کترا /ketrā/ ؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) چو-کترا /ču-katərā/ ؛ ع) ←(ن)؛ ت) ←*؛ اشر) کتراچو /keterā-ču/ ؛ آک) چوکتره /ču-katrə/ ؛

چوکتنی/ču-kətəni/ : نک : تورکنی .
با) ←*؛ ن) ←*؛

چوک-چوک/čuk-čuk/ (ا.مر/ا.صو) : ۱. مرغ حق . ۲. از اصوات برای فراخواندن ماکیان . ۳. نوعی گنجشک مهاجر که میان جلگه و کوهستان زیست کند و به هنگام نشستن با صدایی شبیه چوک چوک آواز *خواند* .
ب) چوک /čuk/ ؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛ ع) ←*؛ قص) چکنم چکنم /čekonam-čekonam/ ؛ ت) چو-ملاک /ču-mlāk/ ؛ اشر) ←(قص)؛ آک) ←(قص)؛ پ) چوک چوک /čuk čuk/ ؛

چوک چوک/čuk - čuk/ (ا.مر) : گنجشک مگس خوار .
ع) ←*؛

چوک- چوک - بزئن/čuk-čuk-bazoən/ (مص.مر) : ۱. زانو در بغل گرفتن . ۲. در اندوه بی پایان فرو رفتن-اندوهگین . ۳. آوایی برای فرا خواندن جوجه ها .
اغر) چندوک - بزئن /čənduk-bazoən/ ؛ ب) ←*؛ س) چندوک بزوئن /čənduk-bazuən/ ؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) چوک چوک بزوئن /čuk-čuk-bazuan/ ؛ ع) چوک - بزان /čuk bezān/ ؛ قص) ←(ن)؛

چوک - چوک - زن/čuk-čuk-zan/ (ص.فا/ا.مر) : ۱. کنایه از: آدم های تنها و بی کس و غمناک . ۲. مرغ شب آویز . نک : چک چکی ، چیک چیکی هنیشتن.
ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛ قص) ←*؛

چوک-چوکی-هنیشتن/čuk-čuki-həništən/ (مص.مر) : چمباتمه زدن .
اغر) چندوک - بزئن /čənduk-bazoən/ ؛ ب) ←*؛ س) چک چکی هنیشتن /čak-čaki-heništən/ ؛ ق) چک چکی /čak čaki/ ؛ با) ←*؛ آ) چک - چکی - هنیشتن /čak-čaki-həništan/ ؛ ن) ←(آ)؛ ع) چک -سر-نیشتن /ček-sar-ništan/ ؛ قص) چوک چوکی هنیشتن /čuk-čuki-heništan/ ؛ ت) چوک-سر-نیشتن /čuk-sar-ništen/ ؛ اشر) چمبلیک نیشتن /čembelik-ništan/ ؛ آک) ←(ع)؛

چو-کچه/ču-kača/ (ا.مر) : قاشق چوبی .
اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) کچه /kača/ ؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ۱.←* ، ۲. چویی-کچه /čui-kača/ ؛ قص) ←*؛ ت) ←*؛

چو-کرم/čukərm/ (ا.مر) : ۱. کرم کدو . ۲. کرمی که از چوب درخت تغذیه کند و موجب ضایع شدن چوب گردد .
اغر) ۱.←* ، ۲. دارکرم /dāre-kərm/ ؛ ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ ن) ←*؛ ع) ←*؛

چوک - سر/čuk-sar/ (ا.مر) : چمباتمه .
اغر) چند-لوک /čəndə-luk/ ؛ ب) ←(اغر)؛ س) چندوک /čenduk/ ؛ ق) چند لوک /čende luk/ ؛ با) ←*؛ آ) چک سر /čakə sar/ ؛ ن) چک سر /čak sar/ ؛ ع) چک سر /ček-sar/ ؛ قص) چوک چوکی /čuk-čuki/ ؛ ت) ←*؛

چو-کش/ču-kaš/ (ص.فا) : ۱. قلدر–چوب بــه دسـت . ۲. کسانی که درکار خرید و فروش چوب باشند . ۳. حمل کننده‌ی چوب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

چو-کش/ču-koš/ (ا.مر) : کفشی که ازجنس چوب بوده و توسط بندی چرمی درپا مهار شود . **نک** : کتله .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چــو-کـــوش /ču-kuš/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. کتله /katələ/ ؛ آک) کوش کتله /koš-kutlə/ ؛

چو-کش - کشی/ču-kaš-kaši/ (ا.مـر) : ۱. چـوب رزیـن–چوب دو شاخه . ۲. تیرکمان لاستیکی . **نک** : رزین .

اغر) ←* ؛ آ) رزین چو /rəzin/ ؛

چو-کشون/ču-kašun/ (ا.مر) : راه های مستقیم و بـاریک که از این طریق چوب های جنگلی را در سطح شـیب دار به طرف پایین هدایت کنند . نک : خزه

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) چوکـش - را /ču-kaš-rā/ ؛ ت) چوکـــش /ču kaš/؛

چوکل/čukal/ (ص) : آدم شرور و عامی و پرخاشگر .

با) ۱.←* ، ۲. چوکلّه /ču-kallə/ ؛

چو-کل/ču-kal/ (ا.مر) : گاو کوهی .

اشر) ←* ؛

چوکلی/ču kəli/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. کنایه از: افراد لاغر . ۲. کلید چوبی که مخصوص درب هــا و دروازه‌هـای چوبـی و قدیمی است .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چوئـه-چینـــی /čuə-čini/ ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛

چوکلی مال/ču kəli māl/ (ا.مر) : کلید چوبی .

اغـر) چوکلیـــد /ču-kəlid/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ بـا) ←* ؛ آ) چوکلی /ču kəli/ ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛

چو-کویین/ču-kuin/ (ا.مص) : کنایه از: یک جا ایسـتادن و منتظر ماندن–به صورت سر پایی انتظار کشیدن .

اغر) ۱. چو-کاردن /ču-kārdən/ ، ۲. چربویین /ču baviən/ ؛ ق) چوبین /ču bayen/ ؛ با) چوبیتن / /ču-bayten ؛ آ)

←(ق) ؛ قص) چوک بزوئن /čuk- bazuan/ ؛

چو-کینگ/ču-king/ (ص.مـــر) : کنایـه از: افـراد لاغـر و ضعیف .

اغر) چـو-مـوس /ču-mus/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛

چو-گلی/ču-gəli/ (ا.مر) : خرد و ریز چوب .

اغر) چو-گالی /ču-gāli/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چو-گله /ču-gəle/ ؛ع) چو-کله /ču-kolə/ ؛

چولان/čulān/ (ا) : چدن . **نک** : چادن .

اغر) چودان /čudān/ ؛ ب) چـودن /čudon/ ؛ س) چـودن /čodan/ ؛ ق) چـــدن /čuden/ ؛ بـا) چـــدن /čudən/ ؛ آ) ←(ق) ؛ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) چـودن /čudan/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←(ت) ؛

چولک/čulak/ (ا) : کرت بزرگ برنج کـاری کـه از درون خود ، به کرت های کوچکتر تبدیل می شود .

س) چولک /čulek/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←* ؛

چولک/čulak/ : یک واحد کشتزار که از چند اولی درسـت شود . **نک** : اولی .

ن) ←* ؛

چو-لنگ/ču-ləng/ (ص.مر) : ۱. پا دراز و لاغــر . ۲. پـای چوبی . ۳. آوست – نام پرنده‌ای مهاجر . **نک** : پاکال – پاچّو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چولینگ /ču-ling/ ؛ ق) چــو-چـک /ču-čak/ ؛ بـا) ۱.←(س) ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

چولنگ بازی/čuləngbāzi/ (ا.مر) :

از انواع سرگرمی ها و بازی های بومـی. ایـن بـازی پسـرانه اسـت و تعـداد بازیکنـان آن دو نفـر یـــا دو گروه هســتند. وسیله‌ی‌بازی چولنگ عبارت است از چوبـی بلنـد تقریبـاً بـه اندازه‌ی طـول قـد بـازیکن و یـا بلندتـر از او. ایـن چـوب از فاصله‌ی نیم متری زمیــن و گاهـی بـالاتر ، دارای شـاخکی است که کف پا در آن قرار می‌گیرد. روزهایی که برف قــابل توجهی بر سطح زمین می نشیند و یا زمـانی کـه کـوچـه‌ها، انباشته از گل ولای باشد، بچّه هــا از (چولنـگ) یـا (چـوپـا) استفاده می‌کنند. آن‌ها پاهایشان را در شاخک های

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

«چولنگ» که زایده ای برای جای پـا دارد مـی‌گذارنـد و بـا دستها، قسمت بالای دو چوب را می‌گیرند. در موقع راه رفتن پا را با «چولنگ» حرکت می دهند، گاهی بچّه ها به صورت گروهی و یا دو نفره مسافتی را با «چولنگ» در میان برفها و گل ولای مسابقه می‌دهند و در حین مسابقه به زمین افتاده، موجب خنده و شـادی تماشـاگران می‌شـوند. گاهـی نـیز در هنگام حرکت، یکی از چولنگ ها را بـالا آورده، بـه یکدیـگر حمله ور می‌شوند. سقوط هر یک از طرفیـن مسـابقه سـبب خروج او از بازی می‌شود. شیرینکاری‌های فردی نیز در ایـن بازی از اهمیّت و توجّه ویژه‌ای برخورد است.

چو-لینگ بازی/ču-ling bāzi/ (ا.مر) : از انواع بازی هـای بومی .

اغـر) ←** ؛ س) چولینـگ بـازی /ču-ling-bāzi/ ؛ ق) چوخربـازی /ču xar bāzi/ ؛ با) ←** ؛ ن) چوداهلـه کـا /čudāhlə kā/ ؛ آک) بازآمدی /bāz-āmadi/ ؛

چولنگ سواری/ču - ləng - səvāri/ (ا.مر) : نوعـی بـازی که با سوار شدن روی دو چوب انجام گیرد .

اغر) ←** ؛

چولو/ču - lu/ (ا.مر) : تخم مرغ .

قص) ←** ؛

چوله/čulə/ (ا) : نوعی پیمانه ی برنج از جنس چوب .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) جولـه /julə/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛

چوله/čulə/ (ا) : پستان دختر تازه به بلوغ رسیده .

ب) ۱.←** ، ۲. جوجوک /jujuk/ ؛ ق) ججـوک /jejuk/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ت) چـو-چـه /ču-čə/ ؛ آک) ←(ت)؛

چوله ای/čulei/ : زبان مخصوص کولیان شرق مـازندران که آمیخته ای از زبـان سانسکـریت فارسـی و تـبری است .

ب) ←** ؛

چوله رک/čulə- rək/ : وسیله ای سـنّتی در نجّـاری کـه توسط آن چوب را بتراشند .

چـوم بیتـن/čum-baytən/ (مـص.مـر) : ۱. در نقطـه‌ای ایستادن و انتظار طولانی کشیدن . ۲. خسته شدن .

با) ←** ؛

چو -مخ/ču-məx/ (ا.مر) : میخ چوبی جهت قفل و بسـت چوب .

اغر) چو مخ /ču-mex/ ؛ با) ←** ؛

چومخ/ču-mex/ (ا.مر) : میخ مخصـوص طنـاب دام صید مرغابی و اردکهای هوایی و مهاجر که بر زمین کنارآب بندها و استخرها فرو کنند ایـن نـوع صیـد معمـولاً در زمستان صورت می‌گیرد . نک ؛ دوما.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) چومیخ /ču-mix/ ؛

چوم-لاک/čum-lāk/ (ا) : جوجه های کوچک .

اغر) چیند-کا /čində-kā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ع) چیملاک /čimlāk/ ؛ ت) ←** ؛

چون/čun/ : کسی که از شدّت سرما بی حرکت شود .

اغر) چنـگه /čangə/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. چنـگ /čəng/ ؛ س) ۱. چن /čon/ ، ۲. چنگ /čəng/ ؛ ق) چونک / čunk/ ؛ با) ←** ؛ آ) چنـگ /čəng/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قـص) چوک /čuk/ ؛ آک) چوب /čub/ ؛

چوندر/čondar/ (ا) : نام دره ای کـه چـراگاه گوسـفندان است .

قص) ←** ؛

چونس/čones/ (ا) : قطرات شبنم های یـخ زده- برفکی که در شب های صاف زمستانی بر روی چمـن ایجـاد شود .

ت) ←** ؛

چونک/čunak/ (ا) : فک بی دندان-دندان کشیده . نـک : پک .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛

چونک - بزه/čung-bazə/ (ص.مف) : چمباتمه زده . نـک : پرچونگ .

اغر) چنـدوک بـزه /čənduk-bazə/ ؛ ب) چنگلـی بـزه /čəngəli-bazə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) چنگ بوی /čəng bavəy/ ؛ ت) چوسری /čusari/ ؛

چونه/čunə/ (ا) : چانه . نک : چکن .

آوانوشت : (اَ = a) (فتحه کوتاه = ə) (اِ = e) (آ = ā) (او = u) (ای = i) (ب = b) (پ = p) (ت،ط = t) (ث،س،ص = s) (ج = j) (چ = č) (حـ،ه = h) (خ = x) (د = d) (ر = r) (ز،ض،ظ،ذ = z) (ژ = ž) (ش = š) (ف = f) (ق،غ = q) (ک = k) (گ = g) (ل = l) (م = m) (ن = n) (و = v) (ی = y) (اَو = aw) (او = ow)

اغر) چنه /čanə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←(اغر) ؛

چوه/čeve/ (ق) : چرا -برای چه . **نک** : ارچ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چه چی وه /čə-či-və/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چسّه /česse/ ؛ ن) ۱. چر /čer/ ، ۲. چییر /čiyər/ ؛ ع) چه سر /čə serə/ ؛ قص) چیسّه /čissə/ ؛ ت) ۱.←(ن) ، ۲. چره /čerə/ ؛ آک) چره /čara/ ؛

چوهور/čohor/ (ا) : افزایش علف هرز درکشتزار به طوری که زراعت معدوم شود . **نک** : چور.

اغر) چر /čor/ ؛ ب) چر-دکتن /čor-dakətən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) چوری /čuri/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ع) ←* ؛

چو-هور-دنّک/ču-hur-dənnek/ (ا.مر) : ۱. اردک نوک پهن- اردک . ۲. نام پرنده ای است . **نک** : چلوتوک .

ع) ←* ؛

چویی/čuyi/ (ص.نس) : چوبین- منسوب به چوب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چوبی /čubi/ ؛ ت) ←* ؛

چه/če/ (ا/ق) : زوری و فشاری که هنگام کار وارد کنند. از اصوات.

اغر) ۱.←* ، ۲. چی /či/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. چییر /čiyer/ ؛ ع) چه سره /česerə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) چر /čere/ ؛ آک) چره /čarə/ ؛ پ) چیم /čim/ ؛

چه/čə/ (ق) : برای چی؟- چرا؟ .

چهار-باغ/čehār bāq/ (ا.مک) : از توابع دهستان کوهستان غرب واقع در منطقه‌ی چالوس .

چهار-بز/čəhār-bəz/ (ا.مر) : بز پیشانی سپید .

س) اربی / arbi/ ؛ ق) چار /čār/ ؛ با) چاربز /čār-bəz/ ؛

چهار-پول/čəhār-pul/ (ا.مر) : ۱. صد دینار- هر هزار دینار یک ریال می باشد . ۲. کنایه از: هر چیز کم ارزش .

اغر) چارپول /čār-pul/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) ←* ؛

چهار چارون/čəhā - čāru/ : واحد شمارش نخ در کارگاه بافندگی سنتّی که برابر با یک چلّه است . **نک** : چلّه .

اغر) چارچاران /čār čārān/ ؛ با) ←* ؛

چهار ده/čəhār-də/ (ا.مک) : روستایی در سدن رستاق غربی شهرستان کردکوی که در محل به چاردی مشهور است .

چهار-زنّی/čəhār-zənni/ (ا.مر) : چهار زانو .

اغر) چار-زوندی /čār-zundi/ ؛ ب) چار-زندی /čār-zondi/ ؛ س) چار- زندی /čār-zendi/ ؛ ق) چار- زانو /čār-zānu/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) چارزنّو /čār-zennu/ ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) ←(ق) ؛ آک) ←(ق) ؛

چهار -سنگ/čehār-sang/ (ا.مر) : تراز شدن چهار گوشه‌ی بنا . سنگهایی که جهت تراز کردن درچهارگوشه‌ی بنا قرار گیرد.

ب) چار- سنگ /čār-sang/ ؛ با) ←* ؛ قص) چارکنج /čār-kənj/ ؛

چهارسی/čehārsi/ (ا.مک) : از دهستان سجارود منطقه ی بابل .

چهار-کار/čəhār-kār/ (ا.مک) : تپّه ای در چهار کیلومتری باختری جنوبی روستای محمّد آباد کتول که هزار و چهل و پنج متر ارتفاع دارد .

چه-بزوئن/če-bazuən/ (مص.مر) : زورزدن پیا پی هنگام شکم روی و زایمان .

ب) ۱.←* ، ۲. زه بزئن /ze-bazoən/ ؛ ق) چه بزوئن /čəbazuən/ ؛ با) ←(ب) ؛

چه-بکتن/če-bakətən/ (مص.مر) : ۱. نداشتن حق و حقوق . ۲. گرفتار شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

چه تاس/četās/ (ا.مص) : انکار کردن و زیر بار مسئولیّت نرفتن .

چه جا/čə-jā/ (ا.مک) : روستایی در چهل و یک کیلومتری جنوب غربی شهرستان علی آباد کتول که مسیر آن از طریق فاضل آباد می باشد .

چه چه-بزان/čah-čah-bəzān/ (مص.مر) : چهچهه زدن .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) چچه-بزئن /čača-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چه چه بزوئن /čah-čah-bazuən/ ؛ ق) چه چه - بزوئـن /-ča-ča bazuən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) چه-چـه- بزوئـن /-čah-čah bazuan/ ؛ ن) چه چه -بزوئـن / čah čah-bazuan/ ؛ قص) چـه چـه بزوئـن /čah-čah-bazuan/ ؛ ت) چـه چـه - زئـن /čahčah-zaan/ ؛ اشر) ←(اشر) ؛

چه نک/čenək/ (ا) : ۱. معده . ۲. زیر گلو .

اغر) ۱.←** ، ۲. چنیک /čənik/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. چنیـک /čənik/ ؛ س) چنیـک /čenik/ ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. چنک /čənək/ ؛ ن) چنّـک /čənnək/ ؛ قص) ←** ؛

چه وسّه/če-vəsse/ (ق) : برای چه- چرا .

اغر) ۱.←** ، ۲. چه وسته /če-veste/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چـه چیسـته /če-čistə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) چِر /čere/ ؛ اک) چی واسته /či-vāstə/ ؛ پ) چیم /čim/ ؛ او) چیم /čim/ ؛

چی/či/ (ا) : ۱. چیز-وسیله . ۲. گفتار - مطلب .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشـر) ←** ؛ پ) چیش /čiš/ ؛ باس) چیش /čiš/ ؛

چی/či/ (ق) : چه؟ .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بــا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) ←** ؛

چی/čəy/ (ا) : چای .

اغر) چایی /čāyi/ ؛ ب) چایی /čāei/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) چی /čey/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ اک) ←(اغر) ؛

چیپا/čipā/ (ا) : حشره ای خون خوار .

اغر) چوپّا /čuppā/ ؛ ب) ←** ؛ قص) چمیـک /čamik/ ؛ اشر) جیپّا /jippā/ ؛

چیپال/čipāl/ : کنه .

ق) ←** ؛

چیپ- چیپ/čip-čip/ (ا.مر) : چوبی برای محکم کردن تور در دریا .

چیت/čit/ (ا) : ۱. اعلام فسخ و پایان در بازی و یا برخـی امور . ۲. نوعی پارچه‌ی گلدار . نک : اخاس .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ اک) ←** ؛

چی - چی/či-či/ (ق) : چه چیز .

اغر) ۱.←** ، ۲. چچی /če či/ ؛ ب) ۱. چچـی /čəči/ ، ۲. چی شی /či ši/ ؛ س) چچی /čeči/ ؛ ق) چچــی /čeči/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ اک) ←** ؛

چی چی - وسّه/čiči-vesse/ (ق) : ۱. چرا؟- بـرای چـه ؟. ۲. نا مربوط . نک : ارچ .

اغر) ۱.←** ، ۲. چـه وسـته /če-veste/ ؛ ب) ←** ؛ س) چه چی وسته /če-či-vestə/ ؛ ق) ۱. چسّه /čəssə/ ، ۲. چـی چی وسّـه /čiči-vassə/ ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲. چـی - وسّــه /čivessə/ ؛ آ) ۱. چسّه /česse/ ، ۲. چییسّه /čiyəssə/ ؛ ن) ۱.←(با) ، ۲.←(آ) ؛ قص) چیسّه /čissə/ ؛ ت) چِر /čere/ ؛ اشر) وسّه - چی /vəssə-či/ ؛ اک) چی چی واسه /čiči-vāsə/ ؛

چی - خور/či-xavər/ (ق) : چه خبر .

اغر) ۱.←** ، ۲. چه - خور /če-xavər/ ؛ ب) چه خور /-čə xavər/ ؛ س) چه خور /če-vavər/ ؛ ق) چه خور /čəxavər/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ع) چه-خبر /ce-xabar/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) چه-خبر /če-xabar/ ؛ اشر) ←(ت) ؛ اک) ←(ع) ؛

چی خور قاشـق/čey-xor-qāšəq/ (ا.مر) : قاشـق چـای خوری .

اغر) چایی خاری قاشق /čāi xāri gāšəg/ ؛ با) ←** ؛ ت) ←** ؛

چیره/čirə/ (ا) : چهره-روی و رخسار . نک : دیم

اغر) چره /čerə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) چـهره /čehrə/ ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) رو /ru/ ؛ اک) دیم /dim/؛

چیز - خار-کاردن/čiz-xār-kārdən/ (مص.مر) : خوراندن

سم یا دعای طلسم به کسی .

اغر) ۱.←* ، ۲. چیزخارد کـاردن /čiz-xārd-kārdən/ ؛ ب) ←* ؛ س) چیزخرهاکردن /čiz-xor-hākerdən/ ؛ ق) چیز- خور /čiz-xur/ ؛ با) چیزخار هـاکردن /čiz-xār-hakərdən/ ؛ آ) چیز-خر-هکردن /čiz-xər-hakərdan/ ؛ ن) چیز-خـور- هــــاکردن /čiz-xor-hākərdan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قـــص) چیزخردهــاکردن /čiz-xərd-hākerdan/ ؛ ت) چـــیزخرد هکردن /čiz-xord-hakərdən/ ؛ اشر) ←(آ) ؛

چیس/čis/ (ا) : چین و چروک - چین و چـروک لبـاس و پیشانی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) چین /čin/ ؛ ع) چروک /čoruk/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←(ع) ؛ |ک) ←(آ) ؛

چیس - بییتن/čis-bayitən/ (مص.مـــر) : چـروک شـدن . **نک** : چرک بین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چیس بخـاردن /čis-baxārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) چروک بیتــن /čruk-baytan/ ؛ اشر) چروک بیّن /čruk-bayyən/ ؛

چیس - چیس/čis-čis/ (ص.مر) : پر چین و چروک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

چیسر/čiser/ : برای چه؟ .

اغر) چه- وسته /čə-vestə/ ؛ ب) چـــه-وه /če-ve/ ؛ س) ۱.←(اغر) ، ۲. چی چــی وســته /če-či-vestə/ ؛ ق) چیسّـه /čissə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) چـه-ســرو /če-sero/ ؛ ت) چِرِ /čəre/ ؛ |ک) ←(ق) ؛

چیسّه/čissə/ : چین و چروک .

ق) ←* ؛

چیش/čiš/ (ا.صو) : صوتی برای متوقّف کردن اسب .

اغر) ←* ؛ ب) چش /čoš/ ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چاش /čāš/ ؛ قص) هش /haš/ ؛ ت) اش /əš/ ؛ |ک) شاش /šāš/ ؛

چیشت/čišt/ (ا) : ۱. راست-سیخکی . ۲. آلت مرد در حال نعوظ .

اغر) ِشخ /šax/ ؛ ب) ۱. سخ /sex/ ، ۲.ِ شق /šaq/ ؛ س) شق /šaq/ ؛ ق) شق /šaq/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) تیشت /tišt/ ؛ ن) ←* ؛

چی - شی/či-ši/ (ق) : ۱. چه -چه چیزی- چــی . ۲. چـه می گویی؟

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چه چی /čə-či/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) چـی چی /či či/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) ←* ؛ |ک) ←* ؛

چیفال/čifāl/ (ا) : چاکی که در انتهای بـالایی دوک نـخ ریسی ایجاد کنند تا نخ به آن گیر کند .

ن) ←* ؛

چیق/čiq/ (ا) : آب کش برنج - صافی . **نک** : آب کش .

اغر) چق /čeq/ ؛ اشر) ←* ؛

چیک/čik/ (ا) : ۱. آلت تناسلی کودکان ذکـور ۲. پروانـه . **نک** : بلبل - بلی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ت) ←* ؛ پ) استیک /stik/ ؛

چیک/čik/ (ا) : تکّه ای از آتش .

ن) ←* ؛

چیکّا/čikkā/ (ا) : هیزم نازک و ریز . نک : چیلکا.

اغر) چلیکا /čəlikā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چلکـــا /čelkā/ ؛ با) ←* ؛ ن) چیلکا /čiləkā/ ؛ اشر) چیله /čilə/ ؛

چیک چلیک/čik-čəlik/ (ا.مر) : میوه ی کوچک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چلیک /čəlik/ ؛ آ) ←(س) ؛

چیک - چیک/čik-čik/ (ا.صـــو) : صـدای فـرو ریختـن قطرات آب .

اغر) ←* ؛ ب) چک چک /čək- čək/ ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) چک - چک /ček-ček/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) ←(آ) ؛

چیک چیکی/čik- čiki/ (ق.حا) : حالتی از نشستن . نک : چند لوک

اغر) چندلوک /čande- luk/ ؛ ب) ←* ؛ س) چک چکــی /čak - čaki/ ؛ آ) ←(س) ؛ |ک) چیک سری /čik- sari/ ؛

چیـک چیکـی هنیشـتن/čik-čiki-həništən/ (مـص.مـر) : چمباتمه زدن - نشستن روی دو زانو .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) چندوک بزئن /čənduk-bazoən/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) چک چکی /čak-čaki/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چک چکی هنیشتن /čak-čaki-həništən/ ؛ ع) چک-چکی-نیشتن /čak-čaki-ništən/ ؛ قص) چک چکی هنیشتن /čək-čeki-haništan/ ؛ ت) چوک سرنیشتن /čukə-sar ništən/ ؛ اشر) چندلوک /čendeluk/ ؛ | گ) چیک سری /čike-sari/ ؛

چی کر/či-kar/ (ص) : ۱. همه کاره . ۲. چه کاره .

با) ←** ؛ ن) ۱.←** ، ۲. چی کرا /či-karā/ ؛

چیک سری/čik-sari/ (ا.مر) : هدیه ی ختنه سوران . نک : چیک ورینی

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

چیک کولو/čik-kulu/ (ا.مر) : گلوله ی آتش- زغال گداخته و مشتعل .

ق) چک کلو /čək kelu/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چک کلو - /čək - kəlu/ ؛ ن) ←** ؛ ت) ←** ؛ | گ) بیرفولوق /bir-fuloq/ ؛

چیک لله/čik-lalə/ (ا.مر) : نی سوراخ داری که در گهواره کار گذارند تا ادرار نوزاد به داخل کوزه هدایت شود . نک : بابله .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ت) ←** ؛

چیک ورین/čik-vərin/ (ص.فا) : ختنه گر ، آن که کودکان را به روش سنّتی ختنه کند . نک : دلّاک - دول ورین .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

چیک ورینی/čik-vərini/ (ا.مص) : ختنه سوران- مراسم ختنه سوران که همواره با جشن و سرور همراه بوده است . نک : درولگه - دول بورین .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ چیک ورینی /čik-verini/ ؛

چیکولو/čikulu/ (ا.مر) : ۱. مقیاسی برای تعداد ذغال های مورد استفاده در افروختن آتش . ۲. زغال گداخته و گر گرفته .

ت) ←** ؛

چیکه/čikə/ (ا) : ۱. چکّه - قطره . ۲. چکّه ای که از بام خانه چکد . نک : توکونه .

اغر) چکّه /čəkkə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ قص) چکه /čəkə/ ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

چیل/čil/ (ا) : سنگ چین .

چیلاک/čilāk/ (ا) : تراشه ی هیزم بخاری . نک : تلاشه.

با) چیلک /čilək/ ؛ قص) ←** ؛

چیلکا/čiləkā/ (ا) : ۱. خرده هیزم . ۲. سرشاخه‌های خشک . نک : جرده .

اغر) چلیکا /čəlikā/ ؛ ب) ←** ؛ س) چلکا /čelkā/ ؛ ق) چیلکا /čilkā/ ؛ با) ←** ؛ آ) چله چو /čelə-ču/ ؛ ن) ←** ؛ ع) چیلیکا /čilikā/ ؛ قص) کچل /kečəl/ ؛ ت) چیلیک /čilik/ ؛ اشر) چیله /čilə/ ؛

چیل کا/čil-kā/ (ا.مر) : نوعی بازی محلّی که با چوبی به طول یک متر و چوبی دیگر حدود یک پنجم چوب بزرگ‌تر انجام می شود . نک : چلیک ماره کا ، گولی مار بازی.

ب) ←** ؛ س) گلیکا /gelikā/ ؛ ق) چلی و چه کا /čəlivačəkā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) چیلیک - مارکا /čilik-mār-kā/ ؛ ن) چیل مارکا /čil-mār-kā/ ؛

چیلک خوردن/čilak-xordən/ (مص.مر) : پیچ خوردن .

ب) چیلنگ بییتن /čileng-bayitən/ ؛ س) چلّک بخاردن /čəllek-baxārdən/ ؛ ق) چلیک دکتن /čelik dakəten/ ؛ با) چلی دکتن /čəli-dakətən/ ؛

چیله/čilə/ (ا) : چوب نازک - خرده‌های هیزم . نک : بنگارسن .نک : چوکه

اغر) چلیکا /čəlikā/ ؛ ب) ←** ؛ س) کچیله /kečilə/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. جیله /jilə/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) چیلکا /čiləkā/ ؛ اشر) ←** ؛

چیلیکا/čilikā/ (ا) : چوب خشک و خرد و ریز - نرمه ی هیزم - چوب نازک .

اغر) ۱.←** ، ۲. چلیکا /čəlikā/ ؛ ب) ۱. چل کا /čelkā/ ،

۲. چیلکا /čilkā/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. چلیکا /čelikā/ ؛ ق) ←* ؛ با) چلکا /čəlkā/ ؛ آ) ←* ؛ ن) چیلکا /čiləkā/ ؛ ع) چلیکا /čelikā/ ؛ قص) چیلاک /čilāk/ ؛ ت) چوله /čulə/ ؛

چین/čin/ (ا.مص/ا) : ۱. برداشت هر دور محصول . ۲. چین و چروک لباس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اک) ←* ؛

چیناک/čināk/ (ا) : چینه دان . نک :چینک - چینکدون.

اغر) چینکدان /činək-dān/ ؛ ب) چینکدون /činək - dun/ ؛ س) چنیک /čenik/ ؛ ق) چنک /čənək/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چنّک /čənnək/ ؛ قص) چنک /čənək/ ؛ اشر) چینک دان /činak dān/ ؛ اک) چیک پیله /čik-pilə/ ؛

چین-بخردن/čin-baxərdən/ (مص.مر) : ۱. تاخوردن . ۲. چروک شدن . **نک** : چامه دکتن - پورهچیین .

اغر) چین بخاردن /čin bəxārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) چین بخاردن /čin-baxārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. چین - بخردن /čin-baxərdan/ ؛ ن) چین - بخاردن /čin-baxārden/ ؛ اشر) چین بخوردن /čin-boxordən/ ؛

چین- پارچ/čin-pārč/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان چهار دانگه‌ی شهریاری بهشهر . ۲. مرتعی از توابع شهرستان بندرگز .

چیندکا/čindəkā/ (ا) : جوجه ی کوچک . **نک** : چوم لاک - خالک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) چینه - کا /činəkā/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲. چینّکا /činnəkā/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) چیملاک /čimlāk/ ؛ قص) چینکا /činkā/ ؛ ت) چوملاک /čuməlāk/ ؛

چیندکا-مار/čindekā-mār/ (ا.مر) : مرغ مادری که دارای جوجه است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) چنّیکامار /činnəkāmār/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) چینکامار /činkā-mār/ ؛

چینس/činəs/ (ا.مک) : روستایی از دهستان کلارستاق شهرستان چالوس که این زبانزد در مورد آن مشهور است «اگر دشمن دشمنی نکند شاه چه می داند چینس کجاست ».

چینّکا/činnəkā/ (ا) : جوجه . **نک** : خالک چین دکا .

اغر) چیند کا /čindekā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

چینگال/čingāl/ (ا) : دسته‌ی شالی درو شده ای که در یک مشت جای گیرد .

اغر) ۱. چینگاله /čingālə/ ، ۲.←* ؛ ب) ←* ؛ س) مینگال /mingāl/ ؛ ق) چنگال /čəngāl/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) چنگه /čangə/ ؛ ت) چنگی /čəngey/ ؛

چینگال/čingāl/ (ا) : ۱. چنگال . ۲. واحد مقیاس حبوبات و به اندازه ی یک مشت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) چنگ /čang/ ؛ اشر) چنگال /čangāl/ ؛ اک) ←* ؛

چینگال/čingāl/ : **نک** : بزکله .

ت) ←* ؛

چینگال-گئرگ/čingālə-goərg/ (ا) : چنگ گرگ- چنگال گرگ . **نک** : بیکی .

ن) ورگ چنگ /vərg-čang/ ؛ اشر) ←* ؛

چینگاله/čingālə/ (ا) : یک مشت گیاه . **نک** : پنجاله ، چینگال

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) چنگال /čəngāl/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) چنگه /čangə/ ؛ اشر) ←* ؛

چینو/čino/ (ا.مک) : نام روستایی در جنوب شرقی شهرستان علی آباد کتول .

چینه/činə/ (ا) : ۱. حصار یا دیوارگلی . ۲. دانه‌ی پرندگان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ اک) ←* ؛

چینه پل/činə-pəl/ (ا.مک) : از ارتفاعات بخش یا نه سر واقع در هزار جریب بهشهر .

چینی/činəy/ (ا.مک) : از توابع دهستان جنّت رود بار شهرستان تنکابن .

چینی چش/čəni-češ/ (ص.مر) : چشم زاغ - چشم رنگی

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

و مروارید گون .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ |ک) کاسه چوشم /kāsə-čušm/ ؛

چی واستر/čivāsser/ (ق) : برای چه .

اغر) چه وه /čeve/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) چه چی وسه /čečivessə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ۲) چی وسه /čivese/ ؛ ن) ←** ؛ ع) چی سر /čiser/ ؛ ت) چر /čerə/ ؛

چیه/čiyə/ (ق) : ۱. چه هست ؟–چیست ؟. ۲. چه خبر است ؟ در مقام کسب خبر ادا می شود .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) چیه /čiya/ ؛ اشر) ←** ؛ |ک) ←** ؛

چیی/čaei/ (ا) : گنجشک .

اغر) ۱. جیکا /jikā/ ، ۲. جیکّا /jikkā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) میچکا /mičkā/ ؛ با) ←(ق) ؛ ۲) ←(ق) ؛ ن) پیچکا /pičkā/ ؛ قص) میشکا /miškā/ ؛ اشر) چیی /čaei/ ؛

چی - یر/čiyər/ (ق) : برای چه؟– چرا؟ .

ق) چیسّه /čisse/ ؛ با) ←(ق) ؛ ۲) چیسّه /čissə/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(۲) ؛ ع) چر /čer/ ؛ ت) چره /čerə/ ؛

چی یه/čiyə/ (ق) : چیست ؟– چه هست؟ .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ۲) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) چیه /čiya/ ؛ اشر) ←** ؛

فرهنگ واژگان تبری

ح

حاج تلنگ/hāj tələng/ (ا.مر) : نوعی سبزی صحرایی که جهت پختن آش مورد استفاده قرارگیرد .

ن) ←* ؛

حاج سعید کمونگر /hāj said - kamungər/ (ا.مک) : از روستاهای مشهد سر بابل .

حاجی - دلا/hāji-delā/ (ا.مک) : از توابع دهستان دلارستان بخش لاریجان آمل .

حاجی کلا/hāji-kəlā/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان میان رود شهرستان نوشهر . ۲. از توابع دهستان شیرگاه واقع در بِشهرستان سوادکوه . ۳. از توابع دهستان تالارپی شهرستان قائم شهر .

حاجی - کلا/hāji-kəlā/ (ا.مک) : ۱. ازتوابع دهستان بیشه سر بابل . ۲. از توابع دهستان چهار دانگه‌ی سورتچی ساری . ۳. از توابع دهستان لاله آباد شهرستان بابل . ۴. از توابع دهستان گنج افروز شهرستان بابل .

حاجی - کلا - ارزلو/hāji-kəlā-arzlu/ (ا.مک) : نام روستایی در حوزه‌ی بالا تجن مطنقه‌ی قائم شهر .

حاجی - کلا- صنم/hāji-kəlā-sanəm/ (ا.مک) : نام روستایی در حوزه بالا تجن منطقه ی قائم شهر .

حاجی - کله/hāji-kələ/ (ا.مک) : روستایی از دهستان رود سفلای چالوس .

حاجی - لک لک/hāji-laklak/ (ا.مر) : ۱. لک لک سفید . ۲. کنایه از: آدم آرام . **نک** : اسبه اننا .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. میلا /milā/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* اسبه - لک لک /esbe-laklak/ ؛ ع) اسبه اننا /esbə-anenā/ ؛ *قص)* ←* ؛ *اشر)* اجا-لک لک /ojā-lak lak/ ؛ | ک) کت کتی /kat-kati/ ؛

حاجی – مله/hāji-malə/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان میان دورود شهرستان ساری . ۲. ازتوابع دهستان خرّم آباد شهرستان تنکابن .

حارث- قُل/hārəse-qol/ (ا.مک) : نام ارتفاعی در ولوپی واقع درسواد کوه .

حاشا- کاردن/hāsā-kārdən/ (مص.مر) : انکار کردن .

اغر) ←* ؛ *ب)* حاشا هکاردن /hāsā-həkārdən/ ؛ ق) حاشا-هاکردن /hāsā-hākərdən/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* حاشا-هکردن /hāsā-hakərdan/ ؛ *ن)* حاشا هاکردن /hāsā.hākərdan/ ؛ ع) حشاکشین /hasā-kasəyan/ ؛ *قص)* ←(آ) ؛ *اشر)* حاشاهاکثردن /hāsā hākoərdan/ ؛ | ک) حاشا گودن /hāsā-gudan/ ؛

حاشا- کان/hāsā-kān/ (ص.فا) : انکارکننده .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* حاشاکن /hāsā-kon/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* حاشا-هکن /hāsāhakən/ ؛ *ن)* حشاکن /hasā-kən/ ؛ ع) حشاکش /hasā kaš/ ؛ *قص)* حشاکن /hasā kon/ ؛ *اشر)* حشا-کثنده /hāsā-koəndə/ ؛ | ک) ←(س) ؛

حاصلات/hāsəlāt/ (ا) : میوه جات-سردرختی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) حاصل /hāsel/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

حاضر-به-یراق/hāzer-bə-yərāq/ (ص.مر/.مص) : ۱. مهیّا. مهیّا و آماده ی کاری بودن . ۲. آماده و حاضر برای انجام کار .

اغر) حاضریراق /hāzer-yərāq/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) حاضر یراق /hāzer-yarāq/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) حاضر-به-یراق /hāzer-bə-yerāq/ ؛ | ک) ←(اشر) ؛

حاضری/hāzeri/ (ا) : ۱. غذای آماده . ۲. غذای سرد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ | ک) ←* ؛

حاضر-یراق/hāzer-yərāq/ (ص.مر) : آدم مصمّم-آماده . **نک** : حاضربه یراق .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) حاضر-به-یراق /hāzer-be-yerāq/ ؛ | ک) ←* ؛

حال/hāl/ (ا) : مزاج - حال - احوال .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ | ک) ←* ؛

حالا من/hālā - man/ (مص.مر) : ۱. به حال آمدن . ۲. فربه و تندرست شدن .

حال - بل/hālə - bel/ (ق.ز) : به این زودی - در این مدّت کوتاه . **نک** : اسا اسا .

اغر) ←* ؛

حال-بموئن/hāl-bəmuan/ (مص.مر) : ۱. سرکیف آمدن . ۲. به هوش آمدن .

اغر) حال بموئن /hāt bəmoən/ ؛ ب) حال-بیمئن /hāl-beyamoən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حال بیموئن /hāl bimuan/ ؛ ع) حال بمان /hāl bomān/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) حال-بییامو /hāl-biyāmo/ ؛ | ک) حال بوما /hāl-bumā/ ؛

حالی-بوو/hāli-bavo/ (ف.امر) : بفهم- متوجّه باش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) حالی بوه /hāli-bave/ ؛ ق) حالی بوّه /hāli bavvə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) حالی ببوش /hāli babuš/ ؛ ن) حالی بواش /hāli-bavāš/ ؛ ع) حالی بباش /hāli babāš/ ؛ قص) حالی بوئه /hāli-buə/ ؛ ت) حالی بو /hāli-bu/ ؛ اشر) حالیت -بند /hālit-bond/ ؛ | ک) حالی ببو /hāli-babo/ ؛

حالی-بویین/hāli-baviyən/ (مص.مر) : فهمیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) حالی بیین /hālibayyən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. حالی بیّن /hālibayyan/ ، ۲. حالی ببیین /hālibaiyan/ ؛ ن) حالی بویین /hāli-bavəyan/ ؛ ع) حالی ببین /hālibabeyan/ ؛ قص) حالی بئن /hāli baan/ ؛ ت) حالی بوندن /hāli-bundan/ ؛ اشر) حالی بون /hāli-bon/ ؛

حالی هاکردن/hālihākerdan/ (مص.مر) : فهماندن- حالی کردن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) حالی هاکردن /hāli hākordan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) حالی هکردن /hāli hakərdən/ ؛ اشر) حالی-هاکئردن /hāli-hākoərdan/ ؛ | ک) حالی گودن /hāli-gudan/ ؛

حالی هکاردن/hāli-həkārdən/ (مص.مر) : متوجّه کردن - فهماندن . **نک** : حالی ها کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ آ) حالی هاکردن /hāli hākərdan/ ؛ | ک) هالی گودن /hāli - gudan/ ؛

حب/hab/ (ا) : ۱. قرص . ۲. دانه - دانه ی گیاه دارویی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

حب بکرد/hab bakerd/ (ص.مف) : ۱. باد کرده . ۲. متکبر ۳. مغرور

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) چب هاکرد /čəb hākərd/ ؛

حبّ-رو-رو/habbə roro/ (ص.مر/.مص) : ۱. کنایه از: بروبیا داشتن . ۲. کسی که زیاد آمد و شد کند .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

حبّه/habbə/ (ص.نس) : خرد کردن گوشت یا قند به صورت حبّه های کوچک .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←*

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

حبه-چپ/habbe-čap/ (ص.مر) : پف صورت- باد و ورم صورت . که در اثر نوعی بیماری است : نک : خز

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

حبه چپ دار/habbə-čap-dār/ (ص.مر) : کسی که صورتش ورم داشته باشد .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

حپک/hapak/ (ا) : ۱. حبه . ۲. تخم چشم - مردمک چشم .

قص) ←* ؛

حپوش/hapuš/ (ص) : منگ- نامیزان .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) ←* ؛ |ک) متورم /maturam/ ؛

حتر/hatar/ (ا.مک) : از توابع دهستان یا رود واقع در منطقه‌ی نور .

حتره/hatarə/ : انگار

ت) ←* ؛ |ک) هیتوره /hitorə/ ؛

حتمی/hatmi/ (ق) : قطعی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. حتمنّی /hatmənni/ ، ۲. حتمن /hatmən/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ |ک) ←* ؛

حته/hatə/ (ص) : بیخود - بیهوده . نک : بی خاد .

ت) ←* ؛ |ک) هچی /hači/ ؛

حجّاج/hajjāj/ (ص) : خبرچین .

آ) ←* ؛

حجله-خانه/hajlə-xānə/ (ا.مر) : اتاق حجله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) حجله خنه /hejlə xenə/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ |ک) ←* ؛

حدقه/hadəqə/ (ا) : از نام های معمول برای بانوان .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) حدیقه /hadiqə/ ؛

حرام بونرد/herām-buərd/ (ا.مر) : نک : پوستی .

اشر) ←* ؛

حرام - روده/harām-rudə/ (ص.مر) : ۱. روده ی بزرگ حیوانات . ۲. کنایه از: فرد مزوّر و ناراست .

ب) حرم روده /harom-rudə/ ؛ ق) ←* ؛ با) حرامی روده /harāmi-rudə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) حروم روده /harom-rudəh/ ؛ قص) ←* ؛ ت) حرام روده /harām rudəh/ ؛ |ک) ←* ؛

حرام-کاردن/harām-kārdən/ (مص.مر) : حیف و میل کردن .

اغر) ←* ؛ ب) حرم-هکاردن /harom-həkārdən/ ؛ س) حرم هاکردن /harom-hākerdən/ ؛ ق) حرام-هاکردن /harām-hākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) حرام - هکردن /hərām-hakərdan/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) حروم هاکردن /harom-hākordan/ ؛ قص) حروم هاکردن /harum-hākerdan/ ؛ ت) حرام هکردن /harām-hakerdən/ ؛ اشر) حرام-هاکتردن /harām-hākoərdən/ ؛ |ک) حروماگودن /haromā-gudan/ ؛

حرام-مال/harām-māl/ (ا.مر) : ۱. چهار پایان حرام گوشت مانند : اسب و الاغ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. حرام - مال /hərāmə-māl/ ؛ ن) ←* ؛ ع) حروم مال /harom-māl/ ؛ قص) ←* ؛ |ک) ←* ؛

حرام - مغز/harām-maqz/ (ا.مر) : نخاع .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) حروم مغز /harom - maqz/ ؛ ق) مغز حرام /maqz harām/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(س) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ |ک) ←* ؛

حرام -هرشت/hərām-harəšt/ (ا.مر/.مص) : ۱. حیف و میل . ۲. آماده کردن خزانه‌ی شالی . نک : حروم هلشت

اغر) حرام هلشت /harām-haləšt/ ؛ ب) حرم هلشت /harom-haləšt/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) حرام هریشت /hərām-hərišt/ ؛ ن) حرام هلشت /harām-halašt/ ؛ قص) حرام مرشت /harām-marešt/ ؛ اشر) حرام-هلشت /herām-halašt/ ؛

حرامی/harāmi/ (ا/ص.نس) : ۱. کنایه از : سگ یا خوک . ۲. حرام زاده .

اغر) ←* ؛ ب) حرمی /haromi/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق)

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = آو) (ow = او)

←(ب)؛با)←*؛ آ)حرامی /hərāmi/ ؛ ن) ←* ؛ع) حرومی /haromi/؛قص)حرام مال /harām-māl/؛اشر)←*؛|ک) ←* ؛

حران/herān/ : حیران .

اغر) ←* ؛ ب) حـرن /heron/ ؛ س) حـیرن /heyron/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) حیرن /hayron/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) حـیرون /həyrun/ ؛ ع) ←(با) ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) حـیران /heirān/ ؛ |ک) ←(اشر) ؛

حرب-بدا/hərəb-bədā/ (ص.مر/.مص) : ۱. زودگذر ۲. بـا سرعت گذشتن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

حر - دویین/hər-daviyən/ (مص.مر) : کنایـه از: آمـادگی داشتن– انگیزه داشتن .

ب) ←* ؛ س) حردیّن /hər – dayyən/ ؛

حر - دینگئن/hər- dingoən/ (مص.مر) : کنایــه از: بـرای انجام کار در کسی انگیزه ایجاد نمودن .

ب) ←* ؛ س) حر دینگوئن /hər- dinguən/ ؛

حرف-بخاردن/harf-bəxārdən/ (مص.مـــر) : ۱. سـرزنش شنیدن . ۲. حرف خود را نگفتن . دم فرو بستن .

اغـــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) حرفـــه بخـــاردن /harfə-baxārdən/ ؛ ق) حـرف بخـردن /harfe baxərden/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) حـرف-بخـردن /harf-baxərdan/ ؛ ن) حـرف بخـاردن /harf baxardan/ ؛ع) حـــرف بخـــردن /harf-boxordan/ ؛ ت) حرف خـوردن /harf xordən/ ؛ |ک) حرف خوردن /harf xordan/ ؛

حرف-بزان/harf-bəzān/ (مص.مر) : سخن راندن– سخن گفتن .

اغر) حــرف - بزوئـن /harf-bazuən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) حرف-بزوئــن /harf-bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) حرف بــزان /harf-bezān/ ؛ ت) حرف زئن /harf zaan/ ؛ اشر) حرف-بزئن /harf - bazoən/ ؛ |ک) حرف زان /harf – zan/ ؛

حرف-بشنوسّـن/harf-bəšnossan/ (مـص.مـر) : ۱. حـرف شنیدن–سرزنش شنیدن در مقابل سرزنش دیگران بــه ناچار سکوت اخیار کردن . **نک** : حرف بخاردن .

اغـر) حـرف-بشـنفتن /harf-bəšnoftən/ ؛ ب) حــرف-بشنســتن /harf-bəšnostən/ ؛ س) حـرف بشناسـتن /harf-bešnāstən/ ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) حرف بشنوسّن /harf-bešnossan/ ؛ ت) حرف اشناوسن /harf-ešnowvesən/ ؛ |ک) حرف اشتوستن /harf-eštovustan/ ؛

حرف-بیاردن/harf-biyārdən/ (مص.مر) : ۱. کنایــه از: بـا حرف و ســخنان نـا مربـوط دیـگران را آزار دادن . ۲. کسی را بـه حـرف آوردن – کسـی را وادار بـه سـخن گفتن نمودن .

اغــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حرف بیاردن /harf biyārdan/ ؛

حـرف-پـه/harfə-pe/ (ا.مـر) : ۱. دنبالـه ی ســـخن . ۲. براساس قول و حرف .

اغر)←*؛ب)←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ن)حرف پی /harfə pəy/؛ ع)←*؛ت)حرف پی /harf - pəy/؛

حرف در بوردن/harf-dar-bavərdən/ (مص.مـــر) : ۱. راز کسی را به کسی گفتن ۲. مورد اعتماد قرار گرفتــن و راز دیگران را در همه جا انتشار دادن .

اغــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حرف در بــوردن /harf dar bavərdan/ ؛ قـص) ←(ن) ؛ |ک) خبربوری /xabar-bori/ ؛

حـرف-در-بیـاردن/harf-dar-beyārdən/ (مـــص.مـــر) : افترابستن – تهمت زدن .

اغــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حرف در بیاردن /harf-dar-biyārdan/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) حرف در آردن /harf-dar-ārdən/ ؛ اشـر) ←* ؛ |ک) حرف در بیاردن /harf-dar-biyārdan/ ؛

حرف – دکتن/harf – dakətən/ (مص.مـــر) : موضـوع بـا اهمّیتی که هنگام گفتگوی معمولی و عادّی طرح شود . رازی را به صورت نا خواسته و بـــه هنـگام گفتـگوی عادّی بر ملا نمودن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ قص) حـرف دکتن /harf - daketan/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد . **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

حرف-دله-بیاردن/harf-dələ-bəyārdən/ (مص.مـر) : با سخن انحرافی سخن اساسی و اصلی دیگران را تحت الشعاع قرار دادن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) حرف دلـه بیـاردن /harf-dələ-biyārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حـرف دلـه بیاردن /harf-dələ-biyārdan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) حـرف مـن آردن /harf mən ārdən/ ؛ اشر) حرف-میان بییـاردن /harf-miyān-biyārdən/ ؛

حرف - کش/harfə-kaš/ (ص.فا) : فضول - سخن چین .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

حرف کشی هکاردن/harf-kaši-həkārdən/ (مص.مـر) : ۱. سخن چینی . ۲. دنبال حرفی را گرفتـن و کـش دادن بی اندازه و بی جا ی آن .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) حـرف-بکشـیین /harf-bakšiyən/ ؛ ق) حرف کشی هاکردن /harf-kaši-hākərdən/ ؛ با) حـرف کشـی هکـردن /harfə-kaši-hakərdən/ ؛ آ) حرف-کشی-هکـردن /harfə-kaši-hakərdan/ ؛ ن) حـرف کشی هـا کـردن /harf-kaši-hākərdan/ ؛ ع) حـرف کشـی هـاکردن /harf-kaši-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ | ک) شرّوکشاقه /šarro-kašāfə/ ؛

حرف گوش هکـاردن/harf-guš-həkārdən/ (مـص.مـر) : حرف شنوی داشتن- گوش کردن سخن .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) حـرف گوش هـاکردن /harf-guš-hākerdən/ ؛ ق) حـرف گوش-هـاکردن /harf-guš-hākərdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) حـرف-گوش-هکـردن /harf-guš-hakərdan/ ؛ ن) حـرف گوش هـاکردن /harfguš-hākərdan/ ؛ ع) حرف گوش هاکردن /harf-guš-hākordan/ ؛ قـص) ←(ن) ؛ ت) حـرف گوش هکـردن /garf-guš-hakərdən/ ؛ اشـر) حـرف-گوش-هـاکئردن /harf-guš-hākoərdən/ ؛ |ک) حرف گوش گودن /harf-guš-gudan/؛

حرف مال/harfe - māl/ (ا) : زخم زبان .
اغر) ←* ؛

حرف-هیتن/harf-haytan/ (مص.مر) : کسی را به حرف کشاندن - کسی را با سخنی سرگرم کردن .
اغر) حرف بیتن /harf-bayitən/ ؛ ب) حـرف بییتـن /harf-baeiytən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ |ک) ←* ؛

حرفی/harfi/ (ص.نس) : ۱. هـم کـلام -۲. پـس از قـهر طولانی آشتی کردن و با طرف مقابل هم سخن و هـم کلام شدن .
اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) ←* ؛

حر-ما/har-e-mā/ (ا.مر) : خرداد ماه فرس قدیم .
س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خرمـــا /xarəmā/ ؛ ع) ←* ؛

حرم بردن/harom-bordən/ (مص.مـر) : ۱. مـردن جـانور قبل از ذبح . ۲. کنایه از : مردن حیوان و انسان
اغر) حرام بـردن /harām-bordən/ ؛ ب) ←* ؛ س) حـرم بوردن /harom-burdən/ ؛ ق) حروم بین /harom-bayyən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) حـرام بییـن /hərām bayyan/ ؛ ن) حـرام بویئن /harām-bavəyan/ ؛ ع) حروم بین /harom-beyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) حـرام بئـن /harām-baan/ ؛ | ک) حرومابون /haromā-bon/ ؛

حرم - ریه/harom - reyə/ (ا.مر) : روده ی بزرگ .
ب) ←* ؛ با) ←* ؛

حرملشت/haromaləšt/ (ا.مص) : ۱. کنایـه از: اسـراف . ۲. هدر . نک ، حرام هلشت ، حرم هلشت .
اغر) ۱.←* ، ۲. حرام هلشت /harām- haləšt/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) حـرام هلشـت /harām- haləšt/ ؛ قص) حرام هرشت /harām - harešt/ ؛ اشر) حرام - هلشت /hərām-halašt/ ؛

حرملشت - بوییـن/haromaləšt - baviyən/ (مـص.مـر) : هدر رفتن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) حرم - هلشـت بیّـن /harom-halešt - bayyən/ ؛ با) ←* ؛ آ) حرام هلشـت بیّـن /harām haləšt - bayyan/ ؛ قص) حرام هرشت ببین /harām- harešt -babiyan/ ؛ اشر) حرام - هلشت ها بییـن - /hrām-halašt - hābiyən/ ؛

حرمه/hermə/ (ص) : باد کرده . متورّم

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

حرمه-او/herme-o/ (ا.مـر) : آب سرریز برکه ها و آب بندها که به صورت سیلاب جاری شود .

ق) ←* ؛ با) حرمو /hermo/ ؛

حروم-بیّن/harum-bayyən/ (مص.مر) : ۱. تلف شدن ۲. ذبح غیر شرعی که بر اساس آن خوردن این گونه گوشت مجاز نباشد .

اغر) ۱. حرام-بویین /harām-baviyən/ ، ۲. حرام بردن /harām bordən/ ؛ ب) حرم-بویین /harom-baviyən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) حرام بیین /hərām-bayyan/ ؛ ن) حرام بویین /harām-baveyan/ ؛ ع) حروم-بیّن /harum-bayyən/ ؛ قص) حروم بین /harom-bayan/ ؛ ت) حرام بئن /harām-baan/ ؛ اشر) حرام-بئردن /herum-buerdən/ ؛ | ک) حروم بون /harom-bon/ ؛

حروم - لشت/harum-lašt/ (ا.مر) : حیف و میل . نک : حرام هرشت .

قص) حروم مرشت /harum-merešt/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ | ک) حروماگودن /haromā-gudan/ ؛

حروم - لاقمه/harum-lāqmə/ (ص.مـر) : لقمه حرام - آدم حرام خوار .

اغر) لاقمه -حرام /lāqmə-harām/ ؛ ب) ۱. لاقمه حرم /lāqmə-harom/ ، ۲. حرم-لاقمه /harom-lāqmə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) حرام-لاقمه /hərām-lāqmə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) حروم لقمه /harom-loqmə/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) لقمه - حرام /loqme herām/ ؛ | ک) ←* ؛

حریس/haris/ (ا.مـک) : از توابـع دهستان بیرون بشم شهرستان چالوس .

حریف-بیّن/harif-bayyən/ (مص.مر) : چیره شدن .

اغر) حریف بویین /harif-baviyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حریف بویین /harif-bavəyan/ ؛ ع) حریف بوین /harif -baveyan/ ؛ قص) حریف بیّن /harif -bayyan/ ؛ ت) حریف بئن /harif-baan/ ؛ | ک) حریفابون /harifā-bon/ ؛

حریف هدائن/harif hədāən/ : از روی دشمنی ناموس کسی را به باد دادن .

اغر) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

حریم/harim/ (ا) : دو طرف رود - زمین اطراف نهر و رود که غیر قابل تصرّف است .

س) ←* ؛

حساب بوردن/həsāb-bavərdən/ (مـص.مـر) : حساب از کسی بردن- ترسیدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حساب بوردن /həsāb bavərdan/ ؛ ع) حساب-ببردن /həsāb-babərdən/ ؛ قص) حساب ببردن /hesāb-baberdan/ ؛ ت) حساب بردن /hesāb bardən/ ؛ | ک) حساب بوردن /hesāb-burdan/ ؛

حساب- ره سات-در-بیاردن/həsāb-rəsāt-dar-beyārdən/ (مص.مر) : ۱. تراز چیزی را به دست آوردن . ۲. تسویه حساب نمودن.

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

حساب-صاف-هاکردن/həsāb-sāf-kākerdən/ (مص.مـر) : تسویه حساب کردن .

اغـر) حساب صاف کاردن /həsāb-sāf -kārdən/ ؛ ب) حساب-پاک-هکاردن /həsāb-pāk-həkārdən/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. حساب پاک هاکردن /hesāb-pāk-hākerdən/ ؛ ق) حساب-صاف-هکردن /həsāb-sāf-hakərdən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) حساب-صاف-هکردن /həsāb-sāf-hakərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) حساب صاف هاکردن /hesābə-sāf-hākordan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) حساب-صاف-هاکتردن /hesāb-sāf-hākoərden/ ؛ | ک) حساب صافاگودن /həsāb-sāfā-gudan/ ؛

حساب-هاکردن/həsāb-hākərdən/ (مـص.مـر) : حساب کردن- محاسبه کردن .

اغر)حساب کاردن /həsāb-kārdən/ ؛ ب) حساب-هکاردن /həsāb-həkārdən/ ؛ س) حساب-هاکردن /həsāb-hākerdən/ ؛ق)حساب هاکردن /həsāb-hākərdən/؛ بـا) ←(س)؛ آ)حساب-هکردن /hesāb-hakərdan/ ؛ن)←* ؛ع) حساب هاکردن/hesāb-hākordan/؛قص)←*؛ ت)حساب هکردن

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

/hesāb- ؛ اشر) حساب هاکتردن /hesāb-hakərdən
/hākoərden ؛ | ک) حساب گودن /həsāb-gudan/ ؛

حسار/həsār/ (ا) : شبنم یخ زده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) حسار /hasār/ ؛ع) حسار /hesār/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←* ؛ | ک) ایاز /ayāz/ ؛

حسرت/hasrət/ (ا) : ۱. اشک . ۲. افسوس . **نک** : اسری .

ب) اسری /asri/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) اسلی /asli/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. حسری /hasri/ ؛ ۲) ←(با) ؛ ن) ←(ب) ؛ع) اسری /aseri/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) حسرت /hasrat/ ؛ | ک) ←(اشر) ؛

حسن تارم/hasan- tāram/ (ا.مر) : نوعی برنج خزری با مرغوبیت متوسط .

ن) ←* ؛

حسن تپه/hasən-tappə/ (ا.مک) : از ارتفاعات بخش یا نه سر واقع در هزار جریب بهشهر .

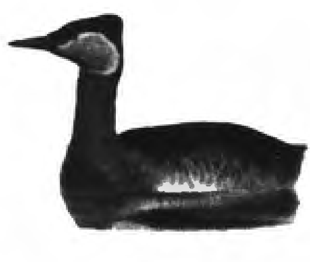
حسن-جلب/hasən-jaləb/ (ا.مر) : کشیم کوچک- نوعی پرنده‌ی آبزی مهاجر .

اغر) ←* ؛ع) حسن چلایی /hasan - čelāi/ ؛

حسن-چلایی/hasan-čəlāi/ (ا.مر) : پرنده ی آبزی مهاجر- کشیم کوچک .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

حسن-خانی/hasən-xāni/ (ا.مر) : نام مرتعی در منطقه‌ی آمل .

حسن-چلایی

حسن رسن هکاردن/hasən-rasən-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. به دروغ متوسل شدن . ۲. این پا آن پا کردن . ۳. آوردن دلایل غیر منطقی برای توجیه هدف .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) حسن رسن ها کردن /hasən-rasən-hākerdən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. اینک اونک هاکردن /inəkonek hākərdən/ ؛ با) حسن رسن هکردن /hasən-rasən-hakerdən/ ؛ ۲) حسن رسن هکردن /hasənrasənhakərdan/ ؛

حسن سرا/hasan-sarā/ (ا.مک) : قله ای به ارتفاع ۲۸۲۰ متر در کوهستان غرب چالوس .

حسن - سرایی/hasan - sarāi/ (ا.مر) : نوعی برنج خزری .

ن) ←* ؛ | ک) ←* ؛

حسن ککی/hasan-kaki/ : از انواع پرندگان خزری .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ع) ←* ؛

حسن-کیف/hasan-kif/ (ا.مک) : از توابع دهستان کلاردشت چالوس .

حسن-موسی/hasən-musā/ (ا.مر) : نوعی تفنگ سر پر قدیمی. و جه تسمیه ی این نام مأخوذ از اسامی دو تن از خبره ترین تفنگ سازان عصر قاجار که نامشان حسن و موسی بوده است، می‌باشد .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ | ک) ←* ؛

حسّه/hessə/ (ا.مک) : نام مرتعی واقع درمنطقه‌ی آمل .

حسینا/hosəynā/ (ا.مک/ا.مر) : ۱. از روستاهای کوهسار فندرسک استار آباد . ۲. منظومه ای آوازی که در اصل متعلّق به جنوب البرز (کومش) بوده ، امّا در قسمت هایی از استرآباد نیز معمول و مورد استفاده است .

حسین خیل/həsəyn xəyl/ (ا.مک) : مرتعی در روستای کوهپر نوشهر .

حشا/hašā/ (ا) : حاشا .

اغر) حاشا /hāšā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ۲) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ | ک) ←(اغر) ؛

حشا-کش/hašā-kaš/ (ص.فا) : انکار کننده .

س) حاشاکن /hāša-kon/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ گ) ←(س) ؛

حشا-هاکردن/hašā-hākərdən/ : انکار کردن .

اغر) حاشا-هکـاردن /hāšā-həkārdən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) حاشـا-هکـردن /hāšā-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) حشـاکین /hašā-kaseyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) حاشا-هاکئردن /hāšā-hākoərdən/ ؛ | گ) حاشاگودن /hāšā-gudan/ ؛

حصارچال/hasārčāl/ (ا.مک) : درّه ای در منطقه علم کوه کلاردشت .

حصار-سر/hesār-sar/ (ا.مک) : از توابع دهستان کلارآباد شهرستان تنکابن .

حصبه-نو-چاقی/hasbə-nu-čāqi/ (ا.مر/ش.ج) : ۱. بیماری حصبه . ۲. نوعی نفرین که براساس آن برای مخـاطب آرزوی دچار شدن به بیماری حصبه می شود .

اغر) ←* ؛ ب) حصبه /hasbə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) حصبه /hasbe/ ؛ با) حصبه تو /hasbə-to/ ؛ آ) ←(ب) ؛

حصله/hoslə/ (ا) : حوصله . **نک** : انوم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) حوصله /huslə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حصلـــه /həslə/ ؛ ع) ←* ؛ قـص) حوصله /huselə/ ؛

حصیری/hasiri/ (ا) : نوعی دست بند طلا .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛

حصیل/hasil/ (ا.مر) : ساقه های جـوی نـارس ، قصیـل. **نک** : خصیل .

ن) ←* ؛

حصین-بن/hasin-bən/ (ا.مک) : نام مرتعی در شهرسـتان آمل .

حف/hef/ (ا/ش.ج) : در مقام تاسف و به معنی : حیف .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) حیف /heyf/ ؛ اشر) ←* ؛ | گ) حیف /hayf/ ؛

حفته حفته/hoftehofte/ (ص.مـر) : از فشـار سـر درد بـه نفس نفس افتادن و با مرگ دست و پنجه نرم کردن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

حقّانی/haqqāni/ :

حقّانی از قدیمی ترین و اصیل ترین آوازهای مـردم منـاطق ساکن در البرز جنوبی (کومش) است. این آواز بـا نـام صنـم sanam پیش از اوسانه (افسانه) های آوازی خوانده می‌شـد . در واقع این آواز همراه با اوسـانه و ریـز مقـام، فـرم اجرایـی موسیقی بخشهای وسیعی از جنوب البرز را تشـکیل مـی‌داده است . این آواز به دلیل حالات مشترک با موسیقی مازندران، توسّط چوپانان و چـاروا داران بـا عنـوان صنـم sanam وارد موسیقی مازندران شد و با تغییر شکل و پذیـرش بسـیاری از حالات موسیقی مازندران به جمـع مقامـات آوازی موسـیقی این منطقه پیوست و مورد استقبال اهالی قـرار گرفـت. رفتـه رفته علاوه بر تغییراتی کـه در حـالات موسـیقایی ایـن آواز صورت گرفت برخی اشعار تـبری نـیز جـایگزین اشـعار غـیر بومی آن شد. بنابراین تعدادی از دو بیتی هـای عامیانـه یـی که در کیجاجان (kijājān) یـا ترانـه هـای مـازندرانی مـورد استفاده قرار می‌گرفت ، به جمع اشعار ایـن آواز پیوسـت . بـا این تفاوت که به دلیل عدم انطبـاق ایـن اشـعار بـا جمـلات موسیقی حقّانی (از نظر وزن، سیلاب و ریتم) کلمه‌ی صنـم نیز به ابتدای آن افزوده شد.

حقّانی/haqqāni/ (ا) : از آوازهای مازندرانی است کـه بـر گرفته از موسیقی آیینی و مذهبی سایر منـاطق ایـران می باشد .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛

حق-باتن/haq-bātən/ (مـص.مـر) : بیـان کـردن حـق-راست گویی .

اغر) حق-بئوتن /haq-bautən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) حق -بئوتـن /haq-bautan/ ؛ ن) حـق بوتـن /haq botan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قـص) ←(آ) ؛ ت) حق گوتن /haqəgutən/ ؛

حق-بییتن/haq-bayitən/ (مص.مر) : سهم خود را گرفتـن دریافت حق و حقوق.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) حق بیتن /haqə-baytən/ ؛ ق) حق-بیتـن /haq-baytən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ع) حـق بیتن /haqqə-baytan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) حقّ گیتن

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

/haqqə-gitən/ ؛ اشر) ←** ؛

حق-پشت-هکاردن/haq-pəšt-həkārdən/ (مص.مر) : از حق برگشتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) حق پشت هاکردن -haqə-pəšt/ hākerdən/ ؛ ق) حق-پشت-هاکردن /haq-pəšt-hākərdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) حق-پشت-هکردن /haq-pəšt-hakərdan/ ؛ ن) حقّه پشت هاکردن /haqqə-pəšt-hākərdan/ ؛ ع) حقّ پشت هاکردن /haqqə-pešt-hākordan/ ؛ ت) حقّ پشت هکردن /haqqe-pəšt-hakərdən/ ؛

حق-جا-دکتن/haq-jā-daketən/ (مص.مر) : اعمال شدن حق .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) حق جادکتن /haqjādakətan/ ؛

حق-جا-دنگوئن/haq-jā-denguan/ (مص.مر) : ثابت کردن حقّ .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) حقه جادینگوئن -haqə-jā/ dinguən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) حقّه جالنگتن /haqqə jāangətan/ ؛

حق-ماجود/haq-mājud/ (ا.مر) : ۱. به دراویش گفته می شد . ۲. از این نام به عنوان موجودی ناشناخته و خیالی کودکان را می ترسانیدند.

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. اخ-ماجود /ax-mājud/ ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲.←(ب) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ۱. حق-موجود /haq-mujud/ ، ۲.←(ق) ؛ اشر) ←** ؛ اک) شولیر /šuliyer/ ؛

حقنه/haqənə/ (ص) : از روی تمسخر به آدم کوتاه قد گویند . نک : چغنه .

آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

حقنه-هاکردن/heqnə-hākerdən/ (مص.مر) : اماله کردن . سپوختن

با) ←** ؛ آ) حقنه هکردن /haqnə-hakərdan/ ؛ ن) حقنه هاکردن /haqənə hākərdan/ ؛ اک) ایماله گودن -eimāle/ gudan/ ؛

حکمن/hokman/ : براساس حکم - قطعی - غیر قابل اجتناب .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) حکمن /hәkman/ ؛ ع) ←** ؛ قص) حکمن /hekman/ ؛ اشر) ←** ؛ اک) ←** ؛

حکمی/hәkmi/ (ق.قا) : به طور حتم - براساس حکم .

ب) ←** ؛ س) حکمی /hokmi/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) حکمی /hekmi/ ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←(س) ؛

حکیم/hakim/ (ص) : پزشک .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ اک) ←** ؛

حلال مال/halāl- māl/ (ا.مر) : حیوانات حلال گوشت .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ن) ←** ؛

حلال-هکاردن/həlāl-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. حلال کردن - ذبح شرعی کردن . ۲. بخشیدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) حلال هاکردن -həlāl/ hākerdən/ ؛ ق) حلال - هاکردن /həlāl-hākərdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) حلال - هکردن /həlāl-hakərdan/ ؛ ن) حلال هاکردن /halāl-hākərdan/ ؛ ع) حلال هاکردن /halāl-hākordan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) حلال هکردن /halāl-hakərdən/ ؛ اشر) حلال-هاکئردن -helāl/ hākoərdən/ ؛ اک) حلال گودن /halāl-gudan/ ؛

حلالی-خاستن/həlāli-xāstən/ (مص.مر) : طلب حلالیت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) حلالی بخاستن -həlāli/ bəxāstən/ ؛ ق) حلالی-خاسّن /həlāli-xāssən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←** ؛ ن) حلالی بخالیسن /halāli baxāysan/ ؛ ع) حلالی بخاسّن /halāli-bexāssan/ ؛ قص) حلالی بهیتن /halāli-bahitan/ ؛ ت) ←(ق) ؛

حلپه/holpa/ (ا) : شنبلیله . نک : خلفه

قص) ←** ؛

حلقامه/halqāmə/ (ا) : حلقه ای چوبی یا فلزی که در طناب کشی استفاده کنند . نک : چمله .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) حلقمه /halqomə/ ؛ ق) حلتک /haltək/ ؛ با) حلقمه /halqəmə/ ؛ آ) ←(س) ؛

حلق میز/halqəmiz/ (ا.مص) : خفه شدن در اثر بسته

شدن حلق .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

حلقوم/halqum/ (ا) : حلق – گلو – نای .

اغر) ←* ؛ ب) حلقوم /həlqum/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ب) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) حلقوم /holqum/ ؛ | ک) ←* ؛

حلقه ای/halqəi/ (ا) : از انواع گوشواره .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

حلک/halak/ (ا) : کوزه‌ی دهان گشاد .

قص) ←* ؛

حلوا/həlvā/ (ا./ص) : ۱. حلوا . ۲. کنایه از: خل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حلوا /halvā/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←(ن) ؛ | ک) ←(ن) ؛

حلوا – اماج/həlvā - əmāj/ (ا.مر) : نوعی حلوایِ بومی .

اغر) ←* ؛ س) کوماج حلوا /kumāj - həlvā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) حلوا کوماج /helvā - kumaj/ ؛ ن) کماج حلوا /kəmāj - halvā/ ؛

حلوا–دس–پروش/həlvā-das-pərus̆/ (ا.مر) : حلوایی با آرد، روغن، شکر ، زعفران و مغز گردو .

اغر) ←* ؛

حلوا – سیا/həlvā-seyā/ (ا.مر) : حلوایی که با گردو درست شود و در استراباد به آن – جز حلوا jozhəlvā هم گویند .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛ ت) آغوزحلوا /āquz halvā/ ؛

حلوا–شیره/həlvā-s̆irə/ (ا.مر) : نوعی پنیر که از شیر تازه و شیره ی انجیر به دست آید .

با) ←* ؛ ن) حلوه /halve/ ؛ قص) ←* ؛

حلواکنجی/halvā konji/ (ا.مر) : **نک** : شقّه زو .

قص) ←* ؛

حلوا گندک/halvā-gendak/ (ا.مر) : **نک** : پیسه گنده .

قص) ←* ؛

حلورده/həlvardə/ (ا.مر) : حلواشکری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) حلواحرده /halvā-hardeh/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) حلوا–حرده /halvā-hardə/ ؛ | ک) حلوا قومی /halvā-qumi/ ؛

حلوه – شیر/halve- s̆ir/ (ا.مر) : ماست مخصوصی که از مخلوط شدن شیر گوسفند، ماست و شیره ی انجیر درست شود . نک :حلوا شیره

ن) ←* ؛

حله/helə/ (ا) : حیله – نیرنگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حلّه /hellə/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ | گ) کلک /kalak/ ؛

حله باز/hellə- bāz/ (ص.فا) : کلک باز– حقّه باز .

اغر) حله باز /helə - bāz/ ؛ با) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

حله تیتال – هکاردن/helə- titāl-həkārdən/ (مص.مر) : حقّه زدن – با نیرنگ کسی را فریفتن . نک : رشخند تیتال

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

حلیم–اَو/halim-o/ (ا.مر) : لعاب برنج .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حنگو /hango/ ؛ ت) حلیم او /halim ow/ ؛ اشر) ←* ؛ | ک) ←* ؛

حلیم سرسرجی/halim sar sərjey/ (ا.مر) : نوعی خورشت بومی .

ت) ←* ؛

حمّام – زیر آب/hammām-zirāb/ (ا.مر) : فاضلاب گرمابه .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) حمّوم زیراب /hammom zirāb/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) زیراب حموم /zirāb- hamum/ ؛

حمام–سر/hamām-sar/ (ا.مر) : ۱. حمام – گرمابه ۲. مکان و محلّ حمام .

اغر) ←* ؛ ب) حمبوم سر /hambom-sar/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) حمّوم سر /hammumə sar/ ؛ ن) حموم سر /hamom sar/ ؛ ع) حمّوم سر /hammomə-sar/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) حمام سر /hamāmə-sar/ ؛ | ک) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

حمّامی/hammāmi/ (ص.نس) : کسی که در حمّام کار نظافت و غیره را انجام می دهد – مسؤل گرمابه .

اغر) ←** ؛ ب) حمبمی /hambomi/ ؛ ق) حمّومی /hammomi/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) حمّومی /hammumi/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) حمومی /hamumi/ ؛ ت) حمامی /hamāmi/ ؛ اشر) ←** ؛ ک) حمومی /hamomi/؛

حمبم/hambom/ (ا) : گرمابه – حمّام . نک : حمم .

اغر) ۱. ←** ، ب) ۱. ←** ، ۲. حمّم /hammom/ ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) حمّوم /hammum/ ؛ قص) حموم /homom/ ؛ ک) ←** ؛

حمبم-چی/hambom-či/ (ص.مر) : حمّامی – متصدّی حمّام .

اغر) حمّامی /hammāmi/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) حمّومی /hammumi/ ؛ با) حمبومی /hambumi/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) حمومی /hamomi/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) حمام چی /hamāmči/ ؛ ک) ←** ؛

حمبم سارغ/ham-boms āroq/ (ا.مر) : بقچه ی حمّام .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) حمّوم سارخ /hammum sārəx/ ؛ قص) سارغ حمبوم - /sāreq - hambom/ ؛ ت) حمّام سارغ /hammām- sārəq/ ؛ ک) حمبوم سارغ /hambom - sāroq/ ؛

حمبم سر/hambom - sar/ (ا.مر) : مکان و محلّ حمّام .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) حمّوم سر /hammumə sar/ ؛ قص) حموم سر /hamum-sar/ ؛ ت) حمّام سر /hammāme sar/ ؛ ک) حمبوم سر - /hambom - sar/ ؛

حمبم – سری/hambom- sari/ (ا.مر) : ۱. پولی که در حمّام از داماد یا عروس به عنوان دست خوش گرفته شود . ۲. نام قطعه ای از موسیقی مراسمی که با سرنا و نقاره و در ارتباط با مراسم عروسی و آوردن عروس و داماد از حمّام نواخته شود .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ک) ←** ؛

حمبم سری سما/hambom-sari - səmā/ (ا.مر) : رقص ویژه ای که به هنگام حمّام رفتن عروس و داماد انجام می پذیرفت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛

حمبم-گالخند/hambom-gālxand/ (ا.مر) : گلخن حمّام . نک : حمّوم تون .

اغر) حمّام گالخن /hammām-gālxan/ ؛ ب) ←** ؛ س) حمبوم گلخن /hambom-gəlxan/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) حمّوم تنک /hammum tenək/ ؛ ن) حموم تینک /hamomtinak/ ؛ ع) حمّوم تونک /hammum-tunak/ ؛ ت) حمام تونیک /hamām-tunik/ ؛

حمزه سری/hamzə-sərəy/ (ا.مک) : مرتعی نزدیک روستای انگاسی کجور .

حمله/hamlə/ : ۱. صرع– غش . ۲. جن زدگی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ ک) ←** ؛

حمّم/hammom/ : حمّام .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) حمّوم /hammum/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) حموم /hamum/ ؛ ت) حمام /hamām/ ؛ ک) ←** ؛

حمّوم تاس/hammom-tās/ (ا.مر) : کاسه‌ی فلزی مخصوص حمّام– تاس حمّام .

اغر) تاسّمام /tāsammām/ ؛ ب) حمبوم تاس /hambom-tās/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) تاس حمّوم /tās-hammum/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) حموم تاس /hamum-tās/ ؛ ت) حمام تاس /hamām-tās/ ؛ اشر) تاس–حمّم /tās-hammom/ ؛ ک) ←** ؛

حمّوم تون/hammum-tun/ (ا.مر) : گلخن حمّام . نک : حمبوم گالخند .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) حموم تینک /hamom tinak/ ؛ ع) حموم تونک /hammum-tunak/ ؛ ت) حمام تونیک /hamām-tunik/ ؛

حمّوم تینک/hammum-tinək/ (ا.مر) : گلخن حمّام . نک : حمّوم تون .

ق) تون تاب /tuntāb/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) حمّوم تونک /hammum-tunək/ ؛ ت) حمّام تونیک

/hammām-tunik/ ؛

حمومه کر/hamuməkər/ (ا.مک) : قلّه‌ای به ارتفاع ۳۸۴۵ متر در کلاردشت .

ن) ←** ؛

حنابندون/hənā-bandon/ (ا.مر) : از مراسم مربوط به عروسی، حنابندان

ب)حنابندن /hənā-bandon/ ؛ ق) حناونّون /hənā vannun/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) حنابنّون /hənābannun/ ؛ ن)حنابندون /hanā bandun/ ؛ ع) حنابندون /hanā bandon/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) حنابندان /henā bandān/ ؛ اشر) ←** ؛ گ) ←** ؛

حنادوستن/hənā-davəstən/ (مص.مر) : حنابستن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) حنادوسّن /hənā-davəssən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) حنادوسّن /hanā davəssan/ ؛ ع) حنادوسّن /hanā davəssan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) حنانئن /henā-naan/ ؛

حناسری/hənā-sari/ (ا.مر) : هدیه ای که هنگام حنابستن در عروسی به عروس دهند . نک : جر .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) حناسری /hanā-sari/ ؛ قص) ←(ن) ؛ گ) ←(ن) ؛

حنا - شنون/hanā- šanun/ : هدیه دادن به داماد در مراسم حنابندان .

س) ←** ؛

حناوندان/hənā-vandān/ (ا.مر) مراسم حنابندان در جشن عروسی

اغر) ←** ؛ ب) حنابندن /hənā-bandon/ ؛ س) حنابندون /hənā-badon/ ؛ ق) حناونّون /hənā-vannun/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) حنابندون /hanā bandun/ ؛ ع) حنابنّون /hənā-bannun/ ؛ قص) حناوندون /hanā-vandun/ ؛ ت) حنابندان /henā-vandān/ ؛ گ) ←(ن) ؛

حناون شو/henāvane - šu/ (ا.مر/ق.ز) : شب حنابندان .

اغر) حناوندان شو /hənā - vandān šo/ ؛ س) حناوند شو /henāvand - šo/ ؛ آ) حناونّ شو /hənā- vannə šu/ ؛ قص) ←** ؛ ت) حنابندان شو /henā- ban dān šow/ ؛

حند/hand/ (ا) : مرز زمین هایی که از جر کم عمق تر و کم پهناتر است- مخفف حندق ، خندق . نک : جر .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) حن /han/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ع) ←** ؛ ت) حندق /handoq/ ؛

حندق/handəq/ (ا) : گودال- خندق .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) حن /han/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) حندق /handaq/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) حندوق /handoq/ ؛ اشر) ←(ن) ؛ گ) ←(ن) ؛

حندق کن/handaq-kan/ (ص.فا) : کسی که خندق حفر کند .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) حندق کن /handəq kan/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) حندق کن /handoq-kan/ ؛ گ) ←** ؛

حنی/hani/ (ص) : بز متمایل به زرد حنایی .

اغر) حنایی /hənāyi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛

حواله داشتن/havālə - dāštən/ (مص.مر) : حجیم بودن - پر حجم .

ت) ←** ؛

حوان/hevān/ (ا) : حیوان .

اغر) ←** ؛ ب) حون /hevon/ ؛ س) ۱. ←(ب) ، ۲. حیون /heyvon/ ؛ ق) حیوون /hivun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) حیوون /həyvon/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) حیوان /heyvān/ ؛ اشر) حیوان /hivān/ ؛ گ) حیون /hayvon/ ؛

حوانی/həvāni/ (ش.ج) : حیوانی-لفظی از سر ترحّم و دلسوزی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛

حوزکتی/huz-kəti/ (ا.مک) : روستایی در چلندر شهرستان نوشهر .

حیات ور/hayāte-var/ (ا.مک) : از روستاهای شهرستان تنکابن .

حیدر-بک-صنمبر/həydar-bek-sanəmbər/ (ا.مر) : بخشی از موسیقی داستانی و آوایی مازندران که از موسیقی داستانی سایر مناطق ایران برداشت شده است . اصل این منظومه کومشی است نک : کومش.

**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ) گیلی ، پ) پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ)
←* ؛ ن) ←* ؛

حـیرت/həyrət/ (ا) : مـیرزا اسـماعیل حـیرت الارزی از شعرای فارسی گوی هزار جریب بهشهر کـه در دوره‌ی قاجار می زیسته است . **نک:** حیرت الارزی.

حیرت/həyrat/ (ا.مک) : از توابع دهستان پنچـک رسـتاق منطقه‌ی کجور .

حیرت الارزی/heyrəte əlārzi/ :

از زندگی و شخصیّت میرزا اسماعیل حیرت، آگاهـی چندانـی در دست نیست و هیچ منبعی نیز از او ننوشته است. درباره‌ی او یکی از سالخوردگان و یکـی از شـعرای یـا نـه سـر هـزار جریب به نام سیف اللّه خان شهریاری فرزند حبیب اله خـان سرهنگ و برادر زاده‌ی سردار رفیع یا نه سـری چنیـن نقـل می‌کند:«میرزا اسماعیل حیرت اهل الارز هزار جریب بود. بـا این حال برخی گویند از رشت بـه آن جـا مـهاجرت کـرده و ابتدا به روستاهای چالو cālu و چرات cərāt رفت. بعد از آن در الارز elārz متوطن شد. حیرت بیشتر با خوانیـن حشـر و نشر داشت. او در دوره‌ی ناصر الدین شاه می زیست و بیشتر درخدمت لطفعلی خان سرتیپ یانه سری پـدر محمـد بـاقر خان سردار رفیع بود. شهرت حیرت در هجویّات اوسـت. هـر که را می خواست هجو می‌کرد. در همان حال اشعار مرثیه نیز می سرود . به نظر می رسد یک دفتر مرثیه از او باقی مانده باشد. دفتر مرثیه‌ی او را آقا کوچک خان شهریاری فرزند حبیب اللـه خان استنساخ کرده و به ملّا علـی تیمـوری یا نه سری داده است. گویند زمانی که لطفعلی خان سـرتیپ یانه‌سری فرمانده‌ای فوج آق قلارا به عهده داشت، حیرت نیز از همراهان او بوده است . خان به هنگام صـرف صبحانـه از حیرت مـی‌پرسـید: دیشـب چگونـه گذشـت؟ شـاعر پاسـخ داد:خوش گذشت اما کیک هـا آزارم دادنـد و بی‌درنـگ ایـن شعر را بر زبان آورد:

یارب به حقّ ختم رسل فخر کاینات
یارب به حق حرمت حلّال مشکلات
خواهم که در دو وقت به حیرت دهی نجات
از کیک آق قلعه و قاضی «اندرات»

نام قاضی اندرات ملاعبدالجواد قاضی اندراتی بود کـه ایـن دو سخت مخالف یکدیگر بوده اند .

حیرون/həyrun/ (ص) : **۱**. حیران– آشفته – گیج . نــامی برای زنان .

اغر) حران /herān/ ؛ ب) حیرن /həyron/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ آ) حیرون /heyron/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛ اک) ←* ؛

حیره/hirə/ (ا) : تخت کـوچـک روی ایـوان خانـه هـای روستایی . **نک** : پیش نفار .

ع) هَره /herrə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ اک) ←* ؛

خ

فرهنگ واژگان تبری

خا/xā/ (ق.تا) : ۱. حرف تصدیق به معنی خوب بله . ۲. خوب –درست .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ |ک) ←* ؛

خائش/xāeš/ (ا.مص) : تقاضا–درخواست .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاهش /xāheš/ ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خائش /xāeš/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) خائش /xāəš/ ؛ ع) ←(ن) ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←(ن) ؛ | ک) خاهش /xāhaš/ ؛ پ) خواهشن /xuāhišn/ ؛

خائون/xāun/ (ص.فا) : طالب–خواهان – عاشق .

اغر) خاهان /xāhān/ ؛ پ) خاهون /xāhon/ ؛ س) خاهون /xāhun/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خاهن /xāhon/ ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛ *اشر)* خاند /xānd/ ؛ | ک) ←(س) ؛ پ) خواستار /xuāstār/ ؛

خائه/xāə/ (ا) : بیضه– خایه .

اغر) ۱. خایه /xāyə/ ، ۲. خاسه /xāsə/ ؛ پ) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←(اغر) ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ |ک) خایه /xāye/ ؛ پ) خایک /xāiyk/ ؛

خاب/xāb/ (ق.تا) : ۱. حرف تصدیق به معنی خوب – بله. ۲. صحیح است .

اغر) ۱.←* ، ۲. خب /xob/ ؛ پ) ۱.←* ، ۲. خاوه /xāvə/ ؛ س) خب /xob/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ۱.←* ، ۲. خا /xā/ ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲.←(*با*) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(*با*) ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←(س) ؛ |ک) ←* ؛

خابازه/xābāzə/ : خواب زدگی . نک : خوبزه ، خوبله.

ت) ←* ؛ |ک) خومار /xumār/ ؛

خاب نما/xāb-nəmā/ (ا.مر) : خواب نما– خواب نماشدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. خونما /xo-nəmā/ ؛ پ) ←(*اغر*) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* خاب نما /xāb-nemā/ ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. خونما /xu-nəmā/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ |ک) ←* ؛

خات خاتی کاردن/xāt-xāti-kārdən/ (مص.مر) : ۱. افرادی که بر سر منافعی مشترک و به صورت پنهانی و غیر عرفی بر علیه منافع دیگران به توافق برسند . ۲. ماست مالی کردن .

اغر) ←* ؛ پ) خات خاتی هکاردن /xāt-xāti-həkārdən/ ؛ ق) خدبه خدی هاکردن /xədbəxedihākərdən/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛

خاتون رو آر/xāton-roār/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان ولوپی سواد کوه .

خاج/xāj/ (ا) : شاخه های بی برگ .

ق) ←* ؛ *با)* کاج /kāj/ ؛

خاجره/xājerə/ (ص) : ۱. خوب –قشنگ . ۲. منظّم . ۳. سالم–تندرست . **نک** : خجیر – خاجیره .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاجیر /xājir/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خاجیره /xājirə/ ؛ آ) خجیر /xəjir/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خجیر /xejir/ ؛ ت) خجیر /xojir/ ؛ اشر) خنجیر /xoəjir/ ؛ | گ) خوجیر /xujir/ ؛

خاجمات/xājmāt/ (ا.مک) : نام مرتعی در پرتاس واقع در منطقه‌ی سوادکوه .

خاجه/xājə/ (ص) : ۱. خواجه–مرد عقیم . ۲. آقا– بزرگ – سرور .

اغر) ۱.←* ، ۲. خجه /xojə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛ اشر) خجه /xojə/ ؛ | گ) اخته /axtə/ ؛

خاجه خضر/xājə-xezr/ (ا.مک) : چشمه ای معروف که در باور عامه مقدّس بوده و منسوب به خضرنبـی است و نزدیک شهرستان نوشهر قرار دارد .

خاجه-کلا/xājə-kəlā/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان بابل کنار شهرستان بابل . ۲. از توابع دهستان زیر آب واقع در منطقه‌ی سواد کوه .

خاجه کلا/xājə-kəlā/ : ۱. از توابع دهستان بندپی شهرستان بابل . ۲. خواجه کلا .

با) ←* ؛

خاجیر/xājir/ (ص) : ۱. خوب –درست . ۲. زیبا . ۳. تندرست – سالم . **نک** : خاجره – خجیر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خبش /xobəš/ ؛ آ) خجیر /xəjir/ ؛ اشر) خنجیر /xoəjir/ ؛ | گ) خوجیر /xujir/ ؛

خاچک/xāčak/ (ا.مک) : از توابع دهستان واقع درمنطقه‌ی کجور –نام یکی از روستاهای شهرستان نوشهر .

خاچکن/xāčken/ (ا.مک) : مرتعی دارای قلعه ای خرابه بین روستاهای کدیر و کدیر سر واقع در منطقه‌ی نوشهر .

خاچّی/xāčči/ (ا) : ۱. خوراکی بچّه ها . ۲. سوغات . ۳. چیز خوب .

ب) ۱.←* ، ۲. خارچی /xārči/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خارچی /xārči/ ؛

خاچّی/xāčči/ (ا) : ۱. ارمغان – هدیه . ۲. چیز خوب و در اصطلاح به تنقلاّتی گویند که به کودکان داده شود .

ب) خارچی /xārči/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ آ) ←* ؛ | گ) خوجیرچی /xujir - či/ ؛

خاخر/xāxər/ : خواهر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. خاخر /xāxor/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خاخر /xāxor/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) خئر /xoər/ ؛ | گ) ۱. خاخور /xāxor/ ، ۲. خواه /xuāh/ ؛ | پ) خواک /xuāk/ ؛ او) خوانهر /xuanhar/ ؛

خاخر بئوته/xāxər-bautə/ (ا.مر) : خواهر خوانده . **نک** : دس خاخر – ناتنی خاخر .

اغر) ←* ؛ ب) بییته خاخر /bayitə-xāxər/ ؛ ق) جوزاخاخر /juzā xāxər/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دس خاخر /das xāxər/ ؛ قص) خاخر باته /xāxər-bātə/ ؛ اشر) خئرخانده /xoər-xāndə/ ؛ | گ) دس خاخور /bas-xāxur/ ؛

خاخرخانده/xāxər-xāndə/ (ا.مر) : زن یا دختری که به جای خواهر فرد به حساب آید . **نک** : ناتنی خاخر .

اغر) ۱.←* ، ۲. خارخانده /xār-xāndə/ ؛ اشر) خئرخانده /xoər-xāndə/ ؛

خاخر-زا/xāxər-zā/ (ا.مر) : خواهرزاده .

اغر) ۱.←* ، ۲. خارزا /xārzā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خرزا /xər-zā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ع) خاخرزا /xāxor-zā/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ اشر) خئرزا /xoər-zā/ ؛ | گ) خاخرزا /xāxor-zā/ ؛

خاخر-شی/xāxər-ši/ (ا.مر) : شوهر خواهر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. خش /xəš/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) خش /xeš/ ؛ ن) ←* ؛ ع) خاخرشی /xāxorə-ši/ ؛ قص) شی خاخر /ši-xāxər/ ؛ اشر) شو–خئر /šu-xoər/ ؛ | گ) شوخاخر /šu-xāxor/ ؛

خاخرک/xāxərak/ (ا) : خواهر کوچک .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) کچکه خاخر /kečkə-xāxər/ ؛ ن) خاخرک /xāxərak/ ؛ ع) خاخرک /xāxorak/ ؛ قص)

خاخرک /xāxərak/ ؛ ت) خاخری /xāxərəy/ ؛ اشر) خورد خثر /xurd-e-xoər/ ؛ |ک) کوچی خاخری /kuči-xāxoray/ ؛

خاخرو/xāxəru/ (ا) : خواهر کوچک .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ع) خاخرک /xāxorak/ ؛ اشر) خورد-خثر /xurd-e-xoər/ ؛ |ک) خاخوری /xāxoray/ ؛

خاخری/xāxori/ (ا/.مص) : ۱. خواهر کوچک- خواهر . ۲. خواهری . کنایه از : درحق کسی خواهری کردن و مثل خواهر وفادار بودن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خاخرک /xāxərək/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خاخری /xāxori/ ؛ قص) خاخری /xāxəri/ ؛ ت) خاخری /xāxərəy/ ؛ اشر) خورد-خثر /xurd-e-xoər/ ؛ |ک) خاخوری /xāxoray/ ؛

خاخری/xāxri/ (ا) : نامی برای گاو .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ع) خاخوری /xāxoray/ ؛

خاد/xād/ (ص) : خود- خویشتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خد /xəd/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) خد /xod/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خثد /xoəd/ ؛ |ک) ←(ع) ؛ پ) خوت /xuot/ ؛

خادا/xādā/ (ا) : خدا- یزدان- آفریدگار .

اغر) ۱.←* ، ۲. خدا /xodā/ ؛ ب) ←* ؛ س) خدا /xədā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) خدا /xodā/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خثدا /xoədā/ ؛ |ک) خودا /xudā/ ؛ پ) ختای /xuatāy/ ؛

خاداوری/xādā-vari/ (ش.ج) : ۱. به خدا - به هنگام سوگند ادا شود . ۲. کنایه از: از روی حقیقت و با یاد خدا سخن گفتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خداوری /xədā-vari/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) خداوره /xədā-varə/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) خداوکیلی /xodā vakili/ ؛ |ک) خودایی /xodāei/ ؛ پ) خداییه /xudāyih/ ؛

خادبه خاد/xād-bə-xād/ (ق) : خود به خود . ۲. کنایه از: خودمانی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خد به خد /xəd-bə-xəd/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) خد به خد /xod-bə-xod/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) خثدبه خثد /xoəd-bə-xoəd/ ؛ |ک) خود به خود /xod-be-xod/ ؛

خاددار/xād-dār/ (ص.فا) : صبور-مقاوم-خوددار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خددار /xod-dār/ ؛ ق) خددار /xed-dār/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خددار /xəd-dār/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ |ک) ←(س) ؛

خادداری/xād-dāri/ (ا.مص) : خودداری- شکیبایی- مقاومت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خدداری /xod-dāri/ ؛ ق) خدداری /xed-dāri/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خدداری /xəd-dāri/ ؛ ن) ←* ؛ع) خدداربین /xod-dār-beyan/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ |ک) ←(س) ؛

خادری/xādray/ (ص.مر) : خود سر- خود رای . نک : خادثه خادّه .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خاد-ره /xād-ra/ ؛ ق) خدسر /xed-sar/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خدری /xəd-ray/ ؛ع) خدری /xod-ray/ ؛ قص) ←(ق) ؛ |ک) خودسر /xod-sar/ ؛

خاد-سر/xād-sar/ (ص.مر) : یک دنده - خودرأی-خود سر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خدسر /xod-sar/ ؛ با) خدسر /xəd-sar/ ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲. خدسر /xəd-sar/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) خثدسر /xoəd-sar/ ؛ |ک) خدسر /xod-sar/ ؛

خادش/xādəš/ (ض.ش) : خودش- خود . نک : خاد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خدش /xədəš/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) خدش /xodəš/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←* ؛ |ک) خودش /xodaš/ ؛

خادشیرینی/xād-širini/ (ا.مص) : خودشیرینی کردن- کسی که خود را با زبان بازی پیش دیگران عزیز کند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خدشیرینی /xəd-širini/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خدشیرینی هکردن /xəd-širini-

hakərdan/ ؛ ن) خدشیرینی هاکردن /xəd-širini-hākərdan/
؛ ع) خدشیرینی هاکردن /xod-širini-hākordan/ ؛ قص)
خودشیرینی /xod-širini/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ←* ؛ |
گ) ←(قص) ؛

خادملّا/xād-məllā/ (ص.مر) : کسی که با تلاش شخصی خواندن و نوشتن بیاموزد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) سرخدملّا /sar-xəd-mellā/ ؛
ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ع) نخنسّه ملّا /noxonəsse-
mellā/ ؛ قص) خدملّا /xodomollā/ ؛ ت) خدسرملّا /xod-
sar-mollā/ ؛

خاده/xādə/ (ق) : ۱. خودسرانه . ۲. بی اجازه .

اغر) سرخاد /sar xād/ ؛ ب) ←* ؛ ق) شهِ /še/ ؛ با)
سرخد /sarxəd/ ؛ ن) خدسری /xəd-sari/ ؛ ع) سرخد
/sarə-xod/ ؛ قص) خدسر /xəd-sar/ ؛ اشر) سرخئد /sare-
xoəd/ ؛

خاده/xāde/ (ق.تش) : مثلِ-مانندِ-به مثلِ-به مانند- بسان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خده /xəde/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ)
←(ق) ؛ ت) خد /xodə/ ؛ اشر) ←* ؛ | گ) میثله
/mislə/ ؛

خاده خادّه/xādə-xādde/ (ق) : بی اجازه- خود سرانه .

ب) خادئه /xādə/ ؛ س) ۱. خدسر /xədsar/ ، ۲. سرخد
/sarxəd/ ؛ ق) خد سر /xədsar/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) خدبه خد
/xədbə xəd/ ؛ ع) سرخد /sarxod/ ؛ قص) خدسر /xod -
sar/ ؛ | گ) خودبه خود /xod-be-xod/ ؛

خادی/xādi/ (ص.نس) : آشنا -خودی . **نک** : اشنا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خدی /xədi/ ؛ ق) ←(س) ؛
با) خودی /xudi/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خدی
/xodi/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خئدی /xoədi/ ؛
| گ) ←(با) ؛ پ) خواتی /xuātim/ ؛

خار/xār/ (ص) : سالم- در سلامت - خوب - سرحال-در سانسکریت سوپوس supus گفته شود . **نک** : خاجیر خاجیره.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ)
←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خجیر /xojir/ ؛ ت) خب /xob/ ؛ |
گ) ←(ت) ؛ پ) هوب /hub/ ؛

خار-آدم/xār-ādəm/ (ص.مر) : آدمِ سالم- آدم خوب و درست کار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خارآدم /xār
ādam/ ؛ ع) خجیر آدم /xojir ādom/ ؛ ت) ←(ع) ؛ | گ)
آدم خوب /ādamə-xub/ ؛

خارا/xārā/ (ص.ل) : ۱. خوردنی . ۲. لفظی برای تنفّر از چیزی .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاردنی /xārdəni/ ؛ ب) ←* ؛ س) خرا
/xərā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.←(س) ، ۲.
خردنی /xərdəni/ ؛ ن) ←(س) ؛ ت) خوردشا /xordəšā/ ؛
اشر) ←* ؛ | گ) خوردنشا /xordanšā/ ؛ پ) خردتیک
/xuartik/ ؛

خاراک/xārāk/ (ا) : ۱. خوراک- غذا . ۲. علوفه‌ی دام .

اغر) ۱.←* ، ۲. خراک /xorāk/ ؛ ب) ←* ؛ س) خراک
/xərāk/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن)
←(س) ؛ ع) خراک /xorāk/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛
اشر) خئراک /xoərāk/ ؛ | گ) ←(ع) ؛ پ) خوارمیش
/xuarišn/ ؛

خاراو/xār u/ (ا.مر) : آب گوارا و خوردنی .

ب) خاردن او /xārdən - o/ ؛ آ) ←* ؛

خاربییشت/xārbaišt/ (ص.مف) : خوب برشته شده . **نک** : خاربوریشت .

با) خاربوریشت /xār-bavrišt/ ؛ ع) خب ببیشت /xob-
babišt/ ؛ | گ) خوب ببیشتای /xob-babištāy/ ؛

خاربوریشت/xār-bavrišt/ (ص.مف) : خوب برشته شده . **نک** : بوریشت .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) بوریشت /bavrišt/ ؛ با) ←* ؛
آ) ←* ؛ ن) خاربییشت /xārbaišt/ ؛ ع) خب ببیشت /xob-
babišt/ ؛ قص) خوب برویشت /xob-barvišt/ ؛ ت) خب
ببیشته /xob babištə/ ؛ | گ) خوب ببیشته بیوی /xob-
babište-baboy/ ؛ پ) برشتیک /brištak/ ؛

خاربویین/xār-baviyən/ (مص.مر) : ۱. بهبهود یافتن –

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ،
قص) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**) گیلی ، **پ**) پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

شفا یافتن . ۲. بر طرف شدن گرفتاری . ۳. آشتی کردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. خب بویین /xob-baviyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خاربیّن /xār-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خاربیّن /xār-bayyan/ ؛ ن) خاربویین /xār-bavəyan/ ؛ ع) خب ببین /xob babeyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) خب بئن /xob baan/ ؛ اشر) خب هابیین /xob hābiyə/ ؛ | ک) خوبابون /xobā-bon/ ؛

خارت بکردن/xārtbakerdən/ (مص.مر) : صدای ته حلقی.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خرت هاکردن /xərt-hākərdan/ ؛

خارت خارت/xārt-xārt/ (ا.صو) : ۱. صدای جویدن چیزی . ۲. صدای کشیدن چیزی روی زمین . ۳. صدای خرخر کردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. خرت خرت /xərt-xərt/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←(اغر) ، ۲.←* ؛ آ) خرت خرت /xərt-xərt/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛

خارجین/xārjin/ : خورجین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرجین /xərjin/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) خرجین /xorjin/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خئرجین /xoərjin/ ؛ | ک) ←(ع) ؛

خارجین بار/xārjin-bār/ (ا.مر) : مقدار باری که در یک خورجین جای گیرد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرجین بار /xərjin-bār/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ اشر) خئرجین بار /xoərjin-bār/ ؛

خارچی/xārəči/ (ا.مر) : چیز خوب- تنقلات کودکانه - سوغات .

اغر) خارهچی /xār-heči/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خجیرچی /xojirə-či/ ؛ قص) خارچی /xārči/ ؛ ت) خوجیرچی /xojirči/ ؛ | ک) خوجیرچی /xojir-či/ ؛ پ) هوییک /huik/ ؛

خارچیک/xār čik/ (ا.مر) : کادو-چیز خوب - تنقّلاتی که بیشتر مورد استفاده‌ی کودکان است .

س) خارچی /xār-či/ ؛ آ) خاچی /xāči/ ؛ ن) ←* ؛

خارخار/xār-xār/ (ص.مر) : خوب خوب- در بهترین وضعیت یا بهترین مورد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خب خب /xob-xob/ ؛ قص) ←* ؛ | ک) خوب خوب /xob-xob/ ؛

خارخجیر/xarə xəjir/ (ص.مر) : بسیار خوب - خوب و زیبا .

اغر) خارخاجیر /xār- xājir/ ؛ ب) خارخوجیر /xār - xojir/ ؛ ق) ←* ؛ | ک) خیلی خوجیر /xayli – xujir/ ؛

خارخون/xār-xun/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان چهار دانگه‌ی سورتچی شهرستان ساری . ۲. نام قدیمی شیرگاه واقع در سواد کوه .

خارد-خارشی/xārd-ə-xārəši/ (ا.مر) : آن چه که با آن خورشت درست کنند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) خردوخرش /xərdo-xərəs/ ؛ ن) خرد و خرش /xərdoxərəš/ ؛ ع) خرشی /xorəši/ ؛ اشر) خئرد خئرشی /xoərde-xoəreši/ ؛

خاردن/xārdən/ (مص) : خوردن .

اغر) ←* ؛ ب) بخاردن /bəxārdən/ ؛ س) بخاردن /baxārdən/ ؛ ق) بخردن /baxərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خردن /xərdan/ ؛ ع) ←(قض) ؛ قص) خردن /xordan/ ؛ ت) خردن /xordən/ ؛ اشر) خئردن /xoərdən/ ؛ | ک) خوردن /xordan/ ؛ پ) خوارتن /xuārtan/ ؛

خاردنی/xārdəni/ (ص.ل) : قابل خوردن-خوردنی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خردنی /xerdeni/ ؛ با) ←* ؛ آ) خردنی /xərdəni/ ؛ ن) بخاردنی /baxārdani/ ؛ ع) خردنی /xordani/ ؛ ت) خوردشا /xordəšā/ ؛ اشر) خئردنی /xoərdəni/ ؛ | ک) خوردنی /xordani/ ؛ پ) خورتیک /xuratik/ ؛

خاردوخراک/xārd-o-xorāk/ (ا.مر) : غذا-تغذیه-خورد و خوراک .

اغر) ←* ؛ ب) خارد و خوراک /xārd-o-xārdāk/ ؛ س)

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

خرد خراک /xord-o-xərāk/ ؛ ق) ۱. خرده /xerdən/ ، ۲. خرداخرداک /xerdāxerak/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خرد خراک /xərd-o-xərāk/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) خردو خراک /xordo-xorāk/ ؛ قص) خردوخراک /xord-o-xerāk/ ؛ ت) خردوخراک /xord-e-xorāk/ ؛ اشر) خئرد-و-خراک /xoərd-ə-xorāk/ ؛ گ) خودوخوراک /xordo-xorāk/ ؛

خارده/xārdə/ (ا) : ۱. خوراکی – خوردنی . ۲. علوفه ای برای دام .

ب) ←* ؛ ق) ۱. خرده /xərdə/ ، ۲. خروفی /xərdəni/ ؛ با) ←(ق) ؛ ت) خورکی /xorəki/ ؛ اشر) خئرده /xoərdə/ ؛ گ) خوردنی /xordani/ ؛ پ) خور /xuar/ ؛

خار–زا/xār-zā/ (ا.مر) : خواهرزاده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خرزا /xər-zā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) خرزا /xor-zā/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) خاخرزا /xaxərzā/ ؛ اشر) خئرزا /xoər-zā/ ؛ گ) خاخرزا /xaxur-zā/ ؛

خارش/xārəš/ (ا) : خورشت . **نک** : ادام .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. خرش /xəreš/ ؛ ق) خرش /xərəš/ ؛ با) خِرش /xərəš/ ؛ آ) ۱. خرش /xərəš/ ، ۲. خرش /xorəš/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) خرش /xoreš/ ؛ قص) ←(با) ؛ ت) خرش /xorəš/ ؛ اشر) خئرش /xoərəš/ ؛ گ) قاتوق /gātoq/ ؛ پ) خارشین /xvāvišn/ ؛

خارش/xārəš/ (ا/ا.مص) : ۱. آزار . ۲. سوزش–خارش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ع) خرش /xorəš/ ؛ قص) خرش /xərəš/ ؛ اشر) ←* ؛

خارشد/xāršed/ (ا) : ۱. خورشید–آفتاب–نور آفتاب . ۲. نامی برای زن .

اغر) ۱.←* ، ۲. خارشید /xāršid/ ؛ ب) ←* ؛ س) خورشید /xoršid/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) خرشید /xəršid/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) افتاب /aftāb/ ؛ع) خور /xowr/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) خرشید /xoršid/ ؛ اشر) خئرشد /xoəršid/ ؛ گ) افتو /afto/ ؛ پ) هخورشت /huarxəšt/ ؛

خارشک/xārešak/ (ا) : بیماری خارش– سوزش .

اغر) ۱. خارشک /xārəšək/ ، ۲. خارشا /xārəšā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) خارش /xārəš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) خارش /xārəš/ ؛ اشر) خرشک /xoršək/ ؛ گ) ←* ؛

خارش–کاردن/xārəš-kārdən/ (مص.مر) : کم خوردن غذا و اصراف نکردن در آن .

اغر) ←* ؛

خارشک–کان/xārəšək-kān/ (ف.امر) : در خوردن صرفه جویی کن .

اغر) خارش کان /xārəš-kān/ ؛

خارش–هکاردن/xārəš-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. خورشت درست کردن . ۲. صرفه جویی در مصرف خورشت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرش هاکردن /xəreš-hākerdən/ ؛ ق) خورش–هاکردن /xureš-hākerdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خرش – هکردن /xərəš-hakərdan/ ؛ ن) خرش هاکردن /xərəš-hākərdan/ ؛ع) خرش–هاکردن /xorəš-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خرش–هکردن /xorəš-hakərdən/ ؛ اشر) خرش هاکن /xoreš hākon/ ؛

خارشی/xārəši/ : خورشتی . **نک** : خرش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. خرشی /xereši/ ؛ ق) خرشی /xərəši/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ع) خرشی /xoreši/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←(ع) ؛ گ) ←(ع) ؛ پ) خورش نی /xuarišnih/ ؛

خارشید/xāršid/ (ا) : ۱. خورشید. ۲.چوب وسط سقف .۳. نامی برای زنان .

اغر) ۱.←* ، ۲. خارشد /xāršed/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) خورشید /xoršid/ ؛ ق) خرشید /xəršid/ ؛ آ) خرشید /xəršid/ ؛ع) خور /xowr/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) خرشید /xoršid/ ؛ گ) خورشید /xuršid/ ؛ پ) خارشیت /xāršət/ ؛ او) هورخشت /hurexšat/ ؛

خارفه/xārfə/ (ا) : خرفه–از گیاهان دارویی .

اغر) ۱.←* ، ۲. خالفه /xālfə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. غالفه /qālfə/ ؛ با) ←* ؛ع) خرفه /xorfə/ ؛ ت) خلفه /xolfə/ ؛ گ) خولفه /xolfə/ ؛

خارک/xārək/ (ص.نس) : قشنگ– خوب .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خارک /xārak/ ؛ ع) خجیرک /xojirak/ ؛ |ک) خوشگـیل /xošgil/ ؛ پ) هوچهر /hūčihr/ ؛

خارکری/xārkari/ : شخم سوّم به زمانی که مزرعه بـرای نشا آماده شود .

آ) ←* ؛ |ک) پیشکاوول زان /piškāvul – zan/ ؛

خار-کش/xār-kaš/ (ا.مک) : از توابـع دهسـتان انـدورود شهرستان ساری .

خارکلا/xārkəlā/ (ا.مک) : از روستاهای شهرسـتان علـی آباد کتول .

خارکهٔ-حال/xārəkə-hāl/ (ا.مر) : ۱. خارکه+حـال-حـالت خوب - حالِ خوب . ۲. از گوشه های سازی مربوط به لـله وا (نی چوپانی) است و به معنی حالت خوش مـی باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛

خارّم/xārrəm/ (ص) : خرّم-شاد .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خارّمی /xārrəmi/ ؛ س) خـرّم /xərrem/ ؛ ق) خـرّم /xərrəm/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) خـرم /xərram/ ؛ ت) خرّم /xorram/ ؛ اشر) خرّم /xorrəm/ ؛

خارما/xārmā/ (ا/ص) : ۱. خرما - نـام درختـی اسـت . ۲. خرمایی ۳. رنگ خرمایی- ۴. نام گاو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرمـا /xərmā/ ؛ ق) خرمـا /xermā/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خرمـا /xərmā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خرما /xormā/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خئرمـا /xoərmā/ ؛ |ک) خورما /xormā/ ؛ پ) خرماو /xarmāv/ ؛

خارمبه/xārəmbə/ (ص.نس) : ۱. پرخـور . ۲. خورنـده . ۳. فرزندان تحت تکّفل .

اغر) خارمبی /xārəmbi/ ؛ ب) ←* ؛ س) خرنّه /xərənnə/ ؛ ق) ←(س) ؛ ن) خرنده /xərandə/ ؛ ع) خورا /xorə/ ؛

خارمبه/xārəmbə/ (ا/ص) : ۱. بیماری خـوره کـه مسـری است . ۲. جذام .

ب) ۱.←* ، ۲. خاره /xārə/ ؛ ق) خرنّـه /xərənnə/ ؛ با) خزنه /xərnə/ ؛ ن) خرنده /xərandə/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خره /xorə/ ؛

خارمندی/xārmandi/ (ا) : خرمای جنگلی که از آن شیره ای به نام دوشاب درست کنند-درخت -خرمالو . **نک** : خرمالو - خرمندی .

اغر) ←* ؛ ب) خارمندی /xārməndi/ ؛ س) ۱. خرونـدی /xərvendi/ ، ۲. خرمندی /xərməndi/ ؛ اشر) ۱. اندوخئرمـا /andu-xoərmā/ ، ۲. خئرماندی /xoər-māndi/ ؛ |ک) اربه /arbə/ ؛

خارمندی-دشو/xārmandi-dəšo/ (ا.مر) : دوشاب خرمالو، که از میوه‌ی خرمالوی وحشی به دست می آید . از این شیره‌ی مغذی در صبحانه و شام استفاده می شده است . علاوه بر این از شیره‌ی خرمالو جهت درسـت کـردن انواع شیرینی هـا و بسـتنی مخصوصـی اسـتفاده مـی گردید. **نک** : ورف دشو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خروندی دشو /xərvendi-dəšo/ ؛ ق) خرمنـی-دشـو /xərmeni-dešu/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ع) خرمادوشو /xormā-došo/ ؛ ت) خرمادشو /xormā dəšow/ ؛ اشر) اندوخئرما دیشو /andu-xoərmā-dišo/ ؛

خـارّمی/xarrəmi/ (ص) : ۱. خرّمـی . ۲. شـادی . **نـک** : خارّم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرّمی /xorrəmi/ ؛ ق) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛

خارمیون/xārmeyun/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان شـهر خواست منطقه‌ی ساری .

خارنده/xārəndə/ (ص.ل) : قابل خـوردن . اغـر) خـاردنین /xārdənin/ ؛ ب) ۱. خـاردنین /xārdənin/ ، ۲. خارمبـه /xārəmbə/ ؛ س) خردنـی /xərdeni/ ؛ ق) ۱. خردنـی /xərdəni/ ، ۲. خراکی /xərāki/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خردنـی /xərdani/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خزنـده /xorandəh/ ؛ قـص) خردنی /xordani/ ؛ ت) خوردنی /xordeni/ ؛ اشر) خوردنی /xoərdani/ ؛ |ک) ←(ت) ؛ پ) خورتیک /xuaritk/ ؛

خارن دین/xārən-din/ (ا.مک) : تپّه ای واقع در روسـتای قاجار خیل از دهستان رودپی ساری .

خارنه/xārnə/ (ا.صو) : صدای بینی و حنجره . **نک** : خرنه

- خرناس .

ب) ←* ؛ با) ←(ق) ؛ ع) خرناسه /xornāsə/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) خرن /xern/ ؛

خاروخشی/xār-o-xeši/ (ا.مص) : به خوبی و خوشی – خوبی و خوشی – سلامتی و تندرستی .

اغر) خاروخاشی /xār-o-xāši/ ؛ آ) خروخشی /xeroxəši/ ؛ ن) ←* ؛ ع) خبی و خوشی /xabio-xosi/ ؛

خاروس/xārus/ (ا) : خروس . نک : تلا .

اغر) ←* ؛ اشر) خئروس /xoərus/ ؛ | گ) خوروس /xorus/ ؛

خاروس جنگی/xārus-jangi/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. کنایه از: آدم شرور–دعوا طلب . ۲. خروس جنگی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) خروس جنگی /xərus-jangi/ ؛ اشر) خئروس–دعوا /xoərus-davā/ ؛

خاروسک/xārusək/ (ا) : نوعی بیماری گلو– لوزه‌ی ورم کرده – خنّاق .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خروسک /xərusek/ ؛ ق) خروسک /xerosak/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) خروسک /xərusak/ ؛ قص) خروسک /xerusak/ ؛ ت) ←(قص) ؛

خاروس – کاله/xārus-kālə/ (ا.مر) : جوجه خروس . نک : تلاکوله .

اغر) ←* ؛ ب) تلا–کوله /təlā-kulə/ ؛ با) ←(ب) ؛ اشر) ←* ؛

خاروسکاله–آش/xārus-kālə-āš/ (ا.مر) : آشی با جوجه خروس .

اغر) ←* ؛

خاروسکاله–بانجام/xarus-kālə-bānjām/ (ا.مر) :

از انواع غذاهای بومی ساکنان شرق مازندران و غرب استان گلستان. روش تهیه‌ی این غذا به این شرح است: خروس پرکنده و تمیز شده را با کمی روغن تفت داده، کمی زرد چوبه و فلفل با مقداری آب و نمک به آن اضافه می‌کنند. بادمجان را پوست کنده در ظرفی دیگر با روغن سرخ می‌کنند. پیاز تمیز شده و خرد کرده را نیز در روغن تفت داده، چند عدد گوجه فرنگی پوست گرفته وخرد شده را با آن سرخ می کنند. مخلوط حاصل را به خورشت در حال جوشیدن اضافه نموده، مقداری آب نارنج نیز به آن می افزایند. سپس بادمجان سرخ شده را کنار آن چیده، حرارت را کم می‌کنند. در پایان کمی غوره‌ی هسته گرفته شده را نیز به خورشت اضافه نموده و پس از آن‌که غذا جا افتاد، آن را از روی شعله بر می دارند.

خاره/xārə/ (ا) : جذام . نک : خارمبه .

اغر) ۱.←* ، ۲. خره /xorə/ ؛ ب) ←* ؛ س) خره /xorə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) خره /xərə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) ←(با) ؛ ت) ←(س) ؛

خارهاکردن/xār hākərdan/ (مص.مر) : ۱. درست کردن. ۲. آشتی دادن ۳. شرایط را برای ازدواج دختر و پسر آماده کردن ۴. معالجه کردن . نک : خارهکردن.

آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خار–هکاردن/xār-həkārdən/ (مص.مر) : آرایش کردن – بزک کردن –زیبا کردن عروس .

اغر) ←* ؛ ب) خارهکردن /xār-həkordən/ ؛ س) خار–هاکردن /xār-bākərdən/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. خارک /xārək/ ؛ با) خار–هکردن /xār-hakərdən/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ۱. خار–هاکردن /xār -hākərdan/ ، ۲. خار /xār/ ؛ قص) ←(ن) ؛ | گ) چسون فسون /česon-foson/ ؛

خار–هکردن/xār-hakərdən/ (مص.مر) : آرایش کردن . نک : خار هکاردن .

ب) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خارهاکردن /xār-hākərdan/ ؛ | گ) چاگودن /čagudan/ ؛

خاریک/xārik/ (ا.مص) : بستن چشم .نک : کوریک.

ب) ۱. کوروک /kuruk/ ، ۲. کوریک /kurik/ ؛ س) کرک /xorok/ ؛ ق) کوریک /kurik/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خوریک /xurik/ ؛

خاریک/xāryək/ (ا.مک) : از توابع دهستان شهر خواست واقع در منطقه‌ی ساری .

خازنده/xāzenda/ (ا) : خواستگاری از دختر .

قص) ←* ؛

خازندی/xāzəndi/ (ا.مص) : خواستگاری .

اغر) خاسگاری /xāsgāri/ ؛ ب) اره گیرون /are-giron/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) خاسگاری /xāsgāri/ ؛ ع) ←(ن)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

؛ قص) خاسه گاری /xāsə-gāri/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ←* ؛ |ک) زنه خازی /zene-xāzi/ ؛

خاس/xās/ : سطح فوقانی تپه‌ی بزرگی که دارای شیب تند باشد .

قص) ←* ؛

خاس اوج/xāsuj/ (ا.مر) : توده‌ی انباشته از سبوس برنج در اطراف آبدنگ .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) خچ کوت /xačə-kut/ ؛

خاس خاس/xās-xās/ (ا.صو/ص.مر) : ۱. لفظی برای رام کردن مرغ . ۲. حیوان رام . ۳. پرخواب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خس خس /xəs-xəs/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خس خس /xos-xos/ ؛ اشر) خئس – خئس /xoəs-xoəs/ ؛ |ک) خوس خوس /xos - xos/ ؛

خاس خاسی/xās-xāsi/ (ص.نس) : ۱. رام – جانوری که با نزدیک شدن به او و نوازش شدن آرام شود . ۲. پرخواب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خس خسی /xəs xəsi/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خس خسی /xos-xosi/ ؛ قص) ←(ق) ؛

خاسک/xāsak/ : **نک** : خاس .

قص) ←* ؛

خاسک-بزه/xāssək-bazə/ (ش.ج) : نوعی نفرین به معنی خنّاق گرفته .

اغر) خاروسک بزه /xārusək - bazə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خستک بزه /xostək-bazə/ ؛ س) خستک بزه /xestək-bazə/ ؛ ق) خشک بزه /xəssek bazə/ ؛ با) خروسک بزه /xərusak bazə/ ؛ ن) خروسک بزه /xərusək-bazə`/ ؛

خاس کوه/xāskuh/ (ا.مک) : ۱. از ارتفاعات بدون درخت البرز . ۲. مراتع بی درخت البرز در ارتفاعات . ۳. بخش انتهایی البرز در خط الرأس .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

خاسگار/xāsgār/ (ص.فا) : خواستگار . **نک** : خازندی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) خاسه گار /xāsəgār/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) خازندی /xāzendi/ ؛ |ک) خاستی گار /xāstigār/ ؛

خاسگاری-هاکردن/xāsgāri-hākərdən/ (مص.مر) : خواستگاری کردن .

اغر) خاسگاری کاردن /xasgāri kārdən/ ؛ ب) ۱. خاسگاری هکاردن /xāsgāri-həkārdən/ ، ۲. اره گیرون /are-giron/ ؛ س) خاسگاری هاکردن /xāsgāri - hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱.←(س) ، ۲.←(آ) ؛ آ) خاسگاری-هکردن /xāsgāri-hakərdan/ ؛ ن) خاسگاری هاکردن /xāsgāri-hākərdan/ ؛ ع) خاسگاری هاکردن /xāsgāri- hākordan/ ؛ ت) ←(آ) ؛ |ک) زنه خازی گودن /zanə- xāzi-gudan/ ؛

خاسمبه/xāsəmbə/ (ص.مر) : ۱. کسی که خوابش زیاد باشد– فرد پر خواب . ۲. گاو شخمی کم کار . **نک** : ختل – چل خس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خسمبه /xəsəmbə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) خوتل /xotel/ ؛ ع) ←(ن) ؛

خاسمبه-گو/xāsəmbə-go/ (ا.مر) : کنایه از: تنبل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) خسمبه گو /xesəmbə-gu/ ؛ ن) خس خسی گو /xəsxəsigo/ ؛ ع) خساگو /xosā-go/ ؛ قص) خساگو /xesā go/ ؛

خاسّن/xāssən/ (مص) : میل داشتن – مایل شدن – هوس کردن .

اغر) ۱. خاستن /xāstən/ ، ۲. بخاستن /bəxāstən/ ؛ ب) بخاستن /bəxāstən/ ؛ س) خاستن /xāsten/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خاسّن /xāssan/ ؛ ن) ۱. بخاسّن /baxāssan/ ، ۲. بخاسین /baxāysan/ ؛ ع) بخاسّن /bexāssan/ ؛ قص) خاستن /xāstan/ ؛ ت) خاستن /xāstən/ ؛ اشر) خاسّن /xāssan/ ؛ |ک) ←(قص) ؛ پ) خواستن /xuastan/ ؛

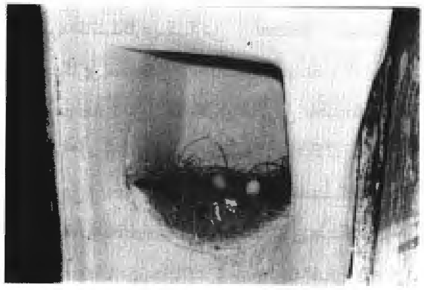
خاسوج/xāsuj/ (ا.مر) : پوسته‌ی جدا شده‌ی شالی . **نک** : اوج .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) خچ /xač/ ؛ ت) خچ

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م)' (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

/xaj/ ؛ اگ) فل /fal/ ؛

خاسه/xāsə/ (ا) : ۱. محل تخم گذاری مرغ. ۲. بیضه - خایه . ۳. محلّ اتراق و قشلاق . ۴. جای گاه خواب انسان یا حیوان . نک : خاء - رستنکا .

خاسه

اغر) ۱.←* ، ۲. خسه /xosə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خاثه سه /xāθ-sə/ ؛ ق) ۱. خسه /xəsə/ ، ۲. خائسه /xāesə/ ؛ با) ۱. خایسه /xāysə/ ، ۲.←(س) ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲. خاء /xāe/ ؛ ن) خسیه /xəsyə/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) خسه /xoəsə/ ؛ اگ) خایه /xāyə/ ؛

خاستی/xāssi/ (ا.مص) : عاشقی .

اغر) بخاستی /bəxāsti/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) بخاسّی /bəxāssi/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خاش/xāš/ (ا) : بوسه . نک : بوسته - خش .

اغر) ←* ؛ ب) ۱. خوش /xoš/ ، ۲.←* ؛ آ) خش /xəš/ ؛ ع) خش /xoš/ ؛ اگ) خوش /xos/ ؛

خاش/xāš/ (ص) : لاغر و مردنی .

ت) ←* ؛ اگ) ←* ؛

خاش/xāš/ (ا) : ۱. استخوان - تکّه ای استخوان . ۲. خوب . نک : استقان .

ت) ←* ؛ اگ) ←* ؛ پ) خاش /xuaš/ ؛ او) خواش /xuauš/ ؛

خاش او/xāš-o/ (ا.مر) : ۱. آب گوارا-آب خوردن . ۲. آب دوّم خزانه ی حمّام های قدیمی که صاف تر از آب خزانه‌ی اوّل یعنی «کلو kalo» بوده است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خاراُو /xār-o/ ؛ ق) ۱. خار-او /xāru/ ، ۲. خش او /xəšu/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خشو /xəšo/ ؛ اگ) زنگه او /zangə-ow/ ؛

خاش-بئن/xāš-baen/ (مص.مر) : لاغر شدن زیاد تا حدّی که پوستی بر استخوان مانده باشد .

اغر) خاشک بویین /xāšk baviyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خشک بیّن /xešk-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خشک بیّن /xəšk-bayyan/ ؛ ن) خشک بویین /xəšk-bavəyan/ ؛ قص) خشک بیّن /xəšk-bayyan/ ؛ ت) ←* ؛ اگ) خاشابون /xāšā-bon/ ؛

خاش-بموئن/xāš-bəmuən/ (مص.مر) : خوش آمدن از چیزی یا کسی .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خاش - بیمئن /xāš-beyamoən/ ؛ س) خش بموئن /xəš-bəmuən/ ؛ ق) خش-بموئن /xəš-bəmuən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خش-بموئن /xəš-bəmuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خش بمان /xoš-bomān/ ؛ قص) خش بموئن /xoš-bemuan/ ؛ ت) خش اُمن /xoš oman/ ؛

خاش-بیئن/xāš-e-biən/ (مص.مر) : از خود بودن- نیروی خودی- از اقوام ، آشنایان و افراد فامیل بودن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) شه بون /še buən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) شه سربین /šə-serə-beyan/ ؛

خاش-بین/xāš-bin/ (ص.فا) : خوش بین- نیک نظر .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاش-وین /xāš-vin/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خش بین /xəš-bin/ ؛ ق) خش-وین /xeš-vin/ ؛ با) ۱.←(س) ، ۲.←(ق) ؛ آ) خش - وین /xəš-vin/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خش-بمان /xoš-bomān/ ؛ قص) خش بین /xoš-bin/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) خئش - بین /xoəš-bin/ ؛

خاشتن/xāštən/ (ض.ش) : خودش - خویشتن- خویش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خشتن /xəštan/ ؛ ق) شه /še/ ؛ با) ←(س) ؛ ع) خدش /xodeš/ ؛

خاش-خار/xāš-xār/ (ص.مر) : خوش خوراک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خش خار /xəš-xār/ ؛ ق) خش خراک /xəš xorāk/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خش خوراک /xoš-xorāk/ ؛ قص) خش خار

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

/xoš-xār/ ؛ ت) ←(قص) ؛ | گ) خوش خوراک /xoš-xurāk/ ؛

خاش-خاشک/xāš-xāšək/ (ق.حا) : آهسته آهسته . نک : آسوک آسوک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) خش خشک /xeš-xəšak/ ؛ آ) ←* ؛ ن) خش خشک /xəs xəšak/ ؛ ع) خش خشک /xoš-xošak/ ؛ قص) خشک خشک /xošk-xošk/ ؛ | گ) خوش خوشه ی /xoš-xošay/ ؛

خاش-خان/xāš-xān/ (ص.فا) : خوش خوان – خوش آواز . خوش صدا .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خاش-خند /xāš-xond/ ؛ س) خش خن /xəš-xon/ ؛ ق) خش-خُن /xeš-xon/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خش – خون /xəš-xun/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خش خن /xoš xon/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛

خاش-خند/xāš-xond/ (ص.فا) : خوش آواز .

اغر) خاش خان /xāš-xān/ ؛ ب) ←* ؛ ق) خش خن /xəš xan/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خش خون /xəs xon/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خش خنده /xoš-xandəh/ ؛ اشر) خشش – خان /xoəš-xān/ ؛ | گ) خوش خند /xoš-xand/ ؛

خاش-خو/xāš-xo/ (ص.مر) : خوش خواب ،کسی که بلافاصله پس از دراز کشیدن به خواب عمیق فرو رود .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاسمبه /xāsəmba/ ؛ ب) ←* ؛ س) خش – خو /xəš-xo/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خش خمو /xoš-xo/ ؛ قص) خش خاب /xoš-xāb/ ؛ ت) خش خو /xošxu/ ؛

خاش-خور/xāš-xavər/ (ص.مر) : خوش خبر .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاش-خبر /xāš-xabər/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. خش-خبر /xəš-xabər/ ، ۲. خش-خور /xəš-xavər/ ؛ با) خش خور /xeš-xavər/ ؛ آ) خش-خور /xəš-xavər/ ؛ ن) خش خور /xəš-xavar/ ؛ ع) خش خور /xoš xavar/ ؛ قص) خش خبر /xoš-xabar/ ؛ اشر) خشش – خور /xoəš-xavər/ ؛ | گ) ←(قص) ؛

خاش-دست/xāš-dast/ (ص.مر) : ۱. دست پر برکت . ۲. وسایل و ابزار خوش فرم .

اغر) ←* ؛ ب) خاش-دس /xāš-das/ ؛ س) ۱. خش دست /xoš-dast/ ، ۲. خش دست /xəš-dast/ ؛ ق) خش-دس /xəš-das/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) خشش-دست /xoəš-dast/ ؛

خاش-رو/xāš-ru/ (ص.مر) : خوش برخورد– همیشه خندان و شاد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خش رو /xəš-ru/ ؛ ق) خش ـ رو /xəš-ru/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خوش رو /soš-ru/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) خشش – رو /xoəš-ru/ ؛ | گ) خوش رو /xuš-ru/ ؛

خاش-زغاله/xāš-zəqālə/ (ا.مر) : گردوی خوش پوست .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) خش-آچه /xəš-aččə/ ؛

خاش-قدم/xāš-qadəm/ (ص.مر) : خوش قدم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خش قدم /xəš-qadəm/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) خش قدم /xəš-qadam/ ؛ ع) خش قدم /xoš qadam/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ | گ) ←(ع) ؛

خاش-قل/xāš-qol/ (ص.مر) : خوش پیمان– متعهّد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خش-غل /xəš-qol/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خش غل /xošqol/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) خشش - غل /xoəš-qol/ ؛ | گ) ←(ع) ؛

خاشک/xāšk/ (ص) : خشک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خشک /xəšk/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خشک /xošk/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(س) ؛ | گ) ←(گ) ؛ پ) خشک /xušk/ ؛

خاشکام/xāškām/ (ا.مر) : ۱. خشک سالی . ۲. خشکی – خشکی هوا .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاشکامی /xāškāmi/ ؛ ب) ←* ؛ س) خشکام /xəškām/ ؛ ق) خاشکان /xāškān/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ع) خشک سال /xošk-sāl/ ؛ اشر) ←(ق) ؛ | گ) آوخوشکی /ow-xoški/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

خاشک-برشک/xāšk-e-bərəšk/ (ص.مف) : خشک خشک - خوب برشته شده .

اغر) ←* ؛ ب) خاشکه بریج /xāškə-bərij/ ؛ س) خشکه وریشت /xəškə-verišt/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) خشک برشته /xəškə berešta/ ؛ ع) خشک ببیشت /xošk-babišt/ ؛ اشر) خئشکه-برشک /xoəške-berəšk/ ؛

خاشک-بوی/xāšk-bavi/ (ش.ج) : نوعی نفرین به معنی خشک شوی . **نک** : خشک بزه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خشک بیی /xəšk-baei/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) خشک بوی /xəšk bavəy/ ؛ ع) خشک ببی /xošk-babi/ ؛ قص) خشک بیی /xəšk-baei/ ؛ اشر) خئشک-هابی /xoəšk-hābi/ ؛

خاشک-بویین/xāšk-baviyən/ (مص.مر) : خشک شدن گیاه دراثر گرما و کم آبی.

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خاشک-بیین /xāšk-biyən/ ؛ س) خشک بیّن /xəšk-bayyən/ ؛ ق) خشک - بیّن /xəšk-bayyən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خشک-بیّن /xəšk-bayyan/ ؛ ن) خشک بویین /xəšk bavəyan/ ؛ ع) خشک-ببیین /xošk-babiyan/ ؛ قص) خشک بیّن /xošk bayyan/ ؛ ت) خشک-بوئن /xəšk-buən/ ؛ اشر) خئشک-هابیین /xoəšk-hābiyən/ ؛ |گ) خوشکابون /xoškābon/ ؛ پ) خویشتن /xušitan/ ؛

خاشک-بوییه/xāšk-baviyə/ (ص.مف) : ۱. خشک شده - خشکیده . ۲. لاغر - رنجور . **نک** : بخوسته - بخشت.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خشکه /xəškə/ ؛ با) خشک بیی /xəšk-bayi/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) خشک بوی /xəšk bavəy/ ؛ ع) خشک ببی /xošk-babi/ ؛ ت) خشک ببه /xošk baba/ ؛

خاش-کلا/xāš-kəlā/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان کلباد بهشهر . ۲. خورشید کلا که روستایی درشرق شهرستان بهشهر است .

خاشکه/xāškə/ (ا./ص.نس) : ۱. پول نقد . ۲. خشک شده . ۳. زمین بدون آب . ۴. کشت دیم - دیم کاری ،

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خشکه /xeške/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خشکه /xəškə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خشکه /xoškə/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) خئشکه /xoəškə/ ؛

خاشکه-بریج/xāškə-berij/ (مص.مف) : خوب برشته شده - برشته.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) بوریشت /bavrišt/ ؛ با) خشکه وریج /xəškə-verij/ ؛ ن) خشکه ببیشت /xəškə baišt/ ؛ ع) خب ببیشت /xob-babišt/ ؛

خاشکه-پلا/xāškə-pəlā/ (ا.مر) : پلوی خالی و بدون خورشت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خشکه پلا /xəškə-pəlā/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. تیسا پلا /tisāpəlā/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خالی پلا /xāli-pelā/ ؛ قص) ←* ؛

خاشکه-په/xāškə-pe/ (ا.مر) : جای خشک پیرامون آبگیرها و رودخانه ها که قابل آمد و شد باشد.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خشکه په /xəškə-pə/ ؛ ق) خشکه-په /xəškə-pe/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) خشکه پی /xəškə-pəy/ ؛ ع) خشکه جا /xoškə-jā/ ؛ قص) ←* ؛

خاشکه-تریک/xāškə-tərik/ (ا.مر) : نان خشک- هر چیز خشک که در اثر خشکی بیش از حد قابل خوردن نباشد .

ب) ←* ؛ س) خشکه تریک /xəškə-tərik/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خشکه نون /xoškə-nun/ ؛

خاشکه-جاری/xāškə-jāri/ (ا.مر) : زمینی که ویژه ی کشت دیم باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خشکه جاری /xəškə-jāri/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) خشکه جار /xəškə jār/ ؛

خاشکه-چکرات/xāškə-čəkərāt/ (ا.مر) : چوب خشک .

ب) ←* ؛ ق) خشکه چرک /xəškə čərak/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) خشک چو /xoškə-čow/ ؛ ت) خشک چو /xoškeču/ ؛

خاشکه-چو/xāškə-ču/ (ا.مر) : چوب خشک . کنایه از : لاغری مفرط .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خشکه-چو /xəškə-ču/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خشکه

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چو /xoškə-čow/ ؛ قص) ←** ؛ |ک) خوشکه چو -xoškə/ /ču ؛

خاشکه-سرما/xāškə-sərmā/ (ا.مر) : ۱. وزش بادسرد . ۲. سرمای سخت و بدون بارش باران و برف .
اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) خشکه سرما /xəškə-sərmā/ ؛ ق) خشکه - سرما /xəškə-sərmā/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) خشکه سرما /xəškə sarmā/ ؛ ع) خشکه سرما /xoškə-sarmā/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) خنشکه-سرما /xoəške-sarmā/ ؛ |ک) ←(ع) ؛

خاشکه-سوت/xāškə-sut/ (ا.مر) : ۱. پارچه و یا هرچیز نیم سوز . ۲. چیزی که در اثر گرمای شدید آفتاب بسوزد .
اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) خشکه سوت /xəškə-sut/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲. خشکه-ست /xeške-sot/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خشکه سوت /xoškə-sut/ ؛ قص) ←** ؛

خاشکه-کاری/xāškə-kāri/ (ا.مر) : محصولاتی که بدون نیاز به آبیاری کردن کشت شوند. کشت دیم . **نک** : خاشکه جاری .
اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) خشکه کاری /xəškə-kāri/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خشکه کاری /xoškə-kāri/ ؛ ت) خشکه /xoškə/ ؛

خاشکه — مر/xāškə-mar/ (ا.مر) : مارخشکی . در مقابل مار آبی جلگه های شمال البرز که آبزی نیز می باشند .
اغر) ۱.←** ، ۲. خاشکه-مهر /xāškə-mahar/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) خشکه-مر /xəškə-mar/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛

خاشکه-مزاج/xāškə-məzāj/ (ص.مر) : ۱. کسی که یبوست دارد . ۲. خشن، خشک مزاج .
اغر) ←** ؛ پ) خاشکه-مجاز /xāškə-məjāz/ ؛ س) خشکه-مزاج /xəškə-məzāj/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) خشکه مزاج /xəškə-mazāj/ ؛ ع) خشکه مجاز /xoškə-mejāz/ ؛ ت) خشکه مزاج /xoškemezāj/ ؛ اشر) خنشکه-مزاج /xoəške-mezāj/ ؛ |ک) ←(ع) ؛

خاشکه-ولگ/xāškə-valg/ (ا.مر) : برگ خشک شده . کنایه از : آدم رنجور و لاغر. **نک** : پورات .
اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ ق) خشکه ولگ /xəškə valg/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خشکه ولگ /xoškə-valg/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) خشکه ولگ /xoškevalg/ ؛ اشر) خنشکه - ولگ /xoəške-valg/ ؛ |ک) ←(ع) ؛

خاشکه-هیمه/xāškə-himə/ (ا.مر) : هیزم خشک .
اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ ق) خشکه-هیمه /xəškə-himə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خشکه همه -xoškə/ həmə/ ؛ قص) ←** ؛ ت) خشک هیمه /xoškehimə/ ؛ |ک) خوشکه هیمه /xoškə-himə/ ؛

خاشکی/xāški/ (ا) : ۱. گونه ای بیماری که پوست بدن چروکیده و پوسته پوسته شود. خشک شدن پوست. ۲. خشکسالی .
اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) خشکی /xəški/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خشکی /xoški/ ؛ قص) خشکک /xəškak/ ؛ اشر) خنشکی /xoəški/ ؛

خاشگل/xāšgel/ (ص) : ۱. خوشگل و زیبا . ۲. کسی که گل و سرشتش خوش و خوب است .
اغر) ۱.←** ، ۲. خاشکل /xāškel/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) خشگل /xošgel/ ؛ ق) خشگل /xəšgel/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) خنشگل /xoəš-gel/ ؛ |ک) خوشگیل /xošgil/ ؛ پ) خشونیته /xašva-nitne/ ؛

خاش-گم/xāš-gom/ (ص.مر) : خوش قدم . **نک** : خاش قدم .
اغر) ۱.←** ، ۲. خاش قدم /xāš qadəm/ ؛ پ) ←** ؛ ق) خش قدم /xəšqadəm/ ؛ با) خش گوم /xəš-gum/ ؛ آ) خش قدم /xəš - qadem/ ؛ ن) خش گم /xəš-gəm/ ؛ ع) خش قدم /xoš-qadam/ ؛ اشر) خاش قدم /xāš qadəm/ ؛

خاش-گوشت/xāš-gušt/ (ص.مر) : ۱. خوش گوشت. گوشت قلوه‌گاه گوسفند و گاو که ترد و خوشمزه است . ۲. کسی که زخمش زود بهبود یابد .
اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) خش گوشت /xəš-gušt/ ؛ ق) خش-گوشت /xeš-gošt/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن)

←(س) ؛ ع) خش گوشت /xoš-gušt/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خنش - گوشت /xoəš-gušt/ ؛ |گ) ←(ع) ؛

خاش-لاش/xāš-lāš/ (ص.مر) : ۱. چوبی که به راحتی ترک خورد . ۲. خوش خنده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خش لاش /xəš-lāš/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خش لاش /xoš-lāš/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) خش لاب /xošlāb/ ؛ اشر) خنش -لاش /xoəš-lāš/ ؛

خاش مزه/xāš-məzə/ (ص.مر) : خوش مزه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خش مزه /xəš-mezə/ ؛ ق) خش-مزه /xəš-məzə/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خش مزه /xoš-məzə/ ؛ ت) خش مزه /xošmazə/ ؛ اشر) خنش-مزه /xoəš-mezə/ ؛

خاش-مونا/xāše-munā/ (ق.تش) : همچون خود- مانند خود .

اغر) خاش جور /xāš-jur/ ؛ ب) ←* ؛ ق) شه مونا /šemunā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ع) شه مقن /šə-moqon/ ؛

خاش-نشین/xāš-nəšin/ (ص.فا) : ۱. کولی- چادر نشین . ۲. کسی که به دلخواه هرجا اقامت نماید - خانه به دوش - مهاجر - مستأجر . ۳. خوش نشین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خش نشین /xəš-nešin/ ؛ ق) خش - نشین /xəš-nəšin/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خش نشین /soš-nešin/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خنش-نشین /xoəš-nešin/ ؛

خاش -نما/xāš-nəmā/ (ص.مر) : خوش نما-زیبا-خوش ریخت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خش نما /xəš-nəmā/ ؛ ق) خش-نما /xeš-nemā/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خش رخت /xoš-rəxt/ ؛ قص) ←* ؛ ت) خش نما /xošnamā/ ؛ اشر) خنش-نما /xoəš-nemā/ ؛

خاش-وسته/xāš-veste/ : برای خودش - برای خود . نک : خاش وه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) شه وسته /šə-vestə/ ؛ ق) شه وسّه /še vəsse/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) شه وسه /šə-vasə/ ؛ |گ) خوره ره /xorə-rə/ ؛

خاش-وه/xāše-ve/ : برای خود- برای خودش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) شه-وه /šə-va/ ؛ ق) شه /še/ ؛ با) شسّه /šəssə/ ؛ آ) شسّه /šesse/ ؛ ع) شه سره /šə-sərə/ ؛ ت) خودش -ره /xodeše-re/ ؛

خاشه/xāše/ (ص.نس) : ۱. خودی . ۲. مال خود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خشه /xešə/ ؛ ق) شه وسّه /ševəsse/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) خدی /xodi/ ؛

خاش-هدائن/xāš-hədāən/ (مص.مر) : بوسیدن . نک : بیوسیین .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خش-هدائن /xoš-hedāən/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. خش هدائن /xəš-hedāən/ ؛ ق) خش-هدائن /xəš-hedāən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خش-هدائن /xəš-hədāan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خش-هادان /xoš-hādān/ ؛ ت) ۱. خش-دئن /xoš-deən/ ، ۲. خش-هدئن /xoš-hadaən/ ؛ |گ) خوشادان /xošā-dān/ ؛

خاشی/xāši/ (ا.مص) : شادی - خوشی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خشی /xəši/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خشی /xosi/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خنشی /xoəsi/ ؛ |گ) ←(ع) ؛ او) خواشین /xuaušin/ ؛

خاص - پر/xāš - par/ (ا.مر) : ماهی کوچکی که قابل خوردن است .

ن) ←* ؛

خاک/xāk/ (ا) : ۱. گور . ۲. خاک .

ن) ←* ؛ |گ) ←* ؛

خاک-بزان/xāk-bazān/ (مص.مر) : پراکنده کردن خاک . نک : پشوبزوئن .

با) خاک پشوبزوئن /xāk-pəšu-bazuən/ ؛

خاک-بسر/xāk-besar/ (ش.ج) : خاک بر سر -نوعی ناسزا به معنی بیچاره، بدبخت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خاک-به-سر /xāk-bə-sar/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خاک بسّر

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

/xāk-bəssar/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛ |ک) خاک بر سر /xāk-bar-sar/ ؛

خاک-بلن-بیّن/xāk-bəlan-bayyən/ (مص.مر) : برخاستن گرد و غبار . **نک** : دو .

اغر) خاک بلن بویین /xāk-bəlan baviyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) خاک بلن بویین /xāk-bəlan-bavəyan/ ؛ ع) خاک پرسان /xāk-pərəsān/ ؛ قص) خاک بلن بیّن /xāk-belan-bayyan/ ؛ اشر) خاک-بلند-هابیین /xāk-beland-hābiyən/ ؛

خاک-به-سر-بویین/xāk-bə-sar-baviyən/ (مص.مر) : بیچاره شدن- ویرانه شدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) خاک به سربیّن /xāk-bə-sar-bayyən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←(س) ؛ آ) خاک به سربیّن /xāk-bə-sar-bayyan/ ؛ ن) خاک به سر بویین /xāk-bə-sar-bavəyan/ ؛ ع) خاک به سربیین /xāk-bə-sar-babeyan/ ؛ قص) خاک به سر بیّن /xāk-bə-sar-bayyan/ ؛ اشر) خاک-به-سر-هابیین /xāk-bə-sar-hābiyən/ ؛

خاک-به-سری/xāk-bə-sari/ (ا.مص) : ۱. بدبختی - عمل بد . ۲. به کنایه: جماع کردن و لواط کردن را گویند .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

خاک-بیین/xāk-baiyən/ (مص.مر) : ۱. با خاک برابر شدن کنایه از: بدبخت شدن ۲. خرد و خمیر شدن . ۳. در خاک حریف افتادن.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) خاک-بیّن /xāk-bayyən/ ؛ با) ←** ؛ آ) خاک-بیئن /xāk-baiyan/ ؛ ن) خاک بویین /xāk bavəyan/ ؛ ع) خاک بیین /xāk-babeyan/ ؛ قص) خاک بیّن /xāk-bayyan/ ؛

خاک-پچکل-هکردن/xāk-pəčgəl-hakərdan/ (ص.مر) : خاک را پراکنده کردن . **نک** : پشوبزوئن .

اغر) خاک پشو بزئن /xāk-pəšo-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

خاک-پشه/xāk-pašə/ (ا.مر) : پشه‌ی خاکی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) خاک کوت /xāk-kut/ ؛ اشر) خاکه-پشه /xāke-pašə/؛

خاک-تخت/xāk - taxt/ (ا.مر) : آبیاری زمین . **نک** : او تخت - آب تخت .

اغر) ۱.←** ، ۲. اُتخت /o-taxt/ ؛ ب) ←** ؛ س) آب تخت /āb-taxt/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

خاک - رز/xāk-rez/ (ا.مر) : ۱. گندم خرد شده به همراه خاک . ۲. نوعی سیاه دانه . ۳. قلوه سنگ، خاک، ماسه و .... که به جهت پر کردن چینه‌ی ساختمان به کار رود .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) رزه خاک /rəzə-xāk/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ریزه خاک /rizə-xāk/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) خاکه - ریز /xāke-riz/ ؛

خاک-رو-آر/xāk-ruār/ (ا.مر) : نام مکانی در منطقه‌ی سواد کوه .

خاک-ریزی/xāk-rizi/ (ا.مر) : نوعی سبزی محلّی با ساقه ی محکم و پرشاخ و برگ که خوراکی است .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

خاک-زن/xāk-zan/ (ا.ا) : کفگیر بی سوراخ فلزی برای جابه‌جا کردن آتش . **نک** : ارسین .

اغر) کف سن /kaf san/ ؛ س) کف زن /kaf - zan/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

خاک-سر/xāk-sar/ (ا.مر) : ۱. قبرستان - گورستان . ۲. بر سر مزار کسی رفتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) خاک-سر /xākə-sar/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←** ؛

خاک-سر-نشین/xāk-sar-nəšin/ (ص.مر) : بی چاره - بدبخت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) خاکه-سر-نشین /xāke-sar-nešin/ ؛ |ک) ←** ؛

خاکسّری/xākəssəri/ (ص.نس) : خاکستری .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خاکستری /xākəstari/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) خاکسّری /xākessari/ ؛ قص) ←* ؛

خاک-شن/xāk-šən/ (ص.فا) : کسی که خاک ریزد .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خاک شن /xāk šan/ ؛

خاک-شیر-مزاج/xāk-šir-məzāj/ (ص.مر) : کنایه از: رفتار متعادل داشتن- سازگار - سازگاری .
اغر) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) خاک-شیر-مزاجه /xāke-šir-məzājə/ ؛

خاکک/xākak/ (ا.مک) : از توابع دهستان کوهستان شرق نوشهر .

خاک-کا/xāk-kā/ (ا.مر) : بازی کودکان با خاک .
اغر) خاک بازی /xāk-bāzi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←(اغر) ، ۲. گل کا /gelkā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خاک کایی /xāk-kāi/ ؛ قص) خاک بازی /xāk-bāzi/ ؛ ت) خاک کی /xāk-key/ ؛

خاک-مار-مرده/xāk-mār-mərdə/ (ا.مر) : تنقّلی از: کنجد، روغن، برنج و دوشاب .
اشر) ←* ؛

خاک-مالی/xāk-māli/ (ا.مص) : شستن ظرف با خاک و آب برای از بین بردن چربی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خاک مال /xākəmāl/ ؛ اشر) خاکه-مالی /xāke-māli/ ؛ | گ) ←* ؛

خاک مرده/xāke-mərdə/ (ا.مر) : ۱. خاک بی حاصل - خاک بی قوّت . ۲. کنایه از: مکان خلوت و بی هیاهو .
اغر) ←* ؛ ب) مرده خاک /mərdə-xāk/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. بمرده خاک /bamerdə-xāk/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) خاکه-مرده /xākə-merdə/ ؛ | گ) ←* ؛

خاکنّاز/xākənnāz/ (ا.ا) : خاک انداز چوبی یا فلزی که در هم زدن و جابه جایی خاک و آتش به کار رود .
اغر) خاکنداز /xākəndāz/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خاک انداز /xāk-andāz/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خاکناز /xākannāz/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) خاک انداز /xākəndāz/ ؛ اشر) خاکن-داز /xākən - dāz/ ؛

خاک ناز/xāknāz/ (ا.مر) : خاک انداز . نک: خاکّناز .
آ) ←* ؛ | گ) خاکینداز /xākindāz/ ؛

خاکنداز/xāk-əndāz/ (ا) : خاک انداز . نک: خاکّناز
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خاکنّاز /xākənnāz/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛ | گ) خاک انداز /xāk-andāz/ ؛

خاک و خل/xāk-o-xel/ (ا.مر) : گرد و غبار . نک : اپرس المار .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خاک کل /xākə-kol/ ؛ اشر) خاک و ختل /xāk-o-xoəl/ ؛ | گ) خاک و خل /xākoxol/ ؛

خاکه/xākə/ (ا) : ۱. ذرّات و غبار هر چیز -هر چیز خرد و ریز . ۲. برگ و سر شاخه های ریز - سرشاخه . نک : خال خشالی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

خاکی/xāki/ (ا) : از خاندان های روستای درویش خاک واقع در منطقه‌ی بابل .

خاکی/xāki/ (ص.نس) : ۱. کنایه از: متواضع . ۲. تخم مرغ بدون نطفه . ۳. خاکستری . نک : خاکسّری .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ | گ) ←* ؛

خاکی-سار/xāki-sār/ (ا.مر) : سارخاکی-سار خاکستری - سار صورتی.
اغر) ←* ؛ع) ←* ؛

خاکی-سار/xāki-sār/ (ا.مر) : سار صورتی. نک: شوکرم
ع) ←* ؛

خاکین/xākin/ (ا.مک) : دامنه‌ای در منطقه‌ی دلیر کوهستان غرب چالوس .

خال/xāl/ (ا) : ۱. شاخ و برگ درختان . ۲. پرچین . نک :

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

چپر .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) خاشه /xāša/ ؛ اشر) ←** ؛ | گ) ←** ؛

خال/xāl/ (ا) : دو چوب کمانی شکل که دو سر آن را بـه خیش بندند . **نک** : الشت .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛

خال/xāl/ (ا) : منطقه ای با پسـتی و بلنـدی کـه بلنـدی های آن را خال گویند .

خالاروس/xālārus/ (ا.مر) : عروس خاله .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) خاله ی – آروس /xāləye-ārus/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) اروس خاله /arusə-xāle/ ؛

خال-بزوئن/xāl-bazuan/ (مص.مـر) : ۱. بـا سرشـاخه ی درخت مرزبین مراتع را مشـخّص کـردن . ۲. بریـدن شاخ و برگ درختان جهت خوراک دام . ۳. برگ بـرگ کردن شاخه‌ی درختان .

اغر) خال بزئـن /xāl-bazoən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) خـال بزوئن /xāl-bazuən/ ؛ ق) خال – بزوئن /xāl-bazuən/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

خال-بکّتین/xāl-bakkenniyan/ (مص.مـر) : خـال کوبـی کردن .

اغر) خال کوبی هکاردن /xāl-kubi-həkārdən/ ؛ ب) خـال بتکونییـن /xāl-batkuniyən/ ؛ س) خـال بکوبنییـــن /xāl bakubeniyən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) خـال بکوبیئـــن /xāl bakubian/ ؛ ع) خـــاک بکتنیـــن /xāl-bakotenəyan/ ؛ اشر) خـال-کوبـی-هـاکتردن /xāl-kubi-hākoərdən/ ؛

خال بکوبین/xāl-bakubiyan/ (مـص.مـر) : خـال کوبـی کردن .

ن) ←** ؛

خال-پسر/xāl-pəsər/ (ا.مر) : پسرخاله .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) خاله پسـر /xālə-pəsar/ ؛ ع) خالـه پسـر /xālə-pesar/ ؛ قص) پسرخاله /pesar-xālə/ ؛ ت) خال پسر /xālpəsar/ ؛ | ک) خاله پسر /xālə-pasar/ ؛

خال-پشته/xāl-pəšta/ (ا.مر) : به میزان یک کوله بار شاخ و برگ درخت را به دوش کشیدن.

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

خال پشو/xāl - pəšu/ : گشت و جسـتجوی شـبانه بـرای پیدا کردن جای خواب قرقاول .

ق) ←** ؛

خال-پور/xāl-pur/ (ا.مر) : ۱. چاله ی پر از برگ و شاخه مکان ریختن برگ و شاخه . ۲. برگ های انباشته شده در چاله .

ب) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛

خال-پوش-هکاردن/xāl-puš-həkārdən/ (مص.مـــر) : ۱. پنهان کردن در میان شاخ و برگ . ۲. کنایه از: کسـی را تطهیر کردن–واقعیتی را منکر شدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) خال-پوش-هـاکردن /xāl-puš-hākərdən/ ؛ ن) ←** ؛

خال-په/xāl-pe/ (ا.مـص) : ۱. پـرچیـن بسـتن . ۲. قصـد ایجاد پرچین .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) خال پی بیتن /xāl pəy baytan/ ؛

خال-په/xāl-pe/ (ا.مر) : کناره ها و پیرامون چپر . **نـک** : چپرسر .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) خال پی /xāl pəy/ ؛

خال-توکانی/xāl-tukāni/ (ا.مص) : خال کوبی کردن .

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. خال توکنی /xāl-tukəni/ ؛ ن) خال کوبی هاکردن /xāl kubi hākərdan/ ؛ ع) خال بکوتنین /xāl -bakotənəyan/ ؛ ت) خال کنسن /xālkanəsən/ ؛

خال-چال/xāl-čāl/ (ا.مر) : **نک** : خال پور .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

خال-چلّه/xāl-čəllə/ (ا.مر) : شاخه– شاخه‌ی برگ دار .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

خال-چمنده/xāl-čaməndə/ (ا.مر) : خال سیاه .

خال-خشال/xāl-xəšāl/ (ا.مر) : خار و خاشاک . **نک** :

آوانوشت : (a = أ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = زضظذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = ئو) (ow = او)

پرک پسو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خال و خشـال /xāl-o-xəšāl/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ۱.←* ، ۲. خـال-خشال /xāle-xešāl/ ؛

خال خل/xāl-e-xel/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان چـهار دانگه‌ی سورتچی ساری . **نک** : خال خیل .

خال-دار/xāl-dār/ (ص.مر) : نامی برای گاو سیاه رنگ و خال خالی . **نک** : چشمیر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خالدار/xāl -dār/ : نام گاوی با پوست دو رنگ .

با) ←* ؛

خال - دتر/xāl - dətər/ (ا.مر) : دختر خاله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خاله دتر /xālə- dətar/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←* ؛ گ) ←(ع) ؛

خالد سرای/xāled-sarāy/ (ا.مک) : محلّ زندگی خـالدبن برمک. خـالدبن برمـک کـاتب در سـال ۱۵۴ هجـری قمری به حکومت مازندران رسید و در آمل در موضعی که خالد سرای می گفتند کاخی بنا کرد. نگاه شود بـه: از آستارا تا استارآباد، ج ۴، بخش اوّل) .

خال زن/xāl-zan/ (ا.مر) : چوبـی در آغـل بـرای آویـزان کردن سر شاخه و علوفه برای استفاده‌ی دام .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خـال راییــج /xāl-rāij/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛

خال سره/xāl-sərə/ (ا.مر) : ۱. برگ درختان خشـک شـده که روی زمیـن را بپوشـاند . ۲. خانـه‌ی خالـه . نـک : پورات .

س) ←* ؛ آ) ←* ؛

خال سری/xāl-sari/ (ا.مص) : مردن کرم ابریشم در آغاز پیله بستن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خالفـه/xālfə/ (ا) : از گیاهـان داروییـ - خرفـه . نـک : خارفه .

اغـر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. غالفـه /qālfə/ ؛ س) خلبــه /xelbə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خلفه /xelfə/ ؛ ع) خلفـه /xolfə/ ؛ ت) ←(ع) ؛ گ) خولفا /xolfā/ ؛

خالق/xālq/ (ا) : سرشت-خوی و خصلت - خلق .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خلق /xolq/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خلق /xəlq/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(س) ؛

خـالق-تنـگ-بوییـن/xālq-tang-baviyən/ (مـص.مـر) : کنایه از: عصبانی شدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خلـق تنـگ بیّـن -xolq-tang/ bayyən/ ؛ ق) خلق-تنگ-بیّـن /xolq-tang-bayyən/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) خلـق-تنـگ-بیّـن /xolq-tang-bayyan/ ؛ ن) خلق تنگ بویین /xəlq tang bavəyan/ ؛ قص) خلـق تنـگ بیّـن /xolq-tang-bayyan/ ؛ اشر) خلئـق-تنـگ-هــابیین /xoəlq-tang-hābiyən/ ؛ گ) مگزی /magazi/ ؛

خال - قلی/xāl-qəli/ (ا.مر) : پسرخاله . **نک** : خال پسر .

اغر) خال وچه /xāl-vačə/ ؛ ب) خال قالی /xāl-qāli/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ آ) خال پسر /xāl pəsər/ ؛ ن) خاله پسر /xālə pəsar/ ؛ ع) ←(ن) ؛ گ) خاله پسر /xālə-pasar/ ؛

خالک/xāląk/ (ص) : ۱. گوساله‌ی چند روزه . ۲. نـوزاد دو تا سه ماهه . **نک** : زلق .

اغر) خالمه /xālmə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خالک/xālak/ (ا) : بزغاله‌ی کوچک .

با) ←* ؛

خال کاچ/xāl-kāč/ (ا.مر) : **نک** : چرده کاچ .

س) ←* ؛

خالک - بون/xālək-bun/ (ص.فا) : گالشی که از گوسـاله ها نگهداری کند .

اغـر) خالمـه وان /xālmə-vān/ ؛ ب) خالمــه ون -xālmə/ von/ ؛ س) ←* ؛ ق) خالک په /xāləkə pe/ ؛ با) ←* ؛

خالک - چیندکا/xālək-čindekā/ (ا.مر) : جوجه .

ق) خالک-چینّکا /xālək-činnəkā/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ع) چینکا /činəkā/ ؛

خال کش/xāl-kaš/ (ص.فا) : حمل کننده ی سرشاخه ها

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خالک-گوک - زا/xālək-gug-zā/ (ا.مر) : **نک** : خالک .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خالک - مار/xālək-mār/ (ا.مر) : حیوان تازه زاییده .

اغر) خالمه - مار /xālmə-mār/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خالم/xāləm/ (ا) : قسمت کردن زمین زراعتی بـه انـدازه ای که دریک روز شخم شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. خلم /xələm/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خالمه/xālmə/ (ص) : ۱. گوسـاله ی دوتـا سـه ماهـه . ۲. نوازد چند روزه . **نک** : زلق - خالک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خالک /xālək/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ اشر) خلامه /xelāme/ ؛

خالمه

خالمه-مار/xālmə-mār/ (ا.مر) : حیوان تازه زاییده . **نـک** : خالک مار .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خـــالک مـــار /xāləkəmār/ ؛ با) ←(ق) ؛

خالو/xālu/ (ا) : دایی . **نک** : ادایی .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) خلو /xalu/ ؛ | ک) ←* ؛

خال وخشال/xāl-o-xəšāl/ (ا.مر) : شاخ و برگ درخت .

نک : چرده - پرس .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) خـــال و خشـاک /xāl-o-xəšāk/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) خـــالو خوش /xāl-o-xuš/ ؛ اشر) ←* ؛ | ک) دار پیشـکال /dār-piškāl/ ؛

خالوک/xāluk/ (ص.نس) : مرد زن صفت .

اغر) خاله /xālə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) خالاک /xālāk/ ؛ قص) ←* ؛

خاله - باجی/xālə-bāji/ (ا.مر) : حشره ای کوچک و قرمز رنگ با بدنی خال دار- کفش دوزک .

ب) باجی /bāji/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛

خاله - پچکا/xālə-pačkā/ (ا.مر) : نوعی بازی .

ن) ←* ؛

خاله-دتر/xālə-dətər/ (ا.مر) : **نک** : خال دتر .

اغـر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خـال دتـر /xāl-dətər/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خـال دتـر /xāl dətar/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) خاله دتـر /xālə -detar/ ؛ ت) ←(آ) ؛ | ک) خاله دتر /xalə-datar/ ؛

خاله - رورو/xālə-ro ro/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. کنایه از: کسـی که زیاد رفت و آمد می کند . ۲. نوعی بازی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خاله-زنک/xālə-zanək/ (ص.نس) : مرد زن صفت . **نـک** : خالوک .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خاله زنـک /xālə -zanak/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خاله-شی/xālə-ši/ (ا.مر) : شوهر خاله .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خال -هکاردن/xāl-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. بریدن شـاخ و برگ درختان بـرای خـوراک دام . ۲. بـرگ کـردن شاخه های درخت . **نک** : خال بزوئن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خال هاکردن /xāl hākerdən/ ؛

با) ←(ق) ؛ آ) خال هکردن /xāl hakərdan/ ؛ قص) خال هاکردن /xāl-hākerdan/ ؛ اشر) خان-هاکئردن /xāl-hākoərdən/ ؛ |ک) خالا گودن /xālā-gudan/ ؛

خالی - پلا/xāli-pəlā/ (ا.مر) : پلوی بدون خورشت . **نک** : تیسا - تیسا پلا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خلی پلا /xeli pəlā/ ؛ |ک) خالی پلا /xāli-palā/ ؛

خالین/xālin/ (ا) : آب دهان . **نک**: فلی.

ب) ←* ؛

خالی-نون/xāli-nun/ (ا.مر) : ۱. نان -نان خالی . ۲. آرد برنج . **نک** : بنجی نون .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خلی نن /xeli-non/ ؛ |ک) ←* ؛

خالین - هاپّریین/xālin-häppəriyən/ (مص.مر) : گیر کردن آب دهان در گلو .

ب) ←* ؛ س) خلیک دماستن /xelik-demāstən/ ؛ ق) خلیک دماسّن /fəlik demāssən/ ؛ با) ←(ق) ؛ |ک) فشکستن /faškastan/ ؛

خام/xām/ (ا) : پوست حیوانات که از آن چرم سازند . **نک** : اسکات - پوس تخت .

اغر) ۱.←* ، ۲. گو-خام /go-xām/ ؛ ب) گوخام /go xām/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خم /xom/ ؛ اشر) ←* ؛

خام-بکّنسّن/xām-bakkənəssan/ (مص.مر) : ۱. پوست حیوان را کندن . ۲. نوعی تهدید .

ب) خام بکندیین /xām-bakəndiyən/ ؛ س) خام بکندستن /xām-bakendestən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خام - بویین/xām-baviyən/ (مص.مر) : ۱. رام شدن . ۲. قانع شدن . ۳. گول خوردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خام بیّن /xām-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خام - بیّن /xām-bayyan/ ؛ ن) خام بویئن /xām bavəyan/ ؛ قص) خام بیّن /xām-bayyan/ ؛ ت) خام بئن /xām-baan/ ؛

خام - بیتن/xām-bayitən/ (مص.مر) : پوست حیوان را کندن . **نک** : خام بکّنسّن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خام بییتن /xām baitan/ ؛

خامد/xāmod/ (ا) : ۱. یوغ گردن اسب . ۲. یوغ گاو نر شخمی . **نک** : جفت .

اغر) خاموت /xāmut/ ؛ اشر) ←* ؛

خام - گو/xāme-go/ (ا.مر) : پوست گاو .

اغر) گوخام /go-xām/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) گو خام - /gu xām/ ؛ اشر) ←* ؛

خاموت/xāmut/ (ا) : یوغ گردن اسب و خر . **نک** : خامد.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

خاموشک/xāmušək/ (ص.نس/.مر) : ۱. جن زده . ۲. آزاری - غشی . ۳. غدّه ای که در زیر گوش پدید آید .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خاموشی /xāmuši/ ؛ با) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛

خامه/xāmə/ (ا) : گِل خام که آماده ی تبدیل و قرار گرفتن در کوره باشد .

س) ←* ؛

خامه-بکندیین/xāmə-bakəndiyən/ (مص.مر) : پوست حیوانات راکندن . **نک** : خام بکّنسّن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خام هکردن /xām hakərdan/ ؛ ن) خام هاکردن /xām hākərdan/ ؛

خامیر/xāmir/ (ا.مص/ص) : خاموشی- خاموش .

ب) ←* ؛ س) خمیر /xemir/ ؛ با) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛

خانا-بدان/xānā-bədān/ (ش.ج) : ۱. سپاس - ممنون . ۲. خانه‌ات آبادان . **نک**: حنابندون.

اغر) ←* ؛ ب) خانابدن /xānā-bədon/ ؛ س) خنابدون /xənā-bədon/ ؛ ق) خنابدون /xənā-bədun/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خنه آبدن /xonə-ābədon/ ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) خنابدان /xonā-bədān/ ؛ |ک)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

خونابدون /xonā-bodon/ ؛

خاندار/xāndār/ (ا) : ۱. کنده‌ای در کنار ناو آسیاب که گونی گندم روی آن می‌نهادند و گندم اندک اندک از آن به درون ناو می‌ریخت . ۲. نوعی تفنگ سر پر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

خاندسّن/xāndəssən/ (مص) : آواز خواندن . **نک** : بخانیین .

اغر) ←* ؛ ب) بخندستن /baxondəstən/ ؛ ق) بخونسّن /baxunəssən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. خونّش /xunnəš/ ، ۲. خونّسن /xunnəsan/ ؛ ن) خونسّن /xonəssan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) بخونسّن /baxonessan/ ؛ ت) خونسّن /xonessən/ ؛ ک) خندستن /xon-dastan/ ؛

خاندش/xāndəš/ (ا/.مص) : ۱. پژواک صدا در کوهستان . ۲. آواز خواندن– به خواندن آمدن . **نک** : بن کویی .

اغر) ←* ؛ ب) خندش /xondəš/ ؛ ق) خونّش /xunnəš/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خنش /xonəš/ ؛ ت) ←* ؛ ک) خوندش /xondaš/ ؛

خان-دله/xān-dələ/ (ا.مر) : ۱. داخل خانه . ۲. پستو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خنه دله /xenə-delə/ ؛ ق) خنه دله /xənə dələ/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خنه دله /xonə-delə/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) خنه دله /xonə-dələ/ ؛

خاندوش/xān-duš/ (ا.مک) : از روستاهای کوهسار فندرسک استار آباد .

خان-دونه/xān-dunə/ (ا.مر) : برنج درجه یک .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛

خاندی کلا/xāndi-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهار دانگه‌ی هزار جریب ساری .

خانسّن/xānəssən/ (مص) : آواز خواندن . **نک** : بخونستن.

اغر) ←* ؛ ب) بخندستن /baxondəstən/ ؛ ق) خنّش /xonnəš/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛ ت) خونسن /xonəsən/ ؛ ک) خوندستن /xondastan/ ؛

خان عبّاسی/xān-abbāsi/ (ا.مک) : از توابع دهستان کلیجان رستاق ساری -خانه عبّاسی .

خان علی آباد/xān-ali-ābād/ (ش.ج) : خانه‌ات را علی آباد کند لفظ و اصطلاحی انتقاد آمیز .

اغر) ←* ؛ ب) خان-علی اُباد /xān-ali-obād/ ؛ س) خنه علی آباد /xenə-ali-ābād/ ؛ ق) خنه علی آباد /xənə-ali-ābād/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) خنه علی آباد /xonə-ali-ābād/ ؛ ت) ←(قص) ؛

خانقاپی/xānqā-pəy/ (ا.مک) : بخشی از منطقه راستوپی سوادکوه .

خانک/xānək/ (ص) : سرد–خنک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. خنک /xənək/ ؛ ق) خنک /xənək/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خنک /xonak/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) خنک /xonək/ ؛ اشر) خئنک /xoənak/ ؛ ک) خونک /xunak/ ؛

خانکان/xānəkān/ (ا.مر) : در هوای خنک–به هنگام خنکی .

اغر) ۱.←* ، ۲. خانکام /xānəkām/ ؛ ب) خانکن /xānəkon/ ؛ ق) خنکی /xənəki/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خنکی /xonaki/ ؛ قص) خنکی /xoneki/ ؛ ت) خنکان /xonəkān/ ؛

خانک-او/xānək-o/ (ا.مر) : آب سرد . **نک** : بچا او .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. خنک اُ /xenək-o/ ؛ ق) خنک - اُ /xənək-o/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خنک - او /xənək-u/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خنک او /xonak-ow/ ؛ قص) بچا–اُ /beča-o/ ؛ ت) خنک او /xonekow/ ؛ اشر) خئنک–اُ /xoənak-o/ ؛ ک) ←(ت) ؛

خانک -پشتی/xānək-pəšti/ (ا.مر) : ریزش خمیر نان از تنوری که خوب داغ نشده باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خنک پشتی /xənək pəšti/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛

خانک- پلا/xānək-pəlā/ (ا.مر) : کته‌ی سرد شده . **نک** : بچاپلا - بیجاس پله .

اغر) ۱.←* ، ۲. خانک -پلو /xānək-pəlo/ ؛ ب) ←* ؛ س) چاپلا /čā-pelā/ ؛ ق) بچاپلا /bəčāpəlā/ ؛ با) ←(ق) ؛

تاریخ اسلام و ایران
تأسیس ۱۳۷۴

ع) ←(س) ؛ قص) بچاپلا /bačā-pəlā/ ؛ اشر) خثنک-آش /xoənak-āš/ ؛ |گ) سرده پلا /sardə-palā/ ؛

خانک چشمه/xānək-česmə/ (ا.مک) : چشمه ای در روستای یخکش بهشهر .

خانکک/xānakak/ (ا) : خانه‌های کوچک که بچه‌ها جهت بازی می‌سازند .

قص) ←* ؛

خانم/xānem/ : نام اسب یا قاطر زیبا .

با) ←* ؛

خانم/xānəm/ (ا/ص) : خانم- بانوی نجیب و شریف .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) خانوم /xānom/ ؛ |گ) خانم /xānam/ ؛

خانم باجی/xānəm-bāji/ (ا.مر) : کفش دوزک . نک : کش دوج .

ب) باجی /bāji/ ؛ س) ←* ؛ با) خاله - باجی /xālə-bāji/ ؛ ن) ←* ؛

خانمون/xānəmun/ (ا) : تبار-دودمان .

اغر) خانمان /xānəmān/ ؛ ب) خانمن /xānəmon/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خنمون /xənəmun/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ب) ؛ ت) ←(اغر) ؛ | گ) خونمون /xonemon/ ؛ پ) هنباتک /hanbātak/ ؛

خانه/xānə/ (ا) : خانه- سرا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خنه /xənə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خنه /xonə/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ |گ) خونه /xonə/ ؛ پ) خانک /xānak/ ؛

خانه-بمانسته/xānə-bəmānəste/ (ص.مف) : کنایه از: پیر دختر- ترشیده .

اغر) ←* ؛ ب) خانه -بمندسته /xānə-bamondəstə/ ؛ س) بموندسته /bamondestə/ ؛ ق) خنه-بمونس /xənə-bəmunəs/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خنه - بمونس /xənə-bamunəs/ ؛ ن) ←(آ) ؛ اشر) خانه-بمانده /xāne-bemāndə/ ؛

خانه بن/xonə bən/ (ا.مک) : مرتعی در اطراف تنکابن .

خانه -بن/xānə-bən/ (ا.مر) : ۱. حیاط- جلوی خانه . ۲. فضای بعد از حیاط خانه-خارج از محدوده‌ی حیاط - نزدیک خانه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خنه بن /xənə-bən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ت) ←*؛

خانه -پیش/xānə-piš/ (ا.مر) : ۱. جلوی حیاط- جلوی خانه . ۲. نزدیک خانه .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. سره پیش /šəre-piš/ ؛ س) خنه پیش /xənə-piš/ ؛ ق) پیش خنه /piš xənə/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) خنه پش /xənə pəš/ ؛ ت) ←* ؛ | گ) خونه پیش /xonə-piš/ ؛

خانه خا/xānə-xā/ (ا.مر/ق.تا) : ۱. میزبان- صاحب خانه . ۲. خواه ناخواه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خنه خا /xənə-xā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خنه - خا /xonə-xā/ ؛ قص) خنه- خدا /xənə-xədā/ ؛ ت) ←* ؛ | گ) خونه- خا /xonə-xā/ ؛

خانه-خراش/xānə-xərāš/ (ش.ج) : لفظی به معنی خانه خراب که در مقام تعجّب از اعمال غیرمعقول کسی به کار رود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خنه خراب /xənə xərāb/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) خنه خراب /xənə xarāb/ ؛ ع) خنه خراب /xonə-xerāb/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) خنه خراب /xonə xərāb/ ؛

خانه-درشنی/xānə-dar-šəni/ (ا.مص) : رفت و روب- خانه تکانی . **نک** : دچین وچین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خنه تکونی /xənə təkuni/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خنه در هکردن /xənə-dar-hakər-dan/ ؛ ن) خنه تکونی /xənə takuni/ ؛ قص) ←(ق) ؛

خانه -دم/xānə-dam/ (ا.مر) : ۱. نزدیک خانه . ۲. جلوی راه . ۳. نزدیک تلار چوپان . **نک** : دمه سر .

اغر) ۱.←* ، ۲. سره دم /səre dam/ ؛ ب) ←* ؛ س) خنه دم /xənə-dam/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خنه دم /xonə-dam/ ؛ قص) ←(س) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ت) خنه دیم /xonə dim/ ؛ | ک) خونه ور /xone-var/ ؛

خانه -زاد/xānə-zād/ (ص.مر) : نمک پرورده–چاکر .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خنــه زاد /xənə-zād/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خنــه زاد /xonə-zād/ ؛ قص) خنه زا /xənə-zā/ ؛ اشر) ←* ؛ | ک) خونه زاد /xonə-zād/ ؛

خانه-زما/xānə-zomā/ (ا.مر) : داماد سرخانه .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خنـه زمـا /xənə-zomā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خن دلـه خـش /xən-dələxeš/ ؛ ن) خنه سرزما /xənə sar zəmā/ ؛ ع) خنـه سـرزما /xonə-sar-zomā/ ؛ ت) خانه سرزاما /xonə-sar-zāmā/ ؛ | ک) خونه داماد /xone-dāmād/ ؛

خانه-سر/xānə-sar/ (ا.مک) : از توابع دهستان قره طغـان بهشهر .

خانه-سر/xānə-sar/ (ا.مر) : زمین مسکونی–خانه سرا .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خنـه -سـر /xənə-sar/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ قـص) ←(س) ؛

خانه -شاگرد/xānə-šāgərd/ (ا.مر) : پادو– شاگرد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خنـه شـاگرد /xənə-šāgerd/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) خنـه شاگرد /xonə-šāgerd/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) خنـه شـاگرد /xonə-šāgərd/ ؛ | ک) خونه شاگرد /xonə-šāgard/ ؛

خانه کار/xānə-kār/ (ا.مر) : کار خانه–خانه داری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) خنه کار /xənə-kār/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ ع) خنه کار /xonə-kār/ ؛ قص) ←(با) ؛ ت) ←(ع) ؛ | ک) خونه کار /xonə-kār/ ؛

خانه-کاردن/xānə-kārdən/ (مص.مر) : ۱. مـنزل کـردن . ۲. گرد آمدن .

اغر) ←* ؛ ب) خانه – هکـاردن /xānə-həkārdən/ ؛ س) خنه هاکردن /xənə-hākerdən/ ؛ ق) خنه – هاکردن /xənə-hākərdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خنه–هکردن /xənə-hakərdan/ ؛ ن) خنه هاکردن /xənə hākərdan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خنه کردن /xona-kərdən/ ؛

خانه -کلان/xānə-kəlān/ (ا.مـــر) : اتـاق بـزرگ . **نـک** : ازتول .

اغـر) گت اتـاق /gat-ətāq/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) گت خنـه /gatə-xənə/ ؛ با) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛ اشر) ←* ؛

خانه-کله/xānə-kələ/ (ا.مر) : ۱. مکان مسکونی بـا اثاثیـه اش– خانه و منزل گاه . ۲. جا و مکان . ۳. خانه سـرا . **نک** : جاپریشکا–سره کله.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خنـه کلـه /xənə-kələ/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛

خانه-مار-کیی/xānə-mār-kaei/ (ا.مـــر) : کـدو حلوایـی . **نک** : ترکمان کیی – چوکیی .

با) خنه مارکیی /xənə-mār-kai/ ؛ ن) ←* ؛ | ک) خونـه مارکدو /xonə-mār-kado/ ؛

خانه-مر/xānə-mar/ (ا.مر) : مارسیاه خانگی که در دیـوار یا بام خانه لانه سازد. **نک**: کیوانی‌مر

اغر) ۱.←* ، ۲. خانه–مهر /xānə-mahar/ ؛ ب) سـره سـر /səre - mar/ ؛ ق) خنه–مـهر /xene-mahr/ ؛ با) خنـه مـر /xənə-mar/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) خنه مار /xənə mār/ ؛ ع) خنه ای مـهر /xenəi-mahr/ ؛ قص) خنـه ایـی مـاهر /xənəyi-māhr/ ؛ ت) خنی مهر /xonəy-mahr/ ؛ اشر) مـهر–خانـه /mahar-xānə/ ؛ | ک) خونامار /xonā-mār/ ؛

خانه-نویس/xānə-nəvis/ (ا.مـر/ص.فـا) : کـارمند سیّار درمانگاه ها کــه بـرای امـور بهداشـتی بـه خانـه‌های سرکشی کرده و بر درخانه‌ها شماره گذاری کنند.

ب) ←* ؛ آ) کت نویس /kat nəvis/ ؛

خانی/xāni/ (ا) : چشمه .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خنـــی /xoni/ ؛ ت) ←* ؛ | ک) ←* ؛

خانیان/xāniyān/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان سـه هـزار تنکابن .

خانی - کیـی/xāni-kai/ (ا.مـر) : کـدو حلوایـی . **نـک** : ترکمان کیی .

اغر) ترکمان کیـی /tərkəmānkai/ ؛ ب) رش کیـی /raš-kayi/ ؛ ق) ←* ؛ با) خنه کیی /xənə-kai/ ؛

خاور/xāvər/ (ا) : ۱. نامی برای زنان . ۲. خاور–مشرق .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خاور /xāvar/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ | ک) ←* ؛

خاهن/xāhon/ : ۱. خاطر خواه . ۲. خاهان .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاهان /xāhān/ ؛ س) ←* ؛

خاهون/xāhun/ (ص.فا) : ۱. خاطر خواه.۲. خواهان .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاهان /xāhān/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خوهون /xāhon/ ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خاهن /xāhon/ ؛ قص) ←* ؛ ت) خاهان /xāhān/ ؛ اشر) ←(ت) ؛ | ک) ←(ت) ؛ پ) خاستک /xāstak/ ؛

خایه/xāyə/ (ا) : بیضه . **نک** : خاسه .

اغر) ←* ؛ ب) خایّه /xāyyə/ ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خائه /xāe/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ | ک) ←* ؛ پ) هاییک /hāyīk/ ؛

خایه–بند/xāyə-band/ (ا.مر) : بیضه بند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خائه–بن /xāə-ban/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) خایه ون /xāyə van/ ؛ ع) خایه بن /xāyə-ban/ ؛ | ک) ←* ؛

خایه – پشت/xāyə-pəšt/ (ص.مر) : گوسفند یا بزی که خایه‌هایش در سمت داخلی بدن و زیرپوست پنهان است.

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ | ک) خایه پوشت /xāyə-pošt/ ؛

خایه سه/xāyə-se/ (ا) : قسمت فوقانی کیسه‌ی بیضه که به بدن وصل می‌شود.

س) ←* ؛

خایه – لو/xāyə-lo/ (ا.مر) : قسمت بالای بیضه ۲. بیضه بند . **نک** : خایه بند .

ن) ←* ؛ ع) خایه لو /xāyə-lu/ ؛ ت) ←(ع) ؛ | ک) ←* ؛

خایه – ون/xāyə-van/ (ا.مر) : بیضه بند . **نک** : خایه بند.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خئر/xoar/ (ا) خواهر .

اغر) ← خاخر /xāxər/ ب) ←(اغر) ؛ س) ← خاخر /xāxər/ ؛ با) ← (اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) خاخر /xāxər/ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←* ؛ **گ**) ← (ع) ؛ او) خواهر /xuāhar/ ؛

خئرمندی چال/xoər-mandi-čāl/ (ا.مک) : ۱. مرتعی در روستای «زرّین گل» علی آباد کتول . ۲. روستایی در سوادکوه . ۳. روستایی اطراف بابل .

خئشک/xoəšk/ (ص) : ۱. خشک شده– خشکیده . ۲. لاغر –رنجور . **نک** : بخوشت .

اغر) خاشک /xāšk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خشک بیی /xešk-bayi/ ؛ ق) خشکه /xəškə/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خشک بیی /xəšk bayi/ ؛ ن) خشک بوی /xəšk bavəy/ ؛ ع) بخشت /baxošt/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) خشک بب /xošk ba ba/ ؛ اشر) ←* ؛ | ک) خوشک /xošk/ ؛ پ) خشک /xušk/ ؛

خئن/xoən/ (ص) : پرخواب–خواب آلود.

اغر) ۱. خاسمبه /xāsəmbə/ ، ۲. پرخو /pər-xo/ ؛ ب) خوتول /xutul/ ؛ س) ختول /xotul/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲.←(اغر) ؛ آ) خوبله /xubəle/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. خوولی /xovəli/ ؛ ع) خوتل /xotəl/ ؛ ت) خواب انگل /xābangəl/ ؛ اشر) خوسن /xosən/ ؛ | ک) خوتن /xutan/ ؛ پ) خوسپن /xuspən/ ؛

خئیز/xaiz/ (ا) : یک هزار متر مربّع . **نک**: خویز.

ب) کبیج /kabij/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

خب/xəb/ (ق) : خوب .

اغر) ۱. خب /xob/ ، ۲. خاب /xāb/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خب /xob/ ؛ ق) خاب /xāb/ ؛ با) ←* ؛ آ) خا /xā/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←(اغر) ؛ | ک) خوب /xob/ ؛

خب/xob/ (ص) : ۱. خوب . ۲. زیبا . ۳. درست . ۴. در مقام حرف شنوی از کسی به کار برده می‌شود– چشم – به چشم . **نک** : خاجیر – خار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خار /xār/ ؛ با)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

←(ق) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ن) خب /xəb/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) هو /hu/ ؛

خب-خبی/xəb-xəbi/ (ق) : از روی خوبی- به خوبی .

ب) خـــب - خبـــــی /xob-xobi/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) خاروخشی /xāruxəši/ ؛ با) خارخشی /xārə-xəši/ ؛ ن) ←* ؛ع) خبی /xobi/ ؛ اشر) ←(ب) ؛

خبر/xabər/ (ا) : خبر .

اغر) ۱.←* ، ۲. خـور /xavər/ ؛ ب) خـور /xavər/ ؛ س) خـور /xaver/ ؛ ق) ←(ب) ؛ بـا) ←(اغـر) ؛ آ) ←(ب) ؛ع) خور /xavar/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) خبر /xabər/ ؛ اشـر) ←* ؛ ک) خبر /xabar/ ؛

خبر-بر/xabər-bar/ (ص.فا) : پیام بر-خبررسان .

اغر) ۱.←* ، ۲. خود وَر /xavər-var/ ؛ ب) خور ور /xavər/ ؛ س) خور ور /xaver-var/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ب) ؛ع) خوربر /xavar-bar/ ؛ ت) خبر بـر /xabər-bar/ ؛ اشر) خبر-بر /xabar-bar/ ؛ ک) ←(اشر) ؛

خبر- دار/xabər-dār/ (ص.فا) : آگاه - باخبر . **نک** : خور دار .

اغر) ۱.←* ، ۲. خوردار /xavər-dār/ ؛ ب) خوردار /xavər-dār/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغـر) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) خوردار /xavar-dār/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) خبردار /xabar-dār/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ←(قص) ؛ ک) ←(قص) ؛

خبر-کان/xabər-kān/ (ص.فا) : جـارچـی-کسـی کـه در مهمانی و عزا دیگران را به مجلس و اطعام دعوت کند.

اغر) ۱.←* ، ۲. خـور-کـان /xavər-kān/ ؛ ب) خورکـان /xavər-kān/ ؛ س) خبرکر /xabər kar/ ؛ ق) جـارزن /jār zan/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خور ور /xavər var/ ؛ ن) خـور کـر /xavar kar/ ؛ قص) ←(ق) ؛ اشر) خبر-کوئن /xabar-koən/ ؛ ک) خبراکون /xabarā-kon/ ؛

خبر-کش/xabər-kaš/ (ص.فا) : خـبر چیـن-جاسـوس - سخن چین . **نک** : این سر کر-اون سرکر .

اغر) ۱.←* ، ۲. خـور-کـش /xavər-kaš/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ۱.←* ، ۲. خـورور /xavər-var/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ۱. خورکش /xavar kaš/ ، ۲. خورچین /xavar čin/ ؛ع) خور-کـش /xavar-kaš/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خبر-کش /xabar-kaš/ ؛ ک) خبر-بر /xabar-bar/ ؛

خبر-مبر/xabər-mabər/ (ا.مر) : خبر .

اغر) ۱.←* ، ۲. خور-مبر /xavər-mabər/ ؛ ب) خور-مـور /xavər-mavər/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) خور مـور /xavar-mavar/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) خبرمور /xabar-mavar/ ؛ ت) ←* ؛ ک) خبرمبر /xabar-mabar/ ؛

خَپ/xap/ (ص) : ۱. کوتاه . ۲. پهن وکوتاه .

با) ←* ؛

خت-بزان/xat-bazān/ (مص.مر) : تراشیدن نوک قلم .

ق) خت بزوئن /xat bazuən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) خت بزوئـن /xat bazuan/ ؛ع) خت بزان /xat-bezān/ ؛ ت) خت زئـن /xat-zaan/ ؛ ک) ←* ؛

خت-خو/xətə-xo/ (ا.مر) : خواب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) خت وخو /xəto-xu/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ع) خت وخو /xoto-xo/ ؛

ختکا/xotkā/ (ا) : خوت کا- نام پرنـده ای بـا نـام علمـی crecca ames anatidao . **نک** : چارتایی .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ک) ←* ؛

ختکایی/xatkāi/ (ا.مر) : ۱. خطّ بازی . ۲. لـی لـی بـازی . **نک** : خط بازی .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

ختن/xotan/ (مص) : خوابیدن . **نک** : بخاتن - باختن .

اغـر) ۱. بختـن /baxotən/ ، ۲. بخـــاتن /baxātən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱. باختن /bāxetən/ ، ۲. بختـن /baxetən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱. باختن /bāxətan/ ، ۲. بفتن /bafətan/ ؛ع) ←* ؛ قص) باخـاتن /bāxātan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ختتن /xoətan/ ؛ ک) خوتن /xotan/ ؛ پ) خاپیتن /xāpitan/ ؛

ختنی/xatni/ (ا) : گل ختمی .

اغر) ختمی /xatmi/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←(اغـر) ؛ با) ←(اغر) ؛ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

خَتّو/xattu/ (ا.مص) : آفتاب گرفتن .

ق) ۱.←* ، ۲. خرتـو /xərtu/ ؛ بـا) ←* ؛ ن) خرتـاب /xərtāb/ ؛

خَتّ و پت/xott-o-pat/ (ا.مر) : راه و جادّه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خـتّ و پـت /xəttopət/ ؛ بـا) ←(ق) ؛

ختور/xətur/ (ا) : ۱. نوعی بیماری گاوی کـه زیـر گلـوی حیوان متوّرم می‌شود . ۲. احساس خطر .

ب) فتور /fətur/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛

ختّوک/xəttuk/ (ا.مک) : نام مرتعـی در حـوزه‌ی کـارمزد سوادکوه .

ختول/xo-tul/ (ص) : آدم پرخواب .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) خوتـل /xotel/ ؛ ع) ←(ن) ؛

خته/xotə/ (ص.مف) : خوابیده . نک : باخت .

اغر) ←* ؛ ب) بختـه /baxotə/ ؛ س) بختـه /baxetə/ ؛ ق) باخت /bāxət/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) بخت /baxot/ ؛ اشر) بخوئت /baxoət/ ؛ | گ) خوتـای /xotāy/ ؛ پ) خوسپن /xuspən/ ؛

ختّه-خو/xattə-xo/ (ا.مر) : نک : خرناسه .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) خرناشه /xornāše/ ؛

ختّه-کل/xattə-kel/ (ا.مر) : ۱. ردّ پا-جای پا . ۲. نویسنده.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خته - گارو/xatəgāro/ (ا.مص) : خط و نشـان کشیـدن- تهدید کردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. خـت-گرو /xate-gəro/ ؛ ب) ←* ؛ س) خـت گرو /xate-gəro/ ؛ ق) خـد-گرو /xədə-gəro/ ؛ بـا) خِته-گرو /xətə-gəro/ ؛ آ) خته-گرو /xətə-gəru/ ؛ ن) ختّه گرو /xatte-gəro/ ؛ ع) ختّه و نشن /xato-nešon/ ؛

ختّه-لو/xatte-lu/ (ا.مر) : کنار جادّه . نک : جعده لو .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

ختـه - لـو/xətə-lu/ (ا.مـک) : مرتعـی در حـوزه کـارمزد سوادکوه .

ختی/xati/ (ا) : سفره‌ی پارچه ای مربّع شـکل کـه آن را «دامنی» نیز گویند و در هنگام پنبـه چینـی آن را بـه کمر بسته و پنبه را در آن می‌ریزند . نک : چارشر .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛

ختیار - لنگ/xətyār-lang/ (ا.مر) : گیاهی اسـت وحشـی شبیه به اسفناج . نک : تل پا .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

ختیب-کلا/xatib-kəlā/ (ا.مـک) : روستایی از دهستان لاویج نور .

ختی - پائنگ/xati-pāəng/ (ا.مـر) : سنگی هـم وزن بـا محتویّات ختی (سفره‌ای که پنبـه در آن ریختـه و بـه هنگام وزن کردن پنبه به کار می‌رود). نک : ختی .

اغر) ←* ؛

خج/xej/ (ا) : پوسته‌ی شالی یا ارزن . نک : اوج .

ق) خاسوج /xāsuj/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ع) خچ /xač/ ؛ ت) خج /xaj/ ؛

خج/xoj/ (ا) : اَمرود-گلابی وحشی .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ | گ) ←* ؛

خجره/xajerə/ (ا) : داس .

با) ←* ؛

خجله/xəjələ/ (ا) : قاچ هندوانه . نک: قچل - قچیل.

اغر) قلیش /qəliš/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خجیـل /xajil/ ؛ ق) قج /xəj/ ؛ با) قجـل /qajəl/ ؛ ن) ←(با) ؛ قص) قجـل /qəjəl/ ؛ اشر) ←* ؛ | گ) خاج /xāj/ ؛

خجّه/xajjə/ (ا) : خدیجه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خیجه /xayjə/ ؛

خجّه-جز/xajə-joz/ (ا.مر) : از انواع بازی های بومی .

ب) ←* ؛ ق) خرجزبز /xarjuzbuz/ ؛ با) خـرک جـز مـز /xarək-juz-muz/ ؛

خِجی/xeji/ (ص) : خوب . نک : خجیر - خاجیر .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛ |ک) خوجیر /xojir/ ؛

خجیر/xejir/ (ص) : ۱. آرایش . ۲. درست–نیکو . **نک** : خاجره – آرا .

اغر) خاجیر /xājir/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. خاجیره /xājirə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. خجیره /xəjirə/ ؛ با) خجیر /xəjir/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(با) ؛ع) خجیر /xojir/ ؛ ت) خوجیر /xujir/ ؛ اشر) خئجیر /xoəjir/ ؛ |ک) ←(ع) ؛ پ) خجارگ /xojārag/ ؛ او) هو چیتره /hučitra/ ؛

خجیرک/xəjirak/ (ص) : ۱. خوب، زیبا ۲. رک– بدون رودربایستی .

قص) ←* ؛

خجیر-کلا/xəjir-kalā/ (ا.مک) : از توابع دهستان اوزرود نور .

خجیر- کیله/xəjir-kilə/ (ا.مک) : نهری که آب زراعتی لرگان و پول را در شهرستان نوشهر تامین می‌کند .

ن) ←* ؛

خجیر-کیی/xojir-keyi/ (ا.مر) : از گیاهان صحرایی .

ب) ←* ؛

خجیره/xejirə/ (ا.مک) : ۱. خوب زیبا ۲. مرتعی از توابع شهرستان گرگان .

خچ/xač/ (ا) : پوسته‌ی جدا شده‌ی شالی . **نک** : اوچ .

ق) ۱. خاس /xās/ ، ۲. خاسوج /xāsuj/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) اوج /uj/ ؛ع) ←* ؛

خچ/xoč/ (ا) : ۱. نوعی گلابی . ۲. آدم دیر فهم . **نک** : اوج .

ق) خج /xuj/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. غج /qoj/ ؛ ن) خج /xoj/ ؛ ت) ←(ن) ؛

خچ-کوت/xač-kut/ (ا.مر) : توده‌ی انباشته از سبوس برنج در اطراف آبدنگ قدیم یاشالی کوبی .

ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

خچه/xaččə/ (ا) : حشره‌ای که نام فارسی آن غریب گز است.

ق) ←* ؛ با) کرچه /karčə/ ؛ آ) ←* ؛

خد/xəd/ (ض) : ۱. خود .۲.خودش .۳. خودت . **نک** : خاش – خاد .

اغر) خاد /xād/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خد /xod/ ؛ قص) ←* ؛ پ) کود /kūd/ ؛

خدا/xədā/ (ا) : دادار–خدا–آفریدگار .

اغر) ۱.←* ، ۲. خادا /xādā/ ؛ ب) خادا /xādā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خدا /xodā/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خوئدا /xoədā/ ؛ پ) ختای /xvatāi/ ؛

خدا-بنیت/xədā-baeit/ (ص.مف) : خدا زده–فلک زده .

اغر) خادابزه /xādā-bazə/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خدا بیت /xodā bayt/ ؛

خدا- بخاس/xədā-bəxās/ (ص.مر) : از خدا خواسته . **نک** : خدا بخاست .

اغر) خدا–بخاسته /xodā-bəxāstə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خدابخاست /xədā-bəxāst/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خدا بخایس /xədā baxāys/ ؛ع) خدابخاس /xodā-bexās/ ؛ قص) خدابخاس /xodā-baxās/ ؛ ت) خدابخا /xodā-bəxā/ ؛

خدا-بخش/xodā-baxš/ (ا.مر) : نامی برای مردان .

اغر) ←* ؛ ب) خادا بخش /xādā-baxš/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. خدابخش /xədā-daxš/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خدا-جن/xodā-jon/ : خدای عزیز . **نک** : جان خدا .

اغر) جان خادا /jāne-xādā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خدا جان /xədā-jān/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) جان خدا /jānə.xədā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) خدا جان /xodājān/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

خدا-خرک/xədā-xarək/ (ا.مر) : حشره ای با شاخک‌های بلند و با بدن سیاه . **نک** : جان خداگو .

س) ۱. جان خدا منگو /jānə xədāə mango/ ، ۲. خدا منگو /xədā mango/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ع) خدا خرک /xodā-xarak/ ؛

خدّاد/xoddād/ (ا) : خداداد –نامی برای مردان .

اغر) ←* ؛ س) خدا داد /xedādad/ ؛ ق) ←* ؛ با) خدا داد /xədādad/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←* ؛ قص) خدا داد /xodā-dād/ ؛ اشر) خدا–داد /xodā-dād/ ؛

خدا-گو/xadā-go/ (ا.مر) : نوعی سوسک . **نک** : تسن ببو .

ق) جان خدائه گو /jānə xədāego/ ؛ با) خدا-گو /xədāgo/ ؛

خدا–وره/xədā-vare/ (ش.ج) : خدایی–به خدا – سوگند به خدا – در مقام سوگند گفته می‌شود .

اغر) خداوری /xodā-vari/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خداوری /xədā-vari/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱.←(اغر) ، ۲.←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ قص) خداواری /xodā-vāri/ ؛

خد به خد/xəd-bə-xəd/ (ص/ق) : ۱. بین خود–خود به خود . ۲. اقوام–فامیل .

اغر) خادبه خاد /xād-bə-xād/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. خد–به –خدی /xəd-bə-xədi/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خدبه خد /xod-bə-xod/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) خوئد–به –خوئد /xoəd-bə-xoəd/ ؛

خدخدکا/xəd-xədəkā/ (ا.مر) : پارتی بازی–باپایمال کردن حق دیگران از افراد فامیل حمایت کردن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

خدخدگیرون/xədxəd-girun/ (ا.مص) : پارتی بازی . **نک** : خدخدکا .

با) ←* ؛

خدخده هاکردن/xəd-xədə-hākərdən/ (مص.مر) : چند به نفع خود و با تبانی و زد و بند سرقضیه ای را هم آوردن– پنهانی کاری را به پایان رساندن . **نک** : خات خاتی کاردن .

اغر) خادخادی هکاردن /xād xādi həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) خدخد هکاهاکردن /xəd-xəde-kā hākərden/ ؛ آ) خد خده کارهکردن /xəd-xəde-kār-hakərdan/ ؛ ن) خدبخدی کارهاکردن /xəd-bə-xədi-kār -hākərdan/ ؛ قص) خل خلی کار /xəl-xəli-kār/ ؛

خدخدی/xəde-xedi/ (ص.نس) : ۱. گروهی–جمعی . ۲. خود–خودی . ۳. بین خود .

اغر) خادبه خادی /xād-bə-xādi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خدبه خدی /xed-bə-xedi/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) خدخدی /xəd-xədi/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خدخدی /xod-xodi/ ؛ قص) خد به خد /xod-bə-xod/ ؛

خدخدی کا/xed-xedikā/ (ا.مر) : ۱. خطّ بازی . ۲. لی لی بازی . **نک** : خت بازی .

اغر) خط خط بازی /xat-xat-bāzi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛

خددار/xəd-dār/ (ص.مر) : صبور–مقاوم .

اغر) خاد دار /xād-dār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خددار /xod-dār/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛

خدداری/xəd-dāri/ (ا.مص) : خودداری–شکیبایی .

اغر) خادداری /xād-dāri/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خدداری /xoddāri/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خوئد–داری /xoəd-dāri/ ؛

خدر/xədər/ (ا/ض) : ۱. تن–جسم . ۲. خود .

اغر) خاد /xād/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. خادره /xādrə/ ؛ س) خدم /xədəm/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

خدسر/xəd-sar/ (ص.مر) : خود رأی – خود سر .

اغر) ۱. خادسر /xād-sar/ ، ۲. سرخاد /sar-xād/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. سرخد /sar-xəd/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خدسر /xod-sar/ ؛ قص) ۱.←* ، ۲.←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خوئد–سر /xoəd-sar/ ؛ | گ) سرخود /sar-xod/ ؛ پ) اخوئشکار /axuəškār/ ؛

خدسری/xəd-sari/ (ص.مر) : سر خود . **نک** : خادسری .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) خدسر /xədsar/ ؛ ت) سرخود /sar xod/ ؛ | گ) خودسری /xod-sari/ ؛

خدش/xədəš/ (ض) : خودش– خویشتن – خویش . **نک** : خاستن – ته .

اغر) خادش /xādəš/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خدش /xodəs/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، آ) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**) گیلی ، **پ**) پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

←(ع) ؛ اشر) خوئدش /xoədeš/ ؛ پ) خـوت /xvat/ ؛ او) خود /xūd/ ؛

خدمت/xədmət/ (ا) : ۱. خدمت–خدمتگذاری . ۲. خدمت سربازی . **نک** : استرمد .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خلمت /xəlmət/ ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ن) ←* ؛ع) خمت /xəmmat/ ؛ *قص)* خدمت /xedmat/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

خدو/xəde-ve/ (ض.ا) : ۱. خـودش . ۲. مخفّـف خـداداد . **نک** : خادش .

اغر) خادش /xādəš/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ ق) خدش /xədəš/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛

خـدی/xədi/ (ص.نـس) : خـودی–خویشـاوند– آشـنا– خودمانی . **نک** : خاش .

اغر) خادی /xādi/ ؛ ب) ←*(اغـر)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خـدی /xodi/ ؛ *قـص)* ۱.←* ، ۲. خدی /xodi/ ؛ ت) ←(ع) ؛ *اشر)* خوئدی /xoədi/ ؛ | ک) ←(ع) ؛

خدی بیئن/xədi-biən/ (مص.مر) : هـم خـانواده بـودن– فامیل بودن . **نک** : خاش بیئن .

اغر) خادی بییـن /xādi-biyən/ ؛ ب) ←*(اغـر)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) خدی بیّن /xədi-bayyan/ ؛ ن) خـدی وییـن /xədi-vəyan/ ؛ع) خدی بیین /xodi-biyan/ ؛ *قص)* ←(ع)؛

خر/xər/ (ا) : ۱. خورشید . ۲. مخفّف خواهر . **نک** : خار .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خر/xer/ (ا) : ۱. سود–بـهره–خـیر . ۲. بیـخ گلـو–نـای – خرخره . ۳. ذخیره .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قـص)* خـیر /xeyr/ ؛ ت) ←*(قص)* ؛

خر/xar/ (ا) : ۱.استخوان کتف.۲. گلوگاه– خرخره . ۳. خر.

اغـر) ۱.←* ، ۲. خـرک /xarək/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ *بـا)* ۱.←* ، ۲. خرشـید /xeršid/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قص)* خرک /xarak/ ؛ ت) ←* ؛ پ) آخروک /āxrok/ ؛

خرا/xərā/ (ص.ل/ص.فا) : ۱. قابل خـوردن . ۲. خورنـده . **نک** : خارنده .

اغر) ۱. خارا /xārā/ ، ۲. خاردنی /xārdəni/ ؛ ب) ←*(اغـر)* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* خرا /xerā/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←*(اغر)* ؛ع) خرا /xorā/ ؛ *قص)* ←(ع) ؛ ت) خوردشا /xordəšā/ ؛ پ) خرگون /xvārgon/ ؛

خراب خیریب/xərāb-xirib/ (ص.مر) : خـراب–ویـران – منهدم .

اغر) خراب خروب /xərāb-xorub/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خراب خریـب /xərāb-xərib/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←*(اغر)* ؛ع) خراب پراب /xərāb-perāb/ ؛ *قص)* خـراب خروب /xərāb-xorub/ ؛ *اشر)* خراب – دراب /xerāb-derāb/؛

خراب کان/xərāb-kān/ (ص.فا) : خراب کننده .

اغر) ۱.←* ، ۲. خراب کـار /xərāb-kār/ ؛ ب) ←* ؛ س) خراب کن /xərāb-kon/ ؛ ق) خراب کن /xərāb kun/ ؛ *با)* خراب کن /xərāb-kon/ ؛ آ) خراب کـن /xərāb-kən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) خـراب کـن /xərāb-kon/ ؛ *قص)* خـراب کـار /xarāb-kār/ ؛ ت) خراب کن /xərāb-kən/ ؛ *اشر)* خراب – کوئن /xerāb-koən/ ؛

خراب گر/xərāb-gar/ (ص.فـا) : خـراب کننـده . **نـک** : خرابکان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* خراب کـر /xərāb-kar/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) خـراب کـر /xarāb kar/ ؛ع) ←* ؛

خـراب مچّـد/xərāb-maččəd/ (ا.مـک) : روسـتایی از دهستان سدن رستاق غربی کردکوی که نـام امـروزی آن خرّم آباد است .

خرابه/xarābe/ (ص/ف) : ۱. جنگل و زمین غـیر آبـاد . ۲. خراب است .

اغر) خرابه /xərābə/ ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←*(اغر)* ؛

خرابه درج/xərabə dərej/ (ا.مک) : نام قسـمتی از زمیـن های کشاورزی در کته پشت آمل .

خرابه شهر/xarābə-šahr/ (ا.مک) : محلّ شهر قدیمی

تمیشه که اکنون در غرب کردکوی قرار دارد . **نک** : تمیشه .

خرابه لهرم/xərābe-lahrəm/ (ا.مک) : از توابع دهستان بیشه سرقائم شهر .

خرابه منسر/xerābə menser/ (ص.مر) : ۱. کنایه از: تهی بودن . ۲. پوک و تهی .

ق) ← * ؛

خرابی/xərābi/ (ا./ا.مص) : ۱. ویرانی . ۲. زباله – آشغال .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) خرابی /xarābi/ ؛ ع) خرابی /xerābi/ ؛ ت) خربی /xərəbi/ ؛ اشر) ← * ؛ |گ) ← * ؛

خرّات کلا/xarrāt-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان کیاکلای قائم شهر .

خرات کلا/xərāt-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان گنج افروز بابل .

خرّات کیو/xarrāt-e-kiyo/ (ا.مر/ا.مک) : ۱. نام چشمه‌ای در بهشهر . ۲. جای پرت . **نک** : بشم .

ب) ← * ؛

خراچک/xarāčək/ (ا.مک) : نام روستایی در کجور .

خراخش/xerāxəš/ : به نیکی – به سلامتی – به خوبی .

ق) ← * ؛ با) خروخش /xəru-xəš/ ؛ ن) خاروخش /xāro-xəš/ ؛ ع) خیروخش /yayro-xoš/ ؛

خراخشی/xərāxəši/ (ق) : ۱. به سلامتی . ۲. به مبارکی– به خوشی .

اغر) خارخاشی /xār xāši/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) خاروخشی /xāroxəši/ ؛ ع) خیروخشی /xayro-xoši/ ؛

خراس/xərās/ (ا) : ۱. سنگ بزرگ . ۲. بزرگترین کلوخی که در فلاخن قرار گیرد . ۳. آسیاب دستی . **نک** : ارسیو .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ با) ←(س) ؛ آ) ← * ؛ ع) خراس /xarās/ ؛ اشر) خو ئراس /xoərās/ ؛

خراسانه رجه/xorāsānə kerajə/ (ا.مک) : مرتعی است در اطراف تنکابن .

خراس گِلو/xarās -gəlu/ (ا.مک) : از دهکده های متروکه‌ی زیارت خاسه رود واقع در استرآباد رستاق .

خراسون/xərāsun/ (ا.مک) : خراسان .

اغر) ← * ؛ ب) خاراسن /xārāson/ ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) خراسن /xorāson/ ؛ قص) خراسون /xorāsun/ ؛ |گ) ←(قص) ؛

خراش/xərāš/ (ا) : خراش–خراشیده .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) خراش بوی /xərāš-bavəy/ ؛ ع) خراش هاییت /xerāš hāit/ ؛ اشر) ← * ؛

خراشکنه/xar-əskəne/ (ا.مر) : نوعی تاج خروس وحشی که ساقه‌ای سفید رنگ دارد . **نک** : آشکنی .

اغر) ← * ؛ ع) خرآشکنی /xar-āskeni/ ؛ اشر) ← * ؛

خراک پجی/xərāk-paji/ (ا.مص) : خوراک پزی .

اغر) خاراک پجی /xārāk- paji/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) خراک پجی /xərāk-paji/ ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) خراک پچی /xorak-pāči/ ؛ قص) خراک بپتن /xərāk bapətan/ ؛ اشر) خراک پتن /xorāk-patən/ ؛

خراک – هکردن/xərāk – hakərdan/ (مص.مر) : پرخوری کردن باز شدن اشتهای بیمار که نشانه‌ی بهبودی و رفع بیماری است.

آ) ← * ؛

خراکی/xərāki/ (ص.نس) : خوراکی–خوردنی . **نک** : خارده .

اغر) خاراکی /xārāki/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) خراکی /xorāki/ ؛ قص) ←(ع) ؛

خراوه/xərāvə/ (ص/ف) : ۱. جنگل – بیشه . ۲. خراب است . ۳. مزرعه . **نک** : خرابه .

ب) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ |گ) خرابه /xerābə/ ؛

خریی/xaraei/ (ص) : خرمایی–رنگ خرمایی .

اغر) خرمایی /xormāyi/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. خارمایی /xārmāyi/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) خری /xəri/ ؛ با) ←(ق) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ع) ←**؛ قص) ←(اغر)؛ اشر) ←(اغر)؛

خربار/xərbār/ (ا.مر) : ۱. خروار- واحد وزن که در نقاط مختلف شمال ایران به تفاوت ۱۲۰، ۱۳۲و ۱۵۰ کیلو گرم است . ۲. بار خر . **نک** : خروار .

اغر) ۱.←**، ۲. خروار /xərvār/؛ ب) خروار /xərvār/؛ س) خروار /xervār/؛ ق) ←(ب)؛ با) ←(ب)؛ آ) ←(ب)؛ ن) خروار /xar vār/؛ ع) ←(ن)؛ قص) خربار /xarbār/؛ ت) ←**؛ اشر) ←(قص)؛ گ) ←(قص)؛

خر بازی/xar-bāzi/ (ا.مص) : ۱. لودگی کردن . ۲. مسخره بازی در آوردن . ۳. بازی بی فائده که همراه با درگیری و زدوخورد است.

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ ع) خرکایی /xar-kāi/؛ قص) ←**؛ اشر) ←**؛

خر - بره/xer-barə/ (ا.مر) : سود-بهره . **نک** : خر .

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ ن) خیر بهره /xəyr-bahrə/؛ ع) خرو بهره /xəro-bahrəh/؛ ت) خیر بئره /xayre baəre/؛ اشر) خیره - بره /xire-barə/؛

خربزه باغ/xarbəzə-bāq/ (ا.مر) : جالیز- باغ صیفی کاری . **نک** : جالیز .

اغر) ۱.←**، ۲. خروزه باغ /xarvezə -bāq/؛ ب) خروزه باغ /xar vezə-bāq/؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛ ت) خرمزه باغ /xarməzə bāq/؛ اشر) باغ - خربزه /bāqe-xarbezə/؛

خربزه پته/xarbəzə-patə/ (ا.مر) : ۱. نشای خربزه . ۲. بوته‌ی خربزه .

اغر) ←**؛ ب) خربیزه ماریم /xarbizə-mārim/؛ ق) ←**؛ با) خربزه مارین /xarbəzə-mārin/؛ ن) خرمزه پیزا /xarməzə-pizā/؛ ع) خربزه لو /xarbezəh- lu/؛ ت) خرمزه تلک /xarməzətalk/؛

خربزه پزا/xarbəzə-pezā/ (ا.مر) : ۱. نشای خربزه . ۲. بوته‌ی خربزه . **نک** : خربزه پته .

ق) ←**؛ با) ۱. خربزه پرزا /xarbəzə pərzā/، ۲. خربزه پیرزا /xarbəzəpirzā/؛ آ) ←**؛ ن) خربزه پیزا /xarbəzə pizā/؛ ع) خربزه پیزه /xarbəzə-pizeh/؛

خربزه پل/xarbəzə-pal/ (ا.مر) : بوته‌ی خربزه . **نک** : خربزه پته .

اغر) ←**؛ س) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ع) خربزه لو /xarbəzə - lu/؛

خربزه تیم/xarbəzə-tim/ (ا.مر) : تخم خربزه .

اغر) ۱.←**، ۲. خروزه تیم /xarvəzə-tim/؛ ب) خروزه تیم /xarvəzətim/؛ س) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) خرمزه تیم /xarməzə tim/؛ ع) ←**؛ قص) ←**؛ ت) خرمزه تخم /xarməzə toxm/؛

خربزه چال/xarbozə-čāl/ (ا.مک) : از توابع دهستان کلاردشت چالوس .

خربزه رسه/xarbəzə-resə/ (ا.مر) : رشته های لزجی که تخم هایِ خربزه را به هم متّصل می‌کند .

اغر) ←**؛ ب) ←**؛ ق) ←**؛ با) خربزه رسه /xarbəzə rəsə/؛ آ) ←(با)؛ ن) ۱.←**، ۲. خرمزه رسه /xarməzə resə/؛ ع) خربزه روده /xarbəzə-rudə/؛ قص) خربزه رزه /xarbəzə-rəzə/؛

خربزه روده/xarbəzə-rudə/ (ا.مر) : رشته ای که تخم‌های خربزه را در داخل آن به هم وصل می‌کند . **نک** : خربزه رسه - اغلات .

اغر) خربزه رسه /xarbezə resə/؛ ب) ←(اغر)؛ با) ←(اغر)؛ آ) ←**؛ ع) ←**؛ ت) ←**؛

خربزه کال پت/xarbəzə-kāl-pat/ (ا.مر) : خربزه‌ی نارس . **نک** : خربزه قل .

اغر) ۱.←**، ۲. کال پت خربزه /kāl-pat-xarbezə/؛ ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) کالک /kālek/؛ با) ←(ق)؛ آ) ←**؛ ن) خرمزه کالک /xarməzə kālak/؛ ع) خربزه کالک /xarbəzə-kālak/؛

خربزه کالک/xarbəzə-kālak/ (ا.مر) : خربزه‌ی نارس . **نک** : خربزه تل .

اغر) ←**؛ ب) ۱.←**، ۲.←(اغر)؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) خرمزه کالک /xarməzə kālak/؛ ع) ←**؛ اشر) کالک /kālak/؛

خربزه کلون/xarbəza kalon/ (ا.مر) : خربزه‌ی نارس .
نک : خربزه تل .
س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) خربزه کالون /xarbəza-kālun/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) خرمزه کالک /xarməza kālak/ ؛ ع) خربزه کالک /xar bezə kālak/ ؛

خربزه کله/xarbəza-kələ/ (ا.مر) : ۱. محلّ نشای خربزه . ۲. بوته‌ی خربزه . **نک** : خربزه پته .
اغر) خروزه پته /xarvezə pətə/ ؛ ب) خربیزه کله /xar bizə kələ/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) خربزه کله /xar-bezə-kalə/ ؛ قص) خرمزه کله /xarməzə kalə/ ؛ ت) ←* ؛

خربزه لو/xarbəzə-lu/ (ا.مر) : بوته‌ی خربزه . **نک** : خربزه پته .
اغر) خروزه پته /xarvezə-pətə/ ؛ ب) خروزه – لم /xarvezə-lam/ ؛ ق) ۱. ←* ، ۲. ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ ن) ۱. ←* ، ۲. خرمزه لو /xarməzə lu/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ گ) خربزه لو /xarbazə-lu/ ؛

خربزه ماریم/xarbəzə-mārim/ (ا.مر) : بوته و ساقه‌ی رونده‌ی خربزه . **نک** : خربزه‌ی پته .
اغر) خروزه پته /xarvezə-pətə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خروزه مارین /xar vəzə mārin/ ؛ با) ۱. ←* ، ۲. خربزه مارین /xarbəzə-mārin/ ؛ آ) خربزه مارین /xarbəzə- mārə/ ؛ ن) خرمزه ماره /xarməzə-mārə/ ؛ ع) خربزه لو /xarbəzə- lu/ ؛ قص) خربزه مالین /xarbəzə-mālin/ ؛

خربزه تل/xarbezə-təl/ (ا.مر) : خربزه‌ی نارس .
ب) تله خربیزه /talə-xarbizə/ ؛ ق) ←* ؛ با) تل خربزه /talə-xarbəzə/ ؛ آ) ←* ؛ ن) خربزه کال /xar-bəzə-kāl/ ؛ ع) خربزه کالک /xarbəzə- kālak/ ؛

خر بمرد/xar-bamərd/ (ا.مک) : ۱. نام مرتعی در حوزه کار مزد سوادکوه . ۲. نام سابق روستایی در بخش میان دورود ساری .

خربن/xarban/ (ا.مک) : نام مرتعی در پرتاس لفور .

خربنو/xar-banu/ (ا) : نوعی گنجشک که به طور معمول هفت تخم می گذارد که یکی از آنان بلبل است.
نک : خرپنو .
س) خرپنو /xar-peno/ ؛ ق) خرپنو /xar penu/ ؛ با) خر پلّه /xarpəllə/ ؛

خربون کا/xarbun - kā/ (ا.مر) :
از انواع بازی های بومی است . در این بازی تعداد بازیکنان ده نفرند و به حکم قرعه یک نفر از آن‌ها به عنوان خر و یک نفر به عنوان خرکچی انتخاب می‌شود . در وسط زمین بازی دایره‌ای رسم کنند. خر به داخل این دایره می‌رود و خرکچی بیرون از دایره می ایستد. سایر بازیکنان سعی می‌کنند بر پشت خرسوار شوند، امّا خربان یا خرچکی مانع آن‌ها می‌شود . کسی که در حین سوار شدن، توسّط پای خرکچی مورد ضربه قرار گیرد، و یا موقع سواری گرفتن از خر، پایش با زمین تماس حاصل کند بازنده شده، در جای خر قرار گرفته و به جای خر اجرای نقش می‌کند و خربان نیز جایش عوض می‌شود.

خربیزه/xarbizə/ (ا) : خربزه . **نک** : خروزه .
ب) ←* ؛ گ) خربزه /xar-bazə/ ؛

خربیزه – تغ/xarbizə- taq/ (ا.مر) : بوته‌ی خربزه . **نک** : خربزه پته .
اغر) خروزه تغ /xarvezə-taq/ ؛ ب) ←* ؛ س) خربزه تغ /xarbezə-taq/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) خربزه تغ /xarbəzə-teq/ ؛ ن) خرمزه ماره /xarməzə-mārə/ ؛

خربیس/xarbis/ (ا.مر) : نوعی بازی محلّی .
ن) ←* ؛

خربیس – کا/xar-bis-kā/ (ا.مر) : نوعی بازی محلّی .
نک: خربیس .
ن) ←* ؛

خرپا/xarpā/ (ا.مر) : چوب بندی روی سقف که چوب‌های زیر شیروانی به آن‌ها تکیه دارند .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خرپات/xərpāt/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهاردانگه‌ی سورتچی ساری .

خرپاس/xarpās/ (ا.مر) : گوه–گوه‌ی بزرگ . **نک** : پاس .
اغر) ۱. ←* ، ۲. پاس /pās/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) پاس

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

/pās/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ قص) ←(س) ؛

خرپشت/xar pəšt/ (ا.مر) : سیاه کولی که نوعی ماهی است .

خر - پل/xar - pəl/ (ا.مر) : چوب نازکی در نخ ریسی که نورد (navard) را نگه می دارد .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

خرپنبه/xar - panbə/ (ا.مر) : پنبه‌ی وحشی- گیاهی خود رو با برگ هایی شبیه پنبه .

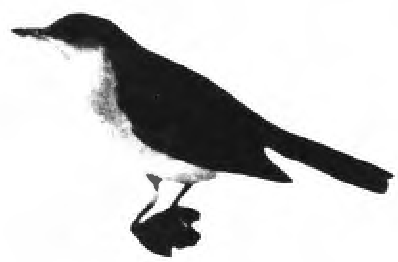
با) ←** ؛

خرپنو/xarpəno/ (ا.مر) : بلبل کر . **نک**: خرپنو.

با) ←** ؛

خرپنو/xarpənu/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. کنایه از: آدم بیخود و بی مصرف . ۲. گیاهی است که در کوهستان روید . ۳. کر- ناشنوا . ۴. بلبل کر .

ب) خر- پنو /xar-pəno/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) خرپله /xar-pələ/ ؛

خرپنو

خر - پنو/xar-pəno/ (ص.مر) : کسی که با خر بار را جا به جا کند .

ق) ←** ؛ ن) ←** ؛

خرپه/xar - pə/ (ا.مر) : ۱. شنبلیله . ۲. علف قناری .

با) ←** ؛ آ) فلوه /fəlvə/ ؛ ع) خلفه /xolfə/ ؛ ت) خلفه /xolfe/ ؛

خُرتاب/xortāb/ (ا.مک/ا.مر) : ۱. نام مرتعی درآمل . ۲. مکان آفتاب گیر .

ع) خوردیم /xor-dim/ ؛

خرتاب - روبار/xortāb-rubār/ (ا.مک) : روستایی از دهستان لاویج واقع در منطقه ی نوشهر .

خرتاب گلن/xortāb-gəlan/ (ا.مک) : نام مرتعی درآمل .

خر - تب/xar-tab/ (ص.مر) : کنایه از: کلفت-ضخیم .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

خرت بکاردن/xərt-bakārdən/ (مص.مر) : صدایی که در اثر کشیدن اجسام بر زمین بلند شود .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) خارت بکردن /xārt bakərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خرت - بکردن /xərt-bakərdan/ ؛ ن) خرت هاکردن /xərt-hākərdan/ ؛ قص) خرت بکاردن /xərt bakārdan/ ؛

خرتچه/xartčə/ (ا) : حشره‌ی غریب گز . **نک** : خچّه .

ق) ۱.←** ، ۲. خچّه /xaččə/ ؛ با) کرچه /karčə/ ؛

خرت خرت/xərt-xərt/ (ا.صو) : ۱. صدای جویدن چیزی . ۲. صدای کشیدن چیزی بر روی زمین .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) خارت خارت /xārt - xārt/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

خرتک/xərtək/ (ا) : ۱. بیخ گلو-نای- خرخره . ۲. هر حیوانی که پوزه‌ی آن کلفت و دراز باشد . **نک** : پنّون .

اغر) ۱.←** ، ۲. خرتیک /xərtik/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ۱.←** ، ۲. خرلوچه /xar-ločə/ ؛ آ) ←** ؛ ع) خرتک /xarə-tek/ ؛ قص) خرتک /xərtak/ ؛ اشر) خرتک /xer-tak/ ؛

خرتِه کش هکاردن/xərte-kaš-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. چیزی را روی زمین کشاندن . ۲. کسی را به زور به دنبال خود کشیدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ اشر) خرته - کش- هاکوئردن /xerte kaš hākoərdən/ ؛

خرتله/čərtələ/ (ص) : خپله-کوتاه قد . **نک** : تلخن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛

خر تمبل/xərtambel/ (ص.مر) : ۱. کنایه از: چاق و تنبل .

اغر) غاردمبل /qārdambel/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. غردمبل

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

/qordambəl/ ؛ س) خرتمبل /xar tambel/ ؛ ق) ←(س) ؛
با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خر تمّل /xar tammal/ ؛

خرتمبه/xərtəmba/ (ص.مر) : خیلی چاق . **نک**: خرتمبل.
ب) ←* ؛ ق) خر تمبل /xartambəl/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) خرتمّل /xar tammal/ ؛

خر - تمش/xar - taməš/ (ا.مر) : نوعی تمشک درشت دانه .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

خرتمّل/xar tammal/ (ص.مر) : خیلی تنبل و تن پرور . **نک** : خر تمبل .
آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خرتنگ/xərtang/ (ا.مر) : حلقوم . **نک** : خرتیک .
ن) ←* ؛

خرتو/xerto/ (ا.مر/ا.مک) : ۱. مکان و موقّعیت آفتاب گیر . ۲. آفتاب گرفته . ۳. نام مرتعی در پرتاس سوادکوه . **نک** : افتاب دیم .
ب) کارسو /kār-su/ ؛ س) خریم /xerim/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. خردیم /xərdim/ ؛ ع) خوردیم /xordim/ ؛ ت) ←(ع) ؛ |ک) خورته /xortə/ ؛

خرتو/xərtu/ (ا.مک) : نام آبادی‌ای از دهستان فیروزکوه .

خرت و پرت/xərtopərt/ (ا.مر) : بی ارزش –کم بها . **نک** : چسک پسک .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خرت پرت /xerte-pert/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

خرتوسی/xar tusi/ (ا.مک) : نام آبادی از دهستان سجارود بابل .

خرته/xortə/ (ا.مر) : مکان آفتاب خور– منطقه‌ی آفتابگیر. **نک**: خور تاب – تاور .

خرت هاکردن/xərt-hākərdan/ (مص.مر) : خرناس کشیدن به هنگام خواب . **نک** : خرت بکردن .
ن) ←* ؛

خرته - پاش/xərtə-pāš/ (ا.مص) : ۱. ریخت و پاش . ۲. اسباب و اثاثیه . **نک** : اجقلی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ریخته پاش /rixtə -pāš/ ؛ اشر) رخته–پاش /rexte-pāš/ ؛

خرته خالی/xərt-e-xāli/ (ص) : خالی .
آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خرته - کارت/xərtə-kārt/ (ق) : به سرعت– به تندی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

خرت - هکاردن/xərt-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. بریدن . ۲. صدای کشیدن چیزی بر زمین . **نک** : بوریین .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) خرت هاکردن /xərt hākərdan/ ؛ اشر) خرت – برببند /xert - barbind/ ؛

خرته - کش/xərtə- kaš/ (ا.مص) : ۱. کشیدن چیزی روی زمین . ۲. به زور کسی را به دنبال خود کشیدن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) خرته - کش - ها کئردن /xerte-kaš-hākoərdən/ ؛

خرتیک/xərtik/ (ا.مر) : نای - حنجره– بیخ گلو . **نک** : خرتنگ .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) قرتیگ /qərtig/ ؛ آ) ←* ؛ ن) خرتنگ /xərtang/ ؛ ت) خر /xər/ ؛

خرتیکّا/xar tikkā/ (ا.مر) : پرنده‌ای بزرگتر از توکا با گردنی سیاه رنگ.
با) ۱.←* ، ۲. رشتی تیکّا /rašti - tikkā/ ؛ آ) ←* ؛

خرج/xərj/ (ا) : ۱. هزینه–خرج . ۲. کنایه از مخارج عروسی.
اغر) خرج /xarj/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛ |ک) ←(اغر) ؛

خرج/xərj/ (ا.مک) : نام روستایی در حوزه‌ی خانقا پی سوادکوه .

خرج بار/xarjə- bār/ (ا.مر) : هزینه‌ی ضیافت عروسی و جشن مربوط به آن که داماد آن را پرداخت کند .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ |ک)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، آ) آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

خوردن بار /xordan-bār/ ؛

خرج بزوئن/xarje-bazoən/ (مص.مر) : ضرر زدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرج دینگوئن /xarj-dinguən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ قص) خـرج دمبدائـن /xarj-dembədāan/ ؛

خرجزجز/xar-joz-joz/ (ا.مر) : نوعی بازی محلّی در سواد کوه .

ق) ←* ؛ با) خرک جز مز /xarək-juz-muz/ ؛

خرجستنک/xar jestənək/ (ا.مر) :

از انواع بازی های رایج در منطقه که در فارسی خرک نامیده می‌شود . این بازی پسرانه است و تعداد نفرات آن از سه نفر بیشتر است. روش اجرای این بازی به این شکل است که یکی از بچّه ها خم شده، دستهایش را بالای زانو قرار می دهد. بازیکن دیگر از دور دویده و وقتی به بازیکنی که خم شده رسید، دو کف دست را بر پشتش او قرارداده و پاهایش را از طرفین باز کرده، با فشار دستها، تنه اش را بالا می‌کشد و پاها را از سر و باسن او عبور داده، روی به طرف دیگر روی زمین جست می زند. سپس نفرات بعد به همین ترتیب بازی را ادامه می‌دهند. بعد از آخرین بازیکن، نوبت به نفر اول می‌رسد. او نیز به همین روش از روی بازیکنان را پشت سر می گذارد. اگر مهارت بازیکنی بیشتر باشد، افراد ارتفاع بیشتری به خود می‌گیرند و به این ترتیب ارتفاع پرش زیاد می‌شود . این بازی بسیار شادی آور و پر جنب و جوش است. اگر بازیکنی نتواند بپرد و در حین پریدن بر زمین بیفتد از دور بازی کنار می‌رود.

خر - جسدنک/xar-jesdənak/ (ا.مر) : نوعی بازی محلّی درکتول و استرآباد . نک : سربپّری کا - خرجستنک .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خرجو/xar-ju/ (ا.مر) : ۱. جـوی خـودرو . ۲. آزادی عمل موقّت در برخی بازی های محلّی .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛

خرجو/xarjo/ (ا.مر) : گیاهی وحشی شبیه هویج .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

خرج ورینی/xarj-vərini/ (ا.مـر) : جلسه‌ای که جهت تعیین مخارج و مهریّه‌ی عروس برگزار شود.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خرج ببین /xarj-babəyan/ ؛ ت) خرج و بینی /xarjvabini/ ؛ آک) صورت هاگیری /surat-hāgiri/ ؛

خر - جوز - بـوز - کـا/xar-juz-buz-kā/ (ا.مـر) : نوعی بازی محلّی . نک : خربیس کا .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

خرجو هدائن/xar-ju-hədāan/ (مص.مر) : ۱. جو دادن بـه خر . ۲. کنایه از: پذیرایی بیهوده و مخارج بیهوده – ول خرجی .

اغـر) ←* ؛ س) خرجـو هدائـن /xar-jo-hedāən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خرجو ها دائـن /xar jo - hādāan/ ؛ ع) خرجـو هـا دان /xarə jow hādān/ ؛ قـص) ←(ن) ؛

خرجی/xarji/ (ا) : پول و خوراک سالانه‌ای که دامـداران بزرگ به چوپان‌ها پرداخت نمایند.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ آک) ←* ؛

خرجی بار/xarji-bār/ (ا.مـر) : هزینـه‌ی خـوراک -خـرج آشپزخانه‌ی خانواده‌ی عروس به هنگام عروسی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرج بار /xarjə-bār/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(س) ؛ قـص) ←(س) ؛ آک) خوردن بار /xordan -bār/ ؛

خرجی کلا/xarji-kəlā/ (ا.مک) : از توابـع دهسـتان لالـه آباد بابل .

خرجین/xərjin/ (ا) : توبره‌ای دوطرفه که برپشـت چهار پایان گذارند . نک : جانتی خارجین .

اغر) خارجین /xārjin/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خرجین /xorjin/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خترجین /xoər-jin/ ؛

خرجیـن بـار/xərjin bār/ (ا.مـر) : مقـدار بـاری کـه در خورجین جای می‌گیرد . نک : خارجین بار .

اغر) خارجین بار /xārjin bār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خرجین بار /xor jin bār/ ؛

خرجین هاله/xorjin-hālə/ (ا.مر) :

از انواع بازی های بومی است. این بازی مربوط به شب های حنابندان، عروسی و شب نشینی‌های مردم کوه نشین و کشاورزان است. یک نفر به صورت چمباتمه می‌نشیند . در دو طرف او، دو نفر دراز کشیده، هر کدام به پشت می‌خوابند و پاهایشان را بر پشت او قرار می‌دهند. هر کدام از این دو، دست‌هایشان را دراز کرده با یک دست یک پای خود و با دست دیگر پای بازیکن آن طرف را محکم می چسبد، و به صورت خورجین در می آیند. نفر وسط خورجین را بلند کرده سعی می‌کند به آرامی برخیزد و روی پاهایش بایستد. در عین حال خورجین هم سعی می‌کند کنترلش را از دست ندهد و از هم باز نشود. آن‌گاه بازیگر اصلی خورجین را در میان جمعیّت می گرداند.

خرچ/xərč/ (ا.مک) : از توابع دهستان خانقا پی سواد کوه.

خرچنگ/xarčang/ (ا) : خرچنگ .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خرچنگ /xarčəng/ ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←* ؛ پ) کرچنک /karčang/ ؛

خرچنگ/xarčang/ (ا.مک) : روستایی از توابع دهستان کلیجان رستاق ساری .

خرخا/xerxā/ (ص.فا) : کسی که خیر دیگران را بخواهد .
اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛

خرخر/xor-xor/ (ا.مر) : لولو که موجودی خیالی جهت ترساندن کودکان است .
اغر) ۱.←* ، ۲. لولو - خرخر /lulu-xorxor/ ؛ س) لولو خرخر /lu lu xor xor/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) لولو خرخره /lulu-xor-xorə/ ؛

خرخر/xər-xər/ (ا.مر) : جادّه‌ی شوسه . **نک** : ختّه ترق .
آ) ←* ؛

خرخر/xər-xər/ (ا.مر/ا.صو) : خُرناس .
اغر) ۱.←* ، ۲. خُرخُر /xor-xor/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خرناشه /xornāšə/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خرخر /xor xor/ ؛

خرخرو/xar-xaru/ (ا.مر) : کرّه خر .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خروک /xoruk/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ۱. خر کره /xar kərə/ ، ۲. خرکروک /xar kəruk/ ؛ ع) خر کره /xar korrə/ ؛ قص) خرکاروک /xar kāruk/ ؛ ت) ←(ع) ؛

خرخرو/xər-xəru/ (ص.نس) : نک : خرخری .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرخری /xər-xəri/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) خرخرن /xərxərən/ ؛

خرخره/xər-xərə/ (ا) : نای .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خر /xer/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خرخر هکاردن/xər-xər-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. به کار غیر طبیعی دست زدن . ۲. خرخر کردن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خر خر ها کردن /xər-xər-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) خر خرهکردن /xər-xər-hakərdan/ ؛ ن) خرخر ها کردن /xər xər-hākərdan/ ؛ ع) ←* ؛

خرخری/xər-xəry/ (ص.نس) : کسی که خرویف می‌کند. **نک** : خرخرو .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خرخو/xar-xo/ (ص.مر) : کنایه از: پر خواب .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خره خاب /xarə-xāb/ ؛ اشر) ←* ؛

خرد – او/xerd – o/ (ا.مر) : آب خوردنی . **نک** : بخاردن اُ – خاردن او .
ب) بخاردن – او /bəxārdən-o/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. خردن – او /xərdən -u/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. خردنی – او /xərdəni-u/ ، ۲. خش – او /xəš-u/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خردن او - /xordan ow/ ؛ قص) بخردنی اُ /baxardani - o/ ؛ ت) خورد نو /xordənow/ ؛ اشر) اُ- بخثردن /o-baxoərden/ ؛

خرد بی یی/xord-biei/ (ق.ز) : زمان کودکی و خردسالی دوران طفولیت .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) خوردکی /xurdəki/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خوردکی /xordeki/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) خورده بی /xurdəbi/ ؛ اشر) خوردکی /xurdaki/ ؛

خرد- چله/xord –čelə/ (ا.مر) : چلّه‌ی کوچک- چهل روز اول زمستان . **نک** : خورد چلّه .

اغر) خورد- چلّه /xurd -čəllə/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) کوچه چلّه /kučə-čelləh/ ؛ قص) کچیک چلّه /kečik-čəllə/ ؛ اشر) خورده – چلّه /xurde – čellə/ ؛

خرد خار/xerd – xār/ (ا.مر) : ظرفی چوبی که برای ساختن آن بیشتر از درخت های انجیر و نمدار استفاده کنند و در آن شیر و ماست را با هم آمیخته و مخلوط کنند و به عنوان غذا مورد استفاده قرار دهند .

آ) ← * ؛

خرد - خراک/xərdə-xərāk/ (ا.مر) : خوراکی .

اغر) خارد و خُراک /xārdo-xorāk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) خرد و خوراک /xordo-xorāk/ ؛ قص) خراک /xərāk/ ؛ ت) خورد خوراک /xordə- xorāk/ ؛ اشر) خرده – خراک /xorde-xorāk/ ؛

خرد- رویه/xorde-ruyə/ (ا.مک) : مزرعه ای در شمال شهرستان کردکوی .

اغر) خرد رویه /xurde-ruyə/ ؛

خردشا/xərdešā/ (ص.ل) : خوراکی نوبرانه .

ب) خاراکی /xārāki/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) خردنی شا /xordani -šā/ ؛ ت) خورد شا /xordə šā/ ؛ او) خوشا /xuāšā/ ؛

خر-د کشین/xar-dakešiyən/ (مص.مر) : ۱. آمیزش دادن اسب با خر برای تولید استر . ۲. کنایه از: ویران کردن .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) خر بکشیین /xar-bakšiyən/ ؛ ق) خر – بکشیین /xar -bakəšiyen/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خور- بکشیین /xar-bakšiyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خر بکشیین /xar - bakəšəyan/ ؛

خردکی/xordəki/ (ص.نس) : از کودکی . **نک** : خرد بی بی .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) خردی /xurdi/ ؛ با) ← * ؛ اشر) خوردکی /xurdəki/ ؛

خرده‌له/xarə-delə/ (ا.مر) : میان دو کتف . **نک** : پکول .

ع) ← * ؛

خرده‌له/xordələ/ : حالتی بین هوای ابری و هوای صاف .

ت) ← * ؛

خرد - مار/xorde - mār/ (ا.مر) : نامادری–زن بابا . **نک** : کچیک مار .

اغر) ← * ؛ ب) خورد مار /xurd - mār/ ؛ س) ۱. ← * ، ۲. ←(ب) ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) خورد – مار /xurde-mār/ ؛

خردمرد/xar - damərd/ (ا.مک) : از دهات بابل .

خرد - مردون - سی/xərd -mardun-si/ (ا.مک) : از توابع دهستان بابلسر .

خردن/xərdən/ (مص) : خوردن .

اغر) بخاردن /bəxārdən/ ؛ ب) ۱. ←(اغر) ، ۲. باخاردن /bāxārdən/ ؛ ق) ← * ؛ با) بخردن /baxərdən/ ؛ آ) ← * ؛ ع) خردن /xordan/ ؛ قص) بخردن /baxərdan/ ؛ ت) خردن /xordən/ ؛ اشر) خئردن /xoər-dan/ ؛ پ) خورتن /xvar tan/ ؛

خردنی/xərdeni/ (ص.ل) : خوردنی . **نک** : خارا – خارده.

اغر) خاردنی /xārdəni/ ؛ ب) ۱. ←(اغر) ، ۲. خاردنین /xārdənin/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) خردنی /xordani/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) خوردنین /xordənin/ ؛ او) خارنتی /xvarənti/ ؛

خردنی او/xərdəni u/ : آب خوردن – آب آشامیدنی.

ب) خاردن او /xārdən - o/ ؛ با) ← * ؛ | گ) خوردن او /xordan- ow/ ؛

خرد و خرش/xərd-o-xərəš/ (ا.مر) : خوراک و خورشت . **نک** : خارد خارشی .

با) ← * ؛ ن) ← * ؛ ت) خرد خراک /xordə xorāk/ ؛

خر دوستن/xar-davəstən/ (مص.مر) : ۱. حمل بار با کمک دو چوب بلند و با تمهیدی ویژه . ۲. کنایه از: جای مرتبی را به هم ریختن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) خرد وسّن /xar davəssan/ ؛ قص) ←(ن) ؛

خردون - کلا/xərdun-kəlā/ (ا.مک) : از توابــع دهســتان جلال ازرک جنوبی بابل .

خرده/xərdə/ (ا) : خوراکی–خوردنی . **نک** : خارده .

ب) خـارده /xārdə/ ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ن) خردنــی /xədəni/ ؛ ع) خراکــی /xorāki/ ؛ ت) خوردنیــــن /xordənin/ ؛

خرده - پول/xordə-pul/ (ا.مر) : پول خرد–سکّه . **نـک** : پول خرد .

اغر) ١.←** ، ٢. رزه پـول /reze-pul/ ؛ ب) رزه – پــول /rezə- pul/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ١. رزه پیل /rəzə pil/ ، ٢. خرده پیل /xərdə-pil/ ؛ آ) خورده پــول /xurdə-pul/ ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←** ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←** ؛

خرده - خار/xərdə-xār/ (ا.مر) : تشتکی چوبی که بــرای غذا خوردن دامداران مـورد اسـتفاده قـرار مـی‌گیـرد – لاوک .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) لاک /lāk/ ؛

خرد - هدائن/xərd -hədāən/ (مص) : خوراندن .

ب) خارد – هدائن /xārd -hədāən/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) خرد هــا دائـن /xərd hādāan/ ؛ ع) بخرانین /baxorāneyan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خـرد هـدن /xord hadan/ ؛ پ) خورنیدن /xūarənidan/ ؛

خردیک/xordik/ (ص.نس) : کوچولو .

اغر) ←** ؛ ب) خوردیک /xurdik/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ اشر) خور – دو /xurdu/ ؛

خردیم/xərdim/ (ا.مک) : ١. از توابع دهستان بندپی بـابل ٢. روبه آفتاب **نک**: خریم، خردیم .

خردیم/xər-dim/ (ا.مر) : رو به آفتــاب–آفتـاب گیــر – در پرتو آفتاب . **نک** : افتادیمه .

ب) ←** ؛ ق) خریــم /xerim/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) خردیم /xordim/ ؛ ت) ←(ع) ؛ افتودیمه/aftow-dimə

خردیم/xardim/ (ا.مک) : نام آبادی از دهستان سجارود بابل .

خردینیک/xordinik/ (ص.نس) : بسیار کـوچـک . **نـک** : پروشک .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ آ) ←** ؛

خر - رچ/xar- rač/ (ا.مر) : ١. مسیری که خرها در جنـگل از آن می گذرند . ٢. کنایه از: ردپای افرادی خاص کـه در مقام تحقیر گفته شود .

اغر) ١.←** ، ٢. خر رج /xar raj/ ؛ ب) خر – رج /xar -raj/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←** ؛ بـــا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) رچه – خر /rače - xar/ ؛

خر - رو/xar - ro/ (ا.مر) : گذرگاه خر–مسیر عبـور الاغ . **نک** : خر رج .

اغر) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

خرزا/xər-zā/ (ا.مر) : خواهر زاده .

اغر) خارزا /xār zā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ١. خر زا /xor zā/ ، ٢. خـاخرزا /xāxor-zā/ ؛ قص) ←** ؛ ت) خاخرزا /xāxər zā/ ؛ اشر) خـئرزا /xoar -zā/ ؛

خر - زهله/xar -zahlə/ (ا.مر) : گیاه خر زهره . **نک** : تل .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) خر زهــره /xar - zahrə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) خر زهله /xar zahle/ ؛

خرس – اشکن/xərs –əskən/ (ا.مر) : فنی در کشتی بومی لوچوکه بـر اساس آن حریـف پنجـه در کمـر حریـف افکنده و سعی در خم کردن کمــر حریـف می‌نمـاید.– کمر شکن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) خـرس – اشـکن /xers - eškən/ ؛ ت) خـــش درشکن هکردن /xaš dərəskən ha kərdən/ ؛

خـرس - اشـــکن - هکــاردن/xərs -əškən-həkārdən/ (مص.مر) : اجرای فنّ خـرس اشـکن . **نـک** : خـرس اشکن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛

خرس بن/xərse- bon/ (ص.فا) : خرس بان –خرس باز .

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

کسی که جهت سرگرم کردن مردم خرس رقصاند. لوطی عنتری **نک** : خرس بان .

ب) خرس ون /xərs - von/ ؛ ق) خرس بون /xers bun/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) خرس وون /xərs vun/ ؛ ع) ۱.*← ، ۲. خرس بن /xərsə - bon/ ؛

خرس - پوس/xərse - pus/ (ا.مر) : ۱. پوست خرس . ۲. کنایه از: انسان پوست کلفت و مقاوم .

اغر) *← ؛ ب) *← ؛ س) خرس پوست /xersə-pust/ ؛ ق) *← ؛ با) *← ؛ ن) *← ؛ ع) خرس - پوس /xersə pous/ ؛ قص) *← ؛

خرس - پی/xərse-pi/ (ا.مر) : چربی خرس که بنابرتجارب طبّ سنتی، خواصّ دارویی دارد .

اغر) *← ؛ ب) *← ؛ س) *← ؛ ق) *← ؛ با) *← ؛ ن) *← ؛ ع) ۱. خرس - پی /xersə - pi/ ، ۲. خرس پی /xərse-pi/ ؛ اشر) *← ؛

خرس - جل/xərse- jəl/ (ص.مر) : ۱.کنایه از :چاقی بی رویّه .۲. درشت اندام و چاق . **نک** : اش .

اغر) *← ؛

خر سر - پوت/xar – sar-put/ (ا.مر) : اسپله–ماهی درشت اندام خزری با سری بزرگ . **نک** : اسپلی .

س) *← ؛ ت) *← ؛ با) *← ؛

با) *← ؛

خر - سر - موسی/xar-sar-mousā/ (ا.مر) : ماهی کوچک اندام آب شیرین که شبیه اسپله یا اسپیلی است . **نک**: اسپیلی

ع) *← ؛

خرسک/xərsək/ (ا) : ۱. گلیم پشمی کوچک– نوعی قالی کم ارزش . ۲. جامه‌ی کلفت و کهنه . ۳. کرّه‌ی خر .

اغر) *← ؛ ب) *← ؛ س) *← ؛ ق) *← ؛ با) *← ؛ آ) *← ؛ ن) خرسک /xərsak/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) خرسک /xersak/ ؛

خرسک/xərsek/ (ا) : گبّه .

س) *← ؛

خرس - کاله/xərs - kālə/ (ا.مر) : بچّه خرس . **نک** : اش کله .

اغر) ۱.*← ، ۲. خرس - کاته /xərs -kātə/ ؛ ب) ۱.*← ، ۲. خرس - کته /xərs - kotə/ ؛ س) خرس کله /xərsə- kələ/ ؛ با) خرس کله /xərsə - kələ/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) خرس کله /xərs kələ/ ؛ ع) خرس کته /xərs- kote/ ؛ قص) خرس کته /xərs - kətə/ ؛ ت) خرس - کته /xers - kotə/ ؛ اشر) ۱.←(ت) ، ۲. خرس - کتله /xərs -koelə/ ؛

خرس کته/xərs kətə/ (ا.مر) : توله‌ی خرس . **نک** : خرس کاله .

ن) *← ؛

خرس کله/xərs kələ/ (ا.مر) : بچّه خرس . **نک** : خرس کاله - خرس کته .

ن) *← ؛

خرس - کندا/xərs - kendā/ (ا.مر) : نان خمیری که خوب پخته نشده باشد .

ب) *← ؛

خرس - کین/xərse-kin/ (ص.مر) : باسن کلفت– کون کلفت . **نک** : کته موس .

اغر) *← ؛ ب) *← ؛ س) خرس کینگ /xersə - king/ ؛ ق) خرس - کینگ /xərse - king/ ؛ با) خرسه - کنگ /xərsə- kəng/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱.←(ق) ، ۲. خرس موس /xərs mus/ ؛ ع) ۱.*← ، ۲. خرس موس /xərs mus/ ؛ ت) ←(ع) ؛

خرس - گانده/xars-gāndə/ (ص.مر) : نانی که خمیر آن خوب نپخته باشد . **نک** : خرس کندا .

ب) *← ؛ با) *← ؛

خرس - گوشی/xərs- guši/ (ا.مک) : همان قصر «کشه» است به معنای دامنه‌ی قصر که منطقه و مزرعه ای در جنوب غربی کردکوی می باشد .

اغر) *← ؛

خرس - لش/xərsə – laš/ (ص.مر) : کنایه از: چاقی بی رویّه –درشت اندام و چاق . **نک** : اش .

اغر) *← ؛ با) *← ؛ ن) *← ؛ قص) *← ؛

خرس موس/xərsə-mus/ (ص.مر) : کنایه از: باسن بزرگ

و چاق .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) خش موس /xašə mus/ ؛

خر – سوار – هکاردن/xar-səvār-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: رسوا کردن کسی . ۲. بازیچه قرار دادن کسی . این اصطلاح برگرفته از رسمی تنبیهی در گذشته است که براساس آن گناهکاران را با کلاهی مخصوص و به صورت وارونه برخر سوار کرده و بر گرداگرد شهر می‌چرخاندند.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) خر سوار ها کردن /xar səvār hākərdən/ ؛ ن) خر سوار ها کردن /xar səvār hākərdan/ ؛ ع) ←** ؛

خرسواری/xar-səvāry/ :

از انواع بازی های بومی است. در این بازی، بازی‌کنان به دو دسته‌ی ده نفره تقسیم می‌شوند. پس از قرعه کشی گروه اول (شروع کننده‌ی بازی) انتخاب می‌شود . دسته ی دوم «خر» و دسته‌ی اول «سوار» نامیده می‌شوند. دسته ی خر مقابل دیواری ایستاده، نفر اول دستهایش را به دیوار می چسباند و دیگران کمر بازیکن جلویی را می‌گیرند. به این ترتیب به صورت پل در می‌آیند. دسته‌ی «سوار» به ترتیب از فاصله ی حدود ده تا پانزده متری دویده و با پریدن از پشت ردیف بازی‌کنان، خود را به قسمتی از پل می رسانند که نزدیک به دیوار است. وقتی که آخرین بازیکن پرید و بر پشت خر نشست این شعر را می خواند: ارکون، نر کون، نرّه خر گردکون، گردی گردی پانزده ، میخ کلی (کلید) شانزده ، خر بمرده (مرده) چند روزه؟ – هفت روزه، هفت روزه، و با نفسی ممتد «زو» می کشد و در عین حال مواظب یارانش نیز هست. اگر کسی از آنان در آستانه‌ی افتادن باشد، یا که احتمال برود نوک پایش به زمین برخورد خواهد کرد، زو کشیدن را قطع می‌کند وهمگی از خر ها پیاده می‌شوند و بازی ادامه پیدا می‌کند. اگر پای یکی از بازیکنان سواره، به زمین برسد و یا از پشت بازیکنان دسته‌ی اوّل بیفتد، جای دسته ها عوض شده، و بازی ادامه می یابد. این بازی شبیه بازی «خرک جوز موز» است نگاه شود به : خرک جوز – موز.

خرش/xərəš/ (ا) : ۱. خورشت . ۲. حاشیه – کناره‌ی باریک هر چیز به ویژه زمین و پارچه . **نک** : خارش .

اغر) خارش /xārəš/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) خرش /xoroš/ ؛ قص) ←** ؛ ت) خورش /xurəš/ ؛ اشر) خرش /xorəš/ ؛ او) خوارت /xuāret/ ؛

خرش – او/xereš - u/ (ا.مر) : آب خورشت .

اغر) خارش – او /xārəš-o/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) خرش او /xoreš - ow/ ؛ ت) خورش او /xorəšow/ ؛ اشر) ا– خرش /o-xoreš/ ؛

خرش ها کردن/xərəš-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. صرفه جویی کن . ۲. خورشت درست کردن . **نک** : خارشک کاردن .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛

خرش هاکن/xərəš hākən/ (ف .امر) : ۱. صرفه جویی کن . ۲. خورشت درست کن . **نک** : خارشک کان .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛

خرشی/xərəši/ (ا) : ۱. خورشت–خورشتی . ۲. صرفه جویی در مصرف خورشت و هر نوع غذا .

اغر) خارشی /xārəši/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) خرشی /xoreši/ ؛ قص) ←** ؛ ت) خرشی /xorəši/ ؛ اشر) خرشی /xorši/ ؛

خرشید/xəršid/ (ا) : خورشید–آفتاب .

اغر) ۱. خارشید /xāršid/ ، ۲. خارشد /xāršed/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ۱.←** ، ۲. خرشید /xeršid/ ؛ آ) ←** ؛ ع) خور /xor/ ؛ قص) خرشید /xoršid/ ؛ ت) ←(قص) ؛

خر غلت/xar qalt/ (ا.مص) : ۱. کنایه از: دراز کشیدن کوتاه مدّت برای رفع خستگی . ۲. غلت زدن روی خاک .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ |ک) ←** ؛

خر فس/xar fəs/ (ص.مر) : پر خواب . **نک** : خر فیس .

ن) ←** ؛

خرّفش/xerrefeš/ (ا.مص) : خراشیدن .

اغر) خراش /xərāš/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

خرفنی/xar – fəni/ (ص.مر) : آدمی که بینی اش بزرگ

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

باشد .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) خرفینی /xarfini/ ؛ با) ←** ؛ آ) خرونی /xar vəni/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛

خرفه/xorfə/ (ا) : نوعی سبزی صحرایی که خوراکی است.

اغر) ۱. خالفه /xālfə/ ، ۲. خارفه /xārfə/ ؛ پ) ۱.←(اغر) ، ۲. غالفه /qālfe/ ؛ با) ←** ؛ ن) خلفه /xəlfə/ ؛ ع) خلفه /xolfə/ ؛ ت) ←(ع) ؛

خرفیس/xar-fis/ (ص.مر) : ۱. آدم بد بو . ۲. متکبّر- خود خواه .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) خرفس /xarfəs/ ؛ ع) ←** ؛ اشر) ←** ؛

خرقه/xərqə/ (ا/ص) : لباس پاره . **نک** : پکه پیت .

قص) ←** ؛

خرک/xarək/ :

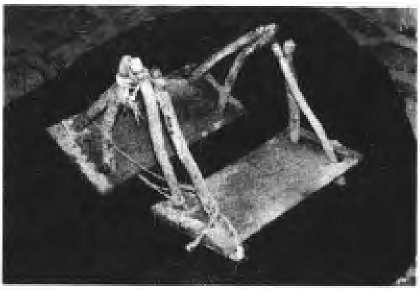
۱. خرک عبارت است از :دو تخته به عرض چهل سانتی متر و به طول پالان اسب یا خرکه چهار گوشه‌ی آن سوراخ است و چهار چوب به ضخامت انگشت شست پا از آن عبور می‌کند. انتهای چوب ها در سوراخ قرار گرفته محکم و از یک طرف به چوبهای دیگر خرک متصل می شوند. دو تخته‌ی خرک، دو طرف حیوان قرار گرفته، برای حمل بارهای سنگین و کم حجم مانند سنگ‌های بزرگ مورد استفاده قرار می‌گیرد. ۲- وسیله ی بارکشی که از دو تخته ساخته شده است . تخته ها به وسیله‌ی طناب یا ساقه‌ی مو و یا چند چوب دیگر به هم متصل هستند.نک : خرگل .

خرک/xarək/ (ا) : ۱. نوعی الّا کلنگ . ۲. محفظه و دانه‌ی میوه . ۳. مورد تمسخر قرار دادن کسی در میان جمع. ۴. داربست زیر تاق .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) خرک /xarak/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←** ؛

خرکار/xar-kār/ (ص.مر) : ۱. پرکار . ۲. کسی که با خر، کرایه کشی کند .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

خرک

خر کاره/xar-kārə/ (ا.مر/ش.ج) : کرّه خر- در مقام توهین گفته می‌شود .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) خرکره /xar - kerə/ ؛ ق) خر کره /xar kərə/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خر کرّه /xar - korrə/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خر کارّه /xar - kārrə/ ؛

خرک به/xarək-beh/ (ا.مر) : ۱. به وحشی . ۲. نوعی به کوچک که انباره‌ی دانه آن به نسبت بزرگتر از میوه است . **نک** : به سنگک .

ع) ۱.←** ، ۲. خرک به /xarak beh/ ؛

خر- کته/xar kotə/ (ا.مر/ش.ج) : ۱. کرّه خر . ۲. نوعی ناسزا .

اغر) کارّه خر /kārrə-xar/ ؛ پ) ۱.←** ، ۲. خرکاته /xar - kātə/ ؛ ق) ←** ؛ با) خرکره /xar-kərə/ ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←** ؛ ت) خر کرّه /xar korrə/ ؛ اشر) خرکارّه /xar - kārrə/ ؛

خرک جز بز/xarəkjoz boz/ (ا.مر) : نوعی بازی . **نک** : خر جز موز .

ق) ۱.←** ، ۲. خرک جزبز /xarek-juz-buz/ ؛ با) ←** ؛

خرک جوز موز/xarak-joz-mowz/ (ا.مر) :

از انواع بازی بومی است. بازیکنان به دو گروه تقسیم می‌شوند و با قرعه کشی (آفتاب وضو یا ماقوتّی) گروهی که باید پل تشکیل دهند معیّن می‌شود . یکی از اعضای این گروه دست به دیوار می‌گذارد و خم می‌شود، نفر بعد کمر او

را گرفته و او نیز خم می شود، به همین ترتیب پلی تشکیل می‌دهند. بازی‌کنان دسته ی شروع کننده، از مسافت چندین متری شروع به دویدن می‌کنند و به ترتیب بر پشت گروه اول می پرند. پرش باید به گونه‌ای انجام گیرد که همه بتوانند به راحتی سوار شوند و جا برای دیگران باقی بماند. وقتی آخرین نفر پرید و سوار شد باید با صدای بلند از یک تا بیست بشمارد. اگر در این فاصله پای کسی با زمین تماس حاصل کند یا بازیکنی بر زمین بیفتد گروه بازنده خواهد شد و نوبت به گروه دیگر می‌رسد.

خرک چی/xarək-či/ (ص.فا) : ۱. چاروادارى که چارپایش خرباشد. ۲. کسی که با بار کشیدن از خر امرار معاش کند.

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* خرک چی /xarak či/ ؛ *ع)* ۱.←** ، ۲.←(ن) ؛ *قص)* ←(ن) ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛

خر کروک/xar kəruk/ (ا.مر) : کرّه خر. **نک** : خر خرو.

ن) ←** ؛

خر - کره/xar-kərə/ (ا.مر) : کرّه خر.

اغر) خرکاره /xar-kārə/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *ن)* ۱.←** ، ۲. خر کره /xar -kərə/ ؛ *ع)* خرکره /xar - korə/ ؛ *ت)* خرکرّه /xar korrə/ ؛ *اشر)* خر کارّه /xar kārrə/ ؛

خر کشت/xar - kešt/ (ا.مک) : کوهی در غرب کوه کینوا که توسط رود الارز از آن جدا شده است. این کوه در هزار جریب بهشهر واقع شده و بلندترین قلّه‌ی آن هزار و نهصد و پنجاه و پنج متر است. . **نک** : کینوا.

خر کل/xar - kel/ (ا.مر) : نوعی گردوی مرغوب که در گردو بازی از آن استفاده می‌شود.

ق) خرکل /xar -kəl/ ؛ *با)* سرکل /sar - kəl/ ؛

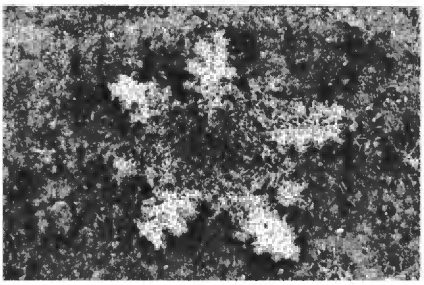
خر کلّه/xar - kallə/ : کنایه از افرادی که سر بزرگ دارند.

ب) ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *گ)* گوکلّه /gow - kallə/ ؛

خر کنقل/xar kanqəl/ (ا.مر) : نوعی کنگر-کنگروحشی. **نک** : خر کنگل.

اغر) ←** ؛ *س)* خرکنگل /xar kangəl/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←(س) ؛ *ع)* خرکنگل /xar kangal/ ؛

خر کنگل/xar kangəl/ (ا.مر) : نوعی کنگر-کنگر وحشی. **نک** : خر کنقل.

خر کنگل

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* خرکنگل /xar kangal/ ؛ *ع)* ←(ن) ؛ *قص)* خرکنگر /xar-kangar/ ؛ *ت)* ←** ؛

خرک نو/xarəkno/ (ا.مک) : نام مرتعی در کجور.

خرکیر/xarkir/ (ص.مر) : اهلیل بزرگ. کنایه از: مردی که آلت تناسلی او بزرگ باشد.

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* خر دول /xar dul/ ؛ *ع)* ←** ؛ *ت)* ←(ن) ؛

خر - گس/xar-ges/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. در هم. ۲. گردن کج. ۳. آسیب دیدگی گردن که کج شدن آن را در پی دارد.

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ول گس /val-ges/ ؛ *ق)* خل گس /xəl ges/ ؛ *با)* ←** ؛

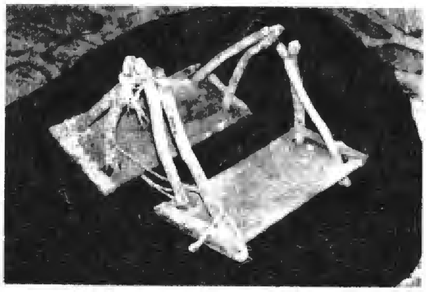
خرگل/xar gel/ (ا.مر) : ۱. سبدی ساخته شده از چوب و تخته که بر پشت اسب بندند و با آن دسته های نشا را در کشت گاه پخش کنند. ۲. صندوقچه هایی که به منظور بارگیری بر پشت حیوان گذارند. محمل. **نک** : خرک.

اغر) خرک /xarək/ ؛ *س)* ←(اغر) ؛ *ق)* ←(اغر) ؛ *با)* ←(اغر) ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *ت)* خر کل /xarəkel/ ؛

خرگوردن/xar-gordon/ (ا.مک) : از مراتع نشتای عباس

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

آباد .

خرگل

خرگوش / xarguš/ (ا.مک) : خرگوش بومی مازندران . نک : خروش.

خرگوش - چر/xarguš-čar/ (ا.مر) : محلّ چرای دسته جمعی خرگوش ها .

اغر) ۱.←* ، ۲. خرگوش - چرا /xar guš -čarā/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛

خرگوش چرک/xarguš - čərək/ (ا.مر) : محلّ چرای دسته جمعی خرگوش ها . **نک** : خرگوش چر .

ب) خرگوش - چر /xarguš-čar/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

خرگوشک/xargušək/ (ا.مر) : ۱. خرگوشک . ۲. خرگوش زمینی که نوعی علف وحشی زرد رنگ و بسیار تلخ مزه است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) خرگوشک /xar-gušak/ ؛

خرلقد/xar - laqəd/ (ا.مر) : لگد خر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خرلو /xar lu/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) خرلقت /xarəlaqet/ ؛ اشر) خرلقد /xar-laqad/ ؛

خر-لمچه/xar-lamčə/ (ص.مر) : کسی که لب برآمده و غیرمتعارف داشته باشد-لب کلفت .

اغر) خر - لوچه /xar-luččə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خرلوچه /xar - lučə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خرلوشه /xar - lušə/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. خرلمچ /xar lamč/ ؛ ع) خرلمچ /xarə - lamč/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

خرگوش

خر- لو/xar - lu/ (ا.مر) : لگد خر . **نک** : خر لقد .

اغر) خر - لقد /xar - laqəd/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خر لو /xar lu/ ؛ ع) ۱.←* ، ۲. خر لو /xarə- lou/ ؛ ت) خر لقت /xarə-laqət/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

خر لوچّه/xar –luččə/ (ص.مر) : کسی که از لبی کلفت و بی‌قواره برخوردار باشد. **نک** : خرلمچه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خر - لوشه /xar - lušə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خر لوشه /xarə- lošə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) خر لمچ /xarə lamč/ ؛ اشر) ←*؛

خرله/xarlə/ (ا/ص.مر) : ۱. تفنگ سر پر دهن گشاد . ۲. هر چیز نامتناسب و غیر شکیل .

ع) ۱.←* ، ۲. خرله /xarələ/ ؛

خرم/xərəm/ (ا.مص) : خاموش کردن چراغ یا آتش .

خرّم/xarrəm/ (ص) : ۱. هم سنخ-هم پایه - هم ارزش . ۲. مناسب . **نک** : تاش .

ق) خرّم /xarram/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* خرن /xərən/ ؛ *پ)* خور /xuar/ ؛

خرم/xərəm/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی بابل .

خرّم - آباد/xorrəm-ābād/ (ا.مک) : ۱. روستایی از دهستان کالج نور . ۲. روستایی در شرق کردکوی که نام قبلی آن خراب مسجد بوده است . ۳. بخش اصلی و قدیمی شهرستان تنکابن **نک** : خراب مسجد .

اغر) ←* ؛

خرّم - آباد/xərrəm-ābād/ (ا.مک) : روستایی در حومه‌ی نور .

خرّم - آباد - باکر/xorrəm-ābād-bāker/ (ا.مک) : روستایی از توابع دهستان فریم ساری .

خرما/xərmā/ (ا) : ۱. خرما . ۲. نام گاو خرمایی رنگ . ۳. لفظی برای ترساندن بچه‌ها . **نک** : خارما .

اغر) ۱.←* ، ۲. خارما /xār mā/ ؛ *ب)* ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ۱.←* ، ۲. خرما /xormā/ ؛ *قص)* ←* ؛ *پ)* خورماک /xurmāk/ ؛

خرما/xərmā/ (ا) : خرمالوی جنگلی - کلهو . **نک**: خارمندی، خرمندی

آ) ←* ؛ *اک)* اربه /arbə/ ؛

خرمایی - چم/xərmāi-čam/ (ص.مر) : مایل به خرمایی- متمایل به رنگ خرمایی .

اغر) ۱.←* ، ۲. خارمایی رنگ /xārmāi-rang/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* خربی /xarai/ ؛ *قص)* خرمایی رنگ /xermāi-rang/ ؛ *ت)* خرمی رنگ /xormey-rang/ ؛ *اشر)* خرمایی چشم /xormāy-česm/ ؛

خرما تیم بازی/xormā-tim-bāzi/ :

از انواع بازی های بومی. این بازی در میان پسران و دختران رایج است و تعداد نفرات آن دو نفر یا بیشتر هستند. وسایل بازی عبارتند از: هسته ی خرما و لپّک lappək (لپّر lappər) و آن سنگ پهنی به اندازه ی کف دست است. روش اجرای این بازی به این شرح است: هر بازیکن، تعدادی هسته ی خرما، در لیفه‌ی شلوار خود جای می دهد. داخل دایره ای به تعداد بازیکنان در یک ردیف، هسته‌ی خرما چیده می‌شود . بازیکنان از فاصله‌ی معینّی که ماتّه mātte (قرار گاه) نامیده می‌شود، لپّر خود را با رعایت نوبت، به طرف هسته‌های خرما پرتاب می‌کنند. هنگامی که لپّر یکی از بازیکنان به تخم ها برخورد کند، هسته‌هایی که از دایره بیرون افکنده شود، به بازیکنی تعلق می‌گیرد که آن‌ها را مورد هدف‌گیری درست قرار داده است. در این قسمت از بازی، بچّه ها با توافق هم می توانند، هسته های باقی مانده‌ی داخل دایره را کنار هم بچینند و نفر بعد بازی را ادامه دهد. در نوبت دیگر بازی، علاوه بر هسته های به جا مانده در دایره، هر بازیکن باید به تعداد بازیکنان دیگر، هسته ی خرما به آن هسته‌ها اضافه کند و به این ترتیب بازی دوباره از سرگرفته می‌شود. بدیهی است بازیکنی که بتواند هسته‌های بیشتری جمع کند، برنده است.

خرما - چال/xormā-čāl/ (ا.مک) : نام روستایی در آمل .

خرما- دشو/xərmā- dəšo/ (ا.مر) : دوشاب حاصل از خرمای جنگلی .

اغر) خارمندی دشو /xārmandi- dəšo/ ؛ *س)* ←(اغر) ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* خرمونی دشو /xərmuni-dəšu/ ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* خرما دشو /xormā-doše/ ؛ *ت)* ←(ع) ؛ *اشر)* دیشوخترما /dišu- xoərmā/ ؛

خرماری/xermāri/ (ا) : خرمالوی جنگلی .

ب) فرمندی /fərməndi/ ؛ *آ)* ←* ؛

خرما-کلا/xərmā kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بالا تجن قائم شهر .

خرما - کله/xormā- kalə/ (ا.مک) : از توابع دهستا ن دو هزار تنکابن .

خرما-کهن-مهدی آقا/xərmā-kohan-mahdiāqā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بابل‌کنار بابل .

خرمّال/xarammāl/ (ص.مر) : خر حمّال - یعنی کسی که بدون مزد کار کند .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* خر حمّال /xar- hammāl/ ؛ *ق)*

← ** ؛ با) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ ع) ← ** ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) ← ** ؛

خرمالو/xormālu/ (ا) : خرما لو - کلهو . نک : اندوخرما .

با) ← ** ؛ ع) ← ** ؛ قص) ← ** ؛ ت) ← ** ؛ اشر) ← ** ؛

خرما ندو/xormāndu/ (ا) : نوعی خرمالوی وحشی که میوه‌ی قرمز زنگ دارد . نک : خرماری .

ب) خارمندی /xārmandi/ ؛ اشر) ← ** ؛

خرمانی/xərmāni/ (ا) : خرمالو - خرمالوی جنگلی . نک : خرماری - خارمندی .

ق) خرمنی /xərməni/ ؛ با) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ اشر) ۱. ← ** ، ۲. خرماندو /xormāndu/ ؛

خر-ما هاز/xar-māhāz/ (ا. مر) : خرمگس .

اغر) خرمغز /xar-maqəz/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) خرمگس /xar-magəs/ ؛ آ) ← ** ؛ ن) خرمهاز /xarməhāz/ ؛ ع) خرمهز /xarəmahaz/ ؛ قص) خرمگز /xar- magaz/ ؛ ت) خرمهز /xar- mahaz/ ؛

خرمایی/xərmāei/ (ص) : ۱. گوسفندی که به رنگ چوب گردو باشد . ۲. به رنگ گردو . نک : جزی .

اغر) خارمایی /xārmāi/ ؛ ق) ← ** ؛ با) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ ع) خریی /xaraei/ ؛

خرمایی-چشم/xarmāyi- čam/ (ص.مر) : ۱. کسی که صورتی خرمایی رنگ دارد . ۲. هرچیزی که رنگش مایل به خرمایی باشد .

اغر) خارمایی رنگ /xārmāirang/ ؛ ب) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ با) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ اشر) خرمایی چشم /xormāyi-češm/ ؛

خرّم جینگا/xorrəm-jingā/ (ا.مک) : روستایی در هزار جریب .

خرّم - چماز/xarrəm-čəmāz/ (ا . مک) : ۱. روستایی در هزار جریب بهشهر. ۲. از توابع دهستان چهار دانگه‌ی هزار جریبی ساری .

خرّم دشت/xərram dašt/ (ا.مک) : درة ای در منطقه علم کوه کلاردشت .

خرمره/xar- morə/ (ا.مر) : خرمهره .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ با) ← ** ؛ ن) خرمهره /xar-məhrə/ ؛ ع) خرموره /xar-murə/ ؛ ت) خرموره /xarmurə/ ؛ اشر) ← ** ؛

خر-مزه/xar- məzə/ (ا) : خربزه .

اغر) خروزه /xarvezə/ ؛ س) خروزه /xarvəzə/ ؛ ق) ۱. ←(س) ، ۲. خرمزه /xarməzə/ ؛ با) ← ** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ← ** ؛ ع) خربزه /xarbəzə/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) خرمزه /xar-məzə/ ؛ اشر) خربزه /xar- bezə/ ؛ آک) خربزه /xar-bazə/ ؛ پ) خربزک /xarbuzak/ ؛

خرمزه پیزا/xarməzəpizā/ (ا.مر) : نشای خربزه . نک : خربزه پتا .

ن) ← ** ؛ ع) خربزه پیزه /xarbəzə-pizə/ ؛

خرمزه کا ک/armәzәkāk/ (ا.مر) : توت فرنگی وحشی . نک : پیداک .

با) ← ** ؛ آ) ← ** ؛

خرمزه کال/xarməzə kāl/ (ا.مر) : خربزه‌ی نارس . نک : خربزه پل .

ن) ← ** ؛

خرمزه کالک/xar məzə kālak/ (ا.مر) : خربزه‌ی کوچک یا نارسیده . نک : خربزه تل .

ن) ← ** ؛

خرمزه - لو/xar-məzə-lu/ (ا.مر) : ساقه‌ی خزنده ی خربزه . نک : خربزه ماریم .

اغر) خروزه پته /xar vezə- pətə/ ؛ ب) خروز-ماریم /xarvezə-mārim/ ؛ ق) خروزه مارین /xarvəzəmarin/ ؛ ن) ← ** ؛ ع) خربزه لو /xarbəzə-lu/ ؛ ت) خرمزه لو /xarməzəlu/ ؛ آک) خربزه لو /xarbazə- lu/ ؛

خرمزه ماره/xarməzə mārə/ (ا.مر) : ساقه‌ی خزنده خربزه. نک : خربزه ماریم .

ب) خروزه ماریم /xarvəzə- mārim/ ؛ ن) ← ** ؛

خر-مستی/xar-masti/ (ا.مص) : ۱. شنگول . ۲. پایکوبی . ۳. گلاویز شدن . ۴. شوخی کردن .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ با) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) خر مستی /xar massi/ ؛ قص) سرمست /sar-mast/ ؛ اشر) ← ** ؛

آوانوشت : (a = أ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = أو) (ow = او)

خرمغز/xar-maqəz/ (ا.مر) : خرمگس . **نک** : خرماهاز .
اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ ت) خرمهز /xarmahaz/ ؛ آک) گومگز /go-magaz/ ؛ پ) کرک مگس /kurkmagas/ ؛

خر- مغزی/xar- maqzi/ (ا.مص) : گلاویز شدن در بازی بی ضابطه .
اغر) ←*؛ ب) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ ن) ←*؛

خرمن/xarmən/ (ا) : ۱. محل کوبیدن خرمن در زمین هموار و دایره شکل . ۲. محل ویژه‌ای که دام ها برحسب عادت به آن جا روند . ۳. محلّ جمع آوری محصول برنج . **نک** : جنیکا . .
اغر) ←*؛ ب) خرمند /xarmənd/ ؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ ن) خرمن /xarman/ ؛ ع) ←(ن) ؛ اشر) ←*؛ آک) ←*؛

خرمن - بشین/xarman-bašeyan/ (مص.مر) : عمل جداسازی شلتوک از ساقه-خرمن زدن .
ب) کر بزوئن /kar bazuən/ ؛ ق) کردشنیین /kardašeniyən/ ؛ با) ←*؛ ن) خرمن بوردن /xarman burdan/ ؛ ع) ←*؛

خرمن بییتن/xarman-bayitan/ : هاله ای که دور ماه دیده شود .
قص) ←*؛

خرمند- بزئن/xarmand-bazoan/ (مص.مر) : خرمن کوبی کردن محصول .
اغر) خرمن بزئن /xarmən- bazoən/ ؛ ق) کر و بزوئن /kar bazuən/ ؛ ن) کرهشنیئن /kar- həšənian/ ؛ قص) خرمن بزوئن /xarman- bazuan/ ؛ ت) خرمن هکردن /xarmanhakərdən/ ؛ آک) خرمن کونی /xarman- kuni/ ؛

خرمندو/xormandu/ (ا) : ۱. از درختان جنگلی . ۲. کلهو- خرمالو . **نک** : خرماری .
ق) ۱. خرمنّی /xermenndi/ ، ۲. خرمندی /xərmandi/ ؛ با) ←*؛

خرمندی/xər məndi/ (ا) : نوعی خرمالوی وحشی با میوه‌های ریز - خرمالوی جنگلی که از آن شیره ای به نام دوشاب تهیّه کنند .

س) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ آ) ←*؛

خرمن سر/xarman- sar/ (ا .مر) : خرمن گاه - سر خرمن- مکان خرمن کوبی .
اغر) خرمن - سر /xarmən -sar/ ؛ س) ←*؛ ق) ۱.←*، ۲. کرسر /karəsar/ ؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛ ع) خرمن سر /xarman- sərə/ ؛ قص) خرمن سر /xarman- sar/ ؛ ت) خرمن سرا /xarman-serā/ ؛ اشر) سر - خرمن /sare xarman/ ؛ آک) ←*؛

خرمن سرا/xarman-sərā/ (ا.مر) : خرمن گاه . **نک** : خرمن سر .
ت) ←*؛

خرمن -سری/xarmən- sari/ (ا.مر) : سر خرمن- مربوط به سر خرمن - مقداری ازمحصول که در سر خرمن به کسی دهند . ۲. در موسیقی منطقه نوعی آواز است که به هنگام خرمن کوبی خوانده شود .
اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ ن) خرمن سری /xarman-sari/ ؛ ع) خرمن سر /xarman- serə/ ؛ ت) ←*؛ آک) ←*؛

خرمن -شر/xar man- šar/ (ص.فا) : خرمن گر - کسی که کار خرمن را انجام دهد .
اغر) خرمن گیر /xarmən- gir/ ؛ ق) کر گیر /kargir/ ؛ ن) کر شر /kar šar/ ؛ ع) ←*؛ ت) ←*؛

خرمن - شری/xarman- šari/ (ا. مر) : **نک** : خرمن سری. خرمن سر .
اغر) خرمن سری /xarmən- sari/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱. خرمن سر /xarmənsar/ ، ۲. کرسر /karsar/ ؛ ن) ←*؛ ع) ←*؛

خرمن -کلا/xarmən- kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان دشت سر آمل.

خرمن گیری/xarmən-giri/ (ا. مص) : خرمن کوبیدن .
اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ آ) ←*؛ ت) خرمن شری /xarmanšari/ ؛

خرمنه/xarmanə/ (ا.مک) : از توابع دهستان کلارستاق چالوس .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد .
قص) قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

خرمن - ها کردن/xarman- hākordan/ (مص.مر) : ۱. جداسازی شلتوک از ساقه . ۲. آماده کردن خرمن .

اغر) خرمن هکاردن / xarmən- həkārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خرمن ها کردن /xarman-hākərdan/ ؛ ع) ←* ؛ ت) خرمن هکردن /xarman hakərdən/ ؛

خرمنی/xərməni/ (ا) : خرمای جنگلی–خرمالو . نک : خرماری – خارمندی .

ق) ۱.←* ، ۲. خرمنی /xermani/ ؛ با) ←* ؛ اشر) اندو – خرما /ando- xormā/ ؛

خرمني چال/xərmani- čāl/ (ا.مک) : از توابع دهستان زیر آب سواد کوه .

خرمنی دشو/xərməni- dəšu/ (ا. مر) : دوشاب خرما لو . نک : خارمندی دشو .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) خرمادشو /xormā- došo/ ؛ ت) خرمادشو /xormādəšow/ ؛ اشر) اندو– خرما– دیشو /ando- xormā-dišu/ ؛

خرموره/xarə murə/ (ا.مر) : خرمهره .

ع) ←* ؛

خرمول/xar- mul/ (ص . مر) : حیله گر – کنایه از: کسی که جنس او شیشه خرده دارد. موذی – آب زیر کاه .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. مول خی /muləxi/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) مول خر /mulə- xar/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) خر مدرن /xar-maderen/ ؛ اشر) خره – مول /xare- mul/ ؛

خرمون/xərmun/ (ا. مک) : نام مرتعی در آمل .

خرمونی/xərmui/ (ا) : خرما لو .

ب) ←* ؛ ق) خرمنی /xermani/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

خرمه/xorme/ (ا) : خرما .

اغر) ۱. خارما /xārmā/ ، ۲. خرما /xormā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) خرما /xərmā/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) خرما /xormā/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) خترما /xoərmā/ ؛ آک) ←(ع) ؛ پ) ارماو /armāv/ ؛

خرمهز/xarmahaz/ (ا . مر) : خر مگس . نک : خز مغز – خرماهاز .

ن) خرمهاز / xarməhāz/ ؛ ع) ←* ؛ ت) خرمهز /xarmahaz/ ؛

خرمی/xərmi/ (ا/ص) : شادی – خرّمی – شاد . نک : خاَرم .

اغر) خارّمی /xārrəmi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خرّم /xərrəm/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خرّمی /xərrami/ ؛ ت) خرّمی /xorrami/ ؛ پ) هورمین /huramin/ ؛

خرمیرکا/xar- mirkā/ (ا.مر) : مهره‌ی درشت– خرمهره .

اغر) خرمره /xar- morə/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. خرموره /xar-morə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. کهومیر کا /kahumirkā/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) خرموره /xarmurə/ ؛ آک) دیل وزه /dil- vozə/ ؛

خرن/xaren/ (ا) : ایوان–سکو .

ق) خرن /xarən/ ؛ ن) خرن /xərən/ ؛ ت) خرند /xarənd/ ؛

خرن/xerən/ (ا/ص) : ۱. شادی –خرّمی – شاد . ۲. هم سنخ – هم پایه – مناسب . نک : پیش اوان – تاش .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خزن /xərən/ ؛

خرن/xerən/ (ص.نس/۷) : ۱. کسی که در خواب خرخر کند. ۲. خیران که نام زن است. نک : خرخرو – پفه پفه .

ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. خیرون /xəyron/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خرخری /xər-xəri/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) خرخری /xər-xəri/ ؛ ت) خرن /xeren/ ؛

خرنا زیل/xərnāzil/ (ا) : نوعی بیماری . نک : خنازیر .

س) خنازیل /xənāzil/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ ت) خناریر /xanāzir/ ؛

خرناس/xərnās/ (ا) : خرناس– خرناسه . نک : خرخر .

اغر) ۱.←* ، ۲. خرناسه /xərnāsə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خارناس /xārnās/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خرناشه /xornāšə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) خوخرناشه /xowxərnāšə/ ؛ اشر) خرناس /xornās/ ؛ آک) خرگورنه /xor- gurnə/ ؛

خرناسه/xornāsə/ (ا) : خر خر – خرّ و پف . نک :

خرناس.

اغر) خرناسه /xərnāsə/ ؛ ب) خارناسه /xārnāsə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ع) خرناشه /xornāsə/ ؛ قص) ←* ؛

خر نا شه/xor nāše/ (ا) : خر خر صدا به هنگام خواب . **نک** : خرناسه .

ب) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ←* ؛ اشر) خثر خثر /xoər- xoər/ ؛

خرنال/xarnāl/ (ا./ا.مر) : ۱. کنایه از: پول خرد نقره که در دوران قاجار رایج بوده است. ۲. نعل خر .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ت) ←* ؛

خرند/xarand/ (ا) : ۱. ایوان چیده شده با آجرهای قائم . ۲. آب راههی باریک دور حیاط که برای هدایت آب باران به جوی اصلی تعبیه شود.

ق) خرن /xarən/ ؛ ت) ←* ؛

خرند/xerend/ (ص) : جور بودن – مطابقت داشتن – مانند هم بودن .

ق) خرّم /xərrəm/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خرند /xorand/؛

خرند/xərənd/ (ا) : **نک** : خرّم .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خرن /xərən/ ؛

خرند سر/xarənd- sar/ (ا. مر) : سرایوان–روی سکو .

ق) ←* ؛

خرنده/xərəndə/ (ص فا) : ۱. خورنده . ۲. افراد تحت تکفّل که مخارج خورد و خوراک آنها توسّط پدر یا مادر تهیّه شود .

اغر) خارنده /xārəndə/ ؛ ق) خرنّه /xərənnə/ ؛ با) ←* ؛ ن) خرنده /xərandə/ ؛ع) خرا /xorā/ ؛ ت) خرنده /xorəndə/ ؛ اشر) خرنده /xorandə/ ؛ پ) خوارتار /xvārtār/ ؛

خرنرو/xər naru/ (ا.مک) : کوهی است به ارتفاع ۳۶۰۱ متر واقع در خطیر کوه در اطراف سواد کوه .

خر نفس/xar-nafes/ (ص.مر) : درشت اهلیل–مردی که آلت تناسلی بزرگ دارد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

خرنه/xerenə/ (ص.نس) : حریف – هم آورد .

ق) خرّم / xərrəm/ ؛ با) ←* ؛ ن) خرند /xərand/ ؛

خرنّه/xərənnə/ (ا/ش.ج) : نوعی نفرین است .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) خوره /xorə/ ؛

خرنه/xərnə/ (ا.صو) : ۱. صدای بینی . ۲. حنجره .

ن) ←* ؛ آک) فرنه /farnə/ ؛

خرنه/xərnə/ (ا.صو) : صدایی که اسب از پره های بینی برآورد .

ن) ←* ؛ آک) فرنه /farnə/ ؛

خرنه –بهیت/xərnəbahit/ (ص.مف/ش.ج) : ۱. خفه شده . ۲. کسی که حنجره اش دچار اشکال شود .

با) ←* ؛ ن) خرنه بییت /xernə bait/ ؛

خرو/xaru/ (ا.) : ۱. نوعی باقلای وحشی . ۲. لوبیای خودرو وهرز . ۳. دانه های سیاه رنگ و خوراکی که در گندم زار روید . **نک** : مرجی خرو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خروار/xərvār/ (ا) : دو یا چهار لنگه بار خر یا اسب –واحد وزن برابر یکصدو بیست یا یکصدوسی و دو کیلوگرم . **نک** : بار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خرولر /xervār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خروار /xarvār/ ؛ع) خروار /xarvār/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←(ع) ؛ آک) ←(ع) ؛

خرو – بره/xero- barə/ (ا.مر) : خیر و بهره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خره /xer/ ؛ با) ←* ؛ع) خیروبهره /xayro- bahrə/ ؛ قص) خروبهره / xer-o- bahrə/ ؛ اشر) خیرو بره /xeyro-barə/ ؛

خروزه/xarvezə/ (ا) : ۱. خربزه . ۲. در ارمنی خربوز . **نک** : خرمزه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خروزه /xar vəzə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. ←* ، ۲. خربره /xarbezə/ ؛ ن) ←* ؛ع) خربزه /xarbezə/ ؛ اشر) خروزه /xarvezə/ ؛ پ) خربز /xarbuz/ ؛

خروزه کال پت/xarvezə- kālpat/ (ا.مر) : ۱. خربزهی نرسیده . ۲. کنایه از:غدهی لنفاوی میان کشاله ی ران.

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

الفر) ← * ؛ ب) ← * ؛ ق) کال خروزه /kāle xarvəzə/ ؛ با) ← * ؛ ۲) ← *؛ ن) ← * ؛ع) خـــربزه کـــالک /-xarbəzə kālak/ ؛

خروزه کله/xarvezə-kələ/ (ا. مر) : جای بوته‌ی خربـــزه . **نک** : خربزه پته .

ب) خروزه ماریم /xarvezə- mārim/ ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ۲) ← * ؛ ت) خربزه کاله /xarməzə kālə/ ؛

خروسک/xərusək/ (ا) : نوعی بیماری گلـــو ، ورم لـوزه و گرفتگی حلق . **نک** : خاروسک .

الفـر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ بـــا) ← * ؛ ۲) ← * ؛ ن) خروســـک /xərusak/ ؛ قـمص) ←(ن) ؛ اشـــر) خروسک /xorusak/ ؛

خروس کاله/xoruskālə/ (ا مر) : جوجه‌ی خروس . نــک : تلاکته .

الفـر) ۱.← * ، ۲. خـاروس کالـه /xārus-kālə/ ؛ ب) تـلا- کوله /tələ- ko-lə/ ؛ س) تلاکوله /telā- kulə/ ؛ ق) تلاکله /telākələ/ ؛ قمص) تلاکله /talā- kələ/ ؛ اشر) خـروس کئلـه /xorus- koəle/ ؛ آک) تلاکوته /talā-kutə/ ؛

خروس وانـگ/xorus- vāng/ (ا.مـر/ق.ز) : سـحر گـاه - سحر- خروس خوان . **نک** : تلاونگ .

الفـر) ۱.← * ، ۲. خـــاروس وانـــگ / xārus- vāng/ ؛ پ) تلاونگ /tələ- vang/ ؛ ق) ←(پ) ؛ قـمص) تلاونـگ /-talā vang/ ؛ اشر) خروس وانگ /xorus- vāng/ ؛ آک) خروس خان /xorus- xān/ ؛

خروش/xaruš/ (ا) : خرگوش .

س) ← * ؛ ق) ← * ؛ بـــا) ← * ؛ ۲) ← * ؛ ن) خـــــروش /xəruš/ ؛ ت) خرگوش /xarguš/ ؛ اشر) خـرگـوش /-xarə guš/ ؛ پ) خرگوش /xargūš/ ؛

خروش/xəruš/ (ا) : ۱. گوساله ی رو به رشد . ۲. نام گاو .

با) ← * ؛ ت) ← * ؛

خروش جاری/xaruš-jāri/ (ا.مـــر) : مزرعـه ی خطـیر در روستای انارستان بابل‌کنار بابل .

خروش خو/xaruš- xo/ (ص مر) : آدم سنگین خواب .

الفر) خوسنگین /xo sangin/ ؛ پ) خرخو /xar-xo/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ۲) ← * ؛ قمص) سنگین خو /sangine- xu/ ؛

خروشرو/xəro- šəro/ (ا.مک) : نام ارتفـاعی در راسـتوپـی سوادکوه .

ق)← * ؛ با) خرو نرو /xəru-naru/ ؛

خروشک/xarušək/ (ا) : گیاهی که ساقه ی آن بـــه جـای هیزم مورد استفاده قرار گیرد .

با) ← * ؛ ۲) ← * ؛ قمص) خرگوشک /xargušak/ ؛

خروک/xeruk/ (ص) : آفتاب گیر .

ق) ← * ؛ بـا) خرتــو /xərtu/ ؛ ن) ۱. خرتـــو /xərto/ ، ۲. خردیـم /xərdim/ ؛ع) خردیـم /xordim/ ؛ ت) خوردیـــم /xordim/ ؛

خروک/xaruk/ (ص.نس) : ۱. خر کوچـک انـدام . ۲. بـه جناق سینه‌ی پرندگان نیز گویند.

الفـر) ← * ؛ ب) ← * ؛ ق) ← * ؛ بـــا) ← * ؛ ۲) ← * ؛ ن) ← * ؛

خرون/xerun/ (ا) : اسم زن-خیران .

ق) ← * ؛ ۲) خیرون /xayrun/ ؛

خروندی دشو/xərvəndi-dəšo/ (ا) : دوشاب خرمالو .

س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ع) خرمـــاد شـــو /-xormā došo/ ؛

خره/xorə/ (ا) : بیماری جذام -خوره . **نک** : خاره - چره.

پ) ۱. خـاره /xārə/ ، ۲. چـره /carə/ ؛ س) خـره /xərə/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ۲) ← * ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خوره /xorə/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←(ع) ؛

خره/xarə/ (ا) : پشته - انبار شده - جمع کردن و انباشتن چیزی بسان هیزم . **نک** : تلمبار .

س) ← * ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ۲) ← * ؛

خره/xare/ : جمع کردن چوب در یکجا برای سوزاندن یـــا ساختن بنا .

۲) ← * ؛

خر- ها کـــرد ن/xar- hākordan/ (مـص مـر) : تحمیـق نمودن - غافل ساختن کسی .

الفـر) خـر هکـاردن /xarhəkārdən/ ؛ با) ← * ؛ ن) خرهـــا کردن /xarhākərdan/ ؛ ع) ← * ؛ قمص) ← * ؛ ت) خر

کردن /xarakərdən/ ؛

خره دکتن/xorədaketətən/ (مص مر) : ۱. جذام گرفتن . ۲. نوعی نفرین . **نک** : چره دکتن .

اغر) ←* ؛ *ب)* چره دکتن /čarə- dakətən/ ؛ *س)* خره دکتن /xərə daketən/ ؛ *ق)* چره کتن /čare dakəten/ ؛ *آ)* چره دکتن /čarə-dakətan/ ؛ *ن)* خره دکتن /xərədakətan/ ؛ *ع)* خره دکتن /xorə-daketan/ ؛ *ت)* خوره گیتن /xore giten/ ؛

خره سربار دره/xarə-sar- bār- darə/ :

نوعی شیرین کاری بومی است. در میهمانی یا جایی که عده‌ای دور هم جمع شده اند یک نفر جسمی سبک مانند پر را روی سر شخص دیگری (طوری که او متوجه نشود) قرار می دهد. در این بین فردی متوجه شده و می گوید: «خره سربار دره» یعنی روی سرخر بار قرار دارد. همه‌ی حاضرین به خود مشکوک شده دستهایشان را به سر می‌برند. برداشتن پر توسط کسی که پر روی سر او قرار گرفته بود موجب خنده و شادی حاضرین می‌شود.

خرهلا/xar- həlā/ (ا.مر) : تیرهای بزرگ در دو طرف بالای سقف ساختمان برای نگه داری بقیه‌ی تیرک‌هایی که روی آن‌ها قرار می گیرند .

اغر) ←* ؛ *ب)* ۱.←* ، ۲. هلا /həlā/ ؛ *س)* هلا /həlā/ ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛

خره هاکردن/xarə- hākerdən/ (مص.مر) : انبار کردن .

س) ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛

خری/xəri/ (ا/ص.نس) : ۱. رنگ خرمایی گوسفند در آمل . ۲. قهوای . ۳. آبله گون . ۴. در کتول به معنی زندگی است . **نک** : برجی .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←*؛ *اشر)* ←* ؛

خری/xəri/ (ص.نس) : ۱. آبله گون . ۲. رنگ خرمایی گوسفند .

آ) ←* ؛

خرید - بشین/xarid- bašeyan/ (مص.مر) : پی اسباب و لوازم به بازار رفتن .

اغر) خرید بردن /xarid bordən/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *با)* ←(اغر) ؛ *ن)* خرید بوردن /xarid- burdan/ ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* خرید بواردن /xarid- boārdən/ ؛

خرید خار/xarid- xār/ (ص.فا) : کسی که تولیدات کشاورزی نداشته و همه چیز را خریداری می کند .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* خرید خر /xaridə- xor/ ؛ *قص)* خرید خر /xaride- xər/ ؛

خرید - هاکردن/xarid- hākordan/ (مص.مر) : خریدن- خرید کردن . **نک** : خرید بشیین .

اغر) خرید کاردن /xarid kārdən/ ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* خرید کردن /xaridakərdən/ ؛ *اشر)* خرید هاکئردن /xarid- hākoərdən/ ؛ *آک)* خرید گودن /xarid-gudan/ ؛

خریس/xəris/ (ا.مک) : مرتعی در نزدیکی امام زاده حسن سوادکوه .

با) ←* ؛

خریسه/xarisə/ (ا) : ۱. خوراکی که به نحو احسن پخته شود. ۲. نوعی غذا.

ب) ←* ؛ *ق)* ←* ؛

خریسه/xarisə/ (ا) : ناحیه‌ی نواری شکل کوچک از هر سطحی- باریکه ی نوار مانند از سطوح اشیا یا زمین .

ن) ۱.←* ، ۲. خریش /xərəš/ ؛

خریک/xərik/ (ا.مص) : غلتیدن اشیا . **نک** : گریک .

ب) گریک /gərik/ ؛ *با)* ←* ؛

خری کلاچی/xeri kəlāči/ (ص.مر) : گوسفند سفید و قهوه ای .

آ) ←* ؛

خریم/xərim/ (ا./ا.مک) : ۱. آفتاب گیر- در نور آفتاب - محلّ تابش خورشید- رو به آفتاب . ۲. گرمای آفتاب . ۳. نام مرتعی در حومه‌ی شیرگاه . **نک** : آفتاب کل .

ب) ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* خردیم /xərdim/ ؛ *ع)* خردیم /xordim/ ؛ *ت)* خوردیم /xurdim/ ؛

خریم تلار/xərim-təlār/ (ا. مک) : نام مرتعی در حوزه کارمزد سوادکوه .

خریم دو/xərim-do/ (ا .مک) : از توابع شیرگاه سواد کوه.

خرین/xarin/ (ص.فا) : پسوندی برای خریدار. مانند زمین خرین یعنی خریدارزمین .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خریون/xəryun/ (ا.مک) : از توابع دهستان بند پی با بل .

خریون//xəryun (ا.مک) : از دهستان فیروجاه بابل .

خرییه/xəriyə/ (ا.مک) : روستایی در ناتل‌کنار نور .

خز/xez/ (ا) : ۱. خیز – ورم – آماس – باد . ۲. التهاب . ۳. واریس. **نک** : پشامه .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. خـــیز /xiz/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خز/xez/ (ا/ا.مص) : ۱. مکان لغزنده . ۲. لغزش .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

خزانه/xəzānə/ (ا) : ۱. انبار – خزانه . ۲. حوض آب گرمابه های قدیمی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خزنـه /xazonə/ ؛ ق) خزونـه /xazune/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خزونه /xazunə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) خزینه /xazinə/ ؛ اشر) خزانـه /xazānə/ ؛

خز- بخاردن/xez- bəxārdən/ (مص.مر) : ۱.سُـر خـوردن. ۲. غلت زدن – خزیدن . **نک** : دخزیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) قیز بخاردن /qiz- baxārdən/ ؛ ق) ۱. خــز بخـــردنِ / xezbaxərdən/ ، ۲. قلـــیزبخردن /qəlizbaxərdən/ ؛ آ) خز بخردن /xez-baxərdan/ ؛ ع) خـز بخردن /xez-boxordan/ ؛ ت) خز خوردن /xəz- xordən/ ؛

خزبزوئن/xez- bazoən/ (مص.مر) : لغزیدن–سر خوردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ۱. خز بخــردن /xezbaxərdən/ ، ۲. لیز بخردن /lizbaxərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) خــز بخـردن /xəz-boxordan/ ؛

خزتو/xaztu/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی بابل .

خز خزانی/xezxezāni/ (ص.نس) : ۱. سرسری–لغرنده . ۲. سرسره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) قیزنا /qiznā/ ؛ ق) لز /lez/ ؛ اشر) خز خزانو / xez- xezānu/ ؛

خزخزانی–وازی/xez-xezāni-vāzi/ (ا.مـر) : **نـک** : خـز خزانی بازی .

اغر) ←* ؛

خزخزانی بازی/xezxezānibāzi/ :

از انواع بازی‌های بومی که شباهتی نزدیک با سرسـره بـازی دارد. بازی در زمین شیب دار یا تپّه صورت مـی‌گیـرد. بـرای این بازی تخته‌ای به عرض پنجاه سانتی‌متر و طول تقریبـی یک متر مورد احتیاج است. روش اجرای این بـازی بـه ایـن شرح است: معمولاً هر بازیکنی یک تختـه بـه انـدازه‌ای کـه ذکر شد تهیه می‌کند. بازی در جایی کـه شـیب زمیـن زیـاد بوده و در انتهای آن جوی، چشـمه و یـا بـاتلاقی قـرار دارد، انجام می‌گیرد. بازیکنان ، زیر تخته را خیس کـرده از سـطح شیب داری بالا می روند. تخته را در سراشیبی قرار می‌دهنـد و به صورت چمباتمه می نشینند. کف دسـتها را از دو طـرف به زمین می زنند و در جهت سرازیری بـه تختـه فشـار مـی آورند. تخته‌ی لغزنده به سرعت به طرف پایین به حرکـت در می‌آید. هنگام شروع بازی، بچّه‌ها در یـک ردیـف در بـالای سطح شیب دار ، بر تخته‌ی خود قرار می‌گیرنـد و بـا اعـلام داور در یک زمان به طرف پایین تپّه حرکت می نمایند. هـر کس زودتر به پای شیب برسد برنده است. گاهی بچّـه‌ها بـه چند گروه دو نفره و یـا بیشـتر تقسیم می‌شوند و تختـه‌ای بلندتر انتخاب می‌کنند. افراد هـر گروه پشـت سـر هـم روی یک تخته می نشینند و سپس گروه‌ها با هم به مسـابقه مـی پردازند. این بازی در بازیکنان شور فراوان ایجاد می‌کند.

خز خزی/xez- xezi/ (ص.مر) : سرسری .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خـزه /xəzə/ ؛ با) ←* ؛ اشـر) ←* ؛

خزدکتن/xez- dakətən/ (مص.مر) : **نک** : باد دکتن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خـــیز دکتـــن /xizdakətən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خـــیزدکتن /xiz-dakətan/ ؛ ن) ←* ؛

خزر/xazər/ :

دریای خزر که در قسمت جنوبـی بـا طـول تقریبـی نـهصد کیلومتر از آستارا تا حدود خلیج حسینقلی را در بر مـی‌گیـرد. خزر در مجاورت استان‌های گیلان، مازندران و گلستان قـرار گرفته است و از دیرباز آن را به نام این نواحی یا اقوام ساکن

در این نقاط می خواندند. در مآخذ دوره های اسلامی، از خزر با عنوآن‌های دریای خراسان، دریای تبرستان، دریای جرجان و دریای مازندران یاد شده و در منابع یونانی و رومی به نـام های دریای کاسپی ها، دریـای هیرکـانی و دریـای سـکوها آمده اسـت. نـام کنونـی آن در نقشـه‌های اروپایی، دریـای کاسپین است. بنا بر نوشته‌های نویسـندگان دوران اسـلامی، کشتیرانی در این دریا از قرن سوم هجری آغاز شده اسـت. (التدوین فی احوال جبـال شـروین /ص۳۲۲) ایـن دریـا کـه بزرگترین دریاچه‌ی جهان است همچـون نگینـی گرانبـها در میان کشورهای ایران، آذربایجان، ترکمنسـتان، قزاقسـتان و روسیه می‌درخشد.

خزر تیره/xazar- tirə/ (ا. مک) : از توابع دهسـتان کلـرود پی نوشهر .

خزرگام بزه/xezər-gām-bazoə/ (ا.مر) : ازدیاد محصـول- پرباری حاصل کشاورزی .

ب) خزر گم بزه /xezər-gom-bazə/ ؛ با) ←(ب) ؛

خزری/xazəri/ (ا) : باد توفان زای دریای خزر .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خـزری /xazari/ ؛ع) خزری /xəzri/ ؛

خزن/xazon/ : فصل برگ ریز- پاییز .

خزنه/xəzənə/ (ا) : خزانه - محلّ کاشتن بذر گیاه .

اغر) خزانه /xəzānə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) خزنـه /xazonə/ ؛ ق) خزونه /xazunə/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ←(س) ؛ ت) خزانه /xazānə/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

خزونه/xazunə/ (ا) : خزانه‌ی حمّام - خزینه .

ب) خزانه /xezānə/ ؛ ق) ←* ؛ با) خزینـه / xazinə/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. خزینـه /xazine/ ؛ع) خزنـه /xazonə/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←(با) ؛ اشر) خزانه /xazānə/ ؛ آک) ←(ن) ؛

خزه/xezə/ (ا) : ۱. سرسری- سرسره بازی . ۲. کانال های سطحی و کم عمق که در دامنه‌ی کوه های بلند و غیر قابل عبور تعبیه شود تا درختان بلند و تنومند را از ایـن طریق و از ارتفاعات به طرف درّه بلغزاننـد و دسترسـی به آن را آسان سازند . **نک** : خزه خزه .

خزه/xezə/ (ا) : کلون در-چوبی بـرای بسـتن در منـزل که از داخل به صورت افقی قرار گیرد . **نک** : پشت کلی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛

خزه/xezə/ (ا) : ۱. ابزار تسـطیح زمیـن . ۲. تختـه‌ای کـه ستور آن را یدک کشند و برای حمل دسته های شـالی و گندم و جو به کار برده شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خزهدائن/xez- hədāən/ (مص.مر) : سر دادن- لغزاندن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) قیز هدائن /qiz- hedāən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) خزها دان /xāz-hādān/ ؛

خزه کاردن/xezə- kārdən/ (مص مر) : کلون در را بسـتن و قفل کردن در.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) رزه هـاکردن /razəhākərdən/ ؛ با) رزه هکردن /razə hakərden/ ؛

خزینه/xazinə/ (ا) : ۱. خزانه‌ی حَمـام . ۲. خزانـه شـالی . **نک** : خزانه - خزونه .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

خس/xəs/ (ا) : پناهگاه و لانه‌ی جانوران مثل پلنگ .

اغر) ۱. خاس /xās/ ، ۲. خاسه /xāsə/ ؛ ب) ۱. خاس /xās/ ، ۲. خسه /xosə/ ؛ س) ←* ؛ ق) خسه /xəsə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خسه /xosə/ ؛

خس/xas/ (ا) : استخوان . **نک** : استغن .

خسا/xəsā/ (ص.فـا) : ۱. انسـان یـا حیـوان پرخـواب . ۲. ورزایی که هنگام شخم زدن تمارض کرده و دراز کشد . **نک** : خاسمبه .

ب) خوسا /xosā/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←(ب) ؛ قـص) خرخـو /xar- xu/ ؛ ت) ←(ب) ؛

خسبوک/xəsbuk/ (ص نس) : پر خواب . **نک** : خسا .

ب) خاسـمبه /xāsəmbə/ ؛ س) خسـوک /xəsuk/ ؛ بـا) خسمبه /xəsəmbə/ ؛ آ) خسن /xəsən/ ؛ ن) ←(آ) ؛

خستن/xastan/ (مص) : ۱. زخمی شدن و مجـروح شـدن . ۲. آزرده شدن - ریش کردن - زخم کردن .

ن) ←* ؛ اشر) خسته /xastə/ ؛ پ) خوفس /xvafs/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

خس - خس/xəs-xəs/ (ا.صو) : ۱. صدای ریه ی چرکـی . ۲. لفظی برای رام کردن مرغ .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خس خس /xos - xos/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ۱. خـس - خـس /xes- xes/ ، ۲. خـس - خـس /xos-xos/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

خس - خس/xəs- xəs/ (ص .مر) : به آهستگی کـاری را انجام دادن. .

اغر) مس - مس /məs məs/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ آک) خـس - خس /xas- xas/ ؛

خس - خس دکتن//xəs- xəs- daketən (مـص مـر) : بـه هن هن افتادن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خس خس دکتن /xəs- xəs- dakətan/ ؛ قص) خـس خـس هـاکردن /xəs-xəs-hākerdan/ ؛ اشر) خس خس دکتن /xəs- xəs - daketən/ ؛

خس خس هاکردن//xəs- xəs- hākerdən (مـص.مـر) : ۱. آهسته راه رفتن . ۲. هن هن کردن به هنگام راه رفتن . ۳. درنگ کردن .

اغر) خس خس هکـاردن /xəs- xəs- həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خس خس هکردن /xəs- xəs- hakərdən/ ؛ ن) خس خس هـاکردن. /xəs xəs hākərdan/ ؛ آک) پـا مـوج - پـا مـوج /- pāmoj /pāmoj/ ؛

خس خسی/xəs- xəsi/ (ص.نـس) : ۱. کسـی کـه صدای خس خس سینه اش به گوش رسد . ۲. فرد دچار تنگی نفس .

اغر) ۱.←* ، ۲. خس خسـو /xəs- xəsu/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ آک) ←* ؛

خس خسی گو/go xəs xəsi/ (ا.مر) : گاوی کـه در حـال کار خود را به تمارض زده و بر روی زمین دراز کشـد . نک : خاسمبه .

ن) ←* ؛

خسرابی/xəsrābi/ (ا) : نوعی انجیر درشت و خوش مـزه- انجیر خسروی .

س) خسروی /xəsravi/ ؛ ق) ←* ؛ با) خسـلابی /xəslābi/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←*؛

خسرابی - انجیـل/xəsrābi-anjil/ (ا.مـر) : نوعـی انجـیر درشت و مرغوب .

ن) ←* ؛

خسرن/xəsrən/ (ا.مـک) : مرتـع و کشـتزاری نزدیـک روستای کوهپر نوشهر .

خستگی/xassəgi/ (ا.مص) : ۱. خسـتگی . ۲. هرامـری کـه مایه‌ی حسادت شود .

اغـر) ۱.←* ، ۲. هلاکـــی /həlāki/ ؛ ب) ←* ؛ س) خسـتگی /xastəgi/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ آک) ←(س) ؛

خسلاب/xaslāb/ (ا) : ۱. نوعـی گیـاه وحشـی . ۲. نوعـی انجیر .

آ) ←* ؛

خسم بوک/xosəm-buk/ : آدم پرخواب .

ب) ←* ؛ س) خوسم بوک /xusəm-buk/ ؛

خسمه/xesemmə/ (ص.نس) : آدم یا حیوان پر خواب . نک : خسا .

اغر) خاسـمبه /xāsəmbə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خـس خسی /xəs-xəsi/ ؛ اشر) خسمبه /xosembə/ ؛

خسنیین/xaseniyən/ (مص) : خواباندن .

اغـر) بخســـانیین /baxosāniyən/ ؛ ب) بخاســـانیین /baxāsāniyən/ ؛ س) بخسندیین /baxəsendiyən/ ؛ ق) بـا خسـنّیین /bāxəsənniyən/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) بخسانّیئن /baxəsānnian/ ؛ع) بخسا نیـن /baxosāneyan/ ؛ قـص) با خـا ســنیین /bāxāsāniyan/ ؛ ت) خســندنن /xosəndenen/ ؛ اشـر) بخــــاتنیین /baxātəniyən/ ؛ آک) خوسانیین /xosāniyan/ ؛

خسو/xasu/ (ص.نس) : خواب آلود .

اغر) خوتالی /xotāli/ ؛ ب) خوسوک /xosuk/ ؛ با) ←* ؛

آوانوشت : (a - اَ) (ə - فتحه کوتاه) (e - اِ) (ā - آ) (u - او) (i - ای) (b - ب) (p - پ) (t - ت،ط) (s - ث،س،ص) (j - ج) (č - چ) (h - ح،ه) (x - خ) (d - د) (r - ر) (z - ز،ذ،ض،ظ) (ž - ژ) (š - ش) (f - ف) (q - ق،غ) (k - ک) (g - گ) (l - ل) (m - م) (n - ن) (v - و) (y - ی) (aw - اَو) (ow - اُو)

ن) خسن /xəsən/ ؛

خسون/xasun/ (ا) : خوابگاه–جای خواب روباز حیوانات .

اغر) ۱. خاسه /xāsə/ ، ۲. خسه /xosə/ ؛ ب) خاسه /xāšə/ ؛ س) خسه /xəsə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) خسان /xosān/ ؛ اشر) خئوسه /xoəsə/ ؛

خسّه/xassə/ (ص) : خسته .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) خسته /xastə/ ؛ | ک) ←* ؛ پ) خست /xast/ ؛

خسّه/xəssə/ : کمین شبانه برای شکار پرندگانی که درخت خوابند .

ق) ←* ؛

خسّه مونه/xassə- munə/ (ص.مر) : خسته مانده .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خسّه و مونّه /xassəhomonnə/ ؛ قص) خسّه مونده /xassə mundə/ ؛ ت) خسّه مونده /xassə mondə/ ؛

خسیل/xasil/ (ا) : قصیل – ساقه و برگ جوی سبز که غذای مرغوبی برای دام است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خسینگ/xasing/ (ا) : از خاندان ساکن نمارستاق نور .

خسینگ/xasing/ (ا) : سنگدان پرنده . **نک** : دل چنیک .

اغر) سینگانه /singānə/ ؛ ب) ۱. خسینگه /xasingonə/ ، ۲. سنگنه / sangonə/ ؛ س) سنگینه /sanginə/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. حسینگنه /hasingənə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خسینگنه /xasingənə/ ؛ ن) هسینگنه /hasingənə/ ؛

خسینگنه/xasingənə/ (ا) : سنگدان . **نک** : چنّک .

ب) ←* ؛ س) چنیک /cenik/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) چنک /cənək/ ؛ | ک) چیک پیله /cik- pilə/ ؛

خش/xeš/ (ا) : ۱. فامیل – قوم . ۲. شوهر دختر . ۳. شوهر خواهر . **نک** : دترشی – خش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خیش /xiš/ ؛ اشر) ←* ؛ | ک) ←(ت) ؛ پ) خش /xvəš/ ؛

خش/xaš/ (ا) : خطّ روی شیشه یا هر چیز دیگر .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خش/xəš/ (ا) : بوسه . **نک** : خاس .

ب) خوش /xoš/ ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خش/xaš/ (ا) : خرس . **نک** : ارش – اش .

ت) ←* ؛ ع) ←* ؛

خش/xeš/ : شوهر خواهر – شوهر دختر . **نک** : خوش – خاش .

آ) ←* ؛

خش آچّه/xəš-ăccə/ : گردویی که پوستش به راحتی جدا شود .

با) ←* ؛

خشال/xošāl/ (ص) : خوشحال – شاد .

اغر) ← ؛ ب) ۱.← ، ۲. خاشال /xāšāl/ ؛ س) ←* ؛ ق) خشال /xəšāl/ ؛ آ) ←* ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خشحال / xoshāl/ ؛ اشر) خئو شحال /xoəshāl/ ؛ | ک) ←* ؛

خشال/xəšāl/ (ا) : ۱. خاشاک چوب و سرشاخه‌ی درختان ، برگ و چوب های نازک . ۲. یک خلال از یک جریب زمین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خلاشه /xəlāšə/ ؛ با) ←* ؛ ن) خراشه /xərāšə/ ؛ قص) خال و خوش /xāl-o-xuš/ ؛ | ک) خا شاک /xāšāk/ ؛

خشالی/xošāli/ (ا. مص) : خوشحالی – شادمانی .

اغر) ←* ؛ ب) خاشالی /xāšāli/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ←* ؛ قص) خشالی /xošāli/ ؛ اشر) خئو شحالی /xoəshāli/ ؛ | ک) ←* ؛

خش او/xeš - u/ (ا.مر) : آب خوردنی . **نک** : بخاردن او .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

خشاوند/xešāvand/ (ا) : خویشاوند .

اغر) ۱.←* ، ۲. خش /xeš/ ؛ ب) خش /xeš/ ؛ س) خش /xəš/ ؛ ق) خیشاوند /xišāvand/ ؛ با) ←* ؛ آ) خش

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

/xeš/ ؛ ن) خش و قم /xeš o qom/ ؛ آک) ←* ؛

خش بخت/xəš baxt/ (ص/مر) : خوشبخت .

اغر) خاش بخت /xāš baxt/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خش - بخت /xoš- baxt/ ؛ ت) خشوخت /xoš vaxt/ ؛ اشر) ختوشبخت /xoəš baxt/ ؛ آک) ←(ع) ؛

خش بیموئن/xəš bimuan/ (مص.مر) : خوش آمدن . نک : خاش بموئن .

ن) ←* ؛

خش پس/xəš - pasan/ (مص.مر) : خوش پسند .

اغر) خاش پسند /xāš- pasənd/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خش پس /xoš - pasan/ ؛

خشت/xəšt/ (ا) : آجر نپخته .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ آک) ←* ؛

خشت آسمونی/xəšt-e- āsəmuni/ (ا. مر) : ۱. سنگی که از آسمان فرود آید . ۲. کنایه از: تندر و آذرخش .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خشک آسمونی /xəšk- āsəmuni/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

خشتا بی/xəštābi/ (ا. مص) : ۱. شوخی- از سر شوخی .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خشتابی /xoš tābi/ ؛ ت) خشتبی /xoš tobey/ ؛

خشتابی/xəštābi/ (ا.مص) : عشق بازی .

ن) ←* ؛ آک) هنکه مزا /hanəkə-mazā/ ؛

خشتستون/xeštestun/ (ا.مک) : از توابع دهستان بنافت ساری .

خشت-کوره-سر/xəštə-kurə-sar/ (ا.مر) : محلّ کوره‌ی آجر پزی .

س) ←* ؛

خشت مال/xəšt māl/ (ص.فا) : ۱. کنایه از: دروغگو - لاف زن . ۲. کسی که با گل خشت درست کند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) خشت مال /xešt- māl/ ؛

خشت مالی کاردن/xəšt-māli-kārdən/ (مص.مر) : کنایه از: گزافه گویی کردن-لاف زدن-دروغ گفتن .

اغر) ←* ؛ ب) خشت مالی هکاردن /xəšt- māli- həkārdən/ ؛ س) خشت مالی هاکردن /xəšt māli- hākerdən/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) خشت مالی هاکردن /xešt- māli- hākordan/ ؛ اشر) خشت مالی هاکئردن /xəšt- māli- hākoərdə/ ؛

خشتی پل/xəšti-pəl/ (ا.مک) : ۱. پلی بین کردکوی و بالا جادّه که از زمان صفویّه باقی مانده است . ۲. پلی در شرق التپّه‌ی بهشهر .

اغر) ←* ؛ ب) خشت پل /xəšte- pəl/ ؛ با) ←* ؛ آ) خشته پل /xəštə - pəl/ ؛ع) ←* ؛ آک) ←(آ) ؛

خش خراک/xəš-xərāk/ (ص مر) : ۱. خوش خوراک . ۲. خوش مزّه . **نک** : خاش خار .

اغر) خاش خراک /xāš- xorāk/ ؛ ب) خاش خاراک /xāš-xārāk/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خش خرا ک /xoš- xorāk/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ختوش خراک /xoəš - xerāk/ ؛ آک) ←(ع) ؛

خش خش/xəš- xəš/ (ا. صو) : صدایی که از لگدمال کردن برگهای خشک برخیزد .

اغر) ۱.←* ، ۲. شخ شخ /šəx šəx/ ؛ ب) شخ شخ /šəx-šəx/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) خشه خشه /xešə-xešə/ ؛ آک) ←* ؛

خش-خش/xəš-xəš/ : به خوبی - کاری را با خوشی به انجام رساندن .

آ) ←* ؛

خش خشک/xəš xəšak/ (ق.حا) : خوش خوشک . **نک** : خاش خاشک .

ن) ←* ؛

خش - خط/xəš- xat/ (ص.مر) : ۱. خوش خطّ و خال . ۲. خوشی خطّ - کسی که خوب می نویسد .

اغر) خاش خط /xāš- xat/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) خش خط /xoš -xat/ ؛ اشر) ختوش خط /xoəš- xat/ ؛

خش خور/xošxor/ (ا.مر) : میان استخوا ن دو کتف .

ت) ←* ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (c = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ذ،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

خش خور/xəš xavar/ (ص.مر) : خوش خبر . **نک** : خاش خور .

ن) ←* ؛

خش خون/xəš - xun/ (ص.فا) : خوش خوان– خوش صدا . **نک** : پر خون .

اغر) خاش خان /xāš - xān/ ؛ ب) خاش خن /xāš - xon/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خش خن /xoš-xon/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) خئوش خون /xoəš- xun/ ؛

خش دره/xəš-darə/ (ا.مک) : نام مکانی در حوزه خانقاه پی سواد کوه .

خش دس/xəš das/ (ص.مر) : خوش دست . **نک** : خاش دست .

ن) ←* ؛

خش قول/xəš qol/ (ص.مر) : خوش قول . **نک** : خاش قل .

ن) ←* ؛

خشک/xəšk/ (ص) : خشک .

اغر) خاشک /xāšk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) خشک /xošk/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) خئشک /xoəšk/ ؛ آک) ۱. ←(ع) ، ۲. هوشک /hušk/ ؛ | پ) هوشکا /huškā/ ؛

خشک آسمونی/xəšk- āsəmuni/ (ا.مر) : **نک** : خشت آسمونی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

خشک آهن//xəšk- āhen (ا.مر/ص.مر) : ۱. کنایه از: محکم بودن– آدم سخت . ۲. آهن خشک .

ب) ←* ؛ س) خشکه آهن /xəškə- āhen/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خشک بزه/xəšk-bazə/ (ش.ج) : خشک شده– نوعی نفرین است .

اغر) خاشک بوی /xāšk-bavi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خشک بیی /xəšk-bai/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ ن) ۱. ←* ، ۲. خشک بوی /xəšk bavəy/ ؛ قص) خشک هاییت /xəšk-hāyit/ ؛

خشک بویین/xəšk bavəyan/ (مص.مر) : ۱. لاغر شدن . ۲. خشک شدن . **نک** : خاش بئن – خاشک بوین .

ن) ←* ؛

خشک-بون/xoške-bun/ (ص.فا) : چوپانی که از گوسفندان آبستن نگهداری کند .

اغر) خاشکه وان /xāškə-vān/ ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خشک وون /xəsk vun/ ؛

خشک بوی/xəšk bavəy/ (ص.مف) : خشک شده .

با) خشک بیی /xešk baiy/ ؛ ن) ←* ؛ قص) خشک بیی /xešk-bayi/ ؛ ت) خشک ببه /xošk baba/ ؛

خشک تک/xoške tek/ (ص.مر) : بدطبع در غذا خوردن . **نک** : پتک پتک بزوئن .

ع) ←* ؛

خشک درّه/xəškdarrə/ (ا.مک) : از توابع دهستان بیرون بشم نوشهر .

خشک درّه/xoške-darrə/ (ا.مک) : درّه ای در منطقه هزار جریب بهشهر .

خشک رود/xoškərud/ (ا.مک) : از توابع دهستان خرّم آباد تنکابن .

خشک رود/xəške rud/ (ا.مک) : از توابع دهستان جلال ازرک جنوبی بابل .

خشک رود - پی/xəškə rud-pəy/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی‌غربی بابل .

خشک - سر/xəškə-sar/ (ص.مر) : آدم سرکش . **نک** : بدسر .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خش-کفل/xoš-kafəl/ (ص.مر) : ۱. کنایه از: زن خوش تیپ . ۲. خوش باسن .

با) ←* ؛ ع) ←* ؛

خشک کل/xoškə-kal/ (ا.مر) : سرشاخه های خشک درخت . **نک** : چوچل .

ق) خشکه /xeškə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**) گیلی ، **پ**) پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

خشکلا/xaškalā/ (ا.مک) : از توابع عبّاس آباد تنکابن .

خشک لاد/xəškəlād/ (ا.مک) : درّه ای در کدیر نوشهر .

خشک -لارک//xəšk-lārək (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

خشک - لـش/xəškə-leš/ (ا.مـر) : چـرک مـرده- چـرک چسبیده و مانده‌ی روی لباس . **نک** : چلک دمرد .

س) ←*ق) ←*؛با) ←*؛آ) ←*؛ت)خشک لاش/xoškə lāš/ ؛

خشکم/xəškəm/ (ص.نس) : محلّ خشک و غیر مرطوب . **نک** : خاشکام .

ن) ←* ؛

خشک - موس/xošk-mus/ (ص.مر) : کنایه از: آدم لاغر و باسن خشک . **نک** : چوموس .

اغر) خاشکه موس /xāškə-mus/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) خاشه–موس /xāšə-mus/ ؛

خشکه/xəškə/ (ص.نس) : ۱. خشکیده . ۲. محـلّ خشـک . ۳. بهای نقدی . ۴. زمینی که به صـورت دیـم کشـت شود . **نک** : خاشکه .

ب) خاشکه /xāškə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خشکه /xoškə/ ؛

خشـکه/xəškə/ : ۱. بـهای نقـدی . ۲. محـلّ خشـک . ۳. خشکیده . **نک** : خاشکه .

ب) خاشکه /xāškə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خشکه /xeškə/ ؛

خشک –هائیت/xešk-hāit/ (ش.ج) : ۱. لاغر و رنجـور. ۲. نوعی نفرین به معنی خشـــک شـده . **نـک** : خاشـک بوی.

اغر) خاشک بـوی /xāšk-bavi/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خشـک - هییـت /xəšk-hait/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

خشک - هایتن/xəšk-hāytən/ (مص.مر) : ۱. یکّه خوردن . ۲. تعجّب کردن . ۳. خشک شدن درخت یا گیاه .

اغر) خاشـک بوییـن /xāšk baviyən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خشک - هیتن /-xəšk haytan/ ؛ ن) خشک هـایتن /xəšk-hāytan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خشک بئن /xoškabaan/ ؛ پ) خشیتن /xušitan/ ؛

خشک هایته/xešk hāytə/ (ص.مف) : کنایه از: افراد لاغـر و رنجور.

اغر) خاشک چو /xāške-ču/ ؛ ب) خاشکه - چـو /-xāškə ču/ ؛ س) ←* ؛ ق) خشک هاییت /xəškhāit/ ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(ق) ؛

خشکه - باد/xoškə-bād/ (ا.مر) : بــاد گرمـی کـه موجـب خسارت به اراضی شود و به «بــاد ســام» نـیز معـروف است . **نک** : بادسام .

اغر) خاشکه باد /xāškə-bād/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خشـــکه وا /xeškə-vā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) خنشـــکه بـاد /xoəškə bād/ ؛ آک) گرمه باد /garmə-bād/ ؛

خشکه زه/xoške-ze/ (ص.مر) : گوسفندی که زود هنـــگام بزاید .

اغـر) خاشـــکه زه /xāškə-ze/ ؛ ب) ←* ؛ س) خشـــکه زه /xeškə-zə/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـــا) خــــــش زه /xəšzə/ ؛ ن) خشک زی /xəšk-zəy/ ؛ قص) خشکه زه /xəškə-ze/ ؛ اشر) خنشکه زا /xoəškə-zā/ ؛

خشکه سوت/xəškə sut/ (ا.مص) : سوختن اشیاء نباتات یــا جانداران بی واسطه‌ی آتش و تحت شرایطی خـــاص. . **نک** : خاشکه سوت .

ن) ←* ؛

خشکه کاری/xəškə kāri/ (ا.مص) : کشـــت دیـم . **نـک** : خاشکه کاری .

ب) خاشکه کاری /xāškə-kāri/ ؛ ن) ←* ؛

خشکه - نون/xoškə-nun/ (ا.مر) : نان خشک .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاشکه - نون /xāškə-nun/ ؛ ب) خاشکه نـون /xāškənun/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) خشکه نون /xəškə-nun/ ؛ ت) خشکه نان /xoškə-nān/ ؛ اشر) خنشـــکه نـــون /xoəške-nun/ ؛ آک) ←* ؛

خشکه و لگ/xəška valg/ (ا.مر) : بـرگ خشـک . **نـک** : خاشکه ولگ .

ن) ←* ؛

خشکه هراز/xəška həräz/ (ا.مـک) : نـهری است کـه از رودخانه‌ی هراز آمل منشعب شود .

خشک هیمه/xəška həyme/ (ا.مر) : هیزم خشک . **نـک** : خاشکه هیمه .

ن) ←* ؛

خش گذرون/xəš gəzərun/ : خوشگذران . **نـک** : خـاش گازران .

ن) ←* ؛

خـش گوشـت/xəš gušt/ (ا.مـر) : ۱. قسـمتی از گوشـت گوسفند . ۲. کسی که زود چاق شود .

اغر) خاش گوشـت /xäš-gušt/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خشگوشت /xoš gušt/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشـر) خئـش گوشـت /xoəš-gušt/ ؛ آ ک) ←(ع)؛

خش -لاش/xoš-läš/ (ا.مر/ص.مـر) : ۱. کنـده‌ای کـه بـه راحتی ترک بر می دارد - چوبی که به آسانی خرد شود . ۲. خوش خنده-خنده رو .

اغر) ۱.←* ، ۲. خاش -لاش /xäsläš/ ؛ ب) خـاش لاش /xäš läš/ ؛ س) خش لاش /xes-läš/ ؛ ق) خـش -لاش /xəsläš/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خش-لش/xeš-leš/ (ا.مر) : چرکی که بـه آسانی از بـدن خارج شود . **نک** : چلک پس هدائن .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خشم/xəšm/ (ا) : گردوی دراز و لاغر . **نک** : بیک خشم .

ع) ←* ؛

خش-مال/xəš-mäl/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. لاف زن - دروغـگو . ۲. جای بوسه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) خشت مال / xešt-mäl/ ؛

خش موس/xaš mus/ (ص.مر) : ۱. بزرگ سرین . ۲. کنایه از: آدم بی پروا - کسی که بی پروا جسـارت بـه خـرج دهد .

ع) ←* ؛

خش نشین/xəšnəšin/ (ص.فـا) : خـوش نشـین . **نـک** : خاش نشین .

ن) ←* ؛

خشنگ/xešang/ (ص) : زیبا-قشنگ .

اغـر) قشـــنگ /qešang/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ۱.←(اغر) ، ۲. خشـگل /xəšgəl/ ؛ با) ←* ؛ ت) قشـنگ /qašang/ ؛ اشر) قشنگ /qəšang/ ؛ آ ک) ←(اشر) ؛

خش نوم/xəš nom/ (ص.مر) : خوش نام .

پ) هونامیک /hunämik/ ؛

خش -واش/xeš-väš/ (ا.مک) : ۱. نام روستایی در نـور . ۲. از محلّه های قدیمی آمل .

آ) خشه واش /xəše - väš/ ؛

خش وخت/xeš vaxt/ (ص.مر) : خوشبخت .

اغر) خـاش وخـت /xäš vaxt/ ؛ ق) ←* ؛ پ) هوبخـت /hubaxt/ ؛

خش - ور/xəš-var/ (ا.مر) : از طریق بوسـه - دل جویـی کردن از راه بوسیدن .

ب) خاش - وری /xäš-vari/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛

خش وره/xəš vare/ : ۱. به وسیله‌ی بوسه . ۲. دل کسی را با روبوسی به دست آوردن .

ن) ←* ؛

خش وین/xəš vin/ (ص.فا) : خوش بیـن . **نـک** : خـاش بین .

ن) ←* ؛

خش هدائن/xəš-hədäən/ (مص.مر) : بوسیدن .

اغر) خاش هدائن /xäš-hədäən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خش هادائن /xəš-hädäan/ ؛ ع) خش هـادان /xoš-hädan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خش دئن /xošdaan/ ؛ | گ) خوشادان /xošädän/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، آ) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی .

خشی/xeši/ (ص.نس) : خویشی– فامیلی .

اغر) ←** ؛ ق) ←** ؛ پ) خوشی /xvəših/ ؛

خشی/xəši/ (ا.مص) : خوشی– خوشحالی .

ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) خشـــی /xoši/ ؛ قـص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشـر) خنشـــحالی /xoəšhāli/ ؛ پ) خواشی /xuaših/ ؛ باس) هوشیته /hušheit/ ؛

خصیل/xasil/ (ا.مک) : مرتعـی در روستای « چینـو »ی علی آباد کتول .

خصیل – باغ/xasil- bāq/ (ا.مر) : مزرعه‌ی جو– مزرعـه‌ی قصیل .

اغر) ۱.←** ، ۲. خسـیل جار /xasil- jār/ ؛ پ) ←(اغـر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) باغ /bāq/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) خسیل لته /xasil - latə/ ؛

خصیل جار/xasil-jār/ (ا.مر) : محلّ کاشت قصیل . **نـک** : خسیل باغ .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

خصییه/xasiyə/ (ا) : شرمگاه – بیضه – خایه .

اغر) ۱. خایه /xāyə/ ، ۲. خاسه /xāsə/ ؛ پ) خاسـه /xāsə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) خسیه /xəsyə/ ؛ ع) ←** ؛

خض/xez/ : ۱. محفّف خضر . ۲. خواجه خضر .

اغر) ←** ؛ ق) خضر /xəzre/ ؛ با) ←** ؛ ع) خضر /xezr/ ؛

خط/xat/ (ا) : ۱. جادّه . ۲. خط–اتصال دو نقطه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) خط /xet/ ؛

خط – بازی/xat-bāzi/ (ا.مر) : ۱. خط بـازی . ۲. لـی لـی بازی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) خت کایی /xat-kāi/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

خط – بییتن/xat-bayitən/ (مص.مر) : از کسی خطّ مشـی گرفتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) خـط – بییتـن /xat-baiytan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خط هـایتن /xat-hāytan/ ؛

خط – خال/xat-xāl/ (ا.مـر) : ۱. نقـش و نـگار . ۲. خـال خالی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) خط و خـال /xato-xāl/ ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خـط خـــالی /xattə-xāli/ ؛ اشر) خال–خالی /xāl-xāli/ ؛ آک) ←** ؛

خط – خط – بازی/xat-xat-bāzi/ (ا.مر) : **نک** : خط بازی

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) خط کایی /xat-kāi/ ؛ آک) ←** ؛

خطّه/xattə/ (ا) : جادّه–راه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) خت /xat/ ؛ اشر) ←** ؛

خطّه – په/xattə-pe/ (ا.مر) : کنار جادّه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ختّه پی /xattə pəy/ ؛ ع) ختـه پـه /xotə-pə/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

خطّه–ترق/xattə-toroq/ (ا.مر) : جادّه‌ی شوسه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ع) ختّه /xattə/

خط در کانک/xat dar kānək/ (ا.مـر) : نوعـی بـازی بـا گردو.

اغر) ←** ؛

خط–کل/xat-kel/ (ص.مر/.ا.مر) : ۱. کنایه از: خطّ بـد . ۲. خطّی که از شیار زمین بر جای ماند .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛

خط –گارو/xate-gāro/ (ا.مر) : خطّ و نشان–تهدید .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) خد گرو /xədə gəru/ ؛ با) خط گرو /xətə-gəru/ ؛ آ) خـتّ گرو /xəttə-gəru/ ؛ ع) ختّ و نشن /xatto-nešon/ ؛

خطّه/xattə/ (ا) : راه – جادّه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ آک) ←** ؛

خطّه لو/xattə lo/ (ا.مر) : کنار جادّه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ آک) لب جـادّه /labə -jaddə/ ؛

خطیب/xatib/ (ا.مک) : از توابع دهستان لاله آباد بابل .

خطیب–کلا/xatib-kalā/ (ا.مک) : از توابع دهستان میان

رود پایین نور .

خطیر/xatir/ (ا) : نام قبیله‌ی خطیر کوهیان مقیم بابل و شهرستان‌های دیگر مازندران .

با) ←*؛

خطیر-کلا/xatir-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بالا تجن قائم شهر .

خطیر کو/xatir-ku/ (ا.مک) : نام روستایی در حوزه خانقا پی سواد کوه .

خطیرنه/xatirənə/ (ا) : اهل خطیرکوه .

با) ←*؛

خف/xaf/ (ا/ا.مص) : ۱. کمین . ۲. خم شدن- سررا خم کردن . ۳. ساکت و آرام .

اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ ن) ←*؛ ت) ←*؛ اشر) ←*؛ گ) ←*؛

خف/xaf/ (ا) : ۱. تنگی و خفگی سینه و نفس . ۲. کپک .

اغر) ←*؛ ب) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ ن) ←*؛ ع) ←*؛ ت) ←*؛ اشر) ←*؛ گ) ←*؛

خف-بزئن/xaf-bazoən/ (مص.مر) : کفک زدن .

اغر) ←*؛ ب) ←*؛ ق) ←*؛ با) قف بزوئن /qaf-bazoən/ ؛ آ) قف بزوئن /qaf buzuan/ ؛

خف-بویین/xaf-baviyən/ (مص.مر) : ۱. مخفّف خفه شدن . ۲. خود را در پناه چیزی پنهان کردن و مخفی شدن .

اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) خفه بیّن /xafə-bayyən/ ؛ ق) ۱. خفه -بیّن / xafe-bayyən/ ، ۲.←*؛ با) ←(س)؛ آ) خفه - بیّن /xafə-bayyan/ ؛ ن) ←*؛ ع) ←(آ)؛ ت) خفه بئن /xafə baan/ ؛ گ) خفابون /xafābon/ ؛

خف بیّن/xaf bayyən/ (مص.مر) : ۱. خم شدن . ۲. در پناه چیزی پنهان شدن .

ق) ←*؛ با) ←*؛ گ) فوچومستن /fučumestan/ ؛

خف-بییردن/xaf-biyardən/ (مص.مر) : در اثر خفگی مچاله شدن .

ع) ←*؛

خفته/xəftə/ (ا) : گلوبند- نوعی گردن بند زنان . نک : خفتی .

اغر) ←*؛

خفته ای/xəftəei/ (ا) : گردن بندی پهن از جنس طلا که به زیر گلو بچسبد . نک : خفتی .

اغر) ←*؛ ب) ۱.←* ، ۲. خفتی /xəfti/ ؛ س) خفتی /xəfti/ ؛ ق) ←(س)؛ با) ←*؛

خفتی/xəfti/ (ا) : ۱. گردنبند . ۲. سینه ریزی که از فلز قیمتی ساخته شده باشد .

اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) ←*؛

خفتی

خفتییک/xəftiyak/ (ا) : نک : دول .

قص) ←*؛

خفّن/xaffan/ (ا) : گردن بند . نک : خفتی .

اغر) خفته / xəftə/ ؛ ب) خفتی /xəfti/ ؛ ق) خف - بن /xaf-ban/ ؛ با) ←*؛

خفنگ/xafəng/ (ا) : کتیبه .

ع) ←*؛ ت) ←*؛

خفه/xafə/ (ا) : خفه- اختلال در تنفسّ که سبب مرگ شود .

اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) ←*؛ ق) ←*؛ با) ←*؛ آ) ←*؛ ن) ←*؛ ع) ←*؛ قص) ←*؛ ت) ←*؛ اشر) ←*؛ گ) ←*؛ پ) خفک /xafak/ ؛

خفه-بویین/xafə-baviyən/ (مص.مر) : ۱. خفه شدن . ۲. کنایه از: ساکت شدن و حرف نزدن .

اغر) ←*؛ ب) ←*؛ س) خفه بیّن /xafə-bayyən/ ؛ ق)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خفه-بیّن /xafə-bayyan/ ؛ ن) خفه بویین /xafə bavəyan/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) خفه بئن /xafə baan/ ؛ اشر) خفه هابیین /xafə-hābiyən/ ؛ اک) خفابون /xafābon/ ؛

خف-هکاردن/xaf-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. کمین کردن . ۲. پنهان شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خفه-هکردن /xafə-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) خف هاکئردن /xaf-hākoərdən/ ؛

خفییانه/xafiyānə/ (ص.نس) : نهانی-پنهانی . **نک** : پا .

قص) ←* ؛

خک/xek/ (ا) : ۱. شکم . ۲. انبان-پوست گوسفند که از آن انبان کنند .

اغر) ۱.←* ، ۲. خیک /xik/ ؛ ب) خیک /xik/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(ب) ؛ اک) ←(ب) ؛

خک/xek/ (ا) : ۱. شکم . ۲. در مقام تحقیر به شکم برآمده و بزرگ گویند .

ب) خیک /xik/ ؛ ن) ←* ؛ اک) ←(ب) ؛

خکن/xeken/ (ص.نس) : ۱. سیری ناپذیر . ۲. بسیار شکم گنده . ۳. مرحله‌ای از رشد برنج . **نک** : بوسّه بتیم - اوسّه بتیم .

ب) خیکن /xikən/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) خیکی /xiki/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

خل/xəl/ (ا) : خاکستر .

اغر) ←* ؛ ب) خل /xəl/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. خل /xel/ ؛ ق) خل /xel/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲. فل /fəl/ ؛ع) فل /fəl/ ؛ ت) خاک کل /xākə kol/ ؛ اشر) پته خئل /patə-xoəl/ ؛ اک) ←* ؛

خل/xəl/ (ص) : ابله-خل- دیوانه - آدم سبک عقل .

اغر) ۱.←* ، ۲. خل-چم /xol-čam/ ؛ ب) خل-تو /xal-to/ ؛ س) ←* ؛ ق) خل-تو /xel-tu/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. خل /xəl/ ، ۲. خل-چم /xəl-čam/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ اک) ←* ؛

خل/xəl/ (ا) : آب بینی .

ب) ۱.←* ، ۲. فنی زک /fəni-zək/ ؛ س) زگ /zəg/ ؛ ق) ۱. خل /xəl/ ، ۲.←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(ق) ؛

خل/xel/ (ا/ا.مک) : ۱. محلّه -منطقه ای که طایفه ای خاص در آن سکونت داشته باشد . ۲. نام مرتعی در آمل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خل /xəl/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خیل /xəyl/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

خل/xel/ (ا) : محلّی که برای نگهداری گوسفند در بیابان درست می کنند - جایگاه گوسفندان . **نک** : پل.

ق) ۱.←* ، ۲. خیل /xeyl/ ؛

خلا/xəlā/ (ا) : مستراح- خلاب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خلا /xalā/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اک) ←(ن) ؛

خلات/xəlāt/ (ا) : سفال شکسته .

با) ←* ؛ اک) خلات /xalāt/ ؛

خلاربن/xolār-bən/ (ا.مک) : از مراتع لنگای عباس آباد .

خلاربیشه/xalārbišə/ (ا.مک) : مرتعی در نزدیکی روستای کوهپر نوشهر .

خلارد/xelārd/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

خلا-سر/xəlā-sar/ (ا.مر) : مستراح- آبریزگاه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خلا /xalā/ ؛ قص) ←* ؛ اک) ←* ؛

خلا-سوت/xəlā-sut/ (ص.مر) : نیم سوز .

ق) سوت سر /sutsar/ ؛ با) کلاسوت /kəlā-sut/ ؛ اک) فلا سوت /falāsut/ ؛

خلاش/xəlāš/ (ا) : ۱. تکّه . ۲. باقی مانده .

ق) ←* ؛ ن) خریش /xərəyš/ ؛

خلال/xəlāl/ (ا) : ۱. کیسه گونی . ۲. خلال دندان . ۳. کیسه ی پنبه که از کیسه گونی بزرگتر وگشادتر است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

خلال/xelāl/ (ا) : کیسه هایی که از گونی درست شـود و در آن غلّات و حبوبات ریزند .

آ) ←* ؛ آک) ←* ؛

خلال -دندان/xəlāl-dəndān/ (ا.مر) : خلالِ دندان . نـک : خلال .

اغر) دنـدان خـلال /dandān-xəlāl/ ؛ ب) دنـدن خـلال / dandon-xəlāl/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) دنّـون-خـلال /dannun-xəlāl/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ت) دنـدان خـلال /-dondān xəlāl/ ؛ اشر) خلال دنـدان /xelāl-dendān/ ؛ آک) خـلال دندون /xalāl-dandon/ ؛

خلام/xəlām/ (ص) : ۱. گوساله . ۲. بچّه ی شـیر خـواره . ۳. نوزاد هر حیوان .

اغر) ۱. خلامه /xəlāmə/ ، ۲. خالمه /xālmə/ ؛ ب) خالمـه /xālmə/ ؛ س) خالک /xālək/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ اشر) خلامه /xəlāmə/ ؛

خلامه/xəlāmə/ (ص) : گوسالهی تازه به دنیا آمده . نک : ترکولوی .

اشر) ←* ؛

خل - بنی/xəl-bəni/ (ا.مر) : نانی که در زیر خاکستر پزند - نوعی نان چوپانی .

س) ←* ؛ ق) فل بنی /fəlbəni/ ؛ با) ←* ؛ آ) فل-بنی-نون /fəlbəni-nun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(ق) ؛

خل-بویین/xale-baviyən/ (مص.مر) : زیاد شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خـل بیّـن /xalə-bayyən/ ؛ ق) خل-بیّن /xale-bayyən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خل-بیّـن /-xale bayyan/ ؛ ن) خل بوییـن /xəl bavəyan/ ؛ ع) خلـه بییـن /xalə-babəyan/ ؛ اشر) خله بیّن /xaylə-bayyən/ ؛

خلپه/xolpə/ (ا.مر) : تخم شنبلیله – شنبلیله. نک : خلفه.

س) خلوه تیم /xelvə-tim/ ؛ ق) فلـوه /felva/ ؛ با) خلفـه تیم /xəlfə-tim/ ؛ آ) خلوه /xelvə/ ؛ ع) خلفه /xolfə/ ؛ ت) ←(ع) ؛

خل په/xəl-pə/ : شبیه خل هاو دیوانه ها .

آ) ←* ؛

خلت/xalət/ (ا) : ۱. هدیه به عروس . ۲. لباس و پارچه ی پیش کشی . ۳. لباس گران بها . **نک** : برم .

اغـر) خلتـــی /xalati/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ۱.←(اغر) ، ۲. خلئت / xalat/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) خلت /xalat/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ۱.←(اغر) ، ۲.←(ع) ؛ آک) ←(ع) ؛

خلتمان/xaltəmān/ (ق.ز) : خیلـی وقـت-زمـانی دراز – مدّت زیادی . **نک** : پرتوم – پرزمن .

اغر) ←* ؛ ن) خیله تمن /xəyle - təmən/ ؛ ع) خلـه تمن /xalə tomon/ ؛ آک) خیلی زموت /xayli-zamut/ ؛

خلتو/xələto/ (ص) : ابله .

ن) ←* ؛

خل-تور/xal tur/ (ص.مر) : مشنگ- دیوانه .

ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) خـل تـو /xəl tu/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) خل /xel/ ؛ ن) ←* ؛ ع) خله تور /xalə-tur/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) کوس خول /kos-xul/ ؛

خل -ته-توک/xale-tə-tuk/ (ص.مر) : آدم یا حیوان بـی آزار .

خلتی/xalati/ (ا) : ۱. کفن خریـداری شـده و اهدایـی . ۲. پارچه های رنگارنگ . **نک** : خلت .

ب) خلتـی /xaləti/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خلّتـی /xallati/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ آک) ←* ؛

خلتی/xalati/ (ا) : ۱. پارچه های الوانی که به عنوان جایزه در مراسم کشتی بر سر چوب هـا بندنـد و بـه کشـتی گیران پیروز هدیه دهند . ۲. هر نوع هدیهی پارچه ای. **نک** : خلعتی .

آ) ←* ؛

خل - جـانور/xəle-jānevər/ (ا.مـر) : انسـان یـا حیـوان وحشی .

ق) ←* ؛

خل-چم/xol-čam/ (ص.مر) : مایل به دیوانه . آدم خُـل- کسی که کارهای ابلهانه انجام دهد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) خل -چم /xəl-čam/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ق) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

خلخال/xal xāl/ (ا) : پای بند زینتی که بیشتر رقّاصان و بازیگران بر پای می بستند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

خلخال محلّه/xalxāl mahallə/ (ا.مک) : روستایی در تنکابن .

خل-خله-خُو/xəl-xələ-xo/ (ا.مر) : خواب بی سروته و دلهره آور .

اغر) غل-بلی-خو /qəl-bəli-xo/ ؛ ب) جل بلی خو /jəl-bəli-xo/ ؛ ق) دجی - بجی /daji-baji/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خله بله خو /xolə-belə-xo/ ؛

خل-خله-گپ/xəl-xələ-gap/ (ا.مر) : حرف بی معنا .

ب) خل خله گپ /xol-xolə-gap/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خل خله گب /xol-xolə-gab/ ؛

خل-خلی/xəl-xəli/ (ا.مر) : کاری را بدون قصد انجام دادن . ۲. کار بی هدف . ۳. گیج گیجی کردن . ۴. کم خردی در امور و رفتار غیر عاقلانه .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خل خلی /xol-xoli/ ؛

خل-خلی-هاکردن/hākərdən-xəl-xəli/ (مص.مر) : گیج و بی هدف بودن در انجام کاری .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خل -خلی - هکردن /xəl-xəli-hakərdən/ ؛ ن) ←* ؛ ع) خل خلی هاکردن /xol-xoli-hākordan/ ؛ قص) خل خلی هاکردن /xəl-xəli-hākerdan/ ؛ ت) خلی خلی هکردن /xol-xoli-hakərdən/ ؛

خل-خو/xələ-xo/ (ص.مر) : خواب بی موقع .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

خل خو/xələ xo/ (ص.مر) : کسی که عادت به رفتار و حرکات غیر عاقلانه دارد .

ن) ←* ؛

خلر/xalar/ (ا) : گیاهی است که در مزارع گندم روید و دانه‌های آن سیاه رنگ و ریز بوده و مخلوط شدن آن با آرد نان و تغذیه‌ی آن توسّط انسان موجب سرگیجه گردد .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خلر /xəlar/ ؛ ع) خلر /xolar/ ؛

خلر/xolər/ (ا) : نخود فرنگی .

ب) خالر /xālər/ ؛ ق) خلر /xələr/ ؛ با) ←* ؛ ن) خلر /xəlar/ ؛ ع) خلر /xolar/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛

خلرد/xolərd/ (ا.مک) : از توابع دهستان نرم آب دوسر ساری .

خلِ - سگ/xale-sag/ (ص.مر) : سگ دیوانه که در مقام توهین و تحقیر به کار رود .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خلِ-گج /xalegej/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) خل سک /xolәsak/ ؛

خل-فنی/xel-fəni/ (ا.مر) : آب بینی .

اغر) ۱. خل /xəl/ ، ۲. فنی -سک /fəni-sək/ ؛ ب) فنی سک /fəni sək/ ؛ س) فنی زگ /feni-zəg/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ اشر) خلّه بینی /xellə-bini/ ؛ آک) وینازیک /vinā-zik/ ؛

خل-کس/xəle-kəs/ (ص.مر) : آدم شل و ول-آدم وارفته.

اغر) شفت کاس /səfte-kās/ ؛ ب) شفت کوس /səfte-kos/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خل کس /xolə-kos/ ؛

خل - کش/xəl-kaš/ (ا.مر) : ۱. خاک انداز . ۲. وسیله ای برای جابه جایی آتش و خاکستر گرم وخاشاک و غیره خاک انداز فلزی .

اغر) خاک انداز / xāk-əndāz/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. فل کش /fəlkaš/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خاکنّار /xākənnār/ ؛ ن) خاکنّاز /xākannāz/ ؛ آک) آتش کش /ātaš-kaš/ ؛

خلمت/xəlmət/ (ا) : خدمت-خدمتگذاری .

اغر) ۱.←* ، ۲. خدمت /xədmət/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) خمّت /xemmat/ ؛ اشر) خدمد /xadmad/ ؛ آک) خدمت /xadmat/ ؛

خل - موس/xale-mus/ (ص.مر) : شیرین عقل .

اغر) ۱. شفت -موس /səfte-mus/ ، ۲. شفت-کاس /səfte-kās/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خل /xol/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

آ) خل-موس /xələ-mus/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) خل موس /xolə-mus/ ؛

خلند/xaland/ (ا.مک) : از دهستان فیروز جاه بابل .

خلنگ/xalang/ (ا) : ۱. به پشت گرفتن - به کول گرفتن . ۲. چوبی چنگک دار جهت آویزان کردن علوفه و چوخا که از سقف آویزند و مصارف گوناگون دارد . ۳. پشت- کول- روی دوش .

ق) کلنگ-هایتن / kelang-hāytan/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) خلنگ-هیتن /xəlang-haytan/ ؛ قص) هلنقلی /halanqeli/ ؛ ت) ←* ؛

خلنگ/xəlang/ (ا) : چنگک چوبی برای چیدن انار و کشیدن شاخه به طرف پایین . **نک** : تیلا - تلاق .

ب) تلا /təlā/ ؛ س) تلنگ /telang/ ؛ ق) هلنگ /həlang/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ آک) ۱. دوخاله /doxālə/ ، ۲. کرده خاله /kardəxālə/ ؛

خلنگ/xəlang/ (ا) : قلّابی که با آن آب از چاه کشند . **نک** : چل تیلا .

س) تلنگ /telang/ ؛ ق) هلنگ /həlang/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ آک) دوخاله /duxālə/ ؛

خلنگ-خلنگ/xələng-xələng/ (ا.مر) : چوبی که به وسیله‌ی آن شاخه‌ی بلند درختان به پایین کشیده شده و محصول آن چیده شود .

اغر) النگه /aləngə/ ؛ ب) النگ /aləng/ ؛ ق) ←(ب) ؛ آ) ←* ؛

خلنگ-کنّا/xəlang-kənnā/ (ا.مر) : ۱. چوب چنگک دار جهت آویزان کردن لباس . ۲. چوب لباسی گالشی . **نک** : اژت .

با) ←* ؛

خلواته/xəlvātə/ (ا) : مزد حمّام به صورت جنس .

س) خلوت /xal-vət/ ؛ ق) خلوتی /xalvəti/ ؛ با) خلوته /xalvətə/ ؛ اشر) خلوتی /xalvati/ ؛

خل و پل/xəl-o-pəl/ (ص.مر) : شل و ول .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

خل و تور/xelotur/ (ص.مر) : خل و دیوانه .

ن) ←* ؛ آک) تور /tur/ ؛

خلورمه/xolormə/ (ص) : ساده- کم عقل .

اغر) خل و چل /xol-o-čəl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) خل چم /xəlčam/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) خله چل /xələ-čəl/ ؛ع) ←* ؛ قص) خل و چل /xəl-o-čəl/ ؛

خلوس/xəlus/ (ا) : برآمدگی چشم .

خلّوک/xəlluk/ (ص.نس) : کسی که آب بینی اش آویزان است- دماغو .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خلّوک-چیندکا/xəlluk-čindəkā/ (ا.مر) : جوجه ی کوچک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خالک چینّکا /xāləkčinnəkā/ ؛ با) ←(ق) ؛ قص) چینکا /činkā/ ؛

خلوه/xəlvə/ : شنبلیله . **نک** : خلفه .

ق) خلوه /xəlvə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←(ق) ؛

خله/xale/ (ق.مق) : فراوان- زیاد - خیلی . **نک** : الافت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خله /xalə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) خیله /xəyle/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ۱. خیلی /xayli/ ، ۲. خلی /xali/ ؛

خل -هادائن/xəl-hādāən/ (مص.مر) : ۱. سست شدن . ۲. زیر دررویی .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛

خله/xale/ (ق.مق) : خیلی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) خیله /xaylə/ ؛ آک) خیلی /xuyli/؛

خله پشت/xələ pəšt/ (ص.مر) : هالو .

با) ←* ؛

خله-توم/xale-tum/ (ق.ز) : مدّت زیادی- زمان بسیاری . **نک** : پرزمن - پرتوم .

اغر) خل تمان /xal-təmān/ ؛ ب) خل تمن /xal-təmon/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. خل توم /xal-tum/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. خله توم /xale - tom/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خیله توم /xəylə tum/ ؛ آک) خیلی زمت /xayli-zamat/ ؛

خله سر/xale sar/ (ص.مر) : عیال وار .

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

با) ←* ؛

خله ‑هاکردن/xale-hākərdən/ (مص.مر) : ازدیاد– افزایش بارآوری زراعت .

اغر) خلِ – هکاردن /xale-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خلِ‑هکردن / xale-hakerdan/ ؛ ع) خله هاکردن /xalə hākordan/ ؛

خلی/xəli/ (ا) : آب دهان . **نک** : فلی .

ب) ۱. خالیم /xālim/ ، ۲. خالین /xālin/ ؛ س) خلیک /xelik/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. فلیک /felik/ ؛ با) ۱.←(س) ، ۲.←(ق) ؛ آ) فلیک /fəlik/ ؛

خلیته/xalitə/ (ا) : کیسه‌ی کوچک پارچه ای که زنان پول را در آن ریخته و به گردن می آویختند .

س) ←* ؛ با) ←* ؛

خلیج استر آباد/xalij-əsterābad/ (ا.مک) :

خلیج استرآباد آرامترین لنگرگاه دریای خزر است. این خلیج از سمت شمال به شبه جزیره‌ی میانکاله محدود می‌شود . طول خلیج چهل و دو مایل و عریض ترین قسمت آن در طرف شرقی، حدود دو فرسنگ است. عمق آن هر چه به مغرب نزدیکتر می شود رو به کاهش می‌رود.

خلیک/xəlik/ (ا) : آب دهان . **نک** : خلی – گلس .

س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. فلیک /fəlik/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(با) ؛ پ) خیوک /xayuk/ ؛

خلیل‑کلا/xalil-kəlā/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان زیرآب سواد کوه . ۲. از توابع دهستان بندپی بابل .

خلیل‑مله/xalil-malə/ (ا.مک) : از توابع دهستان پنجزاره‌ی بهشهر .

خلیلی/xalili/ (ا) : از انواع پای بند و فلک که جهت تنبیه رعایا به کار برده می شد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خلین دره/xalin-darə/ (ا.مک) : از مراتع واقع در مایان علی آباد کتول .

خم/xom/ (ا) : خم– کوزه‌ی بزرگ گلی .

اغر) ۱.←* ، ۲. خمره /xomrə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

خمار/xemār/ (ا) : نامی برای اسب و قاطر .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛

خمار‑چشم/xomāre-česm/ (ص.مر) : چشم خمار– چشم متورّم . **نک** : بلنگه چش .

اغر) خمار‑چش /xəmār-ces/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خمار چش /xomār-čəs/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) خمارچش /xəmār čəs/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خمار‑چشم /xomār-čošm/ ؛ اشر) خمار‑چشم /xəmār-čəsm/ ؛

خمار‑شکن/xəmār-šekan/ (ا.مر) : چای و نانی که کشاورزان بین صبحانه و ناهار خورند .

اغر) ←* ؛ با) خماری اشکن /xamari-əškən/ ؛ اشر) ←* ؛

خم‑گردن/xome-garden/ (ا.مک) : از توابع دهستان خرّم آباد تنکابن .

خمن/xaman/ (ص) : زمین صاف و هموار .

اغر) هامند /hāmənd/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) همند /hemənd/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. همن /hamən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) خمن /xamən/ ؛ ن) ←* ؛ قص) همن /haman/ ؛

خمند/xəmənd/ (ا.مک) : از توابع دهستان بابل‌کنار بابل .

خمند/xamand/ (ا.مک) : نام محلّی در اراضی جوربند نابیج نور .

خمّنون/xəmmənnun/ (ا.مک) : زمینی هموار در هلیشت سواد کوه .

خمن – هادان/xaman-hādān/ (مص.مر) : سرگردان کردن و عاصی ساختن . **نک** : چرخ دوسّن .

س) همند هدائن /həmend-hedāən/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) خمن هادائن /xaman hādāan/ ؛ ع) ←* ؛

خمیار/xamyār/ (ص) : نوکر– کلفت . **نک** : آدم .

ق) ←* ؛ ع) ←* ؛

خمیر‑آش/xamir-āš/ (ا.مر) : آش رشته . **نک** : آردیم آش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع)

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

←* ؛ اشر) آش - خمیر /āš-xamir/ ؛

خمیر-بردن/xamir-bordən/ (مص.مر) : ریختن خمیر نان از بدنه ی تنور که در اثر سرد بودن و یا ازدیاد گرمای تنور صورت پذیرد. در صورت زیاده از حد ورآمدن خمیر نیز چنین حالتی حادث شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خمیر بوردن /xamir burdan/ ؛

خمیر بمئن/xamir-bəmoən/ (مص.مر) : ورآمدن خمیر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خمیر بیموئن /xamir bimuan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) خمیرورامئن /xamir-verāmoen/ ؛

خمیر بن/xamir bən/ (ا.مر) : خمیر مایه .

اغر) خمیر مایه /xamir māyə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) خمیر ما /xamir mā/ ؛

خمیربوردن/xamir-burdən/ (مص.مر) : فرو افتادن خمیر به داخل تنور در اثر ازدیاد گرما . **نک** : خمیربردن.

اغر) خمیر بردن /xamir bordən/ ؛ س) ←* ؛

خمیر-بیتن/xamir-baytən/ (مص.مر) : چانه کردن خمیر .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خمیرچونه بیتن /xamir čunə baytan/ ؛ع) ←* ؛ قص) خمیربیتن /xamir-bay tan/ ؛ آک) خمیر گیتن /xamir-gitan/ ؛

خمیر-تلا/xamir-təlā/ (ا.مر) : نوعی خوراک که از آرد و سیب زمینی و دو شاب پزند .

ب) ←* ؛

خمیر-جوش/xamir-juš/ (ا.مر) : جوش خمیر .

اغر)۱.←*،۲.خمیر-ما/xamir-mā/ ؛ ب)خیما/xaymā/؛ س) ←* ؛ ق)جوش/juš/؛ با)←* ؛ آ)۱.←*،۲.←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) جوشه خمیر /juše-xamir/ ؛

خمیر-کنده/xamir-kande/ (ا.مک) : از توابع دهستان علی آباد قائم شهر .

خمیر-لاک/lāk-xamir/ (ا.مر) : لاوک خمیر گیری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) لاک خمیر /lākə-xamir/ ؛ آک) ←* ؛

خمیر-لنده/xamir-ləndə/ (ا.مر) : خمیر-نانی که خوب پخته نشده باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خمیر تب /xamir-tab/ ؛ ق) خمیر لت /xamir lat/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) خمیرکت /xamir kat/ ؛

خمیر-ما/xamir-mā/ (ا.مر) : مایه‌ی خمیر .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خیما /xaymā/ ؛ س) ۱. خمیرمائه /xamir-māə/ ، ۲. خمیرما /xamir-mā/ ؛ ق) خمیر-مار /xamir-mār/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ←* ؛ قص) خمیرمایه /xamir-māyə/ ؛ ت) ←(قص) ؛

خمیرنار/xamir -nār/ (ا.مر) : مایه‌ی خمیر .

ق) ←* ؛

خمیر-واکان/xamir-vākān/ (ا.ا) : وردنه؛ چوب مدوّری که توسّط آن خمیر را پهن کنند . **نک** : نون کر .

اغر) ۱.←* ، ۲. نون-وا-کان /nun-vā-kān/ ؛ ب) نون-ساز /nun-sāz/ ؛ س) نون کر /nun-kar/ ؛ ق) خمیر - وا - کن /xamir-vā-kon/ ؛ با) ←* ؛ اشر) خمیرواکئن /xamir-vā-koən/ ؛ آک) نونه چو /monə-ču/ ؛

خمیره/xamirə/ (ا) : ۱. ذات-سرشت . ۲. آردی که زیاد ساییده شده باشد . ۳. تن-کالبد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

خمیر-هاکردن/xamir-hākərdən/ (مص.مر) : خمیر کردن.

اغر) خمیر-هکاردن /xamir-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خمیر-هکردن / xamir-hakerdan/ ؛ ن) خمیرهاکردن /xamir-hākərdan/ ؛ع) خمیرهاکردن /xami-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خمیر هکردن /xamir hakərdən/ ؛ اشر) خمیرهاکئردن /xamir-hākoərdən/ ؛

خنابدون/xənābədun/ (ش.ج) : خانه ات آباد باد، که در مقام سپاس به کار رود . شکر و سپاس . **نک** : خانا بدان .

اغر) خانابدان /xānā bədān/؛ ب)خانابدن/xānā-bədon/

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـــا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) خنابدون /xonā-bədon/ ؛ قص) ←** ؛ ت) خنـابدان /xonā bədān/ ؛

خنار/xənār/ (ا) : نام طایفه‌ای در سواد کوه .

خنار/xənār/ : ۱. چوپان . ۲. طائفـه ی خنـاری در منـاطق مرکزی مازندران به جهت کار چـوپـانی بـه ایـن نـام شهرت یافته است .

آ) ←** ؛

خنازیر/xənāzir/ (ا) : نوعی بیماری – خناق .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

خنـازیل/xənāzil/ (ا) : نوعـی بیمـاری- خنـاق . نـک : خنازیر .

خنّاق/xonnāq/ (ا) : خناق- نوعی بیماری . **نک** : خنازیر.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) خنـاق /xənāq/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ آک) ←** ؛

خندش/xondəš/ (ا.مص) : آواز . **نک** : خاندش – خو .

اغر) ۱.←** ، ۲. خاندش /xāndəš/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) خونّش /xunnəš/ ؛ با) ←** ؛ آ) خونـش /xunəš/ ؛ ن) خنّـش /xonnəš/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) خنـدش /xondəš/ ؛ اشـر) خـانند /xānand/ ؛ آک) خونـــدش /xondəš/؛

خندق/xandəq/ (ا.مک) : از ارتفاعات بخش یا نه سر واقع در هزار جریب بهشهر .

خن-دله-خش/xən-dələ-xəš/ (ا.مر) : دامـاد سـر خانـه . **نک** : خانه زُما .

ق) خنه-سـرخش /xənəsarəxəš/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ۱.←(ق) ، ۲. خنه سرزما /xənə-sar-zəmā/ ؛ع) خنه سـرزما /xonə-sar-zomā/ ؛ قص) دوماسـرخنه /dumā-sar-xənə/ ؛ ت) خانه سرزاما /xānə-sar-zāmā/ ؛

خنده رو/xandə-ru/ (ص.مر) : گشاده رو- خندان .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. خنّـه رو /xannə-ru/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ ن) ←(ق)

؛ع) ←** ؛ قـص) ←(ق) ؛ ت) ←** ؛ اشـر) ←** ؛ آک) ←** ؛

خنسن/xanesən/ (مص) : خندیدن . **نک** : بخندیین .

اغـر) بخندییـــن /baxəndiyən/ ؛ ب) ←(اغـــر) ؛ س) بخندسّن /baxən-des-tən/ ؛ ق) بخنّسـن /xannəssan/ ؛ با) ←** ؛ آ) خنّسـن /xannəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) خنّســن /xonnəsan/ ؛ ت) ←** ؛ پ) خندیتن /xanditan/ ؛

خنش/xanəš/ (ا) : ۱. نعناعی معطّر و وحشـی . ۲. پونـه‌ی صحرایی و خوشبو با نام علمی mentā . **نک** : اوجی .

با) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

خنک/xənek/ (ص) : خنک- سرد .

اغر) خانک /xānək/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) خنـک /xonak/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←(ع) ؛

خنکی/xənəki/ (ا/ص.نس) : ۱. هـوای خنـک . ۲. هنـگام خنکی . ۳. نوشیدنی خنک . **نک** : خانکان .

اغر) ۱. خـانکی /xānəki/ ، ۲. خانکـام /xānəkām/ ؛ ب) خانکی /xānəki/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) خنکـی /xonaki/ ؛ قص) ←** ؛ ت) خنکـی /xonəki/ ؛ اشر) ←(ع) ؛

خنمون/xənəmun/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. کدبانو- زن خانـه ۲. خانمان، افراد و متعلقان خانه .

ب) خانه مون /xānəmon/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

خنّه/xannə/ (ا.مص) : خنده .

اغر) خنده /xandə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) خنّه /xanne/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ اشر) ←(اغر) ؛ پ) خندک /xandak/ ؛

خنه/xənə/ (ا) : ۱. خانه . ۲. اتاق . **نک:** سره .

اغر) خانه /xānə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) خنــه /xonə/ ؛ قص) ←** ؛ ت) خانه /xānə/ ؛ اشر) ←(ت) ؛ پ) خانک /xānak/ ؛

خنه-بمونس/xənə-bəmunəs/ (ص.مـف) : کنایـه از: پیر دختر . **نک** : خانه بمانسته .

ب) بمندسته /bamondəstə/ ؛ س) بموندسته

/bamondestə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خنـه -بمونـس /xənə-bamunəs/ ؛ ن) ←* ؛ اشر) خانـه بمونـده /-xānə-bemondə/ ؛

خنه-بنه/xonə-bənə/ (ا.مر) : مکان مسکونی با ضمایمش – خانه و منزلگاه – جا و مکان . **نک** : جاپریشکا .

اغر) خانه کله /xānə-kələ/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) خنه -سره /xəne-səre/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

خنه خاه/xənə xāh/ (ا.مر) : صاحب خانه .

ب) خانه خـا /xānə-xā/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خنه خا /xonə-xā/ ؛ قص) صـاب خنـه /-sāb-xənə/ ؛ ت) خنه خا /xonə-xā/ ؛ آک) خونـه خـاه /-xonə-xā/ ؛

خنه-خش/xənə-xeš/ (ا.مر) : داماد سرخانه . **نـک** : خانـه زُما .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خـن دلـه خش /xən-dələxeš/ ؛ ن) ←* ؛ ع) خنه سـرزما /-xonə-sar-zomā/ ؛

خنّه – خنّه/xannə-xannə/ (مص/ق.حا) : ۱. خنده خنـده . ۲. کنایه از: با سهو و خنده موضوعـی را ماست مـالی کردن. **نک** : ریشخند تیتال.

اغـر) خنـــده خنـــده /xandə-xandə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛

خنه دار/xənədār/ (ص.فا) : کد بانو– خانه دار .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ پ) کتک-بانوکیه /katak-bānūkih/ ؛

خنه – دار – بیّن/xənə-dār-bayyən/ (مص.مر) : ۱. صاحب خانه شدن . ۲. عیال وار شدن .

اغر) خانه دار بوییــن /xānə-dār -baviyən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خنه – دار – بیّن /-xəne-bayyan- dār/ ؛ ن) خنـه دار بوییــن /xənə-dār-bavəyan/ ؛ ع) خنه دار ببیــن /xonə-dār-babeyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) خنـه دار بئـن /xonə-dār -baan/ ؛ اشر) خانـه دارهـا بییــن /xānə-dār-hābiyən/ ؛

خنه –دله/xənə-dələ/ (ا.مر) : ۱. داخـل خانـه . ۲. پسـتو . **نک** : خان دله .

اغر) ۱. خان دلـه /xān-dələ/ ، ۲. خانـه دلـه /xānə dələ/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خنه دلـه /xonə- delə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) خنـه دله /xonə dələ/ ؛ آک) خونه مین /xonə - miyan/ ؛

خنه دله کا/xanə-daləh-kā/ :

از انواع بازی‌های بومی. نحوه‌ی اجرای ایـن بـازی بـه ایـن شکل است که بازیکنان در یک ردیف می نشینند. یـک نفـر (ماره) جلوی آن‌ها دو زانو نشسته می گویـد: بـووو...و همـه سـاکت می‌شـوند. آن گاه مـاره حرکـات مختلفـی را انجـام می‌دهد. برای مثال گوش کسی را می کشد یـا بـه گونـه‌ی بازیکنی که کنارش نشسته تلنگری می‌زند. بازیکنان بـاید در سکوت کارهای ماره را تقلید کننـد. بـازی از اولیـن حرکـت ماره شروع شده، می‌چرخد. هنگامی که همه‌ی بـازیگران آن حرکت خاص را انجام دادنـد، مـاره حرکـت دیـگری انجـام می‌دهد و بازی ادامه می یابد.

خنه دوون/xənə-davun/ (ا.مر) : اهل خانه .

ب) خانه دری /xānə-dari/ ؛ ق) خنمون /xənə mun/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛

خنّه – زن/xannə - zan/ (ص.فا) : کسـی کـه دیـگری را مورد تمسخر قرار دهد .

اغر) خنده زن /xandə-zan/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. خنـده زن /xandəzan/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

خنّه – زن – بویئـن/xannə-zan -bavəyan/ (مـص.مـر) : مورد تمسخر قرار گرفتن .

ب) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

خنه سر/xənə -sar/ (ا.مر) : خانه سـرا –زمیـن مسـکونی . **نک** : خانه مال – سره سر .

اغر) خانه سر /xānə-sar/ ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

خنه سرزما/xənə - sar - zəmā/ (ا.مر) : دامـاد سـر خانـه . **نک** : خانه زما .

ن) ←* ؛

خنه-سره/xənə-səre/ : محلّ خانه و زندگی .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

آ) ←* ؛ آک) خونه سونی /xone-soni/ ؛

خنه سری/xənə-səray/ : ۱. جا و مکان . ۲. محل سکونت. ۳. زمینی که برای ساختن خانه پیش بینی شود .

ن) ←* ؛

خنه کا/xana- kā/ :

(خنه کا) مثل «پلاپجه کا» نوعی بازی مخصوص کودکان روستایی است. در «پلاپجه کا» دختران خردسال روستایی بازی‌کنان اصلی اند ولی در «خنه‌کا» پسران کوچک هم مشارکت دارند. این بازی با تقلید از پدران و مادران در زمینه‌ی شیوه‌ی اداره‌ی خانه، تحصیل درآمد مالی و مخارج خانواده انجام می‌گیرد .

خنه کرک/xenə kerk/ (ا.مص) : **نک** : ارباب دیدن .

س) ←* ؛ با) ←* ؛

خنه - مالی/xənə-māli/ (ا.مص) : آماده کردن گل و کاه و آب برای گلِ اندودن کردن خانه . **نک** : بنه مالی - گل گویی .

ب) خانه مالی /xānə- māli/ ؛ س) ←* ؛ ق) گل گویی /gəl gui/ ؛ با) ←* ؛

خنه - ورون/xənə-varun/ (ا.مر) : دعوت رسمی خانواده ی داماد از عروس و خانواده‌اش پس از عروسی .

اغر) وده - بیاردن /vadə-beyārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) کاس کچه شو /kās kačəšu/ ؛ با) سه کاسه شو /sə kāsə šu/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

خنی/xəni/ (ا) : چشمه .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خانی /xāni/ ؛ ع) خنی /xoni/ ؛ پ) خانیک /xānik/ ؛

خنیار/xanyār/ (ص.مر) : پادوی خانه- نوکر خانه .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛

خنیافه/xənyāfə/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی بابل .

خنیانه//xaniyānə (ا.مک) : از دهستان سجارود بابل .

خنیس/xənəs/ (ص) : ۱. نابخشنده- بی سخاوت . ۲. دست خالی . **نک** : چلاس .

اغر) ۱. چنس /čənəs/ ، ۲. گنس /ganəs/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) کنس /kenəs/ ؛ ق) ۱. جنس /janəs/ ، ۲. کنس /kənəs/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خنس /xənəs/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) خنس /xenes/ ؛ اشر) خسیس /xasis/ ؛ آک) ←(اشر) ؛

خو/xu/ (ا) : خوک .

اغر) ۱.←* ، ۲. خی /xi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) خی /xi/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) خو /xu/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) خوک /xuk/ ؛ پ) هوک /huk/ ؛

خو/xu/ (ا) : خواب .

اغر) خو /xo/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←* ؛ ت) خو /xow/ ؛ اشر) ←(ت) ؛ آک) ←(ت) ؛ پ) خواب /xuāb/ ؛ باس) خوابد /xuabda/ ؛ او) خواپ /xuap/ ؛

خو

خواب نما بویین/xāb nəmā bavəyan/ (مص.مر) : خواب نما شدن .

اغر) خونما بویین /xo-nəmā-baviən/ ؛ ن) ←* ؛ آک) خوابنما بون /xāb-namā- bon/ ؛

خواجه وند/xājə- vand/ (ا.مک) : از طوایف کرد ساکن در کلاردشت و کجور .

خواسکارگر/xāskār-gər/ : کسی که به خواستگاری دختری رود .

س) ←* ؛

خوالینسکم موره/xəvālinskom-more/ (ا.مک) : از نام های باستانی دریای خزر در منابع روسی (more–khvalinskm) .

خوئک/xuək/ (ا) : ۱. خنّاق . ۲. از انواع بیماری چهار پا و پرنده . ۳. بخشی از گوشت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خیئک /xiək/ ؛ با) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛

خوئلین - درّه/xoəlin - darrə/ (ا.مک) : روستایی در بیست و چهار کیلومتری جنوب باختری شهرستان کتول .

خوبانه/xubāne/ : از اسمهای زنان .

ق) ←* ؛

خو - بتکانیین/xo-batkāniyən/ (مص.مر) : چرت زدن . **نک** : خوکتن .

اغر) ←* ؛ ب) خو - بتکونیین /xo-batkuniyən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) خو - بکوتنّیین /xo-bakutənniyən/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) خو - بتکنّیین /xu- batkənniyan/ ؛ ن) خو بکتنیئن /xo baktanian/ ؛

خوبتکونستن/xu-batkunəstən/ (مص.مر) : چرت زدن .

ب) خوبتکنیین /xo-batkoniyən/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. خوبکوتندین /xu-bakutəndiən/ ؛

خو - بدیین/xobadiyən/ (مص.مر) : ۱. خواب دیدن–رویا دیدن . ۲. محتلم شدن – انزال شدن در خواب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خوبیّن /xo-bayyan/ ؛ع) خو بدیین /xu-badiyan/ ؛ قص) خوبدیین /xu-badiyan/ ؛ ت) خاب دئن /xāb-deən/ ؛ اشر) خوبدیین /xo-badiyan/ ؛

خو - بردن/xo-bordən/ (مص.مر) : به خواب رفتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خو بوردن /xo-burdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خو بوردن /xu burdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) خوبشین /xo-bašeyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) خاب بردن /xāb- bardən/ ؛ اشر) خو بئوردن /xo-boərdən/ ؛ آک) خو شدئن /xo-šuan/ ؛

خوبزه/xo-baze/ (ا/ص) : ۱. جرأت–زهره . ۲. نگرانی و اضطراب روحی به خاطر جابه جایی و نقل مکان در هنگام خواب– بی قراری کردن . **نک** : جاوزه .

ب) جاوزه /jāvezə/ ؛ س) ←* ؛ ق) خو وزه /xuvəzə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ع) ←* ؛ ت) خاب آزه /xāb-āzə/ ؛

خو-بزه - بویین/xo-bazə-baviyən/ (مص.مر) : خواب زده شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خوبزه بیّن /xo-bezə-bayyən/ ؛ ق) خو - وزه - دکتن /xo-vazə-dakətən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خووزه دکتن / xu-vəzə -dakətan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) خوبزه ببین /xobezə-babəyan/ ؛ قص) خومزه دکتن /xumazə-dakətan/ ؛ ت) خاب آزه دکتن /xāb-āzə – dakətən/ ؛

خوبش/xubəš/ (ص) : ۱. خوب–جنس خوب . ۲. در مقام پذیرفتن سخن کسی گفته می‌شود و معادل به روی چشم می باشد .

اغر) خا /xā/ ؛ ب) خبش / xobəš/ ؛ س) خبش /xobeš/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ع) خب /xob/ ؛ پ) وهیک /vəhik/ ؛

خو - بکشیین/xo-bakəšiyən/ (مص.مر) : خرناس کشیدن در خواب– خرخر کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) خوبکشیین /xu-bakešiyan/ ؛ ت) خو خرناشه /xow-xər-nāšə/ ؛ آک) خوگورنه /xo-gornə/ ؛

خوبله/xubelə/ (ص.نس) : خواب آلود . **نک** : خاسمبه .

ب) خوبله /xobelə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خو ولی /xovəli/ ؛ع) ←* ؛ قص) پرخو /pər xu/ ؛ اشر) خو والو /xo-vālu/ ؛ آک) شله خو /šelə-xo/ ؛

خوبوردن/xo-bavərdan/ (مص.مر) : به خواب رفتن– خوابیدن .

آ) خو-بوردن /xu-burdan/ ؛ ن) ←* ؛ آک) خوواشون /xo vāšon/ ؛

خو به خو/xu - bə- xu/ : ۱. در خواب و رویا به سر بردن . ۲. خواب دیدن متوالی .

س) ←* ؛

خوبیتن/xu-baytən/ (مص.مر) : خواب آلود شدن .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛

خوبیک/xu-bik/ (ا) : دندان پیشین و بیل گراز .

اغر) ۱.←* ، ۲. خی - بیک /xi-bik/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) بیک /bik/ ؛ با) بیل /bil/ ؛ ن) خی یه بیک

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

؛ /xiyə bik/

خوبیتن/xo-bayyan/ (مص.مر) : ۱. خواب دیدن . ۲. محتلم شدن– انزال در خواب . نک : خاب نما .

اغر) خـو – بدییـن /xo-badiyən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) خوبدییـــن /xo-badiyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ آ) خوبدییـن /xu badiyan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) خوبدیـن /xo-badyan/ ؛ ت) خاب دئن /xāb-deən/ ؛

خو – بیتن/xo-baeitən/ (مـص.مـر) : خـواب بـه چشـم آمدن– خواب آلود شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) خو بییتـن /xu bayitan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خوبیتـن /xu-baytan/ ؛ قص) خوبیتـن /xu-baytan/ ؛ ت) خـاب گیتـن /xāb-gitən/ ؛ آک) خو آمان /xo-āmān/ ؛

خوتاله/xotālə/ (ص) : خواب آلود .

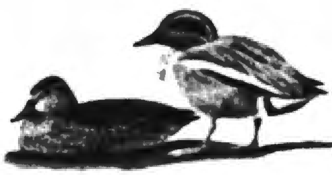
ب) ←* ؛

خو – تالی/xo-tāli/ (ص.نس) : خواب آلود . نک : خوبله .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. خو تال /xotāl/ ؛ س) خو گلـه /xo-gelə/ ؛ ق) خو – بله /xo-bələ/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) خو – تل /xotəl/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ق) ؛

خوتکا/xutkā/ (ا) : چهار تایی– نوعی پرنده آبی .

اغر) ۱. چارتایی /čārtāyi/ ، ۲. کشتر /kəštər/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) چار تایی /cartāi/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) ←* ؛ آک) ←* ؛

خوتکا

خوتل/xotel/ (ص.نس) : خواب آلود– کسی که عادت بـه خواب زیاد دارد . نک : خوتالی .

ن) ←* ؛

خو- تله/xu-talə/ (ا.مر) : تله‌ی مخصوص به دام انداختـن خوک .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خی تله /xi-talə/ ؛ ت) ←* ؛

خوتوکن/xo-tukən/ (ص.فا) : کسـی کـه پیـاپـی چـرت می‌زند .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛

خوجیر/xojir/ (ص) : خوب– نیکو– درست .

اغر) خاجیر /xājir/ ؛ آ) خجیر /xəjir/ ؛ ت) ←* ؛

خو – چک/xo-čək/ (ا.مر/ص.مـر) : ۱. خـواب کوتـاه . ۲. آدمی که در خواب هوشیار است.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛

خودکا/xud-kā/ (ا.مر) : اردک صحرایی .

با) ←* ؛ آک) ←* ؛

خـودم/xu-dəm/ (ا.مـر) : ۱. دم خـوک . ۲. کنایـه از: پـر جوجه تیغی . ۳. نوعی علف در شالی زار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خی دم /xi-dem/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خی دم /xidəm/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) خی دم /xi-dom/ ؛

خودی/xudi/ (ص) : آشنا .

اغر) خادی /xādi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خدی /xədi/ ؛ ع) خدی /xodi/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←(ع) ؛

خور/xavər/ (ا) : خبر .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. خـــور /xaver/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خور /xavar/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خـبر /xabər/ ؛ اشر) خـبر /xebar/ ؛ آک) ←(اشر) ؛

خور اور/xavar or/ (ص.فا) : خـبر آور– آورنـده‌ی پیام . نک : خورایار .

ن) ←* ؛

خورچین/xavar-čin/ (ص.فا) : جاسـوس– آدم فـروش– خبرچین – نمّام . نک : این سراون سرکر .

اغر) ←* ؛ ب) خور ور /xavər - var/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خبرچین /xabər čin/ ؛ اشر) ←* ؛

خورد/xurd/ (ص) : ریز– کوچک .

اغر) ۱. خوردینیک /xurdinik/ ، ۲. خوردیک /xurdik/ ؛ ب) ←* ؛ س) خرو /xord/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خرد /xərd/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(س) ؛ آک) ←* ؛

خورد – آرنه/xurd – ārenə/ (ا.مر) : آینه ی جیبی– آینه‌ی کوچک . **نک** : خوردآینه.

خورد – آینه/āynə–xurd/ (ا.مر) : آیینه‌ی جیبی . **نک** : آینه کا – خورد آرنه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ قص) کچیک آینه /kečik - aynə/ ؛ اشر) خورده – آینه /xurdə-āynə/ ؛

خور – دار/xavər-dār/ (ص.فا) : آگاه–با خبر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. خور – دار /xaver-dār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خور دار /xavar-dār/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) خبردار /xabər-dār/ ؛

خورد – اشکم/xurd - əškəm/ (ا.مر) : ۱. زیر ناف– قسمت پایین شکم . ۲. کسی که شکمش کوچک باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرد اشکم /xord - eškəm/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) خورده شکم /xurdə-šekam/ ؛

خورد افتو/xurd -afto/ (ا.مر) : **نک** : دس افتابه .

س) ←* ؛

خورد – بل/xurd - bol/ (ا.مر) : ادرار– شاش .

اغر) خورد – کش /xurd - kəš/ ؛ ب) خورده کش /xurdə-kəš/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خورد – شاش /xurd-šāš/ ؛

خوردبی/xurd - bi/ (ص.نس) : کوچکی– بچگی .

اغر) ۱. خوردکی /xurdəki/ ، ۲. وچگی /vačəgi/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. خوردی /xurdi/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) خردو /xordu/ ؛

خورد–تر/xurd-tor/ (ا.مر) : تبر کوچک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرد تور /xord - tor/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ قص) تور /tur/ ؛

خورد – تنگ/xurd - təng/ (ا.مر) : کوزه‌ی کوچک برای نگهداری عسل یا فرآورده های لبنی– کوزه‌ی سفالی کوچک . **نک** : دمک – دیز .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) ←* ؛

خورد – جر/xurd-jar/ (ا.مر) : درّه‌ی کوچک . **نک** : درکا.

اغر) ←* ؛ ب) خورد – دره /darə–xurd/ ؛ با) ←* ؛

خورد – چله/xurd – čellə/ (ا.مر) : ۱. شاخه‌ی کوچک . ۲. چلّه‌ی کوچک در مقابل چلّه‌ی بزرگ زمستان.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) کچیک چلّه / kečik-čellə/ ؛ اشر) خورده چلّه /xurdə-čellə/ ؛ آک) کرچی چلّای /kuči-čallāy/ ؛

خورد – خاخر/xurdə-xāxər/ (ا.مر) : ۱. خواهر کوچک . ۲. خواهر ناتنی . **نک** : ناخاخری – ناتنی خاخر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خورد خاخر /xordə-xāxər/ ؛ ع) کچیک خاخر /kečik-xāxer/ ؛ قص) ←(ع) ؛ آک) کوچی خاخوری /kuči-xāxoray/ ؛

خورد – فنی/xurd - fəni/ (ص.مر) : فردی که بینی کوچکی داشته باشد . **نک** : پس بنی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) کچیک فنی /kočik fəni/ ؛ قص) کچیک ونی /kečik-veni/ ؛

خوردکش/xurd - kəš/ (ا.مر) : ادرار– شاش .

اغر) ۱.←* ، ۲. خوردی – کش /xurdi-kəš/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

خورد – کوزه/xurd - kuzə/ (ا.مر) : کوزه‌ی کوچک . **نک** : دنگراک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) کچیک کوزه /kečik - kuzə/ ؛ آک) کوچی گولای /kuči-gulāy/ ؛

خوردکی/xurdəki/ (ص.نس) : بچگی– از بچگی – از کوچکی .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ۱.←* ، ۲. خوردی /xurdi/ ؛ ب) ←* ؛ س) خردکی /xordəki/ ؛ ق) خوردبی /xurdbi/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خردی /xərdi/ ؛ پ) کوتکی /kōtakih/ ؛

خورد - مار/xurde - mār/ (ا.مر) : نامادری- زن بابا . **نک** : اندر مار .

اغر) ۱.←* ، ۲. خوردی - مار /xurdi-mār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲. خرد مـــار /xordə-mār/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. جوزا مار /juzāmār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خورده - مـار /xurdə mār/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خورد - نشا/xurd - nəšā/ (ا.مر) : ۱. نشـای کـوچـک . ۲. تازه نشا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خـرد نشـا /xord nəšā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خورده نشا /nəšā – xurdə/ ؛

خوردنیک/xurdənik/ (ص.نس) : ذرّه‌ی کوچـک- بسـیار کوچک . **نک** : پریکک .

اغـر) ۱. خوردیـک / xurdik/ ، ۲. خوردینیـک /xurdinik/ ؛ س) خردیک /xor- dik/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ قـص) ←* ؛

خوردو/xurdu/ (ص.نس) : کوچک .

اغـر) ۱.←* ، ۲. خوردیـک /xurdik/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) خـردک /xordək/ ؛ ق) خـوردک /xurdək/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خردک /xərdək/ ؛ اشر) ←* ؛ پ) خرتیک /xratīk/ ؛

خورده - برار/xurdə - bərār/ (ا.مر) : برادر کوچکتر . **نک** : براری .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ قـص) کچیـک - برار /kečik - bərār/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خـورده - چـش/xurdə-čəš/ (ص.مـر) : ۱. کسـی کـه چشمهای کوچک و ریز داشـته باشـد. ۲. چشـم جمـع شده . **نک** : بیج بیجی چش .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ع) کچیک - چش /kečik čəš/ ؛ ت) ←* ؛

خوردی/xurdi/ (ص.نس) : کوچک - خردی -کوچکی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خردی /xordi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ پ) خورتیک /xurtik/ ؛

خوردی - بکّا /xurdi-bakkā/ (ا.مـر) : اگرت کـوچـک- نوعی پرنده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

خوردی - بی/xurdi -bi/ (ص.نس) : از کوچکـی . **نـک** : خورد بی یی .

ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) خوردکـی /xurdeki/ ؛ پ) خرتیک /xurtik/ ؛

خوردی - تاس/xurdi-tās/ (ا.مـر) : کاسـه‌ی کـوچـک- تاس کوچک .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشـر) خورده تاس /xurdə tās/ ؛

خوردی - خاخر/xurdi-xāxər/ (ا.مر) : خواهر کـوچـک . **نک** : خاخرک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خورد خاخر /xurdə xāxər/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ پ) خرتیک خواهر /xurtikxvāhar/ ؛

خوردی - دریا/xurdi-dəryā/ (ا.مـر) : دریـاچـه . **نـک** : دریوک .

ب) ۱.←* ، ۲. خورد دریا /xurd- dəryā/ ؛ با) ←(ب) ؛

خوردی - رویـه/xurdi - ruyə/ (ا.مـک) : مزرعـه ای در شمال «بالا جادّه‌ی» کردکوی .

خوردیک/xurdik/ (ص.نس) : کوچولو . **نک** : خردیک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خورد /xurd/ ؛ قص) خوردوک /xurduk/ ؛ پ) خرتیک /xurtik/ ؛

خوردی - کینا/xurdi-kinā/ (ص.مر) : از دوران کودکی - بچّگی .

اغر) ۱.←* ، ۲. خـوردی - نـا /xurdi-nā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) خوردی گییا /xurdi giyā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آک) کوچیکـی /kučiki/ ؛

خوردیم/xordim/ (ا.مر) : روبه آفتاب .

ت) ←* ؛

خوردیم/xordim/ (ا.مک/ا.مر) : ۱. از توابع دهستان جنّـت رودبار تنکابن . ۲. مکـان و جـایی کـه همـواره رو بـه آفتاب است .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

ت) ←* ؛

خوردیم/xordim/ : آفتاب گیر .

ب) ←* ؛ ن) ←* ؛

خوردی – موردی/xurdi-murdi/ (ص.مر) : ۱. ریزه میزه. ۲. کنایه از: فرزندان کوچک.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خردی مردی /xordi - mordi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) خورده – مورده /- xurde murde/ ؛

خور زاد/xur - zād/ (ا.مر) : پسر پادوسبان از شاهان پادوسبانی در رستمدار .

خورشید ـ آباد/xoršid - ābād/ (ا.مک) : روستایی از هچکز رستاق نوشهر .

خورک/xorək/ (ص) : خوب .

ب) خارک /xārək/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛

خورکان/xavər kān/ (ص.فا) : خبر کننده– دعوت کننده – آگاه کننده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) خور کر /xavər kar/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) خور کر /xavar kar/ ؛ قص) خور کن /xavar - kən/ ؛

خور – کر/xavər- kar/ (ص.فا) : نک : خبرکان .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خورکر /xavar kar/ ؛

خورکش/xavər kaš/ (ص.فا) : جاسوس–سخن چین . نک : خبرکش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خورکش /xavar kaš/ ؛ قص) ←* ؛ ت) خبرکش /xabər kaš/ ؛ اشر) خبرکش /xabar - kaš/ ؛

خورگیری/xavər- giri/ (ا.مص) : ۱. پرس و جو – پرسیدن نشانی . ۲. احوال پرسی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خورگیری /xavar giri/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←(ن) ؛ آک) خبرها گیری /xabar - hāgiri/ ؛

خور مور/xavər-mavər/ (ا.مر) : خبر . نک : خبر مبر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خور مور /xavar mavar/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←(ن) ؛

خورمه کلا/xurmə-kəlā/ (ا.مک) : ازدهات بابل .

خورمی/xurmi/ (ا.مک) : از مراتع نشتای عباس آباد .

خورند/xorənd/ (ص) : ۱. در خور– متناسب . ۲. قرین – لایق .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خرند /xərend/ ؛ ق) خرّم /xərrəm/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) خرند /xərand/ ؛ ن) ←(آ) ؛

خوروال/xavravāl/ (ا.مر/ا.مص) : خبر احوال– احوال پرسی .

اغر) ←* ؛ ب) خوراوال /xavər- avāl/ ؛ ق) حال و احوال /hāluahvāl/ ؛ با) ←* ؛ ن) خوراحوال /xavar ahvāl/ ؛ اشر) خور احوال /xabar - ahvāl/ ؛ آک) ←(اشر) ؛

خور – ور/xavər - var/ (ص.فا) : پیام بر– خبررسان – پیام رسان . نک : خبرکش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. خور –ور /xavere -var/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خور ور /xavar var/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) خبربر /xabar bar/ ؛

خورهای/xavər- hāy/ (ف.امر) : بپرس– سؤال کن . نک : بپرس .

اغر) خور بی /xavər bay/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲. خورهای /xavər - hāy/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خور – هی /xavər hay/ ؛ ن) خور هایر /xavar hāyer/ ؛ قص) خور – بی /xavar bay/ ؛

خور هایتن/xavərhāytən/ (مص.مر) : پرسیدن . نک : بپرسیین .

اغر) خوربیتن /xavər-baeitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خور هیتن /xavər haytan/ ؛ ن) خورهایتن /xavar hāytan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خبرهیتن /xabər hayten/ ؛ آک) خبراگیری /xaberā - giri/ ؛

خور هکان/xavər-həkān/ (ف.امر) : خبرکن–آگاه کن – دعوت کن .

اغر) ۱.←* ، ۲. خورکان /xavər kān/ ؛ ب) ←* ؛ س) خور ها کان /xavər hākān/ ؛ ق) خورها کن /xavər hākən/

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

؛ با) خورهکن /xavər hakən/ ؛ آ) خور - هکن /-xavār hakən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) خور - ها کن /xavar - hākən/ ؛ آک) خبرآکن /xabər- ākon/ ؛

خور یار/xavər- yār/ (ص.فا) : پیام آور .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) خور اور /xavar- or/ ؛ قص) خبریار /xabar - yār/ ؛ ت) خبر آر /xabər-ār/ ؛ آک) خبرار /xabar ār/ ؛

خوریک/xurik/ (ا.مص) : بستن چشم . **نک** : خاریک .

ب) کوروک /kuruk/ ؛ س) کوریک /kurik/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.←** ، ۲. خاریک /xārik/ ؛

خوریم/xorim/ : قطعاتی از زمین جنگلی که آفتاب گیـر باشد .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛

خوریه/xuriyəh/ (ا.مک) : از توابع دهستان ناتل‌کنـار نـور که در محلّ خریه xariyəh گفته می شود .

خو - زور/xu-zur/ (ا.مر) : ۱. سرگین خوک-مدفوع خـوک . ۲. کنایه از: آدم پر زور . **نک** : پر زور .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) خی زور /xi-zur/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ قـص) ←(س) ؛ ت) ←** ؛

خوسا/xusā/ (ص.فا) : ورزایی که هنـگام شـخم زدن دراز کشد- پرخواب . **نک** : خسا .

ب) ←** ؛ ق) خسـا /xəsā/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) خسا /xosā/ ؛

خوسـنگین/xo-sangin/ (ص.مـر) : کسـی کـه خوابـش سنگین باشد . **نک** : خر خو .

اغر) ←** ؛ ب) خرخـو /xar-xo/ ؛ س) ←** ؛ با) ←(ب) ؛ قص) خو سنگین /xu-sangin/ ؛ اشر) ←** ؛

خوسه/xosə/ (ا) : ۱. مخفـی گاه . ۲. محـلّ خوابیـدن حیوانات . **نک** : خاسه - خسه .

اغر) خاسه / xāsə/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ با) ۱.←** ، ۲. خسه /xəsə/ ؛ ن) خووسّه /xovəssə/ ؛ ت) خوته /xotə/ ؛ اشر) خشسه /xoəsə/ ؛

خوش/xoš/ (ا) : بوسه- ماچ .

اغر) خاش /xāš/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ آ) خش /xəš/ ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛

خوشا/xušā/ (ا) : باد گرم و خشک که آفت زا است .

با) ←** ؛

خوشا/xušā/ (ا/ص) : خوش گوار .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ اشر) ←** ؛

خوشاب/xušāb/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان مذکـوره‌ی ساری.

خوشال/xušāl/ (ص) : شاد-خوشحال . **نک** : خشال .

اغر) ←** ؛ با) ←** ؛

خوش انگور/xoš - angur/ (ا.مک) :

مهمترین کوه در شرق رود عبداللهی و جنوب روستای یانـه سر و شمال شرق روستای سرخ گریه در هزار جریب بهشـهر است. مرتفع ترین قلّه‌ی آن دو هزار و پانصد و چـهل و سـه متر ارتفاع دارد. ۲ . نام روستایی است .

خوش- تابی/xoš-tābi/ : ۱. شوخی . ۲. تحمّل سخن تلـخ با خوشرویی .

خوشت بخردن/xušt - baxərdən/ (مص.مر) : یکّه خوردن - تعجّب . **نک** : بنگ بسوتن .

ب) خوشت بخاردن /xušt bəxārdən/ ؛ س) خشک هـایتن /xešk hāytən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ قص) خوشـت بخردن /xušt - baxerdan/ ؛

خوشته/xoštə/ : خودش .

اغر) خادش /xādəš/ ؛ ت) ←** ؛

خوشته ره/xošte re/ : برای خودش .

ب) خاشـوه /xāše ve/ ؛ ت) ←** ؛ آک) خودشـــه ره /xudaša-rə/ ؛

خوش چشـم/xuš-čašm/ (ص.مـر /ا.مـر) : نـام اسـب یـا قاطری که سیاه چشم باشد .

با) ←** ؛

خوش - خـــان/xoš-xān/ (ص.فـا) : خـوش آواز . **نـک** : خاش خند .

اغر) ۱.←** ، ۲. خـاش خـان /xāš-xān/ ؛ ب) ۱.←(اغـر) ، ۲. خاش خن /xāš – xon/ ؛ س) خش خن /xəš – xon/ ؛

ق) ←(س) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) خش – خون /xəš - xun/ ؛ ن) ←(س) ؛

خوش خر/xoš xor/ (ا.مر) : نک : شقیقه .
ت) ←* ؛

خوش – دس/xoš - das/ (ص.مر) : ۱. خوش دست . ۲. سهل الوصول . ۳. حیوان رام . ۴. خوش و خرّم .
اغر) ۱.←* ، ۲. خاش – دس /xāš-das/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خش دست /xoš - dast/ ؛ ق) خش دس /xəš-das/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(س) ؛

خوش روآر/xošruār/ (ا.مک) : از توابع دهستان بنافت ساری .
س) خوش رودبار / xuš-rudbār/ ؛

خوش – گر/xoš- gar/ (ص.مر) : خوانندگی . نک : خونش گر .

خوشل/xošal/ (ا.مک) : روستایی از دهستان زانوس رستاق کجور نوشهر .

خوشورد/xošord/ (ا.مک) : از مراتع لنگای عباس آباد .

خوشه/xoše/ : مال خود– برای خود– برای خودم . نک : ته .
اغر) خاشه / xāše/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خشه /xešə/ ؛ ق) شه /še/ ؛ با) شه و سّه /šə vəssə/ ؛ ت) خوشته /xošte/ ؛

خوشه – تک/xušə- tək/ (ا.مر) : نیم خوشه‌ی شالی . نک : چسبه .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) گل – تک /gal - tek/ ؛

خو – صفت/xu-səfət/ (ص.مر) : کنایه از: آدم بی چشم و رو– خوک صفت .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خی صفت /xi- sefat/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خی – صفّت /xi- seffət/ ؛ ن) خی صفت /xi- sefat/ ؛

خو – قرنه/xo-qərne/ (ا.مر) : خرناس . نک : خرناس .
اغر) خرناس /xərnās/ ؛ ب) خارناس / xār-nās/ ؛ ق) خرناس /xernās/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ آک) خو گورنه /xo-gurnə/ ؛

خوکاته/xukātə/ (ا.مر) : ۱. بچّه خوک . ۲. کنایه از: آدم حرام زاده .
اغر) ۱. خوکاله / xukālə/ ، ۲. خوکّاله /xukkālə/ ؛ ب) ←* ؛ س) خی کته /xi- ketə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ۱.←(س) ، ۲.←(اغر) ؛ آ) خی – کته /xi kətə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) خوکته /xu - kotə/ ؛ آک) خوک کوله /xuke -kulə/ ؛

خوکار/xu kār/ (ص.مر) : کار سنگین– آن که بیش از اندازه کار کند .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خی کار /xi - kār/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛

خوکاله/xukālə/ (ا.مر) : بچّه خوک . نک : خوکاته .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ۱. خی کته /xikətə/ ، ۲. خی کله /xikələ/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خی – کله /xikələ/ ؛ ن) ←(آ) ؛ اشر) خوک کله /xuk - kolə/ ؛

خو کتن/xo-kətən/ (ص.فا) : خواب آلود– کسی که دایم چرت می زند .
اغر) خوتالی /xotāli/ ؛ ب) خو توکن /xo-tukən/ ؛ س) ←* ؛ ق) خوکتن /xukətən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

خو کرّی/xukorray/ (ا) : جوجه تیغی . نک : تشی .
ت) ←* ؛

خوک – زور/xuke-zur/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. سرگین خوک– مدفوع خوک . ۲. کنایه از: آدم پر زور . نک : خو زور .
اغر) خو – زور /xu-zur/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) خی روز /xi zur/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خی – زور /xi- xur/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←* ؛ ت) خو زور /xu -xur/ ؛

خو کن/xu- kan/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. جایی را که خوک کنده باشد . ۲. کسی که بی رویّه زمین را شخم کند .
اغر) ←* ؛ ب) خو کندی /xu-kandi/ ؛ س) خی کندی /xi- kandi/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(ب) ؛ ن) خی کن /xi-

/kan ؛ اشر) خوبکنده /xu-bakendə/ ؛

خو - گاذر/xu-gāzər/ (ا.مر) : محلّ عبور خـوک . **نـک** : خی غلت .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ ق) خی غلت /xi- qalt/ ؛ با) خـی گذر /xi- gəzər/ ؛ ن) خی غلد /xi qald/ ؛

خو گئل/xugoəl/ (ا.مک) : مرتعی در روستای «السـتان» کتول .

خوگجه/xo-gəjə/ : بدرفتاری کودک قبل از خواب .

ب) ← * ؛ س) خوگجه /xu-gejə/ ؛

خو - گیر/xu- gir/ (ص.مـر) : زمینـی کـه گذرگاه خـوک باشد– راه و مسیر گذر خوک .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ ق) خی گیـر /xi gir/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛

خو - لاش/xu-lāš/ (ا.مر) : ۱. لاشه ی خوک . ۲. کنایه از: بوی بسیار بد .

اغـر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) خـــی لاش /xi lāš/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ت) خـو لش /xu - laš/ ؛

خولر/xolar/ (ا) : نخود فرنگی . **نک** : خلر.

ت) ← * ؛

خولل/xu- lal/ (ا.مر) : پشه‌ی درشت جثّه .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ ق) خی – لل /xi lal/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ت) ← * ؛

خوله - شی/xolə-ši/ (ا.مر) : شوهر خاله . **نک** : خاله شی ـخال شی .

اغر) خاله شـی /xālə-ši/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خـال شی /xāl-ši/ ؛ ق) خاله شی /xāle ši/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ← * ؛

خولین در/xulin dar/ (ا.مـک) : از روسـتاهای علـی آبـاد کتول .

خوم/xum/ (ا) : ظرف بزرگ سفالی .

ب) خم /xom/ ؛ س) ← * ؛ آک) ← * ؛

خومار/xumār/ (ص) : خواب آلوده–خمار .

اغر) خمار /xəmār/ ؛ با) ← * ؛ع) خمار /xomār/ ؛

خومبئا/xum-bəā/ (ا.مر) : دیه– خون بها .

اغر) خون توان /xun -təvān/ ؛ ب) ← * ؛ س) خون تموم /xun - temom/ ؛ ق) خـون تـون /xuntun/ ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ قص) خون – توهون /xun-tohun/ ؛ اشر) خون بـها /xun-bahā/ ؛ آک) ←(اشر) ؛

خو – مرغانه/xu-mərqānə/ (ص.مـر/ش.ج) : ۱. آدم کوتـاه قد . ۲. نوعی گیاه . ۳. نوعی ناسزا .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) خی مرغنه /xi-merqenə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خـی مرغنـه /xi mərqənə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ت) ← * ؛ اشر) خو مرغانه /merqānə – xu/ ؛

خومزد/xu-məzd/ : کنایه از: کودکانی که پس از بیـداری اوقات تلخی کنند .

اغر) خومزد /xoməzd/ ؛ب) خومزد /xoməzd/ ؛ س) ← *؛

خو - مو/xo - mo/ (ا.مر) : **نک** : خت خو .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) خته خو / /xətə xu ؛ با) ← * ؛ آ) خو – مو /xu - mu/ ؛ ن) ←(ق) ؛

خون - آشی/xun -āši/ (ص.مف) : خون آلود .

ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ بـــا) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) خون هاشی /xun hāši/ ؛ ت) خون هشو /xun hašu/ ؛ پ) خونامند /xunōmand/ ؛

خونا/xunā/ (ص.نس) : ۱. خروس یا دیگر پرندگان خـوش خوان . ۲. آدم خوش صدا .

آ) ← * ؛

خونابه/xownābə/ (ا.مر) : ۱. خون و چـرک – خونابـه . ۲. زخم . **نک** : چرکو .

س) خونابـه /xunābə/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) ← * ؛ع) ← * ؛ آک) خون آو /xon – ow/ ؛

خونئی مهر/xunəi mahar/ (ا.مر) : مار سیاه خانگی . **نک** : خانه مر .

اغر) خانگی مهر /xānəgi - mahar/ ؛ ب) خانه مهر /-xānə mahar/ ؛ ق) خنه مهر /xənə- mahr/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خنـه مر /xənə-mar/ ؛ ن) خنه مـار /xənə mār/ ؛ع) ← * ؛ ت) خانی مهر /xānay mahr/ ؛ اشر) مـهر – خـانگی /- mahar xānegi/ ؛ آک) خونامار /mār-xonā/ ؛

خون - بس/xun -bas/ (ا.مص) : صلح کردن با پرداخت پول- مصالحه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) خون بست /xun bast/ ؛

خون - بسوتن/xun basutən/ (مص.مر) : کم خون شدن .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) خـون - بسوتن /xun basutan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛

خون - بییتـن/xun - bayitən/ (مـص.مـر) : ۱. کنایـه از: خشمگین شدن . ۲. خون گرفتن- حجامت کردن .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) خون - بییتن /xun bayitan/ ؛ ن) ←(آ) ؛

خون - تمون/xun - təmun/ (ا.مر) : خون بها-دیه .

اغر) خون توان /xun təvān/ ؛ ب) خون تـون /xun təvon/ ؛ س) ←** ؛ ق) خون تون /xun tun/ ؛ با) ←** ؛ آ) خـون توم /xun tum/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

خون - تون/xun - təvon/ (ا.مر) : خون بها-دیه . نـک : خون تمون .

ب) ۱. خون - تون / xun - tevon/ ، ۲.←** ؛ ق) خـون - تون /xun - tun/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) خون تـاوون /xan tāvun/ ؛

خون - جولی/xun juli/ (ص.مر) : خشمگین - عاصی .

خون - دار/xun dār/ (ا.مر) : نوعی تفنگ قدیمی .

اغر) خان - دار /xān dār/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲.←** ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

خوندش/xondəš/ (ا.مـص) : آواز- آواز خوانـدن . نـک : آوازه .

اغـر) ۱.←** ، ۲. خـاندش /xāndəš/ ؛ ب) ←** ؛ س) ۱. خونّش /xunnəš/ ، ۲. خونـش /xuneš/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. خونـش /xunəš/ ؛ بـا) خونـش /xunəš/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) خنش - گری /xoneš - gari/ ؛ ت) خنـدش /xondəš/ ؛ اشـر) خونـدش /xundeš/ ؛ پ) خوانیـش /xvāništ/ ؛

خوندش/xondeš/ (ا) : پژواک .

ت) ←** ؛

خوندش/xondəš/ (مص) : ۱. خواندن . ۲. صدای برخی از اشیا و حیوانات .

آ) خونش /xunəš/ ؛ ت) ←** ؛ اَک) ←** ؛

خون دله - مرد/xun dələ-mərd/ (ا.مر) : خونی که در اثر کوفتگی در زیر پوست خشک شود .

اغر) ←** ؛ ب) خـون دمـردک /xun -damərdək/ ؛ س) خون دله بمرد /xun dələ bamerd/ ؛ ق) خـون مـرد /xun merd/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) خـون دمـرد /xun damərd/ ؛

خون دماغ/xun -dəmāq/ (ا.مر) : خون دماغ- کسـی کـه پیوسته دچار خون ریزی بینی شود .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ اشر) ←** ؛ اَک) ←** ؛

خون - دمرد/xun -damərd/ (ا.مر) : نک : خون دله مرد .

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. خون - بمـرد /xun bamərd/ ؛ ق) خـون مـرد /xun merd/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

خون-دمرد/xon damərd/ : خون مردگی .

ب) خـون بمـرد /xun-bamərd/ ؛ ق) ←** ؛ اَک) خـون دمیر /xon-damir/ ؛

خون دنه/xun - dənə/ (ا) : نوعی هندوانه .

ب) خاندینه /xāndinə/ ؛ با) ←** ؛ آ) خونّه /xunnə/ ؛

خون دونه/xon donə/ (ا) : هندوانه .

با) ←** ؛ آ) خونّه /xunnə/ ؛

خونده گری/xundə-gari/ (ا.مر) : ترانه- تصنیف .

ت) ←** ؛

خون - را - دنگوئـن/rā-denguən- xun/ (مـص.مـر) : ۱. خون راه انداختن- کنایه از: خون و خون ریزی کردن . ۲. به کار خطرناکی مبادرت ورزیدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) خـون را دینگوئـن /xun - rā-dinguən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) خـــون - را - دینگوئـن /xun - rā-dinguan/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. خـون راه انگتـن /xun rāh angətan/ ؛ ع) ←** ؛ قص) خـون - را- دکتن /xun - rā - daketən/ ؛

خونسّن/xonessan/ (مص) : آواز خواندن . **نک** : آواز .

اغر) بخانیین /bəxāniyən/ ؛ ب) بخندستن /baxondəstən/ ؛ ق) بخونّســن /baxunnəsən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) بخونسّــن /baxunəssan/ ؛ ن) خونسّن /xonəssan/ ؛ آک) خوندستن /xondastan/ ؛ پ) خوانتن /xvāntan/ ؛

خونّش/xonneš/ (ا.مص) : آواز–خوانندگی . **نک** : خاندش.

اغر) خانش /xānəš/ ؛ ب) خنــش /xonəš/ ؛ س) خونـش /xunəš/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خونّــش /xunnəš/ ؛ ن) ←* ؛ع) خنـش /xonəš/ ؛ قص) ←(اغـر) ؛ ت) خنــدش /xondəš/ ؛ آک) خونــدن /xondan/ ؛ پ) خوا نتن /xvāntan/ ؛

خونش/xunəš/ (مص) : خواندن– آواز خواندن .

ق) ←* ؛ آ) ←* ؛

خونّش - دکتن/xunnəš-daktən/ (مــص.مــر) : لرزیـدن . **نک** : بلرزین .

ب) خونش دکتن /xunəš -dakətən/ ؛ س) خونــش دکتـن /xunəš dakətən/ ؛ ق) جموش دکتن /jəmuš dakətən/ ؛ با) ←* ؛ ن) خنّش دکتن /xonnəš dakətan/ ؛ آک) پرکسـتن / parkastan/ ؛

خونش گر/xuneš-ger/ (ص.فا) : خواننده .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

خونّش - گری/xunnəš-gari/ (ا.مص) : آواز خوانی .

ب) خونـــش – گری /xunəš - gari/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خنـــش گری /xonəš-gari/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) خوندگری / xondə-gari/

خون - شو/xun - šu/ (ص.فــا) : انسـان یـا حیوانـی کـه ادرارش خونی باشد .

اغــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خون شو /xon - šo/ ؛ ت) خونـه میز /xunə miz/ ؛

خونّشـی/xunnəši/ (ص.نــس) : خشـمگین – عصبـانی – عصبی .

س) ←* ؛

خونکا/xunkā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی بابل .

خونکا/xonkā/ (ا.مک) : از دهستان سجارود بابل .

خونکار/xun - kār/ (ص.مر) : قاتل .

اغر) خون کان /xun-kān/ ؛ ق) خونــی /xuni/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) خونه – خار /xune - xār/ ؛ | ک) ←(ق) ؛

خون - کاردن/xun - kārdən/ (مص.مر) : ۱. قتل کـردن . ۲. حیوانی را قربانی کردن .

اغر) ←* ؛ ب) خون – هکــاردن /xun- həkārdən/ ؛ س) خون ها کردن /xun - hākerdən/ ؛ ق) خون ها کردن /xun hākərdən/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) خـــون – هکـــردن /xun hakərdan/ ؛ ن) خون ها کردن /xun hākərdan/ ؛ع) خون هـا کـردن /xun - hākordan/ ؛ ت) خـون هکـردن /xun hakərdən/ ؛ اشر) خون ها کئردن /xun hākoərdən/ ؛ آک) خون گودن /xun - gudan/ ؛

خون کف/xun - kaf/ (ش.ج) : ۱. بی غیرت– نوعی ناسزا . ۲. نوعی نفرین است که بیشتر برای اشیا و حیوانـات به کار رود . **نک** : بی خون .

با) ←* ؛ع) ←* ؛

خونمابویین/xonəmā-baviyən/ (مــص.مــر) : خـواب نمـا شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خاب نمــا بیّـن /xāb - nemā-bayyən/ ؛ ق) خونما بیّن /xonəmā - bayyən/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) خونمـا بیّـن /xunəmā - bayyan/ ؛ ن) خونمـا بوییـن / xonəmā-bavəyan/ ؛ع) خونما ببیــن /xonəmā-babeyan/ ؛ قص) خاب نما بیّـن /xāb-nəmā-bayyan/ ؛ ت) خـاب نمـا بئن /xāb-nəmā-baan/ ؛ اشر) خنمـا – هـا بییـن /xonemā-hābiyən/ ؛ آک) خواب نما بون /xāb - namā- bon/ ؛

خون مال/xun -māl/ (ا.مر) : جای خون– نشانه‌ی خون .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) خون مالین /xun - mālin/ ؛ آک) ←* ؛

خون مرد/xun merd/ (ا.مر) : کبــودی روی پوسـت کـه دراثر ضربه حاصل شود . **نک** : خون دمرد – پلاسمک بزئن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) خـون بمـرد /xun -bamerd/ ؛ ت) خون دمرد /xun - damerd/ ؛ اشر) ←(ت) ؛ آک) خون دمیر /damir–xun/ ؛

خون مرد/xun mərd/ (ص.مف) : **نک** : خـون دلـه مـرد – پلاسمک بزئن.

اغر) ←* ؛ ب) خون دمردک /xun damərdək/ ؛ ق) خـن مـرد /xon - mərd/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ت) ؛ ت) خون دمرد /xun damərd/ ؛

خونمه/xunemə/ (ص.مف) : خواب نما . **نک** : خاب نما .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) خنما /xo - nemā/ ؛ آک) خوبنمـا /xob-namā/ ؛

خون میز/miz–xun/ (ص.مر) : مدفوعی که با خون هـم راه باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) خونـه مـیز /xonə - miz/ ؛

خون میزه/xun -mizə/ (ا.مر) : **نک** : خون میز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

خونِ - واش/xune-vāš/ (ا.مر) : نوعی علـف کـه دام بـا خوردن آن دچار اسهال خونی شود .

اغر) ۱.←* ، ۲. خونی علف /xuni aləf/ ؛ ب) خونی علـف /xuni aləf/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

خونّه/xunnə/ (ا) : نوعی هندوانه . **نک** : خون ونه .

آ) ←* ؛

خونی/xuni/ (ص/ا.مک) : ۱. چشـمه ای در نـور . ۲. در زبان تبری نامی عمومی برای چشمه سار است .

ن) ←* ؛ آک) ←* ؛

خونی/xuni/ (ص.نس) : ۱. قاتل . ۲. کسی که بدنش خون آلود باشد . ۳. گرداب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ آک) ←* ؛

خونی سر/xuni -sar/ (ا.مک) : نام قسمتی از زمیـن هـای کشاورزی دهستان دشت سر آمل .

خونی علف/xuni-aləf/ (ا.مر) : نوعی علف هرز بـا ساقه ی نیمه سرخ . **نک** : خونی واش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛

خونی لـله/xuni lalə/ (ا.مر) : علف قناری .

با) ←* ؛

خونی مالی بیّن/xuni -māli -bayyan/ (مص.مـر) : خـون آلود شدن– غرقه در خون . **نک** : پل پل خونی بزئن .

آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خونی واش/xuni-vāš/ (ا.مر) : علفی است که در صـورت استفاده‌ی احشام موجب خونریزی شود . **نک** : خونـی علف .

با) ←* ؛

خو والو/xo- vālu/ (ص.نس) : نه خواب ونه بیدار . **نـک** : بخت و یشار .

ب) خوتاله /xo - tāle/ ؛ س) خوکله /xo - kələ/ ؛ ق) خـو بله /xu bele/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) خوبله /xu bələ/ ؛ ن) خوولی /xo vəli/ ؛ ع) بخته بیدار /baxotə bidār/ ؛ قص) خـو ولـه /xo vələ/ ؛ ت) خفته بیدار /xoftə bidār/ ؛ اشر) ←* ؛

خو وان/xu-vān/ (ص.فا/ص.مـر) : ۱. نگهبـان و مراقـب خوک . ۲. کنایه از: آدم بد اخلاق و نفهم .

اغر) ←* ؛ ب) خوون /xu - von/ ؛ س) خی بن /xi bon/ ؛ ق) خی بون /xi bun/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) خـی وون /xi vun/ ؛ ع) ←(س) ؛

خوورین/xu - vərin/ (ا.مـر) : غـذای نفخ آور–غـذای نامناسب . **نک** : باددار .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛

خو - وزه/xo - vəzə/ (ا.مص) : پریدن خواب از چشـم در اثر اضطراب– خواب زده . **نک** : خوبزه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خـو وزوز /xu vəz vəz/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) خومزه /xu maze/ ؛ ت) خابازه /xābāzə/ ؛ اشر)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

خوزده /xo - zedə/ ؛ آک) خوسراشو /xo - sarā šu/ ؛

خووسته/xu-vəssə/ (ا.مر) : محّل خوابیدن دامها . **نک** : خوسه .

ن) ←* ؛

خوولی/xo - vəli/ (ص.نس) : خواب آلوده . **نک** : خوبله .

ن) ←* ؛ قص) خووله /xo - velə/ ؛ ت) خا بالو /xā bālu/ ؛ اشر) خو – والو /xu - vālu/ ؛

خو ها کردن/xo - hākərdən/ (مص.مر) : ۱. خواباندن– خواباندن نوزاد . ۲. به خواب رفتن .

اغر) خو کاردن /xo - kārdən/ ؛ ب) خو هکاردن /- xo həkārdən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خو هکردن /xu -hakərdan/ ؛ ن) خو هاکردن /xo hākərdan/ ؛ع) خو هاکردن /xo - hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) خاب هکردن /xāb hakərdən/ ؛ اشر) خو – هاکثردن /- xu hākoərdən/ ؛ آک) خواباگودن /xābā- gudan/ ؛

خوهر/xohər/ (ا) : خواهر . **نک** : خاخر .

اغر) خاخر /xāxər/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) خاخر /xā-xor/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ختر /xoar/ ؛ آک) ←(ع) ؛ پ) خواهر /xvāhar/ ؛

خویشت/xišt/ (ا) : کمند کوچکی که به هنگام دوشیدن شیر گاو با آن گوساله را به دست مادرش بندند . **نک** : کشت .

ب) لشت /lašt/ ؛ س) گوگ لشت /gug-lašt/ ؛ ق) کشت /kəšt/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) شریت /šarit/ ؛ع) دمچ کشت /daməč-kešt/ ؛

خه–خه/xə-xə/ (ا) : درنگ–معطّلی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

خی/xi/ (ا) : خوک . **نک** : خو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) خو /xu/ ؛ اشر) خو /xou/ ؛ پ) خوک /xuk/ ؛

خیاخ/xeyāx/ (ا) : نوعی علف صحرایی .

ن) ←* ؛

خی

خیارپل/xeyār-pal/ (ا.مر) : ساقه ی خزنده‌ی خیار– بوته‌ی خیار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خیار پل /xiyār pal/ ؛ ق) خیار مل /xiyār mal/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) خیار لو /xeyār lu/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) خییار–تغ /xiyār-taq/ ؛ آک) خیار لو /xyār-lu/ ؛

خیار تق/xeyār-taq/ (ا.مر) : **نک** : خیار پل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ اشر) خییار–تغ /-xiyār taq/؛

خیار چفته ای/xeyār-čaftəi/ (ا.مر) : خیار درختی . **نک** : دار خیار .

ب) ۱. چفتی خیار /čafti-xeyār/ ، ۲. دار خیار /dār-xeyār/ ؛ س) خیار چفته ای /xiyār-čaftei/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) چفتل خیار /čaftələ-xeyar/ ؛ آک) بورمی خیار /buromi-xyār/ ؛

خیار چلیک/xeyār-čəlik/ (ا.مر) : خیار کوچک .

اغر) ۱.←* ، ۲. خیرچلیک /xeyar-čəlik/ ؛ ب) ←* ؛ س) خیار چلیک /xiyār-čəlik/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛

خیاردرجن/xeyār-darəjən/ (ص.مف) : خیار خرد خرد شده که برای سفره آماده باشد.

ن) خیار هرنجت /xəyār hərənjət/ ؛ع) ←* ؛ ت) درنجته خیار /darənjətə xiyār/ ؛ آک) ←* ؛

خیارسره/xiyār-səre/ (ا.مک) : از مراتع نشتای شهر عباس‌آباد .

خیارک/xiyārak/ : ۱. نوعی ورم کشاله که در اثر لنگیدن به وجود آید . ۲. غده‌ی لنفاوی میان کشاله‌ی ران.

قص) ←* ؛

خیارک/xeyārək/ (ا) : ۱. خربزه‌ی نرسیده . ۲. مجمعه ی کوچک . **نک** : خروزی کل پت .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* خیارک /xiyārək/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *ن)* خیارک /xeyārak/ ؛ ع) ←* ؛

خیارک دار/xeyārək-dār/ (ا.مر) : کنگره دار–مجمعه ای که لبه‌ی آن کنگره دار است .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* خیارک دار /xiyārək-dār/ ؛ ق) خیار دار /xeyār-dār/ ؛ *با)* ۱.←(ق) ، ۲. قیار دار /qeyār-dār/ ؛ *آ)* ←(ق) ؛ **قص)** خیاردار /xiyār-dār/ ؛

خیار کنک/xiyār-kenek/ (ا.مر) : گیاهی وحشی که برگهای آن مانند اسفناج است و دارای گلی زرد رنگ می باشد .

ق) ←* ؛

خیارلم/xeyār-lam/ (ا.مر) : **نک** : خیار پل .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛

خیار لو/xeyār-lu/ (ا.مر) : بوته‌ی خیار– ساقه‌ی خزنده ی خیار . **نک** : خیار پل .

اغر) خیار پل /xeyār-pal/ ؛ *با)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ع) ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *آک)* ←* ؛

خیارلو/xiyār lu/ (ا.مر) : ساقه ی خزنده ی خیار .

آک) ←* ؛

خیار مارین/xiyār-mārin/ (ا.مر) : **نک** : خیارپل .

اغر) خیار پل /xeyār pal/ ؛ *ب)* خیار ماریم /xeyār-mārim/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛

خیاسک/xeyāsək/ (ا) : کرم دانه ی لوبیا وباقلا .

ع) ←* ؛

خیّاط سر/xayyāt-sar/ (ا.مر) : نوعی مراسم درعروسی که خیّاط برای دوختن لباس به خانه ی صاحب عروسی می رود .

ب) مقراض سری /məqrāz-sari/ ؛ *س)* ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ۱.←* ، ۲. خیّاط نشون /xayyāt nəšun/ ؛ع) ←* ؛ *ت)* خیاسر /xiyā sar/ ؛

خیّاط سری/xayyāt-sari/ (ا.مر) : هدیه ای که به هنگام عروسی به خیّاط دهند .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ع) ←* ؛ *ت)* خیاسری /xiāsari/ ؛ *آک)* ←* ؛

خیّاط نشون/xayyāt-nəšun/ (ا.مر) : وجه یا هدیه ای که به هنگام عروسی برای خیّاط سرخانه که لباس عروس و داماد را دوخته است، جمع آوری کنند .

ن) ←* ؛

خیاطه/xiyātə/ (ا) : نخ خیاطی .

ق) ←* ؛

خیال هاکردن/xeyāl-hākordan/ (مص.مر) : خیال کردن– گمان کردن – پنداشتن . **نک** : انگاره .

اغر) خیال هکاردن /xeyāl-hākārdən/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* خیال هاکردن /xiyāl-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. خیال هکردن /xiyāl hakərdan/ ؛ *ن)* خیال هاکردن /xeyāl hākərdan/ ؛ع) ←* ؛ **قص)** خیال هاکردن /xiyāl-hākerdan/ ؛ *ت)* خیال هکردن /xiyāl-hakerden/ ؛ *اشر)* خیال – هاکئردن /xiyāl-hākoərdən/ ؛ *آک)* خیال گودن /xeyal gudan/ ؛

خی بل/xi-bel/ (ا.مر) : نیش گراز . **نک** : خوبیک .

اغر) ۱.←* ، ۲. خوبیک /xu-bik/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* خی بیک /xi-bik/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ع) خی بیل /xi-bil/ ؛ **قص)** ←* ؛ *ت)* خوبیل /xu-bil/ ؛ *آگ)* خوکه بیل /xukə-bil/ ؛

خیبن/xibən/ (ا) : زمین های صاف اطراف ده . **نک** : خمن کاله.

ق) ۱. همن /həmən/ ، ۲. خمن /xəmən/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* خمن /xaman/ ؛ *ن)* ←(آ) ؛

خی بون/xi-bun/ (ص.فا) : نگهبان و مراقب خوک . **نک** : خووان .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ع) خی بن /xi bon/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

خی بیک/xi-bik/ (ا.مر) : نیش گراز . **نک** : خوبیک .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *آک)* خوکه بیک /xoke-bik/ ؛

خی بینج/xi-binj/ (ا.مر) : نوعی برنج نامرغوب .

س) ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛

خی پت/xi-pet/ (ص.مر) : دیوانه . **نک** : چپ چس .

ق) ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛

خی ترکن/xi-tərkən/ (ا.مر) : غذای نفخ آور- غذای نامناسب . **نک** : باد دار .

اغر) خی ترکان /xi-tərkān/ ؛ *ب)* خی ترکان /xi-terkān/ ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *قص)* ←** ؛

خی جو/xi-ju/ (ا) : جیغ . **نک** : جریکّه .

ق) خی جریکّه /xijerikkə/ ؛ *با)* ←(ق) ؛

خی جیره/xi-jirə/ (ص) : ۱. خوب-مناسب . ۲. سالم- تندرست . **نک** : خاجیر .

اغر) ۱. خاجیر /xājir/ ، ۲. خاجیره /xājirə/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* خجیر /xejir/ ؛ *ق)* خجیره /xejirə/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* خجیر /xəjir/ ؛ *ن)* ←(آ) ؛ *ع)* خجیر /xojir/ ؛ *آک)* ←(ع)؛

خی خل/xi-xel/ (ص.مر) : ۱. ابله - احمق . ۲. دیوانه . **نک** : چپ چس .

ق) ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *قص)* ←** ؛

خید/xid/ (ا) : مقعد .

با) ←** ؛

خی دم/xi-dəm/ (ا.مر) : ۱. دم خوک . ۲. نوعی علف در شالی زار . **نک** : خودم .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ع)* خی دم /xi dom/ ؛ *اشر)* خو-دم /xu-dem/ ؛ *آک)* خوکه دُم /xokə-dom/ ؛

خیر/xeyar/ (ا) : خیار . **نک** : خیار .

اغر) ۱.←** ، ۲. خیر /xəyər/ ؛ *ب)* خیار /xeyār/ ؛ *س)* خیار /xiyār/ ؛ *با)* ←(ب) ؛ *ع)* ←(س) ؛ *قص)* ←(س) ؛ *پ)* خیار /xuyār/ ؛

خیرات/xəyrāt/ (ا.مک) : روستایی از دهستان استرآباد رستاق گرگان .

خیررود/xəyrrud/ (ا.مک) : نام دهکده ای در دشت و منطقه‌ی کجور .

خیررودکنار/xəyrud-kənār/ (ا.مک) : از توابع دهستان خیر رود کنار نوشهر .

خیر سر/xəyr-sar/ (ا.مک) : از توابع دهستان کران شهرستان نوشهر .

خیرک/xirək/ (ا) : از ابزار بازی که مانند چرخ و فلک است .

ب) ۱. خیرک /xayrək/ ، ۲.←** ؛ *ق)* خرک /xarək/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *ن)* خرک /xarak/ ؛ *ع)* ←(ن) ؛

خیرمله/xayer-malə/ (ا.مک) : نام دهکده ای از دهستان بالا لاریجان آمل .

خی روش/xi-ruš/ (ص.مر) : گاو بی شاخ . **نک** : پل .

ب) ←** ؛

خیرون/xəyrun/ (ا) : نام زن . **نک** : خرن .

اغر) خیران /xəyrān/ ؛ *ب)* خرن /xeron/ ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* خیرون /xayrun/ ؛ *ن)* خیرن /xəyran/ ؛ *ع)* خیرن /xayron/ ؛ *قص)* ←(ن) ؛ *اشر)* خرو /xeru/ ؛ *آک)* ←(ن) ؛

خیره بئن/xirə-baen/ (مص.مر) : خیره شدن- با دقّت و تعجّب به چیزی خیره شدن . **نک** : چش چش هاکردن- زل بزوئن.

اغر) خیره بویین /xirə-baviyən/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* خیره بیّن /xirə-bayyən/ ؛ *ق)* ←(س) ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* خره بیین /xerə bayyan/ ؛ *ن)* خیره بویین /xirə bavəyan/ ؛ *ع)* خیره ببین /xirə-babəyan/ ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* خیره-هابیین /xire-hābiyən/ ؛ *آک)* خیره بون /xirə-bon/ ؛

خیره چش/xirə-češ/ (ص.مر) : وقیح - پر رو . **نک** : اسبه چش .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* خره چش /xerə-čəš/ ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* خیره چشم /xirə-češm/ ؛ *قص)* ←** ؛

خی ری/xiri/ (ص/ا) : ۱. خرمایی - قهوه ای . ۲. گیاهی

خودرو .

اغر) خارمایی /xārmāyi/ ؛ ب) ←* ؛ س) خری /xəri/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) خری /xeri/ ؛ آ) ←* ؛ ع) خریی /xarai/ ؛

خیزئن/xizeən/ (مص) : خزیدن- با شکم خزیدن . **نک** : بقشتن .

ب) ← بخزیین /baxeziyən/ ؛ ق) خزبخردن /xez baxərdən/ ؛ با) دخزین /daxə-ziyən/ ؛ ع) دخشتن /daxeštan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) بخزیین /baxeziyən/ ؛ آک) شکماسین /šakamāsin/ ؛

خیزباد/xiz-bād/ (ا.مص) : ورم کردن .

اغر) خز /xez/ ؛ ب) خزباد /xez-bād/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) خیز /xiz/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ۱. خیز /xiz/ ، ۲. خز /xez/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) بوماستن /bomā-sastan/ ؛

خیزبیاردن/xiz-biārdan/ (مص.مر) : ورم نمودن . **نک** : پوش بکاردن .

اغر) خزبیاردن /xez-beyārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خیزدکتن /xiz-daketən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) خزبموئن /xezbəmuan/ ؛ ن) ←* ؛

خیزبیارد/xiz-biyārd/ (ص.مف) : **نک** : پف بیئرد .

ب) خزبیارد /xez-beyārd/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) خزبیارد /xez biyārd/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. پیف هاکرد /pif-hākərd/ ؛ اشر) ←* ؛

خیزده/xizde/ (ا) : مجموعه ی خیزده پل و خیزده کمون را گویند که از ادوات و متعلّقات خیش است .

آ) ←* ؛

خیزده پل/xizde-pəl/ (ا.مر) : از متعلّقات و ادوات مربوط به خیش .

آ) ←* ؛

خیزده کمون/xizde-kamun/ (ا.مر) : از متعلّقات و ادوات خیش .

آ) ←* ؛

خی زن/xi-zan/ (ص.فا) : میرشکار- شکارچی خوک .

اغر) ۱.←* ، ۲. شوپاگر /šopāgar/ ؛ ب) خوزن /xu-zan/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خی کوش /xi-kuš/ ؛ قص) ←* ؛ آک) خوک زن /xok-zan/ ؛

خیزنا/xiznā/ (ا) : چوب اهرم مانند جهت لغزاندن و جابه جا کردن اجسام .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خیزنده/xeyzande/ (ا) : از انواع کرم ها .

اشر) ←* ؛

خیزه/xizə/ (ا) : ۱. کلون در . ۲. وسیله ای سورتمه مانند . **نک** : خزه .

س) ←* ؛ ق) خزه /xəzə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خیس بخاردن/xis-baxārdan/ (مص.مر) : خیس خوردن . **نک** : دپیستن .

اغر) ←* ؛ ب) دپیستن /dapistən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱. خیس بخردن /xis baxerden/ ، ۲. دپسّین /dapissen/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) دپیسین /dapisiyan/ ؛ قص) خیس بخردن /xis-baxerdan/ ؛ اشر) خیس - بخئردن /xis-boxoərdən/ ؛ پ) خیسیتن /xvistan/ ؛

خیس بخردن/xis-baxərdan/ (مص.مر) : خیس خوردن لباس و تن . **نک** : دپیستن - چلکه پیست بویین .

اغر) خیس بخاردن /xis bəxārdən/ ؛ ب) دپیستن /dapistən/ ؛ س) خیس بخردن /xis-baxerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خیس بخاردن /xis-baxārdan/ ؛ ع) دپیسن /dapisiyan/ ؛ آک) وای سست /vāy-sast/ ؛ پ) خیستن /xvistan/ ؛

خی سر/xi-sar/ (ص.مر) : فرد نیرومند و خود سر . **نک** : خوسر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. خی کله /xi-kallə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) خیره سر /xirə-sar/ ؛

خیس هادائن/xis-hādāan/ (مص.مر) : خیساندن- خیس دادن . **نک** : دخیسانیین .

اغر) خیس دنگئن /xis-dengoən/ ؛ ب) دپیسانیین /dapisāniyən/ ؛ ق) خیس هدائن /xis hədāen/ ؛ با) ←(ق)

؛ آ) خیس هدائن /xis hədāan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دپیسانین /dapisānəyan/ ؛ اشر) خیس - هدائن /xis-hedāən/ ؛ آک) وای سانین /vāy-sāniyan/ ؛

خیس هاده/xis-hāde/ (ف.امر) : خیس کن–خیس بده . **نک** : دخیسان .

اغر) ←* ؛ ب) دپیسان /dapisān/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خیس هاکن /xis hākən/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) وای سن /vāy-san/ ؛

خیس هدائن/xis-hədāan/ (مص.مر) : خیساندن . **نک** : دپیسانیین – دخیسانیین .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) خیس–هدائن /xis-hedāen/ ؛ آک) دیسانین /daysāniyan/ ؛

خیس هده/xis-hāde/ (ف.امر) : خیس کن . **نک** : دخیسان – خیس هاده .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دپیسان /dapisān/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دیسن /daysan/ ؛

خیشان/xišān/ (ا) : از طوایف ساکن در کردکوی .

خیشاون/xišāvan/ (ا) : خویشاوند . **نک** : خشاوند .

اغر) خیش /xeš/ ؛ ق) خشون /xešun/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

خیشت/xišt/ (ا) : وسیله‌ی شخم زمین . **نک** : ازال .

س) خیش /xiš/ ؛ با) ←(س) ؛

خی شلم/xi-šaləm/ (ا.مر) : نوعی گیاه با برگ های کنگره ای .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خیطه خال/xaytə xāl/ (ا.مر) : ۱. نخ خیّاطی . ۲. اشاره به نازکی و درازی چیزی .

س) ←* ؛

خی غلت/xi-qalt/ (ا.مر) : ۱. گذرگاه خوک– جای غلت زدن خوک . ۲. شکاف بزرگ در چپر .

اغر) خو غلت /xu-qalt/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) خی چال /xi-čāl/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

خی قد/xi-qəd/ (ص.مر) : ۱. آدم بی چشم ورو– خوک صفت . ۲. پر زور . **نک** : پرزور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

خیک/xik/ (ا) : خیک – پوست گوسفند یا بز که پنیر و کره در آن نگه دارند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خک /xek/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

خیک/xik/ (ص) : شکم برآمده و بزرگ . **نک** : چار خیک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) خیکن /xikən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) گی خک /gi-xek/ ؛ قص) ←* ؛ آک) ←* ؛

خی کار/xi-kār/ (ص.مر) : ۱. کارسنگین . ۲. کنایه از: کسی که بیش از اندازه کار کند . **نک** : خوکار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خرکار /xar-kār/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) خو–کار /xu-kāre/ ؛ آک) خوکه کار /xokə-kār/ ؛

خیک باد/xike-bād/ (ا.مر) : ورم شکم–نفخ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) خیک باد /xik-bād/ ؛ ق) خیک /xik/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) فیس خک /fisə-xək/ ؛ آک) ←* ؛

خیک بکندستن/xik-bakəndəstən/ (مص.مر) : پوست کندن .

ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خیک بکنّین/xik-bakenniyən/ (مص.مر) : پوست کندن . **نک** : خیک بکندستن .

اغر) خیک بکندیین /xik-bakəndiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

خیک پنیر/xike-panir/ (ا.مر) : پنیر پوستی– پنیر خیکی . **نک** : پوسی پنیر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) پندیره خیک /pandirə-xik/ ؛

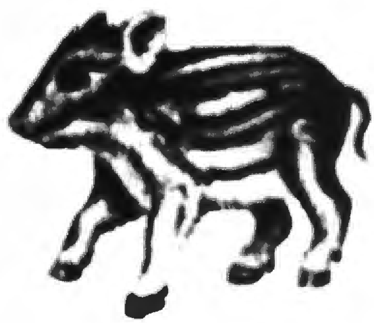
ق) ۱. پنیر خیک /panir xit/ ، ۲.←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) خیکی پنیر /xiki-panir/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ع) پنیر خک /panir-xek/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) پنیره خیک /panirə-xik/ ؛ اَک) ←* ؛

خی کته/xi-kətə/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. بچّه‌ی خوک . ۲. کنایه از: آدم حرام زاده . **نک** : خوکاته .

س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. خی کله /xi kələ/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خی کته /xi-kotə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اَک) خوکه کوله /xoke-kulə/ ؛

خیک چف/xik-čaf/ (ص.مر) : مادّه گاوی که از دادن شیر به گوساله یا صاحبش خودداری کند .

س) خی سف /xi-saf/ ؛ با) ←(س) ؛

خی کته

خیک چه/xik-čə/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. خیک کوچک – انبان پوستی کوچک . ۲. کنایه از: آدم قد کوتاه و چاق .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اَک) ←* ؛

خیک دکت/xik-dakət/ (ص.مف) : متور م– باد کرده . **نک** : باددکت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ قص) خیک دکت /xik-dakat/ ؛ اَک) باددکت /bād-dakat/ ؛

خی کفته/xi-kəftə/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. سرگین خوک– مدفوع خوک . ۲. کنایه از: آدم پر زور . **نک** : خو زور .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) خی زور /xi zur/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) خش زور /xaš zur/ ؛

خی کله/xi-kələ/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. بچّه ی خوک . ۲. کنایه از: آدم حرام زاده . **نک** : خوکاته .

اغر) خوکاله /xu-kālə/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. خوکله /xu-kolə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) خی کله /xi-kolə/ ؛ اَک) خوکه کوله /xoke-kole/ ؛

خی کله/xikələ/ (ا.مر) : ۱. کنده های کوتاه که برای تهیه‌ی تخته مورد استفاده قرار گیرد.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) خی کله /xi-kolə/ ؛

خی کن/xi-kan/ : شخم ناهموار و پر چاله چوله . **نک** : خوکن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

خیکی/xiki/ (ص.نس) : شکم پر و باد کرده . **نک** : چار پاس .

اغر) ←* ؛ ب) خیکن /xikən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. خیک /xik/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) خکن /xekən/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ آک) ←* ؛

خیکّی/xikki/ (ص.نس) : رشد مرحله‌ای برنج . **نک** : اوسّه بتیم .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) خکن /xekən/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛ آک) ←* ؛

خیکی پنیر/xiki-panir/ (ا.مر) : پنیری که توسطً خیک حمل شده و مرغوب باشد . **نک** : خیک پنیر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ اَک) ←* ؛

خی گیر/xi-gir/ (ص.فا) : منطقه ای که خوک در آن فراوان است . **نک** : خوگیر .

اغر) خوزن /xuzan/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اَک) خوک گیر /xok-gir/ ؛

خی -گیرش/xi-girəš/ (ا.مص) : مقاومت شدید سگ– عوعوی سگ ها به هنگام حمله به خوک .

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) ←**؛ بـا) ←**؛ ن) ←**؛ ع)
خی کله هادان /xi-kalə-hādān/ ؛ اشر) خوگیرش /xu-gireš/ ؛

خی - لاش/xi-lāš/ (ا.مر) : لاشه ی خوک . نک : خولاش .
اغر) ←**؛ ب) ←**؛ ق) ←**؛ بـا) ←**؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛

خی -لل/xi-lal/ (ا.مر) : پشه ی بزرگ . نک : خولل .
ب) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛ ت) ←**؛ آک) لل /lal/ ؛

خی لل/xi-ləl/ (ا.مر) : نوعی پشه که گزندگی آن دردناک تر از پشه های معمولی است .
ق) ←**؛

خی - لوشه/xi-lušə/ (ص.مر) : کسی که لب کلفت داشته باشد . نک : خرلوچه .
اغر) ۱. خولوچه /xu-luččə/ ، ۲. خرلوچه /xar-luččə/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. خولچه /xu-loččə/ ؛ س) خی لوچه /xi-lučə/ ؛ ق) ←**؛ بـا) ←**؛ آ) ←**؛ ن) ←**؛ اشر) خولچه /xu-ločə/ ؛

خیلی - تمن/xəyle-təmən/ (ق.ز) : زمان زیاد-مدت زیادی . نک : خل تمون - خله تمون .
ن) ←**؛ ع) خله تمن /xala-tomon/ ؛ قص) خیلی تمن /xeyli-temon/ ؛ آک) خیلی زمت /xeyli-zamat/ ؛

خیم/xim/ (ا) : [illegible] بی دانه .
با) ←**؛

خیما/xaymā/ (ا) : مایه ی خمیر . نک : خمیرما .
اغر) خمیر- ما /xamir-mā/ ؛ ب) ←**؛ س) ←(اغر) ؛ ق) خمیر بن /xamir bən/ ؛ با) ←(اغر) ؛

خی - مرغنه/xi-morqonə/ (ا.مر/ص.مر) : نوعی پیچک که در روی زمین گسترده شود. بوته‌ی آن شبیه گل بنفشه‌ی خودرو و گل های آن نیز شبیه بنفشه امّا از آن درشت تر است . نک : بینگک .
اغر) ←**؛ با) ←**؛ آ) خی مرغنه /xi-mərqənə/ ؛ ن) ←**؛ ع) ←**؛ ت) ←**؛

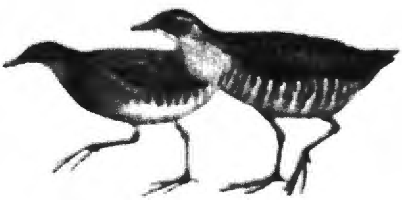
خین دره/xin-darə/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهار دانگه‌ی سورتیجی ساری .

خینگه - دار/xingə-dār/ (ا.مر) : نام بومی ماهی کفال .

خینو/xayno/ (ا.مک) : چراگاهی واقع در منطقه‌ی بندپی بابل .

خینو/xaynu/ : ۱. یلوه . ۲. آب تشنی .
ع) ←**؛

خینی/xəyni/ (ص.نس) : خرمایی رنگ . نک : تریاکی .
اغر) خارمایی /xārmāyi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱. خری /xəri/ ، ۲. خرمایی /xərmāi/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ن) ←**؛ ع) خریی /xarai/ ؛

خینی

خینی/xaynay/ (ا) : پرنده ای آبزی . نک : اوتشنی.
ع) خینو /xaynu/ ؛ ت) ←**؛

خی - وان/xi-vān/ (ص.فا) : نگاه دارنده‌ی خوک . نک : خووان .

خی - ورین/xivərin/ (ا.مر) : از انواع گیاهان بومی .
با) ←**؛ آ) ←**؛

خیاق/xiyāq/ (ا) : علفی شبیه جو که بی دانه است .
آ) ←**؛

خییک/xiyək/ (ا) : ۱. نوعی بیماری مخصوص ماکیان که دچار گرفتگی صدا شوند . ۲. گیاهی شبیه جو. نک : خونک .
اغر) خونک /xuək/ ؛ ب) ←**؛ س) ←**؛ ق) ←**؛ با) ←**؛ ع) خییک /xiyak/ ؛

خییک بزه/xiyək-bazə/ (ش.ج) : نوعی نفرین به معنی:

خناق گرفته . **نک** : خاستک بزه .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* خیـک بـــزه /xik-bazə/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *اشر)* خوئک بزنه /xuak-bazenə/ ؛

د

فرهنگ واژگان تبری

دآ/dā/ (ا./ش.ج) : قربان– فدا .

آ) ←* ؛

دآب/dəāb/ (ا.مک) : نام روستایی در سواد کوه ابتدای عبور خطیرکوه ، شهمیرزادو سمنان.

دآره/deārə/ (ا.مک) : نام مرتعی در حومه ی الاشت .

دائله/dāelə/ (ا.) : چوب دوشاخه برای ساختن کومه یا نفار .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) داپله /dāylə/ ؛ ن) داهله /dāhlə/ ؛ ع) دوکّل /dokkal/ ؛ قص) داهله /dāhələ/ ؛ | ک) دوخاله /duxālə/ ؛ پ) دوشاک /dōšāk/ ؛

دائو/dāu/ (ا.مک) : طایفه ای در سواد کوه .

دائیج/dāeij/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

دائی–زن/dāei-zən/ (ا.مر) : زن دایی .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دایی زن /dayi-zan/ ؛ س) ۱. دایی زن /dāei-zan/ ، ۲. دای زن /dāy zan/ ؛ ق) دایی زن /dāi-zan/ ؛ با) ←* ؛ آ) دای زن /dayzan/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دی زن /dey zən/ ؛ | ک) خالوزن /xālu-zan/ ؛

دابئیر/dā-baeir/ (ف.امر) : ۱. بپذیر . ۲. به حساب بیاور پذیرا شو .

ن) ←* ؛

دابسه/dābəsə/ (ق.ز) : چند لحظه پیش .

اغر) تاسا /tāsā/ ؛ ب) تسا /tosā/ ؛ ق) دسا /desā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دسّا /dəssā/ ؛ ن) دویسّا /davissā/ ؛ ع) دبسای /dabə-say/ ؛ ت) ←* ؛ |ک) دایسن /daysan/ ؛

دا–بمرد/dā-bamərd/ (ش.ج) : به معنی: پدر مرده که نوعی نفرین است. .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) داغ بمرد /daq-bamerd/ ؛

دا–بمردن/dā-bamərdan/ (مص.مر) : لفظی در تغریز به معنی فدا شدن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دابیّن /dābayyan/ ؛ ن) ←* ؛ع) داغ بمردن /dāq-bamerdan/ ؛

دابو/dābu/ (ص) : یاغی سرکش .

با) ←* ؛

دابو/dābu/ (ا.مک) :

ناحیه ی دابو در شمال شرقی آمل است. حدّغربی آن رودخانه ی هراز در ناحیه ی هراز پی و حدّ جنوبی آن ناحیه ی دشت سر و مرز شرقی آن سه ناحیه ی ساسی کلام و لاله آباد و جلال ازرک از نواحی بابل و مرز شمالی آن دریاست.

دابوآن/dābuān/ (ا) : **نک** : دابویهیان .

دابواش/dā-bavāš/ (ف.امر) : فدا شو– قربان برو .

ن) ←* ؛

دابوهییان/dābuhiyān/ (ا) :

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ)(š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

آل دابویه یا گاو بارگان کـه نسـب آن‌هـا از طریـق پـدر بـه جاماسب برادر سوّم قباد ساسانی می رسد، مدّت صد و چهل سال در تبرستان حکومت داشتند. بنیان گذار ایـن سلسـله، گیل بن گیلا نشاه بود که فرمان حکومت تبرستان را از یـزد گرد آخریـن پادشـاه و لقـب گاو بـاره و گیـل گیـلان فرشوازجرشاه را از مردم آن نواحی گرفت. گیـل بـن گیـلان شاه دو پسر داشت به نامهای دابویه و بادو سپان. دابویـه در گیلان به تخت نشست و با دوسپان به امارت رویـان رسـید. دابویه، با سیاسـت، پرهیبـت، بدخـو و درشـت طبیعـت بـود. چندان که گناه کسی را نمی بخشید. از او پسری ماند ملقّـب به ذوالمناقب فرخان بزرگ که لشگر به تبرستان آورد وتا حدّ نیشابور را گرفت. همه تـابع او شـدند. در زمـان او تبرسـتان آبادان شد. و از ورود ترکان به تبرستان جلوگیری شد.

دابّه/dābə/ (ا) : از خـانواده ی مرکبّـات ترنـج – «گریـپ فروت» ریشه‌ی لاتین دارد. **نک** : دبّه.

ق) دبه /dabbə/ ؛ با) ←(ق) ؛

دا-بیتـن/dā-baytan/ (مـص.مـر) : بـه حسـاب آوردن– پذیرفتن .

ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) دی گیتـن /daygitən/؟

دابیّن/dā-bayyən/ (مص .مر) : قربان صدقه رفتـن –فـدا شدن .

ق) ۱.←(اغـر) ، ۲.←* ؛ بـا) ۱.←(اغـر) ، ۲.←* ؛ آ) ۱.←(اغر) ، ۲.←* ؛ ن) دابوین /dā-bavəyan/ ؛

داپی/dā-pəy/ (ا) : کنار دیـوار– پـای سـاختمان . **نـک** : جرز .

ق) پـه /pə/ ؛ با) ۱.←(اغر) ، ۲.←(ق) ؛ ن) ۱.←(اغـر) ، ۲.←* ؛ | گ) چیک انداز /čik-andāz/ ؛

داج/dāj/ (ا) : نام طایفه ای در اطراف تنکابن .

داجک/dājak/ (ا.مک) : نام کوهـی در جنـوب شاه کـوه کجور .

داچاشت/dācāšt/ (ص) : پیدا – آشکار . **نک** : واچاشت .

ب) واچاشت /vā-cāšt/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛

داختن/dāxeten/ (مص) : ۱. فرو ریختن – فرو ریختن دیوار . ۲. از کار افتادن . **نک** : دخاتن – دختن .

اغر) دختن /daxotən/ ؛ ب) دخـاتن /daxātən/ ؛ س) ۱. دختــن /daxetən/ ، ۲.←(ب) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛

داخسنّی/daxəsenni/ (ص.مـف) : خوابـانیده – خوابـانده شده .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

داخسنّین/dāxəsənniyen/ (مص) : ۱. خم کردن اجسـام و اشیاء منعطف. ۲. جلوگیری کردن از فتنه و آشوب .

اغر) دخسـانیین /daxosāniyən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) بخسـانین /baxosāneyan/ ؛ قـص) دخاسـیین /daxāsiyan/ ؛

داخنّین/dāxenniyən/ (مـص) : ۱. خوابـاندن . ۲. از کـار افتادن .

اغـر) دخسـانیین /daxosāniyən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) دخسندیین /daxesendiyən/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. داخسـنّین /dāxesenniyən/ ؛ بـــا) ←(س) ؛ آ) داخســـنّین /dāxəsənniyan/ ؛ قص) داخســنیین /dāxeseniyan/ ؛ ت) درنگتن /darəngətən/ ؛

داد/dād/ (ا) : ۱. فریاد – صدای بلند . ۲. داد – عدل . **نک** : اشتلم .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ | گ) ←* ؛

دادا/dādā/ (ا) : ۱. به پدر و برادر بزرگتر که نقـش پـدر را داراست گفته می شود. ۲. برادر . ۳. پدربزرگ.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) داداش /dādāš/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) ←* ؛

داد-در-آردن/dād-dar-ārden/ (مص.مر) : ۱. سرو صدای کسی را در آوردن . ۲. کسی را تنبیـه کـردن . **نـک** : جیرو بیردر بیاردن .

اغر) داد در بیـاردن /dād-dar-beyārdən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) داددربیـاردن /dād-dar-biyārdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(اغر) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) داد در بیاردن /dād-dar biyārdan/

؛ع) دادِ در بیردن /dadə-dar-beyardan/ ؛ ت) ←** ؛

داد-رس/dād-rəs/ (ص. فا) : ۱. فاصله ای برای رساندن صدا - صدا رس . ۲. برنج زود رس .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. صدارس /sədāras/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دادرس /dādras/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) ←** ؛ گ) ←(ن) ؛

داد-زئن/dād-zaen/ (مص .مر) : نک : جر هکاردن .

ق) داد بزوئن /dād bazuən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ع) دادبزان /dad-bezān/ ؛ ت) ←** ؛ پ) دراییتن /drāyitan/ ؛

دادمله/dād-malə/ (ا.مک) : نام محل و ارتفاعی در یانه‌سر واقع در هزار جریب بهشهر .

داد و تله/dādutalə/ (ا.مر) : داد و فریاد .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛

دادو-کلا/dādu-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بنافت ساری .

داد-هاکردن/dād-hākerdən/ (مص .مر) : فریاد کشیدن - بلند حرف زدن . نک : وانگ هکاردن .

اغر) دادهکاردن /dad-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دادهکردن /dād hakərdan/ ؛ ن) داده‌اکردن /dād hākərdan/ ؛ع) داده‌اکردن /dād-hākordan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دادهکردن /dād-hakərdən/ ؛ اشر) داد هاکئردن /dād-hākərdən/ ؛ گ) دادگودن /dād-gudan/ ؛

دار/dār/ (ا) : تخته ای که در محلّ تقسیم آب گذارند . **نک** : درک .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

دار/dār/ (ا/ف.امر) : ۱. درخت - چوب . ۲. بگذار - داشته باش - نگهدار . **نک** : بدار .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ گ) ←** ؛ او) داشتن /dāštan/ ؛

دار/dār/ (ا) : درخت .

پ) درخت /draxt/ ؛

دارا/dārā/ (ا.مک) : نام قلعه ای تاریخی بین کنگرج کلا و ارتفاعات لفور در سواد کوه .

دارا/dārā/ (ص.فا) : دارنده - متمکّن .

اغر) ←** ؛ ق) ←** ؛ گ) ←** ؛ پ) دارک /dārak/ ؛

داراب/dārāb/ (ا) : الوار - چوب خیس را به طور ایستاده تکیّه دادن .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

داراب-کلا/dārāb-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان میان دورود ساری .

دارابی/dārābi/ (ا) : از انواع مرکّبات . **نک** : پرتابی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ گ) ←** ؛

داراسبنا/dār-āsbənā/ (ا.مر) : نوعی گیاه .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) داراسبنا /dār əsbənā/ ؛

داراشکه/dār-eške/ (ا.مک) : از مراتع نشتای عباس آباد .

دار-اشنیگ/dār-asnig/ (ا.مر) : سنجاب .

اغر) اشنیک /āsnik/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) داراشنک /dār-asnak/ ؛ع) آشنک /āsnak/ ؛ اشر) اشنیگ /āsnig/ ؛

دار-اشنیگ

دار-انجن/dār-ənjən/ (ا.مص) : قطع درختان جنگل به میزان انبوه.

اغر) دار ورینی /dār-vərini/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دارتاشی /dār-tāši/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) دار نجن /dār-darənjen/ ؛ اشر) ←(ق) ؛

دار-بار/dār-bār/ (ا.مص) : حمل تنه های درخت به وسیله ی نفرات زیاد .

ق) ←** ؛ با) دارور /dar-var/ ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ گ) ←** ؛

آوانوشت : (اَ = a) (ə = فتحه کوتاه) (اِ = e) (آ = ā) (او = u) (ای = i) (ب = b) (پ = p) (ت،ط = t) (ث،س،ص = s) (ج = j) (چ = č) (ح،هـ = h) (خ = x) (د = d) (ر = r) (ز،ض،ظ،ذ = z) (ژ = ž) (ش = š) (ف = f) (ق،غ = q) (ک = k) (گ = g) (ل = l) (م = m) (ن = n) (و = v) (ی = y) (اَو = aw) (او = ow)

دار - بار/dār-bār/ (ا.مک) : از توابع دهستان خرم آباد تنکابن .

دار - بدائن/dār-bədāən/ (مص .مر) : ۱. سخت گرفتن . ۲. زیر بار حرفی نرفتن .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛

داربدار/dār-bə-dār/ (ا.مر) : ۱. قرض روی قرض . ۲. این پا و اون پا . ۳. بی‌قراری-بی‌تابی.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛

دار-بزوئن/dār-bazuən/ : نوعی مجازات - دار زدن - آویزان کردن .

اغر) ۱.←** ، ۲. دار کاردن /dār-kārdən/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) داربزوئن /dar-bazuan/ ؛ ت) دارزئن /dār-zaan/ ؛ اشر) ←** ؛

دار-بکشیین/dār-bakəšiyən/ (مص .مر) : دارزدن - به دار آویختن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) دار-دکشیین /dār-dakešiyən/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) دارکشن /dārkešen/ ؛ اشر) ←** ؛

دار-بن/dār-bən/ (ق.مک) : زیر درخت - در سایه‌ی درخت .

اغر) ۱.←** ، ۲. داربند /dār-bənd/ ؛ ب) دار-بند /dār-bənd/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ گ) داربون /dār-bun/ ؛

دار-بند/dār-bənd/ : زیر درخت . **نک** : داربن.

دار-بنه-بوردن/dār-bənə-burdan/ (مص .مر) : ۱. بالا و پایین کردن . ۲. لج کردن .

اغر) دار - بنه - هکاردن /dār-bənə-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) داربنه هاکردن /dār-bənə-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) داربنه هکردن /dār bənə hakərdan/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

دار-بنه-هکاردن/dār-bənə-həkārdən/ (مص .مر) : بالا و پایین کردن . **نک** : دار بنه بوردن .

اغر) ←** ؛ ب) ۱.← ، ۲. دز-بنه-هکاردن /doz-bənə-həkārdən/ ؛ ق) داربنه ها کردن /dārbənəhākədən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) داربنه هکردن /dār bənə hakərdan/ ؛ ن) داربنه هاکردن /dār-bənə-hākərdan/ ؛

داربوردن/dār-burdən/ (مص.) : ۱. از درخت بالا رفتن . ۲. کنایه از: بلند پروازی کردن و غرور بی جا به خرج دادن .

ب) ←** ؛

دار-به-دار-هاکردن/dār-bə-dār-hākərdən/ (مص .مر) : ۱. قرض روی قرض بالا آوردن - مشکلی روی مشکل آمدن . ۲. متواری کردن .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛

دار-بی/dār-bi/ (ا.مر) : ۱. درختی . ۲. دارد . ۳. درخت به . **نک** : به - دار .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ اشر) ←** ؛

دار-پشم/dār-pašm/ (ا.مر) : خزه ای که بر ساقه ی درخت روید . **نک** : دار کاش - دار کاشم .

اغر) ←** ؛ ق) دارکاشم /dar kašəm/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ اشر) ←** ؛ گ) دارچچ /dār-čač/ ؛

دارپیروگ/dār-pir-vag/ : قورباغه‌ی درختی .**نک** : داروگ .

دار-توره/dār-torə/ (ا.مر) : برف روی درخت .

ق) دار-زله /dār-zelə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دار-توره /dār-turə/ ؛ ع) ←** ؛ ت) دارتره /dāre torə/ ؛

دار-تک/dār-tok/ (ا.مر) : ۱. نوک درخت . ۲. جیرجیرک . **نک** : تکّه .

اغر) ۱. دارتک /dār-tək/ ، ۲. دار-تکّه /dār-təkkə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دارتک /dārtek/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دارتک /dārtək/ ؛ ع) دارتک /dārə-tək/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←** ؛ گ) دارتیک /dār-tik/ ؛

دارتلا/dārtelā/ (ا.مر) : دارکوب: که یک نوع آن سبز رنگ و نوع دیگرش سیاه با سری قرمز رنگ است .

اغر) دارتوکان /dārtukān/ ؛ ب) دارتوکن /dārtukən/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←**

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، آ) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

؛ ت) ←* ؛ اشر) دارتوکا /dār-tukā/ ؛ آگ) دارکـو -dār/ ku/ ؛

دارتلا

دارتلم/dār-təlәm/ (ا.مر) : انواع تلم گالشی کـه ساقه‌ی درختان را تهی کرده و مورد استفاده قرار دهند . **نک** : تلم.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

دار-توره/dār-turə/ (ا.مر) : برف روی درخت .

ق) دارزله /dārzələ/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

دار-توک/dār-tuk/ (ا.مر) : ۱. چوبی که در کنـار بوتـه ی خیار یا لوبیا یا انگور فرو کنند تا گیاه برای رشد بـه آن بپیچد و بالا رود . ۲. چوب قیّم . **نک** : چفته .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دار-توکان/dār-tukān/ (ا.مر) : دارکوب . **نک** : دارکوتن .

اغـر) ← ؛ ب) ۱.← ، ۲. دار-توکـن /dār-tukən/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. دارکوتـن /dār-tukən/ ؛ ق) دارکتـن /darkətən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع)

دارکتـن /dār-koten/ ؛ ت) دارکوتـن /dārkutən/ ؛ اشـر) دارتوکا /dār-tukā/ ؛

دار-توکان

دار-جار/dār-jār/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان ناتل‌کنـار چالوس .

دار-چچا/dār-čečā/ (ا.مر) : ریزش قطره ی باران از روی برگ و شاخه ی درختان .

س) دارچپه /dār-čepə/ ؛ ق) ←* ؛

دار-چماز/dār-čəmāz/ (ا.مر) : سرخسـی کـه بـر روی درختان روید .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دار-چمیک/dār-čamik/ (ا.مر) : نوعی کنه که اختصاص به درختان دارد.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دارچمک /dār čəmək/ ؛ع) ←* ؛

دارچو/dār-ču/ (ا.مر) : چوب های خرد و ریز درخت که جهت افروختن آتش مورد استفاده قرار گیرد .

قص) ←* ؛

دارخال/dāre-xāl/ (ا.مر) : کنایه از: فراوانی – حدّاعلای چیزی – همه چیز .

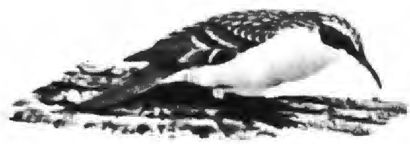
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛

دار-خال-بییمئن/dāre-xāl-biyəmoən/ (مص .مر) : درخت در حال جوانه زدن .

اشر) ←* ؛

دارخزک/dār-xezak/ (ا.مر) : از پرندگان بومی که نام دیگر آن دارخزکا است .

ع) ←* ؛

دارخزک

دارخسک/dār-xosak/ (ا.مر) : شب گردهندی – از انواع پرنده .

ب) دارخسک /dār-xosək/ ؛ ع) ←* ؛

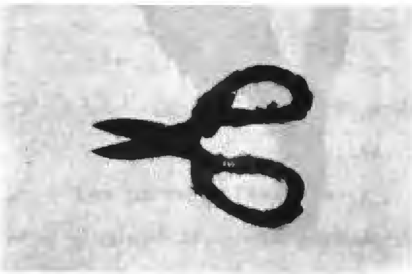
دارخسک

دار-خیار/dār-xeyār/ (ا.مر) : خیار درختی . نک : چفته ای خیار .

اغر) ۱.←* ، ۲. دار-خیر /dār-xeyər/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ | گ) بورومی خیار /burumi - xeyār/ ؛

دآرد/doārd/ (ا) : ۱. چرخه . ۲. قیچی مخصوص تراشیدن پشم- دو کارد فولادی تیز مانند: قیچی که پشم گوسفند را با آن چینند .

ق) دو-آرد /du-ārd/ ؛ با) دو ارد /du-ərd/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دو-آرد /dow-ārd/ ؛ ت) ←* ؛ | گ) ←(ع) ؛

دآرد

دار-دار/dār-dār/ (ا.مص ۷) : ۱. در محیطی کوچک دور زدن و متوقّف شدن .

اغر) ←* ؛ س) دور – دور /dor- dor/ ؛ ق) ←* ؛ با) دور دور /dur -dur/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دار-داری/dār-dāri/ (ص.مر) : ۱. وحشی . ۲. خودرو . ۳. آدم پر سر و صدا و بی مایه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ددری /dadari/ ؛ با) ←* ؛ آ) دردری /dardari/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛

دار-داری-کلّه/dār-dāri-kallə/ (ص .مر) : آن که سر ناموزون و موی پریشان دارد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

داردچین/dārdə-čin/ : خانه های چوبی .

ت) ←* ؛

دار-دراز/dār-dərāz/ (ص.مر) : بلند بالا و بی قواره . نک

: داز لل .

اغـر) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قـص) دراز /deraz/ ؛ |ک) دال گردن /dālə-gardan/ ؛

دار–دکاشت/dār-dəkāšt/ (ا.مک) : از توابع دهستان بالا تجن قائم شهر .

دار–دکت/dār-daket/ : از درخت افتاده و مصدوم .

اغـر) ۱.←** ، ۲. داردکته /dar-daketə/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) دارجیرکت /dārjirkatə/ ؛ اشر) ←** ؛ |ک) داروازبگود /dār-vāz-bagud/ ؛

دار–دکتن/dār-daketən/ (مص .مر) : ۱. هول شدن . ۲. از خوشحالی در پوست خود نگجیدن . ۳. از درخت فرو افتادن و سقوط کردن.

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) ←** ؛

دار–دکشیین/dār-dakešiyən/ (مص .مر) : ۱. به دار آویختن . ۲. دراز کشیدن . ۳. کنده را روی آتش قرار دادن . **نک** : داربکشیین .

اغر) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ع) ←** ؛

داردن/dārdən/ (ف.امر) : برگردان . **نک** : دگاردن .

اغر) ۱. دگاردان /dəgārdān/ ، ۲. دگردان /dagərdān/ ؛ ب) دگاردن /dəgārdən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دگاردنّین /dəgārdenniyen/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دگاردان /degārdān/ ؛ |ک) دگردانین /dagardāniyan/ ؛

داردن–بـاردن–هـاکردن/dārdən-bārdən-hākərdən/ (مص .مر) : ۱. زیر و رو کردن . ۲. خراب کاری کردن .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛

دار–دنسّن/dār-dənəssan/ (مص .مر) : برگرداندن .

اغـر) ۱. دگار–دانیین /dagərdāniyən/ ، ۲. دگار–دانیین /dagār-dāniyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دگاردندیین /degār-dendiyən/ ؛ ق) ←(اغـر) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ۱.←** ، ۲. دگاردنیّن /dəgārdəniyan/ ؛ ن) ←** ؛ع) دگاردنین /degārdeneyan/ ؛

دار–دنی/dār-dəni/ (ص .مف) : برگردانده شده .

اغر) دگردانییه /dagərdāniyə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دگاردنّی /dəgārdənni/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دگاردنی /dəgārdəni/ ؛ ن) ←** ؛ع) ←(ق) ؛

داردنین/dārdənian/ (مص) : برگرداندن .

اغـر) دگردانیین /dagərdiniyən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) دگاردنّین /dəgār denniyən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دگاردنین /degār-deneyan/ ؛

دار–دنییه/dār-dəniyə/ (ص.مر /ا.مص) : ۱. بی قرار . ۲. در کاری سر رشته نداشتن .

اغر) ←** ؛ ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

دار–دوس/dār-dus/ (ا.مر) : ۱. نوعی عشقه . ۲. شکاف روی پوست گردو . ۳. گرسنگی بیش از اندازه .

اغـر) ۱.←** ، ۲. ولـو /valo/ ؛ ب) ←** ؛ س) داردوست /dār-dust/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

داردوس/dārdavəs/ (ص.مر) : ۱. غذا خوردن حیوان یا انسان از روی بی میلی . ۲. به درخت بسته شده و کنایه از کسی که با ولع و اشتهای فروان غذا بخورد.

ق) ←** ؛ با) ←** ؛

دار–دول/dār-dul/ (ا.مـر) : ۱. گندم آسیاب . ۲. تنه ی خالی شده‌ی چوب ضخیم جهت انباشت گندم . ۳. اشیای پرحجم و سنگین .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛

دار–دین/dār-din/ (ا.مک) : از توابع بخش بهنمیر بابل .

دار–دینگوئن/dār-dinguən/ (مص .مر) : ۱. در تنگنا قرار دادن – امان کسی را بریدن . ۲. کسی را بالای درخت فرستادن .

ب) ←** ؛ س) دار بدائن /dār-bədāən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دار دنگتن /dār dangətan/ ؛ ع) ←(ن)؛

دار–رسن/dār-rasən/ (ا.مر) : ریسمان پشمی مخصوص قرار دادن کندوهای عسل بر فراز درختان . **نک** : دارکش لافن .

اغر) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دارکش لافن /dārkāš-lāfen/ ؛

دار ریشه/dār riša/ (ا.مر) : ریشه ی درخت .

ع) ←** ؛

دار–زله/dār-zelə/ (ا.مر) : برفی که روی شاخه های درخت بماندو یخ بزند .

اغر) زله /zələ/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←(اغر) ؛ اشر) ←** ؛

دار–زنون/dār-zanon/ (ا.مک) : مرتعی در پرتاس سواد کوه .

دار–زنی/dār-zəni/ (ا.مر) : نوعی سبزی خوراکی .

دار–زور/dār-zur/ (ا.مر) : کودی که از برگ پوسیده درختان حاصل شود .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) دارگی /dār-gi/ ؛ با) ←** ؛ آ) دارموک /dār-muk/ ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛

دار–سر/dārə-sar/ (ا.مک) : نام مرتعی بین راه آلاشت و لفور .

دار–سر/dār-sar/ (ا.مر) : روی درخت – بالای درخت .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ | گ) ←** ؛

دار–سر–روآر/dāre-sare-ruār/ (ا.مک) : مرتع و گذرگاهی در لفور سواد کوه .

دار–سر–کومه/dār-sar-kumə/ (ا.مر) : کومه ی روی درخت – اتاقک درختی . نک : باغ نفار .

اغر) ۱.←** ، ۲. دار–سر–نفار /dār-sar-nəfār/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دارسرکیمه /dār sar kimə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

دار–سر–کیمه/dār-sar-kimə/ (ا.مر) : کومه ی روی درخت . نک : دار–سر–کومه.

اغر) دارسرکومه /dār-sar-kumə/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

دار–سر–نفار/dār-sar-nəfār/ (ا.مر) : کومه ی روی درخت. نک : دار–سر–کیمه.

اغر) دارسرکومه /dārsar -kumə/ ؛ پ) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دارسرکیمه /dār sar kimə/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

دار–سن/dār-sən/ (مص .مر) : ۱. روشن کردن . ۲. باز کردن .

ن) ←** ؛

دار–سنین/dār-sənian/ (مص .مر) : روشن کردن . نک : داریش .

ن) ←** ؛

دارشنین/dāršənian/ (مص .مر) : روشن کردن .

پ) روشند–هکاردن /rušənd-həkārdən/ ؛ س) روشن هاکردن /rušən-hākerdən/ ؛ ق) روشن–هاکردن /rušen-hākərdən/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ ع) روشن هاکردن /rušan-hākordan/ ؛ قص) روشن هاکردن /rušan-hākerdan/ ؛ ت) روشن هکردن /rowšən hakərdən/ ؛ پ) روشنیتن /rōšnənitan/ ؛

دار–شو/dār-šu/ (ص.فسا) : کسی که در بالا رفتن از درخت مهارت دارد – بالا رونده از درخت .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ۱.←** ، ۲. دارمج /dār-mej/ ؛ اشر) ۱. دار–واز /dār-vāz/ ، ۲. دارچی /dār-či/ ؛

دار–شیره/dār-širə/ (ا.مر) : صمغ درخت .

اغر) ←** ؛ پ) دار–شیر /dār-šir/ ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. دارمچکین /dār mačkin/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ | گ) داروینجه /dārəvinjə/ ؛

دار–عسل/dār-asəl/ (ا.مر) : عسلی که از زنبور های کوهی که در تنه ی درختان جنگلی یا شکاف صخره ها لانه کرده اند به دست آید –عسل درختی .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دارعسل /dārasal/ ؛ ع) دارعسّل /dār -assəl/ ؛

دار–غاز/dār-qāz/ (ا.مر) : ۱. با کلان . ۲. مرغ ماهیخوار – قره غاز .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. کلّه غاز /kalləqāz/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) او – کلاچ /o-lalāč/ ؛ ع) ←** ؛ اشر) ←** ؛ | گ) کولی گیری /kuli-giray/ ؛

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، پ) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائمشهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

دارغاله/dārqāla/ (ا.مر) : چوب نشاکاری . **نک** : چاغله .

ب) ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛

دار-غراب/dār-qorāb/ (ا.مر) : پرنده‌ای شکاری. **نک** : غراب.

اغر) ←** ؛ *ق)* غراب /qerāb/ ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛ *ت)* دال غراب /dālqorāb/ ؛

دار-قز/dār-qez/ (ا.مر) : از گیاهان انگلی که بر روی تنه ی درختان روید .

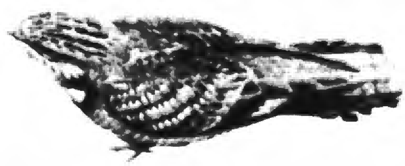
س) دارچماز /dār-čemāz/ ؛ *ق)* ←(س) ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←** ؛ *ع)* ←** ؛

دارقزک/dār-qezak/ : **نک** : دارخزک .

ع) ←** ؛

دارک/dārək/ (ا) : دستگیره‌ی متحرّک دیگ بزرگ .

اغر) دق - دسته /deq-dastə/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛

دارقزک

دارکاتی/dār-kāti/ (ا.مر) : نردبان گالشی تک پایه . **نک** : دار کتی.

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* کاتی /kāti/ ؛ *ق)* ←(س) ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* دارکاته /dārkāte/ ؛ *ع)* ۱.←(س) ، ۲. چپّر /čopper/ ؛ |گ) بوروم /burum/ ؛

دار-کاردن/dār-kārdən/ (مص .مر) : ۱. دارزدن . ۲. آویزان کردن . **نک** : دار بزوئن .

اغر) ←** ؛ *ب)* دار-هکاردن /dār-həkārdən/ ؛ *ق)* داربزوئن /dār bazuən/ ؛ *با)* دارهکردن /dār-hakərdən/ ؛ *آ)* داربزوئن /dār-bazuan/ ؛ *ن)* ←(آ) ؛ *ع)* داربزان /dār-bezān/ ؛ *ت)* دارزئن /dārzaan/ ؛ |گ) دارزان /dār-zān/؛

دار-کاش/dār-kāš/ (ا.مر) : خزه - خزه ای که روی درختان روید .

اغر) دار-پشم /dār-pašm/ ؛ *ب)* ۱. کاشم /kāsəm/ ، ۲. کاشن /kāšon/ ؛ *س)* دار کاشم /dār-kāšem/ ؛ *ق)* دارکاشم /dārkāšəm/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←(اغر) ؛ *ن)* ←(اغر) ؛ *ع)* ←(ق) ؛

دار-کاشم/dār-kāšem/ (ا.مر) : **نک** : دارکاش .

ب) ←** ؛ *س)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* دارکاشم /dārkāšəm/ ؛ *ع)* ←** ؛

دار-کالی/dār-kāli/ (ا.مر) : لانه‌ی پرندگان که بر روی درختان ساخته شود .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* دارکلی /dār-keli/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←(س) ؛ *ن)* ←(س) ؛ *ع)* دارکلی /dār-koli/ ؛ *اشر)* دار-کله لو /dār-koəlu/ ؛

دار-کانده/dār-kāndə/ (ا.مر) : کنده ی درخت . **نک** : کتل .

اغر) ←** ؛ *ب)* ۱.←** ، ۲. دار-کنده /dār-kondə/ ؛ *س)* دارکنده /dār-kendə/ ؛ *ق)* ۱. دار-کندا /dār-kəndā/ ، ۲. دار-کینگه /dār-kingə/ ؛ *با)* دار-کنگه /dār-kəngə/ ؛ *آ)* دارکینگه /dār kingə/ ؛ *ن)* ←(ق) ؛ *ع)* دارکنده /dārkodə/ ؛ *قص)* ←** ؛ *ت)* ←(ع) ؛ *اشر)* کنده - درخت /koənde-deraxt/ ؛

دارکپا/dār-kəpā/ (ا.مر) : کوپّه ی شالی یا گندم درو شده که لای شاخه های درخت چینند . **نک** : دارکر .

اغر) ۱. دارکوپّا /dār-kuppā/ ، ۲. دارکر /dār-kar/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* دارکوپا /dār-kupā/ ؛ *ق)* دارکوفا /dār-kufā/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←(ق) ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* دارکپا /dar-kopā/ ؛ *ت)* ←(ع) ؛ *پ)* کوفا /kōfā/ ؛

دار-کتن/dār-kətən/ (ا.مر) : دارکوب . **نک** : دارکوتن .

اغر) دار-توکان /dār-tukān/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* دارکتن /dārkotən/ ؛ *ت)*

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

داركوتن /dār kuten/ ؛ اشر) دار-توكا /dār-tukā/ ؛ | گ) داركو /dār-ku/ ؛

دار-کتن

دارک دارلوه/dārək- dār-lave/ : **نک** : برکر .

دار-کَر/dār-kar/ (ا.مر) : بافه های گندم و جوی چیده شده بر روی درخت یا نپار . **نک** : نپار - بینج کوپا .

اغر) ۱.←* ، ۲. دار-کوپّا /dār-kuppā/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دار-کوفا /dār-kufā/ ؛ ن) دار-کپا /dār-kəpā/ ؛ ع) دارکپا /dār-kopā/ ؛

دار-کش-لافن/dār-kaš-lāfen/ : ریسمان پشمی برای کشیدن کندوهای عسل بر فراز درختان .

اغر) دار-رسن /dār-rasən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) رسن /rasən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) دارسررسن /dār-sar-rasən/ ؛ ع) ←* ؛

دار-کَل/dār-kal/ (ا.مر) : شاخه ی درخت - سرشاخه ی قطع شده‌ی درخت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دار-کلا/dār-kalā/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان میان رود

دارکل-هاکردن/dār-kal-hākərdən/ (مص .مر) : هرس کردن درخت - بریدن شاخه های درخت .

اغر) کل - هکاردن /kal-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. داربتاشین /dārbətāšiyən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دارکل هاکردن /dār-kal-hākordan/ ؛ ت) دارکل هکردن /dārə-kal-hakərdən/ ؛ اشر) دار-تاش-هاکئردن /dār-tāš-hākoərdən/ ؛

دار-کلی/dār-kəli/ (ا.مر) : لآن‌های که پرندگان بر تنه‌ی درختان سازند .

اغر) دار-کالی /dār-kāli/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) دارکلی /dār -koli/ ؛ اشر) دار-کولو /dār-kulu/ ؛ | گ) فک /fak/ ؛

دار-کن/dār-kan/ : کسی که درخت ها را از ریشه در می آورد .

اغر) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دار-کندل/dār-kandəl/ (ا.مر) : کندوی عسل که از تنه ی درختان سازند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دارکَنّل /dār kannəl/ ؛ ع) ←* ؛ اشر) کندل /kandəl/ ؛ | گ) کندوله /kandulə/ ؛

دار-کنده/dār-kondə/ (ا.مر) : **نک** : دارکانده .

دار-کنگه/dār-kəngə/ (ا.مر) : کنده ی درخت .

اغر) دارکانده /dār-kāndə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دارکینگه /dār-kingə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) دارکینه /dār-kinə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دارکنگه /dār-kangə/ ؛ اشر) کننده - درخت /koəndə- dəraxt/ ؛

دار-کَنّل/dār-kannel/ (ا.مر) : کندوی عسل که از تنه‌ی درختان سازند . **نک** : دارکندل.

اغر) دار-کندل /dār-kandəl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ،

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

۲. کنّل /kannel/ ؛ با) ← * * ؛ آ) ← * * ؛ ن) ← * * ؛ ع) کندل /kandəl/ ؛

دار-کوپّا/dār-kuppā/ (ا.مر) : بافه های گندم و جو ی چیده شده بر روی درخت . نک : دارگر .

اغر) ← * * ؛ ب) ← * * ؛ س) دارکوپا /dārkupā/ ؛ ق) دارکوفا /dārkufā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دارکپا /dār kəpā/ ؛ ع) دارکپا /dār-kopā/ ؛

دار-کوتن/dār-kutən/ (ا.مر) : دارکوب .

اغر) دار-توکان /dār-tukān/ ؛ ب) دار-توکن /dār-tukən/ ؛ س) ← * * ؛ ق) دار-کتن /dār-kətən/ ؛ با) ← * * ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) دارکتن /dār-kotən/ ؛ قص) دارکوب /dārkub/ ؛ ت) دارکوتن /dārkutən/ ؛

دارکوتنک بلی/dār-kotənak bəli/ (ا.مر) : مرگوس کاکلی- از انواع اردک . مرغ غوّاص.

ع) ← * * ؛

دارکوتنک بلی

دار-کول/dār-kul/ (ا.مر) : پوست درخت - پوست تازه‌ی درخت .

اغر) دار-کل /dār-kol/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ← * * ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ← * * ؛ آ) ← * * ؛ ن) دارکول /dārkul/ ؛ اشر) کول-درخت /kul-e-deraxt/ ؛

دار-کومه/dār-kumə/ (ا.مر) : کومه ی درختی .

اغر) ← * * ؛ ب) ← * * ؛ ق) دارکیمه /dārkimə/ ؛ با) ← * * ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ← * * ؛

دار-کیمه/dār-kimə/ (ا.مر) : کومه ی روی درخت . نک : دارنپار .

اغر) دارکومه /dār kumə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ← * * ؛ با) ← * * ؛ آ) ← * * ؛ ن) ← * * ؛

دار-کینگه/dār-kingə/ (ا.مر) : کنده ی درخت . نک : دارکانده .

اغر) دارکانده /dār kāndə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ← * * ؛ ق) ← * * ؛ با) ← * * ؛ آ) ← * * ؛ ن) ← * * ؛ ع) دارکینه /dār-kinə/ ؛ قص) ← * * ؛ ت) دارکنده /dār-kondə/ ؛

دار-گردکان/dār-gərdekān/ (ا.مک) : کشتزاری در کجور .

دار-کینگه

دار-گرم/dār-garm/ (ا.مر) : فلفل سیاه .

اغر) ← * * ؛ ب) داری گرم /dāri-garm/ ؛ س) گرم داری /garm dāri/ ؛ ق) گرماری /garmāri/ ؛ با) دارگرماری /dār-garmāri/ ؛ آ) ۱. ←(ق) ، ۲. دارگرماری /dar-garmāri/ ؛ قص) گرمه /garmə/ ؛ اشر) دارو-گرم /dāru-garm/ ؛ | گ) گرما-لک /garmā-lak/ ؛

دارگزنه/dār-gaznə/ (ا.مر) : نوعی گیاه شبیه گزنه که روی درخت روید . نک : وسنی گزنه .

س) ← * * ؛

دار-گل/dār-gal/ (ا.مر) : موش درختی .

اغر) دارمیش /dār-miš/ ؛ ب) ← * * ؛ س) ← * * ؛ ق) ← * * ؛ با) ← * * ؛ ن) ← * * ؛ ع) ← * * ؛

دارگلام/dār gəlām/ (ا.مر) : برگ درخت .

اغر) دارولگ /dār-valg/ ؛ س) ← * * ؛ ق) ← * * ؛ با) ← * * ؛ آ) ← * * ؛ قص) دارولگ /dārə-valg/ ؛

دارگلام خار/dār gəlām xār/ (ا.مر) : نوعی حشره که از برگ درختان تغذیه کند .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

ب) ←* ؛

دارگوش/dār-guš/ (ا.مک) : نام قلعه ای قدیمی که خرابه های آن در اراضی روستای وازک از دهکده های میان بند نور قرار دارد .

دار-گوشک/dār-gušək/ (ا.مر) : قارچ – قارچ سمّی . **نک** : آفلی .

اغر) گوشک /gušək/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲. گوشک /gušek/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) دارگوشک /dār gušak/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) گبلک /gəbəlak/ ؛ ت) دارگوشه /dārgušə/ ؛ اشر) گوشتینگ /gušting/ ؛ | گ) دارمیش /dār-miš/ ؛

دار-لاپ/dār-lāp/ (ا.مر) : تنه ی توخالی درخت .

اغر) دار-لاپّه /dār-lāppə/ ؛ س) دارلاب /dār-lāb/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دارلاب /darlāb/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ع) دارلاپی /dārlāpi/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) درخت-لاپّه /deraxt-lāppə/ ؛ | گ) دار لاپیه /dār-lāpiyəh/ ؛

دار-لاپّه/dār-lappə/ (ا.مر) : تنه ی توخالی درخت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دار-لاپی /dār-lāpi/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ←* ؛ ت) دارلپو /dār-lapu/ ؛

دار-لاپّه

دارلاش/dār-lāš/ (ا.مر) : ۱. شکاف وسط درخت . ۲. درختی که به صورت طولی برش خورده باشد.

س) دارلاپ /dār-lāp/ ؛ آ) ←* ؛

دارلم/dār-lam/ (ا.مر) : نوعی گیاه خاردار و رونده که بر درختان پیچد .

آ) ←* ؛

دار-لوبیا/dār-lubeyā/ (ا.مر) : لوبیای درختی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) لوبیا داری /lubiyā-dāri/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) چفته ای – لوبیا /čaftai-lubiyā/ ؛ ع) ←* ؛ اشر) لوبیا–داری /lobiyā-dāri/ ؛ | گ) داریاقله /dār-bāqelə/ ؛

دارمبک/dār- ambək/ (ا.مر) : از انواع قارچ .

دارم بو/dārəm-bu/ : **نک** : وارم بو .

س) ←* ؛

دارمبه/dārəmbə/ (ص) : دارا–سرمایه دار . **نک** : دارمه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دارا /dārā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) ←(س) ؛

دارمج/dārmej/ (ا.مر) : گیاهی است طفیلی که بر تنه ی درختان روید و خوراک گاو است. .

اغر) دارواش /dār-vāš/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) دارولگ /dārvalg/ ؛ | گ) ←(ق) ؛

دارمج/dār-məj/ (ص.فا) : کسی که به آسانی از درخت بالا رود .

اغر) دارشو /dār-šu/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دارمر/dārəmar/ (ا.مر) : از انواع مار که بر روی درختان ظاهر شود .

آ) ←* ؛

دارموک/dārmuk/ (ا.مر) : کود و خاکی که در اثر پوسیدن تنه و برگ درخت به وجود می آید .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دارمیش/dār-miš/ (ا.مر) : موش درختی . **نک** : دارگل .

اغر) ←* ؛ با) دارگل /dār-gal/ ؛ ن) ←(با) ؛ ع) ←(با) ؛

دارمیشکلا/dār-miš-kalā/ (ا.مک) : از توابع دهستان کلارستاق چالوس .

دارن/dāron/ (ا.مک) : از مراتع نشتای عباس آباد .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد . **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دارنا/dārnā/ (ا.مک) : ۱. نام قلعه ای قدیمی که ویرانه‌های آن بر نوک کوهی در نابیج نور باقی است . ۲. ارتفاعی در ولوپی سوادکوه .

دارنپار/dār-nəpār/ (ا.مر) : کومه ی روی درخت .

اغر) ۱. ←** ، ۲. دار نفار /dār-nefār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دار-کیمه /dār-kimə/ ؛ ن) ←** ؛

دارنجه/dārenjə/ (ا.مک) : مرتعی جنگلی در کجور .

دارنو/dārno/ (ا.مک) : مرتعی در حومه ی نوشهر .

دار-واز/dār-vāz/ (ا.مر) : پرنده ی شکاری .

اشر) ←** ؛

دار-واش/dār-vāš/ (ا.مر) : گیاهی انگلی و همیشه سبز بر روی درخت انجیلی و ممرز .

اغر) ۱. ←** ، ۲. واش /vāš/ ؛ ب) ←** ؛ س) واش /vāš/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

داروخال بردن/dār-o-xāl-bordən/ (مص .مر) : دعوا را به اوج رساندن .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

داروخال نکردن/dāruxāl-nakərdən/ (مص .مر) : ۱. بدون در نظر گرفتن راه و چاه گریختن . ۲. در انتخاب ،ملاکی قایل نشدن .

ق) ←** ؛

دارودرخت/dār-o-dəraxt/ (ا.مر) : کنایه از: فراوانی درخت در جایی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

دار-ورین/dār-vərin/ (ص.فا) : قطع کننده ی درخت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) دارزن /dārzan/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) داربین /dārbin/ ؛ اشر) دار-برین /dār-bərin/ ؛

دار-وک/dār-vak/ (ا.مر) : قورباغه ی سبز درختی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دار-وگ /dār-vag/ ؛ ن) ←** ؛ ع) دارپیروک /dārpirvak/ ؛ قص) وک /vak/ ؛ ت) دارپیربک /dārprbak/ ؛ آک) ←** ؛

دار-ولک/dār-valg/ (ا.مر) : برگ درخت -برگ نوعی گیاه انگلی که بر روی تنه ی درختان روید و به عنوان علوفه استفاده شود .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ولگه /valgə/ ؛ آک) ←** ؛

دار-هایتن/dār-hāytən/ (مص .مر) : آرام یافتن و قرار گرفتن زنبور عسل و پرندگان بر روی درخت .

اغر) داربییتن /dār-bayitən/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ ع) دارهایتن /dār-hāytan/ ؛

داره زنا/dāre-zenā/ (ا.مر) : دامن زنانه .

ق) دامن /dāmen/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دامن /dāmən/ ؛ قص) ←(ق) ؛ اشر) دامن - زنا /dāmene-zanā/ ؛

داره-سر/dāre-sar/ (ا.مک) : نام مرتعی در لفور شهرستان سوادکوه .

دار-هنگن/dār-hangen/ : **نک** : جیپّا .

ق) ←** ؛

داری/dāri/ (ا) : دارو .

اغر) ۱. ←** ، ۲. دوا /dəvā/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) دوا /davā/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←(قص) ؛ پ) داروک /dārūk/ ؛

داری-درمان/dāri-darmān/ (ا.مر) : دوا درمان .

اغر) ۱. ←** ، ۲. دوا-درمان /dəvā-darmān/ ؛ ب) دوا - درمون /dəvā-darmon/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) داری درمان /dāri darmān/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دارو درمان /dāru darmān/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) دوا درمان /davā-darmān/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

داری-گرم/dāri-garm/ (ا.مر) : فلفل درختی از تیره ی ال . **نک** : اخلات .

اغر) ۱. ←** ، ۲. دار-گرم /dār-garm/ ؛ ب) ۱. ←** ، ۲. گرماری /garmāri/ ؛ س) گرم-داری /garm-dāri/ ؛ ق) گرماری /garmāri/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ قص) گرمه

/garmə/ ؛ اشر) دارو-گرم /dāru-garm/ ؛

داریه/dāryə/ (ا) : ۱. دف - دایره - داریه . ۲. دف کوچک که نوعی ساز کوبه‌ای است .

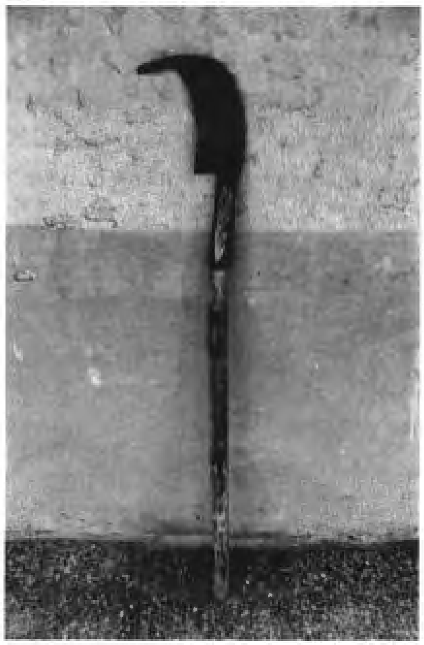
اغر) ۱.←* ، ۲. دایره /dāyerə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دائره /dāərə/ ؛ ق) دائره /dāerəh/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) دایره /dāyərə/ ؛ قص) ←* ؛ آک) دیاره /diyārə/ ؛

داز/dāz/ (ا) : ۱. سوزنک شالی . ۲. به درد نخور . نک : افلا .

اغر) ۱.←* ، ۲. زاز /zāz/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دازه /dāzə/ ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) دازه /dāzə/ ؛ اشر) ←* ؛

داز/dāz/ (ا) : داس .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) دازک /dāzak/ ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

داز

دازا/dāzā/ (ا) : گون .

اغر) داز /dāz/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دازه /dāzə/ ؛ با) ←(ق) ؛ اشر) ←(ق) ؛

داز-تو-بوین/dāz-tu-baviyən/ (مص .مر) : نیم کوبیده شدن غلّات خرمن .

ب) ←* ؛

دازدارشاهک/dāzdāršāhak/ (ا.مر) : شلتوک چمپا با زایده ی خاردار .

ع) ←* ؛

داز-دارمنه/dāz-dārmanə/ (ا.مر) : نوعی گون ساقه دار .

ب) دازو درمنه /dāzodərmənə/ ؛ س) دازه و درمنه /dāzə-o-dərmenə/ ؛ ق) درمنه /dərmənə/ ؛ با) دازه درمنه /dāzə-dərmənə/ ؛ ن) ←* ؛ اشر) داز-درمنه /dāz-dərmene/ ؛

داز-دمه/dāz-domə/ (ا.مر) : لبه‌ی تیز و برنده‌ی داس .

اغر) واش - ورین-دسته /vāš-vərin - dastə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) داز دسته /dāz-dastə/ ؛ ق) داز-دسّه /dāz-dassə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) داس دمه /dās-dəmə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) دهره دسّه /dahrə-dassə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) دسته-واشه-لو /daste-vāšə-lu/ ؛ آک) ←* ؛

دازغاله/dāzqālə/ (ا.مر) : داس بزرگ مخصوص تراشیدن علف . **نک** : دره - دهره .

ت) ←* ؛

دازگله/dāz-gelə/ (ا.مر) : بوته ی پرخار . **نک** : تلی گالچه .

قص) ←* ؛

داز-میر-کنده/dāz-mir-kandə/ (ا.مک) : از توابع دهستان رود پی ساری .

دازه/dāzə/ (ا) : ۱. گون . ۲. سوزنک گندم و جو . ۳. خرمن . **نک** : داز.

اغر) ۱.←* ، ۲. داز /dāz/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) داز /dāz/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دازه پج/dāzə paj/ : **نک** : برکر .

دازه-دار/dāzə-dār/ (ا.مر) : سوزنک شالی .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائمشهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ) گیلی ، پ) پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

اغـر) داز–دار /dāz-dār/ ؛ پ) ←(اغـر) ؛ ق) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛

دازه کپر/dāzə- kəpər/ (ا.مر) : از گیاهان خاردار مناطق کوهستانی . نک : دازه .

داسا/dāsā/ (ق.ز) : ۱. تا حالا– چند وقت پیش . ۲. اکنون . نک : تا سا – تاسا .

اغر) تا–اسا /tā-əsā/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) اسا /əsā/ ؛ ن) دویسّا /davissā/ ؛ع) اسا /asā/ ؛ قص) دابسا /dābsā/ ؛ ت) تاسا /tāsā/ ؛

داس درّه/dās-darrə/ (ا.مک) : نام محلّی در تنکابن که راه سه هزار از آن گذرد .

داس-غوله/dās-qulə/ (ا.مر) : ابزاری که به وسیله ی آن علف را درو کنند .

ق) دهــره /dahrə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. دره /darə/ ، ۲. داز /dāz/ ؛ ن) داهره /dāhrə/ ؛ع) دهره /dahrə/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) داز قاله /dāz-qālə/ ؛

داش/dāš/ (ا) : برادر – داداش– مخفّف داداش .

اغـر) داداش /dādāš/ ؛ پ) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) داش /dāš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغـر) ؛ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛

داشت/dāšt/ : سرمایه– اموال .

ق) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) داشت /dāšt/ ؛

داشتی/dāšti/ (ا.مص) : ۱. دارندگی . ۲. کنایه از : متمکن بودن .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ پ) داشتاری /dāštāri/ ؛

داشتی/dāšti/ (ص) : دامی که برای بهره بردن از شیر نگهداری کنند .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ آک) ←* ؛

داشتی – مال/dāšti-māl/ (ا.مـر) : دامی که به جهت استفاده از شیر نگهداری شود . نک : داشتی .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) مال – داشدی /māl-e-dāsdi/ ؛ آک) ←* ؛

داشتی -نداشتی/dāšti-nədāšti/ (ص نس) : ۱. دارندگی و نداری . ۲. کنایه از : سازگاری داشتن با شرایط .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) داشتی نداشتی /dāšti nadāšti/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) داشت –و–نداشت /dāšt-o-nədāšt/ ؛ آک) ←* ؛

داشتیار/dāštiyār/ (ص.فا) : ۱. دشت بان . ۲. حشام دار .

اغر) دشتی–وان /dašti-vān/ ؛ پ) دشته – ون /daštə-von/ ؛ ق) ←* ؛ با) دشته بون /daštə-bun/ ؛ آ) دش ون /daš vun/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(پ) ؛ اشر) دشدی–وان /dašdievān/ ؛

داشتیاری/dāštiyāri/ (ا.مص) : عمل نگهداری از احشام به رسم چوپانان .

پ) دشته–ونی /dašte-voni/ ؛ ق) ←* ؛ با) دشته بونی /daštə-buni/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(پ) ؛ ت) داشتاری /dāštāri/ ؛ اشر) دشدی –وانی /dašdi-vāni/ ؛

داعیان/dāeiyān/ (ا) :

داعی به معنی مدّعی و داعیان به مفهوم مدعیّان است. داعیان نام حکومتی علویان تبرستان است که ازنام بنیانگذار فرقه زیدیه در مازندران یعنی حسن بن زید بن محمّد بن اسماعیل بن حسن بن زید بن حسن ملقب به داعی اوّل یا داعی کبیر و یا داعی الی الحق اخذ گردیده است **نک** : علویان تبرستان .

داغ/dāq/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

داغ/dāq/ (ا) : نشان – داغ – نشانه .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) لاک /lāk/ ؛

داغ-او/dāq-o/ (ا.مر) : آب داغ . نک : داغو .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) داغ او

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = أو) (ow = او)

/dāqow/ ؛ *اشر)* اُ-داغ /o-dāq/ ؛ آک) ←(ت) ؛

داغ-ببیین/dāq-babiyan/ (مص.مر) : ۱. بسیار گرم شدن . ۲. کنایه از: عصبانی شدن . ۳. سوگوار شدن .

اغر) داغ-بوییـن /dāq-baviyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) داغ تِین /dāq-bayyən/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) داغ بیّـن /dāq-bayyan/ ؛ ن) داغ-بویئن /dāq-baveyan/ ؛ع) ←* ؛ *قص)* ←(ن) ؛ ت) داغ بئن /dāq baan/ ؛ آک) داغـابون /dāqā-bon/ ؛

داغ-بویین/dāq-baviyən/ (مص.مر) : ۱. گرم شدن زیـاد . ۲. کنایه از :عصبانی شدن . ۳. سوگوار شـدن . **نـک** : داغ ببین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) داغ بیّـن /dāq-bayyən/ ؛ ن) داغ بوییـن /dāq bavəyan/ ؛ع) داغ ببیـن /dāq-babeyan/ ؛ *قص)* داغ بیّن /dāq- bayyan/ ؛ ت) داغ بئـن /dāq-baan/ ؛ *اشر)* داغ-هابیین /dāq-hābiyən/ ؛

داغ-پیش-نـوردن/dāqe-piš-navərdən/ (مـص.مـر) : ۱. مصیبت را تحمّـل نکـردن . ۲. کنایـه از: بـه خـاطر از دست دادن عزیزی مادام العمر سوگوار بودن.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) داغ پـش نـوردن /dāqpəšnavərdan/ ؛ع) ←* ؛ *قص)* دغ مـرگ بیّـن /dəq-marg-bayyan/ ؛ *اشـر)* داغ-مرگ-هابیین /dāqmarghābiən/ ؛

داغ-داغ/dāq-dāq/ (ص) : گرم گرم .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قـص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشـر)* ←* ؛ آک) ←* ؛

داغداغان اسّل/daqdāqān - assəl/ (ا.مک) : از آبگیرهـای شبه جزیره میانکاله .

داغ-درش/dāq-dəroš/ (ا.مـر) : ۱. داغـی بـر روی بـدن گوسفندان و دیگر احشام. ۲. داغ و درفش - خشـونت . **نک** : داغی درشم .

اغر) ۱.←* ، ۲. داغـی درشـم /dāqi-dəršəm/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ ن) ←* ؛ *قـص)* داغـی /dāqi/ ؛ *اشر)* دغمه /daqmə/ ؛

داغر/dāqer/ (ص.مر) : سگ سیاه و سفید .

با) ←* ؛

داغ-کاردن/dāq-kārdən/ (مص.مـر) : ۱. داغ کـردن . ۲. کنایه از : با نیرنگ داغ بـر دل کسـی نـهادن . ۳. داغ زدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. داغ-هکاردن /dāq-həkārdən/ ؛ ب) داغ-هـاکردن /dāq-hākerdən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←(ب) ؛ *بـا)* ←(ب) ؛ ن) داغ-هـاکردن /dāq-hākərdan/ ؛ع) داغ هاکردن /dāq-hākordan/ ؛ *قص)* ←(ن) ؛ ت) داغ هکـردن /dāqhakərdən/ ؛ *اشر)* داغ-هاکئردن /dāq-hākoərdən/ ؛

داغکر/dāqkar/ (ص .فـا) : ۱. وسـیله‌ی فلـزّی بـرای داغ کردن حیوانات . ۲. داغ کننده ی حیوانات .

اغـر) داغـی /dāqi/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ع) داغ گر /dāqgar/ ؛ *قـص)* ←(اغـر) ؛ ت) ←(اغـر) ؛ *اشـر)* ←(اغر) ؛ پ) داغ کر /dāq kar/ ؛

داغلا-بازی/dāqlā-bāzi/ (ا.مر) : ۱. جر زدن در بـازی . ۲. جدل کننده . **نک** : جدلوک .

اغـر) دغلـک در بیـاردن /daqələk-dar-biārdən/ ؛ ن) دغلبـازی /daqəlbazi/ ؛ع) داغلـه دربـیردن /dāqlə-dar-beyardan/ ؛ *قـص)* نـاغلا /māqelā/ ؛ ت) ←* ؛ آک) داغوله بازی /dāqolə-bāzi/ ؛

داغله/dāqle/ (ا) : چوبی به ارتقاع یک و نیم تا دو متر که برای کرت بندی و دار بست در زمین کارند .

س) ←* ؛ ق) دغاله /dəqālə/ ؛ *با)* ←* ؛

داغله//dāqlə (ا.مص) : دبّه در آوردن در معامله .

اغر) دبه کاردن /dabbə-kārkən/ ؛ *با)* دغلـه /daqələ/ ؛ ن) دغلی /daqəli/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←(با) ؛

داغلی/dāqəli/ (ا.مر) : پسر دایی .

اغر) دایی-پسر /dāyi-pasər/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دایی پسر /dāyi pəsar/ ؛ع) ←(ن) ؛ *قص)* دایی پسر /dāyi-pesar/ ؛ آک) دایی پسر /dāei-pasar/ ؛

داغ-مال/dāq-māl/ (ا.مر) : اثر سوختگی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

←** ؛ ن) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) داغ ماله /dāq-mālə/ ؛

داغو/dāqo/ (ا.مر) : آب داغ– آب جوشیده .

اغـــر) داغ – او /dāq-o/ ؛ ب) ←(اغـــر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) داغو /dāqow/ ؛ آک) آب داغ /ābə-dāq/ ؛

داغون/dāqun/ (ص.نـسـ) : متلاشـی – داغـان . **نـک** : داغن.

اغر) ۱. داغن /dāqon/ ، ۲. داغـان /dāqān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ ع) داغن /dāqon/ ؛ قص) ←** ؛ ت) داغان /dāqān/ ؛

داغ–هاکردن/dāq-hākərdan/ (مص.مـر) : ۱. آب کردن کره یا روغن جامد . ۲. علامت گذاری بر روی درختان . ۳. داغ کردن – با نیرنگ داغ بر دل کسی نهادن .

اغـر) ۱.←** ، ۲. داغ – هکـــاردن /dāq-həkārən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) داغ هـاکردن /dāq- hākerdən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) داغ کـردن /dāqkərdən/ ؛

داغی/dāqi/ (ا) : ۱. از انواع بازی های بومی . ۲. ابـزار داغ کردن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛

داغی – درشم/dāqi-dəršəm/ (ا.مر) : داغی بر روی بـدن گوسفندان و غیره .

اغـــر) ←** ؛ ب) داغ–درش /dāq-dəroš/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←(ب) ؛

داقزی/dāqəzi/ (ا) : دختر دایی .

اغر) دایی دتر /dāei-dətər/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←(اغر) ، ۲. دای دتـر /dāy dətar/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دایـی دتـر /daei- dətar/ ؛ قـص) ←(ع) ؛ ت) دی تر /dey-dətār/ ؛

داق –لنگه/dāq-lengə/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

داگ/dāq/ (ا) : نوعی قلّاب ماهی گیری .

ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

داگاله/dāgālə/ (ا) : ۱. چوبی به شکل هفت با دسته ی بلند . ۲. تیر چوبی کـه از آن در ساختن نـپـار استفاده کنند . **نک** : نپار .

اغر) دخاله /dəxālə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) داغله /dāqelə/ ؛ ق) دغالـه /dəqālə/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) داهلـه /dāhlə/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) دهاله /dāhālə/ ؛ ت) دوهالـه /dohālə/ ؛ | آک) دوخاله /duxālə/ ؛

دال/dāl/ (ا) : لاشخور . **نک** : اله .

اغـر) الّــه /alle/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛ پ) دالمن /dālman/ ؛

دال

دال/dāl/ (ا) : نوک پستان حیوان اهلی .

اغر) داله /dālə/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←** ؛ بـا) کاله /kālə/ ؛ آ) ←(با) ؛ ع) ←** ؛

دالانه/dālānə/ (ا) : راهرو – دالان .

اغر) ←** ؛ ب) ۱. مدرو /mədru/ ، ۲. مدرو /madro/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. دالن /dālon/ ؛ ق) ←** ؛ با) دالونـه /dālan/ ؛ ن) ←(با) ؛ ع) دالن /dālan/ ؛ قص) دالن /dālon/ ؛ اشر) دالان /dālān/ ؛ آک) ←(ع) ؛

دال–بزوئن/dāl-bazuan/ (مص.مر) : بخیـه زدن – کوک زدن .

اغر) کوک –بزئن /kuk-bazoən/ ؛ ب) دک – بزوئن /dok-bazoən/ ؛ س) دک بزوئن /dok-bazuən/ ؛ ق) کوک–

بزوئـن /kok-bazuen/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) کـوک بزوئـن /kukbazaan/ ؛ ن) ←* ؛ قص) کوک بزوئن /kok-bazuan/ ؛

دال-بزه/dāl-bazə/ (ص.مف) : پاره - چاک خورده .

ن) ←* ؛

دال-خانی/dāl-xāni/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

دال-گردن/dāl-gardan/ (ا.مر / ص.مر) : ۱. حلقـه هـا و پولک هایی که بـه گردن آویزنـد . ۲. گردن بـاریک و بلند چون گردن کرکس .

اغر) گردنـی /gərdəni/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←* ؛ قص) گل بند /gal-band/ ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دالنگ/dālang/ (ص.مف) : ۱. آویختـه . ۲. آونـگ . ۳. آویزان .

ق) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛

دالون/dālun/ (ا) : دالان - راهرو .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دالان /dālān/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دالـن /dālon/ ؛ س) دالـن /dālon/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ آک) ←* ؛

داله/dālə/ (ا) : ۱. نوک پستان گاو . ۲. حلقه هـا و پولـک هایی که برگردن آویزند . نک : انگل .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) کالـه /kālə/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ اشر) دال /dāl/ ؛

دالیلم/dālilem/ (ا.مک) : نام مرتعی درحومـه ی الاشـت سواد کوه .

داماد/dāmād/ (ا) : شوهر خواهر - داماد . نک : آق ملا .

اغـر) زُما /zomā/ ؛ س) دمـاد /domād/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دامـاد-پیـر/dāmād-piyər/ (ا.مـر) : ۱. پـدر دامـاد . ۲. ساقدوش .

اغر) زما-پیـر /zomā-piyər/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دوماد پییر /domād- piyər/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دامـاد پـر /dāmāde per/ ؛ با) ←* ؛ آ) دامـاد -پـر /dāmād-per/ ؛ ن) زمـا-پـر /zəmā-per/ ؛ ع) زماپیر /zomā-pəyar/ ؛ آک) ←* ؛

داماد-کلا/dāmād-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بنـدرج ساری .

دامان/dāmān/ (ا) : ۱. جنگل . ۲. دامنه . نک : ویشه .

ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) دامون /dāmun/ ؛

دامان .

دامبلـو-دریـم/dāmbəlo-dərim/ (ا.صـو) : صـدای آلات موسیقی .

اغر) دلمبه - دیلیمبه / dəlambə-dilimbə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) دمبلو دلیم /dam-bəlu-dlim/ ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) دام بودریـــم /dāmbo drim/ ؛ ع) دیمبلودیمبـو / dimbelo-dimbo/ ؛ قص) دلامـه دلیـم /delāmə-delim/ ؛ اشر) درم-دروم /dəram-dərum/ ؛

دامغانی-پمبه/dāmqāni-pambə/ (ا.مر) : نوعی پنبه‌ی زرد رنگ که در شرق مازندران کشت می‌شده است.

اغـر) ←* ؛ بـا) ←* ؛ اشـر) پمبـه -دامغـــانی /pambə-dāmqāni/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ) گیلی ، پ) پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

دامن/dāmən/ (ا.مر) : پارچه ای که چهارگوشه ی آن را گره زنند و به جای زنبیل برای چیدن انار یا انجیر و یا پاشیدن بذر به دست گیرند . **نک** : بالینگن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دامنی /dāməni/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *اشر)* ۱.←* ، ۲.←*(اغر)* ؛

دامن/dāmən/ (ا) : دامن . **نک** : دارزنا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) دامن /dāman/ ؛ ع) دامن /damon/ ؛ *قص)* ←* ؛ ت) دامان /dāmān/ ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) ←(ن) ؛

دامنی/dāməni/ (ا) : پارچه ی نخی مربّع شکل و سنتی بافت که در موقع چیدن پنبه به کمر بندند . **نک** : ختی ـبالینگن.

اغر) ←* ؛ ب) دمنی /doməni/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←*(اغر)* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←*(اغر)* ؛

دامیر بالا/dāmir-bālā/ (ا.مک) : از توابع دهستان شهر خواست ساری .

دان/dān/ (ا) : مخفّف دهان .

اغر) دهان /dəhān/ ؛ ب) دهن /dəhon/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دهون /dehun/ ؛ *با)* داهون /dāhun/ ؛ *آ)* ←(ق) ؛ ن) دهن /dəhən/ ؛ ع) دهن /dahan/ ؛ *قص)* ←(ب) ؛ *اشر)* دهن /dohon/ ؛ آک) ←(ع) ؛ پ) دهان /dəhān/ ؛

دانکا/dānekā/ (ا) : تخم پنبه ی جدا نشده از وش .

اغر) ←* ؛ ب) دنکا /donəkā/ ؛ *با)* ←* ؛

دانگ/dāng/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

دانگاسی/dāangāsi/ (ا.مک) : مرتعی بین لاشک وانگاس نوشهر .

دانه/dānə/ (ا) : ۱. بذر . ۲. برنج .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دونه /dunə/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) دونه /donə/ ؛ *قص)* ←(س) ؛ ت) ←(ع) ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) دانک /dānak/ ؛

دانه/dānə/ (ا) : مخفف دهنه و دهانه .

اغر) ←* ؛ س) دهنه /dahanə/ ؛ ق) دهونه /dəhunə/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←(ق) ؛ ن) دهنه /dəhənə/ ؛ ع) دهنه /dahanə/ ؛ *قص)* ←(ع) ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) ←(ع) ؛

دانه ـبپاتن/dānə-bəpātən/ (مص.مر) : ۱. بذر پاشیدن . ۲. کنایه از:دام نهادن . ۳. مقدّمه چینی برای گول زدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دونه بپاتن /dunə- bəpātən/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←(س) ؛ ن) دونه بپاتن /dunə bapātan/ ؛ ع) تیم برختن /tim-barəxtan/ ؛ *قص)* تیم بپاتن /tim-bepatan/ ؛ ت) دانه دپاتن /donə-depātən/ ؛

دانه ـبپاشتن/dānə-bəpāštən/ : بذر پاشیدن .

اغر) دانه بپاشیین /dānə-bəpāšiən/ ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) دونه بشوندن /donə-bušondan/ ؛

دانه پاش/dānə-pāš/ (ا.آ) : طبق چوبی یا فلزّی که جهت بو جارکردن غلّات و برنج مو رد استفاده قرار می گیرد .

اغر) ←* ؛ ب) دان ـپاش /dān-pāš/ ؛ س) دونه پاش /dunə-pāš/ ؛ ق) ۱. دونه ـپاج /dune-pāj/ ، ۲. پاریجن /pārijen/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ *قص)* ←(ق) ؛ *اشر)* ←* ؛

دانه ـریز/dānə-riz/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

دانه ـسس/dānə-sos/ (ا.مر) : سبوس برنج . **نک** : انکه تا.

اغر) ۱.←* ، ۲. شالی سس /šāli-sos/ ؛ ب) دنه سس /donə-sos/ ؛

دانه کا/dānə-kā/ (ا.مر) : تخم پنبه ی جدا نشده از وش .

اغر) ←* ؛ ب) دنه ـکا /donə-kā/ ؛ *با)* ←* ؛

دانیال/dāneyāl/ (ا.مک) : بقعه ای در دهکده ای به همین نام در بخش سلمان شهر عباس آباد .

داود کیان سلطان/dāvud-keyā-soltān/ (ا.مک) : بنایی است چارگوشه ساده و با بامی سفالپوش و با صندوقی چوبین و ساده ، این بقعه‌ی تاریخی در دهکده‌ی اپسنت قرار دارد .

داهره/dāhrə/ (ا) : دهره: وسیله‌ای شبیه داس که برای درو کردن مورد استفاده قرار گیرد . **نک** : دره ـپره .

س) دره /darə/ ؛ ق) دهره /dahrə/ ؛ *با)* ۱.←(س) ، ۲.←(ق) ؛ *آ)* ۱.←(ق) ، ۲.←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ق) ؛ *قص)* ←(ق) ؛ ت) دئره /daarə/ ؛ آک) ←(آ) ؛

داهله/dāhlə/ (ا) : تیرچوبی دو شاخه که از آن در ساختن نفار استفاده شود . **نک** : داکانه ـ نفار .

اغر) دخاله-دکل /dəxālə-dəkal/ ؛ ب) دخالـه /dəxālə/ ؛ س) داغله /dāqelə/ ؛ ق) **← ؛ با) داله /dālə/ ؛ آ) دایلـه /dāylə/ ؛ ن) **← ؛ قص) **← ؛ ت) دوهالــه /dohālə/ ؛ اشر) دچلّه /decəllə/ ؛

داهله-کا/dāhlə-kā/ (ا.مر) : **نک** : چولنگ .

با) **← ؛ ن) **← ؛ آک) بازآمدی /bāz-āmadi/ ؛

دایره/dayrə/ (ا) : دایره که سازی کوبه‌ای است . - داریه . **نک** : داریه .

اغر) **← ؛ ب) **← ؛ س) **← ؛ ق) **← ؛ بـا) **← ؛ آ) **← ؛ ن) **← ؛ ع) **← ؛ آک) دیاره /diyārə/ ؛

دایزن/dāyzən/ (ا.مر) : زن دایی .

اغر) **← ؛ ب) **← ؛ س) دای زن /dāyzan/ ؛ ق) **← ؛ با) **← ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دایی زن /dāyi zan/ ؛ ع) **← ؛ قص) **← ؛ ت) دی زن /dey zən/ ؛ آک) دایی زن /dāyi zān/ ؛

دایله/dāylə/ (ا) : چوب دو شاخه .

اغر) ۱. دخالـه /dəxālə/ ، ۲. دکـل /dəkal/ ؛ ب) ۱.**← ، ۲.←(اغر) ؛ ق) **← ؛ با) **← ؛ آ) **← ؛ ن) داهله /dāhlə/ ؛ قص) داهله /dāhelə/ ؛ آک) دوخاله /duxālə/ ؛

دایه -مار/dāyə-mār/ (ا.مر) : مادر شیری- مادر رضـاعی . **نک** : چوچومار .

ب) **← ؛ ق) ۱.**← ، ۲. جوزامار /juzāmār/ ؛ با) ۱.**← ، ۲.←(ق) ؛ ن) **← ؛ قص) دایه /dāyə/ ؛

دایی پسر/dāyi-pəsər/ (ا.مر) : پسر دایی . **نک** : داغلی .

اغر) **← ؛ ب) **← ؛ س) دایی پسـر /dāei- pəsər/ ؛ ق) **← ؛ با) **← ؛ آ) **← ؛ ن) دایی پسـر /dāyi pəsar/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) **← ؛ ت) دی پسـر /dey pəsar/ ؛ آک) ←(ن) ؛

دایی دتر/dāyi-dətər/ (ا.مر) : دختر دایی . **نک** : داغزی .

اغر) **← ؛ ب) **← ؛ س) دایـی دتـر /dāei- dətər/ ؛ ق) **← ؛ با) **← ؛ آ) **← ؛ ن) دایـی دتـر /dāyi dətar/ ؛ ع) دایـی دتـر /dayidetar/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) دی تـر /dey-detar/ ؛ آک) ←(ن) ؛

دئا/dəā/ (ا) : دعا- نیایش .

اغر) **← ؛ ب) **← ؛ س) **← ؛ ق) دهـــا /dehā/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) **← ؛ ن) **← ؛ ع) دعـا /doā/ ؛ قـص) **← ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←(ع) ؛ آک) ←(ع) ؛

دئن/dəan/ (مص) : ۱. دادن . ۲. ادا کردن . **نک** : بدائن .

اغر) ۱. هدائن /hədāən/ ، ۲. بدائن /bədāan/ ؛ ق) هدائــن /hedāen/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) هادان /hādān/ ؛ قص) هــادائن /hadaan/ ؛ ت) دئن /daan/ ؛ آک) دَن /dan/ ؛ پ) داتـن /dātan/ ؛

دئن/dəən/ (مص) : دیدن .

اغر) بدیین /badiyən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دیّـن /diyyan/ ؛ ع) بدیـن /badəyan/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) **← ؛ آک) دیـن /diyan/ ؛ پ) دیتن /ditan/ ؛

دننه کا/deenə-kā/ (ا.مر) : از انواع بازی های بومی که در عروسی ها و در شب حنابندان انجام مـی شـد . **نـک** : درنه کا .

دئوتی کشتی/dauti kəšti/ (ا.مر) : گاوبندی در کشتی .

ن) **← ؛

دئیجـه/daijə/ (ص/.مـص) : ۱. روغـن فاسـد . ۲. داغــی کشیدن .

ن) **← ؛ ع) دجه /dajə/ ؛

دئیجه - مرد/daijə-mard/ (ص.مر) : کسی کـه در کـرت بندی شالیزار مهارت دارد .

ن) **← ؛ ع) **← ؛

دئیشت/daišt/ (ص.مف) : ۱. آب برداشته شـده . ۲. ظـرف پر از آب .

ب) دگیشته /dagištə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) **← ؛ با) **← ؛ آ) **← ؛ ن) **← ؛

دئیشتن/daištan/ (مص) : آب برداشتن از چاه یا چشمه .

ب) دگیشتن /dagištən/ ؛ ق) دییشتن /daištən/ ؛ با) **← ؛ آ) دییشتن /dayištan/ ؛ ن) **← ؛

دئیشـتن/daeištən/ : ۱. گزیـدن حشـرات . ۲. از چـاه آب کشیدن .

ب) **← ؛ س) **← ؛

دئیل/dail/ (ا./ق.مق) : واحد اندازه گیری برنج . **نک** :

دهیل .

آ) ←* ؛

دئین/daeiyən/ (مص) : ۱. بودن . ۲. حضور داشتن . نک : دبیین .

ب) ۱.←* ، ۲. دهییـــن /dahiyən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دیّـن /dayyan/ ؛ ن) دویئـــن /davəyan/ ؛ ع) دبین /dabəyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) دبون /dabon/ ؛ پ) بوتن /butan/ ؛ او) گی /gaya/ ؛

دب/dab/ روش، رسم.

س) ←* ؛ ق) ←* ؛

دُب/dob/ (ص) : ۱. نادان . ۲. لجوج .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ۱. دب /dəb/ ، ۲. دبک /dəbak/ ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دب/dəb/ (ا) : دیو . موجودی خیالی.

اغـر) ۱. دب /deb/ ، ۲. دِو /dev/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دب /deb/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) دیب /dib/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) دیـو /div/ ؛ اشر) ←(ع) ؛ پ) دیو /div/ ؛

دَب/dab/ (ا) : ۱. نهیب . ۲. رسم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

دبار/də-bār/ (ق.مق) : دو برابر – دوبار . **نک** : دبالونه .

اغـر) ۱.←* ، ۲. د-برابـــر /də-bərābər/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ۱.←(اغر) ، ۲.←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دبـار /de-bār/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دبرابـر /də-barābar/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ۱.←(قص) ، ۲. دواره /dəvārə/ ؛ اشـر) ۱.←* ، ۲.←(ن) ؛ پ) دوبـــار /dābār/ ؛

دبّاغ - کُل/dabbāq-kol/ (ا.مک) : از دهکده های متروکه ی منطقه ی زیارت گرگان .

دبالونه/debālunə/ (ق.مق) : دو برابر .

اغـر) دبالینـــه /dəbālinə/ ؛ ق) دبرابـــر /dəbərāber/ ؛ بـا) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) دبالونه /dobālonə/ ؛ قص) دوبرابـر /do-barābar/ ؛ ت) دوبالینــه /do-bālinə/ ؛ آک) دوبالینـه /do - bālinə/ ؛ پ) دو همکون / dōhamkun/ ؛

دب بزه/deb-bazə/ (ص.مف) : دیوزده – جن زده .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دیـب بـزه /dib-bezə/ ؛ قص) دیــب بزوئه /dib-bazuə/ ؛ ت) دیوبز /div-baza/ ؛ اشر) دیــب – بزئه /dib-bazoə/ ؛

دب چا/deb- čā/ (ا.مر) : چاه عمیق و قدیمی – کنایه از: چاه دیو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دیب چا /dib-čā/ ؛

دب چشمه/deb-češmə/ (ا.مــک) : نـام چشـمه‌ای در منطقه‌ی کجور .

دب چو/dəb-ču/ (ا.مر) : چماق – چوب دست .

اغر) دس چو /das-ču/ ؛ با) ←* ؛ آ) دسه چو /dassəču/ ؛

دب چوم/dab-čum/ (ص.مر) : ۱. چانـه کـج . ۲. صـورت ناهنجار و ترسناک .

با) ←* ؛

دب چی/dab-či/ (ص.مف) : آراسته .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دچی /dači/ ؛ قص) دچی /dači/ ؛

دبچین/dabčin/ (ف.امر) : ۱. مرتّب کن . ۲. بزن .

اغر) دچیـن /dačin/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشـر) دچینـدن /dačindan/ ؛ آک) دپـــیچـــان /depičān/ ؛ پ) چینیتن /činitan/ ؛

دبچی هاکردن/dabči-hākərdən/ (مص.مر) : رفت و روب کردن – خانه تکانی کردن .

اغـر) دچیـن و چیـن /dačin-vačin/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ت) دچی وچی /dači-vači/ ؛ آک) دچین فیچیـن /dačin-fičin/ ؛

دبچیین/dabčiyan/ (مص.مر) : ۱. جمع و جـور کـردن . ۲. مرتب کردن.

اغـر) دچییـــن /dačiyən/ ؛ ب) ۱.←(اغـر) ، ۲. بچییـــن /bačiyən/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←* ؛ قص) دچییـن /dačiyan/ ؛ ت) دچـی وچـی هکردن / dačivači hakərdən/ ؛ آک) دپی چین /dapičiyan/ ؛ پ) چینیتن /činitan/ ؛

دبچیین/dabčiyən/ (مص) : ۱. پیچیدن . ۲. به بادکتک گرفتن . ۳. دگرگون شدن هوا . **نک** : دپتن .

اغر) دپیتن /dapitən/ ؛ *ب)* ←(*اغر*) ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) پتن /dapetan/ ؛ ن) دپچیین /dapčian/ ؛ ع) دپیتن /dapitan/ ؛ ت) ←(*اغر*) ؛ گ) دپیچار /dapičār/ ؛

دب خنه/debxənə/ : برجستگی هایی در دامنه ی کوه که در اثر شتشوی باران به صورت و هم انگیز جلوه گر شود .

ق) ←* ؛

دب دلاور/deb-delāvər/ (ص) : پهلوان - شجاع - دلیر .

اغر) ←* ؛ *ب)* دب /deb/ ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(*ب*) ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دلاور /delāvar/ ؛ *قص)* ←(ع) ؛ *اشر)* ←* ؛

دبّ دیب/dabbə-dib/ (ا.مص) : تشر زدن . **نک** : دبّ و دوب .

ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دبر/debar/ (ص) : دلبر - معشوق - یار . **نک** : دلبر .

اغر) دلبر /dəlbar/ ؛ ب) دل ور /dəlvar/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دلبر /delbar/ ؛ *با)* ۱.←* ، ۲.←(*اغر*) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ←(ب) ؛ *قص)* ←(*اغر*) ؛

د-برارِ گردن/də-bərāre-gərdən/ (ا.مک) : ارتفاعاتی در سواد کوه .

دبر-دوبر-هکاردن/dabər-dubər-həkārdən/ (مص.مر) : رجز خواندن .

اغر) ←*؛ ب) ←* ؛ ن) دابرزابرهاکردن /dābər.hākərdan/؛

دبر-دینگئن/dəbrə-dingoən/ (مص.مر) : ۱. تنوره انداختن . ۲. برخاستن حرارت از منبع حرارتی .

ب) ←* ؛

دبره/dəbrə/ (ا) : ۱. موج هوای گرم . ۲. تنوره .

ب) ←* ؛

دبس/dabəs/ (ف.امر) : ۱. ببند . ۲. بسته.

اغر) ۱. دوس /davəs/ ، ۲. دوند /davənd/ ؛ ت) ←* ؛
گ) دوس /davas/ ؛

دبشات /dabšāt/ (ص) : اشیای نامرتّب و درهم ریخته .

ق) دبشوس /dabšus/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←* ؛ *قص)* دشوس بشوس /dašus-bašus/ ؛ ت) دبیجارد /dabijārd/ ؛

دبشل/dābšel/ (ص) : ۱. ژولیده - شلخته . ۲. خوشه ها و آشغال های ته خرمن . **نک** : الن .

ق) ۱. ببشوس /babšus/ ، ۲. دبشوس /debšus/ ؛ *با)* دبشوس /dabšus/ ؛ آ) ←(*با*) ؛ ن) دبشوس /dabšos/ ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دبشوس/dabšus/ (ص.مف) : ۱. اشیای نامرتّب و درهم ریخته . ۲. ژولیده . **نک** : دبشات -دبشل .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دبک/debak/ (ا) : ۱. دیو کوچک . ۲. نوعی گندم که خوردن آن گیجی آورد .

اغر) دوک /devək/ ؛ ب) ←(*اغر*) ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دیبک /dibak/ ؛ *قص)* دیئک /diak/ ؛

دب کالی/deb-kāli/ (ا.مر) : ۱. نوعی غاز . ۲. لانه‌ی دیو . ۳. چاه و شکاف فراخ . **نک** : دب لی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دب کلی /deb-keli/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* ←(س) ؛ آ) دب کلی /debkəli/ ؛ ن) ←(س)؛

دب کر/deb-ker/ (ا.مک) : ۱. صخره ی بزرگی در یکی از مراتع کجور که شبیه دیوی است که سوار بر اسب می‌باشد . ۲. صخره ای در نزدیکی الاشت .

دب کیله/deb-kilə/ (ا.مک) : نام نهری در کجور که آب روستای میخساز را به روستای پول می آورد .

دبلر/deblār/ (ص) : تنومند وچاق .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دیب در /dibə-dar/ ؛

دبلقس/dabelqəs/ (ص.مف) : فرو رفته .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دپلقس /dapəlqəs/ ؛ ع) ←(ن) ؛

دب لی/deb-li/ (ا.مر) : ۱. مسکن و لانه ی دیو . ۲. چاه و شکاف فراخ .

اغر) دب کالی /deb-kāli/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) دب کلی /deb kəli/ ؛ ن) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دبنگ/dabang/ (ص) : ۱. ابلـه- احمـق ۲. بی‌غـیرت . ۳. شکمو .

اغر) ۱.←* ، ۲. دونگ /davəng/ ؛ ب) ←* ؛ س) دونـگ /davang/ ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←(س) ؛ *آک)* ←* ؛

دبو/dabu/ (ص/ف) : ۱. پرپشت . ۲. باشد .

اغر) دَوو /davu/ ؛ ب) دو /davo/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دوه /davə/ ؛ *بـا)* ۱.←(ق) ، ۲. دوّه /davvə/ ؛ *آ)* ۱. دوّه /davve/ ، ۲. دبوشـه /dabušə/ ؛ ن) دوو /davu/ ؛ *قـص)* دووشـه /davošə/ ؛ *اشر)* ←* ؛

دبّ و دوب/dabb-o-dub/ (ا.مص) : تشرزدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* دبّ دیـب /dabbə-dib/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ *آک)* ←* ؛

دبوش/dabuš/ (ف.امر) : باش- بمان .

اغر) دواش /davāš/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دووش /davoš/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ *با)* ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) دباش /dabāš/ ؛

دبوشه/dabušə/ (ص/ف) : ۱. پـرپشـت . ۲. باشـد . **نـک** : دبو.

اغر) دواشه /davāšə/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ *آ)* بوشـه /dabuše/ ؛ ن) دووشــه /davuše/ ؛ ع) دپشــت /dapəšt/ ؛

دبوک/debuk/ : دیو کوچک .

ق) ←* ؛ ن) دبک /dəbak/ ؛ پ) دوک /dəvuk/ ؛

دبّه/dabbə/ (ا) : ۱. ظرف مســین یـا پلاسـتیکی روغـن و غیره . ۲. بیضه ی متورّم در اثر فتق . ۳. اعــتراض بـه قرار داد و قیمت . ۴. از انواع مرکّبات .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بــا)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قـص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشــر)* ←* ؛

دبّه انجیل/dabbə-anjil/ (ا.مر) : **نک** : چس انجیل .

اغر) انجیل دبّه /anjil dabbə/ ؛ *اشر)* ←* ؛

دبه درآردن/dabə-dar-ārden/ (مص.مر) : **نک** : جربزئن .

ب) ←* ؛ ق) دبه در بیاردن /dabbə darbiyārdən/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ ن) دبه در بیاردن /dabbə.darbiyārdan/ ؛ ع) دبــه در بــیردن /dabbə-darbeyardan/ ؛ ت) ←* ؛ *آک)* دبــه درادرن /dabə- dar- ardan/ ؛

دبّه دربیار/dabbə-dar-biyār/ (ف.امــر) : اعـتراض کـن . **نک** : دبه هاکن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دبّـه دریـار /dabbə-dar-yār/ ؛ ق) دبّـه در امـار /dabbə dariyār/ ؛ *با)* ۱.←* ، ۲. دبّـه – دربیار /dabbə-dar-biyār/ ؛ *آ)* دبّه دربیــار /dabbə-dar-biyār/ ؛ ن) ←* ؛ع) دبّه دربیر / dabbə-dar-beyar/ ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

دبّه در بیاردن/dabbə-dar-biyārdən/ (مص.مر) : ادّعــای غبن داشتن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ *آ)* ←(ق) ؛ ن) دبّـه دربیــاردن /dabbedarbiyārdan/ ؛ع) دبّــه دربــیردن /dabbə-dar-beyardan/ ؛ *قـص)* دبّـه دربیــاردن /-dabbe-dar biyārdan/ ؛ ت) دبّــه درادرن /dabbə darārdən/ ؛ *اشــر)* ←*؛

دبّه دوله/dabbə-dulə/ (ا.مر) : ۱. زمین پرفراز و نشیب . ۲. کسی که در اثر ضرب وشتم یا کار سنگین دچار فتــق شود .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ع) دره دوجــه /darə-dujə/ ؛ *اشـر)* ←* ؛

دبهری/dabohri/ (ص.نس) : از دو جنس .

ق) ←* ؛ *با)* ده بری /də-bari/ ؛ع) دوبهری /dobahri/ ؛

دبّه -غارته/dabbə- qārtə/ (ص.مر) : برآمــده و ناصـاف – چاله چوله .

اغر) ۱.←* ، ۲. تپـه غارتـه /tappə-qārtə/ ؛ ب) ←* ؛ ق) دکه دوکـه /dakedukə/ ؛ *با)* غرغزنیـک /qər-qəzing/ ؛ ن) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

دبّـه کـاردن/dabbə-kārdən/ (مـص.مـر) : ادّعـای غبـن داشتن.

اغر) ←* ؛ ق) دبّه ها کردن /dabbə hākərdən/ ؛ *با)* دبّـه هکردن /dabbə-hakərdən/ ؛ *آ)* ←(ق) ؛ ن) دبّه هــا کـردن /dabbəhākərdan/ ؛ع) دبّه ها کردن /dabbə-hākordan/ ؛

آوانوشت : (a = أ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = َو) (ow = او)

ت) دبّه کـردن / dabba kərdən/ ؛ اشر) دبّـه -کتنــدن /dabbə-koəndən/ ؛

دبه - هاکن/dabbə- hākən/ (ف.امر) : اعتراض کن .

اغر) دبّه کان /dabbə-kān/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دبـه هـاکن /dabbə-hākon/ ؛ ت) دبْ کــن /dabba-kən/ ؛

دبیین/dabiyan/ (مص) : بودن– حضور داشتن .

اغر) دوبین /daviyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دیّــن /dayyən/ ؛ ق) ۱. دیّـن /daiyən/ ، ۲. دویّــن /daviyən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ۱. دیّـن /dayyan/ ، ۲. دییــن /daiyan/ ؛ ن) دویئـن /davəyan/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دبئـن /daban/ ؛ اشر) دبیین /dabiyən/ ؛ آک) دبون /dabon/ ؛

دپات/dəpāt/ (ص.مف) : پراکنده – پاشیده .

اغر) ۱.←* ، ۲. بپات /bəpāt/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) هپات /həpāt/ ؛ ن) دپـات /dapāt/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛

دپات بپات/dəpāt-bəpāt/ (ص.مـف) : ۱. پراکنـده . ۲. بـه دفعات .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) بپات بپات /bepāt- bepāt/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) بپـات بپـات /bəpāt-bəpāt/ ؛ ن) دپـات دپـات /dapāt-dapāt/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ آک) ←(ن) ؛

دپاتن/dəpātən/ (مص) : پاشیدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. بپاتن /bəpātən/ ؛ ب) بپــاتن /bəpātən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. دپــاتن /dapātan/ ، ۲. بپاتن /bapātan/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) دپــاتن /dapātan/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) دپاشــدن /dəpāsdən/ ؛ آک) ←(ن) ؛

دپاچ/dəpāč/ (ف.امر) : ۱. بپاش . ۲. بوران . ۳. باران نرم . **نک** : دم شه .

اغر) بپـاش /bəpās/ ؛ ب) ۱. دپـاش /dəpās/ ، ۲. بپــاش /bəpās/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. دپـاچ /dapāc/ ، ۲. بپـاچ /bapāc/ ؛ع) دپــاچ /dəpāc/ ؛ قص) دپاچ /dapāc/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←(ن) ؛

دپاچیین/dəpāčiyən/ (مص) : پاشیدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. بپــاتن /bəpātən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دپاشــیین /dəpāsiyan/ ؛ ن) دپاشــیین /dapāsian/ ؛ع) دپــاتن /dəpātan/ ؛ ت) دپاتن /dəpātən/ ؛ آک) ←(ع) ؛

دپاشین/depāsiyən/ (مـص) : ۱. بـذر پاشیدن . ۲. کنایـه از:دام نهادن . ۳. مقدّمه چینی برای فریب دادن . **نک** : دانه بپاتن .

اغر) بپاشـیین /bəpāsiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) بپاشــین /bapāsian/ ؛ع) دپاشــین /dəpāsəyan/ ؛

دپتن/dapətan/ (مص) : پیچیدن .

آ) ←* ؛

دپچ–بپچ/dapəč-bapəč/ (ا.مص) : پخت و پز .

اغر) دپچ–بپـج /dapəc-bapəj/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) بپـت نپت /bapet-napet/ ؛ ت) دبیــج ببیـج /dabij-babij/ ؛ اشر) دپیـچ–وپیـچ /dapič-vapič/ ؛ آک) دبیــج و بیــج /-dabij-vabič/؛

دپچی/dapči/ (ا.مـص) : خانـه تکـانی – مرتـب کـردن وسایل خانه یا کارگاه .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) دچی وچی /dači vači/؛

دپچین/dapčiyən/ (مص) : ۱. پیچاندن . ۲. ردیف کردن و بسته بندی کردن .

اغر) دچییــن /dačiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ع) دچییــن /dačiyan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) دچئن /dečeən/ ؛

دپّر–بپّر/dappər-bappər/ (ا.مص) : جست و خـیز . نـک : پلک پلک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) دپــر–وپــر /dəpar-vapar/ ؛ آک) ←* ؛

دپرک/daperek/ (ا) : صدمه – فشار .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد . **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی .

ت) ۱.←* ، ۲. دپرک /dapərək/ ؛ اَک) دپرک /dapark/؛

دپرکسّن/dapər-kəssan/ (مص.) : لرزیدن .

ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) دپرکتیـــن /dapərkəssan/ ؛ اَک) پرکستن /parkastan/ ؛

دپشوس/dapšos/ (ص .مف) : پابند - گرفتار . نک : دپلت.

با) ←* ؛ آ) دپشوس /dapšus/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

دپلاس/deplās/ (ص.مف) : پوسیده- پلاسیده شده .

اغر) ۱. هپـلاس /həplās/ ، ۲. هپلاسـیه /həplāsiə/ ؛ ب) ببلاسته /bəblāstə/ ؛ س) بولاســته /bevlāstə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. ببلاس /beblās/ ؛ ن) بپلاس /bap lās/ ؛ع) بپلاس /bapəlās/ ؛ قص) بپه لاست /bapelāst/ ؛

دپلاستن/dapəlāstən/ (مص.) : پلاسیدن .

دپلت/dapəlet/ (ص .مف) : پابند - گرفتار .

ن) ۱.←* ، ۲. دبشوش /dapšoš/ ؛ع) ←* ؛

دپلت/daplet/ (ص.مف) : در هم رفته - سردر گم .

اغر) دپیته /dapitə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دپیت /dapit/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) دپت /dapet/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

دپلـت بوییـن/daplət-bavəyan/ (مـص.مـر) : ســردرگم شدن-گرفتار شدن .

اغـر) دپیتـــن /dapitən/ ؛ ق) ←(اغـر) ؛ بـا) ←(اغــر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛

دپلتن/dapletan/ (مص) : پیچیدن- درهم شدن .

اغر) دپیتـن /dapitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دپتـن /dapetan/ ؛ ن) ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛

دپلج/daplej/ (ف.امر) : بپیچ .

اغر) دپیچ /dapič/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دپیـج /dapij/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دپچ /dapej/ ؛ ن) ←* ؛ع) دپیچ /dəpeč/ ؛ قـص) ←(اغـر) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشـر) دپیچــــان /dapičān/ ؛

دپلغشته/dapelqeštə/ (ص.مف) : فرورفتگی در اثر ضربه .

اغـــر) دپلغییــــــه /dapəlqiyə/ ؛ ب) ←(اغــــر) ؛ س) دپلغســته /dapəlqestə/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ۱.←* ، ۲. دبلغسـته /dabalqəssə/ ؛ ن) دپلغس /dapəlqəs/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) دپلغسه /dapəlqəsə/ ؛

دپلغیدن/dapəlqidan/ (مص.) : مخلوط کردن - آمیختن.

اغـر) دپلغییـــن /dapəlqiyən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ اشـر) ←*؛

دپلغیس/dapəqis/ (ص.مف) : فرو رفته . نک : دبلقس .

اغـر) دپلغییـه /dapəlqiyə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) دپلغـــس /dapəlqəs/ ؛ ق) ←* ؛ بــا) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛

دپلقستن/dapəlqəstən/ (مص.) : فرو رفتــن - فـرو رفتـن ناگهانی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دپنّوس/dapənnus/ (ص.مف) : متراکم شده- چپانده شده - فرو کرده.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دپنّوسن/dapənnusən/ (مص) : انباشته کردن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دپورتنّیین/dapurtenniyən/ (مص) : پرتاب کردن . نـک : پرتنک .

ق) ←* ؛ ن) دپرتانیئن /dapər tānian/ ؛

دپوس/dapus/ (ا.مص) : به زور جـا دادن چـیزی در چـیز دیگر - سپوختن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دپوسین /dəpusiyan/ ؛

دپوسندیین/dapusendiyən/ (مص) : پوساندن .

س) دپیســـــــندیین /dapisendiyən/ ؛ ق) ۱.←(ب) ، ۲. دپیســـنین /dapisenniyən/ ؛ بــا) ←* ؛ آ) دپیســـنیّن /dapisənniyan/ ؛ ن) بپوشـــــانیین /bapušānian/ ؛ع) دپوشانین /dapušānəyan/ ؛ قـص) دپوشـیین /dapušiyan/ ؛ ت) دپیسندئن /dapisəndənən/ ؛

دپوسین/dəpusiyan/ (مص) : بــه زور جـادادن چـیزی در چیز دیگر. فرو کردن . نک : دپوس .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

دپوســنیین/dapusenniyən/ (مـــص) : ۱. پوســاندن . ۲. خیساندن . . نک : دپوسین.

اغر) دپوسیین /dapusiyen/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دپیسنّدین

/dapisəndiən/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) دپیسنّیین /dapsənnidiyən/ ؛ ع) دپیسیین /dapisiyən/ ؛ ت) دپوسندنن /dəpusəndənən/ ؛

دپوش/dapuš/ (ف.امر) : بپوش .

اغر) ۱.←** ، ۲. دکان /dakān/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) دکن /dakon/ ؛

دپوشان/dapušān/ (ف.امر) : بپوشان .

اغر) ←** ؛ ب) دی پوشن /dapušən/ ؛ س) دپوشن /dapušən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) دپوشند /dapušand/ ؛ اَک) ←** ؛

دپوشانیین/dapušāniyən/ (مص) : پوشانیدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دپوشندیین /dapušendiyən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دپوشیین /dapušiyan/ ؛ ن) دپوشانّیین /dapašānnian/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) دپوشندنن /dapušəndənən/ ؛ اشر) دکندیین /dakoəndiyən/ ؛ اَک) ←** ؛

دپوشن/dapušən/ (ف.امر) : بپوشان .

اغر) دپوشان /dapušān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دپوشند /dapušənd/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) بپوشان /bapušān/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ اشر) دکان /dakān/ ؛

دپوشنّیین/dapušenniyən/ (مص) : پوشاندن .

اغر) دپوشتن /dapuštən/ ؛ ب) دپوشانیین /dapušāniyən/ ؛ س) دپوشندیین /dapušəndiyən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دپوشانّیین /dapušānnian/ ؛ ع) ←(اغر) ؛

دپوشیین/dapušiyən/ (مص) : پوشیدن . **نک** : دپوشتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. دپوشنّین /dapušenniyən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. دپوشیین /dapušiyan/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. بپوشیین /bapušiyan/ ؛ ع) ←(آ) ؛ اشر) دکردن /dakoərdən/ ؛ پ) پتموتن /petmuten/ ؛

دپوشیین/dapušiyən/ (مص) : ۱. پوشاندن . ۲. خیس کردن . **نک** : دپوسندین.دپوشانیین – دپوسندیین .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) بپوشانّیین /bapušānnian/ ؛

دپیتک/dapitək/ (ا.مص) : ۱. درگیری – درگیر شدن . ۲. کینه جویی . ۳. به هم خوردن هوا .

اغر) دیپتن /dapitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دپتن /dapətan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) دپیتن /dapitan/ ؛ ت) دکتن /dakətən/ ؛

دپیتن/dapitan/ (مص) : ۱. پیچیدن . ۲. درگیر شدن –به بادکتک گرفتن . ۳. دگرگون شدن هوا . ۴. کینه جویی کردن .

اغر) دیپتن /dapitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ آ) ۱. پتن /dupetan/ ، ۲.←(اغر) ؛ ن) ۱.←** ، ۲. دپتن /dapətan/ ؛ ع) ۱.←(ن) ، ۲.←** ؛ قص) ←** ؛ ت) دپیتن /dapitən/ ؛ اشر) ویپچندن /vapičəndən/ ؛ اَک) ←** ؛ پ) پچیتن /pəčitan/ ؛

دپیته بویین/dapitə-baviyən/ (مص.مر) : ۱. پیچیده شدن. ۲. پیچ خوردن . **نک** : پت هایتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) دیپتن /dapitən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دپت بویین /dapetbavəyyan/ ؛

دپیجیین/dapijiyən/ (مص) : پیچیدن .

اغر) دیپتن /dapitən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) دپتن /dapetan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(اغر) ؛ پ) پیچیتن /pičitan/ ؛

دپیچ/dapič/ (ف.امر) : ۱. بپیچ . ۲. بزن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اَک) ←** ؛

دپیچانیئن/dapičāniyən/ (مص) : پیچاندن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) دپیجنّین /dapijenniyən/ ؛ با) ←** ؛ آ) دپیچین /dapəčiyan/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ اشر) دپیچاندن /dapičāndən/ ؛

دپیچییه/dəpičiyə/ (ص.مف) : ۱. گلوله شده –پیچیده . ۲. نشیمن . **نک** : چلیمه .

اغر) دیبته /dapitə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←**

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) دپت /dapet/ ؛ع) دپیت /dapit/ ؛ قص) ←(ع) ؛

دپی دپی/dapəy-dapəy/ (ق) : به دفعات –پی در پی .

اغر) پهِ در پـه /pe-dar-pe/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ع) ←(اغر) ؛ ت) دف دفه / dafdafə/ ؛

دپیسان/dapisān/ (ف.امر) : خیس کن .

اغر) دخیسان /daxisān/ ؛ ب) ←* ؛ ق) دپسین /dapisən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) دپیسند /dapisand/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دیسان /daysān/ ؛

دپیسانیین/dapisāniyan/ (مص) : خیساندن . **نک** : دخیسانیین .

اغر) بخیسانیین /baxisāniyən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) دپیسّنین /dapisenniyən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) دپیسندنن /dapisandəneən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دیسانین /daysāniyan/ ؛

دپیستن/dapistan/ (مص) : خیس خوردن . **نک** : دپیستن.

اغر) بخسیین / baxisiyən/ ؛ ب) دپیستن /dapistən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دپیسین /dapisen/ ؛ با) ←(ق) ؛ع) دپیسن /dapisan/ ؛ ت) دپیسن /dapiseən/ ؛ پ) خیستن /xistan/ ؛

دپیسته/dapistə/ (ص.مف) : برنج و حبوبات خیس خورده .

ق) ←* ؛ آ) دپیس /dapis/ ؛

دپیسّنین/dapisenniyən/ (مص) : ۱. پوشاندن . ۲. خیس کردن . **نک** : دپوسندین–دخیسانیین – دپوسندین .

ب) دپیسانیین /dapisāniyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) دپیسانین /dapisāneyan/ ؛

دپی لپی/dapi-lapi/ (ص.ا/.مص) : درهم بر هم– پیچیدن. کلاف شدن.

اغر) دپیچ بپیچ /dapič-bapič/ ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛

د–تا/də-tā/ (ق.مق) : دوتا – دوعدد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ک) دوتّه /duttə/ ؛ پ) دوتاک /dōtāk/ ؛

دتّا/dattā/ (ا.مص) : ۱. نگاه کردن مخفیانه . ۲. نگاه دزدانه. **نک** : تالّی.

اغر) ←* ؛

دَ–تا/da-tā/ (ق.مق) : ده تا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ده تا /dah-tā/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) ده رین /dahrin/ ؛

دتّا/dəttā/ (ق مق) : دو تا .

اغر) ۱.←* ، ۲. دتا /dətā/ ؛ ب) دتا /dətā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ع) دوتا /dotā/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ←* ؛ آک) دوتّه /duttə/ ؛ پ) دورین /dorin/ ؛

دتایی/dətāi/ : دو تایی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دوتایی /dotāi/ ؛ قص) دوتایی /dotāei/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) ←* ؛ آک) دوتایی /dutāei/ ؛ پ) دویی /dāih/ ؛

دتار/dətār/ (ا) : دو تار بومی با پرده بندی مخصوص .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دتت–بتت/datet-batet/ (ا.مص) : دوندگی .

اغر) ۱.←* ، ۲. دته بته / date-bate/ ؛ ب) ←* ؛ س) دتج بتج /datej-batej/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. بت بت /batet batet/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) دو دو کردن /dowve-dowve-kərdən/ ؛ اشر) ددو – ودو /dadu vadu/ ؛ آک) دودو–بودو /dudo-budo/ ؛ پ) تچاک تچاک /tačāk tačāk/ ؛

د–تخته/də-taxtə/ (ا.مر) : تا خوردن و روی هم قرار گرفتن پارچه از سمت پهنا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دلت /dəlat/ ؛ع) دو تخته /dotaxtə/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←* ؛ آک) دو تخته /dutaxtə/ ؛ پ) دوپردک / dōpar dak/ ؛

دتر/dətər/ (ا) : دختر – دوشیزه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ)

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

←* ؛ ن) دتر /dətar/ ؛ ع) ←* ؛ قص) دتر /detar/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) دوختر /duxtar/ ؛ آک) دتر /datar/ ؛ پ) دوختر /duxtər/ ؛ او) دو گدر /dugedar/ ؛

دترا/dətərā/ (ا) : دختران . **نک** : دترون .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دترون /dətəron/ ؛ ق) دترون /detərun/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دترون /detarun/ ؛ ع) دترون /detaron/ ؛ قص) دتران /detarān/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) دوخترا /duxtarā/ ؛ آک) دترون /dataron/ ؛ پ) دخترها /duxtarhā/ ؛

دتر-خانده/dətər-xāndə/ (ا.مر) : دختر خوانده .

اغر) ←* ؛ ب) بییته دتر /bayitə-dətər/ ؛ ق) جوزاد تر /juzā dətər/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ قص) دتر-زن /detar-zan/ ؛ اشر) دختر خانده /duxtar xāndə/ ؛

دتر-زا/dətər-zā/ (ا.مر) : نوه ی دختری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دترزا /dətarzā/ ؛ قص) دترزا /detar-zā/ ؛ ت) ←(قص) ؛ اشر) دوخترزا /duxtar zā/ ؛ آک) دتر زا /datar-zā/ ؛

دتر-شی/dətər-ši/ (ا.مر) : شوهر دختر- داماد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. خش /xeš/ ؛ ن) ۱. دترشی /dətarši/ ، ۲. خش /xəš/ ؛ قص) داماد /dāmād/ ؛ اشر) ←(قص) ؛ آک) شودتر /šu-datar/ ؛ پ) شوی دخت /šōyduxt/ ؛

دترون/dəterun/ (ا) : دختران .

اغر) دترا /dətərā/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دترن /dəteron/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ع) دترون /dətaron/ ؛ قص) دتران /daterān/ ؛ ت) دتران /dətarān/ ؛ اشر) دختران /duxtarān/ ؛ پ) دخت ها /dōxthā/ ؛

دتری/dətari/ (ا) : دختری و دوشیزگی - بکارت دختر .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دتری /dətəri/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دختری /doxtari/ ؛ ن) ←* ؛ قص) دتره گی /dateregi/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دو ختری /duxtari/ ؛ پ) دختری /duxtari/ ؛

دتکانین/datkāniyən/ (مص) : ۱. کوبیدن - . ۲. تکان دادن . ۳. خواجه کردن - مقطوع النسل کردن . ۴. خالکوبی کردن .

اغر) بتکانیین /batkāniyən/ ؛ ب) دتکونیین /datkuniyən/ ؛ س) دکوتندیین /dakutendiyən/ ؛ ق) ۱. دکوتنّیین /dakutenniyən/ ، ۲. بتکونّیین /batkonniyen/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دکوتانیین /dakutānian/ ؛ ع) دکوتنیین /dakotenəyan/ ؛ اشر) بتکونّیین /batkunniyan/ ؛ آک) ←(ن) ؛ پ) کوفتن /kōftan/ ؛

دتکّه/dətakkə/ (ا.) : تاخیر زمانی در انفجار چاشنی تفنگ که گاه موجب فرار شکار شود .

اغر) دچکّه /dətakkə/ ؛ با) ←* ؛

دتکه بییاردن/de - takə-biyārdən/ (مص.مر) : حالتی در هنگام تیراندازی با تفنگ که چاشنی عمل کرده ولی تفنگ عمل نمی کند .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دتک بیاردن /dətak biyārdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ اشر) دچک ها کُردن /də čak hākordan/ ؛

دتلی/deteli/ (ا) : ۱. وسایل . ۲. گهواره .

آک) دودولی /duduli/ ؛

دتو- بتو - هکاردن/datu-batu-həkārdən/ (مص.مر) : کوبیدن غلاّت و حبوبات در خرمن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دکو بکوها کردن /daku-baku-hākerdən/ ؛ ق) دکوت - بکوت - هاکردن /dakut-bakut-hākerdən/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) دکوت بکوت هاکردن /dakut bakuthākərdan/ ؛ اشر) دتّو وتّو /dattu vattu/ ؛

دته - بته/datə-bate/ (ا.مص) : دوندگی کردن - دوندگی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) دوندگی /davandagi/ ؛ اشر) ددو و دو /dadu va du/ ؛ پ) تچاک تچاک /tačāk tačāk/ ؛

دته - بته - کاردن/date-bate-kārdən/ (مص.مر) : دوندگی کردن .

اغر) ←* ؛ ب) دته - بته - هکاردن /datə-batə-həkārdən/ ؛ س) دتج بتج هاکردن /datej batej hākerdən/ ؛ ق) دته - بته ها کردن /datə batə hākərden/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دته

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

– بته – هکردن /datə-batə-hakərdan/ ؛ ن) ۱. دته بته ها کردن /datə.batə.hākərdan/ ، ۲. دتج بتج /dataj bataj/ ؛ قص) دوندگی ها کردن /davandagi -hakerdan/ ؛ اشر) دوو و دو /dadu va du/ ؛ پ) تچاک تچاک کرتن /tačāktačāk kartan/ ؛

دتی/dəti/ (ا) : اصطلاحی در پارچه بافی سنتّی که دونخ از شکاف شانه‌ی کارگاه عبور کند .

اغر) ۱.←* ، ۲. تانشان /tānəšān/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دج/dəj/ (ص) : چسبندگی دست .

ن) ←* ؛ ت) دج /daj/ ؛ آک) ←(ت) ؛

دج/daj/ (ص/ا) : ۱. روغن فاسد شده . ۲. داغی که بر روی گوش حیوان اهلی زنند .

ق) ۱. داغمه /dāqmə/ ، ۲. داغمال /dāqmāl/ ؛ با) ←* ؛ ن) دییجه /daijə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ۱. درشم /dəršəm/ ، ۲. دغمه /daqmə/ ؛

دجاب/dejāb/ (ا) : چاشنی های غذا .

ت) ←* ؛

دجا – بجا – بئوتن/dəjā-bəjā-bautən/ (مص.مر) : دو جا گویی کردن – سخن چینی کردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دجا – گویی /dəjā-guyi/ ؛ ب) دجا – بجا – بئتن /dəjā bəjā baotən/ ؛ س) دجا – بجا – باتن /dejābejā bāotən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دجا بجا بوتن /dəjā-bəjā- botan/ ؛ ع) دو جا گویی /dojā-goi/ ؛ قص) دجا گویی /dejā guyi/ ؛

دجا – بجا – گو/dəjā-bəjā-gu/ (ص.فا) : دو به هم زن – خبرچین . نک : دجاگو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دجا گو /dejāgu/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دو جا گو /dojā- gow/ ؛ قص) دجاگو /dejā- gu/ ؛ اشر) دروئه /də ruə/ ؛ آک) دوجابوجاگو /dojā-bojā-gu/ ؛

دجا گو/dejāgu/ (ص.فا) : دو به هم زن –خبر چین .

اغر) ←* ؛ ب) دجا بجا گو /dəjā-bəjā-gu/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) دروعه /də ruə/ ؛ آک) دوجا گو /dujā - gu/ ؛

دجا – گویی/dəjā-guyi/ (ا.مص) : دو جا گویی –سخن چینی . نک : دجا بجا بئوتن .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوجا گویی /dojā- goi/ ؛ قص) ←* ؛ آک) ←(ع) ؛

د- جت/də-jet/ (ا.مر) : گاو آهنی که دو گاو نر آن را کشند .

اغر) جت /jet/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جفت جت /jeftə - jət/ ؛

دجردانین/dajer dāniyan/ (مص) : چلاندن . نک : دجرداین .

ب) ۱.←* ، ۲. دجردانیین /dajərdāniyən/ ؛ ق) بچکنّین /bačkenniyen/ ؛ با) ←(اغر) ؛

دجردستن/dajərdəstən/ (مص.مر) : چکیدن . نک : دجروستن .

اغر) بچکیین /bačəkiyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دجرستن /dajərestən/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ع) بچکسّن /bačəkəssan/ ؛

دجروستن/dajerdəstən/ (مص) : چکیدن .

اغر) بچکین /bačəkiyən/ ؛ ب) دجرستن /dajərdəstən/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ع) بچکین /bačekeyan/ ؛

دجل – ازار/dəjel-ezār/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

دجمار/dejmār/ (ا.مک) : نام دهکده ای در لاریجان شهرستان آمل .

دجم – بجم/dajəm-bajəm/ (ا.مص) : جنب و جوش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. بجم بجم /bəjəm-bəjəm/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) جم و جوش /jemo - juš/ ؛ اشر) دجم و جم /dajəm vajəm/ ؛ پ) جمبیشن /jumbišn/ ؛

دجمبلی/dejembəli/ (ص.نس) : دو تایی – زوجی . نک : دچمبلی.

اغر) دچمبلی /də-čəmbəli/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) دقج /dəqəj/ ؛ پ) دویی /dōih/ ؛

دجو - بجو/dajo - bajo/ (ا.مص) : ۱. درگیری - درگیری لفظی . ۲. به هم پریدن سگ ها .

اغر) *← ؛ ب) *← ؛ س) *← ؛ ق) ۱.*← ، ۲. ولجو ولجو / valju valju/ ؛ با) *← ؛ آ) *← ؛ ن) *← ؛ اشر) دجو و جو /daju va ju/ ؛ پ) جویشن /joyišn/ ؛

دجه/dajə/ (ا) : علامتی بر روی گوش حیوانات اهلی .

اغر) درشم /dəršəm/ ؛ ب) دجه /dəjə/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) دییجه /daijə/ ؛ع) *← ؛ ت) *← ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دجی/daji/ (ا/ص) : ۱. مادر . ۲. در هم و برهم .

اغر) *← ؛ ق) ۱.*← ، ۲. آجی بجی /aji baji/ ؛ با) ←(ق) ؛ اشر) دده /dadə/ ؛

دجی - بجی/daji-baji/ (ص.مر) : ۱. چشمی که حالت طبیعی ندارد . ۲. خواب ترسناک و کابوس مانند - خواب بی سر و ته . **نک** : خله خو .

اغر) *← ؛ ب) هجی - بجی /haji-baji/ ؛ س) اجی مجی خو /aji -maji- xo/ ؛ ق) *← ؛ با) *← ؛ آ) ۱.*← ، ۲. دجی- بجی - خو /daji -baji- xu/ ؛ ن) ←(آ) ؛

دجین/dejin/ : انتخاب کردن .

اغر) بوجیین /bujiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) هوجیین /hujiyən/ ؛ با) *← ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) *← ؛ع) هابجین /hābəjeyan/ ؛ آک) دوجین /dojin/ ؛ پ) ویچیتن /vičitan/ ؛

دچار/dəčār/ (ا) : دچار - مبتلا .

اغر) *← ؛ ب) *← ؛ س) *← ؛ ق) *← ؛ با) *← ؛ آ) *← ؛ ن) *← ؛ع) دچار /dočār/ ؛ قص) *← ؛ اشر) *← ؛ آک) دو چار /dučar/ ؛

د- چاران/də-čārān/ (ا) : مرحله ای از بازی محلّی سنگ چاران . **نک** : سنگ چاران .

اغر) *← ؛ اشر) *← ؛

دچار - بویین/dəčār -baviyan/ (مص.مر) : دچار شدن - مبتلا شدن .

اغر) دچار بویین /dəčār -daviyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دچار بیّن /dəčār-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) *← ؛ع) دچار ببین /dočār-babeyan/ ؛ قص) *← ؛ اشر) دچار هابوین /dəčār - hābuyan/ ؛ آک) دوچار بون /dučār -bon/ ؛

دچاربین/dəčār-bayən/ (مص .مر) : دچار شدن .

اغر) دچار بویین /dəčār - baviən/ ؛ ب) دچاربیّن /dəčār-bayyən/ ؛ س) دچاربیّن / dəčār- bayyən/ ؛ ق) *← ؛ با) دچاربیّن /dəčār vayyan/ ؛ پ) دچارشوتن /dōčār šutan/ ؛

دچار - ها کردن/dəčār - hākərdan/ (مص.مر) : مبتلا کردن - دچار کردن .

اغر) دچار هکاردن /dəčār-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دچار ها کردن /dəčār-hākerdən/ ؛ ق) *← ؛ با) ←(س) ؛ آ) دچار هکردن /dəčār -həkardən/ ؛ ن) *← ؛ع) دچار ها کردن /dočār -hākordan/ ؛ قص) *← ؛ اشر) دچارها کردن /dəčār hākurdan/ ؛ آک) دوچار بون /bon – dučār/ ؛

دچاکی/dəčāki/ (ا) : شکاف در یا پنجره یا دیوار .

اغر) ۱.*← ، ۲. چکامه /čəkāmə/ ؛ ب) چاکمه /čākmə/ ؛ ق) چاک /čāk/ ؛ با) *← ؛ ن) *← ؛

دچر - بچر/dačər - bačər/ (ا.مص) : ۱. تند چریدن احشام . ۲. سورچرانی . ۳. بخور بخور .

اغر) *← ؛ ب) *← ؛ س) *← ؛ ق) *← ؛ با) *← ؛ آ) *← ؛ ن) *← ؛ع) دچر - بچر /dočar - bəčar/ ؛ قص) *← ؛ اشر) دچر و چر /vəčar – dəčar/ ؛ آک) ←(اشر) ؛

دچسب/dačəsb/ (ف.امر) : بچسب . بگیر. **نک** : دماس.

اغر) ۱.*← ، ۲. دماس /dəmās/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱. بچسب /bečasb/ ، ۲. دماس /dəmās/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) بچسب /bačesb/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) *← ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) وچسب / vačəsb/ ؛ آک) ←(آ) ؛

دچسبانین/dačəsbāniyən/ (مص) : چسباندن .

اغر) ۱.*← ، ۲. دماسانیین /dəmāsāniyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دماسندیین /dəmāsendiyən/ ؛ ق) دماسنّین /dəmāsenniyən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) بچسبانّین /bacəsbānniyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دچسبانین /dačesbān eyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) وچسبانیین /vačəs bāniyan/ ؛ آک) ←(آ) ؛

دچسبین/dačəsbiyən/ (مص) : چسبیدن .

---

*←) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ۱.←* ، ۲. دما سیین /dəmāsiyən/ ؛ ب) دما ستن /dəmāstən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دما سّن /demāssən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) بچسبسّن /bačəsbəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دچسبین /dačəsbeyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) وچسبیین /vačəsbiyan/ ؛ آک) ←(آ) ؛

دچک/dačək/ (ص.نس) : چسبناک . **نک** : چسبندوک - پچاک .

ق) پچاک /pečāk/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) پیچاک /pičāk/ ؛ع) چسبکی /časbaki/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) دچسبند /dačəsband/ ؛ آک) ۱.←(ن) ، ۲. دچیک /dāčik/ ؛

دچکل - بچکل/dačkəl-bačkəl/ (ا.مص) : ۱. کاویدن- کاوش . ۲. در لابه لای چیزی کاوش کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دچکل - بچکل /dečkel-/ /bečkel ؛ ق) دجکل - بجکل /dejkel -bejkel/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) دچر - بچر /dačar -/ /bačar ؛ اشر) دچکول و چکول /dačkul-vačkul/ ؛

دچکلانیین/dačkəlāniən/ (مص.) : از هم باز کردن پشم و پنبه .

ب) ←* ؛

دچکل - پچکل/dačkəl-pačkəl/ (ا.مص) : زیر و رو کردن . **نک** : چکل پشو-دچکل بچکل .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دچکل - بچکل /dačkəl-bačkəl/ ؛ اشر) دچکول و چکول هاکردن /dačkul vačkul hākoran/ ؛

دچکلسن/dačkelsan/ (مص) : ۱. فرارسیدن زمان دروی خوشه‌های برنج یا گندم و شکستن و خم شدن از ساقه و در هم شدن آن ها . ۲. به صورت دسته جمعی حمله کردن . ۳. محاصره کردن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دچکلسّن /dačkələssan/ ؛ ت) دکلسن /dakələsən/ ؛

دچکلیین/dəčkəliyən/ (مص) : ۱. ولو کردن . ۲. از هم باز کردن پشم یا پنبه . ۳. در رفتن . **نک** : دچلکانیین .

اغر) بچکلیین /bačkəliyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) بچکلستن /bəčkelestən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) هچکلسّن /həčkələssan/ ؛ ن) هچکلا نیئن /dačkəlānian/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) بشکلیین /bəškəliyan/ ؛

دچکّه/dəčakkə/ (ا) : دو گانگی در گفتار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دچکّه /dəčekkə/ ؛ ق) دجا گویی /dəjāgoi/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ اشر) دروئه /də/ /ruə ؛

دچلکانیین/dačəlkāniyan/ (مص) : ۱. ولو کردن . ۲. از هم باز کردن پشم یا پنبه .

اغر) بچکلیین /bačkəliyən/ ؛ ب) دچکلیین /dəčkəliyən/ ؛ ق) بچکلسّن /bəčkələssən/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) دچکالین /dečekāleyan/ ؛

دچله/də-čelə/ (ا.مر) : نوعی پارچه که پهنای آن در حدود بیست سانتیمتر باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

د - چلّه/də-čəllə/ (ا.مر) : دوشاخه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دو چله /do čelə/ ؛ قص) ده - چله /də- čələ/ ؛ اشر) ←* ؛ پ) دشاک /dəšāk/ ؛

د- چمبلی/də-čəm bəli/ (ص.نس) : دو قلو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) د - جمبلی /de/ /jembeli ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دگلی /dəjəli/ ؛ ن) دقجی /dəqəji/ ؛ع) دو گلی /do - goli/ ؛ قص) د- گلی /de-/ /geli ؛ ت) دو گلی /do gali/ ؛ اشر) دبه قلو /də bə qolu/ ؛ پ) دویی /dōih/ ؛

دچی/dači/ (ص.مف) : ۱. فشرده شده . ۲. ردیف شده . **نک** : جق دبی .

اغر) ۱.←* ، ۲. دچیین /dačiyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) چیتک /čitak/ ؛

د- چین/də-čin/ (ا.مر) : چین دوّم پنبه و جالیز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دوچین /dočin/ ؛ قص) ←* ؛

دچین/dačyan/ (مص) : ۱. چیدن - ردیف کردن . ۲. جمع

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = َو) (ow = او)

و جور کردن . **نک** : دچیین .

اغر) دچیین /daciyən/ ؛ *ب)* ←(اغر) ؛ *س)* ←(اغر) ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *قص)* دچین /dečin/ ؛ *اشر)* ←* ؛ *آک)* ←* ؛

دچین/dačin/ (ف.امر) : بچین – مرتّب کن . **نک** : دبچین .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* بچین /bačin/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* بچین /bačin/ ؛ *قص)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ *آک)* ←* ؛ *پ)* چنیشن /čənišn/ ؛

دچین – وچین/dačin vačin/ (ا.مص) : رفت و روب – خانه تکانی .

اغر) ۱. ←* ، ۲. خانه – درشنی /xāna-daršəni/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* دپچی /dapči/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* دچی وچی /deči-veči/ ؛ *اشر)* دتکان و تکان / datəkān-vatəkān/ ؛ *آک)* ←* ؛

دچیین/dačiyən/ (مص) : چیدن .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* دچین /dačin/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* بچیئن /bačian/ ؛ *ع)* ←(ن) ؛ *اشر)* ←* ؛ *آک)* ←(ق) ؛ *پ)* چیتن /čitan/ ؛

دخاتن/daxātən/ (مص) : ۱. فرو ریختن – فرو ریختن بنا. ۲. خم شدن، دراز کشیدن . **نک** : دختن .

اغر) ۱. ←* ، ۲. دختن /daxotən/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* دختن /daxetən/ ؛ *ق)* ←(س) ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* داختن /dāxətan/ ؛ *ع)* بختن /baxotan/ ؛ *قص)* ←(س) ؛ *اشر)* دگردی /dagərdi/ ؛ *آک)* دو خوتن /du xotan/ ؛

دخا سانیین/daxāsāniyən/ (مص) : ۱. خوابانیدن . ۲. از کار انداختن .

اغر) ۱. ←* ، ۲. دخسا نیین /daxosāniyən/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* دخسندیین /daxəsendiyən/ ؛ *ق)* داخنّیین /dāxenniyən/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* داخسنّیین /dāxəsənniyan/؛

دخاله/dəxālə/ (ا) : چوبی دوشاخه با پایه ی بلند که در ساختن بناهایی چون کومه و نپار استفاده کنند . **نک** : داهله – داهله .

اغر) ۱. ←* ، ۲. دکل /dəkal/ ؛ *ب)* ←* ؛ *س)* داغله /dāqelə/ ؛ *ق)* ۱. دغاله /dəqālə/ ، ۲. دائله /dāelə/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* دو خاله /doxālə/ ؛ *قص)* د– خاشه /də-xāšə/ ؛ *اشر)* ←* ؛ *آک)* ←(ع) ؛

دخ – بخه/daxe-baxe/ (ا.مص) : کنجکاوی . جستجوی بی اجازه جستجوی بی ثمر. **نک** : دخی بخی .

ب) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *قص)* ←* ؛

دختر پاک/duxtəre- pāk/ (ا.مک) : بقعه ای در حوزه ی گلیون ولیند آلاشت .

دختر – خنه/doxtar - xonə/ (ص.مر) : دختر – باکره .

ق) دتر /dətər/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *پ)* دختری /duxtarih/ ؛

دختر – قله/qalə – doxtar/ (ا.مک) : نام قلعه‌ای به جای مانده از دوره‌ی ساسانیان در مسیر راه سی سنگان به کجور که در کنار قلعه ی بزرگ مور واقع است .

دختن/daxotən/ (مص) : ۱. خوابیدن – خم شدن . ۲. فرو ریختن . ۳. از کار افتادن . **نک** : دخاتن .

اغر) ←* ؛ *ب)* دخاتن /daxātən/ ؛ *س)* ۱. بختن /baxetən/ ، ۲. دختن /daxətən/ ؛ *ق)* ۱. ←* ، ۲. داختن /dāxeten/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* داختن /dāxətan/ ؛ *ع)* بختن /baxotan/ ؛ *قص)* ←(س) ؛ *اشر)* بخّتن /baxxotan/ ؛

دخته/daxotə/ (ص.مف) : حالت خمیده – دو لا شده . **نک** : دخسو .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *ق)* ۱. داخت /dāxət/ ، ۲. دخت /daxət/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←(ق) ؛ *اشر)* دلا /də - lā/ ؛ *آک)* دوخوته /duxotə/ ؛

دخته – بردن/daxotə - bordən/ (مص.مر) : خمیده راه رفتن – دولّا دولّا رفتن . **نک** : دخس دخوک .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *ق)* خب خبی بردن /xab xabi burdən/ ؛ *با)* ←* ؛

دخزیدن/daxezidan/ (مص) : خزیدن .

اغر) خز – بخاردن /xez - bəxārdən/ ؛ *ب)* دخشتن /daxeštən/ ؛ *س)* دقیشتن /daqištən/ ؛ *ق)* دخشیتن /daxištən/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* دخشتن /daxəš tan/ ؛ *ع)* ۱. دقشتن /daqəštan/ ، ۲. دخشتن /daxeštan/ ؛ *اشر)*

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

خیزدن /xizədan/ ؛

دخس/daxəs/ (ف.امر) : خمیده شو – دولاّ شو . **نک** : دخسو .

اغر) دخس /daxos/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←** ، ۲. دخاس /daxās/ ؛ ق) ۱. داخت /dāxet/ ، ۲. داخسنّی /dāxəsənni/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

دخساندیین/daxəsāndiyən/ (مص) : خواباندن .

اغر) دخسانیین /daxosāniyən/ ؛ ب) ۱. دخاساندیین /daxāsāndiyən/ ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) داخسنّین /dāxənniyən/ ؛ با) ←** ؛ آ) داخسنّیین /dāxəsənniyan/ ؛ قص) دخسنیین /daxəsəniyan/ اشر) بخوسنّین /baxusəniyan/ ؛

دخسانیین/daxosāniyən/ (مص) : ۱. خواباندن . ۲. از کار افتادن . **نک** : دخاسانیین .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) داخسنین /dāxəsənniyən/ ؛ با) ←(ق) ؛

دخستن/daxoštan/ (مص) : سیخ کردن – سیخونک زدن.

س) دخستن /daxestən/ ؛ ق) دخوشتن /daxušten/ ؛ با) دکشین /dakšiān/ ؛

دخس – دخوک/daxos -daxuk/ (ا.مص) : خمیده راه رفتن – دولاّ دولاّ رفتن .

اغر) دخته بردن /daxota-bordən/ ؛ ق) خپ خپی بوردن /xap xapi burden/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←** ؛

دخس – مارک/daxos - mārak/ (ا.مر) : قایم باشک بازی . **نک** : چش دارکا .

ع) ←** ؛ ت) دخس – ماری /daxos - mārəy/ ؛

دخسن/daxəsən/ (ف.امر) : بخوابان .

اغر) بخسان /baxosān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دخسند /daxəsənd/ ؛ ق) داخس /dāxəs/ ؛ با) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) بخوسن /baxusən/ ؛ آک) بخوسان /boxosān/ ؛

دخسّن/daxessen/ (مص) : سیخ کردن .

ق) ←** ؛

دخسندین/daxesendiyən/ (مص) : ۱. خوابانیدن . ۲. به زمین زدن .

اغر) دخسا نیین /daxosāniyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) داخسنیین /dāxəsənniyan/ ؛

دخسو/daxəsu/ (ص.نس) : حالت خمیده – دولاّ شده .

اغر) دخته /daxotə/ ؛ ق) دخت /daxət/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دخس /daxəs/ ؛ اشر) ←** ؛ آک) فوچو موسته /fučumustə/ ؛

دخشتن/daxeštan/ (مص) : خزیدن . **نک** : دخوشتن .

اغر) ۱. دخشتن /daxeštən/ ، ۲. هخشتن /haxeštən/ ؛ ب) دخشتن /daxeštən/ ؛ س) دقیشتن /daqištən/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. دخیشتن /daxišten/ ؛ با) ۱. دخیشتن /daxisten/ ، ۲.←(س) ؛ آ) دخشتن /daxəštan/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲. بخشتن /baxeštan/ ؛ ع) ۱. دخشتن /daxəštan/ ، ۲. دقشتن /daqeštan/ ؛

دخشه/daxšə/ (ا) : حرکت و صدا .

ت) ←** ؛

دخک – هدائن/dəxək-hədāan/ (مص.مر) : تکان دادن . **نک** : دکت ها دائن .

ق) دکوتک هدائن /dakutək hadāən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

دخک – هده/dəxək-hade/ (ف.امر) : تکان بده . **نک** : دکت هاده .

ق) دکوتک هاده /dakutək hādə/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

دخل/daxəl/ (ا) : دخیل – دخیل شدن .

اغر) دخیل /daxil/ ؛ س) ←(اغر) ؛ آ) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) دخیل بون /daxil - bon/ ؛

د – خم/də-xam/ (ا.مر) :

از فنون کشتی محلّی، که پس از آغاز مبارزه، کشتی گیر، فن زننده وقتی متوجه شد پاهای حریف، نزدیک اوست دست چپ خود را از شال حریف رها کرده و ران اورا می چسبد و او را تا روی شانه ی خود بالا می آورد. سپس تعادل او را به هم زده، او را به زمین می کوبد

دخمه/daxmə/ (ا) : جای تنگ و تاریک – دخمه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛ پ) دخمک /daxmak/ ؛

دخـن - بخـن/daxon-baxon/ (ا.مـص) : آواز خوانـی - خواندن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دخان بخان /dəxān-bə-xān/ ؛ ب) دخـن - بخنـد /daxon-baxond/ ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) بخون - بخـون /boxun-boxun/ ؛ اشر) دخان بخان /dəxān bəxān/ ؛ آک) بوخون و اخون /boxon-vāxon/ ؛

دخن - بخند/daxon - baxond/ (ا.مـص) : آواز خوانی - خواندن . نک : دخن بخن .

دخوتن/daxotan/ (مص) : ۱. پنهان شدن . ۲. رفـع شـدن غایله و بلوا . نک : جاب بیین .

اغـر) دختـن /daxotən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) دختـن /daxetən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ ع) ←* ؛ ت) دخوتن /daxotən/ ؛ آک) دو خوتن /duxotan/ ؛

دخوسئن/daxosaen/ (مص) : پنهان کردن . نک : جاب .

با) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) دوخوتن /duxotan/ ؛

دخوسندنه/daxosandenə/ (ص.مف) : پنهان شده . نـک : جابدا .

اغر) دخوته /daxotə/ ؛ با) بخسندنیه /baxessəndəniyə/ ؛ ن) دخشـته /daxəštə/ ؛ ع) دختـه /daxotə/ ؛ آک) دوخوتای /duxotāy/ ؛

دخوشتن/daxuštən/ (مص) : سیخ کردن . نک : دخستن.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دخون - بخون/daxun - baxun/ (ا.مـص) : آواز خوانـدن جمعی و مستانه . نک : خونّش گری .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دخون بخـون /daxon-baxon/ ؛ آک) دوخون - بخون /duxon buxon/ ؛

دخه - بخه ها کردن/daxe-baxe-hākərdan/ (مص.مـر) : ور رفتن . به هم ریختن.

ب) دخه بخه هکاردن /daxe-baxə-həkārdən/ ؛ س) دخـه بخه ها کـردن /daxə-baxə-hākerdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) دخـه-بخــه - هـا کـردن /daxe-baxe-hākərdan/ ؛ اشر) دخور وخور /daxur -vaxur/ ؛

دخی - بخی/daxi-baxi/ (ا.مص) : کنجکاوی - ور رفتن.

ب) ۱.←* ، ۲. دخه بخـه /daxe-baxe/ ؛ س) دخـه بخـه /daxə-baxə/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دخ - بـخ /daxe baxe/ ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دخیسان/daxisān/ (ف.امر) : خیس کن .

ب) دیپسـان /dapisān/ ؛ س) دیپسـند /dapisənd/ ؛ ق) دیپسن /dapisan/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ۱. بخیسـان /baxisān/ ، ۲. خیس هـاده /xis hādə/ ؛ ع) ←(ب) ؛ اشر) ←(ب) ؛ آگ) ←* ؛

دخیسانیین/daxisāniyən/ (مص) : خیساندن .

ب) دیپسـانیین /dapisāniyən/ ؛ س) دیپسـندیین /dapisəndiyən/ ؛ ق) دیپسنّین /dapisenniyən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) خیـس - هـادائن /xis-hādāan/ ؛ ع) دیپسـانین /dapisānəyan/ ؛ ت) دیپسـیندنئن /depisendeneən/ ؛ اشــر) ←(ب) ؛ آک) ←* ؛ پ) خویستانیتن /xvistanitan/ ؛

دخیشتن/daxištən/ (مص) : سُر خوردن . نک : دخشتن .

اغر) هخشـتن /həxeštən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) هقیشـتن /heqištən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. هخیشـتن /hexištən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) دخیشـتن /daxištan/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. هخشتن /həxəštan/ ؛ ع) ۱.←* ، ۲. دقشـتن /daqəštan/ ؛ آک) دلیسکستن /daliskastan/ ؛ پ) خزیـدن /xazidan/ ؛ او) خزیستن /xəzistan/ ؛

دخیل - دوستن/daxil-davəstən/ (مـص.مـر) : متوسـل شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ دخیل دوسّن /daxil davəssan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دخیل دوسّن /daxil - davəssan/ ؛ قص) دخیـل - دوسـتن /daxil davəstan/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

ددا/dadā/ (ا) : خواهر . نک : آبجی .

اغـر) دده /dada/ ؛ ب) ←* ؛ س) ددا /dedā/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) دده /dadə/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(بـا) ؛ ن) ←* ؛ ع) دد /dada/ ؛ ت) ←* ؛

ددار/dədār/ (ق/ص) : ۱. پیاپی - پشت سر هم . ۲. مفت

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

و الکی . ۳. لنگه به لنگه .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛ آک) ددار /dadār/ ؛

ددار/dədār/ پی‌درپی، پشت هم.
ب) ←** ؛

ددارک/dədārak/ (ا.مک) : نوار ساحلی بین روستاهای علی آباد عسکرخان و کهنه سرای نوشهر .

دد - دکردن/ded -dakordan/ (مص.مر) : نهیب زدن .
اغر) دد- هکاردن /ded -həkārdən/ ؛ ق) در - زنّیین /- dar zenniyen/ ؛ ن) دردها کردن /dərd hākərdan/ ؛ ع) ←** ؛

د- دفه/də-dafə/ (ق.تک) : ۱. دوباره - دوبار . ۲. دور بعد . **نک** : ای در .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

ددک/dodok/ (ا) : نوعی جهیدن پرندگان .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) دو دوک /duduk/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ پ) تچاک تچاک /tacāk tacāk/ ؛

ددک - بزوئن/dodok-bazoən/ (مص.مر) : ۱. جویدن . ۲. جهیدن پرنده .
اغر) ۱.←** ، ۲. ددک بکشیین /dodak bakəšiyən/ ؛ ب) ددک - بزوئن /dadok-bazoən/ ؛ س) ددک بزوئن /dodok-bazuən/ ؛ ق) دودوک - بکشین /duduk -bakešiyən/ ؛ با) دوک - بکشین /duk-bakešiyən/ ؛ آ) ددک - بکشین /dodok-bakšiyan/ ؛ ن) ددک بزوئن /dodok -bazuan/ ؛

ددکردن/dod-kordan/ (مص.مر) : کسی را علیه دیگری برانگیختن .
قص) ←** ؛

د- دل/də-dəl/ (ص.مر) : دو دل -مردّد . **نک** : بلبل دو .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ددل /dedəl/ ؛ ن) ←** ؛ ع) دودل /dodəl/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←** ؛ آک) دودیل /du dil/ ؛

ددم/dədəm/ (ا.مر) : حشره ای است شبیه به هزار پا که دو شاخک در سر و دو شاخک در ناحیه‌ی دم دارد .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دو دم /do dom/ ؛ آک) دو دوم /du dum/ ؛

د- دم/də-dam/ (ا.مر) : ۱. شمشیر یا کارد دولبه . ۲. نفس دوباره. ۳. دو بار .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ددم /de dam/ ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دو دم /dodam/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) ←** ؛

ددو- بدو/dado -bado/ (ا.مص) : ۱. دوندگی- این در و آن در زدن . ۲. بالا پایین رفتن . **نک** : جیروجرها کردن .
اغر) ۱.←** ، ۲. دته بته /date-bate/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←** ، ۲. بدو بدو /bədu bədu/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ ع) بدوبدو /bədu- bədu/ ؛ قص) دتج بتج /datej-batej/ ؛ اشر) ←(ع) ؛ آک) دو دو بدو /dudo-budo/ ؛

ددوش/dəduš/ (ا.مص) : ۱. دوشیدن دوباره گوسفندان . ۲. دو سو-دو طرف .
اغر) ←** ؛ ت) ←** ؛

دده/dada/ (ا) : ۱. خواهر . ۲. مادر . ۳. مادربزرگ . **نک** : ددا .
اغر) ۱.←** ، ۲. دده /dadə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ددا /dedā/ ؛ ق) ۱.←(اغر) ، ۲.←(س) ؛ با) ←** ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←** ؛ قص) دده / dadə/ ؛ اشر) ←(قص) ؛

د - دیم/də-dim/ (ص.مر) : دوسویه - دو رو - دولبه .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) درو /dəru/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دودیم /dodim/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) دروعه /də rua/ ؛ آک) دو رو /duru/ ؛

ددیم/də dim/ (چارپوک) : ۱. دورو - دو طرف . ۲. نوعی دراز کشیدن . **نک** : چارپوک .

ددیم - روا/də-dim-rəvā/ (ص.مر) : کنایه از: آدم دو رو- مکّار .
اغر) ۱.←** ، ۲. د- دیم - ربا /də-dim-rəbā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) درو /də-ru/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دیم - شال /de-dim-sāl/ ؛ ن) ۱.←(اغر) ، ۲. ددیم روبا /rubā- dədim/ ؛ ع) دو دیم

روبا /dodimə-rubā/ ؛ اشر) دروعه /dəruə/ ؛

ددیم ها کردن/dedim-hākerdən/ (مص .مر) : چپ و راست کردن در نزاع – سیلی زدن متوالی .

اغر) ددیم هکاردن /dədim - həkārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ددیم ها کردن /dədim - hākerdan/ ؛ قص) د – دیم – ها کردن /de-dim-hākərdan/ ؛

در/der/ (ص) : ۱. دیر . ۲. طولانی . ۳. دور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) در /dər/ ؛ع) دیر /dir/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ←* ؛ پ) در /dər/ ؛

در/dor/ (ا.) : ۱. اطراف – نواحی . ۲. گردش – پرسه زدن–تفرّج .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دور /dur/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دور /dowr/ ؛ اشر) ←* ؛

در/dər/ (ا) : گوهر –دُر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دُر /dor/ ؛ ق) دور /dur/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ آک) دوّر /durr/ ؛

دراب/dorāb/ (ا.مک) : از روستاهای بین نکا و بهشهر .

دراجاندن/darājāndan/ (مص) : تقسیم کردن آب در ملک و باغ .

دراجندن/dar-ojandan/ : **نک** : دراجاندن .

قص) ←* ؛

دراجین/darājeyan/ (مص) : آب را در کشتزار تقسیم کردن . آبیاری.

قص) ←* ؛

دراز – الو/dərāz-alo/ (ص.مر) : بلند بالا و لاغر .

ب) ←* ؛ ق) دراز /derāz/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دراز – بکشیین/dərāz -bakešiyan/ (مص.مر) : دراز کشیدن به قصد استراحت و خواب . **نک** : دراز ها کشین .

اغر) ←* ؛ ب) دراز – بکشیین /dərāz-bakəšiyən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دراز – بکشیین /dərāz -/ bakšiyan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دراز– ها کشیین /dərāz-hākəšiyan/ ؛ ت) دراز کشئن /dərāz kəšeən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) درازا کشین /darāzā-kašiyan/ ؛

دراز – تامن/dərāz-tāmon/ (ا.مر) : شلوار بلند زنانه . **نک** : دراز تمبان .

اغر) دراز تمّان /dərāz-təmmān/ ؛ ب) ←* ؛ س) بلند تامن /belend-tāmon/ ؛ ق) دراز دامن /dərāz-dāmən/ ؛ با) ←* ؛ آ) دراز – تامون /dərāz-tāmun/ ؛ ن) دراز تمون /dərāz-təmun/ ؛ع) دراز تمّن /derāz-tommon/ ؛ ت) دراز تمّان /derāz/ tommān/ ؛

دراز – چک/dərāz-čak/ (ا.مر) : ۱. کنایه از: آدم قد بلند . ۲. نوعی پرنده ی مهاجر با پاهای بسیار بلند . **نک** : چک بلن– بلند چک.

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

دراز – دکشیین/dərāz-dakešiyən/ (مص.مر) : دراز کشیدن به قصد خواب . **نک** : دراز ها کشیین .

اغر) ←* ؛ ب) دراز – دکشیین /dərāz-dakəšiyən/ ؛ ق) ۱. دراز هکشین /dərāzhəkəšiyən/ ، ۲. دراز بکشین /dərāz bakšiyen/ ؛ با) دراز بکشین /dərāz-bakəšiən/ ؛ آ) دراز بکشیین /dərāz-bakəšiyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←(آ) ؛ ت) دراز کشئن /dərāzkešeən/ ؛ اشر) ←(آ) ؛ آک) دراز کشیین /darāz-kašiyan/ ؛

دراز – دمباله/dərāz-dəmbālə/ (ص.مر) : ادامه دار – طولانی . **نک** : دراز ماله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دراز – دمّاله /dərāz-dəmmālə/ ؛ ن) دراز – دماله /dərāz-dəmālə/ ؛ع) ←* ؛

دراز – رویه/dərāz-ruə/ (ا.مک) : مزرعه ای در شمال بالا جادّه‌ی کردکوی ؛

دراز زمی/dərāz-zami/ (ا.مک) : مرتع و کشتزاری در نزدیک روستای ونوش نوشهر .

دراز – قبا/dərāz-qobā/ (ص .مر) : درویش بیابان گرد .

اغر) دراز – قوا / dərāz-qəvā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دراز قوا

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائمشهر ، **با**) بابل ، آ) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

/derāz-qəvā/ ؛ ق) ← ** ؛ با) ← ** ؛ ن) دراز – قبا /dərāz-qabā/ ؛

دراز – قواره /dərāz-qəvārə/ (ص.مر) : بی قواره . نک : دراز لل .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ ق) ← ** ؛ بـا) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) دازقواره /dərāz-qavārə/ ؛ ت) ←(ن) ؛

دراز – کاردن /dərāz-kārdən/ (مص .مـر) : کسی را به قصد زدن و تنبیه به روی زمین خوابانیدن.

اغر) ۱.← * ، ۲. دراز هدائن /dərāz-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دراز هدائـن /dərāz-hedāən/ ؛ ق) دراز – هـا کـردن /derāz-hākerden/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دراز – هکـردن /dərāz-hakərdan/ ؛ ن) دراز – هـا کـردن /dərāz-hākərdan/ ؛ ع) دراز هـا کـردن /derāz - hākordan/ ؛ قص) ←(ق) ؛ آک) درازا گودن /darāzā-gudan/ ؛ پ) دیـــراز کرتـــن /dirāzkartan/ ؛

دراز – کتار /dərāz –kətār/ (ص.مـر) : ۱. چانـه دراز . ۲. پرحرف. نک : چوچنه .

اغر) دراز – چنه /dərāz-čanə/ ؛ ب) ← ** ؛ س) ← ** ؛ ق) دراز – چونـه /derāz-čune/ ؛ با) ← ** ؛ آ) ← ** ؛ ن) دراز – چونه /dərāz-čunə/ ؛ ع) دراز – کـتـار /deraz-ketār/ ؛ قص) دراز – چونه /dərāz-čunə/ ؛ ت) دراز– کتـال /derāz-katāl/ ؛ آک) دراز ناک /darāz-nāk/ ؛

دراز – کش /derāz-kaš/ (ا.مک) : از توابع دهستان بندپی بابل .

دراز – کلا /dərāz-kəlā/ (ا.مک) : از توابـع دهستان بـابل کنار بابل .

دراز لات /darāz-lāt/ (ا.مک) : روستایی بر سر راه دو هـزار – تنکابن .

دراز – لادی /derāz-lāt/ (ا.مر) : مسیر رودخانه .

اغر) ۱. دره په /darə-pe/ ، ۲. روبـار پـه /rubār -pe/ ؛ ب) دره – پـه /darə-pe/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ← ** ؛ قص) ← ** ؛

دراز – للو /dərāz-lolo/ (ص.مر) : بی قواره .

ب) ← ** ؛ ق) دراز – قواره /derāz-qevāre/ ؛ با) ←(اغر) ؛

آ) دار – دراز /dār-dəraz/ ؛ ع) دراز بـی عقـــل /derāzə-bi-aql/ ؛

دراز – لنگ /derāz-ləng/ (ص.مر) : پادراز . نــک : چـک بلند .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ س) دراز – لینگ /derāz-ling/ ؛ ق) ۱.← * ، ۲. چـوچـک /čučak/ ؛ با) ← ** ؛ آ) دراز چـک /dərāz čak/ ؛ ن) دراز لینـگ /dərāz-ling/ ؛ ع) دراز چـک /derāz-čak/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ← ** ؛ اشر) ← ** ؛ آک) دراز لنگ /darāz - lang/ ؛

دراز – مله /dərāz-malə/ (ا.مک) : از توابع دهســتان شـهر خواست ساری .

دراز نو /dərāz-no/ (ا.مک ۱/) : ۱. دهکده‌ی ییلاقی واقع در بالا جادّه ی کردکوی . ۲. ناو بلند چوبی .

اغـر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ س) ← ** ؛ بـا) ← ** ؛ ن) ← ** ؛ اشر) دراز نو /dərāzə-nu/ ؛

دراز نو /dərāz-nu/ : منطقه ای در اطـراف دهســتان بـابل کنار .

دراز واشکا /dərāz-vāškā/ (ا.مک) : علف زاری در کوهپـر نوشهر .

درازون /dərāzun/ (ا.مک) : از توابع دهستان بـالا خیابـان لیتکوه بخش مرکزی آمل .

درازه /dərāzə/ (ا) : از ادوات چرخ نخ ریسی سنّتی .

ب) ← ** ؛

دراز – هـا کشیین /dəraz-hākəšiyən/ (مـص.مـر) : دراز کشیدن به قصد خواب .

اغـر) دراز دکشـــــیین /dərāz-dakešiyən/ ؛ ب) دراز – دکشیین /dərāz-dakəšiyən/ ؛ ق) دراز – هکشـــیین /derāz-hekešiyen/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) دراز بکشـــیین /dərāz bakšiyan/ ؛ ن) ← ** ؛ ع) دراز – هـــا کشـــیین /derāz-hākəšiyan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) ←(آ) ؛

دراز – هدائن /dərāz-hədāən/ (مـص.مـر) : کسـی را بـر زمین خواباندن به قصد زدن و تنبیه کردن . نک : دراز کاردن .

اغر) ← ** ؛ ب) ← ** ؛ با) دراز ها کردن /dərāz-hākərdən/

آوانوشت : (a = َ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = آو) (ow = او)

؛ آ) دراز هکـردن / dəraz hakərdan/ ؛ ن) دراز هـا کـردن /dəraz hākərdan/ ؛

درازه - را/dərāzə-rā/ (ا.مر) : ۱. دو چوب اتصال دهنده در دستگاه نخ ریسی سنتّی . ۲. راه طولانی و سخت .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دراز - هکردن/dərāz-hakərdan/ (مص.مر) : کسی را بـر روی زمین خواباندن به قصد زدن و تنبیه کردن . **نک** : دراز کاردن .

اغر) دراز هکـاردن /dəraz həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دراز هکشیین/derāz-həkešiyən/ (مص.مر) : دراز کشـیدن به قصد خواب . **نک** : دراز ها کشیین .

اغـــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) دراز هکشیین / dəraz - hakəšiyan/ ؛ ن) دراز ها کشـیین /-dərāz hākəšiyan/ ؛ ت) دراز کشـئن /derāz-kešeən/ ؛ اشر) دراز بکشنیین /dərāz-bakəšiniyan/ ؛

درازی/dərāzi/ (ا.مص) : بلندی- طولی - درازا .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـــــص) ←* ؛ ت) درزی /dərezi/ ؛ ک) ←* ؛

را سبزی/dərā-sabzi/ : پیازچه .

ب) ←* ؛

درا - سرا/darā-sarā/ (ا.مک) : از توابع عبّاس آباد .

دراسـله/dərā- sələ/ (ا.مـک) : مرتـع و روسـتایی در شهرستان سوادکوه .

دراسمون/dərāsmun/ (ا) : سر در . درگاه.

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دراغ/derāq/ (ص .ا) : دروغ . **نک** : درو.

اغـر) ۱. درغ /dəroq/ ، ۲. درو /dəru/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) درو /dəru/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. درو /deru/ ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←(س) ؛ع) درو /doru/ ؛ ت) درو /deru/ ؛ اشر) درغ /dəroq/ ؛ ک) ←(ع) ؛ پ) دروگ /droq/ ؛

دراقن/derāqen/ : **نک** : پتو .

ت) ←* ؛ ک) دخشار /daxšār/ ؛

دراکین/darākin/ (ا.مـک) : دامنـه و قلّـه ای بـه ارتفـاع ۲۹۸۵متر در منطقه کوهستان غرب چالوس .

درام - دریـم/dərām-dərim/ (ا.صـو) : از اصـوات-آوای دهل و سازهای ضربی - صدایی شبیه تنبک و طبل.

اغر) ۱.←* ، ۲. دلمبه - دیلیمبه /dəlamb- dilimbə/ ؛ ب) دلم دیلیم /dəlam-dilim/ ؛ س) درم دریم /daram-derim/ ؛ ق) ←(اغـر) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) درمبه درومـب /dəram bə derumb/ ؛ ک) ←* ؛

درانگستن/dar engestan/ (مـص.مـر) : ۱. گنـدم بـه آسـیا ریختن . ۲. پهن کردن لباس به روی بند . ۳. پوشاندن با پتو و مانند آن .

قص) ←* ؛

درایتن/darāytan/ (مص) : ۱. در آمیختن . ۲. پوشاندن .

اغر) دغالچیین /dəqālčiyən/ ؛ ب) دهیتن /dahitən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) دکتـن /dakətən/ ؛ اشر) دپوشنیین /dapušəniyan/ ؛

در بایس بویین/dar bāyes-baviyən/ (مص.مـر) : بـه هـم نیازمند شدن .

ب) ←* ؛ با) درمونه بیّـن / darmunə-baiyən/ ؛ آ) ←* ؛ قص) درامونس - بیّن /darmunes-bayyan/ ؛

دربچّه/darbaččə/ (ا.مر) : دریچه .

اغر) درچه /darčə/ ؛ ق) ←* ؛ با) دروچه /dar-vačə/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ک) ←* ؛

دربدر/dar-bədar/ (ص .مر) : ۱. نگران- آشفته . ۲. آواره .

اغر) ۱. دل پس /dəl-pas/ ، ۲. دلـواپـس /dəlvāpas/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(اغـر) ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ ک) ←* ؛

دربدربویین/dar-bədar-baviyən/ (مص.مر) : آواره شدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) در بـــدر بیّـــن /- dar-bədar bayyen/ ؛ ق) در بدربیّن /dar-bədar-bayyen/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دربدربوییـن /dar bədar-bavəyan/ ؛ع) در بـدر ببیـن /dar-bədar-babeyan/ ؛ قـص) دربدربیّـــن /-dar bədar-bayyan/ ؛ ت) در بدر بئن /dar bədar baan/ ؛ اشر)

در بدر بماندیین /dar-bədar-bəmāndiyən/ ؛ آک) در بـه در /dar-bə-dar/ ؛

در بـدر- دکـت/dar-bə-dar-daket/ (ش.ج) : ۱. نوعـی نفرین . ۲. آواره .

اغـر) ←* ؛ ب) در بــدر دکـت /dar-bədar-dakət/ ؛ س) ←* ؛ ق) دربدر بیی /dar bə dar bai/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ آ) در بدربیی /dar bə dar bayi/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *قمص)* در بدر – بایی /dar-bədar -bāyi/ ؛ ت) در بدر /dar bədar/ ؛

دربدر – هکاردن/dar-bədar-həkārdən/ (مص.مـر) : آواره و بی خانمان ساختن . **نک** : دربدر ها کاردن .

اغـــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دربدرهـــاکردن /-dar-bədar-hākerdən/ ؛ ق) در بدر ها کردن /dar - bedar-hākerden/ ؛ *با)* ←(س) ؛ آ) در بدر هکردن / dar-bədar-hakərdan/ ؛ ن) در بـدر هـا کـردن /dar- bədar-hākərdan/ ؛ع) در بدرهـا کردن /dar-bədar-hākordan/ ؛ *قـمص)* ←(ن) ؛ ت) در بـدر هکردن /dar bədar hakərdən/ ؛ *اشر)* در–بـدر–هـا کـئردن /dar-bədar-hākoərdən/ ؛ آک) در به درگودن /-dar-bə-dar-gudan/ ؛

در بدری بیی/bədar-bayi-dar/ (ش.ج) : ۱. نوعی نفرین . ۲. آواره . **نک** : دربدرکت .

اغر) در بدر بوی /dar be dar bavi/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) در بدر بوبیی /dar-bədar-baei/ ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) در بدربوی /dar bədar bavəy/ ؛ع) در بدر ببـوی /-dar-bedar-babuy/ ؛ *اشر)* در–بدر–هابویی /dar-bədar-hābui/ ؛

دربر/dar-bor/ (ف.امر) : فرار کن . **نک** : دربور .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دربـو /dar-bo/ ؛ ب) ←*(اغـر)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) دربور /dar bur/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) درشو /daršo/ ؛ *قمص)* ←(ن) ؛ ت) درش /darš/ ؛ *اشـر)* در – بـرو /-dar-bəro/ ؛ آک) در بشّو /dar-baššu/ ؛

در بردن/dar - bordən/ (مص) : ۱. گریختـن– رفتـن . ۲. هدر رفتن . ۳. چرخانیدن . **نک** : دره بردن – درشیین .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) در بـوردن /dar - burdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) درشـن /dar - šeyan/ ؛ *قمص)* ←(آ) ؛ ت) درشین / /daršən ؛ *اشر)* در –بئردن /-dar-boərdən/ ؛ آک) در شون /šon – dar/ ؛

در برده/bordə – dar/ (ص.مف) : فرار کرده . متواری.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) در بـورده /dar -burdə/ ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) در بـورد /dar burd/ ؛ع) درشیه /dar - šeyah/ ؛ *قمص)* ←(س) ؛ ت) درشه /derša/ ؛ آک) دربشو /dar-bašu/ ؛

در بزوئن/dar-bazuən/ (مص .مـــر) : ۱. رویـش گیـاه . ۲. جوشش آب . ۳. در زدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) در بزوئــن /-dar bazuen/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) در بزوئن /dar bazuan/ ؛ع) در بزان /dar-bezān/ ؛ *قمص)* در – بزئـن /dar-bazoan/ ؛ ت) در زئـــن /dar-zaan/ ؛ *اشـــر)* در – بوئـــردن /-dar-buərdən/ ؛ پ) تره /tare/ ؛ *او)* ترا /tarā/ ؛

دربسته/dar-bassə/ (ش.ج) : ۱. دربسته . ۲. نوعـی ناسـزا و نفرین .

اغر) در دوس /dar-davəs/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ ق) ←*(اغر)* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) در دوس /dar - davas/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشـر)* در – دوسـده /dar-davəsdə/ ؛ آک) دربســته /dar-bastə/ ؛

در بشن/dar-bəšən/ (ف.امر) : بیرون بریز .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) در هـا کـن /dar hākən/ ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دیـرگا بشـــن /dirgā bašən/ ؛ع) درگاکن /dergā-kon/ ؛ ت) درگاکن /dərgā kən/ ؛ *اشر)* در – برز /dar-barez/ ؛

در بشنیین/dar-bəšəniyən/ (مص.مر) : بیرون ریختن .

اغـر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دردشـــنیین /dar-dəšəniyən/ ؛ ق) درها کردن /dar hākərdən/ ؛ *با)* ←* ؛ ن) درها کردن /dar-hākərdan/ ؛ع) درگا کـــــردن /dərgā-kordan/ ؛ ت) درگا کـــردن /dərgā kərdən/ ؛ *اشـر)* در – برختـــن /-dar-beraxtən/ ؛

در بشو/dar-bəšu/ (ص .مف) : زواید .

اغر) ←* ؛ ب) درشو /dar - šu/ ؛ س) ←(ب) ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ع) درشو /daršo/ ؛

دربشیئن/dar-bašiyan/ (مص.مر) : ۱. در رفتن . ۲. از جایی

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

بیرون زدن .

اغر) در بردن /dar - bordən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) در بوردن /dar -burden/ ؛ با) ←* ؛ آ) در بـوردن /dar-burdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) درشن /daršən/ ؛ اشر) در - بوئردن /dar-buərdən/ ؛ آک) در شون /dar - šon/ ؛

در بکتن/dar-bakətən/ (مص.مر) : نمایـان شـدن . نـک : دردکتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) درهکتـن /dar həkətən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ت) دیار کتن /diyār katən/ ؛ اشر) ←* ؛

در بکشیین/dar-bakešiyən/ (مـص.مـر) : بـیرون آوردن چیزی از جایی -کنایه:از اعتراف گرفتن .

اغر) ←* ؛ ب) دربکشـیین /dar-bakəšiyən/ ؛ س) ←* ؛ ق) دربیـاردن /dar-biārde16n/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) در بیـاردن /dar-biyārdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) در بکشـین /dar-bakəšəyan/ ؛ اشر) بکشیین /bakešiyən/ ؛

در بگردیین/dor-bagərdiyən/ (مص مر /ش.ج) : ۱. به دور کسی گشتن . ۲. لفظی بـرای اظـهار سپاس . ۳. فـدا شدن .

اغـــر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دور بگردســــتن /dor-bagərdestən/ ؛ ق) دور بگرسّـــن /dur-bageressen/ ؛ بـــا) ←(ق) ؛ آ) دوربگردسّـــن /dur-bagərdəssan/ ؛ ن) دور بگرسّـــن /dor-bagərəssan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قـص) دور - بگردییـــن /dor-bagərdiyan/ ؛ ت) دور گرســـن /dowr-garəsən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دور گردستن /dor-gardastan/؛

در بمانستن/dar-bəmānəstən/ (مـص.مــر) : وامــاندن- درماندن . **نک** : دمونس .

اغـر) ←* ؛ ب) در بمندســـتن /dar-bamondəstən/ ؛ ق) بمونســـن /bamunəsən/ ؛ بــا) ←(ب) ؛ آ) دربمونسّـــن /darbamunəssan/ ؛ ن) در بمونسّن /dar-bamonəssan/ ؛ ع) در بمونسّن /dar bamunssən/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) منسن /monəsən/ ؛ اشر) در - بما ندن /dar-bəmāndən/ ؛

در بموئن/dar-bəmoən/ (مـص.مـر) : ۱. درآمـدن-سـر از خاک بیرون زدن . ۲. به پشتیبانی از کسی برخاسـتن . **نک** : در بیمن .

اغـر) ←* ؛ ب) در بیمئــــن /dar-beyamoən/ ؛ س) در بموئن /dar-bemuən/ ؛ ق) در - بموئن /dar-bemuen/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) در بموئـن /dar-bəmuan/ ؛ ن) در بیموئـــن /dar-bimuan/ ؛ ع) در بمـان /dar-bomān/ ؛ قـص) ←(آ) ؛ ت) در گاردن /dərgārdən/ ؛ اشـــر) در- بییموئــــــن /dar-biyəmuən/؛

در بن/dar-bən/ (ق/مک) : ۱. دم در . ۲. قسمت پایین در .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دربنــد /dar-bənd/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) درون /dar- ven/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) دربن /darə -bən/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) بـن - در /bəne-dar/ ؛

دربن/dar-ban/ (ص .مر) : ۱. مواظبــت- مراقبـت . ۲. در قید و بند بودن.

اغر) ۱.←* ، ۲. دربنـد /darband/ ؛ ب) دربنـد /dar-band/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. درون /darvan/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) دربـون /dar bun/ ؛ اشر) ←(ب) ؛ آک) دربون /dar-bon/ ؛

دربن/dar-bon/ (ص) : دربان .

اغـــــر) ۱.←* ، ۲. دروان /darvān/ ؛ ب) در- ون /dar-vo16518n/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دربــون /dar bun/ ؛ ن) دروون /dar vun/ ؛ ع) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) دربان /dar pān/ ؛

در بن بیین/dar ben-babiyan/ (مص .مر) : مراقبت بـودن -هوای کسی را داشتن .

اغـر) ←* ؛ ب) در بنـد بیـین /dar band biyən/ ؛ س) دربندبیـین /dar-bandbiyən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. درون بیئـن /darvan biən/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ آ) ←* ؛ ن) درون ویئــن /darvan vəyan/ ؛ ع) ←* ؛

دربند/dar-band/ (ص) : ۱. مواظبت - مراقبت . ۲. زندانی **نک** : دربن.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) درون /darvan/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) دربـن /dar-ban/ ؛ قـص) ←* ؛ اشر) ۱.←* ، ۲. در /dar/ ؛ آک) ←* ؛

دربند بیئن/dar-band-biən/ (مص.مر) : ۱. پی گیری

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

کردن . ۲. پا پی شدن . ۳. هوای کسی را داشتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) درون بسی ئن /darvan biən/ ؛ با) ←* ؛ ن) درون وین /dar vanvəan/ ؛ قص) در-بند-ویئن /dar-band-bian/ ؛ ت) دربندبئن /darband baan/ ؛ اشر) در-بند-هابوئن /dar-band-hābuən/ ؛ آک) در بند بون /dar-band-bon/ ؛

در بندک/dar-bandak/ (ا.مک) : نام قلعه ای ساسانی در بلده‌ی نور .

در بنّک/dar bannək/ (ا.مک) : مکانی در روستای مرزی درّه‌ی سواد کوه .

دربن کلی/dar-ban-kəli/ (ا.مر) : قفل وبستی که به اتاق ها زده شود .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

در بور/dar-bur/ (ف.امر) : فرارکن .

اغر) دربو /darbo/ ؛ ب) دربر /darbor/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) درشو /dar - šo/ ؛ قص) ←* ؛ ت) درش /darš/ ؛ اشر) در - برو /dar-bəro/ ؛ آک) در بشو /dar-bašu/ ؛

در بوردن/dar-burdan/ (مص.مر) : ۱. بیرون رفتن . ۲. دراز کردن . ۳. سر در آوردن . نک : دربشینن .

اغر) در بردن /dar-bordən/ ؛ ب) در بوردن /dar-bavərdən/ ؛ س) در بوردن /dar-burdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) در بوردن /dar-bavərdan/ ؛ ع) درشین /daršeyan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) در شن /daršən/ ؛ اشر) در - بئردن /dar-boərdən/ ؛ آک) در شون /dar-šon/ ؛

در بوردن/dar-bavərdən/ (مص.مر) : ۱. فهمیدن – درک کردن . ۲. دزدیدن – قاپیدن . ۳. نجات دادن کسی از مهلکه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) در بوردن /dar bavərdan/ ؛ ع) درشین /daršeyan/ ؛ قص) در- بوردن /dar-bavərdan/ ؛ ت) در بردن /dar-bardən/ ؛ اشر) در - بوئردن /dar-boərdən/ ؛ آک) ←(ت) ؛

در بوردن/dar-burdan/ (مص.مر) : ۱. هدر رفتن . ۲. چرخانیدن . نک : دره بردن .

ب) در بردن /dar-bordən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

در بون/dar-bun/ (ص) : دربان . نک : دربن .

اغر) دروان /dar vān/ ؛ ب) در- ون /dar - von/ ؛ س) در بن /dar-bon/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دروون /dar -vun/ ؛ ع) دربن /darban/ ؛ آک) ←* ؛ پ) درپان /darpān/ ؛

دربویین/der-baviyən/ (مص.مر) : دیر شدن– از وقت گذشتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) در بیّن /der-bayyən/ ؛ ق) در بیّن /der-bayyen/ ؛ با) ←* ؛ آ) دربیّن /der-bayyan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دیر ببین /dir -babeyan/ ؛ قص) در - بیّن /dər bayyan/ ؛ ت) در بئن /der baan/ ؛ اشر) دیر - ها بیین /dir-hābiyən/ ؛ آک) دیرابون /dirā-bon/ ؛ پ) دیرشین /dəršutan/ ؛

در به دری/dar-bə-dari/ (ا.مص) : آوارگی .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛

در بیاردن/dar-beyārdən/ (مص.مر) : ۱. بیرون آوردن چیزی از جایی . ۲. کنایه از اعتراف گرفتن . نک : دربکشیین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) در بیاردن /dar-biyārdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) در بیردن /dar-beyardan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) درآردن /darārdən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) در اردن /dar-ardan/ ؛ پ) بیرون آپورتن /bərōnāpurtan/ ؛

در بیرون/dar - birun/ (ق .مق/ ا.مص) : ۱. بیرون از خانه . ۲. حیاط . ۳. آمد و شد کردن متوالی در خانه . نک : بریم خانه .

اغر) بریم دریم /bərim darim/ ؛ ب) بریم /bərim/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) در گا- دله /dergādələ/ ؛ آک) دورین بیرون /dorin -biron/ ؛

دربیش/darbiš/ (ص) : قلندر– درویش .

اغر) درویش /darviš/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(اغر) ؛

در بیمئن/darbeyamoən/ (مص.مر) : ۱. خارج شدن . ۲. سر از خاک بیرون زدن جوانه‌ی گیاه – درآمدن . **نک** : دربموئن .

اغر) در بموئن / darbəmoən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دربیمئن /dar-beyamoən/ ؛ ق) دربموئن /dar-bəmuan/ ؛ با) در بیموئن /dar bimuan/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(با) ؛ع) در بمان /dar - bomān/ ؛ ت) در امن /daroman/ ؛ اشر) در – بییموئن /dar-biyamuən/ ؛ آک) در امان /dar-amān/ ؛ پ) بیرون آمتن /bərōnāmatan/ ؛

در بیموئن/darbiamuən/ (مص.) : **نک** : دربیمئن .

پ) ۱.←* ؛

در بیموچش/dar beyamočeš/ (ش.ج) : نوعی نفرین – چشم درآمده . **نک** : چش به کئن .

اغر) در بموچش /dar-bəmo-češ/ ؛ ب) ←* ؛ س) در بموچش /dar-bemu-češ/ ؛ ق) چش دربمه /česdar bəme/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) چش دربمه /čəšdar bəmə/ ؛ ن) در بیموچش /dar bimučeš/ ؛ اشر) در – بییمو–چش /dar biyəmo-češ/ ؛

دربیّن/der bayyən/ (مص.مر) : دیر شدن – از وقت گذشتن . **نک** : در بویین .

اغر) در بویین /der baviyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) در بوین /der bavəyan/ ؛ع) دیر ببین /dir-babeyan/ ؛ ت) در بئن /der baan/ ؛ اشر) دیر – ها ببین /dir - hābiyən/ ؛ آک) دیرا بون /dirā-bon/ ؛ پ) دیرشتن /dəršutan/ ؛

درپلّه/dar - pallə/ (ا.مر) : لنگه ی در .

اغر) ۱.←* ، ۲. در لنگه /dar ləngə/ ؛ ب) ←* ؛ س) در لینگه /dar - lingə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) ←(س) ؛ قص) ←(س) ؛ ت) در لنگه /darə ləngə/ ؛ اشر) پلّه در /pallə dar/ ؛ آک) در خاله /dar- xālə/ ؛

درپه/darpe/ (ق.مک) : **نک** : په در .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

درپیش هکاردن/dar-piš-həkārdən/ (مص .مر) : بستن در . **نک** : در پیش هکردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) در پیش هاکردن /dar-piš-hākerdən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. درّدوسّن /darre-davessen/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) در پیش هکردن /dar pišhakərdan/ ؛ ن) در پیش هاکردن / dar pəs bākərdan/ ؛ع) در پیش هاکردن /darə-piš-hākordan/ ؛ ت) در پیش هکردن /darə-piš-hakərdən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) در پیشگودن /dar-pišāgudan/ ؛

درت/dərt/ (ا.صو) : از اصوات – صدای باد شکم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دورت /durt/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

در تخته بویین/dar-taxtə-baviyən/ (مص .مر) : ۱. بسته شدن در خانه . ۲. کنایه از : فوت یا آوارگی صاحب خانه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) در تخته بیّن /dar- taxtə-bayyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) در تخته بویین /dar taxtə bavəyan/ ؛ع) در تخته ببین /dar-taxtə-babeyan/ ؛ قص) در–تخته–بیّن /dar-taxtə-bayyan/ ؛ ت) در تخته بئن /dar-taxtə-baan/ ؛ اشر) در–تخته–هابیین /dar-taxtə-hābiyən/ ؛ آک) در بسته /dar-bastə/ ؛

درتر/dertər/ (ق.ز) : دیرتر– بعد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) درتر /dertar/ ؛ع) دیرتر /dirtar/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←(ن) ؛ آک) ←(ع) ؛ پ) درتر /dərtar/ ؛

درج/doroj/ : گرفتگی عضله .

قص) ←* ؛

درجا/darjā/ (ص) : ۱. زود – سریع . ۲. ثابت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

درجان/darjān/ (ا.مک) : از روستاهای سه هزار تنکابن .

درجی بر/darjibar/ (ا.مر) : اورسی–پنجره های مشبّک قدیمی که به صورت عمودی باز و بسته می شد . **نک** : درچه – اورسی .

ق) ۱. دریچه /daričə/ ، ۲. دربچّه /darbaččə/ ؛ با) دریجه ور /darijə-var/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛

درچه/darčə/ (ا) : دریچه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) درچه /darečə/ ؛ ق) دربچّه /darbačče/ ؛ با) ←* ؛ آ) دریجه /darijə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ آک) دربچه /darbaččə/ ؛

درچّه/darečče// (ا) : پنجره–پنجره‌ی کوچک . **نک** : دریچه وهر .

اغر) درچه /darčə/ ؛ ب) ←* ؛ س) درچه /darəčə/ ؛ ق) دریچه /daričə/ ؛ با) ←* ؛ آ) دریچه /daričə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ آک) لوجین /lujin/ ؛

درخاس/darxās/ (ا) : درخواست .

اغر) ۱.←* ، ۲. درخاست / dar-xāst/ ؛ ب) ←* ؛ س) درخاست /darxāst/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←* ؛

درخاس هاکردن/darxās-hākərdan/ (مص.مر) : درخواست کردن .

اغر) بخاستن /bəxāstən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) درخاست ها کردن / darxāst-hākerdən/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) درخاس هاکردن /dar-xās-hākordan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) درخاس هاکردن /darxās-hakərden/ ؛ اشر) درخواست هاکئردن /dar-xāst-hākoərdən/ ؛ آک) درخواست گودن /dar-xāst-gudan/ ؛

درد/dərd/ : دُرد– املاحی که پس از داغ کردن روغن نمک سود شده در ته ظرف باقی ماند .

اغر) ←* ؛ اشر) ←* ؛

درد/dard/ (ف.امر) : ۱. گردش کن – دور بزن . ۲. باز گرد . **نک** : بردگرد .

اغر) دگرد /dagerd/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دگرد /dagərd/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دگرد /dagord/ ؛ اشر) دگرد /dagerde/ ؛ آک) دگرد /dagard/ ؛

درد/dared/ (ص.مف) : ۱. از بین رفته . ۲. برگشته .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) درّسه /darəssə/ ؛

درد/dərd/ (ص) : لهیده–له شده . ته مانده .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ پ) درت /dart/ ؛

دردآردن/dardārden/ (مص .مر) : ۱. جزاندن . ۲. به درد آوردن .

ت) ←* ؛

درداشت/dar-dāšt/ (ص.فا) : دروگر برنج .

اغر) دروگر /dəroqar/ ؛ ب) ۱. دروگر /dərogər/ ، ۲. در داش گر /dərdāšgar/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) دره دار /darə-dār/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. درداشت گر /dar dāštgar/ ؛ ع) ۱.←* ، ۲.←(ن) ؛

دردبدیین/dard-badiyən/ (مص .مر) : درد کشیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دردبکشیین /dard-bakešiyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دردبکشیین /dard bakəšian/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) درد–بییتن /dard-bayitan/ ؛ ت) دردگیتن /dardgitən/ ؛ اشر) درد–کئندن /dard-koəndən/ ؛ آک) درد کشیین /dard-kašiyan/ ؛

دردبکشیین/dard-bakešiyən/ (مص .مر) : ۱. درد پیش از زایمان . ۲. درد کشیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دردبکشیین /dard bakəšian/ ؛ ع) ←* ؛ ت) درد کشئن / dard kešen/ ؛ اشر) ←* ؛

دردبمان/dard-bomān/ (مص.مر) : ۱. دردکشیدن . ۲. به درد دچار شدن . ۳. به درد آمدن .

اغر) دردبدیین /dard-badiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) دردبموئن /dard-bəmuən/ ؛ ن) درد بیموئن /dard bimuan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) درد بموئن /dard-bemuan/ ؛ ت) درد امن /dard oman/ ؛

درد به درمن/dard-be-darmon/ (ش.ج) : نوعی نفرین – درد کنایه از: بی علاج . **نک** : درد بی درمن .

اغر) درد بی درمان /dard-e-bi-darmān/ ؛ ب) ←* ؛ س)

درد به درمن /dardə-bi-darmon/ ؛ ق) درد بی درمون /darde bidarmun/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) درد بی درمون /-dardə-bidarmun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(س) ؛ قصر) ←(س) ؛ ت) درد بی درمان /dardə-bi-darmān/ ؛ اشر) ←* ؛ گ) درد بی درمون /dard-bi - darmon/ ؛

درد بییتن/dard bayitan/ (مص .مر) : دچار درد شدن .

اغر) درد بییتن /dard-bayitən/ ؛ س) درد بیتن /-dard-baiytən/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) درد گیتن /dard giten/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ گ) درد گیتن /dard-gitan/ ؛

درد-دکت/dard-dakət/ (ش.ج) : نوعی نفرین . نک : دردکت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ۱. درددکت / dard dakat/ ، ۲. درد بییت /dard-bait/ ؛ ع) ←* ؛

دردر/dar-dar/ (ش.ج) : ۱. ادرار . ۲. لفظی کودکانه به منظوردفع ادار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ددر /da-dar/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دردر - بردن/dardar-bordən/ (مص.مر) : بیرون رفتن به قصد گردش و تفریح . نک : ددر بردن .

اغر) ←* ؛ س) در بوردن /dar - durdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ددر بشین /dadar bašiyən/ ؛ قص) در - در - بوردن /dar -dar-burdan/ ؛

دردربند/dar-dar-band/ (ا.مر) : ۱. خانه و متعلّقات وابسته به آن . ۲. در اصطلاح درو پیکر .

اغر) ←* ؛ ب) درو دربند /dar-o-dar-band/ ؛ س) درودرون /dar-o-dar-ven/ ؛ ق) درو درون /daru-darvan/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) درودرون /daro-darvan/ ؛ ع) ←(ن)؛

دردرو/dər-dəru/ (ص) : به دروغ- دروغین . نک : درو درو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دورو-دورو /doru-doru/ ؛ قص) ←* ؛

در دره/dor-dorə/ (ا.مص) : دور زدن بی هدف- رفت و آمد بی هدف .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) در-در /dor-dor/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دوردوره /durdurə/ ؛ ن) دردری /dor dori/ ؛ ع) دردری هاکردن /dari-hākordan-dar/ ؛ قص) دوره /dorə/ ؛

دردری/dardari/ : خانه گریز-کنایه از: کسانی که به بیرون از خانه بیشتر رغبت دارند-دور زدن بی هدف .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

دردری/dardari/ (ص.نس) : کسی که اغلب در بیرون از خانه باشد . نک : دیرگامج .

اغر) ←* ؛ س) در دری /dar-dari/ ؛ آ) ←* ؛

در - دریم/dar-darim/ (ا.مر) : ۱. اتراق گاه -محلّ قرار دادن وسایل و لوازم شخصی در مزرعه و یا محلّ کار . ۲. بیرون از خانه .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

درد-سر-خر/darde-sar-xar/ (ص.فا) : ماجرا جو - خریدار شّر و زحمت .

اغر) ←*؛ ب) دردسرخر /dardə-sar-xar/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) دردسرخرین /dardə-sar-xarin/ ؛ گ) داغوله /dāqulə/ ؛

دردسّن/dardessan/ (مص) : ۱. برگشتن . ۲. تغییر کردن .

اغر) دگردیین /dagər diyən/ ؛ ب) دگردستن /dagərdəstən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ۱. درسّن /daressen/ ، ۲.←(ب) ؛ با) دگرسّن /dagərəssən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دگرسن /dagərəsān/ ؛ قص) دگرسّن /dagerəssan/ ؛ گ) دگردستن /dagar-dastan/ ؛

در-دکت/dar-dakat/ (ش.ج) : نوعی نفرین که کنایه از: به دره افتاده است.

اغر) در-دکت /dar-dakət/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

در-دکتن/dar-daketan/ (مص .مر) : ۱. نمایان شدن . ۲. بیرون آمدن از زیر پوشش .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) در-دکتن /dar-daketən/ ؛ ب) دربکتن /dar-bakətən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) دیارکتن /diyārkatən/ ؛

دردگرشال/dard ger-šāl/ (ا.مر) : زوزه ی شغالی که گویای رنج و درد جسمانی وی باشد .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) دردگیرشال /dard-gir šāl/ ؛

دردگیرشال/dard-gir-šāl/ (ا.مر) : ۱. شغال زوزه کش . ۲. زوزه ی شغالی که گویای رنج و درد جسمانی وی باشد . **نک** : اتو کرشال .

ق) تئوکرشال /taukarəšāl/ ؛ با) ←* ؛ آ) دکرشال /dekar-šāl/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

در-دلنگ/der-dələng/ (ق.ز) : دیر - از وقت گذشته- طولانی .

اغر) ۱.←* ، ۲. در /der/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. دردرنگ /der-dərəng/ ؛ ق) دلنگ /delang/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛

دردمن/dardman/ (ص) : بیمار-دردمند .

اغر) ۱.←* ، ۲. دردمند /dard-mand/ ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دردمن /dardəmon/ ؛ اشر) درد-مند /dardə-mand/ ؛ پ) درتک /dartak/ ؛

دردنگ/dordang/ (ص) : بلند قد .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

در-دوس/dar-davəs/ (ش.ج) : نوعی ناسزا و نفرین . **نک** : دربسّه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) در-دوست /dar-davest/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دردوس /dardavas/ ؛ع) ←* ؛ قص) در-نوسّ /dar-navəss/ ؛

دردوستن/dar-davəstən/ (مص.مر/ش.ج) : ۱. نسبت دروغ به کسی دادن . ۲. در را بستن . ۳. نوعی نفرین .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) درودوسّن /dəru davəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ قص) دردوسّن /dar-davessan/ ؛ اشر) در-دوسته-هابیین /dar-davəstə-hābiyən/ ؛

دردونه/der-dunə/ (ق.مر) : نازنازی .

اغر) دارداری /dār-dāri/ ؛ س) ←* ؛ آ) در دونه /dərdunə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ آک) دوردونه /dur donə/ ؛

دردهاکردن/derd-hākerdən/ (مص.مر) : ۱. پودر کردن . ۲. خرد کردن . **نک** : پرت ها کردن .

اغر) درد هکاردن /dərd-həkārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دردهکردن /derd hakərdan/ ؛ ن) دردهاکردن /dardhākərdan/ ؛

دردیم/dardim/ : **نک** : بینک .

با) ←* ؛

دردین/dardin/ (ا.مک) : ازدهات بابل .

در-دینگوئن/dar-dinguen/ (مص.مر) : بیرون انداختن .

اغر) در دینگئن /dar-dingoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) درهاکردن /dar-hākerdən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. در هکردن /dar hakərdan/ ؛ ن) درهاکردن /dar hākərdan/ ؛ع) درهاکردن /dar hākordan/ ؛ قص) دربکردن /dar-bakərdan/ ؛

در-رزه/dar-razə/ (ا.مر) : نوعی کلون در با زنجیر کوتاه و چفت و بست مربوط به آن . **نک** : چفت و بست .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

در-رزه-او/dar-razə-u/ (ا.مر) : از باورها. در قدیم برای دفع ترس، قفل و زنجیر در را در آب گذاشته و آب آن را به خورد فردی که ترسیده بود، می دادند. آب زنجیر و قفل در .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

درز/darez/ (ف.امر) : بریز . **نک** : برز .

اغر) ۱.←* ، ۲. دشن /dəšən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دکن /dakən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ۱. دکن /dakon/ ، ۲. بریز /bariz/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) ←* ؛

درزان/dorezān/ (ف.امر) : تکیه بده .

اغر) ۱.←* ، ۲. درُزان /dorozān/ ؛ ب) دفرازان /dəfrāzān/ ؛ ق) هپراز /heprāz/ ؛ با) دمزن /damәzәn/ ؛

پ) افراشت /afrāšt/ ؛

درزانیین/dorozāniyən/ (مص.مر) : تکیه دادن .

اغر) ←** ؛ ب) دفرازانیین /dəfrāzāniyən/ ؛ ق) هپراشتن /həprāštən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دپرازانیین /daprāzānnian/ ؛

درزپوش/darz-puš/ (ا.مر) : زوار فلزّی یا تخته ای .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

درزچاک/darz-čāk/ (ا.مر) : شکاف-روزنه - درز .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) درزچاک /darzə-čāk/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) درز /darz/ ؛ آک) ←(ت)؛

درزمان/darzəmān/ (ا) : سوزن . نک : درزن .

اغر) ۱.←** ، ۲. درزمون /darzəmon/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲.←** ؛ ق) درزن /darzən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲.←(اغر) ؛ ن) ←(۲) ؛ ع) ←(۲) ؛ قص) درزن / darzan/ ؛ ت) درزن /darzen/ ؛ آک) ←(قص) ؛ پ) سوچن /sučən/ ؛

درزمن/darzəmon/ (ا) : نخ و سوزن .

اغر) ۱.←** ، ۲. در زمان /darzəmān/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) درزمون /darzemun/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ع) درزن تا /darzan-tā/ ؛ قص) ←(ع) ؛ آک) درزن ریشته / darzan-ristə/ ؛

درزمون/darzemun/ (ص/ا) : ۱. خیّاط - دوزنده- درزی . ۲. سوزن .

ع) خیّات /xayyāt/ ؛

درزن/darzən/ (ا) : سوزن .

اغر) ۱.←** ، ۲. درزمان /darzəmān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) درزن /darzən/ ؛ قص) درزن /darzan/ ؛ ت) ←** ؛ آک) ←** ؛ پ) سوچن /sučən/ ؛ او) درز /darez/ ؛

درزن انّا/darzən-annā/ (ا.مر) : اولّین مرحله از رشد شلتوک در خزانه که به اندازه‌ی طول سوزن باشد .

اغر) درزنی /darzəni/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) درزن انّا /darzənənnā/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

درزنان توهدائن/darzənān-tohədāən/ (مص.مر) : ۱. نخ سوزن را تاب دادن . ۲. کنایه از: از پس کاری یا کسی بر آمدن .

اغر) درزمان توهدائن /darzəmān-to-hədāən/ ؛ ب) درزمن توهدائن /dar-zəmon-to-hədāən/ ؛ س) درزمون تو هدائن /darzemon-to-hedāən/ ؛ آ) ←** ؛ اشر) نخ-تو-هدائن /max-to-hədāən/ ؛

درزن تا/darzən-tā/ (ا.مر) : نخ سوزن-نخ دوخت و دوز .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ۱.←** ، ۲. درزمون /darzmun/ ؛ با) ←** ؛ آ) درزن تا /darzənətā/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛

درزن -تک/dar-zen-tək/ (ا.مر) : مرحله ای از رشد شالی. ۲. نوک سوزن. نک : ارمجی .

با) ←** ؛

درزن جیرنمان/darzen-jir-nomān/ (ا.مر/ا.مص) : کنایه از: جای شلوغ و پر جمعیّت . نک : چرپایین نموئن .

اغر) درزن ته نموئن /darzən-ta-nəmoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) درزن جرنموئن /darzən-jer-nemuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) درزن جرنموئن /darzənjərmuan/ ؛ ن) درزن جرنیموئن /darzən jernimuan/ ؛ ع) ←** ؛ قص) درزن بنه نموئن /darzan-benə-nemuan/ ؛

درزنه/dar-zanə/ (ا/ق) : ۱. چشمه . ۲. درآمد . ۳. بیرون می زند .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) درزنه / darzenə/ ؛

درزنی/darzeni/ (ا.مص) : جوانه زدن برنج در خزانه . نک : ارمنجی پشت .

اغر) درزنی /darzəni/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

درزنی/dar-zani/ (ص/ا) : ۱. دزدی . ۲. گل شقایق .

اغر) دزدی /dəzdi/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ ن) دروری /dar vari/ ؛ ع) دزّی /dozzi/ ؛ قص) دزّی /dezzi/ ؛

درزنی/darzəni/ (ا) : اولّین مرحله از رشد شلتوک در

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

خزانه ی برنج به اندازه ی طول سوزن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

در زنیک/darzənik/ (ا) : نوعی سبزی صحرایی .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

درزنی و رزنی هکــــاردن/darzani-varzani-həkārdən/ (مص) : دزدیدن– کش رفتن .

اغـر) دزدی هکـــاردن /dəzdi-həkārdən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) در بوردن /dar bavərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) در وردن /dar-vardan/ ؛ قـص) دزّی هـــاکردن /dezzi-hākerdan/ ؛ اَک) در بوردن /dar-bordan/ ؛

درزنّیین/darə-zenniyən/ (مـص.مـر) : ۱. نـهیب زدن . ۲. آبروی کسی را بردن . **نک** : درد دکردن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ع) ←* ؛

درزه پوش/darzə-puš/ (ا.مر) : چوب یا فلـزی کـه بـرای پوشاندن درز یا شکاف به کار رود .

اغـــــر) ۱.←* ، ۲. زوار /zəvār/ ؛ ب) ←(اغـــــر) ؛ س) درزپـــوش /darz-puš/ ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←* ؛

درزی کتی/darzi-kəti/ (ا.مک) : از محلّـه هـای قدیمـی بابل .

درزی کلا/darzi kəlā/ (ا.مک) :

نام چند آبادی در شهرهای مختلف مازندران. بنا بـه گفتـه‌ی کهن سالان درزی ها در اصـــل از طوایـف منـاطق مرکـزی ایران بوده اند که به دلیل پیشــه ی دو زنـدگی و مـهارت در آن به هنگام شکوفایی نسبی اقتصادی در منطقــه و علایـق شـاه عبـاس اوّل صفـوی بـه خطّـه ی مـازندران بـه اینجـا کوچانده شدند. براساس این نظر اولیـن خانوارهـا و سـاکنان (درزی کلاهای) مازندران از دوزندگان مهاجر بوده اند.

درزیکـلا/darzikəlā/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان چـــهار دانگه‌ی هزار جریب بهشهر .

درزی مله/darzi-malə/ : از محلّه های قدیمی آمل .

درس/darəs/ (ق.ز) : ۱. سال دیگر . ۲. بسته .

ق) ۱.←* ، ۲. دگرس /dag rəs/ ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

درس/dərəs/ (ص) : ۱. درست–راست . ۲. زیبا . **نـک** : آرا . آرا ویرا.

اغر) ۱.←* ، ۲. درسـت /dərəst/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغـر) ؛ س) درسـت /dərəst/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) درس /doros/ ؛ قـــــص) ←(ق) ؛ ت) درس /dorəs/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

درسان/darəsān/ (ا.مر) : ۱. چهار چوب در . ۲. درگاه .

ت) ←* ؛ اَک) دراستون /darāston/ ؛

در سایه/darsāyə/ (ا.مر) : همسایه . **نک** : درهمسایه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

درس–ببین/dores-babeyan/ (مص .مر) : درست و راسـت شدن – کامل شدن –اصلاح گشتن .

اغـر) درس – بوییـن /dərəs-baviən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) درست بیّن /dərəst-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) درس–بیّــن /dərəs-bayyan/ ؛ ن) درس–بوییــــــن /dərəs-bavəyan/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) درس بئن /dorəs-baan/ ؛ اشر) درسـت – هــابیین /dərəst-hābiyən/ ؛ اَک) درس گیتن /dars-gitan/ ؛

درسـت–هـاکردن/dərəst-hākərdən/ (مـص .مـر/را) : ۱. بزک کردن دختران و زنان . ۲. ساختن و تعمیر کردن . ۳. هدیه . **نک** : آراویرا .

اغر) درس–هکاردن /dərəs-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ با) ۱. درس – هکردن /dərəs-hakərdan/ ، ۲. تییـار–هـــاکردن /tiyār-hākərdən/ ؛ آ) درس هکــــــردن /derəs-hakərdan/ ؛ ن) ۱. درس هــــاکردن /dərəs-hākordan/ ، ۲. خار–هاکردن /xār-hākərdan/ ؛ع) درس–هــاکردن /doros-hākordan/ ؛ قـص) ←(ن) ؛ ت) درس–هکــردن /dəros-hakordən/ ؛ اشر) درس–هاکئردن /deres-hākoərden/ ؛

درسـتی/dərəsti/ (ق) : ۱. همـگی . ۲. درسـتی – راسـت کرداری .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) درسّــی /dərəssi/ ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ اشـــر) ←* ؛ اَک) دوروسّته /durusstə/ ؛

درسر/dare-sar/ (ق.مک) : ۱. جلوی در . ۲. بالای در .

کتابخانه تاریخ اسلام و ایران
تاسیس ۱۳۷۴

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) درسر /darəsar/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) درسر /dar-sar/ ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

درسّن/daressen/ (مص) : برگشتن .

اغر) دگردیین /dagərdiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دگرسّن /dageressan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ آک) دگردستن /dagardastan/ ؛

درس-وازی/derəs-vāzi/ (ص.مر) : ۱. پوشیده از سنگ ریزه . ۲. نام منطقه‌ای است.

با) ←* ؛

درسّه/darəssə/ (ص.مف) : ۱. برگشت – تغییر کرده . ۲. از بین رفته .

اغر) دگردییه /dagərdiyə/ ؛ ب) دگردسته /dagərdəstə/ ؛ با) ←* ؛ آ) دگردسّه /dagərdəssə/ ؛ ن) ←* ؛ع) دگرسّه /dagerəssə/ ؛

درسّی/dərəssi/ (ق) : ۱. در کل-به کلّی . ۲. تمام .

اغر) درستی /dərəsti/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) درسّی /deressi/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ آک) دوروسته /durustə/ ؛

درش/dəroš/ (ا) : ۱. هرچیز نوک تیز . ۲. درفش کفشگری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دروش /deruš/ ؛ با) ←* ؛ آ) دروش /dəruš/ ؛ع) درش /doroš/ ؛ ت) دروش /dravš/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دروش /darovš/ ؛

درش/daroš/ (ف.امر/ا.مص) : ۱. بتکان . ۲. با چوب گردو چینی گردو چیدن . ۳. به شدّت کتک بزن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) بروش /baroš/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) ←(س)؛

درش/dorš/ (ا.ص) : صوتی برای ایستادن اسب .

اغر) ←* ؛ ب) دش /doš/ ؛ س) هش /hoš/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ع) ←(س) ؛ اشر) دار /dār/ ؛

درشئن/daršaen/ (مص) : دررفتن .

اغر) دربردن /darbordən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) در بوردن /dar burdən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) در بوردن /dar burdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دربشین /dar bašəyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ اشر) در-بوئردن /dar-buərdən/ ؛ آک) در شون /dar-sovn/ ؛

درش-برش/daroš-baroš/ (ا.مص) : ۱. درب و داغان کردن . ۲. کتک زدن زیاد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ اشر) دروس-وروس /darus-varus/ ؛

درش-برش-هکاردن/daroš-baroš-həkārdən/ (مص .مر) : ۱. با چوب بلند گردو را تکاندن . ۲. کتک زدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) درش برش هاکردن /daroš-baroš-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) درش برش هکردن /daroš-baroš-hakərdan/ ؛ ن) درش-برش-هاکردن /daroš-baroš-hākərdan/ ؛ع) درش-برش هاکردن /daroš-baroš-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) دروس-وروس-هاکئردن /darus-varus-hākoərdə/ ؛

درشت/darošt/ (ص) : ۱. گذری . ۲. پررو – بی حیا . نک : دروشت .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

درشت/dərəšt/ (ص) : ۱. خشن-سفت-زبر-ناهموار – درشت . ۲. کلفت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) درشت /dorəšt/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دوروشت /durušt/ ؛ پ) درشت /darušt/ ؛

درشت/darešt/ (ص.مف) : از هم پاشیده .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

درشت-بتن/dorošt-botan/ (مص.مر) : تندی کردن – خشم گرفتن از روی خشم و عصبانیت سخن ناسزا گفتن .

اغر) درشت-بئوتن /dərəšt-bautən/ ؛ ب) درشت-بتن /dərəšt-baotən/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) درشت-بئوتن /dərəšt-bautan/ ؛ ن) درشت-بوتن /dərəšt-butan/ ؛ع) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد .
قص) قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

درشتن/daroštən/ (مص) : ۱. جنگ لفظی – درگیر شدن با کسی . ۲. درخت گردو را با چوبی تکاندن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دروشتن /darušten/ ؛ با) ←* ؛ ن) دروشتن /daroštan/ ؛ ع) درشین /dar-šəyan/ ؛

درشتن/darəštən/ (مص) : ۱. از هم پاشیده شدن . ۲. باز شدن .
ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) دکلسن /dakələsən/ ؛

دَرُشتن/daroštən/ (مص) : ضربه وارد کردن به شاخه ی برخی میوه ها مانند: گردو و فندق جهت ایجاد لرزش و در نتیجه ریزش و برداشت میوه .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ پ) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. بروشتن /baruštan/ ؛ ع) برشتن /baroštan/ ؛

درشتی/dərəšti/ (ا.مص/ا) : ۱. درشتی – حرف درشت . ۲. قلم درشت .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) درشتی /dorošti/ ؛ باس) درش /darš/ ؛ او) درش /dəreš/ ؛

درشکستن/dereškəssan/ (مص.مر) : درهم شکستن . **نک** : چلوها کردن .
با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) در–بشگسدن /dar-bəšgəsdən/ ؛

درشکه/daršəkə/ (ا.مر) : یک لنگه ی در .
اغر) درلنگه / dar-ləngə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) درهاله /darhālə/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) در–لینگه /dar-linge/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(اغر) ؛ آک) درخاله /dar-xālə/ ؛

درش گب/dəršagab/ (ص.مر) : شایع شده .
ت) ←* ؛

درشم/dəršəm/ (۱٦۱) : علامت داغ بر بدن حیوان . **نک** : داغی.
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دروشم /dərošəm/ ؛ اشر) ←* ؛

درشو/daršu/ (ص.فا) : زواید – ضایعات .
اغر) ۱.←* ، ۲. دربشو /dar-bašu/ ؛ ب) درشو /daršu/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

درشو/daršo/ (ف.امر) : بگریز – فرار کن . **نک** : بریج .
اغر) در–بو /dar-bo/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دربور /dar-bur/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛

درشور/dar šur/ (ا.مر) : درّه ی کم آب .
ق) ←* ؛ با) ←* ؛

درشوین/dar šuyan/ (مص.مر) : گریختن– در رفتن .
قص) ←* ؛

درشیین/dar šiyān/ (مص مر) : فرار کردن–گریختن .
اغر) ۱.←* ، ۲. در–بردن /dar-bordən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) در–بوردن /dar-burdan/ ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) درشئن /daršeən/ ؛

درغ/darq/ (ا) : پیشانی . جبین .
ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

درغ/darq/ (ا.صو) : صدای تفنگ–صدای شکستن چیزی.
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دراغ /darāq/ ؛

درغ/dəroq/ (ص) : دروغ .
اغر) ۱.←* ، ۲. درو /dəru/ ؛ ب) ←* ؛ س) درو /deru/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) درو /deru/ ؛ ع) دورو /doru/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دورو ؛ اشر) ←* ؛ پ) دروگ /drōg/ ؛

درغاله–بویین/darqālə-baviyan/ : در کوه و دیوار سوراخ بزرگ پدید آمدن .
ب) درغاله–بویین /darqālə-baviyən/ ؛ با) دلغاره /dəlqarə/ ؛

درغانه/dəroqānə/ (ص) : ۱. به دروغ ناراستی. ۲.دروغگو.
ب) درو–درو /dəru-dəru/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ آ) در–درو /dər-dəru/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) درو–درو /doru-doru/ ؛ قص) دروکّو /dəru-kku/ ؛ اشر) دروغ–

گو /dəroq-gu/ ؛

درغ-بئوتن/dəroq-bautən/ (مص.مر) : دروغ گفتن .

اغر) ←* ؛ ب) درو-بتّن /dəru-baotən/ ؛ س) درو بزوئن /deru-bazuən/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲.←(ب) ؛ با) ←(س) ؛ آ) درو-بئوتن /dəru-bautan/ ؛ ن) درو-بزوئن /deru-bazuan/ ؛ ع) دروبتن /doru-botan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دوروگوتن /durugutən/ ؛ اشر) دروغ-گوئندن /dəroq-guəndən/ ؛

درغ دروغ/deraq-deruq/ (اصو) : صدای تگرگ و رگبار.

آ) ←* ؛ قص) ←* ؛

درغگو/dəroq-gu/ (ص.فا) : دروغگو .

اغر) ←* ؛ ب) درو-زن /dəru-zan/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) درو-گو /dəru-gu/ ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) دروگو /doru-gu/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دروگو /durugu/ ؛ پ) دروغگوییشن /drōyōwišn/ ؛

درغنن/dəraqenən/ (مص) : به زور خوراندن .

ت) ←* ؛

درغی-برغی/darqi-barqi/ (ص) : با شتاب-تند .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

درفی-کلا/darfi-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان جلال ازرک جنوبی بابل .

درک/darək/ (ا) : ۱. تخته ی تقسیم آب- . ۲. محل تقسیم آب . ۳. درک - باداباد .

اغر) ۱.←* ، ۲. برک /barək/ ؛ ب) ←* ؛ س) برک /barək/ ؛ ق) بره /barə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دار /dār/ ؛ ن) دارکل /darkal/ ؛

درکا/dərkā/ (ا) : ۱. شخم عمیق . ۲. درّه ی کوچک . ۳. جوانه ی تمشک . ۴. جویبار . نک : اورکا .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دره-کا /darə-kā/ ؛

درکایی/darkāi/: از خاندان های ساکن در روستای ناندل دلارستاق آمل .

درکاپی/dərkāpəy/ (ا.مک) : ۱. از توابع دهستان پایین خیابان لیتکوه بخش مرکزی آمل . ۲. از توابع دهستان بندپی شهرستان بابل . ۳. از روستاهای چمستان شهرستان نور .

درکار/dar-kār/ (ص) : ۱. موجود . ۲. مهیّا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←* ؛

درکار-بیین/dar-kār-beiyən/ (مص .مر) : موجود بودن- وجود داشتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) درکار بیّن /dar-kār-bayyan/ ؛ ن) درکار ویئن /dar-kār-vəyan/ ؛ ع) درکاربین /dar-kār-beyan/ ؛ ت) درکاربئن /dar kār baan/ ؛ اشر) در-کار-دبیین /dar-kār-dabiyən/ ؛ گ) درکار هیسه /hisə-dar-kār/ ؛

در-کاردن/dar-kārdən/ (مص مر) : ۱. انفاق کردن . ۲. رد کردن - خارج کردن . ۳. بیرون راندن.

اغر) ۱.←* ، ۲. درهکاردن /dar-həkārdən/ ؛ ب) در-هکاردن /dar-həkārdən/ ؛ س) درهاکردن /dar-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) در-هاکردن /dar-hākərdan/ ؛ ن) در-هاکردن /dar-hākerdan/ ؛ ع) درهاکردن /dar-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) درهدن /dar hadan/ ؛

درکاروآر/der kā-roār/ (ا.مک) : منطقه ای در آلاشت .

درکامن/dər kāmən/ (ا.مک) : نام مرتعی در لفور شهرستان سوادکوه .

درکامیون/der kāmeyun/ (ا.مک) : از توابع دهستان بند پی بابل .

در-کاندا/dar-kāndā/ (ا.مر) : چهار چوب زیرین در .

اغر) در-کانده /dar-kāndə/ ؛ ب) ←* ؛ س) درکندا /dar-kendā/ ؛ ق) درکنّا /dar kennā/ ؛ با) ←* ؛ آ) در-کنّا /dar-kənnā/ ؛ ن) در-کنّا /dar-kannā/ ؛ قص) ←(ن) ؛

درکانده/dare-kāndə/ (ا.مر) : ۱. چهار چوب زیرین در . ۲. بیرون می کند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دره کنده /darə-kendə/ ؛ ق) درکنّا /darkennā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دره کنّه /darə kannə/ ؛ ن) در کنّه /dar kənnə/ ؛ قص) درکنّا /dar-kənnā/ ؛

درک-برک/darək-barək/ (ق/ا.ص) : ۱. درست به اندازه . ۲. عمل تراشیدن ته دیگ . ۳. کنایه از :سر هم بندی

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائمشهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

و فیصله دادن امور . ۴. کندن سر سری علف های هرز در کشتزار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) درک-برک /darak-barak/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛

درک-چی/darək-či/ (امر) : میرآب .

اغر) ۱.←* ، ۲. درک وان /darək-vān/ ؛ با) ←* ؛

در-کر/dar-ker/ (ا.مر) : پاشنه ی در .

اغر) درکارک /dar-kārək/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دره-کر /dare-ker/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) در-کر /darə-kər/ ؛ ن) ←* ؛ ع) درکر /darə-kor/ ؛ قص) درکرک /dar-kerak/ ؛ ت) درکرّه /dare-korrə/ ؛

در-کرشک/dar-kərəšk/ (ا.مر) : کلون درهـای قدیمـی - چوبی که میان دولنگه ی در و جـهت قفـل کـردن در تعبیه می شده است .

با) ←* ؛

درکرک/dar-kərək/ (ا.مر) : کلون درهای قدیمی چوبـی که درمیان دو لنـگه ی در جـهت قفـل کـردن تعبیـه می‌شده است.

با) ←* ؛

درک سر/dərek sar/ (ا.مک) : مکـانی بیـن راه لفـور بـه آلاشت .

درک-سر/darək-sar/ (ا.مر) : جایی کـه آب را بـه دو یـا چند قسمت تقسیم کنند.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) برک سـر /barek-sar/ ؛ ق) ۱. بـره سـر /baresar/ ، ۲. دارسـر /daresar/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) دارسر /dār-sar/ ؛ قص) بندسر /bandə-sar/ ؛

در-کشین/dar-kašeyan/ (مص .مـر) : ۱. خـارج سـاختن- بیرون آوردن . ۲. کنایه از: ربودن .

اغـر) در-بکشـیین /dar-bakešyən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) در بیاردن /dar bīyārdən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) در بیـاردن /dar biyārdan/ ؛ ن) در-بکشـین /dar-bakəšian/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) در بردن /dar bardən/ ؛

در-کفنه/dar-kafenə/ (مص .مر/ف) : ۱. بـیرون افتـادن - ظاهر شدن . ۲. نمایان می شود .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دره کفنـه /dare-kafenə/ ؛ ق) درنـه /darenə/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) در گاکنـــه /dərgākenə/ ؛ اشـر) در-دکتـــن /dar-daketən/؛

در-کنّا/dar-kannā/ (ا.مر) : آستانه‌ی در-درگاه .

اغر) درگاه /dargā/ ؛ ب) در-کاندا /dar-kāndā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) در-کنّـا /dar-kənnā/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) درکندا /dare-kandā/ ؛ آک) درازتون /darāzton/ ؛

درکندا/dar kəndā/ (ا.مر) : **نک** : درکنّا .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

در-کنّه/dar-kənnə/ : ۱. چهار چوب زیرین در . ۲. سکّوی جلوی در . **نک** : درکاندا .

ق) ۱. کنّه /kənnə/ ، ۲. دارکتل /dārkatəl/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) در-کنّا / dar-kannā/ ؛ ع) ←(ن) ؛

درک-وان/darək-vān/ (ا.مر) : میرآب .

اغـر) ۱.←* ، ۲. درک-چـی /darək-či/ ؛ ب) درک-ون /darək-von/ ؛

درکّه/darəkke/ (ش.ج) : به درک- به جـهنّم - باداباد . **نک** : درکّی .

اغـر) درک /darək/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) درکّـه /darəkke/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) درکّـه /darekke/ ؛ ن) درک /darak/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) درکّـه /darakkə/ ؛ ت) درکـه /darrəke/ ؛

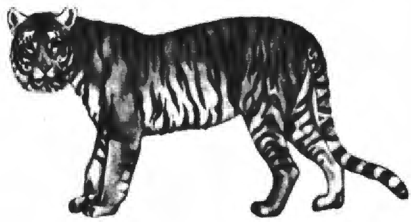
درکه سـر/dərekəsar/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان گیـل خواران قائم شهر .

درکّی/darakki/ (ش.ج) : به درک .

اغـر) بـه درک /bə-darək/ ؛ ب) درکّـه /darəkke/ ؛ ق) ←(ب) ؛ بـا) ←* ؛ آ) درکّـه /darekke/ ؛ ن) ←* ؛ ع) درکّ /darakk/ ؛ ت) درکه /darrəke/ ؛

درگ/derag/ (ا./ص.مر) : ۱. ببر . ۲. دورگه - دو نژاد .

اغـر) ← ؛ ب) ۱.← ، ۲. ده-رگ /də-rag/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دورگ /dorag/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) درغ /deraq/ ؛

درگ

درگا/dargā/ (ا.مر) : آستانه‌ی در .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) درگا /dergā/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

درگا/dərgā/ (ق.مک) : بیرون - خارج از خانه . **نک** : بریم.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دیا /diyā/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دیرگا /dirgā/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

درگا-بردن/dergā-bordən/ (مص .مر) : بیرون رفتن- خارج شدن . **نک** : درگانشین .

اغر) در بردن /dar-bordən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دربوردن /dar-burdən/ ؛ ق) دیابوردن /diyā burdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) در بوردن /burdan dar/ ؛ ن) دیرگابوردن /dirgā-burdan/ ؛ ع) درگابشین /dergā-baŝeyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) درگاشین /dergāŝeən/ ؛

درگا-بیردن/dargā-beyardan/ (مص.مر) : در آوردن و خارج ساختن .

اغر) در بییاردن /dar-biyārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) دیا-بیاردن /-diyā biyārdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) در بیاردن /- dar biyārdan/ ؛ ت) درگاآردن /dərgā-ārdən/ ؛ پ) بیرون آپورتن /bərōnāpurtan/ ؛

در گادله/dərgā-dələ/ (ا.مر/ا.مص) : ۱. حیاط . ۲. داخل و خارج شدن از خانه به صورت متوالی . ۳. آستانه ی در- درگاه خانه . **نک** : بریم خنه - بریم دریم .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دیادله /diyā dələ/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دیّادله /dayyā dələ/ ؛ ن) دیرگادله /dirgā dələ/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

درگادله-هاکردن/dərgā-dələ-hākordan/ (مص.مر) : داخل و خارج شدن متوالی از خانه .

اغر) دله-بریم-هکاردن /dələ-bərim-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دله بریم هاکردن /dələ-bərim-hākerdən/ ؛ ق) در بیرون هاکردن /dar birunhākerdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دیا-دله-هکردن /diyā-dələ-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دریا بیرون هاکردن /daryā-biron-hākerdan/ ؛ ت) درگاه دله هکردن /dərgā-dələ-hakərdən/ ؛

درگاردن/dərgārdən/ (مص.) : بیرون آوردن .

ن) دیرگابیاردن /dirgā biārdan/ ؛ع) درگابیردن /- dargā beyardan/ ؛ ت) ←* ؛

درگا-روگا/dargā-rugā/ (ا.مص) : داخل و خارج شدن . **نک** : بریم دریم .

اغر) دله بریم هکاردن /dələ-bərim-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) در بیرون /darbirun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دیّادله /deyyā dələ/ ؛ع) درگادله /dergā - dələ/ ؛ اشر) ←* ؛

درگاشین/dərgāŝiyan/ (مص) : ۱. بیرون رفتن . ۲. خارج شدن .

اغر) در-بردن /dar-bordən/ ؛ ب) درگا-بردن /-dergā bordən/ ؛ س) در بوردن /dar-burdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دیا-بوردن /diyā-burdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) در بوردن /dar-burdan/ ؛ ت) درگاشن /dərgāŝeən/ ؛ پ) بیرون رفتن /bərōnraftan/ ؛

درگاور/dərgā-var/ (ق-مک) : بیرون از خانه و مسکن . ۲. کنار و نزدیک خانه.

ق) بریم ور /bərim var/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دیاور /dəyāvar/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دیرگاور /dirgāvar/ ؛ع) درگا /dergā/ ؛ قص) بیرون ور /birun-var/ ؛

درگاهی/dargāhi/ (ا.مر) : ۱. پای در - درگاه - در آستانه‌ی در . ۲. پادری .

اغر) ۱.←* ، ۲. درگایی /dargāyi/ ؛ ب) ← (اغر) ؛ س)

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد . **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی .

←(اغـر) ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←** ؛ ع) درگا /dergā/ ؛ قص) درگایی /dargāyi/ ؛ اشر) ←(قص) ؛

درگز/dargaz/ (ا) : داس بزرگ علف تراشی .
ق) دهره /dahrə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دره– /darə/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) قدداره /qad-dārrə/ ؛ ت) درگز /dargaz/ ؛ آک) ←** ؛

درگوشی/dar-guši/ (ا) : آهسته صحبت کردن . نک : چسمه .
اغـر) ۱.←** ، ۲. گوش-گوشی /guš-guši/ ؛ ب) گوش گوشی /guš-guši/ ؛ س) ۱.←(ب) ، ۲. گوش مجی /guš-maji/ ؛ ق) گوش مجی /guš maji/ ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲.←** ؛ ن) گوشنیک /gušnik/ ؛ ع) گوش-بنی /gowš-beni/ ؛ قص) ←** ؛ اشر) سر-گوشی /sar-guši/ ؛ آک) پیچ پیچه ی /pič-piciay/ ؛

در-لینگه/dar-lingə/ (ا.مر) : لنگه‌ی در . نک : درشکه .
اغر) ۱. درلنگه /dar-ləngə/ ، ۲. در-لت /dar-lat/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) لینگه در /lingə-dar/ ؛ ت) درلنگه /darə ləngə/ ؛ اشر) لنگه –در /ləngə-dar/ ؛ آک) در خاله /dar-xālə/ ؛

درم/daram/ (ا) : نک : چلک .
ع) ←** ؛

درم/darəm/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهار دانگه‌ی هزار جریب ساری .

درم/derəm/ (ا./ق مق) : واحد وزن به اندازه ی دو سیر .
ب) درم /dərəm/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) درم /darəm/ ؛

درما-کلا/darmā-kəlā/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

درماکوتی/dormā kuti/ (ا.مک) : کوهی در منطقه‌ی دلیر کوهستان غرب چالوس .

درمالی/darmāli/ (ا.مص) : ۱. لمس و سایش آلت تناسلی یا دو چیز . ۲. کنایه از :فریب دادن .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) دسوبسو /dasu basu/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

درم-برم/daram-baram/ (ص.مر) : ۱. سخت در تکاپو بودن . ۲. درهم و برهم – کلافه و سردرگم – آشفته – نامرتّب . نک : ابودرج .
اغر) ۱.←** ، ۲. درم برم /daram-baram/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. درم-برم /darəm-barəm/ ؛ ن) درهم-برهم /darham-barham/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) دریا بیرون /daryā-birun/ ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ←(ن) ؛ آک) ←(ن) ؛

درم-برم-بویین/darəm-barəm-baviyən/ (مص.مر) : ۱. درهم شدن و به هم آمیختن . ۲. کنار رفتن ابر پس از هوای بارانی .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) درم برم بیّن /daram-baram-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) درهم برهم بویین /darham-barham-bavəyan/ ؛ ع) ←** ؛ قص) درهم برهم بیّن /darham-barham-bayyan/ ؛ ت) درهم برهم بئن /darham-barham-baan/ ؛ اشر) درم-برم-هابیین /daram-baram-hābiyən/ ؛

درمچّدی/dar-maččedi/ : ۱. آدم بی سرو پا . ۲. بی خانمان . ۳. کنار مسجد گذران .
اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛

درمزار/dar məzār/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهار دانگه‌ی شهریاری بهشهر .

درمن/darmon/ (ا) : درمان – معالجه .
اغر) ۱.←** ، ۲. درمان /darmān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) درمون /darmun/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←** ؛ ت) درمـان /darmān/ ؛ اشر) ←(اغـر) ؛ آک) درمون /darmon/ ؛

درمنه/dər-mənə/ (ا) : ۱. نوعی گون . ۲. نوعی علف صحرایی که خوراک دام است . نک : دازدرمنه .
ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) ←** ؛

درمن-هکاردن/darmon-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. معالجه کردن . ۲. بهبود بخشیدن بیمار .
اغر) ۱.←** ، ۲. درمان هکاردن /darmān-həkārdən/ ؛ ب) ←** ؛ س) درمُن هاکردن /darmon-hākerdən/ ؛ با)

آوانوشت : (a = آ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ذ،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = أو) (ow = او)

←(س) ؛ آ) درمون -هکردن /darmun-hākərdan/ ؛ ن) درمون - هاکردن /darmun-hākərdan/ ؛ ع) درمن-هاکردن /darmon-hākərdan/ ؛ قص) درمون هاکردن /-darmun hākərdan/ ؛ ت) درمان هکردن /darmān-hakərdən/ ؛ اشر) درمان-هاکتردن /dormān-hākoərdən/ ؛ آک) درمون گودن /darmon-gudan/ ؛ پ) درمان کرتن /darmān kartan/ ؛

درمن-همن/dərmən-həmən/ (مص .مر) : نام هامونی در ولوپی سواد کوه .

در موت/dormot/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

درمون//darmun (ا.) : درمان - معالجه . نک : درمن .

اغر) ←** ؛ ب) درمن /darmon/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←** ؛ آ) درمون /darmun/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) ←** ؛ ت) درمان /darmān/ ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛ پ) درمان /darmān/ ؛

درمه/darəmə/ : گاو بی صاحب و گمشده ای که وارد گله شود .

آ) ←** ؛

درم-هادان/daram-hādān/ : ترساندن ناگهانی کسی .

ع) ←** ؛ ت) درم دئن /darəm daan/ ؛

درم - هایتن/daram-hāyten/ : ۱. ترسیدن . ۲. از جای خود جستن به علّت ترس .

ع) ←** ؛ ت) درم هیتن /darəmheytən/ ؛

درمه-درمه-بویین/dərmə-dərmə-baviyən/ (مص.مر) : سفت شدن و دانه ای شدن بخشی از موادّ خمیری و آبکی نسبت به دیگر محتویات همان ظرف .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) دلمه بین /dalmə-bayən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دلمه بویین /dalmə-bavəyan/ ؛

درمه -کلا/darmə-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بالا خیابان لیتکوه بخش مرکزی آمل .

درمیتن/darəmaitən/ (مص) : نک : دنگلک .

ت) ←** ؛

درنا/dərnā/ (ا.) : شلّاقی پارچه ای که به مانند گیسو به هم بافته شده باشد .

اغر) درنه /dərne/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) درنه /dərnə/ ؛ ع) درنه /dornə/ ؛ قص) درنه /dernə/ ؛

درنا/dərnā/ (ا) : درنا . از پرندگان دریایی.

اغر) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

درنابازی/dernā-bāzi/ (ا.مر) : نوعی بازی که شالکتک کا، هم گویند . نک : شال کتک کا.

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) درنه /dərnəkā/ ؛ ع) درنه کایی /dornəkāiy/ ؛

درنا

درنجس/darənjəs/ (ص.مف) : ۱. کوفته - درمانده . ۲. ریز شده .

اغر) ۱. درینجه / darinjə/ ، ۲. درنجه /darenjə/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

درنجس بیّن/darənjəs-bayyən/ (مص.مر) : ۱. ریز و خرد شدن . ۲. کوفته و مانده شدن .

اغر) درینجه بویین /drinjə baviyən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

درنجسّن//darənjəssən (مص) : ۱. ریز و خرد کردن . ۲. کوفته و مانده کردن .

اغر) درینجه هکاردن / darinjə həkārdən/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

درنجسّن/darenjəssan/ (مص) : کوفته شدن و رنجور گشتن بدن در اثر کار .

اغر) ۱. درینجه بویین /darinjə - baviyən/ ، ۲. درنجه /darenjə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) درنجستن /darənjestən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. بنجوسّن /benjussen/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) درنجسن /darənjəsən/ ؛

درنجه/darenjə/ (ا.مص) : کوفته شدن و رنجور گشتن . **نک** : درنجسّن .

اغر) ۱.←* ، ۲. درینجه /darinjə/ ؛ ب) درینجه /darinjə/ ؛ س) درنجسته /darənjestə/ ؛ ق) بنجوس /bənjus/ ؛ با) درنجسّه /darnjəssə/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

درنجه-سرنجه/darenjə-sarenjə/ (ص.مف) : کوفته و خسته .

اغر) ←* ؛ ب) درینجه-سرینجه /darinjə-sarinjə/ ؛ ق) ۱. انجه /anjə/ ، ۲. شماله /šəmālə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

درنگ/darəng/ (ف.امر) : آویزان کن .

ت) ←* ؛ آک) درگین /dar-gian/ ؛

درنگتن/darəngətən/ (مص) : آویختن .

ت) ←* ؛

درنگ-درینگ/derang-dering/ (ا.صو) : زنگ چهار پایان . **نک** : جرنگ جرنگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) درنگ درینگ /darang-diring/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) درنگ-درنگ /derang-dərang/ ؛ اشر) درنگ-درونگ /derang-derung/ ؛ آک) ←* ؛

درنگی/dərəngi/ (ا.مکی) : چاهی در محمّد آبادبهشهر که در زمین پست قرار داشته و باور عامّه آن است که بی بن و ته می باشد .

درنماشن/dernəmāšon/ (ق.ز) : عصر دیروز .

اغر) ۱.←* ، ۲. درنمشان /der nəmšān/ ؛ ب) ←* ؛ ق) دینماشون /dinemāšun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دنماشون /denəmāšan/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) دیروز نمایسر /diruzə-nəmāy sar/ ؛ ت) دیرونماشته /diru-nəmāštə/ ؛ اشر) دیرو-نماشان /diru-nəmāšān/ ؛

درنمشان/der-nəmšān/ (ق.ز) : عصر دیروز . **نک** : درنماشن .

اغر) ←* ؛ ب) ۱. در نماش /der-nəmāšan/ ، ۲. دی نماشن /di-nəmāšon/ ؛ س) دین-نماشن /din-nemāšon/ ؛ ق) دینماشون /dinəmāšun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دیروز-نماشون /diruz-nəmāšun/ ؛ ع) دیروز-نمایسر /diruzə-nemāy-sar/ ؛ ت) دیرونماشته /dirunəmāštə/ ؛

درنه/dərnə/ (ا) : فاصله‌ی بین شست و انگشت سبّابه در حالی که انگشتها باز باشد .

اغر) ۱.←* ، ۲. در-نه /dərne/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) درنه /dornə/ ؛

درنه/dərne/ (ا) : بخشی از بدنه‌ی قلیان .

اغر) ۱.←* ، ۲. دل نه /dəl-ne/ ؛ ب) ←* ؛ س) دله نه /delenə/ ؛ ن) دله نی /dələ nəy/ ؛ ع) دله نه /dələ-nə/ ؛ ت) دل نی /dəlney/ ؛ اشر) ←(س) ؛

درنه/dərne/ (ا) : شال تابیده و دولا کرده که بیشتر در شاه وزیر بازی به جای شلّاق کاربرد دارد . **نک** : درنا.

اغر) ←* ؛ ق) درنا /dōrnā/ ؛ با) ←* ؛ ن) درنه /dərnə/ ؛ ع) دورنه /dornə/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←* ؛

درنه/darnə/ (ا.مک) : از مزارع دهستان چلاو آمل .

درنه-بازی/dərne-bāzi/ (ا.مر) : شاه وزیر بازی . **نک** : درنه کاری . کلک تراش.

اغر) ←* ؛ ق) ترنا بازی /ternā bāzi/ ؛ با) ←* ؛ ن) شاوزیرکا /šāvazirkā/ ؛ ع) درنه کایی /dornə-kāi/ ؛ قص) درنه بازی /dərnə-bāzi/ ؛ اشر) درنه -وازی /dərne-vāzi/ ؛

درنه کا/dərnəkā/ : ازانواع بازی . **نک** : درنه تراش .

درنه-کایی/dorne-kāyi/ (ا.مر) : بازی ترنا - شاه وزیر بازی . **نک** : درنه بازی.

اغر) درنه-بازی /dərne-bāzi/ ؛ ق) ترنابازی /ternā bāzi/ ؛ با) ←* ؛ ن) درنه کا /dərnəkā/ ؛ ع) ←* ؛

درنی/darni/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

د-رو/də-ru/ (ص.مر) : ۱. مکّار . ۲. دو رو . ۳. دروغ . **نک**

: دریم ربا - درغ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) د-رو /de-ru/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) درو /dəru/ ؛ ع) دورو /doru/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) د-روئه /də-ruə/ ؛ گ) ←(ت) ؛ پ) دروگ /drog/ ؛ او) دروغ /draoqa/ ؛

دروار/dər vār/ (ا.مک) : از توابع دهستان کلیجان رستاق ساری .

دروازک/darvāzək/ (ا.مک) : ۱. نام مرتعی در حومه ی نور . ۲. نام مرتعی در سواد کوه .

در وازون/darvāzun/ (ا.مک) : نام ارتفاعی درخطیرکوه سواد کوه .

دروازه/darvāzə/ (ا.مر) : ۱. در بزرگ حیاط . ۲. در ورودی خانه . **نک** : بالان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. دووازه /dervāzə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←* ؛ پ) در /dar/ ؛

دروازه-وان/darvāzə-vān/ (ا.مر) : ۱. دروازه بان . ۲. نگهبان دروازه .

اغر) ۱.←* ، ۲. دروازه - ون /darvāzə-von/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دربن /dar-bon/ ؛ ق) دروازه بون /dervāze bun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دروازه -وون /darvāzə-vun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛ گ) دروازه بون /darvāzə-bon/ ؛

در-وان/dar-vān/ (ا.مر) : دربان . **نک** : دربن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دربان /dar-bān/ ؛ ب) در-ون /dar-von/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دربون /darbun/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) در وون /dar vun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دربن /dar -bon/ ؛ اشر) ←* ؛ گ) ←(ع) ؛

درو-بتن/dəru-batan/ (مص.مر) : دروغ گفتن . **نک** : درغ بئوتن .

اغر) درو-بئوتن /dəru-bautən/ ؛ ب) درو-بئتن /dəru-baotən/ ؛ س) درو-بزوئن /dəru-bazuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) درو-بئوتن /dəru-bautan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دروبتن /doru-botan/ ؛ قص) دروغ بزوئن /doruq-bazuan/ ؛ ت) دوروگوتن /durugutən/ ؛ اشر) دروغ -بئوتن /deroq-boutən/ ؛ پ) دروژیتن /drōzitan/ ؛

دروبرو/daru baru/ (ا.مص) : برای امر خیری به جنب جوش آمدن .

ق) ←* ؛

درویی/deru-pəy/ (ا.مک) : از توابع دهستان کلیجان رستاق ساری .

درویکر/dar-o-pəykar/ (ا.مر) : ۱. در و پنجره . ۲. در و دریچه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دروجان/deru jān/ (ص/ا) : ۱. آویزان . ۲. تاب . **نک** : ازاه.

ع) هرایجن /horāy-jen/ ؛ ت) ←* ؛

در-وخت/der-vaxt/ (ق.ز) : دیر هنگام - دیر وقت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دیروخت /dir-vaxt/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

درو-دپوشه/dəru-dəpušə/ (ص.مر) : ۱. فتنه گر . ۲. نیرنگ باز .

اغر) ←* ؛ ق) دَرو دَرَون کر /dəru-dar van kar/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛

درو-دربن/dar-o-darban/ (ا.مر) : در و پنجره . **نک** : درودربند .

اغر) ۱.←* ، ۲. درودربند /dar-o-darband/ ؛ ب) ←* ؛ س) در-درون /dar-darvən/ ؛ ق) درودرون /dəru darvan/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) دربند /da/ə band/ ؛

درو دربند/daro-darband/ (ا.مر) : در و پنجره- درویکر . **نک** : در دربند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) درو درون /derudarvan/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) درو دربن /daro-darban/ ؛ ن) درودرون /daro-darvan/ ؛ ع) درودربن /dare-darban/ ؛ اشر) ←* ؛

در-و-درنگ - هکاردن/der-o-dərəng-həkārdən/

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

(مص.مر) : دیر کردن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) درهـاکردن /der-häkerdən/ ؛ ق) درهاکردن /der-häkerden/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) درهکردن /derhakərdan/ ؛ ن) درهـاکردن /derhäkərdan/ ؛ قـص) ←(ن) ؛ ت) درهکردن /derakərdən/ ؛ اشر) دیر-و-درنگ - هـاکئردن /dir-o-dərang-häkoərdən16757/ ؛ پ) دِر کرتن /derkar tan/ ؛

درو-درو/dəru-dəru/ (ص/ق) : به دروغ-دروغین .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) در درو /dər-dəru/ ؛ آ) ←(بـا) ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دور درو /dowr-doru/ ؛ پ) دروگ /drōg/ ؛

درو-دسته/dəro-dastə/ (ا.مـر) : دستههای درو شـدهی شالی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

درود مله/dorud-malə/ (ا.مـک) : روستایی از دهسـتان سدن رستاق واقع در شرق کرد کوی.

درو-دوسّن/doru-davessan/ (مص.مر) : نسـبت دروغ بـه کسی دادن .

اغـر) درو-دوسـتن /daru-davəstən/ ؛ ب) درو-دوسـتن /dəru-davəstən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) درو دوسّـن /deru-davəssən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) درو-دوسّـن /dəru-davəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛

درو- دون/dəru-davən/ (ص.مـر) : سـخنان نادرسـت و دغل کارانه و شایعه .

اغـر) ←* ؛ ب) درو-دونـد /deru-davənd/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) درودرون /dərudarvan/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) درودون /dərudavan/ ؛ ع) ←(ن) ؛

در-ور/dar-var/ (ص.مر) : ۱. برنده- ربـاینده . ۲. قـاطع - کسی که کاری را به راحتی به پایان می‌رساند .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

در-وری/dar-vari/ (ا.مص/) : ۱. دزدی . ۲. گل شـقایق . ۳. از سمت در . **نک** : در زنی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

دروزن/dəru-zan/ (ص.فا) : دروغ گو . **نک** : چاپچی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوروزن /doru-zan/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) دوروگو /du-ru-gu/ ؛ اَک) ←(ت) ؛ پ) دروزن /drozan/ ؛

درو زن چشمه/dəru-zan-čəšmə/ (ا.مک) : چشـمه ای در لاشک کجور .

دروسی – بیین/darusi-baeiyən/ : **نک** : تابه تاهدائن .

دروش/dəroš/ (ا) : ۱. هـر چـیز نـوک تـیز . ۲. درفـش کفشگر .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دروش /dəruš/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) دورش /duroš/ ؛ ت) درفـش /drafš/ ؛ اشـر) ←* ؛ اَک) دروش /daroš/ ؛ پ) دوزنک /dūzənak/ ؛

دروشتن/daruštən/ (مص) : ۱. اصطکاک پیـدا کـردن . ۲. پیاپی کسی را به باد توهین و انتقاد گرفتن .

اغر) درشتن /daroštən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دروش کر/derveš-kor/ (ا.مک) : نام گورستانی قدیمی در نزدیکی دهکده‌ی کندلوس در میخساز زانوس رسـتاق منطقه‌ی کجور .

دروش کلّه/dəroš-kāllə/ (ص.مر) : ۱. سرِ دراز . ۲. کلّه ی هرمی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دروش کلّـه /dəruš-kallə/ ؛ ن) ←* ؛ قـص) کـادورش /duroš-kallə/ ؛

دروغ دوند/dəroq-davənd/ (ا.مر) : دروغ بسـتن – دروغ – پیرایه بستن .

اغر) ←* ؛ ب) درو-دوند /dəru-davənd/ ؛ س) درو-دوند /dəru-devand/ ؛ ق) درو درون /dərudarvan/ ؛ بـا) درو دون /dəri-davən/ ؛ ن) درو-دون /dəru-davan/ ؛ ع) درو- دون /doru-davan/ ؛ ت) دورودونگ /du-rudavang/ ؛

دروک - تا/doruk-tā/ (ا.مر) : نخ کلفت دوخت و دوز .

درو-گو/dəru-gu/ (ص.فا) : دروغ گو . **نک** : درغگو .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* دورو /doru-gu/ ؛ *قص)* درغ گو /doroq-gu/ ؛ *ت)* دورو گو /duru-gu/ ؛ *آک)* ←*(ت)* ؛ *پ)* دروغ زن /drōqzan/ ؛

دُروم/dorum/ (ا.صو) : صدای سقوط وافتادن چیزی .

اغر) ←** ؛ *ب)* دلم /dolom/ ؛ *س)* دلوم /dolum/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* دروم /dərum/ ؛ *ن)* ←*(آ)* ؛ *ع)* ←** ؛ *قص)* درم /dorom/ ؛ *ت)* دورومب /durumb/ ؛ *اشر)* درومب /dərumb/ ؛ *آک)* ←** ؛

درون/darun/ (ا) : ایوان . **نک** : اوان داخل - اوان .

س) درون /darven/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛ *پ)* در /dar/ ؛

درون/darun/ (ا.مک) : از توابع دهستان بابل‌کنار بابل .

درون/darun/ (ا/ق.مک) : ۱. داخل و میان . ۲. اندرون خانه . ۳. واحد شمارش اطاق های خانه.

اغر) دله /dələ/ ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *قص)* دریم /darim/ ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛ *آک)* ←** ؛

در-ون/dar-von/ (ا.مر) : دربان . **نک** : دروان .

اغر) ۱.←** ، ۲. دروان /dar-vān/ ؛ *ب)* ←** ؛ *ق)* دربون /dar bun/ ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* در دون /dar vun/ ؛ *ن)* ←*(آ)* ؛ *ع)* دربن /dar bon/ ؛ *قص)* ←*(ق)* ؛ *آک)* ←*(ع)* ؛

درون/dərun/ (ا.مک) : نام مرتعی در حومه ی بابل .

در-وند/dar-vand/ (ص.فا) : پی گیر- مواظب .

اغر) ۱.←** ، ۲. دربند /dar band/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* دربند /dar-band/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *ن)* دربن /dar ban/ ؛ *ع)* ←*(ن)* ؛ *قص)* ←*(اغر)* ؛ *اشر)* ←** ؛

دروندک/darvandək/ (ا.مک) : از ارتفاعات بخش یا نه سر واقع در هزار جریب بهشهر .

دروندن/darundan/ (مص) : ۱. جارو کردن . ۲. پارو کردن برف .

قص) ←** ؛

درون کلا/darun-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بابل کنار بابل .

درون هسوین/hasvəyan - darvan/ (مص.مر) : دربند بودن- توجّه کردن .

اغر) در وند بیین /darvan biyən/ ؛ *ق)* ←*(اغر)* ؛ *با)* ←*(اغر)* ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* دربن بین /dar-ban-beyan/ ؛ *قص)* ردبن بیّن /darban-biyyan/ ؛ *ت)* دربند بئن /dar band baan/ ؛ *اشر)* درون - بیین /darvan-biyən/ ؛ *آک)* دربندبون /dar-band-bon/ ؛

در-و-ور/dor-o-var/ (ا.مر) : دور و بر- پیرامون . **نک** : چکه .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *ق)* دور ور /durə var/ ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* دور-و-ور /dowr-o-var/ ؛ *قص)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛ *آک)* ←*(ع)* ؛

درو-ورو/daru-varu/ (ا.مر) : زیرورو .

س) ←** ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *اشر)* ←** ؛

در-وون/dar-vun/ (ا.مر) : دربان .

اغر) ۱.←** ، ۲. در-وان /dar-vān/ ؛ *ب)* در-ون /dar-von/ ؛ *ق)* دربون /darbun/ ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* دربن /darbon/ ؛ *پ)* درپان /darpān/ ؛

درو هکردن/dəru-hakərdən/ (مص.مر) : تراشیدن-درو کردن . **نک** : بتاشیین .

اغر) درو هکاردن /dəro-hakārdən/ ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* درو هاکردن /dəro-hākerdən/ ؛ *ق)* بتاشیین /batāšiyən/ ؛ *با)* ۱.←** ، ۲.←*(ق)* ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* دروهاکردن /dro/hākərdan/ ؛ *ع)* دروهاکردن /doro-hākordan/ ؛ *قص)* دروهاکردن /dəro-hākerdan/ ؛ *ت)* ←** ؛ *اشر)* دروهاکئردن /dəru-hākoərdən/ ؛

درویشان/darvišān/ (ا.مک) : از توابع دهستان میان دورود بهشهر .

درویش خاک/darviš-xāk/ (ا.مک) : از توابع دهستان لاله آباد بابل .

درویش خلک/darviš-xelək/ (ا.مک) : روستایی در کوه‌های جنوبی بهشهر .

درویش خیل/darviš-xəyl/ (ا.مک) : از توابع دهستان کنار بابل .

←)** ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد . **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

جلال ازرک جنوبی بابل .

درویش رستم/darviš-restəm/ (ا.مک) : نام بقعه ای در دهکده‌ی کوچک اتاق سرا در حوالی زانوس کجور .

درویش -سرا/darviš-sərā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بنافت ساری .

درویش شهراگیم/darviš-šahrāgim/ (ا.مک) : نام بقعه ای در دهکده کوچک اتاق سرا در حوالی زانوس کجور .

درویش فخرالدین/darviš-faxr eddin/ نام بقعه‌ای در بابل موسوم به درویش فخر الدین.

درویش کلا/darviš-kalā/ (ا.مک) : از توابع دهستان میان بند نور .

درویش -لیلم/darviš-liləm/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهار دانگه ی سورتیچی ساری .

دره/darə/ (ا) : داس درو –وسیله‌ای برّنده و فولادی برای قطع کردن و بریدن سرشاخه‌ی درختان .

اغر) واش ورین /vāš-vərin/ ؛ س) ←* ؛ ق) دهره /dahrə/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(با) ؛ ن) داهره /dāhre/ ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دئره /daarə/ ؛ اشر) درّه /darrə/ ؛ پ) داس /dās/ ؛

دره/darə/ (ف.ا.) : ۱. هست –وجود دارد . ۲. رشد بی رویه ی سرشاخه های کم محصول .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دره/darə/ (ا) : شکاف و فاصله ی میان کوه . نک : اور .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) درّه /darrə/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(ع) ؛

دره/dorə/ (ا) : ۱. اطراف–حوالی . ۲. دوباره خوانی .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دوره /durə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دره بز پل/darə-bəz-e-pəl/ (ا.مک) : درّه ای در ارتفاعات جنوبی کردکوی .

در هادائن/dar-hādāən/ (مص.مر) : ۱. رها کردن حیوانات یا پرنده . ۲. خارج کردن باد شکم .

اغر) ←* ؛ س) در هاکردن /dar-hākerdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) در هادئن /dar-hādāan/ ؛ ن) ←(س) ؛ ع) درها کردن /dar-hākordan/ ؛ قص) دربکردن /dar-bakerdan/ ؛ ت) درکردن /dar krdən/ ؛ آک) دراگودن /darā-gudan/ ؛

درهاکردن/dar-hākerdən/ (مص.مر) : ۱. خارج کردن . ۲. تیر اندازی کردن . ۳. گوزیدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. درهکاردن /dar-həkārdən/ ؛ پ) درهکاردن /darhəkārdən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) درهاکردن /dar-hākərdan/ ؛ ن) درها کردن /dar-hākərdan/ ؛ ع) درها کردن /darhākordan/ ؛ قص) دربکردن /dar-bakerdan/ ؛ ت) درکردن /dar kərdən/ ؛ اشر) در–هاکننیین /dar-hākoəniyən/ ؛

درهاکردن/der-hākerdən/ (مص.مر) : دیر کردن . نک : در درنگ هکاردن .

اغر) در هکاردن /der həkārdən/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) درها کردن /derhākərdan/ ؛ ن) درهاکردن /dər-hākərdan/ ؛ ع) درهاکردن /dar-hākordan/ ؛ قص) دربکردن /der-bakerdan/ ؛ ت) درکردن /dera kərdən/ ؛ اشر) دیر–هاکئردن /dir-hākoərdən/ ؛ آک) دیراگودن /birā-gudan/ ؛

درِ هاله/dare-hālə/ (ا.مر) : لنگه ی در .

اغر) ۱.←* ، ۲. درِ پلّه /dare-pallə/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) درخاله /dar-xālə/ ؛

در–هانین/dar-hānin/ (مص) : ۱. تیره شدن روابط . ۲. شکر آب شدن میان دو نفر .

ق) درهایتن /dar-hāytən/ ؛ با) ←(ق) ؛

د رهایتن/dar-hāytən/ (مص.مر) : ۱. ایجاد درگیری . ۲. آغاز شدن .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) درآیتن /darāytan/ ؛ پ) درایتن /drāytin/ ؛

دره بردن/darə-bordən/ (مص.مر) : ۱. هدر رفتن . ۲. چرخیدن .

اغر) ←* ؛ ب) دربردن /dar-bordən/ ؛ س) دربوردن /dar-burdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دربوردن /dar-burdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛

دره بن/darə-bən/ (ا.مر/ا.مک) : ۱. ته درّه . ۲. نام بخشی در کوه های جنوبی بهشهر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دره دله /darə-delə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) درّه بن /darrə-bən/ ؛ قص) ←(ع) ؛ اشر) بن – درّه /bən-e-darrə/ ؛

دره پشتی بزوئن/darə-pəšti-bazoən/ (مص.مر) : با پشت دهره به کسی یا چیزی ضربه وارد کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دره پشتی بزوئن /darə-pəšti-bazuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ ع) ←* ؛

دره پـه/darə-pe/ (ا.مر) : کناره های درّه . **نک** : دراز لات–دره.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دره پی /darə pəy/ ؛ ع) درّه پـه /darrə-pə/ ؛ قص) درّه پـه /darrə-pe/ ؛ ت) دره پی /darəpey/ ؛ اُک) دره لب /darə-lab/ ؛

دره ترکت/dar ə-tarkət/ (ا.مک) : درّه ای در منطقه ی حفاظت شده ی جهان نمای کردکوی .

دره ته/darə-ta/ (ا.مر/ا.مک) : ۱. ته درّه . ۲. نام بخشی در کوه های جنوبی بهشهر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دره بن /darə bən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ اُک) دره بون /darə-bon/ ؛

دره جلینگ بلینگ/darə-jəling-bəling/ (ا.مک) : درّه ای در منطقه‌ی حفاظت شده ی جهان نمای کردکوی .

دره چکلی/darə-čəkəli/ (ا.مر) : نوک دهره . **نک** : دره تنگلی. تنکلی.

اغر) ←* ؛ س) دره تنگلی /darə-təngeli/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) دهره تنیگلی /dahrə-tingeli/ ؛ ت) دئره تونگلی /daarə tungəli/ ؛ اشر) چینگ–درّه /čing -e-darrə/ ؛

دره دم/darə-dom/ (ا.مک) : از توابع دهستان جنّت رود بار تنکابن .

دره دوجه/darə-dujə/ (ا.مر) : جنگل با پرتگاه های بسیار عمیق .

اغر) دره دوکّه /darə-dukkə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دره دوزه /dare duzə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←(ق) ، ۲. دره دوزه /dare-duzə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دره دوکّه/darə-dukkə/ (ا.مر) : جنگل با پرتگاه های زیاد . **نک** : دره دوجه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دکه دوکّه /dakədokkə/ ؛ با) ←(ق) ؛ اشر) ←* ؛

دره–دهره/darə-dahrə/ (ا.مر) : داس بزرگ علف تراشی . **نک** : درگز .

ق) دهره /dahrə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ اشر) درّه /darrə/ ؛

دره –سرخ کشـه/darə-sərx-kašə/ (ا.مک) : درّه ای درمنطقه ی حفاظت شده ی جهان نمای کردکوی .

دره شیر/derə-šəyr/ (ا.مر/ق.مک) : نقطه ی دور . **نک** : دو را به .

اغر) دیر شر /dir-e-šar/ ؛ ق) دور شر /durə šar/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) درشر /derə šar/ ؛ ن) ←* ؛

در–هکردن/dar-hakərdan/ (مص.مر) : بیرون کردن .

آ) ←* ؛

دره کنار/darə-kənār/ (ا.مک) : روستایی از دهستان نابیج نور .

دره کنده/darə-kandə/ (ا.مک) : از توابع دهستان بیشه ی بابل .

در همسایه/dar-hamsāyə/ (ا.مر) : همسایه – همسایه‌ها .

اغر) ۱.←* ، ۲. در سایه /dar-sāyə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) همسائه /hemsāe/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) همسایها /hamsāyehā/ ؛ ت) در همسایه /darə-hamsāyə/ ؛ اشر) ←* ؛

دره مغزی/darə-maqəzi/ (ا.مک) : درّه ای در منطقه ی حفاظت شده ی جهان نمای کردکوی .

دره نِه روبار/darə-ne rubār/ (ا.مک) : درّه ای در ارتفاعات جنوبی کردکوی .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

دری/dəri/ (ا) : ظرف مسی چوپانان .

آ) ←* ؛

دری تنگی /dəri-tongi/ (ا) : نوعی تنگ فلزی دسته دار و بزرگ .

قص) ←* ؛

دریاباری/daryā-bāri/ (ا.مک) : از توابع دهستان دشت سر آمل .

دریا بزن/daryā-bezan/ (ص.فـا) : ۱. مـاجراجو . ۲. اهـل ریسک و خطر . ۳. دل به دریا زدن . **نک** : دریا بزوئن ناترس .

ع) ←* ؛

دریا پشته/dəryā-pəštə/ (ا.مر) : بلندی و تپه ی کنار دریا . **نک** : دریودیم .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دریـالب /daryā-lab/ ؛ ن) ←* ؛

در-یاد-بموئن/dar-yād-bəmoən/ (مص.مـر) : بـه خـاطر آمدن- یاد آوری .

اغر) یـاد بموئـن /yād-bəmoən/؛ ب) یـاد بییـاردن /-yād biyārdən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) یاد بموئـن /yād bəmuən/ ؛ با) ←* ؛ آ) یـاد بیـاردن / yād-biyārdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) یادبیردن /yād-beyardan/ ؛ قص) یاد بموئن /yād-bemuan/؛

دریا-دل/dəryā-dəl/ (ص.مر) : ۱. شجاع . ۲. خونسرد .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دریـــودل /dəryo-del/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) دریـا دل /daryā-del/ ؛ ت) ←(قـص) ؛ اشـر) ←* ؛ آک) دریا دیل /daryā-dil/ ؛

دریادیم/dəryā-dim/ (ا.مر) : ۱. ساحل دریا . ۲. به طـرف دریا.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) کناردریا /kenār-daryā/ ؛ ت) ←* ؛ آک) دریا دیم /daryā-dim/ ؛

دریاکنار/dəryā-kənār/ (ا.مر) : کنار دریا-سـاحل . **نـک** : چاکِ سر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) کنار دریا /kenār-darya/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) کنار-دریا /kənār-e-dəryā/ ؛ آک) دریا کنار /-daryā kenār/ ؛

دریاگوشی/daryā guši/ (ا.مر) : صدف-گوش ماهی .

ت) ←* ؛ آک) دریا گوشه ی /daryā-gušay/ ؛

دریالب/dəryā-lab/ (ا.مر) : ساحل دریا . **نک** : دریا پشته .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) لب دریا /labə daryā/ ؛ اشر) لب -دریا /lab-e-dəryā/ ؛ آک) ←* ؛

دریایی سگ/dəryāei-sag/ (ا.مر) : فُک-سگ دریایی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دریجه/darije/ (ا) : ۱. اورسـی . ۲. پنجـره هـای مشبّک قدیمی که به صورت عمودی باز و بسته می شدند . ۳. پنجره‌ی کوچک . **نک** : دریچه-اورسی .

اغر) اورسی درچه /ərusi darčə/ ؛ ق) دریچه /daričə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ قـص) دربچّـه /dar-baččə/ ؛ ت) درجی بر /dərjibar/ ؛ آک) دربچه /dar-baččə/ ؛

دریجـه وهـر/darijə-vəhər/ (ا) : سـوراخی در دیـوار خانه‌های قدیمی جهت هواکش .

اغر) درجـه /darə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دریجه و یهیر / darijə-vihəyr/ ؛ ع) ←* ؛ آک) لوجین /lujin/ ؛

دریچه/daričə/ (ا) : ۱. پنجره ی کـوچـک . ۲. اشکوب . **نک** : اشکه .

اغر) درچـه /darčə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دریجـه /darijə/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قـص) ←* ؛ ت) دریجه /drijə/ ؛ اشر) ←* ؛

دریچه گلی/daričə-gali/ (ا.مک) : نام دهکده ای در بـالا لاریجان آمل .

دریده/daridə/ (ص.مف) : چشم دریده -کنایه از: بی‌حیا . **نک** : چش پاره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دریده چش/daridə-češ/ (ص.مر) : بی حیا . **نک** : چش دریده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دریده چشم /daridehčešm/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) چشم – دریده /čəšm-daridə/ ؛

دریزه/darizə/ (ف.امر) : بریز .

اغر) ۱. دشن /dəšən/ ، ۲. دریز /dariz/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دشند /dašənd/ ؛ ق) ۱. دشن /dašen/ ، ۲. بشن /basən/ ؛ با) ←* ؛ آ) بشن /bašən/ ؛ ن) ۱. بشن /bašən/ ، ۲. برز /barez/ ؛ع) بپاچ /bepāč/ ؛ قص) بپاج /bapāj/ ؛ اشر) ←* ؛

دریس/dəris/ : اخگر آتش . **نک** : تش جیک .

قص) ←* ؛

دریک/daryək/ (ا.مک) : از توابع دهستان شهرخواست ساری .

دریم/darim/ (ا./ق.مک) : ۱. داخل و میان . ۲. اندرون خانه . **نک** : درون .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دله /dələ/ ؛ ن) درین /darin/ ؛ع) ←(ن) ؛ آک) دورین /dorin/ ؛ پ) درون /daron/ ؛

دریم فطیر/darim-fatir/ (ا.مر) : نان ور نیامده – نانی که درونش فطیر باشد .

ب) ←* ؛

درین/darin/ (ا) : پستو –انباری .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دریم /darim/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ آک) درین /dorin/ ؛

درین برین هکاردن/darin-barin-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. خراب کاری کردن . ۲. افتضاح به بار آوردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) درین برین هاکردن /-darin barin-hākerdən/ ؛ ق) دری بری هاکردن /-dari-bari hākerden/ ؛ آ) درین برین هکردن /darin-barin-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) درین برین هاکردن /darin-berin-hākordan/ ؛ آک) درین وارین / /darin-vārin ؛

درینجه/darinjə/ (ص) : بدن کوفته و درد ناشی از فشار عضلات . **نک** : درنجس .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) انجه /anjə/ ؛ ن) ←* ؛

درینجه بویین/darinjə-baviyən/ (مص.مر) : رنجه شدن و درمانده گشتن از خستگی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) درینجه بویین /darinje 16bavəyan/ ؛

درینجه سرینجه/darinjə-sarinjə/ (ص.مر) : خسته و کوفته .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

درینجه هکاردن/darinjə-həkārdən/ (مص.مر) : رنجه کردن – خسته کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ آ) درینجه هاکردن /-darinjə hākərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛

درین چال/dərin-čāl/ (ا.مک) : نام مکانی در آلاشت سوادکوه .

دریو/daryo/ (ا) : دریا .

اغر) ۱. دریا /dəyrā/ ، ۲. دیرا /dəyrā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دریا /dəryā/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دیرا /dayrā/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(س) ؛ آک) دریا /daryā/ ؛ پ) دریاپ /daryāp/ ؛ او) زرایه /zrayah/ ؛

دریودیم/dəryo-dim/ (ا.مر) : ساحل دریا .

اغر) ۱. دریالب /dəryā-lab/ ، ۲. دریا –دیم /dəyā-dim/ ؛ ب) دریاپشته /dəryā-pəštə/ ؛ س) ۱. دریا کنار /-dəryā kənār/ ، ۲. دریالب /dəryā-lab/ ؛ ق) ۱. دریولب /deryulab/ ، ۲. دریوکنار /deryukenār/ ؛ آ) دریولب /dəryu-lab/ ؛ ن) ←* ؛ع) ۱.←* ، ۲. لب دریا /dəryu-lab/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) دریا دیم /deryā dim/ ؛ پ) کنارک /kenārek/ ؛

دریوک/deryuk/ (ا) : دریاچه .

اغر) دیراچه /dəyrā-čə/ ؛ ب) دریاچه /dəryāčə/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دریاچه /daryā-če/ ؛

دریوک/dəryuk/ (ا.مک) : از مراتع لاریجان واقع در حوزه‌ی شهرستان آمل .

دریوگ/dəryug/ (ا.مک) : **نک** : دریوک.

دریو-گالی/dəryo-gāli/ (ا.مر) : خس و خاشاکی که موج

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

دریا به ساحل ریزد .
ن) ←* ؛ع) ←* ؛

دریولب/lab-dəryu/ (ا.مر) : ساحل دریا . **نک** : دریودیم .
اغر) دریا لب /dəryā-lab/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دریوکنار /deryu kənār/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ع) کنار دریا /kenārə dariā/ ؛ ت) دریا دیم /deryā dim/ ؛ آک) دریا لب /daryā-lab/ ؛

دز/dəz/ (ص) : دزد .
اغر) ۱.←* ، ۲. دزد /dəzd/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دزّ /dowzz/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دز /doz/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ پ) دزد /duzd/ ؛ او) دژد /dazda/ ؛

دز/dez/ (ا) : ۱. دیگ بزرگ سر پهن . ۲. دیگ حمّام های قدیمی جهت گرم کردن آب .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛

دز/dez/ (ا) : ظرفی گِلی که در آن نمک، روغن یا ماست ریزند .
ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛

دزانو/də-zānu/ (ا.مر) : دو زانو نشستن .
اغر) ۱.←* ، ۲. د-زوندی /də-zondi/ ؛ ب) د-زندی /də-zondi/ ؛ س) دِ-زندی /də-zendi/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دوزانو /dozānu/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(ت) ؛

دزئن/dazoən/ (مص) : ۱. چپاندن . ۲. گذاشتن درپوش ظروف . ۳. فرو کردن . **نک** : دسپوتن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دزوئن /dazuən/ ؛ ق) دزوئن /dazuən/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دزوئن /dazuan/ ؛ع) ۱. دزان /dezān/ ، ۲. دسپوتن /desputan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ آک) دنان /danān/ ؛

دزئه/dazoə/ (ص.مف) : ۱. چپانده . ۲. فرو کرده . **نک** : دسپوت .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دزوئه /dazuə/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دزه /dezə/ ؛ آک) درگیینده /dargiyandə/ ؛

دزبن/dezben/ (ا.مک) : ۱. نام قلعه ای قدیمی که خرابه های آن روی کوهی در کوهستان کلارستاق نوشهر قرار دارد . ۲. از روستاهای کوهستان غرب چالوس .

دزبنه هکاردن/doz-bənə-həkārdən/ (مص.مر) : بی‌قراری کردن مرغان به هنگام تخم گذاری . **نک** : جاوزه.
اغر) دربنه هکاردن /dar-bənə-həkārdən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دربنه هاکردن /dār-bənə-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ آ) جابنه ها کردن /jābənəhākərdan/ ؛ع) داردارهاکردن /dār-dār-hākordan/ ؛ قص) جابزه هاکردن /jā-bazə-hākerdan/ ؛

دز پشت/dəz pəšt/ (ا.مک) : از توابع نشتای شهر عباس آباد .

دزد/dəzd/ (ص) : دزد .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دز /dəz/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) دزّ /dozz/ ؛ قص) ←(ق) ؛ آک) دوزد /duzd/ ؛ پ) دزد /dūzd/ ؛

دزدبن/dezd-ben/ (ا.مک) : از توابع دهستان کوهستان شرق نوشهر .

دز-دره/dəz-darə/ (ا.مر) : ۱. درّه ای که در کنار دژی در حومه‌ی آلاشت واقع است . ۲. از توابع دهستان خانقاه پی شهرستان سوادکوه .

دز-دزکی/dəz-dəzəki/ (ق.حا) : دزدانه .
اغر) ۱.←* ، ۲. دز-دزدکی /dəz-dəzdəki/ ؛ ب) دزدکی /dəzdəki/ ؛ س) دز-دزدکی /dəz-dəzdəki/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دزدزکی /doz-dozaki/ ؛ قص) دزک دزکی /dəzak-dəzaki/ ؛ اشر) دزدکی /dəzdaki/ ؛ آک) دوزدوزی /duz-duziyə/ ؛ پ) دوژن /dūzən/ ؛

دز دزّی/dəz-dezzi/ (ق) : ۱. به دزدی- از راه دزدی . ۲. مخفی کاری .
اغر) ۱. دزدزدی /dəz-dəzdi/ ، ۲. دزدکی /dəzdəki/ ؛ ب) ۱. دزدی /dəzdi/ ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ آ) دزدی - دزدی /dəzdi-dəzdi/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دوز دوزی /duz duzi/ ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) ←(ع) ؛ آک) ←(ت) ؛ پ) دوژن /dūzən/ ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

دزد قله/dezd-qalə/ (ا.مک) : قلعه‌ای قدیمی در کوهستان کجور .

دزدک/dəzdək/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهاردانگه‌ی هزارجریبی ساری .

دزدک/dəzdak/ (ا.مک) : از توابع دهستان میان رود شهرستان نور .

دزدک/dozdak/ (ا.مک) : روستایی از دهستان چلندر نوشهر .

دزدِ کل/dəzde-kol/ (ا.مک) : تپه ای تاریخی که در مسیر راه باغ شاه شهرستان بابل قرار داشته است .

دزدکی/dəzdəki/ (ص.نس) : پنهانی . **نک** : دز دزّی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دزدزکی /doz-dozaki/ ؛ *قص)* ←* ؛ ت) دوزدوزی /duz duzi/ ؛ *اشر)* دزدکی /dəz daki/ ؛ آک) ←(ت) ؛

دزدی/dəzdi/ (ا.مر) : ۱. دزدی . ۲. گل شقایق . **نک** : درزنی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) دزّی /dəzzi/ ؛ ع) دزّی /dozzi/ ؛ *قص)* ←(آ) ؛ ت) دوزّی /duzzi/ ؛ پ) دوزی /duzi/ ؛

دزدی مال/dəzdi-māl/ (ا.مر) : کالای دزدی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دزی مال /dezi māl/ ؛ آ) دزّی مال /dəzzimāl/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دزّی مال /dozzi-māl/ ؛ *قص)* ←(آ) ؛ ت) دوزّی مال /duzzmāl/ ؛ *اشر)* مال - دزدی /māl-e-dəzdi/ ؛ آک) دوزدی مال /duzdi-māl/ ؛

دزدی هکاردن/dəzdi-həkārdən/ (مص.مر) : دزدیدن . **نک** : دززنی ورزنی هکاردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دزی هاکردن /dəzi hākərden/ ؛ آ) دزّی هکردن /dəzzi hakərdan/ ؛ ن) دزی هاکردن /dozzi hākordan/ ؛ ع) دزّی هاکردن /dəzzi hākərdan/ ؛ *قص)* ←(آ) ؛ ت) دوزی هکردن /duzzihakərdən/ ؛ *اشر)* دزدی - هاکئردن /dəzdi-hākoərdən/ ؛ آک) دوزدی گودن /duzdi-gudan/ ؛ پ) دوزیتن /dūzitan/ ؛

د-زردی/də-zardi/ (ص.مر) : تخم مرغ دو زرده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) د-زردی /de-zardi/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوزرده /do-zardəh/ ؛ *قص)* ←* ؛ ت) دوزردینه /do zardinə/ ؛ *اشر)* ←* ؛

دزرکلا/dezerkalā/ (ا.مک) : روستایی در بلده واقع در حوزه‌ی کجور .

دز رون/dez-ron/ (ا.مک) : نام مرتعی در حوزه‌ی آلاشت واقع در سوادکوه .

دزسّن/dozessən/ (مص) : دزدیدن .

اغر) بدزدیین /badəzdiyən/ ؛ ق) ←* ؛ آ) بدزدیّن /badəzdiyan/ ؛ ع) بدزین /badozyan/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) دوزدیین /duzdiyan/ ؛ پ) دوزیتن /duzitan/ ؛

دزّشیر/dəzzə-šir/ : ظرف مخصوص نگه داری و جابه جایی لبنیات . **نک** : خیک چف .

ق) ←* ؛

دزّک/dezzak/ (ا.مک) : ۱. روستایی در میان رود نور . ۲. روستایی در کجور .

دزّک/dezzek/ (ا.) : ۱. در بارو، به دینان موجودی زنده است و سرمای زمستان زمان مرگ موقت اوست-نفس پنهانی برای بیدار شدن . ۲. روزپس از چلّه‌ی بزرگ مطابق با بیستم دی .

ق) ←* ؛

دزک/dezek/ (ا) : دیگ کوچک .

ق) ←* ؛ *با)* دزک /dezak/ ؛

دز-کله/dez-kele/ (ا.مر) : ۱. میزان کردن آب نمک در هنگام طبخ برنج - . ۲. بار گذاشتن غذا روی اجاق .

اغر) دس کله /des kələ/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛

دز-کله-شو/dez-kələ-šu/ (ا.مر) : سنّتی است که در دوّمین شب عروسی، خانواده‌ی داماد، خانواده‌ی عروس را به مهمانی دعوت کنند وظیفه‌ی که آشپزی آن شب به عهده‌ی عروس است .

س) دس کله شو /so-des-kələ/ ؛ ق) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دزّکه چال/dəzzəkə čāl/ (ا.مک) : مرتعی در حوزه‌ی لفور سوادکوه .

دزگا/dez-gā/ (ا.مک) : به احتمال دژگاه بوده است –از دهکده های متروک وقدیمی فخرعماد واقع در استرآباد رستاق .

دزگا–مزگتی/dəzgā-mazgati/ (ا.مک) : نقطه ای در جواهرده رامسر که مسجد قدیمی آدینه در آن واقع است .

دِزمار/dezmār/ (ص) : آشپز .

آ) ←* ؛

دزمالی/dez-māli/ (ا.مر) : بافه ‌های چوبی نازک و منعطف از شاخه‌های تاک که به صورت حلقوی بوده و زیر دیگ یا تابه گذارند .

اغر) دِق بنی /deq-bəni/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. دزبنی /dez-beni/ ؛ ق) دیزبنی /dizbəni/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛

دزماهی/dez māhi/ (ا.مر) : ماهی پخته شده در دیگ – ماهی بخار پز .

ب) ←* ؛

دزن/dazən/ (ف.امر) : بچپان–فروکن –پرکن . نک : سپوج .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دزن /dazən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اَک) درگین /dar gian/ ؛

دزناکوتی/daznā-kuti/ (ا.مک) : از توابع دهستان کوهستان غرب چالوس .

دزن بزن/dazən-bazən/ (ا.مص) : ۱. زدوخورد . ۲. انباشته – پر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) دزه /dazə/ ؛ اشر) درز /darəz/ ؛ اَک) دزن بزن /dazan-bazan/ ؛

د– زندی/də-zendi/ (ق.حا) : دو زانو . نک : دزانو .

اغر) د–زوندی /də-zundi/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. د–زندی /də-zondi/ ؛ س) ←* ؛ ق) دزانو /dezānu/ ؛ آ) د–زنّی /də-zənni/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دوزانو /dozānu/ ؛ ت) دوزانی /do-zāni/ ؛ اَک) ←(ع) ؛

دزنون/dez nun/ (ا) : سه پایه‌ی فلزی . نک : دزنّن .

اغر) سلنگه /səlangə/ ؛ ب) دزندن /dezəndon/ ؛ س) دیزندن /dizəndon/ ؛ ق) دیزنون /diznan/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ن) دیزنّن /dizənnən/ ؛ اَک) سولنگه /su-langə/ ؛

دزّنی هنیشتن/dəzənni-həništan/ (مص.مر) : روی دو زانو نشستن .

اغر) دزوندی هنیشتن /də.zundi-həništen/ ؛ ب) دزندی هنیشتن /də-zondi-hənistən/ ؛ س) دزندی هنیشتن /dəzəndi-həništən/ ؛ ق) دزانو هنشیتن /dəzānuheništən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوزانو بنیشتن /banistan-dozānu/ ؛ اشر) د–زانو–نیشتن /də-zānu-ništan/ ؛ اَک) دوزانونیشتن /du-zāno-ništan/ ؛

دز–و–بز/dəz-o-bəz/ (ا.مص) : ۱. دوست داشتن – با هم مدارا نمودن . ۲. تمام و کمال .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛

دزور/dezur/ (ا.مک) : از روستاهای نمارستاق واقع در محالِ ثلاث .

دزه/dazə/ (ص.مف) : چپانده .

اغر) ۱.←* ، ۲. دزئه /dazoə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دزه /dezə/ ؛

دزّه/dazzə/ (ص/ق) : پر – مالامال – لبریز .

با) ←* ؛

دزّی/dəzzi/ (ا.مص) : دزدی .

اغر) دزدی /dəzdi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دزّی /dozzi/ ؛ قص) ←* ؛ پ) دزیه /dūzih/ ؛

دزّیین/dezziyən/ (مص) : دزدیدن . نک : بدزدیین .

اغر) بدزدیین /badəzdiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. بدزین /badeziyən/ ؛ آ) ←* ؛ ع) بدزین /badozyan/ ؛ اَک) دوزدین /duzdiyan/ ؛

دس/das/ (ا) : دست .

اغر) ۱.←* ، ۲. دست /dast/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛

س) دست /dast/ ؛ ق) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ گ) ←* ؛ پ) دست /dast/ ؛ باس) نسته /masta/ ؛ او) دستَ /dasta/ ؛

دس آخر/dasə āxər/ (ق/تر) : درنهایت –سرانجام –بار آخر .

اغر) ۱.←* ، ۲. دست آخر /dast-āxər/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست آخر /dast-āxər/ ؛ ق) دسّاخر /dessāxər/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) دس آخر /das āxar/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(س) ؛ گ) ←(ن) ؛ پ) پسیچ /pas-ič/ ؛

دس آسییو/das-āsiyu/ (ا.مر) : آسیاب دستی . **نک** : دس خراس .

اغر) دستاس /dastās/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دستاس /dastās/ ؛ آ) ←* ؛ ن) دس آسیو /das-āsiyo/ ؛ ع) ←* ؛ قص) دسّاس /dassās/ ؛ اشر) آسییو–دستی /āsiu-dasti/ ؛ گ) ←* ؛ پ) آسیای پت دست /āsyāy patdast/ ؛

دس آمخت/das āməxt/ (ص.مف) : دست آموز .

اغر) دستی /dasti/ ؛ ب) دس آمخت /das-āmoxt/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دسّی /dassi/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) دس اموج /das-amuj/ ؛ پ) دستاموک /dastāmōk/ ؛

دسا/dəsā/ (ق.ز) : چند لحظه قبل . **نک** : داسا .

اغر) تاسا /tāsā/ ؛ ب) تسا /tosā/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دویسّا /davissā/ ؛ ع) دبسای /dabəsāy/ ؛ قص) ۱.←(اغر) ، ۲. داوسا /dāv-sā/ ؛ ت) دابسه /dābəsə/ ؛ گ) دای سن /dāysan/ ؛

دسّایر/dassāir/ (ا.مر) : پارچه ای که با آن ظرف و غذای داغ را جا به جا کنند . قاب دستمال. **نک** : پرزو.

اغر) ۱. دق ماس /daq-mās/ ، ۲. دس ماس /dasmās/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست لمه /dast-lamə/ ؛ ق) ۱. دسیر /dassir/ ، ۲. دس لمه /daslamə/ ؛ با) ۱.←(س) ، ۲.←(ق) ؛ ن) ←* ؛ گ) دس پیته /das-pitə/ ؛

دسّاب/dassāb/ (ا.مر) : ۱. کنار آب . ۲. مستراح .

اغر) ۱.←* ، ۲. دستاب /dastāb/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) دست آب /dastāb/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دس به آب /das-be-āb/ ؛ ت) ←(ع) ؛ گ) دس آب /das-āb/ ؛

دسّاس/dassās/ (ا.مر) : آسیاب دستی .

اغر) دستاس /dastās/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دسّاس

دس اش/dasəš/ (ص.فا) : محتاج–نیازمند .

اغر) دستش /dasteš/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دسِ اش /daseš/ ؛ آ) دسّش /dasseš/ ؛ ن) دس ایش /dasəyš/ ؛ ع) ←* ؛ ت) دس ایش /das-eyš/ ؛

دس افتابه/das aftābə/ (ا.مر) : آفتابه ی کوچک .

اغر) دستفتو /dastafto/ ؛ س) خوردافتو /xurd-afto/ ؛ ق) ←* ؛ آ) دس افتوبه /das a ftubə/ ؛ ن) دس افتوبه /das aftubə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛

دساله/dəsālə/ (ص.مر) : دوساله . **نک** : دوخته .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوساله /dosālə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دوساله /dosālə/ ؛ اشر) ←* ؛ پ) دوسالک /dōsālak/ ؛

دس امّور/das-ammur/ (ا.مر) : انبر دستی کوچک .

اغر) ۱. دس امبور /das ambur/ ، ۲. دست امبور /dastambur/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست انبور /dast-anbur/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دس امبور /das-ambur/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) امبور – دستی /ambur-dasti/ ؛ گ)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

دس آنبور /das-ānbur/ ؛

دسّامی/dassāmi/ (ا) : دستنبو–از محصولات جالیزی تزیینی و خوشبو .

اغر) دستمبور /dastam bur/ ؛ ب) دستنبوری /dastam buri/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دس امبور /das ambur/ ؛ ن) ←* ؛ع) دس لامو /das-lāmu/ ؛ اشر) دستمبول /dastambul/ ؛ آک) دس لیمبو /das-limbu/ ؛

دس انداز/das-əndāz/ (ا.مر) : ۱. نرده های سکّوی خانه، دستاویز کنار پلّه . ۲. چاله . **نک** : دستک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست انداز /dast-endāz/ ؛ ق) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دس انداز /das-andāz/ ؛ اشر) ←* ؛

دس اندو/das-əndo/ (ا.مص) : اندودن با دست .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ق) ←* ؛ قص) دس مالی /das-māli/ ؛

دس انگوئن/das anguan/ (مص.مر) : دست انداختن– مسخره کردن– . **نک** : دس انگتن .

اغر) دس دینگتن /das dingoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست دینگوئن /dast-dinguən/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ آ) ۱. دس دینگوئن /das dinguan/ ، ۲. دس اینگوئن /das inguan/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ع) دس انگتن /das-engətan/ ؛ قص) دس دینگوئن /das-dinguan/ ؛ ت) دس انگتن /das-engetən/ ؛ پ) دس هنداختن /handāxtan/ ؛

دسا نگولی/dasān guli/ (ا.مص) : ۱. هل دادن . ۲. تکان دادن .

ع) دس انگلی /das-angəli/ ؛ ت) ←* ؛ آک) دسینگال /dasingāl/ ؛

دسّ او/dasso/ (ا.مر) : آبی که پیش و بعد صرف غذا با آن دست‌ها را شویند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱. دست او /dast-o/ ، ۲. آبدست /ābdast/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) دس او /dassu/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دس او /das-u/ ؛ ت) دس او /das-ow/ ؛ اشر) دس–شور–اُ /das-šur-o/ ؛ آک) ←(ت) ؛

دسّ–او–شن/dass-o-šən/ (ص.فا) : ۱. نوکر –کسی که بر دست دیگری آب ریزد . ۲. کنایه از: آدم فقیر و زیر دست .

اغر) ۱.←* ، ۲. دس اوشند /dasošənd/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست اشند /dast-ošand/ ؛ ق) ←* ؛ آ) دس اوشن /dasušan/ ؛ ن) دسّو رز /dasso-rez/ ؛ اشر) دس – شور /das-šur/ ؛

دسباب/das bāb/ (ا.مر) : دستشویی – توالت . **نک** : دس به او .

اغر) دستاب /dastāb/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دسّاب /dassāb/ ؛ آ) ←* ؛ ن) دس به آب /das-be-āb/ ؛ ع) دس به او /das-bə-ow/ ؛ قص) دس آب /das-āb/ ؛ ت) دس به آب /das-bə-āb/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(ت) ؛

دس بازی/das-bāzi/ (ا.مر) : یکی از فنون کشتی لوچو – فنّی در کشتی با شال موسوم به میاوند .

اغر) ←* ؛ ب) دس بازی /das bāzzi/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) دس –وازی /das-vāzi/ ؛

دس بازی هاکردن/dasbāzi-hākerdən/ (مص .مر) : ۱. کلک زدن . ۲. کلاه برداری کردن . ۳. تظاهر به خوردن غذا .

ب) دس بازی هکوردن /das bāzi-həkordən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛

دس باغ/das bāq/ (ا.مر) : باغ کوچک صیفی کاری – باغچه‌ی کوچک .

اغر) ←* ؛ س) دست باغ /dast-bāq/ ؛ ق) دسّی باغ /dassibāq/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دس باغی /das-bāqey/ ؛ آک) ←* ؛

دس باغچه/das-bāqčə/ (ا.مر) : بقچه–پارچه ای چهار گوشه که پیشتر به جای ساک دستی مورد استفاده بوده است .

اغر) دس بغچه /das boqčə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. بغچه /boqčə/ ؛ ق) باغچه ؛ ن) ←* ؛

دس بالا بییتن/das-bālā-bayitən/ (مص.مر) : ۱. بالا نگه داشتن دست . ۲. پیش بینی حداکثر گنجایش ، ظرفیّت

یا توانایی . ۳. پیش بینی و پیش فرض بالاترین قیمت درمعاملات . ۴. کنایه از: دست بالا گرفتن . **نک** : دس جور بیتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دسته بالا بیتن /dastə-bālā-baytən/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دس بالا بیتن /dasbālā baytan/ ؛ ع) دس بالاره بیتن /dasə-bālārə-baytan/ ؛ قص) دسته بالا بیتن /dastə-bālā-baytan/ ؛ ت) دس جار گیتن /dasə-jār-gitən/ ؛ اشر) ←* ؛

دس بالا هکاردن/das-bālā-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. بالا نگه داشتن دست . ۲. کنایه از :دامن همّت به کمرزدن . **نک** : دس جرهاکردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست بالا هاکردن /dast-bālā-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ آ) دس بالاهکردن /das bālā hakərdan/ ؛ ن) دس بالا هاکردن /das bālā hākərdan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) دس -بالا-هاکتردن /das-bālā-hākoərdən/ ؛

دس بییت/das bait/ (ص.مف) : ۱. رها شده . ۲. فراموش شده . ۳. آدم بی حیا و بی چشم و رو .

اغر) ۱.←* ، ۲. دس بییته /das-baeitə/ ؛ ب) دس بییته /bas-bayitə/ ؛ س) دست بییت /dast-baeit/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دس ویته /das-veytə/ ؛ اشر) دس بییته /dasbaeitə/ ؛

دس بییتن/das-baitən/ (مص.مر) : ۱. رها کردن . ۲. از دست دادن . ۳. کمک کردن .

اغر) ←* ؛ ب) دس بییتن /das-bayitən/ ؛ س) دست بیتن /dast-baytən/ ؛ ق) ۱.←(ب) ، ۲.←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) دس بییتن /das baitan/ ؛ ع) دس بیتن /das-baytan/ ؛ قص) دس بییتن /das-baeitan/ ؛ ت) دس ویتن /das-veytən/ ؛ اشر) ←* ؛

دس بجار/das -bəjār/ (ا.مر) : دست ابزار .

ق) دس افزار /dasafzār/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) دس ابزار /das - abzār/ ؛

دس بخاردن/das-bəxārdən/ (مص.مر) : ۱. دست خوردن . ۲. مورد تصرّف قرار گرفتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست بخاردن /dast-baxārdən/ ؛ ق) دس بخردن /das baxərdən/ ؛ آ) دس بخردن /das-baxərdan/ ؛ ن) دس بخاردن /das-baxārdan/ ؛ ع) دس بخرد /das - boxard/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) دس - بخئردن /dos - boxoərdən/ ؛

دس بداشتن/das-bədāštan/ (مص.مر) : ۱. درنگ کردن . ۲. توقف روا داشتن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دس هداشتن /das -hədāštən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) لس ها یتن /las-hāytən/ ؛ ق) دس داشتن /das-dašten/ ؛ آ) دس بیتن /das - baytan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛

دس بدس/das-bə-das/ (ق) : ۱. دست به دست . ۲. یکی پس از دیگری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست به دست /dast-bə-dast/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دس بدس هاکردن/das-bə-das-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. وقت تلف کردن . ۲. درنگ کردن . ۳. چیزی را دست به دست کردن .

اغر) دس بدس هکاردن /das bə das həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست دست ها کردن /dast-dast-hākerdən/ ؛ ق) دس بدس هاکردن /das bədashākərdən/ ؛ آ) دس بدس هاکردن /das bə das hākərdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دس به دس هاکردن /das-bə-das-hākordan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دس به دس هکردن /das-be-das-hakərdən/ ؛ اشر) دس به دس هاکئردن /das be das hākoərdən/ ؛ آک) دس به دس گودن /das-bədas-gudan/ ؛

دس بدس هدائن/das bə das hədāən/ (مص.مر) : ۱. یگانه شدن–متّحد شدن . ۲. دست در دست یکدیگر گذاشتن . ۳. با دست به دست کردن، چیزی را از جایی به جای دیگر منتقل نمودن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست به دست هدائن /dast-bə-dast-hedāən/ ؛ آ) دس بدس هدائن /das-bə-das-hədāan/ ؛ ن) دس بدس ها دائن /das -bə-das-hādāan/ ؛ ع) دس به دس ها دان /das - bə-das-hādān/ ؛ قص)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

←(ن) ؛ ت) دس به دس هدئن /das bə das hadaan/ ؛ اشر) دس بـه دس هـادائن /das-bə-das-hədāən/ ؛ آک) دس به دس هـادان /das-be-das-hādān/ ؛ پ) دســت و دست /dast vəhdast/ ؛

دس برار/das -bərār/ (ا.مر) : ۱. برادرخوانده . ۲. یار و مددکار مثل برادر .

اغر) برار خانده /bərār - xāndə/ ؛ ب) بیته برار /bayitə-bərār/ ؛ ق) جوز ابرار /juzābərār/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ ت) دوس برار /dus - breār/ ؛ آک) ←* ؛

دس براس بویین/das-bə-rās-baviyən/ (مص.مر) : ۱. سر شاخ شدن برای دعوا . ۲. روی پا ایستادن چارپایان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست به راست بیّن /dast - bə-rāst-bayyən/ ؛ ق) دس –براس –بین /das - bə-rās-bayən/ ؛ آ) دس براس بیین /das-bə-rās bayyan/ ؛ ن) دس براس بویین /das bə rās bavəyan/ ؛ ع) دس براس بیین /das-bə-rās-babəyan/ ؛ اشر) ←* ؛

دس براست/das-bə-rāst/ (ا.مص) : روی دو پا ایستادن چهار پا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست به راست /dast-bə-rāst/ ؛ ق) دس براس /dasbərās/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) دس براس /das-bərās/ ؛ اشر) دس – براز /das-bəräz/ ؛

دس برسانیین/barəsāniyən–das/ (مص.مر) : ۱. دست رساندن برای انجام کار . ۲. با زیرکی از چیزی سهم بردن . ۳. کار کردن سریع .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دس برشین /das barəsenniyən/ ؛ آ) دس برسنّیین /das-barəsənniyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دس بزئن/das-bazoən/ (مص.مر) : ۱. دست زدن . ۲. هل دادن با دست . ۳. تجاوز به عنف .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست بزوئن /dast-bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ آ) دس بزوئن /das - buzuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دس بزان /das - bezān/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) ←* ؛ آک) دس – زن /das - zan/ ؛ پ) دست زتن /daszatan/ ؛

دس بسر/das - bəsar/ (ق.مق) : ۱. از شدت نگرانی وا مانده شدن . ۲. از سر وا شده . ۳. پر و لبریز شدن ظرف از غلّات یا آب .

اغر) ←* ؛ س) دست – بسر /dast-bəsar/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) سر وپر /sar-o-par/ ؛

دس بشکس/das -bəškəs/ (ش.ج /ق.حـا) : ۱. دست شکسته . ۲. نوعی نفرین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست بشکست /bəškest - dast/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) دســت – بشگشــت /dast-bəsgəst/ ؛ آک) دس بشکست /das-baškast/ ؛

دس بشوردن/das bašurdan/ (مص.مر) : ۱. دست شستن . ۲. قطع امید کردن – دست شستن ازچیزی یا کاری .

اغر) دس بشوشتن / das-bašuštən/ ؛ ب) ←(ب) ؛ س) دست بشستن /dast-basəstən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) دس بشوردن /das-bašurdan/ ؛ ت) دس شوردن /das-šurdən/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دس بفت/das-baft/ (ص.مف) : دست بافته . نــک : دس کردی .

اغر) ۱.←* ، ۲. دس بـف /das - bof/ ؛ ب) ←* ؛ س) دست بفت /dast-boft/ ؛ ق) دسوافت /dasvāft/ ؛ با) ←* ؛ آ) دس بافت /das bāft/ ؛ ن) دس بـاف /das - bāf/ ؛ ع) ←(ن) ؛

دس بقچه/das-boqčə/ (ا.مر) : بقچه‌ی کوچک .

اغر) ←* ؛ ب) دس پـا غچـه /das-bāqčə/ ؛ ق) دسپرکا /dasparkā/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) باغچــه /bāqčə/ ؛ ت) دس بقچه /das boqčə/ ؛

دس بقچه

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

دس بکت/das bakət/ (ص.مف) : ۱. از کار افتاده . ۲. وامانده .

اغر) ۱.←* ، ۲. دس بکت /das - baket/ ؛ ب) ←* ؛ س) بکت /baket/ ؛ ق) هکت /hakət/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دس بکت /das bakat/ ؛ ع) دس بکت /das - baket/ ؛ قص) ۱.←(س) ، ۲. دکت /daket/ ؛ اشر) دست – بکّت /dast - bakkət/ ؛ آک) بکته /bakatə/ ؛

دس بکشیین/das-bakəšiyən/ (مص .مر) : ۱. دست کشیدن از کاری . ۲. مالیدن – ماساژ دادن . ۳. نوازش کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست بکشیین /dast-bakšiyən/ ؛ ق) دسبکشین /dasbakəšiyən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دس بکشیین /das bakəšian/ ؛ ع) دس بکشین /das-bakešeyan/ ؛ ت) دس کشئن /das - kəšeən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دس کشین /kašiyan–das/ ؛

دس بلار/das-bəlār/ (ا.مر) : ۱. ریسمان کمکی باربند که به پالان اسب بسته شود. ۲. بستن ریسمان به زیر شانه ی اسب برای جلو گیری از فرار .

س) دست ولار /dast - velār/ ؛ ق) دسّه ولار /dassə velār/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←* ؛

دس بلشتی/das - baləšti/ (ا.مص) : دله دزدی .

اغر) دله دزدی /dalə-dəzdi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دله دزی /dalə-dozzi/ ؛ ت) دله دوزی /dalə- duzi/ ؛

دس بلیجه/das-balijə/ (ا.مص) : ۱. پرت شدن حواس . ۲. گیج شدن .

ن) ←* ؛ ت) دس پاچه /das-pāčə/ ؛

دس بن/das - ban/ (ص.مف) : ۱. دست بسته، از کار افتاده و ناتوان . ۲. دست بند زنانه . ۳. در گیر کار بودن . ۴. صاحب شغل بودن . **نک** : النگو – دستلغه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست بند /dast - band/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) دست بند /das - band/ ؛ اشر) دست – بند /daste- dand/ ؛

دس بن بیین/das-ban-babəyan/ (مص.مر) : ۱. از کار افتادن، ناتوان شدن . ۲. به کاری مشغول شدن .

اغر) دس دوسته /das-davəstə/ ؛ ب) دس دوس بوبیین /das - davəs-baviyən/ ؛ س) دست دوسته بیّن /dast-davestə-bayyən/ ؛ ق) دس دوس بین /dasdavəsbayən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس دوس بیّن /das-davəs-bayyan/ ؛ ن) دس دوس بویین /das-davas-bavəyan/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) دس بند بیّن /das-band-bayyan/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دسبند/dasband/ (ا.مر) : دستنبد زنانه . **نک** : بال بند .

اغر) ۱.←* ، ۲. دستلقه /dastalqə/ ؛ ب) ←* ؛ س) بال بند /bāl-band/ ؛ ق) دس بن /das-ban/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛ اشر) ←(ق) ؛ آک) تونگ /tung/ ؛

دس بند آکرده/das-band-ā-kerdə/ (ص.مف) : ۱. کنایه از: عاشق . ۲. دل مشغولی .

اغر) دل دوست /dəl davəst/ ؛ س) دل بند ها کرده /del-band-hākerdə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دس بن ها کرد /dasbanhākərd/ ؛ ع) دس بن ها کرد /dasban.hākord/ ؛

دس بنگتن/das-bəngətan/ (مص.مر) : دست انداختن– مسخره کردن .

اغر) دس دینگتن /das-dingoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست دینگوئن /dast-dinguən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) دس دینگوئن /das-dinguan/ ؛ ن) دس انگتن /das-angətan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) دس دینگوئن /das-dinguan/ ؛ ت) دس انگتن /das-əngətən/ ؛

دس بن ها کردن/das-ban-hākərdan/ (مص.مر) : ارتباط پیدا کردن–سرو کار پیدا کردن .

اغر) دس بند هکاردن /das-band-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دس بن هاکردن /das-ban-hākerdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دس بن ها کردن /dasban-hākordan/ ؛

دس بوردن/das-bavərdən/ (مص.مر) : ۱. مأنوس کردن گوساله با مادرش . ۲. دست بردن . ۳. کورتاژ کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست بوردن /dast-bavərdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دس بوردن /das-bavərdan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) دچکندنئن /dačəkandeneən/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

دس بوک/das-buk/ (ا.مص) : سوت زدن به کمک کف دو دست و دهان .
س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دس به او/das-bə-ow/ (ا.مص) : دستشویی رفتن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دسّاب /dassāb/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دسـباب /das-bāb/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دس به او بردن/das-bə-o bordən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از : وسط حرف کسی دویدن . ۲. دستشویی رفتن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دسّاب بوردن /dassab burdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دسباب بردن /dasbāb bordan/ ؛ ن) دس به آب بوردن /das-bə-āb- burdan/ ؛

دس به راس/das-bə-rās/ (ق.حا) : ۱. حالت بالا آوردن دو دست در انسان و حیوان . ۲. آماده ی درگیری شدن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) دس راس /das - rās/ ؛

دس به سر هکاردن/das-bə-sar-həkārdən/ (مص.مر) : دست به سر کردن–از سر خود وا کردن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست به سر ها کردن /dast -bə-sar-hākerdən/ ؛ ق) دس بسرها کردن /das besar/hākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس به سر هکردن /das-bə-sar-hakərdan/ ؛ ن) دس بسر هاکردن /das.bəsar/hākərdan/ ؛ ع) دس به سر ها کردن /das-bə-sar-hākordan/ ؛ ت) دس به سر هکردن /das-bə.-sar-hakərdən/ ؛

دس به سینه/das-bə-sinə/ : دست به سینه–فرمانبر .
اغر) ۱.←* ، ۲. دس به سنه /das-bə-senə/ ؛ ب) ←* ؛ س) دست به سینه /dast-bə-sinə/ ؛ ق) دس به سینه /das bə sinə/ ؛ با) ←* ؛ آ) دس به سینه /das- bə-sinə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دس به کار بویین/das-bə-kār-baviyən/ (مص.مر) : دست به کار شدن–آغاز به کار کردن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست به کار بیّن /dast-bə-kār-bayyən/ ؛ ق) دس بکار بین / das bəkār bayən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دس به کار بیین /das-bə-kār-bavəyan/ ؛ ن) دس به کار بویین /das-bə kār -bavəyan/ ؛ ع) دس به کار ببین /das-bəkār-babəyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دس به کار بئن /das bə kār baan/ ؛ اشر) دست به کار ها بیین /das-bə-kār-hābiyən/ ؛

دس به گریون بویین/das-bə-gərivon.baviyən/ (مص.مر) : دست به یقه شدن–گلاویز شدن .
اغر) دس به یخه بویین /das-bə-yaxə-baviyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دست به یقه بیّن /dast-bə-yaqə-bayyən/ ؛ ق) دس به کربیون بین /dasbegribun bayən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دس به یقه بیّن / das-bə-yaqə-bayyan/ ؛ ن) دس به یقه بویین /das-bə-yaqə- bavəyan/ ؛ ع) دس به یخه ببین /das-bə-yaxə-babeyan/ ؛ قص) دس به یخه بیّن /das-bə-yaxə-bayyan/ ؛ ت) دس به یقه بئن /dasbə-yaxə-baan/ ؛ اشر) دست به گوبیون هابین /das-bə-goribun.hābiy/ ؛

دس به لاش بیشتن/das-bə-lāš-bəyəšten/ (مص.مر) : گلاویز شدن– جرّ و بحث شدید .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

دس -به - موس/das-bə-mus/ (ا.مص) : عقل کسی را خوردن–سر کسی شیره مالیدن .
ب) ←* ؛ س) دست به موس /dast.bə.mus/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

دس به یخه بویین/das-bə-yaxə-baviyən/ (مص.مر) : ۱. گلاویز شدن . ۲. دست به یقه شدن . **نک** : دس به گریون بویین .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست به یقه بیّن /dast-bə-yaqə-bayyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) دس به یقه بین /das-bə-yaqə-baiyən/ ؛ آ) دس به یقه بویین /das-bə-yaqə.-baviyan/ ؛ ن) دس به یقه بویین /das-bə.-yaxə-bavə.ba/ ؛ ت) دس به یخه بئن /das-bə-yaxə.-baan/ ؛ اشر) دس به یخه هابیین /das-bə-yaxə-hābiyən/ ؛

دس بی/dasbay/ (ف.امر) : صرف نظر کن–در گذر . **نک** : بگذر .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست بی /dast-bay/ ؛ ق) دس بیی /das-bai/ ؛ با) ←* ؛ آ) دس بیر /das-bayr/ ؛ ن)

آوانوشت : (a = آ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (Z = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = آو) (ow = او)

دس بییر /das-bair/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دس ویر /dasvayr/ ؛ آک) دس ویگیر /das-vigir/ ؛

دس پاچه/das-pāča/ (ص.مف) : ۱. دستپاچه . ۲. وارفته . نک : چنه منه .

اغر) ←* ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست پاچه /dast -pāča/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) دست - پاچه /dastə-pāča/ ؛ آک) ←* ؛

دس پاش/das pāš/ : بذری که به ردیف کاشته نشود. بذر پاشی با دست .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست پاش /dast - pāš/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دس پتی/das-pəti/ (ا.مر) : پارچه ای که با آن دیگ یا ظروف گرم را از روی آتش بر دارند .

اغر) ۱. دس ماس /das mās/ ، ۲. دق ماس /deg mās/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست لمه /dast-lamə/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دس پیتی /das-piti/ ؛ قص) دستگیره /das girə/ ؛ ت) دس پته /das petə/ ؛ | گ) دس پیته /das-pitə/ ؛

دس پج/das-pej/ (ا.مر) : مچ بند .

اغر) دس پیچ /das-pič/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ۱.←(اغر) ، ۲. مرچ پیچ /morč-pič/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←(اشر) ؛

دس پچ/das-peč/ (ا.مر) : ۱. گونه‌ای علف . ۲. دست پخت .

س) دست پیچ /dast -pič/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دس پچ/das-pač/ (ا.مر) : ۱. کلوخ . ۲. شالی زار .

با) ←* ؛

دس پچنک/das-pəčənək/ (ا.مر) : نوعی علف .

با) ←* ؛

دسپربسپر/dəspər-bəspər/ (ا.مر) : ۱. سفارش . ۲. ساخت و پاخت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) بسپر /bespər/ ؛ ق) بسپر /bəspər/ ؛ با) ←* ؛ ن) بسپر و سپر /bəspər-vəspər/ ؛ ع) اسپرون /espordan/ ؛ قص) بسپار /bespār/ ؛ ت) ←* ؛ | گ) بسپور /baspur/ ؛ پ) سپاریشن /apāsparišn/ ؛

دس پشتی/das-pəšti/ (ا.مر) : نوعی ضربه‌ی ضعیف با پشت دست که در کشتی گیله مردی به چهره‌ی حریف می‌زنند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست پشتی /dast-pəšti/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) پشت - دست /pəst-e-dast/ ؛ آک) دس پوشتی /bas-pušti/ ؛

دس پشتی/das-pəšti/ (ا.مر) : از انواع بازی .

اغر) ←* ؛

دس پشتی داشتن/das-pəšti-dāštən/ (مص.مر) : کنایه از: قرارگذاشتن و اعلام آمادگی کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) دس پشتی داشتن /daspəštidaštan/ ؛

دس پنجه هدائن/das-panjə-hedāən/ (مص.مر) : ۱. نوبت دادن . ۲. فرصت دادن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) دس پنجه ها دائن /das-panjə-hādāan/ ؛ اشر) دست - پنجه - هدائن /dast-e-panjə-hədāən/ ؛

دسپوتن/dəsputan/ (مص) : ۱. چپاندن - چپانده - فرو کرده . ۲. چاق و پر از چربی .

اغر) ۱. دکاردن /dakārdən/ ، ۲. هکاردن / /həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دسپوتن /dasputan/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. دسپوتن /dəsputən/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دسپوت /dəsput/ ؛ ن) دسپوت /dəsput/ ؛ ع) ←* ؛ آک) دورنیا گودن /dorinā-gudan/ ؛ پ) اسپوختن /espuxtən/ ؛

دسپوج/despuj/ (ف.امر) : بچپان-فرو کن . نک : بچپان .

اغر) دکان /dakān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) فوقا /fuqā/؛

دس – پوش/daspuš/ (ا.ا) : پارچه‌ای که هنگام درو به دست می‌پیچند تا دست درو کننده را از گزند ساقه حفظ کند .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

برخی البسه و پوشاک

لم کلاه

پسک

کال چرم

جومه

پوسته کلا

برخی البسه و پوشاک

جمه- مکنا

چپربندی

چرخ شلوار

چرم پاتو

برخی البسه و پوشاک

پش جرب

کِردی(سوادکوهی)

مکنا-جمه-تامون

گلم‌دار

برخی البسه و پوشاک

پندونی

الیجه قوا

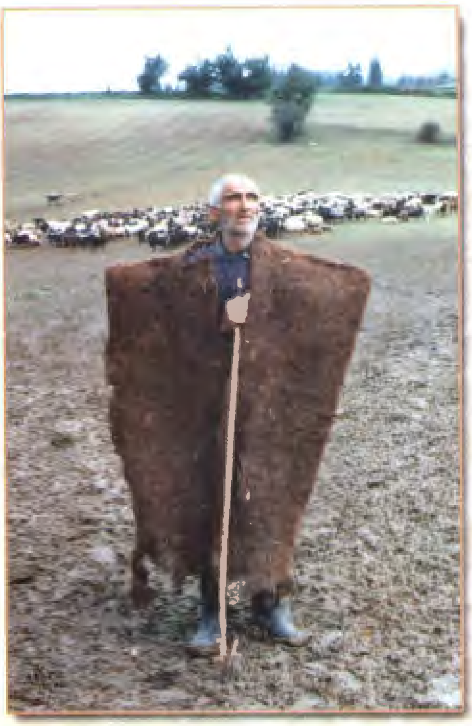
مکنا

پتکی

کل بندی- گردگوشی

چوخا

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ۱.←** ، ۲. بال اوسّی /bāl ossi/ ؛ اشر) ←** ؛

دس - پوشه/das-pušə/ (ا.مص) : سوت زدن با کمک دست و دهان .

اغر) ۱. دس شپل / das-šəpel/ ، ۲. شپلک /šəpelək/ ؛ س) دست شپل /dast-šəpel/ ؛ ق) ۱. دسپوک /despuk/ ، ۲. شپلک /šəpelək/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دسّ شیشم /dassə-šišəm/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) دس پیشی /das-piši/ ؛

دس - پیچ/das-pič/ (ا.مر) : ۱. تنگ گهواره . ۲. پارچه‌ای که با آن دست کودک را در گهواره می‌پیچند .

اغر) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) دس - پچ /das-peč/ ؛ آک) ←** ؛

دس-پیش- بیتن/das-piš-bayitən/ (مص.مر) : ۱. پیش دستی کردن . ۲. توجیه کردن .

اغر) ۱.←** ، ۲. پیش دستی کاردن /pišdasti kārdən/ ؛ ب) ←** ؛ س) دسته پیش بیتن /dastə-piš-baytən/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲. پیش دسّی ها کردن /pišdassi hākerden/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دس پش بیتن /das pəš baitan/ ؛ ع) دسته پیش بیتن /dastā-piš-baytan/ ؛ قص) ←(ع) ؛

دست/dast/ (ا) : دست . **نک** : بال .

اغر) ۱.←** ، ۲. دس /das/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) دس /das/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛ پ) دست /dast/ ؛

دستاب/dastāb/ (ا.مر) : مستراح–دستشویی . **نک** : اور - چرچال .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ۱.←** ، ۲. دست به آب /dasbeāb/ ؛ ق) دسّاب /dassāb/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. دس - باب /das-bāb/ ، ۲.←(ق) ؛ ن) دس به آب /dasbəāb/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) دس به او /das-bə-ow/ ؛ اشر) دس - شوری /das-šuri/ ؛ آک) دس آو /das-ow/ ؛

دستاس/dastās/ (ا.مر) : آسیاب دستی . **نک** : دس آسیو .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دسّاس /dassās/ ؛ ع) ←** ؛ اشر) آسیو - دسدی /āsiu-dasdi/ ؛

دستان - بوتن/dastān-botan/ (مص.مر) : سربه سر گذاشتن– مضحکه کردن .

اغر) دستان کاردن /dastān-kārdən/ ؛ ق) داستان بتن /dastān-batən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس دینگوئن /dasdinguan/ ؛ ن) دس انگتن /das angətan/ ؛

دستان - کاردن/dastān-kārdən/ (مص.مر) : دست انداختن–مسخره کردن–سربه سر گذاشتن .

اغر) ←** ؛ ب) دستانه - هکاردن /dastānə-həkārdən/ ؛ س) دست دینگوئن /dast-dinguən/ ؛ ق) ←(س) ؛ آ) دس دینگوئن /das dinguan/ ؛ ن) دس انگتن /das.angətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(آ) ؛

دستاور/dastāvər/ : خشکاندن بذر با زیر و رو کردن آن .

اغر) دس - ور /das-var/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دسته پر /dastə-par/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) دس آورد /das āvard/ ؛

دست - اوّل/dast-avvəl/ (ا.مر) : نوبت اوّل–بار نخست .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ۱.←** ، ۲. اوّل دست /avvəl-dast/ ؛ ق) دسّه اول / dasse avvəl/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دسّه اول /dasse avval/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) دسّه اول /dassə- avval/ ؛ اشر) ←** ؛

دست - پا - دبسته/dastə-pā-dabestə/ (ص.مف) : ۱. دست و پا بسته . ۲. کنایه از : محدودیّت داشتن در انجام کاری . **نک** : چنمه .

اغر) دست و لنگ دوسته /dast-o-ləng-davəstə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست و لینگ دوسته /dasto-ling-davestə/ ؛ ق) دسّ وپا دوسّه /dassupādavəssə/ ؛ با) دسّ پا دوس /dassə-pa-davəs/ ؛ آ) دسّ ولینگ دوس /dasso ling davəs/ ؛ ن) دس ولینگ دوس /dasso-ling-davas/ ؛ ع) دس و پادوس / daso-pā-davəs/ ؛ قص) دس و بال دوسته /das-o-bāl-davestə/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) دست - پا–دوسده /daste-pā-davəsdə/ ؛

دست پج نزه/dastə-paj-nazə/ (ص.مر) : کسی که در نشا کردن شالی بی سلیقه باشد و منظّم نشا نکند .

س) ←** ؛ آ) ←** ؛

دست پلی بزوئن/dast-pali-bazoən/ (مص.مر) : غوطه خوردن–غلت خوردن در آب یا گل .

س) پلی پلی بخاردن /pali-pali-baxārdən/ ؛ ق) پلی پلی بخـــــردن /pali-pali-baxərdən/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←(ق) ؛ ت) دس پا زئن /dese pā zaan/ ؛ اشر) دست – پلو – بزئن /dasteō-plu-bazoən/ ؛

دست پنجه ها کردن/dast-/panjə-hākerdrən (مص.مر) : کشتی دوستانه گرفتن .

س) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ن) دس پنجه ها کردن /das.panjə.hākərdan/ ؛ ع) دس پنجه ها کردن /das.panje.hākordan/ ؛

دست پوستک/dast-pustak/ (ا.مر) : دستکش زبری که به هنگام چیدن خار به دست کنند .

قص) ←** ؛

دست پوش/dast-puš/ (ا.مر) : پوشش دست برزگران به هنگام درو، برای در امان ماندن از خارها و نظایر آن . **نک** : بال پیچ .

اغر) ۱.←** ، ۲. دس پیچ /daspič/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) بال کش /dāl kaš/ ؛ ت) ←** ؛

دست – چک/dast-čak/ (ا.مر) : فنّی در کشتی با شال که با دست به بغل پای حریف ضربه می‌زنند تا حریف بیفتد .

اغر) ۱.←** ، ۲. دس چک /das čak/ ؛ ب) دس – چک /das-čak/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) دس چک /das čak/ ؛

دست دنگوئن/dast- dengoən/ (مص.مر) : ۱. آلت دست قرار دادن . ۲. مسخره کردن ، سربه سر گذاشتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) دس دینگوئن /das-dinguan/ ؛ ن) دس انگتن /das angətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) دس انگتن /das engətən/ ؛

دست – دیم/dast-dim/ (ا.مر) : دست و صورت .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دست و دیم /dasto-dim/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دسّ و دیم /dasso-dim/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) ←(ع) ؛

دس – تور/das-tor/ (ا.مر) : تبر کوچک .

اغر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. دستی تـــر /dasti-tor/ ؛ س) تورکله /tur-kələ/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دس تور /dastur/ ؛ ع) دس توهور /das-tohor/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) دسته – توئر /daste-toar/ ؛ آک) دس تور /das-toar/ ؛

دسترون/dastərun/ (ا.مک) : نام مرتعی در آمل .

دستش/dasteš/ (ص.فا) : ۱. تنگ دست . ۲. نیازمند–وابسته به دیگری .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) دسّش /dassəš/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس – اش /das-eš/ ؛ ن) دسّیش /dassəyš/ ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) دس ایش /das-ayš/ ؛

دس – تف – هکاردن/das-tof-həkārdən/ (مص.مر) : با اراده به کاری اقدام کردن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دست تف ها کردن /dast-tof-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) دس – تف – بزوئن /das-tof-bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دس تف ها کردن /dasə-tof-hākordan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دس تف زئن /dasə-tof-zaan/ ؛

دستک/dastək/ (ا) : ۱. نخ زیرین بادبادک که نخ نازک قرقره به آن وصل است . ۲. دستگیره .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. دسّک /dassək/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲. دسّک /dassak/ ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(ن) ؛

دس – تک/dasə-tek/ (ا.مر) : از فن های کشتی لوچو که انگشتان حریف را گرفته و به شدّت می چرخانند و به ناگاه رهایش می‌کنند تا حریف بر زمین بیفتد .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

دستک/dastak/ (ا) : ۱. تیر و سر تیر کوتاه – چوبهای نازکتر از تیر در سقف . ۲. صدای دست زدن .

قص) ←** ؛

دست کاپ/dastekāp/ (ا.مر) : از فنون کشتی محلّی که پس از اجازه‌ی میاندار و آغاز کشتی به اجرا در می آید. این فن ممکن است به دو گونه عمل شود. ابتدا فرد چابک تر با

←)** ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دست چپ خود اشکل «eškel» پای راست حریف را گرفته و به سمت خود می‌کشد و با سینه، او را پس می زند که در اثر سرعت انجام کار، یا حریف به پشت می افتد و ضربه می شود و یا دمر می افتد که احتمال آن کمتراست. حالت دوم وقتی است که فرد چابک تر، با کف دست چپ، به اشکل«eškele» پای چپ حریف می‌زند. و او را ضربه می‌کند. این کار بدل «badəl» ندارد. فقط سعی حریف این است که به رو افتاده و پشتش با خاک تماس حاصل نکند. (اشکل «eškel» یعنی قسمت چاله‌ی بین استخوان‌های ران و ساق که درست در نقطه‌ی مقابل زانو قرار دارد.) .

دستک - بزه- پول/dastək-bazə-pul/ (ا.مر) : پولی که آن را سوراخ کنند و با زنجیر به گردن آویزند .

اغر) ←** ؛ *ب)* دسته-بزه -پول /dastə-bazə-pul/ ؛ *س)* ←(ب) ؛ *ق)* انگل بزه /angel - bazə/ ؛ *با)* ←(ب) ؛ *آ)* دسّک بزه پیل /dassək-bazəpil/ ؛ *ن)* دسّه - بزه -پول /dassə-bazə-pul/ ؛ *ع)* ←(ن) ؛ *ت)* ←(ن) ؛

دستک - بستک/dastək-bastək/ (ا.مر) : پیرایه- تهمت . **نک** : دستک بستک .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *ق)* دسدمبک /dasdambak/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* دسک دمبک /dassak - dambak/ ؛ *ع)* ←(ن) ؛

دستک - دمبک/dastək-dəmbək/ (ا.مص) : ۱. پیرایه بندی - تهمت زدن . ۲. هوچی‌گری .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* ←** ؛ *آ)* ←** ؛ *ن)* ←** ؛

دستک - دینگئن/dastək-dingoən/ (مص.مر) : جست و خیز کردن برّه‌ی شیرمست .

ب) ←** ؛ *س)* دستک دینگوئن /dastek-dinguən/ ؛

دست کش/dast-kaš/ (ا.مر) : در کارگاه پارچه بافی قدیمی عبارت از چوبی است که برای محکم کردن نخ به کار رود و از یک تکّه چوب و ریسمان ساخته شده است.

با) ←** ؛

دستک ماس/dastek mās/ : ۱. دست گیره ۲. پارچه‌ی کهنه، انبر، گیره و هر چیز دیگری که بتوان به کمک آن‌ها در جا به جایی وسایل خانه یا ابزار کار استفاده کرد.

ب) ←** ؛ *س)* ←** ؛

دستک مرز/dastek-marz/ (ا.مر) : **نک** : پلکا .

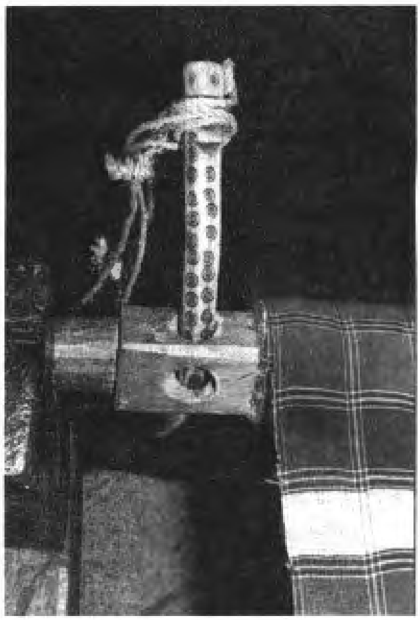
س) ←** ؛

دست - کنج/dast-kanj/ (ا.مر) : طناب دنباله‌ی تور ماهیگیری .

ن) ←** ؛

دستک - وال/dastək-vāl/ (ا.مر) : جویی که به طور موّرب به جوی اصلی در مزارع وصل شود .

اغر) ←** ؛ *ب)* ←** ؛ *ق)* دس وار /das vār/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *ن)* ←(ق) ؛

دست کش

دستِ لاف/daste- lāf/ (ا.مر) : اوّلین دریافت وجه از کسب روزانه .

اغر) دس - لاف /das-lāf/ ؛ *ب)* ←** ؛ *س)* دست لاف /dast- lāf/ ؛ *ق)* ←** ؛ *با)* ←** ؛ *آ)* ←(اغر) ؛ *ن)* ←** ؛ *ع)* ←(اغر) ؛ *قص)* دسه لاف /dasse- lāf/ ؛ *اشر)* ←(اغر) ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = أو) (ow = او)

دستلقه/dastalqə/ (ا) : دست بند – حلقه‌ی دست .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دس بن /dasban/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ اشر) ←* ؛

دستمبو/dastambu/ (ا) : نوعی طالبی زینتی و خوشبو – دستنبو. نک : تس تمبول – دسّامی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) دسّامی /dassāmi/ ؛ ع) دس لامو /das-lāmu/ ؛ ت) دس – لمبو /daslambu/ ؛ اشر) دسدمبول /dasdambul/ ؛ آک) دس لیمبو /das-limbu/ ؛

دس – تنگ/das-tang/ (ص.مر) : تنگدست .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست تنگ /dast-tang/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ۲) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←* ؛

دستنه/dastonə/ (ا) : بازیچه . نک : دس کاره .

اغر) دستش /dasteš/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛

دستو/dasto/ (ا.مر) : آبی برای شستن دست در قبل و بعد از غذا . نک : آودست .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱. آبدست /āb dast/ ، ۲. دست او /dast-o/ ؛ ق) دستو /dastu/ ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲. آبدست /āb-dast/ ؛ ۲) ۱.←(ق) ، ۲. دسّو /dassu/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) دس او /das - ow/ ؛ ت) دسو /dasow/ ؛ اشر) دستو /dasto/ ؛

دس – تو/das-to/ (ا.مر) : از فن های کشتی لوچو و کشتی با شال است که دست حریف را گرفته و به شدّت به جلو کشند تا با سینه به زمین بیفتد .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ۲) ←* ؛ ن) ←* ؛

دست و پا هکاردن/dast-o-pā-həkārdən/ (مص.مر) : کوشیدن – تلاش بیش از اندازه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست و پا ها کردن /dast-o-pāhəkerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ ۲) دسّه –پا–هکردن /dassə-pāhakərdan/ ؛ ن) دسّ و پا ها کردن /dasso pā hākərdan/ ؛ ع) دس و پا ها کردن /daso-pā-hākordan/ ؛ قص) دسّو پا ها کردن /dasso-pā-hākerdan/ ؛ ت) دس پا هکردن /dase-pā-hakərdən/ ؛ اشر) دست و پا هاکئردن /dast-o-pāhākoərden/ ؛

دس توره/das-turə/ (ا.مر) : توبره‌ی دستی گالشی که دارای قفل و بست است .

۲) ←* ؛ ت) ←* ؛

دستوری/dasturi/ (ق.تش) : مانند–مثل و مانند .

س) ←* ؛ ق) دسّوری /dassuri/ ؛ با) ←(ق) ؛ ۲) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛

دس – توله/das-tulə/ (ا.مص) : به جلو هل دادن . نک : پسو .

اغر) ←* ؛

دستونه/dastonə/ : نک : چنک .

س) ←* ؛

دسته/dəstə/ (ف) : درست است .

اغر) درسته /dərəstə/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) درسّه /dərəssə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ۲) درسّه /derəssə/ ؛ ن) ←(۲) ؛ قص) ←(۲) ؛ ت) دشته /doštə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دسته/dastə/ (ا) : جمعیّتی که برای سینه زدن در عزاداری محرّم در کوچه ها و تکایا با علمها و کتل‌ها حرکت کرده و نوحه سرایی کنند. گروهی از سینه زنان و نوحه سرایان در ایّام عزا که به تکایا و مساجد و کوی و برزن روند و اغلب منتسب به محلّه یا طایفه‌ای می‌باشند. در عین حال این واژه در مورد کلّیه‌ی گروهایی که در مراسم مختلف سوگ وعزا شرکت جویند کاربرد دارد که دسته‌های سنگ زن، کرب زن، قمه زن، سینه زن، زنجیرزن و دسته‌ی تعزیه خون نیز از آن جمله اند. اصطلاحی که برای یک گروه بازیگر تقلید یا تعزیه به کار رود.

دسته/dastə/ (ا) : مجموع خوشه‌های بسته شده‌ی برنج را دسته می‌نامند. بخش پایینی ساقه‌ی برنج که برای پوشش خانه و شیروانی های روستایی به کار گرفته می شود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ۲) دسّه /dassə/ ؛ ن) ←(۲) ؛ ع) دسّه /dassəh/ ؛ قص) ←(۲) ؛ اشر) ←* ؛

دسته – بردن/dastə-bordən/ (مص.مر) : ۱. حرکت گروه‌های عزادار در ماه‌های محرّم و صفر . ۲.

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

راهپیمایی گروهی . **نک** : دسته شویی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دسته بـوردن /dastə-burdən/ ؛ ق) دسّه بوردن /dassə-burdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) دسّه بـوردن /dassə-burdan/ ؛ ن) دسّه بوردن /dassəbavərdan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دسّـه بـردن /dassə-bardən/ ؛ اشر) دسـته – بئردن /dastə-boərdən/ ؛

دس بن بویین/das-ban-baviyən/ (مص.مر) : مشغول بـه کار شدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دسـت بنـد بیّــن /-dast-band bayyən/ ؛ ق) دس بن بین /dasban bayən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس بن بیّـن /das-ban-bayyan/ ؛ ن) دس بـن بویئـن /das-ban-bavəyan/ ؛ع) دس بن ببین /das ban babeyan/ ؛ قص) دس بن بیّن /das-ban-bayyan/ ؛ اشر) دست- بنـد – هابیین /dast-e-band-hābiyən/ ؛

دسته – بند/dastə-band/ (ا.مر) : بنـد گیـاهی، کـه بـرای بستن دسته‌های گیاهان به کار رود . **نک** : بند نا .

اغر) ۱.←* ، ۲. دسته ونـد /dastə-vand/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دس ون /dasvan/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) دسّه ون /dassə-van/ ؛ ن) ←(آ) ؛ اشر) ←* ؛

دس – ته – بیتن/das-ta-bayitən/ (مص.مـر) : کنایـه از: دست پایین گرفتن . **نک** : دس جربیتن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دسـت تـه بیتـن /-dastə-ta bayitən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(آ) ؛ ن) دس پایین بییتن /das-pāin-baytan/ ؛ع) دسّه پایین بیتن /-dasə jirə-baytan/ ؛ قص) دسّه پایین بیتن /dassə-pāyin-baytan/ ؛ ت) دس جیر انگتن /dass-jir-engetən/ ؛ اشر) ←* ؛

دسته – پا – داشتن/dastə-pā-dāštən/ (مص.مر) : ۱. مسلّط بودن . ۲. با عرضه بودن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دسّه پـا داشـتن /dassə-pā-dāštən/ ؛ ن) دس و پـا داشـتن /daso-pā-dāštan/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) دسّـو پـا داشـتن /dasso-pā-dāštan/ ؛ ت) دس پر داشـتن /dasə-par-dāštən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دسته – پاگر /dastə-pāgar/ ؛

دس پاک کر/das-pāk-kar/ (ا.مر) : پارچه ای که با آن دست را پاک می‌کنند . – دستمال .

اغـر) دس پـاک کـان /das-pāk-kān/ ؛ ب) ←* ؛ س) دست پاک کر /dast-pāk-kar/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دس حلـه /das-holə/ ؛ قص) دس پـاکّنی /das-pākkəni/ ؛ آک) دس پیته /das-pitə/ ؛

دسته پج/dastə-paj/ : ردپایی که هنـگام نشـای برنـج در شالیزار به جای ماند .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛

دسته – شویی/dastə-šuyi/ (ا.مص) : ۱. حرکت گـروه‌های عزادار در ماه‌های محرّم و صفر . ۲. راهپیمایی گروهی.

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دسّه بوردن /dassə-burdan/ ؛ ن) دسّه شویی /dasse-šuyi/ ؛

دسته کف/dastə-kaf/ (ا.مر) : کف دست .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛

دسته کیله/dasete-kile/ (ا.مر) : جوی‌های کوچکی که دور خزانه‌ی برنج ایجاد می‌کنند تا آب از آن عبورکند .

آ) ←* ؛

دسته – لافی/dastə-lāfi/ (ا.مر) : کتف– شانه .

ب) ←* ؛

دسته – مـاس/dastə-mās/ (ا.مـر) : ۱. دسـتگیره . ۲. آلـت دست – بازیچه . ۳. بهانه .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دسـتک – مـاس /dastək-mās/ ؛ ن) ۱. دس ماس /das mās/ ، ۲. دسّک /dassak/ ؛ع) دسّـک /dassak/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دستا گیتن /dastā-gitan/ ؛

دستی/dasti/ (ص.نس) : ۱. دست آموز . ۲. قرض . **نـک** : دس آموخت .

اغر) ۱.←* ، ۲. دسّـی /dassi/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دسّــی /dassi/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←(اغـر) ؛ قـص) ←(آ) ؛ ت) ←(آ) ؛ اشـر) ←* ؛ آک) ←(آ) ؛

دستی – خرس/dasti-xərs/ (ص.مر) : ۱. کنایـه از: چـاق . ۲. بازیچه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دسّی

خرس /dassi xərs/ ؛ با) ←* ؛ ن) دستی خرس /dassi xərs/
؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ق) ؛ آک) خرسه دست /-xarse
dast/؛

دس – جابسوستن/dase-jābasossan/ (مص.مر) : چنگ مالی کردن–چیزی را میان دو کف دست ساییدن . **نک** : پروش هدائن .

اغر) ۱. دس پروش کاردن /das pəruš-kārdən/ ، ۲. پروش هدائن /pəruš hədāən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دس – جرب/das - jərab/ (ا.مر) : دستکش .

اغر) دسکش /das-kaš/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دسه کش / dasse kaš/ ؛ با) ←* ؛ آ) دسـه – کش /-dassə kaš/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) دس جرف /das-jərəf/ ؛ آک) دس جوروف /juruf – das/ ؛

دس – جر – هاکردن/das -jor-hākərdan/ (مص.مر) : دست بالا نمودن–دامن همّت به کمر بستن .

اغر) دس جل بیتن /bayitən - das- jol/ ؛ ق) دسّه جوربیتّن /dassəjur baytən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس – جور– هکردن /das-jur-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) دس جرها کردن /das - jor-hākordan/ ؛ آک) دس جورا گودن /-das jorā-gudan/ ؛

دسّ –جور–بیتن/dassə-jor-baytan/ (مص.مر) : کنایه از: دست بالا گرفتن .

اغر) دس جل بیتن /das-jol-bayitən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ آک) دسته جور گیتن /daste-jor-gitan/ ؛

دس – چال/das-čāl/ (ا.مر) : چاله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست چال /dast-čāl/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←*؛

دسچراغ/das-čərāq/ (ا.مر) : ۱. چراغ موشی ۲.چراغ دستی .

س) دست چراغ /dast-čerāq/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) چراغ دسّی /čerāq-dassi/ ؛ ت) ←* ؛ آک) دس چراغ /das -čerāq/ ؛

دس – چکّه/das-čakkə/ (ا.مر) : صدای دست زدن– کف زدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. چکّه /čakkə/ ؛ ب) ←* ؛ س) چکّه /čakkə/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) دسّه – چکّه /dassə-čakkə/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) دس کلا /das-kolā/ ؛

دسچراغ

دسّ– چنگ– بزوئن/dassə-čang-bazuan/ (مص.مر) : از چنگ در آوردن – قاپیدن . **نک** : چل بزئن .

آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دس – چو/das-ču/ (ا.مر) : ۱. عصا . ۲. چماق . ۳. چوبدست . **نک** : چو دست .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. دچّو /daččū/ ؛ ق) دسبچو /dasbə-ču/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) چو – دسدی /-ču dasdi/ ؛ آک) دسچو /dasčo/ ؛

دس–چین – هکاردن/das-čin-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. با دست چیدن . ۲. دست چین کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست چین ها کردن /-dast-čin hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دس چین ها کردن /desčinhākerdan/ ؛ع) دس چین ها کردن /das-čin-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دس چین هکردن /das-čin-hakərdən/ ؛ اشر) دس–چین–ها کئردن /das-čin-hākoərdən/ ؛ آک) دس چین گودن /-das-čin

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائمشهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد . قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

؛ /gudan

دس–چینی/das-čini/ (ا.مص) : ۱. با دست چیدن . ۲. بادست ورچین کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست چینی / dast-čini/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دس – چین /das-čin/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(آ) ؛ اشر) ←(آ) ؛ آک) ←(آ) ؛

دس – حلقه/das-halqə/ (ا.مر) : دستبند زنانه– النگو . نک : بال بند .

اغر) ۱.←* ، ۲. دستلقه /dastalqə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دسبن /dasban/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس – بن /das ban/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ اشر) ←* ؛ آک) دس تونگ /-das tung/ ؛

دس – خاخر/das-xāxər/ (ا.مر) : خواهر خوانده .

اغر) خاخر خانده /xāxər-xāndə/ ؛ ب) بیته – خاخر /bayitə-xāxər/ ؛ س) بیته – خاخر /baytə-xāxər/ ؛ ق) جوزا خاخر /juzā xāxər/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) بیته خاخر /baytə-xaxor/ ؛ ت) دوس خاخر /dus-xāxər/ ؛ آک) دس خاخر /das-xāxor/ ؛

دس – خاشک/das-xāšk/ (ص.مر) : تنگ چشم–فرومایه –بخیل .

اغر) ←*؛ ب) خاشکه–دس/xāškə-das/ ؛ ق) خشک دس /xašk das/ ؛ با) ←* ؛ آ) خشکه دس /xəškə das/ ؛ ن) دس– خشک /das-xəšk/ ؛ قص) دس خشک /das-xošk/ ؛

دس – خالی/das-xāli/ (ص.مر) : ۱. دست خالی – نیازمند. ۲. بی منطق–بی فکر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست خالی /dast - xāli/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دس – خراس/das-xərās/ (ا.مر) : آسیاب دستی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست خراس /dast-xərās/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دسّاس /dassās/ ؛ آک) دس اسّیو /das-assiu/ ؛

دس – خرسا – بوییـن/das-xərsā-baviyən/ (مص.مر) : کنایه از:بازیچه شدن–آلت دست شدن .

اغر) دستی خرس بویین /dasti-xərs-baviən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) دسّی خرس بیّن /dassixərsbayən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دسّی خرس بویئن /dassi xərs bavəyan/ ؛

دس – خرک/das-xarək/ (ا.مر) : استخوان کتف .

اغر) ۱.←* ، ۲. خرک /xarək/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) خرک /xarək/ ؛ ق) دوش خر /duše xar/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دس خرک /das-xarak/ ؛ ع) ۱.←* ، ۲. دوش خر /duš-xar/ ؛ ت) دوش خر /duš-xar/ ؛

دس – دارم/das-dārəm/ (ا.مص) : ۱. زمین بدون سند رسمی ۲ . زمینی که به صورت امانی و عاریه در اختیار کشاورز قرار گیرد.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست دارم /dast-dārəm/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آک) دس خط /das-xat/ ؛

دس دارمی/dasdārəmi/ (ا.مر) : سپردن گاو و حیوان اهلی به دیگران در قبال قراردادی که بر اساس آن تولیدات و زاد و ولد احشام بین طرفین و بر اساس توافق تقسیم گردد. این مسأله در مورد زمین کشاورزی و مرتع نیز صادق است .

دس – دامن–بزوئن/das-dāman-bazuan/ (مص.مر) : التماس کردن .

اغر) دس – به –دامن–بویین /das-bə-dāmən-baviyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دستمن بیتن /dastəmon-baytən/ ؛ ق) دسدامون بیتن / dasdāmunbaytən/ ؛ با) ←* ؛ آ) دس–به–دامن–بیین /das-bə-dāmən-bayyan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دس به دامن ببین /das-bə-daman-babeyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) دس بدامون /das-badāmon/ ؛

دس – درازی/das-dərāzi/ (ا.مص) : ۱. دست درازی . ۲. زیاده روی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست درازی /dast-dərazi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دس – دس/das-das/ (ا.مر /ق) : درنگ .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دس به دس /das bə das/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دس – دس – بزئن/das-das-bazoən/ (مص.مر) : افسوس

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

خوردن .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ ق) دس رودس بزوئن /dasrudasbazuen/ ؛ با) ←** ؛ آ) دس - دس - بزوئن /das-das-bazuan/ ؛ ن) دس دس بزوئن /das-das-bazuən/ ؛ ع) دس به دس بزان /das bə das bezān/ ؛ آک) دس - دس گودن / /das bas-gudan/ ؛

دس - دسته/das-dastə/ (ق) : دسته دسته .

اغر) ←** ؛ پ) دسته دسته /dastə-dastə/ ؛ س) ←(پ) ؛ ق) دسّه دسّه /dasse-dassə/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ق)؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دسّه دسّه /dasə - dassə/ ؛ اشر) ←(پ) ؛ پ) دستک دستک /dasstak-dastak/ ؛

دس - دسمال/das-desmāl/ (ا.مر) : دستمال .

اغر) ۱.←** ، ۲. دسمال /das-māl/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←** ؛ قص) دسمال /dasmāl/ ؛ ت) ←** ؛ آک) دس دسمال /das-dasmāl/ ؛

دس - دسّی/das-dassi/ (ق) : ۱. دستی دستی- از روی قصد- به عمد . ۲. آوایی که برای به راه انداختن کودک بر زبان آورند .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) دس دستی /das - dasti/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. دسّی دسّی /dassi dassi/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) دس دسی /dus -dasi/ ؛

دسدک/dasdak/ (ا) : ستون‌هایی که در حدّ فاصل سقف اوّل و سقف دوّم ساختمان به عنوان نگهدارنده ی سقف دوّم تعبیه شود .

اشر) ←** ؛

دس - دکتی/das-dakəti/ (ص.مر) : ۱. ناتوانی - بیماری . ۲. نیازمندی .

اغر) دست - هکته /dast-həkətə/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ س) دست دکته / /dast-daketə/ ؛ ق) دس کته /daskatə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←** ؛ ن) دس - دکت /das-dakat/ ؛ ع) ←(قص) ؛ قص) ←(ع) ؛

دس - دل - بچا/das-dəl-bəčā/ (ص.مر) : دلسرد .

اغر) دل سرد /dəl-dard/ ؛ پ) ←** ؛ س) دست دل بچا /dast-dəl-bəčā/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(اغر) ؛ آک) دستودیل بیچاسته /dasto-dil-bičāstə/ ؛

دس - دله/das-dələ/ (ا.مر) : ۱. کف دست . ۲. دسترس .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) دست دله /dast-delə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ آک) دسته مین /dastə-min/ ؛

دس - دله - دئا/das-dələ-dəā/ (ا.مر) : قنوت .

اغر) دس دله /das dələ/ ؛ پ) ←** ؛ س) دست دله دئا /dast-delə-dəā/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دس دله دئا /das-dələ-doā/ ؛

دس - دوس/das-davas/ (ص.مف) : دست بسته .

اغر) ۱. دس دوسته /das davəstə/ ، ۲. دس دوست /das-davəst/ ؛ پ) دس دوست /das-davəst/ ؛ س) دست دوست /dast-davəst/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دس دوس /das-davəs/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) دست دوسته /das-davastə/ ؛

دسر/dəser/ (ا.مک) : مرتعی در سوادکوه .

دسر/desar/ : درِ دیگ .

اغر) دق سر /deq- sar/ ؛ آ) دسر /dəser/ ؛ ت) ←** ؛

دس - رج - بیین/das-raj-biyən/ (مص.مر) : مهارت در نشانه روی .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) دست رج بیّن /dast-raj-bayyən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دس رج وبین /das.raj. vəyan/ ؛ ع) دس راس بین /das - rās-beyan/ ؛ قص) دس رج بیّن /das-raj-bayyan/ ؛

دس - رس/das-rəs/ (ا.مر) : ۱. دسترس . ۲. امکان و توانایی .

اغر) ←** ؛ پ) ←** ؛ س) ۱.←** ، ۲. دست رس /dast-rəs/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دس - رسی /das-rasi/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) دس - رس /das - ras/ ؛

دسرکتن/də-sar-kotən/ : نقاره، که از سازهای کوبه‌ای و قدیمی منطقه است .

پ) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) دسرکتن /dəsar-kətən/ ؛ با)

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **پ)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛

دسرنج/dasranj/ (ا.مر) : دسترنج .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ پ) دسترنج /dast - ranj/ ؛

دسره/də-sarə/ (ص.نس) : دو طرفه–دو جانبه–دوسره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دسره /desare/ ؛ با) ←* ؛ آ) دسری /dəsari/ ؛ ن) ←* ؛ع) دوسری /do sari/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دو سره /do sarə/ ؛ آک) ←(ت) ؛

دسرین/də-sərin/ (ا.مر) : فنّی در کشتی با شال و لوچو .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دس - سر - بیشته - داش/das-sa‌ː ːeyəštə-dāšt/ (مص.مر) : ۱. کنایه از : قرار گذاشتن – اعلام آمادگی کردن . ۲. برگزیدن . **نک** : دس – پشتی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دس - سر-بیتن/das-sar-bayitən/ (مص.مر) : ۱. چیزی را از هوا گرفتن . ۲. روی دست بلند کردن . ۳. از کسی دستگیری کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دسته سر بیتن /-dastə-sar baytən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دس – سر–بیتن /-das sar-baytan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دسّ سر بیتن /-dassə-sarə baytan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دسّ سر گیتن /-dassə-sar gitən/ ؛ آک) ←(آ) ؛

دس - سری/das-sari/ (ق.حا) : ۱. روی دست . ۲. کاری را سرپایی انجام دادن . ۳. عزیز – گرامی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) دستهِ سر /dassə - sar/ ؛ آک) ←* ؛

دس - سری - بیتن/das-sari-bayitən/ (مص.مر) : در هوا گرفتن هر چیز پرتاب شده در هوا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دسّه سر–بیتن /dassə-sar-baytan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) دسّه سرگیتن /dasse-sar-gitən/ ؛ آک) ←(آ) ؛

دس - سفت/das-səft/ (ص.مر) : خسیس – فرو مایه .

اغر) ۱.←* ، ۲. سفت /səft/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دس میس /das mis/ ؛ ن) ←* ؛ ک) دس خوشک /das-xošk/ ؛

دس - سو/das-so/ (ق.حا) : کور مال .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دسّه سو /dasse-su/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) دس هسون /das hasun/ ؛ آک) دساسین /dasāsin/ ؛

دسّ - سو/dass-su/ (ا.مر) : چراغ دستی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست چراغ /dast-čerāq/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) دس چراغ /-das čərāq/ ؛ آک) ←(ت) ؛

دس - سو- هکاردن/das-so-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. کور مال رفتن . ۲. لمس کردن با دست .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست سو ها کردن /-dast-so hākerdən/ ؛ ق) دسّه سو ها کردن /dasse-su-hākərden/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس سو هکردن /das-su-hakərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دس مالی ها کردن /dasmāli-hākordan/ ؛ قص) دس مالی ها کردن /das-māli-hākerdan/ ؛ ت) دس هسون هکردن /das-hasun hakerdən/ ؛ آک) دساسین /dasāsin/ ؛

دس - شانه/das-šānə/ (ا.مر) : ۱. کتف . ۲. سر دست جانوران–دست جانور .

اغر)←* ؛ ب)دس – شنه/das-šonə/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←* ؛ ن) دس شونک /das šunak/ ؛ع) دس خر /das - xar/ ؛

دس - شپل/das-šəpəl/ (ا.مر) : سوت زدن با دهان .

اغر)←*؛ب)←* ق)شپّلک/šəppələk/؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس – شیشم /das-šišəm/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) دس پوشه /das-pušə/؛ اشر) ←* ؛ آک)دس پیشی /das - piši/ ؛

دس - شمشر/das-šamšər/ (ا.مر) : نوعی خطا در بازی که در آن دست مورد ضرب و حمله قرار بگیرد .

دس - شیشم/das - šišəm/ (ا.مر) : سوت زدن به کمک دست و دهان . **نک** : دس پوک .

اغر) دس – شپل /das - šəpəl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) دس پوشه /das - pušə/ ؛ آک) دس پیشی /piši – das/ ؛

دس - فروش/das-fəruš/ (ص.فا) : خرده فروش–

آوانوشت : (a = آ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

فروشنده‌ی دوره‌گرد . نک : چچی گره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست فروش /dast-feruš/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دس فروشی/das-fərušī/ : دست فروشی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست فروشی /dast-feruši/ ؛ ق) دسفروش /dasferuš/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دس فروشی /das-feruši/ ؛

دس قرض/dasqarz/ : قرض گرفتن .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع)

دسک/dassək/ (ا) : ۱. دستگیره . ۲. دسته‌ی کوچک . ۳. کنایه از: همکاری در سرقت یا کلاهبرداری .

اغر) دستک /dastək/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ ن) دسّک /dassak/ ؛ ع) ←(ن) ؛ آک) ←* ؛ پ) دستک /dastak/ ؛

دسک/dassek/ (ص.نس) : طرفدار- پشتیبان .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دس /das/ ؛

دس - کاپ/das-kāp/ (ا.مر) : فنّی در کشتی با شال که کشتی‌گیر با گرفتن مچ پای حریف او را بیندازد .

اغر) ۱.←* ، ۲. دست - کاپ /dast-kāp/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

دس - کاره/das-kārə/ (ا.مر/ص) : ۱. بازیچه . ۲. سهل - آسان .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دسکاری/daskārī/ (ا.مص) : دستکاری .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) دستکاری /dast-kari/ ؛

دس کاسه/dəs-kāsə/ (ا.مر) : مجموعه‌ی کاسه و بشقاب را گویند .

آ) ←* ؛ ت) ←* ؛

دس - کاسه/das-kāsə/ (ا.مر) : کاسه‌ی مسی که از آن به عنوان پیمانه استفاده می‌کردند .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دس - کتا/kətā-das/ (ص.مر) : ۱. تهی دست . ۲. کنایه از: مرده .

اغر) ۱.←* ، ۲. دس - هکته /das-həkətə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دست کتا /dast-ketā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

دسکته/daskatə/ (ص.مر) : افتاده- ناتوان .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دس - کتی/das-keti/ (ا.مر) : ۱. تنبک . ۲. نقاره .

دس - کتین/das-katin/ (ا.مر) : چوبی که با آن بر گوه کوبند .

س) کتین /katin/ ؛ ق) کتن /katən/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(س) ؛

دس - کردی/das-kərdi/ (ص.مف) : ۱. با دست انجام شده . ۲. دست بافت .

ب) ←* ؛ س) دست کردی /dast-kerdi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دس - کرشه/das-kərəšə/ (ا.مص) : به کمک دست و پا راه رفتن-چهار دست و پا راه رفتن بچّه .

ق) چنگ مالـه /čange- mālə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) دس سری /sari-das/ ؛

دس کره/das-karə/ (ا.مر) : حالتی که گاو نر در موقع جنگیدن به خود گیرد و گرد و خاک به پا کند .

ت) ←* ؛

دسکش/daskaš/ (ا.مر) : دو طناب که در دو طرف پالان است و به پاهای چهارپا جهت حفظ تعادل متّصل می‌شود .

ت) ←* ؛

دس - کفی/kafi-das/ (ا.مر) : ۱. کف دستی . ۲. هدیه‌ی شب حنابندان که به عروس دهند .

اغر) ۱.←* ، ۲. دس - کف /das-kaf/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) کف دستی /kaf-dasti/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ اشر) کف - دستی /kafe-desti/ ؛

دس - کل/das-kəl/ (ا.مر) : گردوی بزرگ و سنگین که

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

از آن به عنوان تیله استفاده کنند . **نک** : آغوز نکه .

س) دست کل /dast-kəl/ ؛ ق) دسّه کـل /dass kəl/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دسّه کل /dassə - kəl/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. شاکل /šākəl/ ؛ آک) تیره /tirə/ ؛

دس - کلا/das - kəlā/ (ا.مر) : کوزه‌ی کوچک - تنگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ آ) دسّی - کلا /dassi - kəlā/ ؛ ن) دس کلا /das - kalā/ ؛ ع) ←* ؛

دسکله/das.kələ/ (ص.مف) : اهلی، رام شده .

س) دستی /dasti/ ؛ ق) دسّی /dassi/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ق) ؛

دسکله/deskələ/ (ا.مر /ا.مص) : ۱. بار گذاشتن غذا . ۲. معنی کنایی غذا . **نک** : آش - او .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دس کله بیشتن /das - kale-bəyštan/ ؛

دس کله/das - /kolə (ا.مص) : چیدن مخروطی شکل دسته‌های گندم .

اغر) کوله /kulə/ ؛ ت) ←* ؛

دس - کم/das - kam/ (ق) : دست‌کم-حدّاقل .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دسته کـم /dastəkam/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دسّه - کم /dassə-kam/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(س) ؛ آک) ←(س) ؛

دس - کم - بییتن/das-kam-bayitən/ (مص.مر) : دست کم گرفتن - کوچک شمردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دستکم بیتـن /dastəkam -/baiytən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دسّه کم بییتن /dassə-/kam-bayitan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دسّه کم گیتن /dassə- kam-gitən/ ؛ اشر) ←(س) ؛ آک) دسته کم گیتن /dastə-kam-gitan/ ؛

دسکن - سو/deskene-su/ (ا.مر) : طحال گوسفند و گاو . **نک** : آسمون ندی .

ق) ←* ؛ با) اسکندر سیو /skəndər-siu/ ؛ آ) دیزنون سیو /diznun siyu/ ؛

دس - کون/kun - das/ (ا.مص) : لمس کردن ماتحت مرغ جهت پی بردن به وجود یا عدم وجود تخم مرغ .

اغر) ←* ؛ س) دست بزوئن /dast-bazuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دس کینـگ /das.king/ ؛ ع) دس بزان /das -bezān/ ؛ قص) دس بزوئن /das - bazuan/ ؛ آک) دس کین /kin - das/ ؛

دسکه - ماس/daskə-mās/ (ا.مر) : چوب بالای پادنگ که پادنگ کوبان برای حفظ تعادل آن را نگه می‌دارند .

ق) ۱.←* ، ۲. دسّک مـاس /dassəkəmās/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←(ق) ؛ اشر) دس - دمـاس /das - dəmās/ ؛ آک) دسگیره /das - girə/ ؛

دسّ - گرد/dassə- gərd/ : واحد اندازه‌گیری بـه اندازه‌ی فاصله‌ی بین دو دست .

س) دسته گرد /dastə- gərd/ ؛ ق) ←* ؛ قص) دس گرد /das - gerd/ ؛

دس - گردان/gərdān - das/ (ا.مر) : پولی که برای مدّتی کوتاه قرض گرفته شود .

اغر) ←* ؛ ب) دس - گردن /das - gərdon/ ؛ س) دست گردون /dast-gərdon/ ؛ ق) دس گردون /das gərdun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ قص) دس گردون /das -/gardun/ ؛

دس - گیر/das - gir/ (ص.فا /ا.مر) : دستگیر - یاور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دسـت گیـر /dast-gir/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دس-گیر -بویین/das - gir-baviyən/ (مص.مر) : دستگیر شدن -گرفتار شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دستگیر بیَن /dast-gir-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) دس - گیر - بیّـن /das - gir-/bayyan/ ؛ ن) دس - گیر - بوین /das-gir - bavəyan/ ؛ ع) دس گیر ببین /das - gir - babəyan/ ؛ ت) دس گیر بئن /das gir baan/ ؛ اشر) دستگیر - ها بیین /da-gir-hābiyən/ ؛

دسگیره/dasgirə/ (ا.مر) : دستگیره .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) دستک /dastak/ ؛

دس - گیر - هکاردن/das-gir-həkārdən/ (مص.مر) :

دستگیر کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دستگیر ها کردن /dast-gir-hākerdən/ ؛ ق) دسگیرها کردن /das gir hākerden/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس - گیر - هکردن /das-gir-hakərdan/ ؛ ن) دس - گیرها کردن /das-gir-hākərdan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) دس گیر هکردن /das - gir-hakərdən/ ؛ اشر) دس-گیر-ها کئردن /das.gir.hākoərdən/ ؛ آک) دس گیر گودن /das.gir.gudan/ ؛

دسلقه/dasalqə/ (ا.مر) : النگو - دست بند .

اغر) ۱. ←* ، ۲. دستلقه /dastalqə/ ؛ ب) دستلقه /dastalqə/ ؛ ق) دس بن /das ban/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ اشر) دست-حلقه /dast-halqə/ ؛ آک) دس تونگ /das-tung/ ؛

دس لمپا/das-lampā/ (ا.مر) : چراغ دستی .

ت) ←* ؛

دس-لمه/das-lamə/ (ا.مر) : پارچه‌ای که برای گرفتن ظرف داغ به کار می‌رود .

اغر) ۱. دق ماس /deq-mās/ ، ۲. دسمال جل /dasmāl-jəl/ ؛ س) دست لمه /dast-lamə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دسّاییز /dassāir/ ؛ آک) دس پیته /das-pitə/ ؛

دس لمه/das lamə/ (ا.مر) : **نک** : پرزو .

ق) ←* ؛

دس-لوب/das-lub/ (ا.مر) : **نک** : دسّه-لوب .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دسله/desələ/ (ا.مک) : از توابع دهستان چهاردانگه‌ی ساری .

دس-ماسی/das-māsi/ (ا.مر) : پارچه ای که برای برداشتن چیزهای داغ به کار رود . **نک** : دس پتی .

اغر) ۱. دسمال جل /dasmāl-jəl/ ، ۲. دق ماس /deq- mās/ ؛ ب) ۱. ←* ، ۲. ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دسّ-پرزو /dasse-pərzu/ ؛ ن) دسّاییر /dassāir/ ؛ ع) دس گیر پیتی /das - gir - piti/ ؛ آک) دس پیته /das-pitə/ ؛

دسماسی/das māsi/ (ا.مر) : **نک** : پرزو .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دسمال - سما/dasmāl-səmā/ (ا.مر) : رقص با دستمال .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) دس-مالی-سما /das-māli-səmā/ ؛

دس - مالی - هاکردن/das-māli-hākordan/ (مص .مر) : ۱. دست مالی کردن . ۲. عشق بازی - معاشقه با دختران تا اندازه ای که زبانزد همه شود .

اغر) دسمالی هکاردن /dasmāli-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دستمالی هاکردن /dast-māli-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) دس مالی هاکردن /dasmāli hākərdan/ ؛ ن) ۱. ←* ، ۲. دسمالی ها کردن /dasmāli - hākerdan/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دسه پرهکردن /dasə-par-hakərdən/ ؛ اشر) دست-مالی-هاکئردن /dast-e-mali-hākoərdən/ ؛ آک) دسه پرزان /dasə-par-zān/ ؛

دسمان/desmān/ (ا) : لاشه‌های چوب که به طور عمودی در فاصله‌ی تیرها در ساختمان چوبی گذارند .

اغر) ←* ؛

دس-مایه/das-māyə/ (ا.مر) : سرمایه‌ی اولیّه-دست مایه.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست مایه /dast-māyə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دسّ-مجی/dassəmeji/ (ا.مص) : چهار دست و پا راه رفتن . **نک** : چک مایی .

س) دس مجی /das-meji/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛

دسمره/dasmarə/ (ص.مر) : ۱. پادو- شاگرد مغازه یا کارگاه . ۲. دختر خردسالی که به کدبانو کمک کند . **نک** : خانه شاگرد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

دس - مز/das-məz/ (ا.مر) : دستمزد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست مزد /dast-mezd/ ؛ با) ←* ؛ آ) دسّه-مز /dassə-məz/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دسته موزد

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائمشهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

/saste-muzd/ ؛ پ) دست مزد / dast mōzd/ ؛

دس-میجی/das-miji/ (ا.مص) : چهار دست و پایی .

ب) دس مجی /das-məji/ ؛ س) دست مجی /dast-meji/ ؛ ق) دسّه مجی /dassə məji/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) دسّه-مجی /dassə-məji/ ؛ ن) ←* ؛

دس-میراب/das-mirāb/ (ص.مر) : آورنده‌ی آب - آب رسان . **نک** : ایار .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دس-ندائن/das-nədāən/ (مص.مر) : ۱. دست ندادن - فراهم نشدن شرایط . ۲. تسلیم نشدن - تحت اراده دیگری قرار نگرفتن . ۳. همکاری نکردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دست ندائن /dast-nedāən/ ؛ ق) دس ندائن /das-nədāen/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دس ندائن /das-nadāan/ ؛ ع) دس ندان /das-nədān/ ؛ اک) دس ندان /das-nedān/ ؛

دسنگولی زئن/dəsənguli-zaan/ (مص.مر) : با دست کسی را هل دادن .

اغر) دس بزئن /das bazoən/ ؛ ت) ←* ؛

دس-نماز/das-nəmāz/ (ا.مر) : وضو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ اک) دس نماز /das-nemāz/ ؛

دسّو/dasso/ (ا.مر) : آب دست .

اغر) دستو /dasto/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←(اغر) ، ۲. آب دس /ābdas/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) دسّو /dassow/ ؛ اک) دس آو /das-ow/ ؛

دسوافت/dasvāft/ (ص.مف) : دست بافت .

اغر) دس باف /dasbāf/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) دسبافت /dasbāft/ ؛ اک) ←(قص) ؛ پ) دست تتک /dast tatak/ ؛

دسّ و بال/dass-o-bāl/ (ا.مر) : دست و بال . **نک** : چک و په .

اغر) دست و بال / dast-o-bāl/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع)

دس و پا /daso pā/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دسوبسو/dasu-basu/ (ص.م/ا.مص) : ۱. مالیده شده. ۲. کنایه از: عشق بازی . ۳. آلوده . ۴. شستشوی لباس .

س) ۱.←* ، ۲. دسوبسو /daso-baso/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛ اک) دسه پر /dase-par/ ؛

دس و پا -بزئن/das-o-pā-bazoən/ (مص.مر) : ۱. جان کندن - دست و پا زدن . ۲. کوشیدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دست و لنگ بزئن /dast-o-ləng-bazoən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دست و پا بزوئن /dasto-pā-bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دس و پا-بزوئن /dass-o-pā-bazuan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دسّ و پا بزان /dasso-pā-bezān/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دس پازئن /dasə-pā zaan/ ؛ اشر) ←* ؛

دس و پا-بشکس/das-o-pā-bəškes/ (ص.مف) : ۱. دست و پا شکسته . ۲. درمانده .

اغر) ۱.←* ، ۲. دست و لنگ بشکسته /dast-o-ləng-bəškestə/ ؛ ب) ←* ؛ س) دست و لینگ بشکست /dast-o-lingbeškest/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) دسّ و بال بشکس /dass-o-bāl-bəškəs/ ؛ ت) دس لنگ بشکس /dasə-ləngbəškəš/ ؛ اشر) ←(س) ؛

دس و پاره-گم-هکاردن/das-o-pā-rə-gom-həkārdən/ (مص.مر) : دستپاچه شدن-دست و پا را گم کردن .

اغر) دس و پا-گام-هکاردن /das-o-pā-gām-həkārdən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دست پاچه بیّن /dast-pāčə-bayyən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دسپاچه /daspāčə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس و پا - گم-هکردن /das-o-pā-gom-hākərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دس و پا را گم هاکردن /daso-parə-gom-hākordan/ ؛ قص) دس پاچه بیّن /das-pāčə-bayyan/ ؛ ت) دس پاچه بئن /daspāčə-baan/ ؛ اشر) دست-و-پا-گم-هاکئردن /dast-o-pā-gom-hākoərdən/ ؛ اک) دسه یا گوماگود /dase-pā-gomāgud/ ؛

دس و پر - بزوئن/das-o-par-bazuan/ (مص.مر) : ۱. دست زدن به کاری . ۲. معاشقه کردن .

اغر) دس وپر-بزئن /das-o-par-bazoən/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دس و بال بزان /daso-bāl-bezān/ ؛ ت) دس پرزئن /dasəpar zaan/ ؛

دس و پر -داشتن/das-opar-dāštən/ (مص.مر) : ۱. شایستگی داشتن . ۲. زرنگی و باهوشی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دست و پا داشتن /-dast-o-pā dāštən/ ؛ ق) ←** ؛ آ) دس و پاداشتن /dasso pādāštan/ ؛ ن) دس و پرداشتن /daso-par-dāštan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) دست و پا داشتن /dast-o-pā-dāštan/ ؛ ت) دس پرداشتن /dase par dāštən/ ؛ آک) ←(ن) ؛

دس-وجین/vəjin-das/ : کندن علف‌های هرز مزرعه با دست .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دست وجین /dast-vejin/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) دس ویجین /das-vijin/ ؛

دس-وجی-هاکردن/das-vəji-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. با دست به دنبال چیزی گشتن - کورمال کردن . ۲. گلچین کردن .

ق) دسّه مجی هاکردن / dasse məji hākerdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دس-مجی-هکردن /das-məji-hakərdan/ ؛ ن) ←** ؛ ع) دس ها بجین /das-hābəjin/ ؛ قص) ←** ؛ ت) دس مجی هکردن /dasməjihakərdən/ ؛ اشر) دست-وجین-هاکئردن / dast-vəjin-hākoərdən/ ؛ آک) دساموجی /-dasā moji/ ؛

دسّ-و-دل-واز/dass-o-dəl-vāz/ : دست و دل باز- بخشنده .

اغر) دست و دل - واز /dast-o-dəl-vāz/ ؛ ب) ←** ؛ س) دست و دل باز /dast-o-dəl-bāz/ ؛ ق) دس دل باز /das del bāz/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دسّ-و-دل-باز /dəl-bāz-dass-o/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←** ؛ اشر) دسّ-ودل-گشاد /dass-o-dəl-gəšād/ ؛ آک) دس و دیل باز /das-o-dil-bāz/ ؛

دسّور/dassur/ : مانند-همانند-مانند آن .

اغر) ۱.←** ، ۲. دسور /dasur/ ؛ ب) ←** ؛ س) دستور /dastur/ ؛ ق) دسور /dassur/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) دسدور /dasdur/ ؛ آک) دستور /dastur/ ؛ پ) دستور /dastur/ ؛

دس-ور-آیتن/das-var-āytan/ (مص.مر) : ۱. بوسیدن دست . ۲. دست دادن، حمایت کردن .

اغر) دس-بیتن /das-baytən/ ؛ س) دسته ورهایتن /dastə-var-hāytən/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) دس وریتن /dasə vareyten/ ؛ آک) دس بوسی /das-busi/ ؛

دس-ورچین/das-var-čin/ (ص.مف/.مص) : دست چین-دست چین کردن .

اغر) ←** ؛ ب) دس-وجین /das-vəjin/ ؛ س) دست چین /dast - čin/ ؛ ق) دستچین /dasčin/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ع) دس هابجین /das-hābəjeyan/ ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) ←** ؛ آک) دس دوجین /das-dojin/ ؛

دسّور-هایتن/dassur-hāytən/ (مص.مر) : فرمان گرفتن .

اغر) دستور بییتن /dastur-bayitən/ ؛ ب) ←** ؛ س) دستور بیتن /dastur - baytən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←** ؛ ن) دسّور-هایتن /dassur - hāytan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دسّورهیتن /dassur hayten/ ؛ اشر) دسدور-هدائن /dasdur-hədāən/ ؛ آک) دستور هاگیتن /dastor-hāgitan/ ؛

دسّور-هدائن/dassur-hədāən/ (مص.مر) : دستور دادن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دستور هدائن /dastur-hedāən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دسّور-هدائن /dassur-hədāan/ ؛ ن) دسّور-هادائن /dassur-hādāan/ ؛ ع) دسّور-هادان /dassur-hādān/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دسّور دئن /dassur daan/ ؛ آک) دستور دان /dastur-dān/ ؛

دس-ور-هکاردن/das-vər-həkārdən/ (مص.مر) : با دست زیر و رو کردن .

ب) ←** ؛ س) دست و پرهاکردن /dasto-par-hākerdən/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) دسّ و پرهاکردن /dasso-par-hākərdan/ ؛ ع) دس و پرهاکردن /daso-par-hākordan/ ؛ ت) دس پرهکردن /dasə-par-hakərdən/ ؛

دس-ورین-گاله/das-vərin-gālə/ (ا.مر) : نی برنده که نوعی گیاه بام پوش است . نک : گاله .

ب) ←** ؛ س) دست ورین گاله /dast-vərin-gālə/ ؛

دس وکه/das vake/ (ا.) : انعام-پاداش .

ت) ←** ؛

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

دس-ولار/das-vəlār/ (ا.مر) : طنابی که جهت مهار پالان اسب یا خر به آن بسته و از بین دو دست اسب یا خر عبور دهند .

س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دس لاف /daslāf/ ؛

دسولوب/dasolub/ (ا) : دست گاو .

آ) ←** ؛

دس ونجن/dasvenjən/ (ا.مر) : انتخاب از روی دقّت و وسواس .

ت) ←** ؛

دسّه/dassə/ (ا) : گروه – دسته . **نک** : الیک – آماهه .

اغر) ۱.←** ، ۲. دسته /dastə/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) دسته /dastə/ ؛ پ) دستک /dastak/ ؛

دسّه-بزه-پول/dassə-bazə-pul/ (ا.مر) : سکّه های سوراخ شده و به رشته کشیده که به گردن آویزند .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دسته-بزه-پول /dastə-bazə-pul/ ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) دسه بز پول /dasə baza pul/ ؛

دسّه بزه کا/bazə- kā – dassə/ : ازانواع بازی های همگانی است. شیوه‌ی اجرا و شکل این بازی عیناً اقتباس از بازی نون بیار کباب ببر مناطق فارس زبان می باشد .

دسه بسه/dose- bosə// (ص.مر) : ۱. پاره و ژنده . ۲. ور رفتن با دست . ۳. کنایه از: خستگی زیاد .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛

دسه بسه بویین/dose-bose-baviyən/ (مص.مر) : ۱. پاره شدن . ۲. خسته شدن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛

دسّه-به-سر/dassə-bə-sar/ (ا.مر) : شیروانی پوشیده از ساقه های شالی .

ب) ←** ؛ س) کمل به سر /kamel-bə-sar/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) دسّک به سر /dassek basar/ ؛

دسّه-پج/dassə-paj/ (ا.مص) : پرکردن ردّپا در شالیزار به هنگام نشا .

آ) ←** ؛ آک) دس ماله /das-mālə/ ؛

دسّه په بکشیین/dassə-pe-bakšiyan// (مص.مر) : ۱. چیزی را با دست لمس کردن . ۲. احتیاط در خرج کردن .

اغر) دس سوهکاردن /das-so-həkārdən/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. دسته په بکشیین /dastə-pe-bakəšiyən/ ؛ س) دسته په بکشیین /dastəpə-bakšiyən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دسّه پی بکشیین /dassə-pəy-bakəšian/ ؛ع) دس بمالین /das-bəmāleyan/ ؛

دسه – جر – بیتن/dasə-jer-baytan/ (مص.مر) : کنایه از: دست پایین گرفتن-کوتاه آمدن .

اغر) دس ته بیتن /das ta bayitən/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دس-جر-بیتن /das-jer-bəytan/ ؛ع) دسّ جیربیتن /dassə-jrə-baytan/ ؛ ت) دس جیرتین /dasejireytən/ ؛

دسّه-جمی/dassə-jami/ (ا.مر) : **نک** : جمیّتی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دسجمی /dasjami/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) دسته جمی /dastə-jami/ ؛

دسّه-چال/dassə-čāl/ (ا.مر) : ۱. چاله . ۲. حجم ردّپای حیوان . ۳. واحد حجم .

اغر) دس چال /das-čāl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) پا چاله /pācālə/ ؛

دسّه-ختی/dassə-xəti/ : بی خود-بیهوده .

ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دسّ خدی /dasse-xədi/ ؛ع) بی خد /bixod/ ؛

دس -هدائن/das-hədāən/ (مص.مر) : ۱. دست دادن . ۲. فراهم شدن زمینه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دس-هدائن /das-hədāan/ ؛ ن) دس-هادائن /das-hādāan/ ؛ع) دس هادان /das-hādān/ ؛ اشر) ←** ؛ آک) دس دان /das-bān/؛

دسّه-دار/dār-dassə/ (ص.فا) : دسته دار .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دسـته دار /dastə-dār/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغـر) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) دسـده–دار /dasdə-dār/ ؛ اَک) ←* ؛

دسته–دسته/dassə-dassə/ (ق) : دسته دسته .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دسـته دسـته / dastə-dastə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛ اَک) ←* ؛ پ) دسـتک دستک /dastak-dastak/ ؛

دس–هره/das-harə/ (ا.مر) : ارّه‌ی دستی .

اغر) ۱.←* ، ۲. دستی هـره /dasti harə/ ؛ ب) ←* ؛ س) هره دستی /harə-dasti/ ؛ ق) دسّی هـره /dassi harə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دسّـه–هـره /dassə-harə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دس اره /das-arrə/ ؛ قص) ارّه دسّـی /arrə-dassi/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اَک) ←(ع) ؛

دسّه–سر/dasə-sar/ (ق.حا) : روی دست .

اغـر) دس سـر /das-sar/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) دسـته سـر /dastə-sar/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اَک) ←* ؛

دسه سـر/dasə-sar/ (ا.مـر/ق) : از روی دسـت – بـر روی دست .

آ) ←* ؛

دسّه–سو/dassə-so/ (ا.مـر/ق.حـا) : ۱. کورمـال . ۲. چـراغ دستی –مشعل .

اغر) ۱.←* ، ۲. دس سو /das-so/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دسّه –شیشم/dassə-šišəm/ (ا.مر) : سـوت زدن بـه کمـک دست و دهان .

آ) ←* ؛

دسّه–کشی/dassə-kaši/ (ا.مص) : یارگیـری بـرای دعـوا . **نک** : اجماکشی .

اغر) دسته کشی /dastə kaši/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) دسّه گیری /dasse-giri/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) دسّ–کشی /dassə-kaši/ ؛

دسّه–لاسه/dasse-lāse/ (ا.مر) : کف دست .

اغر) دست کف /dast-e-kaf/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دسه کف /dassə kaf/ ؛ ن) دس کف /das kaf/ ؛ ع) ←(ن) ؛

دسّه–لوب/dassə-lub/ (ا.مر) : چارقی که از پوست بعضـی حیوانات به دست آید .

ق) ←* ؛

دسّه–مـاس/dassə-mās/ (ا.مـر/ص.فـا) : ۱. دسـتگیره . ۲. کنایه از: یار و یاور .

اغر) ۱.←* ، ۲. دس ماس /das mās/ ؛ پ) ←(اغـر) ؛ س) دسته مـاس /dastə - mās/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دسّکم /dassak/ ؛ اشـر) دسـد–مـال /dasde-mās/ ؛ پ) دستک /dastak/ ؛

دس–همالنی/das-həmāləni/ (ص.مف) : آستین بالا زده.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دس–همالنّی /das-həmālənni/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دس همالی /das-homāli/ ؛

دسّه–مجی/dassə-məji/ (ا.مـص) : چـهار دسـت و پـا راه رفتن . **نک** : چارپوک دکتن .

پ) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دسه مجی/dase-məji/ : **نک** : چارچنگ .

ق) ←* ؛

دس–هملانیئن/das-həmlānian/ (مص.مر) : ۱. آستین بـالا زدن . ۲. آغاز به کار کردن .

ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دس همـالین /das-homāləyan/ ؛

دسّه–میس/miš-dassə/ (ص.مر) : فرو مایه–خسیس .

پ) میسته /mistə-das/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دس میس /das mis/ ؛ اَک) دس خوشک /das-xošk/ ؛

دسّه–ولار/dassə-vəlār/ (ا.مر) : ۱. سینه پوش . ۲. طنـابی که از بین دو دست چهارپا رد کنند .

پ) ←* ؛ س) دست و لار / dast -velār/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دس لاف /das-lāf/ ؛

دسّی/dassi/ (ا) : ۱. قرض–وام . ۲. اهلی . ۳. کار با دست.

اغر) ۱.←* ، ۲. دس قرض /das-qarz/ ؛ پ) ←(اغر) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد . **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

س) دستی /dasti/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←(س) ؛

دسّی-آروس/dassi-ārus/ (ا.مر) : بسیار زیبا .

س) دســتی آروس /dasti-ārus/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ت) دس آروسـی /das ārusey/ ؛ آک) دسـته گول /dastə-gul/ ؛

دسّی پرتـوک/dassi pərtok/ (ا.مـص) : پـرت کـردن بـا دست-هل دادن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دس بـالتو /das-bālto/ ؛ ت) دستو /dastow/ ؛

دسّیج/dassij/ (ا) : ۱. سوغات . ۲. پیشکشی و سیورسـات بردن.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دسی خر/dasi xar/ (ص.مر) : ۱. آدم زشــت و ژولیـده . ۲. آدم چاق و بدلباس .

ق) ۱.←* ، ۲. دسّی خـی /dassixi/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دسّی خرس /dassi-xers/ ؛

دسّی-خراس/dassi-xərās/ (ا.مر) : نوعـی اهـرم . نـک : کره .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آک) چـک چی /čakči/ ؛

دســی-خـرس/dasi-xərs/ (ص.مـر) : ۱. بازیچـه - ابــزار دست. ۲. آدم بسیار چاق و بد لباس .

اغر) دستی-خرس /dasti-xərs/ ؛ ب) دسی - خرسا /dasi-xərsā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

دسّی-خی/dassi-xi/ (ص.مـر) : ۱. کنایـه از: آدم نفـهم و لجوج . ۲. زشت .

ب) ←* ؛ س) دستی خی /dasti-xi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

دسّینه/dassinə/ (ا.مص) : مالاندن دو چیز به هـم، مثـل : مالاندن پارچه برای از بین بردن خاک یـا چـیزی کـه آلوده شده باشد .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دسّیر/dassir/ (ا) : پارچه یا نمدی که برای گرفتن جسم داغ به کار رود .

ق) ←* ؛ بـا) دس پــرزو /das-pərzu/ ؛ آ) ←(بـا) ؛ ن) دسـاییر /dassāir/ ؛ع) دس گیـرپیتــی /dasgir-piti/ ؛ ت) دس پته /daspetə/ ؛

دسّینک/dessinek/ (ا) : گل پامچال .

با) ←* ؛

دسّینه/dassine/ (ا) : ۱. دسته . ۲. دسته پشم گوسـفند کـه آن را کلاف کنند .

س) دستونه /dastonə/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

دسّین هـاکرد/dassin-hākərd/ : ردیـف کـردن و چیـدن بافته‌های پشمین کم عرض و مطّول که جـهت نقـش انداختن نمد، جاجیم و سایر مصنوعات دسـتی اسـتفاده شود .

دسین هاکردن/dasin- hākərdən/ : دسته کردن .

دشال/dəšāl/ (ا.مر) : شغال هار .

آ) ←* ؛

دشبند/dəšbənd/ (ص) : دشمن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دشبن /dəšbən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دشـمن /dešmen/ ؛ ق) دشمن /dešmən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. دشــمن /dəšmən/ ، ۲. دشـمن /dəšmən/ ؛ ن) دشـمن /dəšman/ ؛ ع) دشــمن /došman/ ؛ ت) دشــمند /došmand/ ؛ اشـر) ←(ن) ؛

دسّین هاکرد

دشبه/dəšabə/ (ق.ز) : دو شبه - طّی دوشب .

ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ پ) دوشپک /dōšapak/ ؛

دشت/dəšt/ : ۱. درست . ۲. همه – کامل – تمام .

ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) دشته /doštə/ ؛

دشت/dašt/ (ا) : ۱. دشت – زمین هموار . ۲. قشلاق . ۳. میدان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ←* ؛

دشت-انباز/dašt-ənbāz/ (ص) : ۱. هم سامان در مزرعـه . ۲. شریک-انباز .

اغر) ←* ؛ ب) دشت همباز /dašt-həmbāz/ ؛ س) دشـت همبـاز /dašt-hembāz/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) همّـاز /həmmāz/ ؛ ن) دشت همّاز /dašt hammāz/ ؛

دشتبون/daštəbun/ (ا.مر) : دشتبان .

اغر) ۱.←* ، ۲. دشت-وان /dašte-vān/ ؛ ب) دشـته-ون /daštə-von/ ؛ س) دشـته بـن /daštəbon/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ آک) ←* ؛

دشت-پشت/dašte-pəšt/ (ا.مر) : دامنه‌ی کوه .

اغر) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دشت-جلم/dašt-jalom/ (ا.مک) : از توابع رامسر .

دشت-دشت/dəšt-dəšt/ (ق.مق) : تمامی- همه .

ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دشت دشت /deštə-dešt/؛

دشت-دکتن/dašt-dakətən/ (مص.مر) : ۱. آشکار شـدن . ۲. رسوا شدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دشت دکتـن /dašt-daketən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ آک) دشتابون /daštābon/ ؛

دشت-دنگوئن/dengoən-dašt/ (مـص.مـر) : ۱. بـه میـان انداختن- آشکار کردن . ۲. کتک زدن .

اغـر) ←* ؛ ب) دشـت دینگئـن /dast-dingoən/ ؛ س) دشت دینگوئـن /dašt-dinguən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ آ) دشت دینگوئـن /dašt-dinguan/ ؛ ن) دشت هـادائن /dašt-hādāan/ ؛ ع) دشـت هـادان /dašt-hādān/ ؛ ت) دشـت انگتن /dašt-engətən/ ؛

دشتک/daštek/ (ا.مک) : نام مرتعی در الاشت .

دشت-کار/dašte-kār/ (ا.مر) : کشاورزی در قشلاق .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دشت کجور/dašte-kujur/ (ا.مک) : دشـت کجـور منطقـه‌ای است که از شمال بـه دریـای خـزر و از جنوب بـه منـاطق کوهستانی نـور و از شـرق بـه رودخانـه بـره و از غـرب بـه رودخانه چالوس محدود می شود.

دشت مرز/dašte-marz/ : تپه‌های خاکی و دیوارچه مـانند که به عنوان مرز بین کرت‌های شالی‌کاری و یا سامان دور زمین شالیزار ایجاد شود .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛

دشت مرز

دشت ممرز/dašt-memraz/ (ا.مـک) : مرتعـی جنگلـی نزدیک نارنج بن نوشهر .

دشت-میون/daštə-miyun/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان ولویی قائم شهر .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دشت-نظیر/dašt-nazir/ (ا.مک) : روستایی از دهستان پنجک رستاق کجور .

دشت نور/daštə-nur/ (ا.مک) : نام منطقه ای است که از شمال به دریای خزر و از جنوب به رشته‌کوههای شمالی تترستاق و میان رودبار و از شرق به اهلم رستاق و لیتکوه و از غرب به دشت کچه رستاق کجور منتهی می شود و از مناطق زیر تشکیل می گردد: ۱ - ناتل کنار ۲ - ناتل رستاق ۳ - میان بند ۴ - میان رودبار پایین ۵ - هلو پشته ۶ - لاویج ۷ - نابیج .

دشت - وا/dašte-vā/ (ا.مر) : بادی که از غرب وزد .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دشت باد /daštə-bād/ ؛

دشت-وون/dašte-vun/ (ص.فا) : نگهبان مزرعه - نگهبان آیش -نگهبان شالیزار . **نک** : آیش بون .

اغر) دشتی وان /daštivān/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) دشته بون /daštə-bun/ ؛

دشته/daštə/ (ق.مق) : درسته-تمام وکمال .

ت) ←* ؛

دشت - هاکردن/dašt-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. دشت کردن-مسطّح کردن . ۲. اوّلین وجه دریافتی از کسب روزانه .

اغر) دست لاف هکاردن /das-lāfhəkārdən/ ؛ ب) دسته لاف هکاردن /dastə-lāf-hekārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دشت هکردن /dašt hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) دشتکردن /daštakərdən/ ؛ آک) سوفته /suftə/ ؛

دشت -هاکردن/dəšt-hākərdan/ (مص.مر) : کشمکش و مرافعه را به اوج رساندن .

ن) ←* ؛

دشته-پت/daštə-pat/ (ص.مر) : ۱. کار شگفت انگیز . ۲. پیروزی همه جانبه .

ع) ←* ؛

دشته-پت-هاکردن/dəštə-pət-hākordan/ (مص.مر) : کار شگفت انگیز کردن .

ع) ←* ؛

دشته-ون/daštə-von/ (ص.فا) : دشتبان-نگهبان کشت‌زار.

اغر) ۱.←* ، ۲. دشته-وان /daštə-vān/ ؛ ب) ←* ؛ ق) دشت بون /dašt bun/ ؛ با) ←* ؛ آ) دشته-وون /dašte-vun/ ؛ ن) ←(آ) ؛

دشته-ونی/dašte-voni/ (ا.مص) : عمل نگهداری از احشام به رسم چوپانی . **نک** : داشتیاری .

ب) ←* ؛ ق) دشت بونی /dašt buni/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ن) دشت وونی /dašt vuni/ ؛

دشتی/dašti/ (ص.نس) : ۱. قشلاق نشین . ۲. کسی که در دشت زندگی کند . ۳. کشاورز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دشتیان/dašteyān/ (ا.مک) : از توابع دهستان کیاکلای قائم شهر .

دشتی حال/dašti-hāl/ (ا.مر) : از انواع کتولی-یکی از انواع آواز کتولی که مقامی است . **نک** : کتولی .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دشتی-کلاته-شرقی/dašti-kəlātə-šarqi/ (ا.مک) : یکی از روستاهای بندرگز .

دشتی-کلاته-غربی/dašti-kəlātə-qarbi/ (ا.مک) : یکی از روستاهای بندرگز .

دشتی-گربه/dašti-gorbə/ (ا.مر) : گربه‌ی وحشی . **نک** : شال بامه شی .

با) دشت بامشی /daštə-bāməše/ ؛ اشر) ←* ؛

دشتی-وان/dašti-vān/ (ص.فا) : ۱. دشتبان . ۲. نگهبان و دارنده‌ی احشام .

اغر) ←* ؛ ب) دشته ون /daštə-von/ ؛ ق) دشت بون /daštebun/ ؛ با) ←* ؛ آ) دشت ون /dašt vun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ اشر) ←* ؛

دشتی-وانی/dašti-vāni/ (ا.مص) : عمل حفاظت از مزارع در برابر احشام و افراد . **نک** : داشتیاری .

اغر) ←* ؛ ب) دشته ونی /daštə-voni/ ؛ ق) دشت بونی

/dašt buni/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دشته وونی /daštə vuni/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دشته بونی /daštə-boni/ ؛

دشس بشس/dašəs-bašes/ (ص.مر/.مص) : کنایه از: ریخت و پاش–درهم ریختگی .

ق) ←* ؛

دشکه–بشکه/dəške-bəške/ (ا.مص) : خرد و ریز شدن–شکسته شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دشکست بشکست /deškest-beškest/ ؛ ق) دشکنّی بشکنّی / dəškenni bəškenni/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دشکس بشکس /dəškəs-bəškəs/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛

دشکن/dəškən/ (ف.امر) : ۱. لابزن و بدوز–کوک بزن . ۲. کوک زدن در خیّاطی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) ←* ؛ آک) دشکن /daškan/ ؛

دشکن–بشکن/dəškən-bəškən/ (ا.مص) : شکستن–خرد و ریز کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دشکن بشکن /daškan-baškan/ ؛

دشکنی/dəškəni/ (ص.مف/ف) : ۱. شکست . ۲. شکسته .

اغر) ۱. بشکنییه /bəškəniyə/ ، ۲. دشکنیه /dəškəniyə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) بشکندییه /bəškəndiyə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱. بشکنّی /bəškənni/ ، ۲.←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ آک) دشکنی /daškani/ ؛

دشکنیین/dəškəniyən/ (مص) : ۱. تا کردن . ۲. خرد و ریز کردن – شکستن . ۳. دوختن لبه‌ی لباس و پارچه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) بشکندیین / bəškəndiyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. بشکنّیین /bəškənniyan/ ؛ ن) دشکنیین /dəškənian/ ؛ ع) ←* ؛ قص) بشکنیین /bəškəniyan/ ؛ ت) درشکنن /dərəškəneən/ ؛ آک) ←(قض) ؛ پ) اشکستن /škastan/ ؛

دشکه–بشکه–هکاردن/dəške-bəške-həkārdən/ (مص.مر): ۱. شکستن . ۲. خرد و ریز کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دشکه بشکه هاکردن /deškə-beškə-hākerdən/ ؛ ق) دشکس بشکس هاکردن /daškəs-bəškəs hākərdn/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛

دشکه – بویین/dəške-baviyən/ (مص.مر) : شکسته شدن – خردو ریز شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دشکنّی بیین /deškenni bayen/ ؛ آ) بشکس بیّن /bəškəs bayyan/ ؛ ن) دشکس بوییین /dəškəs bavəyan/ ؛ ع) دشکسّن /deškəssan/ ؛

دشمن/dəšmən/ (ص) : دشمن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دشبند /dəsbənd/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دشمن /došmən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دشمن /dəšman/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) دشمن /došman/ ؛ ت) دشمند /došmand/ ؛ اشر) ←(ن) ؛ آک) دوشمن /dušman/ ؛ پ) دشمن /dūšman/ ؛ او) دوش میینو /duš-mainu/ ؛

دشمندی/dəšməndi/ (ا.مص) : دشمنی .

اغر) ۱.←* ، ۲. دشبندی /dəsbəndi/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲. دشمنی /došmani/ ؛ ق) دشمنی /dəšməni/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) دشمنی /dəšmani/ ؛ ع) دشمندی /došmandi/ ؛ قص) دشمنی /došmani/ ؛ آک) ←(ت) ؛ پ) دشمتانی /dušmanātin/ ؛

دشمن شاد/dəšman-šād/ : به کام و مراد دشمن .

قص) ←* ؛

دشن/doš/ : از اصوات . **نک** : برش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

دشن/dəšən/ (ف.) : بریز–بپاش . **نک** : برز – بکلان .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دشن /dašən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دشن /dašen/ ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲.←* ؛ آ) بشن /bašən/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(قض) ؛ قص) دکن /dakən/ ؛ آک) دوشون /dušon/ ؛

دشنّا/desənnā/ (ا) : ۱. چوب هایی کوتاه که برای هدایت پرنده به سوی تله، در زمین فرو کنند . ۲. ترکه های بلندی که روی تیر سقف بگذارند .

آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **پاس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دشنّون/dašannun/ (ا.) : محلّ ریختن . نک : دوکالن .

ق) شنّون /šannun/ ؛

دشنّی/dašənni/ (ص.مف) : ریخته شده–پاشیده شده .

اغر) دشنییه /dəšəniyə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دشندییه /dašendiyə/ ؛ ق) ←* ؛ با) بشندیه /basəndiyə/ ؛ آ) بشنّی /bašenni/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دپاته /depātə/ ؛

دشنیین/dəšəniyən/ (مص) : ریختن . نک : دیزه – بکلاتیین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ۱. دشندیین /dašendiyən/ ، ۲. بشندین /basendiyən/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دشندین /dašendiyən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) بشنّیین /bašənniyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) بپاتن /bepātan/ ؛

دشو/dešo/ (ق.ز) : دیشب .

اغر) ۱.←* ، ۲. دیشو /dišo/ ؛ ب) دی–شو /šo-di/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) دی–شو /di-šu/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(ب) ؛ ت) دیگشو /digšow/ ؛ اشر) دینه–شو /dinə-šu/ ؛ آک) ←(ب) ؛

دشو/dəšo/ : شیره‌ی دوشاب انجیر – شیره‌ی خرمالوی جنگلی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دشو /dešu/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دشو /došo/ ؛ ت) دشو /dəsow/ ؛

دشوار/dəšvār/ (ص) : دشوار، سخت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قعص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دوشوار /dušvār/ ؛ باس) دژواره /dužvāra/ ؛

دشوم/dəšom/ (ا) : کوزه‌ای بزرگ که برای گرفتن کره از ماست به کار رود .

اغر) دوشان /dušān/ ؛ ب) ۱. دشن /dəšon/ ، ۲. دشون /dəšun/ ؛ س) دیشن /dišon/ ؛ ق) دشون /dešun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دوشن /dušən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دوشن /došon/؛

دشون/dəšun/ (ا) : ۱. خم بزرگ برای کره گیری . ۲. دوشاب . نک : تلم .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دوشن /dušən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دوشن /došon/ ؛ ت) دوشان /dušān/ ؛

دشون – بشکس/dəšun-beškəš/ (ا.مک) : نام مرتعی در سوادکوه .

دشون کلک/dešon kalek/ (ا.مر) : سرپوش و دهنه‌ی ظرف کره گیری .

آ) دوشن کلک /dušən kalek/ ؛

دشینستن/dašinessan/ (مص) : ۱. چیدن . ۲. بازکردن دسته‌های شالی جهت خرمن‌کوبی .

آ) ←* ؛

دغ/daq/ (ص/ا) : ۱. گوسفندی که شاخ کوچک دارد . ۲. دیگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دک /dək/ ؛ با) ←(ق) ؛ اشر) ←* ؛

دغ/doq/ (ا) : دوغ .

اغر) ۱.←* ، ۲. دو /du/ ؛ ب) دو /du/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) ←(ب) ؛ قعص) ←(اغر) ؛ ت) ←(ب) ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(ب) ؛

دغاچیین/dəqā čiyən/ (مص.مر) : عمل مخلوط کردن آرد یا گل با آب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دغال تانیین/dəqāl tāniyən/ (مص.مر) : مخلوط کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) دغلتانیین /daqəltāninan/ ؛

دغالتی/dəqālti/ (ص) : ۱. کثافت . ۲. آمیخته . نک : دمش دغلتی .

اغر) دغلتی /daqəlti/ ؛ ب) ←* ؛

دغالج/dəqālč/ (ف.امر) : ۱. مخلوط کن . ۲. غوطه ورشو .

اغر) دغاچ /dəqāč/ ؛ ب) ←(اغر) ؛

دغالچیین/dəqālčiyən/ (مص) : ۱. مخلوط کردن–هم زدن و زیرو رو کردن – در آمیختن . ۲. پوشاندن . نک: پلوش هکاردن – داریتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

دغاله/dəqālə/ (ا) : چوب دوشاخه‌ی دسته بلند که از آن

در ساختن نپار استفاده کنند . نک : داگاله - دخاله .

اغر) دخاله / də-xālə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) داغلـه /dāqelə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ ن) دکـل /dəkal/ ؛ ع) دغالـه /doqālə/ ؛ اشر) ←* ؛

دغ-بنی/deq-bəni/ (ا.مر) : بافته‌ی گردی از ترکه که زیر دیگ گذارند .

اغر) ←* ؛ ب) دزبنی /dez-bəni/ ؛ س) دیزبنـی /-diz beni/ ؛ ق) دزبنی /beni dəz/ ؛

دغچه-دم-دامی/dəqčə-dame-dāmi/ (ا.مر) : دیـگی کوچک مخصوص دوشیدن شیر .

اغر) دغچه /dočə/ ؛ اشر) ←* ؛

دغ-دست/deq-dast/ (ا.مر) : دستگیره‌ی متحـرّک دیـگ بزرگ . نک : دارک .

اغر) ←* ؛ ق) دسیر /dassir/ ؛

دغر/daqor/ (ص) : قد کوتاه و درشت اندام .

اغر) ۱.←* ، ۲. دغرمنـه /daqor-mənə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دغر /dəqər/ ؛

دغر-بغر/daqor-baqor/ (ا.مص) : بگو مگو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دغربغر /dəqər-bəqər/ ؛ اشر) ←* ؛

دغ-رند/deq-rand/ (ا.مر) : کفگیر یـا ابـزار دیـگری کـه برای کندن ته دیگ استفاده شود .

اغر) راک رند /rāke-rand/ ؛ ب) لاک رند /lāk-rand/ ؛ ق) رکی /raki/ ؛ با) ←(ق) ؛ اشر) ←* ؛

دغلباز/daqəl-bāz/ (ص.فا) : تقلّب کننـده- کسـی کـه در بازی تقلّب کند .

دغل-پغل/daqəl-paqəl/ (ا.مر) : خورشـتی کـه بـا جـگر، گوشت، مـرغ، و سـیب زمینـی درسـت کننـد . نـک : چغرمه .

ب) ←* ؛ ق) جغربغـر /jaqərbaqər/ ؛ با) جغربغـر /-jaqur baqur/ ؛

دغلتیین/daqəltiyan/ (مص) : ۱. غلتیدن . ۲. آلوده شدن .

اغر) دغلتییـن /daqəltiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) دخیشـتن /daxištən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) بغلتیین /baqaltian/ ؛

دغلتییه/daqəltiyə/ (ص.مف) : ۱. آلوده . ۲. غلتیده . نـک : آشی .

اغر) ←* ؛ ب) دغالتییـه /dəqāltiyə/ ؛ بـا) دخیشـتـه /daxištə/ ؛ قص) ←* ؛

دغله/dəqlə/ (ا) : تیرهای کوتاه چوبی ساختمان .

ق) دائله /dāelə/ ؛ با) داله /dalə/ ؛ آ) ←* ؛

دغلی/daqəli/ (ا.مص) : فریب‌کاری و تقلّب در بازی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دغ-ماس/deq-mās/ (ا.مر) : پارچه‌ای که بـرای برداشـتن ظروف داغ به کار رود . نک : دس پتی .

اغر) ←* ؛ ق) دسّیر / dassir/ ؛ ن) دسّاییر /dassāir/ ؛

دغمسه/daqmasə/ (ا/ص) : گرفتاری- تنگنا .

اغر) مخمسه /maxməsə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) مخمسـه /maxmasə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) دخمسـه /daxmasə/ ؛ ع) ←* ؛ آک) ←(ن) ؛

دغ-مل/deq-mal/ (ا.مر) : بافه‌های چوبی نـازک و گرد از شاخه‌های تاک که زیر دیگ یا تابه گذارند .

ق) دزبنی /dəzbəni/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛

دغمه/daqmə/ (ا.مـص) : داغ کـردن گوسـفندان . نـک : ترشم .

اغر) داغ و درشم /dāq-o-dəršəm/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. داغ و درش /dāq-o-dəroš/ ؛ س) داغ و درشـم /dāq-o-deršəm/ ؛ ق) داغمه /dāqmə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ۱.←* ، ۲. داغی /dāqi/ ؛ اشر) ←* ؛

دغ-نر/daq-nar/ (ص.مر) : گوسفند نر درشت اندام .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دب نـر /debnar/ ؛ اشر) ←* ؛

دفترلی/dafterli/ (ا.مک) : غاری واقع در نزدیکی روستای نشل بابل .

دفتین/daftin/ (ا) : شانه‌ی حصیر بافی .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دفجاردن/dəfjārdən/ (مص) : ۱. مرتّب کردن . ۲. خدمت

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

کردن .

ب) سر-فجارش-هکاردن / sar-fəjārəš-həkārdən/ ؛ ن) دپجارسّن /depjāressan/ ؛ اشر) ←* ؛

دفدین/dafdin/ (ا.) : دسته‌ی شانه در پارچه بافی .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دفتین /daftin/ ؛

دفراز/dəfrāz/ (ف.امر) : تکیه بده . **نک** : درزان .

اغر) دُرُزان /dorozān/ ؛ ب) ←* ؛ س) پرازهاده /-perāz hādə/ ؛ ق) هپراز /həprāz/ ؛ با) هپراشت /həprāšt/ ؛ آ) هفراز /həfrāz/ ؛ آک) دفراز /dafrāz/ ؛

دفرازنیین/dəfrāzəniyən/ (مص) : تکیه دادن- چیزی را به جایی تکیه دادن . **نک** : درزانیین .

اغر) درزانیین /dorozāniyən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دفرازانیین /dəfrāzāniyən/ ؛ س) پرازهدائن /perāz-hedāən/ ؛ ق) هپرازنّین /heprazenniyən/ ؛ با) ۱. هپراشتین / həprāštiən/ ، ۲. هپراشتن /heprašten/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) هپراسنیین /həprāsənian/ ؛

دفسّا/dafəssā/ (ق.ز) : چند لحظه پیش .

اغر) تاسا /tāsā/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. تسا /tosā/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دسا /dəsā/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دویّسا /davissā/ ؛ ع) دبسای / dabesāy/ ؛ قص) دابسا /dābsā/ ؛ ت) دابسه /dābəsə/ ؛ آک) داییسن /daeisan/ ؛

دفه/dafə/ (ا) : دفعه، نوبت . **نک** : دپی دپی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دقالی/dəqāli/ (ا.مر) : دو قلو .

اغر) ۱.←* ، ۲. د-گانی /də-gāni/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دگالی /degāli/ ؛ ق) دگلی /degəli/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دقلو /də-qəlu/ ؛ ن) دقلی /dəqəli/ ؛ ع) دوگلی /dogoli/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) دوگلی /dogeli/ ؛ اشر) د-قئلو /-də qoəlu/ ؛

دقان/deqān/ : دهقان .

اغر) ۱.←* ، ۲. دقن /deqon/ ؛ ب) دقن /deqon/ ؛ س) دهقون /dehqon/ ؛ ق) دهقان ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دهقون /dehqun/ ؛ اشر) ←* ؛

دقانی/deqāni/ : دهقانی-کشاورزی .

اغر) ←* ؛ ب) دقنی /deqoni/ ؛ س) دهقونی /dehqoni/ ؛ ق) دهقانی /dehqani / ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) دهقونی /deh quni/ ؛ اشر) ←* ؛

دقلک/dəqəlak/ (ا) : قلقلک . **نک** : جزغالی .

قص) ←* ؛ آک) گیجگالی /gijgāli/ ؛

دقیشتن/daqištan/ (مص) : سینه خیز رفتن .

ق) دخیشتن /daxištən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) دقشتن /daqeštan/ ؛

دکار/dəkār/ (ف.امر) : بکار- بنشان .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکّار /dəkkār/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دکار /dakār/ ؛ ع) دکّار /dakkār/ ؛ قص) ←(ع) ؛

دکاردن/dakārdən/ (مص) : ۱. پوشیدن . ۲. پرکردن . ۳. کنایه از: عمل مقاربت و نزدیکی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دکردن /dakərdən/ ؛ آ) دکردن /dakərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دکردن /dakordan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دکردن /dakərdən/ ؛

دکارسّن/dəkārəssən/ (مص) : کاشتن .

ب) بکارستن /bəkārəstən/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ پ) کاریتن /kārītan/ ؛

دکاره/dəkārdə/ (ص.مر) : گالشی میان سال که مسئولیّت دو کار را بر عهده دارد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوکاره مرد /dokārə-mard/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دوکاره /dukārə/ ؛

دکاش-بکاش/dakāš-bakāš/ (ا.مص) : کشت و کشتار .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکش بکش /dakoš-bakoš/ ؛ ب) ←* ؛ س) دکوش بکوش /dakuš-bakuš/ ؛ ق) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(س) ؛ قص) بکوش-بکوش /bakuš-bakuš/ ؛ آک) ←(قص) ؛

دکاش-بکاش-بویین/dakāš-bakāš-baviyən/ (مص.مر) : کشته شدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکش بکش بویین /dakoš-bakoš-baviyən/

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

؛ ب) ←* ؛ ق) ←(اغر) ؛ قص) بکوش-بکوش-بیّن /bakuš-bakuš-bayyan/ ؛

دکاشت/dəkāšt/ (ص.مف) : کاشته شده .

اغر) دکاشته /dəkāštə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) دکاشت /dekāšt/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دکاشت /dakāšt/ ؛ قص) دکاشت /dakāšt/ ؛ گ) فکاشت /fakāšt/ ؛ پ) کاشتک /kāštak/ ؛

دکاشتکا/dəkāštəkā/ (ا.مر) : نوعی بازی با گردو . نک : آغوزکشتکا .

ب) ←* ؛ س) کشتکا /keštekā/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ن) ←* ؛ ت) آغوز-دکاری /āquz-dəkāri/ ؛

دکاشتن/dəkāštən/ (مص) : ۱. کاشتن زراعت . ۲. کنایه از: کتک زدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دکاشتن /dakāštan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دکاشتن /dakāštan/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) بکاشتن /bəkāštən/ ؛ گ) فکاشتن /fakāštan/ ؛ پ) کاریتن /kāritan/ ؛

دکاشتن/dəkāštən/ (مص) : از انواع گردو بازی که گردو را دوتا دوتا روی هم گذارند و با گردویی بزرگ آن‌ها را نشانه روند .

ب) ←* ؛ س) دکشتی /dəkešti/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) دکاشتن /dəkāštan/ ؛ پ) کیشتن /kištan/ ؛

دکاشته-کا/dəkāštə-kā/ (ا.مر) : گونه‌ای بازی گردو که دو گردو را روی هم گذارند و با گردویی بزرگتر نشانه روند .

اغر) کشت بازی /kəšt-bāzi/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دکالان/dəkālān/ (ف.امر) : پراکنده کن .

ت) ←* ؛ گ) دکالان /dakālān/ ؛

دکالی/dəkāli/ (ا.مک) : قلّه ای به ارتفاع ۲۶۲۸ متر از کوه درازنو در ارتفاعات جنوبی کردکوی .

دکالینه/dakālinə/ : مرتعی جنگلی در حومه‌ی نوشهر .

دکان/dakān/ (ف.امر) : ۱. بریز-جاکن . ۲. اقدام کن . ۳. امر به عمل مقاربت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دکن /daken/ ؛ با) دکن /dakən/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛ع) دکن /dakon/ ؛ قص) ←(با) ؛

دک-بزوئن/dok-bazoən/ (مص.مر) : بخیه زدن-کوک زدن . نک : دال بزوئن .

اغر) ۱.←* ، ۲. کوک بزئن /kuk-bazoən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دوک بزوئن /duk-bazuən/ ؛ ق) کوک بزوئن /kuk-bazuən/ ؛ با) ←(ق) ؛ قص) کوک-بزوئن /kuk-bazuan/ ؛

دکت/dakət/ (ص.مف) : افتاده-ضعیف .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکته /daketə/ ؛ ب) دکته /daketə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. دکت /dakat/ ، ۲. بکت /bakat/ ؛ع) ۱.←* ، ۲. بکت /bakət/ ؛ قص) ←* ؛ گ) بکته /bakatə/ ؛

دکت/dakət/ (ص.مف) : ۱. پابند-گرفتار . ۲. تکان . ۳. زمینی که در چاله و گودی باشد . نک : دپلت-چالابیت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دکت /dakat/ ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

دکت-بکت/dakət-bakət/ (ص.مر) : ۱. از سرشانس و اقبال . ۲. زمین گیر شدن بر اثر بیماری ناگهانی-بستری شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دکت بکت /dakat bakat/ ؛ع) ←* ؛ ت) دکت دکت ؛

دکت-دکت-هایتن/dəkət-dəkət-hāytan/ (مص.مر) : لرزیدن .

ن) ←* ؛

دکت-گو/dakat-gu/ (ا.مر) : گاو جدا شده از گلّه .

اغر) هکته گو /həketə-go/ ؛ ب) ←* ؛ س) هکته گو /hektə-go/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

دکتل/də-katəl/ (ا) : نیم دانه-خرده برنج . نک : دونیم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

دکتن/dakətən/ (مص) : ۱. برازنده بودن . ۲. خوابیدن . ۳. خسته شدن–بیمار شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دکتن /dakətan/ ؛ ع) ←* ؛

دکتن/dakətən/ (مص) : ۱. بـه زمیـن خـوردن . ۲. روبـرو شدن . **نک** : دیم بخاردن – بنه هایتن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکتـن /daketən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دیـم–دکتـن /dim-daketen/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دکتـــن /dakətan/ ؛ع) ←* ؛ قـص) دکتـــن /daketan/ ؛ ت) کتن /katən/ ؛ اشر) دکّتن /dakkətən/ ؛

دکتن–بکتن/dakətən-bakətən/ (مص.مر) : کتک کـاری–گلاویز شدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکتن /daketən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دکـوت بکـوت /dakutbakut/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ع) ←* ؛

دکته/dakətə/ (ص.مف) : افتاده .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکتـه /daketə/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) بکته /badətə/ ؛ اشر) دکّته /dakkətə/ ؛ آک) بکته /bakatə/ ؛

دکت–هادائن/dakət-hādāən/ (مص.مر) : تکان دادن .

ق) دکوتک هدائـن /dakutek hədāən/ ؛ آ) تکـون هـادائن /təkunhādāan/ ؛ ن) دکـت–هـــادائن /dəkət-hādāan/ ؛ع) تکن هادان /tokon-hādān/ ؛ ت) تکام دئن /təkām dān/ ؛

دکت – هاده/dakat-hāde/ (ف.امر) : تکان بده .

ق) دکوتک هـدا /dakutəkhədā/ ؛ آ) تکـون هـاده /təkun hāde/ ؛ ن) ←* ؛ع) تکـن هــادن / tokon-hādən/ ؛ ت) تکام بد /təkām bad/ ؛ آک) دکّوبندی /dakku-badi/ ؛

دکت – هاییر/dakət-hāyir/ (ف.امر) : تکان بخور .

آ) تکـون هـایر /təkun hayr/ ؛ ن) ←* ؛ع) تکـن هــای /tokon-hāy/ ؛

دکته – کــار/dakətə-kār/ (ص.مـف) : ناخواسـته گرفتـار کاری شدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) بکتـه کــار /baketə-kār/ ؛ ق) بکته کار /bakətəkār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دکته – گپ/dakətə-gap/ (ص.مف) : چـو افتـاده– شـایع شده .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دمبدا حرف /dembədāharf/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) دکتـــه حـــرف /dakətə-harf/ ؛ آک) ←* ؛

دکتی/daketi/ (ص.نس) : ۱. همه گیر–بیماری واگیـــر . ۲. زمین پست و چال افتاده .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکتی /dakəti/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛

دکد/dəkəd/ (ا) : تکان– لرزه .

ق) دلنـگ /dəlang/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ آک) دکّـو /dakku/ ؛

دکد–بخار/dakəd-baxār/ (ف.امر) : تکان بخور .

ن) ←* ؛ع) تکن بخر /tokon-boxr/ ؛ آک) توکون بوخور /tukon-buxor/ ؛

دکـد بخـاردن/dəkəd-baxārdan/ (مـص.مـــر) : تکـــان خوردن–لرزیدن .

ن) ←* ؛ع) تکن بخردن /tokon-boxordan/ ؛

دک – دجنی/dəke-dajeni/ (ا.مـر/ص.فـا) : ۱. تنقّـلات–هله هوله . ۲. خبر چین . **نک** : پرداله–اشکم چرک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

دک دوسّن/dak davessen/ (ا.مر) : ابزار و وســایل بـرای بلندکردن یا بالا بردن اجسام .

ق) ←* ؛

دکد–هایتن/dakəd-hāytan/ (مص.مر) : تکان خوردن .

ن) ←* ؛

دکد–هاییر/dakəd-hāyir/ (ف.امر) : تکان بخور .

ن) ←* ؛

دکردن/dakərdən/ (مص) : ۱. فرو کردن – ســپوختن . ۲. ریختن . ۳. پوشیدن . **نک** : پتونه .

اغـر) دکـاردن /dakārdən/ ؛ ب) ←(اغــر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دکـــردن / dakərdan/ ؛ع) دکردن /dakordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛

دکر - شال /dekar-šāl/ (ا.مر) : زوزه‌ی شغال که گویای درد و رنج جسمانی اوست . **نک** : دردگیر شال .

ق) تئوکر شال /taukarə šāl/ ؛ آ) ←* ؛ ع) دردگیر شال /dard-girə-šāl/ ؛

دکش /dakəš/ (ف.امر) : ۱. فرو کن . ۲. سیلی بزن . ۳. بکش .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکش /dakeš/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دکش /dakeš/ (ا.مص) : مبادله–تعویض .

اغر) ۱.←* ، ۲. دگش /dagəš/ ؛ ب) دگش /dagəš/ ؛ س) دگش /dageš/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دکش /dakaš/ ؛ ع) ←* ؛ آک) ←(ن) ؛

دکش /dakəš/ (ا.مص/ف.امر) : ۱. عوض کردن . ۲. دعوا و درگیری . ۳. نقّاشی کن .

اغر) ←* ؛ ب) دگش /dagəš/ ؛ ق) دکش هاکردن /dakəs hākerden/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دکش /dakaš/ ؛ ع) ←* ؛ *قص)* بکش /bakeš/ ؛ ت) بکش /bakəš/ ؛ آک) ←(ن) ؛

دکش – بکش /dakəš-bakəš/ (ا.مص) : ۱. معاوضه – بده بستان . ۲. درگیری . ۳. دو فرد که هر کدام از آن‌ها با خواهر دیگری ازدواج کند . **نک** : آلش دگش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. بکش بکش /bekašbəkaš/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دکش بکش /dakaš bakaš/ ؛ ع) ←* ؛ *قص)* دکش بکش /dəkaš-bəkaš/ ؛ ت) ۱. دگش – بگش /dagəš-bagəš/ ، ۲. دکش – وکش /dakeš-vakeš/ ؛ *اشر)* دکش – وکش /dekaš-vəkaš/ ؛ آک) ←(ن) ؛

دکش - بکش -هکاردن /dakəš-bakəš-həkārdən/ (مص.مر) : کشمکش کردن–درگیر شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دکش بکش هاکردن /dakeš-bakeš-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←(س) ؛ آ) دکش–بکشی–هکردن /dakəš-hakəš-hakərdan/ ؛ ن) دکش–بکش –هاکردن /dakəš-bakəš-hākərdon/ ؛ ع) ←* ؛ *قص)* دکش بکش هاکردن /dəkaš-bəkaš-hākerdan/ ؛ ت) هکش وکش /hakəš-vakəš/ ؛ *اشر)* دکش –وکش –هاکئردن /dakeš-vakəš-hākordən/ ؛ آک) دکش بکش /dakaš-bakaš/ ؛

دکش –وکش /dakəš-vakəš/ (ا.مر) : گونه ای بازی که دو طرف بازی می‌کوشند تا با کشیدن دست حریف دیگر، او را به خطّ میانی نزدیک کنند .

اغر) ←* ؛ ق) دکش بکش /dakəs bakəš/ ؛ *با)* ←(ق) ؛

دکش–هاکردن /dakəš-hākərdan/ (ف.امر) : جابه‌جا کردن– تعویض کردن .

اغر) دگش –هکاردن /dagəš-həkārdən/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) دگش هاکردن /dagəš-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دکش – هاکردن /dakaš-hākərdan/ ؛ ع) دکش هاکردن /dakaš-hākordan/ ؛ *قص)* دکش بکش هاکردن /dəkaš-bəkaš-hākerdan/ ؛

دکش – هاکن /dakaš-hākən/ (ف.امر) : عوض کن– جابه‌جا کن .

اغر) دگش کان /dagəš kān/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ ق) دکش هاکن /dakəš hākən/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) دکش هاکن /dakaš hākon/ ؛ *قص)* دکش هاکن /dakəš-hākan/ ؛ آک) دکشاکون /dakašākun/ ؛

دکشین /dakəšian/ (مص.مر) : ۱. از سوراخ رد کردن . ۲. کنایه از: عمل جماع .

اغر) دکشیین /dake šiyən/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) دکشیین /dakšiyən/ ؛ ق) ۱.←*(اغر)* ، ۲.←(س) ؛ *با)* ←*(اغر)* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دکشیین /dakəšiyən/ (مص) : سیلی زدن .

ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ آک) فکشین /fakašiyan/ ؛

دکشیین /dakəšiyən/ (مص) : ۱. نقّاشی کردن . ۲. وزن کردن .

آ) ←* ؛

دکف /dakef/ (ف.امر) : ۱. بیفت . ۲. بخواب . **نک** : دیم بخار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ۱.←* ، ۲. بکف /bakəf/ ؛ *قص)*

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

←(ع) ؛ آک) بکف /bakaf/ ؛

د کل/də-kel/ (ا.مر) : شخم دوّم زمین .

اغر) ←* * ؛ ب) ←* * ؛ س) ←* * ؛ ق) ←* * ؛ با) ←* * ؛ آ) ←* * ؛ ن) ←* * ؛ ع) دوگو /do-go/ ؛ اشر) د-کیل /də-kil/ ؛

دکّل/dakkəl/ (ق) : ۱. درکل - به تمامی . ۲. هـرگز- بـه هیچ وجه .

ب) دکّال /dakkāl/ ؛ س) دکّـل /dakkel/ ؛ ق) ←* * ؛ با) ←* * ؛ آ) ←* * ؛ ن) ←* * ؛ قص) ←(س) ؛

دکلا/dəkəlā/ (ا.مـک) : از توابـع دهستان گیـل خـواران قائم‌شهر .

دکلاش/dakəlāš/ (ف.امر) : جستجو کن .

ن) ←* * ؛

دکلاش -بکلاش/daklāš-bakəlāš/ (ا.مـص) : جسـتجوی دقیق .

ن) ←* * ؛

دکلاشین/dəklāšian/ (مص.مر) : جستجو کردن پی‌جویـی کردن .

ن) ←* * ؛

دکلس/dakələs/ (ص.مف/مف) : ۱. ریخت - از هم پاشید. ۲. پژمرد . ۳. ریخته شده .

اغـر) دکلییــه /dakəliyə/ ؛ ب) ۱.←(اغـر) ، ۲. دکلســته /dakələstə/ ؛ س) دکلسته /daklestə/ ؛ ق) ←* * ؛ با) ←* * ؛ آ) بکّلس /bakkələs/ ؛ ن) دکلسّه / dakələssə/ ؛ ع) ←* * ؛ قص) دگرسّـن /dagerəssan/ ؛ ت) دکلسـه /dakələsə/ ؛ اشر) دکتّه /dakettā/ ؛ آک) دکالست /dakālest/ ؛

دکلسن/dakeləsən/ (مص) : **ریختـــن**- ریختـن دانـه‌های غلات در اثر زیاد رسیدن محصول. تعلّـل در برداشـت محصول .

ت) ←* * ؛ آک) فکاستن /fakālastan/ ؛

دکلسّن/dakələssan/ (مص) : ۱. فروریختن. ۲.کنایـه از: از اُفت شخصیّت .

اغـر) دکلییــن /dakəliyən/ ؛ ب) ۱.←(اغـر) ، ۲. دکلســتن /dakəlestən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* * ؛ با) ←* * ؛ آ) ←* * ؛ ن) ←* * ؛ ع) ←* * ؛ قص) دگرسّن /dageressan/ ؛ ت) دکلسن /dakələsən/ ؛ اشر) دکتّیین /dakettiyən/ ؛

دکّلک/dokkalak/ (ا) : ۱. چوب بلند خیش کـه بـه گردن حیوان وصل کننـد . ۲. چـوب دو شـاخه‌ی تیرکمـان . **نک**: ازال تیر .

س) دکلک /dəkalek/ ؛ با) ←* * ؛ آ) دکلـک /dəkkalək/ ؛ ن) ←* * ؛ ع) ←* * ؛ قص) ←* * ؛

دکل - کش - کشی/dəkal-kaškaši/ (ا.مر) : دو شـاخه‌ی تیرکمان بچه‌ها . **نک** : کش تفنگ .

اغر)←* * ؛س)دکلک/dəkalek/؛با)←(س)؛آ)دکلک/dəkkalək/ ؛ن)←* *؛اشر)دچلّه-کش-کشو/decəllə-kaš-kašu/؛

دکـل کمر/dəkal-kamar/ (ا.مـک) : قلّـه‌ای بـه ارتفـاع ۴۰۶۰متر درکلاردشت .

دکلم/dakəlem/ : به کلّی .

اغر) دکّال /dakkāl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* * ، ۲. دکّـل /dakkəl/ ؛ با) ←* * ؛ آ) دکلّـــوم /dakkəlum/ ؛ ن) ←* * ؛ قص) ←(اغر) ؛

دکلوم/dakəlum/ (ق) : هرگز .

ب) دکّلوم /dakkelom/ ؛ آ) ←* * ؛

دکلون/dekalun/ (ا.مک) : روستایی در لفور سوادکوه .

دکله - ابکل گیری/abkalgiri-dekal-e/ (ا.مر) : وسـیله‌ای در تله‌ی ابیاگیری .

اغر) ←* * ؛

دکلّه-تو/de-kallə-to/ (ا.مر) : ازفنون کشتی محلّی که پس از درگیر شدن و سوت میاندار ، فرد فرز تر وقتی دید که حریف پاها و باسن خود را دور نــگه داشته فـوری یـک دکلّـه تـو dakkalleto می‌کند؛ یعنی طرف راست خود را پس کشیده ، با نیروی گردن و سینه و دست‌ها ، او را به طرف راست خـود می‌کشد که بیشتر اوقات سبب ضربه‌ی طرف مقابل می‌شـود . واکنش این حرکات ، برای کسی که ایـن فـن بـه روی او اجرا شده ، تکرار همان عمل فرد فن زننده است .

دکلیین/dakəliyən/ (مص) : ریخته شدن . **نک** : بکلسن .

اغر) ←* * ؛ ب) ←* * ؛ س) دکلستن /dakeles tən/ ؛ ق) ۱. دکلسّن /dakeleššn/ ، ۲. بکلسّن /bakelessən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) بکلسّــن /bakəlessan/ ؛ ع) دکلّســـن /dakələssan/ ؛ قص) بکلسّن /bakelessan/ ؛ ت) کالِن /kālen/ ؛ اشر)

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

دکّتیین /dakkətiyən/ ؛ آک) دکالین /dakāliyan/ ؛

دکمه-را/dəkmə-rā/ (ا.مر) : جا دکمه .

اغر) ←* ؛ ب) دگمه - را /dogmə-rā/ ؛ س) پولـک را /pulək-rā/ ؛ ق) پولـک ره /pulek-re/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) جاپولـک /jā-pulak/ ؛ اشر) سولاخ - دگمه / sulāx-e-dəgmə/ ؛

دکّن/dakkən/ (ف.امر) : ۱. امر به کردن-بکـن . ۲. کنـده کاری کن . ۳. فروکن .

اغر) ۱. دکند /dakənd/ ، ۲. بکـن /bakən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دکـن /dakon/ ؛ قص) بکّـن /bakkən/ ؛ ت) بکنـد /bakənd/ ؛ اشر) ←(قص) ؛ آک) دکن /dakan/ ؛ پ) کنتن /kantan/؛

دکن - بکن/dakan-bakan/ (ا.مص) : حفّاری ادامـه دار - کندن پشت سر هم .

اغر) دکنـد بکنـد /dakənd-bakənd/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) دکـن بکـن /dakən-bakən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) هکندوکنـد /hakənd vakənd/ ؛ آک) ←* ؛

دکند/də-kand/ (ا) : عمل و فنّی که در آغاز کشتی موجـب از جاکندن حریف و بر زمین کوفتن او شود .

دکندسته/dakəndəstə/ (ص.مف) : ۱. کنده- کنـده شـده . ۲. آجدار . **نک** : بسیه دار .

اغر) دکندییه /dakəndiyə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) دکنسّن /dakənəssən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دکّنس /dakkənəs/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←(آ) ؛ قـص) بکِنسّـه /bakenessə/ ؛ ت) دکنسه /dakənəsə/ ؛ آک) دکنـد سته /dakandastə/ ؛ پ) کنتن /kantan/ ؛

دکّن - دسگا/dekkon-dasgā/ (ا.مر) : دکان-مغازه .

اغر) دوکّان دسگا / dukkān-dasgā/ ؛ ب) ←* ؛ آ) دکـون دسگا /dəkun dasgā/ ؛

دکندی - بکندی/dakəndi-bakəndi/ (ا.مص) : زمینی که با کندن زیرورو شده باشد .

اغـر) دکنـد-بکنـد /dakənd-bakənd/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) دکّنی - بکّنی /dakkəni-bakkəni/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) ←(ق) ؛ قص) ←(اغر) ؛

دکندیین/dakəndiyən/ (مص) : کندن-حفر کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دکنیّن /dakenniyen/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) دکّنیین /dakkənniyan/ ؛ ن) دکّنییـن /dakkəniyan/ ؛ ع) دکّنسـن /dakkənəsan/ ؛ قـص) ←(ن) ؛ ت) کنسـن /kanəsən/ ؛ اشـر) بکّنییـن /bakkəniyən/ ؛ پ) کنتـن /kantan/ ؛

دکّنس/dakənnəs/ (ص.مـف) : ۱. در یـا پنجـره‌ی منبّـت کاری شده . ۲. کنده شده . **نک** : بسیه در .

ب) دکندیین /dakəndiyən/ ؛ س) دکندسـته /dakəndestə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دکّنـس /dakkənəs/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دکّنس /dakkenes/ ؛ قص) بکنسّ /bakenessan/ ؛ ت) دکنسه /dakənəsə/ ؛

دکنسّه/dakenəssə/ (ص.مف) : ۱. در منّبت کاری شده . ۲. کنده شده . **نک** : بسیه در .

ب) دکندسته /dakəndəstə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دکّنـس /dakkənəs/ ؛ قـص) بکنسّـه /bakenessə/ ؛ ت) ←* ؛

دکّنی/dakənni/ (ص.مـف) : ۱. کنـده شـده . ۲. کنـده‌ی درخت . **نک** : بسیه در .

اغـر) دکندیـه /dakəndiyə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) بکنـدی /dakəndi/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قـص) ←(اغر) ؛ پ) کندک /kandək/ ؛

دکّنی-بکّنی/dakkəni-bakkeni/ (ص.مف) : کنـده کـاری شده .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکندی بکنـدی /dakəndi bakəndi/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دکند بکند /bakəndbakənd/ ؛

دکّنین/dakkənian/ (مـص) : ۱. حـک کـردن . ۲. منبّـت کاری .

اغر) دکندیین /dakəndiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ پ) کندن /kandan/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

دکو/dəku/ : **نک** : پوچّه .

س) ←* ؛ ن) ←* ؛

دکو/daku/ (ا) : چوب خرمن کوبی دستی .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛

دکّو/dakku/ (ا) : تکان-جنبش .

اغر) دکف /dakef/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) بکف /bakəf/ ؛ ت) دکو /doku/ ؛ آک) ←* ؛

دکوب-بکوب-هاکردن/dakub-bakub-hākərdan/ (مص.مر) : کوبیدن غلّات و حبوبات در خرمن‌کوبی . **نک** : در تو بتوهکاردن .

اغر) دکوب بکوب کاردن /dakub bakub-kārdən/ ؛ ب) دتو بتو هکاردن /datu-batu-həkārdən/ ؛ س) دکوب بکوب هاکردن /dakub-bakub-hākerdən/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. دکوت بکوت /dakutbakut/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ قص) ←* ؛

دکو - بوردن/dəko-burdan/ (مص.مر) : سکندری خوردن .

ن) ←* ؛

دکوت - بکوت - هاکردن/dakut-bakut-hākerdən/ (مص.مر) : کوبیدن غلّات و حبوبات در خرمن‌کوبی دستی . **نک** : دتو بتو هکاردن .

اغر) دکوب بکوب هکاردن /dakub-bakub-həkārden/ ؛ ب) دتو بتو هکاردن /datu-batu-həkārdən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) دکوب دکوب هاکردن /dakub-bakub-hākerdan/ ؛

دکوتک/dakutək/ (ا.مر) : ۱. فنّی در کشتی . ۲. هشدار دادن با ضربه‌ی پا .

ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

دکوتّیین/dekutenniyən/ (مص) : ۱. کوبیدن . ۲. تکان دادن . **نک** : دتکانین .

اغر) بکوبیین /bakubiyən/ ؛ ب) دتکونیین /datkuniyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) بتکونّیین /batkunnian/ ؛ قص) بکوتینین /bakuteniyan/ ؛ ت) کوتّن / kutənen/ ؛ اشر) بتّوتیین /battutiyən/ ؛

دکوش/dakuš/ (ف.امر) : خاموش کن . **نک** : دمیران .

اغر) ۱. بکش /bakos/ ، ۲. بکشان /bakošān/ ؛ ب) ۱. دکاشن /dakāšon/ ، ۲. دکاشان /dakāšān/ ؛ س) ۱.←* ، ۲. بکوش /bakuš/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دکوشان / dakušān/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) دکوشند /dokušand/ ؛ اشر) بکنش /bakoəš/ ؛ آک) دکوش /dakuš/ ؛ پ) کشتن /kuštan/ ؛

دکوشان/dakušān/ (ف.امر) : خاموش کن .

اغر) دکاش /dakāš/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. بکش /bakoš/ ؛ ق) دکوشن /dakusən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دکوش / dakuš/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) بکوش /bakuš/ ؛ آک) دکوشان /dakušān/ ؛

دکوشانیین/dakušāniyan/ (مص) : خاموش کردن .

اغر) بکشانیین /bakošāniyən/ ؛ ب) ۱. دکاشانیین /dakāšāniyən/ ، ۲. بکاشتن /bakāštən/ ؛ س) دکوشتن /dakuštən/ ؛ ق) دکوشتن /dakušten/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱. دکوشیین /dakušiyan/ ، ۲. دکوشنّیین /dakušənniyan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) بکوشانیین /bakušāniyan/ ؛ اشر) بکنشنیین /bakoəšeniyən/ ؛ آک) ←* ؛ پ) کشتن /kuštan/ ؛

دکوشت/dakušt/ (ف/ص.مف) : خاموش شده .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دکوشته / dakuštə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) بکوشت /bakušt/ ؛ ت) ←(آ) ؛ آک) دکوشت /dakušt/ ؛

دکوشتن/dakuštən/ (مص) : خاموش کردن .

اغر) بکشتن /bakoštən/ ؛ ب) دکاشتن /dakāštən/ ؛ س) بکوشتن /bakuštən/ ؛ ق) ←* ؛ با) دکوشتن /dakuštan/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(با) ؛ قص) بکوشتن /bakuštan/ ؛ ت) ←* ؛ آک) دکوشتن /dakuštan/ ؛

دکوم/dəkum/ (ا) : شیروانی دو طرفه .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛

دکومه/də-kumə/ (ا.مک) : مرتعی در روستای وسیه سرِ کتول .

دکوهادائن/daku-hādāan/ (مص.مر) : ۱. تکان دادن . ۲. کوچک .

ن) ←* ؛

دگ/deg/ (ا) : دیگ . **نک** : تین .

اغر) دق /deq/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ قص) ←* ؛ پ) دگ /dəg/ ؛

دگا-بگا-هاکردن/dagā-bagā-hākərdan/ (مص.مر) : با کسی آمیختن-نزدیکی کردن .

اغر) دگا-بگا-هکاردن /degā-bəgā-həkārden/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دگه بگه هاکردن /dagə-bagə-hākerdən/ ؛ ق) دگه بگه هاکردن /dage bagehākerdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) بگاسّن /bəgāssan/ ؛ ن) ←* ؛ع) دگا-بگاهاکردن /-degā-begā-hakordan/ ؛ اشر) دکو-وکو-هاکئردن /-dako-vako-hākoərdən/ ؛

دگاردان/dəgārdān/ (ف.امر) : ۱. برگردان . ۲. ترجمه کن. ۳. بازکن . **نک** : داردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دگاردند /dəgārdend/ ؛ ق) دگاردنین /dəgārdenniən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دگاردن /dagərdan/ ؛ ن) دگردان /dagərdan/ ؛ ع) دگاردن /dəgārden/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) وگاردن /vəgārdən/ ؛

دگاردانیین/dəgārdāniyən/ (مص) : ۱. گرداندن-چرخاندن . ۲. ترجمه کردن . ۳. بازکردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دگاردندیین /dəgārdendiyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) دگاردنیین /dəgārdənian/ ؛ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) وگاردنئن /vəgārdənəən/ ؛ اَک) دگردانین /dagardāniyan/ ؛

دگال/dəgāl/ (ا.مر) : سرستون .

اغر) ←* ؛ ق) کنّال /kennāl/ ؛ با) ←(ق) ؛

دگر/dagar/ (ا.مص) : ۱. هالو-آدم هالو. ۲. رام .

ق) اکر /akər/ ؛ آ) اگر /əgər/ ؛ ت) ←* ؛

دگر/dəgər/ (ض) : دیگر .

اغر) ۱.←* ، ۲. دیگه /digə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) دیر /deyar/ ؛ پ) ان /an/ ؛

دگربگرد/dagər bagərd/ (ا.مص) : جستجو و کاوش زیاد.

ق) ←* ؛

دگرد/dagərd/ (ف.امر) : ۱. بازگرد-برگرد. ۲. امر چرخیدن، بچرخ . **نک** : بردگرد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ۱.←* ، ۲. دگرد /dagerd/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) وگرد /vagərd/ ؛ اَک) دگرد /dagard/ ؛

دگردانیین/dagərdāniyən/ (مص) : ۱. قی کردن . ۲. برگرداندن . ۳. غلیظ کردن شیر با جوشاندن و احیاناً مایع زدن به آن .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دگاردانیین /dəgārdāniyən/ ؛ س) دگردندیین /dagərdendiyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) دگاردندیین /dəgār-dan-diyən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) وگاردنئن /vəgārdenən/ ؛ اشر) دگرداندیین /dagərdāndiyən/ ؛ اَک) ←(ب) ؛

دگرد-بگرد/dagərd-bagərd/ (ا.مص) : ۱. جستجو . ۲. چرخش - گردش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اَک) دگرد واگرد /dagard-vāgard/ ؛

دگردست/dagərdəst/ (ف/ص مف) : برگشت-بازگشت .

اغر) دگردیه /dagərdiyə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دگردستی /dagərdəsti/ ؛ س) ←* ؛ ق) دگردس /dagərdəs/ ؛ با) ←(ق) ؛ع) دگرسّن /dagərəssan/ ؛ قص) دگرسّان /dageressān/ ؛ ت) وگرد /vagərd/ ؛ اَک) دگردست /dagardast/ ؛

دگردستن/dagərdəstən/ (مص) : ۱. برگشتن . ۲. بد حال شدن . **نک** : درسّن .

اغر) دگردیین /dagərdiyən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دگرسن /dagərəssən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. دگرسّن /dagərssan/ ، ۲. دگردسّن /dagərdəssan/ ؛ ن) ۱. درسّن /darəssan/ ، ۲.←(آ) ؛ع) ←(آ) ؛ قص) ۱.←(آ) ، ۲. دگرسّان /dagerssān/ ؛ ت) وگرسن /vagərəsən/ ؛

دگردسته/dagərdəstə/ (ص.مف) : ۱. برگشت . ۲. تغییر کرده . **نک** : درسه .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد . **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) دگردییه /dagərdiyə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دگرسّه /dagərəssə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دگردسّه /degərdəssə/ ؛ ن) دگرس /dagərəs/ ؛ ع) دگرّسه /dagəressə/ ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) دگردسته /dagardastə/ ؛

دگردسّن/dager-dəssən/ (مص) : تغییر حالت مایعات و شیر .

با) ←* ؛ آ) دگردسّن /dagər dəssan/ ؛

دگردن/dagərdan/ (مص) : بازگشتن .

اغر) دگردیین /dagərdiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دگرسّن /dagərəssən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دگرسّن /dagərəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) وگردن /vagərdan/ ؛

دگردیین/dagərdiyən/ (مص) : ۱. بازگشتن -برگشتن . ۲. تغییر حالت . ۳. گردیدن . ۴. چرخیدن .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دگردستن /dagərdəstən/ ؛ س) دگرستن /dagərdestən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) دگرسّن /dagərəssen/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(با) ؛ ن) دگرسّن /dagəressan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) دگردیدن /dagərdidan/ ؛

دگردییه/dagərdiyə/ (ص.مف) : ۱. برگشته . ۲. تغییر کرده . **نک** : درسه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دگرسّه /dagərəssə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛

دگرس/dagərəs/ (ق.ز/ص.مف) : ۱. سال آینده . ۲. هنگام برگشتن . ۳. بازگشته .

اغر) سال-دگه /sāl-degə/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. دگردی /dagərdi/ ؛ س) دگردست /dagerdəst/ ؛ ق) ۱. دگرس /dagərəs/ ، ۲. درس /darəs/ ؛ با) ←* ؛ آ) درس /darəs/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ←(اغر) ؛ آک) دگردست /dagardast/ ؛

دگرسّن/dageressən/ (مص) : برگشتن . **نک** : پیی هکردن - بردگرسّن .

اغر) دگردیین /dagərdiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دگردسّن /dagərdəssən/ ؛ ن) دگرسن /dageresan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) وگرسن /vagərəsən/ ؛ آک) دگردستن /dagardastan/ ؛

دگش/dagəš/ (ا.مص) : جابه‌جا-تعویض -درعوض .

اغر) ←* ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) دکش /dakəš/ ؛ آ) ←* ؛ ن) دکش /dakaš/ ؛ آک) ←(ن) ؛

دگش - آلش/dagəš-āləš/ (ا.مص) : جابه‌جایی-معاوضه .

اغر) آلش-دگش /āləš-dagəš/ ؛ ب) ←* ؛ ق) دکش /dakəš/ ؛ با) ←(ق) ؛ قص) دگش /dagəš/ ؛

دگش - هکاردن/dagəš-həkārdən/ (مص.مر) : ردّ و بدل کردن-عوض کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دگش هاکردن /dagəš-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) دکش هکردن /dakəš hakərdan/ ؛ ن) دکش هاکردن /dakaš hākərdan/ ؛ قص) دگش هاکردن /dagəš-hākərdan/ ؛

دگش -هکان/dagəš-həkān/ (ف.امر) : عوض کن-ردّ و بدل کن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دگش هاکن /dageš-hākən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) دکش هکن /dakəš hakən/ ؛ ن) دکش هاکن /dakaš hākən/ ؛ قص) دگش هاکن /dagəš-hākən/ ؛

دگل/dəgal/ (ا.مک) : از توابع دهستان خانقاه‌پی قائم‌شهر.

دگمار/dəgmār/ (ص.مف) : برانگیخته .

ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دگمار-هاکردن/dəgmār-hākərdan/ (مص.مر) : برانگیختن .

ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دگمشی-هکاردن/dagməši-həkārdən/ (مص.مر) : بسیار پاییدن .

ب) ←* ؛ قص) گوشی هاکردن /goši-hākerdan/ ؛

دگمه/degmə/ (ا) : دکمه‌ی لباس . **نک** : پولک .

اغر) ۱.←* ، ۲. دگمه /dəgmə/ ؛ ب) پولک /pulək/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) دوکمه /dukmə/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(با) ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛ آک) دیگمه /digmə/ ؛

دگنک/daganak/ (ا) : سیخک - چوب سرتیزی که با آن

کتابخانه تاریخ اسلام و ایران تأسیس ۱۳۷۴

چهارپا را تحریک کنند تاتند برود .
قص) ←* ؛

دگنین/dagenəyan/ (مص) : ۱. برخورد خفیف کردن . ۲. به آرامی عضو زخمی را لمس کردن .
قص) ←* ؛

دِ-گو/də go/ (ا.مر) : شخم دوّم زمین .
اغر) ۱.←* ، ۲. د-کِل /də-kel/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) دکل /də-kel/ ؛ ق) دکل /dekel/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ع) دوگو /dogo/ ؛ قص) ده شخم /də-šoxm/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دگه - دگه/dagə-dagə/ (ا.مر) : دستگاه .
س) ←* ؛ ق) ←* ؛

دگیز/dagiz/ (ف.امر) : ۱. از چاه آب بکش . ۲. عمل آبکشی کردن برنج .
اغر) ۱.←* ، ۲. هاگیز /hāgiz/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دییز /da-iz/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛

دگیشتن/dagištən/ (مص) : ۱. عمل آب کشی کردن برنج. ۲. مکیدن . ۳. از چاه آب کشیدن . ۴. گزیدن .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دییشتن /da-ištan/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛

دگیشته/dagištə/ (ص.مف) : گزیده .
اغر) ۱. بگشته /bagoštə/ ، ۲. بگیشته / bagištə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ت) دگشته /dagəštə/ ؛ آک) بگشته /bagaštə/ ؛

دَل/dal/ (ص) : ۱. شکم پرست - دله . ۲. تنبل .
اغر) ۱.←* ، ۲. دلیک /dalik/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ۱.←(اغر) ، ۲.←(اغر) ؛ ق) دلیک /dalik/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دله /dalə/ ؛ ت) دله تک /dalə tok/ ؛

دل-آزبییتن/dəl-āz-bayitən/ (مص.مر) : به آرزوهای قلبی خود رسیدن .
اغر) ←* ؛ س) دل زنگ بیتن /dəle zange baytən/ ؛ ق) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

دلا/dəlā/ (ص) : خم- دولّا .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دلّا /dellā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دولا /dolā/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←* ؛ آک) دولّا /dollā/ ؛

دلّابیین/dollabaiyən/ (مص.مر) : ۱. خم شدن - در مقابل کسی کمر خم کردن . ۲. کرنش کردن .
اغر) دلا-بوییین / dəlā-baviyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دلابیّن /dəlā-bayyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دلّا-بیّن /dəllā-bayyan/ ؛ ن) دلابوئن /dəlā bavəyan/ ؛ع) دولابیین /dolā-babayan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دولابئن /dolā baan/ ؛ اشر) دلا-هابیین /dəlā-hābiyən/ ؛ آک) دولّابون /dollābon/ ؛

دلّا-دلّا/dollā-dollā/ (ص.مر) : دولّا دولّا-خمیده .
اغر) دلا-دلا /dəlā-dəlā/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) دلّا-دلّا /dəllā-dəllā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دولا دولا /dolā dolā/ ؛ اشر) دلا-دلا-بوئردن / dəlā-dəlā-buərdən/ ؛ آک) دولاّ-دولاّ /dollā-dollā/ ؛

دلا-دلا-بردن/dəlā-dəlā-bordən/ (مص.مر) : خمیده راه رفتن- دولا دولا رفتن . **نک** : دخس دخوک .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دلادلابوردن /-dəlā-dəlā burdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) دلّا دلّا بوردن /dəllā dəllā burdan/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ع) دلا-دلابشین /dolā-dolā-bašəyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) فوچوم فوچوم شون /fučum-fučum-šon/ ؛

دلارستاق/dəlārəstāq/ (ا.مک) : دلارستاق درّه ای است که امتداد آن از جنوب غربی به شمال شرقی است . آب آن از آبریزها و چشمه‌های شمالی دماوندکوه است و در رباط کهرود به رودخانه‌هراز می‌ریزد. آب درّه‌های دهکده‌های کُرف و تینه و فیره که جزء دلارستاق به شمار می‌روند بالاتر از رودخانه‌ی اصلی دلارستاق به آب هراز می‌پیوندند.

دل اشکمی/dal-eškami/ : **نک** : تل مزدی .
قص) ←* ؛

دلاغ/dəlāq/ (ا.مص) : گوسفند کم دنبه .
اغر) ۱.←* ، ۲. زل /zəl/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) زل /zel/ ؛ با) تاپ /tāp/ ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر)

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

←* ؛

دلاق بلاق/dəlāq-bəlāq/ (ا.مص) : قلقلک دادن–اذیّت کردن از سر شوخی .

س) جزلاقی /jəzlāqi/ ؛ ق) ←* ؛ قص) دقلک /dəqlak/ ؛

دلّاک/dallāk/ (ص) : به کسی گفته می‌شوند که مشاغل گوناگون آرایش سر و صورت، ختنه ، رگ زنی، حجامت و کیسه کشی را با هم انجام می‌داد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دلّاک /dəllāk/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. چیک – ورین /čik-vərin/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

دلا–کاردن/dəlā-kārdən/ (مص.مر) : خم کردن– دولّا کردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دلا–هکاردن /dəlā-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دلاهاکردن /dəlā-hākerdən/ ؛ ق) دلا–هاکردن /dəlā-hākərdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دلا–هکردن /dəlā-hakerdan/ ؛ ن) دلا–ها کردن /dəlā-hākərdan/ ؛ ع) دلّاهاکردن /dollā-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دولاهکردن /dolāhakərdən/ ؛ اشر) دلا–هاکئردن /-dəlā hākoərdən/ ؛ آک) فوچومانین /fučumāniyan/ ؛

دلّاک – خل/dallāk-xel/ (ا.مر) : محلّه‌ی دلّاک‌ها .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دلّاک – خیل /dallāk-xəyl/ ؛

دلّاک – خل/dəllāk-xel/ (ا.مک) : از توابع دهستان کلیجان‌رستاق ساری .

دلّال/dallāl/ (ص) : ۱. واسطه‌ی معامله . ۲. خیرچین.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دلّال /dellāl/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دلال/dəllāl/ (ص) : نوعی چاشنی که از ترکیب برخی سبزی جات خودرو گشنیز و سیرکوبیده تهیه شود.

دلّا–لافن/dollā-lāfen/ (ا.مر) : ریسمان دولایه .

اغر) دلارسن /dəlā-rasən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) لافند / lāfənd/ ؛

دلال–بزه/dəlāl-bazə/ (ص.مف) : غذاهایی که ازچاشنی دلال در آن استفاده شده باشد (دلال یا دلار مخلوطی از سبزی صحرایی و سیر است) .

س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دلالت – هکردن/dəlālət-həkordən/ (مص.مر) : ۱. منّت گذاشتن–سرزنش کردن . ۲. نصیحت کردن .

اغر) ←* ؛ ب) دلالت هکاردن /dəlālət-həkārdən/ ؛ س) دلالت هاکردن /dəlālət-hākerdən/ ؛ با) ←(س) ؛ ن) دلالت هاکردن /dəālat-hākerdan/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ آک) اندرز گودن /andarz-gudan/ ؛

دلاور/delāvər/ (ص) : شجاع–نترس– دلاور . نک : پابس .

اغر) دلاور / dəlāvər/ ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛

دلاور کلا/dəlāvər-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهستان گنج افروز بابل .

دلاهکاردن/dəlā-həkārdən/ (مص.مر) : خم کردن–دولّا کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دلاهاکردن /dəlā-hākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دلاهکردن /dəlā-hakərdan/ ؛ ن) دلاهاکردن /dəlā-hākərdan/ ؛ ع) دلاهاکردن /-dollā hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛

دلایتی/dəlāyti/ (ص.نس) : با میل–دلخواه .

اغر) دل بخاست /dəl-bəxāst/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دل پشتی /dəl-pəšti/ ؛ ق) دل هایتی /delhāyti/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) دل بخاهی / dəl-bexāhi/ ؛ اشر) دل– خایی /dəl-xāyi/ ؛

دلب/dalb/ (ا) : دلو . **نک** : چلوشور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دلو /dalv/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ ع) دبل /dabl/ ؛ قص) ←* ؛ آک) ←(ق) ؛

دلب/dəlab/ (ص/ا) : ۱. پهن–درشت اندام . ۲. نهیب . ۳. ناهنجار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

دل باب/del-bāb/ (ا.مص) : ۱. باب طبع بودن–باب دل

بودن . ۲. عادت داشتن . **نک** : چم ببین .

اغر) باب دل /dāb-e- dəl/ ؛ ب) دل پـه /dəle-pe/ ؛ س) بابـه دل /bābə-del/ ؛ ق) دل دنشـم /del danəšem/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←* ؛

دل بیبت/dəl-bait/ (ص .مف) : ۱. ناراحت – غمگیـن . ۲. باب دل . **نک** : دل دماس .

اغـر) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دیـــل گیتـــن /dil-gitan/ ؛

دل بخا/dəl-bəxā/ (ص.مر) : دل پسند–دلخواه .

اغر) ۱.←* ، ۲. دل خا /dəl-xā/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دل بخاهی/dəl-bəxāhi/ (ق) : از روی میل .

اغـر) ←* ؛ ب) دل بخـایی /dəl-bəxāyi/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) دل بخی /dəl bəxay/ ؛ اشر) ←(ب) ؛ آک) ←* ؛

دل بخـرد/dəl-baxərd/ (ا.مـص/ص.مـف) : ۱. بـرگزیـدن کاری یا چیزی . ۲. برات شدن – الـهام شـدن . ۳. بـه دل نشسته – مورد قبول . **نک** : دله دکتی .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قـص) ←* ؛ اشر) دل–بخثرد /dəl-boxoərd/ ؛

دل بدل بویین/dəl-bədəl-baviyən/ (مـــص.مـر) : یکـی شدن–هم دل شدن .

اغـر) ۱.←* ، ۲. هـم دل بوییـن /ham-dəl-baviyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دل به دل بیّــن /dəl-bə-dəl-bayyən/ ؛ ق) دل دل هاکردن /dəl-dəl-hākerdan/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دل به دل هاکردن /dəl-bə-dəl-hākordan/ ؛ قص) دل به دل هاکردن /dəl-bə-dəl-hākerdan/ ؛ ت) دل بدل بئن /dəl bə dəl baan/ ؛ اشر) ←* ؛

دل بردن/dəl-bordən/ (مص.مر) : غـش کـردن–بی‌حـال شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دل بوردن /dəl-bavərdən/ ؛ س) دل بـوردن / dəl-burdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دل بـــوردن /dəl-burdən/ ؛ع) دل بـــوردن /del-baverdan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دل بـردن /dəl bardən/ ؛ آک) دل بوردن /del-bordān/ ؛

دل بریم بردن/dəl-bərim-bordən/ (مص.مـــر) : داخـل و خارج شدن .

اغر) ←* ؛ ب) دله بریم هکـــاردن /dələ-bərim-həkārdən/ ؛ س) دلـه بریـــم هـــاکردن /dələ-derim-hākerdən/ ؛ ق) دربریم هاکردن /darberimhākerdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) دله دیـا بوردن /dələ-diyā- burdan/ ؛ ن) دلـه دیـرگابـوردن /dələ dirgā burdan/ ؛ع) دلـــه درگاهـــــاکردن /delə-dergā-hākordan/ ؛ قـــص) دریـــا بـــیرون هـــــاکردن /daryā-birunhākerdan/ ؛

دل بزان/dəl-bezān/ (مص.مر) : پذیرفتن برّه‌هـای غـیر ، توسط گوسفند شیرده .

ب) بـره بزئـــن /barə-bazoən/ ؛ ق) بـــره بزوئـــن /bare-bazoən/ ؛ با) ←(ب) ؛ع) ←* ؛

دل بزوئن/dəl-bazoan/ (مص.مر) : دل زدگی .

اغـر) ←* ؛ ب) دل ده بزئـن /dəl-də-bazoən/ ؛ س) دل بزوئـن /dəl-bazuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دل بزوئن /dəl-bazuan/ ؛ع) دلِ بـــزان /delə-bəzān/ ؛ قص) ←(س) ؛ اشر) دل–بزئن /dəl-bazoən/ ؛

دل بزه/dəl-bazə/ (ص.مف) : دل زده .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دل بزه /del-bezə/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دل بسوزانیین/dəl-basuzāniyən/ (مص.مـر) : دل سـوزی کردن–غم خواری کردن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دل بســـوز ندییـــــن /dəl-basuzəndiyən/ ؛ ق) دل بسوزنّین /dəl-basuzenniyen/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دل بسوز نّییـن /dəl-basuzənniyan/ ؛ ن) ←* ؛ع) دل بسـوجانین /del-basujānəyan/ ؛ قـص) ←(آ) ؛ اشـر) دل - بســــــوختن /dəl-basoxtən/ ؛ آک) ←* ؛ پ) دل سوچک /dilsōčik/ ؛

دل بـسوزنّیین / dəl – basuzenniyən / (مص.مر) : ۱ . دل

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

سوزی کردن . ۲. دل کسی را به درد آوردن . **نک** : دل سوزی هکاردن .

اغر) دل بسوزانیین /dəl-basuzāniyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دل بسوزنّین /dəl-basuzənniyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دل بسوجانین /del-basujāneyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دل سوچیتن /dəlsujendənən/ ؛ پ) دل سوچتین /delsāčitan/ ؛

دل بکندیین/dəl-bakəndiyən/ (مص.مر) : دل بریدن از کسی–دل کندن از کسی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دل بکنّیین /dəl-bakenniyen/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل بکنّیین /dəl-bakkənniyan/ ؛ ن) دل بکّنین /dəl-bakkenian/ ؛ ع) دل بکّنسن /del-bakkenesan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دل کنسن /dəl/ kanəsən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دل کندن /del-kandan/ ؛ پ) دل کنتن /dil kantan/ ؛

دل بکندییه/dəl-bakən diye/ (ف.امر) : دل کنده–کسی که از فرد یا چیزی دل‌کنده باشد.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دل بکّن /del-bakkən/ ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دل بکن /del-bakan/ ؛

دل بکنّیین/dəl-bakenniyən/ (مص.مر) : ۱. قطع علاقه کردن . ۲. امید بریدن . **نک** : دل بکندیین .

اغر) دل بکندیین /dəl bakəndiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دل بکندیین /dəl-bakendiyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دل بکنین /dəlbakənnian/ ؛ ع) ←* ؛ قص) دل بکنین /dəl-bakeniyan/ ؛ پ) دل کنتن /dilkantan/ ؛

دل بن جیگر/dəl-ban-jigər/ (ا.مر) : دل و جگر– دل و قلوه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دل ون جگر /dəl-van-jeger/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دل ون جیگر /dəl-van-jigər/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دل بن جگر /dəl- ban-jegar/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) دل بن جیگر /dəl ban jigar/ ؛ اشر) دل–جیگر /dəl-e-jigar/ ؛ آک) دیل بند جیگر /dil-band-jigar/ ؛

دل–بند–بویین/dəl-band-baviyən/ (مص.مر) : کنایه از:سیر شدن .

اغر) ←* ؛ ق) دلبن بین /dəlban bayən/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دل بن بویین /dəl ban bavəyan/ ؛ اشر) دل–بند–هابیین /dəl-band-hābiyən/ ؛

دل بوردن/dəl-bavərdən/ (مص.مر) : ۱. شیفته کردن . ۲. دلبری کردن . **نک** : دل بردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دل بوردن /dəl-baverden/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل بوردن /dəl-bavərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) دل – بوئردن /dəl-buərdən/ ؛

دل به هم بخاردن/dəl-bə-ham-bəxārdən/ (مص.مر) : ۱. دل آشفتگی . ۲. دگرگون شدن حال و احوال .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دل به هم بخاردن /dəl-bə-ham-baxārdən/ ؛ ق) دل به هم بخردن /dəl-bə-ham-baxerden/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل به هم بخردن /dəl-bə-ham-baxərdan/ ؛ ن) دل به هم بخاردن /dəl-bə-ham-baxārdan/ ؛ ع) دل به هم بخردن /dəl-bə-ham-boxordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) تب–به–هم–بخئردن /tab-bə-ham-boxoərdən/ ؛

دل بیتن/dəl-baytən/ (مص.مر) : به دل گرفتن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) دل هایتن /delhāytən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) دل بیتن /del- baytan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←* ؛ آک) دیل گیتن /dil-gitan/ ؛

دل پیی/dəl-pəi/ (ا.مص.) : دل‌واپسی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ت) ←* ؛ ک) دل پری /del- peri/ ؛

دل پاک/dəl-pāk/ (ص.مر) : دارای باطن پاک–خوش ضمیر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دل پت هکاردن/dəl-pat-həkārdən/ (مص.مر) : ۱. مخلوط دو چیز . ۲. خوب پخته شدن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دله پت هکاردن /dələ pat həkārdən/ ؛ ب) ←* ؛ ق) دله بیتن /dele bapətən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ)

دل پت هکردن /dəl pat hakərdan/ ؛ ن) دله پت هاکردن /dələ pet hākərdan/ ؛ ع) دله پت هاکردن /dalə-pat-hākordan/ ؛

دلپر/delper/ (ا) : نانی است که داخل چانه‌های خمیر آن را با مغز گردو پرکنند .

اغر) دله پر /dələ-pər/ ؛ با) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دل پر/dəl-pər/ (ص.مر) : رنجیده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دل پر /del-por/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دیل پور /dil-pur/ ؛

دل پرداشتن/pər-dāštən-dəl/ (مص.مر) : اندوهگین بودن- رنجیده بودن از کسی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دله پرداشتن /dele pər dāštən/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل پرداشتن /dəl-pər-dāštan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دلِ پرداشتن /delə-por-dāštan/ ؛ ت) دل پرداشتن /dələ por dāštən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دیله پور داشتن /dile-pur-dāštan/ ؛

دل په/dəle-pə/ (ص) : باب طبع- سازگار -دل‌خواه و مورد پسند . **نک** : دل نشه - چم پی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دله په /delə-pə/ ؛ ق) ۱.←(س) ، ۲. دنشم /del-danesem/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل په /dələ-pe/ ؛ ن) دل پی /dələ pəy/ ؛ ع) دل باب /del- bāb/ ؛ ت) ←(ع) ؛

دل پیچه/dəl-pičə/ (ا.مر) : شکم درد-دل پیچه.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) دل-پیچا /dəl-pičā/ ؛ آک) ←* ؛

دل ترشک/dəl-təršək/ (ا.مر) : ترش کردن معده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دل تشک /deltəšak/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دل ترشک /dəl-təršak/ ؛ اشر) دل - ترشا /dəl-təršā/ ؛

دل ترکان/dəl-tərkān/ (ا.مص /ص.فا) : ۱. زهره ترک . ۲. ترساننده . ۳. آن چه مایه‌ی رشک دیگری شود.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دل هوله /dəl-hulə/ ؛ با) دل ترکن /dəl-tərkən/ ؛ آ) دل هول اینگن /dəl-hul-ingən/ ؛ ن) دل ترکن /dəl-tərkon/ ؛ ع) دل ترکن /dəl-tarkon/ ؛ قص) زهله تراک /zohlə-tərāk/ ؛

دل تو/dele tu/ (ا.مر) : ۱. مایه‌ی درد . ۲. درد درونی .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دله تو /dələtu/ ؛ ن) دل تو /dəle to/ ؛ ع) دلتو /delto/ ؛ قص) ←* ؛

دل توش/dele tuš/ (ا.مر) : آتش دل- آتش درون .

ق) ←* ؛ با) دل تش /dəle-taš/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛

دل توکان/dəl-tukān/ (ا.مر) : ۱. دلهره- دلواپسی . ۲. تپش قلب .

اغر) ۱.←* ، ۲. دل فسنک /dəl-fəsənək/ ؛ ب) دل و سنک /dəl-vəsənək/ ؛ س) دل تکن /dəl-təkon/ ؛ ق) دل لرزه /dəl-larzə/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ب) ؛ ع) دل تکن /del-tokon/ ؛ قص) ←(ق) ؛

دِلجِی/deleji/ (ا.مر) : هر پارچه‌ای که رنگ‌های آن به طوری مساوی نقش شده باشد .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دل چرکین/dəl-čerkin/ (ص.مر) : دل چرکین-آزرده .

اغر) دل چرکین /dəl čərkin/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دل چنیک/dəl-čənik/ (ا.مر) : زیر گلو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) چنیک /čənik/ ؛ ق) چنک /čənək/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دل چنّک /dəl-čənnək/ ؛ قص) ←(ق) ؛ آک) چیکه پیله /čikə-pilə/ ؛

دل خا/dəl-xā/ (ص.فا) : ۱. دلخواه-دل پسند . ۲.معشوق.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛ پ) دوشست /dōšast/ ؛

دل خاستن/dəl-xāstən/ (ا.مر /مص.مر) : آرزو کردن . **نک**: آرزو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دلخواه /delxāh/ ؛ با) دل خاسّن /del-xāssən/ ؛ آ) دل خاسّن /dəxāssan/ ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) دل خاس /dəl-xās/ ؛ ت) دل خیسن

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

/dəlxaysən/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) خواهش /xāhaš/ ؛

دلد/delad/ (ا) : زنگوله‌ای مخصوص گاو آبستن .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛

دل دار/dəl-dār/ (ص.فا) : ۱. شجاع- پر جرأت - بی باک. ۲. یار .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. پردل /pər-dəl/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دل داشتن/dəl-dāštən/ (مص.مر) : جرأت داشتن-شجاع بودن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دل داشتن /del dāštan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) دل داشتن /dəl-dāštən/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دل در بموئن/del darbəmuən/ (مص.مر) : ۱. تشویش داشتن . ۲. دلهره داشتن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دل دربموئن /dəl dar bəmuan/ ؛ ن) دل دربیموئن /dəl dar bimuan/ ؛

دل دریا کاردن/dəl-dəryā-kārdən/ (مص.مر) : ۱. دل به دریا زدن . ۲. کنایه از : وسعت قلب داشتن .

اغر) ←* ؛ ب) دل ده دریا هکاردن /dəl-də-dəryā-həkārdən/ ؛ س) دله دریاهاکردن /dələ-daryā-hākerdən/ ؛ ق) دل دریاهاکردن /dəl-daryā-hākərden/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دل دریا هکردن /dəl-daryā-hakərdan/ ؛ ن) دل دریاهاکردن /dəl-daryā-hākərdan/ ؛ ع) دلِ دریا هاکردن /delə-dariā-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) دل - دریا - هاکئردن /dəl-dəryā-hākoərdən/ ؛

دل دری گال/dəl-dari-gāl/ (ا.مص) : یکی از فنون کشتی لوچو معادل فنّ لنگ .

ق) دله کاب /dələ-kāb/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) پی لینگ /pəy-ling/ ؛ ع) ←* ؛

دل دکت/dəl-dakət/ (ص.مف) : ۱. به دل افتاده-برات شده . ۲. یک در میان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دل بخارده /dəl-baxārdə/ ؛ ق) دل بخرد /dəl-baxərd/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دل دکت /dəldakat/ ؛ ع) دِلِه دکت /dələ-dakət/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دل دکت /dəl dakətə/ ؛ آک) ←* ؛

دل دکتن/dəl-dakətən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: به خاطر آوردن . ۲. نظر کسی را جلب کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دل بخردن /delbaxərdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دل دکتن /dəl-dakətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دل دکتن /dəl dakətən/ ؛ آک) ←* ؛

دل دل/dəl-dəl/ (ا) : تردید- شک .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دل دل کاردن/dəl-dəl-kārdən/ (مص.مر) : مردّد بودن- دودل بودن . **نک** : دلک دلک بزوئن .

اغر) ←* ؛ ب) دل دل هکاردن /dəl-dəl-həkārdən/ ؛ س) دل دل هاکردن /dəl-dəl-hākerdən/ ؛ ق) دل دل هاکردن /dəl-dəl-hākerden/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل دل هاکردن /dəl-dəl-hākərdan/ ؛ ن) دل دل هاکردن /dəl-dəl-hākərdan/ ؛ ع) دل دل هاکردن /dəl-dəl-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دل دل هکردن /dəldəl hakərdən/ ؛ اشر) دل - دل - هاکئردن /dəl-dəl-hākoərdən/ ؛ آک) دل دل گودن /dəl-dəl-gudan/ ؛

دل دله/dəl-dələ/ (ق.مک /ا.مص) : میان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دل – دله – دکتن/dəl-dələ-daketən/ (مص.مر) : ۱. به میان افتادن . ۲. زهره ترک شدن، که در حالت سقوط از ارتفاع و یا در صورت وحشت ناگهانی، از این واژه استفاده شود.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دل دله دکتن /dəldələ dakətan/ ؛ قص) دل دکتن /dəl-daketan/ ؛

دل - دلی/dal-dali/ (ا.مص) : ۱. غذا خوردن . ۲. شکم پرستی .

اغر) ۱.←* ، ۲. دَلـی /dali/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛

دل دلی هکاردن/dəl-dali-həkārdən/ (مص.مر) : شکم پرستی کردن .

ب) ←* ؛ س) دل دلی هاکردن /dal-dali-hākerdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دل دلی هـاکردن / dāl-dāli-hakərdan/ ؛ ن) دل دلی هاکردن /dal dli hākərdan/ ؛ ع) دل دلی هـاکردن /dal-dali-hākordan/ ؛ قص) ←(آ) ؛

دل دماس/dəl-damās/ (ص.مف) : ناراحت–غمگین .

اغر) بیته دل /bayitə-dəl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. سردماس /sar-demās/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل بییت /dəl-bait/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) بی دیـل دومـاغ /bidil-dumāq/ ؛

دل دماغ/dəl-dəmāq/ (ا.مر) : حوصله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دل دمـاغ /dəl damāq/ ؛ ع) ←* ؛ قص) دل دمـاغ /dələ-damāq/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دیـل دوماغ /dil-dumāq/ ؛

دل دنشه/dəl-danešə/ (ص.مر) : دل پسند–مورد پسند .

اغر) دلِ په /dəle-pe/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دل دنشـم /-dəl danešem/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل وسّـه /dəl-vessə/ ؛ ن) دل واسّه /dəl-vāsse/ ؛ قص) ←(آ) ؛

دل دوستن/dəl-davəstən/ (مص.مر) : دل بسـتن–عشـق ورزیدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دل دوسّـن /-del davessen/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل دوسّن /dəl davəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) دیـل دوسـتن /-dil davastan/ ؛

دلر/dəler/ (ص) : ۱. دلیر . ۲. ماندگار . **نک** : پابس .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(قض) ؛ قص) دلـیر /delir/ ؛ آک) دلیر /dalir/ ؛ پ) دلیر /dilir/ ؛

دلربویین/dələr-baviyən/ (مص.مر) : دلیر شدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دلربیئن /dəler-bien/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دلربیّن /dəler-bayyan/ ؛ ن) دلربویئـن /dəler bavəyan/ ؛ ع) دلیر ببین /delir-babəyan/ ؛ قص) دلـیربیّن /dəlir-bayyan/ ؛ ت) دلیربئن /dilirŝutan/ ؛ پ) دلرشوتن /dilisŝutan/ ؛

دلربیئن/dəler-biən/ (مص.مر) : دلـیر بـودن . **نـک** : دلـر بویین .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دلـر بییـن /dəler biyən/ ؛ س) دلربیّـن /dəler-bayyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) دلربیّـن /-dəler bayyan/ ؛ ن) دلربوییـن /dəler bavəyan/ ؛ ع) دلـیرببین /delir-babəyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دلـیربئن /dəlir baan/ ؛ پ) دلیرشوتن /dilir ŝutan/ ؛

دلرز/dəlarz/ (ا/ا.مص) : ۱. لرزش شدید . ۲. شوکه شـدن . **نک** : ججم–چچم.

اغر) شانش /ŝānəŝ/ ؛ ب) شنش /ŝonəŝ/ ؛ ق) ۱. دل لرزه /dellarzə/ ، ۲. جموش /jemuŝ/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دل لـرزه /dəll arzə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←(ن) ؛ ت) ←* ؛ آک) دپرک /dapark/ ؛

دلزه/deləzə/ (ص.مر) : باب دل–بـه انـدازه‌ی خواسـته‌ی دل .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دل سر/dələ-sar/ (ا.مر) : روی دل – روی سینه .

آ) ←* ؛

دل سربموئن/dəl-sar-bəmoən/ (مص.مر) : کنایه از : سـر آمدن حوصله .

اغـر) ←* ؛ ب) دل سـربیمئن /dəl-sar-beyamoən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دل سـر بیموئـن /dəl-ŝar bimuan/ ؛ ع) دل سـربمان /dəl-sar-bomān/ ؛ ت) دل سراُمن /dəl saroman/ ؛ اشر) ←* ؛

دلِ سرِ ترشـی/dəle-sare-tərŝi/ (ا.مـر) : ۱. کنایـه از: کـار انجام نشده‌ای که ذهن را مشغول کند . ۲. اندوه و غم.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دله گر /dalə-gər/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) دل سرعصّه /dəle-sare-qəssə/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) دیل سر غصه /dilə-sarə-qussə/ ؛

دلسم/dalasm/ (ا.مک) : نام روستایی ییلاقی در کجور .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

دل سو/dəlesu/ (ا.مر) : مایه‌ی امید– امیدواری .

اغر) چشمِ سو /česmesu/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دل–سو–اینگن//dəl-su-ingən (ص.فا) : نشاط آور– شاداب . **نک** : دلوا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) دل سود کتن /del-su-daketan/ ؛

دل سوزی هکاردن/dəl-suzi-həkārdən/ (مص.مر) : دلسوزی کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دل سوزی هاکردن /dəl-suzi-hākerdən/ ؛ ق) دل بسوزنّیین /dəl-basuzenniyen/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دل بسوزنّیین /dəl-basuzenniyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دل بسوجانین /dəl-basujāneyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) دل – سوزی– هاکثردن /dəl-suzi-hākoərdən/ ؛ اَک) دل سوزی گودن /dil-suzi-gudan/ ؛

دلشتن//daleštan (مص) : ۱. لمس کردن . ۲. لیس زدن .

اغر) بلشتن /baleštən/ ؛ ق) ←* ؛ با) بلشتن /baləštən/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) بلشتن /baləštan/ ؛ اَک) دلیشتن /dalištan/ ؛

دل ضف/dələ-zaf/ (ا.ا/.مص) : ۱. با خوردن غذای حاضری، از فشار گرسنگی کاستن . ۲. دل ضعفه‌ی ناشی از گرسنگی .

س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دل زف /dal-zaf/ ؛ قص) ←* ؛

دل غش/dəl-qaš/ (ا.مر) : ۱. غش – صرع . ۲. اذیت و آزار. **نک** : آزار .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) غش کری /qaškari/ ؛ ع) ۱. دل گیری /del-giri/ ، ۲. غش /qaš/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دل گیری /dəlgiri/ ؛ اشر) دل– غشا /dəl-qašā/ ؛ اَک) دیل زف /dil-zaf/ ؛

دل غشی/dəl-qaši/ (ا.مر) : ۱. صرع . ۲. کنایه از: فردی که نتواند کار به او محول شده را، به چابکی انجام دهد. کُند کار . ۳. زجر آور . **نک** : حمله .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دل گیری /del-giri/ ؛ قص) ←* ؛

دل غشی بییتن/dəl-qaši-baeitən/ (مص.مر) : خوردن غذای مختصر برای رفع گرسنگی .

اغر) ۱.←* ، ۲. دل زف بیتن /dəl-zaf-baytən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دل زف بیتن /dəl-zaf-baytən/ ؛ ق) دله زاف بتن / dele zāf baytən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دل غشی بییتن /dəl-qaši-bayitan/ ؛ ع) دل زف بیتن /del-zaf-baytan/ ؛ قص) دل غشی بیتن /dəl-qaši-baytan/ ؛ ت) دل غش آردن /dəl-qašārdən/ ؛ اشر) دل – غش – دکتن /dəl-qaš-dakətən/ ؛

دلفان آذری/delfān-āzari/ (ا.مر) : از طوایف خواجه‌وند ساکن درکلاردشت .

دل – فسنک/dəl-fəsənək/ (ا.مر) : دلهره–دل‌واپسی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دل وسنک /dəl vəsənək/ ؛ ن) دل فسنک /dəl-fəsənak/ ؛ اَک) دیل تسک /dil - task/ ؛

دلک/dalək/ : ۱. هر چیزی که سبب ناخالصی مادّه یا محصول گردد. غش.۲. گوسفند بیگانه در رمه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دلک /dalak/ ؛ ع) ←(ن) ؛

دلک دلک بزوئن/dəlak-dəlak-bazuan/ (مص.مر) : دودلی کردن–دل دل کردن –مردّد بودن .

اغر) دل دل هکاردن /dəl-dəl-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دلک دلک بزوئن /dəlek - dəlek-bazuən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) دل دل ها کردن /dəl-dəl-hākərdan/ ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دل به دل هکردن /dəl-bə-dəl-hakərdən/ ؛

دلکس/dalekes/ (ص.مف) : ۱. از هم پاشیده . ۲. دله – مفت خور .

ق) ←* ؛

دل کشتا بویین/kəštā-baviyən-dəl/ (مص.مر) : کنایه از: حالتی که در اثر شدت گرسنگی یا دیدن حادثه‌ای ناگوار به انسان دست دهد .

اغر) ←* ؛ ن) دل غش‌هاکردن /dəl-qaš hākərdan/ ؛ اَک) دیل زفه /dil-zafə/ ؛

آوانوشت : (a = أ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

دل کن/dəl-kən/ (ف .امر) : بخور ، امر بلعیدن از سر تحکّم و تحقیر . **نک** : بلف .

ع) دِلِه کن /dələ-kon/ ؛ ت) ←* ؛ آک) فبر /fabar/ ؛

دل - کورکور کاردن/dəl-kur-kur-kārdən/ (مص.مر) : دل به هم خوردن–حالی به حالی شدن .

اغر) ←* ؛

دل گپ/dəle-gap/ (ا.مر) : ۱. سخن از دل بر آمده .۲. دل واپسی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دل گپ /dəl-gap/ ؛ ق) دلِ حرف /dəle-harf/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ق) ؛ آک) ←* ؛

دل گو/dəl-gav/ (ص.مر) : کنایه از: شجاع و نترس .

قص) ←* ؛

دل گیر/dələ-gir/ (ا.مر) : از صمیم قلب .

ت) ←* ؛

دل گیری/dəl-giri/ (ا.مر) : بیماری صرع–غش . **نک** : آزار .

ق) غش /qaš/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل غش /dəl-qaš/ ؛ ن) دل غشی /dəl-qaši/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ب) ؛ ت) دل گیری /dəl-giri/ ؛ آک) دیل گیری /giri – dil/ ؛

دلل/delal/ (ا.مر) : نوعی پشه‌ی کوچک و ریزتر از پشه‌ی معمولی .

اغر) لل /lal/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛ آک) ←(اغر) ؛

دل لرزه/del-larzə/ (ا.مر) : ۱. لرزش شدید . ۲. لرزش حاصل از ترس و توّهم . **نک** : دلرز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دلرز /delarz/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دلرز /dəlarz/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دلم/dolom/ (ا.صو) : صدای سقوط و افتادن چیزی . **نک**: دروم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دو لوم /dulum/ ؛ ق) دلوم /delum/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) دروم /dərum/ ؛

دلم/dalam/ (ا.مک) : از توابع دهستان پنجک‌رستاق کجور.

دل ماچ/dəl-māj/ (ص.مر) : ۱. دیلماج ،مترجم . ۲. محرم راز –رفیق .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دیلماج /dilmāj/ ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دل ماچ /del-māc/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) دلماچ /dəl māc/ ؛ آک) دل ماچ /dala-māc/ ؛

دلمبه دیلیمبه/dəlambə-dilimbə/ (ا.صو) : کنایه از: صدای بعضی از آلات موسیقی . **نک** : دامبلو دریم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) درم دریم /dram-derim/ ؛ اشر) درمبه – درمبه /dərambə-dərambə/ ؛

دلمج/delməj/ (ص.مر) : ۱. خبر چین – مفتّش . ۲. راهنما.

ق) ←* ؛

دلم دیلیم/dəlam-dilim/ (ا.صو) : از اصوات، آوای دهل و سازهای ضربی . **نک** : درام دریم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) درم دریم /deram-derim/ ؛ آک) ←* ؛

دل مرد/delə merd/ (ص.مر) : **نک** : جیک مرد .

ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

دل مرز/dələ-marz/ (ا.مک) : از توابع دهستان میاندورود ساری .

دل مل/dələ-məl/ (ص.مف) : ۱. نیم گرم – ولرم . ۲. نیم پخته . ۳. بینابین– حدّ وسط .

اغر) ←* ؛ ب) لولک /lulək/ ؛ ق) ولرم /velarm/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛ اشر) ←* ؛ آک) لالیم /lālim/ ؛

دل ملا/dəl-məlā/ (ق.مک) : در میانه‌ی کارها.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دله مله /dələ-mələ/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(ق) ؛ قص) ←* ؛ ت) دله مله /dələ mələ/ ؛

دل مله/dal-malə/ (ا.مر) : مادّه سگ هر جایی .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی .

ق) ول سگ /valesag/ ؛ با) دسگ /desag/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) دله ملـه /dalə-male/ ؛ آک) دلـه ملی /-dale mali/ ؛

دل مونی/dəl-moni/ (ص.مف) : آرزوی انجام نشده- آرزوی درونی -آنچه در دل به عنوان یک آرزو یا نگرانی باقی باشد .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دل دَوون / /dəl davun ؛

دلمه/dəlmə/ (ا) : دُلمه .

اغر) ←** ؛ ب) دلمـه /dalmə/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قمص) ←** ؛ ت) ـمـه /dolmə/ ؛ آک) دولمه /dulmə/ ؛

دل ناره/dəl-nārə/ (ا.مر) : آه و سوز دل- غصه‌ی درونی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ۱.←** ، ۲. ناره /nārə/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) دیل نله /dil-nale/ ؛

دل ناره بکشیین/dəl-nārə-bakəšiyən/ (مـص.مـر) : آه از نهاد برکشیدن .

اغر) ۱.←** ، ۲. نـاره کـاردن /nārə-kārdən/ ؛ ب) نـاره بکشـیین /nārə-bakəšiyən/ ؛ ق) ۱.←** ، ۲.←(ب) ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قمص) نالـه بکشـیین /lə-bakšiyannā/ ؛ ت) دل ناره زنن /dəl nārəzaen/ ؛ اشر) آ - ناله - ها کئردن /ā-nālə-hākoərdən/ ؛

دل ناگران/dəl-nāgərān/ (ص.فا) : دلواپس .

اغر) ←** ؛ ب) دل نگرن /dəl-nəgər on/ ؛ س) دل نگرن /dəl nə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دل نگرون /dəl-nəgaron/ ؛ ن) /gərun/ ؛ ن) دل نـاگرون /dəl-nāgərun/ ؛ ع) دل نـاگرون /dəl -nāgərun/ ؛ قـمص) ←(ع) ؛ ت) ←** ؛ اشـر) دل - گران /dəl- gərān/ ؛ آک) ←** ؛ پ) دلاشفت /dəlāsöft/ ؛

دلنده گوش/dələndə guš/ (ا.مر) : موجـودی خـیالی کـه دارای قامتی بسیار بلند و گوش‌های پـهنی است. کـه روی صورتش آویزان است .

س)←** ؛

دل نشاس/dəl-nəšās/ (ا.مص) : نشا کردن نقاطی از کرت که نشای قبلی در آن خشک شده است .

اغر) دل نشـا /dəl-nəšā/ ؛ آ) دلـه نشـا /dələ nəšā/ ؛ ت) ←** ؛

دل - تکشیین/dəl-nakšiyən/ (مص.مر) : رضایت نداشتن- مایل نبودن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـمص) دل نکشـیین /-del makšiyan/ ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←** ؛

دلّنگ/dəllang/ (ا.مـص / ا) : ۱. لنـگ زدن . ۲. سـکته - مکث . ۳. دیر . نک : در دلنگ .

اغر) درد دلنگ /derd ələng/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ پ) دیرنگ /dirang/ ؛

دلنگ/delang/ (ص) : کنایـه از :افراد قد بلنـد . نـک : اشتلنگ .

ب) ←** ؛ س) النـگ /aleng/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) الدنـگ /aldang/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←** ؛ آک) ←(با) ؛

دلنـگان/dəlangān/ (ص/فـا) : ۱. لغزنـده- ناالسـتوار . ۲. آویزان .

ب) ←** ؛ ق) دلنگون /delangun/ ؛ آ) ←** ؛

دلنگتن/dəlangətan/ (مـص) : ۱. داخـل کـردن . ۲. خـرد کردن .

اغر) دله دینگئن /dələ-dingoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دلـه دینگوئـن /dələ-dinguən/ ؛ ق) دنیگوئـن /dinguen/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) دینگوئـن /dingoan/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(آ) ؛ ع) دلــه انگتــن /delə-engətan/ ؛ ت) دلنگتــن /dələngətən/ ؛

دلنگ دلنگ/dəlang-dəlang/ (ا.صـو) : ۱. صوتـی بـرای بیان صدا . ۲. صدای زنـگ و زنگولـه . نـک : دلنگ دولنگ .

اغـر) ←** ؛ ب) ۱.←** ، ۲. دلنـگه دیلینـگه /-dəlangə dilingə/ ؛ س) درنگه درینـگه /dərangə-dringə/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قمص) درنگ و دیرینگ /dərango-diring/ ؛ ت) دنگ دنگ دنـگ /-dang dang-dang/ ؛

دلنگ دولنگ/dəleng-duləng/ (ا.صـو) : ۱. اسم صوت برای بیان صدا . ۲. صدای زنگ .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دلنگ دیلینگ /dəleng-diling/ ؛ ب) دلنگ دیلینگ /dəlang-diling/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دلنگه دلینگه /dəlangə-dəlingə/ ؛ ن) دلنگ دلنگ /dəlang-dəlang/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) دنگ دنگ دنگ /dang-dang-dang/ ؛

دلنگ و سلنگ/dələng-o-sələng/ (ص.مـر) : سلانه سلانه.

اغر) ←* ؛ ب) دلنگ و سلنگ /dəlang-o-səlang/ ؛ س) لنگر لنگر /langər-langər/ ؛ ق) هالنگ بالنگ /-hāleng bāleng/ ؛ با) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ قص) لنگن لنگن /langon-langon/ ؛ آک) لنگر لنگر /langar-langar/ ؛

دلنگون/dəlangun/ (ا.مص) : برخورد به مانع به هنگام راه رفتن .

ق) ←* ؛

دلنگون/dələngun/ (ا.مص) : ۱. سیخونک زدن . ۲. زمین خوردن . ۳. ناتوانی در پیاده‌روی .

س) دلنگم /dəlangom/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←(س) ؛ ت) دکودکوزئن /dəku-dəku/ ؛

دلنگه/delengə/ (ق.حا) : چهار نعل .

اشر) ←* ؛

دلو/dalu/ (ص) : ۱. شکم پرست . ۲. تنبل –سست عنصر.

اغر) ۱.←* ، ۲. دلیک /dalik/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ق) دلیک /dalik/ ؛ با) ۱.←(ق) ، ۲.←(اغر) ؛ آ) دل /dal/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ع) دله /dalə/ ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) ←(ع) ؛

دلو/dolu/ (ا.مک) : روستایی در هزار جریب .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛

دل وا/dəl-vā/ (ص.فا) : شاداب – نشاط آور .

اغر) ←* ؛ ب) دل سواینگن /dəl-su-ingən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دل واز/dəl-vāz/ (ص.فا) : ۱. دست و دل باز ، بخشنده . ۲. دلگشا . ۳. کنایه از: خانه‌ی فراخ . **نک** : دس ودل واز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) دل باز /dəl-bāz/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دل وازه/dəl-vāzə/ (ص.فا) : دل گشا–فرح بخش .

اغـــر) دل واز /dəl-vāz/ ؛ ب) ۱. دل وزه /dəl-vezə/ ، ۲.←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دل واز /dəl vāz/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دلوپا/dalu-pā/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. بد قدم. ۲. سست عنصر .

دل و دماغ/dəl-o-dəmāq/ (ا.مر) : حال و حوصله .

اغـر) ←* ؛ ب) دل دماغ /dəl-dəmāq/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دل دماغ /dəldomāq/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دل ور/dəl-var/ (ص.فا) : معشوق–یار . **نک** : دلبر .

اغر) ۱.←* ، ۲. دلخا /dəlxā/ ؛ ب) ←* ؛ س) دلبر /-dəl bar/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←* ؛

دلور/dalor/ (ص) : نادان و ناآگاه .

س) ←* ؛

دل وسته/dəl-vessə/ (ص.مر) : باب دل–مورد پسند . **نک** : دل دنشه .

اغر) ۱. دل په /dele-pe/ ، ۲. دلخا /dəl-xā/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) دلوست /dəl-vəst/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) دل چسب /dəl-časb/ ؛ اشر) دل – بسته /dəl-bastə/ ؛

دلول/dəlul/ : زنگوله‌ای که مخصوص گاوهای جوان و سرکش است .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دل و ماره خار/dəl-o-mārə-xār/ (ص.فا) : ۱. ناراحت کننده . ۲. کسی که باعث ناراحتی و کدورت شود .

آ) ←* ؛

دل و مل/dəl-o-məl/ (ص.مر) : نیم گرم–ولرم .

اغر) ←* ؛

دله/dələ/ (ق/مک) : داخل–درون–میان–وسط . **نک** :

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)** گیلی ، **پ)** پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دریم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) دله /dalə/ ؛ پ) در /dar/ ؛

دله/dalə/ (ص.نس) : ۱. آدم هرزه‌گرد– ولگرد . ۲. سمور . **نک** : الندر و چلندر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دل هادائن/dəl-hādāan/ (مص.مر) : ۱. دقیق شدن . ۲. عاشق شدن . **نک** : دل هادان .

اغر) دل هدائن /dəl-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دل هدائن /dəl-hedāən/ ؛ ق) دل هدائن / del-hedāən/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دل دئن /dəl daan/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دیل دان /dil -dān/؛

دل – هادان/dəl-hādān/ (مص.مر) : دقیق شدن .

اغر) دل – هدائن /dəl-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دل – هدائن /dəl-hədāan/ ؛ ن) دل – ها دائن /dəl-hādāan/ ؛ع) ←* ؛ ت) دل دئن /dəl-daan/ ؛ آک) ←* ؛

دله – اشکم/dalə-eškam/ (ص.مر) : ۱. کنایه از: افراد شکمو . ۲. گربه ماهی . **نک** : بوساپ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دلیک /dalik/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دله شکم /dale-šakam/ ؛

دله بخردن/dələ-baxerden/ (مص.مر) : ۱. ناگهان به میان جمعیّت یا گروهی رفتن . ۲. بی نظم وارد جایی شدن . ۳. جلب توجه کردن . **نک** : دله بخاردن .

ق) ←* ؛ آ) دل بخردن /dəl baxərdan/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دل بخاردن / dəlbaxārdan/ ؛ع) دله بخردن /delə-boxordan/ ؛ قص) دل بخردن /dəl-baxerdan/ ؛

دل – هایتن/del-haytən/ (مص.مر) : ۱. جرات پیدا کردن. ۲. به دل گرفتن – ناراحت شدن .

اغر) دل بییتن /dəl-bayitən/ ؛ ق) دلها یتن /dəl-hāytən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دل بیتن /baytan-dəl/ ؛ع) دل ها یتن /del-haytan/ ؛

دله – بخاردن/dələ-bəxārdən/ (مص.مر) : ۱. به میان رفتن . ۲. بی نظم وارد جایی شدن . ۳. جلب نظر کردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دله دکتن /dələ-daketən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دله دکتن /dələ-daketən/ ؛ ق) دل – بخردن /dəl-baxerdən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دله – بخردن /dələ-baxərdan/ ؛ ن) ۱. دله بخاردن /dələ-baxar-dan/ ، ۲. دله دکتن /dələ-dakətan/ ؛ع) دله بخردن /delə-boxordan/ ؛

دله بردن/dələ-bordən/ (مص.مر) : ۱. داخل شدن . ۲. فرو رفتگی اشیاء در اثر ضربه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دله بوردن /dələ burdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دله خوردن /dələ-xordan/ ؛ ت) دل شئن /del-šeən/ ؛ آک) دله شون /dale-šon/ ؛

دله – بریم/dələ-bərim/ (ا.مص) : داخل و خارج شدن . **نک** : بریم دریم – دله دیرگاه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) در بیرون /dar birun/ ؛ با) ←* ؛ آ) دله دیا /dələdiyā/ ؛ ن) دله دیرگا /dələ-dirgā/ ؛ع) دله درگا /dələ-derga/ ؛ قص) دریا بیرون /daryā-birun/ ؛

دله – بریم – هکاردن/dələ-bərim-həkārdən/ (مص.مر) : ورود و خروج متوالی . **نک** : درگادله هاکردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) در بیرون ها کردن /darbirunhakerden/ ؛ با) دله بریم ها کردن /dələ-bərim-hākərdən/ ؛ ن) دیرگادله هاکردن /dirgādələ hākerdan/ ؛ ع) درگادله هاکردن /dergā-delə-hakordan/ ؛ قص) دریا بیرم هاکردن /daryā-birim-hākerdan/ ؛ ت) درگادله هکردن /dərgāhakərdən/ ؛

دله – بمرد/dələ-bamerd/ (ص.مف) : جوجه‌ای که در حالت جنینی بمیرد .

اغر) جیک مرد /jik-mərd/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) دله – مرد /dələ-mərd/ ؛ع)

←(ن) ؛ ت) دل مرد /dəl mərd/ ؛

دله – به – دله/dələ-bə-dələ/ (ص.مر) : ۱. تو در تو. ۲. یک در میان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دله به دله /-dələ-bə dələ/ ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) دل به دل /dəl-bə-dəl/ ؛

دله – پت/dələ-pat/ (ص.مر/ا.مص) : ۱. میوه‌ای که فقط درون آن پخته و بخش بیرونی آن خام مانده باشد. ۲. گوشت مغز پخت .

ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *اشر)* دله – شکم /dələ-šekam/ ؛

دله – پت – هاکردن/dələ-pet-hākərdan/ (مص.مر) : ۱. کاری را به موازات کار دیگری انجام دادن . ۲. چیزی را در میان چیزهای دیگر قرار دادن .

*اغر)*دل به دله کاردن /dəlbədələkārden/؛ ب)چال بنی کاردن /cālpatihəkārdən/؛ س)دله پت ها کردن /-dələ-pat hākərdən/؛ ق) ۱. دله پیچ ها کردن/dələ pij hākerdən/ ، ۲. فلفتی ها کردن /felfeti-hākərdən/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ ن) ←* ؛

دله تا/dəle tā/ (ا.مر) : ۱. تکیه‌گاه دل، کنایه از: یاور . ۲. آرزوی دل .

ق) ←* ؛

دله – چش/dələ-češ/ (ص.مر) : بد چشم– هیز – کسی که به ناموس یا مال کسی طمع داشته باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دله چشم /dələ-češm/ ؛

دله چو/dələ-ču/ (ا.مر) : چوب داخل چرخ ریسندگی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛

دله چو/dələ-ču/ (ا.مر) : چوب بلندی که در ساختمان سازی مورد استفاده قرار گیرد .

ق) ←* ؛

دله – چین/dələ-čin/ (ص.فا) : دزد یا پنبه چینی که غوزه‌های درشت پنبه را چیده و از چیدن غوزه‌های ناقص و کوچک خودداری کند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛

دله – خیک/dalə-xik/ (ص.مر) : شکم پرست .

اغر) ۱.←* ، ۲. دل اشکم /dal-aškəm/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دلیک /dalik/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ ن) دله خک /-dalə xek/ ؛ ع) ←(ن) ؛ آک) ←* ؛

دل – هدائن/dəl-hədāən/ (مص.مر) : ۱. دقیق شدن . ۲. شیفته شدن . **نک** : دل هادان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) دل – هدائـن /dəl-hədāan/ ؛ ن) دل – هـا دائـن /-dəl hādāan/ ؛ ت) دل دئن /dəl-daan/ ؛ *اشر)* ←* ؛

دله – دار/dələ-dār/ (ص.فا) : ۱. بامغز – مغز دار . ۲. آدم تو دار – راز دار . ۳. آدم مرموز .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قـص)* دل دار /dəl-dār/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) دله دار /dalə-dār/ ؛

دله – دزد/dalə-dəzd/ (ص.مر) : دله دزد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دله دزد /dalə-dəzd/ ؛ ق) دله دز /dalə-dez/ ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ *قص)* ←(ق) ؛ ت) دله دز /dalə-doz/ ؛ *اشر)* ←* ؛ آک) زر ده دله /zardə-dalə/ ؛

دله – دکت/dələ-dakət/ (ص.مف) : ۱. انجام کاری به صورت انتخابی یا نامنظّم . ۲. فضول .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دله دکت /dələ-dakat/ ؛ ع) ←* ؛ آک) چال دکته /cāl-dakatə/ ؛

دله – دکتن/dələ-dakətən/ (مص.مر) : ۱. سر رسیدن– ناخود آگاه وارد شدن . ۲. میان حرف دیگران پریدن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *بـا)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دله دکتن /dələ-dakətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ *قـص)* دله دکتن /dələ-daketan/ ؛

دله – دکتی//dələ-dakəti (ا.مص) : برگزیدن کاری یا چیزی از میان کارهای دیگر–انتخاب تصادفی .

اغر)←*؛ب)←*؛ س)←*؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ←* ؛

دله – دکتی–هکاردن/dələ-dakəti-həkārdən/ (مص.مر) : برگزیدن–تصادفی .

←*) ارجاع به مدخل ، **←)** ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) دل دکتی هـا کـردن /dəl-dakəti-hākerdən/ ؛ ق) دله دکـت بیتـن /deledaketbaytən/ ؛ با) دله دکت ها کـردن /delə-dakət-hākərden/ ؛ ع) دلـه دکت بیتن /delə-daket-baytan/ ؛

دله -دوستن/dələ-davəssen/ (مص.مر) : زمان دانه بستن گندم و برنج . **نک** : اوسه تیم .

اغر) دله دوستن /dələ-davəstən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دلـه دوسـتن /dələ-davestən/ ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) دلـه دوسّـن /dələ davəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛

دله - دوله/dələ-dulə/ (ص.مر) : بی قید- لاابالی .

اغر) دلـه - دولـه /dalə-dulə/ ؛ ب) ← * ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دلـه ملـه /dalə-malə/ ؛ با) ← * ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ویلون دولـه /vaylon-dolə/ ؛

دله - دیا/dələ-diyā/ (ا.مص) : داخل و خارج شدن . **نک**: دله دیرگا .

اغر) دله بریـم /dələ-bərim/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ← * ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) دله دیـرگا /dələ-dirgā/ ؛ ع) دلـه درگا /dələ-dergā/ ؛ قص) دریا بیرون /daryā-birun/ ؛

دله - دیا - بوردن/dələ-diyā-burdan/ (مص.مـر) : درون و بیرون رفتن . **نک** : دل بریم بردن .

اغر) دله بریم بـردن /dələ-bərim-bordən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دله بریم بـوردن /dələ-bərim-burdən/ ؛ ق) ← * ؛ با) دریم بریم بوردن /darim-barim-bordən/ ؛ آ) ← * ؛ ن) دله دیـرگا بـوردن /dələ-dirgā-burdan/ ؛ ع) دلـه درگا بشـین /dələ-dergā-baševan/ ؛ قص) دریـا بـیرون بـوردن /daryā-birun-burdan/ ؛

دله - دیرگا/dələ-dirgā/ (ا.مص) : داخل و خارج شـدن . **نک** : بریم دریم .

اغر) دله بریـم /dələ-bərim/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دلـه دیـا /dele diyā/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دلـه - دیـا /dələ-diyā/ ؛ ن) ← * ؛ ع) دلـه درگا /dələ-dergā/ ؛ ت) درگا دلـه /dərgā-dələ/ ؛

دله - دینگئن/dələ-dingoən/ (مص.مر) : ۱. تو انداختـن - داخل کردن . ۲. خرد کردن . **نک** : دلنگتن .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) دله دینگوئـن /dələ-dinguən/ ؛ ق) دلـه دینگوئـن /dele-dinguən/ ؛ با) ← * ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ۱. دله دنگتـن /dələ dangətan/ ، ۲. دلـه انگتـن /dələ angətan/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) دله دینگوئن //dələ-dinguan/ ؛ ت) دلنگتـن /dələngətən/ ؛ پ) اندرهیشـتن /andarhištan/ ؛

دله - را/dələ-rā/ (ا.مر) : راه میان بر .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ بـا) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ قص) میان بـر /miyān-bor/ ؛ اشر) ← * ؛ آک) ویریو /viriv/ ؛

دله - رج/dələ-raj/ (ا.مر) : ردیف میانی .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) ← * ؛ بـا) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ قـص) ← * ؛ ت) دل رج /dəlrač/ ؛ اشر) ← * ؛ آک) مین رج /raj–mian/ ؛

دلـه - رفـت/dələ-raft/ (ص.مر/ا.مـر) : ۱. گشـاد . ۲. اصطلاحی در پارچه بافی سنتّی . ۳. گرسـنگی . ۴. راه میان بُر .

اغر) ۱.← * ، ۲. دله رفـت /dələ-rəft/ ؛ ب) ← * ؛ آ) دلـه را /dələ rā/ ؛ ن) ← * ؛ اشر) ← * ؛

دلـه - رک/dələ-rək/ (ا.ا) : ۱. نوعـی ابـزار در تراشـیدن قاشق چوبی . ۲. وسیله‌ای برای بیرون آوردن تخم کدو از داخل آن .

اغر) ۱.← * ، ۲. کچه - رک / kačə- rək/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. مـاتکل /mātkəl/ ؛ س) ← * ؛ بـا) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) دله رک /dələ.rak/ ؛ ع) ← * ؛

دله زنگ/dəle-zang/ : ۱. مایـه‌ی رنـج دل . ۲. کینـه . ۳. عقده .

ق) ← * ؛ با) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛

دله - سگ/dalə-sag/ (ا.مر) : ۱. سگ ولگرد . ۲. کنایه از : آدم مفت خور .

اغر) ← * ؛ ب) ← * ؛ س) ← * ؛ ق) دلـک - سـک /dalek-sak/ ؛ با) ← * ؛ آ) ← * ؛ ن) ← * ؛ ع) ← * ؛ قص) .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ذ،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

←(ع) ؛ ت) ←* ؛ اشر) دله سک /sag-e-velegavd/ ؛ گ) ←* ؛

دله - شالی/dalə-šāli/ (ا.مر) : نوعی علف هرز شبیه شالی. **نک** : گردنی .

اشر) ←* ؛

دله کاپ/dələ-kāp/ (ا.مر) :

از فنون کشتی محلیّ. پس از آغاز مبارزه‌ی دو کشتی گیر، کشتی‌گیر چابک‌تر همین که حس کرد پای چپ کشتی گیر مقابل، بیش از حد به جلو آمده با دست راست خود اشکِل əškele پای چپ حریف را می‌گیرد و به جلو می‌کشد. پای راست جلوتر می آید تا فرد فن زننده، پای چپ خود را از داخل دو پای حریف مقابل به پای راست او می‌پیچاند و سعی می‌کند او را در حالت ایستاده نگه دارد و بعد با فشار سینه، دست ها و پیچش پا ، او را پس می‌راند تا طرف با پشت به زمین افتاده و ضربه شود. اگر طرف به زمین نیفتد، فرد فن زننده، طرف راست خود را خالی کرده و با حرکت سرسینه و گردن و با پیچش دست ها، او را به طرف چپ خود هول می دهد تا تعادل حریف به هم بخورد. این عمل در حالی است که پای چپ حریف به داخل پای راست فن زننده قلّاب شده و در چنین حالتی، بیشتر اوقات حریف ضربه می شود. بدل اول این کار آن است که فرد مجری فن، پای چپ خود را بالا بیاورد و داخل دو پای فن زننده قرار داده و پای راست را از داخل فشار دهد. چون پای چپ فن زننده درگیر است با این عمل ضربه می شود. بدل دوّم این کار آن است که حریف پای راستش را که قلّاب پای چپ فن زننده است بلند کند و با دست چپ خود، بازوی راست فن زننده را به طرف سینه کشیده و با این عمل تعادل حریف را برهم زنده و در چنین حالتی غالباً سینه و سر بدل زننده بر روی زمین قرار می گیرد.

دله - کت/dələ-kat/ (ص.مف) : به میان افتاده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) دله دکت //dələ-dakət ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(با) ؛ ن) ←* ؛ اشر) میان - کت /miyāne-kat/ ؛ ک) دله دکت /dale-dakat/ ؛

دله – کش/dələ-kaš/ (ص.فا) : ۱. کسی که غوزه‌های درشت پنبه را در هنگام غوزه چینی، با رندی از جلوی دست این و آن گلچین کند . ۲. یک در میان . ۳. برگزیننده . ۴. انتخاب نوع اصلح و مرغوب از میان چند چیز شبیه به هم.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دله - کو/dele-ko/ (ا.مر) : فنّی در کشتی لوچو . **نک** : بزکاپ .

ق) دله - کاب /dələ-kāb/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دله کاپ /dələāp/ ؛ ع) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دله گر/dəle gər/ ۱. اندوه، غصّه، عقده. ۲. آرزویی که در دل مانده باشد.

ب) ←* ؛

دله گر/dele ger/ (ا.مر) : آرزوی بر آورده نشده – عقده‌ی دل .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دل گر /dəle gər/ ؛

دله - لک/dale-lek/ (ص.مر) : شکمو .

اغر)دل اشکم/dal - aškəm/ ؛ ب) ←(اغر)؛س)۱. دله /dalə/ ، ۲. دلیک /dalik/ ؛ ق) دلیک /dalik/ ؛ با) ۱.←(س) ، ۲.←(ق) ؛ آ) دل /dal/ ؛ ن) دل اشکام /dal - əškām/ ؛ع) ←(اغر) ؛ قص) ←(آ) ؛ ک) دله شکم /dale- šakam/ ؛

دله - لینگ/dələ-ling/ (ا.مر) : فنّی در کشتی لوچو . **نک**: دله کاپ .

ق) دله کاب /dələ kāb/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛

دله - مرد/dələ- mərd/ (ص.مف) : مرگ جوجه در حالت جنینی .

اغر) ۱.←* ، ۲. جیک - مرد /jik-mərd/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) جیک مرد /jik-mərd/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دل مرد /dəl-mərd/ ؛ اشر) جیکّه - مرد /jikkə-mərd/ ؛

دله – مل/dələ-məl/ (ص.مر) : ۱. ملایم . ۲. آب نیم گرم.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ولرم /vəlarm/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ع) ←* ؛

دله –مه/dələ-me/ : پرده‌ی نازک بخش داخلی پوست برخی درختان مانند توت و غیره.

ع) ←* ؛

دله - نه/dələ-nə/ (ا.مر) : نی قلیان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دله نی

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

/dələ nəy/ ؛ ع) ←* ؛ ت) دل نی /dəl ney/ ؛ اشر) ←* ؛

دله – ورد/delə-vard/ (ا.مر) : اسبی که در خرمـن کوبـی دایره وار بچرخد .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

دل – هول/dəl-hul/ (ا.مر) : ترس–واهمه .

اغـر) دل ترکـان /dəl-tərkān/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دل هـل /dəl -hol/ ؛ س) ←* ؛ ق) هـول – وزه /hul -veze/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دل هُـل /del-hol/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) دل هول /dəl-howl/ ؛ اشر) دل هول /dəl- hol/ ؛ آک) ترس /tars/ ؛

دل – هوله/dəl-huləl/ (ا.مر) : ۱. زهره ترک . ۲. ترساننده. **نک** : دل ترکان .

اغـر) دل ترکـان /dəl-tərkān/ ؛ ب) دل هلـه /dəl-holə/ ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دلهوره /delhorə/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دلهره /dəlhərə/ ؛

دلـه هـا کردن/delə hākərdən/ (مـص.مـر) : **نـک** : آج هاکردن.

س) ←* ؛

دله – هایتن/dele-hāyten/ (مص.مر) : ۱. پر رو شـدن . ۲. مداخله‌ی بی‌جا کردن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛

دلی – پوک/dəli -puk/ (ا.مر) : سوت زدن با کف دست و دهان .

ق) دس پوک /das puk/ ؛ با) ←(ق) ؛

دلیت – پلیت/dalit - palit/ (ص.مـر) : ۱. کـج . ۲. خمیر شده–له شده .

اغر) ۱. لیت و پیت /lit o pit/ ، ۲. لتی – سـتی /lati-sati/ ؛ ق) وله پت /vale - pet/ ؛ ن) ←* ؛ع) ول پـت /valə-pat/ ؛ ت) وله پت /valə pet/ ؛

دلیتی/dəlayti/ : جدّی – جدّی به دل گرفتن .

آ) ←* ؛

دلیجه/dəlijə/ : از انواع پرندگان شکاری .

دلی چای/čay – deli/ (ا.مـک) : نـام رودخانـه ای در لار قصران است.

دلی – دلی/dəlay-dəlay/ (ا.مر / ا.صو) : ۱. درنگ و تاخیر. ۲. از اصوات به هنگام سرور و شادی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دل – دل /dəl - dəl/ ؛ با) ←* ؛ آ) دل – دلی /dəl- dəli/ ؛ ن) ←* ؛ع) دلی – دلی /delay-delay/ ؛ قص) دلی – دلی /dəlāy -dəlay/ ؛

دلیر/dəlir/ (ا.مک) : از توابـع دهسـتان کوهسـتان غـرب چالوس .

دلیـک/dalik/ (ص.نـس) : ۱. شـکم پرسـت . ۲. تنبـل – سست عنصر . **نک** : دلو – دله خیک .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دل /dal/ ؛ ن) ۱. دله /dal/ ، ۲. دل اشکم /daləškam/ ؛ ع) دل اشکم /dal - eškəm/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) دلـه /dalə/ ؛ آک) دله شکم /dalə-šakam/ ؛

دلیلم/dəlilem/ (ا.مک) : ۱. نام مرتعـی در راه زیـر آب بـه آلاشت . ۲. دیلم–اهرم آهنی .

با) ←* ؛

دلیمک/dəlimək/ (ا.) : رتیل .

ق) ←* ؛

دلینگان/dəlingān/ (ص) : ۱. آویزان . ۲. تاب . **نـک** : أزان – توتو .

ب) دلنگـان /dəlangān/ ؛ ن) توتوئـک /totoak/ ؛ ت) دروجان /drowjān/ ؛ اشر) ←* ؛

دلینگانه/dəlingānə/ : چوبی دو شاخه . **نک** : دنگلانه .

اشر) ←* ؛

دم/dəm/ (ا) : ۱. دم . ۲. دنباله .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دم /dom/ ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) دمب /dəmb/ ؛ آک) دوم /dum/ ؛

دم/dam/ (ا) : ۱. نیرو – توان . ۲. استراحت .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دم/dam/ (ا) : ۱. نزدیک . ۲. دهانه – لبه‌ی کارد و یـا هـر چیز برّنده . ۳. ورم . **نک** : پادم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ)

→* ؛ ن) →* ؛ ع) →* ؛ قص) →* ؛ ت) →* ؛ اشر) →* ؛ آک) →* ؛

دما/de-mā/ (ا.مر) : دی ماه فرس قدیم و تبری .

ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) →* ؛ با) →* ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ ت) →* ؛ اشر) →* ؛

دماجی/də-māji/ (ا.مر) : دو یا چند میوه‌ی چسبیده به هم .

اغر) ۱. دم بچی /dəmbəči/ ، ۲. دگانی /dəgāni/ ؛ ب) →* ؛ س) دگالی /dəgāli/ ؛ ق) دجمبلی /dejəmbəli/ ؛ با) →(ق) ؛ آ) د– موجی /dəmuji/ ؛ ن) دقجی /dəqəji/ ؛ ع) دگلی /dogoli/ ؛ قص) دگلی /də-gəli/ ؛ ت) د– به – قئلو /də-bə-qoəlu/ ؛

دماد/domād/ (ا) : داماد .

اغر) ۱.→* ، ۲. زما /zomā/ ؛ ب) →(اغر) ؛ س) →* ؛ ق) دامـاد /dāmād/ ؛ با) →(ق) ؛ آ) ۱.→* ، ۲. داماد /dāmād/ ؛ ن) ۱.→* ، ۲. زما /zəmā/ ؛ ع) زمه /zomā/ ؛ قص) →(اغر) ؛ اشر) →* ؛ آک) →(ق) ؛

دماد–دِمّال/domād-demmāl/ (ا.مص) : از مراسم عروسی – گروهی از مردان و زنان سوار اسب ها شده از منزل داماد به منزل عروس رفته، روی سر عروس را با ترمه و پارچه ای قرمز رنگ پوشانده و عروس را نیز سوار اسب کرده به طرف منزل داماد حرکت می‌دادند. پس از طی نیمی از راه تعدادی از تک سواران به سرعت به منزل داماد رفته تا داماد را برای مراسم انار زدن بیاورند.

دما دم/damādam/ (ق.تک) : پی در پی .

اغر) ۱.→* ، ۲. په – در – په /pe-dar-pe/ ؛ ب) دم /dəm/ ؛ س) دم به دم /dəm- bə- dəm/ ؛ ق) →(س) ؛ با) →* ؛ آ) ۱.→* ، ۲.→(اغر) ؛ ن) →* ؛ ع) →(س) ؛ اشر) دم – با – دم /dam-bā-dam/ ؛ آک) →* ؛

دما دمی/damādami/ (ا.مر) : ضربه با لبه‌ی برنده‌ی هر چیز .

ق) دمدمی /damdami/ ؛ با) →(ق) ؛ ن) →(ق) ؛ ع) →* ؛

دماری/də-māri/ (ا.مر) : گوساله‌ای که از شیر دو گاو تغذیه کند .

اغر) →* ؛ ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) →* ؛ با) →* ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ آک) د – ماره /də-mārə/ ؛

دماس/dəmās/ (ف .امر) : ۱. بچسب– بند کن . ۲. بردار . **نک** : دچسب .

اغر) →* ؛ ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) →* ؛ با) →* ؛ آ) →* ؛ ن) دماس /damās/ ؛ ع) دماس /domās/ ؛ قص) →(ن) ؛ ت) →(ع) ؛ اشر) →* ؛ آک) دماس /damās/ ؛

دماسان/domāssān/ (ف.امر) : گیر بده–بچسبان –بند کن. **نک** : چک ماده .

اغر) دمـا سـان /dəmāsān/ ؛ ب) →* ؛ س) دماسند /dəmāsend/ ؛ ق) دماسـن /dəmāsən/ ؛ با) →(ق) ؛ آ) →(ق) ؛ ن) →* ؛ ع) →* ؛ قص) هما سیین /hemāsiyan/ ؛ ت) دما سند /domāsand/ ؛ اشر) دچسب /dačəsb/ ؛ آک) دماسان /damāsān/ ؛

دماسنّیین/dəmāsenniyən/ (مص) : چسباندن . **نک** : دچسبانین .

اغر) دماسانیین /dəmāsāniyən/ ؛ ب) →(اغر) ؛ س) دما سندیین /dəmāsendiyən/ ؛ ق) →* ؛ با) →(س) ؛ آ) دماسیّنن /dəmāsənniyan/ ؛ ن) دماسانیئن /damāsānnian/ ؛ ع) دما سانین /domāsāneyan/ ؛ ت) دماسندنن /domāsandenen/ ؛ اشر) دچسبیین /dačəsbiyən/ ؛ آک) →* ؛

دما سانیین/dəmāsāniyən/ (مص) : چسباندن– گیر دادن . **نک** : دچسبانین .

اغر) ۱.→* ، ۲. دچسبانیین /dačəsbāniyən/ ؛ ب) →* ؛ ق) بچسبنین /bəčasbənniyən/ ؛ با) →* ؛ آ) دماسنّیین /dəmāsənniyan/ ؛ ن) →(آ) ؛ ع) دما سانین /domāsāneyan/ ؛ آک) →* ؛

دماسئن/domāseən/ (مص) : گیر کردن .

آ) دماسّن /dəmassan/ ؛ ت) →* ؛

دماستک – هکاردن/dəmāstək-həkārdən/ (مص.مر) : رودل کردن–سوء ها ضمه . **نک** : دنیشتن .

اشر) دماس – هاکئردن /dəmās-hākoerdən/ ؛

دماستن/dəmāstən/ (مص) : ۱. چسبیدن . ۲. برداشتن . **نک** : دماسن – دچسبین .

→*) ارجاع به مدخل ، →) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد . **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

اغر) ۱.←* ، ۲. دماسیین /dəmāsiyən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) دماسّن /demassən/ ؛ با) ←* ؛ آ) دماسیین /dəmāsiyan/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. دماسّن /damāssan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) دماسیدن /dəmāsi dan/ ؛ آک) ←* ؛

دماسّن/dəmāssən/ (مص) : گیر کردن–چسبیدن .

اغر) دماسیین /dəmāsiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دما سّین /damāssian/ ؛ ع) دماسن /domāsan/ ؛ قص) دماسیین /damāsiyan/ ؛ | ک) دماسن /damasan/ ؛ پ) ماس /mās/ ؛

دماسّن/demāssən/ (مص/ف .امر) : ۱. بچسبان . ۲. چسبیدن . **نک** : بچسبیین .

اغر) دماسان / /dəmāsān ؛ ب) دماسن /dəmāsən/ ؛ ق) ←* ؛ با) دما سّن /dəmāssən/ ؛ آ) دماسن /dəmāsən/ ؛ ن) دماسّان /damāssan/ ؛ ع) دماسّ /domāssn/ ؛ اشر) دچسبیدن /dačəsbidan/ ؛

دماسنین/dəmāseniyan/ (مص) : چسباندن–گیر دادن . **نک** : چک هادائن .

اغر) دماسانیین / /dəmāsāniyən ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دماسّنیین/demāsenniyen/ (مص) : مایه زدن، مثل : مایه زدن شیر و غیره .

اغر) دماسنیین /dəmāsāniyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

دماسّه/dəmāssə/ (ص.مف) : گیر کرده–چسبیده .

اغر) ۱. دماسییه /dəmāsiyə/ ، ۲. دما سانییه /dəmāsāniyə/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. دما سته /dəmāstə/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) دماسسه /domāsəsə/ ؛ اشر) دچسبییه /dačəsbiyə/ ؛

دماسیین/dəmāsiyən/ (مص) : چسبیدن . **نک** : دچسبین.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دما سّین /damāssian/ ؛

دم – اشکنین/dəm-əškənian/ (مص.مر) : سرکوب کردن.

با) دم بشکنّین /dəm-bəškənniən/ ؛ ن) ←* ؛

دماغ – بسوزیین/demāq-basuziyən/ (مص.مر) : مورد تمسخر واقع شدن. کنایه از: به مراد نرسیدن . **نک** : اله بویین .

اغر) دماغ بسوتن /dəmāq-basutən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دماغ بسوزندیین /dəmāq-basuzeniyən/ ؛ ق) دماغ بسوزنین /dəmāqbasuzenniyən/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. دماغ –بسوتن /dəmāqbasatan/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ ت) دماغ سوجندنن /domāqsujəndənen/ ؛ اشر) دماغ – بسوختن /dəmāq-basuxtən/ ؛

دماغ تردمه بیجنه/domāq tordomə bijənə/ (ص.مر) : در مقام کنایه: به آدم عصبانی گویند، یعنی باد دماغش دسته‌ی چوبی تبر را برشته می‌کند .

ت) ←* ؛

دماغ – خاشک/dəmāq-xāšk/ (ص.مر) : خشک مغز .

ن) دماغ – خشک /damāq-xəšk/ ؛ ع) دماغ خشک / /dəmāq-xošk ؛ ت) خشک دماغ /xuškə-domāq/ ؛ اشر) دماغ – خئشک /dəmāq-xoəšk/ ؛ آک) دوماغ خوشک /dumāq-xoš kə/ ؛

دماغ – روشی/dəmāq-ruši/ (ا.مص) : افاده کردن – تکبّر.

اغر) ←* ؛ آ) دماغ داری /dəmāq dāri/ ؛ ع) ←* ؛

دماغه/dəmāqə/ (ا) : ۱. دماغه‌ی در – لبه‌ی یک لنگه در. ۲. قلاب ثابت چارچوب در که زنجیر را در آن اندازد.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دماغی /dəmāqi/ ؛ ن) زوار /zə-vār/ ؛ قص) دما غه /damāqə/ ؛ ت) دماغه /domāqə/ ؛

دمال/domāl/ (ا.) : **نک** : پک پا .

ت) ←* ؛

دمال/dəmāl/ (ا) : دنبال .

اغر) ۱.←* ، ۲. دمبال /dəmbāl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دمبال /dəmbāl/ ؛ ق) دمال /dəmmāl/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) دمال /dommāl/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) دمال /domāl/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دمبال /dombāl/ ؛

دمّال/dəmmāl/ (ا) : ۱. پشت–پشت سر . ۲. دنبال . **نک** :

پساله، په نو .

اغر) دمبال /dəmbāl/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ ق) دمّال /demmāl/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دمّال /dommāl/ ؛ ت) دمال /domāl/ ؛

دمال/domāl/ : **نک** : پیا - پکین .

ق) دمّال /demmāl/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* دمّال /dəmmāl/ ؛ ت) ←* ؛

دمّال – انگت/dəmmāl - angət/ (ص.مف) : عقب نگه داشته شده –عقب مانده .

اغر) دمبال – دینگئه /dəmbāl-dingoə/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) دمبال – دینگوئه /dəmbāl-dinguə/ ؛ ق) دمبال – دکت /dəmbāl-daket/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *آ)* ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) دمّال انگت /dommāl-engət/ ؛ **قص)** دمّال دکته /dəmmāl-daketə/ ؛ ت) دمال کته /domāl-katə/ ؛ *اشر)* دمبال دو /dəmba bāldo/ ؛

دمال – انگتن/dəmāl-angetən/ (مص.مر) : ۱. پشت سر گذاشتن . ۲. به همراه داشتن کسی .

اغر) دمال – دینگوئن /dəmbāl-dingoən/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) دمبال دینگوئن / dəmbāl-dinguən/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* دمال – دینگوئن /dəmāl-dinguan/ ؛ ن) ←* ؛ع) دمال انگتن /domāl-engətan/ ؛ ت) دمال انگتن /domāl-engetən/ ؛

دمال – او/domāl-ow/ (ا.مر) : آبی که از پایین مزرعه خارج شود . **نک** : بنو .

اغر) ۱.←* ، ۲. پجر او /o-pejər/ ؛ س) دم او /dəm-o/ ؛ ق) دمو /demu/ ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* دمب – اُ /dəmb-o/ ؛

دمال – پا/dəmāl-pā/ (ص.فا) : چوپان کم سن و تازه‌کار در گاوسرا .

اغر) ۱. دمبال – پا /dəmbāl-pā/ ، ۲. دمبال – دو /dəmbāl-do/ ؛ ب) ۱.←*(اغر)* ، ۲. دمبال تج /dəmbāl-taj/ ؛ *با)* دمس په /dəməs-pə/ ؛ *آ)* دمس په /dəmesə pe/ ؛ ن) دمس – پی /dəmes-pəy/ ؛ع) دمچ – گالش /dameč-gāləš/ ؛ ت) دمال پا /domāl pā/ ؛ *اشر)* ←*(اغر)* ؛

دمّال تر/dəmmāl-tər/ (ق .ز/ق.مک) : ۱. پس از مدّتی . ۲. عقب تر .

اغر) دمبال تر /dəmbāl-tər/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) دمبال تر /dəmbāl-ter/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* دمال – تر /dəmāl-tər/ ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. دمبال – تر /dəmbāl-tar/ ؛ ن) دمال تر /dəmāl - tar/ ؛ع) دمّال تر /dommāl-tar/ ؛ **قص)** دمّال تر /dəmmāl-tar/ ؛ ت) دمال تر /domāltar/ ؛ *اشر)* ←(آ) ؛ | ک) دمبال تر /dambāltar/ ؛

دمال – دری/dəmāl-dari/ : از پشت سر .

اغر) دمبال سر /dəmbāl-dar/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) دمبال سری /dəmbāl-sari/ ؛ ق) ←(س) ؛ *با)* ←(س) ؛ *آ)* دمّال سری /dəmmāl-sari/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ *اشر)* ←*(اغر)* ؛

دمّال – دکت/dəmmāl-dakat/ (ص.مف) : ۱. عقب افتاده. ۲. مغبون . **نک** : دمال هاکت – پیش دکت .

اغر) ۱. دمبال – دکته /dəmbāl-dakətə/ ، ۲. دمبال – دکت /dəmbāl-dakət/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) ←*(اغر)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲.←*(اغر)* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دمال – کت /dəmāl-kat/ ؛ع) ۱.←(ن) ، ۲. دمال کت /domāl/ ؛ **قص)** ←* ؛ *اشر)* ←*(اغر)* ؛

دمّال – دکتن/dəmmāl-dakətən/ (مص.مر) : ۱. عقب افتادن . ۲. دنبال کسی به راه افتادن . ۳. کنایه از: عمل دختری که به خواست عاشق از خانه بگریزد . **نک** : دمال هاکتن .

اغر) دمبال – دکتن /dəmbāl-dakətən/ ؛ ب) ←*(اغر)* ؛ س) ←*(اغر)* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ ن) دمال – دکتن /dəmāl-dakətan/ ؛ع) دمّال دکتن /dommal-dakətan/ ؛ ت) دمال کتن /domāl-katən/ ؛

دمال – رو/domāl-row/ (ص.فا) : دنباله رو–کسی که پشت سر دیگری راه برود . **نک** : پیم مج .

اغر) دمباله رو / dəm-bālə ro/ ؛ ب) ۱.←*(اغر)* ، ۲. دمبال شو /dəmbāl-šu/ ؛ س) دمبال رو /dəmbāl-ro/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ۱.←* ، ۲. دمّال دکته /dəmmāl-dakətə/ ؛ ن) دمال شو /dəmāl šu/ ؛ع) ←* ؛ **قص)** دمّاله سر /dəmmālə-sar/ ؛ ت) ←* ؛ *اشر)* ←*(اغر)* ؛ آک) دونبال

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

رو /dum bāl-ro/ ؛

دمالک/dəmālak/ (ص.نـــس) : ۱. پشـتیبان . ۲. مراقـب و مواظب .

ق) دمّالک /dəmmālək/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دمالنّیین/demālenniyən/ (مص) : مالاندن .

اغـر) بمـــالانیین /bəmālāniyən/ ؛ ب) ۱. بمـــالندیین /bəmāləndiyən/ ، ۲. بمالســـــــتن /bəmāləstən/ ؛ س) بمالندیین /bəmālendiyən/ ؛ ق) ۱. بمـــالنین /bemālenixen/ ، ۲. همالنّین /həmālənniyen/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) بمـــا لسّـن /bəmāləssan/ ؛ ن) بمالسّـــن /bəmāləssan/ ؛ع) بمـــالین /bəmāləyan/ ؛ اشر) بمالیین /bəmāliyən/ ؛ پ) ما سـنیتن /māsənitan/ ؛

دماله/dəmālə/ (ا) : دنباله .

اغر) دمبالــه /dəmbālə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ۱. دمّالـه /demmālə/ ، ۲. دنبالـه /dendālə/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دمّالـــه /dommālə/ ؛ ت) دمّالـــــه /domālə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دمال - هاکت/dəmāl-hākat/ (ص.مف) : ۱. دخـتری کـه به خواست عاشق از خانـــه بگریـزد . ۲. عقـب افتـاده، کسی که در طیّ طریق از دیگران عقب‌تر باشد .

اغر) دمبال- دکتـــه /dəmbāl-daketə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) دمبال دکت /dəmbāl-dekət/ ؛ ق) دمّال - دکـت /-dəmmāl dakət/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) دمال هاکت /domāl-hāket/ ؛ اشر) دمبال -ها کئرد /dəmbāl-hākoərd/ ؛

دمال - هاکتن/dəmāl-hākətan/ (مص.مر) : از پی عاشـق گریختن . **نک** : دمال هاکت .

اغـر) دمبـال - دکتـــن /dəmbāl-daketən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) دمبال - دکتن /dambāl-daketən/ ؛ ق) دمّـال دکتـن /demmāl-dakətən/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) دمّـــال - دکتـــــن /dəmmāl-dakətan/ ؛ ن) ۱. ←* ، ۲. ←(آ) ؛ع) دمـال هـــا کتن /domāl-hākətan/ ؛

دمّال - هکردن/dəmmāl-hakərdan/ (مص.مـر) : تعقیـب کردن . **نک** : په گرد .

اغر) دمبال هکاردن /dəmbāl-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دمبال ها کردن /dəmbāl-hākerdən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دمال ها کردن /dəmāl-hākərdan/ ؛ع) دمال ها کردن /domal-hākordan/ ؛ قص) دمّال هـا کـردن /dəmmāl-hākerdan/ ؛ ت) دمـــال - هکـــــردن /-domāl hakorden/ ؛ اشر) دمبال - ها کئردن /dəmbāl-hākoərdən/ ؛

دمّالی/dəmmāli/ (ص.نس) : دنباله رو - پیرو . **نک** : پس رو .

اغــر) دمبـــالی /dəmbāli/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) ۱. ←* ، ۲. دمبـــالی /dembāli/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. دمـــالی /dəmāli/ ، ۲. دمالین /dəmālin/ ؛ قص) ←* ؛

دمالی - هال/domāli-hāl/ (ا.مر) : پایین‌ترین کرت زمین. **نک** : اولی بن .

اغر) دمبالی لته / dəmbāli latə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دمبـال لته /dembāl latə/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دم اولی /dəm uli/ ؛ع) ←* ؛ ت) ۱. دمال - هال /domāle- hāl/ ، ۲. جیر - هـال /jir-hāl/ ؛ اشر) دمبال - لته /dəmbāl-e-latə/ ؛

دم - انداز - وین/dam-andāz-vəyan/ (مص.مر) : خودنما بودن- خودنمایی کردن .

دماون/dəmāvan/ (ا) : دماوند - مرتفع ترین قلّه‌ی ایـران در رشته کوه البرز .

دماوند - کـــو/dəmāvandə-ku/ (ا.مـک) : نـام مرتعـی در آمل.

دمـاوند وا/demāvande-vā/ (ا.مـر) : از بادهـای محلّـــی منطقه‌ی هزار جریب بهشهر .

دمب/dəmb/ (ا) : دم .

اغـر) ۱. ←* ، ۲. دم /dəm/ ؛ پ) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) دم /dem/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←(اغـر) ؛ قـص) ←(ق) ؛ ت) دم /dom/ ؛ اشر) ←* ؛ پ) دم /dum/ ؛

دمبال/dəmbāl/ (ا) : دنبال . **نک** : دمال .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دمّـال /demmāl/ ؛ با) ←* ؛ آ) دمّـال /dəmāl/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دمّـــال /dommāl/ ؛ قـص) دمّال /dəmmāl/ ؛ اشر) ←* ؛

دمبال - تر/dəmbāl-tər/ (ق) : ۱. پس از این . ۲. عقب تر. **نک** : ازی مار .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

اغـر) ۱.←* ، ۲. دمبـال – تـرک /dəmbāl-tərək/ ؛ ب) دمبال – تر /dəmbāl-tər/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دمّال – تـر /dəmmāl-tar/ ؛ ن) دمـال – تـر /dəmāl tar/ ؛ ع) دمال تـر /domāl-tar/ ؛ قص) دمّال تـر /demmāl-tar/ ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) دمبـال – تـر /dəmbāl -tar/ ؛ آک) دومبال تر /dombāltar/ ؛

دمبـال – دکـت/dəmbāl-dakət/ (ص.مـف) : ۱. عقـب افتاده‌ی ذهنی . ۲. دوشیزه‌ای که به همـراه عاشـق از خانه‌ی پدری فرار کند . **نک** : دمال انکت .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دمّال دکت /dəmmāl-dakət/ ؛ ن) دمال دکـت /dəmāl-dakat/ ؛ ع) دمال کت /domāl-kat/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دمال کته /domāl-katə/ ؛

دمبال سری//dəmbāl- sari : آخرین نفر .

دم بالکا/dem-bāləkā/ (ا.مر) : از انواع بازی بومی .

با) ←* ؛

دمبالی/dəmbāli/ (ص.نس) : **نک** : پیار .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دمـالی /dəmāli/ ؛ ت) دمالی /domāli/ ؛

دمب – تو/dəmbto/ (ا.مر) : دو قلو .

اغـر) ۱. دگانـی /dəgāni/ ، ۲. دچمبلـی /dəčəmbəli/ ؛ ب) دگولـی /dəguli/ ؛ ق) دگلـی /dəgəli/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ ن) دقلی /dəqəli/ ؛

دمبچی/dəmbəči/ (ا.مر) : دو قلو .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دگانـی /dəgāni/ ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) دجمبلـی /dejəmbəli/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دموجـی /dəmuji/ ؛ ن) ۱. دقلـی / dəqəli/ ، ۲. دقجـی /deqəji/ ؛ ع) دوگلـی /dogoli/ ؛

دم – بخاردن/dam-baxārdan/ (مـص.مـر) : خسـتگی در کردن – رفع خستگی با استراحت .

اغـر) دم بخـاردن /dam bəxārdən/ ؛ ب) دم بزئـن /dam-bazoən/ ؛ س) دم بزوئـن /dam-bazuən/ ؛ ق) دم هزوئـن /dam-hezuən/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) دم – بییتن /dam-bayitən/ ؛

دم – بدائن/dəm-bədāən/ (مص.مر) : ۱. انداختن . ۲. پرت کردن–پرتاب کردن . **نک** : بپّرانیین .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱. دم – هدائن /dəm-hədāan/ ، ۲. دمبدائن /dəmbədāan/ ؛ ن) دیم بدائن /dim- badāan/ ؛ ع) دیم – بدان /dim - bə-dām/ ؛ ت) دیم – دئن /dim-dan/ ؛

دمبره/dəmbərə/ (ا.مک) : ۱. نام مرتعی در حوزه‌ی کارمزد آلاشت سوادکوه . ۲. راهی باریک در آغـل بـه منظـور هدایت گوسفندان برای شیر دوشی . **نک** : بزه غله .

دمبک/dambək/ (ا) : تنبک .

اغـر) تمبـک /təmbək/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) دمّک /dammək/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دمبـک /dəm bak/ ؛ ع) دمبک /dam bak/ ؛ ت) دمبـوک /dam buk/ ؛ اشر) ←(ع) ؛

دم – بکـارد/dam-bakārd/ (ص.مـف) : ۱. بـاد کـرده – آماسیده. ۲. گونه ای نفرین به معنی: بمیری .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دم ها کرد /dam-hākərd/ ؛ ق) دم بکردا بمرد /dam bakərdābamərd/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ ع) دم هـا کـرد /dam-hākord/ ؛ قـص) دم بکرد /dam-bakərd/ ؛ ت) دم بکـرده /dam-bakerd/ ؛ اشر) دم – ها کئرد /dam-hākoərd/ ؛

دم – بکردن/dam-bakərdan/ : هوای شـرجی–هـوای دم کرده و مرطوب . **نک** : بتوش .

قص) ←* ؛

دم – بکشیین/dam-bakešiyən/ (مص.مر) : ۱. دم کشیدن . ۲. پخت کامل پلو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دم بکشیین /dam-bakšiyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دم – بموئـن /dam-bəmuon/ ؛ ن) دم بکشـیین /dam-bakəšian/ ؛ ع) دم بکشیین /dam-bakəšəyan/ ؛ ت) دم بکشئن /damkešen/ ؛

دمبل/dəmbəl/ (ا.ص) : گوسفند دنبه دار .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دمّـل /dəmməal/ ؛ ن) دمّـل /dəmməl/ ؛ ع) دمّـل /dəmmal/ ؛ ت) دمبلن /dombəlen/ ؛ اشر) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دمبلا – کن/dəmbəlā-ken/ (ا.مر) : پرنده ای از خانواده‌ی بلبل .

ب) دم لاکن /dəm-lākən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ | ک) دمبلا سکن /dom-balāskan/ ؛

دمبلا – کن

دم – بلسکن/dəm-bələskən/ (ا.مر) : دم جنبانک . **نک** : دم لاکن .

ب) دم لاکن /dəm-lākən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دملا کن /demlakən/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←* ؛ع) دم لاسکن /dom - lāsken/ ؛ ت) دم لاسکن /domlāskən/ ؛ | ک) دم بلاسکن /dom-balāskan/ ؛

دمبله – دیمبو/dəmbələ-dimbo/ (ا.مص/ا.صو) : ۱. خود را آراستن . ۲. صدای ساز و ضرب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دمبلو – دیمبو /dambelo-dimbo/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) دایره دمبک /dayrə-dombak/ ؛ اشر) ←* ؛

دمبلی/dəmbəli/ (ص) : ۱. دم بریده . ۲. کوتاه .

اغر) ۱.←* ، ۲. کال دم /kāl-dəm/ ؛ ب) کال دم /kāl dəm/ ؛ با) دم بوری /dəm-buri/ ؛ ن) دم بوری /dəm-bavri/ ؛ اشر) ←* ؛

دم – بنی/dəm-bəni/ (ا.مر) : نواری چرمی که جهت نگاهداری پالان در زیر دم اسب قرار گیرد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛

دمبنی بزوئن/dəmbeni-bazuen/ (مص.مر) : مقیّد کردن .

س) ←* ؛

دمبو/dambu/ (ا) : ۱. دم کوره . ۲. ابزار دمیدن آتش .

اغر) دمی /dami/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ | ک) دم دم /dam-dam/ ؛

دم–بوت/dəm-but/ (ص.مف) : بی دم–دم کنده .

اغر) کال دم /kāl dəm/ ؛ ب) دم بت /dəm-bot/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دم بوس /dəm-bos/ ؛ع) کل دم /kolə-dom/ ؛ قص) دم بکّنس /dəm-bakkənəs/ ؛ اشر) کئل–دمب /koəl-e-dəmb/ ؛

دم – بوری/dəm-bavri/ (ص.مف) : ۱. دم بریده . ۲. کنایه از: آدم بد .

اغر) دم – بوریه /dəm-bavriyə/ ؛ ب) بوریه دم /bavriyə-dəm/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) کل دم /kolə-dom/ ؛ قص) دم بریده /dom-boridə/ ؛ اشر) دم – بربینده /dəm-barbində/ ؛

دمبوک–سمبوک/dambuk-sambuk/ (ص.مر) : فرد متورم و زرانبو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دمبک /dambək/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دمبول/dambul/ (ص) : ۱. چاق و چلّه . ۲. نیرنگ – حیله و مکر . **نک** : بمبول .

اغر) دمبوک /dambuk/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ س) ←* ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دمّل /dammol/ ؛ با) دمّه–لوس /dammə-lus/ ؛ آ) دمّول /dammul/ ؛ ن) ←* ؛

دمبه/dəmbə/ : دنبه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دمه /demmə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. دمّه /dəmmə/ ، ۲. دمّل /dəmməl/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دمّه /dommə/ ؛ ت) دمبل /dombəl/ ؛ اشر) ←* ؛ | ک) دمبه /dombə/ ؛

آوانوشت : (a = آ) (ə = فتحه کوتاه) (e = ا) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (c̄ = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (z̄ = ژ) (s̄ = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = آو) (ow = او)

دم به چک/dem-bə-čak/ (ا.مص) : کشیدن دم گاو از طریق پاهای عقب به طرف جلو، جهت متوقّف نمودن و آماده ساختن گاو برای دوشیدن .
س) ←* ؛

دم به دم/dəm-bə-dəm/ (ق.تک) : پیاپی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دمبدم /dambədam/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دم به دم /bə-dem-dam/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) ←(ع) ؛

دم - به - رج/dəm-bə-raj/ (ا.مر/ق.حا) : دنبال هم–پشت سرهم–پی در پی .
اغر) دم رج /dəm raj/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دمـرج /demraj/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دمبه مجی/dambə-məji/ : **نک** : چارچنگ .
آ) ←* ؛

دم بیتن/dam-baiytan/ (مص.مـر) : جلـوگیـری کـردن–جلوی کسی یا چیزی را گرفتن .
آ) ←* ؛

دم–پخت/dam-poxt/ (ص.مف) : برنج دم پختک – کته. **نک** : پتویی .
اغر) دم پختی /dampoxti/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(آ) ؛ ن) دم–پختـک /dam-pəxtak/ ؛ ع) دمی /dami/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دم–پره/dam-parə/ (ا.مر) : نزدیک – دم دست .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ۱.←* ، ۲. بـن پـره /bən-parə/ ؛ ن) دم ور /dame-var/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دم پیچ/dəmpič/ (ا.مص) : ۱. پیچـاندن دُم گوسـاله و گاو جوان به قصد تنبیه . ۲. کنایه از: تنبیه کردن افراد .
ب) ←* ؛ع) ←* ؛

دمت/damət/ (ص.مف) : لگدمال شده–لگدکوب شده .
اغر) ۱. دمته /damətə/ ، ۲. دمیته /damitə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ۱.←* ، ۲.←(اغر) ؛ ق) بولـی /buli/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. بولنّـــی /bulənni/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) دمته /damətə/ ؛ آک) دموت /damut/ ؛

دم–تا–گوش/dam-tā-guš/ (ق) : سرتاپا–یکسره .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دم تـا گوش /dəm-tā-guš/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ع) دم تـاگوش /dom-tā-guš/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) سـرتاگوش /sartāguš/ ؛ اشر) دمب–تا–گوش /dəmb-tā-guš/ ؛

دم–تش–ندا/dam-taš-nedā/ (ق.کی) : بی سروصدا . **نک**: دم در خاد .
ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ع) دم دخد /dam-da-xod/ ؛

دم - تک/dəm-tək/ (ا.مر) : پایان–انتها .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دمه–تک /dəmə-tək/ ؛ ن) ←* ؛ع) دم تک /domə-tek/ ؛ قص) ←* ؛ پ) دمب /dūmb/ ؛

دمتن/damətən/ (مص) : لگد کردن – پآن‌هادن .
اغـر) دمیتـــن /damitən/ ؛ ب) ←(اغـــر) ؛ س) ←* ؛ ق) بولیین /bulien/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) ۱. هـامتن /hāmətən/ ، ۲. بولنّیـــن /bulənniyan/ ؛ ن) دمتـــن /damətan/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) دموتن /damutan/ ؛

دمج/daməj/ (ف.امر) : لگدکن–لگد مال کن .
اغـر) دمیـــج /damij/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) بولیـــن /bulin/ ؛ آ) دمج /dəməj/ ؛ ن) ۱. هامج /hāməj/ ، ۲. دمج /daməj/ ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) دمـــج /damaj/ ؛

دمج–بمج/daməj-baməj/ (ا.مص) : لگدکوبـی–لگدکـوب کردن .
اغر) دمیج بمیـــج /damij-bamij/ ؛ ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) دمـــج–بمـــج /damaj-bamaj/ ؛

دمجی/domeji/ (ص.نس) : ۱. همراه – باهم. ۲. بـا هـم راه رفتن .
اغر) دمبچی /dəmbəči/ ؛ ب) ←* ؛ س) دمجی /dəmeji/ ؛ ق) دمک /demek/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دمجی /dəməji/ ؛

دمچ/dameč/ (ص) : گوساله .
اغـر) دمـــس /dəmes/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←(اغـر) ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←(اغـر) ؛ع) ←* ؛ ت) دمس /daməs/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

دم-چک/dəm-čak/ (ص.مر) : ۱. دنباله رو و طفیلی . ۲. باقی مانده .

اغر) ۱.←** ، ۲. دم – چک /dəm-čək/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. دم چُک /dəm-čok/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دم چک /damə-čak/ ؛ اشر) ←** ؛

دمچه/dəmča/ (ا.مک) : مرتعی تابستانی در جنوب حصارچال در منطقه‌ی علم‌کوه کلاردشت .

دم چین-هاکردن/damčin-hākərdan/ (مص.مر) : تیز کردن کارد، تبر و داس توسّط آهنگر .

اغر) دیم وره /dim-vəre/ ؛ ب) دم سو هکاردن /dam-so-həkārdən/ ؛ س) دم وره هاکردن /dam-verə-hākerdən/ ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دم چین هاکردن /dam-čin-hākordan/ ؛ قص) ←** ؛

دم-خارن/dam-xārən/ (ا.مر) : استراحت گاه-محلّ استراحت کوتاه . نک : دم زنون .

اغر) دم خاران /dam xārān/ ؛ ب) دم زنن /dam-zanon/ ؛ ق) دمزنون /damzənun/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دم خرن /dam-xoron/ ؛

دمخت/damxət/ (ص) : آرام-غیرفعّال .

ق) ←** ؛ ن) ←** ؛

دم خت/dam xət/ (ا.مر) : هوای شرجی و مرطوب .

ب) دم خت /dam-xot/ ؛ ق) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دم دخت /dam-daxot/ ؛

دمخت اولی/damxətuli/ (ص.مر) : ۱. تودار-راز دار . ۲. مرموز .

ق) ←** ؛

دمّدا/dəmmədā/ (ص.مف) : ۱. افتاده شده . ۲. زمین گیر.

اغر) دم بدائه /dəm-bədāə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دم – بدا /dəm-bədā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دیم بدا /dim badā/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) دمبدا /dəmbadā/ ؛

دم-دخات/dam-daxāt/ (ا) : آرامش موقّت . نک : دهدخون .

اغر) دم – درخاد /dam-darxād/ ؛ ب) ←** ؛ ق) دم-دخت /dam-daxet/ ؛ ن) دم خت /dam xət/ ؛ ع) دم دخت /dam-daxot/ ؛ ت) ←(ع) ؛

دم-دخوت/dam-daxot/ (ا.مر) : ۱. قطع موقّتی ماجرا . ۲. آتش زیر خاکستر و آرامش قبل از توفان .

اغر) دم-درخات /dam-darxāt/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دم دخاد /dam-daxād/ ؛ ق) دمخت /damxət/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) ←** ؛ قص) دم بخرد /dam-baxerd/ ؛ ت) دم دخوت /damdaxot/ ؛ اشر) دم دم خئرد /dam-dam-xoərd/ ؛ آک) دوخوته /doxotə/ ؛

دم در بیاردن/dem-dar biyārdən/ (مص.مر) : گستاخ شدن-وقیح گشتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ع) ←** ؛

دم – در هاکردن/dəm-darhākerdan/ (مص.مر) : توان کسی را گرفتن .

س) دم درهاکردن /dam-dar-hākerdən/ ؛ ق) دم در بوردن /damədar bavər den/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ قص) دم در بوردن /dam-dar baverdən/ ؛

دم – دکت/dəm-dakət/ (ص.مف) : وبال . نک : دم کتک .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دم دکت /dəm dakat/ ؛ ع) ←** ؛

دم – دم/dəm-dəm/ (ا.مص) : ۱. وبال شدن . ۲. مزاحمت.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ت) دم.دم /domdom/ ؛

دم-دم-بزئن/dəm-dəm-bazoən/ (مص.مر) : ۱. نفس نفس زدن . ۲. تملّق کسی را گفتن . ۳. به دنبال کسی راه افتادن . نک : دمک دمک بزوئن .

ب) دم-دم-بزئن /dam-dam-bazoən/ ؛ س) دم-دم-بزوئن /dəm-dəm-bazuən/ ؛ ق) دمک دمک بزوئن /damək bazuen/ ؛ آ) ←** ؛ ن) دم دم بزوئن /dam dam bazuan/ ؛ ع) دمک دمک بزان /damak-damak-bəzān/ ؛ قص) دم‌دم بزوئن /dəm-dəm-bazuen/ ؛

دم-دم-تو/dəm-dəm-to/ (ا.مص) : خود شیرینی-چاپلوسی .

اغر) دم دم بزئن /dəm-dəm-bazoən/ ؛ ب) ←** ؛ س)

→* ؛ ق) ۱.→* ، ۲. دم تو دم تو /dəmtu dəmtu/ ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ ت) دُم دُم /dom dom/ ؛ آک) سبزی پاک کونی / /sabzi-pākkuni ؛

دم–دمه/dam-damə/ (ق.ز) : ۱. موقع – هنگام . ۲. زود هنگام – اوایل .

ق) دمدما /dam damā/ ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ ع) →* ؛ ت) →(ق) ؛ آک) →* ؛

دم–دمه–غول/dam-damə-qul/ (ص.مر) : ۱. کر و گنگ . ۲. سکوت . ۳. هوای مه آلود .

با) →* ؛

دمدمی/dam-dami/ (ص.نس) : ۱. آدم سست عنصر – کسی که نتواند تصمیم قاطع بگیرد . ۲. بهانه گیر .

اغر) →* ؛ ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) →* ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ ع) →* ؛ قص) →* ؛ ت) →* ؛ آک) →* ؛

دم–دمی–زن/dam-dami-zan/ (ص.فا) : ۱. نوازنده‌ی دهل . ۲. در آنندراج دمدمه به معنی: آواز طبل و دهل و فریب و مکر آمده است. همین واژه در فرهنگ شاهنامه، انجمن آرا، فرهنگ جهانگیری به معنی: آواز طبل و دهل و در برهان قاطع، غیاث الغات و منتهی الارب به معنی: دهل و نقاره آمده است .

ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) →* ؛ بـا) →* ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ ع) →* ؛

دمدمی کا/demdemikā/ (ا.مر) : گاو بندی .

ق) →* ؛

دم–دوس/dəm-davəs/ (ص.مف) : وبال–مزاحم .

ب) →* ؛ س) دم دوست /dəm-davəst/ ؛ ق) دمک /dəmək/ ؛ با) دم – دوسّی /dəm-davəssi/ ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ ع) →* ؛ قص) →* ؛

دم–دوستن/dəm-davəstən/ : ۱.تهمت زدن.۲.اضافه کردن .

اغـر) →* ؛ ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) →* ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ ع) دم دوسّن /daməssan/ ؛ آک) دوم دوستای /dum-davastāi/ ؛

دم–دوش–بزوئن/dam-duš-bazoən/ (مص.مر) : ۱. نفس نفس زدن – خسته شدن . ۲. رفع خستگی کردن .

اغر) دوش دم دوش دم بزوئن /duš-dam-duš-dambazoən/ ؛ ب) →* ؛ ق) دمک–دمک /damek-damek/ ؛ ن) دم دم بزوئن /dam-dam-bazuan/ ؛ آک) دم دوش /dam-duš/ ؛

دم–را/dam-rā/ (ا.مر) : ۱. جلوی راه – کنار راه . ۲. در پشتی . ۳. نزدیک – حوالی .

اغر) →* ؛ ب) →* ؛ س) →* ؛ ق) دمه راه /dəmə rāh/ ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ ع) →* ؛ قص) دمه را /damə-rā/ ؛ اشر) ۱.→* ، ۲. دمه را /damerā/ ؛ آک) →* ؛

د–مرته/də-martə/ (ق.تک) : دوباره . **نک** : دمرتبه .

اغر) →* ؛ ب) →* ؛ آ) دواره /dəvārə/ ؛ پ)اپاچ /apāc/ ؛

دم–رج/dəm-raj/ (ا.مص) : پشت سر هم قرار گرفتن .

اغر) ۱.→* ، ۲. دم به دم /bə-dəm - dəm/ ؛ ب) →* ؛ ق) دمبدم /dəmbədəm/ ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ ع) →* ؛ قص) دمه رج /domə-raj/ ؛ ت) دم به دم /dombədom/ ؛ آک) تترج /tata-raj/ ؛

دمرد/damərd/ (ص.مف) : خاموش – خاموش شده .

ب) بمرده /bamərdə/ ؛ س) بمرد /bamerd/ ؛ ق) دمرد /damard/ ؛ آ) →* ؛ ن) →* ؛ ع) →* ؛ قص) بمرد /bumerd/ ؛ ت) دمیرسه /damirəsə/ ؛ اشر) بمرد /bamərd/ ؛ آک) دمورد /damord/ ؛ پ) مرتک /murtak/ ؛

دمردان/damərdān/ (ف.امر) : خاموش کن–چراغ را خاموش کن .

اغر) بکش /bakoš/ ؛ ب) ۱. بکاش /bakāš/ ، ۲. دکاش /dakāš/ ؛ س) ۱. دکوش /dakuš/ ، ۲. بکوش /bakuš/ ؛ ق) ۱.→* ، ۲. دکوش /dakuš/ ؛ آ) دمر–دن /damər-dan/ ؛ ن) →* ؛ ع) دمیران /damirān/ ؛ ت) دمیرند /damirand/ ؛ آک) دمیران /damirān/ ؛

دمردانیئن/damər-dānian/ (مص) : خاموش کردن .

اغر) بکشتن /bakoštən/ ؛ ب) دمردنیین /damərdəniən/ ؛ س) بکوشتن /bakuštən/ ؛ ق) ۱. دمردنیین /-damerdenni yən/ ، ۲. دکوشتن /dakuš-tən/ ؛ آ) دمردنیین /damərdənniyan/ ؛ ن) →* ؛ ع) دمیرانین /damirānəyan/ ؛ ت) دمیرندنن /damirendenen/ ؛ اشر) بکئش /bakoəš/ ؛ آک) دمیرانین /damiraniyan/ ؛ پ) مرتانیتن

→*) ارجاع به مدخل ، →) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

/murtānitan؛

دمر-دستن/damar-dessan/ (مص) : ۱. خاموش شدن . ۲. مردن .

اغر) بمردن /bamərdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دمردنّین /damərdənniyən/ ؛ آ) دمردسّن /damərdəssan/ ؛ ن) ←** ؛ع) دمیرسّن /damirəssen/ ؛ ت) دمیرسن /dəmirəsen/ ؛ آک) دموردن /damordan/ ؛ پ) مرتن /murtan/ ؛

دمردن/damərdən/ (مص) : خاموش شدن آتش .

ب) بمردن /bamərdən/ ؛ ق) ←** ؛ آک) ←** ؛ پ) زرفتن /zruftan/ ؛

دَمرده/damərdə/ (ص.مف) : ۱. مرده . ۲. خاموش شده .

اغر) بمرده /bamərdə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) بمرده /bamerdə/ ؛ ق) دمرد /damərd/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) بمرده /bamərdə/ ؛ آک) دمورده /damordə/ ؛ پ) مرتک /murtak/ ؛

دمرده/damərdə/ (ا) : تخته ای مستطیل شکل و دسته‌دار که برزگر با آن کرت‌های شالی را هموار کند . نک : پیچکال .

اغر) لش-بزوئن /laš-bazoən/ ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛

دم - رسه/dəm-resə/ (ص) : به دنبال هم-پشت سرهم .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دم رسی /dəm-rəsi/ ؛ ق) دمرسیک /dəm rəsik/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ع) دم رسی /dam-resi/ ؛ ت) رسه /rəsə/ ؛

دمرو/damәru/ (ص) : کسی که با صورت روی زمین افتاده یا خوابیده باشد . نک : دیم رو .

اغر) دم رو /dam-ru/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ع) ←** ؛ آک) ←**؛

دمرو/dəmro/ (ص) : اسهالی .

اغر) چرتی /čərti/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) چرن /čerən/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛

دمرون/demrun/ (ا.مک) : روستایی ییلاقی از توابع تنکابن .

دم-ره-بسنیین/dəm-rə-bosəniyən/ (مص.مر) : ۱. خاتمه دادن-پایان دادن ماجرا . ۲. پای کسی را از خانه کوتاه کردن .

اغر) دم بوسانین /dəm-bosāniən/ ؛ ب) ←** ؛ س) دم ره بوسندیین /dəm-rə-bosendiyən/ ؛ ق) دم بوسنیین /danimə-bossenniyən/ ؛ آ) ←** ؛ ن) دم ره بوسانّین /dəm-rə-bosannian/ ؛ع) دم بکنّسن /dəm- bakənnəssan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) دم آسندنن /dome āsendenen/ ؛

دم - زن/dam-zan/ (ا.مص) : ۱. خستگی به در کردن . ۲. توقّف در بین راه جهت استراحت . نک : چام زن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دم آخر /dam-xor/ ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

دم - زنان/dam-zanān/ (ق.حا) : ۱. کارکردن توأم با تفریح و آزادی عمل . ۲. محلّ قراردادی استراحت شکارچیان در بین راه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دم زنن / dam-zanon/ ؛ ق) دمزنون /dam zanun/ ؛ آ) ←** ؛ ن) ←(ق) ؛ع) دم بزان /dam-bezān/ ؛ آک) ←** ؛

دمزه-دمزه/damzə-damzə/ (ا.مص) : ۱. کاری را از خستگی به دیگری واگذار کردن . ۲. آهسته کاری .

اغر) دم - زنان /dam-zanān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دم دمه زه /dam-damə-zə/ ؛ ق) دمزه دمزه /daməzə daməzə/ ؛ آ) ۱.←** ، ۲.←(س) ؛ ن) ←** ؛

دمس/dəməs/ (ص) : گوساله‌ی یک یا دو ساله .

اغر) دمس /dəmes/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دمس /demes/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دمچ /daməč/ ؛ ت) دمس /daməs/ ؛ اشر) ←** ؛ آک) دوموس /dumus/ ؛

دمس بون/dəmes-bun/ (ص.فا) : چوپان احشام بزرگتر از برّه - گالش نگهدارنده‌ی گوساله که معمولاً از میان نوجوانان و جوانان انتخاب شوند. نک : دمس .

اغر) دمس وان /dəmes vān/ ؛ ب) ←** ؛ ق) دمس په /demes pe/ ؛ آ) ←** ؛ ن) دمس پی /dəmes pəy/ ؛ع) دمچ گالش /dameč-gāləš/ ؛ ت) دمس گالش /daməs/

/gāleš/ ؛ اشر) دمس چران /dəməs-čerān/ ؛

دمس بون

دمس په/dəmes-pə/ (ص.فا) : ۱. گالش جوان . ۲. مراقب گوساله . نک : دمس وان .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

دم سرلنگ بیشتن/dəm-sar-leng-beyəštən/ (مص.مر) : پا بر دم نهادن – کنایه از: اذیّت کردن–آزار رساندن .

اغر) ←* ؛ ب) دم سرده دمتن /dəme-sar-də damətən/ ؛ س) دم سر دمتن /dəm-sar-dametən/ ؛ ق) دم سرسوهایتن /demsər lu haytən/ ؛ آ) دم سر بولین /dəme-sar-buliyan/ ؛ ن) دم سرلوبیشتن /dəme-sar-lu-bəyštan/ ؛ ع) دم سرپابشتن /domə-sarə-pā-beštan/ ؛ قص) دم سرلینگ بیشتن /dem-sar-ling biyəštan/ ؛

دمس مار/dəmes-mār/ (ا.مر) : گاوی که گوساله اش حدوداً دو سال سن دارد . نک : دمس وان .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دمج مارگو /daməc-mar-gow/ ؛ ت) دمس مار /daməs mār/ ؛ اشر) دمس مار /dəməs-mār/ ؛ گ) دوموس مار /dumus-mār/ ؛

دم سو/dam-so/ (ا.مص) : ۱. تیزکردن لبه‌ی اشیای برنده . ۲. معاشقه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دم مالی /dam-mali/ ؛ ت) دم سو /dam sow/ ؛ اشر) ←* ؛

دم سو دم سو/dəmso-dəmso/ (ا.مص) : ۱. خایه مالی کردن . ۲. چاپلوسی .

اغر) ←* ؛ ب) دم سو /dəm-so/ ؛ س) دم دمه سو /dem-demə-so/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) دمبه–تو–دمبه–تو /dəmbə-to-dəmbə-to/ ؛ گ) موس موس /mus-mus/ ؛

دمش–تیز/dameš-tiz/ (ا.مص) : شاشیدن – ادرار کردن .

اغر) کش–هکاردن /kəš-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ آ) ایش–دکردن /iš-dakərdan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) کش دکردن /keš-dakordan/ ؛ اشر) چر–دکئردن /čər-dakoərdən/ ؛ گ) دمیش تن /damiš tan/ ؛

دمش دغلتی/daməš-daqəlti/ (ص.مر) : غذای ناجور و آلوده . نک : اچش بچش .

اغر) ←* ؛ ب) دغالتی /dəqālti/ ؛ ق) اچوس بچوس /ačus-bačus/ ؛

دم شه/dam-šə/ (ا.مر) : باران نرم .

اغر) دمه /damə/ ؛ ب) زلف شه /zəlfe-šə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) دپاچ /dapāč/ ؛ ع) شک شه /šakə-šə/ ؛ ت) شی /ši/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دم–شیش–کاردن/dəm-šiš-kārdən/ (مص.مر) : ۱. پا به فرار گذاشتن . ۲. پی کار خود رفتن .

اغر) ←* ؛ ب) دم شیش هکاردن /dəmə-šiš-həkārdən/ ؛ س) دم شیش هاکردن /dəm-šiš-hākerdən/ ؛ ق) دم شیش هاکردن /dəme-šiš-hākerdən/ ؛ آ) ۱. دم شیش هاکردن /dəm-šiš-hākərdan/ ، ۲. دم گره هکردن /dəm-gərə-hakərdən/ ؛ ع) دم شیش هاکردن /dom-šiš-hākordan/ ؛ ت) دم شوش هکردن /domə-šuš-hakerden/ ؛

دمغ–بویین/daməq-baviyən/ (مص.مر) : کنفت شدن . نک : چاپس بخاردن .

اغر) ۱. ←* ، ۲. دمغ بویین /daməq-baviyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دمغ بیّن /bayyən-daməq/ ؛ ق) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) دماغ بوئین /damāq-bavəyan/ ؛ قص) دمق بیّن /damaq-bayyan/ ؛

دم–غلو/dam-qolu/ (ا.مص) : هل دادن کسی با دست .

اغر) کوس هدائن /kus-hədāən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱. هل هدائن /hul-hədāən/ ، ۲. میسّه قله هاکردن /misse-

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باص) باستانی ، او) اوستایی.

/qele-hākerden/ ؛ آ) هول هدائـن /hul-hədāan/ ؛ ن) غـل هادائن /qəl-hādāan/ ؛ ع) دسنگلی بـزان /dasengeli-bəzān/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دسینگال /dasingāl/ ؛

دمک/dammək/ (ص.نس) : شکمو .

س) دمبـک /dambək/ ؛ ق) ←* ؛ آ) دمّـول /dammul/ ؛ ن) دمبکی /dambaki/ ؛

دمک/dəmək/ (ص.نس) : ۱. وبال . ۲. مزاحم . **نک** : اتـل متال .

ق) ←* ؛ ن) دمک /dəmak/ ؛ ع) دمک /domak/ ؛

دمک/dammək/ (ا) : تنبک .

اغر) تمبک /təmbək/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) دمبک /dəmbak/ ؛ ع) دمکّ /dommak/ ؛ ت) دمبـک /dombak/ ؛ اشر) تمبک /tambak/ ؛ آک) ←(ت) ؛

دَمک/damak/ (ا) : کوزه ای کوچک که به عنوان درپوش کوزه‌ی کره‌گیری از آن استفاده شود .

ن) ←* ؛

دمکاک/damkāk/ (ا) : ظرف گلی کوچک .

ق) گمکاک /gemkāk/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دمکاکنی/damkākəni/ (ص.مف) : دختری که بی‌اجازه‌ی پدر و مادر به دنبال عاشق افتد و به خانه‌ی بخت رود .

اغر) دم دکت /dəm-dakət/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) دم دکـت /dəm dakat/ ؛ ع) دم دکت /dom dakət/ ؛

دم کال/dəm-kāl/ (ا.مر) : دشت وسیع .

ن) دم کاله /dəm kālə/ ؛

دم کالفت/dəm-kāləft/ (ص.مر) : دم کلفت. کنایه از: فرد پول دار و با نفوذ .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دم کلفـت /dəm-keləft/ ؛ ق) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) دم کلفـت /dom-koloft/ ؛ قـص) ←(ع) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) دمب–کئلفـت /dəmb-koələft/ ؛ آک) دوم کلفت /dum koloft/ ؛

دم کـانی/dam-kāni/ : برنجـی کـه بـدون آبکـش و بـه صورت‌کته طبخ شود .

اغر) دم کش /dam-kaš/ ؛ ب) ←* ؛ س) دم کنی /dam-koni/ ؛ ق) ←(س) ؛ ن) دم کن /dam kən/ ؛ ع) ←(اغر) ؛ اشر) دم کش /dam-kəš/ ؛ آک) دم کونی /dam-kuni/ ؛

دمک بزوئن/damak-bazuan/ (مـص.مـر) : بـه هن‌وهـن افتادن–نفس نفس زدن .

اغر) دوش دم بزئن /duš-dam-bazoən/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دمک دمک بزان /damak-damak-bəzān/ ؛

دم کتک/dəm-katak/ (ص.مر) : وبال .

اغر) دم دکت /dəm-dakət/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دمـال دکـت /dəmā l dakət/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ق) ؛

دم-کتن/ketən-dam/ : دم جنبانک . **نک** : دم کوتنک .

ق) ۱.← ، ۲. دم لا کن /dem lākən/ ؛ آ) ۱.← ، ۲. دم لاکـن /dəm lākən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دم لاسـکن /dom-lāsken/ ؛ آک) دوم بیلاسکنی /dum-bilaskanay/ ؛

دم کتنک/dəm-kətənak/ (ا.مر) : دم جنبانک . **نـک** : دم کوتنک .

ق) دم لاکن /dem lāken/ ؛ آ) ۱. دم لاکـن /dəm lākən/ ، ۲. دم کتن /dəm kətən/ ؛ ن) ←* ؛

دم کچه‌ای کاردن/dəm-kačəi-kārdən/ (مص.مر) : ایجاد حفره و شیار درکته‌ی برنج به وسـیله‌ی قاشـق بـرای پخت بهتر .

اغر) ←* ؛

دمک–دمک/damək-damək/ (ا.مص) : نفس نفس زدن . **نک** : دم دوش بزوئن .

ق) ←* ؛ ن) دمـک دمـک /damak-damak/ ؛ ع) دمـک دمک بزان /damak-damak-bezān/ ؛

دم کش/dam-kaš/ (ا.ا) : دمی – پارچه ای که دور دیـگ گذارند تا پلو خوب دم کشد . **نک** : دم گیر .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دم کـانی /dam-kāni/ ؛ ب) ←* ؛ س) دمکن /dam-kon/ ؛ ق) دمکنی /dam kuni/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دم کش/dam-kaš/ (ص.مر) : بز پیشاهنگ گله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) پیش کـش /piš-kaš/ ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دم کل /dam-kal/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←*

؛ اشر) ←* ؛

دم کش چشمه/dam-kaš-čəšmə/ (ا.مک) : نام چشـمه ای در ناحیه‌ی اوشیان رانکوه در اشکور تنکابن .

دم کشک/dam-kašak/ (ا.مر) : نی چوپانی . نک : لـله وا.

ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دم کشه/dam-kašə/ (ا.مص) : آه سرد کشیدن .

اغر) آبکشـیین /ā-bakešiyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ آ) ←* ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دم کـش هـاکردن/dam-kaš-hākərdən/ (مـص .مـر) : تشنگی بیش از حـدّ احشـام کـه در نتیجـه، آب را بـه صورت غیر متعارف می بلعند .

اغر) ۱. دم کـش هکـاردن /dam-kaš-həkārdən/ ، ۲. هیـف بکشـیین /hif-bakešiyən/ ؛ ب) هـم بکشـیین /ham-bakešiyən/ ؛ س) دم بکشـیین /dam-bakšiyən/ ؛ ق) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دم کش هـاکردن /dam-kaš-hākərdan/ ؛ آک) فودوشتن /fudu**š**tan/ ؛

دم-کل/dəm-kal/ (ا.مر) : چیزی شـبیه دم کـه بـر پشـت افراد آویزان شود. وبال . نک : اتل متال .

ب) ←* ؛ ق) دمک /dəmək/ ؛ آ) دم کل /dəm kal/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) دم کل /dom-kal/ ؛

دمکل-بویتن/dəmkal-bayyan/ (مص.مر) : به دنبـال هـم بودن .

اغـر) دم رج بییـن /dəm-raj-biyən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ ق) دمبدم بیئن /dəm-bədem biən/ ؛ آ) ←* ؛ ن) دمکل بویین /domkal-babeyan/ ؛ ع) دم کل ببیـن /dəmkal-bavəyan/ ؛ ت) دم کل بن /dom kal ban/ ؛

دمکو/damku/ (ص.مف) : ۱. آرد گندم خوب کوبیده نشده. ۲. هر چیزی که در هاون کوبیده شده باشد .

اغر) نگلتـو /dangetu/ ؛ ب) ۱. دنکـو /danku/ ، ۲.←* ؛ ق) ۱. دم کو /damko/ ، ۲. دنکـو /danku/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دکو /doku/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دم کوتنک/dəm-kutənak/ (ا.مر) : دم جنبانک . نک : دم لاکن.

اغر) ملّا کون جمبان /məllā-kun-jəmbān/ ؛ ب) دم لکن /dəm-ləkon/ ؛ س) دم لاکـــن /dəm-lāken/ ؛ ق) ۱. دم کتـن /dam-keten/ ، ۲. دم لاکـن /dəm-lākən/ ؛ آ) دم هلاکـن /dəm-həlākən/ ؛ ن) دم کتنـک /dəm-kətənak/ ؛ ع) دم لاسـکن /dom-lāskən/ ؛ قص) اُ کینگ زنـک /o-king zanak/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دم کوتنک

دم گربـزن/dəm-gər-bazən/ (مـص .مـر) : گره زدن دم اسب به منظور آلوده نشـدن بـه گل‌ولای در روزهـای بارانی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دم گر بزوئـــن /dəm-gər-bazuən/ ؛ ق) دم گر هـــاکردن /dəm-gər-hākərden/ ؛ آ) دم گربزوئـن /dəm-gər-bazoən/ ؛ ن) دم گربزوئـن /dəm-gər-bazoan/ ؛ ع) دم گرهـاکردن /domə-gər-hakordan/ ؛ قص) دم گربزوئن /dəm-gər-bakordan/ ؛ ت) دم گره زئن /domə gerə zan/ ؛ اشـر) دمـب گره بـزن /dəmb-gəre-bazən/ ؛

دم گرهایتن/dəm-gər-hāytən/ (مص.مـر) : پـا در کفـش دیگران کردن .

اغر) لنگ لو بییتـن /ləng-lu-bayitən/ ؛ ق) ←* ؛ آ) دم لوهایتن /dəmlu hāytan/ ؛ ن) ←* ؛

دم گرهکاردن/dəm-gər-həkārdən/ (مص.مر) : کسـی را دور کردن-عذر کسی را خواستن .

ب) دمـه گرهکـاردن /dəmə-gər-hekārdən/ ؛ س) دم گر هـــاگردن /gər-hākerdən-dəm/ ؛ ق) ←(س) ؛ آ) دم گرهکردن /dəm-gər-hakərdan/ ؛ ن) دم گرهاکردن /dəm-

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

/gər-hākərdan/ ؛

دم گیر/dam-gir/ (ا.مر) : برنج دمی – کته . در این شیوه پخت برنج ، از آبکش استفاده نشده و طبخ به صورت یک مرحله ای انجام می شود ؛ به این شکل که آشپز به میزان برنج ، آب آن را تعیین نموده و ظرف محتوی آن را روی اجاق می گذارد ، تا پخته شود. گاهی قبل از بار گذاشتن برنج مقداری سبزی و روغن نیز به آن اضافه می کنند. این شیوه پخت برنج ، معمول ترین شکل آن در سراسر البرز شمالی است. این نوع طبخ دارای نام های گوناگونی مانند: دمپختی ، دمپخت ، دمی ، دمی پلا و ... می باشد. نک : دم کش .

اغر) ۱.←** ، ۲. دم کانی /dam-kāni/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دم کن /dam-kon/ ؛ ق) ۱. دوردیک /dur-dik/ ، ۲. دم کنی /dam kuni/ ؛ با) ←** ؛ ن) دورپتی /dor-pəti/ ؛ع) دم کش /dam-kaš/ ؛ ت) دم پته /dam-pəta/ ؛

دمّل/dəmmal/ (ص/ا) : ۱. گوسفند دنبه دار . ۲. دنبه‌ی گوسفند .

اغر) دمبل /dəmbəl/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دمّل /dəmməl/ ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) دمبه دار /dembə-dār/ ؛ ت) دمبل /dombəl/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دم لاچ/dəm-lāč/ (ا.مص/ص.ر) : ۱. دم زدن ماهی در آب باله‌ی دم ماهی . ۲. گوسفند فربه و دمبه دار .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ع) دم لاچ /dom-lāč/ ؛ ت) دم لاسک /domə-lāsk/

دم-لاسکن/dəm-lāskən/ : دم جنباک .

ب) دم-لاکن /dəm-lākən/ ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←** ؛ آ) دم-هلاکن /dəm-həlākən/ ؛ ن) دمبلسکن /dəmbələskən/ ؛ع) ←** ؛ ت) ←** ؛ آک) دم بلاسکن /dumblaskan/ ؛

دم لاکن/dəm-lākən/ (ا.مر) : دم جنبانک . نک : دم کوتنک – دم لاسکن .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دم هلاکن /dəm həlākan/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲. دم بلاسکن /dəm-bələskən/ ؛ع) دم لاسکن /dom-lāskən/ ؛ ت) ←** ؛

دم لاکنیین/dəm-lākəniyən/ (مص.مر) : تکان دادن باسن به هنگام راه رفتن . نک : دم لاک .

اغر) کین تو هدائن /kin to hədāən/ ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) ۱. دم لاکنیین /dəm lākənian/ ، ۲. دملک /dəmlak/ ؛ ت) کین لاکنن /kin lākənən/ ؛

دم لالنگ/dəm-lālang/ (ا.مر) : دم جنبانک .

اغر) ملّا کون جمبان /məllā-kun-jəmbān/ ؛ ب) دم لکن /dəm-ləkon/ ؛ س) دم لاکن /dəm-lākən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) دم هلاکن /dəm-həlākən/ ؛ ن) دمبلسکن /dəm bələskən/ ؛ع) دم لاسکن /dom-lāskən/ ؛

دم لچّه/dəm-loččə/ (ا.مر) : دهن درّه .

اغر) دهان لوچّه /dəhān-luččə/ ؛ ب) ←** ؛ س) دهون ولار /dəhun-velār/ ؛ ق) دهون ولار /dehun-velār/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دهن ولار /dəhən-vəlār/ ؛ع) دهن ولار /dahan-velār/ ؛ ت) دهن ولا /dahan vəlā/ ؛ | آک) دهن واله /dahan valə/ ؛

دم لچّه هکاردن/dəm-loččə-həkārdən/ (مص.مر) : دهان درّه کردن–خمیازه کشیدن .

اغر) دهان–لوچّه–هکاردن /dəhān-luččə-həkārdən/ ؛ ب) ←** ؛ س) دهون ولاربکشیین /dəhun-velār-bakšiyən/ ؛ ق) دهون–ولار–بکشیین /dəhun-vəlār-bakəšiyə/ ؛ با) ۱.←** ، ۲.←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دهن–ولار–هاکردن /dəhən-vəlār-hākərdan/ ؛ع) دهن ولاربکشیین /dahan-velār-bakəšeya/ ؛ قص) دهون ولارهاکردن /dehun-velār-hākerdan/ ؛ آک) دهن واله /dahan-valə/ ؛

دمل دوستن/də-mal-davəstən/ : هرچیزی را از دو طرف بسته بندی کردن .

ب) ←** ؛ ق) دم دوسّن /dem davessen/ ؛ با) ←** ؛ آ) دمال دوسّن /dəmāl davəssan/ ؛ ن) دطرف دوسّن /dataraf davəssan/ ؛ع) دمّال دوسّن /dommāl-davəssan/ ؛

دم-لک/dəm-lak/ (ا.مص) : تکان دادن باسن به هنگام راه رفتن–قر دادن .

ب) دم لاکنیین /dəm-lākəniyən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دم بلاکنیین /dəm-bəlākeniyən/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←** ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

دم لکن/dəm-ləkon/ (ا.مر) : دم جنبانک . **نک** : دم کوتنک .

ب) ←* ؛ ق) دملاکن /dəmlākən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ع) دم لاسکن /dom-lāskən/ ؛

دم-لکوک/dəm-lakuk/ (ص.نس) : آویزان . **نک** : هرییت - اوزان .

با) دم لوک /dəm - luk/ ؛ آ) ←* ؛

دمل-هکاردن/dəmal-həkārdən/ (مص.مر) : کوله باری را به دو بند ترکه‌ای بستن . **نک** : وررونی .

ب) ←* ؛ ن) دمّل دوسّن /dəmmal davəssan/ ؛

دمّلی/dəmmali/ (ص.نس) : گوسفند دنبه دار .

اغر) دمبلی /dembəli/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دمّل /dəmməl/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دمبه دار /dəmbə-dār/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دمن/domən/ (ا) : دامن . **نک** : تنیج .

اغر) دامن /dāmən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) دامن /dāman/ ؛ع) دامن /dāmon/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(ن) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دمن/damən/ (ص) : کسی که در موقع پیاده‌روی زیاد نفس بکشد .

ت) ←* ؛

دمن پچ/də-mən-paj/ (ا.ا) : دیگی که گنجایش پخت دو من برنج خالی را داشته باشد .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دمن پج /də-man-paj/ ؛ع) دومن پچ /do-manə-pač/ ؛

دمنی/domәni/ (ا) : **نک** : دامنی .

ب) ←* ؛ ق) پنّونی /pannuni/ ؛ با) دامنی /dāməni/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دموج/dəmuj/ (ا.مر) : دو یا چند میوه‌ی به هم چسبیده . **نک** : دچم بلی .

ق) ۱.←* ، ۲. دجمبلی /dəjəmbəli/ ؛ آ) ←* ؛ ن) چن قجی /čan-qəji/ ؛ع) دوقرچی /doqorči/ ؛

دم-و-دی/dam-o-di/ (ا.مر) : دم و دود-کنایه از: منقل و وافور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دم-دی /dam-di/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دم دود /dam-o-dud/ ؛ ت) دم دود /damədud/ ؛ آک) ←* ؛

دمور-بکشیین/domur-bakəšiyən/ (مص.مر) : ۱. حرف زدن . ۲. دم زدن . ۳. ناله کردن .

ب) ←* ؛ ق) موری-هاکردن /muri-hākərdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) موربزوئن /mur-bazuan/ ؛ ن) موری-هاکردن /muri-hākərdan/ ؛

دمور - در-بیاردن/domur-dar-biyārdən/ (مص.مر) : دم زدن - حرف زدن . **نک** : جیک بزوئن .

ب) ←* ؛ س) دم بزوئن /dam-bazuən/ ؛ ق) دم - هزوئن /dam-hezuen/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دم-بزوئن /dam-bazuan/ ؛ ن) دم - بزوئن /dam-bazuan/ ؛ قص) دم بزوئن /dam-bazuan/ ؛

دموزی/dəmuzi/ (ا.مک) : نام مرتعی در حوزه‌ی کاریز سوادکوه .

دمو-نسّن/damonəssan/ (مص) : ۱. واماندن . ۲. درماندن.

اغر) در-بمانستن /dar-bəmānəstən/ ؛ ب) بموندستن /bamondəstən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دمونسّن /damonəssən/ ؛ با) بمونسّن /bamonəssən/ ؛ آ) بمونسّن /bamonəssan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ قص) دربمونسّه /dar-bamunessə/ ؛ ت) مونسن /monəsən/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دمه/dəme/ : دوّمین .

اغر) ۱. دیم /dəyom/ ، ۲. دیمین /doyomin/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دیّم /dəyyəm/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دیّمین /dəyyəmin/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) دومین /dovvamin/ ؛ قص) دیوّمی /dəyyommi/ ؛ ت) دوّمی /dovvomi/ ؛ اشر) دوّامین /dəvvāmin/ ؛ پ) دُتُم /dōtōm/ ؛

دمه/damə/ (ا) : ۱. باران نرم- باران نرم همراه با باد . ۲. کارد یا هر چیز برنده و تیز . **نک** : باد دمه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ردّه /raddə/ ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ پ) وات دمک /watdamak/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

دمّه/dəmmə/ (ا) : دنبه‌ی گوسفند .

اغر) دمبه /dəmbə/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دمبـــــل /dombal/ ؛ ت) دمبـــــل /dombəl/ ؛ اشـر) ←(اغـر) ؛ آک) دومبـــه /dumbə/ ؛ پ) دمبک /dumbak/ ؛

دمه/domə/ (ا) : دسته‌ی بیل و تبر و غیره .

اغـر) دم /dəm/ ؛ پ) ←(اغـر) ؛ س) دســـته /dastə/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) دمــه /dəmə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) دومّه /dummə/ ؛

دم-هاکردن/dəm-hākərdən/ (مــص.مـر) : مـوی دمـاغ کسیِ شدن .

ق) ←* ؛

دمّه-بوستّیین/demmə-bussenniyən/ (مــص.مـر) : تمـام کردن-پایان دادن ماجرا یا کاری .

ق) ←* ؛

دمّه تیر هـاکردن/demmə-tir-hākerdən/ (مـص.مـر) : از معرکه گریختن .

ق) ←* ؛

دم-هدائـن/dam-hədāən/ (مـص.مـر) : اسـتراحت دادن کوتاه .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دم - هدائـن /dam-hədāan/ ؛ ن) دم-هادائن /dam-hādāan/ ؛ع) دیم - هادان /dim-hādān/ ؛

دم-هدائن/dəm-hədāən/ (مص.مـر) : ۱. دور ریختـن . ۲. پرت کردن . **نک** : دم بدائن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دیم-هادائن /dim-hādāan/ ؛ع) دیم هادان /dim-hādaān/ ؛ قص) دم بدائن /dəm-bədāan/ ؛ ت) دیم دَن / /dim dan/ ؛

دمّه-داشتن/dəmmə-dāštən/ (مص.مر) : ۱. پی‌گیر بـودن . ۲. مانع شدن .

اغر) دمــه داشـتن /dəmə-dāštən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دمّـه داشـتن /dəmmə-dāštan/ ؛ ن) دمـه داشـتن /damə-dāštan/ ؛ قص) دمّــه داشتن /demmə-dāštan/ ؛ ت) دیمیتن /dimayten/ ؛

دمّـه-در-بـوردن/dammə-dar-bavərdən/ (مـص.مـــر) : خسته شدن - بی‌رمق شدن .

س) دم در بـــوردن /dam-dar-baverdən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دم در بـــــــوردن /dam-dar-bavərdan/ ؛ قص) دمّه در بوردن /dammə-dar-bavərdan/ ؛

دم-هرز/dam-harz/ (ا.مـر) : ۱. نفـس - بـازدم . ۲. بـوی دهان .

ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) دهن هرز /dəhan harz/ ؛ اشر) دم /dam/ ؛

دم-هزوئـن/dam-hazoən/ (مـص.مـــر) : ۱. دم زدن . ۲. حرف زدن . **نک** : دموردر بیاردن .

اغــر) دم بزئـــن /dam-bazoən/ ؛ پ) ←(اغـــر) ؛ س) دم هزوئن /dam-hezuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دم-بزوئــن /dam-bazoən/ ؛ ن) دم-بزوئـــــن /dam-bazoan/ ؛ع) دم بزان /dam-bəzān/ ؛ قص) دم بزوئــن /dam-bazuan/ ؛ ت) دم زئن /dam-zan/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دمه-سر/damə-sər/ (ا.مر/ق.مک) : نزدیک خانه - جلـوی راه . **نک** : خانه دم .

اغـر) ســره دم /sere dam/ ؛ پ) ←(اغــر) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دره سـر /darə sar/ ؛ ن) دمـه سـر /dame-sar/ ؛ ت) دیم /dim/ ؛

دمه سرّلوبشتن/deme-sarre-lu-beštən/ (مص.مر) : سر بـه سرگذاشتن-اذیّت کردن .

ق) ←* ؛

دمه قلیچه/demə-qeličə/ (ا.مر) : دنبه‌ی مرغ .

قص) ←* ؛

دم هکردن/dam-hakərdan/ (مص.مـر) : ۱. بـاد کـردن - ورم کردن . ۲. شرجی شدن هوا .

ب) دم بکردن /dam-bakordən/ ؛ س) ←(ب) ؛ آ) ←* ؛

دمه کله/damə-kalə/ (ق.مک) : کنار آتش .

اغر) کله دم /kələ-dam/ ؛ اشر) ←* ؛

دمه-گیر/damə-gir/ (ا.مر) : جایی از ساختمان کـه بـاران آن را خیس کند .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

آوانوشت : (اَ = a) (ə = فتحه کوتاه) (اِ = e) (آ = ā) (او = u) (ای = i) (ب = b) (پ = p) (ت،ط = t) (ث،س،ص = s) (ج = j) (چ = č) (ح،ه = h) (خ = x) (د = d) (ر = r) (ز،ض،ظ،ذ = z) (ژ = ž) (ش = š) (ف = f) (ق،غ = q) (ک = k) (گ = g) (ل = l) (م = m) (ن = n) (و = v) (ی = y) (اَو = aw) (او = ow)

←* ؛ ن) ←* ؛ع) رتّـه گیـر /rattə-gir/ ؛ ت) رده گیـــر /radə gir/ ؛ آک) ←(ت) ؛

دم هل/dam-hel/ (ا.مر) : **نک** : پیشان دم .

دم-هلاکن/dəm-həlākən/ (ا.مر) : دم جنبانک . **نک** : دم کوتنک .

ب) دم لاکن /dəm-lākən/ ؛ ق) دم لاکـن /dem-lāken/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(ب) ؛ع) دم لاسـکن /dom-lāskən/ ؛ آک) دم هلاکـن /dom-halākan/ ؛

دم-هلاکن

دمّـه-لـوس/dammə-lus/ : ۱. چـاق و چلّـه . ۲. فریـب و مکر- نیرنگ .

ق) دمبول /dambul/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

دمه وا/dame-vā/ (ا.مر) : از بادهای موسمی مازندران کـه با خود سوز و سرما به همراه داشته باشد .

ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

دمی/dami/ (ا) : ۱. پارچه ای که برای دم کشیدن پلو روی دیک گذارند . ۲. دم آهنــگری . ۳. نوعـی پخـت غذا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دم کنی دریچ /dam kuni/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دوریتـی /dor pəti/ ؛ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) دمیر /damair/ ؛

دمی-بزوئن/dami-bazuen/ (مص.مر) : نفس نفس زدن .

اغـر) دوش-دم-بزئـن /duš-dam-bazoən/ ؛ ب) دم دوش بزئـن /dam-duš-bazoən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) دم دم بزوئـن / dam dam bazuan/ ؛ع) دمـــی بکشـــین /dami-bakəšəyan/ ؛ قص) دمی بزوئن /dami-bazuan/ ؛ اشـر) دم -بزئن /dam-bazoən/ ؛

دمی-بزوئن/dami-bazuən/ (مص.مـر) : دمیـدن . نـک : بدمستن .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دم بزوئـن /dam bazuan/ ؛ ن) ۱. دمی بزوئن /dami bazuan/ ، ۲. بدمستن /badəmessan/ ؛ع) دمی بکشین /dami-bakəšeyan/ ؛

دمی-پلا/dami-pəlā/ (ا.مر) : برنجی که بـه صـورت کتـه طبخ شود .

اغر)←*؛ب)←*؛ س)←* ؛ با)←*؛ آ)←* ؛ ن)←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک)دمی پلا /dami-pala/ ؛

دمیت/damit/ (ص.مف) : لگد شده-لگد مال شده .

اغر) دمیتــه /damitə/ ؛ ب) دمتــه /damətə/ ؛ س) دمـت /damət/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(س) ؛ ع) ←(س) ؛ ت) ←(ب) ؛ آک) دموته /damutə/ ؛

دمیتن/damitən/ (مص) : لگد کردن-پا گذاشتن .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دمتــن /damətən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ بـا) ←* ؛ آ) بولیـن /buliyan/ ؛ ن) دمتن /damətan/ ؛ع) دمتــن /dametan/ ؛ ت) ←(اغـر) ؛ آک) دموتن /damutan/ ؛

دمیته/damitə/ (ص.مف) : لگد شده . **نک** : دمتن - دمت.

اغر)←* ؛ ب)دمته /damətə/؛س) ←(ب)؛ با)بولیته /bulitə/ آ)←(با)؛ ن)←(ب)؛ ع)←(ب)؛ ت)←(ب)؛ آک) ←(ب) ؛

دمیج/damij/ (ف.امر) : لگد کن - پا بگذار . **نک** : بولین .

اغر) ←* ؛ ب) دمج /daməj/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

آ) دمج /dəməj/ ؛ ن) ۱.←(ب) ، ۲.←* ؛ ت) ←(ب) ؛ | گ) دموج /damuj/ ؛

دمیج-بمیج/damij-bamij/ (ا.مص) : لــگد مـالی . **نـک** : لینگ لو .

اغـر) ←* ؛ ب) دمـج-بمـج /daməj-baməj/ ؛ س) دمـت دولـی /damət -duli/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) دمبـت بمـت /damət-bamət/ ؛ ت) ←(ب) ؛ آک) دمـوج بموج /damuj-bamuj/ ؛

دمیران/damirān/ (ف.امر) : ۱. آتش را خـاموش کـن . ۲. بکش . **نک** : بکش .

ب) ←* ؛ ق) دمیرن /damirən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دکـوش /dakuš/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) دمـیرند /dəmirand/ ؛ | گ) ←* ؛

دمیر-بمیر/damir-bamir/ (ا.مص) : مـرگ و مـیر . **نـک** : بکش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) بمیر بمـیر /bamir-bamir/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) بمردنمــــرد /bamərd-namərd/ ؛ ت) مـرگ مــیر /margəmir/ ؛ اشـر) ←(س) ؛ آک) ←* ؛

دمیرسن/damirəsən/ (مص) : خاموش شدن .

ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دمیر-کلا/damir-kəlā/ (ا.مک) : از توابع دهســتان بنـدرج ساری .

دمـیرند/damirand/ (ف.امـر) : خـاموش کـــن . **نــک** : دکوشان.

ت) ←* ؛ آک) دمیران /damirān/ ؛

دمیرندنئن/damirendeneən/ (مــص) : خـاموش کـردن . **نک** : بکوشتن – دکوشتن .

ت) ←* ؛ آک) دمیراندن /damirāndan/ ؛

دمـیز/damiz/ (ف.امـر) : بریـن – امـر ریـدن از مصــــدر دمیشتن . **نک** : برین .

اغر) ۱.←* ، ۲. بریـن /barin/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دمیز /damiz/ ؛ قص) ←* ؛ ت) برین /barin/ ؛

دمیزیین/damiziyən/ (مص) : ریدن .

ب) ←* ؛ پ) میزیدن /məzydan/ ؛

دمیس/dəmis/ (ص) : گوساله‌ی یک تا دو ساله .

اغـر) دمــس /dəməs/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) دمس /demes/ ؛ با) ←* ؛ آ) دمس /dəmes/ ؛ ن) ←(اغـر) ؛ ع) دمـچ /dameč/ ؛ قص) تلیســه /talisə/ ؛ ت) دمــس /daməs/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) دوموس /dumus/ ؛

دمیس-پی/dəmes-pəy/ (ص.فا) : گوساله چران .

اغر) دمس – په /dəməs-pe/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغـر) ؛ با) ←* ؛ آ) دمس پــه /dəmesə pe/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دمـچ گالش /daməč-gāleš/ ؛ ت) دمـس گالـش /daməsgāləš/ ؛ اشر) دمس – چران /dəməs-čərān/ ؛

دمیس-مار/dəmis-mār/ (ا.مر) : گاوی که گوساله‌ی یکـی دو ساله داشته باشد .

اغر) دمس –مار /dəmes-mār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغـر) ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←(اغـر) ؛ ن) ←* ؛ ع) دمــچ مارگو /daməč-mār-gow/ ؛ ت) دمس مــار /daməs-mār/ ؛ اشر) دمس – مار /dəməs-mār/ ؛ آک) دموس مار /dumus/- mār/ ؛

دمی-سیر/dami-sir/ (ا.مر) : سیر صحرایی و خوراکی .

س) ۱. ده سیر /də-sir/ ، ۲. دی سیر /di-sir/ ؛

دمیش/damiš/ (ص) : ۱. کثیف . ۲. ریده .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دمیشتــه /damištə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دمیشت /damišt/ ؛ با) ←(اغر) ؛

دمیشتن/damištən/ (مص) : تخلیه کــردن روده – ریـدن . **نک** : بریین .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دمیشتن /damištan/ ؛ ن) ۱. برین /barin/ ، ۲. گی دکـردن /gidakərdan/ ؛ پ) میزیتن /məzitan/ ؛ او) میزد /mizd/ ؛

دمیشته/damištə/ (مص) : ۱.رید . ۲. ریده.

ب) ۱.←* ، ۲. دمیزیه /damiziyə/ ؛ ق) ←* ؛ پ) میزید /mizid/ ؛

دمیش-دغلتی/damiš-daqəlti/ (ص.مر) : کثافت .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دمیشت /damišt/ ؛ با) ←* ؛ ن) بری /bari/ ؛

دمیش-دمیز/damiš-damiz/ (ا.مص) : ۱. ریدن و شاشیدن. ۲. کنایه از خراب کاری کردن .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛

دمیلرز/damilarz/ (ا.مک) : از توابع دهستان فیروزجاه بابل.

دمیون/demiyun/ (ا.مک) : از توابع قائم شهر .

دن/don/ (ا/ف.امر) : ۱. دانه . ۲. بدان-آگاه باش .

اغر) ۱. دان /dān/ ، ۲. دانه /dānə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دنه /donə/ ؛ س) دونه /dunə/ ؛ ق) دونه /dune/ ؛ با) ←* ؛ آ) دون /dun/ ؛ ن) دن /dən/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) دانِ /dānə/ ؛ اک) ←* ؛ پ) دانک /danak/ ؛

دُن/don/ (ا.مک) : از مراتع نشتای عباس آباد .

دنا/donā/ (ص.فا) : دانشمند-دانا .

اغر) ۱.←* ، ۲. دانا /dānā/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دونا /dunā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ اشر) ←* ؛ اک) ←* ؛ پ) داناک /dānāk/ ؛

دنار-دون/dənār-don/ (ا.مک) : مرتعی در راستوپی سوادکوه .

دنامشان/de-nāmšān/ (ق.ز) : دیروز عصر .

اغر) ۱.←* ، ۲. درنمشان /der-nəmšān/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دی نماشن /di-nəmāšon/ ؛ س) دین نماشن /din-nemāšon/ ؛ ق) دینماشون /dinemāšun/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دنماشون /dənəmāšun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دیروز نمایسر /diruzə-nemāysar/ ؛ اشر) دیرو-نماشان /diru-nəmāšān/ ؛

دناین/danāyan/ (مص) : نهادن .

قص) ←* ؛

دنبال ترک/dənbāl-tərək/ (ق.ز/ق.مک) : ۱. چندی بعد . ۲. کمی عقب‌تر .

اغر) دمبال ترک /dəmbāl-tərək/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) دمّال ترک /dəmmāl-tərək/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(با) ؛ ن) دمّال ترک /dəmmāl-tarak/ ؛ ع) دمّال ترک /domāl-tarak/ ؛ ت) دمال تری /dommāl tarəy/ ؛ اشر) دمال ترک /dəmbāl-tərak/ ؛

دنباله/dənbālə/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

دنبل/dənbəl/ : گوسفند دنبه دار .

ق) ←* ؛

دنبلک/dənbələk/ (ا) : دنباله .

اغر) ۱.←* ، ۲. دمباله /dəmbālə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دنبلک /dembələk/ ؛ با) ←* ؛ آ) دمّاله /dəmmālə/ ؛ ن) ←(آ) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دماله /domālə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ پ) دمبالک /dumbālek/ ؛

دنبلیچه/donbeliča/ (ا) : دم کوتاهِ بز .

قص) ←* ؛

دنجکلا/dənjekəlā/ (ا.مک) : از توابع علی آباد قائم شهر .

دندان سابی/dəndān-sābey/ (ا.مر) : گیاهی علفی .

ت) ←* ؛

دندن/dandon/ (ا) : دندان .

اغر) ←* ؛ ب) دندن /dandon/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دنّون /dannun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دننّ /dannən/ ؛ ع) دننّ /dannon/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دندان /dondān/ ؛ اشر) ←* ؛ اک) ←* ؛ پ) دندان /dandān/ ؛

دن-دن/don-don/ (ص.مر) : دانه دانه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دون-دون /dun-dun/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) دون-دون /dun-dun/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) دان دانه /don donə/ ؛ اک) ←* ؛ پ) دانک دانک /dānak dānak/ ؛

دندن اشمار/dəndon-əšmār/ (ا.مر) : بزمجّه .

ق) ←* ؛

دندن-بییتن/dandon-baitən/ (مص.مر) : کنایه از : مورد توجّه قرار گرفتن .

اغر) دندان گیر بویین /dandān-gir-baviən/ ؛ ب) دندن-گیر-بویین /dandon-gir-baviyən/ ؛ س) دندون گیربیّن /dandon-gir-bayyən/ ؛ ق) دنّون-گیر-بیّن /dannun-gir-bayyen/ ؛ با) ←* ؛ آ) دنون-گیر /danun-gir/ ؛ ن) دنّن-گیر /dannən-gir/ ؛ ع) دنّن گیرهاکردن /dannon-gir-

/hākordan/ ؛ *قص)* دنّـن گیـر بیّـن /dannon-gir-bayyan/ ؛ ت) دنـدان گیتـــن /dondāngitən/ ؛ پ) دنــدان کنتـــن /dandān kantan/ ؛

دنـدن بشـمرک/dendon-bešmorak/ (ا.مـر) : سوســمار کوچک- چلپاسه - مارمولک .

قص) ←* ؛

دندن بنی بزئن/dandon-bəni-bazoən/ (مص.مر) : آبسـه کردن دندان .

اغـر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) دنـن بنـــی بزوئـــن /dannən bəni/ ؛ ع) دنن میل ببین /dannon mil babeyan/ ؛

دندن کروچه/dendon-koruča/ (ا.مص) : سابیدن دنـدان ها به هم . **نک** : دندون قروچه .

قص) ←* ؛

دندون-بنی/dandun-bəni/ (ا.مر) : آبسه‌ی دندان .

ب) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) دنّن بنی /dannən bəni/ ؛ ع) دنّن میل /dannon-mil/ ؛

دنـــدون-زنـــی-هکــــاردن/dandun-zani-həkārdən/ (مص.مر): یک و دو کردن-مجادله کردن .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←* ؛

دندون-سری/dandun-sari/ (ا.مر) : آش شــیر برنـج کـه پس از در آوردن اوّلین دندان نوزاد پخته شود .

اغر) ←* ؛ *ب)* ←*(اغر)* ؛ *س)* دندن سری /dandon-sari/ ؛ ق) دنّون سری /dannun sari/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* دنـون-سـری /danun-sari/ ؛ ن) دنّـن-سـری /dannən-sari/ ؛ ع) دنّــن کشن /dannon-kašon/ ؛ *قص)* دنّن ســری /dannun-sari/ ؛ ت) دنــدان بنشــان /dondān-bənšān/ ؛ *اشـر)* دندانـــی /dəndāni/ ؛

دنـدون -غـرچـه/dandun-qorčə/ : ۱. کنایـه از: حــرص خوردن . ۲. دندان کروچه .

اغر) دندان غاریچه /dandān-qāriččə/ ؛ *ب)* دندن-غریچّه /dandon-qeriččə/ ؛ *س)* دنـدن غریچـه /dandon-qeričə/ ؛ ق) دنّون غـروچّـه /dannun geruče/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* دنـون غریچه /danun qəričə/ ؛ ن) دنّن غروچــه /dannən-qəručə/ ؛ ع) دنـن چکـره /dannon-čəkərə/ ؛ *قص)* دنّـن غریچــه /dannon-qeričə/ ؛ ت) دندان غرچه /dondān qorčə/ ؛

اشر) دندان-غریّچه /dəndān-qəriččə/ ؛ *آک)* ←* ؛

دندون-وج/dandun-vej/ (ص.فا) : ۱. دلّــاک . ۲. کسـی که دندان می‌کشد. -دندان پزشک .

اغر) دندان-کش /dəndān-kaš/ ؛ *ب)* دندن-وج /dandon-vəj/ ؛ *س)* ←*(ب)* ؛ ق) دنّــون - وج /dannun-vəj/ ؛ *بــا)* ←*(ق)* ؛ *آ)* دنـون-کـش /danun-kaš/ ؛ ن) دنّـن - کـش /dannən-kaš/ ؛ ع) دنّن کش /dan non-kaš/ ؛ *قص)* ←*(ع)* ؛ ت) دنـدان کـش /dondān kaš/ ؛ *اشر)* دنـدان - کـش /dəndān-keš/ ؛

دندیک/dandik/ (ا) : ناخنک .

با) ۱.←* ، ۲. دنّیک /dannik/ ؛ ت) دندک /dondok/ ؛

دندیک بزوئن/dandik-bazuən/ (مص.مر) : نوک زدن .

با) ←* ؛ *آ)* تک بزوئن /təkbazuan/ ؛ ن) ۱. دنّیک بزوئـــن /dənnik bazuan/ ، ۲.←*(آ)* ؛ ع) دنــکّ بـــزان /dennək-bəzān/ ؛ ت) دندک زئن /dondok-zaan/ ؛ *اشر)* نــاتکئل-بزئن /mātəkoəl-bazoən/ ؛

دنسخه/dənəsxə/ (ا.مر) : نوعی تفنگ سرپر که لوله‌اش از دو آلیاژ باشد .

دنسّن/dənəssan/ (مص) : دانستن . **نک** : بدانستن .

ب) دنســـتن /donəstən/ ؛ *س)* ←*(ب)* ؛ ق) دونسّـــن /dunessan/ ؛ *با)* ۱.←* ، ۲.←*(ق)* ؛ *آ)* دونسّـن /dunəssan/ ؛ ن) دنسّــن /dənəssan/ ؛ ع) دنسّـــن /donəssan/ ؛ ت) دنســـن /donəsən/ ؛ *اشــر)* ←*(اغــر)* ؛ *آک)* ←* ؛ پ) دانیستن /dānistan/ ؛

دن قلوچ/dən qoluč/ (ا) : ۱. نوعــی چـوب . ۲. الّـاکلنگ بازی .

دنقول کا/danqol-kā/ (ا.مر) : نوعی بازی کودکان و نوجوانان - دراین بازی به حکم قرعه چشم یکی از بازیکنان را بسـته، بعد سـایرین بـه صـورت یـا پیشـانی او تلنـگر می‌زننـد، در صورتیکه فرد چشم بسته بتواند فردی را که بـا انگشـت بـه چهره‌اش تلنگر وارد سـاخت، شناسـایی کنـد، برنـده شـده و بازی از نو آغاز می گردد .

دنک/denk/ (ا) : ۱. سهم-دانــگ . ۲. یـک ششـم از هـر چیزی . **نک** : دانگ .

اغر) ۱.←* ، ۲. دانگ /dāng/ ؛ *ب)* ۱.←* ، ۲. دنگ

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

/dong/ ؛ س) ← ب) ؛ ق) دونگ /dung/ ؛ با) ←** ؛ آ) دنگ /dəng/ ؛ ن) ←** ؛ ع) دنگ /dong/ ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) دونگ /dung/ ؛

دنک/dənək/ (ص) : ۱. آدم نامطمئن . ۲. آدم دهن لق . ۳. نوک پرنده .

اغر) ۱.←** ، ۲. دنک–دلّاله /dənāk-dallālə/ ؛ ب) دنگ /dang/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) دنّیک /dənnik/ ؛ ع) ←**؛

دنکر/denker/ (ا) : کوزه‌ی کوچک .

ن) ←** ؛

دنکو/danku/ (ص.مف) : آرد گندم که خوب کوبیده نشده باشد. نک : دمکو .

اغر) دنگتو /dangetu/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

دنکوب/dankub/ (ا.مر) : از طوایف و تیره‌های ساکن در کتول .

دنکه–دلّاله/dənəkə-dallālə/ (ص.مر) : فضول–خبرکش .

اغر) ←** ؛ ق) ←** ؛ آ) دلال /dallāl/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دلّاله /dallālə/ ؛

دنگ/dang/ (ا) : ۱. چخماق تفنگ . ۲. آبدنگ .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ۱.←** ، ۲. اُدنگ /odang/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

دنگالک/dangā-lək/ (ا.مص) : تحریک کردن .

اغر) دنگ–زنی /dang-zani/ ؛ ب) انگلی /angəli/ ؛ س) انگلک /angelək/ ؛ ق) دنگل /dangel/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) انگلیک /angəlik/ ؛ ن) انگولک /āngulak/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛

دنگاله/dəngālə/ (ا) : دو آلت چوبی به شکل عدد هفت که بر دو طرف پالان اسب یا الاغ گذارند و برای چیدن بار یا هیزم مورد استفاده قرار دهند .

اغر) ←** ؛ ب) دنگاله /dangālə/ ؛ ق) دنگگال /dangāl/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) ←** ؛ ت) دوهاله /dohālə/ ؛ اشر) دنگولامه /dagoəlāmə/ ؛

دنگئن/dangoən/ (مص) : نک : بینگوئن .

اغر) دنگئن /dengoən/ ؛ ب) دینگئن /dingoən/ ؛ ق) دینگوئن /dinguen/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دینگوئن /dinguan/ ؛ ن) دنگتن /dangətan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ اشر) ←** ؛

دنگ بزوئن/dangə bazuən/ (مص.مر) : ۱. بر رای و عقل کسی مسلّط شدن . ۲. ترغیب کردن . ۳. کنایه از فریب دادن زنان و برقراری ارتباط جنسی با آنان .

ب) ←** ؛

دنگپیا/dangəpeyā/ (ا.مک) : از توابع دابوی جنوبی بخش مرکزی آمل .

دنگ–تلوچ/dang-toluč/ (ا.مر) : نک : الماخرک .

س) ←** ؛

دنگتن/dangətan/ (مص) : ۱. انداختن . ۲. کنایه از: گول زدن . ۳. فرو کردن .

اغر) دینگئن /dingoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دینگوئن /dinguən/ ؛ ق) دینگوئن /dinguen/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دینگوئن /dinguan/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) انگتن /əngətən/ ؛ آک) درگیندن /dargiandan/ ؛

دنگتو/dangetu/ (ا) : ۱. برنج . ۲. مغز گردو و یا هر چیز دیگری که در هاون چوبی کوبیده شده باشد .

اغر) ←** ؛ ق) دنکو /danku/ ؛ با) ←(ق) ؛ ن) دمکو /damku/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) دنگتو /dangətu/ ؛

دنگ – تیر/dange-tir/ (ا.مر) : چوب آسیاب پایی . نک : پادنگ چو .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ اشر) تیر–دنگ /tir-e-dang/ ؛ آک) ←** ؛

دنگچال/dange-čāl/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

دنگ چاله/dange-čālə/ (ا.مر) : چاله‌ای که دنگ در آن فرو آید. چاله‌ای که شالی بعد از پوست کندن توسّط آبدنگ یا پادنگ از آن خارج شده و شالی جدید برای پوست کندن در آن ریخته می‌شود. نک : آبدنگ – پادنگ .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دنگه چال /dangə-čal/ ؛ ق) دنگه–چال /dangə-čāl/ ؛ با) ←** ؛ آ) دنگ چال /dangə-čal/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ادنگ چال /odangə-čāl/ ؛ اشر) چاله

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ) گیلی ، پ) پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

- دنگ /čalə-dang/ ؛ آک) ←* ؛

دنگ- چو/dange-ču/ (ا.مر) : چوب آسیاب پایی . نک : پادنگ چو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ۲) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دنگدار-تلـه/dangedār-talə/ (ا.مـر) : تلـه‌ای مخصـوص جانوران وحشی.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشـر) پلنگ -تله /pəlang-talə/ ؛

دنـگ - دلیخـج/danga-dalixəj/ (ا.صـو) : سـروصدای ناقوس یا زنگوله .

ب) دلنـگ - دلیـنگ /dəlang-diling/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دلنگ - دلینـگ /delang-deling/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ ۲) ←(ق) ؛ ن) دلنـگ - دلنـگ /dəlang-dəlang/ ؛ ع) ←(ق) ؛ قـص) درنگ درینگ /derang-dering/ ؛

دنگ - دنگ/dang-dang/ (ا.صو) : از اصوات که بـر اثـر کوبیدن دو جسم فلزی حاصل شود .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ۲) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

دنگ دول/dangədul/ (ص.مر) : ۱. مزاحم . ۲. زاید .

ق) ←* ؛ ع) داردول /dārədul/ ؛

دنگ دول بین/dangə-dul-bayən/ (مص.مـر) : ۱. مزاحـم شدن . ۲. فراهم شدن .

ق) ←* ؛

دنگ-دونگ/dang-dung/ (ا.صـو) : صوتـی کـه بـر اثـر برخورد دو جسم فلزی حاصل شود .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ۲) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دنگر/dangər/ (ا.مک) : از توابع بابل .

دنگر/dengər/ (ا) : کوزه .

ن) ←* ؛ قص) دری /deri/ ؛

دنگ راس بویین/dang-rās-baviyən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: تمایل پیدا کردن . ۲. کنایه از: برخاستن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دنـک راس بیـن /dangerās-bayən/ ؛ با) دنگ راس بیّن /dangə-rās-baiyən/ ؛ ۲) ←(با) ؛ ن) راس بویین /ras bavəyan/ ؛

دنگراک/dəngərāk/ (ا) : کوزه‌ی کوچک .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛

دنگرگ/dangreg/ (ا) : نوعی حرکت اسب- یورتمه . نک: دنگ سنگ .

اغـر) دنـگ و سـنگ /dongo-song/ ؛ ب) دنـگ و سـنگ /dəng-o-səng/ ؛ ق) ←* ؛

دنگ زنی/dang-zani/ (ا.مص) : ۱. تحریک . ۲. بدگویی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ آک) ←* ؛

دنگ سر/dange-sar/ (ا.مر) : ۱. محل و جای گاه آسـیاب . ۲. محل آبدنگ .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ۲) ۱. دنگ سر /dangə-sar/ ، ۲. اودنگ سـر /udangəsar/ ؛ ن) اودنـگ سـر /odang-sar/ ؛ ع) ←(ن) ؛ اشـر) ←* ؛ آک) ←* ؛

دنگ سـرک/dange-sarək/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان قره‌طغان بهشهر .

دنگ سرک/dang-e-sarək/ (ا.مـک) : از توابـع دهسـتان میان دورود ساری .

دنگ سرک/dangə sarək/ (ا.مـر) : ۱. چکّش چوبـی کـه دنده‌های آهنی به آن وصل است و برنج را می‌کوبـد . ۲. تخماق آبدنگ .

ق) دنگ سرک /dang sarək/ ؛ با) ←* ؛ ۲) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) دنک سر /dangəsarə/ ؛

دنگ سنگ/dang-song/ (ا.مر) : نوعی حرکت اسب .

اغـر) دنـگ سـنگ /donge-song/ ؛ ب) دنـگ و سـنگ /dəng-o-səng/ ؛ ق) دنگرگ /dangreg/ ؛ با) ←(ق) ؛

دنگ فنگ/dangə-fang/ (ا.مر) : تشریفات-تشریفات زیاد.

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دنـگ وفنـگ /dang-o-fang/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←* ؛ ۲) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دنگِ فنگ /dangəfang/ ؛ اشر) ←* ؛ |

گ) ←* ؛

دنگ - قلوچ/dang-qoluč/ (ا.مر) : آلّا کلنگ .

دنگل/dangel/ (ا) : آلت نرینگی کودک .

ب) ۱.←* ، ۲. دنگلوک /dangəluk/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛

دنگلا/dəngəlā/ (ص) : کسی که زیاد از خانه بیرون رود . نک : الندروچلندر .

دنگلان/dangəlān/ (ا.مک) : روستایی در کردکوی .

دنگلانه/dangolānə/ (ا) : دو چوب دو شاخه که دوبه‌دو به وسیله‌ی ریسمانی به هم متّصل بوده و بر پشت اسب یا الاغ گذاشته و بر آن بار و هیزم حمل کنند .

ت) دنگو لامه /dangolamə/ ؛

دنگ لت/dangə-lat/ (ا.مر) : دستگاه چکاننده‌ی تفنگ سرپر.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ع) دنگ /dang/ ؛

دنگلک/dangelək/ (ا.مص) : ۱. هل شدن . ۲. تحریک کردن .

ب) انگلی /angəli/ ؛ س) انگلک /angelək/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) انگلیک / angəlik/ ؛ قص) انگولک /angulak/ ؛ اشر) انگولک /angulak/ ؛ آک) ←(اشر) ؛

دنگن/dəngən/ (ف.امر) : ۱. بگذار . ۲. بینداز .

اغر) دینگن /dingən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) بنگن /bəngən/ ؛ آک) درگین / dargian/ ؛

دنگنا/dangənā/ (ص) : ۱. بسته . ۲. انداختنی .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛

دنگوئن/denguən/ (مص) : ۱. انداختن-چپاندن . ۲. کنایه از: عمل جماع .

اغر) ۱.←* ، ۲. دنگئن /dengoən/ ؛ ب) دینگئن /dingoən/ ؛ ق) دینگوئن /dinguen/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱.←(ق) ، ۲. دنگتن /dangətan/ ؛ ع) ←(ق) ؛ ت) انگتن /əngətən/ ؛

دنگ و دینگ/dang-o-ding/ (ا.مر) : کنایه از: تدارکات عروسی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ آک) ←* ؛

دنگ و سنگ/dong-o-song/ (ا.مر) : یورتمه .

ب) دنگ و سنگ / dəng-o-səng/ ؛

دنگه پل/dange-pel/ (ا.مر) : نک : دنگه مرزه .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) اُدنگ پل /ow-dang-pəl/ ؛

دنگه -تلوک/dangə-təluk/ (ص.مر) : لغزنده .

ب) ←* ؛

دنگه چال/dangə-čal/ (ا.مر) : از اجزای دنگ- سنگی به شکل استوانه و با کاسه ای در وسط، به قطر بیست سانتی‌متر که به صورت دیگی به نظر آید . نک : ادنگ-پادنگ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) چاله-دنگ /čālə-dang/ ؛

دنگه سر/dangə-sar/ (ا.مر) : محوّطه‌ی که «دنگ» یا آسیاب آبی و یا پایی در آن قرار گرفته است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) دنگ سر /dangə sar/ ؛ اشر) سر-دنگ /sare-dang/ ؛ آک) ←* ؛

دنگه - مرزه/dange-marze/ (ا.مر) : از وسایل آبدنگ .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دنگ پل /dangəpəl/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دنگی/dangi/ (ص.نس) : ۱. دم دمی مزاج . ۲. تفنگ چخماقی . نک : خرله.حسن موسی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

دنگی مجاز/dangi-məjāz/ (ص.مر) : دم دمی مزاج .

اغر) ←* ؛ ب) دنگی مجاز /dang-məjāz/ ؛ ق) ←* ؛ با) دنگی مزاج /dangi-məzaj/ ؛ آ) ←* ؛ ن) دمدمی مجاز /damdamimajāz/ ؛ ع) ←* ؛ قص) دمدمی مجاز /damdami-zajāz/ ؛ ت) دم دمی مجاز /dam dami mejāz/ ؛ آک) ←(ت) ؛

دنّمشان/dennəmšān/ (ق.ز) : غروب دیروز .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

اغـر) ۱.←* ، ۲. درنمشـان /dernemašān/ ؛ ب) دی نماشـن /di-nəmāšon/ ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) دی نماشـون /dinemāšun/ ؛ بـا) ←(ب) ؛ آ) دیـروز نماشـتون /diruz-nəmāštun/ ؛ ن) دیـروز نماشـون /diruz-nəmāšun/ ؛ ع) دیروز نمایسر /diruzə-nemaysar/ ؛

دنّن بکنستن/dannon-bakenessen/ (مـص.مـر) : ۱. کنـدن دندان . ۲. کنایه از: سماجت . ۳. کنایه از : دل کندن از کسی .

اغر) دندان بکندیـن / dəndān-bakəndiyən/ ؛ ب) دنـدان بکندسّـن /dandon-bakəndəstən/ ؛ ق) دنـون بکنسّـن /dannun bakənnessən/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) دنـون بکنسّـن /danun-bakənəssan/ ؛ ن) دنّن بکشیین /dannən bakəšian/ ؛ ع) دنـن بکنسّـن /dannon-bakkənəsan/ ؛ قـص) ←(آ) ؛ ت) دندان کنسن /gondān kanəsən/ ؛

دنّن چغره/dannən-čeqərə/ (ا.مر) : ۱. فشردن دندآن‌هـا از سر خشم و عصبانیت . ۲. گاز گرفتن . ۳. آرواره .

اغر) دندان غریچه /dəndān-qəričə/ ؛ ب) دنـدن غریچّـه /dandon-qeriččə/ ؛ ق) دنّون قرچـه /dannun-qerəče/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دنون قچّه /danun-qəččə/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دنـن چکـره /dannon-čəkərə/ ؛ قص) دنّـون قریچـه /dannun-qeričə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دنّن کشون/dannon-kašon/ (ا.مص) : مراسم سوردهی در زمان دندان در آوردن کودک .

اغـر) دنـدان سـری /dəndān-sari/ ؛ ب) دنـدن سـری /dandon-sari/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دنّـون سـری /dannun-sari/ ؛ با) ۱.←* ، ۲.←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دنّـن سـری /dannən-sari/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(ن) ؛

دنّنه/dannənə/ (ا) : دندانه .

اغـر) دندانـه /dəndānə/ ؛ ب) دندانـه /dandonə/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دنّونـه /dannune/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) دنّونـه /dannunə/ ؛ ن) دندونه /dandunə/ ؛ ع) دنّنـه /dannonə/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دندانه /dondānə/ ؛ اشر) ←(اغـر) ؛ اَک) ←(ت) ؛

دنواش/danəvāš/ (ف.امر) : نباش .

اغر) ←* ؛ ب) دنیباش /danibāš/ ؛ س) دنیوش /danivoš/ ؛ ق) دنـی بـاش /dani bāš/ ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←(س) ، ۲. دنبوش /danəbuš/ ؛ ن) دنیـواش /danivāš/ ؛ ع) نواش /navāš/ ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) دنبو /danəbu/ ؛

دنوج/dənuj/ (ا) : رشـد دوبـاره‌ی سـاقه‌ی برنـج بعـد از برداشت محصول .

آ) ←* ؛

دنوچ/dənuč/ (ا.مر) : ۱. خوشه‌ی دوباره سبز شده‌ی برنج . ۲. جوانه‌ی نورسته‌ی گیاهان و درختان .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دنوج /dənuj/ ؛ ن) ←* ؛ ع) نوچ /muč/ ؛

دنّون اشمار/dannun-əšmār/ (ا.مر) : بزمجه .

آ) ←* ؛

دنّون خلال/dannun-xelāl/ (ا.مر) : خلال دندان . نـک : گلی هدائن .

قص) ←* ؛

دن ونـد ولاج/dən-vand-vəlāj/ : یـک شـب قبـل از عروسی.

س) ←* ؛

دنـون کـش/danun-kaš/ (ص.فـا) : کسـی کـه دنـدان می‌کشد. دندان کش سنّتی .

آ) ←* ؛ اَک) دندون کن /dandon-kan/ ؛

دنه/denə/ (ف) : می دهد .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دینه /dəynə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) دند /dənd/ ؛ او) داتا /dātā/ ؛

دُنه آرد/donə ārd/ (ا.مر) : آرد برنج . نک : پاکنه .

آ) دونه آرد /dunə ārd/ ؛ ع) ←* ؛

دنه دوستن/donədavəstən/ (مص.مر) : دانه بستن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دونه دوسّـن /dunə-davessen/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دونه دوسّـن /dunə-davessan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دن دوسّـن /don-davessan/ ؛ قـص) ←(ع) ؛ ت) دُن دبسن /dondabəsan/ ؛ اشر) دانه – دوستن /dānə-davəstən/ ؛

دنه کا/dənəkā/ (ا) : پنبه‌ای که از غوزه به درآمده ولی

هنوز تخم از آن جدا نشده باشد .

با) ←* ؛

دنه وری مامله/dənə-vari-māmələ/ (ا.مص) : معامله‌ی جنس با جنس–معامله‌ی پایاپای .

ق) ←* ؛

دنیا/dənyā/ (ا) : دنیا . **نک** : جهان .

اغر) ←* ؛ ب) دنیا /denyā/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←(ب) ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دنیا /donyā/ ؛ ت) دونیا /dunyā/ ؛ *اشر)* دنییا /dəniyā/ ؛ آک) دونیا /dunyā/ ؛

دنیابموئن/dənyā-bəmoən/ (مص.مر) : زاده شدن .

اغر) ←* ؛ ب) دنیا بیمئن /dənyā-beyamoən/ ؛ س) دنیا بموئن /dənyā-bemuən/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دنیا بیموئن /dənyā bimuan/ ؛ ع) دنیا بمان /donyā-bomān/ ؛ *قص)* دنیا بموئن /dənyā-bemuan/ ؛ ت) دونیا أمن /dunyā oman/ ؛ *اشر)* دنییا – بییمئن /dəniyā-biyəmoən/ ؛ آک) دنیا آمان /dunyā-āmān/ ؛

دنیشت/daništ/ (ا) : سوء هاضمه .

س) هنیشت /heništ/ ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←(س) ؛

دنیشتن/daništən/ (مص) : رودل کردن–سوء هاضمه .

س) هنیشتن /heništən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دل سرهنیشتن /dəl-sar-həništan/ ؛ *قص)* ←(ن) ؛

دنّیک/dennik/ (ا) : ۱. نوک منقار . ۲. قلّاب . **نک** : چکلم.

با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دنّک /dennek/ ؛ ت) دندک /dondok/ ؛

دنیم/də-nim/ (ا.مر) : نیم دانه ی برنج–برنج نصف شده .

اغر) نیم –دانه /nim-dānə/ ؛ ب) ←* ؛ س) نیم دونه /nim-dunə/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←(س) ؛ *قص)* ←* ؛ ت) دومن /domeən/ ؛ *اشر)* ←(اغر) ؛

دنی واش/dani vāš/ (ف.امر) : نباش .

اغر) ۱.←* ، ۲. دنی باش /dani-bāš/ ؛ ب) دنی باش /dani- bāš/ ؛ ق) ←(ب) ؛ *با)* ←* ؛ آ) دنیوش /danivuš/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(اغر) ؛ *قص)* ←(ب) ؛ ت) دنباش /danəbāš/ ؛ *اشر)* دنه –بو /danə-bu/ ؛

دو/du/ (ا.مر) : ۱. دوغ–آب دوغ . ۲. دویدن . **نک** : آبدغ .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ا–دو /o-du/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(ق) ؛ ع) دو /du/ ؛ *قص)* ←* ؛ ت) ←(ع) ؛ *اشر)* آب –دوغ /āb-doq/ ؛ آک) ←* ؛

دو/dev/ (ا) : ۱. دیو . ۲. لیاقت– شایستگی . **نک** : دب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دب /dəb/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ آ) دب /deb/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دیب /dib/ ؛ *اشر)* ←(ع) ؛ پ) دیو /dəv/ ؛

دو/davo/ (ص./ف) : ۱. پر پشت . ۲. باشد . **نک** : دبو .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دوّ /davve/ ؛ با) ←* ؛ *قص)* ←* ؛

دوآب/du-āb/ (ا.مک) : نام روستایی در خانقاه‌پی سوادکوه.

دو آب/doāb/ (ا.مک) : از توابع چهار دانگه‌ی هزار جریب ساری .

دوآج/du-āj/ (ا) : ۱. لحاف . ۲. روکش .

ب) دواج /dəvāj/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ آ) داج /dāj/ ؛ ن) دهاج /dəhāj/ ؛ ع) ۱.←* ، ۲. لحاف /ləhāf/ ؛ *قص)* ←* ؛

دوآج

دو آرد/duārd/ (ا) : ۱. چرخه . ۲. قیچی مخصوص تراشیدن پشم – قیچی پشم چینی . **نک** : چرچی .

ق) ←* ؛ *با)* ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دارد /dārd/ ؛ ع) ←* ؛ ت) دوآرد /doārd/ ؛ آک) دوآرد /duārd/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **ب)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دوآزوک/duāzuk/ (امک) : مرتع پرتاسی در لفور سوادکوه .

دو آش/du-āš/ (ا.مر) : آش دوغ . نک : اسبه آش .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←** ؛

دو آش/du-āš/ (ا.مر) :

آش دوغ: این آش در گذشته‌ی نه چندان دور از رایج‌ترین غذاهای مردم منطقه بوده است. برای تهیّه و پختن این آش ابتدا برنج پاک شده را شسته و با مقداری آب بارگذارند. پس از افزودن نمک و بعد از آنکه برنج کمی نرم شده سبزی این آش را پس از جا افتادن آش درون ـگ می‌ریزند (که عبارت است از: ساقه و برگ سبز سیر و اسفناج خرد شده) بعد دیگ را از روی اجاق برداشته و پایین می‌گذارند و هم می‌زنند تا کمی سرد شود. آن گاه سیر خام ساییده شده را همراه با نعناع خشک به ظرف محتوی دوغ اضافه می‌کنند و هم می‌زنند. سپس آن را در درون دیگ آش می‌ریزند و دوباره هم می‌زنند تا آماده‌ی خوردن شود. معمولاً آش دوغ را با ماهی کلمه یا تلاجی می‌خورند.

دو-آلبالو/dev-ālbālu/ (ا.مر) : آلبالوی وحشی که ریزتر از آلبالوی معمولی است .

بـا) ده آلبـالو /də-ālbālu/ ؛ ن) ←** ؛ قص) آلبـالواک /ālbāluak/ ؛

دوا/dəvā/ (ا) : دارو .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ۱. دوا /davā/ ، ۲. داری /dāri/ ؛ ع) دوا /davā/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) ←** ؛ باس) داروک /dārawaka/ ؛ او) دارو /daluk/ ؛

دوآج دوجی/duji/ : لحاف دوزی .

دوا/devā/ (ا.مک) : مرتعی در لفور سوادکوه .

دوابزان/dəvā-bezān/ (مص.مر) : مالیدن مرهم بر زخم .

اغر) دوابزئن /dəvā-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دوا بزوئن /dəvā-bazuən/ ؛ ق) دوا بزوئن /devā bazuən/ ؛ بـا) دوا بزوئن /dəvā-bazvən/ ؛ آ) دوا بزوئن /dəvā-bazuan/ ؛ ن) دوابزوئن /davā-bazuan/ ؛ ع) دوابـزان /davā-bezān/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دوازئن /davā zəan/ ؛ اشر) دوا-وایل /dəvā-vāil/ ؛ آک) دوابزان /davā-bazān/ ؛

دواتگر/davātgar/ (ص.فا) : چلنگر- آهنگر .

ن) ←** ؛ آک) ←** ؛

دوادرمون/darmon-dəvā/ (ا.مص) : دارودرمـان . نـک : داری درمان .

ب) دوادرمـــــن /dəvā-darmon/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دوا درمـون /dəvā darmun/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دوادرمن /davā-darmon/ ؛ قص) دوادرمـون /davā-darmun/ ؛ ت) دوادرمان /davā darmān/ ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

دواره/dəvārə/ (ق.تک) : باز هم-دوباره . نک : ای - ایی.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) دواره /dəvārə/ ؛ ن) ←** ؛ ع) دواره /dovārə/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←(ع) ؛ اشـــر) ←** ؛ آک) دواره /davārə/ ؛ پ) دوگانیک /doganik/ ؛

دوازده خال/dəvāzda-xāl/ (ا.مر) : گوزن دوازده ساله .

با) ←** ؛

دوازّه/devāzze/ (ص.ش) : دوازده.

ق) ←** ؛ آ) ←** ؛ آک) دوزه /dowzə/ ؛ پ) دوازده /davāz-dah/ ؛

دواش/davāš/ (ف.امر) : باش-بمان .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دووش /davoš/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دبـــوش /dabuš/ ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـص) دباش /debāš/ ؛ اشر) دبو /dabu/ ؛ پ) باش /bāš/ ؛

دواشه/davāšə/ (ف/ف.امر) : ۱. باشد . ۲. باش . نک : بئه.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دووشه /davošə/ ؛ ق) دواشـه /davāše/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) دبوشـه /dabuše/ ؛ ن) ←** ؛ ع) دبوی /dabowy/ ؛ ت) دبو / dabu/ ؛

دوالپا/dəvālpā/ (ا) : ۱. هشت پا . ۲. موجودی افسانه‌ای که با پاهای دوال مانند برگردن انسان سوار شـود . ۳. کنایه از: آدم سمج .

اغر) ۱.←** ، ۲. دولپا /davəlpā/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ ع) دوالپا /auālpā/ ؛ قص) ۱.←** ؛

دواوند/dəvā vand/ (ا) : دماوند . نک : دماون .

اغر) دماوند /dəmāvand/ ؛ ب) ←** ؛ س) دماوند

/demāvand/ ؛ با) *← ؛ آ) دماون /dəmāvan/ ؛ ن) دماون /damāvan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) *← ؛ پ) دماوند /damāvand/ ؛

دوئستن/doəssən/ (مص) : دویدن .

اغر) دو-بیتن /do-baytən/ ؛ ب) دو-هایتن /do-hāytən/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دو-هایتن /du-hāyten/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) دو-هکردن /du-hākərdan/ ؛ ن) دو-بزوئـن /do-bazuan/ ؛ ع) دوهاکردن /do-hākordan/ ؛ قص) دوبیتـن /do-baytan/ ؛ ت) دوسن /dowəsən/ ؛ اشر) دو-انـدن /do-andən/ ؛ | گ) دوسن /dosan/ ؛ پ) دویتن /davitən/ ؛

دوییدن/doidan/ (مص) : ۱. دویدن . ۲. تلاش کردن-این در و آن در زدن . **نک** : بتتن-بتجیین .

اغـر) بتتـن/batetən/ ؛ ق) دوهـایتن /dohāytən/ ؛ بـا) ←(اغـر) ؛ ن) دو بزوئـن /do,bazuan/ ؛ ع) بدوسّـن /badossən/ ؛ قص) دوبیتـن /du-bay tan/ ؛ ت) دوسـن /dowəsən/ ؛ اشر) *← ؛

دوب/dub/ (ص) : ابله-نادان-خرفت . **نک** : خرف .

اغر) دب /deb/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) دب /dob/ ؛ ق) *← ؛ با) *← ؛ ع) ←(س) ؛ اشر) *← ؛

دوبا/dubā/ (ا) : آش دوغ .

قص) *← ؛

دو بزن/do-bazən/ (ف.امر/ا.مص) : ۱. بروگم شو-گم شو . ۲. خسته شدن .

ق) بـرو /bedu/ ؛ با) *← ؛ ن) *← ؛ ع) بشـوگم ببـاش /bašo-gom-babāš/ ؛ ت) بدو /dedow/ ؛

دو-بی/du-bay/ (ف.امر) : ۱. بدو . ۲. امر دویـدن . **نـک** : بچل .

اغـر) دو-بـی /do-bay/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) بدو /bədu/ ؛ با) *← ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) دوبزن /do bazən/ ؛ ع) ۱. بـدو /bodo/ ، ۲. بپّـــر /bapper/ ؛ قـص) *← ؛ ت) ←(ع) ؛ اشر) بدو /bədo/ ؛

دو-بیتکا/do-baytəkā/ (ا.مر) : از انواع بازی های بومی .

ب) *← ؛

دوبی دوبی/du-bəy du-bəy/ (ا.مص/ا.صو) : ۱. تلاش و تقلّای بیش از اندازه . ۲. از اصوات، جـهت فراخوانـدن گوسفند .

ب) دوبی دوبی /dobay - dobay/ ؛ ت) *← ؛

دوبییتن/do-baeitən/ (مص.مر) : ۱. دویـدن . ۲. کنایـه از: خودی نشان دادن . **نک** : دبیتن -دودکتن .

اغر) *← ؛ ب) دوببیتن /do-baeitən/ ؛ س) دوببیتن /do-baieitən/ ؛ ق) دوهایتن / duhāytən/ ؛ با) *← ؛ آ) دوبیتن /du baytan/ ؛ ن) ۱.*← ، ۲.←(آ) ؛ ع) ۱. دوبیتـــن /do-bayitan/ ، ۲.←(آ) ؛ قـص) دوبیتـــن /do-bayitan/ ؛ ت) دویتن /dow eytən/ ؛ اشر) دو-اندن /do-andən/ ؛ | گ) دو گودن /do-gudan/ ؛ پ) دویتن /davitan/ ؛

دوپاتی آش/du-pāti-āš/ (ا.مر) : آش دوغ .

با) *← ؛

دوپچ/dupač/ (ص.فا) : گالشی که وظیفه‌ی پختـن دوغ و تولید کشک را به عهده دارد . **نک** : دوکلان .

ت) *← ؛

دوتا/dutā/ (ا.مک) : از توابع ازرود بالای نوشهر .

دو-تپر-او/du-tapər-o/ (ا.مر) : گونه‌ای آش دوغ .

ب) *← ؛ با) *← ؛

دوتلی/duteli/ (ا.مر) : وسیله‌ای در گهواره که آلت تناسلی پسر بچّه را در آن می‌گذارند .

دوتن/dutən/ (مص) : دوختن . **نک** : بدوتن .

اغـر) ۱.*← ، ۲. بدوتـــن /badutən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) بدوتـــن /badutən/ ؛ ق) *← ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) بئوتـــن /bautan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) بدوتـــن /badutan/ ؛ ت) *← ؛ اشـر) بدختـــن /badoxtən/ ؛ | گ) دوتـــن /dutan/ ؛ پ) دوختن /duxtan/ ؛

دوج/duj/ (ا./ف.امر) : ۱. نخ تابیده . ۲. فعل امر از دوختن: بدوز . ۳. دوزنده . ۴. محلّ زخم بهبود یافته .

اغر) دوجنده /dujəndə/ ؛ پ) *← ؛ س) بدوج / /baduj ؛ ق) *← ؛ بـا) *← ؛ آ) ۱.*← ، ۲. دوج /duj/ ؛ ن) *← ؛ ع) *← ؛ قص) *← ؛ ت) *← ؛ اشـر) بـدوز /baduz/ ؛ | گ) *← ؛

دوجمان/dujmān/ (ا.مک) : از توابع کلارستاق چالوس .

*←) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

دوجنده/dujəndə/ (ص.فا) : دوزنده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دوجنده /dujendə/ ؛ ق) دوجنا /dujənā/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دوجنّـه /dujənnə/ ؛ ت) دوجنده /dujəndə/ ؛ آک) ←* ؛

دوچال/dučāl/ (ا.مر) : چاله‌ای که جهت دورریز مازاد دوغ تلم تعبیه شود . **نک** : دوکالن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) دوغ - چـال /duq-čāl/ ؛

دو-چـــال/dev-čal/ (ا.مـــک) : درّه‌ای در ارتفاعـــات کلاردشت.

دو-چال خوشاکش/devčāl-xošākaš/ (ا.مک) : درّه‌ای در ارتفاع ۴۰۰۲ متری در کلاردشت .

دوچه/duče/ (ا) : پسـتان-نـوک پسـتان حیـوان . **نـک** : جوبی .

اغر) داله /dālə/ ؛ با) ←* ؛ آک) چوچّه /čuččə/ ؛

دوخـت و دوج/duxtoduj/ (ا.مـص) : دوختـن-دوخـت و دوز.

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) ددوز-ودوز /daduz-vaduz/ ؛ آک) ←* ؛

دوخته/də-vaxtə/ (ص.مر) : حیوان دو ساله .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دوختـی / de-vaxti/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دو دوخـــت /dovaxt/ ؛ ت) ←(ع) ؛ آک) دو وخته /duvaxtə/ ؛

دوخه دنگئن/duxə-dengoən/ (مص.مـر) : در تنگنـا قـرار دادن .

اغر) ←* ؛

دوخیک/du-xik/ (ا.مر) : خیک مخصوص نگه‌داری دوغ .

س) ←* ؛ آک) ←* ؛

دو دار/du-dār/ (ا.مر) : نوعی نپار برای آویختن مواد لبنی چوپانان . **نک** : دونفاز .

ب) دو نپار /dunə pār/ ؛ س) دو نفـار /du-nefār/ ؛ ق) دو نپار /dunepār/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دودانـگه/dodāngə/ (ا.مـک) : ۱. دهســـتانی در ســـاری . ۲.روستایی در گرگان .

اغر) ددنگه / dədongə/ ؛ س) ۱. ←(اغر) ؛

دو درسه/do-dar-sə/ (ص.مر) : کرّه‌ای کـه بـه مـرز سـه سالگی برسد .

اغر) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دودک/dudek/ جنوعی ساز بادی که قمیش آن شـبیه بالابان است. نام دیگر آن غرنه است .

دودک/dodok/ (ص.نس) : ۱. جفت پا پریدن پرندگان . ۲. جهیدن . ۳. کنایه از: این ور آن ور رفتن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دودکتن/do-daketən/ (مص.مـــر) : ۱. دویـدن . ۲. بـه دو افتادن . ۳. آغاز به دویدن کردن .

اغـر) ←* ؛ ب) ددکتـــــن /do-dakətən/ ؛ س) ←* ؛ ق) دوبیتـــن /du-bayten/ ؛ بـا) ←(ق) ؛ آ) دوهکـــــردن /du-hakərdan/ ؛ ن) دوکتـن /do-katan/ ؛ع) دوهـاکردن /do-hākordan/ ؛ قص) دوهاکردن /du-hākərdan/ ؛ ت) دویتن /doweytən/ ؛ اشر) دو-دکّتـــــــــن /do-dakkətən/ ؛ آک) دواکش /dovākatan/ ؛ پ) دویتن /davitan/ ؛

دودکش هاکن/dudkaš-hākən/ (مص.مـــر) : **نـــک** : پـس واز.

قص) ←* ؛

دود-کل/dud-kal/ (ا.مص) : حرفی را برملا کردن و افشا کردن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ن) ←* ؛

دودکل/dud-kal/ (ص.فا) : دودکش .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دودکش /dudkaš/ ؛ بـــــا) ۱. ←* ، ۲. ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←(ق) ؛ اشر) ←(ق) ؛

دو-دله/do-dələ/ : به هنگام دویدن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دوی دله /doyedelə/ ؛ع) ←(ن) ؛ ت) دو-دله /dowə-

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

/dələ ؛

دو-دم/do-dom/ (ا.مر) : ۱. دوشیدن دوباره‌ی گوسفندان . ۲. نوعی حشره .

ق) ۱. ددوم / dedum/ ، ۲. ددم /dedem/ ؛ با) ۱. دوم /dum/ ، ۲. دِدم /dədəm/ ؛ آ) ددم /dədəm/ ؛ ن) ددم /dədam/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ددون /də-dun/ ؛ ت) ←* ؛

دودمون/dudmun/ (ا) : دودمان .

اغر) دودمان /dudmān/ ؛ ب) دودمن /dudəmon/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ب) ؛ ت) دود مان /dudəmān/ ؛ اشر) ←(ت) ؛ آک) ←* ؛ پ) دوتکمان /dutakmān/ ؛

دودوتک/dodoak/ (ا) : چاخ لوق - نوعی پرنده‌ی تیزرو از خانواده‌ی شش میل . **نک** : باقرقرا .

ع) ←* ؛

دودوک/duduk/ (ا.مر) : نوعی جهیدن پرندگان- جفت پریدن پرنده . **نک** : ددک .

اغر) دو دوک /dodok/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دودوک بکشیین/duduk-bakešiyen/ (مص.مر) : جهیدن . **نک** : ددک بزوئن .

اغر) دودوک بکشیین /dodok-bakešiyən/ ؛ ب) دودوک بیشتن /dodok-beyəštən/ ؛ س) ددک بکشیین /-dodok bakšiyən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دو دوک بشین /dodok-bašeyān/ ؛

دودوک -چی/duduk-či/ (ص.فا) : دودوک +چی، به معنی شیپورچی - نیز ارامنه بالابان را دودوک گویند .

ب) ۱.←* ، ۲. دودک چی /dodək-či/ ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دودول/dudul/ (ا) : آلت تناسلی پسر بچّه .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) دول /dul/ ؛ آک) ←* ؛

دودولوک/duduluk/ (ا) : قرقره .

ب) ←* ؛

دور/dur/ (ا) : گوهر-درّ . **نک** : در .

اغر) در /dər/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) در /dor/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ آک) دور /durr/ ؛

دور/dur/ (ا) : ۱. اطراف - دور . ۲. گردش - پرسه زدن . **نک** : در .

اغر) دُر /dor/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(اغر) ؛ قص) ←* ؛ ت) دور /dowr/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←* ؛

دورآب/dur āb/ (ا.مک) : از توابع قره‌طغان بهشهر .

دورابه/durābə/ (ا.مر) : ۱. نقطه‌ی دور . ۲. سراب .

اغر) دیرجا /dir-jā/ ؛ ق) دور /dur/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ۱.←* ، ۲. دیررا /dirə-rā/ ؛ ت) دورابه /durābe/ ؛

دورانگ/davrāng/ (ص) : نوعی ناسزا به معنی: مغرور وکلّه پوک .

س) ←* ؛

دور بزوئن/dur-bazuan/ (مص.مر) : ۱. چرخیدن . ۲. دور زدن . **نک** : در بزوئن .

اغر) دور بزئن /dor-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دربزوئن /dor-bazuən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوربزان /dor-bezān/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دورزئن /dowr zaan/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دور بگردستن/dur-bagərdəssan/ (مص.مر) : ۱. به دور چیزی گشتن . ۲. لفظی برای اظهار لطف . **نک** : دربگردیین .

اغر) دور - بگردیین /dor bagərdiyən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دربگردستن /dor-bagerdestən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوربگرسّن /dor-bagərəssan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دورگرسن /dowrgarəsən/ ؛ اشر) ←(اغر)؛

دورپیچ/dur-peč/ (ا.آ) : دمکنی- پارچه‌ای که جهت دم کشیدن برنج به دور در دیگ می‌پیچند .

ب) ←(اغر) ؛ س) دور پیچ /dur-pič/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(س) ؛ ن) ←* ؛

دوردوره/dur-durə/ (ا.مص) : دور زدن بی هدف-رفت و آمد بی هدف . **نک** : در دره .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

اغر) دور دوره /dor-dorə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

دورشر/dur-šar/ (ا.مر /ق.مک) : ۱. دور–دوردست . ۲. شهری در مکانی دور . **نک** : بتشره .

اغر) ۱.←* ، ۲. دیر–شر /dir-šar/ ؛ ب) دیر شر /dir- šar/ ؛ س) دیره شر /dirə-šar/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دور شر /durə-šar/ ؛ ن) دیره شیر /derə šayr/ ؛ع) دیرشر /dirə-šər/ ؛ قص) درشر /dər-šar/ ؛ آک) ←* ؛

دورکش/dur-kaš/ (ا.مر/ا.مص) : ۱. فنّی در کشتی لوچو . ۲. دورخیز کردن جهت پریدن و یا سرشاخ شدن با کسی .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دورکش هکردن/durkaš-hakərdan/ (مص.مر) : ۱. پس رفتن و یورش بردن . ۲. فنّی در کشتی لوچو . **نک** : پی توش .

اغر) دیرکش هکاردن /dir kaš həkārdən/ ؛ ق) دورکش هاکردن /durkašhākərdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دورکش هاکردن /dur.kaš.hākərdan/ ؛ع) دورکش هاکردن /durkaš-hākordan/ ؛ ت) دورکش هکردن /durkaš-hakərdən/ ؛

دورکلک/devar-kalek/ (ا.مر) : نردبان دو طرفه و ثابت در پرچین جهت عبور و مرور . **نک** : بلت بر .

اغر) دکل /dəkal/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دوورکلک /dovarə-kalak/ ؛ قص) ←(اغر) ؛

دورگ/dorag/ : ببر مازندران . **نک** : درگ .

ع) ←* ؛

دور–ور/durə-var/ (ق.مک) : پیرامون–اطراف –حوالی .

اغر) ←* ؛ ب) در–ور /dor-var/ ؛ س) ← ؛ ق) ←*ب ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دورور /dowrə-var/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) دور–ور /dorə-var/ ؛ آک) ←* ؛

دوروک/doruk/ (ا.مک) : از روستاهای کوهسار فندرسک استارآباد .

دورون/dorun/ (ا) : ۱. انعامی که مردم به کشتی‌گیر برنده دهند . ۲. شاباش .

اغر) شواش /səvāš/ ؛ ب) درن /doron/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دورون /dowron/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دوران /dowrān/ ؛ آک) دورون /doron/ ؛

دورون–بتن/durun-botən/ (مص.مر) : پاز گلیم درازتر کردن .

اغر) دور–بییتن /dor-bayitən/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دورون بیتن /dorunbaytən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛

دوره/durə/ (ا) : کندو .

اشر) ←* ؛

دوره/durə/ (ا) : ۱. اطراف – حوالی . ۲. دوباره خوانی . ۳. وسیله‌ای برای کره‌گیری . ۴. گاو ماده‌ی آبستن . **نک**: دره .

اغر) دوره /dorə/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ←(اغر) ؛ قص) ←* ؛ ت) دوره /dowrə/ ؛ اشر) ۱.←(اغر) ، ۲.←* ؛ آک) ←* ؛

دوره/dura/ (ا) : ظرف سفالی بزرگ برای آش جو یا گندم، که در تنور و در این ظرف پزند .

قص) ←* ؛

دوره/dure/ : محاصره .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛ آک) ←* ؛

دورهاکردن/dur-hākerdan/ (مص.مر) : ۱. دور کردن و پراکندن کسی . ۲. محاصره کردن .

اغر) درهکاردن /dar-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دورهکردن /dur-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ع) دیرهاکردن /dir-hākordan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دوریتن /dowreytən/ ؛ اشر) دور–هاکئردن /dur-hākoərdən/ ؛

دوره دینگئن/dorə-dingoən/ (مص.مر) : به کسی میدان دادن . ۲. اعطای اختیار به افراد بی ظرفیت . ۳. بازی دادن افراد و عصبانی ساختن آن‌ها . **نک** : چرخ دوسّن

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دوره دینگوئن /dorə-dinguən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دوره انگتن

/doraangətan/ ؛ع) دوره انگتن /dorə-engətan/ ؛ قص) دوره دینگئن /durə-dingoan/ ؛

دوره–شان/durə-šan/ : کسی که در استنگاه دامی مسئولیّت کره گرفتن از ماست را به عهده دارد .
قص) دوشن /dušen/ ؛

دوره کاردن/dorə-kārdən/ (مص.مر) : ۱. کنایه از: اطراف کسی جمع شدن . ۲. محاصره کردن .
اغر) ←* ؛ ب) دوره هکردن /dorə-həkordən/ ؛ س) دوره هاکردن /dorə-hākerdən/ ؛ ق) دورهاکردن /-dur hākerdən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دوره هکردن /durəhakərdan/ ؛ ن) دوره هاکردن /dorə-hākərdan/ ؛ع) دوره ها کردن /dorə-hākordan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دور اکردن / dowrakərdən/ ؛ اشر) دوره – هاکئردن /dorə-hākoərdən/؛

دوره هدائن/dure-hədāən/ (مص.مر) : دور گرداندن .
با) ←* ؛

دوری/duri/ (ا) : بشقاب بزرگ و مسی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ۱.←* ، ۲. دوری /dowri/ ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دوری /dori/ ؛

دورّی/dorri/ (/مص) : سبقت گرفتن از کسی در کاری .
ق) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛

دوریج – وریج/durij-vurij/ (ص/ا.مص) : ۱. فراری– گریزان . ۲. پراکندگی .
اغر) ۱.←* ، ۲. دوریج بوریج /durij-burij/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←(اغر) ؛

دوزج بن/bən-duzəj/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

دوزین/dozayn/ (ا.مک) : از روستاهای کوهسار فندرسک استرآباد .

دوس/davas/ (ص.مف) : بسته .
اغر) دوسته /davəstə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دوس /dovəs/ ؛ ن) ←* ؛ع) ←(آ) ؛ قص) ←* ؛ ت) دبسه / dabəsə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←* ؛

دوس/dus/ (ص) : دوست .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دوست /dust/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ۱.←* ، ۲. دوسه /dussə/ ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) دوست /dust/ ؛ پ) دوست /dost/ ؛

دوسا/dosā/ (ق.ز) : چند لحظه‌ی پیش . **نک** : تسا .
اغر) تاسا /tāsā/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. تسا /tosā/ ؛ س) تاسا /tāsā/ ؛ ق) دسا /dəsā/ ؛ با) ←* ؛ آ) دسا /dəsā/ ؛ ن) دویسّا /davissā/ ؛ع) دبسای /dabəsāy/ ؛ قص) داوساکی /dāvsāki/ ؛ ت) داوسه /dāvə sə/ ؛

دوساق/dosāq/ (ص./ا) : ۱. تاریک . ۲. کنایه از: زندان .
ع) ←* ؛

دوستن/davəstən/ (مص) : بستن .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دوسّن /davessən/ ؛ ن) دوسّن /davəssan/ ؛ع) ←(قص) ؛ قص) دوسّن /davessan/ ؛ ت) دبسن /dabəsan/ ؛ آک) دوستن /davastan/ ؛ پ) بستن /bastan/ ؛

دوسته/davəstə/ (ص.مف) : بسته .
اغر) ←* ؛ ق) دوس /davəs/ ؛ با) ←* ؛ آ) دوس /davəs/ ؛ ن) دوس /davas/ ؛ع) ←(آ) ؛ قص) دوسّه /davessə/ ؛ ت) دبسه /dabəsə/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دوسته /davastə/ ؛

دوسگر/dus-gar/ (ا.مک) : دهکده‌ای در چالوس که اکنون یکی از محلّات آن است .

دوسّن/davəssan/ (مص) : بستن .
اغر) دوستن /davəstən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) دوسّن /davessan/ ؛ ت) دبسن /dabəsan/ ؛ آک) دوستن /davastan/ ؛ پ) وستن /vastan/ ؛

دوس – هاکردن/dus-hākordan/ (مص.مر) : مأنوس ساختن گاو تازه‌زا با گوساله‌ی نوزاد .
ب) دوس – هکاردن /dus-həkārdən/ ؛ ق) دوس هاکردن /bushākərdən/ ؛ با) ←* ؛ ن) دوس هاکردن /bus.hākerdan/ ؛ع) دوس هاکردن /dus-hakordan/ ؛ قص) ←* ؛

دوسه – وسه/dose-vose/ (ص.مر) : **نک** : پاره پوره .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

اغر) دس بسه /dose-bose/ ؛ ب) دسه بسه /dose-bose/ ؛ ق) ←** ؛ ن) دوسّه بوسّه /dossə.bossə/ ؛

دوستی/davəssi/ (ص.مف) : ۱. بستی . ۲. بسته –کنایه از: محتوای داخل بقچه .

اغر) ۱.←** ، ۲. دوستی /davəsti/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. دوستی /davəsti/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دوسّه /davessə/ ؛ قص) ←** ؛ آک) ←** ؛ پ) بستک /bastak/ ؛

دوسّی/dussi/ (ا.مص) : دوستی .

اغر) ۱.←** ، ۲. دوستی /dusti/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دوسی /dossi/ ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←(اغر) ؛ پ) دوستی /dostih/ ؛

دوش/duš/ (ا) : شانه–قسمت بالای کتف .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

دوشا/dušā/ (ص.ل) : شیری–گاو یا گوسفند شیرده .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) ←** ؛

دوشا–گو/dušā-go/ (ا.مر) : گاو شیری–گاو شیرده .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) ←** ؛ اشر) گو–دوشا /go-dušā/ ؛ آک) دوشیه – گو /dvsiaə-go/ ؛

دوشان/dušān/ (ا) : ظرف کره گیری .

ب) دشون /dəšon/ ؛ س) دیشن /dišon/ ؛ ق) دشون /disun/ ؛ با) ←** ؛ آ) دوشن /dušən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دوشن /došon/ ؛ قص) دوشن /dušen/ ؛ ت) ←** ؛ آک) نرخه /harxə/ ؛

دوشان/dušān/ : خمره‌ی شکم دار مخصوص شیره‌ی خرمالو ، انار، انگور و غیره .

ق) دشون /dəšun/ ؛ ت) ←** ؛

دوشان سرزن/dušān-sarzan/ (ا.مر) : درپوش سفالی خمره .

با) ←** ؛ آک) نرخه سر /marxə-sar/ ؛

دوشان–سری/dušān-sari/ (ا.مر/ق.ز) : ۱. هنگام دوشیدن. ۲. از تکّه‌های موسیقی غرب مازندران برگرفته از موسیقی گیلان–اصل واژه گیلی است .

ب) ←** ؛ س) دوشن سری /dušon-sari/ ؛ ق) ←** ؛ با) دِشُن سری /dəšun-sari/ ؛ ع) ←(س) ؛ قص) دوشن سری /dušən-sari/ ؛ ت) دوشاسری /došā sari/ ؛

دوشتن/dušəən/ (مص) : دوشیدن . نک : بدوشتن .

اغر) بدوشتن /baduštən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دوشیّن / dušiyan/ ؛ ع) بدوشتن /daduštan/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) دوشتن /duštən/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) دوشین /dušian/ ؛ پ) دوشیتن /dušitan/ ؛

دوش –بزوئن/duš-bazuən/ (مص.مر) : جهت پاسخ منفی شانه ها را بالا انداختن .

اغر) دوشک – بزئن /dušək-bazoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دوشن بزان /došon-bazān/ ؛

دوش–بییتن/duš-bayitən/ (مص.مر) : ۱. بردوش گرفتن . ۲. کنایه از: به عهده گرفتن مسئولیّت .

اغر) ←** ؛ ب) دوش – هایتن /duš-hāytən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دوش–هایتن /duš-hāyten/ ؛ با) ←** ؛ آ) دوش – هیتن /duš-haytan/ ؛ ن) دوش گیتن /duš gitan/ ؛ ع) دوش بیتن /duš-baytan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دوشیتن /dušaitən/ ؛ اشر) ←** ؛

دوشت/dušt/ (ا.صو) : صوتی برای تحریک گاو نر .

ق) ←** ؛ با) ۱.←** ، ۲. دوشت /dušt/ ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛

دوش–توره/duš-turə/ (ا.مر) : کوله پشتی . نک : تره پشتی .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) توره /turə/ ؛ ت) تورّه /turrə/ ؛

دوشت هاکردن/dušt-hākərdən/ (مص.مر) : ۱. برانگیختن

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

. ۲. تحریک کردن گاو نر برای حمله .
ق) ←* ؛ ن) ←* ؛

دوش-جت/duš-jət/ (ا.مر) : چوبی که برگردن حیوان انداخته و به خیش متصّل می‌شود . **نک** : جتاج .
اغـر) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←(ت) ؛ ت) جت /jət/ ؛ آک) ←* ؛

دوش خر/duš xar/ (ا.مر) : استخوان کتف .
آ) ←* ؛ ت) ←* ؛

دوش-خرک/duš-xarək/ (ا.مر) : کتف .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دوشه خر /dušə-xar/ ؛ ق) دوشه - خر /duše-xar/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(س) ؛ ع) ←* ؛ قص) دوش خرک /duš-xarak/ ؛ ت) دوش خر /duš xar/ ؛

دوش-سر/duš-sar/ (ا.مر) : روی شانه .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دوش سر /dušə sar/ ؛ اشر) سر-دوش /sar-duš/ ؛ آک) ←* ؛

دوشک/dušāk/ : تشک .
ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دوش-کاج/duš-kāj/ (ا.مر) : چوب دستی که برای حمل پشته بر روی شانه گذارند .
اغر) دوشین /dušin/ ؛ ب) ۱. ←(اغر) ، ۲. دوشنی /dušni/ ؛ س) دوشگر /duš-ger/ ؛ ق) ۱. دوشگر /dušgar/ ، ۲. دوشکر /dušker/ ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) دوش کاج /duš kāč/ ؛ ت) دوش کاج /duš kāč/ ؛ آک) کولاکت /kulakat/ ؛

دوشک-بزئن/dušək-bazoən/ (مص.مر) : شانه بالا انداختن .
اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دوش بزُوئن /dušbazuən/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱. ←* ، ۲. ←(با) ؛ ع) دوشک بزان /dušak-bəzān/ ؛ قص) شونک بزوئن /šunak-bazuan/ ؛ ت) دوش کُل زئن /duš kol zaan/ ؛ اشر) دوش - بزئن /duš-bazoən/ ؛

دوش - کری/duš-kari/ (ا.مر) : وسیله ای نازک از چوب برای حمل بار با پشت .
اغـر) دوشین /dušin/ ؛ ب) دوشنی /dušni/ ؛ ق) دوش کری /duš kari/ ؛ با) دوش-کر /duš-kar/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) دوش-کاج /duš-kāj/ ؛ ع) دوش - کاچ /duš kač/ ؛ قص) کلک چو /kəlak-ču/ ؛

دوش-کش/duš-kaš/ (ا.ا) : ۱. چوبی به ضخامت حدود ده سانتی متر و بلندی حدود سه تا چهار متر که روی تیرک قرار گیرد . ۲. اصطلاحی در خانه سازی .
اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دشنه /dəšnə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛

دوش-کشه-هاکردن/duš-kašə-hākerden/ (مص.مر) : به دوش کشیدن آدم سنگین وزن و او را به تناوب بر روی شانه و سینه قرار دادن .
اغـر) دوش-کش-هکاردن /duš-kaš-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوش کشه هاکردن /dušə-kašə-hākordan/ ؛

دوش-کشین/duš-kašeyən/ (مص.مر) : ۱. بر روی دوش گرفتن - کول کردن .
اغـر) دوش-بییتن /duš-bayitən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) دوش هایتن /duš-hāytən/ ؛ ق) دوش -بکشیین /duš-bakešiyen/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دوش-بیتن /duš-baytan/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) ←* ؛

دوش-کل/duš-kol/ (ا.مر) : برجستگی کتف .
اغر) کول /kul/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←(ب) ؛ با) ←* ؛ آ) دوش-کول /duš-kul/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشـر) دوش-کتل /duš-koəl/ ؛ آک) وش کول /dušəkul/ ؛

دوش کل/duš-kəl/ (ا.مر) : چوبی کوتاه که بر دوش نهند و کوله بار را بر آن آویزند .
آ) ۱. ←* ، ۲. دوشی /duši/ ؛ آک) کولاکت /kulākat/ ؛

دوش کل/duš kel/ : به دوش کشیدن علوفه یا دیگر محموله‌ها توسّط اهرمی چوبی .
ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ت) کل هیتن /kal- haytan/ ؛

دوش-کینه/duš-kinə/ (ا.مر) : تنه زدن- تنه .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

اغر) ←* ؛ ن) دوش کینگه /duš kingə/ ؛ ع) ←* ؛

دوشگر/dušgər/ (ا.مر) : تکّه چوبی که با کمک آن اشیا را به دوش کشند .

اغر) دوشین /dušin/ ؛ ب) دوشنی /dušni/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دوشکر /duškər/ ؛ ن) دوش-کاج /duš-kāj/ ؛ ع) دوش-کاچ /duš-kāč/ ؛ قص) کلک چو /kəlak-ču/ ؛

دوشن/dušən/ (ا) : کوزه‌ی گلی بزرگ کره گیری که دارای دو یا چهار دسته است .

ب) دوشان /dušān/ ؛ ق) دشون /dešun/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوشن /došon/ ؛ ت) دوشان /dušān/ ؛ آک) نرفه /marxə/ ؛

دوشن - بزوئن/dušən-bazuan/ (مص.مر) : تکان دادن متوالی کوزه‌ی بزرگ پر از ماست برای کره گیری .

ب) دوشان بزئن /dušān-bazoən/ ؛ س) دیشون بزوئن /dišon-bazuən/ ؛ ق) دشون بزوئن /dəšun bazuən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دوشن بزان /došon bəzan/ ؛ ت) دوشان زئن /dušān zan/ ؛

دوش -بنی/duš-bəni/ (ا.مر) : ۱. چوبی که به عنوان اهرم به ریسمان دسته‌ی علوفه یا هیزم وصل شده و روی دوش قرار گیرد. ۲. پارچه‌ی کهنه‌ای که موقع حمل بار بالای کتف گذارند تا فشار بار به کتف وارد نشود .

اغر) دوشین /dušin/ ؛ ب) دوشنی /dušni/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دوشنده/dušəndə/ (ص.فا) : ۱. مکنده . ۲. کسی که شیر می‌دوشد . **نک** : چف .

اغر) دوشنده /dušəndə/ ؛ ب) دوشمبه /dušəmbə/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دوشنده /dušəndə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دوشنگا/dušengā/ (ا.مر) : محلّ شیر دوشی گوسفندان . **نک** : چفت سر .

اغر) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛

دوش - نمد/duš-namad/ (ا.مر) : چوخا .

اغر) لم چخا /lam-čoxā/ ؛ ق) دوش کردی /duš kerdi/ ؛ با) ←(اغر) ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ اشر) لمد - دوشی /lamad-duši/ ؛ آک) ←* ؛

دوش ورز/duš-varz/ (ا.مر) : ۱. استراحت نوبتی به هنگام شخم زدن زمین و سپردن کار به دست کشاورز همکار یا شریک .

ق) دوش /duš/ ؛ با) ←* ؛ ن) دوش و رزیگر /duš var-zigar/ ؛ ت) ←* ؛

دوش -هایتن/duš-hāytən/ (مص.مر) : ۱. کول کردن- کول گرفتن . ۲. به دوش گرفتن .

اغر) دوش بییتن /duš bayitən/ ؛ ب) دوش بییتن /duš-bayitən/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) کلیتن /kolaytən/ ؛ اشر) دوش-بیتن /duš-baitən/ ؛ آک) ←* ؛

دوشی/duši/ (ا) : چوبی به طول تقریبی یک متر که به کوله بار بندند و روی شانه قرار گیرد و حامل از جلو آن را با دست نگه دارد .

اغر) ۱.←* ، ۲. دوشین /dušin/ ؛ ب) ←* ؛ س) دوش گر /duš-gər/ ؛ ق) دوش-کر /duš-kar/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دوش-کل /duš-kal/ ؛ ن) دوش-کاج /duš-kaj/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) ←(ن) ؛ آک) کولاکت /kulākat/ ؛

دوشین/dušayn/ (مص) : دوشیدن .

اغر) بدوشیین /badušiyən/ ؛ ب) بدوشتن /baduštən/ ؛ ق) بدوشتن /badušten/ ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ۱. بدوشتن /baduštan/ ، ۲. بئوشتن /bauštan/ ؛ ن) بئوشتن /bauštan/ ؛ ع) بدوشتن /baduštan/ ؛ ت) دوشتن /duštən/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←* ؛ پ) دوشیتن /dušitan/ ؛

دوشین/dušin/ (ا) : از انواع اهرم . **نک** : په کر .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) دوشکر /duškar/ ؛ با) ←(ق) ؛ ع) دوشکلچ /duš-kač/ ؛ آک) ←* ؛

دوغاشی/doqāši/ (ا.) : دو بر انسان - چاک و درز باسن .

ع) ←* ؛

دوغاله/doqālə/ (ا.مر) : دوشاخه . **نک** : چوکش کشی .

ع) ←* ؛ ت) دوخاله /doxālə/ ؛ آک) ←(ت) ؛

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ذ،ز،ض،ظ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = او)

دوقانلو/duqānlu/ (ا.مک) : از توابع میان دورود ساری .

دوک/duk/ (ص/ا) : ۱. برجسته - ناهموار . ۲. با سرعت راه رفتن . ۳. بلندی . ۴. راست .

اغر) ←* ؛ *پ)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* دیک /dik/ ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *اشر)* ←* ؛

دوک/duk/ (ا) : ۱. گوساله . ۲. پرتگاه بالای کوه . **نک** : چک - چکاس .

اغر) ←* ؛ *پ)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *قص)* تک /tək/ ؛

دوک/devək/ (ا) : نوعی دانه‌ی گیاهی مخلوط در گندم که خوردن آن موجب گیجی شود . **نک** : دبک .

اغر) ←* ؛ *ق)* دبوک /debuk/ ؛ *ن)* دبک /debak/ ؛ *ع)* دیبک /dibak/ ؛ *قص)* دییک /dyyak/ ؛ *پ)* دوک /dəvuk/ ؛

دوکا/dukā/ (ا) : ۱. کثیفی و ناپاکی . ۲. درد و ته نشست روغن داغ شده در دیگ .

ق) دوکه /duke/ ؛ *با)* ←(ق) ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛

دوکار/dokār/ : گاو کاری در سال دوّم .

ق) ←* ؛ *آک)* ←* ؛

دوکالن/dukālon/ (ا.مر) : محلّ دورریز دوغ در بیرون از گاوسرا .

اغر) دو-چال /du-čāl/ ؛ *پ)* ←(اغر) ؛ *ق)* ←(اغر) ؛ *با)* ←(اغر) ؛ *ن)* دوکلن /dukalen/ ؛ *ع)* ←* ؛ *قص)* ←(اغر) ؛

دوک-بالا/duk-bālā/ (ا.مک) : از توابع کیاکلای شهرستان قائم‌شهر .

دوکتکا/dukətkā/ (ا.مر) : کرم‌هایی که در اثر فساد یافتن دوغ پدیدار شوند .

ق) ←* ؛

دوکتن/dokatan/ (مص.مر) : دویدن .

اغر) دو-دکتن /do-daketən/ ؛ *ق)* دوهاتین /duhāytən/ ؛ *با)* دوهیتن /du-haytən/ ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* دوکردن /dow kərdən/ ؛ *اشر)* دو-دکشیین /do-dakešiyən/ ؛ *آک)* دو واکتن /dov ā katan/ ؛

دوکک/dukak/ (ا) : مقدار نخ پیچیده به ماسوره برای مصرف .

قص) ←* ؛

دوکّل/dokkal/ (ا.مر) : دوشاخه . **نک** : پرخال .

آ) دکل /dəkal/ ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* دو-کل /do-kal/ ؛

دوکلان/dokelān/ : چوپانی که کارش پختن دوغ و تهیّه‌ی کشک و سرج است .

آ) ←* ؛

دوکّل دوماس/dokkal-domās/ : به هم چسبیده از بخش اسافل اعضا در نر و ماده‌ی انسان و حیوان .

ع) ←* ؛

دوکّه/dukkə/ (امر) : درّه‌ی کم عمق . **نک** : اورکا .

اغر) ←* ؛ *پ)* دوکه /dukə/ ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* درکا /dər-kā/ ؛ *آ)* ←(ق) ؛ *اشر)* ←* ؛

دوگرنه/dogərnə/ (ا) : ۱. برنج . ۲. بذر . **نک** : دانه .

ق) ←* ؛

دوگلی زا/du-gəli-zā/ (ص.فا) : زنی که دو قلو زاییده باشد .

ت) ←* ؛

دول/dul/ (ا) : ۱. آلت تناسلی پسربچّه . ۲. کیسه‌ی وسایل خیّاطی . **نک** : چیک .

اغر) لولو /lulu/ ؛ *پ)* ←* ؛ *س)* ←* ؛ *ق)* ←* ؛ *با)* ←* ؛ *آ)* ←* ؛ *ن)* ←* ؛ *ع)* ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *آک)* ←* ؛

دولاب/dulāb/ (ص) : ول خرج .

دولابچه/dulābčə/ (ا) : ۱. پنجره . ۲. شکاف داخل دیوار .

ن) ←* ؛ *ت)* ←* ؛ *آک)* ←* ؛

دولانچه/dolānče/ (ا) : پستو-صندوق خانه .

اغر) ←* ؛ *با)* دالونچه /dāloncə/ ؛ *ن)* ←(با) ؛

دول-پا/davəl-pā/ (ص.مر) : کنایه از: آدم سمج، مزاحم ولجوج.

س) دوال پا /devāl-pā/ ؛ *ن)* دوالپا /davālpā/ ؛ *ع)* دوالپا /doālpā/ ؛

دولت-رودبار/dolət-rudbār/ (ا.مک) : از توابع بندپی شهرستان بابل .

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **پ)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دولچه/dulče/ (ا.مر) : تاس حمام .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ پ) دولک /dulak/ ؛

دولخ/dulax/ (ا) : بلند شدن گرد و غبار .

اشر) ←* ؛

د–ولگه/də-valgə/ (ا.مر) : دوبرگه – بوته‌ی تازه از خاک برآمده‌ای که دو برگه شده باشد .

دوله/dulə/ (ا) : ۱. گوشه . ۲. درتنگنا .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دوله–دینگوئن/dulə-dinguən/ (مص.مر) : ۱. در تنگنا قرار دادن به هنگام کار در مزرعه . ۲. در تنگنا قرار دادن .

اغر) ←* ؛ س) ←* ؛

دوله – کا/dulə-kā/ (ا.مر) : میله‌ای چوبی و دندانه دار جهت تنظیم فاصله‌ی دو سنگ آسیاب .

ب) ←* ؛ آ) ←* ؛ ت) ←* ؛

دوم/dum/ (ا) : دام–تله .

ب) ←(اغر) ؛ س) دم /dom/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) تله /talə/ ؛ آک) ←(س) ؛ پ) دام /dām/ ؛

دوما/dumā/ (ا) : دامی که در آب‌بندها و تالاب ها جهت صید پرندگان گذارند .

با) ←* ؛ آ) ←* ؛

دوم هدائن/dom hedāen/ (مص.مر) : کنایه از: به دام انداختن گوسفند جهت دوشیدن شیر .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ۱. دم هادائن /dam-hādāan/ ، ۲. پش هادائن /pəš-hādāan/ ؛ ع) دم هادان /dam-hādān/ ؛ ت) دیم دئن /dim-daan/ ؛

دومین/dumyan/ (ا.مر) : خرده برنج–نیم دانه . نک : چفا.

ق) دنیم /dənim/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛ اشر) نیم – دانه /nim-dānə/ ؛ پ) دونیم /dōnəm/ ؛

دون/davən/ (ف.امر) : ببند .

اغر) ۱.←* ، ۲. دوند /davənd/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دون /daven/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ۱. دبند /dabənd/ ، ۲. دبس /dabəs/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) دود / daved/ ؛

دون/dun/ (ف.امر) : ۱. دانسته باش . ۲. بدان . نک : بدان–بدون .

اغر) ۱.←* ، ۲. بدان /bədān/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دن /dən/ ؛ ع) دن /donə/ ؛ قص) ←* ؛ ت) بدان /bədān/ ؛ اشر) دان /dān/ ؛ آک) ←* ؛

دونا/dunā/ (ا.مک) : نام دهکده ای در نور .

دونا/dunā/ (ص.فا) : دانشمند–دانا .

اغر) دانا /dānā/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دونا /donā/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) ←(اغر) ؛ آک) ←(اغر) ؛ پ) داناک /dānāk/ ؛ او) دنا /dānā/ ؛

دونای زرّین کتاره/dunāye zarrin kətārə/ (ص.مر) : کنایه از: آدم آگاه و گوینده‌ی سخنان ارزشمند .

با) ←* ؛

دون–بلار/dun-bəlār/ (ا.مر) : خمیازه .

اغر) ۱. دهان لاچّه /dəhān-lāccə/ ، ۲. دهان لوچّه /dəhān-luččə/ ؛ ب) دون – ولار /dun-vəlār/ ؛ س) دئون –ولار /dəon-vəlār/ ؛ ق) دهون ولار /dehun-vəlār/ ؛ با) ←* ؛ آ) دهون–ولار /dəhun-vəlār/ ؛ ن) دهن – ولار /dəhən-vəlār/ ؛ ع) دهن ولا /dahan-velā/ ؛ قص) دهون ولار /dohun-vəlār/ ؛

دون–بلار–هاکردن/dun-bəlār-hākərdan/ (مص.مر) : خمیازه کشیدن .

اغر) دهان لاچّه هکاردن /dəhān lāccə-həkārdən/ ؛ ب) دون – ولار – هکاردن /dun-vəlār-həkārdən/ ؛ س) دئون ولارهاکردن /dəon-vəlār-hākerdən/ ؛ ق) دهون و لارهاکردن /dəhun velār hākərdən/ ؛ با) ←* ؛ آ) دهون–ولار–بکردن /dəhun-vəlār-bakərdan/ ؛ ن) دهن – ولار – هاکردن /həhən-vəlār-hākərdan/ ؛ ع) دهن واهاکردن /dahan-velā-hakordan/ ؛ قص) دهون و لارهاکردن /dohun-vələrhākerdan/ ؛

دونچال/dončāl/ (ا.مک) : از توابع گیل خواران شهرستان قائم شهر .

دون–دونی/dun-duni/ (ا.مر) : آبله .

اغر) اُله /olə/ ؛ با) ۱.←* ، ۲. آفله /āflə/ ؛ ن) اولـه /ulə/ ؛ قص) ←* ؛ آک) دون دونه /don-dunə/ ؛

دوندی/dəvandi/ (ا) : کفش .

اغـر) ←* ؛ ب) دونـــدی /dəvandi/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دونّـی /davənni/ ؛ با) دونّـــی /dəvanni/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ←(با) ؛

دونسّن/dunessən/ (مص) : دانستن . **نک** : بدانستن .

اغـر) بدانســـتن /bədānestən/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دنســـتن /donəstən/ ؛ س) دنستن /donestən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دونسّـــن /dunəssan/ ؛ ن) دنسّـــــن /dənəssan/ ؛ ع) دونسّـــن /donəssan/ ؛ قـص) دونسّـــن /dunessan/ ؛ ت) دانســـن /dānəsən/ ؛ اشـر) ←(اغر) ؛ آک) ۱. دونســـتن /donastan/ ، ۲. دانیشـــن / dāništan/ ؛ پ) دانســـتن /dānəstan/ ؛

دونفار/du-nefār/ (ا.مر) : نپاری مخصوص آویختـن مـواد لبنی چوپانان و گالشان .

اغـــر) دو–دار /du-dār/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دونفــار /dunəfār/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(اغـر) ؛ ت) ←(آ) ؛

دونکا/dunəkā/ (ا.مک) : از قصرهای تاریخی که در دابوی آمل قرار داشت .

دونگ/dung/ (ا) : ۱. سهم . ۲. یـک ششـم سـهم از هـر چیزی . **نک** : دانگ .

اغر) دنگ /dong/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دنگ /dəng/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(اغـر) ؛ قص) ←(اغر) ؛ آک) ←* ؛

دونگ/davang/ (ص) : برجسته و ناهموار .

اغر) دوک /duk/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ۱.←* ، ۲. دود /dud/ ؛ ن) ←* ؛

دونه/dunə/ (ا) : برنج . ۲. دانه .

اغر) ۱.←* ، ۲. دانه /dānə/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دنـه /donə/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دانه /dānə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) دونه /donə/ ؛ پ) داناک /dānāk/ ؛ او) دانا /dānā/ ؛

دونه–بپاتن/dunə-bəpātən/ (مص.مر) : ۱. بذر پاشیدن . ۲. کنایه از: دام نهادن – مقدّمه چینی برای فریفتن .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دانـه بپـاتن /dānə-bəpātən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دونــه بپاشـــیین / dunə-bəpāšiyən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) دونــه بپـــاتن /dunə-bapātan/ ؛ ع) دونه بپاتن /donə-bepātan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشـر) ←(اغـر) ؛ پ) دانک افشانتن /dānakagšantan/ ؛

دونه–پــاج/dunə-pāj/ (ا.ا) : سـینی بـزرگ چوبـی بـرای بوجاری نمودن و تمیز کردن برنج، غلّـات و حبوبـات . **نک** : تبک .

اغر) دانه پـــاش /dānə-pāš/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دونـه پـاش /dunə-pāš/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) برپـاج /bərpāc/ ؛ قـص) ←* ؛ اشـر) ←(اغـر) ؛ | ک) چوپاره /cupārə/ ؛

دونه–سر/dunə-sar/ (ا.مک) : از توابع گنج افروز بابل .

دونه–شور/dunə-šur/ (ا.ا) : تشتکی چوبی که در آن برنـج شویند .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دانـه شـــور /dānə šur/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دونـــه لاک /donə-lāk/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دانه شور /dānəšur/ ؛

دونه کترا/dunə ketrā/ (ا.مر) : پیمانه‌ی چوبی برای توزین کردن حبوبات .

ق) ←* ؛

دونّی/davənni/ (ا) : بسته‌ی پارچه‌ای–بقچه .

اغر) دوستی /davəsti/ ؛ ق) دوسّی /davəssi/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دوو/davu/ (ف) : باشد . **نک** : دبو .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دووئـــه /davuə/ ؛ س) دوو /davo/ ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛

دووئه/davuə/ (ف) : باشد . **نک** : خابه .

اغر) ۱.←* ، ۲. دَوو /davu/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دو /davo/ ؛ س) دووئه /davoə/ ؛ ق) دوّه /davve/ ؛ ن) ←(س) ؛ ت) دبو /dabu/ ؛ اشر) دبوئه /dabuə/ ؛

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) دو ولـــگ /dovalg/ ؛ اشر) د–ولگ /də-valg/ ؛ پ) دو ولگ /dōvalg/ ؛

دو هدائن/duhedāən/ (مص.مر) : دواندن .

ق) ←* ؛ آ) دوهدائـــــــن /duhədāan/ ؛ آک) دوادان /dovādān/ ؛ پ) دو آرنییتن /dwārənitan/ ؛

دو–هکردن/du-hakərdan/ (مـص.مـر) : دویـدن . **نـک** : دودکتن .

ب) ←(اغر) ؛ ق) دوهاتین /dohāy tən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دوهـــاکردن /do hākərdan/ ؛ ع) دوهـــاکردن /do hakordan/ ؛ قص) ←* ؛ پ) دویتن /davitan/ ؛

دوئن/daviən/ (مص) : ۱. بودن . ۲. حضور داشتن . **نک** : دوبیین .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دوییـــــن /daviyən/ ؛ ب) دوی یــــن /daviyən/ ؛ س) دیّن /dayyən/ ؛ ق) دیـّن /dayyen/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) دیـّن /dayyan/ ؛ ن) دویئـــن /davəyan/ ؛ ع) دبین /dabəyan/ ؛ قص) ←(ن) ؛ ت) دبئن /daban/ ؛ اشر) دبیین /dabiyən/ ؛ پ) بوتن /butan/ ؛

دویس/dəvis/ (ص.ش) : دویست .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) دویـــــس /dovis/ ؛ اشر) دویست /dəvist/ ؛ پ) دوصد /dōsad/ ؛

دویسّا/davissā/ (ق.ز) : ۱. چند لحظه پیش . ۲. تا حـــالا – تاکنون . **نک** : داسا – دسا .

اغر) ۱. تاسا /tāsā/ ، ۲. تاآســا /tā-əsā/ ؛ پ) تسـا /tosā/ ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دسا /dəsā/ ؛ با) دوسا /dusā/ ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←* ؛ ع) دبسای /dabesāy/ ؛ قص) دابســا /dābsā/ ؛ ت) دلوسه /dāvəse/ ؛ آک) دایسن /dāisan/ ؛

دویک/dovyak/ : **نک** : دیوک .

قص) ←* ؛

دویلات/davilāt/ (ا.مک) : از توابع میان رود بالای نور .

دوییه/daviyə/ (ف.ا) : ۱. بود . ۲. چاشنی غذا که از سبزی های خوشبو و ادویه درست کنند . **نک** : بی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دیّه /dayyə/ ؛ ت) دَبَ /daba/ ؛

ده/de/ (ا) : ده–روستا .

اغر) ←* ؛ س) ده /də/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←* ؛

ده/də/ (ص.ش) : عدد دو.

اغر) ←(اغر) ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دو /do/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) ده /da/ ؛ اشر) ←(ع) ؛ پ) دئو /dav/ ؛ باس) دویتیـه /davitiya/ ؛ او) دَو /dve/ ؛

ده آب/āb-də/ (ا.مک) : از توابع پنجک رستاق چالوس .

دهاج/dehāj/ (ا) : لحاف . **نک** : جاخمو – دوآج .

ب) دواج /dəvāj/ ؛ بـــا) ←* ؛ آ) ۱. داج /dāj/ ، ۲. دوآج /duāj/ ؛ ن) ←* ؛ ع) ۱. دوآج /duāj/ ، ۲. لحاف /lehāf/ ؛

دهان–لوچّه/dəhān-luččə/ (ا.مر) : خمیـــازه–دهـان دره . **نک** : دم –لچه .

اغـر) ←* ؛ ب) دم لچّـه /dəm-loččə/ ؛ س) دهـون ولار /dəhun-velār/ ؛ ق) دهون–ولار /dehun-velār/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دهن–ولار /dəhən-vəlār/ ؛ ع) دهـن ولا /dahan-velā/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دهن ولا /dəhan velā/ ؛ آک) دهن واله /vālə-dahan/ ؛

دهان–لوچّه–هکاردن/dəhān-luččə-həkārdən/ (مص.مـر) دهن دره کردن . **نک** : دم لچه هکاردن .

اغر) ←* ؛ ب) دم لچّه هکاردن /dəm-loččə-həkārdən/ ؛ بـا) داهـــون و لارهـــــاکردن /dahun-vəlār-hākərdən/ ؛ آ) دهـون ولار هکـردن /dəhun-vəlār-hakərdan/ ؛ ن) دهـــن ولار هـــاکردن /dəhən-vəlār-hākərdan/ ؛ ع) دهــــن ولا بکشین /dahan-velā-bakešəyan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دهن ولاکشیئن /dahan velā kešeən/ ؛

دهان–وین/dəhān-vin/ (ص.فا) : کنایه از شخصی که هر حرفی را از دیگران بپذیرد .

اغر) ←* ؛ ب) دهن–وین /dəhon-vin/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←(ب) ؛ آ) دهـون–ویـن /dəhun-vin/ ؛ ن) دهـن ویـــن /dəhən vin/ ؛ ع) دهـن بیـن /dahan-bin/ ؛ قـص) ←(آ) ؛ ت) دهن وین /dəhanvin/ ؛ اشر) داهان – بین /-dāhān

/bin/ ؛ آک) ←(ع) ؛

ده-او /də-o/ (ا.مک) : ۱. نام مکانی در جنوب التپّه‌ی بهشهر . ۲. نام مکانی در بالاجاده‌ی کردکوی . ۳. محلّ دو قسمت شدن آب .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

ده-او /də-o/ (ا.مر) : آبی که با تفاله‌ی غوره آمیخته شود تا ترشی به جا مانده در آن را جدا کند . نک : پس آفت .

ب) ؛ ←* س) ←* ؛ ن) ←* ؛

ده-او /də-o/ (ا.مر) : آبیاری دوّم زمین .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) اُ-دوام /o-dəvām/ ؛

ده-بیین /de-baiyan/ (مص.مر) : هارشدن .

آ) ←* ؛

ده پرا /də-pərā/ (ا.مر) : به دوران پوست اندازی دوّم و به خواب رفتن کرم ابریشم گویند .

با) ۱.←* ، ۲. ده فرا /də-fərā/ ؛

ده-پشته /də-pəštə/ (ا.مر) : دو ردیف -دو ردیفه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دهشته /dehešte/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دو پشته /do pəštə/ ؛ قص) ده پشتی /də-pešti/ ؛ ت) دو پشته /dopəšte/ ؛ اشر) ←* ؛

ده-پشتی /də-pəšti/ (ا.مر) : دو ترکه -سواری دو نفره .

اغر) ۱.←* ، ۲. دکپّلی /də-kappəli/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دکبلی /dəkabli/ ؛ ع) دوکفلی سوار /dokafali-səvār/ ؛ قص) ده کپّلی /də-kappali/ ؛ اشر) دترکه /də-tarke/ ؛

ده پیچ /dah-pič/ (ص) : بز ده ساله .

با) ←* ؛

ده-تار /de-tār/ (ا.مر) : ده + تار - دوتار .

اغر) ۱.←* ، ۲. ده تار /də-tar/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) دوتّار /duttār/؛

دهجر /dehjər/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

ده چال /de-čāl/ (ا.مک) : از مراتع لنگای عبّاس آباد .

ده-چله /də-čələ/ (ا.مر) : به حمّام رفتن زائو، ده روز پس از زاییدن . نک : دهه سر - دهه .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دهه /dahə/ ؛ ت) دهه /dahe/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) ده شورون /dāh-šuron/ ؛

ده-چمبلی /də-čembəli/ (ا.مر) : دو یا چند میوه‌ی به هم چسبیده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) دجمبلی /dəjəmbəli/ ؛ ن) دقجی /dəqəji/ ؛ ع) دوقرچم /doqorčəm/ ؛ قص) دگلی /dəgəli/ ؛ آک) قومچه ای /qumčei/ ؛

ده-چوبه /de-čube/ (ا.مر) : دِه+چوبه-تکّه ای است مربوط به سرنا -این تکّه در ورزش و رزم نواخته می‌شده است .

ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

ده دشت /de-dašt/ (ا.مک) : از مراتع نشتای عبّاس آباد .

ده-دوکّه /de-dukkə/ (ا.مر) : کنایه از: ده و دهکده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ ق) ده /deh/ ؛ ن) ←(ق) ؛ قص) ←(ق) ؛

ده دم /dədəm/ (ا) : نک : ددم.

ق) ←* ؛ ع) ۱.←* ، ۲. دودُم /do-dom/ ؛ ت) دودم /do-dom/ ؛ آک) دودوم /du-dum/ ؛

ده-رو /də-ru/ (ص.مر) : دورو - مکّار . نک : ددیم روا .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) درو /deru/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دورو /dorow/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دورو /doru/ ؛ اشر) ←(ق) ؛ آک) ←(ت) ؛

دهره /dahrə/ (ا) : دهره -وسیله‌ای شبیه داس برای درو کردن علف و یا قطع نمودن شاخه ها . نک : داهره - دره .

اغر) دره /darə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) داهره /dāhrə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛ اشر) درّه /darrə/ ؛

ده-سر /də-sar/ (ا.مر) : ۱. دو طرف - دو سر . ۲. در دیگ.

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دـسر /də-sər/ ؛ ن) ←** ؛ع) ←** ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دوسر /dosar/ ؛ اشر) ←** ؛

ده-سر-کتن/də-sar-kətən/ (ص.فا/ا.مر) : ۱. دو به هم زن – آشوب گر . ۲. نام سازی محلّی – نقاره .

اغر) دو-سر-اینگن /də-sar-ingən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛

ده-سر-هره/də-sar-harə/ (ص.مر/ا.مر) : ۱. ارّه‌ی دو سر . ۲. کنایه از: آدم دو رنگ و ریاکار .

اغر) ۱.←** ، ۲. ده – دیم-هره /də-dim-harə/ ؛ ب) ←** ؛ س) ده دیم هره /də-dim-harə/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ارّه – دسر /arrə-de-sar/ ؛

دهشهر/dehšahr/ : از توابع کوهستان غرب چالوس .

ده شیر/də šir/ (ا.مک) : از مراتع لنگای عبّاس آباد .

ده-قالی/də-qāli/ (ص.مر) : دوقلو .

اغر) ۱. دگانی /dəgāni/ ، ۲. دچمبلی /dəčəmbəli/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲.←(اغر) ؛ س) دگلی /də-geli/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ آ) دقج /dəqəj/ ؛ ن) دقجی /dəqəji/ ؛ع) دوگلی /dogoli/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) دوقلی /doqeli/ ؛ اشر) د-قلو /de-qoəlu/ ؛

ده-قج/dəqəj/ (ص.مر) : دوقلو .

اغر) دگانی /dəgāni/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دگلی /dəgəli/ ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دوگلی /dogoli/ ؛ ت) دوگلی /dogeli/ ؛

دهک/dahak/ (ا.مک) : از توابع میان بند نور .

دهک/dehək/ (ا.مک) : از توابع جلال‌ازرک جنوبی بابل .

ده-کپلی/də-kappəli/ (ا.مص) : سواری دو ترکه بر پشت حیوانات .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) د-کپلی /də-kopəli/ ؛ ن) د-کبلی /də-kabli/ ؛ع) دوکفلی /do-kafli/ ؛ قص) دکبلی /dekapali/ ؛ ت) دوکفی /dokafəli/ ؛

دهکته/dehkatə/ (ا) : دهکده .

اغر) دکده /dekadə/ ؛ ب) دکته /dekātə/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ قص) ←(اغر) ؛

ده-کل/də-kal/ (ا.مر) : چوبی دوشاخه با پایه‌ی بلند .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دوکّل /dokkal/ ؛ قص) دهاله /dəhālə/ ؛ ت) دوکل /dokal/ ؛ اشر) ←** ؛

ده-کل-لیفا/də-kal-lifā/ (ا.مر) : چوب دوشاخه که بیشتر در خرمن و برای زیرورو کردن کاه برنج به کار رود .

اغر) ←** ؛ س) دکل لفا /dəkal - ləfā/ ؛ ق) لفا /lefā/ ؛ با) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دوکّل لفا /dokkalə-lefā/ ؛ ت) ←(ق) ؛

ده-کله-تو/də-kallə-to/ (ا.مر) : فنّی در کشتی با شال .

اغر) ←** ؛ با) ←** ؛

ده-کیله-پج/də-kilə-paj/ (ا.مر) : دیگی که گنجایش پختن دو پیمانه برنج را داراست .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دوکیله پج /dokilə-pač/ ؛ قص) ←** ؛

دهگاکت/dehgākot/ (ا.مک) : از توابع خرّم آباد تنکابن .

ده گالی/də-gāli/ (ص.مر) : ۱. دوتکّه . ۲. دوقلو . نک : دوقالی .

ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) دگلی /dəgəli/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ۱. دقلی /dəqəli/ ، ۲. دقجی /dəqəji/ ؛ع) دوگلی /dogoli/ ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دوگلی /dogali/ ؛

ده-گانو/də-gānu/ (ص.مر) : دوقلو .

اغر) ۱.←** ، ۲. ده گانی /də-gāni/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ده گالی /de-gāli/ ؛ با) دِگلی /dəgəli/ ؛ ن) دقلی /dəqəli/ ؛ع) دوگلی /dogoli/ ؛ قص) دگلی /de-geli/ ؛ ت) دوگلی /dogali/ ؛ آک) دوقولو /do-qolo/ ؛

دهگاه/dehgāh/ (ا.مک) : از توابع خرّم‌آباد تنکابن .

ده گیری/da-giri/ (ا.مک) : نام دهکده‌ای در چالوس که اکنون متّصل به شهر است .

دهل/dəhel/ (ا) : ۱. پیمانه ای به اندازه‌ی دو کف دست . ۲. دهل مضاعف، از سازهای کوبه‌ای شرق مازندران .

ب) دییل /dayil/ ؛ با) دهیل /dahil/ ؛ ن) ←** ؛ اشر) دول /dul/ ؛

ده-لاپ/də-lāp/ (ا.مر) : ۱. دو نیمه . ۲. دولایه .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دولاپ /dolāp/ ؛ قصن) ←** ؛ ت) دولاب /dolāb/ ؛ اشر) د-لاپ /de-lāp/ ؛ آک) دوپل /do-pal/ ؛

دهله/dahalə/ (ا) : آنی-زمان کوتاه .

ع) ←** ؛

دهن/dahan/ (ا) : دهان .

اغر) ۱. دهن /dəhon/ ، ۲. دهان /dəhān/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) دهون /dehun/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دهون /dəhun/ ؛ ن) دهن /dəhən/ ؛ع) ←** ؛ قصن) ←(ق) ؛ ت) دهن /dəhan/ ؛ اشر) داهان /dāhān/ ؛ آک) ←** ؛

دهنار/dehnār/ (ا.مک) : از توابع کوهستان غرب چالوس .

دهن الا/dəhon-əlā/ (ص.مر) : زبان نفهم- کند فهم . نک : دهن ایلا.

ق) ←** ؛

دهن-ایلا/dəhən-ilā/ (ص.مر) : ۱. دهن باز . ۲. کنایه از: آدم گرسنه . نک : الا- دهون .

س) دهن-الا /dəhon-elā/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) ←** ؛ ت) ولادهن /volādahan/ ؛

دهن-بین/dahan-bin/ (ص.فا) : زود باور .

اغر) ۱. دهان وین /dəhān-vin/ ، ۲. دهن-وین /dəhon-vin/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) دهون-وین /dəhun-vin/ ؛ ن) دهن وین /dəhən vin/ ؛ع) ←** ؛ قصن) ←(آ) ؛ ت) دهان وین /dəhān vin/ ؛ آک) ←** ؛

ده-نشین/da-nešin/ (ص.فا) : نشستن در اتاق زائو طی ده شب اوّل زایمان . نک : چل پیی شو .

ب) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛

دهن-لاچه/dehon-lāče/ : دهن دره .

ق) ←** ؛

دهن -ولار/dəhan-vəlār/ (ا.مر) : خمیازه . نک : داهون - ولار .

اغر) دهان لوچه /dəhān-luččə/ ؛ ب) دهن ولار /dəhon-vəlār/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) دهون-ولار /dəhun-vəlār/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲. دهن-ولار /dəhen-vəlār/ ؛ع) دهن ولا /dəhan vəlā/ ؛ قصن) ←(آ) ؛ ت) دهن ولا /dahan-velā/ ؛ آک) دهن واله /dahan - vālə/ ؛

ده وجین/də-vəjin/ (ا.مر) : وجین دوم . نک : په - جین.

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) دوباره وجین /dobārə-vəjin/ ؛

دهون/dehun/ (ا) : دهان . نک : دان .

اغر) ۱.←** ، ۲. دهان /dəhān/ ؛ ب) دهن /dəhon/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دهن /dəhən/ ؛ع) دهن /dahan/ ؛ قصن) ←** ؛ ت) دهن /dəhan/ ؛

دهون - لاچه/dehon-lāččə/ : خمیازه . نک : دهون ولار .

ب) ←** ؛

دهون - ولو/dehun-velu/ (ا.مص) : شکلک درآوردن . نک : چکن - ولو .

ق) ←** ؛ ت) چکن ولندی /čakən velandi/ ؛ آک) مزاقاگیتن /mazāqā-gitan/ ؛

دهونه/dəhunə/ (ا) : لگام- افسار .

اغر) ۱.←** ، ۲. دهانه /dəhānə/ ؛ ب) دهنه /dəhonə/ ؛ س) دنه /danə/ ؛ ق) دهنه /dehane/ ؛ با) ←** ؛ آ) دهونه /dəhune/ ؛ ن) دهنه /dəhənə/ ؛ع) دهنه /dahanə/ ؛ قصن) ←** ؛ ت) دهنی /dahani/ ؛ اشر) داهان /dāhān/ ؛ آک) ←(ت) ؛

ده-هوا/də-həvā/ (ا.مر) : ۱. تغییر آب و هوا دادن - دونوع طبیعت پیدا کردن . ۲. نوعی آبیاری در کشت‌زار برنج . نک : ا به ا .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دهوا /dəhəvā/ ؛ ن) دهوا /də-havā/ ؛ع) دوهوا /do-havā/ ؛ قصن) دهوا /de-havā/ ؛ ت) دوهوا /do-havā/ ؛ اشر) دوهوانه /dehevāə/ ؛ آک) دوهوا /dohavā/ ؛

ده-هوا-بویین/de-həvā-baviyən/ (مص.مر) : کنایه از: بیمار شدن در اثر مسافرت .

اغر) ←** ؛ س) ده هوابیّن /də-həvā-bayyən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) د-هوا-بیّن /de-həvā-bayyan/ ؛ ن) دهوا بویئن /de-havā-bavəyan/ ؛ع) دوهوابیین /do-havā-babeyan/ ؛ قصن)

←**) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قصن) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

←(آ ؛ ت) دوهوابئـــن /dohavābaan/ ؛ اشر) د-هـــوا-هـــابیین /də-həvā-hābiyən/ ؛ آک) دوهوابـــون /-dohāvā bon/؛

دهی/dahi/ (ا) : واحد سطح-صدمتر مربع .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دهـو /daho/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) دهو /dahow/ ؛

دهـی/dəhi/ (ا.مـک) : از توابـع چـهاردانگه‌ی شـهریاری بهشهر .

دهیتن/dahitən/ (مص) : ۱. درآمیختن . ۲. پوشاندن . **نک** : درایتن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ با) ←** ؛ ن) دیتـن /daytan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ ت) دکتن /dakətən/ ؛

دهیشت/dahišt/ (ص.مف) : آبی که از چـاه کشیده شـده باشد .

ب) ۱.←** ، ۲. دگیشته /dagištə/ ؛ س) دگیشـت /dagišt/ ؛ با) ←** ؛ آ) دییشت /daišt/ ؛ ن) ←(آ) ؛

دهیشتن/dahištən/ (مص) : آب کشیدن از عمق زمین .

ب) دهیشتن /dāhištən/ ؛ با) ←** ؛ آ) دییشـــتن /daištən/ ؛ ن) ←(آ) ؛

ده یک/de yək/ : واحدی در تقسیم تولیدات کشاورزی در نظام تولیدی ارباب رعیّتی و برابر با یک دوّم فارسی .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛

دهیل/dahil/ (ا) : **نک** : دهل .

اغر) ←** ؛ ب) دییـل /dayil/ ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) ←** ؛ ت) دُهل /dohel/ ؛

دی/dəy/ (ا) : دعای دفع چشم زخم . **نـک** : چشـم نظر دعا .

ب) دئـا /dəā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ ع) دئا /doā/ ؛ قص) داآ /dāā/ ؛

دی/di/ (ا/ق.ز) : ۱. دود . ۲. مخفّف پیـــدا . ۳. آبـادی . ۴. زمان گذشته .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قص) ←** ؛ ت) دو /du/ ؛ پ) دوت /dut/ ؛

دیا/deyā/ (ا.مک) : مرتعی در منطقه‌ی میخ ساز نوشهر .

دیا/diyā/ (ا/ا.مـک) : ۱. بـیرون - خـارج از خانـه . ۲. نـام مرتعی در آمل .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دیرگا /dirgā/ ؛ پ) بیه /bə/ ؛

دیا-بوردن/diyā-burdan/ (مص.مر) : بیرون رفتن-خـارج شدن .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دیـرگابـوردن /dirgā burdan/ ؛ ت) درگاشین /dərgāšeən/ ؛

دیا-بیاردن/diyā-biyārdan/ (مص.مر) : درآوردن و خـارج ساختن . **نک** : درگا -بیرون .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دیرگابیاردن /dirgā biyārdan/ ؛ ت) درگاردن /dergārdən/ ؛

دیات/diyāt/ (ا) : دهات-روستا .

اغر) دهات /dehāt/ ؛ ب) دئات /deāt/ ؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←** ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) دیـهات /dihāt/ ؛ قـص) ←(س) ؛ ت) ←(س) ؛ اشر) ←** ؛ آک) ←** ؛

دیاتی/deyāti/ (ص.نس) : دهاتی . **نک** : چکول .

اغر) ←** ؛ ب) دئاتی /deāti/ ؛ س) دهـاتی /dehāti/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←** ؛ آ) دآتی /deāti/ ؛ ن) دیهاتی /dihāti/ ؛ قص) داهاتی /dāhāti/ ؛ ت) دیاتی /diyāti/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) ←** ؛

دیا-دله/diyā-dələ/ (ا.مر / ا.مص) : ۱. حیاط . ۲. آمد و شد متوالی در خانه . **نک** : بریم خنه - بریم .

با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دله دیـرگا /dələ-dirgā/ ؛ ع) ←(ت) ؛ ت) درگا-دله /dərgā-dələ/ ؛

دیار/deyār/ (ص/ا) : نمایان - آشکار.

اغـر) ۱.←** ، ۲. دییـــار /diyār/ ؛ ب) ←** ؛ س) دیـــار /diyār/ ؛ بـــا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ ع) ←** ؛ قـــص) ←** ؛ ت) ←** ؛

دیار-بیّن/diyār-bayyən/ (مص.مر) : ۱. روشـن شـدن . ۲. پیدا شدن- نمایان شدن .

اغر) دیار بوییـــن /diyār-baviyən/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دیار بویین /-diyār

/bavəyan ؛ع) دیار ببین /deyār-babeyan/ ؛ قص) دیاز بیّن /diyār-bayyan/ ؛ ت) دیار کتن /diyār-katən/ ؛

دیارجا/diyār-jā/ : جای آشکار و مشخّص .

آ) ←* ؛

دیار کتن/diyār-katən/ (مص.مر) : آشکار شدن .

ت) ←* ؛

دیارگا/deyār-gā/ (ا.مر) : دیدگاه-نگاه-دید . نک : چشم انداز .

ن) ←* ؛ع) ←* ؛ت) دیاری /diāri/ ؛

دیاری/diyāri/ (ص.مف) : دیدرس .

اغر) ←* ؛ب) ←* ؛س) ←* ؛با) ←* ؛آ) ←* ؛ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ت) ←* ؛ آک) برابر /barābar/ ؛

دیافریین/diāfriyən/ (مص) : آفریدن .

ب) ۱.←* ، ۲. دیافریین /diyāfəriyən/ ؛ س) ←* ؛با) ←* ؛آ) ←* ؛پ) آفریتن /āfaritan/ ؛

دیافه/deyāfə/ (ا.مک) : از توابع بندپی بابل .

دیاله/diyālə/ (ا) : چوب‌های زیرین کپرهای شالی و گندم و دیگر غلّات.

ق) ←* ؛

دیاور/dayāvar/ (ا) : بیرون . نک : بروم - دیر گاور .

با) ←* ؛آ) ←* ؛ن) دیروگاور /dirgāvar/ ؛ع) درگاور /dergā-var/ ؛

دیب/dib/ (ا) : دیو .

اغر) ۱. دو /dev/ ، ۲. دب /deb/ ؛ب) دب /deb/ ؛ س) ←(ب) ؛ با) ←* ؛آ) ←(ب) ؛ ن) ←(ب) ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ت) دیو /div/ ؛ اشر) ←* ؛ آک) ←(ت) ؛

دیب-بزه/dib-bazə/ (ص.مف) : جن زده .

اغر) ۱. دب - بزه / deb-bazə/ ، ۲. دوبزه /dev-bazə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ اشر) دیب-بزئه /dib-bazoə/ ؛ آک) دیو بزای /bazāy-div/ ؛

دیب-در/dibə-dar/ (ص.مف) : دیوسان-دیو سیما .

اغر) ۱. دب-واری /deb-vāri/ ، ۲. دو-واری /dev-vāri/ ؛

ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ با) دیب-لر /dib-lar/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ۱. دیبک /dibak/ ، ۲. دبک /debak/ ؛ ع) ←* ؛ ت) دیولر /divlar/ ؛

دی-برشت/di-barəšt/ : پوشیده از دود-دود اندود - دود زده .

اغر) ۱.←* ، ۲. دی-بییت /di-bayit/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دیهوشت /di-host/ ؛ با) ←* ؛ آ) دی-بییت /di-bait/ ؛ ن) ۱.←* ، ۲.←(آ) ؛ ع) ←* ؛ ت) دوبز /dubaza/ ؛

دی-بزه/di-bazə/ (ص.مف) : دود زده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) دی بزه /di-bezə/ ؛ قص) ←* ؛ت) دو-بَز /du-baza/ ؛

دیبک/dibak/ (ذا) : دانه‌ی گیاه هرز روییده در گندم زارها . نک : گیرانون .

ع) ←* ؛

دی بن/dəy bən/ (ا.مک) : نام مرتعی در نور .

دی-به/di-be/ (ا.مر) : بوی دود .

اغر) دی - بو /di-bu/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←(اغر) ؛ت) دود بو /dudə bu/ ؛ آک) ←(اغر) ؛

دیتن/daytan/ (مص) : ۱. باریدن-آغاز بارش باران . ۲. کتک زدن . ۳. مالیدن . ۴. پاشیدن .

اغر) بیتن /baytən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دیتن /daiytən/ ؛ ق) دیتن /daytən/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ت) ←(ق) ؛ اشر) ←(اغر) ؛ آک) دگیتن /dagitan/ ؛ پ) واریدن /vāridən/ ؛

دی-دم/di-dam/ (ا.مر) : بوی دود-کنار دود .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ت) دم دود /damə dud/ ؛

دی-دمه/di-damə/ (ا.مر) : ۱. دود زیاد . ۲. در مسیر دود . نک : پردی .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دیدو/didu/ (ا.مم) : ۱. از توابع چهاردانگه‌ی سورتچی ساری.

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

دیده-بیّن/didə-bayyən/ (مص.مر) : دیده شدن .

اغر) بده بویین /badiə-baviyən/ ؛ ب) بدییه بویین /badiyə-baviyən/ ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) بیی بوئین

دیر/deyar/ (ق.تک /ا.مک) : ۱. دوباره – دیگر . ۲. دیر – مخالف زود . ۳. چشمه‌ای در حوالی نوشهر . **نک** : دیه .

اغر) دواره /dəvārə/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) در /dər/ ؛

دیر/dir/ (ص) : دور–دوردست .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ ت) دور /dur/ ؛ اشر) ←* ؛ اَک) دیور /dior/ ؛

دیرا/dəyrā/ (ا) : دریا . **نک** : دریا .

اغر) ←* ؛ ب) دریو /dəryo/ ؛ با) ←* ؛ آ) دیرا /dayrā/ ؛ ن) دریو /dəryo/ ؛ ع) ۱. دریو /daryo/ ، ۲. دریا /daryā/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ ت) دریا /daryā/ ؛ اَک) ←(ت) ؛

دیراچه/dəyrāče/ (ا) : دریاچه . **نک** : دریرک .

اغر) ←* ؛ ب) خورد دریو /xurde-dərgo/ ؛ با) ←* ؛ آ) دریوچه /dəryučə/ ؛ ن) دریاچه /daryāčə/ ؛ ع) دریوک /daryuk/ ؛ قص) ←(اغر) ؛ اشر) ←(اغر) ؛ اَک) دریاچه / daryā-čə/ ؛

دیرتر/dir-tər/ (ق.ز) : دورتر–دوردست تر .

اغر) ۱.←* ، ۲. دیرشر /dir-šar/ ؛ ب) ←* ؛ س) ۱.←* ، ۲. درتر /der-tər/ ؛ ق) ۱. درتر /der tər/ ، ۲. دیرشر /-dirə-šar/ ؛ با) ←* ؛ آ) درتر /derter/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دیرتر /dir - tar/ ؛ قص) ←(ع) ؛ ت) دورتر /dur tar/ ؛ اشر) ←(ت) ؛

دیر – جا/dir-jā/ (ق.مک) : نقطه ی دور .

اغر) ←* ؛ ب) دیره – جا /dirə-jā/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دور–جا /dure-jā/ ؛ با) ←* ؛ آ) درجا /derə jā/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دیرتر /dirtar/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) ←(ق) ؛

دیر-سوی/dir - səvi/ (ق.ز) : بامداد دیروز–دیروز صبح . **نک** : دیرصوی.

اغر) ۱.←* ، ۲. در–سوی /der-səvi/ ؛ ب) ←* ؛ س) دین سوی /din-səvi/ ؛ ق) سوایی /sevāi/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) دینه سوایی /dinə səvāi/ ؛ ع) دیروزسب /diruzə-sob/ ؛ قص) دیروز سوایی /diruz-sevāyi/ ؛ ت) دیرو–سب / dirusob/ ؛ اشر) دیرو – سب /diru-səb/ ؛

دیر-شر/dir-šar/ (ا.مر) : ۱. جای دور دست . ۲. راه دور .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) دیر–دس /dir-das/ ؛ با) ←* ؛ آ) درشر /dərə šar/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دیرشرجا /dir-šər-jā/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اَک) دیرادیر /dirā-dir/ ؛

دیر-شو/diyar-šo/ (ق.ز) : ۱. شب های دیگر . ۲. شب های گذشته .

ب) دی – شو /di-šo/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) دیر–شو /-diyər-šu/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) دیرشو /dəyaršo/ ؛ ع) ←* ؛ قص) اشون /ašun/ ؛ ت) دِشو /dešow/ ؛ اشر) دینه – شو /dinə-šu/ ؛

دیرکار/dir-kār/ (ص.مر) : تنبل .

اغر) ۱.←* ، ۲. در–کار /der-kār/ ؛ با) ←* ؛ ن) درکار /dərkār/ ؛ اشر) ←* ؛

دیرگا/dirgā/ (ق) : بیرون . **نک** : درگا – دیا .

ق) ۱. دیا /diyā/ ، ۲. بریم /berim/ ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) درگا /dərgā/ ؛ ت) درگا /dergā/ ؛

دیرگا-بوردن/dirgā-burdan/ (مص.مر) : ۱. بیرون رفتن . ۲. کنایه از: اجابت مزاج .

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دییا–بوردن /diyā-burdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) در گاشین /dergā-šeyan/ ؛ ت) درگایشن /dərgāšən/ ؛

دیرگا-شویی/dirgā-šui/ (ا.مص) : اسهال داشتن .

با) ۱.←* ، ۲. دیاشویی /dəiā-šui/ ؛ ن) ←* ؛

دیرگاور/dirgā-var/ (ا.مر) : بیرون از خانه و مسکن . **نک** : درگاورد .

با) ←* ؛ ن) ←* ؛

دیرگا ورد/dirgā-vard/ (ا.مر) : درخرمن‌هایی که به وسیله‌ی دو یا سه اسب خرمن‌کوبی می‌شود اسبی که در دایره ی بزرگتر از دو اسب دیگر می‌چرخد، دیرگاورد نامیده می شود .

ن) ←* ؛

دیرمونا/diyar-monā/ : با وجود این .

ن) ←* ؛

دیر–نماشون/dir-nəmāšun/ (ق.ز) : عصر دیروز . نک : درنمشان .

اغر) درنمشان /der nəmšān/ ؛ ب) دیرنماشن /dir-nəmāšon/ ؛ س) دین نماشن /din-nemāšon/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) دیروز نمای–سر /diruzə-nəmay-sar/ ؛ ت) دیروز نماشته /diru nəmāštə/ ؛ اشر) دیرو–نماشون /diru-nəmāšun/ ؛

دیر–هاکردن/dir-hākərdan/ (مص.مر) : تأخیر کردن .

اغر) در–هکاردن /der-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) درهاکردن /der-hākerdən/ ؛ ق) دیر –هاکردن /dir-hākerden/ ؛ با) ←* ؛ آ) در–هکردن /der-hakerdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دیه ها کردن /dir -hākordan/ ؛ قص) دربکاردن /dər-bakārdan/ ؛ ت) دِرکردن /derakərdən/ ؛ اشر) دیر–هاکتردن /dir - hākoərdən/ ؛

دیریا/diryā/ (ا) : دریا .

قص) ←* ؛

دیریک/diryak/ (ا) : دریاچه .

قص) ←* ؛

دیز/diz/ (ا) : ۱. کوزه‌ی کوچک برای نگه‌داری عسل یا فرآورده‌های شیر . ۲. دیگ .

اغر) دز /dez/ ؛

دیز–بنی/diz-bəni/ (ا.مر) : زیر دیگی–نوعی بافته‌ی گیاهی که در زیر ظروف داغ گذارند .

اغر) دق بنی /deq-bəni/ ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دز بنی /dez bəni/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ قص) زیربنی /zir - beni/ ؛

دیزرکلا/dizer-kalā/ (ا.مک) : از توابع دهستان بلده‌ی نور.

دیزرون/dizrun/ (ا.مک) : نام مرتعی در سوادکوه .

دیزندون/dizendun/ (ا) : ۱. سه‌پایه‌ی فلزّی که روی آن قابلمه گذارند . ۲. استخوان جلوی کتف .

ب) دیزندن /dizəndon/ ؛ ق) دیزنّون /dizennun/ ؛ با) ←* ؛ آ) دیزنون /diznun/ ؛ ن) دیزنّن /dizənnən/ ؛

دی زندی/di zendi/ (ا.مص) : دو زانو نشستن .

اغر) د–زوندی /dəzundi/ ؛ ب) دزندی /dezondi/ ؛ س) دزندی /de-zendi/ ؛ ق) د–زانو /de zānu/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) د–زانو /də zānu/ ؛ ن) دزنّی /də zənni/ ؛ ع) دوزانو بنیشتن /do-zānu-baništan/ ؛ قص) دزانو /də zānu/ ؛

دیزنکلا/dizən-kalā/ (ا.مک) : از توابع لاویج نور .

دیزنّن/dizənnən/ (ا) : سه پایه‌ی آهنی .

ب) دیزندن /dizəndon/ ؛ ق) دیزنّون /dizennun/ ؛ با) ←* ؛ آ) دیزنون /diznun/ ؛ ن) ←* ؛

دیزنون–سیو/diznun-siyu/ (ا.مر) : طحال گوسفند و گاو . نک : آسمون ندی .

ق) دیسکن سو /diskənəsu/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛

دیزی/dizi/ (ص.) : درشت سر –کسی که کلّه‌ی بزرگ دارد .

قص) ←* ؛

دیس/dis/ (ا) : خارهای دراز و تیز در خوشه‌ی گندم و جو.

قص) ←* ؛

دی–سر/di-sar/ (ا.مر) : درپوش دیگ و قابلمه .

اغر) دق سر /deq-sar/ ؛ با) ←* ؛ آ) دسر /dəssar/ ؛ ع) ←(اشر) ؛ ت) دِسر /desar/ ؛

دیسکن–سو/diskəne-su/ (ا.مر) : طحال گوسفند و گاو . نک : اسمون ندی – دیزنون .

ق) ←* ؛ با) گیسکن–سیو /giskin-siyu/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) بنه – سو /bənə-so/ ؛

دیشت–هاکردن/dišt-hākerdan/ (مص.مر) : ۱. کسی را علیه کسی برانگیختن . ۲. کار را به دعوا کشاندن . ۳. کسی را وادار به نزاع کردن . نک : چیزدهادائن .

اغر) هیشت هکاردن /hišt-həkārdən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) کیشک هدائن /kišk-hedāən/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) تیشت – هکردن /tišt-hakərdan/ ؛ ن) دشت هاکردن /dəšt hākerdan/ ؛ گ) دعوا در گیندن /dāvā-dargindan/ ؛

دیشت هدائن/dišt-hedāən/ (مص.مر) : نک : جیزدهادائن.

س) ←* ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، اغر) استرآبادغربی ، ب) بهشهر ، س) ساری ، ق) قائم‌شهر ، با) بابل ، آ) آمل ، ن) نوشهر ، ع) عباس‌آباد ، قص) قصران ، ت) تنکابن ، اشر) استرآبادشرقی ، گ)گیلی ، پ)پهلوی ، باس) باستانی ، او) اوستایی.

دیشن/dišon/ (ا) : کوزه‌ی گلی .

س) ←** ؛ ق) دشـون /dəšun/ ؛ بـا) ←** ؛ آ) دوشـن /dušən/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) دوشن /došon/ ؛

دیشو/dišo/ (ق.ز) : دیشب . نک : چن نماشون - اشون .

اغـر) ۱.←** ، ۲. دشو /dešo/ ؛ ب) ۱.←(اغـر) ، ۲. دی - شو /dišo/ ؛ س) اشن /ašon/ ؛ با) دیشو /di-šu/ ؛ آ) ←(با) ؛ ن) ۱.←** ، ۲. اشـون /ašun/ ؛ ع) ۱.←** ، ۲. دیشـو /dišo/ ؛ قص) ←(س) ؛ ت) ۱. دیشو /dišow/ ، ۲. دیگشو /digšow/ ؛ اشر) دینه - شو /dinə-šo/ ؛ آک) ←** ؛

دی صواهی/di-səvāhi/ (ق.ز) : دیروز صبح-بامداد روز گذشته .

اغـر) درصوی /der səvi/ ؛ ب) ۱.←** ، ۲. دیرصـوی /dir-səvi/ ؛ س) دیـن صوایـی /din-sevāi/ ؛ ق) ←(س) ؛ بـا) ←** ؛ آ) دصوایی /də sevāyi/ ؛ ن) دینه- صوایـی /dinə-sevāi/ ؛ ع) دیروز- صب /diruzə - sob/ ؛ قص) دیروز- صوایی /diruz-sevayi/ ؛ پ) دیگ بام /digbām/ ؛

دیغ/diq/ (ا) : دیگ . نک : لوه .

اغـر) دق /deq/ ؛ ق) دک /dek/ ؛ آ) ←(قص) ؛ اشـر) دغ /dəq/ ؛ آک) دیگ /dig/ ؛

دیغ ملو/diqmalu/ (ا) : زیر دیگی . نک : بنیه - بنی .

اشر) ←** ؛

دیفار قزک/difār-qezak/ (ا.مـر) : دیـوار خـزک کـه نـام پرنده‌ای است.

ع) ←** ؛

دیفال/difāl/ (ا) : دیوار . نک : جزر-کت .

اغـر) ۱.←** ، ۲. دیوار /divār/ ؛ ب) دیفـار /difār/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←(ب) ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) دیـوار /divār/ ؛ ع) ←(ب) ؛ قص) ←(ن) ؛ اشر) ←** ؛ پ) دیوار /divār/ ؛

دیفه/diyafə/ (ا.مک) : دره‌ای در حومه‌ی آلاشت سوادکوه.

دیقان/diqān/ (ص) : دهقـان - کشـاورز-بـرزگر . نـک : برزگر .

اغـر) دقان /deqān/ ؛ ب) دیقـن /diqon/ ؛ س) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) دقان /dəqān/ ؛ اشر) ←** ؛

دیک/dik/ (ا) : ۱. چوبی نازک که بـا گردش آن پنبـه یـا پشم تبدیل به نخ گردد. . ۲. دوک نخ ریسی .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دوک /duk/ ؛ ع) ←** ؛

دیـک/dik/ (ا) : ۱. راسـت و مسـتقیم . ۲. کنایـه از: فـرد سمج. ۳. هشت پا . نک : دوالپا .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) دوک /duk/ ؛ ع) ←** ؛ اشر) ←(ن) ؛

دیک - بل/dik-bal/ (ا.مـر) : کمـاج دان بـدون دسـته-از انواع ظروف .

دیک - بویین/dik-baviyən/ (مص.مر) : ۱. سـیخ شـدن . ۲. کنایه از: ایستادن در جایی خاص .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) دیک بیّـن /dik-bayyən/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←(س) ؛ ن) دیک دیـک هرسّائن /dik dik hərəssāan/ ؛

دی کش/dikaš/ (ا) : دودکش .

ب) ←** ؛

دیکون مال/dikun-māl/ : زمینی که جـهت ایجـاد مغـازه مورد معامله قرار گیرد .

اغـر) دوکّان سـری /dukkān-sari/ ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) دکون مال /dəkun māl/ ؛ با) ←** ؛ آک) ←** ؛

دیکی/diki/ (ا) : مرحله‌ای در رشد برنج بعـد از مرحلـه‌ی «جفت پر» .

اغـر) ←** ؛ ب) دیـگ دم /dig - dəm/ ؛ س) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛

دیکی - بیّن/diki-bayyən/ (مص.مر) : گیاه تازه کاشته‌ای که رشد خود را باز یابد .

اغـر) دیکی بوییـن /diki-baviyən/ ؛ ب) دیـگ دم بوییـن /dig-dəm-baviyən/ ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـــا) ←** ؛ آ) دیک بیّن /dik- bayyan/ ؛ ن) ←(آ) ؛

دیگ/dig/ (ا) : دوک نخ ریسی .

اغـر) دیـک /dik/ ؛ ب) ←** ؛ س) دوک /duk/ ؛ ق) ←** ؛ با) ←** ؛ آ) ←(س) ؛ اشر) ←(س) ؛

دیگ - پر/dig - par/ (ا.مر) : یکی از مراحل رشد شالی .

آوانوشت : (a = اَ) (ə = فتحه کوتاه) (e = اِ) (ā = آ) (u = او) (i = ای) (b = ب) (p = پ) (t = ت،ط) (s = ث،س،ص) (j = ج) (č = چ) (h = ح،ه) (x = خ) (d = د) (r = ر) (z = ز،ض،ظ،ذ) (ž = ژ) (š = ش) (f = ف) (q = ق،غ) (k = ک) (g = گ) (l = ل) (m = م) (n = ن) (v = و) (y = ی) (aw = اَو) (ow = اُو)

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دیـگ دم /dig- dəm/ ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دیگ - دم/dig -dəm/ (ا.مر) : چوبی کوتاه که دو سـر آن تیز بوده و از ادوات بافندگی سنّتی است .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

دیگرم/digerm/ (ا) : عقاب بزرگ .

ق) ←* ؛

دیگمه/digmə/ (ا) : دکمه .

اغر) دگمه /dəgmə/ ؛ ب) دگمه /dogmə/ ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) دکمـه /dəkmə/ ؛ آ) ←(اغر) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) دکمـه /dokmə/ ؛ قص) دکمـه /dekmə/ ؛ اشـر) ←(اغـر) ؛ آک) ←* ؛

دیگوئن/diguən/ (مص) : ۱. تو انداختن–داخل کـردن . ۲. خرد کردن . **نک** : دلنگتن .

اغر) دینگئـن /dingoən/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) دینگوئـــن /dinguən/ ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←(اغـــر) ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دینگوئـــن /dinguan/ ؛ ع) دنگتـــن /dangətan/ ؛ قـص) دینگوئن /dingoan/ ؛ اشر) دینگاسیین /dingāsiyən/ ؛ آک) دگودن /dagudan/ ؛

دیگه/digə/ : دیگر . **نک** : دیر .

اغـــر) ۱.←* ، ۲. دگه /degə/ ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←(اغر) ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دیـر /deyar/ ؛ ع) ←(ن) ؛ اشر) ←* ؛

دیل/dil/ : **نک** : دمل .

اشر) ←* ؛

دیلار/dilār/ (ا.مـک) : از روسـتاهایِ دلارسـتاق واقـع در شهرستان آمل .

دیلم/dəyləm/ (ا) : ۱. اهرم آهنـی . ۲. قومـی باسـتانی در شرق گیلان .

اغر) ←* ؛ ب) ۱.←* ، ۲. دلـم /deləm/ ؛ س) ←* ؛ ق) دیلم /dilem/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) دیلـم /dəylam/ ؛ ع) دیلم /diləm/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دیلمانی/dilemāni/ (ص.نس) : ۱. نوعی برنج زودرس و مرغوب . ۲. منسوب به دیلم و دیلمان . **نک** : دیلمی .

س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـــا) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ ت) ←* ؛

دیلمی/dəylami/ (ص.نس/ا.) : ۱. منسوب بـه دیلمـان . ۲. از تکّه های موسیقی غرب مـازندران کـه از موسـیقی گیلان اقتباس شده است .

ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) دیلمـــی /daylami/ ؛

دیم/dim/ (ا) : ۱. چهره–روی و رخسار . ۲. پسوند جهت و سو . **نک** : چیره .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ع) ←* ؛ قـــص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دیما/dimā/ (ا) : ۱. راه و رسم – روش . ۲. دامنه‌ی جنگل. ۳. محلّ عبور. ۴. چراگاه .

ب) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛

دیماشت/dimāšt/ (ا) : دامنه‌ی تپّه .

با) دیمادشت /dmā-dašt/ ؛ ن) ←* ؛

دیم - بخار/dim-baxār/ (ف.امر) : ۱. بیفت . ۲. روبرو شو .

اغر) دکف /dakef/ ؛ ق) دیم دکت /dim-dakət/ ؛ با) بیـم /bim/ ؛ ن) ←* ؛ع) بکف /bakef/ ؛ قص) ←* ؛

دیم - بخـاردن/dim-bəxārdən/ (مـص.مـر) : ۱. روبـه رو شدن . ۲. افتادن .

اغر) ۱.←* ، ۲. دیم–به – دهان–بویَن /dim.bə.dəhān.baviyən/ ؛ ب) ←* ؛ س) دیم بـه دیـم بیَن /dim-bə-dim-bayyən/ ؛ ق) دیم دکتـن /dim-dakətən/ ؛ با) دیم بخردن /dim-baxər-dən/ ؛ آ) ←(س) ؛ ن) دیـم بخاردن / dim baxārdan/ ؛ ع) دیم به دیم ببیــن /dim- bə-dim-babeyan/ ؛

دیم - بدائن/dim-bədāən/ (مـــص.مـر) : ۱. انداختـن . ۲. پرت کردن . ۳. دور ریختن .

اغـر) ۱.←* ، ۲. دم – بدائـــن /dəm.bədāən/ ؛ ب) دم – بدائن /dəm bədāən/ ؛ ق) ۱. دم – هدائـن /dəm-hədāen/ ، ۲. دم – بدائن / dem-bedāen/ ؛ با) ۱.←(اغر) ، ۲.←(ق) ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

آ) دم – هدائن /dəm-hədāan/ ؛ ن) دیـم بدائـن /dim-hadāan/ ؛ ع) دیـم هـا دان /dim-hādān/ ؛ قـص) ←(ن) ؛ ت) دیم دئن /dim-daan/ ؛

دیم – به – افتا/dim-bə-əftā/ : رو به آفتاب .

اغر) ←* ؛ ب) افتاب – دیم /əftāb-dim/ ؛ س) افتـاب – دیم /āftāb-dim/ ؛ ق) افتاب – دیم /aftābe-dim/ ؛ با) دیم به آفتاب /dim-bə-əftāb/ ؛ آ) افتاب – دیـم /əftābə-dim/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(با) ؛ اشر) رو – به– آفتو /ru-bə-āfto/ ؛ | ک) ←(اشر) ؛

دیم – به – دهان/dim-bə dəhān/ (ق.حا) : ۱. مقابل هـم قرار گرفتن به طور ناگهانی . ۲. مواجه شدن دو نفر بـه صورت ناگهانی.

اغر) ←* ؛ ب) دیم – به دهن /dim-bə-dəhon/ ؛ س) دم به دهون /dam-bə-dəhon/ ؛ ق) دیـم بـه دهـون /dim-be-dehun/ ؛ با) ←(ب) ؛ آ) دیم بـه دهـون /dim-bə-dəhun/ ؛ ن) دیم به دیم /dim-bə-dim/ ؛ ع) ←(ن) ؛ آک) ←* ؛

دیم به دیم/dim-bə-dim/ (ق.حـا/ص.مـر) : ۱. پیوسـته . پیاپی . ۲. پشت هم . نک : پشتِ هم .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←* ؛ ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دیم به دیهون/dim-bə-dihun/ (ق.حا/ص.مر) : ۱. رو به رو شدن ناگهانی . ۲. سیلی خوردن . نک : چک بخاردن .

اغر) دیم به دهـان /dim-bə-dəhān/ ؛ ب) دیـم بـه دهـن /dim- bə-dəhon/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←(ب) ؛ ن) دهـن بـه دهـن /dəhən-bə- də-hən/ ؛ ع) دهـن بـه دهـن /dahan..bə.dahan/ ؛

دیم – تیرون/dim-tirun/ (ا.مک) : از توابـع رودپـی شهرستان ساری .

دیم – دکت/dim-daket/ (ص.مف) : دمر افتاده .

اغر) ۱.←* ، ۲. دمر– دکـت /domər-daket/ ؛ ب) دمـر – دکت /damər-dakət/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دیم دکـت /dim-dakat/ ؛ ع) دیـم دکـت /dim-daket/ ؛ قص) ←(ب) ؛ اشر) ←* ؛

دیم – دکتن/dim-daketən/ (مص.مر) : ۱. از رو بـه زمیـن افتادن . ۲. به رو خوابیدن .

اغر) ←* ؛ ب) دمـر – دکتـن /damər-dakətən/ ؛ س) ←(ب) ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دم – دکتـن /dəm-dakətan/ ؛ ن) دیم – دکتن /dim-dakətan/ ؛ ع) دمر کتـن /damar -dakətan/ ؛ ت) ←* ؛

دیم – دهون/dəhun-dim/ (ق.حا) : ۱. روبرو – مقابل . ۲. از پهلو – کج و مورّب . نک : برابری .

اغر) دیم به دهان /dim bə dəhān/ ؛ ب) دیـم بـه دهـن /dim bə dəhon/ ؛ س) دم به دهـن /dam bə dəhon/ ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دیم به دیم /dim bə dim/ ؛ ع) ←(ن) ؛

دیم – دیمک/dim - dimək/ (ا.مر) : کنار و گوشه .

آ) ←* ؛ ن) دیم دیمک /dim - dimak/ ؛ ت) دیم دیمـی /dimdimey/ ؛

دیم رو/dim ru/ (ا.) : مایعی که هنگام چسباندن خمیر بـه دیوار تنور مالند .

ق) ←* ؛

دیم – ریس – هدائن/dimris-hədāən/ (مـص.مـر) : بـی آبرو کردن .

ق) ←* ؛

دیمس قرق/diməs-qorəq/ (ا.مـک) : از ارتفاعـات بخـش یانه‌سر واقع در هزارجریب بهشهر .

دیمگا/dimgā/ (ا) : بخشی از چراگاه گوسـفند کـه در هـر نوبت روز مورد استفاده قرار گیرد .

با) ←* ؛ ت) ←* ؛

دیم لا/dimlā/ (ا) : ۱. خار بوته ها یی که پیرامون و در مرز زمین کشاورزی روید . ۲. مرز کشتزار .

اغر) ←* ؛ ق) ←* ؛

دیملا تاشی/dimlā-tāši/ (ا.مص) : تراشیدن خار بوتـه‌ها و سرشاخه‌های اضافی در پیرامون زمین کشاورزی .

اغر) ←* ؛

دیم نما/dim-nomā/ : رونما .

قص) ←* ؛

دیمو/dimo/ (ا.مک) : از توابع بیرون بشم واقع در حوزه‌ی شهرستان چالوس .

دیم وره - هکاردن/dimvəre-həkārdən/ (مص.مر) : تـیز کردن کارد، دهره، قیچی و داس و .. توسّط آهنگر .

اغر) ۱.←* ، ۲. تـز - هکـاردن /tej-həkordən/ ؛ ب) دم وری هکاردن /dam-vəri-həkārdən/ ؛ س) دم وره ها کردن /dam-vərə-hākerdən/ ؛ ق) بسوسّـن /basussən/ ؛ بـا) ←(س) ؛ ن) دمچین ها کـردن /dam čin hākərdan/ ؛ ع) دم چین ها کردن /dam čin hākkiordan/ ؛ اشر) تـیز- هـا کئردن /tiz- hākoərdən/ ؛

دیم – وری/dim- vari/ : ۱. از طرفِ صورت . ۲. از صورت . ۲. از نظر شکل و صورت .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ ن) دیم وره /dim varə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛

دیم - وزد/dim-vəzd/ (ا.مر/ص.مر) : ۱. پر جست و خیز . ۲. آفتاب پرست-نوعی خزنده .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛

دی - موس/di-mus/ (ا.مر) : انجیر جنگلی . **نک** : انجیل دبه .

اغر) تس انجیـل /təs anjil/ ؛ ب) چسـن انجیـل /česən-anjil/ ؛ با) دمـوس /dəmrus/ ؛ آ) دمـوس /de mus/ ؛ ن) ←* ؛ آک) دیو انجیل /majil - div/ ؛

دیمـه/dimə/ (ا) : ۱. سـمت . ۲. قسـمتی از زمیـن . ۳. رویه‌ی.

کفش . **نک** : جارن .

اغر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) دیما /dimā/ ؛ ق) ←(س) ؛ با) ←* ؛ ن) ←(س) ؛

دیم هـایتن//dim-hāytan/ : نزدیـک شـدن ازکنـاره هـا و پهلو- از آنجایی که به هنگام شکار، غالباً شـکارچیـان ناچارند تا از طرفین حیوان نزدیک شـوند و در معـرض دید یا بویایی شکار قرار نگیرند، لذا این واژه بیشـتـر در این مورد کاربرد دارد .

ع) ←* ؛

دیمه کل/dimə-kol/ (ا.مر) : لپ–گونه .

ت) ←* ؛ آک) ←* ؛

دیمی/dimi/ (ا) : ۱. ظرف و ظـروف . ۲. پسـتو - سـوراخ سنبه . ۳. ذخیره و یا چیزی در گوشـه و کنـار . **نـک** : جاجیکا - جاجاکین .

ت) ←* ؛

دیمی/dəymi/ (ص) : نا هنجار و بی‌نظم .

ب) دیمی /dimi/ ؛ س) ←* ؛ ق) دمی /demi/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ←* ؛ اشر) ←* ؛

دیمیر/dimir/ (ا.) : اطراف کشتزار .

اغـر) دیمـه /dimə/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) ←(اغـر) ؛ ق) ←(اغر) ؛ با) ←* ؛ ن) ←* ؛

دیـّن/dayyan/ (مص) : ۱. بودن . ۲. حضور داشتن . **نک** : دبیین .

دیـن/diyən/ (ا.مـک) : نـام محلّـی در آلاشـت واقـع در حوزه‌ی سوادکوه .

اغـر) دویـیـن /daviyən/ ؛ ب) ←(اغـر) ؛ س) دیـّن /dayyən/ ؛ با) ←(س) ؛ آ) ←* ؛ ن) دویئـن /davəyan/ ؛ ع) دبیـن /dabəyan/ ؛ قص) ←* ؛ ت) دَبـّن /daban/ ؛ اشر) دبیین /dabiyən/ ؛ آک) دبون /dabon/ ؛

دینا/dinā/ (ص.فا) : **نک** : دونا .

ع) ←* ؛ ب) داناک /dānāk/ ؛

دینار زاری/dinār-zāri/ : **نک** : دینار جاری .

دینارساری/dinār-sāri/ : **نک** : دینار جاری .

دینار - سرا/dinār-sarā/ (ا.مک) : از توابـع نشـتای عبّـاس آباد .

دینان/dinān/ (ا.مک) : از توابع لاریجان آمل .

دین بن/dine-bən/ (ا.مک) : از تپّه‌های قدیمی در اراضـی دهکده لاریم از گیل خواران قائم شهر .

دین بیشه سر/din-bišə-sar/ (ا.مک) : تپّه‌ای واقع در میـان دورود ساری .

دین پشت/dinəpəšt/ (ا.مک) : از ارتفاعات بخـش یانه‌سـر واقع در هزارجریب بهشهر .

دین تپّه/dintappə/ (ا.مک) : ۱. از تپّه‌های باستانی در

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر**) استرآبادغربی ، **ب**) بهشهر ، **س**) ساری ، **ق**) قائم‌شهر ، **با**) بابل ، **آ**) آمل ، **ن**) نوشهر ، **ع**) عباس‌آباد ، **قص**) قصران ، **ت**) تنکابن ، **اشر**) استرآبادشرقی ، **گ**)گیلی ، **پ**)پهلوی ، **باس**) باستانی ، **او**) اوستایی.

روستای چهارده کردکوی . ۲. تپّه ای در کهنــه کلبـاد بندرگز .

دین سر/din-sar/ (ا.مک) : از ارتفاعـات بخـش یانـه سر واقع درهزار جریب بهشهر .

دی نشو/dinešo/ (ق.ز) : دیشب .

اغر) ۱. دی - شو /dišo/ ، ۲. دشـو /dešo/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) اشـون /ašon/ ؛ ق) دیشـو /di-šu/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) ←(ق) ؛ ن) ←(اغر) ؛ ع) ←(اغر) ؛ قـص) ←(س) ؛ ت) دی شو /dišow/ ؛

دین شورک او/din-šurək-u/ (ا.مک) : از تپّه هایِ قدیمی در کنار محلّه‌ی چهارشنبه بازار قائم شهر .

دین - صوی/din-səvi/ (ق.ز) : صبح دیروز . نـک : دیـر صوی.

اغر) ۱.←** ، ۲. در - سوی /der-səvi/ ؛ ب) دیر - سوی /dir-səvi/ ؛ س) ←** ؛ ق) دینه - سـواهی /dinə-sevāhi/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دیـروز - سـوایی /diruz-səvāi/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. دینه سوایی /dinəsəvai/ ؛ ع) دیروز سـب /diruzə-sob/ ؛ قص) ←(آ) ؛ اشر) دیـرو - سـب /diru-səb/ ؛ اَک) دیـرو سیمای سر / /diru-simāysar ؛

دینک/dinək/ (ا.مک) : از توابـع شهرخواسـت شهرستان ساری .

دینگن/dingən/ (ف.امر) : ۱. بینداز . ۲.فرو کردن . نک : بینگن .

اغـر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) ←** ؛ بـا) ←** ؛ آ) ←** ؛ ن) ←** ؛ع) بنگن /bəngən/ ؛ قص) دم بـده /dem badə/ ؛

دینگوئن/dinguən/ (مص) : ۱. قرار دادن . ۲. فرو کردن - جا زدن . ۳. انداختن . نک : بینگوئن .

اغر) ←** ؛ ب) ←** ؛ س) ←** ؛ ق) دینگوئـن /dinguen/ ؛ بـا) دنگوئــن /denguan/ ؛ آ) ۱.←** ، ۲. دینگوئــن /dinguan/ ؛ ن) ۱.←(آ) ، ۲. دنگتــن /dangə- tan/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←(آ) ؛ ت) دلنگتن / /dələngətən ؛

دینگوئه - ناخون/dinguə-nāxun/ (ا.مر) : نـاخن افتـاده - کنایه از : قطع رابطه‌ی دوستی .

اغر) دینگوئه نخون /dingoə-naxun/ ؛ ب) ۱.←(اغر) ، ۲. بینگوئه ناخون /binguə nāxun/ ؛ س) ←(اغر) ؛

دینه/dine/ (ص) : دیوانه .

اغر) ۱. دیونه /divonə/ ، ۲. شـفت / /šəft ؛ ب) ←(اغر) ؛ س) ←(اغر) ؛ ق) دیوونـه /divune/ ؛ با) ←** ؛ آ) دوونـه /devunə/ ؛ ن) ۱.←** ، ۲.←(ق) ؛ ع) ۱.←(ق) ، ۲. تـور /tur/ ؛ قص) ←(ق) ؛ ت) دیوانه /divānə/ ؛ اشر) ←(اغر) ؛

دینه/diyanə/ (ق.ز) : دیروز .

اغـر) دروز /deruz/ ؛ ب) ←** ؛ س) دینــه /dinə/ ؛ ق) ←(س) ؛ ن) ←(س) ؛ع) دیروز /diruz/ ؛

دینه - انجیل/dinə-anjil/ (ا.مر) : نک : انجیل دبه .

با) ←** ؛ آ) ده انجیل /de-anjil/ ؛ ت) پتس انجیل /patos anjil/ ؛

دینه چـال/dinə- čal/ (ا.مـک) : از روستـاهای منطقـه‌ی گیل‌خواران قائم شهر .

دینه - سر/dinə-sar/ (ا.مک) : ۱. از توابـع دهسـتان فریـم ساری . ۲. از توابع دهستان گیل‌خواران قائم شـهر . ۳. تپّه‌ای قدیمــی در شـمال لمراسـک واقـع در حـوزه‌ی شهرستان بهشهر .

دینـه کـش/dine kaš/ (ا.مـک) : ۱. مرتــع-کشـت زار . ۲.چشمه‌ای در روستای کدیر نوشهر .

دینه - کـون/dinə- kun/ (ا.مـک) : مرتعـی در حـوزه‌ی شهرستان آمل .

دینه - کـوه/dinə- ku/ (ا.مـک) : از توابـع هلـو پشـته‌ی شهرستان نور .

دی - نیتـن/day-nəyten/ (مـص.مـر) : کنایـه از: نـادیده گرفتن بسیاری از نکات منفی دوستان و بستگان . نک : چش بالا هم بیشتن - چش دوستن .

ب) دل نیتـن /dəl-naytən/ ؛ آ) ←(ب) ؛ ن) دانیتـن /dā naytan/ ؛ ت) ←** ؛

دیوا/divā/ (ا.مک) : از توابع بندپی شهرستان بابل .

دیوارغزک/divār-qezak/ (ا.مر) : پرنده‌ی دیوار خزک .

دیوال/divāl/ (ا) : دیوار .

اغر) ۱.←** ، ۲. دیفار /difār/ ؛ ب) ←(اغر) ؛ ق) ←** ؛ با)

←* ؛ آ) دیفار / difār/ ؛ ن) ←(آ) ؛ ع) ←(آ) ؛ پ) دیـوار /divār/ ؛

دیوان – بوی/divān-bavi/ **:** دیوانه شوی!–نوعـی نفریـن است .

اغر) ←* ؛ پ) دیون – بـوی /divon-bavi/ ؛ س) دیـون بیـی /divon-baəi/ ؛ ق) دیوّنه بـوی /divonə- bavi/ ؛ بـا) ←(پ) ؛ ن) دیوونـه بوویـی /divunə bavui/ ؛ ع) دیوان بـوی /divān-babowy/ ؛ اشر) دیوانـه – هـابویی /-divānə /hābuiy ؛

دیوچـال/divčāl/ (ا.مـک) **:** از توابـع بـارفروش واقـع در شهرستان بابل .

دیوخانه/div-xānə/ (ا.مک) **:** غاری بزرگ که در کوه کـوا، در هزار جریب بهشهر واقع است . **نک** : کوا .

دیوخونـی/div-xuni/ (ا.مـک) **:** چشـمه‌ای در کدیـر شهرستان نوشهر .

دیودشت/divdošt/ (ا.مک) **:** از توابع بارفروش شهرسـتان بابل .

دیودلا/divdəlā/ (ا.مک) **:** از دهـات بـارفروش شهرسـتان بابل .

دیوران/divrān/ (ا.مک) **:** ۱. مرتعی در آمل . ۲. روسـتایی در ناییج نور .

دیـورون/dəyurun/ (ا.مـک) **:** نـام مرتعـی در نمارسـتاق لاریجان .

دیوک/divak/ (ا) **:** نوعی گندم نامرغوب .

قص) ←* ؛

دیوکتی/div-koti/ (ا.مک) **:** از توابع شهرخواست ساری .

دیو – کیله/div-kilə/ (ا.مک) **:** نام نهری در کجور .

ن) دوکیله /dev-kilə/ ؛

دیو لیلم/divliləm/ (ا.مک) **:** از روسـتاهای بلـوک زیـرآب واقع در سوادکوه .

دیون/diyun/ (ا.مک) **:** نام ارتفاعی در شهرستان سوادکوه.

دیـوون بیـی/divon-baei/ **:** ۱. دیوانـه شـوی . ۲. نوعـی نفرین.

اغر) دیوون بوی /divan-bavi/ ؛ پ) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ ن) دیوونـه بـوی /divunə-bavəy/ ؛ ع) دیون ببوی / divon-babowy/ ؛

دیه/deyə/ (ا/ق.تک) **:** دوباره–دیگر بار .

اغر) ۱.←* ، ۲. دی /di/ ؛ پ) ۱.←* ، ۲. دی یـه /diyə/ ؛ س) ← (پ) ؛ ق) ۱. دیه /diyə/ ، ۲. دواره /dəvārə/ ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) ۱.←* ، ۲. دواره /dəvārə/ ؛ ع) ←* ؛ قص) ←* ؛ پ) دوتک /dutak/ ؛

دیه/diyə/ (ا.مک) **:** از توابع دابوی شهرستان آمل .

دی هاتی/di-hāti/ (ص.نس) **:** دهاتی–روستایی .

اغر) ۱.←* ، ۲. دآتی /deāti/ ؛ ب) دیـاتی /diyāti/ ؛ س) ←* ؛ ق) دهاتی /dəhāti/ ؛ با) ←* ؛ آ) ۱. دآتی /de-āti/ ، ۲. دیاتی /diyāti/ ؛ ن) ←* ؛ قص) داهاتی /dāhāti/ ؛ اشر) ←(آ) ؛

دی هـا کـردن/di-hākərdan/ (مـص.مـر) **:** دود بـــه راه انداختن .

اغر) دی هکاردن /di-həkārdən/ ؛ پ) ←(اغـر) ؛ س) دی هـا کــردن /di-hākerdən/ ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) دی هکـردن /di-hakərdan/ ؛ ن) ←* ؛ ع) دی هـا کـردن /-di hākordan/ ؛ قص) ←(آ) ؛ آک) دیو– کونه / did - kunə/ ؛

دیـه بروشـت/deyə-barušt/ (ص.مـف) **:** ۱. دود آلـود . ۲. کنایه از: دو رویی .

اغر) دی بزه /dibazə/ ؛ پ) ←(اغر) ؛ ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) دی بروشت /di-barušt/ ؛ ن) ۱. دی برشت /dibarešt/ ، ۲. دی بزه /dibazə/ ؛ ع) ←(ن) ؛

دیه بزئن/deyə-bazoən/ (مص.مر) **:** گرد گیری کردن .

اغر) ۱.←* ، ۲. گردیـه /gardiə/ ؛ پ) ۱. دیـه ره بزئـــن /diyə-rə-bazoən/ ، ۲. گردیه /gardiyə/ ؛ آ) گردیه هاکردن /gardiyəhākərdan/ ؛ ن) دیـه بزوئـــن /deyə-bazuan/ ؛ ع) دیه بزان /dəyə-bəzān/ ؛

دیی/deyi/ **:** با هم–با یکدیگر –همراه هم .

با) ←* ؛ ع) ←* ؛

دییا/diyā/ (ق.مک) **:** بیرون . **نک** : بروم – بریم .

ق) ←* ؛ با) دییـاور /diyāvar/ ؛ آ) ۱.←* ، ۲.←(با) ؛ ن) دیرگاور /dirgāvar/ ؛

←*) ارجاع به مدخل ، ←) ارجاع به ، **اغر)** استرآبادغربی ، **پ)** بهشهر ، **س)** ساری ، **ق)** قائم‌شهر ، **با)** بابل ، **آ)** آمل ، **ن)** نوشهر ، **ع)** عباس‌آباد ، **قص)** قصران ، **ت)** تنکابن ، **اشر)** استرآبادشرقی ، **گ)**گیلی ، **پ)**پهلوی ، **باس)** باستانی ، **او)** اوستایی.

دیادله/diyā-dələ/ (ا.مر/ا.مص) : ۱. داخل محوطّه‌ی حیاط . ۲. آمد و شد متوالی در خانه . **نک** : بریم خنه –دیادله.

ق) ←* ؛ با) ←* ؛ آ) ←* ؛ ن) دیـرگادلـه /dirgā-dələ/ ؛ ع) درگادله /dergā-delə/ ؛

دیار/diyār/ (ص) : سرزمین – موطن .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ س) ←* ؛ ق) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱.←* ، ۲. دیـا /diyā/ ؛ ن) دیـــار /deyār/ ؛ ع) ←(ن) ؛ قص) ←* ؛ ت) ←* ؛

دی یم/diyəm/ (ص.ش) : دوّم .

اغر) دیم /dəyom/ ؛ ب) ←* ؛ ق) دیّم /deyyem/ ؛ با) ←(ق) ؛ آ) دوَم /dəvvəm/ ؛ ن) دیّــم /dəyyəm/ ؛ ع) دوم /dovəm/ ؛ قص) ←(ن) ؛ اشـر) دوّم /dəvvom/ ؛ آک) دو یوم /do yom/ ؛ پ) دوین /dōvən/ ؛

دی یه/diyə/ (ا) : دودی .

اغـر) ←* ؛ ب) ←* ؛ بـا) ←* ؛ آ) ۱. دی /di/ ، ۲. گردیـــه /gardiyə/ ؛ ن) دیه /deyə/ ؛ ع) ←* ؛ قـص) ←(آ) ؛ آک) دیده /diodə/ ؛ پ) دوتک /dutak/ ؛

فرهنگ واژگان تبری

ذ

ذق/zoq/ (ا) : ۱. ذوق . ۲. خوشحالی .

اغر) ←★ ؛ س) ←★ ؛ ق) ←★ ؛ آ) ←★ ؛ ن) ←★ ؛ ع) ←★ ؛ ت) ←★ ؛ اشر) ←★ ؛

ذق بزه /zoq pazə/ (ا) : شادمان، خوشحالی .

ب) ←★ ؛ س) ←★ ؛ ق) ←★ ؛